Bundel van de Natuur Landbouw & Gezondheid van 22 november 2021

Agenda bijlagen

- Spreektijdverdeling commissie NLG 5 uur.docx
- Agenda NLG 22 november 2021 (3).docx
- Beantwoording technische vragen commissie NLG 22-11-2021.docx
- Bijlage bij beantwoording technische vragen Nota van Antwoord Natura 2000 beheerplan Zeevang.pdf
- Concept verslag NLG 22 november 2021 ter voorvisie .docx
- Beantwoording technische vragen na Rondvraag SP en CU n.a.v. berichtgeving Cargill Aurora.pdf

1 12:30 - Opening en mededelingen

2 Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

- Agenda NLG 22 november 2021 (3).docx
- verslag NLG 25 oktober 2021
- strategische agende NLG november, versie 19-11-2021.docx
- lijst openstaande moties Commissie NLG 22-11-2021.docx
- lijst toezeggingen Leefbaarheid Gezondheid en Milieu cie. NLG 22-11-2021.docx
- lijst toezeggingen Natuur, Landbouw, Recreatie en Water november 2021.docx

3 12:35 - Inspreekhalfuur

- tekst inspraak jacht in Molenwijk Haarlem
- inspreektekst Fietsersbond overlast stuifzand fietspad .docx

4 13:05 - A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

4.a Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

De 1e begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord wordt aan Provinciale Staten toegezonden zodat Provinciale Staten een zienswijze op het stuk kan geven.

- Dossier 8142 voorblad
- 20211020 Statenvoordracht 1ste begrotingswijzging OD NHN 2022.pdf
- ZW01_02 AB-Besluit 1ste begrotingswijziging 2022.pdf
- ZW03 20210901_AB-Besluit_traineeship_2022-2026 CT.pdf
- ZW04 20210901_Projectplan_traineeship_2022-2026 ES def.pdf
- ZW05 AB-Besluit Pilot data-analisten 17092021.pdf
- ZW06 AB Besluit Uitstel Omgevingswet incident financiele gevolgen CT.pdf
- ZW07 Analyse financiele impact omgevingswet.pdf
- Brief aan PS over zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst NHN.pdf

4.b Omgevingsdienst IJmond, begrotingswijziging 2022

De begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond wordt aan PS toegezonden zodat PS een zienswijze op de stukken kunnen geven. De begrotingswijziging regelt de gevolgen van het uitstel van de Omgevingswet. Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen bij de documenten zijn, wordt PS voorgesteld om geen zienswijze te uiten.

- Dossier 8292 voorblad
- Voordracht OD IJmond oktober 2021.docx
- Bijlage 1 Notitie 1ste Begrotingswijziging 2022 ODIJ.pdf
- Brief aan PS over begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond.pdf

5 Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHN en OFGV)

6 13:45 - B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu (6a en 6b worden gevoegd behandeld)

6.a Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021

Het college van Gedeputeerde Staten informeert Provinciale Staten voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals

Dossier 8433 voorblad

Bijlage bij VTH brief november 2021 Informatievoorziening Tata en Harsco.docx

Brief I&W reactie brief depositieonderzoek RIVM september 2021.pdf

Brief aan PS over informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven.pdf

6.b Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel

De OD NZKG heeft twee ontwerpbesluiten opgesteld voor geur voor Tata Steel. Het eerste ontwerpbesluit betreft een herziening van het eerdere ontwerpbesluit voor een geurmaatregel bij Hoogoven 6. Het tweede ontwerpbesluit betreft het opstellen van geurvoorschriften voor het gehele bedrijf Tata Steel.

Dossier 8114 voorblad

Brief aan PS over ontwerpbesluiten I en II Geur Tata Steel.pdf

7 Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid Milieu, OD NZKG en ODIJ)

8 B-agenda Algemeen (Stigter, Olthof, Zaal, Rommel & Loggen)

8.a 14:45 - Coalitieakkoord: Brief GS aan PS inz. Midterm review coalitieakkoord

GS hebben de midterm review van het coalitieakkoord vastgesteld. In de midterm review wordt de voortgang van het coalitieakkoord in beeld gebracht. Daarnaast kijken GS vooruit naar de tweede helft van de collegeperiode. Uit de midterm review blijkt dat het college ondanks ingrijpende nieuwe ontwikkelingen, zoals de coronacrisis, goed op koers ligt. De komende tijd legt het college de focus op de uitvoering.

Behandelvoorstel bespreking Midterm review
\- De leden van de commissie kunnen met elkaar en met de gedeputeerden de midterm review van het coalitieakkoord waar het de portefeuilles en onderwerpen van de commissie aangaat bespreken (voor onderwerpen NLG- zie bijgevoegd lijstje). Er kan gereflecteerd worden op de resultaten van de afgelopen twee jaar en er kunnen aandachtspunten meegegeven worden aan het college over de focus voor het restant van de collegeperiode en welke prioritering gegeven moet worden, mede op basis van de voortgang van de Strategische agenda.
\- In de eerste termijn ligt de focus op het benoemen van uw eigen voorstellen voor aandachtspunten en prioritering\.
Hierna krijgen GS het woord om hier kort op te reflecteren.
\- In de tweede termijn wordt u gevraagd in te gaan op de aandachtspunten en prioritering van de andere fracties
\- Na de tweede termijn zal de voorzitter proberen samenvattend te concluderen welke aandachtspunten en prioritering vanuit de commissie aan GS wordt meegegeven op basis van de midterm review voor het vervolg van deze Statenperiode.

Dossier 8039 voorblad

Brief aan PS over midterm review coalitieakkoord.pdf

Midterm Review Coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken.pdf

Overzicht Onderwerpen Midtermreview portefeuilles NLG .docx

9 15:45 - A-agenda Recreatie

9.a Recreatie: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.

Voorstel voor behandeling:
Adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 13 december 2021

Toelichting:
De provincie Noord-Holland is een deelnemer in het Plassenschap Loosdrecht e.o. Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regeling van het Plassenschap Loosdrecht e.o. wordt de 1ste begrotingswijziging 2021 aan raden en Staten van alle deelnemers voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten van Noord-Holland zullen 13 december a.s. een oordeel vormen over deze stukken.

Dossier 8141 voorblad

04102021 Aanbiedingsbrief Zienswijze 1e Begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht 2021.pdf

Bestuursvoorstel 1e begrotingswijziging 2021 LSD.pdf

20211020 Voordracht begrotingswijziging LSD.pdf

Brief aan PS over zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2021 van Plassenschap Loosdrecht e.o..pdf

10 16:10 - B-agenda Landbouw

10.a Agenderingsverzoek CU van C-naar B Brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

De fractie van de ChristenUnie heeft een agendaverzoek ingediend om de brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de C- naar de B-agenda te verplaatsen.

Behandelvoorstel:
met de commissie en de gedeputeerde in gesprek te gaan over de over de inzet, het proces, het compromis en het vervolg van GS. En met de commissie te spreken over de Noord-Hollandse ambities en inzet.

Agenderingsverzoek CU verzoek c naar B commissie NLG.pdf

Notitie - Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan - def.pdf

Brief aan PS over de voortgang van het Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (1).pdf

11 Rondvraag gedeputeerde Zaal

Rondvraag CDA geitenhouderij .docx

Rondvraag D66 recreatieve functie van het Twiske

beantwoording rondvragen gedeputeerde Zaal .docx

bijlage bij rondvraag Zaal reactie op motie_effecten omgevingsvisie Oostzaan.pdf

12 16:35 - B-agenda Natuur

12.a Agenderingsverzoek PvdD brief van C naar B: Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang

De fractie van de Partij voor de Dieren heeft een agendaverzoek ingediend om de brief Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang van de C- naar de B-agenda te verplaatsen en te bespreken.

Behandelvoorstel:
met de commissie en de gedeputeerde in gesprek te gaan over de vraag of de commissie GS wil verzoeken over te gaan tot intrekken van het Beheerplan Natura 2000 gebied Polder Zeevang 2021-2027. En GS op te dragen een politieke discussie te starten over ganzenbeheer.

Verzoek PvdD C-naar-B-Beheerplan-Zeevang.docx

Brief aan PS over vaststelling Natura 2000 Beheerplan Polder Zeevang (1).pdf

Inspreken mw Laan Polder Zeevang.docx

13 Rondvraag gedeputeerde Rommel

Rondvraag PvdD voor ged Rommel.docx

Rondvraag CDA inzake Ammoniak.docx

Rondvraag PvdA de jacht in bewoond gebied.docx

Rondvraag PvdD Glyfosaatverbod in pachtcontracten

schriftelijke beantwoording rondvraag PvdD vogelgriep en jacht.pdf

schriftelijke beantwoording rondvraag PvdA cie NLG ganzen badhoevedorp en molenwijk.pdf

schriftelijke beantwoording rondvraag PvdD Glyfosaatverbod in pachtcontracten.pdf

14 B-agenda Water

14.a 17:00 - Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee

Voorstel voor behandeling:
\- aangeven of u motie 92 van 2021 als afgedaan beschouwd

toelichting:
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland heeft een brief gestuurd aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, waarin zij de minister oproepen te stoppen met gasboringen in de Waddenzee. Eerder had Provinciale Staten van Noord-Holland al in een motie deze wens uitgesproken.

Dossier 7944 voorblad

Brief aan PS over afdoening motie externe bedreigingen in de Waddenzee.pdf

M92-2021 AANGENOMEN.pdf

15 Rondvraag gedeputeerde Loggen

16 Sluiting

17 C-agenda Water, Water als Economische Drager, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR/Comié van de Regio's)

17.a water/energie: Brief Samenwerking BuitendijksPlan GroenLeven en Van Oord (C-agenda NLG & RWK 22-11-2021)

Brief Samenwerking BuitendijksPlan GroenLeven en Van Oord.pdf

17.b Water: Openstelling POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water (C-agenda NLG 22-11-2021)

GS hebben besloten om het onderdeel uitvoering LEADER-projecten van de uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland open te stellen. Voor het onderdeel niet-productieve investeringen water hebben GS besloten om het openstellingsbesluit te wijzigen.

Dossier 7933 voorblad

Brief aan PS over openstellingen POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water.pdf

17.c Water: Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 (C-agenda NLG 22-11-2021)

Op grond van de Waterwet zijn provincies belast met het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor beheer, onderhoud, toetsing en verbetering van deze waterkeringen. De drie waterschappen in Noord-Holland presenteren elk jaar een voortgangsrapportage over de toetsing en verbetering van de regionale waterkeringen.

Dossier 7894 voorblad

Voortgangsrapportage RWK 2020_Waterschap AGV def.pdf

Bestuurlijke voortgangsrapportage regionale keringen 2020 HHNK _21.0246096 Definitief - kopie.pdf

Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 Rijnland.pdf

Brief reactie Voortgangsrapportage Regionake Keringen 2020 HHNK.pdf

Brief Reactie Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 AGV.pdf

Machtiging aan Zuid-Holland voor reactie op voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2020 van het Hoogheemraadschap van Rijnland.pdf

Bijlage 6b Brief aan Hoogheemraadschap van Rijnland_ reactie op voortgangsrapportage regionale keringen_2020.pdf

17.d Water: Vaststellen ecologische doelen overig water (C-agenda NLG 22-11-2021)

Onder 'overig water' wordt oppervlaktewater verstaan dat buiten de wateren ligt die begrensd zijn voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het gaat veelal om poldersloten of water in stedelijk gebied. De provincie heeft ingestemd met de door de waterschappen Rijnland en AGV voorgestelde ecologische doelen voor het overig water, waarmee deze zijn vastgesteld. De na te streven doelen liggen hoger dan de huidige waterkwaliteit en zijn de resultante van een in 2019 met de waterschappen Rijnland en AGV afgesloten overeenkomst waarin werd afgesproken om ook voor het overig water ecologische doelen te gaan afleiden en vaststellen. De kwaliteit van de onderwaternatuur in het overig water is namelijk vaak niet goed en er kan nog veel aan verbeterd worden.

Dossier 8055 voorblad

Tabel ecologische doelen overig water Rijnland

Tabel ecologische doelen overig water AGV

Brief van Rijnland ecologische doelen overig water

Brief van AGV ecologische doelen overig water

Overeenkomst ecologische doelen overig water 2019

Brief aan PS over vaststelling ecologische doelen overig water.pdf

18 C-agenda Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling, Programma Aanpak Stikstof (PAS)

18.a Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère, gemeente Heemstede (C-agenda NLG 22-11-2021)

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Heemstede, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de (her-)bouw van de uitkijktoren de Belvedére aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

Dossier 7997 voorblad

Salderingsovereenkomst Belvedere.docx

Brief aan PS over salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère te Heemstede.pdf

18.b Natuur: Wijzigingsbesluit subsidieplafonds Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) 2021 (C-agenda NLG 22-11-2021)

De provincie werkt aan de aanleg van nieuwe natuurgebieden om het Natuurnetwerk Nederland te voltooien. Eén van de mogelijkheden hierbij is dat grondeigenaren subsidie krijgen om hun land om te vormen naar natuurgebied. Omdat er dit jaar veel aanvragen zijn voor deze regeling, hebben Gedeputeerde Staten besloten om het subsidieplafond te verhogen, zodat kan worden doorgewerkt aan de realisatie van het NNN.

Dossier 7885 voorblad

Brief aan PS over wijzigingsbesluit subsidieplafonds SKNL 2021.pdf

18.c Natuur: Brief Platform voor Zaanse Veenweidegebieden (C-agenda NLG 22-11-2022)

Brief Platform voor Zaanse Veenweidegebieden.docx

Onderhoudsploeg houten weidemolentjes Westzaan.pdf

Ruimte voor Grutto pullen De Kieft juni 2021.pdf

18.d Natuur: Bestuurlijke informatiebrief 2021-3 Stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLG 22-11-2021)

0. Bestuurlijke Informatiebrief 2021-3_DEF.pdf

Bijlage 1 - GNR_oproepgooisegemeente_versie oktober 2021.pdf

Bijlage 2A - Zienswijze gemeenteraad Hilversum.pdf

Bijlage 2B - GNR_Recreatievisie_NIEUW1.pdf

18.e Natuur: Vaststelling Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang (C-agenda NLG 22-11-2021)

Polder Zeevang is aangewezen als Natura 2000-gebied, waarvoor de provincie Noord-Holland een beheerplan moet vaststellen. Het doel van het plan is de beschermde natuur te behouden en ontwikkelen om zo te voldoen aan de natuurdoelstellingen voor het gebied. Het ontwerp beheerplan heeft in in de zomer van 2021 ter visie gelegen. De zienswijzen worden beantwoord en het beheerplan vastgesteld.

Dossier 8170 voorblad

Brief aan PS over vaststelling Natura 2000 Beheerplan Polder Zeevang.pdf

18.f Natuur: Brief gericht aan GS voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid Kennemerland (PS 15-11-2021 Betrekken bij agendapunt 13a)

Brief gericht aan GS voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid Kennemerland

18.g Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen (C-agenda NLG 22-11-2021)

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Bergen, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de herontwikkeling van hotel Nassau aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

Dossier 8150 voorblad

Salderingsovereenkomst hotel Nassau.docx

Brief aan PS over salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen.pdf

18.h Natuur: Kavelruil Schoorldam (C-agenda NLG 22-11-2021)

De provincie neemt deel aan de Kavelruil Schoorldam. Deze heeft betrekking op de percelen rondom Schoorl(dam) en Groet. De kavelruil is een initiatief van de gemeente Bergen. Door deze kavelruil is er sprake van agrarische structuurverbetering (robuustere beheereenheid) en wordt een bijdrage geleverd aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland.

Dossier 8128 voorblad

Brief aan PS over kavelruil Schoorldam.pdf

18.i Fauna: Tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) (C-agenda NLG 22-11-2021)

Op grond van artikel 82 Provinciewet hebben Gedeputeerde Staten op 8 november 2016 een besluit genomen voor de instelling van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF). De MARF is in 2017 door de twaalf Colleges van Gedeputeerde Staten van alle provincies gezamenlijk opgericht. De voorzitter en leden zijn benoemd voor een periode van vier jaar. De benoemingsbesluiten van de provincies verlopen in 2021. In afwachting van een externe evaluatie wordt de benoemingsperiode van de MARF verlengd tot 31 mei 2022.

Dossier 8177 voorblad

Brief aan PS over toelichting tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF).pdf

18.j Natuur: Brief uitwerking bossenstrategie Noord Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)

Bijlage bij brief 2109 persbericht koolstofvastlegging-koolstofcoöperaties.pdf

Brief uitwerking bossenstrategie Noord Holland.docx

18.k Natuur: Brief gemeente Bloemendaal Programma Natuurnetwerk (PS 15-11-2021 betrekken bij agendapunt 13)

brief moties Bloemendaal NNN.docx

Bloemendaal aangenomen Motie Natuurnetwerk Nederland plangebied 19 Zuid-Kennemerland.pdf

Bloemendaal aangenomen Motie 4 Onteigening agrarische en recreatieve bedrijven ten behoeve van natuur.pdf

18.l Natuur: Openstellingsbesluiten Natuur Noord-Holland 2022

Om de biodiversiteit te versterken subsidieert de provincie natuur- en landschapsbeheer, inrichting en uitbreiding van nieuwe natuur en omzetting van agrarische grond naar natuur. Hiervoor stelt de provincie jaarlijks de aanvraagperioden, de tarieven en de subsidieplafonds vast. Voor agrarisch natuurbeheer wordt het mogelijk om voor 1 jaar extra maatregelen te subsidiëren in het kader van aanvalsplan Grutto. Daarnaast wordt ook een wijziging van de “Uitvoeringsregeling Natuur en Landschapsbeheer 2016-2021” en “Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland” vastgesteld.

Dossier 8253 voorblad

1727740 Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022.docx

1727746 Wijzigingsbesluit natuurbeheer (SVNL-N).docx

1730934 Wijzigingsbesluit natuur inrichting (SKNL).docx

1727743 Openstellingsbesluit agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022 aanvalsplan Grutto.docx

Brief aan PS over openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022.pdf

18.m Natuur: Brief handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen (C-agenda NLG 22-11-2021)

Brief handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen.pdf

Toelichting op handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen.pdf

19 C-agenda Landbouw en visserij, recreatie en toerisme, dierenwelzijn

19.a Landbouw: Voortgang Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (C-agenda NLG 22-11-2021)

GS hebben besloten om Provinciale Staten schriftelijk te informeren over de laatste stand van zaken in de voorbereiding van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van Europa voor de periode 2023-2027.

Dossier 8011 voorblad

Notitie - Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan - def.docx

Brief aan PS over de voortgang van het Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).pdf

19.b Recreatie: Aandeelhouderschap Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)

Dossier 8007 voorblad

Brief aan PS over belang in Recreatie Noord-Holland NV.pdf

19.c Landbouw: Kavelruil Hoeverkoog (C-agenda NLG 22-11-2021)

Na het besluit tot beëindiging van het gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer in 2010 heeft de provincie Noord-Holland besloten om de hiervoor aangekochte provinciale landbouwgrond te verkopen via vrijwillige kavelruilen ten behoeve van agrarische structuurverbetering. De kavelruil Hoeverkoog is de laatste kavelruil van de 10 geplande kavelruilen en daarmee wordt het kavelruilproces in deze regio afgerond.

Dossier 7810 voorblad

Brief aan PS over kavelruil Hoeverkoog.pdf

19.d Recreatie: Reactie op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland RNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-HollandRNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)

02112021 Reactie RNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland.pdf

19.e Recreatie: Brief toekomstige samenwerking recreatieschap (C-agenda NLG 15-11-2021)

Recreatieschap Voorstel aan deelnemers toekomstige samenwerking in LSD.vsdfAB.01.11.2021docx.pdf

Recreatieschap Bijlage - Liquidatieplan RMN.pdf

Recreatieschap Bijlage - Intentie-overeenkomst SBB vs1.07.pdf

Brief toekomstige samenwerking recreatieschap.docx

19.f Recreatie: Agenda en stukken vergadering algemeen bestuur Groengebied Amstelland

Groengebied Amstelland agenda en stukken van de vergadering van het algemeen bestuur op 25 november.docx

20 C-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

20.a Beantwoording vraag over toepassing voorzorgsbeginsel bij VTH Tata Steel en vraag over Kooksfabriek 2 (C-agenda NLG 22-11-2021)

Brief GS aan PS, Beantwoording vraag over toepassing voorzorgsbeginsel bij VTH Tata Steel en vraag over Kooksfabriek 2.pdf

20.b Mijnbouwwet/Geothermie Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Uithoorn (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Uithoorn. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen en Uithoorn, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

Dossier 8073 voorblad

Brief aan PS over advies opsporingsvergunning aardwarmte Uithoorn.pdf

20.c Mijjnbouwwet/Aardwarmte: Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Kudelstaart (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Kudelstaart. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Uithoorn en Haarlemmermeer, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

Dossier 8074 voorblad

Brief aan PS over advies opsporingsvergunning aardwarmte Kudelstaart.pdf

21 C-agenda Algemeen

21.a Voorstel afdoen Motie 111-2019 (B-agenda RWK, C-agenda NLG 22-11-2021, uitnodiging cie NLG)

Op 16 december 2019 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen, waarin aan Gedeputeerde Staten wordt gevraagd om een meer samenhangend pakket op te stellen aan maatregelen voor klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water, gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling. In een brief aan Provinciale Staten wordt toegelicht op welke manier Gedeputeerde Staten dit hebben gedaan.

Dossier 8111 voorblad

Brief aan PS over voorstel afdoen motie 111-2019.pdf

21.b Brede Basismonitor: Brief GS aan PS inz. Brede Basismonitor Noord-Holland (B-agenda EFB 29-11-2021 en c-agenda NLG (Cie NLG wordt uitgenodigd bij EFB van 29-11-2021)

De Brede Basismonitor geeft weer hoe in onze provincie de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt. Aanleiding voor de ontwikkeling van deze monitor waren meerdere trendmonitoringvragen. In deze basismonitor zijn de trendmonitoringvragen samengevoegd tot een samenhangend geheel dat een integraal inzicht geeft van de belangrijke trends in Noord-Holland. De Brede Basismonitor wordt doorontwikkeld en krijgt jaarlijks een update die aansluit bij de P&C cyclus.

Dossier 8176 voorblad

Memo toelichting Brede Basismonitor Noord-Holland.pdf

Brief aan PS over brede basismonitor Noord-Holland.pdf

21.c Financiën: Voordracht Laatste begrotingswijziging 2021(A-agenda EFB en M&B 29-11-2021 en c-agenda NLG en RWK 22-9-2021)

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2021 op basis van de huidige verwachtingen.

Dossier 8250 voorblad

Brief aan PS over laatste begrotingswijziging 2021.pdf

Voordracht laatste begrotingswijziging 2021.pdf

Laatste begrotingswijziging 2021.pdf

21.d CO2 Impact Analyse: Brief GS aan PS inz. CO2 impact analyse Noord-Holland (C-agenda RWK en NLG 22-9-2021 en EFB en M&B 29-11-2021)

Het rapport 'CO2- impactanalyse Noord-Holland‘ van CE Delft is afgerond. Aanleiding van deze studie is dat de provincie Noord-Holland, zoals aangegeven in het huidig coalitieakkoord, graag wil weten wat de impact is van haar beleid op de CO2-uitstoot.

Dossier 8254 voorblad

CE_Delft_210216_CO2-impactanalyse Noord-Holland_Def.pdf

Brief aan PS over CO2 impactanalyse Noord-Holland.pdf

Spreektijdverdeling commissies verschillende vergaderuren (plus 2 minuten extra spreektijd) na afsplitsing Liberaal NH en bespreking in presidium

Fractie	Vergadering van 5 uur	Verkiezingen 2019 in %
GroenLinks	22 minuten	15,3 %
VVD *(8/9e deel)*	20 minuten	14,5 %
D66	17 minuten	9,9 %
PvdA	17 minuten	9,8 %
JA21 *(afsplitsing FvD 5/9e deel)*	13 minuten	n.v.t.
CDA	14 minuten	6,8 %
FvD *(3/9e deel)*	9 minuten	15,3%
PvdD	13 minuten	6,1 %
PVV	13 minuten	5,6 %
SP	12 minuten	5,0 %

ChristenUnie	11minuten	3,1 %
50+ / PvdO	11 minuten	2,8 %
Denk	10 minuten	2,4 %
Fractie Baljeu *(afsplitsing FvD, 1/9e deel)*	6 minuten	n.v.t.
Van Geffen *(afsplitsinfg VVD 1/9e deel)*	6 minuten	n.v.t.
GS (ca. 2/5e deel van commissie)	67 minuten	-

Provincie Noord-Holland

Agenda Natuur Landbouw & Gezondheid

Datum	22-11-2021
Tijd	12:30 - 17:20
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Nicole van der Waart

1 12:30	**Opening en mededelingen**
2	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda**
3 12:35	**Inspreekhalfuur**
4 13:05	**A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu**
4.a	**Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord** De 1e begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord wordt aan Provinciale Staten toegezonden zodat Provinciale Staten een zienswijze op het stuk kan geven.
4.b	**Omgevingsdienst IJmond, begrotingswijziging 2022** De begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond wordt aan PS toegezonden zodat PS een zienswijze op de stukken kunnen geven. De begrotingswijziging regelt de gevolgen van het uitstel van de Omgevingswet. Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen bij de documenten zijn, wordt PS voorgesteld om geen zienswijze te uiten.
5	**Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHN en OFGV)**
6 13:45	**B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu (6a en 6b worden gevoegd behandeld)**
6.a	**Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021** Het college van Gedeputeerde Staten informeert Provinciale Staten voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en

handhaving (VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals

6.b **Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel**

De OD NZKG heeft twee ontwerpbesluiten opgesteld voor geur voor Tata Steel. Het eerste ontwerpbesluit betreft een herziening van het eerdere ontwerpbesluit voor een geurmaatregel bij Hoogoven 6. Het tweede ontwerpbesluit betreft het opstellen van geurvoorschriften voor het gehele bedrijf Tata Steel.

7 **Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid Milieu, OD NZKG en ODIJ)**

8 **B-agenda Algemeen (Stigter, Olthof, Zaal, Rommel & Loggen)**

8.a **Coalitieakkoord: Brief GS aan PS inz. Midterm review coalitieakkoord**

14:45 GS hebben de midterm review van het coalitieakkoord vastgesteld. In de midterm review wordt de voortgang van het coalitieakkoord in beeld gebracht. Daarnaast kijken GS vooruit naar de tweede helft van de collegeperiode. Uit de midterm review blijkt dat het college ondanks ingrijpende nieuwe ontwikkelingen, zoals de coronacrisis, goed op koers ligt. De komende tijd legt het college de focus op de uitvoering.

Behandelvoorstel bespreking Midterm review
- De leden van de commissie kunnen met elkaar en met de gedeputeerden de midterm review van het coalitieakkoord waar het de portefeuilles en onderwerpen van de commissie aangaat bespreken (voor onderwerpen NLG- zie bijgevoegd lijstje). Er kan gereflecteerd worden op de resultaten van de afgelopen twee jaar en er kunnen aandachtspunten meegegeven worden aan het college over de focus voor het restant van de collegeperiode en welke prioritering gegeven moet worden, mede op basis van de voortgang van de Strategische agenda.
- In de eerste termijn ligt de focus op het benoemen van uw eigen voorstellen voor aandachtspunten en prioritering.
  Hierna krijgen GS het woord om hier kort op te reflecteren.
- In de tweede termijn wordt u gevraagd in te gaan op de aandachtspunten en prioritering van de andere fracties
- Na de tweede termijn zal de voorzitter proberen samenvattend te concluderen welke aandachtspunten en prioritering vanuit de commissie aan

GS wordt meegegeven
op basis van de midterm review voor het vervolg van deze Statenperiode.

9 **A-agenda Recreatie**

15:45

9.a **Recreatie: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.**

Voorstel voor behandeling:
Adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 13 december 2021

Toelichting:
De provincie Noord-Holland is een deelnemer in het Plassenschap Loosdrecht e.o. Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regeling van het Plassenschap Loosdrecht e.o. wordt de 1ste begrotingswijziging 2021 aan raden en Staten van alle deelnemers voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten van Noord-Holland zullen 13 december a.s. een oordeel vormen over deze stukken.

10 **B-agenda Landbouw**

16:10

10.a **Agenderingsverzoek CU van C-naar B Brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid**

De fractie van de ChristenUnie heeft een agendaverzoek ingediend om de brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de C- naar de B-agenda te verplaatsen.

Behandelvoorstel:
met de commissie en de gedeputeerde in gesprek te gaan over de over de inzet, het proces, het compromis en het vervolg van GS. En met de commissie te spreken over de Noord-Hollandse ambities en inzet.

11 **Rondvraag gedeputeerde Zaal**

12 **B-agenda Natuur**

16:35

12.a **Agenderingsverzoek PvdD brief van C naar B: Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang**

De fractie van de Partij voor de Dieren heeft een agendaverzoek ingediend om de brief Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang van de C- naar de B-agenda te verplaatsen en te bespreken.

Behandelvoorstel:
met de commissie en de gedeputeerde in gesprek te gaan over de vraag of de commissie GS wil verzoeken over te gaan tot intrekken van het Beheerplan Natura 2000 gebied Polder Zeevang 2021-2027. En GS op te dragen een politieke discussie te starten over ganzenbeheer.

13 Rondvraag gedeputeerde Rommel

14 B-agenda Water

14.a Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee

17:00 Voorstel voor behandeling:
- aangeven of u motie 92 van 2021 als afgedaan beschouwd

toelichting:
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland heeft een brief gestuurd aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, waarin zij de minister oproepen te stoppen met gasboringen in de Waddenzee. Eerder had Provinciale Staten van Noord-Holland al in een motie deze wens uitgesproken.

15 Rondvraag gedeputeerde Loggen

16 Sluiting

17 C-agenda Water, Water als Economische Drager, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR/Comié van de Regio's)

17.a water/energie: Brief Samenwerking BuitendijksPlan GroenLeven en Van Oord (C-agenda NLG & RWK 22-11-2021)

17.b Water: Openstelling POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water (C-agenda NLG 22-11-2021)

GS hebben besloten om het onderdeel uitvoering LEADER-projecten van de uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland open te stellen. Voor het

onderdeel niet-productieve investeringen water hebben GS besloten om het openstellingsbesluit te wijzigen.

17.c **Water: Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Op grond van de Waterwet zijn provincies belast met het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor beheer, onderhoud, toetsing en verbetering van deze waterkeringen. De drie waterschappen in Noord-Holland presenteren elk jaar een voortgangsrapportage over de toetsing en verbetering van de regionale waterkeringen.

17.d **Water: Vaststellen ecologische doelen overig water (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Onder 'overig water' wordt oppervlaktewater verstaan dat buiten de wateren ligt die begrensd zijn voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het gaat veelal om poldersloten of water in stedelijk gebied. De provincie heeft ingestemd met de door de waterschappen Rijnland en AGV voorgestelde ecologische doelen voor het overig water, waarmee deze zijn vastgesteld. De na te streven doelen liggen hoger dan de huidige waterkwaliteit en zijn de resultante van een in 2019 met de waterschappen Rijnland en AGV afgesloten overeenkomst waarin werd afgesproken om ook voor het overig water ecologische doelen te gaan afleiden en vaststellen. De kwaliteit van de onderwaternatuur in het overig water is namelijk vaak niet goed en er kan nog veel aan verbeterd worden.

18 **C-agenda Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling, Programma Aanpak Stikstof (PAS)**

18.a **Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère, gemeente Heemstede (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Heemstede, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de (her-)bouw van de uitkijktoren de Belvedére aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

18.b **Natuur: Wijzigingsbesluit subsidieplafonds Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) 2021 (C-agenda NLG 22-11-2021)**

De provincie werkt aan de aanleg van nieuwe natuurgebieden om het Natuurnetwerk Nederland te voltooien. Eén van de mogelijkheden hierbij is dat

grondeigenaren subsidie krijgen om hun land om te vormen naar natuurgebied. Omdat er dit jaar veel aanvragen zijn voor deze regeling, hebben Gedeputeerde Staten besloten om het subsidieplafond te verhogen, zodat kan worden doorgewerkt aan de realisatie van het NNN.

18.c Natuur: Brief Platform voor Zaanse Veenweidegebieden (C-agenda NLG 22-11-2022)

18.d Natuur: Bestuurlijke informatiebrief 2021-3 Stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLG 22-11-2021)

18.e Natuur: Vaststelling Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang (C-agenda NLG 22-11-2021)

Polder Zeevang is aangewezen als Natura 2000-gebied, waarvoor de provincie Noord-Holland een beheerplan moet vaststellen. Het doel van het plan is de beschermde natuur te behouden en ontwikkelen om zo te voldoen aan de natuurdoelstellingen voor het gebied. Het ontwerp beheerplan heeft in in de zomer van 2021 ter visie gelegen. De zienswijzen worden beantwoord en het beheerplan vastgesteld.

18.f Natuur: Brief gericht aan GS voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid Kennemerland (PS 15-11-2021 Betrekken bij agendapunt 13a)

18.g Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen (C-agenda NLG 22-11-2021)

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Bergen, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de herontwikkeling van hotel Nassau aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

18.h Natuur: Kavelruil Schoorldam (C-agenda NLG 22-11-2021)

De provincie neemt deel aan de Kavelruil Schoorldam. Deze heeft betrekking op de percelen rondom Schoorl(dam) en Groet. De kavelruil is een initiatief van de gemeente Bergen. Door deze kavelruil is er sprake van agrarische structuurverbetering (robuustere beheereenheid) en wordt een bijdrage geleverd aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland.

18.i Fauna: Tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) (C-agenda NLG 22-11-2021)

Op grond van artikel 82 Provinciewet hebben Gedeputeerde Staten op 8 november 2016 een besluit genomen voor de instelling van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF). De MARF is in 2017 door de twaalf Colleges van Gedeputeerde Staten van alle provincies gezamenlijk opgericht. De voorzitter en leden zijn benoemd voor een periode van vier jaar. De benoemingsbesluiten van de provincies verlopen in 2021. In afwachting van een externe evaluatie wordt de benoemingsperiode van de MARF verlengd tot 31 mei 2022.

18.j **Natuur: Brief uitwerking bossenstrategie Noord Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)**

18.k **Natuur: Brief gemeente Bloemendaal Programma Natuurnetwerk (PS 15-11-2021 betrekken bij agendapunt 13)**

18.l **Natuur: Openstellingsbesluiten Natuur Noord-Holland 2022**

Om de biodiversiteit te versterken subsidieert de provincie natuur- en landschapsbeheer, inrichting en uitbreiding van nieuwe natuur en omzetting van agrarische grond naar natuur. Hiervoor stelt de provincie jaarlijks de aanvraagperioden, de tarieven en de subsidieplafonds vast. Voor agrarisch natuurbeheer wordt het mogelijk om voor 1 jaar extra maatregelen te subsidiëren in het kader van aanvalsplan Grutto. Daarnaast wordt ook een wijziging van de “Uitvoeringsregeling Natuur en Landschapsbeheer 2016-2021” en “Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland” vastgesteld.

18.m **Natuur: Brief handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen (C-agenda NLG 22-11-2021)**

19 **C-agenda Landbouw en visserij, recreatie en toerisme, dierenwelzijn**

19.a **Landbouw: Voortgang Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (C-agenda NLG 22-11-2021)**

GS hebben besloten om Provinciale Staten schriftelijk te informeren over de laatste stand van zaken in de voorbereiding van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van Europa voor de periode 2023-2027.

19.b **Recreatie: Aandeelhouderschap Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)**

19.c **Landbouw: Kavelruil Hoeverkoog (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Na het besluit tot beëindiging van het gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer in 2010 heeft de provincie Noord-Holland besloten om de hiervoor aangekochte provinciale landbouwgrond te verkopen via vrijwillige kavelruilen ten behoeve van agrarische structuurverbetering. De kavelruil Hoeverkoog is de laatste kavelruil van de 10 geplande kavelruilen en daarmee wordt het kavelruilproces in deze regio afgerond.

19.d **Recreatie: Reactie op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland RNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-HollandRNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)**

19.e **Recreatie: Brief toekomstige samenwerking recreatieschap (C-agenda NLG 15-11-2021)**

19.f **Recreatie: Agenda en stukken vergadering algemeen bestuur Groengebied Amstelland**

20 **C-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu**

20.a **Beantwoording vraag over toepassing voorzorgsbeginsel bij VTH Tata Steel en vraag over Kooksfabriek 2 (C-agenda NLG 22-11-2021)**

20.b **Mijnbouwwet/Geothermie Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Uithoorn (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)**

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Uithoorn. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen en Uithoorn, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

20.c **Mijnbouwwet/Aardwarmte: Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Kudelstaart (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)**

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Kudelstaart. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Uithoorn en Haarlemmermeer, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

21 **C-agenda Algemeen**

21.a **Voorstel afdoen Motie 111-2019 (B-agenda RWK, C-agenda NLG 22-11-2021, uitnodiging cie NLG)**

Op 16 december 2019 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen, waarin aan Gedeputeerde Staten wordt gevraagd om een meer samenhangend pakket op te stellen aan maatregelen voor klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water, gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling. In een brief aan Provinciale Staten wordt toegelicht op welke manier Gedeputeerde Staten dit hebben gedaan.

21.b **Brede Basismonitor: Brief GS aan PS inz. Brede Basismonitor Noord-Holland (B-agenda EFB 29-11-2021 en c-agenda NLG (Cie NLG wordt uitgenodigd bij EFB van 29-11-2021)**

De Brede Basismonitor geeft weer hoe in onze provincie de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt. Aanleiding voor de ontwikkeling van deze monitor waren meerdere trendmonitoringvragen. In deze basismonitor zijn de trendmonitoringvragen samengevoegd tot een samenhangend geheel dat een integraal inzicht geeft van de belangrijke trends in Noord-Holland. De Brede Basismonitor wordt doorontwikkeld en krijgt jaarlijks een update die aansluit bij de P&C cyclus.

21.c **Financiën: Voordracht Laatste begrotingswijziging 2021(A-agenda EFB en M&B 29-11-2021 en c-agenda NLG en RWK 22-9-2021)**

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2021 op basis van de huidige verwachtingen.

21.d **CO2 Impact Analyse: Brief GS aan PS inz. CO2 impact analyse Noord-Holland (C-agenda RWK en NLG 22-9-2021 en EFB en M&B 29-11-2021)**

Het rapport 'CO2- impactanalyse Noord-Holland' van CE Delft is afgerond. Aanleiding van deze studie is dat de provincie Noord-Holland, zoals aangegeven in het huidig coalitieakkoord, graag wil weten wat de impact is van haar beleid op de CO2-uitstoot.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	PvdD - Zoon	11	Rommel	Zeevang	In de bekendmaking op https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2021-10845.html wordt verwezen naar de Nota van Antwoord. Maar deze kan ik nergens vinden. Kan ik deze toegestuurd krijgen?	De Nota van Antwoord wordt geanonimiseerd nagezonden.
2	PvdD – Kostic	2	Loggen	Strategische Agenda	1. “De watervisie loopt tot en met 2021. Er komt nog eén (afrondende) voortgangsrapportage. Deze zal ongeveer samenvallen met de vaststelling van de vier verplichte programma’s voor de komende Jaren (het jaarlijks zwemwaterprogramma en zes (22-27) jarige ROR, KRW en grondprogramma). De planning daarvan volgt op een later moment.” a) Wanneer komt het vervolg op de nu aflopende Watervisie in de commissie en in PS? En de afrondende voortgangsrapportage? b) “Het KRW programma is 1ste kwartaal 2021 (14 januari 2021) behandeld. Komt	1. Een vervolg op Watervisie 2021 is niet voorzien vanwege het inwerking treden van de Omgevingswet. Het visiedeel van Watervisie 2021 is intussen opgenomen in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 met bijbehorende monitor. De uitvoerende delen van de omgevingsvisie krijgen een vervolg in programma’s, waaronder het Regionaal Waterprogramma 2022-2027. In dit programma vormen de deelprogramma’s grondwater en oppervlaktewater samen het KRW programma. In dit programma zijn doelen, toestand van grond- en oppervlaktewater, en maatregelen die de provincie gaat nemen opgenomen.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					terug Q1 2022 (besluitvorming).” In welke maand kunnen we dit verwachten en is dat het moment waarop PS het KRW programma nog kan aanpassen? 2. Wanneer komt de Omgevingsverordening ongeveer in de commissie en in PS? En wanneer heeft PS de gelegenheid om het onderdeel water te bespreken?	Op 14 januari 2021 is het conceptprogramma in de commissie NLG besproken en was er ruimte opmerkingen mee te geven. Het definitieve Regionaal Waterprogramma 2022-2027 zal, indien GS hierover positief besluiten, op 31 januari 2022 ter besluitvorming aan PS worden voorgelegd. De vaststelling van het Regionaal Waterprogramma is een bevoegdheid van PS. Uiteraard kunnen uw Staten bij de behandeling ervan moties en amendementen indienen. Daarbij past één kanttekening ten aanzien van de ecologische doelen in het programma. Aanpassing hiervan is in dit stadium niet goed meer mogelijk, onder meer vanwege de afstemming die inmiddels uitgebreid en op diverse niveaus heeft plaatsgevonden. 2. Bij het aanbieden (brief met kenmerk 1695102/1695552) van de partiele herziening van de Omgevingsverordening Noord – Holland

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						2020 (OV NH2020) voor bespreking in de commissie RWK van september is aangegeven dat GS voornemens is om deze 1e partiele herziening OV NH2020 gelijktijdig met de OV NH2022 en de bij beiden behorende nota van beantwoording aan uw Staten aan te bieden voor vaststelling. GS streeft naar agendering in GS januari 2022 en heeft uw Staten verzocht om hierop aansluitend de behandeling te agenderen voor uw commissie en Staten. Naar uw agenda kijkend zou agendering in de commissie RWK van februari en uw Statenvergadering van maart 2022 een voor de hand liggende optie zijn. In lijn met de behandeling en vaststelling van de OV NH2020 vorig jaar ligt agendering in de commissie RWK ook deze keer voor de hand. Het betreft immers een instrument gericht op het fysieke domein. Uitgangspunt is daarbij dan wel dat alle onderdelen van de OV NH integraal in deze commissie aan bod kunnen komen, besproken kunnen worden. Het is uiteraard aan uw Staten om

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						te bepalen hoe, waar en wanneer agendering plaats vindt.
3	PvdD- Kostic	4	OLTHOF STIGTER	OD's	3. Wanneer worden de nieuwe uitvoeringovereenkomsten met de OD's vastgesteld en wanneer kunnen we die zijn vroegst te zien krijgen? 4. Er wordt gesproken over data-analyse bij risicogericht handhaven bij OD NHN. Worden hier alleen gegevens die aangeleverd zijn door bedrijven zelf bij betrokken, of ook gegevens van burgers en aantal klachten?	3.De uitvoeringsprogramma's worden ieder jaar door de provincie en de omgevingsdiensten in overleg opgesteld en door GS vastgesteld. De verwachting is dat dit half december 2021 zal zijn. Uiteraard maken we deze uitvoeringsprogramma's daarna direct aan PS bekend via een brief met als bijlagen alle uitvoeringsprogramma's. 4.Bij data-analyse bij risicogericht handhaven wordt juist ook data/informatie gebruikt die niet afkomstig is van de bedrijven zelf. Hierbij kan gedacht worden aan landelijke databases (Landelijk meldpunt afvalstoffen, RVO) en gegevens van ketenpartners. Het gaat dus om data van andere organisaties.
4	PvdD – Kostic	6b	OLTHOF	Geurbesluit	5. a) In hoeverre levert deze geuraanpak ook reductie van ZZS op? Kunt u aangeven hoeveel daling van welke ZZS wordt verwachten binnen hoeveel jaar (naar schatting)? b) Er wordt gesproken over geur die geroken	5.a) Deze ontwerp-besluiten gaan over terugdringen geur, niet ZZS.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					wordt, wel of niet hinderlijk. Maar diverse giffen zijn geurloos. Hoe wordt dat meegenomen in de besluiten? c) Kunnen de percentages van giftige stoffen ook worden meegenomen in de definitie van (ernstige) geurhinder? 6. Waarom is BBT-conclusie in deze niet eerder verlangd en komt dat pas na druk van inwoners? Er was toch al stankoverlast? 7. De genoemde geurcontour (huidige situatie) omvat Beverwijk, Heemskerk en verder weg niet, terwijl daar ook stankoverlast is. Waarom? 8. Drie fabrieken die momenteel de grenswaarde van het provinciale geurbeleid overschrijden, Kookgasfabrieken 1 en 2 en de	b) Niet, deze ontwerp-besluiten gaan over stoffen die geurhinder geven. c) Nee 6. In lijn met de ambities uit het programma Tata Steel 2020-2050 en het uitvoeringsprogramma van de OD NZKG is het eerdere ontwerp-besluit tegen het licht gehouden en is tot een andere afweging gekomen. 7. Een geurcontour is een lijn die locaties verbindt met dezelfde geurbelasting, dus bijvoorbeeld locaties waar de geurbelasting 2 ou/m3 (98p) bedraagt. Een geurcontour is niet een grens waarbinnen het wel stinkt en daarbuiten niet. 8. Uiterlijk heeft Tata Steel hier 10 jaar voor. Deze termijn is ook in het provinciaal geurbeleid als

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					Oxystaalfabriek, zullen aangepast moeten worden. Wanneer moet dat uiterlijk klaar zijn, en wanneer mogen ze uiterlijk geen grenzen meer overschrijden? 9. Het tweede besluit betreft het opstellen van aanvullende geurvoorschriften voor Tata Steel. “Na toepassing van de voorschriften zoals opgesteld in de ontwerpbesluiten, zullen inwoners geen “ernstige geurhinder” meer ondervinden. Dit zal stapsgewijs plaatsvinden, en uiteindelijk binnen 10 jaar gerealiseerd zijn. “ a) Waarom duurt het 10 jaar voordat inwoners ‘geen ernstige geurhinder’ ondervinden? Hoe zou dat in theorie versneld kunnen worden? b) Wat is het einddatum (jaar) waarop er ‘geen ernstige geurhinder’ is voor de omwonenden? Is dat 2031?	maximale termijn vastgelegd. Mocht blijken uit toezicht of de jaarlijkse rapportage en monitoring van de geurbronnen dat het gewenste doel niet wordt bereikt of het gaat te langzaam, dan geeft dit aanleiding om de vergunning aan te scherpen. 9 a) Tata Steel moet een plan van aanpak indienen met een tijdspad daarbij, om de vereiste doelen te halen binnen maximaal 10 jaar. De OD NZKG beoordeelt dit plan van aanpak, of het tijdspad past bij het soort maatregelen. De maatregelen moeten zo snel als mogelijk uitgevoerd worden. De ontwerp-geurbesluiten stellen dat Tata Steel de geuremissies vanuit de inrichting periodiek moet monitoren. Voor Kooksfabriek 1 en 2, Pelletfabriek en de Oxystaalfabriek moet dit jaarlijks worden gerapporteerd. Dit zijn bronnen die voornamelijk bijdragen aan de ernstige geurhinder. Voor de overige bronnen (de kleinere geurbronnen) moet dit iedere 4 jaar gerapporteerd worden. De OD NZKG beoordeelt deze rapporten. Mocht blijken dat het beoogde doel niet of niet snel genoeg wordt

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						gehaald, dan zal de vergunning aangescherpt worden. Mocht blijken dat meer geurklachten binnenkomen of dat onze milieu-inspecteurs ernstige geurhinder constateren, dan kan dit ook een aanleiding zijn om de vergunning aan te scherpen. 9 b) De ontwerp-geurbesluiten stellen dat Tata Steel de geuremissies vanuit de inrichting periodiek moet monitoren. Voor Kooksfabriek 1 en 2, Pelletfabriek en de Oxystaalfabriek moet dit jaarlijks worden gerapporteerd. Dit zijn bronnen die voornamelijk bijdragen aan de ernstige geurhinder. Voor de overige bronnen (de kleinere geurbronnen) moet dit iedere 4 jaar gerapporteerd worden. De OD NZKG beoordeelt deze rapporten. Mocht blijken dat het beoogde doel niet of niet snel genoeg wordt gehaald, dan zal de vergunning aangescherpt worden. Mocht blijken dat meer geurklachten binnenkomen of dat onze milieu-inspecteurs ernstige geurhinder constateren, dan kan dit ook

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					10. Over ernstige geurhinder wordt vermeld “Er is sprake van ernstige geurhinder in het geval: -er bij het bevoegd gezag minimaal 10 unieke en geverifieerde klachten binnen een tijdspanne van één uur zijn binnengekomen, waarbij de geur van een geurbron in de omgeving als ernstig hinderlijk wordt ervaren en/of, -ten minste één toezichthoudende ambtenaar, de betreffende geur (ook) als zodanig aanmerkt.” Waarom een tijdspanne van 1 uur en minimaal 10 unieke klachten? Waar is dit criterium op gebaseerd? 11. Moet er altijd minstens één ambtenaar zijn die de betreffende geur ook als ‘ernstig hinderlijk’ aanmerkt, om klachten over ernstige geurhinder ook echt te laten	een aanleiding zijn om de vergunning aan te scherpen. 10. Gebaseerd op analyse van de geurklachten afgelopen jaren en ook afgestemd met de praktijk van andere omgevingsdiensten. 11. Ja, dat klopt. Binnenkomende klachten worden door de toezichthouder beoordeeld. Dit volgt ook uit jurisprudentie dat een toezichthouder de

			Technische vragen			
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					meetellen? Hoe werkt dit precies in praktijk? 12. Wordt de informatie uit de elektronische neuzen meegenomen als objectief uitgangspunt/criterium? Zij kunnen immers onmiddellijk signaleren als er geur/gif over industriegrenzen heen gaat.	constatering moet vaststellen. Ook zonder klachten kan de toezichthouder vaststellen dat er sprake is van ernstige geurhinder. Na het vaststellen van ernstige geurhinder wordt Tata Steel opgedragen om maatregelen te nemen de geurhinder weg te nemen. 12. De elektronische neuzen hebben een signaalfunctie voor de toezichthouder om te bepalen of er verandering is in de samenstelling van lucht. Op basis van dit signaal bepaalt de toezichthouder of er sprake is van ernstige geurhinder.
5	PvdD – Kostic	8a	OLTHOF	Midterm review Coalitieakkoord	Agendapunt 8a: Midterm review coalitieakkoord Doel is dat Noord-Holland een gezonde leefomgeving is. Ook wil GS de gezondheid bevorderen door het stimuleren van een gezonde leefstijl. De provincie noemt het Programma Gezonde Leefomgeving en focus op de “milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid,	a)Opgemerkt wordt dat de provincie niet het bevoegd gezag is voor het reguleren van alle milieuaspecten in de provincie. En als het gaat om het meten en vastleggen van de data is de provincie slechts voor een deel de eigenaar/beheerder van data. Hierdoor is de vraag als ‘technische vraag’ niet eenvoudig te beantwoorden. Binnen de bevoegdheden van de provincie zorgen we er voor dat wordt voldaan aan de wettelijke

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					geluidbelasting, geur, PFAS, stof en (ontwikkelingen in) de ondergrond." Daarbij wordt gesteld: "We voldoen daarbij in elk geval aan de wettelijke normen, maar zetten ons ook breder in om milieu- en gezondheidswinst te behalen." a) Voldoen we op alle genoemde punten aan wettelijke normen? Graag vermelding van bronnen. b) Welke milieuwinst op water, lucht, bodem, stof, geur en geluidbelasting heeft de provincie concreet (uitgedrukt in cijfers) bereikt sinds 2019?	normen. Bij ieder besluit, project en vergunning wordt getoetst of aan de wettelijke kaders wordt voldaan. Het is een vereiste dat provincie in het reguleren van de milieuaspecten via de VTH-taken opereert binnen wettelijke kaders. Deze taak is ondergebracht bij de omgevingsdiensten. Het sturen op milieunormen, ecologische doelen en advieswaarden voor de gezondheid met beleidsinstrumenten vindt plaats voor de afzonderlijke onderdelen. Om het inzicht te vergroten in hoe het o.a. is gesteld met de milieukwaliteit en welke trends waarneembaar zijn, ontwikkelt de provincie het instrument de Brede Basis Monitor. b) In het kader van monitoring worden de Staten periodiek geïnformeerd over de 'stand van zaken' betreffende verschillende vormen van milieubelasting. Voorbeelden zijn: • Het Schone Lucht Akkoord SLA, inclusief het Uitvoeringsplan 2021, is gericht op de vermindering van fijnstof (PM10 en PM2,5) en stikstofdioxide

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						(NO2) door wegverkeer, mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens. De afspraak met alle ondertekenaars (rijk, provincies en tientallen gemeenten) is om toe te werken naar de WHO advieswaarden voor stikstofdioxide en fijnstof in 2030. • Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit NSL verzorgt de jaarlijkse rapportage vanuit het rijk over de luchtkwaliteit, met name van wegen en de veehouderijen. (www.nsl-monitoring.nl). In Noord-Holland wordt overal voldaan aan de normen, m.u.v. enkele straten in Amsterdam, dit wordt opgepakt door het rijk en de gemeente. • In aanvulling op de landelijke monitoring verzorgt de provincie met het Luchtmeetnet op drie locaties een doorlopende meting van de luchtkwaliteit. Dit gebeurt in de regio IJmond, de Haarlemmermeer en in Westpoort in de haven van Amsterdam. De luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke norm, zie persbericht 02-06-2021

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Luchtkwaliteit Noord-Holland in 2020 binnen de norm - Provincie Noord-Holland. De GGD Amsterdam voert de metingen uit en stelt rapportages op (www.luchtmeetnet.nl). De rapportages staan hier: Luchtkwaliteit - Provincie Noord-Holland. • Voor provinciale wegen kent de provincie geluidbeleid, vastgelegd in het Actieplan geluid - Provincie Noord-Holland. De geluidbelasting van de provinciale infra wordt elke vijf jaar gemonitord en de data verwerkt in een geluidskaart. In 2022 wordt een nieuwe geluidskaart opgesteld. • Voor geur bestaat er geen Europese of nationale wettelijke norm. Wel heeft de provincie een beleidsregel beoordeling geurhinder inrichtingen provincie Noord-Holland. Hierin is opgenomen hoe de provincie geur beoordeelt bij vergunningaanvragen door bedrijven. Uitgangspunt is het toepassen van de best beschikbare technieken (BBT). In het Amsterdamse havengebied, het Amsterdam-Rijnkanaal, in het

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Noordzeekanaalgebied en in de IJmondregio is een netwerk aangelegd van 100 eNoses. De analyse van de metingen in de IJmond staan hier: eNose-netwerk IJmond - Provincie Noord-Holland • Bij water spelen diverse beleidsopgaven. De Kaderrichtlijn Water omschrijft doelen voor 2027 en het algemeen nationaal beeld is dat deze doelen niet worden gehaald. In ontwikkeling is de provinciale Watervisie en Regionaal Waterprogramma - Provincie Noord-Holland en hierin staan de ecologische doelen voor niet-natuurlijk oppervlaktewater en maatregelen voor verbeteren van de kwaliteit van grondwater. Begin 2022 wordt het Regionaal Waterprogramma NH 2022-2027 vastgesteld. Vervolgens komt er een nationaal waterprogramma en rapporteert het rijk de gezamenlijke aanpak aan de EU. • Voor bodem heeft de provincie een saneringsopgave voor locaties met risico voor mens en milieu (spoedlocaties) en grootschalige grondwaterverontreinigingen. Het

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			ZAAL		14. “In de geactualiseerde uitvoeringsagenda Economie hebben wij meer nadruk gelegd op duurzaamheid en welzijn in relatie tot welvaart.” Welke concrete verbeteringen heeft dit gebracht voor welzijn van mensen, dieren, natuur en milieu? Hoe worden de resultaten precies gemonitord en beoordeeld?	uitvoeringsprogramma staat hier Bodemsanering - Provincie Noord-Holland. Voor PFAS bestaat de Beleidsregel PFAS Noord-Holland 2019, eind 2019 is voor de commissie NLG een briefing verzorgd over bodem onderwerpen met specifieke aandacht voor PFAS. 14. De geactualiseerde agenda is in oktober 2021 door GS vastgesteld. Concrete verbeteringen binnen een maand zijn nog niet gerealiseerd. De Barometer Welvaart & Welzijn monitort de stand van zaken van brede welvaart in Noord-Holland. Binnenkort gaat deze Barometer op in de nieuwe Brede Basismonitor Noord-Holland. De Barometer Welvaart & Welzijn is een trendmonitor, geen doelmonitor waarin over beleidsresultaten wordt gerapporteerd. GS rapporteren over de resultaten van het economisch beleid in de Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie. De eerstvolgende voortgangsrapportage is voor het najaar van 2022 gepland.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			ZAAL		15. “Begin dit jaar is besloten om samen met de Metropoolregio Amsterdam (MRA), de regio Noord-Holland Noord en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat een eigen provinciale regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) op te richten. Het doel van de ROM is het stimuleren van de regionale economie. Door het samenbrengen van lokale overheden en ondernemers wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het realiseren van een duurzame en innovatieve economie in de regio.” PS heeft meegegeven hierin ook biodiversiteit mee te nemen. Hoe wordt dat gedaan en hoe worden de effecten op klimaat en biodiversiteit gemonitord en geëvalueerd?	15. Wij bereiden nog een reactie voor op motie (93-2021: no harm principe ook voor biodiversiteit en van toepassing op alle investeringen). Voor nu kunnen we ook al antwoorden: Het primaire doel van de ROM is investeren in duurzaam mkb, energietransitie en innovatief mkb. Bij het selecteren van de investeringen beoordeelt de fondsbeheerder of deze aansluiten bij de doelstellingen van de fondsen en de investeringsreglementen. De Investeringsreglementen van de fondsen zijn door uw Staten vastgesteld op 28 juni 2021. Daarna doet de Investeringscommissie eenzelfde check. De fondsbeheerder kijkt hierbij ook naar de huidige gangbare maatschappelijke criteria. Bij de afweging wordt rekening gehouden met de ingebrachte specifieke beleidslijnen van de Aandeelhouders. De ROM is op 7 oktober jl. opgericht en daarmee zijn de reglementen definitief. Wij hebben als aandeelhouder van de nieuwe BV verschillende mogelijkheden om nieuwe accenten aan te dragen voor de fondsbeheerder om rekening mee te

			Technische vragen			
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
			ZAAL		16. Wat voor projecten worden door de openstelling van REACT-EU middelen door Noord-Holland gesteund? Wanneer krijgen we het rapportage over alle projectaanvragen bij KVW2?	houden bij het doen van investeringen. Dit zijn het bestuurlijk overleg, de vergadering van aandeelhouders en regulier overleg met de directeur en Raad van Commissarissen van de BV. Wij gaan ons bij de eerstvolgende gelegenheid ter uitvoering van de motie het onderwerp biodiversiteit aan de orde stellen. Dat zal zijn tijdens het bestuurlijk overleg eind 2021. Hierbij willen wij wel aangeven dat de provincie niet de enige aandeelhouder is in de BV. Het is voor de provincie dus niet mogelijk om deze aanpassing af te dwingen of op te leggen. 16. De middelen zijn besteed aan projecten die een bijdrage leveren aan de energietransitie, circulaire economie en landbouw in combinatie met digitale vaardigheden en kennis in het MKB. Een overzicht van alle KvW2 projecten inclusief de REACT-EU projecten wordt nu afgerond worden en zal begin 2022 aan PS ter informatie gestuurd worden.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
	PvdD – Kostic	11a	zaal	**Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeensc happelijk Landbouw beleid**	Noord-Holland heeft in IPO ambitie getoond en ingezet op een lagere basispremie; 30% overheveling ten behoeve van het plattelandsbeleid en een regionale vergoeding voor peilverhoging in de veenweiden. Dit heeft helaas geen stand kunnen houden vanwege een lagere ambitie van andere provincies. 17. a) Kan de IPO-brief die aan de minister is verstuurd aan de commissie NLG worden verzonden? b) Welke provincies hebben precies gepleit voor die lage ambities? En welke provincies zaten aan de kant van Noord-Holland? c) Welke praktische instrumenten heeft Provincie Noord-Holland om (als ze dat zouden willen) officieel duidelijk te maken richting het Rijk dat we niet achter de lage ambities van IPO staan?	17a. De IPO positie (ambitie) betreft het mandaat waarmee bestuurlijke trekkers (H. Staghouwer, I. Zaal, L. Roefs) namens het IPO het overleg met de minister over het GLB-NSP voert. Het betreft een stuk voor de provincies zelf, dus geen brief aan de minister en is ook niet officieel aangeboden. In het proces van het NSP zijn de bestuurlijke overleggen opgeschort in verband met de kabinetsonderhandelingen. In het vervolg van het bestuurlijk proces over het NSP zijn we overigens in afwachting van waar het totaalpakket waar het kabinet mee komt. We verwachten dat eind november of in de loop van december een BO

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						wordt gepland over het NSP (Minister, IPO, Unie van Waterschappen). b. het betreft een gezamenlijke standpunt. Alle provincies onderschrijven het belang van de transitie gelet op de grote opgaven. Het is niet opportuun om de verschillende standpunten van provincies uiteen te zetten. c. Wij staan achter de IPO-positie, het betreft een gezamenlijk gedragen standpunt, zie antwoord vraag 17 b. Ons standpunt is opgenomen in de brief aan PS. Deze brief is openbaar.
6	PvdD – Kostic	16 b	Loggen Zaal	Openstelling POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-	18. Klopt het dat bij deze Openstelling POP3 onderdeel Leader-projecten de subsidiabele projecten de volgende zijn: “Artikel 2 subsidiabele activiteiten Subsidie kan worden verstrekt voor de uitvoering van concrete acties die passen binnen de Lokale ontwikkelingsstrategie, zoals vastgesteld door Gedeputeerde Staten	18. Ja, dat is correct.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
				productieve investeringen water	op 8 juni 2021 voor de thema's: I. Tijdig anticiperen op demografische veranderingen. II. Stimuleren van circulaire economie (inclusief kringlooplandbouw), biobased economy en duurzame energie. III. Het uitbreiden en verbeteren van de (agro)toeristische infrastructuur." 19. Wat voor soort projecten zouden kunnen vallen onder 'Tijdig anticiperen op demografische veranderingen'? Wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water 20. Betreft het deze openstelling: POP3: Niet-productieve investeringen water Noord-Holland, subsidie - Provincie Noord-Holland? 21. Doel van de subsidie is: "Subsidie kan worden verstrekt voor niet-productieve investeringen die betrekking	19. het soort projecten staat beschreven op pagina 20 van de Lokale Ontwikkelingsstrategie. Voorbeelden van gerealiseerde projecten staan op www.leaderkvnh, en zijn onder meer 'Buurtschap de Tuunen' op Texel (complex voor wonen en dagbesteding voor dementerende ouderen) en het project 'Noorderbakens' een kunstproject voor bewegwijzering op het woonzorgpark Noorderhaven in Julianadorp. 20. Correct (zo is dit toegelicht in de brief aan PS, betreft verlenging van de openstellingsperiode tot en met 26 november 2021 en ophoging van het subsidieplafond. Bij de ophoging van het plafond zijn deelplafonds vastgesteld per waterschap resp

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					hebben op de (her)inrichting, of transformatie en het beheer van het watersysteem voor landbouw-, water- en klimaatdoelen die leiden tot het voorkomen of beperken van wateroverlast, watertekort en/of verzilting van grond- en oppervlaktewater (waterkwantiteit) of een verbeterde kwaliteit van grond- en/of oppervlaktewater." Kan het in theorie zo zijn dat een agrariër subsidie aanvraagt voor een project en krijgt, terwijl dat project alleen reguliere landbouwdoelen dient, zoals snelle waterafvoer, en niet bijdraagt, of zelfs tegenwerkt aan klimaatdoelen, natuurdoelen en waterdoelen? Of wordt elke aanvraag integraal beoordeeld?	€2,2048 voor HHNK en 0,4 mln voor AGV en idem voor Rijnland). 21. Nee, de criteria zijn gericht op de selectie van projecten die bijdragen aan de doelen in onze Watervisie 2021. Deze doelen staan in de toelichting behorende bij het openstellingsbesluit. De projecten worden door een adviescommissie beoordeeld en gerangschikt op basis van selectiecriteria waarbij de effectieve bijdrage aan de doelen in de Watervisie 2021 een van de criteria is. Voorbeelden zijn projecten voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers en waterberging. Projecten die niet bijdragen aan deze doelen worden niet geselecteerd.
	PvdD – Kostic	16 d	Loggen	**Vaststellen ecologische doelen overig**	'De huidige waterkwaliteit is vaak allesbehalve goed en de waterkwaliteit gaat niet zelden zelfs achteruit' is te lezen in de brief aan PS. HHNK heeft ervoor gekozen	22. Deze vraag is moeilijk goed te beantwoorden omdat voor elk KRW-waterlichaam (Rijnland en AGV hebben er in N-H samen 48) andere ecologische doelen gelden. Daarnaast zijn er ook

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
				water	voor de 'overige wateren' de ecologische doelen uit de KRW te hanteren. De waterschappen AGV en Rijnland hebben dat niet gedaan. Wel liggen hun na te streven doelen 'hoger dan de huidige waterkwaliteit'. 22. Hoe verhouden de ecologische doelen die AGV en Rijnland zich hebben gesteld tot de ecologische doelen uit de KRW? Hoe verschilt het, en hoeveel lager zijn de doelen? 23. a) Wat betekent bijv. een verbetering van de waterkwaliteit 'Bovenkerkerpolder, Amstelveen': huidige toestand: 0,30, waterflora doel 2027: 0,36? (Zie de tabel in brief AGV ecologische doelen overig water). b) Een hoeveel betere waterkwaliteit is 0,36 t.o.v. 0,30? c) Hoe verhoudt het doel 0,36 zich tot het doel van de KRW in 2027?	verschillende watertypen, wat wil zeggen dat elk water karakteristieke abiotische kenmerken heeft zoals zoutgehalte, stroming en gemiddelde diepte. Dit maakt de vergelijking met de doelen voor de overige wateren , waar er ook vele van zijn met elk hun eigen doelen, lastig. 23a. Het ecologisch doel voor overig water wordt, net als dat bij KRW-waterlichamen het geval is, uitgedrukt in een EKR (Ecologische Kwaliteitsratio). De EKR is een getal tussen 0 en 1. Deze range geeft aan hoe u een verbetering van 0,30 naar 0,36 moet duiden. Voor niet-natuurlijke wateren (bijna alle wateren in Noord-Holland) geldt normaliter een maximum EKR van 0,6. 23b. Zie het antwoord op vraag 23a. 23c. Zie het antwoord op vraag 22.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
	SP – De Groot	6	OLTHOF	Geur – Ontwerpbesluiten	De vragen gaan over de tekst: De rookgascondensatie heeft een reducerend effect op de stoffen H2S (zwavelwaterstof, waterstofsulfide, AdG) en SO2 (zwaveldioxide, de veroorzaker van o.m. zure regen, AdG) De vragen zijn de volgende: 1. Wat zijn tot dusver de gemeten en berekende effecten van H2S en SO2 in de uitstoot van Tata Steel op de omringende natuur en de gezondheid van de omwonenden (geur kunt u buiten beschouwing laten, dat begrijpen wij) 2. Wat zijn, na installatie en ingebruikname van de rookgascondensatie, de verwachte berekende verbeteringen die zullen optreden in de omringende natuur en de gezondheid van de omwonenden (geur kunt u buiten beschouwing laten)	1. Dit betreft een vraag die geen betrekking heeft op het genomen geurbesluit dat op de commissieagenda staat. De beantwoording hiervan is niet voorhanden en zal vragen om aanvullend onderzoek dat nu niet is meegenomen in de uitvoeringsovereenkomst. 2. Deze vraag heeft geen betrekking op het genomen geurbesluit. Na rookgascondensatie zal deze bron geen H2S en SO2 meer uitstoten.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
	SP – De Groot	17a	Rommel	Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère	• Is de plek van de uitkijktoren Belvedere nu (dus voor de bouw van de uitkijktoren) opgenomen in het NNN? • Is het wandelbos Groenendaal nu (dus voor de bouw van de uitkijktoren) nog niet opgenomen in het NNN? • Waarom verdwijnt de plek van de uitkijktoren uit het NNN? • Waarom werd de salderingslocatie wandelbos Groenendaal niet eerder opgenomen in het NNN? Het gaat hier immers om reeds bestaand bos?	1. Ja. 2. Nee, deze locatie is nog niet opgenomen in het NNN. 3. Omdat begrenzing als NNN niet langer passend is als de uitkijktoren gebouwd is. Op deze plek zijn dan immers geen natuurwaarden meer aanwezig. 4. Aangezien deze NNN-begrenzing al erg lang geleden is aangebracht, is dat lastig te achterhalen. Met de begrenzing van de salderingslocatie als NNN wordt in ieder geval de ecologische bescherming van deze locatie aanzienlijk verbeterd en ontstaat een meer samenhangende ecologische structuur. Ook is de salderingslocatie netto groter dan de locatie die ontgrensd wordt vanwege het herstel van de historische uitkijktoren.
	CDA – Dekker	10a	zaal	**1e begroting swijziging**	Kunt u een overzicht van de balansposten begroting 2021 toevoegen aan de onderliggende stukken bij dit agendapunt?	M.b.t. tot de begrotingswijziging hebben we geen nieuw balansoverzicht ontvangen. Dat is ook niet gebruikelijk bij een begrotingswijziging.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
				Plassenschap Loosdrecht		Voor het laatste overzicht verwijzen we naar de begrotingsstukken 2021. (pag. 26. PS vergadering 5 oktober 2020)
	CDA – Dekker	16c			De financiële haalbaarheid is door GroenLeven verkend. Wij zien daarvan een onderbouwd overzicht graag alsnog tegemoet. Kan deze informatie zo snel mogelijk toegevoegd worden bij dit agendapunt?	De financiële onderbouwing van het consortium is niet openbaar. Wij kunnen het stuk niet toevoegen aan de agenda.
	CDA – Dekker	16d	Loggen	**Agendapunt 16d Vaststellen ecologische doelen overig water**	In de brief aan PS staat dat Rijnland en AGV “KRW-Like” ecologische doelen kiezen. Wij begrijpen uit de brief dat het maatwerk betreft in overig water, maar waarom is gekozen voor verschillende parameters, zoals fytoplankton keuze in Rijnland en overig waterflora in Amstel, Gooi en Vechtstreek? En hoe wordt monitoring periodiek aan PS gerapporteerd?	Inderdaad is het aan de waterbeheerders gelaten om voor het overig water zelf een parameter (of parameters) te kiezen waarvoor een doel is afgeleid. Zij hebben immers als primaire kwaliteitsbeheerder voor het oppervlaktewater bij uitstek de kennis en kunde in huis om een goede kwaliteitsindicator te selecteren. Beide waterschappen hebben voor al het overig water ‘overige waterflora’ als parameter gekozen.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Daarnaast hebben zij, voor een zeer beperkt aantal wateren, ook fytoplankton (algen) gekozen. PS worden via het zesjaarlijkse regionaal waterprogramma, via de jaarlijkse begroting en via de periodieke brede beleidsmonitor geïnformeerd over de toestand van de KRW-waterlichamen. De ecologische toestand van het overig water wordt zesjaarlijks door de waterschappen gerapporteerd, als de nu afgeleide doelen worden geactualiseerd.
	CDA – Dekker	18b	Stigter/ zaal	**Agendapunt 18b Aandeelhouderschap in RNH**	In de brief aan PS staat dat de besturen van de recreatieschappen geïnformeerd zijn over de vervreemding van de provinciale aandelen in het kapitaal van RNH. Wat waren de reacties van de besturen en hoe gaat u de besturen bij het vervolg van het proces betrekken?	De voorzitters van de recreatieschappen zijn op 12 oktober door de beide portefeuillehouders geïnformeerd over het vervreemden van de aandelen. Verder is het besproken tijdens het voorzittersoverleg van de recreatieschappen op 10 november. Door de voorzitters is begrip getoond voor het voornemen van GS. Zij hebben aandacht gevraagd voor de continuïteit van de dienstverlening door RNH aan de recreatieschappen. Met hen is afgesproken dat zij betrokken zullen worden bij selectie en toetsing van

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						de uitgangspunten en de criteria bij de beoordeling van het bod van onze aandelen.
	VVD – De Wit		zaal		NSP: 1. Het inkomen van de landbouwers is een van de belangrijkste factoren in het NSP. Hoe monitort de provincie de inkomensontwikkeling van Noord-Hollandse landbouwers, inclusief de effecten van het NSP/GLB daarop? 2. Hoe worden de effecten van ingezette GLB-gelden voor verbetering van waterkwaliteit, biodiversiteit en	1. WEcR (Wageningen Economic Research) monitort het economisch resultaat van de verschillende landbouwsectoren. Deze gegevens laten wij bewerken in het kader van onze duurzaamheidsmonitor voor onze provincie en zijn beschikbaar op www.agrimatie.nl. In het kader van de voorbereiding van het GLB-NSP doet WEcR uitgebreid studie (www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/GLB) naar onder meer de bijdrage van het GLB aan het bedrijfsinkomen en de inkomenseffecten van verschillende varianten voor de invulling van het National Strategische Plan (NSP) voor het GLB. 2. Europa stelt onder meer prestatie indicatoren en monitoringsverplichtingen voor het GLB-NSP. Deze sluiten aan op de opgaven voor bijvoorbeeld de

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					bodemkwaliteit door Noord-Hollandse landbouwers gemonitord? Wat betekenen die effecten voor de doelen uit de Voedselvisie? 3. Op basis van de huidige stand van zaken: wat betekent het NSP/GLB voor de provinciale cofinanciering? Zijn hiervoor middelen aanwezig in de meerjarenbegroting? Als dit nog niet duidelijk is, wanneer wordt dat het wel?	biodiversiteit, de Kaderrichtlijn water en het zevende Nitraat Actieprogramma. Voor het GLB NSP zijn de indicatoren nog in voorbereiding. Voor het GLB-NSP is een Strategische Milieueffectrapportage opgesteld om de te verwachten effecten in beeld te brengen van de concept GLB-NSP. Hierin zitten verschillende doelen die ook aansluiten bij de voedselvisie met name verbetering van de kwaliteit van ecosysteemdiensten zoals bodem en water maar ook de eiwittransitie, ketenversterking en certificering zoals biologische landbouw. 3. Het GLB NSP wordt in december 2021 ter goedkeuring aan Brussel aangeboden. In dat kader is provincies gevraagd om cofinanciering beschikbaar te stellen. Daarbij maken we onderscheid naar twee onderdelen van het GLB, namelijk de grondgebonden regelingen, dat is het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) en de zg. niet grondgebonden onderdelen van het GLB zoals innovatie, kennis en verduurzaming. De meerjarenraming Cofinanciering agrarisch Natuurbeheer t/m 2025 is opgenomen in het totale

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					4. De provincies pleiten voor een evaluatiemoment inzake de overheveling. Op welke aspecten moet geëvalueerd worden, en wat zijn de grenswaarden daarvan?	budget voor Natuur- en landschapsbeheer in de Begroting 2022. Zie hiervoor de Budgettabel onder 'Beleidsdoel 5.2 Beheren van de groenstructuur', regel '5.2.1 NNN en agrarische natuur beheren' op pagina 95. Voor de niet grondgebondenonderdelen hebben wij in de kaderbrief 2022, pag 26 en 27, par. 6.2 regel N is € 3,1 mln opgenomen. 4. De provincies pleiten ervoor om de gevolgen van de overheveling op de deelnamebereidheid van agrariërs voor het aanvragen te monotiren. Het gaat om de GLB subsidies: basispremie (Basisinkomenssteun, BISS) en de Ecoregeling. Provincies hechten er belang aan dat deze basispremie en de ecoregeling voor alle agrariers bereikbaar moet zijn. Daarbij gaat het om de balans tussen de subsidievoorwaarden gericht op duurzaamheid en de hoogte van subsidie. Als deze subsidies te laag worden dan bestaat het risico dat agrariërs de premie niet aanvragen. In plaats daarvan kiezen zij voor intensivering als inkomensstrategie. De aspecten betreffen dus de subsidievoorwaarden en de financiën. Waar de

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					5. De provincies pleiten voor het belang van gebiedsvisies in de gebiedsgerichte aanpak. Om welke visies gaat dat in Noord-Holland, en voor welke gebieden gelden die?	balans en grenswaarden voor agrariërs liggen is bedrijfsafhankelijk en is onderdeel van een onderzoeksvragen voor de monitoring en evaluatie. 5. Hier wordt gedoeld op dat provincies pleiten voor een gebiedsgerichte aanpak voor de opgaven voor het GLB-NSP maar ook de verwachte nationale inzet. Ook WEcR heeft in haar studie voor het NSP (www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/GLB) aangegeven dat de inzet via gebiedsgericht beleid het meest effectief is. Zodra het GLB-NSP is ingediend gaan rijk en provincies verkennen op welke wijze we de verschillende instrumenten kunnen implementeren. Dan wordt ook duidelijk om welke gebieden het gaat, of het gaat om nieuwe gebiedsprocessen of aanvulling op bestaande ontwikkelingen.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
	VVD – De Wit				Midterm review coalitie: - U stelt dat het faunabeheer op schema ligt, terwijl in de begrotingswijzing 2021 wordt vastgesteld dat de faunaschade in 2021 fors hoger is dan begroot (verschil EUR 3,5 miljoen). Proces en effect lijken hier uit elkaar te lopen. Hoe heeft u de afweging gemaakt om de kwalificatie “op schema” mee te geven op het faunabeheer? Op welke punten beoordeelt u het faunabeleid aan het einde van deze collegeperiode (bij de tweede review van het coalitieakkoord)?	Bij het opstellen van de mid-term review is uitgegaan van de beleidsvoornemens die in het coalitieakkoord zijn geformuleerd. Voor het faunabeheer was dat de invoering van het eigen risico bij ganzenschade. Omdat dit is gerealiseerd, is geoordeeld dat dit punt op schema ligt. Uw punt dat de faunaschade hoger is dan begroot, is overigens ook terecht. Hiervoor zijn vele oorzaken, die ten dele buiten onze invloedssfeer liggen (zoals de ontwikkeling van de gewasprijzen), en worden aangepakt via ons ganzenbeleid. Dit is medio 2020 met uw Staten besproken. De uitvoering van dit beleid is onze leidraad voor de komende jaren. Daarnaast is voor het gecoördineerd ganzenbeheer een tussenevaluatie voorzien.
	VVD – De Wit				Begrotingswijziging 2021: - Wat zijn de verklaringen voor de hoger dan verwachte faunaschade? - Kunt u toelichten of de hogere faunaschade in 2021 ook in andere	1. De tegemoetkoming Faunaschade wordt beïnvloed door vele factoren, waaronder de weersomstandigheden, de aantallen ganzen, gewasprijzen en mate van beheer dat door de grondgebruikers plaatsvindt. In ieder geval de gewasprijzen zijn het laatste jaar hoog geweest. De

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					provincie aan de orde is, en waarom wel/niet? - Welke conclusies trekt GS op basis van de hoger dan verwachte schade in 2021, en welk effect heeft dat op het faunabeleid? - Wat betekent deze nadelige wijziging voor de begroting 2022 en de daarin begrote kosten voor faunaschade?	schade is ook relatief hoog geweest door de combinatie van warm en vochtig weer, wat tot snelle grasgroei leidt. 2. Ja, de schade is tot nu toe in 2021 (inclusief overlopende dossiers 2020) in alle provincies (m.u.v. Drenthe) hoger dan in de oorspronkelijke begroting was geraamd. Landelijk werd de schade bijgesteld van € 30 miljoen naar € 38,2 miljoen, waarbij bijna 55% van de totale schade voor rekening komt van provincies Friesland en Noord-Holland. 3. Op dit moment zien wij geen reden om ons beleid te wijzigen. Dit komt doordat de schade voor een belangrijk deel te wijten is aan factoren buiten onze invloed. Daarnaast hebben wij al een stevige ingreep gedaan door de verhoging van het eigen risico bij ganzenschade. 4. In de provinciale Begroting 2022 is (conform Coalitieakkoord) € 6 miljoen geraamd voor Faunaschade. In de Begroting van BIJ12 die werd besproken in de Algemene Vergadering op 2

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						november (IPO Den Haag) wordt de schade 2022 voor Noord-Holland (inclusief taxatiekosten) geraamd op € 7,1 miljoen.
	VVD – De Wit		pels	Loggen	Basismonitor: - Waarom wordt wel naar gemiddelde schuld per huishouden gekeken, en niet naar gemiddelde waarde van de bezittingen (gefinancierd met die schuld)? - Waarom wordt geen onderscheid gemaakt tussen huiseigenaren en niet-huiseigenaren in de bepalen van gemiddelde schuld en vermogen per huishouden? Dit is een belangrijke verklarende factor voor beiden. Idem voor leeftijd. - Op basis waarvan wordt het percentage natuur- en bosgebied beoordeeld? In welke mate wordt de bevolkingsdichtheid van de provincie en de aanwezigheid van	- Vermogen betreft het saldo van bezittingen en schulden. Via de knop meer info kunt u per indicator de definitie bekijken. Zie tabel hieronder voor mediaan vermogen huishoudens en definities van vermogen en schulden. Deze twee indicatoren zijn, net als een groot aantal anderen, direct overgenomen uit de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. Daarbij is deze uitsplitsing niet gemaakt. Voor het monitoren van de brede welvaart op regionaal niveau is door het CBS het conceptuele kader van de Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals (MBW & SDG's) als uitgangspunt genomen.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					bedrijvenclusters daarin meegenomen? Idem voor natuurgebied per inwoner. In hoeverre is de vergelijking met andere provincies in dat kader te maken, en dus een kleur aan mee te geven? - Wat betekenen de Noord-Hollandse resultaten voor fosfaat- en stikstofuitscheiding voor de KRW-doelen en stikstofdoelen? Wordt dit meegenomen in de gebiedsgerichte aanpak?	Het is hierbij belangrijk dat op alle schaalniveaus (nationaal, regio's, gemeenten) eenzelfde statistische taal wordt gesproken en dat de cijfers die worden gebruikt vergelijkbaar zijn. De conceptuele basis van de MBW & SDG's is een statistisch raamwerk opgesteld door de Verenigde Naties, de OESO en Eurostat. Dit statistische raamwerk – vastgelegd in de CES Recommendations for Measuring Sustainable Development (UNECE/Eurostat/OECD, 2014) – is verankerd in een brede wetenschappelijke literatuur en onderschreven door 65 landen. Met het CES-meetsysteem hebben statistische bureaus een wetenschappelijk onderbouwde 'gemeenschappelijke taal' ontwikkeld om brede welvaart in kaart te brengen. Het CBS streeft voortdurend naar het verbeteren van bestaande indicatoren, het ontsluiten van nieuwe databronnen en het

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						ontwikkelen van nieuwe indicatoren om gaten in de data te dichten en de regionale Monitor te voorzien van additionele waardevolle informatie. Als het CBS de indicator verbeterd nemen wij deze over in de Brede Basismonitor Noord-Holland. Over schuld en vermogen van huishoudens naar leeftijd en woningbezit is hier meer te vinden: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/42/vermogens-van-huurders-groeiden-niet-van-woningbezitters-wel https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/26/aantal-huishoudens-met-problematische-schulden-niet-toegenomen

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						- Ook deze indicator is direct overgenomen uit de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. De CBS-definities zijn: ***Natuur- en bosgebieden****: Bos en open natuurlijk terrein als percentage van de totale oppervlakte land. Bos: terrein beplant met bomen bestemd voor houtproductie en/of natuurbeheer, inclusief onverharde en half verharde wegen. Natuurlijk terrein: terrein in droge en natte natuurlijke staat.* ***Natuurgebied per inwoner****: Bos en open natuurlijk terrein in hectare per 1000 inwoners. Bos: terrein beplant met bomen bestemd voor houtproductie en/of natuurbeheer, inclusief onverharde en half verharde wegen. Natuurlijk terrein: terrein in droge en natte natuurlijke staat.* Per provincie wordt het oppervlak bos of natuur afgezet tegenover het aantal inwoners of het totale landoppervlak van de provincie. De aanwezigheid van

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						bebouwing zoals bedrijventerreinen wordt hierbij niet meegenomen, het gaat om het totale landoppervlak per provincie. Naast de vergelijking tussen provincies laat deze indicator ook zien of het aanbod aan bos en natuur in de tijd meebeweegt met de groei van het aantal inwoners. Zie ook: https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/overig/bestand-bodemgebruik-bbg/classificaties/classificatie-bodemgebruik - Een teveel aan fosfaat en stikstof is slecht voor de ecologische waterkwaliteit. De uitscheiding vanuit de landbouw van fosfaat en stikstof, voor zover die in het oppervlaktewater terechtkomt, wordt door de waterschappen meegenomen bij de afleiding van de ecologische KRW-doelen. Dit gebeurt met watersysteemanalyses voor elk van de 89 KRW-waterlichamen in Noord-Holland, waarin ook andere

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						bronnen van fosfaat en stikstof, zoals het effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties, worden betrokken. De watersysteemanalyses leveren ook een set van verbetermaatregelen op. De aldus recent afgeleide doelen en maatregelpakketten maken deel uit van de waterprogramma's van provincies en waterschappen. Het regionale waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 zal in januari 2022 aan commissie en PS worden voorgelegd. Via het Programma Natuurnetwerk (w.o. gebiedsgerichte aanpak stikstof) en de provinciebrede aanpak stikstof acteren we wat betreft de stikstofdoelen op de gemonitorde voortgang.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					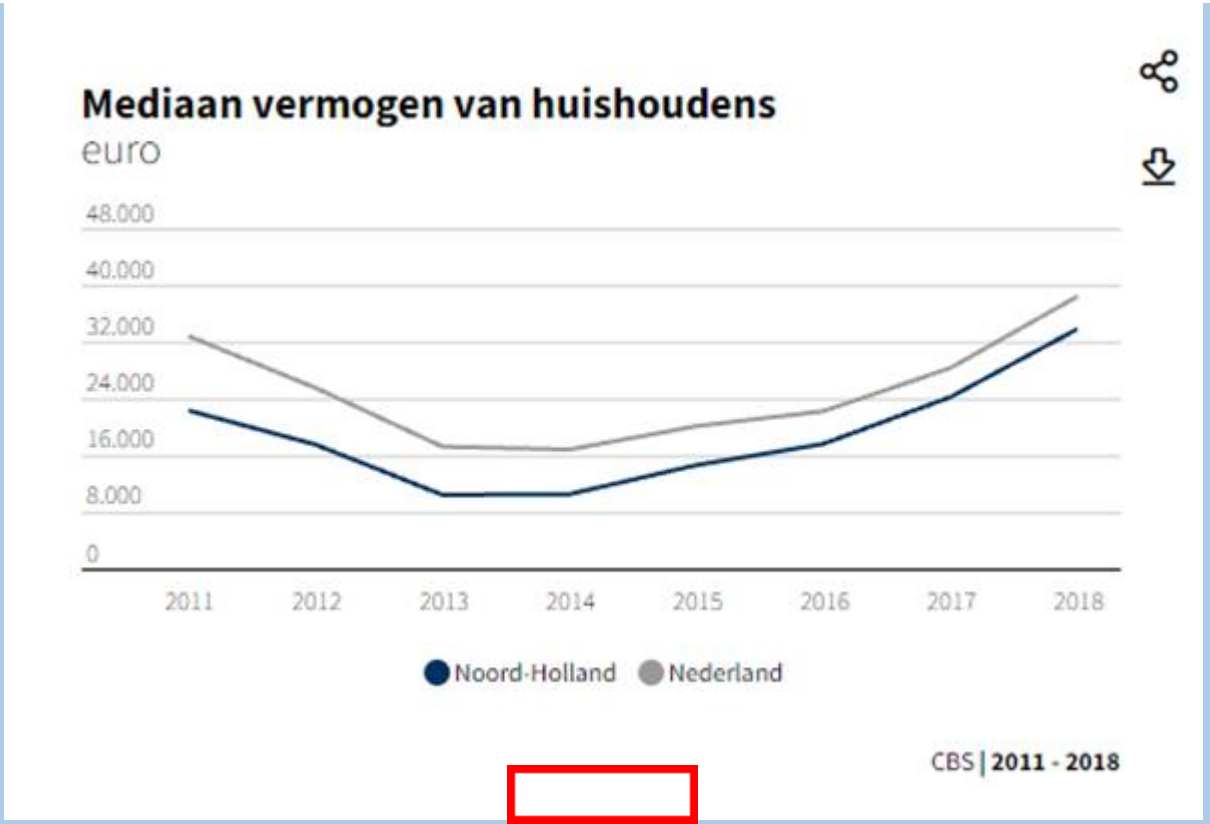	

De definitie voor vermogen is:

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					Het saldo van bezittingen en schulden. Bezittingen worden gevormd door bank- en spaartegoeden, effecten, de eigen woning, overig onroerend goed, ondernemingsvermogen, aanmerkelijk belang en de overige bezittingen. De schulden omvatten onder meer schulden ten behoeve van een eigen woning en consumptief krediet. Stand per 1 januari. De definitie voor schulden is: Het gemiddelde van de schulden van particuliere huishoudens. De schulden betreffen de hypotheekschuld van de eigen woning, studieschulden en overige schulden zoals voor consumptieve doeleinden, de financieringen van aandelen, obligaties of rechten op periodieke uitkeringen, schulden voor de financiering van de tweede woning of ander onroerend goed.	
	vvd				Herbenoeming leden MARF: - Waarom is overgegaan op een externe evaluatie (op basis van welke uitkomsten uit de adviezen en interne evaluatie), wie gaat de evaluatie uitvoeren, waarom is deze partij geselecteerd voor die taak, wat zijn de evaluatievraagstukken	Gelet op het feit dat de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) nu ongeveer vier jaar bestaat en drie grote adviezen heeft afgerond, heeft het IPO besloten tot een externe evaluatie van de MARF. Op deze manier kunnen nut, noodzaak, kosten, effectiviteit en efficiëntie worden beoordeeld. Ook de samenstelling kan deel uitmaken van de evaluatie. De selectie van het bureau dat de evaluatie uitvoert is gedaan door IPO,

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					voor de externe evaluatie en in welke mate is de samenstelling van de MARF onderdeel van de evaluatie?	op basis van een openbare aanbestedingsprocedure, waarbij dit bureau als beste uit de bus is gekomen. Momenteel wordt hiertoe in IPO verband gewerkt aan een plan van aanpak.
	VVD – De wit				Polder Zeevang: - Wat is wel de oorzaak van de achteruitgang van 4 soorten? Welk beleid wordt ingezet om die oorzaken aan te pakken? - Wat voor gedragscode geldt in polder Zeevang, en voor wie? Wat gebeurt er bij niet-naleving, en wie stelt dat vast? - Wat betekent het instellen van gecoördineerd beheer voor individuele boeren die schades willen voorkomen/bestrijden? Krijgen zij daarvoor meer mogelijkheden, en welke? Hoe wordt geborgd dat de	Oorzaak achteruitgang vier soorten o Kleine zwaan: Oorzaken liggen vermoedelijk buiten Nederland (verminderd broedsucces) en/of in Nederland (concurrentie met knobbelzwaan). Deze zijn niet met maatregelen in Nederland / Noord-Holland te beïnvloeden. Een eventuele oorzaak in Polder Zeevang, bijvoorbeeld door verstoring, is niet aan de orde. De draagkracht van het gebied staat niet onder druk en er wordt dus geen aanvullend beleid voor deze soort voorzien. o Grutto: Een eventuele oorzaak in Polder Zeevang, bijvoorbeeld door verstoring, is niet aan de orde. De draagkracht van het gebied staat niet onder druk. Mogelijke oorzaak ligt in de relatie met de sterke daling van broedvogelpopulaties. Hoewel het instandhoudingsdoel niet gericht is op de

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					administratieve lasten voor ondernemers afnemen? - Is er reeds beroep ingesteld bij de rechtbank tegen dit beheerplan, of bent u bekend met voornemens van partijen hiertoe? Zo ja, op welke punten en met welke motie wordt beroep ingesteld?	broedvogelpopulatie is er dus wel een ecologische relatie daarmee. Duurzaam weidevogelbeheer in de hele provincie Noord-Holland is dus van belang, zoals verwoord in ons Actieplan weidevogels. o Goudplevier: De oorzaak ligt in verschuiving van de populatie naar o.a. Denemarken en Zweden. Mogelijk is er een relatie met klimaatverandering. Dit is niet met maatregelen in Nederland / Noord-Holland te beïnvloeden. Een eventuele oorzaak in Polder Zeevang is niet aan de orde. De draagkracht van het gebied staat niet onder druk en er wordt dus geen aanvullend beleid voor deze soort voorzien. o Smient: Mogelijk wordt met de vierde soort gedoeld op smient. Deze vertoont landelijk een dalende trend. In Polder Zeevang is de situatie echter stabiel en wordt het instandhoudingsdoel ruimschoots gehaald. Er is dus geen knelpunt is Polder Zeevang en er wordt dus geen aanvullend beleid voor deze soort voorzien.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						o Algemeen: De Natura 2000-instandhoudingsdoelen voor Polder Zeevang richten zich specifiek op het behoud van de omvang en kwaliteit van leefgebieden voor populaties van een negental vogelsoorten. Het gaat daarbij om foerageergebieden en/of slaap- en rustplaatsen en expliciet niet om broedvogelpopulaties. De overige regimes die gelden in Polder Zeevang streven wel naar de bescherming van de broedpopulaties van de weidevogels. Er is hiervoor geen aanvullend beleid specifiek vanuit de Natura 20000-instandhoudingdoelstellingen voorzien. Gedragscode: o Gedragscode Natuurbeheer (VBNE), welke van toepassing is op het natuurbeheer door de terreinbeheerder(s). o Gedragscode soortenbescherming Wet natuurbescherming voor waterschappen Gedragscodes zijn een handleiding voor een initiatiefnemer van een bepaalde activiteit,

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						bijvoorbeeld een waterschap of een terreinbeheerder. De gedragscode geeft aan hoe moet worden omgegaan met (beschermde) natuurwaarden bij bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of wanneer ruimtelijke ontwikkelingen worden voorbereid. Bij niet-naleving valt de initiatiefnemer terug op de reguliere verbodsbepalingen en mogelijke ontheffingsplicht conform de Wnb. Belangrijk daarbij te vermelden is dat de genoemde gedragscodes specifiek betrekking hebben op soortenbescherming en dus los staan van de gebiedsbescherming in de Natura 2000-gebieden (en het Natura 2000-beheerplan). Handhaving van soortenbescherming loopt via het reguliere handhavingsspoor en is eveneens geen onderdeel van het Natura 2000-beschermingsregime / beheerplan. Gecoördineerd beheer: Gecoördineerd beheer is voorbehouden aan de FBE en wordt dus uitsluitend door de FBE uitgevoerd.

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Voor individuele grondgebruikers staan de mogelijkheden open die ook al in het 'oude' beheerplan mogelijk waren, namelijk: o Buiten de periode dat kwalificerende vogelsoorten in Polder Zeevang aanwezig zijn en daardoor geen negatieve effecten op de IHD aan de orde zijn. Hiervoor is geen Wnb-vergunning vereist. o Middels een Wnb-vergunning in perioden dat effecten niet op voorhand uit te sluiten zijn. Er kan desgewenst gebruik worden gemaakt van de aan de FBE verleende Wnb-vergunning of er kan individueel een vergunning worden aangevraagd. Voor dat laatste dient dan wel middels een Passende Beoordeling te worden aangetoond dat er met zekerheid geen negatieve effecten aan de orde zijn. Vermoedelijk zal een individuele vergunning geen meerwaarde hebben omdat deze niet meer ruimte zal bieden dan de verleende vergunning aan de FBE. De verwachting is dat het gecoördineerd beheer zal bijdragen aan het beheersen van de grote aantallen

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						overzomerende ganzen en dat de schadedruk hierdoor duurzaam zal afnemen. Insteek daarbij is dat hierdoor ook de noodzaak voor individuele schadebestrijding af zal kunnen nemen en daarmee ook de administratieve lasten. De mogelijkheden voor individuele grondgebruikers is (in het beheerplan) ongewijzigd gebleven. Echter, doordat gebruik kan worden gemaakt van de aan de FBE verstrekte vergunning, is er geen noodzaak voor/meerwaarde van individuele vergunningaanvragen (met bijbehorende procedures en kosten). Beroep Er is ons niet bekend dat er beroep is ingesteld tegen het Natura 2000-beheerplan.
	VVD – De Wit				Wijzigingsbesluit subsidieplafonds Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) • Weet u wat de reden is voor het hoger aantal aanvragen?	• De reden voor het hogere aantal vragen is de geïntensiveerde inzet op NNN-realisatie. Het is dus goed nieuws dat er interesse is in deze regeling, omdat we hiermee werken aan onze NNN-doelstelling. De beheerder van gerealiseerde natuur komt inderdaad in aanmerking voor een subsidie

				Technische vragen		
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					• Wat betekent dat voor 2022 en verder voor de beschikbaarheid van SKNL-gelden binnen de provinciale begroting? SKNL gaat over inrichting van natuur. Kennelijk zijn er meer aanvragen, en wordt meer natuur ingericht als zodanig. • Welk effect heeft dit op de beheerkosten en beheersubsidies? • Moet provinciaal natuurbeheerbeleid hierop worden aangepast?	voor natuurbeheer. Deze lasten zullen de komende jaren, naarmate het NNN verder wordt gerealiseerd, inderdaad stijgen. Hiermee houden we rekening in de prognoses van het Natuurbeheerplan. Het provinciaal beleid hoeft derhalve niet te worden aangepast.

Nota van Antwoord Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang 2021 - 2027

Beantwoording zienswijzen op het ontwerp beheerplan 2021

1720923/1720959

Provincie Noord-Holland

INHOUDSOPGAVE

Deel A: Inleiding

1. Inleiding pag. 2

2. Ontvangen zienswijzen pag. 3

3. Ambtshalve wijzigingen pag. 34

4. Vervolgprocedure pag. 34

Deel B: Beantwoording zienswijzen pag. 5

Deel C: Ambtshalve wijzigingen pag. 40

Deel A: Inleiding

1. Inleiding

In het Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang staan de maatregelen voor natuurherstel en de voorwaarden voor activiteiten in het N2000 gebied. Het doel van het plan is de beschermde natuur te behouden en ontwikkelen om zo te voldoen aan de instandhoudings-doelstellingen voor het gebied. Het beheerplan heeft een maximale geldigheidsduur van zes jaar. Het ontwerp Natura 2000-beheerplan voor het Natura 2000-gebied Polder Zeevang is door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgesteld op 13 juli 2021 . Vervolgens is het ontwerp plan van 2 augustus tot 19 september 2021 ter inzage gelegd. Op 10 augustus 2021 is een informatieavond gehouden. In deze Nota van Antwoord beantwoorden Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland de ingediende zienswijzen (in deel B) en de ambtshalve wijzigingen (in deel C).

2. Ontvangen zienswijzen

Gedeputeerde Staten ontvingen 7 zienswijzen. Alle insprekers krijgen deze Nota van Antwoord toegestuurd, waarbij zij tevens worden geïnformeerd over de vervolgprocedure. In totaal hebben 3 zienswijzen aanleiding gegeven tot wijzigingen in de tekst van het beheerplan.

3. Ambtshalve wijzigingen

Waar mogelijk zijn teksten verduidelijkt en aangescherpt waar in het gebiedsproces is aangegeven dat er onduidelijkheid bestond.

4. Vervolgprocedure

Tegen het besluit tot vaststelling van het beheerplan is beroep mogelijk bij de Rechtbank Noord-Holland. Beroep staat open voor belanghebbenden. Beroep kan alleen worden ingesteld tegen specifieke onderdelen van het beheerplan. Beroep staat volgens artikel 8.1 lid 2 van de Wet natuurbescherming open tegen de beschrijvingen van activiteiten die het bereiken van instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen en tegen de daarbij aangegeven voorwaarden en beperkingen. Hierbij gaat het om activiteiten die via het beheerplan vrijgesteld zijn van vergunningplicht. Geen beroep is mogelijk tegen de elementen gericht op uitvoering, zoals de maatregelen of de fasering van de uitvoering

Ontvangen zienswijzen.

Indiener 1 t/m 7: namen zijn verwijderd ivm AVG.

Algemeen

Het Natura 2000-beheerplan ziet toe op de bescherming van de instandhoudingdoelstellingen. De begrenzing en de instandhoudingdoelstellingen zijn vastgesteld in het aanwijzingsbesluit dat door de Minister van LNV is genomen. Het is vanuit de Wet natuurbescherming verplicht om een beheerplan op te stellen, dat is in het geval van Polder Zeevang de taak van de provincie. Een beheerplan heeft een looptijd van zes jaar en kan eenmalig verlengd worden. Voor het N2000 gebied Polder Zeevang is een beheerplan opgesteld dat gold van 2012 – 2018, vervolgens is het beheerplan geëvalueerd en is het verlengd tot 2021. Nu ligt een geactualiseerd beheerplan ter vaststelling door GS voor.

Het beheerplan kan, als verplicht wettelijk instrument, niet belast worden met zaken die vanuit ander (provinciaal) beleid van belang zijn. Vragen/keuzes die thuishoren bij andere beleidsoverwegingen zijn geen onderdeel van dit beheerplan. Veel vragen zoomen in op de problematiek in de polder die ander beleid betreffen, daar kan het beheerplan geen oplossing voor bieden. Omdat veel zaken met elkaar samenhangen zullen wij meer dan voorheen het gesprek met de regio blijven voeren en de verbinding zoeken met andere beleidsdoelstellingen. Wij streven naar samenhang in beleid en het versterken van doelen door deze samenhang aan te brengen. Deze verbinding zal de komende tijd aandacht krijgen.

Deel B. Beantwoording Zienswijzen				
Indiener		**Zienswijze**	**Reactie**	**Wijziging Beheerplan?**
1	1a	Instandhoudingsdoelen hebben ook een maximum De in het aanwijzingsbesluit Natura 2000 voor de Zeevangs is een aantal instandhoudingsdoelen	Wij willen niet overgaan tot het instellen van een maximum aantal ganzen. Wij houden ons aan de	Nee

		gedefinieerd en zijn aantallen vastgelegd, welke minima aangeven. Echter, de situatie destijds is sterk veranderd, met name inzake de populatie/omvang van de aantallen ganzen. Het adaptief vermogen van polder de Zeevang is niet onbeperkt! Gezien de huidige situatie ben ik dan ook van mening dat de instandhoudingsdoelen bij zowel af- als toename actie behoeven. Ik stel daarom voor de instandhoudingsdoelen aan te vullen met gewenste maximale aantallen van de verschillende benoemde volgelsoorten en actie te nemen zodra een aantal buiten de bepaalde bandbreedte komt. Dit zou ook een concreet doel voor wildbeheer betekenen.	instandhoudingsdoelen zoals vastgesteld door het Ministerie van LNV. In het instandhoudingsdoel is geen maximum populatieomvang gedefinieerd.	
	1b	b. Regie is nodig Gelukkig zijn er vele organisatie/instanties betrokken bij natuurbeheer. Echter, als betrekkelijke leek duizelt het me af en toe wie waar nou voor verantwoordelijk is, en wie de regie voert of het geheel. Advies is om de samenhang zichtbaar te maken door de eindregievoerder. Een term die hiervoor gebruikt wel eens wordt is “setting the scene”. Zicht op samenhang voorkomt gaten, overlap en tegenstrijdigheden.	Het Natura 2000-beheerplan is een wettelijk instrument dat zich specifiek richt op het Natura 2000-gebied en de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. De provincie herkent de wens vanuit het gebied om meer samenhang in het beleid van de diverse overheden te brengen. De provincie wil zich daar voor gaan inzetten, maar niet binnen de strikte juridische kaders van het beheerplan dat nu voorligt. Een overzicht met bevoegdheden is wel toegevoegd aan het beheerplan.	Overzicht met bevoegdheden wordt opgenomen in het beheerplan.

	1c	Vaarroutes kunnen, mits… De stelling dat een kanoroute niet tot meer vaarbewegingen leidt, bestrijd ik. De intentie van een kanoroute is om recreanten aan te trekken en een stukje natuurbeleving te bieden en dus een toename na te streven. Op zich prima en een zekere meerwaarde voor het toerisme in de regio, maar niet in de broedperiode van weidevolgels van 1 april tot medio juni. Naar mijn mening is een kanoroute een uitstekende aanvulling op het toerisme aanbod, maar uitsluitend buiten de broedperiode. NB - gezien het beschouwingsgebied van Natura2000 is dit mogelijk niet relevant. In dat geval zal dit in andere plannen vastgesteld moeten worden.	Een extra kanoroute is opgenomen in het Recreatieplan Laag-Holland en in dat kader op gevolgen voor o.a. natuur getoetst. In het Recreatieplan is aangegeven dat geen sprake is van extra boten en/of kanoverhuurplaatsen. Overigens is de bescherming van broedvogelpopulaties van onder meer weidevogels ook geen onderdeel van het Natura 2000-beheerplan. De instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied hebben geen betrekking op broedvogels. Dat wordt via ander beleid beschermd.	Nee
	1d	d. Monitoring en toetsing wenselijk. Er is overeenstemming over monitoring en reguliere toetsing. Mijn voorstel is dat de Provincie is samenwerking met een belangenvertegenwoordiging jaarlijks een vorm van compliancy verklaring afgeeft, dan wel een erratum of aanvulling op het vigerende beheerplan aan te bieden om zo te allen tijde over een actueel plan te kunnen beschikken. Hiermee kan ieder tijdig en adequaat reageren op ontwikkelingen in en rond de Zeevang. Ik krijg nu de indruk dat besluiten over	Wij zijn niet voornemens jaarlijks een erratum of aanvulling toe te voegen. Wel willen wij jaarlijks het gesprek met de omgeving voeren om ontwikkelingen vroegtijdig te signaleren en daar zo mogelijk op te acteren. Mocht er aanleiding toe zijn om een beheerplan te actualiseren op basis van nieuwe inzichten of omstandigheden dan kan daartoe op dat moment door GS besloten worden.	Nee

		lange tijd gaan en op informatie afgaan die ook niet altijd actueel is.		
2	2a	Het Ontwerp-Beheerplan richt zich puur en alleen op het in stand houden van de 9 doelsoorten en is daarmee per definitie beperkt van opzet. Het is een mooi voorbeeld van verkokerd beleid. U kijkt niet verder dan wat strikt genomen voor het in stand houden van deze soorten buiten het broedseizoen nodig is. Formeel is dat correct, maar gezien alle andere beleidsdoelstellingen t.a.v. deze soorten tijdens het broedseizoen en gezien alle andere beleidsdoelstellingen voor het gebied, die bovendien allemaal tot de ambities van u als Provincie behoren, werkt dit vervreemdend.	Zie antwoord 1b.	Nee
	2b	Het Ontwerp-Beheerplan is positief van toon. Er zijn geen knelpunten gevonden voor wat betreft het leefgebied van vrijwel alle doelsoorten. En daarom zijn er geen aanvullende maatregelen nodig. Wij zien wel knelpunten: de instandhoudingsdoelstellingen voor de Kleine zwaan worden al sinds vele jaren niet gehaald. Ook de weidevogels/steltlopers die buiten het broedseizoen als doelsoort zijn aangemerkt - het gaat om Grutto, Kievit, Wulp en Goudplevier - lopen in aantal achteruit. Daarentegen zien we bij de ganzen seizoens gemiddelden die de door u geformuleerde draagkracht ver te boven gaan. We vinden daarom dat u onterecht positief bent.	In het beheerplan is toegelicht waarom de dalende aantallen in dit geval geen maatstaf zijn voor een achteruitgang van de draagkracht van het gebied voor deze soorten. Oorzaken van de getalsmatige achteruitgang liggen in factoren buiten het gebied. De instandhoudingsdoelen richten zich specifiek op de draagkracht voor de diverse vogelsoorten in het gebied. Omdat er geen aanwijzingen zijn dat de draagkracht voor de genoemde vogels afneemt, zijn geen nadere maatregelen (of onderzoek) aan de orde.	Nee

	2c	Wat de Kleine zwaan betreft schrijft u de daling toe aan externe, niet-beïnvloedbare factoren. In de voorgaande beheerplanperiode zou onderzoek worden gedaan naar de achteruitgang van de Kleine zwaan, in de aanloop naar dit nieuwe beheerplan werd dat opnieuw toegezegd. In het Ontwerp-Beheerplan maakt u niet duidelijk of dit onderzoek gedaan is dan wel nog gedaan wordt. We zien vooralsnog niets van resultaten van onderzoek naar de achteruitgang van de Kleine zwaan in de Polder Zeevang	Mede vanwege de beschikbaarheid van eerder onderzoek is er geen aanvullend onderzoek vanuit het beheerplan verricht. Het eerdere onderzoek kunt u terugvinden op: aantalsontwikkeling-vhrsoorten-polder-zeevang-20150506.pdf (natuurkennis.nl) Het onderzoek geeft geen aanleiding te veronderstellen dat de draagkracht van Polder Zeevang voor deze soort afneemt. Ook op basis van de huidige inzichten zien wij geen aanleiding om alsnog onderzoek naar de kleine zwaan uit te voeren.	Nee
	2d	Tijdens de online-bijeenkomst op 10 augustus gaf u aan dat onderzoek naar de Kleine zwaan alleen moet worden gedaan als dat zin heeft. Hoe bepaalt u op voorhand of een onderzoek zin heeft? Ons land herbergt in zachte winters 60% van de wereldpopulatie. In Zuid-Holland lijkt de Kleine zwaan het, in eiwitrijke gras zijn aangewezen. Heeft het gebied voldoende draagkracht voor 5 grasetende doelsoorten in de aantallen waar we mee te maken hebben? (zie ook punt 13, 14) Heeft de Kleine zwaan last van de vele voedselconcurrenten? Heeft de Kleine zwaan last van de beperkte beschikbaarheid	We kunnen onderscheid maken in a) toegezegd onderzoek en b) gewenst onderzoek. a) zie antwoord 2c. b) T.a.v. gewenst onderzoek (in brede zin, niet specifiek gericht op het Natura 2000-beheerplan) zullen wij in samenhang met het NNN-beleid bezien welke onderzoeken gewenst zijn en op welke schaal, en nemen de vragen vanuit de	Nee

		van eiwitrijk gras door de verruiging van de vegetatie? (zie ook punt 7, 8) Wat waterplanten betreft zijn de knolletjes van het Fonteinkruid in het nabijgelegen Markermeer ruimschoots voorhanden.	omgeving daarin mee. Het gaat dan bijvoorbeeld om vragen met betrekking tot: - Botanische samenstelling. - Bodemleven. - Samenhang tussen broedpopulaties en niet-broedpopulaties van dezelfde soort in relatie tot de instandhoudingsdoelen vanuit N2000. - Grote populatie ganzen in relatie tot weidevogels.	
	2e	U zegt dat het instandhoudingsdoel voor de Kleine zwaan niet gehaald wordt, maar dat de draagkracht van het gebied op orde is. Wij vragen ons af of er voldoende onderzoek is gedaan om deze conclusie te kunnen trekken. Pas als er goed onderzoek is gedaan, eventueel met een vergelijking met gebieden waar de Kleine zwaan het wel goed doet, kan worden bepaald of eventuele aanvullende maatregelen zinvol kunnen zijn.	Zie antwoord 2c	Nee
	2f	U stelt in het Ontwerp-Beheerplan op p. 8 dat stikstofdepositie ‘met zekerheid geen negatieve invloed’ heeft ‘op de oppervlakte en kwaliteit van het leefgebied van de kwalificerende vogelsoorten’ en behandelt dit aspect daarom verder niet. Wij vinden het onduidelijk waarop u zich baseert. Gaat	Voor de vogels waarvoor een instandhoudingsdoel geldt zijn voedselbeschikbaarheid, rust en openheid van doorslaggevende betekenis. Stikstof speelt hierbij geen rol van betekenis.	Nee

		het alleen om toepassing van het z.g. AERIUS-model? We krijgen de indruk dat u op afstand een model hebt toegepast. Het 'habitattype' zou niet 'stikstofgevoelig' zijn. Er lijken geen veldmetingen of veldonderzoek te hebben plaatsgevonden. Deze kunnen wel belangrijke informatie geven. Met bodemtesten kan het stikstofgehalte in de bodem bepaald worden. En een vegetatieonderzoek kan informatie leveren over de aanwezigheid van stikstof minnende soorten (stikstofindicatoren).		
	2g	Wij stellen zelf een verruiging vast in het gebied. Met verruiging bedoelen we dat een aantal planten grote oppervlakten in beslag neemt. Dit gaat ten koste van de ruimte voor eiwitrijk gras (belangrijk voor 5 grasetende doelsoorten en voor het vee van de agrariërs in het gebied) en ook ten koste van de ruimte voor kruidenrijk grasland (belangrijk voor weidevogeldoelstellingen en biodiversiteitsdoelstellingen). We doelen op ruigtekruiden als Ridderzuring, Grote weegbree, Varkensgras, Jakobskruiskruid, Akkerdistel, Perzikkruid en Zilverschoon. Dit zijn stuk voor stuk soorten die houden van voedselrijkdom en dus mest. Het worden daarom ook wel stikstofindicators genoemd. Het is o.i. van groot belang om, naast	Zie antwoord 2f.	Nee

		gebruik van het AERIUS-model (en/of het vaststellen van de kritische depositiewaarden op basis van het habitattype) ook vegetatieonderzoek te doen. Verandering van de samenstelling van de vegetatie is immers van invloed op de draagkracht van het gebied voor grasetende doelsoorten. U zegt dat dit niet nodig is voor de instandhoudingsdoelstellingen. De doelsoorten hebben misschien geen last van stikstof op zich, maar een verruiging van de vegetatie beperkt wel de beschikbaarheid van gras en dus van het voedsel dat de grasetende doelsoorten nodig hebben. De ganzen lijken zich inderdaad meer dan goed te redden, maar voor de Kleine zwaan en misschien ook de Smient is verruiging van de vegetatie mogelijk wel een thema.		
	2h	Vegetatieonderzoek is bovendien belangrijk om de effecten van grasetende doelsoorten op het landschap in beeld te krijgen. Dit is vooral belangrijk omdat de seizoens gemiddelden van een aantal doelsoorten de door u vastgestelde draagkracht van het gebied ver te boven gaan. Er zijn 10 keer zoveel Grauwe ganzen als de draagkracht van het gebied zou toelaten, het seizoens gemiddelde van de Brandgans ligt 44 keer zo hoog als de door u vastgestelde draagkracht. Bekend is dat deze ganzen	Er is geen aanleiding te veronderstellen dat de verruiging ten koste gaat van de draagkracht voor natuurlijke populaties vogels en dus de instandhoudingsdoelen. Voor zover de verruiging als agrarisch probleem wordt gezien en er een relatie is tussen ganzenvraat en verruiging, constateren wij dat er geen verschil van inzicht is met betrekking tot het knelpunt	Nee

		eiwitrijk gras prefereren boven ruigtekruiden. Sterker nog, ze eten vakkundig om de dominerende planten heen, omdat deze slecht verteerbaar zijn en niet lekker, een aantal planten is zelfs giftig. Ook het vee laat deze staan. Alle graseters (zowel de doelsoorten als het vee) zijn in feite selectieve grazers. De door ons genoemde planten zijn, zoals u bekkunnen de planten nog meer ruimte in beslag gaan nemen. Onderzoek is nodig om het effect te bepalen van het graasgedrag van zowel de grasetende doelsoorten als het vee, in combinatie met het beheer, op de samenstelling van de grasmat. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kan de draagkracht van het gebied voor grasetende doelsoorten nauwkeuriger worden bepaald en kunnen aanvullende maatregelen worden genomen om verdere verruiging van het gebied tegen te gaan.	van te grote aantallen ganzen. Hiervoor is geen nader onderzoek noodzakelijk. Zie ook antwoord 2f.	
	2i	Pakweg 2/3 van de Polder Zeevang is door de Provincie aangewezen als ganzenfoerageergebied (zie p.14). Ganzen mogen hier niet worden verjaagd. Is de Provincie voornemens om specifiek te onderzoeken wat het effect is van ganzen in het ganzenfoerageergebied? Het effect van ganzen op de samenstelling van de vegetatie is daar mogelijk sterker, omdat ganzen elders verjaagd worden en daarom hier in grotere aantallen verblijven en dus	Zie antwoord 2f. Overigens is een vergelijking met een hoogveengebied zoals het Fochteloërveen niet aan de orde. In tegenstelling tot de agrarische Polder Zeevang zijn hoogvenen van nature zeer voedselarm (waaronder stikstofarm). Dit is in Polder Zeevang niet het geval.	Nee

		ook hier relatief veel eten (maar selectief) en veel poepen. Ganzen hebben een ongunstige vertering vanwege hun korte darmstelsel en nemen daarom maar weinig voedingstoffen op. Dat betekent dat zij veel moeten eten (ongeveer 1.000 happen/minuut) en veel moeten poepen (een keutel elke 5-10 minuten). Als zij verjaagd worden verliezen zij energie en zullen zij extra veel moeten eten en dus ook navenant meer poepen. Uit onderzoek blijkt dat ganzen veel meststoffen toevoegen aan de natuur (zie bijvoorbeeld het onderzoek van Bureau Waardenburg in het Fochteloër- en Bargerveen 2021). Ganzen leveren zo niet alleen extra stikstof aan de bodem en aan de planten die daar groeien, maar dragen bij aan de uitstoot van methaan, mede omdat zij tijdens het poepen tegelijkertijd urine afscheiden. In het vegetatieonderzoek (zie punt 6, 7 en 8) is het belangrijk deze 'guanotrofiëring' mee te nemen, met daarbij specifieke aandacht voor de mogelijk sterkere effecten van graasdruk en guanotrofie in het ganzenfoerageergebied.		
	2j	Op pagina 14 zegt u 'Op dit moment vindt een evaluatie plaats van de effectiviteit van dit beheer.' Het gaat hier om het beheertype A01.3 Ganzenfoerageergebied. Kunt u aangeven op welke punten er geëvalueerd wordt en wanneer de evaluatie precies beschikbaar komt? En worden de	Dit is een beschrijving van voormalig beleid, dat intussen is achterhaald. Deze tekst heeft geen meerwaarde voor het nieuwe beheerplan. Op basis van het eerste beheerplan heeft een evaluatie plaatsgevonden.	Tekst wordt verwijderd.

		inzichten die uit de evaluatie naar voren komen nog in het beheerplan opgenomen? Stelt de provincie zichzelf daarbij ook op enig moment de vraag of de locatie van het ganzenfoerageergebied gunstig is voor de andere natuurdoelstellingen die zij zelf voor dit gebied heeft vastgesteld?		
	2k	In het Ontwerp-Beheerplan wordt onvoldoende duidelijk hoe u de draagkracht van het gebied heeft bepaald voor grasetende doelsoorten. Het is onduidelijk welke methode u heeft gebruikt en of u daarbij rekening heeft gehouden met de cumulatieve graasdruk van soorten die hetzelfde voedsel benutten.	In het aanwijzingsbesluit zijn de instandhoudingsdoelen geformuleerd als de draagkracht voor een minimale populatiegrootte. Omdat de aanwezige aantallen de minimale populatiegrootte structureel overtreffen is er logischerwijs geen twijfel dat de draagkracht (inclusief het voedselaanbod) op orde is. Om die reden is er (net als in het vorige beheerplan) geen nader onderzoek verricht en zijn geen andere methoden gehanteerd.	Nee
	2l	In paragraaf 3.2.4. zegt u over de Brandgans dat de hoogste aantallen van november tot en met februari worden aangetroffen. Dit is onjuist. Uit tellingen in Polder Zeevang blijkt dat hoge aantallen overwinterende Brandganzen nog tot eind mei aanwezig zijn. Ook onderzoek elders toont aan dat de trekkende Brandganzen langer in hun overwinteringsgebieden in Nederland blijven en in kortere tijd terugvliegen naar hun broedgebieden.	Het klopt dat de brandganzen (in grote aantallen) tot in het voorjaar aanwezig zijn. Dit doet niets af aan de constatering dat de hoogste aantallen al vanaf november worden bereikt. Omdat er ook na februari nog hoge aantallen ganzen aanwezig zijn, kunnen we de tekst nuanceren door de tijdsspanne op te rekken tot maart-april.	Tekstuele nuancering wordt doorgevoerd.

	2M	Waarom bepalen we eigenlijk de draagkracht van een gebied? Wat bedoelen we met de term ‘draagkracht’? Wij geven u twee definities. ‘Draagkracht wordt beschouwd als de maximale grootte van populaties die een bepaald ecosysteem op duurzame wijze kan dragen. Er bestaat een grens aan het aantal individuen van een bepaalde soort dat een gegeven ruimte kan dragen. Wanneer de draagkracht nog niet is bereikt, kunnen populaties nog groeien.’ (ecopedia.be) ‘Onder de draagkracht van een gebied verstaan we de maximale populatiegrootte van verschillende populaties die over een langere tijd in een ecosysteem kan worden gehandhaafd. Een populatie in het ecosysteem kan groeien totdat de hulpbronnen van het ecosysteem niet meer toereikend zijn voor de betreffende populatie.’ (biologielessen.nl) Welke definitie hanteert de Provincie voor de term draagkracht?	De instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd op basis van de draagkracht voor een populatie van een bepaalde minimum omvang. Dit vormt de juridische basis voor het Natura 2000-beheerplan.	Nee
	2N	De provincie lijkt de draagkracht van het gebied voor grasetende vogels niet als bovengrens te hanteren. Er zijn 2x zoveel Kolganzen in het gebied als de draagkracht zou toelaten, 10x zoveel Grauwe ganzen en 44x zoveel Brandganzen. De provincie stelt evenwel vast dat er ‘geen knelpunten zijn voor het in	Zie antwoord 2m.	Nee

		stand houden van deze soorten' en er dus 'geen aanvullende maatregelen nodig zijn', niet in deze beheerplanperiode en waarschijnlijk ook niet in de volgende. Wat heeft het bepalen van de draagkracht voor zin? Als we zoveel meer ganzen opvangen dan we zelf zeggen dat het gebied aankan, wanneer gaat er dan een alarm af? Hoe lang blijven we nog zeggen dat er geen knelpunten zijn voor het in stand houden van deze doelsoorten en blijven we deze soorten beschermen?		
	2N	In het ganzenbeheer, vastgelegd in het ganzenbeheerplan, is de Provincie wel gealarmeerd over de aantallen ganzen en probeert zij al 13 jaar met veel inzet populaties zomerganzen (Grauwe gans, Brandgans en Nijlgans) te reduceren. Wij vinden dat het beleid gericht op het in stand houden van winterganzen en het beleid gericht op het beperken van zomerganzen niet goed op elkaar is afgestemd, zeker gezien het feit dat een steeds groter deel van de winterganzen inmiddels ook tot de populatie broedende zomerganzen kan worden gerekend en dus jaarrond in onze omgeving aanwezig is. U signaleert dit ook en wilt daarom, onder voorwaarden, meer mogelijkheden bieden voor populatiebeheer, o.a. door afschot en ruivangst van standganzen. U kiest dan op p. 47 voor	De weidevogeldoelstelling is belangrijk voor de provincie. De beperkingen die daarvoor gelden worden geregeld via ontheffingverlening in het kader van de Wet natuurbescherming, niet in het beheerplan. Het beheerplan biedt geen mogelijkheden, die vanuit andere wet- en regelgeving verboden zijn. Dit geldt ook voor verstoring van broedende weidevogels. Met andere woorden wet en regelgeving vanuit andere (beleids)doelen blijft altijd van kracht. Wij zullen in de teksten op de website daarin verhelderen.	Nee

		'koppelafschot' in de periode 1 februari t/m 30 april, 'nazomer afschot' in augustus en september en 'ruivangsten' tussen 1 mei en 31 juli. Dit staat wat u betreft niet ter discussie. Deze activiteiten worden immers zorgvuldig uitgevoerd door de FBE na toetsing (passende beoordeling). Ook hier missen wij afstemming van beleid. Polder Zeevang heeft in het broedseizoen een belangrijke weidevogeldoelstelling, een deel van het gebied is zelfs aangemerkt als 'weidevogelkerngebied'. De broedvogeldoelstellingen vallen weliswaar buiten de Natura 2000-doelstellingen, maar u heeft dit populatiebeheer wel opgenomen in het Ontwerp-Beheerplan en dan kan er in een zienswijze ook op gereageerd worden. Het lijkt ons niet wenselijk om in een weidevogelgebied koppelafschot te doen in de periode 1 februari t/m 30 april. De ruivangsten tussen 1 mei en 31 juli zijn voor broedende weidevogels ook niet ideaal. Het 'nazomer afschot' is voor de broedende weidevogels het minst verstorend. Daar zou naar ons idee de nadruk op moeten liggen.		
	2O	Voor de weidevogels/steltlopers die buiten het broedseizoen doelsoort zijn stelt u, en velen met u, een dalende trend vast. Desondanks bent u van mening dat er geen knelpunten zijn en de instandhoudingsdoelen geen gevaar lopen. Polder	Er zijn geen aanwijzingen dat er sprake is van een (recente) achteruitgang van bijvoorbeeld het bodemleven, door ontwatering of intensief graslandgebruik.	Nee

		Zeevang zou zelfs voor al deze 4 soorten een ‘uitstekend leefgebied’ zijn. Het gaat hier om Kievit, Grutto, Wulp en Goudplevier. Zij zijn voor hun voedsel afhankelijk van bodemleven. Het bodemleven moet ook voor hen bereikbaar zijn. Wij zien dat er op veel percelen weinig bodemleven aanwezig is en het leefgebied daarom voor deze soorten helemaal niet uitstekend is. De wijze van bemesting (drijfmest vs. ruige mest) en het waterpeilbeheer zijn belangrijke factoren. Als we met elkaar vaststellen dat de vogels die voor hun voedsel afhankelijk zijn van bodemleven achteruit gaan, dan vinden wij een onderzoek naar het bodemleven (en de effecten van bemesting en waterpeilbeheer daarop) op zijn plaats. Dan kun je namelijk vaststellen of er inderdaad te weinig bodemleven is of dat het te diep zit om voor deze 4 soorten bereikbaar te zijn. En dan heb je een sleutel om de draagkracht van het gebied voor deze soorten weer op peil te brengen. Ook in onze publicatie n.a.v. 20 jaar vogelonderzoek, zien wij dat m.n. de Goudplevier sterk afhankelijk is van vochtige weilanden. In droge periodes lopen de aantallen snel terug. Het weer en het waterpeilbeheer zijn hier de sleutelfactoren. Het weer kunnen wij niet echt beïnvloeden, het waterpeil wel.	Om die reden is geconcludeerd dat de draagkracht niet achteruit gaat. Het is wel duidelijk dat de ontwateringssituatie en het intensieve graslandgebruik mogelijk niet optimaal zijn voor bijvoorbeeld het bodemleven. Los van het beheerplan kan daarom worden overwogen om nader onderzoek uit te voeren om toekomstige mogelijkheden voor verbetering in beeld te brengen (ook in relatie tot het NNN). Zie ook antwoord 2d.	

	2P	In bijlage 7 van het concept beheerplan wordt door de commissie van de monitoring aangeraden om een nulmeting 2012? uit te voeren op het leefgebied. Dit is voor zover wij kunnen overzien niet uitgevoerd. Uit onze zienswijze kunt u opmaken dat wij ons zorgen maken over de staat van het leefgebied voor de doelsoorten onder de steltlopers. Optimale bodemleven omstandigheden, voor het opvetten van doortrekkende steltlopers, staan onder grote druk. Dit door de huidige manier van bedrijfsvoering van de landbouw (de huidige waterhuishouding heeft sterke verdroging van het landschap tot gevolg). Aanwending van drijfmest komt steeds vaker negatief naar voren als bron van biodiversiteitverlies. Daarbij komt ook de begrazingsdruk van grasetende vogelsoorten. Op alle hierboven genoemde knelpunten is volgens ons belangrijk om op te nemen in het beheerplan.	De nulmeting is niet uitgevoerd. Voor het huidige beheerplan is de aanbeveling niet meer relevant. Zie verder ook antwoord 2o en 2d.	Aanbeveling voor de nulmeting zal worden verwijderd.
	2Q	Uw gegevens over het peilbeheer (opgenomen in bijlage 6, figuur B 6.6.) zijn incorrect. U gaat uit van het Peilbesluit Zeevang 2014. Daarin staat inderdaad een vigerend peil van -2.35 beneden NAP. U gaat ervan uit dat in ca. 3/4 van het gebied sprake is van dit peil. Op ca. 1/4 zou sprake zijn van onderbemalingen. Wij hebben zelf de meest recente gegevens opgevraagd bij HHNK. Het vigerend peil is bijgesteld naar - 2.39. Dit is slechts van toepassing in	Het waterpeil is voor de instandhoudingsdoelen (voor niet-broedvogels) van veel minder belang dan voor broedvogelpopulaties. Voor de laatste geldt geen Natura 2000-instandhoudingsdoel en deze zijn geen onderwerp voor het beheerplan.	Nee

		ca. 1/4 van het gebied. In 3/4 van het gebied is sprake van uiteenlopende onderbemalingen tot maximaal -3.40 beneden NAP. Voor een beter inzicht in het waterpeilbeheer moet u dus niet puur en alleen afgaan op het Peilbesluit Zeevang, maar ook kijken naar alle door HHNK toegekende onderbemalingen. Dit is van belang om goed te kunnen beoordelen in welke mate Polder Zeevang geschikt is als leefgebied en om vervolgens te kunnen bepalen of maatregelen nodig zijn.	We zullen dit buiten het beheerplantraject nauwkeuriger in beeld brengen, mede in relatie tot het NNN. Ook zullen wij uw punt meenemen in de keuze voor onderzoek. Zie ook antwoord 2d.	
	2R	Op pagina 17 spreekt u over 'elkaar versterkende regimes'. U wilt graag alle relevante natuurdoelen en beschermingsregimes goed op elkaar afstemmen, zodat deze elkaar kunnen versterken. Er zijn veel Provinciale doelstellingen op Polder Zeevang van toepassing, maar hoe alle regimes op elkaar worden afgestemd en elkaar moeten gaan versterken is onvoldoende duidelijk. Dat zien wij nog niet terug in het beheerplan en we begrijpen ook dat dat niet het doel is van het beheerplan, maar er wordt wel een soort belofte gedaan. Tijdens de online-bijeenkomst heeft u ook aangegeven dit als Provincie te willen oppakken o.a. door in gesprek te blijven met alle betrokken partijen. Wanneer zullen deze gesprekken starten? En wat zal het doel zijn van deze gesprekken? Wilt u bijvoorbeeld toewerken naar een	Zoals aangegeven willen wij de verbinding maken met diverse beleidsdoelen en meer dan alleen met het vaststellen van een Beheerplan N2000 het gesprek met u voeren. Wij nodigen de regio ook uit met een voorstel te komen voor samenstelling en vorm van een jaarlijks overleg. We zien dit overleg ook als mogelijkheid om wensen met elkaar te delen met betrekking tot vervolgacties. Op voorhand is er geen sprake van vastomlijnde doelen of acties, zoals het opstellen van een gebiedsvisie.	Nee

		gebiedsvisie, zoals dat ook voor Waterland-Oost is gedaan?		
3.	3a	Ten eerste kunnen wij ons niet vinden in de monitoring en bijbehorende tellingen zoals deze in het ontwerpbeheerplan zijn vermeld. De tellingen, waarop het beheerplan 2021-2027 is gebaseerd, stroken volgens ons niet met de daadwerkelijke aantallen in het gebied. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het totale bedrag aan uitgekeerde faunaschade, gebaseerd op kg's droge stof die (diverse) ganzen in ons gebied opeten en hierdoor niet meer beschikbaar zijn voor onze bedrijfsvoering. Als het bedrag en kilo's droge stof wordt teruggerekend naar aantallen ganzen is dit een onhaalbaar hoog getal droge stof per dier. Volgens ons is het aantal ganzen dat in het gebied schade veroorzaakt vele malen hoger dan de tellingen momenteel illustreren. De tellingen die door Sovon worden uitgevoerd vinden niet jaarrond plaats, waardoor deze tellingen geen representatieve weergave zijn van het aantal ganzen in het gebied. Wij pleiten dan ook voor een aangepaste monitoring, waarbij jaarrond aantallen dieren worden geteld.	Wij baseren ons op de volgende monitoring en tellingen: Om standpopulaties goed te beheren voert de FBE NH monitoring uit ter voorbereiding, uitvoering en evaluatie van een faunabeheerplan. De FBE monitort twee zaken. Ten eerste de ontwikkeling van soorten (aantallen van verspreiding) waardoor zij planmatige duurzaam beheer kan uitvoeren ter voorkoming van schade. Dit doet zij op basis van een veelheid van gegevens (uit meetnetten binnen het Netwerk Ecologische Monitoring, uit het zgn. Atlasproject van SOVON en de jaarlijkse juli standganzen tellingen door de Wildbeheereenheden. Ten tweede monitort de FBE NH het effect van de beheermaatregelen (zowel lethaal als niet lethaal waarvoor toestemming is verleend (vrijstellingen, ontheffingen en opdrachten). Hiervoor raadpleegt de FBE de gegevens van jachtactehouders die bij wet verplicht zijn tot registratie van	Nee

			gebruik van het geweer in een systeem. In de jaarrapportage van de FBE komen beide vormen van monitoring aan bod. De cijfers worden op provinciaal niveau gepresenteerd.	
	3b	in het ontwerp-beheerplan vermeld dat, op basis van de literatuur, ganzen geen significante invloed uitoefenen op de leefomgeving van andere soorten zoals kievit, grutto en kleine zwaan. Dit geldt volgens de desbetreffende literatuur voor ganzenpopulaties <10.000 stuks. Gezien de hoge aantallen ganzen die jaarrond aanwezig zijn in Polder Zeevang zien wij noodzaak om aanvullend ecologisch onderzoek uit te voeren omtrent te beïnvloeding van grote aantallen ganzen op het leefgebied van weidevogels. Dit kan bijdragen aan het onderbouwen van een strakker ganzenbeheer ten behoeve van de leefomgeving van andere soorten en daarmee de balans in het gebied te herstellen.	Zie beantwoording 2d. Bovendien wordt er al meer ruimte geboden aan gecoördineerd beheer binnen het Natura 2000-beheerplan om tot reductie van het aantal standganzen te komen. Dit wacht niet op uitkomsten van nieuw onderzoek, dat daarmee op dit moment ook geen meerwaarde heeft. Het beleid t.a.v. ganzenbeheer is vastgelegd in het door de Faunabeheereenheid opgestelde Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024.	Nee
	3c	de bestrijding van de ganzenpopulaties in Polder Zeevang, zoals in het beheerplan genoemd, onvoldoende in lijn met het beheerplan zelf. Voor het beheren van de ganzen wordt verwezen naar een gecontroleerd plan, het faunabeheerplan gans, opgesteld door de FBE en vastgesteld door de provincie, met een evaluatie na drie jaar. Het N2000-beheerplan heeft een looptijd van zes jaar. De wijze	Zie antwoord 3b. Het beleid t.a.v. beheer van ganzen heeft betrekking op het door de Faunabeheereenheid opgestelde Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024. Het Natura 2000-beheerplan geeft aan welke ruimte er is zonder de instandhoudingsdoelen te schaden. De	Nee

		waarop het beheer van het faunabeheerplan gans zich tot het beheerplan Zeevang verhoudt is onduidelijk en niet onderbouwd. Worden de evaluaties opgenomen in het beheerplan? Komt er bijvoorbeeld een jaarlijkse evaluatie met een vaste groep grondeigenaren (agrariërs, Staatsbosbeheer), de FBE, het waterschap en de provincie Noord-Holland? Het beheren en monitoren van het grote aantal ganzen in Polder Zeevang is in het ontwerp-beheerplan onvoldoende geborgd	evaluaties, het beheer en de monitoring vinden plaats in het kader van het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024. In de beleidsbrief van Gedeputeerde Staten aan de Provinciale Staten van Noord-Holland van 4 juni 2020 is de koers aangegeven die het college wil varen om de problematiek het hoofd te bieden. Dit zijn ook de kaders waarbinnen faunabeheer ten aanzien van ganzen in Noord-Holland mogelijk is. Het opstellen van een “plan van aanpak” ten aanzien van het ganzen is aan de grondeigenaren en grondgebruikers die verenigd zijn in de FBE NH. Het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024 is vastgesteld door het bestuur van de FBE en goed gekeurd door Gedeputeerde Staten (zie website FBE).	
	3d	In het ontwerp-beheerplan biedt onvoldoende mogelijkheden voor het optimaliseren van grasland ten behoeve van de weidevogels. Grasetende weidevogels hebben behoefte aan voedzaam gras, de insectenetende weidevogels prefereren	Het nieuwe beheerplan biedt meer duidelijkheid dan het vorige beheerplan. Er wordt ruimte geboden voor ondiepe grondbewerking in het kader van blijvend graslandgebruik. Ruimere mogelijkheden,	Nee

		kruidenrijk gras. Voor een rendabele melkveehouderij in Polder Zeevang is ook voedzaam gras nodig en daarnaast stijgt het inzaaien van kruidenrijkgrasland ook in populariteit. Voor zowel beschermde soorten als biodiversiteit in bredere zin is het belangrijk om in de percelen in Polder Zeevang voldoende aanbod aan voedzaam en kruidenrijk grasland aan te bieden. Om dit te bewerkstelligen is de mogelijkheid om graslandverbetering toe te passen noodzakelijk. De mogelijkheden die in het ontwerp-beheerplan zijn omschreven bieden onvoldoende ruimte om dit te doen. Wij stellen voor om hier in het beheerplaan meer ruimte voor te geven in de periode waarin grasetende weidevogels niet foerageren (augustus). Dit komt zowel de kwaliteit en diversiteit van het grasland als de soorten en de soorten rijkheid ten goede. Wij verzoeken u, op grond van het bovenstaande, het ontwerp-beheerplan aan te passen, aanvullend ecologisch onderzoek te verrichten en een evaluatie te doen na drie jaar van het beheerplan in lijn met het faunabeheerplan.	zoals het scheuren van grasland en omschakeling van blijvend grasland naar andere teelten zijn niet mogelijk op grond van bestaande wet- en regelgeving. Het beheerplan kan hier niet meer ruimte bieden en moet passen binnen de bestaande wet- en regelgeving. Ondiepe grondbewerking en (her)inzaai van gras zijn dus vergunningvrij mogelijk, binnen de reeds geldende voorwaarden. Dit biedt de mogelijkheid om waar nodig bijvoorbeeld de grasmat te herstellen na ganzenschade. Voor aanvullend onderzoek en evaluatie verwijzen we naar respectievelijk antwoord 1d en 2d.	
4	4a	Hoofdstuk 2, Fauna, Beheer en Schadebestrijding. Type verstoring: Geluid en Licht Tijdens het weidevogelseizoen moet het niet mogelijk zijn om zonder vergunning van de Wet	Dit is geen thema voor het Natura 2000-beheerplan. Bescherming van broedende vogels is geregeld via de Wet natuurbescherming en het daaraan gekoppelde systeem van	Nee

		Natuurbescherming gebruik te maken van Laser en knalapparaten.	verbodsbepalingen en ontheffingsmogelijkheden.	
	4b	Hoofdstuk 2,Toelichting: Punt 3. Hierin staat dat bij schadebestrijding van 1 februari tot 1 mei voldoende afstand tot de plasdras percelen gehouden dient te worden(min. 300 m) In ganzenfoerageergebied is bejaging vanaf 1 april toegestaan. Dit betekent in de praktijk dat dit gevolgen heeft voor schadebestrijding. Er kan dus geen schadebestrijding plaatsvinden bij boeren die percelen beheren die binnen de 300 m liggen van een plas-dras. Zij kunnen dan geen aanspraak maken op vergoeding. Een plasdras is cruciaal bij de uitvoering van goed weidevogelbeheer. Door genoemde zonering is de kans groot dat boeren afzien van het afsluiten van plasdras contracten. Dit zorgt voor onrust en demotivatie in het ANLB en onenigheid onder de boeren. Het moet voor boeren die percelen hebben die binnen de 300 m van een plas-dras gelegen zijn wel mogelijk zijn om ganzenschade uitgekeerd te krijgen als zij in een periode geen schade mogen bestrijden. De zonering kan ook vervallen omdat de Passende Beoordeling heeft geconstateerd dat het schot niet significant verstorend is.	In de Passende Beoordeling voor het gecoördineerd ganzenbeheer door de FBE is geconstateerd dat verstoring van de plasdras gebieden voorkomen dient te worden om ongewenste effecten op de instandhoudingsdoelen te voorkomen. Het punt met betrekking tot draagkracht nemen wij desalniettemin zeer serieus. Wij nemen dit graag mee in de vervolggesprekken vanuit NNN na de vaststelling van het beheerplan.	Nee
	4c	Hoofdstuk 5, Landbouw	De bedoelde voorwaarde is alleen bedoeld voor graslanden met een	Aanpassing. Voorwaarde vervalt voor agrarische gronden.

		Bij de bestaande activiteiten onder het kopje Onderhoud en oogstwerkzaamheden van grasland, wordt aangegeven dat dit volgens de gedragscode Natuurbeheer (VBNE, 2016) dient te worden uitgevoerd. De agrarische percelen in Polder Zeevang zijn voor het grootste deel agrarisch en hebben geen bestemming natuur. De gedragscode Natuurbeheer is hierop volgens ons dus niet van toepassing.	natuurbestemming. Voor zover dit (onbedoeld) ook van toepassing is verklaard op reguliere landbouwgronden, zal dit worden aangepast.	
	4d	Bij perceel gerichte maatregelen ten behoeve van blijvend graslandgebruik moet het mogelijk blijven om percelen die door ganzenvraat dusdanig van botanische samenstelling zijn veranderd opnieuw in te zaaien met een grasmengsel. Alleen doorzaaien is dus niet voldoende.	(her)inzaaien na ondiepe grondbewerking is mogelijk zonder vergunning. Dit zal worden verduidelijkt.	Verduidelijking beheerplantekst.
	4e	Wij adviseren u een klankbordgroep op te richten en jaarlijks die jaarlijks het beheerplan evalueert en rapporteert. Daarnaast pleiten wij ervoor om in lijn met het Ganzenbeheerplan, na 3 jaar, in samenspraak met de klankbordgroep te kijken of het beheerplan aangepast moet worden om de faunaparagraaf effectief te laten zijn.	Zoals aangegeven bij de informatieavond, klankbordgroep en projectgroep kan het beheerplan tussentijds aangepast worden als daar aanleiding toe is zal GS daarover op dat moment een besluit nemen. Ganzenbeheer is een onderdeel van het gehele beheerplan. Wij willen het overleg jaarlijks voortzetten met een vertegenwoordiging uit de regio en vragen de regio hier ook voorstellen voor te doen.	Nee
5	5a	Fauna – beheer en schadebestrijding	Zie antwoord 4e	Nee

		Wij zijn content met de wijze waarop beheer en schadebestrijding van ganzen, inclusief het gecoördineerd beheer, in het voorliggende Beheerplan is geborgd. Het voorstel is in lijn met het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024. De enige kanttekening die wij bij de faunaparagraaf willen maken is dat de looptijd van het Faunabeheerplan Ganzen (3 jaar) en het Beheerplan Natura 2000 Zeevang (6 jaar) niet met elkaar overeenkomen. Om die reden willen wij graag de toezegging ontvangen dat de faunaparagraaf in het Beheerplan Natura 2000 Zeevang wordt aangepast als in een opvolgende Faunabeheerplan Ganzen zo mogelijk andere keuzen voor beheer en schadebestrijding van ganzen worden gemaakt. De koppeling tussen het Faunabeheerplan Ganzen en het Beheerplan Natura 2000 Zeevang moet in stand blijven.		
	5b	Graslandonderhoud In Polder Zeevang is sprake van een bovengemiddelde schade aan (blijvend) grasland door ganzenvraat. Het gevolg daarvan is niet alleen een aanzienlijke financiële schade voor de betrokken agrarische ondernemers maar ook het optreden van zogenaamde 'vervolgschade'. Onder deze vervolgschade kunnen we in ieder geval benoemen	(her)inzaai van grasland om schade te herstellen is vergunningvrij mogelijk gemaakt in het geactualiseerde beheerplan (zie bijlage 2 in het bijlagenrapport).	Nee

		het wijzigen van de vegetatie en het optreden van een vorm van droogteschade. Uit onderzoek in de provincie Utrecht (CLM en K&G Advies 2018) is gebleken dat ganzenvraat leidt tot vervolgschade in de vorm van vegetatiewijzing. Er vindt een significantie verschuiving plaats van goede grassoorten naar minder goede grassoorten. De droogteschade vervolgens treedt vooral op doordat de graslandpercelen door ganzen volledig worden kaalgevreten waardoor deze percelen kwetsbaar worden door directe blootstelling aan weersinvloeden. Vooral door de zon. Als gevolg van deze blootstelling ontstaan onder meer krimpscheuren in de percelen. Dit laatste moet worden opgelost om zowel de bewerkbaarheid van de percelen als de toegankelijkheid van deze percelen voor het vee te borgen. Om bovengenoemde redenen is het van groot belang dat graslandonderhoud als een 'bestaand gebruik' kan worden betiteld als gevolg waarvan deze activiteit vergunningsvrij kan plaatsvinden. Het regulier onderhoud van de graslandpercelen door (her)inzaaien van gras moet derhalve in het beheerplan toegestaan worden. Dit laatste is van groot belang om de continuïteit van de agrarische functie te borgen in relatie tot de grote ganzendruk op het gebied		

	5c	Teelt andere gewassen Het scheuren van grasland ten behoeve van andere teelten is vooralsnog niet toegestaan. Wij verzoeken u het beheerplan in overeenstemming te brengen met het besluit van de minister LNV (13 mei 2020) tot flexibilisering van het scheurverbod. In aanvulling daarop is het een optie om bij de uitwerking van deze flexibilisering een nadere duiding in het beheerplan op te nemen van 'tijdelijk grasland' en 'blijvend grasland'. Het opheffen van het scheurverbod zal vooral gekoppeld kunnen worden aan de percelen met 'tijdelijk grasland'. Met inachtneming van het voorgaande kunnen diverse ondernemers in Polder Zeevang thans al, op basis van afspraken die in het verleden zijn gemaakt, ruwvoedergewassen telen op daarvoor aangewezen percelen. De voor deze optie aangewezen percelen zijn vooral veldkavels. Als vervolgens sprake is van bedrijfsverplaatsing/herinrichting in het plangebied, waardoor deze veldkavels een huiskavel zijn geworden, dan moet het mogelijk zijn om tot een andere aanwijzing van de voor de teelt van ruwvoedergewassen aangegeven percelen te komen. Uiteraard zal dit hectareneutraal moeten plaatsvinden. Wij verzoeken u deze optie in het beheerplan uit te werken	Zoals toegelicht in het klankbordgroepoverleg d.d. 16-6-2021 heeft een check plaatsgevonden of er ruimere (vergunningvrije) mogelijkheden zijn in het licht van bestaande beleidsregels vanuit Rijk en provincie hieromtrent. Het resultaat hiervan is hierna beschreven. Los van het beheerplan gelden er landelijk al strikte regels ten aanzien van blijvend grasland in (alle) Natura 2000-gebieden. In het kader van de vergroening van het Europese landbouwbeleid (GLB) geldt per 1 januari 2015 een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland binnen Natura 2000-gebieden. Het doel van deze vergroeningsmaatregel is het beschermen van biodiversiteit binnen Natura 2000-gebieden. Zie ook: https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/vergroeningsbetaling/blijvend-grasland Deze regels verbieden het scheuren of doodspuiten van blijvend grasland, ongeacht of dit voor herinzaai van gras of voor andere teelten plaatsvindt. Bij het	Nee

			opstellen van het beheerplan zijn we gehouden aan deze regelgeving. Wel is in het nieuwe ontwerp beheerplan duidelijker beschreven dat lichte grondbewerking in blijvend grasland mogelijk is. Dit geeft, binnen de ruimte die de landelijke regeling hiervoor biedt, enige ruimte voor lichte grondbewerking om bijvoorbeeld vraatschade te herstellen of bestaand grasland in te zaaien of door te zaaien t.b.v. de botanische kwaliteit. Scheuren en/of omzetten van blijvend grasland naar andere teelten is sowieso niet toegestaan (ook niet in het kader van de provinciale omgevingsverordening). Verruiming van het ploegverbod is voor veenweidegronden niet mogelijk.	
	5d	Ecologisch onderzoek De agrarische ondernemers Polder Zeevang hebben in hun zienswijze gepleit voor het uitvoeren van een onderzoek naar het (ecologisch) draagvermogen van het gebied waarbij specifiek wordt gekeken naar de over populatie aan ganzen in relatie tot de instandhoudingsdoelen voor het gebied. Wij onderschrijven dit verzoek van harte	Zie antwoord 2d	Nee

6	6a	Voordat concreet wordt ingegaan op het ontwerp Beheerplan, willen wij benadrukken dat wij een gezonde agrarische sector van groot belang achten ook juist voor het natuurbeheer en het behoud van het open karakteristieke veenweidelandschap. Juist in dit gebied is het zeer uniek en bijzonder dat het agrarische gebruik en beheer zo verweven zijn met het behoud van de aanwezige natuurwaarden en Natura 2000 doelsoorten.	Een gezonde agrarische sector met oog voor behoud en herstel aanwezige natuurwaarden achten wij ook voor natuurbehoud van belang.	Nee
	6b	In het voorliggende ontwerp Beheerplan geeft u aan dat in Zeevang geen knelpunten zijn gevonden voor wat betreft het leefgebied en trends van vrijwel alle doelsoorten. In de polder De Zeevang blijken, met uitzondering van een eliminatie van de kleine zwaan en een afname van de Grutto, alle overige doelsoorten het goed te doen. Echter een aantal ganzensoorten zijn zo enorm toegenomen, dat er een grote twijfel bestaat of er nog sprake is van een natuurlijk evenwicht van de soorten in relatie tot een doelmatig - zowel agrarisch als natuurlijk - beheer van het kwetsbare open veenweidegebied en cultuurlandschap in de polder De Zeevang. Door u wordt gesteld dat de kleine zwaan ook landelijk is afgenomen en dat de oorzaak hiervan onduidelijk is. Aangenomen wordt dat dit ook in de broedgebieden in Rusland zal liggen. Op papier stelt u dat er geen aanwijzingen zijn dat de draagkracht van het	Zie antwoord vraag 2d	Nee

		leefgebied in de polder De Zeevang is afgenomen. Concluderend stelt u dat ook in de tweede beheerplanperiode geen maatregelen nodig zijn. Op zichzelf beschouwd doet ons dit deugt. Het is dan ook aan de agrarische beheerders van het veenweidelandschap te danken, dat grotendeels wordt voldaan aan de Natura 2000 doelen. Echter, het is de vraag of de excessieve toename en de overlast van ganzen mogelijk mede de oorzaak zijn van de achteruitgang van de kleine zwaan in de polder De Zeevang en overige veenweidevogels, zoals de Grutto. Dit is helaas niet nader onderzocht		
	6c	Het aantal Grauwe ganzen en Brandganzen blijkt uit de laatste gegevens van de Provincie Noord-Holland enorm te zijn. De doelstelling voor het leefgebied van de Grauwe gans is 190 vogels, terwijl het seizoen gemiddelde uitkomt op 2071 exemplaren. Voor de Brandgans is de doelstelling bepaald op 70 vogels, terwijl het seizoen gemiddelde uitkomt op zelfs 2518 exemplaren. Derhalve respectievelijk ruim 11 en 36 keer zoveel als het gebied behoort aan te kunnen. In dit verband merken wij nog op dat de hoofdsoort van dit Natura 2000 gebied, te weten de Smient het zeer goed doet. Als doelstelling geldt het behoud van het leefgebied van 12.400 vogels, terwijl het seizoen gemiddelde op 17.738 exemplaren uitkomt. In algemene zin wordt aangenomen dat de	Het beheerplan N2000 is niet de plaats om de schadevergoeding voor agrariërs op te nemen. De 100% compensatie staat in de Beleidsregel Tegemoetkoming schade Noord-Holland. https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR612013 De tegemoetkoming schade door ganzen is jaarrond 100%. Ten aanzien van schade door ganzen wordt in het nieuwe beheerplan meer ruimte geboden voor gecoördineerd beheer. In het kader van het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024 zal monitoring plaatsvinden.	Nee

		doelstellingen in ruime zin worden gehaald. Doch voor wat betreft de genoemde ganzensoorten is sprake van een excessieve oncontroleerbare toename. Door het kaalvreten, vernieling en de vele uitwerpselen van de ganzen, moet extern voer worden aangekocht. Aan het einde van het groeiseizoen is sprake van grote schade aan de graslanden, met als gevolg dat door een verschraling en verruiging van de graslanden, deze zich in zeer slechte staat bevinden. Voedzaam grasland is onontbeerlijk voor de koeien en grasetende doelsoorten. Een aanzienlijk deel van de schade die hieruit voortvloeit wordt echter niet vergoed. De landschappelijke en financiële gevolgen van de "over populatie" ganzen is daarom enorm. Op termijn zal dit het bijzondere landschap en de aanwezige doelsoorten zeker niet ten goede komen. Verzocht wordt de regels te versoepelen m.b.t. het terugbrengen van de ganzen en het herstel van het grasland, de inzet van een groter Beheerteam te faciliteren (meer fte's) en de werkelijke schade te vergoeden.	In de beleidsbrief van Gedeputeerde Staten aan de Provinciale Staten van Noord-Holland van 4 juni 2020 is de koers aangegeven die het college wil varen om de problematiek het hoofd te bieden. Dit zijn ook de kaders waarbinnen faunabeheer ten aanzien van ganzen in Noord-Holland mogelijk is. De brief is als bijlage toegevoegd. Het opstellen van een “plan van aanpak” ten aanzien van het ganzen is aan de grondeigenaren en grondgebruikers die verenigd zijn in de FBE NH. Het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024 is vastgesteld door het bestuur van de FBE en goed gekeurd door Gedeputeerde Staten (zie website FBE).	
	6d	Het Toezichtplan, die de uitvoering van de handhaving beschrijft, ontbreekt. Uiteraard dienen de agrariërs en de Faunabeheereenheid (FBE) betrokken te worden bij de opstelling van dit plan.	Het handhavingsplan is een instrument gebruikt door de bevoegde handhavingsinstellingen om de instandhoudingsdoelstelling (ISHD) van	Nee

			het beheerplan Polder Zeevang te realiseren. Immers, overtredingen van bestaande regels kunnen de realisatie van de ISHD in gevaar brengen. Een gezamenlijke nalevings- / handhavingsstrategie en effectieve samenwerking tussen handhavingsinstanties kunnen de kans op de omvang en de impact van overtredingen op de ISHD aanzienlijk verminderen. Het doel van het handhavingsplan is om het aantal en de ernst van overtredingen die bedreigend zijn voor het halen van de ISHD, gestaag te verminderen door samenwerking, coherent toezicht en handhavingspraktijk in het gebied te bevorderen. Het handhavingsplan is een gezamenlijk uitvoeringskader van de samenwerkende handhavingsinstellingen en maakt geen deel uit van het beheerplan. Het hoeft daarom niet de procedure van de Algemene wet bestuursrecht te doorlopen. Het handhavingsplan is een ambtelijk document te gebruiken door handhavingsinstellingen en wordt niet bestuurlijk vastgesteld. Vanuit het	

			handhavingsplan wordt een uitvoeringsplan met gerichte activiteiten opgesteld. Het toezichtplan is openbaar het uitvoeringsplan niet.	
		Verder achten wij een nader onderzoek naar de relatie tussen de over populatie ganzen en de afname van bepaalde weidevogels (en de Kleine zwaan) van groot belang. Zoals aangegeven is dat ook door u toegezegd. In het ontwerp beheerplan wordt weliswaar aangegeven, dat het aantal ganzen een knelpunt vormt voor het agrarisch gebruik, maar onderzoek of extra maatregelen worden niet nodig geacht, terwijl dit uitdrukkelijk is toegezegd aan de agrariërs en (natuur)beheerders. De twee jaar verlengingsperiode van de vorige beheerperiode zou namelijk door u daarvoor worden aangewend	Zie antwoord 2d; Ten aanzien van de ganzenreductie zijn er mogelijkheden. Deze ten volle te benutten is aan de uitvoerders. Ten aanzien van de relatie tussen weidevogels en ganzen is veel onderzoek gedaan. Daaruit blijkt de teloorgang van weidevogels meerdere oorzaken kent. Er liggen veel kansen in maatregelen gericht op weidevogelbeheer. Het zal kortom een samenstel aan maatregelen vergen om de teloorgang te stoppen. Wij gaan nog nader bezien of nader onderzoek gewenst is. Belangrijker vinden wij echter dat stappen worden gezet in het oplossen van het probleem, door praktische maatregelen zoveel mogelijk te faciliteren. Bijvoorbeeld door het vergunningvrij mogelijk maken van gecoördineerd beheer door de FBE.	Nee
7	7a	Voor ons is het flexibel omgaan met onze maisteelt binnen Natura 2000 een heel belangrijk punt, omdat	Deze individuele bedrijfssituatie is niet via het beheerplan op te lossen. Wij	Nee

		we ons bedrijf hebben verplaats uit het dorp naar onze veldkavel waar de mais werd geteeld. Dat is nu onze nieuwe huiskavel voor beweiding van de melkkoeien geworden en de oude huiskavel is nu onze veldkavel geworden waar we nu de maisteelt willen doen. Alleen is dat nu niet mogelijk met de huidige regels. En die willen we graag aangepast zien ,zodat we de kringloop kunnen waarborgen en ons bedrijf levensvatbaar houden.	adviseren u hiervoor afstemming te zoeken met uw gemeente (vanwege de mogelijke relevante ruimtelijke ordeningsaspecten) en om de noodzakelijke vergunningaanvraag in het kader van de Wet natuurbescherming in te dienen. Desgewenst kunt u hierover meer informatie vinden op de provinciale website.	

Deel C. Ambtshalve wijzigingen.

Gecoördineerd beheer.

De schade door ganzen in de polder Zeevang is aanleiding om tot beheer van standganzen te intensiveren. Daarom is gecoördineerd ganzenbeheer opgenomen het N2000 beheerplan. Gecoördineerd ganzenbeheer is ook opgenomen in het door de FBE opgestelde Ganzenbeheerplan 2021-2024. Parallel aan de ter inzage legging is voorzien in een passende beoordeling waarmee het effect van gecoördineerd ganzenbeheer op de instandhoudingsdoelen is getoetst. Uit deze beoordeling blijkt dat het gecoördineerd ganzenbeheer uitgevoerd kan worden zonder gevolgen voor de instandhoudingsdoelen, mits aan enkele voorwaarden wordt voldaan. Op basis van deze uitkomst is de activiteit gecoördineerd ganzenbeheer in het beheerplan opgenomen als vergunningsvrije activiteit. Monitoring van het gecoördineerd ganzenbeheer vindt plaats door de FBE in het kader van haar Ganzenbeheerplan 2021-2024.

Bewerking grasland.

Het nieuwe beheerplan biedt meer duidelijkheid dan het vorige beheerplan. Er wordt ruimte geboden voor ondiepe grondbewerking in het kader van blijvend graslandgebruik. Ruimere mogelijkheden, zoals het scheuren van grasland en omschakeling van blijvend grasland naar andere teelten zijn niet mogelijk op grond van bestaande wet- en regelgeving. Het beheerplan kan hier niet meer ruimte bieden en moet passen binnen de bestaande wet- en regelgeving. Ondiepe grondbewerking en (her)inzaai van gras zijn dus vergunningvrij mogelijk, binnen de reeds geldende voorwaarden. Dit biedt de mogelijkheid om waar nodig bijvoorbeeld de grasmat te herstellen na ganzenschade.

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Datum commissievergadering	:	25 oktober 2021
Commissievoorzitter	:	Mw. N.M. van der Waart
Commissie-adviseur	:	Mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 52 82 / neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		: mw. N.M. van der Waart
Plv. commissiegriffier		: mw. M. van Boheemen en K. Konings
Leden van de commissie:	50PLUS/PVDO	: --
	CDA	: mw. D.A.J. Dekker (duo-commissielid) en mw. W. Koning-Hoeve
	CU	: mw. J.K. Hoogendoorn-van der Maarl en M.C.A. Klein
	DENK	: --
	D66	: mw. L. Gonggrijp, mw. A.C. Kapitein
	Fractie Baljeu	: --
	FvD	: --
	GroenLinks	: M.T. Cardol en mw. A. Er (*via MS Teams*)
	JA21	: G.H.J. Kohler
	Liberaal N-H	: --
	PvdA	: mw. A.A.J. Jellema en G.J. Leerink
	PvdD	: I. Kostic en F.A.S. Zoon
	PVV	: R. van Tiggelen (duo-commissielid) (*via MS Teams*)
	SP	: mw. H.J. Bouhlel-Lascaris (duo-commissielid) (*via MS Teams*) en mw. J.M.E. de Groot
	VVD	: N.A.L. Roosendaal en B.G.P. de Wit
Gedeputeerden:	C. Loggen (VVD), J. Olthof (PvdA), mw. E. Rommel (VVD), E. Stigter (GL) en mw. I. Zaal (D66)	
Afwezig: (met bericht van verhindering)	E.S.J. Mangal (DENK)	
Notulist:	mw. F.E. Bijvoet (Moneypenny BV)	

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda
3. Inspreekhalfuur
4. A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

4.a Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

4.b Omgevingsdienst IJmond, begrotingswijziging 2022

5. Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHN en OFGV)
6. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu (6a en 6b worden gevoegd behandeld)

6.a Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021

6.b Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel

7. Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid Milieu, OD NZKG en ODIJ)
8. B-agenda Algemeen (Stigter, Olthof, Zaal, Rommel & Loggen)

8.a Coalitieakkoord: Brief GS aan PS inz. Midterm review coalitieakkoord

9. A-agenda Recreatie

9.a Recreatie: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.

10. B-agenda Landbouw

10.a Agenderingsverzoek CU van C-naar B Brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

11. Rondvraag gedeputeerde Zaal
12. B-agenda Natuur

12.a Agenderingsverzoek PvdD brief van C naar B: Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang

13. Rondvraag gedeputeerde Rommel
14. B-agenda Water

14.a Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee

15. Rondvraag gedeputeerde Loggen
16. Sluiting
17. C-agenda Water, Water als Economische Drager, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR/Comité van de Regio's)

17.a Water/energie: Brief Samenwerking Buitendijks Plan GroenLeven en Van Oord (C-agenda NLG & RWK 22-11-2021)

17.b Water: Openstelling POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water (C-agenda NLG 22- 11-2021)

17.c Water: Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 (C-agenda NLG 22-11- 2021)

17.d Water: Vaststellen ecologische doelen overig water (C-agenda NLG 22-11- 2021)

18. C-agenda Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling, Programma Aanpak Stikstof (PAS)

18.a Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère, gemeente Heemstede (C-agenda NLG 22-11-2021)

18.b Natuur: Wijzigingsbesluit subsidieplafonds Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) 2021 (C-agenda NLG 22-11-2021)

18.c Natuur: Brief Platform voor Zaanse Veenweidegebieden (C-agenda NLG 22-11-2022)

18.d Natuur: Bestuurlijke informatiebrief 2021-3 Stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLG 22-11-2021)

18.e Natuur: Vaststelling Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang (C-agenda NLG 22-11-2021)

18.f Natuur: Brief gericht aan GS voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid Kennemerland (PS 15-11-2021 Betrekken bij agendapunt 13.a)
18.g Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen (C-agenda NLG 22-11-2021)
18.h Natuur: Kavelruil Schoorldam (C-agenda NLG 22-11-2021)
18.i Fauna: Tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) (C-agenda NLG 22-11-2021)
18.j Natuur: Brief uitwerking bossenstrategie Noord Holland (C-agenda NLG 22- 11-2021)
18.k Natuur: Brief gemeente Bloemendaal Programma Natuurnetwerk (PS 15-11- 2021 betrekken bij agendapunt 13)
18.l Natuur: Openstellingsbesluiten Natuur Noord-Holland 2022
18.m Natuur: Brief handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen (C-agenda NLG 22-11-2021)
19. C-agenda Landbouw en visserij, recreatie en toerisme, dierenwelzijn
19.a Landbouw: Voortgang Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (C-agenda NLG 22-11-2021)
19.b Recreatie: Aandeelhouderschap Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)
19.c Landbouw: Kavelruil Hoeverkoog (C-agenda NLG 22-11-2021)
19.d Recreatie: Reactie op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland RNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland RNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)
19.e Recreatie: Brief toekomstige samenwerking recreatieschap (C-agenda NLG 15-11-2021)
19.f Recreatie: Agenda en stukken vergadering algemeen bestuur Groengebied Amstelland
20. C-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu
20.a Beantwoording vraag over toepassing voorzorgsbeginsel bij VTH Tata Steel en vraag over Kooksfabriek 2 (C-agenda NLG 22-11-2021)
20.b Mijnbouwwet/Geothermie Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Uithoorn (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)
20.c Mijnbouwwet/Aardwarmte: Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Kudelstaart (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)
21. C-agenda Algemeen
21.a Voorstel afdoen Motie 111-2019 (B-agenda RWK, C-agenda NLG 22-11-2021, uitnodiging cie NLG)
21.b Brede Basismonitor: Brief GS aan PS inz. Brede Basismonitor Noord-Holland (B-agenda EFB 29-11-2021 en C-agenda NLG (Cie NLG wordt uitgenodigd bij EFB van 29-11-2021)
21.c Financiën: Voordracht Laatste begrotingswijziging 2021(A-agenda EFB en M&B 29-11-2021 en C-agenda NLG en RWK 22-9-2021)
21.d CO2 Impact Analyse: Brief GS aan PS inz. CO2 impact analyse Noord-Holland (C-agenda RWK en NLG 22-9-2021 en EFB en M&B 29-11-2021)

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de commissievergadering NLG om 12.33 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom.

Mededelingen voorzitter:

- Er een quorum vastgesteld.
- De commissievergadering wordt live uitgezonden.
- De vergadering vindt in hybride vorm plaats. Voor commissieleden die niet fysiek aanwezig kunnen of willen zijn, is er de mogelijkheid om online via MS Teams aan de vergadering deel te nemen.
- De sprekersklok wordt in beeld weergegeven.
- De spreektijd voor onderhavige commissievergadering is vastgesteld op 5 vergaderuren.
- De spreektijdverdeling geschiedt nog steeds volgens Amsterdams model, waarbij afsplitsingen de helft van de spreektijd van de kleinste fractie krijgen, alsmede twee minuten extra voor het plegen van interrupties. Ordevoorstellen, vragen aan insprekers, antwoorden op interrupties en rondvragen gaan niet af van de spreektijd.
- Er zijn drie aanmeldingen van insprekers ontvangen.
- Voor het Inspreekhalfuur (agendapunt 3) hebben zich de navolgende twee insprekers aangemeld:
    - De heer De Haan over overlast door stuifzand op het Europese fietspad bij Bergen;
    - Mevrouw Van Kesteren over de jacht in Molenwijk.
- Voor agendapunt 12.a spreekt mevrouw Laan in namens de melkveehouders uit polder Zeevang.
- Voor de portefeuille van gedeputeerde Zaal is één rondvraag ontvangen:
    - Een rondvraag van het CDA inzake de geitenhouderij in Weesp.
- Voor de portefeuille van gedeputeerde Rommel zijn vier rondvragen ontvangen:
    - Een rondvraag van de Partij voor de Dieren over het ganzenbeleid;
    - Een rondvraag van de Partij voor de Dieren over het glyfosaatverbod;
    - Een rondvraag van het CDA over ammoniak;
    - Een rondvraag van de Partij van de Arbeid inzake de jacht in bewoond of bebouwd gebied.
- Er is een bericht van verhindering ontvangen van de heer Mangal (DENK).
- Ten aanzien van de agenda heeft de voorzitter de navolgende mededelingen:
    - Agendapunt 5 (Rondvraag voor gedeputeerde Stigter) zal direct na agendapunt 4 (Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord) worden behandeld.
    - De agendapunten behorende bij de portefeuille Gezondheid zullen apart behandeld worden.
    - Agendapunten 6.a (Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021) en 6.b. (Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel) zullen gevoegd behandeld worden.
- NLG kent structureel lange vergaderdagen. Sinds jongstleden maart heeft Mariëtte van Boheemen als commissieadviseur de portefeuille Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu voor haar rekening genomen (naast haar werkzaamheden voor de commissie M&B). Met ingang van heden zal Koen Konings voornoemde portefeuille echter overnemen. De voorzitter heet hem

van harte welkom en richt een woord van dank en waardering tot Mariëtte van Boheemen voor haar grote inzet.
Koen Konings zal voortaan aanwezig zijn bij het ochtendprogramma (Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu)
Bij het middagprogramma is normaliter Susanne Neeskens (Natuur, Landbouw, Water en Recreatieschappen) aanwezig. Heden is zij echter afwezig en nemen Koen Konings en Mariëtte van Boheemen de honneurs waar.

Er zijn geen mededelingen vanuit de commissieleden dan wel Gedeputeerde Staten.

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

- De agenda van de vergadering wordt vastgesteld, met inachtneming van voornoemde mededelingen (zie agendapunt 1.)

De heer **Klein** (CU) is akkoord met de agenda, maar heeft een aanvullende vraag. Hij zou graag de situatie bij de cacaofabriek in Zaanstad aan de orde willen stellen. Hierover is een rondvraag door het CDA aangekondigd. De heer Klein was echter in de veronderstelling dat het onder agendapunt 6 aan bod zou komen. Hij zou derhalve graag afstemmen waar en met welke gedeputeerde de discussie wordt gevoerd.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) meent dat het wellicht slim is als gedeputeerde Rommel eerst de rondvraag van het CDA beantwoordt, alvorens de discussie wordt gevoerd.

De **voorzitter** zal een en ander tijdens een korte schorsing overleggen en er aansluitend op terugkomen.

- Het verslag van de commissievergaderingen NLG d.d. 25 oktober jl. wordt ongewijzigd vastgesteld.
- De strategische agenda, moties- en toezeggingenlijsten leiden niet tot opmerkingen.

3. Inspreekhalfuur

De **voorzitter** geeft het woord aan de twee insprekers die zich voor het agendapunt hebben aangemeld.

Inspreker 1
De heer **De Haan** spreekt in namens de Fietsersbond over overlast door stuifzand op het Europese fietspad bij Bergen:

"*Veel fietsers gebruiken het fietspad Blijdensteinsweg tussen Bergen en Schoorl aan Zee. Dat zijn mensen uit de buurt, maar ook toeristen uit binnen- en buitenland. Het is een fietsroute van Europese allure, te vergelijken met de Donauradweg of La Loire a vélo; het is niet zomaar een fietspaadje. Vanaf november 2020 zijn de problemen aan het licht gekomen. Een enorm stuifduin hindert de route. Aanvankelijk wilde Staatsbosbeheer het pad niet vegen. Toen volgde op 27*

februari werkzaamheden van de Fietsersbond. Wij gingen zelf aan het vegen. In maart 2021 heeft uiteindelijk Staatsbosbeheer, de beheerder van het pad, het pad geveegd. Zij wil dit echter niet opnieuw doen, daar zij beweert hier geen geld voor te hebben. Er zijn thans dagelijks vele slippende, afstappende en soms ook vallende fietsers. Het is duwen door het zand, ook met accufietsen en e-bikes. Duofietsen en scootmobielen raken vast in het zand. De provincie heeft in 2019 voor de fiets een prachtig beleidsplan opgesteld en vastgesteld: Perspectief Fiets. Op pagina 40 staat een mooie formulering over het bevorderen van fietstoerisme. Maar deze doelstelling staat haaks op het laten voortbestaan van de huidige belabberde situatie voor fietsers. Er staat al een jaar een bord met de tekst "fietsers verplicht afstappen". Dit is ongehoord. Op een autoweg kom je geen bord "automobilisten verplicht uitstappen" tegen. Een doorgaande weg voor auto's zou binnen een dag sneeuw- of zandvrij zijn gemaakt. Hier verplicht de provincie en zelfs Staatsbosbeheer fietsers al een jaar tot geploeter. De provincie heeft diverse subsidiepotten voor de bevordering van fietsverkeer en veiligheid van fietsers. Maar de provincie en Staatsbosbeheer geven nu geen geld uit aan het bereikbaar houden van het fietspad. Dit is vreemd. De afgelopen tijd rijden er vele voertuigen in het gebied. Deze vervoeren bakken met zand, restanten van bomen. Dit kost tienduizenden euro's. Dan moet er ook geld zijn voor het weghalen van wat zand. De contradicties zijn groot. Ik zag dat de gedeputeerde heeft afgeraden om een bedrag van €5.500 te besteden aan subsidie voor het schoonvegen van het fietspad. Voor burgers is het vervelend als overheden -- Staatsbosbeheer en de provincie -- elkaar de bal toespelen en weer rondspelen. Een andere gedeputeerde heeft herhaaldelijk gemeld dat er overlegd wordt. Wij vragen niet om overleg, maar wij vragen om daden. Ik parafraseer Jan Schaefer: "Wij fietsen niet op beleidsnota's, maar op schoongeveegde fietspaden." Wat betreft de korte termijn vragen wij om heroverweging. Laat het fietspad geregeld schoonvegen. Voor de lange termijn verwachten wij overleg, ook met de Fietsersbond en de Duinstichting."

De **voorzitter** bedankt de heer De Haan, die ook een mail heeft gezonden aan de leden van de commissies NLG en M&B. Deze is besproken in de recente Statenvergadering. De voorzitter geeft echter de gelegenheid voor het stellen van eventuele aanvullende vragen.

De heer **Kohler** (JA21) heeft drie korte vragen.

- De heer De Haan refereerde al aan overleg. De gedeputeerde heeft echter aangegeven dat er een ambtelijke werkgroep bezig is met de kwestie. Hoe verloopt dat overleg?
- De heer De Haan had het voorts over vrachtwagens met zand die rondrijden. Het Dr. Van Steijnbos is inderdaad gekapt. Ook daar moet een stuifduin ontstaan. Heeft de heer De Haan daar ook al contact over gezocht? Waarschijnlijk gaat daar immers hetzelfde effect optreden als bij het Buizerdvlak.
- PWN en Staatsbosbeheer geven aan dat het fietspad eigenlijk verloren is. De heer Kohler weet dat de heer De Haan daar anders over denkt. Maar mocht het toch verloren zijn, wat zou dan volgens de heer De Haan een optie voor onderhavig fietspad kunnen zijn?

De heer **De Haan** (Fietsersbond) antwoordt als volgt:

- Het ambtelijk overleg op de lange termijn is hem onbekend. Hierover is geen contact met hem gezocht. De heer De Haan weet evenmin wie op dat gebied de spelers zijn van de provincie, Staatsbosbeheer en/of de gemeente.
- De situatie bij het Dr. Van Steijnbos verontrust hem. Staatsbosbeheer heeft weliswaar gezegd een situatie als bij de Blijdensteinsweg te willen voorkomen. De gevolgen van de zandhopen die

er thans liggen, kan de heer De Haan derhalve niet overzien. Overigens is ook de kans aanwezig dat het Baaknolbos en de Hargerzeeweg zullen onderstuiven. Dit vraagt derhalve om aandacht.

- Het fietspad aan de Blijdensteinsweg ziet de heer De Haan niet als verloren. Het weghalen van flink wat zand en het plaatsen van wickermatten en helmgras zouden zijns inziens de beste oplossing zijn. De op een na beste oplossing is om het tracé opnieuw aan te leggen ten westen van het stuifduin.

De heer **Klein** (CU) vraagt de heer De Haan hoe frequent er geveegd c.q. onderhoud gepleegd moet worden om het fietspad begaanbaar te houden.

De heer **De Haan** (Fietsersbond) heeft de situatie wekelijks gefotografeerd en zou de foto's dan even moeten terugkijken. Afhankelijk van de windkracht en de hoeveelheid zand die wordt weggehaald, schat de heer De Haan in dat een en ander eens per twee maanden nodig zal zijn.

De **voorzitter** bedankt de heer De Haan voor diens inspraak en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 2
Mevrouw **Van Kesteren** spreekt in over de jacht in Molenwijk:

"*Gemiddeld om de drie à vier weken wordt er in onze wijk, Molenwijk in Haarlem, gejaagd op ganzen. Het betreffende weiland is nagenoeg geheel omzoomd door woningen. De jacht geeft voor omwonenden, fietsers, wandelaars en recreanten veel overlast. Niet alleen geluidsoverlast alsof je in oorlogsgebied woont of dat er naast je om de drie weken vuurwerk wordt afgeschoten, maar ook in de vorm van kinderen die mensen met geweren kunnen zien schieten, aangeschoten ganzen die neerstorten in het park en in tuinen en daar hun doodstrijd leveren of verdrinken in aangrenzende wateren. Mensen kunnen de hagel letterlijk naast zich neer zien en horen vallen. Stelt u zich deze situatie aub voor in uw eigen wijk. Het is ronduit schokkend en bovendien dieronvriendelijk. De jacht in Molenwijk met als argument Schiphol is met 16x in het jaar een ochtend een paar ganzen schieten zoals afgelopen jaar het geval was nauwelijks serieus te nemen, maar de gevolgen voor omwonenden en gebruikers van het gebied zijn desastreus. Daarom zou ik graag ter verjaging van ganzen in onze wijk een permanente programmeerbare laser plaatsen. Zo'n laser is effectiever dan de jacht, diervriendelijker en geluidloos. Dit plan diende ik in voor Schalkwijk aan Zet, waarbij bewoners €70.000 mogen verdelen. Mijn plan werd democratisch gekozen in de top 3 en liet 52 andere plannen achter zich. Hoewel ik niet vraag om een verbod van de jacht, wijst de gemeente Haarlem mijn plan af en verwijst naar de provincie, aangezien u vergunninggever bent voor de jacht. Dus ik ben hier vandaag met een vraag aan u: bepaalt de provincie inderdaad of een gemeente een laser mag plaatsen? En zo ja, dan heb ik een verzoek: laat u alstublieft de gemeente Haarlem de gewenste laser plaatsen. Waar geen ganzen zijn, is immers geen reden meer tot jacht. Jagen middenin een woonwijk kan echt niet. Dank u wel.*"

De heer **Roosendaal** (VVD) bedankt mevrouw Van Kesteren voor haar inspraak. Zegt de gemeente Haarlem dat de provincie het verbiedt om de lasers te plaatsen?

Mevrouw **Van Kesteren** antwoordt bevestigend.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wanneer de jacht plaatsvindt: in de vroege ochtend of zomaar overdag? Wordt er geen rekening mee gehouden dat er mensen wonen? Is er sprake van officiële jacht met een jachtvergunning of is er sprake van stroperij? Het komt mevrouw De Groot immers een beetje vreemd voor.

Mevrouw **Van Kesteren** geeft aan dat er gebruik wordt gemaakt van de Schipholvergunning. Het gebied ligt immers binnen een straal van 10 kilometer van de luchthaven. De jacht mag zelfs voor zonsopkomst en na zonsondergang plaatsvinden. Mevrouw Van Kesteren meent dat de jager zich één keer hoeft aan te melden, waarna hij dan mag schieten wanneer, waar en hoe vaak hij maar wil. In de praktijk betrof dat het afgelopen jaar in de wijk van mevrouw Van Kesteren zestien ochtenden. In de namiddag wordt er eigenlijk niet meer geschoten. Het begint meestal rond 7.00 uur. De jagers zijn dan nog bezig als bijvoorbeeld de kinderen naar school gaan.

De heer **Zoon** (PvdD) bedankt mevrouw Van Kesteren voor haar verdrietige verhaal. Hij kan zich er geen voorstelling bij maken dat kinderen zien hoe ganzen een doodsstrijd leveren en neervallen. Heeft mevrouw Van Kesteren contact gehad met de Wildbeheereenheid om over haar asociale buurman te spreken? Heeft zij voorts contact gehad met de provincie, die over de jacht gaat?

De **voorzitter** verzoekt de heer Zoon dergelijke kwalificaties voortaan voor zich te houden.

Mevrouw **Van Kesteren** heeft geen contact opgenomen met haar buurman. Zij heeft echter wel contact gezocht met de gemeente Haarlem. Zij weet dat er vorig jaar een werkbezoek is geweest met vertegenwoordigers van de provincie, maar dat heeft tot nu toe niets uitgehaald. Mevrouw Van Kesteren heeft zich voornamelijk gericht op haar plan Schalkwijk aan Zet. Dit wordt echter door de gemeente afgewezen, waarna zij zich nu tot de provincie richt.

De **voorzitter** bedankt beide insprekers voor hun inspraak en rondt het agendapunt af.

4. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

4.a. Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) heeft één vraag. Er wordt een pilot Wet natuurbescherming op locatie voorgesteld. Deze gaat over stikstofmetingen. Kan gedeputeerde iets meer omschrijven wat er dan gemeten wordt; de uitstoot bij bronnen of de emissie op natuurgebieden? Nu wordt veel beleid gemaakt op basis van modellen. De CDA-fractie is er voorstander van dat er meer gemeten wordt. Voor het overige is zij akkoord.

Mevrouw **De Groot** (SP) vindt het een heel goede zaak dat de OD NHN aan data-analyse gaat doen. Onder meer het Cargill-verhaal laat zin dat het heel belangrijk is dat alle data bekeken worden en dat er op wordt ingegrepen. Een verjonging van het personeelsbestand is natuurlijk heel mooi, mits de oudjes ook mogen blijven zitten.

Statenlid **Kostic** (PvdD) geeft aan dat de Partij voor de Dieren zich ernstige zorgen maakt over de capaciteit van de OD's om het welzijn van mensen, dieren en hun leefomgeving te kunnen beschermen. De voorliggende voorstellen dragen bij aan de capaciteit. Die zal de Partij voor de Dieren uiteraard steunen. Zij kan zich ook vinden in de zienswijze van GS waarin zij aangeven mee te willen denken in het data-analyseproject, voor zover het bijdraagt aan een sterkere bescherming van de leefomgeving. De Partij voor de Dieren vraagt GS echter nogmaals om niet steeds rigide te kijken of bepaalde investeringen wel strikt genomen onder provinciale verantwoordelijkheid vallen. Het beschermen van de leefomgeving betreft een gezamenlijke verantwoordelijkheid en gemeenten komen steeds meer onder druk. Wat gaat de provincie hieraan doen? Er is onlangs een onderzoek van Investico verschenen waarin deze problemen ook weer naar voren komen, de OD's weer de wind van voren krijgen en wordt aangegeven dat de gemeenten te weinig capaciteit hebben om te investeren. Statenlid Kostic is benieuwd hoe GS hiermee omgaan en hoe zij daarop reflecteren, maar dat kan wellicht ook tijdens het volgende agendapunt over de VTH-taken aan de orde komen.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) bedankt GS voor de voordrachten, waarmee D66 het eens is. De fractie vindt het ook ontzettend belangrijk dat er volop geïnvesteerd wordt in het aantrekken van personeel, want de Omgevingsdiensten en hun taken worden steeds belangrijker. D66 hoopt derhalve van harte dat de investeringen gaan leiden tot het gewenste doel. Mevrouw Gonggrijp weet dat op het dossier Water een jongtalentenfonds is om ook studenten te betrekken bij dergelijke organisaties. Zij zou GS de suggestie willen doen om te bekijken of het wellicht ook iets is voor de Omgevingsdiensten.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat er een stuk ligt dat al grotendeels besproken is in de commissie NLG en dat PS op 5 juli jl. al gedeeltelijk hebben goedgekeurd. Dat investeringen in traineeships noodzakelijk zijn om verjonging van het personeelsbestand te verwezenlijken, is nog steeds helder en te rechtvaardigen. Uiteraard mogen de oudjes ook blijven tot hun pensioengerechtigde leeftijd. Destijds gaf de ChristenUnie aan dat het goed was dat de provincie kritisch is op het bekostigen van twee data-analisten. Tegelijkertijd beseft zij dat er nu eenmaal hoge kosten verbonden zijn aan deze specialistische functie. Het voorstel is om een pilot te starten om zo te bewijzen dat er toegevoegde waarde kan zitten in het gebruik van de data van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. De ChristenUnie wil hierin meegaan. Zij wil wel meegeven dat duidelijk moet zijn welke data geanalyseerd moeten worden. Wellicht kan er vooraf beter ingeschat worden welke mogelijke vraagstukken er kunnen komen om uiteindelijk gemakkelijker gegevens hierover te genereren. Het analyseren moet niet een doel op zich zijn, maar een onderdeel van een groter vraagstuk.

In woensdag 17 november stond in Trouw een artikel over het onderzoek van Investico. Dit heeft de ChristenUnie aan het denken gezet. Zij investeert graag met de gemeenten in een goede en effectieve Omgevingsdienst. Dat er op aandringen van bestuurders liever gekozen wordt voor een zachtere aanpak of zelfs voor het afzien van handhaving, is zeer kwalijk. De Omgevingsdiensten krijgen zo niet de ruimte om hun rol te vervullen. Mevrouw Hoogendoorn zou de gedeputeerde graag willen vragen om hierop te reageren in het kader van de Noord-Hollandse Omgevingsdiensten. Niet met betrekking tot Tata, want daarover is in de commissie reeds heel vaak gesproken.

Mevrouw **Er** (GL) merkt op dat GroenLinks de traineeships ontzettend belangrijk vindt. De fractie is derhalve blij met onderhavige voordracht en heeft in principe niets toe te voegen aan de zienswijze.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat de PVV akkoord kan gaan met het voorliggende besluit. Wat de PVV betreft had het tweede deelbesluit niet zo gehoeven, met name wat betreft stikstof. Men zegt "stikstof", maar men bedoelt natuurlijk "reactieve stikstofverbindingen". Stikstof beslaat 78% van de atmosfeer, dus dat kan het probleem niet zijn. Het gaat over een paar miljardste deel van de lucht boven de provincie Noord-Holland; een paar microgram per kilogram. Het betreft heel kleine hoeveelheden en sinds 1990 is de hoeveelheid boven de provincie Noord-Holland meer dan gehalveerd. Zowel rekenkundig als natuurkundig ziet de PVV derhalve geen probleem.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt zich af of de heer Van Tiggelen (PVV) al eens mee is geweest met de vrijwilligers in het jagersveld, die ervoor zorgen dat de natuur misschien op orde komt. Al die uitbundige groei van allerlei gewassen die er niet horen, zijn het gevolg van stikstofdepositie. Is de heer Van Tiggelen dit met mevrouw De Groot eens?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) is dat niet met mevrouw De Groot (SP) eens. De natuur reageert op de samenstelling van de atmosfeer. Een voorbeeld betreft de groei van het CO_2-gehalte, die overigens niet te wijten is aan de mens. Hoe de natuur eruit hoort te zien, moet men in principe aan Onze-Lieve-Heer overlaten. De mens moet zich daar niet mee bemoeien.

Mevrouw **De Groot** (SP) wijst erop dat de heer Van Tiggelen (PVV) zojuist over CO_2 sprak, maar aanvankelijk had hij het over stikstof. Is de heer Van Tiggelen het met de SP eens dat men moet proberen om de oorspronkelijke natuur in de provincie Noord-Holland te beschermen en men derhalve voor een daling van de stikstofuitstoot moet zorgen?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat niets blijvend is, behalve verandering. Er is zijns inziens derhalve geen sprake van "oorspronkelijke" natuur. De heer Tiggelen verwacht niet dat mevrouw De Groot (SP) en hij het daarover eens zullen worden. De PVV meent dat men de natuur met rust moet laten en niet moet bepalen hoe de natuur eruit zou moeten zien.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat als de heer Van Tiggelen (PVV) zegt dat de mens zich niet met de natuur moet bemoeien, hij het ongetwijfeld met haar eens zal zijn dat de mens ook eens moet ophouden met de uitstoot van stikstof en ammoniak.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat het enorm geringe hoeveelheden betreft (een paar miljardste deel van de lucht). Deze zijn niet verontrustend. Rekenkundig en natuurkundig gezien is de stikstofcrisis een kletsverhaal. Op dit punt is de PVV anders geïnformeerd dan de SP.

De heer **Klein** (CU) wil een en ander weerspreken. Het kan rekenkundig, natuurkundig en meetkundig allemaal onzin zijn en de heer Van Tiggelen (PVV) heeft best een punt dat het kleine hoeveelheden betreft. Ecologisch gezien is het echter een heel groot probleem. De heer Van Tiggelen (PVV) kijkt er wellicht anders tegen aan, maar de heer Klein wil het wel gemeld hebben.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat in een land vol leugens het spreken van de waarheid voor onrust zorgt. De PVV kan zich vinden in de opmerking van mevrouw Koning-Hoeve (CDA) ten aanzien van stikstof.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt hoe men het afwijzen van de plannen van het Algemeen Bestuur van de OD NHN moet zien in het licht van niet willen bijdragen aan de financiering van traineeships voor data-analisten en de gevolgen van het uitstellen van de Omgevingswet. Gaat nu alleen de provincie financieel opdraaien voor de pilots? De Partij van de Arbeid vinden de pilots en de data-analisten overigens goede ideeën. Regeren is vooruitzien. Als mevrouw Jellema een goed antwoord ontvangt op haar vragen, kan het stuk wat de PvdA betreft door als hamerstuk naar PS.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Stigter voor zijn beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Stigter** (GL):
Gedeputeerde Stigter merkt op dat er reeds meerdere malen is gesproken over voorliggende zienswijze ten aanzien van de OD NHN. Deze zal opnieuw aan bod komen in het Algemeen Bestuur. Er ligt een voordracht vanuit de OD om op een drietal onderdelen extra te investeren: de trainees, een pilot rondom de data-analisten en het doortrekken van de ondersteuning ten aanzien van de Omgevingswet, die wat vertraagd is. In het vorige Algemeen Bestuur is op deze onderdelen een negatieve uitkomst gekomen. De provincie was voorstander wat betreft het traineeship, maar zij heeft een minderheid van 30% in het totaal. Als een meerderheid van de deelnemers er niet toe besluit, gaat het derhalve niet door. De provincie vond dit op onderdelen een teleurstellende uitkomst. Er is vervolgens een traject aan gekoppeld om nader te onderbouwen waarom de traineeships en data-analisten nuttig en noodzakelijk zijn. Er is een ronde gehouden langs de verschillende gemeenten, met nadere uitleg. Thans ligt er een nader onderbouwd voorstel, in de hoop dat er nu wél een meerderheid voor zal zijn. De provincie blijft voorstander van voornoemde zaken en hoopt dat ook de overige deelnemers ermee zullen instemmen. Indien zij hier niet toe besluiten -- hetgeen zal moeten blijken in het Algemeen Bestuur van december -- heeft niet te maken met het gegeven dat zij de traineeships niet zouden zien zitten of dat zij de OD het niet gunnen, maar met de financiële problematiek waarmee veel gemeenten thans te maken hebben. Diensten die op enige afstand staan, zijn daarin soms kwetsbaarder dan eigen werkzaamheden.

Statenlid Kostic (PvdD) stelde de vraag hoe het nu eigenlijk verdergaat. Gedeputeerde Stigter wijst er in dat kader op dat het eigenaarschap rond de Omgevingsdiensten aardig onder druk staat op het moment dat de financiën van de gemeenten onder druk staat. Tegelijkertijd is er met elkaar afgesproken wat er wettelijk gezien op de taken gedaan moet worden. Het is dus continu zoeken naar de balans tussen het vooruitzetten van stappen in overleg met de gemeenten. Aangezien gemeenten formeel in wettelijke zin verantwoordelijkheid dragen in de opdrachtverlening richting de Omgevingsdiensten, is het niet de bedoeling dat de provincie het eventueel ontstane financiële gat gaat dichten. Zo is dat niet met elkaar afgesproken. De provincie agendeert wel nadrukkelijk de vraag wat het eigenaarschap betekent ingeval dit op plekken kwetsbaar blijkt. Zij gaat hierover het gesprek aan met de deelnemers.

Er is een aantal specifieke vragen gesteld rondom stikstof, onder wie door mevrouw Koning-Hoeve (CDA). Eigenlijk is dit een aankondiging dat zo'n pilot gaat starten. Als het Algemeen Bestuur

hiermee akkoord gaat, gaat men aan de slag om te bekijken hoe zo'n pilot eruit gaat zien. Mevrouw Hoogendoorn (CU) gaf aan dat duidelijk moet zijn welke data geanalyseerd zullen worden. Gedeputeerde meent echt dat data-analyse kan bijdragen aan een betere dienstverlening en snellere informatievoorziening, een betere monitoring. In dit geval wordt duidelijk dat vanuit verschillende bronnen inzichten bestaan over natuurstand en stikstof. Getracht wordt om dit bij elkaar te brengen in een analyse en aanpak. Dat is de achterliggende gedachte, maar de inhoud van de pilot moet nog worden ingevuld.

De suggestie van mevrouw Gonggrijp (D66) om te bekijken of de werkwijze op het dossier Water ook in dezen kan worden gehanteerd, vindt gedeputeerde Stigter een interessante gedachte. Hij zal deze meenemen in de geplande sessie over het eigenaarschap. Hoe zorg je voor een bestendige en duurzame instroom van nieuwe mensen?

Mevrouw **Jellema** (PvdA) bewondert de gedeputeerde om zijn vele woorden die hij nodig heeft om haar van antwoord te voorzien. De portee heeft zij echter nog niet gehoord. Hij zegt zelf dat het niet zo kan zijn dat alleen de provincie voor de kosten opdraait. Maar wat als de deelnemers in het Algemeen Bestuur straks zeggen: we willen wel, maar we kunnen het niet? Gaat de provincie er dan zelf voor opdraaien? Is dat wenselijk? Hoezeer hecht de provincie aan het wél laten doorgaan van deze pilots? Daar zou mevrouw Jellema graag een helder antwoord op willen.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat zijn vele woorden niet alleen gericht waren tot mevrouw Jellema, aangezien er nog meerdere vragen waren gesteld. Er wordt een voorstel gedaan richting het Algemeen Bestuur. Als een meerderheid van de leden hier niet mee akkoord gaat, gaat het in principe niet door. Indien het op onderdelen niet doorgaat, bijvoorbeeld ten aanzien van de pilot Wet natuurbescherming, zou er wellicht vanuit de provincie gezegd kunnen worden: gelet op onze speciale rol en bevoegdheden zien wij daar toch een meerwaarde in. Het zou dan mogelijkerwijs een aanvullende opdracht vanuit de provincie kunnen zijn. Het gaat dan echter niet in algemene zin via het Algemeen Bestuur door.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) heeft nog een suggestie. Mocht het Algemeen Bestuur niet besluiten tot de pilot, dan zouden de Staten middels bijvoorbeeld een motie aan gedeputeerde hiertoe alsnog opdracht kunnen geven. Mevrouw Jellema begrijpt uit de woorden van gedeputeerde dat hij er wel heel enthousiast van zou worden, omdat hij het ook heel belangrijk vindt dat die pilot doorgang vindt.

Gedeputeerde **Stigter** wijst erop dat gedeputeerde Rommel (VVD) er dan in eerste instantie enthousiast van zal (moeten) worden. Zij gaat immers inhoudelijk over onderhavige portefeuille. De rol van gedeputeerde Stigter is enkel gericht op het eigenaarschap van de Omgevingsdienst NHN, waarbij het aan de orde komt in de begroting.

De **voorzitter** constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn.

Tweede termijn

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) proeft enigszins de tendens dat gemeenten niet mee willen. Zij heeft

gedeputeerde nog niet gehoord over het onderzoek waarin naar voren kwam dat wethouders soms voor een wat zachtere aanpak kiezen (motiveringsgesprekken in plaats van handhaving). Mevrouw Hoogendoorn ziet daar een mogelijk verband en zou daar graag een reactie van gedeputeerde op horen.

De heer **Roosendaal** (VVD) bedankt gedeputeerde Stigter voor diens beantwoording van de vragen die door de collega's zijn gesteld. In reactie op mevrouw Jellema merkt hij op dat -- gegeven de huidige governance, waarin afspraken zijn gemaakt over de wijze waarop organen als de OD worden aangestuurd -- de provincie zich in gezamenlijkheid met de gemeenten wel moet houden aan de gemaakte afspraken. Als deze niet lijken te werken, omdat er tekorten zijn in bijvoorbeeld de jeugdzorg, en de provincie een en ander op deze manier moet aanvullen, gaat er volgens de heer Roosendaal iets fout. De gekozen manier van aansturing leidt ertoe dat zowel de gemeenten als de provincie een deel (moeten) betalen. Als partijen er vervolgens samen niet uitkomen, moet men zich derhalve op het standpunt stellen dat hetgeen nu voorligt dan ook niet door kan gaan.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of de heer Roosendaal (VVD) ook van mening is dat de provincie in haar eigen voet schiet. Zij is het met hem eens dat het gezamenlijk moet worden opgebracht, financieel gezien en met enthousiasme. Als de partijen dat niet willen en/of niet kunnen -- gedeputeerde gaf reeds aan dat ieder dubbeltje moet worden omgedraaid -- dan schieten zij in hun eigen voet. De "oudjes" verlaten op den duur immers het veld, zodat er nieuwe mensen moeten komen. Deze moeten wel worden opgeleid. Er is al een ongelooflijk tekort aan goed gekwalificeerd personeel. Het is derhalve heel belangrijk dat deze traineeships en de andere projecten doorgaan. Is de heer Roosendaal dat met mevrouw Jellema eens?

De heer **Roosendaal** (VVD) merkt op dat het bestuur aangeeft dit heel belangrijk te vinden. De provincie steunt het voornemen om de trainees aan te stellen, maar uiteindelijk is het bestuur groter dan alleen de provincie. Als partijen het niet met elkaar eens worden, is dat het probleem van het bestuur. Mocht het bestuur niet meer kunnen werken, omdat het er vaker niet uitkomt op financiële gronden, dan moet er gekeken worden naar de samenstelling van het bestuur en naar de manier waarop de bezoldiging van de organisatie plaatsvindt. De heer Roosendaal zou echter geen ad-hocbeleid willen voeren omdat gemeenten aangeven dat ze geen geld hebben en zeggen dat de provincie het dan maar moet aanvullen.

Mevrouw **De Groot** (SP) vindt het heel erg belangrijk dat alle Omgevingsdiensten goed gekwalificeerd personeel hebben. In bijvoorbeeld Zaanstad heeft een aantal bedrijven meer dan tien jaar geen controle op de vergunning gehad. Als de provincie haar milieu een beetje leefbaar wil houden, dan moeten de Omgevingsdiensten hun werk kunnen doen. Het moet inderdaad niet versluierd worden omdat het niet prettig zou zijn om bedrijven daarop aan te spreken of omdat er economische motieven zouden zijn. Het is heel belangrijk dat gezondheid op nummer één staat. Mevrouw De Groot is er derhalve voorstander van dat de provincie de trainees en data-analisten gaat betalen indien dit nodig mocht zijn.

De heer **Roosendaal** (VVD) onderstreept dat de VVD om die reden akkoord kan gaan met het aantrekken van die trainees, vanuit de provinciale verantwoordelijkheid dat het goed zou zijn als de organisatie wordt versterkt. De heer Roosendaal ziet overigens niet één-op-één het verband dat

als er trainees komen dat er bij de door mevrouw De Groot (SP) genoemde bedrijven ineens wél gecontroleerd gaat worden. Ook dat is aan het Algemeen Bestuur om te bepalen en aan de provincie om daar de kaders voor te stellen. Het kan echter niet zo zijn dat als een andere partij zegt het geld niet te hebben, dat de provincie het dan maar gaat voorschieten of betalen. Dat punt maakte gedeputeerde Stigter ook. Eerst moet de provincie de discussie aangaan met de gemeente en aangeven dat het in aller belang is om een en ander door te zetten voor een gezonde bedrijfsvoering. Als de Omgevingsdienst belangrijk wordt gevonden, zul je politiek andere keuzes moeten maken. Dat geldt ook voor de gemeenten ten aanzien van hun begrotingsbeleid.

De heer Roosendaal vindt onderhavige voordracht over de OD Noord-Holland Noord heel duidelijk. Het betreft echter een relatief klein bedrag afgezet tegen dat van de OD IJmond. Die toelichting was nogal lapidair.

De **voorzitter** wijst de heer Roosendaal erop dat dit onderwerp dadelijk zal worden behandeld.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of gedeputeerde nog kan ingaan op de data-analisten en het experiment. Wanneer wordt nu duidelijk wat het precieze doel van het experiment is en wanneer het geslaagd is? De heer Roosendaal zou hier graag een antwoord op hebben, alvorens met het experiment wordt begonnen. Hem is nog niet helemaal helder wat het gaat opleveren, anders dan "meer informatie en meer inzicht". Wat wordt hier echter mee gedaan, opdat de werking van de OD's echt beter wordt? Wat gaan de bedrijven ervan merken dat er data-analisten worden ingezet? Hoe kunnen de Staten achteraf beoordelen dat het het geld waard is (geweest) of dat het beter besteed kan worden aan bijvoorbeeld trainees?

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Stigter voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Stigter** (GL):
Gedeputeerde Stigter komt allereerst op de vraag van mevrouw Hoogendoorn (CU). GS zien geen één-op-één verband tussen enerzijds de aarzelingen bij een aantal gemeenten om mee te gaan met deze begroting en anderzijds de behoefte aan de verminderde hoeveelheid controles bij bedrijven. Dat geluid proefde hij enigszins uit en las hij ook terug in het onderzoek van Investico. Het college ziet wél de aarzeling om bij te dragen aan de drie impulsen, puur financieel ingegeven. Het raakt ook niet de kerntaken direct vanuit de Omgevingsdienst (VTH). De voorbeelden uit het rapport-Van Aartsen zijn afkomstig uit andere provincies met kleine micro-omgevingsdiensten, nagenoeg administratieve organisaties. Daarvan is geen sprake in Noord-Holland. Hier aan tafel wordt de meerwaarde ingezien van de stelling. De heer Roosendaal heeft gelijk dat de partijen het met elkaar moeten realiseren. De provincie heeft nadrukkelijk geagendeerd, ongeacht de besluitvorming van het Algemeen Bestuur, dat met de deelnemende partijen het gesprek wordt aangegaan over de betekenis van het eigenaarschap, ook in de duurzame ontwikkeling van de OD. Er is reden om dat gesprek aan te gaan. Het is niet voor niets dat de heer Van Aartsen in zijn rapport de duurzame financiering van de Omgevingsdiensten beschouwt als "kwetsbaar" en als "aandachtspunt". Dat is ook de reden dat collega Olthof het gesprek hierover voert met het Rijk. Wat betekent het rapport-Van Aartsen nu voor de Omgevingsdiensten?

Tegelijkertijd wil je niet in een gat springen dat door toedoen van de gemeenten ontstaat. Wat levert die pilot nu precies op? Het antwoord hierop komt overeen met dat op de vraag van mevrouw

Koning-Hoeve (CDA). De OD NHN is een van de Omgevingsdiensten die er nog geen gebruik van maken van data-analyses. Bij meerdere Omgevingsdiensten wordt de meerwaarde ervan ingezien, daar het hen in staat stelt om sneller met rapportages te komen of sneller antwoord op vragen te geven. Het kan behulpzaam zijn om in het geval van natuur en stikstof, waarbij de informatie vanuit verschillende bronnen en kanalen komt, tot analyses te komen en op basis daarvan voorstellen voor aanpak te doen (gebiedsgericht, gericht op bedrijven e.d.). Het begint echter met toestemming om hier een pilot te gaan ontwikkelen. Vervolgens gaat de provincie met de OD aan de slag om de pilot vorm te geven. De eerste stap betreft een plan van aanpak om het met elkaar uit te diepen.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt wanneer de volgende vergadering van het Algemeen Bestuur plaatsvindt.

Gedeputeerde **Stigter** meent dat deze volgende week zal plaatsvinden.

De **voorzitter** stelt voor om de zienswijze als hamerstuk door te geleiden naar PS. Dit kan op instemming van de commissieleden rekenen.

4.b Omgevingsdienst IJmond, begrotingswijziging 2022

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **De Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat haar fractie akkoord gaat om geen zienswijze in te dienen.

Mevrouw **De Groot** (SP) wil geen zienswijze indienen, maar zij heeft nog wel een vraag. In het vorige stuk ten aanzien van de OD NHN wordt voorgesteld om een paar data-analisten en enkele stagiairs aan te stellen. Zou de OD IJmond daar ook mee geholpen zijn? In de Zaanstreek zijn vier cacaofabrieken gevestigd; twee van Cargill en twee van OLAM. Thans blijkt dat één fabriek van Cargill veel te veel stikstof uitstoot. De andere fabriek van Cargill ligt in Wormerland (OD IJmond). Heeft de OD IJmond niet ook meer menskracht nodig om de boel daar te controleren?

De heer **Roosendaal** (VVD) begrijpt dat in de begrotingswijziging 2022 ruim een ton voor VTH+-taken is gereserveerd. Wellicht kan de gedeputeerde nog wel een nadere toelichting geven over de kleine vijf ton die bij de provincie in rekening wordt gebracht als gevolg van het uitstel van de Omgevingswet. En wellicht kan hij ook een vooruitblik geven naar het moment waarop deze permanent ingaat. Hoe verhoudt een ander zich tot de manier waarop het tot nu toe werd gedaan. Krijgt de provincie daar dan extra geld voor of niet?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat zijn fractie kan instemmen met voorliggend besluit.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA)

Gedeputeerde Olthof komt allereerst op de vraag van mevrouw De Groot (SP) over meer menskracht. Zij maakt deze gelijk heel breed in relatie tot de VTH-taken bij de cacaofabrieken. Bij de OD IJmond is er op dit moment geen sprake van een discussie over menskracht of van onderbezetting. Naar aanleiding van de situatie bij Cargill en wellicht ook andere cacaofabrieken zal het gesprek ongetwijfeld gaan plaatsvinden. Het onderwerp ligt thans echter niet voor bij de begrotingswijziging. Gedeputeerde kan de vraag derhalve niet beantwoorden, omdat het thans niet aan de orde is.

Statenlid **Kostic** (PvdD) zou de vraag alsnog via gedeputeerde Olthof aan de OD IJmond willen stellen. Is gedeputeerde bereid om dit te doen en hierover terugkoppeling te geven aan PS?

Mevrouw **De Groot** (SP) sluit zich aan bij het verzoek van Statenlid Kostic (PvdD).

Gedeputeerde **Olthof** (PvdA) heeft er geen enkele moeite mee om tijdens de eerstvolgende bestuursvergadering aan de orde te stellen hoe het staat met de bezetting. Hij zegt derhalve toe om dit te doen.

Naar aanleiding van de vraag van de heer Roosendaal (VVD) over de kosten voor de bodemtaken wil gedeputeerde twee zaken opmerken. Bij de oorspronkelijke begroting 2022 ging men ervan uit dat de bodemtaken op 1 januari a.s. zouden overgaan naar de gemeenten. In de loop van dit jaar werd echter bekend dat de Omgevingswet pas per 1 juli 2022 ingaat. Het bedrag dat de provincie jaarlijks betaalt, werd de andere kant op verrekend. Op het moment dat de Omgevingswet ingaat, moet het bedrag alsnog betaald moet worden en wordt een en ander dus weer gecorrigeerd.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of er geen verrekening plaatsvindt met bijdragen die de provincie van het Rijk ontvangt. Indien de Omgevingswet nog langer wordt uitgesteld, moet de provincie het dan blijven betalen? En wordt de provincie op het moment dat zij niet langer betaalt, gekort op een of andere Rijksbijdrage? Hoe werkt dat precies?

Gedeputeerde **Olthof** merkt wat betreft de langere termijn het volgende op. De provincies krijgen jaarlijks vanuit het Rijk een X bedrag voor de bodemtaken. Thans is een discussie gaande over de financiering van de bodemtaken als de Omgevingswet ingaat en de bodemtaken voor een groot deel worden overgedragen naar de gemeenten. Hoe gaat die financiering dan lopen? Gedeputeerde wil de Staten daar op een later moment graag over bijpraten. Daar is het laatste woord nog niet over gezegd. Gedeputeerde zit ook als vertegenwoordiger van het IPO aan tafel. Eind november vindt een Bestuurlijk Overleg plaats met de staatssecretaris teneinde over de financiering van de bodemtaken te spreken.

De **voorzitter** noteert de door gedeputeerde gedane toezegging alsmede de aankondiging dat hij later komt te spreken over de financiering van de bodemtaken.
De voorzitter beluisterde dat iedere fractie akkoord was om geen zienswijze in te dienen. Voorts is er geen behoefte aan een tweede termijn. De voorzitter concludeert op basis hiervan dat het als hamerstuk naar de eerstvolgende PS-vergadering kan worden doorgeleid.

5. Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHH en OFGV)

Er zijn geen rondvragen voor de portefeuille van gedeputeerde Stigter.

6. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu (6a en 6b worden gevoegd behandeld)

Het CDA deed het voorstel om de beantwoording van gedeputeerde Rommel van de specifieke rondvraag inzake ammoniak (agendapunt 14) te betrekken bij de behandeling van de geurbesluiten. Om dit mogelijk te maken gaat de **voorzitter** eerst over tot een korte schorsing.

Schorsing van 13.38 tot 13.42 uur

De **voorzitter** heropent de vergadering en geeft als eerste het woord aan mevrouw Koning-Hoeve (CDA) om haar rondvraag kort toe te lichten.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat zij op woensdag 17 november via een uitzending van KRO-NCRV informatie vernam over de ammoniakuitstoot van de cacaofabriek Aurora in Zaandam. Deze fabriek blijkt een uitstoot te hebben van 59 ton per jaar, terwijl deze emissie niet geregistreerd was. Het CDA heeft hierover een aantal vragen:

- Heeft gedeputeerde dit nieuws ook vernomen?
- Heeft deze fabriek een geldige NB-vergunning?
- Op welke N2000-gebieden heeft de uitstoot invloed?
- Wat betekent dit voor de gebiedsprocessen rond die N2000-gebieden? Worden sommige sectoren nu onterecht te zwaar aangepakt in de gebiedsprocessen? Wordt dit aangepast?
- Zijn er meer cacaofabrieken waarvan de stikstofuitstoot tot op heden niet is meegerekend? En zo ja, welke actie gaat gedeputeerde ondernemen om de uitstoot goed in beeld te krijgen?

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):

- Gedeputeerde Rommel heeft de betreffende uitzending van KRO-NCRV niet gezien. Zij heeft echter wel Spraakmakers beluisterd, waar mevrouw De Groot (SP) ook bij aanwezig was. Naast het CDA heeft ook de SP vragen ingediend. Het is hierna aan de SP om te bepalen of zij die vragen in stand houdt.
- De beschikking van het bedrijf dateert uit 1990 (op basis van de Hinderwet). Daarin blijkt dat de inrichting op de referentiedatum (1994) vergund was. De referentiewaarde wordt bepaald door de emissiewaarde, de NO_X en de NH3. In 2019 is het Activiteitenbesluit in werking getreden. De huidige activiteiten passen binnen deze emissie. Daarmee is Cargill Aurora niet vergunningplichtig in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Er is derhalve geen overtreding op de Wnb geconstateerd.
- De uitstoot heeft vooral invloed op Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en 't Twiske (IVOT), alsmede op Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Eilandspolder en Polder Westzaan. Daarnaast heeft de uitstoot in mindere mate nog invloed op een aantal andere gebieden in Noord-Holland en Nederland.
- Op de gebiedsprocessen heeft het geen invloed. Vanuit de provincie wordt een brede aanpak Schone Lucht Akkoord opgepakt.
- Voor zover GS bekend zijn er naast OLAM en Cargill geen andere cacaofabrieken die een verplichting om emissies te melden. Deze worden bij schatting wel meegenomen bij de berekeningen van AERIUS.

Noord-Holland kent een provinciale regietafel stikstof voor de haven- en industrietafel. Daar wordt ook besproken wat er mogelijk is wat betreft de stikstofuitstoot. Met verschillende tafels wordt de informatie verkregen. Omdat het ook om OLAM gaat, wil gedeputeerde Rommel toch even meegeven dat de maximale jaarvracht ammoniak 502.000 kilogram betreft. In juni 2021 is dat verlaagd naar 80.764 kilogram per jaar. Door middel van reinigingstechnieken is er al een enorme verlaging doorgezet. Dit staat overigens ook in de beantwoording van de Statenvragen 8-2021 van de Partij voor de Dieren.

De **voorzitter** geeft aan dat de SP hierover ook een aantal schriftelijke vragen heeft gesteld, die later beantwoord zullen worden. Zij zal mevrouw De Groot (SP) hiertoe dadelijk nog even het woord geven.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) heeft nog een aanvullende vraag. Op de vraag over de gebiedsproces antwoordde gedeputeerde Rommel dat het geen invloed heeft. Maar hoe kan dat nou? 60 ton ammoniak betreft namelijk ongeveer 60 agrarische bedrijven. In de gebiedsprocessen wordt bekeken wat de bronnen zijn en wie moet reduceren. Dit betreft natuurlijk ook ammoniak van zee en ammoniak uit het buitenland. Maar nu zijn de bronnen anders. Hoe kan het dan geen invloed hebben op de gebiedsprocessen? De doelstellingen, namelijk dat iedereen moet reduceren en op welke wijze dat moet geschieden, wordt daar immers besproken. Dan moet dit toch worden meegenomen?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) geeft aan dat het daarmee niet van invloed is op de gebiedsprocessen. In de gebiedsprocessen worden alle sectoren meegenomen. Er zijn verschillende tafels. In de gebieden zelf wordt met de bedrijven besproken. PS hebben de doelen vastgesteld die gehaald moeten worden, zoals 40% reductie in 2025. Dit betekent dat ook de industrie hieraan zal moeten bijdragen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wijst erop dat bij de gebiedsprocessen staatjes van de bronnen zitten. De percentages daarin zouden dan toch wel op z'n minst moeten veranderen?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) neemt als voorbeeld het gebied Zuid-Kennemerland. De industrie bedraagt daar 10%. De Staten hebben vastgesteld dat er 40% reductie moet plaatsvinden. 40% van die 10% bedraagt derhalve 6% (van heel veel of heel weinig).

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) geeft aan dat het natuurlijk gaat om de staatjes van de bronnen. De bronnen veranderen door onderhavig inzicht.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) begrijpt de vraag van mevrouw Koning-Hoeve (CDA) niet volledig. Er is een vergunning. Alle sectoren in welk gebied dan ook moeten hun stikstofuitstoot reduceren. Dan verandert het staatje toch niet? PS hebben toch vastgesteld hoeveel er gereduceerd moet worden?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) meent dat omdat de uitstoot van de cacaofabriek tot op heden niet was meegenomen en deze nu wel duidelijk is, het percentage dat van de industrie afkomstig is hiermee gaat toenemen.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) antwoordt dat de deductie wel is meegenomen in de AERIUS-berekening. Mevrouw Koning-Hoeve (CDA) bedoelt echter dat het niet in de milieujaarrekening is meegenomen.

Mevrouw **De Groot** (SP) wil haar schriftelijke vragen uiteraard graag beantwoord zien. Deze gaan immers veel verder dan waar thans over wordt gesproken. Zij wijst in dit kader nog even op de cacaofabriek in de Zaanstreek. Inmiddels is bekend hoeveel Olam moet reduceren. Overigens is dat nog te weinig om een natuurvergunning te kunnen krijgen. Thans is Cargill aan de beurt. Ook dit bedrijf beschikt nog over een oude vergunning op basis van de Hinderwet. In Wormerland zitten er voorts nog twee vestigingen, één van Cargill en één van Olam. Kunnen deze ook gelijk besproken worden? Hoeveel zouden deze moeten reduceren? Het is mevrouw De Groot bekend dat Olam geen biomassacentrale mag bouwen voor de cacaodoppen, omdat het daarvoor geen SDE++-subsidie kan krijgen? Dit betreft echter een ander discussiepunt.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) zal deze vraag van mevrouw De Groot (SP) schriftelijk beantwoorden. Olam wil heel graag die laatste 16% reduceren. Er is echter nog sprake van een uitdaging met het energienetwerk.

De heer **Klein** (CU) bedankt gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording. Hij maakt zich echter enige zorgen. Gedeputeerde geeft aan dat er geen vergunning is op grond van de Wet natuurbescherming, maar op grond van de Hinderwet. Dit klinkt alsof er sprake is van een soort carte blanche uit een tijd waarin stikstof niet zo schadelijk werd bevonden. Is het dan niet veel beter dat de provincie alle vergunningen die onder het oude stelsel zijn afgegeven, gaat herzien, en dat ze ervoor zorgt dat er een actuele, scherpe vergunning voor dit soort industrieën is, zoals dat nu ook voor Tata Steel gebeurt?
Gedeputeerde Rommel zegt dat de stikstofuitstoot wel als schatting is opgenomen in de AERIUS-berekeningen. Hoe kan deze echt goed zijn als de emissieregistratie jarenlang niet gebeurd is?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) antwoordt ten aanzien van de laatste, zeer technische vraag dat zij niet gezegd heeft dat het een schatting betreft. Zij gaf aan dat het in de AERIUS-berekening is meegenomen. De wijze waarop dit plaatsvindt, is heel ingewikkeld. Gedeputeerde zal hier derhalve schriftelijk op terugkomen. Dit geldt eveneens voor de vraag hoe wordt omgegaan met vergunningen die gebaseerd zijn op de Hinderwet. Iets wat vergund is, kan lastig worden teruggenomen.

De **voorzitter** stelt vast dat de informatie met betrekking tot de Geur-ontwerpbesluiten is opgehaald. Zij bedankt gedeputeerde Rommel voor het intermezzo en gaat over tot de inhoudelijke behandeling van agendapunten 6.a. en 6.b, die gevoegd behandeld worden.

6.a Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021
6.b Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt GS voor de informatie en heeft een vraag naar aanleiding van de brief van het ministerie van IenW. Gaat het de gedeputeerde lukken om samen met het ministerie van IenW een plan van aanpak te maken, dat vóór 1 december a.s. naar de Kamer gaat? Dat wordt hierin namelijk beloofd. Het gaat dan om het plan van aanpak voor het verbeteren van de leefomgeving en de gezondheid van de inwoners van het IJmondgebied. Als het plan er is, kan het dan ook naar PS worden gezonden?

Mevrouw **De Groot** (SP) wil wat betreft de brief aansluiten bij mevrouw Koning-Hoeve (CDA). Over de geurkwestie heeft de SP twee technische vragen ingediend:

- Wat zijn tot dusver de gemeten en berekende effecten van H_2S en SO_2 in de uitstoot van Tata Steel op de omringende natuur en de gezondheid van de omwonenden?
- Wat zijn, na installatie en ingebruikname van de rookgascondensatie, de verwachte berekende verbeteringen die zullen optreden in de omringende natuur en de gezondheid van de omwonenden?

Hierop is nog geen bevredigend antwoord op ontvangen. Mevrouw De Groot meent dat dit alsnog zou moeten volgen. Voorts vraagt zij hoe zeker het is dat het voornemen om iets aan de geuroverlast door Tata te doen, kan worden uitgevoerd. Is er een mogelijkheid dat de juristen van Tata Steel zich hiertegen gaan verzetten?

De heer **Klein** (CU) wil graag beginnen met een aantal vragen over het toezicht en de handhaving bij de cacaofabriek Aurora. Het is heel bijzonder om te lezen dat de uitstoot jarenlang niet is geregistreerd. De ChristenUnie was enigszins geschokt over dit bericht. Hoe heeft dit kunnen gebeuren? In het nieuwsbericht staat dat steekproefsgewijs de jaarverslagen werden gecontroleerd. Dat is toch onbestaanbaar in geval van een van de grootste ammoniakuitstoters van Nederland? De heer Klein hoort hier graag een toelichting op van de gedeputeerde. Voorts vraagt hij of gedeputeerde kan garanderen dat er geen andere bedrijven zijn waarvan de uitstoot niet geregistreerd wordt? Hoe kan dit worden voorkomen? Hoe gaan GS de OD hierin aansturen?

De heer Klein bedankt GS voor de update over Tata Steel. De ChristenUnie is blij met de brief van de minister, die een gezamenlijk plan van aanpak met de provincie wil maken en daarin ook de rol van de provincie erkent en de punten die zij heeft aangedragen, meeneemt. In de brief wordt ook gesproken over een "concretisering van het transitiepad", die Tata heeft gestuurd aan de minister en in afschrift aan GS. De Staten hebben die brief nog niet ingezien. Zouden zij deze alsnog in afschrift mogen ontvangen?

De ChristenUnie kan zich vinden in de aanscherping van de geurbesluiten. Ten slotte staan in de brief in toelichting op de andere VTH-taken een aantal blauwgedrukte woorden. Aangezien het een pdf-bestand betreft, werken deze links helaas niet. De heer Klein vraagt of daar in het vervolg rekening mee gehouden kan worden.

Statenlid **Kostic** (PvdD) sluit zich volledig aan bij de woorden van de heer Klein (CU) wat betreft de cacaofabriek. De Partij voor de Dieren wil nogmaals het onderzoek van Investico aankaarten. Kunnen GS lessen hieruit trekken? Statenlid Kostic is specifiek benieuwd naar de mening van GS over waar de experts in het onderzoek op wijzen, namelijk dat dat OD's vaker de zwaarste sancties

moeten inzetten en dat recidives eigenlijk altijd direct bestraft moeten worden. Is dat ook de inzet vanuit GS?

In de brief van de staatssecretaris Infrastructuur en Waterstaat over Tata Steel staat: "*De Tweede Kamer is het met u en mij eens dat er geen plaats is voor Tata Steel in de IJmond als het bedrijf de gezondheid van omwonenden niet kan waarborgen.*" Dit is een belangrijke uitspraak en de kern van waar het om gaat. De vraag is alleen hoe lang GS en het Rijk Tata nog de tijd willen geven. Dat is de vraag waar burgers het antwoord op nodig hebben, maar dat ze niet krijgen. Er is weer geen enkele deadline gesteld.

Een van de zeven actielijnen die de staatssecretaris beschrijft, is onderzoek naar mogelijkheden om strengere normen te hanteren op nationaal niveau. Kunnen GS er bij het Rijk op aandringen dat ze gaan onderzoeken in hoeverre het mensenrecht op leven en gezondheid gebruikt kan worden om op korte termijn strenger bij Tata in te grijpen?

Op verzoek van de Partij voor de Dieren heeft de provincie de OD laten nagaan of het voorzorgsbeginsel kan worden toegepast om sterker en sneller in te grijpen bij Tata Steel. Er wordt verwezen naar de Landsadvocaat, die daar wel mogelijkheden voor geeft. De OD adviseert echter om het voorzorgsbeginsel niet toe te passen, omdat: *"... er genoeg andere wettelijke instrumentaria zijn om de leefomgeving van de IJmond gezonder te maken.*"

GS hebben echter onlangs nog een brief naar het Rijk gestuurd waarin juist wordt aangegeven dat er onvoldoende wettelijke instrumentaria zijn. GS zeggen zelf: "*Verdere maatregelen dan wel het eerder sluiten van Kooksfabriek 2 is voor de gezondheid en het milieu het beste. Wij kunnen dit niet dwingend opleggen. Wel zijn wij in overleg met het Rijk en met Tata Steel om te onderzoeken welke mogelijkheden er verder zijn en wat daarvoor nodig is.*" Hoe rijmen GS dit met elkaar? Hebben we nu wel of niet genoeg instrumenten om de leefomgeving in de IJmond gezonder te maken?

Wat het geurbesluit bij Tata Steel betreft, meent de Partij voor de Dieren dat de provincie via de OD een BBT-conclusie had kunnen verlangen van Tata, en dus eerder had kunnen ingrijpen. Dat gebeurt echter pas als de burgers in opstand komen.

Er zijn drie fabrieken die momenteel de grenswaarde van het provinciale geurbeleid overschrijden. En wat doet de provincie vervolgens? Zij geeft Tata de maximaal mogelijke termijn -- tien (!) jaar -- om weer aan de regels te voldoen. Menen GS dit nu serieus? Waarom moet dat tien jaar duren?

Gedeputeerde heeft uitgesproken een schoon Tata binnen vijf jaar te willen. Wat gaat de gedeputeerde doen om Tata sneller binnen die geurgrenzen te laten functioneren? Dit hele proces had al jaren eerder gestart kunnen worden, dus de provincie is de burgers een flinke inhaalslag verschuldigd.

Ten slotte heeft Statenlid Kostic nog een korte opmerking over het registreren van de geurhinder. Deze wordt pas geregistreerd als er binnen een tijdspanne van één uur minimaal tien unieke klachten binnenkomen. Zo wordt het burgers wel ontzettend moeilijk gemaakt om hun klachten erkend te krijgen.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) sluit zich wat de brief over de VTH-taken betreft aan bij de opmerking van de ChristenUnie, met name ten aanzien van de vraag of de OD's aangespoord kunnen worden om daar stevig op te gaan handhaven.
Met betrekking tot de geurbesluiten bij Tata acht D66 het positief dat die stap uiteindelijk gezet wordt. De partij is wel heel benieuwd hoe Tata hier uiteindelijk op gaat reageren en ook wanneer het echt effect zal hebben voor de omwonenden. Verwacht gedeputeerde dat Tata het gaat omarmen? Zo niet, wat is dan plan B vanuit de provincie om toch te zorgen dat de omwonenden op een zo kort mogelijke termijn minder last hebben van de geur?

> Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of D66 de gestelde periode van tien jaar om Tata te laten voldoen aan de geurwaarden snel genoeg vindt.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) meent dat tien jaar voor omwonenden heel lang is. Anderzijds zijn er natuurlijk ook wettelijke eisen waaraan men zich moet houden. D66 roept de provincie c.q. de gedeputeerde op om het wel zo snel mogelijk vorm te geven.

> Statenlid **Kostic** (PvdD) wijst erop dat de provincie de wettelijke regels zelf bepaalt. Die tien jaar is de maximale periode die de provincie aan Tata kan geven, maar het kan dus eerder. Is D66 het met de Partij voor de Dieren eens dat als het eerder kan, de provincie hierop moet aansturen?

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) merkt op dat haar fractie in dit huis veelvuldig heeft aangegeven dat zij vindt dat er in de IJmond plek is voor een duurzame staalfabriek die op goede manier omgaat met de omgeving. Als het kan, dan graag zo snel mogelijk. Tegelijkertijd moet men zich houden aan de termijnen die de democratische rechtsstaat heeft gesteld.

De heer **Roosendaal** (VVD) is het met de heer Klein (CU) eens ten aanzien van het toezicht op de cacaofabriek. De Staten is verteld dat er risicogedreven toezicht wordt gehouden. Je zou dan toch volledig moeten weten op welke belangrijke stoffen je wilt handhaven en waar die stoffen vandaan komen? Dat er dan zo'n uitstoot wordt gemist van een van de grootste vervuilers, illustreert volgens de heer Roosendaal dat er in ieder geval behoefte is aan data-analisten. De volledigheid van de uitstoot in de provincie waarop je wilt handhaven, moet eerst in kaart worden gebracht alvorens je überhaupt begint over het feit dat je mensen nodig hebt om te handhaven. Anders is het einde sowieso zoek.

Wat Tata betreft is de VVD blij dat uit de briefwisseling met het ministerie blijkt dat er gezamenlijk wordt opgetrokken voor het behoud van de duurzame industrie in deze regio, maar vooral met het oog op de volksgezondheid. Die heldere lijn wordt aangehouden. Dat is ook merkbaar ten aanzien van een ander onderwerp dat in de stukken staat, te weten de geuroverlast in Amsterdam als gevolg van de olieterminals. Het criterium dat daar wordt gehanteerd, betreft de vraag of de volksgezondheid al dan niet in gevaar komt. Gelet op de ontwikkelingen rondom Tata verbaast het de heer Roosendaal derhalve wel een beetje dat het aantal klachten als leidend wordt genomen. De provincie voelt zich geroepen om te handhaven naarmate men beter organiseert en er meer klachten komen. De zorg om de volksgezondheid zou echter altijd het uitgangspunt moeten zijn.

Het komt op de heer Roosendaal enigszins over als zwalkend beleid naar aanleiding van de publieke opinie, terwijl de provincie nu juist zo goed bezig was om de volksgezondheid leidend te laten zijn en het beleid daarop te baseren. De heer Roosendaal verneemt graag de visie van de gedeputeerde hierop.

Dit raakt aan het volgende. Als het geld moet worden geïnvesteerd in het verbeteren van de omstandigheden ten aanzien van de volksgezondheid, vraagt de heer Roosendaal zich af wat deze investeringen kosten versus andere investeringen. En hoe worden de effecten ervan tegen elkaar afgewogen? Is geur nu het grootste probleem of betreft dat de uitstoot van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)? Geur is vervelend en deze neemt gelukkig af; er worden al stappen in gezet. De heer Roosendaal heeft echter liever dat de miljoenen worden geïnvesteerd in zaken die direct de volksgezondheid verbeteren dan in zaken die de geuroverlast verminderen. Beide zijn belangrijk, maar in dit kader wil de heer Roosendaal de afweging kunnen maken. Hij wil dat het leidende principe van de volksgezondheid in alle beslissingen voorrang krijgt. Hoe staat de gedeputeerde daarin?

De heer **Leerink** (PvdA) sluit zich aan bij de reeds gestelde vragen over de cacaofabriek. Dergelijke berichten dragen niet bij aan het creëren van draagvlak voor het beleid dat men met elkaar heeft ingezet. Er moeten derhalve goede antwoorden op komen. Dat is relevant voor de provincie alsmede voor het maatschappelijk debat.

Wat betreft geuroverlast door Tata passen de voorstellen in het patroon dat men de komende tijd overal wil aanscherpen. Als het overigens sneller kan, hoort de heer Leerink dat graag. De heer Leerink gaat niet zover dat hij zegt dat gezondheid voor geur gaat. Wat de Partij van de Arbeid betreft is een gezonde leefomgeving belangrijk. Daar hoort geur ook bij. Hij hoort graag waarom voor vermelde termijnen gekozen is. Voor het overige vindt de Partij van de Arbeid het in het geheel van aanscherpingen van vergunningen een logische, passende stap.

Wat betreft de brief van het ministerie en andere zaken kan de gedeputeerde de Staten wellicht even meenemen. Het is nu ongeveer anderhalve maand nadat er weer een wolk overkwam met onder meer het RIVM-rapport, Tata dat is gaan schuiven en het Kamerdebat. Er daalt dan van alles neer in brieven en goede intenties. Wat is na een week of vier, vijf of zes het uitlekgewicht? Waar staat men nu? Welke concrete stappen worden de komende tijd verwacht?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) meent dat uit de brief kan worden opgemaakt dat met de twee ontwerpbesluiten ten aanzien van de geur in de IJmond, een flinke vermindering in de pijplijn zit, hetgeen natuurlijk mooi is. De toepassing van een rookgascondensatie moet uiterlijk 1 september 2023 zijn gerealiseerd en uiteindelijke realisatie van de "geen ernstige geurhinder" stapsgewijs binnen tien jaar. Op dit punt heeft Statenlid Kostic (PVV) aardig wat gras voor de voeten weggemaaid en is het niet nodig om in herhalingen te vervallen.

Wat betreft het ammoniakverhaal stelde mevrouw Koning-Hoeve (CDA) de vraag of er met de verschillende uitstoters wel op gelijke wijze wordt omgegaan. De heer Van Tiggelen antwoordt ontkennend, omdat het AERIUS-model hierin niet voorziet. Agrarische uitstoot wordt tien keer zo zwaar aangerekend als industriële uitstoot. Dat enorme verschil zou 'm zitten in de hoogte van de

schoorstenen, wat natuurlijk onzin is. Ammoniak is immers lichter dan lucht. De wind gaat ermee aan de haal en het slaat pas neer wanneer het regent.

Mevrouw **Er** (GL) merkt op dat ze zich wat betreft de cacaofabriek ook graag aansluit bij de vragen die reeds zijn gesteld door de ChristenUnie.

GroenLinks is erg blij met de brief van de ILT. De staatssecretaris geeft aan dat er op een aantal punten zal moeten worden samengewerkt met de provincie. Kan de gedeputeerde aangeven op welke manier de Staten op de hoogte gehouden kunnen worden van de samenwerking en de vorderingen daarop?

Wat betreft de geuruitstoot van Tata Steel vraagt GroenLinks zich net als de Partij voor de Dieren af waarom het tien jaar moet duren. Het zou juist zo mooi zijn als dat aanscherpingsinstrument zo snel mogelijk kan worden ingezet. Daarmee laat de provincie ook aan de burgers zien dat zij er heel hard mee bezig is. Dat gebeurt thans niet. Het lijkt nu juist alsof de provincie wat aardiger is voor Tata en zegt: weet je wat; hier heb je de maximale termijn; zorg dat het in die tijd opgelost is. De provincie zou ook kunnen zeggen: "*Dit kan echt niet; de burgers hebben er heel veel last van; we moeten dit zo snel mogelijk oplossen*."

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):
Gedeputeerde loop de vragen langs.

Allereerst het plan van aanpak en de samenwerking met het ministerie. Alle Statenleden hebben de reactie van het ministerie kunnen lezen. Op dit moment wordt er onderling goed en nauw samengewerkt. Ook bestuurlijk is er goed contact. Afgelopen vrijdag heeft gedeputeerde nog contact gehad met de staatssecretaris, onder meer over het plan van aanpak. Hier wordt thans druk aan geschreven. Dat gebeurt in samenspraak. Naar verwachting zal het plan van aanpak 1 december a.s. beschikbaar zijn. Gedeputeerde heeft met de staatssecretaris besproken of het mogelijk is dat zodra het naar de Kamer gaat, er ook een afschrift naar PS wordt gezonden. Daar zal dan waarschijnlijk ook de brief bij zitten, die gericht is aan IenW. Gedeputeerde hoopt dat deze gelijk met het plan van aanpak openbaar kan worden gemaakt. Hij zal dit overleggen. Dan zou het als totaalpakket op 1 december ook richting PS komen. Gedeputeerde zal zorgen dat de Staten daar ook een afschrift van ontvangen. Vervolgens zal er ongetwijfeld met elkaar nader over worden gesproken.

Mevrouw De Groot (SP) heeft in haar technische vragen letterlijk aangegeven dat (het) geur(besluit) buiten beschouwing gelaten kan worden. GS hebben de vragen derhalve niet op die wijze beantwoord. Dat was overigens ook niet mogelijk geweest, omdat er dan aanvullend onderzoek naar de effecten benodigd zou zijn. De provincie wil zo veel mogelijk data hebben, maar zij moet wel realistisch blijven met het oog op de capaciteit. Ten aanzien hiervan beluistert gedeputeerde vaak de nodige zorgen. De provincie dient derhalve kritisch te zijn op het selecteren van de eigen onderzoeksvragen. Deze moeten daadwerkelijk iets toevoegen aan het door GS te voeren c.q. door PS te stellen beleid.

De provincie heeft twee geurbesluiten genomen. De concepten liggen nu ter zienswijze voor. D66 vroeg expliciet of gedeputeerde kan inschatten of Tata hierop zal reageren. Laatstgenoemde antwoordt ontkennend. Geurbesluit II zit voor een groot deel al besloten in de Roadmap. Hierin staat wat de ambitie van Tata is ten aanzien van de geurklachten. Partijen hebben uiteindelijk uitvoering te geven aan hun verantwoordelijkheden. Als Tata reageert, dan zou het kunnen zijn dat er op punten een rechtsgang nodig is. Gedeputeerde Olthof heeft met de Omgevingsdiensten ook besproken dat er niet altijd heel ruim binnen de lijntjes moet worden gekleurd. Als een rechter zegt dat Tata gelijk heeft, dan is er een duidelijke grens gesteld. Het conceptbesluit is door de Omgevingsdienst genomen. Thans wordt afgewacht welke zienswijzen hierop volgen.

De heer Roosendaal (VVD) informeerde naar het belang om te investeren in het terugdringen van de geuroverlast en wees op het feit dat het geld maar één keer uitgegeven kan worden. Gedeputeerde heeft hierover twee opmerkingen. Giftige stoffen zullen wellicht een veel grotere of andere impact hebben, maar de GGD heeft gesteld dat ook geur wel degelijk impact heeft op de gezondheid van mensen. Het grootste deel van de klachten in het afgelopen jaar gaat over geur. Het is niet aan de provincie om de (financiële) afweging te maken of een bedrijf het al dan niet kan betalen. Er is afgesproken dat de provincie uiteindelijk scherper gaat vergunnen en de vergunning waar nodig gaat verscherpen. Gedeputeerde vindt het dan ingewikkeld als de provincie een financiële afweging moet gaan maken of zij de ene of de andere maatregel gaat opleggen. Uiteindelijk moeten de best beschikbare technieken (BBT) worden toegepast. Dat is volgens gedeputeerde ook hetgeen wordt voorgesteld.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt wat het toetsingskader is, anders dan de klachten die worden ontvangen. Want als er in Amsterdam klachten over olieterminals binnenkomen, worden deze afgedaan als "*niet schadelijk voor de volksgezondheid*". In geval van Tata wordt het dergelijke klachten echter wél afgedaan als "*schadelijk voor de volksgezondheid*". Is dat het afwegingskader om de olieterminals niet aan te pakken en Tata wél? Hoe moet aan de burgers worden uitgelegd dat zij in geval van klachten op een eenduidige manier worden behandeld? Drie jaar geleden gaf de provincie aan dat er niet op geur behoefde te worden geïnvesteerd. Thans beluistert de heer Roosendaal dat de vermeerderde geuroverlast enkel is af te leiden op basis van het toegenomen aantal ontvangen klachten. Maar is er nu meer of juist minder geurverspreiding? Of draait het hoofdzakelijk om de mogelijkheid om aan de hand van veel klachten mogelijk is een bedrijf te dwingen tot het treffen van maatregelen? Dit wordt niet helder uit de ingediende stukken. Voorts is niet duidelijk of burgers op gelijke wijze worden behandeld.

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat geurervaring deels subjectief is. Hij woont zelf in de Zaanstreek. De een meent dat cacao stinkt en de ander meent dat het gewoon ruikt. Wat heel bepalend is, is de vraag of de BBT wel worden toegepast om uiteindelijk de geuroverlast terug te dringen. Gedeputeerde heeft de casus van de olieterminals bij de hand. In dezen (Tata) heeft men moeten constateren dat er BBT beschikbaar zijn die uiteindelijk zullen zorgen voor een verdere terugdringing van de geuroverlast.

Men kan weliswaar blijven terugkijken op wat er de afgelopen periode niet is gebeurd. Het afgelopen anderhalf jaar is echter met elkaar een heel duidelijke koers ingezet. Waar mogelijk zal er scherper worden vergund. Uiteindelijk zal er ook een beter toezicht en een betere handhaving

worden toegepast. In het programma Tata Steel staat overigens letterlijk dat het geurbesluit zal worden aangepast. Dit is ook door de Rekenkamer neergezet. Met andere woorden, het kan geen verrassing zijn. In het verleden zou de provincie hooguit een andere afweging hebben gemaakt, wellicht in de lijn van de vraag van de heer Roosendaal of een en ander wel in verhouding staat tot de investering. Thans mag echter van de provincie verwacht worden dat zij de vergunningen aanpast op grond van de BBT. Geur is een belangrijke bron van hinder en heeft ook voor de gezondheid een negatieve impact.

De ChristenUnie stelde meerdere vragen over het toezicht en de handhaving bij cacaofabrieken. Gedeputeerde geeft een antwoord dat wellicht als "flauw" bestempeld kan worden, namelijk dat de provincie hier niet over gaat. In geval van natuurbeschermingsvergunningen is de provincie bevoegd; dit is echter niet het geval ten aanzien van de milieuvergunningen. De cacaofabriek in Zaandam valt onder de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) en de cacaofabriek valt onder de OD IJmond. Als sprake zou zijn van een Brzo-bedrijf, onder het bevoegd gezag van de provincie, zouden ze alle onder de OD NZKG vallen. Gedeputeerde vindt het niet aan hem om in dezen nu te reageren. Daarmee zou hij de wethouder voor de voeten kunnen lopen, die misschien ook dezelfde vraag zal krijgen. Gedeputeerde houdt zich derhalve even afzijdig van een inhoudelijke reactie vanuit de provincie, omdat hij er niet over gaat. Hij hoopt dat de heer Klein (CU) dit begrijpt.

De vraag over de "*concretisering van het transitiepad*" heeft gedeputeerde reeds beantwoord. Deze brief van Tata zal tezamen met het plan van aanpak in afschrift naar PS worden gestuurd.

De Partij voor de Dieren heeft een heel aantal vragen gesteld. Allereerst komt gedeputeerde Olthof op het onderzoek van Investico. Er is sprake van een aantal ontwikkelingen. Zo is er een maatschappelijke discussie gaande over de uitstoot, de milieucontouren en de gezondheidseffecten van allerlei bedrijven. Er wordt steeds meer gevraagd. Anderzijds kijken gemeenten kritisch naar de financiële bijdragen aan Omgevingsdiensten. Gedeputeerde vindt dit een zorgelijke ontwikkeling. Hij refereert in dit kader ook aan de kwestie met de trainees. Het wordt ingewikkeld als de provincie op een gegeven moment op allerlei terreinen de gaten van de gemeenten moet gaan dichtlopen. In dat geval moet de fundamentele discussie met het Rijk worden gevoerd of er vanuit het Rijk, als stelselverantwoordelijke, wel voldoende middelen ter beschikking worden gesteld om de Omgevingsdiensten hun werk goed te laten doen. Dit geldt ook ten aanzien van de bodemtaken. Het kan niet zo zijn dat het Rijk van mening is dat de bodemtaken gedecentraliseerd moeten worden naar de gemeenten, maar dat de provincie financieel verantwoordelijk blijft. Het wordt dan wel heel erg ingewikkeld. Gedeputeerde deelt de zorg over het in stand houden van; de kwaliteit en ook de kwantiteit van de Omgevingsdiensten. Hij is echter absoluut terughoudend als de Staten aan het college gaan vragen om de gaten van de gemeenten dicht te lopen. Dat is geen verwijt aan het adres van de gemeenten, maar er moet wel een zuivere stelseldiscussie worden gevoerd. Zijn er voldoende middelen beschikbaar om de taken goed uit te kunnen voeren?

De Partij voor de Dieren vroeg voorts naar de inzet van zwaardere sancties. Gedeputeerde meent dat de provincie en de Omgevingsdiensten daar echt wel bovenop zitten. Daar waar het kan en moet, wordt er zwaarder gestraft. Tegelijkertijd kent Nederland een stelsel waarbij een bedrijf zelf uiteindelijk ook verantwoordelijk is voor het aanleveren van de informatie. Dit geldt ook ten

aanzien van de cacaofabrieken. Een en ander berust ook voor een groot deel op vertrouwen. Jaarlijks moeten de uitstootgegevens worden aangeleverd. Als men vindt dat het anders moet, dan moet er een andere discussie worden gevoerd, te weten over de eventuele invoering van een ander stelsel. Gedeputeerde wijst in dit kader wel op de consequenties. De provincie zal alsdan op de stoel van een bedrijf moeten gaan zitten en uitzoeken wat er werkelijk wordt uitgestoten. Gedeputeerde meent dat er, ook onder maatschappelijke druk, steeds kritischer wordt gekeken naar de bedrijfsvoering, het milieubeleid en het gezondheidsbeleid van bedrijven. Daarin zitten hiaten. Gelet op de kennis die de provincie inmiddels heeft vergaard en het feit dat zij er steeds meer bovenop zit, moet men constateren dat de milieuwetgeving en de gezondheidskundige waarden niet meer zo goed op elkaar aansluiten.

Gedeputeerde wijst erop dat de mogelijkheden ten aanzien van Tata nog niet volledig zijn uitgeput. De provincie heeft maatregelen bij de pelletfabriek opgelegd, er is een geurbesluit genomen et cetera. De normen zullen echter op een aantal vlakken moeten worden aangescherpt c.q. aangevuld. Dat kan een bedrijf niet worden aangerekend, maar vraagt wel van de overheid om met duidelijker en soms strengere regels te komen. Als uiteindelijk blijkt dat op basis van de gestelde normen er niet langer maatregelen aan het bedrijf kunnen worden opgelegd, ontstaat een andere situatie. Op dit moment is de provincie echter druk bezig met het toepassen van scherper vergunnen. Op basis daarvan meent de Omgevingsdienst dat een beroep op het voorzorgsbeginsel een onhaalbare zaak is.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) is geen woordvoerder, maar vraagt of het desalniettemin is toegestaan is om een vraag te stellen.

De **voorzitter** antwoordt ontkennend en staat het ook omwille van de tijd niet toe.

Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft nog steeds niet gehoord hoe gedeputeerde het met elkaar rijmt dat aan de ene kant gezegd wordt dat er voldoende wettelijke instrumentaria zijn, maar dat er aan andere kant wordt gezegd dat dit niet het geval is en dat de provincie bij het Rijk en Europa moet aankloppen. Een nog belangrijkere vraag luidt als volgt. GS, de OD en ook de Landsadvocaat zeggen min of meer dat als het pakket van ZZS, Roadmap et cetera uiteindelijk niet blijkt te werken, dat dan het voorzorgsbeginsel kan worden toegepast. Maar wanneer komt dat eindoordeel?

Gedeputeerde **Olthof** meent dat dit een onmogelijke vraag is om te beantwoorden. Op basis van iets wat thans niet bekend is, kan niet gesteld worden wanneer dat moment zal komen. Er ligt een Programma Tata Steel, aangevuld met een Uitvoeringsagenda. Vanuit Europa en het Rijk is 2030 als belangrijk ijkmoment geformuleerd. De provincie heeft gezegd dat het sneller moet. Om die reden is een Uitvoeringsagenda voor de komende twee jaar neergelegd. Inmiddels zijn er redelijk veel aanvullende maatregelen getroffen en eist de provincie steeds meer van Tata. Onder druk van de Staten en de bewoners is er inmiddels een heel grote discussie over Groen Staal aan de gang. Statenlid Kostic kan niet zeggen dat er niets gebeurt. Dat uiteindelijk de opgelegde maatregelen, zoals het plaatsen van een filterinstallatie, drie jaar in beslag nemen, is een gegeven van fabrieken en industrieën van een dergelijke grote omvang. Uiteindelijk is het de taak van de overheid om altijd de volgende stap te zetten om het gezonder en schoner te krijgen. Met al het voortschrijdend inzicht en met alle beschikbare technieken zal dat nooit klaar zijn. Gedeputeerde geeft aan dat het

voorzorgsbeginsel thans in ieder geval nog niet kan worden toegepast.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vindt het wel heel belangrijk om een indicatie te krijgen. De OD zegt dat als er eenmaal geëvalueerd zal worden of de maatregelen hebben gewerkt, er pas gezegd kan worden of het voorzorgsbeginsel kan worden toegepast. Gedeputeerde moet toch een indicatie kunnen geven wanneer ernaar gekeken zal worden. Anders kan men het eeuwig voor zich uitschuiven en kan het voorzorgsbeginsel inderdaad nooit worden toegepast.

Gedeputeerde **Olthof** meent dat dat een andere vraag betreft, namelijk wanneer de evaluatie plaatsvindt. Een onderdeel van het plan van aanpak is inderdaad dat ook de staatssecretaris in overleg met de provincie op korte termijn een aantal momenten zal inpassen om de eerste mogelijke effecten van de uitgevoerde maatregelen te bezien. Een aantal van deze maatregelen zal echter pas over een paar jaar effect hebben. Een en ander zal worden gemeten. Als vervolgens met elkaar wordt geconstateerd dat op grond van de BBT en al hetgeen met elkaar in werking is gesteld, er geen effect merkbaar is, dan zal met elkaar de discussie moeten worden gevoerd. Gedeputeerde kan Statenlid Kostic (PvdD) echter geen concrete datum geven. Dat neemt niet weg dat vaker gemeten zal worden wat de voortgang is en of er een significante verbetering merkbaar is qua gezondheid van de mensen in de IJmond. Die toezegging wil gedeputeerde wél doen.

Statenlid Kostic (PvdD) vroeg waarom Tata de maximaal gestelde termijn van tien jaar heeft gekregen om aan de geurwaarden te voldoen. Voorts wees zij erop dat registratie pas plaatsvindt als er binnen een tijdspanne van één uur minimaal tien unieke klachten binnenkomen. Gedeputeerde geeft aan dat het een combinatie betreft van de aard van de klachten en van de eigen constateringen van de inspectie ter plaatse. Klachten zijn uiteindelijk wel de aanleiding dat er gehandhaafd gaat worden. Waarom heeft Tata tien jaar de gelegenheid gekregen? Gedeputeerde wijst op het belang van een besluit dat ook houdbaar is bij de rechter. Daarbij moet je ook kijken naar jurisprudentie. Tien jaar is uiteindelijk een bewuste keuze geweest om in ieder geval een stevig besluit te kunnen nemen. Dit betekent echter absoluut niet dat een en ander dan pas over tien jaar klaar is. Er volgt immers een plan van aanpak. Jaarlijks wordt er gemeten en er zullen tussentijds stappen worden gezet. De deadline is over tien jaar, maar gedeputeerde verwacht de komende paar jaar al een significante verbetering, ook wat betreft de stankervaring in de IJmond.

Hoe verloopt nu de samenwerking met het ministerie? De brief is helder. Morgenmiddag zitten GS met Tata, de minister van EZ, de staatssecretaris van IenW en twee wethouders om de tafel om een aantal zaken te bespreken, waaronder de weg naar Groen Staal. Hoe snel is dat mogelijk en wie staat waarvoor aan de lat? Hoe gaan we ook zorgen dat het gebeurt? Ook zal de Roadmap worden besproken. Hoe kun je met elkaar een aantal zaken vastleggen en hoe kun je meten of de resultaten door Tata worden behaald? In de tussentijd is de Omgevingsdienst druk bezig om erop te schieten, om kritisch en scherp naar de vergunningen te kijken en om daar waar nodig te handhaven. Hierover heeft de OD overigens ook goed overleg met de ILT.

Is de provincie te lief voor Tata? Nee. Partijen hebben respect voor elkaar en zijn in gesprek met elkaar, maar zij doen ook wat nodig is. Waar het kan en moet, worden vergunningen aangescherpt. Tevens wordt getracht om met elkaar een aantal zaken voor elkaar te krijgen die de provincie niet kan afdwingen, maar waarvan Tata zelf aangeeft dat het dat uiteindelijk wel gaat uitvoeren.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording en constateert dat er behoefte is aan korte termijn.

Tweede termijn

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt gedeputeerde Olthof voor diens toezegging dat het plan van aanpak alsmede de brief aan het ministerie van IenW aan PS zullen worden toegezonden. Zij heeft nog een vraag over de cacaofabriek. De uitstoot was niet geregistreerd, maar is wél vergund en meegenomen in AERIUS. Hoe is dat nu mogelijk? Mevrouw Koning-Hoeve gaat ervan uit dat de neerslag van stikstof als depositie in AERIUS was meegenomen, hetgeen ook logisch is. Alle depositie wordt immers bij elkaar opgeteld. De fabriek moet echter als bron toegevoegd worden. De herkomst van stikstof hiervan was immers niet meegenomen. Het CDA blijft zich hier zorgen over maken. Wil de gedeputeerde naar zijn collega's het signaal meenemen dat er echt naar gekeken moet worden? Mevrouw Koning-Hoeve meent immers dat het toch invloed heeft op de gebiedsprocessen.

De heer **Roosendaal** (VVD) is net als het CDA blij met het plan van aanpak ten aanzien van de (cacao)fabrieken. Hij komt refereert aan de inbreng van Statenlid Kostic (PvdD). De gedeputeerde geeft aan dat het stelsel gebaseerd is op vertrouwen. Een oude accountantswijsheid luidt: "*Vertrouwen is goed, maar controleren is beter.*" De heer Roosendaal wil als zijnde accountant niet voor de eigen beroepsgroep pleiten, maar het lijkt hem niet heel onredelijk om eens na te denken over een manier waarop in het stelsel wordt ingebouwd dat de kosten om de uitstoot te bewijzen niet automatisch bij de OD en dus de provincie terechtkomen. Je vraagt dan om een accountantsverklaring of een auditverklaring in brede zaken voor die zaken die vergunningplichtig zijn. Je vertrouwt dan niet alleen maar op wat het bedrijf zegt, maar laat dat ook door een derde controleren. De kosten voor een dergelijk onderzoek komen dan voor rekening van degene die de vergunning aanvraagt. Zo werkt het namelijk ook op een heel aantal andere terreinen. De heer Roosendaal noemt dit ook in het kader van de hele klimaatwetgeving. De Europese Unie gaat uit van "*meten is weten*", opdat men veel beter weet wat er allemaal wordt uitgestoten. De enige manier om daadwerkelijk te kunnen sturen, is dat de provincie echt weet dat hetgeen de bedrijven zeggen bij benadering klopt. De heer Roosendaal wil dit als overweging meegeven.

De heer Roosendaal is groot voorstander van het terugdringen van geuroverlast. Hier wordt ook naar verwezen in het Rekenkameronderzoek. Als de provincie een maatregel oplegt, zou het echter wel goed zijn om te weten wat deze betekent, wat deze kost en wat het gemeten effect is dat wordt verwacht. Eerst zal de provincie moeten vertrouwen op hetgeen Tata stelt. De heer Roosendaal neemt echter aan dat er altijd nog een contra-expertise kan worden uitgevoerd op het moment dat er twijfel heerst. Voor de discussie die hier met elkaar gevoerd wordt, zou het echter wel nuttig zijn om te weten of de middelen op de meest efficiënte manier worden ingezet om de volksgezondheid zo veel mogelijk te steunen.

Mevrouw **De Groot** (SP) weet dat de Omgevingsdienst NZKG een achterstand heeft in het controleren van vergunningen. Circa 26 grote bedrijven zijn de laatste tien jaar niet gecontroleerd. Enkele hiervan werken nog met heel oude vergunningen die waarschijnlijk niet meer actueel zijn. Je zou dus eigenlijk door heel Noord-Holland al die oude

vergunningen eens moeten gaan bekijken. Als je die vergunningen allemaal actualiseert, weet je welke bedrijven niet meer kunnen voldoen omdat ze een oude vergunning hebben of niet meer willen voldoen omdat ze zo gelukkig zijn met hun oude vergunning. Mevrouw De Groot meent dat dat de meest noodzakelijk stap is om de boel weer op orde te krijgen, zowel bij de Omgevingsdiensten als voor de inwoners van Noord-Holland.

De **voorzitter** gaat ervan uit dat de vraag luidt of de heer Roosendaal (VVD) dat met mevrouw De Groot (SP) eens is.

De heer **Roosendaal** (VVD) meent dat het begint met helder te hebben welke vergunningen er worden uitgegeven en of deze voldoen aan de best beschikbare technieken.

De heer **Klein** (CU) is verrast te vernemen dat de cacaofabriek niet onder de provincie maar onder de gemeente valt. Hij begrijpt hierdoor de worsteling van gedeputeerde. Diezelfde Omgevingsdienst werkt echter ook voor de provincie. Kan gedeputeerde garanderen dat er geen evidente zaken over het hoofd worden gezien? De heer Klein maakt zich hier grote zorgen over. Misschien is het goed om hierin de suggestie van de heer Roosendaal (VVD) mee te nemen.

Ten aanzien van Tata Steel merkte gedeputeerde op dat het hele pakket (plan van aanpak + brief) waarschijnlijk op 1 december a.s. aan PS wordt toegestuurd. De heer Klein meent dat een brief waarvan GS een afschrift krijgen, niet geheim kan zijn en sowieso ook beschikbaar moet zijn voor de Statenleden. Hij gaat er derhalve van uit dat deze erbij zal zitten en vraagt gedeputeerde om daarvoor zijn best te doen.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording in tweede termijn.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):
Gedeputeerde Olthof benadrukt nogmaals dat de brief niet geheim is, maar dat het niet aan GS is om deze naar PS te sturen alvorens de Kamer hem heeft ontvangen. De brief is immers gericht aan de staatssecretaris. Gedeputeerde zal zich er echter voor inspannen dat ook de Statenleden een afschrift ontvangen.
De aanvullende vraag van de heer Klein (CU) zal hij doorgeleiden naar collega Rommel.

Richting de heer Roosendaal (VVD) merkt gedeputeerde op dat hij soms het gevoel heeft dat er bij elk emissiepunt in Noord-Holland een controleur dient te worden neergezet om erop toe te zien dat het wel goed gaat. Je zou dat dan eigenlijk 24/7 moeten doen, want je weet niet wanneer welke uitstoot plaatsvindt. Zo ziet het systeem in Nederland niet in elkaar. Er zit ook een vertrouwensbeginsel in. Een vergunningaanvrager komt met informatie en moet ervoor zorgen dat deze informatie op orde is. Hij dient dit grotendeels door geaccrediteerde bedrijven laten verrichten. Tata beschikt zelf over een aantal geaccrediteerde afdelingen. In andere gevallen moet de vergunningaanvrager een geaccrediteerd (extern) bedrijf voor inschakelen. Met andere woorden: wat de milieuvergunning betreft zit er derhalve al een accountantsbureau achter.

De heer **Roosendaal** (VVD) geeft aan dat hij het nu specifiek niet over Tata. Op dat vlak is hij immers volledig met gedeputeerde eens. Hij doelde vooral op Zaandam, en in bredere

zin op de wijze waarop met uitstoot en controle wordt omgegaan zonder dat de OD's steeds verder behoeven te worden belast.

Gedeputeerde **Olthof** wilde aangeven dat het vertrouwen in die zin niet vrijblijvend is. Er zit heel strakke regels achter. Dat neemt niet weg dat de Omgevingsdiensten de aangeleverde gegevens nog controleren op betrouwbaarheid. Zit er een bepaalde logica in hetgeen is ingevuld? Het is echter niet alleen een kwestie van vertrouwen; er zit een aantal andere zaken achter. Naast hetgeen op papier wordt gezet door de aanvrager, controleert de OD zelf ook de emissierapporten en verricht hij metingen.

Naar aanleiding van het voorstel van mevrouw De Groot (SP) merkt gedeputeerde Olthof op dat het aan GS en PS is om keuzes te maken, hetgeen niet altijd gemakkelijk is. Stel dat ervoor gekozen om extra capaciteit in te zetten teneinde te toetsen of alle vergunningen van de bedrijven in Noord-Holland voldoen aan de BBT. Wat echter vandaag gecontroleerd is, kan over een jaar achterhaald zijn als weer nieuwe technieken beschikbaar zijn. De Omgevingsdiensten in Nederland zijn goed georganiseerd. Van Aartsen heeft aangegeven dat er ook wel wat beter kan, maar het is niet zo dat het een rommeltje is. Gedeputeerde wil ervoor waken dat wordt meegegaan in de beeldvorming dat bedrijven hun vergunningen niet op orde hebben. Daarmee wordt geen recht gedaan aan hetgeen de Omgevingsdiensten en bedrijven dagelijks doen.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of gedeputeerde het met haar eens is dat het wel de bedoeling is dat elke tien jaar de vergunningen van alle bedrijven onder de loep worden genomen?

Gedeputeerde **Olthof** meent dat dat ook afhangt van de bedrijven, van de uitstoot en van de stoffen waarmee het bedrijf werkt. Maar heeft mevrouw De Groot (SP) de indruk dat het bij de bedrijven waarvoor het noodzakelijk is, niet gebeurt?

Mevrouw **De Groot** (SP) weet dat er een achterstand op is. Zij heeft echter geen aanleiding om te veronderstellen dat het nooit gebeurt.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording en rondt het agendapunt af.

7. Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu en OD NZKG en ODIJ)

Er zijn geen rondvragen aangemeld voor de portefeuille van gedeputeerde Olthof.

De **voorzitter** gaat over tot een korte schorsing.

Schorsing van 14.54 uur tot 15.05 uur

8. B-agenda Algemeen (Stigter, Olthof, Zaal, Rommel & Loggen)

8.a Coalitieakkoord: Brief GS aan PS inz. Midterm review coalitieakkoord)

De **voorzitter** heropent de vergadering. Er kan gereflecteerd worden op de resultaten van de

afgelopen twee jaar en er kunnen aandachtspunten worden meegegeven over de focus voor het restant van de collegeperiode. Voorts kan worden gereflecteerd op de prioritering die meegegeven moet worden, mede op basis van de voortgang van de Strategische Agenda.

De voorzitter licht het behandelvoorstel toe:

- De leden van de commissie kunnen met elkaar en met de gedeputeerden de midterm review van het coalitieakkoord waar het de portefeuilles en onderwerpen van de commissie aangaat bespreken. Er kan gereflecteerd worden op de resultaten van de afgelopen twee jaar en er kunnen aandachtspunten meegegeven worden aan het college over de focus voor het restant van de collegeperiode en welke prioritering gegeven moet worden, mede op basis van de voortgang van de Strategische Agenda.
- In de eerste termijn ligt de focus op het benoemen van de eigen voorstellen voor aandachtspunten en prioritering. Hierna krijgen GS het woord om hier kort op te reflecteren.
- In de tweede termijn wordt de Statenleden gevraagd in te gaan op de aandachtspunten en prioritering van de andere fracties.
- Na de tweede termijn zal de voorzitter proberen samenvattend te concluderen welke aandachtspunten en prioritering vanuit de commissie aan GS worden meegegeven op basis van de midterm review voor het vervolg van deze Statenperiode.

De voorzitter geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) bedankt GS voor de tussenevaluatie van het coalitieakkoord. De uitdagingen waar de provincie op de diverse gebieden voor staat, worden helder weergegeven. Op pagina 40 van de tussentijdse evaluatie staat de kop "Biodiversiteit en Natuurnetwerk Nederland". Hier wordt als eerste de goedgevulde instrumentenkoffer van de provincie genoemd. Mevrouw Hoogendoorn denkt bij een "instrumentenkoffer" aan de koffer waarin haar zoon zijn waardevolle trombone opbergt na een repetitie bij het harmonieorkest. De instrumentenkoffer van de provincie doet haar in niets denken aan dat zachte, zwarte fluweel, maar aan een roestige gereedschapskist die vol zit met hamers, tangen en zagen. Als je ze niet goed gebruikt, kun je je daar behoorlijk aan bezeren, ook de provincie zelf. Het uiterste middel onteigening valt de ChristenUnie namelijk zwaar. Pas na het noemen van deze koffer wordt gesproken over "duurzaam agrarisch natuurbeheer", waarbij de beheerder zich committeert aan langjarig beheer van de NNN-waardige kwaliteit. Deze volgorde had wat de ChristenUnie betreft anders moeten zijn.

Afgelopen donderdagavond was er een interessante expertmeeting, waaraan vele Statenleden hebben deelgenomen. Oud-directeur van Natuurmonumenten, Frans Evers, zei dat er destijds bij het bepalen van de ecologische hoofdstructuur, de voorloper van de NNN, ook een roep was om een landbouwkundige hoofdstructuur te realiseren. Dit was voor mevrouw Hoogendoorn een eye opener. Dat had het hele proces waarschijnlijk een stuk gemakkelijker gemaakt. Er werd ook gezegd dat je vanuit het veld gewoon hoort dat boeren willen weten waar zij aan toe. Dat lijkt de ChristenUnie voor de periode die nog voorligt de grootste uitdaging op dit gebied.

Mevrouw **De Groot** (SP) vindt het heel interessant om te horen wat de coalitiepartijen hierover te vertellen hebben. Onlangs zijn de Algemene Beschouwingen geweest over alles wat er moet

gebeuren, wat er gaat gebeuren en over wat men niet wil dat gebeurt. Om die reden laat de SP deze discussie even aan zich voorbijgaan.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wil de coalitiepartners en GS een aantal aandachtspunten meegeven. Zij komt allereerst op een algemeen punt. De coronacrisis laat langdurige sporen na bij ondernemers, musea, horeca, recreatiebedrijven et cetera. Ondersteuning binnen provinciale mogelijkheden moeten wat het CDA betreft optimaal benut worden. De economische pijlers van de provincie moeten gestut worden en blijven. Het valt op dat aangegeven wordt dat er sinds 2020 een Platform invasieve exoten opgericht zou zijn. Een Google-speurtocht levert echter niets op. Mevrouw Koning-Hoeve vraag hier derhalve aandacht voor.

Wat betreft de realisatie van het NNN wil het CDA opnieuw herhalen dat de inzet van agrarisch natuurbeheer binnen het NNN zeer belangrijk is. Dat wordt een sleutel naar volledige realisatie. Het CDA roept GS verder op om te zorgen voor flexibiliteit in keuzen van doeltypen en voorschriften binnen het NNN. Waardevolle natuur is op verschillende manieren te realiseren. Flexibiliteit is belangrijk om beheer langjarig goed voor elkaar te krijgen.

Wat betreft de stikstofstrategie hoopt het CDA binnenkort weer meer inzicht te krijgen in de voortgang van gebiedsprocessen en de manier waarop die aangevlogen worden. Het CDA is er nog niet gerust op dat dit gestroomlijnd loopt na de eerste collegetour. De partij is er ook niet gerust op dat alle bronnen goed in beeld zijn. Het CDA wil er opnieuw voor pleiten dat er niet eenzijdig gestuurd wordt op de KDW's.

Een ander punt betreft de regionale veenweidestrategie. Ook dat is een zeer complex dossier dat de komende tijd aandacht vraagt. Op het Nationaal Congres Bodemdaling heeft het CDA de inzet van andere provincies gezien. De partij hoort derhalve graag meer over de inzet die de gedeputeerde van Noord-Holland voor ogen heeft in overleg met de bewoners. De grootste bodemdalingsproblemen doen zich voor in de steden. In de veenweidegebieden is maatwerk zeer belangrijk omdat de daling van de bodem zeer verschillend is per gebied en omdat er in sommige gebieden zelfs sprake is van een stijging, en omdat hogere grondwaterstanden haast niet mogelijk zijn wegens gebrek aan beschikbaarheid van zoet water. Meer informatie op dit dossier is absoluut nodig om de komende tijd ook daarop stappen te nemen.

Het CDA maakt zich ernstige zorgen over de voortgang van het faunabeleid. Wekelijks verschijnt er een bericht dat bijvoorbeeld het aantal ganzen weer enorm is toegenomen en deze zeer veel schade aanrichten. Het CDA beveelt aan om ervoor te zorgen dat er meer inzet komt op goed flora- en faunabeheer en dat de komende periode het aantal ganzen drastisch zal afnemen. Laat het niet verder uit de hand lopen. De partij hoort graag of GS bereid zijn om deze aanbevelingen mee te nemen.

Het CDA wil zich ook aansluiten bij het punt van de ChristenUnie wat betreft haar zorgen rond het Programma Biodiversiteit.

De heer **Zoon** (PvdD) vergelijkt de midterm review met de Titanic: mooie boot, goede muziek en lekker eten. Vaart men echter wel de goede kant op? De tussenevaluatie is geschreven door GS voor GS. De heer Zoon had eigenlijk verwacht dat de commissie Geheim, ook wel het

coalitieoverleg, een tussenevaluatie zou schrijven. Zijn twee jaar geleden de juiste dingen bedacht? Had de coalitie dat gedaan, dan waren alle stoplichtjes op rood gegaan. De heer Zoon geeft twee voorbeelden uit de commissie NLG:

- De natuurcrisis is geen stap verbeterd. Er is geen voortgang in stikstof- en gifgebruik. Gebiedsgesprekken verlopen moeizaam en de provincie rolt van de ene ruzie in de andere. De mestuitspoeling wordt verwezen naar het waterschap en beleid hierop staat stil, hoewel 2027 nadert. De hoeveelheid biologische akkerbouw in Noord-Holland is zelfs afgenomen.

- Het is steeds meer bekend dat bedrijven als Tata en Schiphol een aanslag vormen op de mens, zowel qua geluid, fijnstof als giftige stoffen. Ondanks die wetenschap wordt er doorverwezen richting Rijk, gemeente, Europa of -- nog beter -- naar de bedrijven zelf. Het handhaven is lastig. Aanscherpen begint ergens in de toekomst.

De Partij voor de Dieren vindt onderhavige evaluatie onzinnig. De review is gebaseerd op interne borstklopperij en heeft voor de partij verder weinig meerwaarde.

De heer **De Wit** (VVD) constateert dat na de SP nu een tweede oppositiepartij fundamentele kritiek heeft op het stuk. Waarom ziet de Partij voor de Dieren het niet juist als een uitgelezen mogelijkheid om met de partijen in deze commissie een goed gesprek te voeren om voor de komende twee jaar nog richting mee te geven vanuit de punten die zij belangrijk vindt in relatie tot het coalitieakkoord?

De heer **Zoon** (PvdD) mag toch hopen dat de heer De Wit (VVD) weet welke punten de Partij voor de Dieren belangrijk vindt. Hij heeft net twee heel belangrijke punten genoemd, te weten dat er een aanpak moet worden gemaakt in de stikstof-/milieucrisis. Voorts moet gekeken worden naar een verbetering van de leefkwaliteit van mens, dier en milieu. Had de heer De Wit (VVD) nog meer richting willen hebben?

De heer **De Wit** (VVD) beaamt dat dat in zichzelf valide punten zijn. Waarom kiest de heer Zoon dan echter wel voor een toonzetting in de trant van: "*Ach, had ons de moeite bespaard. Dan hadden we een uurtje eerder naar huis gemogen.*" Deze past immers niet bij het belang van de punten die de heer Zoon (PvdD) aandraagt.

De heer **Zoon** (PvdD) geeft toe dat hij graag wil discussiëren over interne punten. De oppositiepartijen storen zich echter een beetje aan die mooie groene stoplichtjes die in het rapport staan, in de trant van: "*Alles gaat goed en de provincie gaat de goede kant op. Er zijn geen problemen te verwachten.*" Met het huidige beleid stevent de provincie echter af op een kloof. De heer Zoon ziet heus wel in dat men een goede kant op probeert te gaan, maar op dit moment is het slechts nog een papieren waarheid. De heer Zoon zou derhalve graag zien dat er in de praktijk echt iets concreets wordt bereikt.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) uit haar complimenten voor het leesbare en helder document. Het geeft een overzicht van de veelheid aan dossiers waaraan gewerkt wordt. Het maakt ook duidelijk waaraan de komende periode nog gewerkt moet worden om de ambities voor een gezonde, leefbare, groene en duurzame provincie te realiseren, waar haar inwoners prettig kunnen wonen en werken. Voor D66 is het van belang dat de provincie met onverminderde ambitie doorgaat. Het

document laat immers ook zien dat de CO_2-uitstoot en het energiegebruik in Noord-Holland hoog blijven en dat de biodiversiteit nog steeds onder druk staat. Bovendien blijkt dat ondernemingen onvoldoende investeren in energiebesparende maatregelen. In deze commissie heeft de D66-fractie daar vaker aandacht voor gevraagd. Ook nu roept zij de OD's weer op om met gerichte acties ondernemers stimuleren en te inspireren om aan deze taak te voldoen.

Voor D66 is het cruciaal dat de provincie blijft investeren in haar landschap, door de natuur en het cultuurlandschap te beschermen en te versterken. Het tegengaan van bodemdaling en het wegnemen van de negatieve gevolgen hiervan zijn voor D66 cruciaal. De provincie staat nog aan het begin. D66 kijkt uit naar concrete maatregelen van de Regionale Veenweidestrategie. Veel is nog onduidelijk, behalve dat er in deze periode met de gebiedsgerichte aanpak aan gewerkt moet worden. Dat is geen eenvoudig proces, zoals men heeft kunnen zien bij de uitwerking van de noodzakelijke transities in de landbouw. Mevrouw Gonggrijp gaf het al aan in haar maiden speech: een schone en leefbare omgeving is onmisbaar voor de gezondheid en welvaart. Grenzen aan uitstoot zijn nodig om voor alle Nederlanders frisse lucht, schoon water, schone grond en een rustige nacht zonder lawaai te realiseren. Het zal de commissie dan ook niet verbazen dat gezondheid en milieu voor D66 onverminderd hoog op de agenda moeten blijven staan. De fractie vraagt daarbij speciale aandacht voor de waterkwaliteit en de provinciale rol hierin, alsmede voor de eisen die de Kaderrichtlijn Water, die met rasse schreden dichterbij komt, aan de provincie stelt.

De heer **De Wit** (VVD) begint met een welgemeend compliment op een heel concreet punt dat wat de VVD betreft de komende tijd de aandacht zal blijven houden. Steeds meer inwoners van Noord-Holland hebben behoefte aan recreatie dichtbij huis. De heer De Wit weet zeker dat de coronacrisis heeft geleerd dat het voor heel veel inwoners een heel belangrijk punt is in de provincie en dat zij een positieve rol heeft om zich daarin te onderscheiden. Dat komt in onderhavig stuk goed naar voren wat betreft de investeringen die worden gedaan bij de Westeinderscheg, waar de komende jaren nog een aantal zaken gerealiseerd zullen gaan worden.

De heer De Wit komt straks echter op een aantal andere zaken waarvan de VVD zegt: "*Als je daar in de praktijk wat kunt bereiken, kun je wellicht ook op een aantal andere punten wat meer.*" De heer De Wit heeft eerst nog een algemene opmerking over het stuk dat de VVD leest als een stuk dat beoordeelt op inputs. Inputs vormen het beleidsproces dat erbij hoort. Het informeren en benaderen van relevante partijen. Uiteindelijk wil de VVD -- de heer De Wit voelt dan toch mee met de collega van de Partij voor de Dieren -- naar echte resultaten. Heel veel beleidskeuzes en doelen die zijn gesteld, moeten de komende anderhalf jaar nog in praktijk worden gebracht. Sommige beleidsdoelen overstijgen echter ook zeker deze collegeperiode. De toonzetting over de beoordeling van het huidige faunabeheer viel de VVD wel enigszins op. Beleidsmatig is een en anders gegaan dan men had voorzien. In de praktijk zijn de effecten daarvan nog niet zoals de VVD-fractie het coalitieakkoord leest, namelijk dat de provincie de schades voor de mensen vermindert en daarmee ook het populatiebeheer op orde heeft. Dat is een voorbeeld van een algemene tendens die de VVD in het stuk signaleert. Bij het realiseren van de effecten in de praktijk, zit volgens de VVD de prioriteit in de stikstof- c.q. de NNN-realisatie. Vanuit deze commissie is dat een heel wezenlijke procesgang die in de praktijk veel teweeg zal brengen bij de bedrijven en de bewoners. Dat geldt ook zeker na het debat dat vorige week in de Staten met elkaar is gevoerd. Hierin zijn de lijnen van de VVD goed geschetst, zowel wat betreft het belang van biodiversiteit en het niet schuwen van harde maatregelen daarvoor, als ook de inbreng op het

natuurbeheerplan, waarbij juist ook ondernemers een stevige rol hebben. De processen zijn op orde, maar in het echt gebeurt er nog niet zo heel veel. De heer De Wit verwijst dan naar bedrijven die maatregelen kunnen nemen om stikstofemissies te voorkomen of op te vangen. De grootste verwachting van de VVD is dat er in het echt daadwerkelijk verschil kan worden gemaakt. De heer De Wit roept het college op om vooral te kijken wat er nodig is om die vertaalslag te maken van het huidige beleid naar de uitvoering in de praktijk. Hij adviseert om het net goed op te halen bij de stakeholders, de bedrijven en de inwoners waarmee de provincie te maken heeft. Het is belangrijk om goed te luisteren. Hopelijk kan daarmee een gedragen actie tot stand komen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort de heer De Wit (VVD) zeggen dat de processen op orde zijn. Heel veel grondgebruikers die nu in toekomstige NNN-gebieden gevestigd zijn, worden meteen geconfronteerd met woorden van onteigening. Vindt de heer De Wit dan daadwerkelijk dat het proces op orde is?

De heer **De Wit** (VVD) wil het vorige debat over dit onderwerp niet herhalen. De gedeputeerde heeft erkend dat er in de communicatie dingen anders hadden gemoeten. Mevrouw Koning-Hoeve (CDA) refereert waarschijnlijk aan de Binnenduinrand, maar er zijn ook andere gebieden waar dit gaat spelen c.q. gespeeld heeft. De heer De Wit erkent dat de aanvang van het proces Binnenduinrand niet goed is geweest. De beleidslijn die de provincie voorstaat, is echter helder. De vraag is nu hoe het gaat landen aan de individuele keukentafels van in dit geval bedrijven waarmee gesproken gaat worden. De lijn is helder. De aanpak in de Binnenduinrand verdient geen schoonheidsprijs. De heer De Wit heeft echter het vertrouwen dat het college hiervan geleerd heeft en dat het in het vervolg beter zal verlopen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) daagt de VVD dan wel uit om er als coalitiepartij voor te zorgen dat de processen echt anders ingericht worden, zodat er meer flexibiliteit is en er geluisterd wordt naar de inwoners.

De heer **De Wit** (VVD) meent dat mevrouw Koning-Hoeve daarmee de uitkomsten van het debat van vorige week over het natuurbeheerplan onderschrijft. Dat deelt hij met haar. De VVD kijkt er vol verwachting naar uit.

De heer **Leerink** (PvdA) bedankt GS voor onderhavig stuk. Hij begrijpt dat de heer Zoon (PvdD) liever had gezien dat GS het geheim had gedaan, hetgeen niet vaak vanuit de oppositie wordt gezegd. De heer Leerink vindt het echter toch wel mooi dat het in de openbaarheid gebeurt en dat iedereen er iets over kan zeggen. De heer Zoon doet zichzelf tekort als hij daarover niet zou willen meepraten.

De neiging bij zo'n heel groot stuk is om er Algemene Beschouwingen over te laten plaatsvinden. Dit lijkt de heer Leerink echter niet zo'n goed idee. De heer Leerink pakt er twee punten uit waarvan de Partij van de Arbeid in ieder geval het idee heeft dat er meters zijn gemaakt:

- Het programma Tata Steel. Als je de situatie vergelijkt ten opzichte van twee jaar geleden, kun je echt zien dat de provincie op de goede weg zit. Men is er nog lang niet, maar het is fijn dat het zo gelopen is.

– De datacenterstrategie. Deze is reeds meermalen aan de orde geweest. Wat de Partij van de Arbeid betreft hangt een en ander samen met de verdozingsdiscussie. Hierover zal later in een andere commissie worden gesproken. De Partij van de Arbeid acht het echter belangrijk dat het in gang is gezet en dat er concrete stappen zichtbaar zijn.

De heer Leerink noemt een aantal onderwerpen op die volgens hem wat meer tempo zouden moeten krijgen. Ten eerste de gebiedsgerichte aanpak waarover recentelijk is gesproken. Een en ander is "fragiel". Een van de onderdelen betreft de bodemdaling. Eind vorige Statenperiode was dat echt een prominent punt, ook hier in de Staten. Vervolgens verscheen het rapport van de commissie-Veerman. Als je een oud-CDA-minister een rapport laat schrijven, weet je dat het wat langer kan duren. Wat de bodemdaling betreft wil de Partij van de Arbeid echt wel wat stappen maken. Natuurlijk komt een en ander terug in de gebiedsgerichte aanpak. De Partij van de Arbeid maakt zich zorgen of de provincie stappen gaat zetten die zij ook wil zetten.

De heer **De Wit** (VVD) wil de collega van de Partij van de Arbeid nog even bevragen. Het betrachten van zorgvuldigheid is niet alleen ingegeven door het feit dat CDA-bestuurders daartoe oproepen, maar ook omdat het in het belang is van lokaal draagvlak en hetgeen nodig is om daadwerkelijk tot actie over te gaan. Kan de heer Leerink (PvdA) zijn woorden op dit punt iets nuanceren?

Het gaat de heer **Leerink** (PvdA) in dezen erom dat men aan de ene kant kan zien dat deze Statenleden aan het eind van de vorige periode hierover intensief gesproken hebben en ambitieuze doelstellingen hebben neergelegd. De heer Leerink zou deze nu graag ergens willen terugzien. Dat moet altijd zorgvuldig gebeuren. Hierover is men het met elkaar eens. Als je de tussenstand zou opmaken, dan is dit een onderwerp waarover de heer Leerink graag wat meer zou horen. Het zou in de gebiedsgerichte aanpak moeten zitten, maar daarin komt het nog niet helemaal uit de verf.

Een ander extra aandachtspunt is alles wat met gezondheid en een gezonde leefomgeving te maken heeft. Bij een aantal thema's zie je het woordje "gezondheid" niet terugkomen, terwijl deze commissie juist ook over het thema gezondheid gaat. "Leefbaarheid" komt wél terug in het vrij grote raamprogramma "*Een gezonde leefomgeving*". Hierin staan ambitieuze doelstellingen. De uiteindelijke vraag is toch hoe men die met elkaar gaat realiseren. Meerdere partijen hebben de hartenkreet geuit dat er heel veel in gang is gezet en dat er heel veel voornemens op papier staan. Mocht de provincie deze allemaal realiseren, dan is zij spekkoper. In voetbaltermen kan gesteld worden dat de provincie zich heeft "gekwalificeerd". Maar uiteindelijk is dat niets waard als het eindtoernooi niet op een goede manier gaat plaatsvinden. De echte wedstrijd begint nu. Daar zit een zorg van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Er** (GL) meent dat er een mooi document voorligt dat goed weergeeft wat men tot nu toe met elkaar heeft kunnen realiseren. Geconcludeerd kan worden dat het binnen de provinciale marges best aardig gaat. Ondanks de afgelopen crisisperiode heeft de provincie toch best veel nieuw beleid kunnen realiseren, waaronder de Voedselvisie, het Masterplan Biodiversiteit en het Programma Tata Steel 2020-2050. Nu dit beleid staat, komt het aan op een goede uitvoering en realisatie hiervan. GS geven dit ook aan in hun brief. Over de uitvoering wil mevrouw Er nog een aantal specifieke punten benoemen. Het afgelopen jaar heeft de provincie de Stikstofstrategie voor 2021 en 2022 besproken en vastgesteld, en is er een Stikstofbank opgericht. Er is echter nog veel

te doen op dit onderwerp. GroenLinks ziet graag dat er de komende tijd meer stappen worden gezet. De partij zal hier derhalve op aansturen en het in de gaten houden.

Wat betreft het Programma Tata Steel 2020-2020 is GroenLinks tevreden over de inmiddels genomen stappen en de grote hoeveelheid aandacht die op dit dossier is gegenereerd. Dat betekent zeker niet dat de provincie er al is. Er valt nog ontzettend veel gezondheidswinst te behalen. GroenLinks zal zich daar de komende tijd heel sterk voor blijven inzetten.
Vorige week heeft er een interessante expertmeeting plaatsgevonden over uitdagingen het landelijk gebied. Hierin werd duidelijk dat de systeemverandering in met name de landbouw onontkoombaar is en dat dit gevoel breed gedeeld wordt. De provincie moet daar dan ook naar handelen. De Voedselvisie biedt hiervoor een prima kader, maar de middelen zijn nog wel beperkt. Er is namelijk meer dan alleen geld nodig. De commissie spreekt straks ook nog over de Nederlandse inzet op de Europese landbouwgelden. Het is goed dat de ChristenUnie dit heeft geagendeerd, want dit is heel belangrijk voor de systeemverandering. In de expertmeeting werd ook veel gesproken over het stellen van heldere kaders doelen, zoals "functie volgt bodem, water en landschap". Op het gebied van stikstof zijn de doelen gesteld, maar bij bodemdaling is de provincie nog erg voorzichtig. GroenLinks kijkt daarom ook uit naar de veenweidestrategie.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) constateert dat GroenLinks net als D66 bodemdaling van groot belang vindt. Wat zou volgens mevrouw Er (GL) dan op korte termijn moeten gebeuren?

Mevrouw **Er** (GL) had deze vraag graag gelijk willen beantwoorden, maar het onderwerp bodemdaling is nu net niet haar onderwerp. Zij behandelt de midterm review namens haar collega, de heer Cardol, die fysiek aanwezig is in de Statenzaal. Zij acht het derhalve verstandig om de vraag aan hem voor te leggen.

Mevrouw Er vervolgt haar betoog. Donderdag riep Willem Laagveld, een van de opstellers van de visie "*Regie op ruimte*", de provincie op om vooral ruimtelijk te denken. Het college constateerde onlangs dat de provincie met de Omgevingsverordening voldoende ruimtelijk instrumentarium heeft. GroenLinks betwijfelt dit ten zeerste en gaat zeker nog op zoek naar initiatieven. Een belangrijke tip bij de eerder genoemde oproep was ook: zorg voor een boer-burgerdialoog. Het is mooi dat gedeputeerde Zaal het aanhaalde in haar reflectie en daar bij de Staten op terug wil komen. GroenLinks denkt daar graag over mee.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) refereert aan de vraag waarop de focus ligt en waarop deze zou moeten liggen. Het coalitieakkoord bevat elementen die PVV kan omschrijven als een "beleidsmatige, economische harakiri", het bestrijden van nepproblemen en het streven naar zaken die fysiek onmogelijk zijn. De PVV betreurt deze ontwikkeling. De gevolgen voor de Noord-Hollandse burger zijn nogal fors. Wat kun je doen om mensen wat meer realiteitszin aan te praten en hen bij zinnen te laten komen? De heer Van Tiggelen is geen psychiater en heeft daar ook geen duidelijk antwoord op. Als je mensen dagelijks leugens verkoopt en je daarmee weet te bereiken dat mensen de grootst mogelijke onzin geloven, valt er met de werkelijkheid op den duur misschien ook iets te bereiken. De heer Van Tiggelen doelt hiermee op het klimaat, waarop de mens geen invloed heeft, en op de energietransitie, die fysiek onmogelijk is. De media zijn erin geslaagd om mensen te laten geloven dat één CO_2-molecuul per 2.500 andere moleculen te veel zou zijn. Het is een heel vreemde prestatie dat mensen die onzin geloven. Men koppelt ook vaak

het woord "vervuiling" aan CO_2. Op basis daarvan is de natuur een enorme vervuiler, want die stoot 24.000 ton CO_2 per seconde uit.

Mevrouw **De Groot** (SP) vindt het niet leuk om voor "leugenaar" te worden uitgemaakt en vraagt hoe de voorzitter hierin staat.

De **voorzitter** beaamt dat het zeker niet oké is. In de commissie is afgesproken dat zolang het binnen het "betamelijke" blijft, eenieder zijn of haar spreektijd naar eigen inzicht kan invullen. De voorzitter zal er echter alert op blijven en vraagt de heer Van Tiggelen om zijn betoog te hervatten.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) zal het iets anders formuleren, namelijk als "aantoonbare onwaarheden". Als je iemand onwaarheden verkoopt, behoeft het nog geen leugen te zijn. Er is immers een subtiel verschil tussen beide begrippen: een leugen is een bewuste onwaarheid.

De **voorzitter** vraagt de heer Van Tiggelen (PVV) om er niet langer de focus op te leggen. Zij verzoekt hem zijn inhoudelijke verhaal te vervolgen en niet langer rond te strooien met termen als "leugens" en dergelijke.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat als het hem niet is toegestaan om leugens te weerleggen, dan beëindigt hij bij dezen zijn betoog en verlaat hij de vergadering.

De **voorzitter** merkt op dat dat geheel aan hem is. Het staat eenieder vrij een bijdrage te leveren, echter wel op een dusdanige manier dat anderen daar geen aanstoot aan nemen.
De voorzitter bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en gaat over naar de beantwoording door GS. Zij geeft hiertoe als eerste het woord aan gedeputeerde Zaal.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
Gedeputeerde Zaal wijst erop dat de Statenleden vooral het gesprek met elkaar hebben gevoerd. Zij heeft wel een aantal punten over landbouw gehoord, waarop zij kort wil reflecteren. Het is haars inziens heel duidelijk dat de provincie naar een systeemverandering toe moet. Noord-Holland is daarmee bezig middels de Voedselvisie. De provincie kijkt in dezen naar het Rijk en is in blije afwachting van hopelijk een heel mooi coalitieakkoord. Daarnaast kijkt zij naar Europa en heeft zij het GLB als instrument nodig voor die systeemverandering. Hierover zal later vandaag nog worden gesproken.

Mevrouw Er (GL) refereerde aan de interessante expertmeeting, georganiseerd door de heer De Wit (VVD) en de heer Cardol (GL). Gedeputeerde Zaal herhaalt de door haar gedane toezegging dat zij met de Staten en vooral met de sector zal bekijken hoe een boer- en burgerdialoog kan worden ontwikkeld. Hierover dient op een later moment nader te worden doorgesproken. Gedeputeerde Zaal verwacht dat, nu de Voedselvisie en de Uitvoeringsagenda er liggen, het een mooie nieuwe stap is om te kijken hoe de inwoners erbij betrokken kunnen worden.

Naar aanleiding van de bijeenkomst heeft de ChristenUnie gevraagd naar de agrarische hoofdstructuur. Wellicht zal gedeputeerde Rommel er nog wat over vertellen, ook in het kader van de stikstofproblematiek. De provincie gaat kijken of zij met de sector een agrarische kaart kan ontwikkelen waarin de ontwikkelmogelijkheden en -kansen voor agrarische sector worden

weergegeven. Het betreft geen RO-instrument, maar geeft wel aan waar de kansen, beperkingen en mogelijkheden voor de sector liggen. Gedeputeerde Rommel kan daar straks wellicht nog wat meer over zeggen.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
Gedeputeerde Rommel bedankt de commissieleden voor hun positieve reacties. De afgelopen tweeënhalf jaar is een bijzondere periode geweest. Er is heel veel in gang gezet. Zo kwam de stikstofproblematiek ineens voorbij en hebben de Staten de NNN-realisatiestrategie mogen vaststellen. Gedeputeerde Rommel vindt het dan ook jammer dat de heer Zoon (PvdD) de resultaten te weinig concreet vindt. Zij wil dit graag tegenspreken. De provincie heeft honderden hectaren NNN gerealiseerd. Daarnaast zijn in de 25 gebieden projectleiders en programmamanagers aan het werk. Er zijn dus grote gebiedsprocessen in uitvoering, zoals de Oostelijke Vechtplassen, Texel en Laag Holland.

Meerdere Statenleden hebben de bodemdaling genoemd. Gedeputeerde hoopt daarvan een aantal voorbeelden te laten zien. Ook wat dat betreft heeft de provincie immers niet stilgezeten. De Veenweidestrategie zal uiteraard met PS worden besproken, maar in de gebieden is men al wel aan de slag gegaan. Gedeputeerde Rommel wil de Statenleden graag meenemen in het hele proces, aangezien zij het uiteindelijk zelf gaan vaststellen. Zij kunnen derhalve daarin hun doelen stellen.

Wat de gebiedsprocessen betreft begrijpt gedeputeerde Rommel de opmerking dat er nog niet veel zichtbaar is. Verloopt het wel voldoende voortvarend? Gedeputeerde merkt op dat in alle gebieden is aangevangen. De Binnenduinrand betrof echter niet de beste start. Gedeputeerde Rommel was, evenals een aantal Statenleden, aanwezig bij de raadsbijeenkomst. Op 26 november a.s. staat een werkbezoek aan de Binnenduinrand gepland, waartoe de commissie een uitnodiging heeft ontvangen. Er volgt ook een collegetour. Gedeputeerde heeft vernomen dat het werkbezoek in Westzaan goed bevallen is omdat goed zichtbaar werd gemaakt hoe lastig een en ander is. De gebiedsprocessen gaan nog jaren duren. In de vorige vergadering hebben de Staten meegegeven dat de provincie hier ook de ruimte voor mag nemen. PS zullen de blauwdruk ontvangen, opdat zij het proces kunnen volgen.

Richting het CDA merkt gedeputeerde op dat zij vorige vergadering reeds heeft aangegeven naar het agrarisch natuurbeheer te zullen kijken. Zij zal bij de Staten schriftelijk terugkomen op de vraag of en hoe een en ander kan worden ingepast. Het CDA roept wederom op om te zorgen voor flexibiliteit. Gedeputeerde Rommel geeft aan dat gekeken wordt naar de instandhoudingsdoelstellingen, ook door het Rijk, en dat er niet zozeer alleen maar gestuurd wordt op de KDW's.

Het CDA gaf aan zorgen te hebben over het Faunabeleid. Gedeputeerde Rommel geeft aan dat dit beleid thans wordt ingezet. Over een jaar zal er een evaluatie plaatsvinden.

Mevrouw Hoogendoorn (CU) merkte op dat de instrumentenkoffer een roestige gereedschapskist is. Gedeputeerde Rommel meent dat deze kwalificatie geen recht doet aan de werkelijkheid en dat zij het anders ziet. De "koffer" bevat immers ook subsidies en allerlei nieuwe instrumenten. Het zal

altijd een mix zijn van overleggen, stimuleren en doorpakken.

In het kader van het stikstofbeleid merkt gedeputeerde Rommel op dat de provincie heel benieuwd is wat het Rijk hierover gaat zeggen en wat er in het regeerakkoord komt. De provincie is thans bezig in de gebiedsprocessen, maar het blijft altijd onzeker hoe de wereld er morgen weer uitziet.

Gedeputeerde Zaal gaf al een heldere uitleg over de agrarische kaart. In de gebiedsprocessen is de provincie in overleg met de agrariërs om te bekijken op welke plekken je welk soort agrarisch (natuur)beheer of agrarische ondernemingen kunt toestaan. GS komen hierop terug.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor een korte reactie.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):
Gedeputeerde Olthof refereert aan de opmerking van de heer Leerink (PvdA) dat het thema gezondheid niet voldoende benoemd zou zijn. Men is het afgelopen (half)jaar met elkaar in staat gebleken om de discussie te verleggen van enkel milieuregelgeving naar tevens gezondheid. Wellicht wordt het niet voldoende letterlijk genoemd, maar gedeputeerde meent dat het onderwerp in de praktijk op dit moment absoluut de aandacht krijgt die het verdient. GS zullen hiermee doorgaan en hopen hier ook verdere resultaten in te kunnen boeken.

De **voorzitter** meent dat er geen vragen en/of opmerkingen zijn voor de portefeuilles van gedeputeerden Loggen en Stigter.

> Mevrouw **Gonggrijp** (D66) wijst erop dat zij in haar bijdrage heeft gerefereerd aan een onderwerp dat valt onder de portefeuille van gedeputeerde Loggen, te weten de Kaderrichtlijn Water. Zij zou hier graag een korte reflectie op ontvangen.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):
Gedeputeerde Loggen had de vraag van D66 gemist. Hij meent echter dat het Waterplan binnenkort naar de commissie komt. Er zal dan gelegenheid zijn om er met elkaar over te spreken. Er is sprake van een looptijd tot 2027, maar in 2023/2024 vindt een belangrijk ijkmoment plaats. In aanloop daarnaartoe verwacht gedeputeerde Loggen dat er met elkaar nog de nodige stappen zullen worden gezet om te kijken hoe er vanuit Noord-Holland naar wordt gekeken. In algemene zin merkt hij op dat de midterm review echt even een moment is om terug te kijken naar het coalitieakkoord: wat staat hierin opgeschreven, waar staan we nu en wat gaan we de resterende periode nog doen? De fracties, in het bijzonder de VVD, hebben terecht aandacht gevraagd voor de uitvoering. Het college heeft derhalve gemeend dit in de aanbiedingsbrief aan PS te moeten opnemen. Gedeputeerde Loggen verwacht dat een en ander conform de reguliere P&C-cyclus met elkaar zal worden gewisseld.

De **voorzitter** bedankt GS voor hun beantwoording. Zoals aangegeven, wordt de Statenleden gevraagd om in de tweede termijn in te gaan op de aandachtspunten en prioritering van de andere fracties. Een aantal partijen gelooft het allemaal wel en staat wat minder positief tegenover de midterm review. Het merendeel van de partijen is weliswaar positiever gestemd, maar wil ook graag vooruitkijken. De voorzitter geeft aan welke thema's zijn benoemd.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) wijst op de woorden van de voorzitter dat een aantal partijen "*het allemaal wel gelooft*". Deze kwalificatie doet haars inziens een aantal woordvoerders tekort. Mevrouw Jellema stelt dit niet zo op prijs, maar gaat ervan uit dat de voorzitter het niet als zodanig bedoeld heeft.

De **voorzitter** reageerde op de partijen die een toch wat negatievere houding hebben tegenover het stuk en wellicht ook tegenover de werkwijze. Zij blikt liever vooruit. Haars inziens ligt er een prachtig stuk en is er een behoorlijk aantal punten benoemd waarvan de commissie eigenlijk zegt: "*Hier moeten we wel op doorpakken*." De voorzitter vraagt of mevrouw Jellema akkoord is. Laatstgenoemde knikt instemmend.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) heeft een punt van orde. Zij pleegde een interruptie op de bijdrage van mevrouw Er (GL), die aangaf dat de betreffende vraag over bodemdaling beter aan haar collega de heer Cardol (GL) kon worden voorgelegd.

De **voorzitter** geeft aan dat zij het eigenlijk bij één woordvoerder partij wil houden. Het is dan aan de fractie om onderlinge afstemming te plegen. Overigens is dit agendapunt niet bedoeld als een soort algemene beschouwing. Het doel is om speerpunten en aanscherpingen mee te geven voor de tweede helft van deze Statenperiode. Er is al een behoorlijk aantal zaken opgehaald. De commissieleden kunnen hier dadelijk nog op reflecteren.

Begrijpt mevrouw **Gonggrijp** (D66) het goed dat zij haar vraag dadelijk nogmaals kan stellen aan de woordvoerder op dit agendapunt, te weten mevrouw Er (GL)?

De **voorzitter** antwoordt bevestigend. Of mevrouw Er (GL) daar dan alsnog een antwoord op kan geven (na intern overleg), laat de voorzitter echter aan de partij zelf.

De voorzitter wijst op de thema's bodemdaling en veenweidestrategie. Eenieder kijkt uit naar de aanpak daarop en het stellen van doelen daarin. Voorts is gesproken over de agrarische hoofdstructuur en het agrarisch natuurbeheer. De voorzitter hoopt dat partijen daar onderling nader op willen reflecteren. De opgave voor de biodiversiteit hoort hier ook bij, alsmede de "natuurcrisis", zoals het door de Partij voor de Dieren is aangeduid. Van daaruit zal ook NNN aan bod komen.

De heer **Zoon** (PvdD) heeft een punt van orde. De vergadertijd bedraagt nog ongeveer een uur. De voorzitter heeft diverse punten opgenoemd. De Partij voor de Dieren heeft echter geen spreektijd meer om op alles te reflecteren. Dit geldt waarschijnlijk ook voor andere fracties. Hoe had de voorzitter dat precies in gedachten?

De **voorzitter** probeert een aantal punten te noemen waarover in tweede termijn van gedachten kan worden gewisseld. De heer Zoon (PvdD) heeft gelijk dat de tijd doortikt. Het betreft echter een dermate belangrijk agendapunt dat de voorzitter daar toch wel enige gelegenheid voor wil geven.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) heeft een ordevoorstel. Kan de voorzitter de resterende spreektijden in beeld brengen en wellicht ook op voorhand aangeven of er een ander agendapunt naar een volgende vergadering zal worden doorgeschoven? Alsdan kunnen de fracties beter inschatten of zij nog kunnen reageren.

De **voorzitter** beaamt dat dit een goed voorstel is en komt er dadelijk op terug. Zij benoemt nog een aantal nadere punten:

- NNN;
- Stikstof;
- Gebiedsgerichte aanpak. Deze loopt, maar kan op sommige punten verbeterd worden. Men is nog in afwachting van het regeerakkoord, maar het is raadzaam dat de provincie in de tussentijd doorpakt. Er is ook een duidelijke oproep gedaan voor resultaat. Alles staat in de steigers en men moet nu toe naar resultaat en realisatie.

De **voorzitter** geeft een overzicht van de spreektijden.

De heer **Kohler** (JA21) had via de chat gevraagd of hij mag reageren op wat zich in de eerste termijn afspeelde.

De **voorzitter** vraagt of het een punt van orde of een inhoudelijk punt betreft.

De heer **Kohler** geeft aan dat het een inhoudelijk punt betreft.

De **voorzitter** geeft aan dat de heer Kohler dit in tweede termijn kan aankaarten.

Tweede termijn

De **voorzitter** vraagt de Statenleden te reageren op de opgesomde thema's, opdat daar verder gestalte aan kan worden gegeven.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) herhaalt de vraag die zij in eerste termijn heeft gesteld. D66 is heel erg blij dat een aantal partijen net als D66 bodemdaling van groot belang vindt. Mevrouw Gonggrijp is heel nieuwsgierig hoe GroenLinks aankijkt tegen een mogelijke aanpak.

Mevrouw **Er** (GL) heeft inmiddels contact gehad met haar collega. GroenLinks kijkt vooral uit naar de Regionale Veenweidestrategie. Zij hoopt met name dat er heldere doelen zijn gesteld inzake de waterpeilen en dat daarmee in ieder geval een aantal nadere stappen wordt gezet.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) wijst op de oproep van D66 om de komende periode volop in te zetten op de schone en gezonde leefomgeving. Daarnaast heeft D66 bedrijven en ondernemingen expliciet opgeroepen om echt te gaan investeren in energiebesparende verplichtingen. Mevrouw Gonggrijp begreep dat GS daar niet op kan reflecteren. Zij is wel heel nieuwsgierig hoe andere partijen daartegen aankijken. Mevrouw Gonggrijp doet derhalve een algemene oproep aan de andere collega's of zij het ook van groot belang vinden.

De **voorzitter** vraagt de commissieleden hier dadelijk op te reageren en komt eerst terug op een ordevoorstel. Terecht is opgemerkt dat de spreektijd en vergadertijd beperkt zijn. De voorzitter bekijkt derhalve of er agendapunten kunnen worden doorgeschoven.

De heer **Zoon** (PvdD) herinnert de voorzitter aan het feit dat zich voor agendapunt 12.a.

nog een inspreker heeft aangemeld, die hij graag aan het woord zou willen laten.

De **voorzitter** gaat over tot een korte schorsing voor overleg.

Schorsing van 15.59 uur tot 16.06 uur

De **voorzitter** hervat de vergadering. Zij licht toe dat de commissie een andere bespreekvorm wilde organiseren met meer onderlinge discussie. Dit is nog vrij lastig gebleken. Tijdens de schorsing heeft kort overleg over de agenda plaatsgevonden. Het voorstel luidt om agendapunt 14 (Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee) door te schuiven en om de ingediende rondvragen schriftelijk te beantwoorden. Dit kan op instemming van de commissie rekenen.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) is akkoord met het doorschuiven van agendapunt 14. Het moet haar echter wel van het hart dat ze het heel erg treurig vindt dat de rondvragen vandaag niet aan bod komen. Op welke termijn zullen deze dan worden beantwoord? De rondvraag van mevrouw Jellema (PvdA) is van dusdanig acute orde, dat zij daar graag nu dan wel (over)morgen per mail antwoord op zou willen hebben.

De **voorzitter** verwacht dadelijk van GS te vernemen op welke termijn beantwoording mogelijk is. Alle rondvragen worden op gelijke wijze behandeld. De voorzitter gaat ervan uit dat ze al gereed zijn voor beantwoording, zodat een en ander heel snel in gang gezet kan worden.

Wat betreft de midterm review heeft de commissie een aantal thema's naar voren gebracht. De gedeelde opvatting is dat een en ander in de steigers staat, maar dat men er nog niet is. Voorts is aangegeven dat op een aantal thema's wat meer druk gezet mag worden.
De voorzitter vraagt welke commissieleden hun tweede termijn nog zouden willen benutten.

Tweede termijn

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) betreurt het dat voor sommigen de successen voornamelijk liggen in het pushen van de transitie van de landbouw, alsof alles daar fout zou zijn. Zij hebben de inbreng van de experts uit hun context getrokken. Mevrouw Koning-Hoeve constateert een groot gat tussen de werkelijkheid in het veld en het wensdenken van sommige commissieleden. Als dat gat niet gedicht wordt, heeft men straks niet meer te eten. Naast een boer-burgerverbinding pleit het CDA derhalve ook voor een burger-Statenledenverbinding. Misschien kan dat nog meegenomen worden.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) vraagt of mevrouw Koning-Hoeve (CDA) het met haar eens is dat de transitie echt nodig is, ook in het belang van de boeren om te zorgen dat we de komende jaren nog steeds goede ondernemers in de agrarische sector hebben.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) probeert te zeggen dat er al heel veel gebeurt wat gewoon goed is. Er wordt echter steeds gedaan alsof alles in transitie moet. Er zijn al heel veel dingen die gewoon goed gaan.

De heer **De Wit** (VVD) komt allereerst op de hoofdlijn, namelijk dat er in de commissie NLG gezocht

moet worden naar de balans tussen ecologie en economie. Wat de VVD betreft, kan het verschil de komende anderhalf jaar nog gemaakt worden in de energie in de praktijk (de "gangmakers"). De provincie c.q. de Staten moeten helder zijn over wat zij waarom willen bereiken. Men moet ook vooral de voorwaarden invullen om uiteindelijk bedrijven en ondernemers in het veld de gelegenheid te bieden om ermee aan de slag te kunnen. De heer De Wit herhaalt zijn adagium van afgelopen week: "*Mensen willen wel veranderen, maar zij willen niet veranderd worden*." Misschien sluit dat ook wel een beetje aan bij het gevoel dat mevrouw Koning-Hoeve (CDA) net bracht. Als de provincie gaat pleiten voor bepaalde maatregelen, zoals waterpeilmaatregelen bij de bodemdaling, moet zij helder zijn over wat ze waarom wil bereiken. Alle alternatieven en mogelijkheden moeten worden onderzocht. Men moet met elkaar doordenken wat er mogelijk zou zijn en hoe men vanuit daar tot resultaten komt. De provincie moet zich immers niet blindstaren op een maatregel die misschien niet eens het beoogde effect heeft. Van de provincie vereist het scherpte in de doelen en breedte in de maatregelen die zij in de gebieden voorstaat.

Tot slot wil de heer De Wit nog reageren op het punt van mevrouw Gonggrijp (D66) over de energiebesparende maatregelen. Hoewel het zijns inziens meer een onderwerp voor de commissie RWK betreft, ziet de heer De Wit wel overlap op het punt dat hij in eerste termijn maakte. Nemen bedrijven ook maatregelen om hun stikstofemissies te voorkomen of op te vangen? Een en ander ligt in het verlengde van elkaar. Als het college op basis van geluiden uit het veld problemen signaleert in het doorvoeren van dergelijke maatregelen, is het goed als daar hier met elkaar een gericht gesprek over gevoerd kan worden. Welke maatregelen zou de provincie kunnen nemen om dat proces te versnellen?

Ondanks dat de heer **Kohler** (JA21) nog geruime spreektijd over heeft, is hij niet voornemens om deze vandaag te besteden. De gedachten van JA21 over NNN zijn welbekend.
De heer Kohler komt echter graag even terug op het akkefietje in eerste termijn met de heer Van Tiggelen (PVV), dat hij betreurt. Hij heeft soms het gevoel in een soort gemeenschap van gelovigen te zitten, met de lange tenen die erbij horen. Tegen de heer Van Tiggelen wordt gezegd dat hij mensen als "leugenaar" wegzet. De heer Kohler hoort de heer Van Tiggelen echter alleen ongemakkelijke maar wetenschappelijke waarheden verkondigen, net zoals de heer Smaling (SP) dat in het verleden deed. Het is waar dat methaan en ammoniak lichter zijn dan lucht en derhalve stijgen. Het is een wetenschappelijk feit dat het met regen naar beneden komt. Dit geldt ook ten aanzien van het gegeven dat stikstof zwaarder is dan lucht en derhalve gemakkelijke neerkomt. De meeste stikstof in Noord-Holland komt alleen uit het zee en uit het buitenland. Dat komt niet van de boerderijen die om de duinen heen liggen. Dit zijn wellicht geen plezierige dingen om te horen, maar het zijn wel waarheden. De heer Kohler hoort de heer Van Tiggelen vaak gedegen betogen houden. JA21 en de PVV zijn het over heel veel dingen niet eens, maar de heer Van Tiggelen doet goed onderzoek naar zaken. Hij vindt derhalve dat de commissie de heer Van Tiggelen de kans moet geven om zijn betoog voort te zetten.

De **voorzitter** voelt zich in dezen ook aangesproken. Omwille van de tijd zal zij er niet al te diep op ingaan. Binnen de commissie NLG wordt de mogelijkheid geboden om alle geluiden te laten horen. Dit dient echter wel op betamelijke wijze te geschieden. De voorzitter is het eerlijk gezegd eens met de geluiden die vanuit de commissie werden geuit. Als het voor de zoveelste keer gaat om de "*leugens die verteld worden*", meent zij daar iets van te mogen zeggen. Het is vervolgens aan eenieder om te bepalen wat hij of zij daarmee doet.

De voorzitter gaat over tot afronding van het agendapunt. De midterm review is gelezen en besproken. Er zijn overwegend positieve geluiden op ontvangen. Er is geconcludeerd dat er flinke stappen zijn gezet op eigenlijk alle portefeuilles. De provincie er nog niet op het terrein van gezonde leefomgeving en biodiversiteit. Er moet nog veel gebeuren. In de expertmeeting van 18 november jl. is gezegd dat de stap moet worden gezet "*van energie naar realisatie*". Die energie is er thans, ook op de punten over stikstof, de veenweidestrategie, NNN, agrarisch natuurbeheer, een landbouwkundige hoofdstructuur et cetera. Thans gaat het echt over het verder gestalte geven van de realisatie ervan. De komende twee jaar mag men daar kritisch op zijn, ook als commissie.

De voorzitter deelt mede dat de rondvragen morgen dan wel uiterlijk overmorgen op schriftelijke wijze zullen worden beantwoord.

9. B-agenda Recreatie

9.a Recreatie: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Dekker** (CDA) geeft aan dat haar fractie de mening van het Dagelijks Bestuur deelt dat een goed Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) van toegevoegde waarde is en dat de dagelijkse gang van zaken nog heel even kan doorgaan. In deze begrotingswijziging wordt er eigenlijk wel snel van uitgegaan dat de kosten voor de ingehuurde externe krachten even hoog zijn als de kosten van het vertrekkende personeel. Dat komt op het CDA wat naïef over, ook gezien de huidige arbeidsmarkt. De CDA-fractie wil dit als aandachtspunt meegeven, zij het dat het geen gewijzigde zienswijze behoeft. Wat haar betreft, is het een hamerstuk.

De **voorzitter** constateert dat er verder geen bijdragen vanuit de commissie zijn en geeft gedeputeerde Zaal de gelegenheid om kort te reageren.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
Gedeputeerde Zaal merkt op dat er signalen zijn dat het met de huidige kosten haalbaar is. Zij zal het aandachtspunt van mevrouw Dekker (CDA) echter overbrengen in de eerstvolgende DB- en AB-vergaderingen.

De **voorzitter** concludeert dat onderhavige voordracht als hamerstuk naar de PS-vergadering van 13 december a.s. zal worden doorgeleid.

10. B-agenda Landbouw

10.a. Agenderingsverzoek CU van C-naar B Brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan de heer Klein (CU) als indiener van het agenderingsverzoek.

De heer **Klein** (CU) merkt op dat de nationale en provinciale invulling van het nieuwe Europese landbouwbeleid een heel belangrijk onderwerp voor de toekomst van de agrarische sector is. Hoe kan de verduurzaming worden gerealiseerd? En hoe kan tegelijkertijd duidelijkheid en toekomstperspectief worden geboden aan de agrariërs? Het verbaasde de ChristenUnie dat het nog niet eerder in commissieverband is besproken. Kan de gedeputeerde hierop reageren? Op welke manier is de gedeputeerde met de input van PS naar het IPO gegaan?

Wat betreft de inhoud was de ChristenUnie nogal teleurgesteld over de conservatieve insteek van de IPO-notitie. In plaats van maximaal in te zetten op effectief gebruik van het geld ten behoeve van toekomstbestendige landbouw, vraagt het IPO om het zo veel mogelijk bij het oude te houden. Het gaat dan met name over de overheveling van de eerste pijler naar de tweede pijler. Vanzelfsprekend moet deze overheveling op een zorgvuldige manier gebeuren. Agrariërs moeten de ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering aan te passen. De provincie kan hen niet van het ene op het andere moment voor heel andere feiten stellen. De ChristenUnie vindt wel dat het toekomstbeeld duidelijk ook in overeenstemming met de rest van het beleid moet zijn. Om die reden vindt zij het belangrijk om zo veel mogelijk geld in te zetten voor de plattelandsontwikkeling en de ecoregelingen. Inmiddels zijn er moties in de Tweede Kamer aangenomen, waarin wordt opgeroepen om toch toe te groeien naar de 30% overheveling. De heer Klein heeft de navolgende vragen aan gedeputeerde:

- Waarom lukt het niet om met andere provincies gezamenlijk dit doel te onderschrijven?
- Hoe sterk staat de provincie in de onderhandelingen met het Rijk als op zo'n belangrijk onderwerp de standpunten blijkbaar zo uiteenlopen?
- Wat gaat er naar inschatting van de gedeputeerde gebeuren? Gaat het IPO op basis van de Kamermoties zijn advies aanpassen?

Met de agrarische natuurverenigingen beschikt de provincie over een heel goed instrument om te werken aan verduurzaming, natuurversterking, gezamenlijk met de agrariërs. Erkent de gedeputeerde dat de ANV's inderdaad een heel belangrijk instrument c.q. belangrijke partner vormen? Wil zij daarbij aansluiten? En welke mogelijke rol ziet zij nog voor andere organisaties op het platteland, zoals ook natuurorganisaties?

Dan komt de heer Klein op de financieringen en de vergoedingen. Er zijn nogal wat zorgen of de vergoeding vanuit de ecoregelingen wel voldoende is. Als de provincie de boeren vraagt om extra klimaat- en natuurdiensten te leveren, moet dat natuurlijk wel aantrekkelijk en kostendekkend zijn. Gaat de gedeputeerde zich daarvoor inzetten? De ChristenUnie vindt dat alle regelingen voor boeren dezelfde kant op moeten wijzen en heel goed op elkaar aangesloten moeten worden, zodat de provincie niet het een vraagt en Europa het ander. Op welke manier gaat gedeputeerde zorgen dat het beleid van de provincie en het GLB op elkaar aansluiten? Is gedeputeerde indien nodig bereid om extra cofinanciering bij te leggen?

Statenlid **Kostic** (PvdD) hoort de heer Klein (CU) terecht zeggen dat het een te belangrijk onderwerp is om er vanuit het IPO zo conservatief op in te zetten. Staat de ChristenUnie ervoor open om samen met de Partij voor de Dieren een ander geluid richting het Rijk te laten horen?

De heer **Klein** (CU) vindt dat een interessante gedachte. Hij stelt voor om even af te wachten wat de gedeputeerde zegt over het verdere proces. De heer Klein is echter teleurgesteld over de manier waarop het IPO het aanvliegt. Een en ander is ook niet in lijn met wat de provincie wil proberen te realiseren in haar landbouwbeleid.

De **voorzitter** geeft de overige Statenleden de gelegenheid om het woord te voeren in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Jellema** (PvdA) bedankt de ChristenUnie voor het agenderen. Ook de Partij van de Arbeid zou graag van de gedeputeerde horen hoe een en ander in IPO-verband tot stand is gekomen en hoe de provincie Noord-Holland zich nog in de memo kan herkennen. Diezelfde vraag zal ongetwijfeld ook in andere provincies worden gesteld. Het is typisch een geval van "*gooi het in een ton en je houdt iets verwaterds over*". Mevrouw Jellema schrok hier wel van.

Is de gedeputeerde bekend met de motie van Kamerlid Geurts van het CDA, die verkennend onderzoek wil gaan doen naar de verdere voortgang van het Nationaal Strategisch Plan? Inmiddels heeft PvdA-senator Crone in opdracht van de Tweede Kamer het onderzoek "*Vertrouwen in samenwerking door en met de landbouw*" uitgevoerd. Is de gedeputeerde hiervan op de hoogte? Gaat zij, voor zover mogelijk binnen haar bevoegdheid als gedeputeerde, daar iets mee doen?

De Staten hebben een mail van Natuurmonumenten ontvangen, waarin zij een aantal onderdelen van het Strategisch Plan en hetgeen uit Brussel komt, onder de aandacht brengen. Het betreft niet alleen maar de agrariërs. Zullen ook natuurorganisaties en biologische boeren betrokken worden bij de concrete uitwerking van de plannen? Kan de gedeputeerde hier iets over zeggen?

Voorts schijnt er een soort "gouden pakket" te zijn ontwikkeld, bijvoorbeeld voor kruidenrijk grasland en verminderde mestgift. Is dat iets wat de provincie gaat oppakken? De onderliggende vraag is eigenlijk wat men gaat meenemen in de eigen provincie. Ook schijnt er een soort "*artikel 66 Wet inrichting landelijk gebied*" te zijn. Mocht je iets willen met bepaalde bijzondere gebieden, dan moet je dat tijdig in Brussel aanmelden. Voor de provincie Noord-Holland betreft dat het veenweidegebied. Gaat de gedeputeerde daarmee aan de slag? Kan de provincie misschien nog iets aan *damage control* doen in de memo richting het IPO en richting Brussel? Wat zijn de provinciale bevoegdheden? Wat kan de provincie nog redden? Ziet de gedeputeerde dat ook zo?

Statenlid **Kostic** (PvdD) bedankt de ChristenUnie voor het agenderen. De Partij voor de Dieren vraagt al sinds 2019 via naar dit Nationaal Strategisch Plan en naar de ontwikkelingen daarin. Er is enige ontwikkeling in geweest. De Staten zijn derhalve enigszins op de hoogte gehouden, maar desalniettemin komt het ook voor de Partij voor de Dieren best als een verrassing. De ChristenUnie noemt het NSP een "*bepalend stuk voor de toekomst van de agrariërs*", maar het is veel groter dan dat. Met de invulling van de gelden voor de landbouw via het GLB en het NSP valt of staat het klimaat- en biodiversiteitsbeleid. Het is bepalend voor de toekomst van ons allen. Feit is dat het nieuwe GLB-beleid op Europees niveau al ingaat tegen de provinciale doelen, tegen de Green Deal, tegen de "*van boer tot bord*"-strategie. Eerder stelde de Europese Rekenkamer dat er de afgelopen jaren €100 miljard zonder resultaat aan klimaat en natuur is besteed. Straks worden er weer

miljarden aan belastinggeld ingezet, voornamelijk om dier- en mensonvriendelijke systemen in leven te houden.

Morgen stemt het Europees Parlement over dit beleid. Groene boeren, burgers en natuur- en milieuorganisaties hebben zich verenigd in de oproep om het hele beleid van tafel te vegen. Zoals het hoort. De discussie gaat nu over de mogelijkheid om gelden van de eerste pijler, meer een soort van blanco cheque, naar de groenere tweede pijler (plattelandsontwikkeling) over te hevelen. Er kan maximaal 40% worden overgeheveld. Dat zal in het kader van de klimaat- en biodiversiteitscrisis de beste keuze zijn. De IPO-notitie wil echter de al slappe Europese plannen en de plannen van het Rijk, die als onvoldoende beoordeeld zijn door experts en Wageningen, verder afzwakken. De provincie tekent nu voor slechts 15% overheveling. Wageningen geeft al aan dat daarmee de crisis niet zal worden opgelost. De ecologische regeling waar GS nu naar verwijzen -- waarschijnlijk wanhopig op zoek naar iets positiefs om te zeggen over de notitie -- is volgens Wageningen ook onvoldoende om goed te maken dat er minder dan 30% wordt overgeheveld. Er is alsof er een huis in brand staat, de provincies over de brandweer gaan en nu zeggen: "*Je mag maar een fractie van het water gebruiken dat echt nodig is om de brand te blussen.*" Op 8 december vindt een belangrijk debat hierover plaats. Vandaar de haast.

De Partij voor de Dieren wil GS vragen om namens PS een ambitieuze oproep aan het Rijk te doen om de maximale ruimte te pakken voor de groene transitie, met 30% tot 40% overheveling van pijler 1 naar pijler 2. Dit is namelijk het NSP waar fundamentele verschuivingen in moeten plaatsvinden. De volgende kans voor herziening van het landbouwbeleid zal pas in 2027 volgen; veel te laat, want we hebben nog maar acht jaar de tijd om het tijd te keren. Dit is dus geen moment voor verdere compromissen. Het nu zetten van grote stappen is letterlijk van levensbelang. Toon lef! Laat de provincie het IPO bedanken voor dit overleg, maar laat zij op haar strepen staan. Het IPO-compromis gaat hier ernstig onder de ondergrens heen van hetgeen verantwoord is. Statenlid Kostic vraagt ook andere fracties om deze oproep te steunen, met name de fracties die de natuur willen beschermen en die met de Partij voor de Dieren zij-aan-zij stonden in de klimaatmars. De partij overweegt derhalve ook een motie in te dienen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt de ChristenUnie voor het agenderen van onderhavig item. Begin november was zij samen met de heer Klein (CU) in Den Haag bij een bijeenkomst van de natuurorganisaties over het NSP. Tot haar verbazing hoorde zij daar dat gedeputeerde Zaal vanuit Noord-Holland een ander uitgangspunt bepleit dan de officiële reactie die zij als gemandateerde namens het IPO aan het ministerie had gestuurd. Dit lijkt het CDA niet acceptabel. Als het IPO via een gemandateerde met een standpunt naar buiten komt, is het niet opportuun om verschillende standpunten van provincies uiteen te zetten. Het CDA gaat ervan uit dat gedeputeerde Zaal als gemandateerde ook echt het standpunt van het IPO blijft uitdragen en daar niet van afwijkt. Kan zij dit toezeggen?

De heer Klein (CU) gaf aan dat het IPO in zijn notitie verzoekt om het zo veel mogelijk bij het oude te laten. Mevrouw Koning-Hoeve geeft aan dat dit niet het geval is. Ook de basispremie in het nieuwe GLB kent allemaal nieuwe eisen. De ecoregelingen zitten in pijler 1. Het betreft allemaal nieuwe eisen, gericht op meer natuur op landbouwgrond. Het betreft niet voor niets het Gemeenschappelijk Lándbouwbeleid, en niet het Gemeenschappelijk Natúúrbeleid. Er moet wel goed bekeken worden waar men het over heeft.

Het CDA is blij dat het IPO positief is over de collectieven. Deze functioneren prima en zijn zeer actief. Ze doen dus ook veel aan agrarisch natuurbeheer. Het CDA heeft een inhoudelijke vraag over de verdeling tussen pijler 1 en pijler 2. Stel dat er uiteindelijk toch meer geld wordt overgeheveld naar pijler 2 -- er ligt ook een motie die pleit voor 30% in plaats van 20% -- is de provincie Noord-Holland dan in staat om die cofinanciering te regelen? Geld in pijler 2 heeft immers cofinanciering nodig. Is dat geld dan beschikbaar?

De heer **Klein** (CU) merkt op dat mevrouw Koning-Hoeve (CDA) natuurlijk gelijk heeft dat er best iets verandert in het GLB. Maar zij moet toch ook erkennen dat binnen de kaders van het GLB het IPO zo ongeveer aan de meest conservatieve kant zit, door zo veel mogelijk niet te doen wat kan en het zo veel mogelijk te laten bij wat het is?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) is dat niet met de heer Klein (CU) eens. Het IPO heeft een ander standpunt over de overheveling naar beleid voor landschappelijke aanpassing. Maar binnen de basisregelingen gebeurt ook heel veel. Het IPO is haars inziens dus helemaal niet conservatief.

De heer **Klein** (CU) is het volledig met mevrouw Koning-Hoeve (CDA) eens dat er binnen de basisregelingen ook al een en ander gebeurt. Hij is het er echter niet over eens dat hetgeen de provincie doet in de plattelandsontwikkeling niet per se door agrariërs gebruikt kan worden. Dat is namelijk wél heel goed mogelijk. Men moet dan echter gezamenlijk om tafel om te bespreken wat men binnen een gebied wil realiseren en om te bekijken welke rol de agrariërs daarin kunnen spelen, zonder dat het al standaard als inkomenssteun bij de agrariërs terechtkomt. Dat lijkt de heer Klein een heel goede ontwikkeling.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) benadrukt nogmaals dat er dan wel cofinanciering bij moet. Als die er niet is, laat de provincie geld uit Brussel liggen dat zij heel goed zou kunnen gebruiken.

In pijler 2 zitten ook mogelijkheden voor het versterken van de positie van vrouwen in de landbouw, in verband met het streven naar gendergelijkheid en het benutten van kansen die het biedt als meer vrouwen actief worden in de landbouw. Volgens de statistieken is in Nederland het aantal vrouwelijke bedrijfshoofden het laagst van heel Europa, namelijk slechts 5%. Daar is dus nog wel een slag te slaan. Mevrouw Koning-Hoeve vraagt gedeputeerde of er binnen de Nederlandse regelingen ook een project komt met déze focus? Wil zij daar anders in IPO-verband naar kijken, opdat het ook in Noord-Holland kan worden uitgerold?

Tot slot leest het CDA ook iets over de "gebiedsgerichte aanpak". Wat wordt in dit verband met die term bedoeld? Mevrouw Koning-Hoeve verwacht dat het een andere insteek betreft dan die de provincie altijd gebruikt. Het kan niet zo zijn dat er geld overgeheveld wordt van het ene gebied naar het andere.

Mevrouw **De Groot** (SP) sluit zich omwille van de tijd grotendeels aan bij de inbreng van Statenlid Kostic (PvdD).

De heer **Cardol** (GL) heeft een aantal vragen, vooral aan het college. Hij is heel blij dat het onderwerp geagendeerd is door de ChristenUnie. Wel moet hierbij de kanttekening worden

geplaatst dat een en ander hopeloos vertraagd is door de coalitieonderhandelingen in Den Haag en een minister die geen tijd had om met de Kamer over deze zaken te spreken. Er is voor de ChristenUnie dus wel enige reden om een hand in eigen boezem te steken.

De vragen van de heer GroenLinks zullen waarschijnlijk deels overlappen met de reeds gestelde vragen.

De heer **Klein** (CU) vraagt of de heer Cardol (GL) zich realiseert dat de minister niet aan de leiband loopt van de PS-fractie van Noord-Holland?

De heer **Cardol** (GL) realiseert zich dat terdege. Hij benadrukt derhalve nogmaals dat hij verheugd is dat de ChristenUnie het punt heeft geagendeerd. De oorzaak voor het feit dat dit niet eerder is gebeurd, kan wellicht ook wel een andere oorzaak hebben dan alleen die in dit huis.

De heer Cardol is allereerst benieuwd naar de status van de IPO-notitie. Het is een merkwaardig document. In de inleiding staat dat het als zodanig bedoeld is om de Staten te informeren over de stand van zaken en hen mee te nemen in de dilemma's en de keuzes. Dit suggereert op z'n minst dat het inderdaad in de Staten behandeld moet worden, wat tot nu toe niet is gebeurd. Anders wordt het document ook niet aan de Staten gericht. Er wordt echter ook steeds gesproken over een "*compromis binnen het IPO*". Wat maakt dit een compromis van het IPO als er nog nergens een klap op is gegeven? In de Staten en evenmin in de colleges is het op deze manier geaccordeerd. Wellicht kan de gedeputeerde iets meer toelichting geven over de status van de memo.

In de brief van GS wordt gemeld dat Noord-Holland een andere inzet had in de discussies in het IPO. De heer Cardol (GL) is daar heel blij mee, aangezien hij alle opmerkingen deelt over de zeer bedroevende status van het IPO-stuk. Het college geeft ook keurig aan dat het een lagere basispremie had gewenst, 30% overheveling en een regionale vergoeding voor peilverhoging in de veenweiden. Hoe verhouden het compromis en de inzet van GS zich nu tot elkaar? Hoe moet dit worden gelezen? Gaan GS bijvoorbeeld nog iets doen met het standpunt dat zij in hun brief verwoordden en dat zich onderscheidt van het compromis van het IPO?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of de heer Cardol (GL) dan ook vindt dat de gedeputeerde met een ander standpunt naar het ministerie moet, terwijl zij namens het IPO gemandateerd is om met het IPO-standpunt daarheen te gaan?

De heer **Cardol** (GL) merkt op dat er misschien nog een onderscheid is tussen het zijn van gemandateerde namens het IPO en het zijn van gedeputeerde in de provincie Noord-Holland. Als dat er niet is, dan voelt de heer Cardol heel veel voor de oproep van de Partij voor de Dieren om gedeputeerde te vragen om naast het IPO-standpunt ook een zelfstandig standpunt van de Staten van Noord-Holland in te brengen. In die zin verwacht de heer Cardol dat het heel goed mogelijk is om er op die manier mee om te gaan.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of de heer Cardol (GL) dan niet vindt dat men raar bezig is als er binnen het IPO getracht wordt om zaken te coördineren en dat er dan zo verder mee wordt omgegaan?

De heer **Cardol** (GL) meent dat dat het geval zou zijn als hij het gevoel had dat dit standpunt een compromis is binnen het IPO dat daadwerkelijk bereikt is. Nogmaals, GroenLinks heeft het nog nooit gezien. Er wordt alleen maar een stuk voorgelegd waarvan gezegd wordt: "*Dit leggen wij voor om de Staten te informeren.*" Waarom ligt er niet een stuk voor waarin de Staten om hun mening wordt gevraagd? Dat zou dan toch moeten gebeuren? Dan is er sprake van een standpunt van de verschillende provincies, waarmee gezamenlijk op stap kan worden gegaan. Waar dát dan weer op uitgekomen zou zijn, kan de heer Cardol op dit moment natuurlijk niet beoordelen. GS zeggen echter in hun brief dat zij met een ander standpunt van start zijn gegaan. Dát standpunt zou de heer Cardol graag willen onderstrepen. Hoe gaat de provincie daar nu mee om? Als GS zeggen dat ze er niet mee uit de voeten kunnen, ondersteunt de heer Cardol het voorstel om als PS tot een voorstel te komen.

Er zijn inderdaad diverse moties in de Kamer aangenomen, waarin duidelijk wordt gevraagd om een andere invulling van het IPO-compromis (voor zover dat bestaat). De heer Cardol is derhalve benieuwd hoe de gedeputeerde aankijkt tegen deze moties. Wat is haar mening hierover? Dit geldt natuurlijk met name voor de motie over de 30% overheveling.

Een concretere vraag is nog welke ruimte er straks is als er een Nationaal Strategisch Plan is vastgesteld voor een regionale invulling. Dat is natuurlijk ook een belangrijk punt waarmee de Staten zelf nog zouden kunnen sturen. Maar ook dat vraagt wel een debat in de Staten over de wijze waarop daarmee moet worden omgegaan.

De heer **De Wit** (VVD) stelt vast dat men in een ingewikkeld construct zit. Het GLB heeft buitengewone relevantie, maar de besluitvorming ligt natuurlijk ook grotendeels buiten deze Staten en ook tussen verschillende landen. Daarmee kom je al als vanzelfsprekend uit in het "compromis-gepolder" dat in Europa natuurlijk ook noodzakelijk is om überhaupt tot besluitvorming te komen. Dit bemoeilijkt uiteindelijk wel het gesprek vandaag in deze commissie. Vanuit Europa moet er immers weer een nationale vertaalslag gemaakt worden. Die spanningsvelden zijn goed merkbaar.

Gehoord hebbende de expertmeeting van afgelopen week, wil de heer De Wit nogmaals benoemen dat er in de Staten niet zozeer over standpunten zou moeten worden gesproken, maar dat er met name belangen op tafel moeten worden gelegd. Standpunten komen immers voort uit belangen en de "waarom"-vraag. De heer De Wit kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het ook hier een relevant aspect is. Neem bijvoorbeeld de discussie over het percentage overhevelen. Voor bepaalde ondernemers betreft dit een vorm van inkomenszekerheid waaraan wordt gezeten. De heer De Wit kan zich derhalve goed voorstellen dat zij een standpunt zullen innemen met daarin een bepaalde mate van terughoudendheid.

> De heer **Cardol** (GL) vindt het mooi dat de heer De Wit (VVD) terugverwijst naar de expertmeeting. Volgens hem ging het de heer Evers, die de opmerking over belangen versus standpunten maakte, echter om de positie in gebiedsgerichte processen. Is de heer De Wit het met hem eens dat er in een Statenvergadering of commissievergadering niet vanuit belangen gesproken moet worden, maar dat er altijd vanuit standpunten gesproken wordt?

De heer **De Wit** (VVD) antwoordt dat de VVD meent dat het politieke uiteindelijk een

belangenafweging betreft. Daar kom uiteindelijk beleid uit voort. Het kan ook gebiedsoverstijgend zijn. Het kan ook bij andere thema's, anders dan een gebiedsproces, relevant zijn. Zeker ook in dit geval, omdat men in een ingewikkeld construct zit. De VVD gelooft in de vrije markt. Het ideaalbeeld van de heer De Wit zou zijn dat het landbouwbeleid in Europa helemaal niet gestoeld zou hoeven zijn op een inkomenssubsidie voor boeren, maar dat de Nederlandse boeren op basis van kwaliteit en het beste product bij wijze van spreken de Franse boer er gewoon uit concurreert. Nederland kent echter een ander systeem, dat zijn historie heeft. Binnen dat systeem wordt gezocht naar het maximale draagvlak om tot verandering te komen. In die zin omarmt de heer De Wit ook zeker bepaalde punten die in het NSP naar voren zijn gekomen, waarbij de discussie zich bijvoorbeeld vernauwt tot de hoogte van de overheveling. De heer De Wit meent echter dat de lobby van het IPO is ingehaald door het optreden in de Tweede Kamer. Hij verwacht derhalve dat er überhaupt een beweging gaat komen. De heer De Wit stelt voor om die even af te wachten. Hij ziet veel meer heil in het voeren van de discussie in de Staten op het punt dat de heer Cardol net aanhaalde. Hoe kan men vanuit de wijze waarop de regeling er straks uit komt te zien -- dat is uiteindelijk aan de minister om te beslissen -- in Noord-Holland meer gevoel krijgen bij wat er regionaal kan worden gedaan? Dat lijkt de heer De Wit een heel relevante vervolgvraag waarover wat hem betreft ook het gesprek in deze Staten kan worden gevoerd.

Tot slot heeft de VVD een aantal technische vragen gesteld. De heer De Wit bedankt GS voor de beantwoording. De belangrijkste vraag die nog resteert, luidt als volgt. Hoe gaat het college uiteindelijk de zeven jaar dat het plan gaat gelden, ook monitoren op de aspecten die in de technische beantwoording zijn genoemd? Het betreft dan onder meer kosteneffectiviteit van maatregelen, inkomenszekerheid en doelgericht te werk gaan. Hoe wordt uiteindelijk gedurende het NSP gemonitord dat een en ander daadwerkelijk wordt bereikt? En welke ruimte is er dan om bij te sturen?

Mevrouw **Jellema** (PvdA) hoort de heer De Wit (VVD) helemaal niet over de transitie. Hij heeft het wel over inkomenszekerheid en dat de boeren voort moeten. Dat is allemaal steekhoudend. Als we de Nederlandse boer zijn gang zouden laten gaan om de Franse eruit te concurreren, zouden er misschien wel nog meer onkruidbestrijdingsmiddelen moeten worden gebruikt. Mevrouw Jellema hoopt niet dat de heer De Wit terug wil naar die situatie.

De heer **De Wit** (VVD) meent dat hem nu enigszins woorden in de mond worden gelegd. Het doel vanuit het GLB is wat de VVD betreft dat het voedsel op een zo goed mogelijke manier geproduceerd kan worden. Het moet toegankelijk zijn voor de consument. Het moet ook zo'n minimaal mogelijke impact hebben op het milieu. Het betekent ook dat de ondernemer er een goede boterham aan kan verdienen. Een van de aspecten daarbinnen betreft het GLB. Dat is nu eenmaal een relevant onderdeel van het huidige systeem. Dat betekent niet dat daarmee alle individuele boeren in Nederland in dezelfde mate door een transitie moeten op de punten die de heer De Wit net noemde. Sterker nog, er is een heel diffuus beeld. De heer De Wit gaat niet mee in de algemene teneur dat daarmee iedere boer hier in een transitie zou moeten zitten. De politiek en ook de samenleving moeten helder zijn over de verwachtingen op het gebied van voedsel, bloemen en andere agrarische producten. En welke speelruimte geef je bedrijven vervolgens mee om daar invulling aan te geven? Dat is de taak van de politiek.

De heer **Klein** (CU) herkent heel erg het verhaal van de VVD dat er speelruimte gegeven

moet worden aan de boeren om zelf een invulling te kiezen, zij het binnen bepaalde grenzen en kaders. En het is toch juist aan de overheid c.q. de provincie om deze aan te geven, opdat ze passend zijn bij een duurzaam en toekomstbestendig agrarisch gebied?

De heer **De Wit** (VVD) is het daar volledig mee eens. Nederland kent tal van aspecten waartoe grenzen worden aangegeven (o.a. Klimaatakkoord, Stikstofbeleid, provinciaal beleid ten aanzien van bijvoorbeeld het "agrarisch ondernemerschap binnen natuurgebieden"). De heer De Wit begrijpt derhalve niet helemaal waar de heer Klein (CU) naar zoekt in het kader van het stellen van grenzen.

De **voorzitter** wijst erop dat de heer Klein (CU) door zijn tijd heen is. Zij staat hem echter toe om het nog even toe te lichten.

De heer **Klein** (CU) bedankt de voorzitter voor haar clementie. Hij bedoelde te zeggen dat de provincie verantwoordelijk is voor natuurkwaliteit en ook voor biodiversiteitsherstel. Zij heeft hier visies en beleid voor. Daarbinnen zou het toch juist goed zijn om aan te geven welke ruimte er dan is om in bepaalde gebieden te ondernemen? Dat kan dus ook betekenen dat de provincie daarvoor specifiekere grenzen stelt dan die algemene grenzen die in het Klimaatakkoord zijn gesteld? Is de heer De Wit (VVD) dit met hem eens?

Dit doet de heer **De Wit** (VVD) denken aan de discussie over NNN-realisatie. Hij meent dat de provincie daarin specifieke grenzen heeft aangegeven. Bepaalde natuurdoelen gelden daar nu eenmaal en deze vormen een grens voor de bedrijfsvoering. In het Masterplan Biodiversiteit wordt getracht om initiatieven te ontplooien. Hierin laat men zien dat men het belangrijk vindt en er ook daadwerkelijk aan mee wíl doen. De heer De Wit ziet het derhalve niet zozeer als het stellen van een grens, maar meer als het werken aan een gezamenlijk doel en het faciliteren daarvan. Een ander kaderstellend iets vanuit de Staten betreft de Voedselvisie. De heer De Wit meent derhalve dat de provincie aardig wat grenzen heeft aangegeven. De crux is nu vooral hoe het NSP benut kan worden om de gestelde doelen uiteindelijk ook in de praktijk te halen. Daarbij heeft men dan te maken met de discussie over overheveling van enerzijds de inkomenszekerheid, de "boterham" van de ondernemer -- als hij het geld niet meer heeft om iets te doen, houdt het überhaupt op, hetgeen ook onwenselijk is -- en anderzijds het maximaal kunnen inzetten van de stimulering en dat ook geldelijk ondersteunen van ecoregelingen, waarvan je dan moet hopen dat ondernemers zich daarvoor gaan aandienen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) bedankt de ChristenUnie voor het agenderen van dit belangrijke onderwerp. Het GLB en de vertaling naar Nederland middels het NSP is van substantiële invloed op de inkomens van agrariërs en daarmee een belangrijk instrument voor de overheid voor de door haar gewenste ontwikkelingen, zoals op klimaat en natuur. D66 is van mening dat publiek geld zo veel mogelijk moet worden ingezet voor publieke doelen en dat de verschuiving van inkomenssteun naar doelgerichte betalingen helpt om deze publieke doelen te behalen. Landelijk is inmiddels door de aangenomen moties van onder andere D66 in samenwerking met een aantal andere partijen om stapsgewijs naar de 30% overheveling van pijler 1, de inkomenssteun, naar pijler 2, de ecoregeling, te groeien. Precies wat D66 en PS willen, en wat de inzet van GS was voorafgaand aan hun onderhandelingen in het IPO. In het IPO is draagvlak voor overheveling van pijler 1 naar pijler 2. Het bereikte compromis daarbij is helaas wat minder vergaand dan D66 zou willen. Maar gelukkig is dit compromis niet meer relevant door de aangenomen moties in de

Tweede Kamer.

Een interessante vraag is hoe het NSP nader zal worden ingevuld en hoe dit gaat werken, zowel landelijk als provinciaal. Hoe zou de invulling bijvoorbeeld gebruikt kunnen worden voor peilverhoging in gebieden die met bodemdaling te maken hebben? Mevrouw Gonggrijp heeft hier tijdens de behandeling van de midterm review een paar algemene opmerkingen over gemaakt. Hoe stimulerend en effectief gaan de verschillen tussen goud en brons bij de ecoregelingen werken? Gaan de agrariërs door de ecoregeling daadwerkelijk meer doen aan de ecodoelstellingen? D66 is heel benieuwd hoe dit nu gaat uitpakken en wil hierover graag op de hoogte worden gehouden. Nog mooier zou het zijn als de Staten hierover verder met elkaar in gesprek zouden kunnen gaan.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
Gedeputeerde Zaal merkt op dat er ook een aantal technische vragen zijn gesteld. Zij zal proberen daar vandaag een antwoord te geven, maar mogelijk moeten er een paar antwoorden schriftelijk worden nagestuurd.

Er is een aantal lijnen te onderscheiden in het betoog van de Statenleden. Gedeputeerde zal deze in blokken bespreken. Zij stelt voorop dat in Noord-Holland een heel belangrijke ambitie is neergelegd; eerst in het coalitieakkoord en later ook in de Voedselvisie. Deze vormt altijd de leidraad waarmee zij als gedeputeerde van Noord-Holland naar het IPO, de Tweede Kamer, het Rijk of Brussel gaat. Voor de uitvoering van de Voedselvisie en de ambitie in 2030 om natuurinclusieve landbouw te realiseren, heeft de provincie het GLB-instrument keihard nodig. Het is immers een belangrijke financiële knop om aan te draaien. Deze moet vergroenen. Zoals het er nu naar uitziet, betekent dat niet dat het GLB geen mooie dingen heeft gebracht. De heer Klein (CU) noemde reeds de belangrijke ontwikkeling van de agrarische collectieven. Gedeputeerde hoopt hier in de toekomst weer heel nauw mee te kunnen samenwerken. Sterker nog, zij spreekt hen op 26 november a.s. over onder meer onderhavig onderwerp.

Vergroening is noodzakelijk en wat gedeputeerde betreft de enige weg vooruit. Gedeputeerde Zaal maakt de algemene opmerking dat de provincie heel veel opgaven en ambities kent op het gebied van stikstof, klimaat, bodemdaling en verduurzaming van de landbouw in het algemeen. Het GLB is niet het enige instrument. Om die reden moet de provincie bij het Rijk benadrukken dat er ook extra middelen nodig zijn voor deze opgaven. Voorts wijst gedeputeerde Zaal erop dat in dit huis €6 miljoen is vrijgemaakt voor de Voedselvisie om ook daarop in te zetten. Haar collega-stafhouder zegt altijd dat het GLB geen "1000-dingendoekje" is. Gedeputeerde is het hiermee eens, maar het is wel een heel belangrijk instrument.

Gedeputeerde komt op de status van het stuk, ook wel het "IPO-compromis" genoemd. De provincie is met het IPO in gesprek geraakt over wat de inzet richting de minister gaat zijn. Wat betreft het "speelveld" in de GLB-wereld is het natuurlijk Brussel die uiteindelijk het NSP vaststelt, op voordracht van de minister, die daartoe de Tweede Kamer, de twaalf provincies en de 21 waterschappen consulteert. En eigenlijk moet dat allemaal in één NSP. Dat je het dan niet helemaal met elkaar eens bent op alle punten, is evident. Iedereen in dit huis weet dat je soms een

standpunt moet verdedigen waar je misschien niet 100% achter staat. Maar zonder compromis is er gewoon geen openbaar bestuur. Er is getracht om met de twaalf provincies één standpunt c.q. compromis te formuleren. Dit lag in het document, waarna minister Schouten zei dat er niet verder gesproken zou worden over het GLB, omdat er eerst een onderhandelingstraject werd gestart. Minister Schouten is een van de onderhandelaars. Vervolgens is het dus overgelaten aan de politiek bij het Rijk. Hierdoor raakte de status van het stuk een beetje in het ongewisse. Het is nog wel steeds hetgeen wat de provincies gezamenlijk hebben besproken, maar inmiddels zijn er ook allerlei landelijke ontwikkelingen waardoor er weer herijkt moet worden. Het stuk lag er inmiddels wel, waarna gedeputeerde heeft besloten om het ter informatie aan PS te sturen, in de veronderstelling dat het inderdaad geagendeerd zou worden. In het vervolg zal er natuurlijk verder over gesproken worden.

Het is altijd lastig om het met twaalf provincies eens te worden, maar eenieder is van mening dat de transitie moet worden ingezet. Ook is men het er in dit huis over eens dat er draagvlak moet zijn voor de maatregelen. Voorts moet men ervoor zorgen dat het GLB zodanig in elkaar zit dat iedereen de mogelijkheid heeft om mee te doen. Die twee kanten beluistert gedeputeerde ook in onderhavige discussie. Men is het niet altijd eens over de snelheid, het tempo en de percentages. Die verschillen heel erg, hetgeen is terug te zien in het compromis. Op dit moment liggen er verschillende Kamermoties. De motie-De Groot c.s. van de vier onderhandelende partijen vraagt het meest expliciet om door te groeien naar 30%, met onderzoek en tussenevaluaties om te monitoren of de juiste effecten ook bereikt worden. Gedeputeerde verwacht dat dat een heel aardige richting is, waarbij vanuit de provincie de kanttekening moet worden geplaatst dat het GLB niet het enige instrument is en dat er ook geld van het Rijk bij moet. Zo zeggen de provincies bijvoorbeeld dat veenweidegebied uit andere middelen moeten worden voldaan. Dat zijn nog twistpunten met het Rijk. Het IPO gaat zich naar aanleiding van de moties nu verder beraden op wat het gaat doen. Gedeputeerde is blij met de fijne input van de Statenleden over het provinciale standpunt. Het standpunt van Noord-Holland blijft altijd de wijze waarop het GLB zo veel mogelijk kan bijdragen aan de uitvoering van de ambities, zoals die zijn neergelegd in het coalitieakkoord, de Omgevingsverordening en de Voedselvisie. Dat zal derhalve de inzet van gedeputeerde blijven. Zij is echter ook gemandateerde van het IPO en kan beide goed scheiden.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of gedeputeerde nu met zoveel woorden zegt dat onderhavige memo eigenlijk geen status meer heeft. Is de memo links en rechts ingehaald door de werkelijkheid van vandaag?

Gedeputeerde **Zaal** meent dat de memo nog steeds het standpunt van de twaalf provincies op een compromis betreffende het GLB weerspiegelt. Men heeft nu echter te maken met de situatie, waarbij er een aangenomen motie van de meerderheid van de Kamer ligt en partijen bezig zijn met formatieonderhandelingen. Dit schept een ander beeld. Er dient bepaald te worden wat een en ander betekent voor de Noord-Hollande inzet. Daar zal ook met de andere provincies over gesproken moeten worden. De basis ligt echter in het compromis. En verder kan natuurlijk iedere provincie haar eigen standpunt richting de Kamer te laten zien.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt wanneer het volgende overleg van het IPO plaatsvindt?

Gedeputeerde **Zaal** (D66) weet dat even niet uit haar hoofd, maar dat zal een dezer weken zijn.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of zij D66 nu hoort zeggen dat het IPO-standpunt wordt gecommuniceerd, maar dat iedere provincie ook nog haar eigen standpunt aan de Kamer en de minister communiceert.

Gedeputeerde **Zaal** (D66) geeft aan dat uiteindelijk het IPO-standpunt met de minister wordt besproken. Daarnaast staat het iedere provincie natuurlijk vrij om haar eigen standpunt in te nemen. Dat heeft de provincie Noord-Holland ook gedaan middels de brief die zij aan de Statenleden heeft gestuurd. Deze is openbaar. Geen enkele provincie zal 100% achter zo'n compromis staan. Zo werkt het gewoon in IPO-verband en in de onderhandelingen over het NSP. Er zullen ook provincies zijn die nog minder willen overhevelen. Dat is ieders recht. Gedeputeerde is er in eerste instantie vooral om het standpunt van Noord-Holland kenbaar te maken.

De heer **Cardol** (GL) heeft nog twee vragen:
- Het IPO vindt plaats op 8 december. Is het dus in principe mogelijk dat er voor 8 december een ander IPO-standpunt ligt?
- Het is een logische conclusie dat er verschillen zitten tussen het provinciale standpunt en het IPO-standpunt. Is de gedeputeerde dan van plan om het provinciestandpunt, dat dus afwijkt van het huidige compromis van het IPO -- hopelijk is dat over circa twee weken anders -- expliciet naar Den Haag te communiceren?

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat zij niet verwacht dat het IPO-standpunt opeens 180 graden gedraaid is. Uiteindelijk zit iedereen gewoon nog op hetzelfde. Men moet zich echter wel afvragen wat de betekenis is van de ontwikkelingen die in Tweede Kamer hebben plaatsgevonden. Gedeputeerde Zaal is altijd bereid om het standpunt van Noord-Holland naar voren te brengen. Dit gebeurt ook. Uiteindelijk is het echter wel belangrijk dat je aan tafel zit bij het Rijk. Dit is alleen maar mogelijk als je daar met de twaalf provincies aanwezig bent. In het compromis staat heel duidelijk dat de verschillen per provincie groot zijn. De minister weet dat ook. Het is dan aan de provincie om, ook weer gelet op de belangen van het Rijk en de belangen van het waterschap, tot één NSP te komen dat ook nog door Brussel wordt geaccepteerd.

De heer **Klein** (CU) verbaast zich erover dat er toch een compromis in staat. Waarom staat er in die IPO-stukken niet op welke punten men het eens is en op welke niet? Thans pleit gedeputeerde immers voor iets wat zij helemaal niet wil.

Gedeputeerde **Zaal** geeft aan dat Brussel vraagt dat er bepaalde keuzes worden gemaakt. Er liggen gewoon bepaalde vragen voor. En anders wordt het volledig aan anderen overgelaten. Daar zou gedeputeerde Zaal zich niet plezierig bij voelen.

Gedeputeerde Zaal meent dat er voor nu voldoende is gezegd over de status van het stuk en over hoe we verdergaan. Zij wil graag nog wel het volgende bepreken. Stel dat er een NSP ligt, hoe gaan we dan verder met elkaar? Op het moment dat er een NSP ligt, hangt het een beetje af van de overheveling. Richting mevrouw Koning-Hoeve (CDA) merkt gedeputeerde op dat de provincie voor de overhevelingsgelden niet behoeft te cofinancieren. Het betreft allemaal middelen uit Brussel en leidt niet tot een grotere cofinancieringsvraag. Voor de cofinanciering die in het eerdere deel van pijler 2 zit, hebben GS bij de Kaderbrief al een voorstel gedaan. Daar behoeft de provincie zich wat dat betreft geen zorgen over te maken. Het betreft landelijke en Brusselse kaders, maar er zijn in

het GLB wel knoppen waar men aan kan draaien. Hier is enige provinciale ruimte voor. Dat heeft de provincie recent ook gedaan door een regeling op te zetten die aansluit bij de Voedselvisie. Zij zal dat in de toekomst ook doen. Het is goed om daar het gesprek met de Statenleden over aan te gaan. Gedeputeerde wil voorts het gesprek aangaan met de sector. Zij heeft de woordvoerders goed gehoord dat niet alleen de landbouw maar ook andere organisaties erbij betrokken moet worden, zoals natuurorganisaties. Dat is ook volstrekt logisch. Gedeputeerde Zaal doet het navolgende procesvoorstel. Zij zal de Staten op de hoogte houden van de gesprekken binnen het IPO en van de gesprekken die er eventueel met het Rijk zullen worden gevoerd.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording. Zij wil de ChristenUnie nog een halve minuut spreektijd toekennen voor onderhavig agendapunt. De voorzitter constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn.

Tweede termijn

De heer **Klein** (CU) bedankt gedeputeerde Zaal hartelijk voor haar beantwoording. Het is fijn om te horen dat zij in ieder geval de rol van agrarische natuurverenigingen wil betrekken in het volgende traject. Begrijpt de heer Klein het goed dat de €6 miljoen in de Voedselvisie ook inderdaad betrokken kan worden bij het gezamenlijk uitvoeren van de provinciale doelen rondom het landelijk gebied? De ChristenUnie pleit er daarbij voor dat de doelen die in het GLB worden nagestreefd, alsmede de eigen provinciale doelen, mogelijk één-op-één op elkaar zijn afgestemd, zodat het voor agrariërs gewoon duidelijk is wat er op de lange termijn van hen wordt gevraagd.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) bedankt de gedeputeerde voor haar beantwoording. Zij zou bijna willen zeggen: "*I feel for you.*" Het zal niet gemakkelijk zijn.
Mevrouw Jellema heeft nog een opmerking voor haar collega-Statenleden. Nu wil het toeval dat mevrouw Er (GL) en mevrouw Jellema (PvdA) afgevaardigden naar het IPO zijn. Laatstgenoemde zou best een tegengeluid richting het IPO willen laten horen. Zij ontvangt hiertoe graag de nodige input van de gedeputeerde en de collega-Statenleden (per e-mail), opdat de provincie niet als een mak lammetje naar de slachtbank gaat.

De **voorzitter** vraagt of mevrouw Jellema zelf ook een deadline of een vervolgafspraak heeft.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) merkt op dat het IPO tot nader order is afgelast. Op 6 december a.s. zou een mooi diner plaatsvinden, maar ook dat gaat niet door. Mevrouw Jellema klimt derhalve in de pen en richt zich dan via de digitale weg tot het IPO.

De **voorzitter** merkt op dat iedereen dit aanbod heeft gehoord. Zij roept op om vooral een signaal op dit punt richting mevrouw Jellema (PvdA) en mevrouw Er (GL) in IPO-verband te geven.

De heer **Cardol** (GL) heeft nog een paar korte opmerkingen. Hij ondersteunt het punt van het belang van de agrarische natuurverenigingen. Hij heeft ook gehoord van de gedeputeerde dat er binnenkort nog een keer apart gesproken zal worden over de invulling. De heer Cardol heeft ook goed gehoord dat de gedeputeerde zegt dat er natuurlijk een verschil blijft bestaan tussen het standpunt dat zij als gedeputeerde uitdraagt en het standpunt dat zij als gemandateerde van het IPO uitdraagt. Het lijkt de heer Cardol goed om dat vast te houden.

De oproep van mevrouw Jellema (PvdA) om het standpunt naar het IPO uit te brengen, lijkt de heer Cardol ook een uitstekend voorstel. Hij zou daar dan echter niet mee willen wachten tot de eerstvolgende vergadering. Laat de gedeputeerde dat gewoon via een andere weg, deels op basis van hetgeen vandaag gedeeld is over de visie, kenbaar maken naar het IPO, om op die manier ook duidelijk te maken dat er op z'n minst vanuit Noord-Holland gedifferentieerd gedacht wordt over het huidige compromis dat er ligt. De heer Klein zal gedeputeerde Zaal in ieder geval graag voeden met informatie.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of mevrouw Jellema (PvdA) dan de punten van alle partijen meeneemt richting het IPO. Hoe bepaalt zij wat een meerderheid is? Mevrouw Koning-Hoeve vindt dit lastig, maar gaat ervan uit dat mevrouw Jellema ook de punten van het CDA zal meenemen.

De gedeputeerde zegt dat er overleg is met de natuurorganisaties. Dat is prima, maar mevrouw Koning-Hoeve benadrukt nogmaals dat dit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid betreft en niet het Natuurbeleid. Laat gedeputeerde dat alstublieft meenemen. Mevrouw Koning-Hoeve is tot slot blij dat gedeputeerde overleg heeft met de collectieven.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) bevestigt mevrouw Koning-Hoeve (CDA) dat zij natuurlijk alle standpunten zal meenemen; zij is de afgevaardigde voor alle Statenleden. Mits zij maar helder hun punten naar voren brengen. Mevrouw Jellema neemt haar taak heel serieus.

In reactie op het laatste punt van mevrouw Koning-Hoeve (CDA) beaamt de heer **Cardol** (GL) dat het gaat om het landbouwbeleid, maar dat het ook gaat om plattelandsontwikkeling. Het platteland is toch niet alleen van de boeren? Is mevrouw Koning-Hoeve dat met hem eens?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat zij dat met de heer Cardol (GL) eens is voor de tweede pijler.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in tweede termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66) ...:
Gedeputeerde Zaal hoorde mevrouw Jellema (PvdA) net zeggen: "*I feel for you*". Zij heeft zich nu echter in dezelfde situatie gemanoeuvreerd en mag namens heel veel verschillende partijen één standpunt gaan formuleren. Dat zal mevrouw Jellema vast goed afgaan. Gedeputeerde is voorts benieuwd naar het standpunt van de hele PS.

Tegen mevrouw Koning-Hoeve (CDA) merkt gedeputeerde Zaal op dat zij even in verwarring is. Het ene moment moet er integraal worden gewerkt en het volgende moment moet het allemaal weer verkokerd. Gedeputeerde sluit zich derhalve aan bij de heer Cardol (GL) dat deze ontwikkeling veel breder is, maar dat het GLB primair gebruikt moet worden voor de transitie van de landbouw. Dat betekent volgens gedeputeerde echter niet dat anderen daar niet bij betrokken kunnen worden en daar niets over mogen zeggen. Het is heel belangrijk dat het draagvlak heeft op het hele platteland.

Gedeputeerde heeft één vraag gehoord, te weten van de ChristenUnie over de middelen van de Voedselvisie. De provincie heeft recent een GLB-instrument opengesteld. Daarvoor is cofinanciering uit de Voedselvisie gehaald. Op het moment dat Europese subsidieregelingen volstrekt aansluiten bij de ambities uit de Voedselvisie, is het een heel mooie win-winsituatie om daar de cofinanciering te vinden. Dit is in de toekomst ook mogelijk, maar de randvoorwaarde is dan wel dat het een een-op-een uitvoering van de Voedselvisie moet zijn. Gedeputeerde bedankt de Statenleden voor hun inbreng, die zij zal meenemen in het vervolg. Tot besluit merkt zij op dat het een lastig dilemma maar voorts een heel mooi dossier betreft.

De **voorzitter** bedankt de ChristenUnie nogmaals voor het agenderen en rondt het agendapunt af.

11. Rondvraag gedeputeerde Zaal (Landbouw, visserij, recreatie, toerisme, dierenwelzijn)

De ingediende vragen voor de portefeuille van gedeputeerde Zaal zullen schriftelijk worden behandeld.

12. B-agenda Natuur

12.a Agenderingsverzoek PvdD brief van C naar B: Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker, die zich voor onderhavig agendapunt heeft aangemeld.

Inspreker
Mevrouw **Laan** spreekt in op persoonlijke titel:

"*Mijn naam is Amber Laan. Ik ben 25 jaar en heb samen met mijn ouders en zusje een melkveehouderij in het dorpje Warder in Polder Zeevang. Onze boerderij en bijbehorend land waar wij onze koeien weiden, ligt in het gelijknamige N2000-gebied Polder Zeevang. Zoals u weet, worden in N2000-gebieden bepaalde soorten beschermd. Voor ons gebied betreft het negen vogeldoelsoorten. Polder Zeevang kenmerkt zich door polderlandschap en koeien in de wei. Vrijwel het gehele areaal in polder Zeevang wordt dan ook beheerd door melkveehouders.*

Voor het nieuwe beheerplan 2021-2027 van ons N2000-gebied zijn wij in gesprek geweest met de provincie Noord-Holland. En ook met alle andere belanghebbenden hebben wij laten weten wat de belangen zijn in het gebied en hoe wij eigenlijk samen tot het beschermen van die doelsoorten willen komen. Niet alleen in het inspraakproces, maar ook daarvoor zijn al diverse signalen naar de provincie afgegeven over het aantal ganzen in het gebied polder Zeevang dat nog ieder jaar toeneemt. De taxateurs in Zeevang geven aan dat de schade die de ganzen veroorzaken het afgelopen jaar (2021) opnieuw ongeveer 15% is toegenomen. In eerste instantie is een veelvoorkomende soort positief! De grote hoeveelheid ganzen in polder Zeevang hebben dusdanig veel invloed op de andere soorten, onder andere ook de doelsoorten die wij voor Natura2000 beschermen, dat het wijselijk is om het aantal ganzen in ons gebied terug te dringen. Deze overzomerende ganzen eten al het voedzame gras op voor de grasetende trekkende vogels. Ook op het landschap hebben ganzen een negatieve invloed. Zij vreten alle percelen kaal (minder groen) en poepen op de weilanden en in het oppervlaktewater. Hierdoor verandert ook de botanische

samenstelling van het perceel, is het gras minder lekker voor de koeien die wij graag weiden en heeft het een negatieve invloed op de waterkwaliteit. Van jongs af aan ben ik heel fanatiek met het beschermen van weidevogels en ging in samen met mijn opa in het gebied op pad om weidevogelnesten te herkennen en te beschermen. Mede door het enorm toenemend aantal ganzen in het gebied zijn het aantal weidevogelsoorten en de nestmogelijkheden afgenomen. Namens de melkveehouders in het gebied pleiten wij voor een gecoördineerd beheer van de ganzen. Niet alleen omdat de ganzen het gras opeten van onze bedrijfsvoering, maar met name omdat zij de andere soorten in het gebied negatief beïnvloeden. De hoeveelheden waarin de ganzen in ons gebied voorkomen -- ik denk niet dat dat binnenkort uit zichzelf zal afnemen -- zorgen voor ecologische onbalans in het aantal dieren dat volgens het beheerplan beschermd dienen te worden. Alle gebiedspartijen delen deze mening, waaronder de natuurorganisaties, dorpsraden en gemeente. Wij zijn daarom bezig om in gezamenlijkheid met alle partijen een gedegen ecologisch onderzoek uit te laten voeren naar het effect van de ganzenpopulatie in Polder Zeevang op het totale ecologische systeem en de waterkwaliteit. Wij vragen u dan ook als provincie om aan te sluiten bij dit onderzoek en dat wij zo nodig tussentijds in gesprek kunnen gaan en het beheerplan kunnen aanpassen. Wij pleiten dus wel voor het gecoördineerd beheer, maar wij pleiten ook voor ecologisch onderzoek op de grote hoeveelheid ganzen in Polder Zeevang, op de andere soorten die wij willen beschermen. Ik ben potentieel bedrijfsopvolger in onze boerderij. Ik zie dat wij met ons landbouwbedrijf hele grote uitdagingen in ons gebied kunnen aangaan. Maar dit betekent wel dat we ook deze natuur beter met elkaar moeten beheren, zodat andere ecologische punten meer kunnen floreren."

De **voorzitter** bedankt mevrouw Laan voor haar inspraak.

De heer **Kohler** (JA21) bedankt mevrouw Laan voor haar inspraak. Hij fietst geregeld in het gebied. De hoeveelheid ganzen viel hem inderdaad op. Mevrouw Laan telde al van jongs af het aantal ganzen. Heeft zij een indicatie voor het teruglopen van het aantal weidevogels door de ganzen? Het is immers evident dat de ganzen de weidevogels verjagen.

Mevrouw **Laan** heeft geen concrete cijfers. Toen zij echter zo'n 8, 9 of 10 jaar was, ging zij met haar opa op pad en waren er ongeveer vier tot vijf nesten per perceel. Thans betreft het op sommige percelen zo'n twee tot drie nesten. Dit zijn dan ook vaak hele specifieke percelen. Mevrouw Laan durft er geen wetenschappelijke onderbouwing voor te geven, maar op percelen waar veel ganzen te vinden zijn, zijn minder weidevogels en andersom.

Mevrouw **Bouhlel-Lascaris** (SP) vraagt wat volgens mevrouw Laan de oorzaak is dat de ganzen op haar perceel gaan zitten. Als we het Natura2000-beheerplan mogen geloven, nestelen ganzen niet in haar gebied. Hoe kan dat?

Mevrouw **Laan** denkt dat de ganzen steeds meer in haar gebied nestelen als gevolg van de klimaatverandering, waardoor de ganzenpopulatie überhaupt meer verschuift. Eerst kwamen ze wat meer in het oosten van Nederland voor en nu steeds meer naar het westen, ook bij bijvoorbeeld de Beemster. Mevrouw Laan woont aan het IJsselmeer, waar de gans natuurlijk ook veel te vinden is.

Wat betreft de tweede vraag meent mevrouw Laan dat het in het Natura2000-beheerplan niet is opgenomen. De ganzen foerageren er, blijven er en maken er nesten. Het wordt niet vanuit

Natura2000 beschermd, maar het gebeurt wel. Als mevrouw Laan langs haar eigen percelen loop nationaal congres bodemdaling, zijn de ganzennesten met veel eieren niet op één hand te tellen. Het zijn er ontelbaar veel.

De heer **Zoon** (PvdD) bedankt mevrouw Laan voor haar inspraak. Het beheerplan beschrijft de gevaren voor de weidevogels en beschrijft juist niet dat de ganzen daarop van invloed zijn. Onderschrijft mevrouw Laan dit beheerplan dus niet? Zij is nu bezig met een onderzoek, maar dit beheerplan is voor zes jaar vastgesteld. Wat vindt mevrouw Laan daarvan?

Mevrouw **Laan** geeft aan dat zij in gesprek is geweest met de provincie, ook tijdens de totstandkoming van het beheerplan. Daarin hebben de melkveehouders gepleit voor een continue gespreksorganisatie en voor een mogelijkheid om tijdens het verloop van het beheerplan nog bij te bij te stellen. Daarom pleiten zij ook voor dit onderzoek. Zij onderschrijven enkele onderdelen van het beheerplan niet volledig en verrichten daar onderbouwend onderzoek naar.

Mevrouw Laan merkt op dat in het vorige beheerplan een bedrag van, naar zij meent, €55.000 was gereserveerd voor onderzoek. Tot op heden heeft mevrouw Laan echter van bronnen vernomen dat er niet heel veel is gebeurd. Een periode van zes jaar is best lang. Daarom hebben de melkveehouders samen met andere gebiedspartijen een voorstel geschreven voor de provincie om in gesprek te blijven en waar nodig het beheerplan bij te stellen, met name over de ganzenpopulatie en het gecoördineerde beheer dat in samenspraak met de Faunabeheereenheid (FBE) is voorgesteld.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt mevrouw Laan voor haar inspraak. Dat onderzoek lijkt haar een goed idee. Maar welke partijen zitten daarachter? Heeft mevrouw Laan daar de provincie echt bij nodig of kan het ook op een andere manier?

Mevrouw **Laan** antwoordt dat bij het pleidooi voor het onderzoek ook met de vogelorganisaties in het gebied, de dorpsraden en de gemeente om tafel is gezeten. Zij onderschrijven het onderzoek ook. Mevrouw Laan verwacht dat de hulp van de provincie wel nodig is om het onderzoek uitgevoerd te krijgen. Als het onderzoek is uitgevoerd en er bepaalde uitkomsten zijn, is het wel nodig om deze in het beheerplan mee te nemen.

De heer **Klein** (CU) bedankt mevrouw Laan voor haar heldere inspraak. Deze illustreert dat gecoördineerd beheer ook echt nodig is als men een ecologische disbalans wil voorkomen. Mevrouw Laan vraagt eigenlijk twee dingen. Kan de provincie aansluiten bij het onderzoek? En is er ruimte om zo nodig tussentijds het beheerplan bij te stellen? En aan wat voor soort bijstellingen denkt mevrouw Laan dan?

Mevrouw **Laan** merkt op dat een potentiële bijstelling zou kunnen zijn dat het gecoördineerde beheer meer of minder moet zijn, of op een andere wijze uitgevoerd moet worden. De zorgen betreffen nu met name de ganzenpopulatie en het ganzenbeheer. Het gecoördineerde beheer zal voor drie jaar worden uitgevoerd. En waar nodig zouden de melkveehouders op basis van het gecoördineerde beheer dat is uitgevoerd, met de provincie in gesprek willen gaan en potentiële dingen willen aanpassen.

De **voorzitter** bedankt mevrouw Laan voor haar inspraak en de beantwoording en gaat over tot de inhoudelijke bespreking van het agendapunt.

De voorzitter deelt de resterende spreektijden mee. Aansluitend geeft zij het woord aan de heer Zoon (PvdD), als indiener van het agenderingsverzoek. Aangezien de Partij voor de Dieren nog slechts één minuut resterende spreektijd heeft, is de voorzitter bereid om haar na de eerste termijn nog een halve minuut extra toe te bedelen.

De heer Zoon (PvdD) merkt op dat in de nota van beantwoording terecht wordt aangegeven geen maximum aantal ganzen te definiëren. Dat is ook logisch, want Natura2000 is beschermde natuur, ook voor de gans. Ganzen weten heel goed of er ergens eten te halen is. Draagkracht regelt zichzelf in de natuur. Toch wordt er beleid gemaakt om het aantal ganzen te verminderen, en niet zo weinig ook. Hiermee wordt indirect aangegeven dat er sprake is van een maximum voor het gebied. Waarom is er een maximum, en waarop is dit gebaseerd? Het maximum lijkt namelijk een economische afweging, maar die wordt ook niet gemaakt. Er wordt geen prijs gehangen aan het leven van een gans, maar er wordt een kanon ingezet door het schieten van ganzen volledig uit handen te geven.

Tot slot is er een aantal punten niet op orde. Deze zijn ook te lezen in het agenderingsverzoek. Het gebruik van een geluidsdemper is een risico voor de orde en handhaving. Dit verstoort ook de dieren. Er is een scala aan tekentafelmaatregelen om tot een maximum afschot te komen. Deze lijken in de praktijk onhaalbaar te zijn. Voorts zijn ze strijdig met het Faunabeheerplan ganzen, dat eerder door GS is vastgesteld. De Partij voor de Dieren wil het plan dus derhalve intrekken en de discussie starten over de gans.

De **voorzitter** bedankt de heer Zoon (PvdD) en geeft de Statenleden de mogelijkheid voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Bouhlel-Lascaris** (SP) kan 200% achter het verzoek van de Partij voor de Dieren staan. Op 25 oktober jl. is er in de commissie gesproken over het Faunabeheerplan ganzen. Er is toen al geconstateerd dat goed onderzocht moet worden wat nodig is om de overlast van ganzen in agrarisch gebied te beperken. De SP, met de Partij voor de Dieren voorop, heeft toen bepleit om te stoppen met het afschot van ganzen. Helaas wilde een meerderheid wachten op de evaluatie die ergens volgend jaar plaatsvindt. Ook het afschot in woonwijken, zoals mevrouw Van Kesteren vanmiddag schetste, is onacceptabel. Hoeveel ganzen moeten er nog gedood worden? Het voorliggende stuk dat aanvankelijk was weggemoffeld op de C-agenda gaat over Natura2000-gebied. Daar is niets agrarisch aan dus. Hier zou afschot al helemaal niet moeten plaatsvinden. Je verstoort hiermee de natuurlijke habitat op grootschalige wijze. Bij afschot of vergassing zullen ganzen zich juist gaan vermeerderen. Eigenlijk moet men blij zijn dat verschillende ganzen Nederland weer gevonden hebben, gelet op het feit dat zo'n vijftig jaar geleden de gans hier nagenoeg niet meer te vinden was. Wil men toch minder ganzen, zet dan in op vermindering van het voedsel. Geen brood, geen vogels. Kan gedeputeerde aangeven hoe het staat met het onderzoek naar het gebruik van het gras met een lager eiwitgehalte? Laat men nu eerst eens goed gaan discussiëren over het ganzenbeheer. Hoe moet de provincie hiermee omgaan? De stukken

spreken elkaar immers tegen en lijken, gelet op de inbreng van mevrouw Laan, niet compleet te zijn.

De heer **De Wit** (VVD) wil het kort houden en vooral warme woorden spreken richting de inspreker, mevrouw Laan. De coalitie heeft beoogd dat ondernemers zelf met initiatieven zouden komen om ook iets te doen aan de ganzenproblematiek. Dit betreft een goed voorbeeld. Men hoopt dat het college nieuwsgierig is naar de uitkomst. Als er al dan niet een vraagstuk gaat komen om beleid te maken in het beheerplan dan wel het faunabeheer, is het belangrijk dat men daarvoor openstaat. Het lijkt de heer De Wit goed om dat maximaal te faciliteren. Richting de Partij voor de Dieren merkt hij op dat de VVD niet minder beheer maar meer beheer wil. De fractie maakt zich zorgen over de omvang van de schades door de gans, ook voor andere instandhoudingsdoelen in het Natura2000-gebied. De VVD steunt het voorstel van de collega's derhalve niet.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt de Partij voor de Dieren voor het agenderen van onderhavig item. Zoals wellicht verwacht, kijkt het CDA anders tegen het beheerplan aan dan de Partij voor de Dieren. Feit is dat de laatste jaren de ganzenaantallen in de Zeevang enorm toegenomen zijn. Het gecoördineerd beheer is afgesproken in het Faunabeheerplan en is ook opgenomen in Beheerplan Zeevang. Als het ergens nodig is, dan is het echt hier. Het CDA steunt derhalve niet het verzoek om het gecoördineerd beheer uit het plan te halen. De partij wil echter wel dat er goed gekeken wordt naar het gecoördineerd beheer en dat het daadwerkelijk heel goed opgezet wordt. Kan de gedeputeerde daar misschien nog een nadere toelichting op geven, zodat het ook echt goed komt met het gecoördineerd beheer en dat het echt gaat leiden tot een geringer aantal ganzen?

In het beheerplan staat nu een minimumaantal ganzen van elke soort. Het CDA zou graag willen dat er voortaan ook een maximumaantal ganzen wordt toegevoegd, juist om extra druk te zetten op dat beheer.

Het onderzoek waar mevrouw Laan voor pleit, vindt het CDA een heel goed idee. Kan er een onderzoek komen naar de effecten van de ganzenaantallen op de instandhoudingsdoelen van de andere vogelsoorten in Zeevang? Het betreft negen andere soorten. Het is dus echt wel van belang om te kijken hoe die soorten nu lijden onder de grote aantallen ganzen en wat eraan gedaan kan worden. Tegelijkertijd zou er dan gekeken kunnen worden naar de resultaten van beheer in het natuurgedeelte van Staatsbosbeheer en in de gedeelten die worden onderhouden via agrarisch natuurbeheer. Er schijnen daar nu verschillen in te zitten. Juist op die delen met een hoger waterpeil zijn de problemen met ganzen en het vertrappen van de bodem veel groter. Zou de gedeputeerde dit ook willen meenemen in het onderzoek?

Tot slot heeft mevrouw Koning-Hoeve (CDA) nog een opmerking richting de SP, die vroeg of gekeken kan worden naar minder eiwitrijk gras. Dit gaat geheel in tegen de gevraagde eiwittransitie die juist ook vanuit de SP wordt gevraagd. In Nederland zou men zelf meer eiwit moet gaan telen op het land. Boeren zouden hun eigen gras meer eiwitrijk gras moeten maken, zodat er geen voer vanuit elders hoeft te worden aangekocht. Dit lijkt het CDA zeer strijdig met ander beleid.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
Gedeputeerde Rommel geeft aan dat de vraag voorligt om het beheerplan van de agenda af te halen en het in te trekken. De provincie moet het beheerplan maken voor Europa, voor alle N2000-gebieden. Dit plan is al een keer uitgesteld. Voor 11 november moest er echter een plan liggen waaraan ook de belanghebbenden uit het gebied een bijdrage hebben kunnen leveren. Voorts moest er een gedegen plan liggen, dat ook getoetst was door de Omgevingsdienst. Gedeputeerde wil vooropstellen dat het voorliggende plan dat GS hebben vastgesteld, voldoet aan de gestelde eisen. Het punt waar de heer Zoon (PvdD) het niet mee eens is, betreft het gecoördineerd beheer. Het is heel belangrijk om ook mee te geven dat het gebied Zeevang een heel belangrijk gebied is voor de provincie. De inspreker gaf al aan dat men daar vooral de weidevogels wil beschermen en behouden.

De ganzenbeheerdiscussie is al regelmatig gevoerd. De Statenleden zijn hierover geïnformeerd. Het gecoördineerd beheer betekent dat onder coördinatie van de FBE jagers het gebied in kunnen om te beheren. Die jagers konden het gebied al in onder beleid van Staatsbosbeheer. Het kon derhalve al eerder, maar nu is het gecoördineerd. Dat is hetgeen gewijzigd is. Gedeputeerde Rommel is best bereid om het vaker te agenderen.

Gedeputeerde Rommel zou graag het navolgende willen afspreken:

- Het beheerplan blijft behouden. Gedeputeerde vindt dit een goed plan. Zij wil echter wel in overleg blijven. In IPO-verband heeft gedeputeerde verzocht om er met alle provincies tezamen goed over te spreken. Dit gesprek zal ook plaatsvinden. Er is echter weinig animo om tot enigszins hetzelfde idee te komen. Een aantal provincies is afgehaakt. Gedeputeerde heeft hier begrip voor, aangezien zij een dergelijke uitdaging niet kennen.
- Er volgt nog een "MARF-advies" over het andersoortig beheer. Gedeputeerde wil deze met de Statenleden bespreken.
- Onderzoeksideeën kunnen worden aangedragen bij de onderzoekscommissie. Gedeputeerde wil in 2022 een werkbezoek organiseren, opdat er nader over gesproken kan worden. Zij stelt voor om iets van een technische briefing te organiseren, zodat ook deskundigen kunnen worden uitgenodigd om mee van gedachten te wisselen.

Er zijn nog een paar vragen gesteld, waarop de gedeputeerde kort wil ingaan. Zo is er gevraagd of er goed gekeken kan worden naar het gecoördineerd beheer. Gedeputeerde heeft reeds toegezegd dat er over een jaar een tussenevaluatie zal plaatsvinden.

Voorts is gevraagd naar het ecologisch onderzoek. Vanuit de beleidsdoelstellingen kijkt de provincie in het gebied welke onderdelen daar moeten worden uitgezet, zowel vanuit het NNN als vanuit N2000. Het college zal er bij de Statenleden op terugkomen wat voor soort onderzoeken het betreft.

Zoals mevrouw Laan al aangaf, blijft de provincie in gesprek met de mensen. Als er aanleiding toe is, zou er in het beheerplan iets aangepast kunnen worden. Gedeputeerde gaat echter niet nu al toezeggen dat het beheerplan binnen zes jaar moeten worden aangepast. Dit geschiedt in goed overleg.

Tegen mevrouw Koning-Hoeve (CDA) merkt gedeputeerde op dat het weinig zin heeft om een

maximumaantal ganzen op te nemen in het beheerplan. Men wil nu juist verkleinen, zodat gedeputeerde het eerder daarbij zou willen houden.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort gedeputeerde spreken over overleg met de andere provincies. Het blijkt ook dat de ganzen in Zeevang voornamelijk afkomstig zijn uit de Oostvaarders Plassen. Overlegt gedeputeerde ook met Flevoland over deze kwestie?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat binnen het IPO is afgesproken dat er ten aanzien van de ganzen in Zeevang ook een klein overleg zal plaatsvinden met de provincies die het betreft: Flevoland, Groningen Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland. Een en ander wordt gecoördineerd door Utrecht.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde voor haar beantwoording. Zij geeft vervolgens het woord aan mevrouw Bouhlel-Lascaris (SP), die in eerste termijn nog een interruptie had willen plegen op mevrouw Koning-Hoeve (CDA).

Mevrouw **Bouhlel-Lascaris** (SP) vindt hetgeen mevrouw Koning-Hoeve (CDA) in eerste termijn aanhaalt een beetje flauw. De vraag van de SP aan gedeputeerde was namelijk hoever het stond met het onderzoek naar het verlagen van het eiwitgehalte. De SP heeft in het verleden inderdaad gepleit voor meer eiwitten voor bepaalde producten. Thans zijn er echter te veel eiwitrijke gewassen waardoor de ganzen aangetrokken worden. Er is nu te veel voedsel. Dit moet verminderd worden, wil je op een natuurlijke wijze minder ganzen krijgen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat de agrarische sector in Nederland verplicht wordt gesteld om meer eiwit uit de productie van gras te halen. Hoe rijmt mevrouw Bouhlel-Lascaris (SP) dit dan met haar vraag?

Mevrouw **Bouhlel-Lascaris** (SP) wijst erop dat het in dit beheerplan gaat over Natura2000-gebied en niet over agrarisch gebied.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wijst erop dat de inspreker, mevrouw Van der Laan, een agrariër is en ook koeien houdt in het gebied.

De **voorzitter** constateert dat hiermee de resterende vragen uit de eerste termijn zijn beantwoord. Zij gaat over op een tweede termijn. Als eerste vraagt zij hoe de heer Zoon (PvdD) wil omgaan met zijn voorstel.

Tweede termijn

De heer **Zoon** (PvdD) meent dat er even heel goed in de wandelgangen gekeken moet worden. Zijns inziens is niemand blij met het huidige ganzenbeheer en evenmin met het feit dat dit voor zes jaar vast zou liggen. De heer Zoon wil meegeven dat er eerder een symposium heeft plaatsgevonden. De kennis is aanwezig, maar bekeken moet worden hoe het in de uitvoering kan worden verbeterd.

Mevrouw **Bouhlel-Lascaris** (SP) reageert nog even kort op mevrouw Koning-Hoeve (CDA).

Mevrouw Van der Laan gaf aan dat zij samen met andere melkveehouders eigenaar is van de landen. Op die stukken land kwamen de ganzen terecht. Zij heeft echter niet gezegd dat ze er ook koeien et cetera heeft lopen.

De **voorzitter** constateert dat er geen nadere inbreng meer is vanuit de Statenleden dan wel gedeputeerde Rommel. Zij rondt het vergaderpunt derhalve af.

13. Rondvraag gedeputeerde Rommel (Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling en Stikstof)

De rondvraag van het CDA inzake ammoniak is reeds behandeld onder agendapunt 6.
De overige rondvragen zullen schriftelijk worden beantwoord.

14. Tweede begrotingswijziging

14.a Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee

Dit agendapunt wordt doorgeschoven naar een volgende commissievergadering NLG.

15. Rondvraag portefeuille dhr. Loggen (Water, WED, CPMR)

Er zijn geen rondvragen aangemeld voor de portefeuille van gedeputeerde Rommel.

16. Sluiting

De **voorzitter** dankt alle deelnemers voor hun bijdrage. Zij richt nog een extra woord van dank tot mevrouw Van Boheemen, die als commissieadviseur de afgelopen maanden uitstekend geassisteerd heeft bij het reilen en zeilen van de commissie NLG.

De voorzitter sluit de vergadering om 17.54 uur.

De eerstvolgende vergadering van de commissie NLG vindt plaats op maandag 10 januari a.s.

Hierbij antwoorden op aanvullende technische vragen die gesteld zijn in de commissievergadering Natuur, Landbouw en Gezondheid van 22 november en waarvan Gedeputeerde Rommel heeft aangegeven hier nog schriftelijk op terug te komen. De opname van die vergadering staat hier https://noord-holland.stateninformatie.nl/vergadering/809247/%2022-11-2021. De vragen zijn voor de leesbaarheid herhaald. Het betreft:

- Op 1u 13min 15 sec, SP Anna de Groot (dit betreft een interpretatie van de vraag)

  Vraag:
  "*Bij Olam Cacao in Koog aan de Zaan is de maximale jaarvracht ammoniak in het kader van de Wnb van maximaal 502.000 kg verlaagd naar maximaal 80.764 kg in 2021. Hoeveel moeten Cargill in Wormerland en Olam in Wormerland nu dan gaan reduceren?*"

  Antwoord:

  Voor industriële bedrijven geldt vanuit milieuwetgeving dat zij de best beschikbare technieken toepassen en als gevolg van het Schone Lucht Akkoord vindt verdere aanscherping van emissie-eisen plaats bij actualisering van vergunning. Hoeveel reductie van stikstofuitstoot dit betekent voor de door u genoemde bedrijven is niet op voorhand te zeggen. Vergunningverlening is namelijk maatwerk; niet elke fabriek is identiek, ze heeft eigen processen en installaties. Ook is van invloed wanneer een vergunning voor het laatst een revisie heeft gehad en welke investeringen een bedrijf reeds heeft gedaan voor reductie. Zo is de vergunning van Olam Cacao in Koog aan de Zaan recent aangepast vanuit een bestaande vergunde situatie van relatief lang geleden. Dit bedrijf zal ammoniakuitstoot verder omlaag brengen door een thermische naverbrander aan te sluiten op een aantal processen in het bedrijf. Deze installatie zal naar verwachting per 1 januari 2022 in gebruik zijn. Voor de processen waarbij de rookgassen niet met de naverbrander gereinigd worden, is in de vergunning een onderzoeksverplichting opgenomen naar maatregelen die genomen moeten worden om aan grenswaarden uit het Activiteitenbesluit gaan voldoen. Verder gaat het bedrijf andere additieven gebruiken waardoor uitstoot van ammoniak verder daalt.

- Op 1u 14min 45 sec twee vragen van CU Michel de Klein

  Vraag 1:
  "*Is het dan niet veel beter dat we al die vergunningen die afgegeven zijn onder het oude stelsel allemaal gaan herzien en gewoon zorgen dat er een actuele scherpe vergunning voor dit soort industrie is zoals we dat nu ook met TATA Steel gaan doen? Dat zou toch een veel beter aanpak zijn?*"

  Antwoord:
  In het Schone Lucht Akkoord is afgesproken om milieuvergunningen sneller te actualiseren, de emissie-eisen aan te scherpen en meer te gaan handhaven.
  De Wet natuurbescherming biedt op dit moment (nog) geen mogelijkheden tot periodieke herziening/actualisatie van natuurvergunning. Daar wordt wel over nagedacht door een werkgroep die is opgezet vanuit Rijk. Voor aanscherping van Wnb-vergunningen zijn wij – op dit moment - afhankelijk van de specifieke grondslagen genoemd in de wet.

  Vraag 2: "*U zegt de stikstofuitstoot van een Cargill Aurora zit wel in AERIUS Monitor, maar hoe kan er een schatting in AERIUS Monitor zijn en hoe kan die schatting goed zijn als Cargill Aurora jarenlang niet zijn ammoniakemissie geregistreerd heeft*"

Antwoord:
Cargill Aurora heeft de verplichting haar emissies op te geven. De stikstofuitstoot (NOx) van het bedrijf is meegenomen in AERIUS Monitor 2020. De ammoniakemissie is door Cargill Aurora voor het eerst in 2019 via het elektronisch milieujaarverslag (e-MJV) opgegeven. Die ammoniakemissie van 2019 wordt meegenomen in de eerstvolgende release van AERIUS Monitor 2021. Voor 2018 is er geen ammoniakemissie opgegeven in het e-MJV door het bedrijf en is dus ook niet meegenomen in AERIUS Monitor 2020. Voor die bedrijven wordt een inschatting gemaakt van stikstofemissie door het RIVM op basis van aantal werknemers en branche. Een inschatting kan daarmee afwijken van de werkelijkheid.
In het geval dat de inschatting bij Cargill Aurora te laag is geweest in de jaren waarin Cargill Aurora geen ammoniakemissie registreerde, is het depositieaandeel van de industrie daarmee lager ingeschat. Dit zal echter geen zichtbaar verschil maken in de verhouding van de stikstofdepositiebijdrage van verschillende sectoren aangezien de gehele voedingsmiddelenindustrie, waarvan de de cacao-industrie onderdeel is, met de huidige berekeningen al niet meer dan 0,6% of 1,7% van de stikstofdepositie veroorzaakt op de meest nabijlegen N2000-gebieden (bron AERIUS Monitor 2020). Met andere worden, dit zal niet leiden tot een andere reductieverdeling/opgave in onze gebiedsgerichte aanpak. Stikstofreductie in de industrie is met name een onderwerp voor de provincie brede aanpak en aanscherping vanuit het Schone Lucht Akkoord.

Provincie Noord-Holland

Agenda Natuur Landbouw & Gezondheid

Datum	22-11-2021
Tijd	12:30 - 17:20
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Nicole van der Waart

1 12:30	**Opening en mededelingen**
2	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda**
3 12:35	**Inspreekhalfuur**
4 13:05	**A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu**
4.a	**Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord** De 1e begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord wordt aan Provinciale Staten toegezonden zodat Provinciale Staten een zienswijze op het stuk kan geven.
4.b	**Omgevingsdienst IJmond, begrotingswijziging 2022** De begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond wordt aan PS toegezonden zodat PS een zienswijze op de stukken kunnen geven. De begrotingswijziging regelt de gevolgen van het uitstel van de Omgevingswet. Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen bij de documenten zijn, wordt PS voorgesteld om geen zienswijze te uiten.
5	**Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHN en OFGV)**
6 13:45	**B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu (6a en 6b worden gevoegd behandeld)**
6.a	**Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021** Het college van Gedeputeerde Staten informeert Provinciale Staten voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en

handhaving (VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals

6.b **Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel**

De OD NZKG heeft twee ontwerpbesluiten opgesteld voor geur voor Tata Steel. Het eerste ontwerpbesluit betreft een herziening van het eerdere ontwerpbesluit voor een geurmaatregel bij Hoogoven 6. Het tweede ontwerpbesluit betreft het opstellen van geurvoorschriften voor het gehele bedrijf Tata Steel.

7 **Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid Milieu, OD NZKG en ODIJ)**

8 **B-agenda Algemeen (Stigter, Olthof, Zaal, Rommel & Loggen)**

8.a **Coalitieakkoord: Brief GS aan PS inz. Midterm review coalitieakkoord**

14:45 GS hebben de midterm review van het coalitieakkoord vastgesteld. In de midterm review wordt de voortgang van het coalitieakkoord in beeld gebracht. Daarnaast kijken GS vooruit naar de tweede helft van de collegeperiode. Uit de midterm review blijkt dat het college ondanks ingrijpende nieuwe ontwikkelingen, zoals de coronacrisis, goed op koers ligt. De komende tijd legt het college de focus op de uitvoering.

Behandelvoorstel bespreking Midterm review
- De leden van de commissie kunnen met elkaar en met de gedeputeerden de midterm review van het coalitieakkoord waar het de portefeuilles en onderwerpen van de commissie aangaat bespreken (voor onderwerpen NLG- zie bijgevoegd lijstje). Er kan gereflecteerd worden op de resultaten van de afgelopen twee jaar en er kunnen aandachtspunten meegegeven worden aan het college over de focus voor het restant van de collegeperiode en welke prioritering gegeven moet worden, mede op basis van de voortgang van de Strategische agenda.
- In de eerste termijn ligt de focus op het benoemen van uw eigen voorstellen voor aandachtspunten en prioritering.
  Hierna krijgen GS het woord om hier kort op te reflecteren.
- In de tweede termijn wordt u gevraagd in te gaan op de aandachtspunten en prioritering van de andere fracties
- Na de tweede termijn zal de voorzitter proberen samenvattend te concluderen welke aandachtspunten en prioritering vanuit de commissie aan

GS wordt meegegeven
op basis van de midterm review voor het vervolg van deze Statenperiode.

9 **A-agenda Recreatie**

15:45

9.a **Recreatie: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.**

Voorstel voor behandeling:
Adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 13 december 2021

Toelichting:
De provincie Noord-Holland is een deelnemer in het Plassenschap Loosdrecht e.o. Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regeling van het Plassenschap Loosdrecht e.o. wordt de 1ste begrotingswijziging 2021 aan raden en Staten van alle deelnemers voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten van Noord-Holland zullen 13 december a.s. een oordeel vormen over deze stukken.

10 **B-agenda Landbouw**

16:10

10.a **Agenderingsverzoek CU van C-naar B Brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid**

De fractie van de ChristenUnie heeft een agendaverzoek ingediend om de brief Voortgang Nationaal Strategisch Plan Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de C- naar de B-agenda te verplaatsen.

Behandelvoorstel:
met de commissie en de gedeputeerde in gesprek te gaan over de over de inzet, het proces, het compromis en het vervolg van GS. En met de commissie te spreken over de Noord-Hollandse ambities en inzet.

11 **Rondvraag gedeputeerde Zaal**

12 **B-agenda Natuur**

16:35

12.a **Agenderingsverzoek PvdD brief van C naar B: Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang**

De fractie van de Partij voor de Dieren heeft een agendaverzoek ingediend om de brief Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang van de C- naar de B-agenda te verplaatsen en te bespreken.

Behandelvoorstel:
met de commissie en de gedeputeerde in gesprek te gaan over de vraag of de commissie GS wil verzoeken over te gaan tot intrekken van het Beheerplan Natura 2000 gebied Polder Zeevang 2021-2027. En GS op te dragen een politieke discussie te starten over ganzenbeheer.

13 Rondvraag gedeputeerde Rommel

14 B-agenda Water

14.a Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee

17:00 Voorstel voor behandeling:
- aangeven of u motie 92 van 2021 als afgedaan beschouwd

toelichting:
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland heeft een brief gestuurd aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, waarin zij de minister oproepen te stoppen met gasboringen in de Waddenzee. Eerder had Provinciale Staten van Noord-Holland al in een motie deze wens uitgesproken.

15 Rondvraag gedeputeerde Loggen

16 Sluiting

17 C-agenda Water, Water als Economische Drager, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR/Comié van de Regio's)

17.a water/energie: Brief Samenwerking BuitendijksPlan GroenLeven en Van Oord (C-agenda NLG & RWK 22-11-2021)

17.b Water: Openstelling POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water (C-agenda NLG 22-11-2021)

GS hebben besloten om het onderdeel uitvoering LEADER-projecten van de uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland open te stellen. Voor het

onderdeel niet-productieve investeringen water hebben GS besloten om het openstellingsbesluit te wijzigen.

17.c **Water: Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Op grond van de Waterwet zijn provincies belast met het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor beheer, onderhoud, toetsing en verbetering van deze waterkeringen. De drie waterschappen in Noord-Holland presenteren elk jaar een voortgangsrapportage over de toetsing en verbetering van de regionale waterkeringen.

17.d **Water: Vaststellen ecologische doelen overig water (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Onder 'overig water' wordt oppervlaktewater verstaan dat buiten de wateren ligt die begrensd zijn voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het gaat veelal om poldersloten of water in stedelijk gebied. De provincie heeft ingestemd met de door de waterschappen Rijnland en AGV voorgestelde ecologische doelen voor het overig water, waarmee deze zijn vastgesteld. De na te streven doelen liggen hoger dan de huidige waterkwaliteit en zijn de resultante van een in 2019 met de waterschappen Rijnland en AGV afgesloten overeenkomst waarin werd afgesproken om ook voor het overig water ecologische doelen te gaan afleiden en vaststellen. De kwaliteit van de onderwaternatuur in het overig water is namelijk vaak niet goed en er kan nog veel aan verbeterd worden.

18 **C-agenda Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling, Programma Aanpak Stikstof (PAS)**

18.a **Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère, gemeente Heemstede (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Heemstede, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de (her-)bouw van de uitkijktoren de Belvedére aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

18.b **Natuur: Wijzigingsbesluit subsidieplafonds Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) 2021 (C-agenda NLG 22-11-2021)**

De provincie werkt aan de aanleg van nieuwe natuurgebieden om het Natuurnetwerk Nederland te voltooien. Eén van de mogelijkheden hierbij is dat

grondeigenaren subsidie krijgen om hun land om te vormen naar natuurgebied. Omdat er dit jaar veel aanvragen zijn voor deze regeling, hebben Gedeputeerde Staten besloten om het subsidieplafond te verhogen, zodat kan worden doorgewerkt aan de realisatie van het NNN.

18.c Natuur: Brief Platform voor Zaanse Veenweidegebieden (C-agenda NLG 22-11-2022)

18.d Natuur: Bestuurlijke informatiebrief 2021-3 Stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLG 22-11-2021)

18.e Natuur: Vaststelling Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang (C-agenda NLG 22-11-2021)

Polder Zeevang is aangewezen als Natura 2000-gebied, waarvoor de provincie Noord-Holland een beheerplan moet vaststellen. Het doel van het plan is de beschermde natuur te behouden en ontwikkelen om zo te voldoen aan de natuurdoelstellingen voor het gebied. Het ontwerp beheerplan heeft in in de zomer van 2021 ter visie gelegen. De zienswijzen worden beantwoord en het beheerplan vastgesteld.

18.f Natuur: Brief gericht aan GS voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid Kennemerland (PS 15-11-2021 Betrekken bij agendapunt 13a)

18.g Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen (C-agenda NLG 22-11-2021)

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Bergen, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de herontwikkeling van hotel Nassau aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

18.h Natuur: Kavelruil Schoorldam (C-agenda NLG 22-11-2021)

De provincie neemt deel aan de Kavelruil Schoorldam. Deze heeft betrekking op de percelen rondom Schoorl(dam) en Groet. De kavelruil is een initiatief van de gemeente Bergen. Door deze kavelruil is er sprake van agrarische structuurverbetering (robuustere beheereenheid) en wordt een bijdrage geleverd aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland.

18.i Fauna: Tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) (C-agenda NLG 22-11-2021)

Op grond van artikel 82 Provinciewet hebben Gedeputeerde Staten op 8 november 2016 een besluit genomen voor de instelling van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF). De MARF is in 2017 door de twaalf Colleges van Gedeputeerde Staten van alle provincies gezamenlijk opgericht. De voorzitter en leden zijn benoemd voor een periode van vier jaar. De benoemingsbesluiten van de provincies verlopen in 2021. In afwachting van een externe evaluatie wordt de benoemingsperiode van de MARF verlengd tot 31 mei 2022.

18.j **Natuur: Brief uitwerking bossenstrategie Noord Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)**

18.k **Natuur: Brief gemeente Bloemendaal Programma Natuurnetwerk (PS 15-11-2021 betrekken bij agendapunt 13)**

18.l **Natuur: Openstellingsbesluiten Natuur Noord-Holland 2022**

Om de biodiversiteit te versterken subsidieert de provincie natuur- en landschapsbeheer, inrichting en uitbreiding van nieuwe natuur en omzetting van agrarische grond naar natuur. Hiervoor stelt de provincie jaarlijks de aanvraagperioden, de tarieven en de subsidieplafonds vast. Voor agrarisch natuurbeheer wordt het mogelijk om voor 1 jaar extra maatregelen te subsidiëren in het kader van aanvalsplan Grutto. Daarnaast wordt ook een wijziging van de “Uitvoeringsregeling Natuur en Landschapsbeheer 2016-2021” en “Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland” vastgesteld.

18.m **Natuur: Brief handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen (C-agenda NLG 22-11-2021)**

19 **C-agenda Landbouw en visserij, recreatie en toerisme, dierenwelzijn**

19.a **Landbouw: Voortgang Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (C-agenda NLG 22-11-2021)**

GS hebben besloten om Provinciale Staten schriftelijk te informeren over de laatste stand van zaken in de voorbereiding van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van Europa voor de periode 2023-2027.

19.b **Recreatie: Aandeelhouderschap Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)**

19.c **Landbouw: Kavelruil Hoeverkoog (C-agenda NLG 22-11-2021)**

Na het besluit tot beëindiging van het gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer in 2010 heeft de provincie Noord-Holland besloten om de hiervoor aangekochte provinciale landbouwgrond te verkopen via vrijwillige kavelruilen ten behoeve van agrarische structuurverbetering. De kavelruil Hoeverkoog is de laatste kavelruil van de 10 geplande kavelruilen en daarmee wordt het kavelruilproces in deze regio afgerond.

19.d **Recreatie: Reactie op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland RNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-HollandRNH op brief GS d.d. 14 oktober 2021 inzake Belang in Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)**

19.e **Recreatie: Brief toekomstige samenwerking recreatieschap (C-agenda NLG 15-11-2021)**

19.f **Recreatie: Agenda en stukken vergadering algemeen bestuur Groengebied Amstelland**

20 **C-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu**

20.a **Beantwoording vraag over toepassing voorzorgsbeginsel bij VTH Tata Steel en vraag over Kooksfabriek 2 (C-agenda NLG 22-11-2021)**

20.b **Mijnbouwwet/Geothermie Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Uithoorn (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)**

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Uithoorn. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen en Uithoorn, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

20.c **Mijnbouwwet/Aardwarmte: Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Kudelstaart (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)**

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Kudelstaart. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Uithoorn en Haarlemmermeer, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

21 **C-agenda Algemeen**

21.a **Voorstel afdoen Motie 111-2019 (B-agenda RWK, C-agenda NLG 22-11-2021, uitnodiging cie NLG)**

Op 16 december 2019 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen, waarin aan Gedeputeerde Staten wordt gevraagd om een meer samenhangend pakket op te stellen aan maatregelen voor klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water, gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling. In een brief aan Provinciale Staten wordt toegelicht op welke manier Gedeputeerde Staten dit hebben gedaan.

21.b **Brede Basismonitor: Brief GS aan PS inz. Brede Basismonitor Noord-Holland (B-agenda EFB 29-11-2021 en c-agenda NLG (Cie NLG wordt uitgenodigd bij EFB van 29-11-2021)**

De Brede Basismonitor geeft weer hoe in onze provincie de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt. Aanleiding voor de ontwikkeling van deze monitor waren meerdere trendmonitoringvragen. In deze basismonitor zijn de trendmonitoringvragen samengevoegd tot een samenhangend geheel dat een integraal inzicht geeft van de belangrijke trends in Noord-Holland. De Brede Basismonitor wordt doorontwikkeld en krijgt jaarlijks een update die aansluit bij de P&C cyclus.

21.c **Financiën: Voordracht Laatste begrotingswijziging 2021(A-agenda EFB en M&B 29-11-2021 en c-agenda NLG en RWK 22-9-2021)**

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2021 op basis van de huidige verwachtingen.

21.d **CO2 Impact Analyse: Brief GS aan PS inz. CO2 impact analyse Noord-Holland (C-agenda RWK en NLG 22-9-2021 en EFB en M&B 29-11-2021)**

Het rapport 'CO2- impactanalyse Noord-Holland' van CE Delft is afgerond. Aanleiding van deze studie is dat de provincie Noord-Holland, zoals aangegeven in het huidig coalitieakkoord, graag wil weten wat de impact is van haar beleid op de CO2-uitstoot.

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Datum commissievergadering	:	25 oktober 2021
Commissievoorzitter	:	Mw. N.M. van der Waart
Commissie-adviseur	:	Mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 52 82 / neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		: mw. N.M. van der Waart *(tot 15.21 uur)*
Plv. commissievoorzitter		: mw. W. Koning-Hoeve *(vanaf 15.21 uur)*
Plv. commissiegriffier (ochtend)		: mw. M. van Boheemen
Commissiegriffier (middag)		: mw. S. Neeskens
Leden van de commissie:	50PLUS/PVDO	: --
	CDA	: mw. D.A.J. Dekker (CDA) (duo-commissielid) en mw. W. Koning-Hoeve
	CU	: M.C.A. Klein mw. J.K. Hoogendoorn-van der Maarl (CU)
	DENK	: E.S.J. Mangal (duo-commissielid) (*via MS Teams*)
	D66	: mw. L. Gonggrijp, mw. A.C. Kapitein en mw. A.J.C.E. Strens
	Fractie Baljeu	: --
	FvD	: J. Dessing
	GroenLinks	: M.T. Cardol (*via MS Teams*) en mw. A. Er
	JA21	: G.H.J. Kohler (*via MS Teams*) en I.J.M. Mantel
	Liberaal N-H	: --
	PvdA	: J.J. Carton en G.J. Leerink
	PvdD	: I. Kostic en F.A.S. Zoon
	PVV	: R. van Tiggelen (duo-commissielid)
	SP	: mw. H. Bouhlel (duo-commissielid) en mw. J.M.E. de Groot
	VVD	: N.A.L. Roosendaal en B.G.P. de Wit
Gedeputeerden:	J. Olthof (PvdA), mw. E. Rommel (VVD), E. Stigter (GL) en mw. I. Zaal (D66)	
Afwezig: (met bericht van verhindering)	mw. A.A.J. Jellema en C. Loggen (VVD)	
Notulist:	mw. F.E. Bijvoet (Moneypenny BV) *(tot 15.00 uur)*	
	mw. I. Vos (Moneypenny BV) *(vanaf 15.00 uur)*	

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda
3. Inspreekhalfuur
4. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

4.a Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) inventarisatie Tata Steel

4.b Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 12 oktober 2021

5. Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu en OD NZKG en ODIJ)
6. Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHN en OFGV)
7. A-agenda Begroting

7.a Begroting 2022

7.b Begroting 2022: Brief GS aan PS inz. Memorie van antwoord begroting 2022 (wordt geagendeerd bij de begrotingsbehandeling van alle commissies)

8. B-agenda Begroting

8.a Brief GS aan PS inz. advies GS aangehouden moties begroting 2022 (de door GS voorgelegde financiële opties a en b te bespreken op de begroting in de commissie EFB van 28 oktober 2021; de adviezen van GS over de aangehouden moties te bespreken in alle commissies bij de begrotingsbehandeling).

8.b Dierenwelzijn: Agenderingsverzoek PvdD Discussienotitie verbetering dierenwelzijn Noord-Holland (B-agenda NLG 25-10-2021)

9 Rondvraag gedeputeerde Loggen

10 Lunch

11 A-agenda Natuur

11.a Programma Natuurnetwerk 2022

11.b Natuur: Natuurbeheerplan 2022

12 B-agenda Natuur

12.a Natuur: Afdoeningsvoorstel Motie 50-2021 Incidentele subsidie kruidenrijk Urgenda (B-agenda NLG 25-10-2021)

13 Rondvraag gedeputeerde Rommel

14 A-agenda Landbouw

14.a Initiatiefvoorstel “Opvolging expertmeeting Bedrijfsopvolging in de agrarische sector” (A-agenda NLG 25-10- 2021)

16 B-agenda Landbouw & Natuur

16.a Voedselvisie & Biodiversiteit: Afhandeling motie 13-2021 RO instrumenten voor Voedselvisie en Masterplan biodiversiteit (B-agenda NLG 25-10-2021)

17 Rondvraag gedeputeerde Zaal

18 C-agenda Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling, Programma Aanpak Stikstof

18.a Fauna: Brief doek tegen overlast ganzen (C-agenda NLG 25-10-2021)

18.b Natuur: Brief aanpak invasie exoot Cabomba (C-agenda NLG 25-10-2021)

18.c Bodem: Voortgang warme overdracht bodemtaken aan gemeenten (C-agenda NLG 25-10-2021)

19 C-agenda Water

19.a Water: Brief Waddenfonds Voortgang duurzame kennishuishouding Waddengebied (C-agenda NLG 25-10- 2021)

19.b Waddengebied: Meerjarenprogramma Investeringskader Waddengebied 2021 (C-agenda NLG 25-10-2021)

19.c Klimaat / Water: Wijziging Uitvoeringsregeling onderzoek fysieke uitvoeringsprojecten Klimaatadaptatie (C-agenda RWK 25-10-2021 & C-agenda NLG 25-10-2021)

19.d Water: Aanpak Oostelijke Vechtplassen: tussenevaluatie en jaarlijkse voortgangsrapportage (C-agenda NLG 25-10-2021)

20 C-agenda Landbouw, Recreatie & Dierenwelzijn

20.a Dierenwelzijn: Nieuwsbrief Dierenwelzijn Raad voor dierenaangelegenheden (C-agenda NLG 25-10-2021)

20.b Landbouw: Kwartaalverslag Greenport Aalsmeer Q2 (C-agenda NLG 25-10-2021)

20.c Dierenwelzijn: Brief Dierenbescherming met de schrik vrij (C-agenda NLG 25-10-2021)

20.d Landbouw: Instellingsbesluit adviescommissie POP3 subsidies (C-agenda NLG 25-10-2021)

20.e Recreatie: Dienstverleningsovereenkomst bestuursbureau en besluit mandaat (C-agenda NLG 25-10-2021)

20.f Landbouw: De cirkel rond! Kansen voor kringlooplandbouw in Noord-Holland (C-agenda NLG 25-10-2021)

21 C-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

21.a Mijnbouwwet/Geothermie: Advies opsporingsvergunning geothermie Amsterdam-Amstelveen (C-agenda NLG -leidend- en RWK 25 -10-2021)

21.b Economie/energie/NZKG/Tata: Brief GS aan PS inz. Just Transition Fund - Transitieplan IJmond (C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en EFB en M&B 28-10-2021 (EFB trekkende cie).

22 C-agenda Algemeen

22.a MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 52 (c-agenda alle commissies oktober 2021)

22.b MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 53 (c-agenda's alle commissie oktober 2021)

22.c IPO: Brief GS aan PS inz. Begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 (B-agenda EFB 28-10-2021 en C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en M&B 28-10-2021; commissieleden van NLG, RWK en M&B kunnen wanneer ze opmerkingen hebben over de stukken deze meegeven aan hun fractiegenoten in EFB)

22.d Advies Raad voor de leefomgeving en infrastructuur: briefadvies investeren in duurzame groei (C-agenda alle commissies oktober 2021)

23 Sluiting

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de commissievergadering NLG om 9.02 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom.

Mededelingen voorzitter:

- Er een quorum vastgesteld.
- De commissievergadering wordt live uitgezonden.
- Er wordt op hybride wijze vergaderd. Een deel van de commissieleden is fysiek aanwezig in de Statenzaal en aangrenzende ruimtes. Daarnaast is een aantal commissieleden digitaal aanwezig via MS Teams, te weten de heer Cardol (GL) en de heer Kohler (JA21).
- De sprekersklok wordt in beeld weergegeven.
- De spreektijd voor onderhavige commissievergadering is vastgesteld op 7,5 vergaderuren.
- Het Presidium heeft 11 oktober jl. ingestemd met de vaststelling van de zogeheten "Nieuwe Noord-Hollandse spreektijdenregeling" naar het Amsterdams model "mond open is tijd lopen". Vanaf heden volgen de Statencommissies voornoemde regeling. Alles wat men tijdens de vergadering zegt, valt onder de spreektijd. Dit geldt ook voor het plegen van interrupties, maar niet voor het beantwoorden ervan (wijziging ten opzichte van voorheen), voor ordevoorstellen, rondvragen en vragen aan de insprekers.
- De commissie NLG verwelkomt mevrouw Van Geffen, vast commissielid namens Liberaal Noord-Holland. Voorts verwelkomt zij de heer Alkaduhimi, duo-commissielid namens DENK. Daarmee fungeert de heer Koyuncu (DENK) voortaan als plaatsvervangend lid van de commissie NLG.
- Voor agendapunt 8.b (Dierenwelzijn) hebben zich de navolgende vier insprekers aangemeld:
    - De heer Molenaar namens Wakker Dier;
    - Mevrouw Palsma namens De Faunabescherming;
    - De heer Van Slobbe namens Stichting wAarde;
    - Mevrouw Schut namens IVN Noord-West.
- Voor agendapunt 11.a (Programma Natuurnetwerk) hebben zich de navolgende zeven insprekers aangemeld:
    - De heer Van Haaster namens een aantal kwekers in Zuid-Kennemerland
    - Mevrouw Roos op persoonlijke titel;
    - Mevrouw Turksma namens de paardeneigenaren van Stal 's-Gravenweg;
    - De heer Rutte namens familiebedrijf v.o.f. Hofstede De Kruidberg;
    - De heer Van der Peet op persoonlijke titel;
    - Mevrouw Van Genne op persoonlijke titel;
    - De heer Slewe op persoonlijke titel.
- Er zijn geen aanmeldingen ontvangen voor de rondvragen.
- Er is een bericht van verhindering ontvangen van mevrouw Jellema (PvdA) en van gedeputeerde Loggen (VVD). Met betrekking tot de portefeuille van laatstgenoemde zijn heden geen punten geagendeerd. Eventuele vragen aan gedeputeerde Loggen in het kader van de begroting zullen door gedeputeerde Rommel worden beantwoord.
- De voorzitter (mevrouw Van der Waart) is in de loop van de middag verhinderd. Zij zal het voorzitterschap alsdan overdragen aan mevrouw Koning-Hoeve (CDA).
- Op 18 november a.s. van 19.30 uur tot 21.30 uur staat de expertmeeting "Op zoek naar gangmakers voor de transities in het landelijk gebied" gepland. Deze zal plaatsvinden in de

Statenzaal, maar kan ook digitaal worden gevolgd. Er komen vier deskundigen aan het woord en gedeputeerde Zaal zal een korte reflectie geven. Het volledige programma volgt later deze week.

- Op 4 oktober jl. vond in Westzaan het werkbezoek "Gebiedsgerichte aanpak stikstof" plaats. Er zijn meerdere gebieden in de provincie die deel uitmaken van voornoemde aanpak. Vanuit de organisatie is de vraag gerezen of de commissieleden op een later moment behoefte heeft aan een tweede werkbezoek in een ander gebied. Zij kunnen dit per mail kenbaar maken aan de commissieadviseur, mevrouw Neeskens.

Er zijn geen mededelingen vanuit de commissieleden dan wel Gedeputeerde Staten.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt de commissieleden en GS om hun extra aandacht voor de brief "Met de schrik vrij" van de Dierenbescherming (agendapunt 20.c). De Partij voor de Dieren zal hier binnenkort op terugkomen.

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

- De voorliggende agenda van de vergadering word ongewijzigd vastgesteld.
- Het verslag van de commissievergaderingen NLG d.d. 20 september jl. wordt ongewijzigd vastgesteld.
- De strategische agenda, moties- en toezeggingenlijsten leiden niet tot opmerkingen.

3. Inspreekhalfuur

Er zijn geen aanmeldingen ontvangen voor het inspreekhalfuur.

4. B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu

4.a. Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) inventarisatie Tata Steel

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **Leerink** (PvdA) meent dat er een behoorlijke slag wordt gemaakt. Het is belangrijk dat het in kaart is gebracht en dat de vergunningen worden aangepast. Het geeft de indruk dat de provincie en de Omgevingsdiensten (OD's) er bovenop zitten. De Partij van de Arbeid heeft ook de indruk dat er eendrachtig wordt samengewerkt met de ILT, hetgeen positief is.

Er wordt gesproken over het niet overschrijden van risico's. De commissie heeft eerder gediscussieerd over de vraag welke risico's het dan betreft: milieurisico's of risico's die de gezondheid betreffen? De heer Leerink acht het belangrijk om daar helderheid over te hebben. En hoe staat het met het cumulatief effect en dergelijke?

Het is heel zorgwekkend dat voor een aantal zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) geen normen en

instrumenten zijn. De heer Leerink weet dat het inmiddels de aandacht heeft. Wellicht ten overvloede benoemt hij nogmaals dat er richting het Rijk echt stappen moeten worden gezet. Inmiddels is immers bekend dat het ondanks het binnen de normen blijven en geen risico lopen, toch mogelijk is om in onwenselijke situaties te geraken. De provincie moet daar derhalve zeer alert op zijn.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat het rapport een nuttige analyse lijkt waaruit blijkt dat er momenteel geen acuut probleem (anders dan reeds bekend). Het lijkt de ChristenUnie goed om dit rapport te gebruiken om de vergunningen verder aan te scherpen. Als de vergunningen immers maximaal gebruikt zouden worden, worden er wél normen overschreden. De ChristenUnie kijkt derhalve uit naar de voorgenomen aanscherping.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) bedankt GS voor de uitgebreide analyse, die haars inziens een goed beeld geeft. Zij sluit aan bij de vragen van de heer Leerink (PvdA). In de conclusie van het onderzoek wordt gesteld dat het maximaal toelaatbaar risico (MTR) niet wordt overschreden op basis van de stoffen die bekend zijn. Tegelijkertijd wordt er ook gesteld dat er heel veel stoffen zijn waarvoor nog geen normen zijn vastgesteld. Hier dient de komende periode aandacht aan te worden besteed. D66 verneemt derhalve graag een reflectie van de gedeputeerde op hoe hiermee moet worden omgegaan.
Voorts wordt er ook wel gesproken over "humane uitstoot". Kan gedeputeerde aangeven wat dit inhoudt?

Mevrouw **Er** (GL) is net als de heer Leerink (PvdA) benieuwd waar de provincie op dit moment staat met betrekking tot het cumulatief effect. Zijn hierover reeds gesprekken gevoerd? Voorts is mevrouw Er benieuwd waarom het zo lang heeft moeten duren en wat de oplossing is om in de toekomst te voorkomen dat het zo lang duurt. Gaat de provincie eerder samenwerken met Tata Steel? Hoe gaat zij ervoor zorgen dat Tata in de toekomst eerder komt met de juiste gegeven?

De heer **Roosendaal** (VVD) vat samen dat blijkt dat er geen overschrijdingen zijn aangetoond in het maximaal toelaatbaar risico. Wel zal de OD NZKG de vergunning van Tata Steel aanscherpen. De heer Roosendaal bedankt GS voor de voorliggende rapportage en de invulling van adviezen van de Randstedelijke Rekenkamer over de inhoudelijke samenwerking met derden. Deze komen de betrouwbaarheid en daarmee ook de geloofwaardigheid van de informatie ten goede. Ook dankzij het werkbezoek zijn een aantal zaken, zoals het nut en de noodzaak van de afgasbehandelingsinstallatie, verduidelijkt. Dit komt de discussie en hopelijk ook de controlerende en volksvertegenwoordigende rol van PS ten goede.

Alle berekende en gemeten ZZS-uitstoot en -neerslag blijft binnen het MTR-niveau, waarbij er voor de ecosystemen en de mensen geen nadelige effecten te verwachten zijn. Toch geven onderzoeken van het RIVM en de GGD aan dat er extra gezondheidsschade in de IJmond is door cumulatie van de uitstoot door Tata en andere emissiebronnen. Hoe is dit volgens GS met elkaar te verenigen? Komt die schade dan door niet-ZZS of door cumulatie? Zou daarop dan de focus van het aanscherpen van de vergunningen moeten liggen om focus ten aanzien van de volksgezondheidswinst te creëren? Of komt het doordat er voor een aantal stoffen geen richtlijnen voor het MTR aanwezig zijn? Hoe betrouwbaar is het dan om met een afgeleide norm te werken?

De conclusies die worden getrokken over het resultaat van luchtemissie zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op modellen. Hoe krijgen GS via de OD welke mate van zekerheid dat de modeluitkomsten bij benadering overeenkomen met de werkelijke belasting van de verontreinigende stoffen op woon- en leefomgeving in Wijk aan Zee en de bredere IJmondgemeenten? Is er beleid in ontwikkeling voor ten eerste de onafhankelijke certificering van de door de OD's te gebruiken modellen en ten tweede de periodieke herijking daarvan op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat de PVV voorzichtig optimistisch is, gelet op de acties die de Omgevingsdienst heeft ondernomen dan wel op de planning staan. Ook de PVV hikt aan tegen het ontbreken van een MTR-waarde voor heel wat ZZS. Meerdere sprekers hebben hier reeds aan gerefereerd. De PVV hoopt dat het RIVM daar zo spoedig mogelijk mee komt en dat de provincie maximale druk op de ketel blijft houden. De fractie kijkt uit naar de uiteindelijke bevindingen van de OD.

De heer **Mantel** (JA21) geeft aan dat ook zijn fractie verheugd is dat de inventarisatie van de ZZS Tata Steel er eindelijk is. Hij heeft nog een aantal vragen over zaken die JA21 zorgen baren. De inventarisatie wordt door Tata Steel zelf uitgevoerd. De berekening is gemaakt aan de hand van de metingen, maar ook aan de hand van de kengetallen. Hoe betrouwbaar zijn die kengetallen. Ingeval de inventarisatie daadwerkelijk gebaseerd zou zijn op metingen aan de bron, verwacht de gedeputeerde dan mogelijk een andere uitkomst?

In de rapportage staat voorts dat ongewone voorvallen niet zijn meegenomen, terwijl deze regelmatig plaatsvinden op het terrein van Tata Steel. Kan gedeputeerde wellicht een indicatie geven van de effecten van de ongewone voorvallen op de emissies van de ZZS? Is hij misschien van plan om een en ander in de toekomst te gaan onderzoeken?

In onderhavige versie van september staat voorts dat er geen overschrijdingen zijn van het MTR-niveau. Welke inzet gaat gedeputeerde plegen op het vergroten van het vaststellen van grenswaarden voor ZZS?

Naar aanleiding van de inventarisatie communiceerden GS dat zij de vergunning gaan aanscherpen. JA21 is daar blij mee. Echter, volgens Tata Steel benutte het bedrijf al nooit zijn totale capaciteit van de vergunningen. Klopt het dan dat er in werkelijkheid niet minder wordt uitgestoten?

Uiterlijk 1 oktober jl. moest Tata Steel het ZZS vermijdings- en reductieprogramma (VRP) aanleveren. Is dit inmiddels ontvangen? Wanneer kan gedeputeerde de Staten informeren over de beoordeling hiervan?

Mevrouw **De Groot** (SP) wijst op het feit dat mensen in de omgeving van Tata Steel gezondheidsklachten hebben vanwege Tata Steel (en ook andere bedrijven), en dat het milieu er niet beter op wordt. Er is nu duidelijkheid over de emissies van ZZS door Tata Steel. Het is heel mooi dat de Omgevingsdiensten en de ILT thans samen optrekken en het is mooi dat er al maatregelen zijn genomen. Mevrouw De Groot begrijpt dat er van gevaarlijke emissies van ZZS door Tata Steel geen sprake meer is, alhoewel er nog geen MTR-waarden konden worden vastgesteld van tien complexe mengsels, drie enkelvoudige stoffen, dioxine en PAK som. Het is

afwachten totdat het RIVM met urgentie waarden gaat vaststellen. Ook is het goed dat er een vermijdings- en reductieprogramma is opgesteld. Verder wordt er nog gewacht op de aanscherping van de normen voor de ZZS beryllium, chroom, kwik, lood, arseen, cadmium, nikkel en B(a)P. Al deze stoffen kunnen de gezondheid aantasten.

De SP is verheugd dat er niet langer kwik in het oppervlaktewater terechtkomt. In november volgt echter een nieuw rapport. De SP hoopt op nog betere resultaten en meent dat er desalniettemin vaart gemaakt moet worden.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt GS voor de analyse. Het blijkt dat diverse vergunningen te ruim zijn voor de EU-streefwaarden en EU-normwaarden en dat sommige waarden nog niet eens zijn vastgesteld. Het is in ieder geval belangrijk dat de vergunningen worden aangescherpt, zodat ze wel binnen de vastgestelde waardes gaan vallen. Het CDA is blij dat Tata dit zelf ook ondersteunt. De fractie zou wel graag van de gedeputeerde willen weten binnen welke termijn de aanscherping moet plaatsvinden en of er al een concreet plan voor ligt. Hoe gaat gedeputeerde de komende jaren met het toezicht op de ZZS om? Krijgen de Staten frequentere analyses?

Statenlid **Kostic** (PvdD) stelt allereerst een algemene vraag om over na te denken. Het alleen al in toom houden van Tata Steel kost € 3 miljoen extra uit de algemene reserve. De Partij voor de Dieren vraagt zich nog steeds af in hoeverre de capaciteit van de provincie geschikt is om de complexiteit van Tata aan te kunnen. Positief is inderdaad dat er van alles gebeurt, maar het is niet genoeg. En dat wat er gebeurt, duurt te lang. De SP en het CDA merkten dit ook al terecht op. In tegenstelling tot wat de ChristenUnie zei, is er wél een acuut probleem. Onderhavig rapport laat zien dat het bij Tata rammelt. De duidelijkheid die de SP ziet, ziet de Partij voor de Dieren niet. Naast de vele Zeer Zorgwekkende Stoffen is er sprake van uitstoot van meer dan 2.000 ongewone voorvallen per jaar en een nog onbekend aantal kleine emissies waar nog steeds geen zicht op is. Daarnaast is er onduidelijkheid over de manier waarop de stapeling van stoffen getoetst moet worden en ontbreken meetnormen voor veel ZZS. Hierover is advies gevraagd aan het RIVM. Kunnen GS aangeven wanneer de Staten de conclusies krijgen? Mensen hebben deadlines nodig.

De Partij voor de Dieren ziet laksheid bij Tata. Na jaren de tijd te hebben gehad voor een fatsoenlijke ZZS-inventarisatie en voor het belangrijke vermijdings- en reductieprogramma komt Tata één dag voor de deadline (30 december 2020) met onvolledige stukken. Vervolgens krijgt het bedrijf tot 1 oktober 2021 de tijd om alsnog een fatsoenlijk VRP te leveren. Het doet dat opnieuw één dag voor de deadline. Het VRP is cruciaal. Zo beoordeelt de OD over de wijze waarop Tata invulling geeft aan de ZZS. Dat kan leiden tot verandering van bedrijfsvoering, het aanpassen van bedrijfsprocessen en een wijziging van de vergunningen. Het kan ook gevolgen hebben voor de toekomst van Tata en landelijk beleid. De Partij voor de Dieren zou graag zien dat de beoordeling zo snel mogelijk plaatsvindt. Zij verneemt graag van GS wanneer de deadline is.

De OD zet in op een aanscherping van vergunningen. Dat is het minste wat de provincie voor de bewoners kan doen. Statenlid Kostic vraagt GS alweer om desnoods met behulp van capaciteit van de ILT eerder klaar te zijn met dit proces dan in 2023.

De OD stelt vast dat dit de eerste ZZS-inventarisatie betreft, die vijfjaarlijks moet worden herhaald. Dit is dus het resultaat na vijf jaar wachten. Welke leerpunten uit dit proces nemen GS mee voor de

volgende keer? Wat gaan GS doen om opnieuw vertraging te voorkomen? Kan hiervan vóór december een evaluatie komen?

De heer **Mangal** (DENK) wil graag weten hoe kan het dat de vergunningen niet meebewegen met de nieuwe waarden die aan de vergunningen worden gesteld.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn. Alvorens gedeputeerde Olthof overgaat tot zijn beantwoording vindt een korte schorsing plaats.

Schorsing van 9.26 uur tot 9.30 uur

De **voorzitter** heropent de vergadering en geeft gedeputeerde Olthof het woord voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):
Gedeputeerde Olthof bedankt de commissieleden voor hun vragen. Enerzijds is er de complexiteit van het Tata-dossier en anderzijds zijn er ook het nut en de noodzaak van het programma dat is opgestart. Daarin komt keihard naar voren op welke punten het momenteel tekortschiet en waar het misschien ook in het verleden tekort is geschoten. Gedeputeerde is wat dat betreft blij dat die transparantie er nu is en dat er veel meer handvatten zijn om te zeggen op welke punten echt extra inzet gepleegd moet worden.

In de eerste plaats komt gedeputeerde op de inbreng van de heer Leerink (PvdA) over de samenwerking met de ILT. Deze stond ook in het Rekenkamerrapport en is tevens vaker in de commissie besproken. De samenwerking was niet vanzelfsprekend, maar is dat op dit moment wel. De ILT kijkt niet vanuit haar toezichthoudende rol of de OD het goed doet. Zij kijkt vanuit samenwerking, vanuit partnership, of ze uiteindelijk expertise kan toevoegen om te zorgen dat onderhavig dossier zo goed en adequaat mogelijk wordt opgepakt. Gedeputeerde Olthof uit zijn complimenten voor het feit dat de samenwerking thans goed wordt opgepakt. Dat geldt overigens ook voor de samenwerking met de ministeries van IenW en EZK.

De niet-overschrijding van de risico's acht gedeputeerde Olthof een ingewikkeld punt. Onlangs is het RIVM-rapport besproken. Men heeft toen met elkaar moeten constateren dat de PAK, de aangetroffen stoffen, ruim onder de MTR-waarde zitten. De definitie van de MTR-waarde is de wetenschappelijk gestelde grenswaarde waarbij uiteindelijk geen sprake is van milieurisico's en gezondheidsrisico's voor de mensen. Voorts heeft men met elkaar moeten constateren dat alles boven het verwaarloosbare risico eigenlijk gewoon niet goed is. Er ligt een constante opdracht en taak voor de overheid en voor de ondernemers zelf om te zorgen dat er naar dat verwaarloosbare risico wordt gestreefd. Onder die grenswaarde, op basis van de geldende normen en de stand van zaken van vandaag, zou in principe geen enkel risico meer zijn. Wat dat betreft vindt gedeputeerde de MTR-waarde een lastige. Er wordt veelvuldig gesproken over milieukwaliteitsnormen, maar wanneer gaat het over de gezondheidskundige risico's? Daarin is de afgelopen jaren echt een onbalans ontstaan. De milieuwaarden zijn altijd gemeten, maar de gezondheidskundige risico's zijn toch van een andere orde, vooral bij een complex bedrijf als Tata. Daarnaast speelt ook de cumulatie mee. In de vorige commissievergadering heeft men moeten vaststellen dat bij een enkelvoudig emissiepunt wellicht prima gestuurd kan worden op de MTR-waarde. Het wordt echter

complex ingeval er meer dan 200 emissiepunten zijn. De overheid moet dan maatwerk gaan leveren. De huidige wet- en regelgeving past niet bij complexe vraagstukken als Tata Steel, Schiphol, Chemours etc. Daar moet op een andere manier naar worden gekeken, hetgeen thans ook gebeurt. Er wordt samengewerkt met partijen als de ILT, IenW en het RIVM om te zorgen dat er meer op gestuurd kan worden. Dat is niet eenvoudig. Gedeputeerde Olthof gaat geen termijn noemen, opdat hij niet het RIVM en de andere wetenschappers en techneuten wil spreken. De Statenleden mogen er echter wel van uitgaan dat GS erbovenop zitten.

Ook vanuit de Kamer is geëist dat er voor 1 december a.s. in ieder geval een voortgangsrapportage moet zijn. Gelukkig werkt de provincie thans ook goed samen met de rijksoverheid. Ook hierover zal het college aan PS terugkoppelen. Gedeputeerde zal ervoor zorgen dat de rapportage richting de Kamer ook aan de Statenleden wordt toegezonden, opdat er waarschijnlijk ook in een commissievergadering waarschijnlijk met elkaar over gesproken kan worden. Aan de hand van de VTH-brief die er ook bij zit, zal de constante voortgang van onderhavig dossier gevolgd worden. Indien er updates zijn, zal gedeputeerde de Staten hierover informeren.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of gedeputeerde daarbij ook gelijk de (updates van de) moties kan meenemen die de provincie met de landelijke overheid oppakt?

Gedeputeerde **Olthof** zegt toe de betreffende moties te zullen meenemen. Bij de meeste moties ervaart hij steun vanuit de Kamer om vooral samen met de provincie en de OD's een aantal zaken goed op te pakken en er ook terugkoppeling op te doen. GS zullen de Staten informeren over de stand van zaken.

Tijdens de vorige commissievergadering is geconstateerd dat (nog) niet voor alle stoffen een norm aanwezig is. Het Programma Tata Steel en het Uitvoeringsprogramma dat eraan vastzit, bewijzen derhalve hun nut en noodzaak. Het is misschien een trieste constatering dat men eigenlijk maar heel weinig wist van hetgeen men aan het meten was en dat het wellicht niet adequaat genoeg gebeurde. Op dat moment, met de kennis en de situatie zoals die er toen waren, was dat afdoende. Echter, gelet op de huidige kennis en de maatschappelijke discussie moet er veel meer gaan gebeuren. Men moet veel beter weten van wat er onder meer bij een Tata Steel gebeurt en wat er met de stoffen gebeurt.

De provincie heeft het RIVM gevraagd om ten aanzien van een aantal stoffen met normeringen te komen. Die druk zit erop en gedeputeerde hoopt dat het RIVM snel met een terugkoppeling komt.

Voorts is een vraag gesteld over scenario 1 (werkelijke emissie) en scenario 2 (maximale emissie). De constatering is dat de MTR-waarden of de Europese grenswaarden nergens worden overschreden, maar dat binnen een aantal vergunningen wel de ruimte was om te overschrijden. De provincie gaat de vergunningen aanscherpen op basis van in ieder geval de huidige MTR-waarden.

Voorts is gevraagd hoe een en ander in de toekomst kan worden voorkomen. Vanuit de ZZS-inventarisatie zit er een terugkerend patroon van vijf jaar in. Dan moet er uiteindelijk weer een VRP volgen. De provincie gaat echter niet vijf jaar wachten. Gedeputeerde Olthof hoopt in het toekomstige beleid te kunnen bestendigen dat nu de vergunning wordt aangepast er strakker toezicht zal worden gehouden en dat er handhaving plaatsvindt. De ZZS zullen veel strakker

meegenomen worden in het VTH-traject. Dat neemt niet weg dat er elke vijf jaar wel weer een nieuw VRP moet komen.

Mevrouw Gonggrijp (D66) informeerde naar de "humane uitstoot", maar gedeputeerde wijst erop dat er in het stuk wordt gesproken over "humane risico's" (m.b.t. de gezondheidswaarden voor de mensen zelf).

GroenLinks vroeg waarom het zo lang geduurd heeft. Gedeputeerde heeft deze vraag ook bij Tata neergelegd. Tata is van goede wil en men is het erover eens dat er extra inzet op moet worden gepleegd. Gedeputeerde heeft er alle vertrouwen in dat dat ook gebeuren. Anderzijds is het dan wel opmerkelijk dat Tata pas één minuut voor de deadline het rapport oplevert. Dit heeft ook enigszins met cultuur en houding te maken. Gedeputeerde is hierover in gesprek met Tata. Voorts heeft gesprekken over de voortgang met Groen Staal. Hoe kan een en ander versneld worden? Hoe kan de Roadmap+ beter worden vastgelegd en hoe kan een en ander worden gemeten? Gedeputeerde hoopt de komende weken meters te kunnen maken en de Staten te kunnen informeren over een stappenplan. Hij zal met alle partijen, zoals de ILT, het RIVM, Tata en FNV, aan tafel zitten om te bekijken wie wat wanneer gaat doen.

Nederland kent een systeem dat gebaseerd is op vertrouwen. De vergunningsaanvrager moet zijn gegevens aanleveren en op basis van tussentijdse rapportages laten zien wat hij doet. Dit is niet vrijblijvend. De modellen die gebruikt worden, zijn in de wet verankerd. Hierop vindt jaarlijks strak toezicht plaats. Er is regulier (gepland) toezicht, maar indien daar aanleiding toe is, vindt er ook risicogestuurd toezicht plaats, waarbij wordt gemeten of de situatie daadwerkelijk overeenkomt met hetgeen geconstateerd is op basis van de berekeningen en metingen. Met andere woorden: het is een complex geheel van modellen, berekeningen door geaccrediteerde organisaties en het VTH-deel.

Statenlid Kostic (PvdD) merkte op dat naast de vele ZZS er sprake is van uitstoot als gevolg van ruim 2.000 ongewone voorvallen per jaar en een nog onbekend aantal kleine emissies waar nog steeds geen zicht op is. Overigens is het aantal van 2.000 een vergissing van de ILT; feitelijk betreft het 1.200 voorvallen. Dit aantal is nog steeds veel te groot, zij het dat ze niet alle even ernstig zijn. Gedeputeerde is heel erg benieuwd waarmee de Onderzoeksraad komt. Deze controleert of het systeem in Nederland wel afdoende is om de gezondheid van mensen te borgen. We moeten met elkaar constateren dat de normen uiteindelijk gebaseerd zijn op jaargemiddelden. Piekincidenten worden niet expliciet vermeld. De provincie wil hier echter alsnog inzicht in krijgen. GS zijn thans met de IJmondgemeenten in gesprek om te bekijken hoe hier een vervolg aan kan worden gegeven.

De heer Mantel (JA21) merkte op dat er minder uitstoot is dan vergund. Gedeputeerde Olthof begreep diens vraag niet volledig. Men heeft met elkaar geconstateerd dat de uitstoot overal veel lager is dan vergund. Op basis van de feiten is niet geconstateerd dat er een overschrijding plaatsvindt. Wél is er geconstateerd dat er op basis van de vergunning een overschrijding kán plaatsvinden.

De **voorzitter** vraagt de heer Mantel diens vraag nader toe te lichten.

De heer **Mantel** (JA21) merkt op dat het hem deed denken aan de discussie die de commissie betreffende het stikstofdossier heeft gevoerd. De vergunning is 100% van wat een bedrijf mag uitstoten. Als het feitelijk gezien maar 80% uitstoot, is er 20% lege marge. Dat is een boekhoudkundige marge. Deze uitstoot is er feitelijk niet, maar zou eventueel wel mogen binnen de vergunning. Als de vergunning met 20% wordt aangescherpt, gaat de uitstoot nog niet omlaag. De heer Mantel meent dat men dan bezig is het boekhoudkundige probleem op te lossen.

Gedeputeerde **Olthof** beaamt dat het aanscherpen van de vergunningen een administratieve functie betreft. Realiteit is dat je uiteindelijk zorgt dat die vergunning aangescherpt wordt. Anderzijds zit er in het VRP de constante opdracht om te zorgen dat de feitelijke uitstoot naar beneden gaat. Dit gebeurt op basis van de BBT. De provincie bekijkt dus constant of de vergunning scherp genoeg is. Er zal logischerwijs altijd een marge zitten tussen wat er uitgestoten mag worden en wat er feitelijk gebeurt. Het is niet zo dat de vergunning op het MTR blijft staan en dat Tata daarbinnen naar wens kan fluctueren. Het is een constant proces om er met elkaar voor te zorgen dat de vergunning steeds scherper wordt.

De heer **Leerink** (PvdA) vraagt of een en ander consequenties heeft voor de staalproductie door Tata. Hij kan zich voorstellen dat de productie van Tata niet omhoog kan omdat de vergunning naar beneden is aangescherpt.

Gedeputeerde **Olthof** merkt op dat er niet direct sprake is van een causaal verband, aangezien er met nieuwe technieken gezorgd kan worden voor minder uitstoot. Hij noemt als voorbeeld de filterinstallaties bij de pelletsfabriek en bij de sinterkoelers. De vergunning kan hierop worden aangescherpt, wat uiteindelijk niet ten koste zal gaan van de productie.

De heer **Leerink** (PvdA) wijst erop dat er onder bewoners best wat onrust is over een nieuwe staalfabriek. Het produceren van meer staal betekent links- of rechtsom ook meer rotzooi in de lucht. In de beleving van de heer Leerink zou bij de aanscherping van de vergunningen de lege ruimte eruit gehaald moeten worden, tenzij het met behulp van de BBT mogelijk is om alsnog onder de normen te blijven.

Gedeputeerde **Olthof** begrijpt de zorg en heeft deze ook van de bewoners meegekregen. Er is weleens gekeken of de maximale productie naar beneden kan worden bijgesteld. Als iets vergund is, kan er echter niet zo gemakkelijk tegen een producent worden gezegd dat deze minder mag gaan produceren. Uiteindelijk gaat het niet zozeer om de productieomvang, maar vooral om het minimaliseren van de nadelige gezondheidseffecten voor mens en milieu.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt wat het absolute minimum is dat de provincie nastreeft.

Gedeputeerde **Olthof** wijst erop dat er altijd een gezondheidsrisico zal blijven, met industrie, scheepvaart, vlieg- en/of autoverkeer. De provincie moet desalniettemin dagelijks streven naar het verlagen en minimaliseren van het risico. Dit doet zij op basis van nieuwe inzichten en nieuwe technieken. De afgesproken grenzen moeten op basis van de BBT steeds scherper worden. De opgave is om alle uitstoot onder het verwaarloosbare risico te brengen, zodat uiteindelijk de leefbaarheid van de omgeving niet in het geding is. Dit betreft een continu proces. De provincie is

derhalve nooit klaar en zal er altijd aan moeten blijven werken.

Statenlid **Kostic** (PvdD) wijst erop dat Tata de gezondheid van inwoners, waaronder ook kinderen, ernstig schaadt. Dit moet spoedig veranderen. Hetgeen nu wordt verteld, is gewoonweg niet genoeg. GS hebben toegezegd om van de juridische mogelijkheden het voorzorgsbeginsel en het recht op gezondheid en leven toe te passen. Wanneer komt dit richting de Staten, zodat zij er eventueel meer op kunnen ingrijpen?

Gedeputeerde **Olthof** meent dat een en ander al onderweg is naar de Staten. Hij gaat ervan uit dat het deze week door PS wordt ontvangen.

Gedeputeerde had vanuit de OD graag een termijn gegeven wat betreft het ZZS vermijdings- en reductieprogramma. Op dit moment heeft hij echter nog geen harde deadline. Gedeputeerde gaat derhalve nu ook geen toezeggingen doen. Hij zal er wel voor zorgen dat de commissie binnen een paar dagen een deadline ontvangt.

Gedeputeerde vervolgt zijn betoog en komt op het punt van capaciteit. Hiervoor is extra budget gereserveerd. Door alle reuring van het afgelopen jaar is er heel veel gebeurd. De provincie, OD's en samenleving stellen veel meer eisen, wat ook iets zal betekenen voor het toekomstige toezicht. Wat betekent Groen Staal uiteindelijk voor de capaciteit bij de OD? Er is dan immers sprake van twee processen (bestaande fabriek en Groen Staal). GS zijn hierover in gesprek met de OD. Zodra er meer bekend is, zullen PS vanzelfsprekend worden geïnformeerd over wat er uiteindelijk bij de OD nodig zal zijn om het programma ook in de toekomst te kunnen blijven voortzetten. Hierin zal deels wel een politieke keuze zitten. Hoever wil met daarin met elkaar gaan? Dat terechte gesprek zal gevoerd moeten worden. Wat is qua investering uiteindelijk nog maatschappelijk verantwoord? Dit is een terecht punt. Hoe kan ervoor gezorgd worden, gelet op alle ontwikkelingen die er zijn, dat een en ander niet alleen de komende twee jaar maar ook op de lange termijn geborgd wordt?

De heer **Roosendaal** (VVD) begrijpt het punt over de politieke keuzes. Het heeft echter ook te maken met de organisatorische opzet van de OD's. Kan het college daar wellicht ook een evaluatie over geven. Tijdens het werkbezoek aan Tata en in de goede presentaties van de verschillende OD's werd duidelijk dat er meerdere OD's bezig zijn met hetzelfde bedrijf. Dit klinkt niet heel efficiënt vanuit de toezichthoudende rol. Het gaat derhalve niet alleen om de keuze waar extra geld naartoe moet, maar ook om de vraag hoe het traject optimaal georganiseerd kan worden. Zijn GS bereid hiernaar te kijken?

Gedeputeerde **Olthof** zegt toe dat GS hier zeker naar zullen kijken. Een van de adviezen in het rapport van de commissie-Van Aartsen is om ook te kijken naar de opzet van de Omgevingsdiensten. 90% van het toezicht- en handhavingstraject bij Tata geschiedt door de OD NZKG. Wat bijvoorbeeld de natuurbeschermingsvergunning betreft, wordt echter de expertise van de OD Noord-Holland Noord ingezet. Het is een terecht punt om eens te kijken naar de organisatiestructuur.

Een en ander geldt ook voor de ILT. Deze komt niet in plaats van de OD, maar draagt wel haar steentje bij wat betreft het toezicht. Gedeputeerde verwacht dat het op enig moment weer aan de orde zal komen in de commissie-Van Aartsen.

GS zitten met de ILT aan tafel. Men wil graag versnellen, maar tegelijkertijd gebeurt er ontzettend veel. Er wordt getracht om nu eerst zo snel mogelijk de vergunningen van de meest vervuilende bedrijven aan te scherpen. Waar mogelijk worden extra maatregelen opgelegd en extra toezicht en handhaving ingezet. De ILT gaat geen capaciteit beschikbaar stellen aan de OD's, maar voegt wel expertise toe om het traject van de OD goed te kunnen uitvoeren. Gedeputeerde hoopt volgend jaar een rapportage te kunnen overleggen over wat er met elkaar is gerealiseerd.

DENK stelde de vraag waarom de vergunningen niet meebewegen met de nieuwe grenswaarden. Gedeputeerde geeft aan dat bij het aanscherpen van de vergunningen constant bekeken wordt wat de grenswaarden zijn. Deze worden ook opgevraagd bij het RIVM. Voorts wordt gekeken naar de BBT's. Dat is een continu proces.

> De heer **Mangal** (DENK) licht zijn vraag nader toe. Waarom bewegen de vergunningen niet mee met de nieuw vastgestelde wettelijke toelaatbare waardes, zodat ze de Europese waarden niet overschrijden?

Gedeputeerde **Olthof** meent dat dat op hetzelfde neerkomt. Er is met elkaar geconstateerd dat een aantal vergunningen de ruimte biedt om boven de MTR's uit te komen. Deze worden thans aangescherpt op basis van de MTR's en nieuwe inzichten. Dit betreft een ongoing proces.

.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Olthof voor diens beantwoording en geeft de commissieleden gelegenheid voor een tweede termijn.

Tweede termijn

De heer **Roosendaal** (VVD) heeft nog twee vragen:

- Volgens het RIVM en de GGD is er een verband tussen de uitstoot van de fabriek en de slechtere volksgezondheid in Wijk aan Zee. Volgens de wetenschappelijke normen kan het niet liggen aan de ZZS. Waar ligt het dan wel aan?
- Worden modellen getoetst aan de werkelijk gemeten waarden? En evalueert de OD of de modellen inderdaad een hoge mate van betrouwbaarheid hebben wat betreft de voorspelling van de uitstoot op grond van de inputvariabelen die door de fabriek worden opgeven, zodat de overheid ook leert en de modellen laat aanpassen als dat nodig is? Er wordt regelmatig gezegd: "Er zijn modellen goedgekeurd en daar werken we mee." Als er echter niet wordt geleerd op basis van de werkelijke uitstoot en er geen feedback loop in zit, blijven de modellen een soort separate werkelijkheid. De VVD acht dat niet in het belang van de volksgezondheid. De heer Roosendaal verwacht derhalve dat de metingen van de OD's directe input zijn om de modellen te laten aanpassen zoals die worden gebruikt door de overheid.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) heeft de behoefte om dank en waardering uit te spreken voor de heldere uitleg. Hij refereert voorts aan de aandacht voor de piekmomenten ten gevolge van de incidenten die weliswaar op jaarbasis geen gevolgen hebben voor het toegestane gemiddelde. Het stemt de PVV vreugdevol dat dit inzicht ook bij GS aanwezig is.

Beantwoording door gedeputeerde **Olthof** (PvdA):

De modellen liggen vast in de wet- en regelgeving. Een en ander is derhalve niet vrijblijvend en geschiedt landelijk. De modellen worden regelmatig aangepast op basis van nieuwe inzichten, nieuwe input en de ervaringscijfers (lerend vermogen). Er vindt dus continu een evaluatie plaats, waarna er eventuele aanpassingen worden doorgevoerd. Vervolgens controleert de OD hoe er met de modellen wordt gewerkt en of de aangeleverde input voor de modellen daadwerkelijk klopt. Gedeputeerde Olthof acht het raadzaam om wellicht te zijner tijd een technische briefing over de (werking van de) modellen te organiseren.

De heer **Roosendaal** (VVD) gaat graag op de uitnodiging in. Aanleiding voor diens vraag was het feit dat de Staten twee jaar geleden werden geconfronteerd met modellen uit 1974 waarin een rekenfout stond die in de loop der jaren nooit was ontdekt. Dit kwam doordat er geen toetsing had plaatsgevonden, omdat er niet op de uitstoot werd gemeten. De feedback loop is er voor bepaalde modellen niet. De VVD zou het derhalve waarderen als er onderscheid wordt gemaakt tussen modellen waarvoor het mogelijk is om de werkelijkheid te gebruiken om de kwaliteit van de modellen te toetsen. En voor welke modellen is dit mogelijk en welke aanvullende maatregelen worden daarvoor getroffen? Een technische briefing zou zich hier prima voor lenen.

De **voorzitter** noteert dat er behoefte is aan een technische briefing over de modellen.

Gedeputeerde **Olthof** gaat niet zijn hand in het vuur steken voor alle modellen. Hij begrijpt echter de achterliggende vraag en stelt voor om met elkaar te kijken of er wat meer inzicht kan worden geboden in de wijze waarop de modellen werken.

> De heer **Roosendaal** (VVD) had nog gesteld of er een verband is tussen de uitstoot van de fabriek en de slechtere volksgezondheid in Wijk aan Zee. Het rapport geeft namelijk aan dat de ZZS binnen de waarden zouden blijven, zodat het voor mens en milieu niet gevaarlijk is. Mocht dit inderdaad kloppen, wat is dán de oorzaak van de slechtere volksgezondheid?

Gedeputeerde **Olthof** meent dat de ZZS (in de lucht) een van de lastige punten van het Tata-dossier betreffen. Het RIVM-rapport heeft geconcludeerd dat de waardes van de deposities (op de grond) evenmin boven de MTR uit komen. Toch constateert men met elkaar dat alles boven het verwaarloosbare risico een serieus risico voor de volksgezondheid betreft en een extra reden tot aanpak vormt.
Daarnaast zijn bepaalde stoffen nog niet genormeerd en heeft men ook te maken met de (nog nader te bepalen) effecten van cumulatie en piekbelasting. Dit maakt het complex. Tata erkent dit overigens ook. Het gegeven dat de waarden onder de MTR blijven, ontslaat partijen niet van verplichting om grote stappen tot verbetering te zetten.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde voor diens beantwoording en constateert dat het onderwerp voor vandaag voldoende behandeld is.

4.b Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 12 oktober 2021

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **De Groot** (SP) vindt het heel fijn om op deze manier te worden geïnformeerd. Het verslag van Tata Steel Harsco verduidelijkt de laatste stand van zaken. Voorts bedankt mevrouw De Groot GS voor de uitgebreide beantwoording van de technische vragen.

De **voorzitter** constateert dat er geen behoefte is aan verdere bespreking en rondt het agendapunt af.

5. Rondvraag gedeputeerde Olthof (Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu en OD NZKG en ODIJ)

Er zijn geen rondvragen aangemeld voor de portefeuille van gedeputeerde Olthof.

6. Rondvraag gedeputeerde Stigter (OD NHH en OFGV)

Er zijn geen rondvragen aangemeld voor de portefeuille van gedeputeerde Stigter.

De **voorzitter** gaat over tot een schorsing.

Schorsing van 10.09 uur tot 10.27 uur

7. A-agenda Begroting

7.a Begroting 2022
7.b Begroting 2022: Brief GS aan PS inz. Memorie van antwoord begroting 2022 (wordt geagendeerd bij de begrotingsbehandeling van alle commissies)

De **voorzitter** heropent de vergadering. Voor de behandeling van dit agendapunt zijn gedeputeerden Olthof, Zaal en Rommel aanwezig. Indien nodig is ook gedeputeerde Stigter beschikbaar voor een nadere toelichting.

In de begroting wordt vastgelegd wat de provincie in 2022 wil bereiken, wat de provincie hiervoor gaat doen en hoeveel dit mag kosten. Aan de commissie wordt gevraagd de onderdelen van de Programmabegroting en Memorie van Antwoord te bespreken die tot de portefeuille van de commissie NLG behoren. Het advies van de commissie zal in de vorm van het verslag aan PS worden toegezonden voor de PS-vergadering van 8 november 2021.

De voorzitter geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Kapitein** (D66) geeft aan dat haar fractie an sich zeer positief is over de begroting wat betreft de thema's van de commissie NLG. Er is veel geld begroot; meer dan ooit. D66 meent dat dit terecht is, gelet op de uitdagingen: stikstofdossier, Tata Steel, biodiversiteit en waterkwaliteit. Waterkwaliteit blijft een zorgelijk punt in onderhavige begroting. In het coalitieakkoord staat dat de provincie een pilot in een specifiek waterlichaam zal uitvoeren om te bekijken of alle KRW-doelen versneld kunnen worden bereikt. Wat is hiervan de laatste stand van zaken?

In de begroting gaat er €40 miljoen naar de NNN-gebieden. Naar de Oostelijke Vechtplassen gaat €11 miljoen. Het Waddenfonds c.q. Investeringskader Wadden krijgt €6 miljoen. Laag-Holland krijgt €200 miljoen in tien jaar, inclusief geld van het Rijk. Een aantal belangrijke en grote thema's zijn of raken goed op stoom, zoals de Voedselvisie, het Masterplan Biodiversiteit, de uitvoering van de Recreatievisie, de uitbreiding van het wandel- en fietsroutenetwerk, de Bossenstrategie, de besteding van het Investeringsbudget voor de landschapsversterking, de initiatieven van Groen Kapitaal et cetera. Ook binnen de NLG-portefeuilles gaat gewerkt worden met de relevantere beleidsindicatoren. Er is een belangrijke eerste stap genomen, maar de provincie is er nog lang niet. Voor de belangrijkste ambities mogen wat D66 betreft de beleidsindicatoren hier genoemd worden en moet er niet enkel verwezen worden naar aparte rapportages. Juist omdat bijna alles met elkaar samenhangt. Bijvoorbeeld landbouw heeft een grote invloed op stikstof en de waterkwaliteit. En wordt er met "gewasbescherming" gedoeld op landbouw, waterkwaliteit of natuur?

De uitbreiding van het NNN is heel belangrijk. Nog belangrijker is echter dat de landbouw natuurinclusiever wordt. Dit zal nog een veel grotere impact hebben op de natuur en biodiversiteit. D66 verwacht volgend jaar derhalve meer integrale beleidsindicatoren voor de thema's van NLG, ook omdat er steeds meer gewerkt wordt met een gebiedsgerichte aanpak. Het is op zich een mooie decentrale aanpak, maar ook een met risico's op vrijblijvendheid als de uitdagingen te lastig of te groot blijken te zijn. Relevante beleidsindicatoren gaan met een gerichte sturing helpen om de doelen te behalen. Voorts zullen deze de Statenleden helpen om te bekijken of, afhankelijk van de resultaten, zij hun keuzes moeten aanscherpen of veranderen.

De heer **Carton** (PvdA) geeft aan dat zijn fractie zich in grote lijnen kan vinden in voorliggende begroting. De Partij van de Arbeid heeft wel wat zorgen over de begroting op de lange termijn. Zij heeft derhalve een aantal technische vragen, die zij in de commissie EFB zal voorleggen.
De Partij van de Arbeid zal onder agendapunt 8.a nog ingaan op de aangehouden moties betreffende het rekeningresultaat.

De heer **Zoon** (PvdD) merkt op dat beleid wordt bepaald door een klein inspraakclubje: LTO voor landbouw, Faunabeheereenheid (FBE) tegen dieren in het wild, Sportvisserij Nederland voor dierenmishandeling. Hierdoor wordt niet de gehele provincie betrokken bij het beleid. Het zijn als het ware geborgde provinciale zetels. Naast het betrekken van burgers bij plannen zal de provincie in bredere zin ook maatschappelijke organisaties moeten betrekken: biologische boeren wat betreft de biologische landbouw en het meenemen van hun oude collega's, en dierenwelzijnsorganisaties als sparringpartner. Dit is niet alleen nodig voor het vergroten van het draagvlak, maar juist ook voor het breder betrekken van de aanwezige kennis en kunde. Anders blijven grote problemen onopgelost. Hoewel de wil er is, blijft men thans in een vicieuze cirkel hangen. Erkent de provincie de urgentie en noodzaak van verandering, zoals beschreven in het IPBES-rapport? De Partij voor de Dieren maakt zich zorgen dat de verandering te gering en te laat zal zijn.

De Living Planet Index staat thans immers lager dan op het moment dat de heer Zoon betrokken raakte bij de provincie. Dit zegt iets over de aanpak van de provincie in de afgelopen jaren. De Partij voor de Dieren heeft al eerder en vaker aandacht gevraagd voor Groen Kapitaal. De provincie heeft met 2,5 fte meer directeuren dan groene verbinders werkzaam. Hoewel zij meer taken door

hen zou willen laten uitvoeren, stagneren initiatieven op dit vlak. De heer Zoon noemt het voorbeeld van de groene schoolpleinen. Het is goed opgezet en de kennis is aanwezig. Op 12 maart 2020 heeft de provincie een duidelijk persbericht verzonden, maar nu staat het stil. De Partij voor de Dieren zou graag zien dat het levend gehouden wordt. Bij het volgende agendapunt zal zij daar verder op ingaan.

Er wordt €6 miljoen uitgetrokken voor schadecompensatie van ganzen, maar er is geen inzet op bronmaatregelen, nieuwe verjagingstechnieken of rustgebieden waar de ganzen geen schade veroorzaken. Als weldoener wordt gezegd dat IPO de trekker is, maar met een gedeelde programmabegroting van €97.000 per jaar ziet de PvdD daar weinig van terug en verwacht zij er weinig van. De partij zal dit bij de volgende commissievergadering nader bespreken. Veranderingen worden vaak afgeschoven. Waterkwaliteit betreft de waterschappen. De ganzen betreffen het IPO. Vergunningen betreffen de Omgevingsdiensten (OD's). Goed beleid dat nodig is om aan de toekomst te werken, wordt geblokkeerd door dooddoeners, niet alleen vanuit GS, maar ook vanuit andere fracties. Vooral op dat laatste punt zal de Partij voor de Dieren de komende tijd extra kritisch zijn.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt GS voor de heldere begroting, voor de beantwoording van de technische vragen en de verdere toelichting bij de begroting. Wat betreft de onderdelen in de begroting die betrekking hebben op de commissie NLG heeft het CDA de navolgende opmerkingen. De fractie maakt zich ernstige zorgen over de manier waarop het NNN wordt afgerond. Zij zal hier bij de bespreking van het Programma Natuurnetwerk (PNN), agendapunt 11.a, nader op ingaan. De provincie is bezig om allerlei natuurprojecten versneld te realiseren. Maar waarvan gaat dit ten koste? Men moet met elkaar beter stilstaan bij hetgeen hierdoor verloren gaat, namelijk een deel van het mooie Noord-Hollandse landschap. Veel inwoners raken hun bedrijf kwijt. Paardenstallen moeten dicht. Kortom, natuur is mooi; er wordt echt van genoten. De uitbreiding van natuur mag toch echter niet ten koste gaan van alles wat er nu is en wat van grote waarde is voor veel mensen?

Het CDA maakt zich specifiek zorgen over onder andere het project Laag-Holland, Eilandspolder en de binnenduinrand, omdat daar heel veel moet verdwijnen. Is dat echt de wens of kan er een modus worden gevonden waarin er natuur wordt gerealiseerd met zo veel mogelijk behoud van de huidige waarden die ook belangrijk zijn?

> De heer **Zoon** (PvdD) is enigszins verbaasd dat hij het CDA hoort zeggen dat het NNN niet op deze manier moet worden voltooid, terwijl het juist die partij was die de afgelopen periodes het onderhavige NNN-beleid heeft ingezet. Stond het CDA dan niet achter het beleid van de vorige twee coalities?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat het NNN een voortzetting is van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Op een gegeven moment is het omgedraaid naar verplicht. Daar is het misgegaan. Het CDA pleit er thans voor om het NNN te realiseren op een manier waarbij belangrijke waarden worden behouden en deze met de huidige bewoners zo veel mogelijk kunnen worden opgepakt. Tijdens het werkbezoek van 22 oktober jl. werd aangegeven dat er ontzettend veel ingeleverd moet worden als de huidige manier van het realiseren van het NNN wordt gecontinueerd. Mevrouw Koning-Hoeve pleit er derhalve voor om te bekijken hoe een en ander op een goede manier met de inwoners kan worden opgepakt.

Wat betreft de faunaschade moge duidelijk zijn dat het CDA niet tevreden is over de verhoging van het eigen risico, die dit jaar is ingegaan. Vorige week werden zelfs hele velden met suikerbieten weggevreten en vertrapt door ganzen. Het wordt een enorme plaag. De schade wordt niet minder maar meer. Het CDA wil graag dat de gedeputeerde echt aandacht heeft voor voornoemd dossier. Mochten er toch nog mogelijkheden zijn, kan gedeputeerde daar dan extra inzet op plegen? De natuur heeft enorme geldstromen nodig om het beheer ook in de toekomst te financieren. Dat is ook goed te zien in voorliggende begroting. Anders worden de doelstellingen niet gehaald. Veel meer dan €100 miljoen per jaar voor het beheer. Het CDA maakt zich zorgen wat betreft de vraag of de provincie dit tot in lengte van jaren kan blijven betalen. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als de SNL (subsidie voor natuurbeheer) lager wordt of wegvalt? Kan de gedeputeerde daar een reflectie op geven?

Tot slot komt mevrouw Koning-Hoeve op de moties die er betrekking op hebben. Zij verwacht dat het CDA in ieder geval de motie "Broedplaats Blakende Bollen" (M83-2021) kan ondersteunen.

De **voorzitter** wijst erop dat de moties tijdens de behandeling van agendapunt 8.a aan de orde zullen komen.

De heer **Mantel** (JA21) wijst erop dat er in voorliggende begroting keuzes zijn gemaakt die JA21 graag anders had gezien. Dit betekent echter niet dat het gehele stuk niet deugt. Er staan ook goede punten in die de partij ondersteunt. Heikel punt voor JA21 is het ganzenbeleid, met daaraan gekoppeld de verhoging van het eigen risico van agrariërs aangaande de ganzenschade. De heer Mantel is bekend met het filmpje waaraan het CDA refereerde. JA21 heeft, ook tezamen met andere partijen, in PS meerdere voorstellen gedaan om het te wijzigen. Deze zijn helaas afgeketst. Kunnen GS aangeven of er nieuwe inzichten op dit dossier zijn en of het toch nog mogelijk is om het ganzendebacle opnieuw te bekijken?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) bedankt gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen. Hij gaat ervan uit dat in het antwoord op vraag nr. 80 van de PVV met de passage "*In geen van de genoemde gebieden is de administratieve onteigening opgestart*" de 25 NNN-deelgebieden worden bedoeld. Is er enig zicht op wat er op korte termijn op de provincie afkomt qua onteigening?

De PVV heeft voorts nog een vraag over pagina 6 van het "was-wordt"-overzicht. In het overzicht staat dat de oude indicator "ontpachting NNN" is verwijderd. Met welke reden is dit gebeurd?

De heer **De Wit** (VVD) heeft vier punten om in te brengen op onderhavige begroting. Allereerst komt de heer De Wit op de beleidsindicatoren. De VVD-fractie is an sich blij dat hiernaar gekeken is en dat er voor de NLG-onderwerpen andere indicatoren in zitten. Zij is vooral verheugd over de in de antwoorden vervatte toezegging dat er in de begroting voor 2023 ook een indicator wordt uitgewerkt voor de Natura2000-gebieden. Wat de VVD betreft, gaat het dan om alle doeltypen (habitats en vogels) die in de betreffende gebieden beschermd moeten worden en de vraag hoe het ervoor staat met die populaties. Goede metingen en dataverzameling zijn hiervoor cruciaal. Gaat de provincie een aanvullend meetinstrumentarium opzetten om de indicator te vullen? Of gaat zij zich baseren op landelijke data die al beschikbaar zijn? Dezelfde methodiek kan ook voor de NNN worden toegepast. Het gaat dan niet over het aantal hectares, maar met name om de kwaliteit

binnen die gebieden.

Het tweede punt betreft het Programma Laag-Holland. De heer De Wit is lichtelijk verbaasd naar aanleiding van de beantwoording van de technische vragen. In de begroting wordt geschermd met een bedrag van €200 miljoen, maar dit kan op dit moment slechts matig onderbouwd worden. De VVD zou derhalve terughoudend willen zijn met het noemen van dergelijke bedragen in dit soort begrotingen als richting de Staten geen exacte uitleg kan worden verstrekt. Zij roept GS op om voortaan enige voorzichtigheid te betrachten. De VVD is uiteraard heel benieuwd wanneer de bespreking van het programma Laag-Holland binnen de commissie NLG zal plaatsvinden.

Het derde punt betreft de tweede tranche van het Programma Natuur. In de eerste tranche werd duidelijk dat de focus van de uitgaven met name zit op projecten in de natuurhoek en op natuurorganisaties. De VVD herhaalt haar pleidooi om bij de tweede tranche te bekijken of ook economische sectoren betrokken kunnen worden om uiteindelijk ook de omgeving buiten de NNN van een dusdanige kwaliteitsimpuls te voorzien dat de druk op de Natura2000-gebieden minder wordt.

Het laatste punt betreft het natuurbeheer. De VVD deelt de zorgen die het CDA zojuist in andere bewoordingen heeft uitgesproken over het beheer van de natuurgebieden, zeker omdat er de komende jaren meer hectares zullen worden aangelegd en daarnaast de SNL-beheersubsidies aflopen. De VVD meent dat agrariërs uiteindelijk nodig zullen zijn om het natuurbeheer te kunnen vormgeven in delen van de Noord-Hollandse natuurgebieden. Bovendien kunnen de terreinbeherende organisaties (TBO's) het niet alleen. Zij vragen structureel om meer geld en geven aan capaciteitsproblemen te hebben zodat zij niet alle activiteiten kunnen doen die zij zouden willen. Hieruit concludeert de VVD dat er ook andere partijen nodig zijn, omdat anders het beheer simpelweg niet op orde kan worden gekregen. In de beantwoording van de technische vragen staat dat er een evaluatie zal plaatsvinden van het agrarisch natuurbeheer tijdens de afgelopen jaren. Welke criteria vormen de basis voor deze evaluatie? Wordt tevens het niet-agrarisch natuurbeheer geëvalueerd en vindt er ook een vergelijking tussen beide vormen plaats? Deze zou volgens de VVD tot interessante inzichten kunnen leiden.

Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat haar fractie zich het beste kan vinden in de bijdrage van de Partij voor de Dieren. In tegenstelling tot het CDA is de SP wél voorstander van een uitbreiding van de natuur. Deze is namelijk ook belangrijk voor bijvoorbeeld de biodiversiteit en uiteindelijk dus ook voor de gezondheid van de mens. Wat betreft de vraag of economie of natuur de boventoon zou moeten voeren, gaat mevrouw De Groot er op basis van de huidige situatie nog steeds van uit dat natuur voorgaat op economie en dat er vooral moet worden ingezet op de uitbreiding van de natuur.

Haar tweede punt betreft de faunaschade. De ganzen vinden in Noord-Holland een "gedekt tafeltje", zij het wat minder in natuurgebieden en wat meer in eiwitrijke agrarische graslanden. Mevrouw De Groot zou derhalve niet willen inzetten op het nog verder afschieten en vernietigen van ganzen.

Mevrouw De Groot meent dat de beleidsindicatoren verbeterd zijn ten aanzien van voorgaande versies, maar een aanscherping is altijd nodig.

De heer **De Wit** (VVD) meent zich te herinneren dat de SP, bij monde van de heer Smaling, destijds positief was over de Voedselvisie die de provincie heeft neergelegd. De bijdrage van de SP horende, vraagt de heer De Wit zich af of de SP meent dat de Voedselvisie bedoeld is voor de ganzen of dat het ook gaat om het voedsel dat de mensen daadwerkelijk consumeren. De VVD zou het immers wat kort door de bocht vinden om te veronderstellen dat boeren voedsel voor de ganzen produceren en dat daar maar niets aan gedaan moet worden.

Mevrouw **De Groot** (SP) wijst erop dat boeren voedsel produceren voor meer mensen dan er in Nederland wonen. Ganzen hebben ook zo hun behoeften in het ecosysteem. Deze behoeften worden door de boeren vervuld met de aanleg van eiwitrijke graslanden.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of mevrouw De Groot zich realiseert dat er met de eiwittransitie die de provincie Noord-Holland nastreeft er juist veel meer eiwitrijke gewassen overal in Noord-Holland zullen worden geplant. Hoe wil de SP daar in de toekomst mee omgaan, gelet op het feit dat zij niets tegen de ganzen wil ondernemen?

Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat de eiwitrijke graslanden op dit moment bestemd zijn voor de koeien die door de boeren worden opgefokt en door een groot deel van de wereldbevolking worden opgegeten.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of mevrouw De Groot (SP) zich realiseert dat de eiwittransitie juist ten doel heeft dat dat er eiwitten worden geproduceerd voor menselijke consumptie en dat de ganzen daar dus ook op afkomen.

Mevrouw **De Groot** (SP) antwoordt dat de toekomst dat zal moeten uitwijzen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de mensen minder vlees gaan eten en zich daar wel bij voelen.

De heer **De Wit** (VVD) is blij dat de SP aangeeft dat voedsel het beschermen waard is. Hij rekent er derhalve op dat de SP initiatieven zal steunen om gewasschade te voorkomen, niet alleen aan de graslanden, maar ook aan bijvoorbeeld de suikerbieten.
De heer De Wit wil graag nog attenderen op een feitelijke onjuistheid in de inbreng van mevrouw De Groot (VVD). De Nederlandse agrarische sector produceert namelijk onvoldoende producten om de eigen bevolking te voeden. Sterker nog, de Nederlanders eten heel andere producten dan die in eigen land worden geproduceerd.

Mevrouw **De Groot** (SP) beaamt dat Nederlandse agrarische producten wereldwijd worden geconsumeerd. Nederland zou er beter aan doen om meer producten van het seizoen en van vaderlandse bodem te consumeren. 80% van het in Nederland geproduceerde voedsel verdwijnt naar het buitenland.

De heer **Cardol** (GL) is blij met de aanpassing van de indicatoren. Deze geven meer houvast in relatie tot de doelstellingen die in het college akkoord zijn geformuleerd. De heer De Wit (VVD) informeerde via de technische vragen naar een indicator voor het stikstofbeleid. De heer Cardol is blij dat het college toezegt daarmee nog te zullen komen.

De D66-fractie vroeg in haar bijdrage om nog meer indicatoren op het gebied van natuurbeleid. Dit lijkt de heer Cardol an sich prima, maar hij hecht wel aan een wat uitgebreidere, tekstuele toelichting op punten.
Tot slot steunt de heer Cardol de oproep van de Partij voor de Dieren om meer partners aan het woord te laten wat betreft het beleid van de provincie, maar het betreft zijns inziens wel maatwerk. De heer Cardol is geen voorstander van meer "geborgde zetels".

De heer **Mangal** (DENK) bedankt het college voor het tijdig beantwoorden van de technische vragen. De omstandigheden lijken thans weliswaar iets beter dan vorig jaar, maar ze zijn nog steeds uiterst precair. Men hoopt dat de coronacrisis op haar laatste benen loopt, gezien de toenemende vaccinatiegraad. Inmiddels lopen de IC's echter weer vol met voornamelijk patiënten die niet gevaccineerd zijn. De heer Mangal snapt dat de provincie op grotere afstand van de burger staat dan de gemeenten, maar de DENK-fractie ziet het als haar belangrijke taak om voornoemd signaal door te geven. Zij doet derhalve met klem een beroep op het college om het terugwinnen van het vertrouwen van de burger in zo veel mogelijk gremia binnen het lokaal bestuur aan de orde te stellen en zich niet alleen te beperken tot financiële hulp aan bedrijven.

De **voorzitter** wijst erop dat het de bedoeling is om bij de behandeling van de begroting te focussen op de thema's die onder de commissie NLG vallen.

De heer **Mangal** (DENK) was in de veronderstelling dat ook de coronacrisis onder het thema Gezondheid valt.

Zijn tweede punt betreft de onteigening van boerenbedrijven. Er worden miljoenen euro's uitgegeven aan lobbyorganisaties, maar desondanks geeft het college aan dat het net als alle burgers de informatie hieromtrent uit de media heeft moeten vernemen. De heer Mangal vraagt zich derhalve af of de lobby-inzet wel voldoende oplevert. Mogelijke onteigening heeft immers grote gevolgen voor de boeren en voor de provincie. Men mag verwachten dat de provincie goed op de hoogte is van een dergelijk belangrijk onderwerp, zodat de boeren en burgers adequaat geholpen kunnen worden tijdens het eventuele onteigeningsproces. Deelt het college dit standpunt van DENK?

DENK is zich ervan bewust dat de provincie geen grote veranderingen kan doorvoeren, maar zij kan wel goede stappen zetten in de richting van een duurzamer en eerlijker Noord-Holland door in het gat te springen dat het Rijk en de gemeenten laten ontstaan en waarin de burgers dreigen te vallen.

De heer **Klein** (CU) bedankt GS en alle ambtenaren voor de begroting. De ChristenUnie is enthousiast over de nieuwe indicatoren. Het is goed om die nog verder door te ontwikkelen. Het zou goed zijn om rondom stikstof meer details te zien. Dat geldt ook ten aanzien van natuur. Er is nu enkel een indicator voor gesubsidieerd natuurbeheer, maar het gaat uiteindelijk om de totale gerealiseerde natuur. De ChristenUnie ziet die verbeteringen graag tegemoet. De indicator over de realisatie van het NNN laat zien dat er nu eindelijk richting de doelstellingen van 2027 wordt gewerkt. De ChristenUnie uit haar complimenten en steun om daar de komende periode goed op te blijven inzetten.

Wat betreft de begroting zelf is de ChristenUnie blij met de prioriteit die in 2022 wordt gegeven

aan het Actieplan Weidevogels. Haar grote zorg heeft betrekking op de faunaschade. Eerdere sprekers noemden het reeds en refereerden aan een filmpje over schade die ganzen aan voedsel veroorzaken. Deze schade moet zo veel mogelijk worden voorkomen, maar dat lukt op dit moment niet. De ChristenUnie denkt dat er meer geld en aandacht van de provincie moet naar de preventie van schade en dan specifiek naar gecoördineerd beheer. Zij stelt voor om daar in de begroting meer geld voor uit te trekken, zodat er bijvoorbeeld in de vorm van een aantal pilots kan worden samengewerkt om schade te voorkomen. Hoe staan de commissie en GS hier tegenover?

De heer **Zoon** (PvdD) vraagt wat de heer Klein precies bedoelt met "gecoördineerd beheer". Het IPO doet onderzoek naar niet-dodelijke verjagingsmiddelen. Wil de ChristenUnie daar verder bij aanhaken?

De heer **Klein** (CU) antwoordt dat hij met "gecoördineerd beheer" de definitie volgt zoals geformuleerd door de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade, die aangeeft dat er veel meer samengewerkt moet worden tussen de TBO's en de boeren om faunaschade te voorkomen. De FBE heeft aangegeven dat het niet van de grond is gekomen omdat hiervoor te weinig geld ter beschikking is gesteld.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft GS de gelegenheid om te antwoorden. Als eerste geeft zij hiertoe het woord aan gedeputeerde Rommel.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
Gedeputeerde Rommel is blij dat veel partijen tevreden zijn met de begroting. Er is veel gezegd over de indicatoren, die een nieuwe aanpak vormen. Volgend jaar zal er nog eens goed naar worden gekeken. Niet alles is in één getal te vervatten. De heer De Wit (VVD) vroeg waarnaar gekeken wordt om te bepalen hoe het met de flora en fauna staat. Gedeputeerde geeft aan dat dit voornamelijk de landelijke cijfers betreft. De provincie is thans samen met de NDFF bezig om een hele grote professionaliseringsslag te maken. Het Rijk zal hieraan meebetalen. Ook met de gemeenten wordt bekeken hoe het verder vorm kan worden gegeven, zodat alle informatie daarin wordt meegenomen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vraagt om een verduidelijking van de NDFF.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat het de Nationale Databank Flora en Fauna betreft. Een en ander wordt thans volledig bijgehouden door BIJ12. Er vindt thans een professionaliseringsslag plaats. Alle vrijwilligers sturen hun tellingen derhalve door naar de NDFF.

Richting D66 merkt gedeputeerde op dat er volgend jaar nogmaals naar de indicatoren zal worden gekeken. Het college verneemt derhalve graag eventuele opmerkingen en suggesties van de Statenleden. Het is echter heel lastig om alles in één cijfer te vervatten.

De heer **De Wit** (VVD) interpreteert het als zodanig dat de provincie zich baseert op landelijke informatie. Aan het verzamelen van de data zal derhalve niets wijzigen. Echter, in de begroting voor 2023 zal een en ander uiteindelijk worden doorvertaald naar de Noord-Hollandse Natura2000-gebieden. De landelijke data zullen dus in feite worden geregionaliseerd in een weergave voor Noord-Holland. Is dit een juiste interpretatie?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) merkt op dat het overzicht over de biodiversiteit dit najaar volgt. Daarin wordt een en ander vertaald. Maar het is niet echt een indicator, aangezien dat heel lastig is. Binnenkort zal wel besproken worden hoe het met de biodiversiteit in Noord-Holland staat. Een exact moment kan gedeputeerde thans nog niet noemen, maar naar verwachting wordt het dit najaar.

Gedeputeerde Rommel weet hoezeer de heer Zoon (PvdD) Groen Kapitaal omarmt en geeft aan dat die 2,5 fte meer ziet op de totale manier van werken en het vertalen van Groen Kapitaal door de gehele organisatie. Er zijn derhalve meer mensen mee aan het werk. Een vertaling van Groen Kapitaal zit bijvoorbeeld ook in Boer & Business in Balans. De provincie bekijkt hoe het ook op andere beleidsterreinen kan worden ingevoerd, aangezien gedeputeerde er zelf ook heel content mee is. Maar die 2,5 fte acht zij echt voldoende.

Het CDA en de VVD noemden het Programma Laag-Holland. Die €200 miljoen is een indicatie. Het college is momenteel bezig om het plan van uitvoering op te stellen. Aan de hand daarvan wordt steeds duidelijker wat de werkelijke cijfers zijn en wat er echt nodig is. Er moet wel tempo worden gemaakt. Dat wordt ook vanuit het Rijk meegegeven. Naar verwachting moeten er uiteindelijk wel pijnlijke beslissingen worden genomen, maar dat gebeurt in goed overleg en met zorgvuldigheid. Wellicht zijn er mogelijkheden voor verkaveling, onteigening met volledige schadeloosstelling. Een en ander staat nog helemaal in de kinderschoenen. Gedeputeerde heeft hierover een aantal gesprekken gevoerd. Onteigening geschiedt tot op heden altijd op basis van vrijwilligheid, maar dat is nooit een geschreven wet geweest. GS zijn met alle gebieden in goed overleg en zullen de Staten hiervan op de hoogte houden.

De heer Van Tiggelen (PVV) vroeg wat er behalve de drie onteigeningstrajecten in de Schil Naardermeer, waarmee in de laatste Statenvergadering is ingestemd, nog qua onteigening wordt verwacht. Gedeputeerde geeft aan dat er op dit moment geen verdere onteigeningvoorstellen op de agenda staan. Mochten er echter boeren zijn die kavelruil wensen, heeft de provincie echter wel het middel onteigening nodig.

De PVV vroeg voorts waarom de oude indicator "ontpachting NNN" is verwijderd. Gedeputeerde Rommel vraagt de heer Van Tiggelen (PVV) om een nadere toelichting.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) vult aan dat op pagina 6 van het "was-wordt"-overzicht de indicator "ontpachting NNN" is verwijderd. Waarom is dit gebeurd?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) heeft dit antwoord niet paraat en zal hierop terugkomen.

De VVD vroeg of in het Programma Natuur ook naar economische oplossingen gekeken kan worden. Gedeputeerde Rommel wijst erop dat het een regeling van het Rijk betreft. In de tweede tranche zal het breder worden getrokken en wordt er meer met de Statenleden overlegd. Het Rijk zet wel heel sterk in op verbetering van de natuur. GS zullen het verzoek van de VVD meenemen, maar kunnen niet garanderen dat zij het bij het Rijk voor elkaar krijgen.

Het lijkt de heer **De Wit** (VVD) evident dat de nadruk wordt gelegd op de verbetering van de

natuur. Daarop is de gehele stikstofaanpak geënt. Het zou in die zin passend moeten kunnen zijn als de natuurkwaliteit verbeterd kan worden door ook met stikstof iets te gaan doen. De heer De Wit meent dat dat uiteindelijk de kern van het gehele probleem is. Het zou jammer zijn als die deur dichtgaat. Het is heel goed mogelijk om buiten N2000-gebieden de natuurkwaliteit te verbeteren door projecten te initiëren die gericht zijn op stikstof. Mag de heer De Wit dat zo zien of is hij aan het wensdenken doordat de minister nu eenmaal anders heeft besloten?

Gedeputeerde **Rommel** zal het signaal van de VVD zeker meenemen. GS hebben dat ook gedaan in de eerste tranche wat betreft het Goois Natuurreservaat (GNR), dat geen N2000-gebied betreft. Daar gaat zo'n €4 miljoen naartoe om de stikstofuitstoot te verminderen en herstelmaatregelen te nemen. De provincie probeert locaties waar mogelijkerwijs de beste resultaten behaald kunnen worden, mee te nemen naar het Rijk en deze te verdedigen. De uiteindelijke beslissing is dan aan het Rijk. Het college doet zijn uiterste best om het mee te nemen in de tweede tranche en zal de Staten hierover informeren.

De VVD vroeg voorts welke criteria de basis voor een evaluatie van het agrarisch natuurbeheer vormen. Gedeputeerde Rommel antwoordt dat dit puur ecologische criteria betreft. Er wordt gekeken naar zowel agrarisch natuurbeheer als natuurbeheerorganisaties.

De heer Mangal (DENK) had een vraag over de Rijksregeling. Gedeputeerde Rommel heeft aangegeven dat zij niet zo gelukkig is met de opkoopregeling van het Rijk wat betreft de eerste tranche. Naar de tweede tranche wordt nog gekeken. Gedeputeerde Rommel verwacht niet dat in Noord-Holland veel bedrijven eraan mee zullen doen, gelet op de stopregeling die erin zit.

De heer Klein (CU) gaf aan dat het gecoördineerd beheer van ganzen een grote zorg is omdat de FBE gezegd zou hebben dat het niet van de grond komt. Gedeputeerde Rommel is heel benieuwd hoe deze informatie tot de heer Klein is gekomen, opdat GS een en ander met de FBE kunnen bespreken.

De heer **Klein** (CU) geeft aan dat dit letterlijk vermeld staat in de aanbiedingsbrief bij het Faunabeheerplan.

Gedeputeerde **Rommel** wijst erop dat het gecoördineerd beheer is opgenomen in het ganzenbeleid, zoals de Staten dit vorig jaar hebben gezien. Zij zal een en ander echter nagaan en er bij de commissie op terugkomen.

De heer **Klein** (CU) bedankt gedeputeerde Rommel voor de toezegging om erop terug te komen. De FBE zegt echter letterlijk dat er geen middelen voor beschikbaar zijn gesteld terwijl die wel nodig zijn. Kan gedeputeerde dan ook een inschatting geven van de noodzakelijke kosten als het verzoek van de FBE zou worden gehonoreerd?

Voor zover gedeputeerde **Rommel** weet, is het gecoördineerd beheer wel degelijk meegenomen in het geld voor de FBE, maar zij zal dit nakijken.

De heer Mantel (JA21) vroeg of er nieuwe inzichten op dit dossier zijn. Het is net vastgesteld en

gaat nu de uitvoering in. Het college heeft toegezegd dat er volgend jaar een evaluatie komt. Alsdan kan gedeputeerde de Staten wat meer inzicht in onderhavig dossier geven.

De **voorzitter** wijst nog op de vraag over de Kaderrichtlijn Water, betreffende de portefeuille van gedeputeerde Loggen. Bij diens afwezigheid wordt de vraag beantwoord door gedeputeerde Rommel.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) geeft aan dat er met de waterschappen afspraken zijn gemaakt over de uitvoering van de pilots:

- Een pilot Uitgeester- en Heemskerkerbroek;
- Een pilot Amstelveense Poel van het Hoogheemraadschap van Rijnland;
- Een pilot Sloterplas van Waterschap AGV.

Hiervoor wordt het gereserveerde budget van €1,5 miljoen benut.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording en geeft het woord vervolgens aan gedeputeerde Zaal.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
De heer Zoon (PvdD) deed de suggestie om meer maatschappelijke partners bij het beleid te betrekken, hetgeen werd ondersteund door de heer Cardol (GL). GS zijn hiermee bezig. Gedeputeerde Zaal heeft vorig jaar na haar infunctietreding een rondje gemaakt langs alle dierenwelzijnsorganisaties en met hen afgesproken om dit jaarlijks te herhalen, op basis van nader te bepalen agendapunten (bijvoorbeeld de Voedselvisie of andere beleidsterreinen). Gedeputeerde Zaal heeft voorts regelmatig overleg met de TBO's, de landbouworganisatie LTO en ook de biologische landbouw.

De **voorzitter** constateert dat er geen vragen zijn gericht aan gedeputeerden Olthof en Stigter, zodat daarmee de vragen in eerste termijn zijn beantwoord. Aansluitend geeft zij de Statenleden de gelegenheid voor een tweede termijn.

Tweede termijn

De heer **Van Tiggelen** (PVV) refereert aan een vraag die binnen de commissie NLG al meerdere malen is gesteld, i.c. door mevrouw De Groot (SP): waarom moet Nederland voor de rest van de wereld voedsel produceren? De heer Van Tiggelen wil allereerst een nuance aanbrengen. Het gros van de agrarische exportproducten gaat immers naar België en Duitsland, en dus niet zozeer naar de rest van de wereld. Bovendien is Nederland een klein land, zodat al snel sprake is van "export". De heer Van Tiggelen geeft ter beantwoording van de vraag vier redenen:

- Het Nederlandse klimaat en de bodem in Nederland zijn uitermate geschikt voor landbouw;
- De bodem in Nederland is eveneens heel geschikt;
- Nederland is wereldleider op het gebied van de technologie om de voedselproductie zowel efficiënt als milieuvriendelijk uit te voeren;
- De economische kracht van Nederland zit hoofdzakelijk in een overschot op de handelsbalans. De agrarische sector draagt daar in ruime mate aan bij.

De provincie zou haar agrarische sector moeten koesteren in plaats van afbreken.

De heer **De Wit** (VVD) deelt de genuanceerde inbreng van de heer Van Tiggelen op alle punten, behalve die over het handelsoverschot. Hij gaat in op een aantal genoemde punten. De ChristenUnie werpt het punt op over het gecoördineerd beheer. Er is een wat diffuus beeld over de feitelijke situatie, maar ook de VVD hecht grote waarde aan de impuls om de faunaschade te verminderen c.q. te voorkomen. Het is derhalve fijn dat hierop een initiatief wordt genomen. De heer De Wit meent zich te herinneren dat de FBE daar meer budget voor heeft gekregen in de begroting van vorig jaar dan wel dit jaar. In die zin zou er al een deel van het geld beschikbaar zijn. de VVD laat dit echter graag aan de opvolging van het initiatief.

Het punt over de evaluatie van het natuurbeheer is met name ecologisch ingestoken. De heer De Wit zou ook wel geïnteresseerd zijn in de financiële benadering. Als er toch een vergelijking wordt gemaakt tussen agrarisch natuurbeheer en niet-agrarisch natuurbeheer kan er wellicht ook wat gezegd worden over de efficiëntie ervan, gelet op de vraag wat het aan subsidies kost. De heer De Wit wil deze invalshoek ter overweging meegeven.

Tot slot denkt de VVD dat er een vliegwiel kan ontstaan door middel van een bredere inzet van de tweede tranche van het Programma Natuur. Op dit moment is er relatief weinig beweging vanuit de economische sectoren om wel hun noodzakelijke bijdrage te doen aan de maatregelen om bijvoorbeeld onder de kritische depositiewaarde (KDW) te komen. De VVD overweegt op dit punt in de PS-vergadering een inbreng te leveren.

> Mevrouw **De Groot** (SP) beaamt dat elke vorm van stikstofvermindering ook minder sporen nalaat in de Natura2000-gebieden. Maar het is toch zo dat vooral de Natura2000-gebieden gelden als indicator voor het behoud van de natuur?

De heer **De Wit** (VVD) is geen ecoloog, maar meent dat het fundamentele probleem in mei 2019 aan het licht is gekomen door de uitspraak van de Raad van State dat men er in Nederland niet in slaagt om de kritische depositiewaardes voor de natuurgebieden te halen. Hij roept dan ook op om inspanningen te financieren die hieraan bijdragen. In het stuk van de Adviescommissie Stikstof wordt immers zelfs genoemd dat er anders beleid "met een lekkende kraan" wordt gemaakt.

> De heer **De Groot** (SP) is het in zekere zin met de heer De Wit (VVD) eens. Als hij echter meent dat bedrijven op welke manier dan ook hun stikstofuitstoot moeten verminderen, dan hoeft dat haars inziens niet noodzakelijkerwijs gecombineerd te worden met het geven van subsidies.

De heer **De Wit** (VVD) beaamt dit in zoverre dat men bedrijven sowieso niet al te veel zou moeten willen subsidiëren. Er is echter sprake van een maatschappelijk probleem, dat niet enkel de schuld van de bedrijven is. Deze hebben immers ook te maken met overheidsbeleid en allerhande wensen. Eenieder wil de natuur beschermen. Dit kan niet financieel eenzijdig op het bordje van individuele bedrijven worden gelegd. De heer De Wit pleit er om die reden voor om in het maatschappelijk belang toch ook naar subsidies te kijken.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat haar fractie bij de behandeling van het PNN

(agendapunt 11.a) inhoudelijk zal terugkomen op het natuurbeleid. Wat betreft de ganzen is het CDA verheugd dat gedeputeerde zal bekijken wat er is afgesproken en wat de eventuele mogelijkheden zijn.

Wat betreft de evaluatie van het natuurbeheer geeft de gedeputeerde aan dat er enkel naar ecologische criteria wordt gekeken. Het CDA pleit ervoor om naar meer dingen te kijken, waaronder de economische criteria en een vergelijking, zoals ook de heer De Wit aangaf, alsmede de haalbaarheid en de uitvoerbaarheid.

De **voorzitter** bedankt de commissieleden voor hun inbreng in tweede termijn. Zij herhaalt de toezegging van gedeputeerde Rommel om te kijken naar de wijze waarop het gecoördineerd beheer in het FBE-advies is opgenomen en concludeert dat de Staten een en ander voor de behandeling in PS tegemoet kunnen zien. Aansluitend geeft de voorzitter GS de gelegenheid om te antwoorden.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
In antwoord op het verzoek van mevrouw Koning-Hoeve (CDA) om de haalbaarheid en de uitvoerbaarheid ook mee te nemen in de evaluatie, geeft gedeputeerde Rommel aan dat als het niet haalbaar is, men er ecologisch gezien ook niets aan heeft. De boeren moeten natuurlijk wel van het natuurbeheer kunnen leven. Dat wordt dus altijd meegenomen in het overleg en derhalve ook in de evaluatie.

Op de vraag van de PVV over de indicator "ontpachting" wil gedeputeerde Rommel graag schriftelijk terugkomen.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde voor diens beantwoording in tweede termijn en de gedane toezeggingen. Gedeputeerde Rommel zal een schriftelijke reactie doen toekomen over het gecoördineerd beheer van de FBE en over het ontpachtingsverhaal.

8. B-agenda Begroting

8.a Brief GS aan PS inz. advies GS aangehouden moties begroting 2022 (de door GS voorgelegde financiële opties a en b te bespreken op de begroting in de commissie EFB van 28 oktober 2021; de adviezen van GS over de aangehouden moties te bespreken in alle commissies bij de begrotingsbehandeling).

De **voorzitter** vraagt de commissieleden zich te richten op de onderdelen die betrekking hebben op de portefeuille van NLG. De financiële opties zullen alleen in de commissie EFB besproken worden.

Eerste termijn

Mevrouw **Kapitein** (D66) houdt het kort, aangezien haar fractie er uitgebreid op zal terugkomen in de commissie EFB. Zij stelt het op prijs dat er in de begroting middelen beschikbaar zijn voor de voorstellen aquathermie en innovatief watergebruik (motie 85-2021). D66 neemt derhalve aan dat zij haar motie niet opnieuw hoeft in te dienen. Of stelt het college het op prijs als de fractie de motie juist wél gaat indienen?

Ook over motie 83-2021 (Broedplaats Blakende Bollen) is D66 positief. Mevrouw Kapitein heeft nog wel een praktische vraag. De uittreding uit het GNR heeft nogal wat invloed gehad op het bedrag dat beschikbaar is voor deze moties. Waarom speelt het juist nu en niet eerder, zodat het in de kaderbrief had kunnen worden meegenomen?

De heer **De Wit** (VVD) houdt het eveneens kort, zeker omdat de totaalafweging meer binnen EFB en in de PS-vergadering gemaakt kan worden. De fractie van de VVD is enigszins verrast over de omvang van het overschot dat nu nog resteert ten opzichte van de berichtgeving in mei/juni, die de aanleiding vormde voor dit hele gesprek, maar ook dat laat de VVD aan EFB. Conform de geschreven brief van juli blijft de VVD bij haar prioriteiten voor het aanwenden van het overschot. Deze prioriteiten liggen buiten de commissie. De VVD zal derhalve op dit moment geen initiatieven steunen.

> De heer **Klein** (CU) is een beetje verrast over de laatste zin. Hij kan zich voorstellen dat de prioriteiten van de VVD elders liggen. Maar het is toch niet of/of? De heer Klein heeft gezien dat sommige moties niet het volledig beschikbare budget opsouperen. De heer De Wit (VVD) zou dus ook initiatieven hier kunnen ondersteunen als die niet per definitie zijn eigen initiatieven onmogelijk maken.

De heer **De Wit** (VVD) meent dat dit op zichzelf waar is. De totaalafweging zal derhalve uiteindelijk in de PS-vergadering moeten worden gemaakt. Op dit moment kan de heer De Wit echter niet overzien welke initiatieven nog in de andere commissies komen en hoe deze relateren aan de prioriteit die [wij] de commissie NLG heeft, ook in omvang van bedragen. Het overschot is iets minder hoog dan oorspronkelijk was voorgespiegeld. Hierdoor is de manoeuvreerruimte beperkter, hoewel de heer De Wit zeker wel sympathie heeft voor enkele initiatieven die binnen de commissie NLG vallen. Mocht tijdens de PS-vergadering blijken dat er toch ruimte zijn, dan zal de VVD op dat moment een overweging maken.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) wijst erop dat de bezoekersaantallen in recreatiegebieden toenemen. Op de Dag voor de Groene Vrijwilligers op 13 oktober jl. maakte ik kennis met het initiatief gezondnatuurwandelen.nl, waar provinciebreed wandelingen worden georganiseerd door vrijwilligers. Het initiatief wordt ook gesteund door de provincie. De wandelingen zijn er voor iedereen, maar vooral senioren pakken deze mogelijkheid met beide handen aan. De grootste belemmering is het ontbreken van toiletvoorzieningen. Het college geeft een negatief advies met betrekking tot het voorstel van de ChristenUnie (M72-2001). Zij begrijpt dit vanwege de hoge kosten. Het voorstel was op basis van een advies van de Maag Lever Darm Stichting om bij fietspaden om de 25 kilometer, bij wandelpanden elke 5 kilometer en voorts bij bepaalde parkeerplekken een voorziening te treffen. De ChristenUnie wil graag pleiten voor mogelijkheden en zal een nieuw voorstel indienen, met een kleinere opgave. Daarbij wil zij ook denken aan vijf pilots op plekken waar de voorzieningen het hoogst nodig zijn.

Statenlid **Kostic** (PvdD) geeft aan dat een paar dagen voor de behandeling van de Kaderbrief in juni is gevraagd om te komen met voorstellen voor de bespreking van resterende middelen. Daar waar PS bij kaderbrieven veelal wat grote lijnen meegeven om deze in de commissies concreter te maken, was er ditmaal sprake van een net iets andere werkwijze. Statenlid Kostic kan zich

voorstellen dat veel partijen hiervoor niet voldoende gelegenheid hadden in de geboden vijf dagen. Zij had derhalve verwacht dat meer partijen hun voorstellen zouden toelichten. In dat kader bedankt zij de ChristenUnie voor haar nadere uitleg.

Ook de Partij voor de Dieren heeft haar best gedaan, conform de afspraken in PS met GS, om dierenwelzijn wat nader toe te lichten. Zij komt hier dadelijk op terug onder agendapunt 8.b. Wat betreft de andere moties is de Partij voor de Dieren heel benieuwd naar de toelichting van andere partijen. Gezien de negatieve impact van de huidige bollensector vindt Statenlid Kostic motie 85-2021, die mede is ingediend door haar partij, van belang. Deze stuurt aan op de transitie naar een natuurinclusieve en biologische bollenteelt. De Partij voor de Dieren verheugt zich hierop.

Daarnaast heeft de Partij voor de Dieren een voorstel ingediend over Groen Kapitaal (motie 87-2021: Grote Groene Stappen Zetten). Hiervan zeggen de ambtenaren: "Leuk, maar welke projecten zouden jullie dan willen zien?" Er is minder geld over dan aanvankelijk werd gedacht. De Partij voor de Dieren zou derhalve op dit moment willen voorstellen om in ieder geval het plan Groene Schoolpleinen een boost te geven. Het beleid van Groene Schoolplein werd door de provincie omarmd, maar is thans stil komen te liggen en verdient een impuls. Het levert een supermeerwaarde op voor hittestress, wateroverlast, maar ook voor gezonde, meer gelukkige, verstandige en creatieve kinderen in de toekomst. Bovendien leren zij als toekomstige beleidsmakers, ondernemers et cetera de natuur te waarderen, wat bijdraagt aan de provinciale taak voor bescherming van de natuur. IVN komt daar dadelijk over inspreken. Statenlid Kostic vraagt de commissieleden om hier extra aandacht voor te hebben.

Wat betreft het voorstel van de Partij voor de Dieren over de plantaardige eiwittransitie begreep Statenlid Kostic dat er voldoende geld voor is. Is gedeputeerde Zaal derhalve bereid om te kijken hoe de uitvoering naar voren kan worden getrokken en versneld kan worden met het bestaande budget.

Over dierenwelzijn komt de Partij voor de Dieren dadelijk terug.

> Mevrouw **Dekker** (CDA) vraagt of de Partij voor de Dieren weet waarom het project Groene Schoolpleinen is komen stil te liggen.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vindt dit een goede vraag. Wellicht kan mevrouw Dekker (CDA) deze dadelijk aan IVN stellen.

De heer **Carton** (PvdA) merkt op dat vanwege geplande uitgaven, algemene reserves en extra middelen het rekeningresultaat wat lager uit. Dit bedraagt €640.000. De provincie was al wat voorzichtig om dat uit te geven. De verdere integrale afweging laat de Partij van de Arbeid aan de commissie EFB. De heer Carton zal wel kort inhoudelijk ingaan op een aantal moties. Wat zijn fractie betreft, wordt er een integrale afweging gemaakt over de inhoud van de moties voor de besteding, gekoppeld aan de beantwoording in EFB. Het wordt hierdoor wel enigszins complex, maar zoals de heer De Wit (VVD) al zei, zal het definitieve besluit wel in de PS-vergadering komen. Op die manier kan er toch met elkaar over gesproken worden.

De Partij van de Arbeid staat positief tegenover de motie 83-2021 (Broedplaats Blakende Bollen).

Dit geldt ook ten aanzien van dierenwelzijn en een aantal andere kleine moties. Omdat echter niet bekend is hoe de behandeling in de andere commissies verloopt en wat het integrale oordeel van de commissie EFB over de totale bestedingsruimte gaat zijn, maakt de Partij van de Arbeid op een later moment pas een integrale afweging.

De heer **Cardol** (GL) merkt op dat de provincie Noord-Holland af en toe iets nieuws probeert in het kader van de vernieuwing van de bestuurscultuur. Helaas gaat dat niet altijd vanzelf. Het bedrag dat nog beschikbaar is voor het mooie voorstel van gedeputeerde Pels is helaas fors verlaagd, maar het is mooi dat er nog iets van over is. Het traject met een uitgebreide reactie van GS op de voorstellen, inclusief een vooruitblik, biedt perspectief. GroenLinks hoopt dat de provincie vaker een experiment aandurft, met een opener bestuursstijl, en dat men dan niet in de weerstand schiet. Hopelijk krijgt ook onderhavig initiatief in de toekomst een vervolg.

De heer Cardol bedankt het college voor het positieve advies op motie 83-2021 (Broedplaats Blakende Bollen). Als de Staten dit voorstel overnemen, betekent het dat het onlangs gestarte Fieldlab van het Clusius College samen met biologische bollentelers op het erf van Huiberts Bloembollen een verbredingsimpuls krijgt. Door aanstelling van een kwartiermaker kunnen de resultaten worden gedeeld met veel meer bollentelers in Noord-Hollander. Vandaar ook de steun van de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB). Kortom, winst voor de studenten, vaak aankomende boeren, die stageplaatsen krijgen en leren van innovaties in de bollenteelt. Het betekent ook winst voor de boeren die belang hebben bij de inzet van studenten en die profiteren van de opgedane kennis. Het is winst voor de natuur in de duinen en de binnenduinrand. Bovendien is het geheel in lijn met de provinciale plannen, zoals de Voedselvisie en het Masterplan Biodiversiteit.

De heer Cardol ontving gisteren vanuit de sector, mede ondertekend door de KAVB, nog een afschrift van een ondersteuningsbrief voor het voorstel gericht aan PS en GS. In de brief wordt nadrukkelijk de wens uitgesproken om de kwartiermaker te stationeren bij het Fieldlab. De heer Cardol neemt aan dat dit ook de bedoeling van het college is, in reactie op de motie.

De heer Cardol hoopt van harte dat de collega-commissieleden het voorstel voor de Broedplaats Blakende Bollen ondersteunen en dat er integraal mee wordt ingestemd, zodat het meegenomen kan worden in een begrotingsvergadering, ofwel als voorstel van GS, ofwel als motie. GroenLinks verneemt hierop graag een reactie.

Tot slot komt de heer Cardol op de motie Grote Groene Stappen Zetten (motie 87-2021) van de Partij voor de Dieren. Deze bevat zeker interessante en sympathieke elementen. Zoals het college zegt, is het soms nog wat ongericht. Statenlid Kostic (PvdD) beaamde dit zojuist ook. Met het betreffende budget is het ook lastig te realiseren.

De specificatie op Groene Schoolpleinen vindt de heer Cardol heel interessant en belangrijk. Mocht er derhalve nog financiële ruimte zijn, dan wil GroenLinks daar graag naar kijken.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft GS de gelegenheid om te antwoorden. Zij geeft allereerst het woord aan gedeputeerde Zaal.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
De commissieleden hebben vragen gesteld over het proces. Het lijkt GS verstandig dat er in EFB goede afspraken over worden gemaakt met gedeputeerde Pels. In sommige gevallen zijn er moties aangehouden. Wat betreft de motie Broedplaats 83-2021 Broedplaats Blakende Bollen komt er vanuit GS een bepaalde invulling. In de commissie EFB zal met elkaar bekeken worden of dit al dan niet een nieuwe motie vergt.

Gedeputeerde Zaal is heel blij te horen dat de wijze waarop GS invulling willen geven aan de Broedplaats Blakende Bollen door de commissie herkend wordt. Of de motie uiteindelijk een meerderheid haalt, zal nog moeten blijken. Het ziet er echter positief uit en gedeputeerde Zaal verwacht dat hiermee een mooie impuls gegeven kan worden aan de verduurzaming van de bollensector, die een belangrijk thema vormt.

Wat betreft de motie over de eiwittransitie geeft gedeputeerde Zaal aan dat de urgentie en het belang ervan door GS ondersteund wordt. Het is ook een heel belangrijk thema in de Voedselvisie. In de Voedselvisie en in de Uitvoeringsagenda zijn drie eiwittransitieprojecten opgenomen. Zodra in beeld is welke projecten ondersteuning kunnen gebruiken, zal de provincie er echt al een hele kluif aan hebben om die uit te zetten. Of een en ander naar voren kan worden gehaald, hangt ook af van de projecten die zich aanbieden. De provincie stimuleert vooralsnog alleen. In een volgende begrotingsbehandeling zal worden bekeken of er nog versnelling of opschaling nodig is. De provincie gaat voor nu in ieder geval voortvarend aan de slag.

Motie 72-2021 (Toiletvoorzieningen Recreatiegebieden) hebben GS ontraden. Gedeputeerde Zaal ziet de wijziging van de ChristenUnie wel tegemoet. Men is met elkaar wel een proces ingegaan. Gedeputeerde hoopt derhalve dat de Statenleden GS zullen betrekken bij de aangepaste versie. Er is natuurlijk een heel bedrag mee gemoeid. Gedeputeerde herhaalt daarnaast het gegeven dat de motie lastig gekoppeld kan worden aan provinciaal beleid. Hier dient derhalve goed naar gekeken te worden. Naar aanleiding van eerdere motie van de ChristenUnie heeft de provincie het echter al wel onderdeel gemaakt van de besluitvorming in de recreatieschappen. Daarin zal gedeputeerde Zaal altijd aandacht blijven houden voor voldoende toiletvoorzieningen. Dat past goed bij de provinciale taak. De discussie over een en ander verder verbreed kan worden, moet op een later moment met elkaar worden aangegaan.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording en geeft het woord aan gedeputeerde Rommel.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
Twee jaar geleden heeft de provincie geld gegeven om onderzoek te doen naar de Groene Schoolpleinen. Het feit dat veel van dergelijke scholen van gemeenten zijn, maakt het lastig om daar als provincie wat voor te betekenen. Gedeputeerde Rommel is er dan vooralsnog ook geen voorstander van om er als provincie in te stappen. Wel zal zij met IVN bespreken hoe een en ander is en zal verlopen. Dat is immers de organisatie die middelen kan verstrekken ingeval het een goed idee betreft.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt of gedeputeerde Rommel bereid is om eerst te luisteren naar de suggestie van het IVN om extra geld dat over is te gebruiken voor een mooie impuls van iets wat eigenlijk al is ingezet.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) zou de financiële impuls op dit moment niet aanraden, maar zij is wel bereid om met het IVN in overleg te gaan. Het is heel complex.

Tegen mevrouw Kapitein (D66) zegt gedeputeerde Rommel dat het college al heel lang in gesprek is met het GNR. Op enig moment is er een overeenkomst gesloten met Amsterdam. Dit heeft het proces versneld. Daarnaast hebben de gemeenten aangegeven dat zij er graag voor de verkiezingen ook met de provincie uit willen zijn, zeker gelet op het proces dat al gelopen is. Het gegeven er thans zicht is op een dergelijke uitkomst, leidt ertoe dat het ook in de begroting moet worden opgenomen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) begrijpt dit. Was echter voor de Kaderbrief niet reeds bekend dat hiervoor een bedrag in de begroting gereserveerd moest worden? Waarom geschiedt dit nu pas?

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) antwoordt dat het ten tijde van de Kaderbrief nog niet zo concreet was. Gelet op de laatste gesprekken die zij heeft gevoerd, hoopt de provincie er nu echt uit te komen. Het was uiteraard al wel bekend dat het een groot bedrag zou betreffen, maar er gelden accountancyregels. Op basis hiervan is vastgesteld dat het nog niet in de Kaderbrief kon worden opgenomen.

De **voorzitter** benadrukt nogmaals dat de exacte werkwijze in de commissie EFB zal worden besproken. De uitgesproken steun ten aanzien van bijvoorbeeld motie 83-2021 (Broedplaats Blakende Bollen) zal daarin worden meegegeven. Het is vervolgens aan PS om er verder mee aan de slag te gaan.

Mevrouw **Kapitein** (D66) informeert of de motie 85-2021(Aquathermie en innovatief watergebruik) al geborgd is in de begroting. Of is hiervoor nog een extra motie nodig?

De **voorzitter** kan zich voorstellen dat deze vraag procedureel ingebracht dient te worden bij de commissie EFB. Zo niet, dan zal er schriftelijk op de vraag worden teruggekomen.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) beaamt dat het een procesvraag betreft. Zij zal deze derhalve meenemen in de commissie EFB.

De **voorzitter** constateert dat er behoefte is aan een korte tweede termijn.

Tweede termijn

De heer **Cardol** (GL) snapt de opmerkingen van gedeputeerde Rommel over de Groene Schoolpleinen. Een en ander is mede afhankelijk van de beschikbare financiële middelen en de integrale afweging. De heer Cardol geeft nog één overweging mee. Hij kan zich voorstellen dat met de Groene Schoolpleinen ook kosten gemoeid zijn die wellicht boven het niveau van de individuele school en het individuele schoolplein uitstijgen, zoals ontwerpkosten of aanschafkosten van bepaalde materialen die wel uit een andere pot gefinancierd zouden kunnen worden.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) meent dat zo'n Groen Schoolplein altijd heel sympathiek is en dat het ook werkt. Gemeenten doen zelf ook al heel veel. Gedeputeerde vindt het derhalve heel lastig om een dergelijk project naar de provincie toe te trekken. Zij zal echter met de IVN overleggen en informeren wat hun ervaringen hiermee zijn.

De **voorzitter** concludeert dat het agendapunt voor nu voldoende is behandeld en rondt het derhalve af.

Schorsing van 11.46 uur tot 11.51 uur

8.b Dierenwelzijn: Agenderingsverzoek PvdD Discussienotitie verbetering dierenwelzijn Noord-Holland (B-agenda NLG 25-10-2021)

De **voorzitter** heropent de vergadering en geeft als eerste het woord aan de insprekers die zich voor dit agendapunt hebben aangemeld.

Inspreker 1

Mevrouw **Schut** spreekt in namens IVN Noord-West:
"*U had wellicht al wel begrepen dat mijn inspraak niet hoort bij Dierenwelzijn, maar bij de Groene Schoolpleinen (agendapunt 8.a).*
Ik ben heel blij en verheugd dat gedeputeerde Rommel al aangeeft verder in gesprek te willen gaan naar aanleiding van het onderzoek dat wij twee jaar geleden hebben mogen doen in opdracht van de provincie naar Groene Schoolpleinen. Dit betrof een inventarisatie in Noord-Holland en naar wat daar eventueel nog meer mogelijk zou zijn. De rol toentertijd en zoals ik hem nog steeds herken, is dat de provincie een mooie regierol heeft genomen in de bewustwording van scholen, leerlingen, ouders, gemeentes, om te kijken wat een Groen Schoolplein zou kunnen opleveren. Inmiddels weten we vanuit heel Nederland dat het best een heel mooi antwoord is op de urgentie die er ligt voor klimaatadaptie, biodiversiteit, herstel en eigenlijk het creëren van meer natuur. Buiten dat wij van IVN natuurlijk ook heel sterk zien dat het voor de ontwikkeling van kinderen heel waardevol is en ook handelingsperspectief geeft voor de toekomst.

We zien nu eigenlijk de tijd voor 2.0. Ik ben ook blij om daarover in gesprek te gaan met gedeputeerde Rommel, want wij zien dat de regierol voor de provincie wellicht iets anders komt te liggen. Dat hoeft ook niet per se met gemeenten te zijn. Zojuist werd al even aangegeven dat het met gemeenten ingewikkeld ligt. Sommige grote gemeenten in Noord-Holland, zoals Amsterdam en Haarlem, hebben al een eigen regeling. De kleinere gemeenten vinden dat heel lastig. Voor scholen zien we dan dat er wel een impuls nodig is. We zien dat er vanuit VWS wat beweging is. Eigenlijk staat iedereen te trappelen, maar het zou een mooie regierol voor de provincie kunnen zijn om toch daar wat aanjaagmiddelen voor vrij te maken in een programma, zodat we de scholen ook echt een daadwerkelijke impuls kunnen geven. Dus eigenlijk van de rol op regie en bewustwording naar de rol op een daadwerkelijke impuls qua middelen. Dat zou het pleidooi kunnen zijn dat ik graag wil houden en waarover ik graag verder in gesprek zou willen gaan. Er ligt nu een prachtige kans in navolging van andere provincies in Nederland die dit eigenlijk al opgepakt hebben. Brabant, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland hebben al prachtige impulsprogramma's voor Groene Schoolpleinen."

De **voorzitter** bedankt mevrouw Schut voor haar bijdrage, die inderdaad bij agendapunt 8.a hoort.

Mevrouw **Dekker** (CDA) is heel blij dat mevrouw Schut de moeite heeft genomen om haar pleidooi te doen. Is er ook een soort samenwerking geweest met bijvoorbeeld het Hoogheemraadschap? Mevrouw Dekker meent zich te herinneren dat er bij een dag van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier ouders kwamen inspreken omdat zij zelf bij een gemeente hadden aangeklopt om het schoolplein van hun kinderen te vergroenen.

Mevrouw **Schut** (IVN Noord-West) herkent het beeld dat mevrouw Dekker (CDA) schetst. Het gebeurt vrij vaak dat ouders, scholen en ook gemeenten aankloppen. Men is echt op zoek naar de impulsen. Over het Hoogheemraadschap durft mevrouw Schut geen uitspraken te doen. In het kader van klimaatadaptatie kan zij zich echter voorstellen dat het Hoogheemraadschap ermee te maken heeft. Zij heeft daar zelf echter geen kennis van.

Inspreker 2

De heer **Molenaar** spreekt in namens Stichting Wakker Dier:
"*Ik zou mijn spreektijd graag willen gebruik om te benadrukken hoe belangrijk het is dat dieren in de wei toegang hebben tot een schaduwplek. Daarmee wil ik het voorstel van de Partij voor de Dieren graag bekrachtigen.*

Als we het hebben over dieren die momenteel zonder schaduw in de wei staan, gaat het met name over koeien en schapen. Om te begrijpen wat warmte met de dieren doet, is het goed om te beseffen dat ze andere behoeften hebben dat wij. Waar mensen zich goed voelen bij een temperatuur van 20 C° voelen koeien en schapen zich het beste bij een temperatuur rond of net boven het vriespunt. Voor koeien geldt bijvoorbeeld dat hittestress bij hen ontstaat rond de 20 C° en bij schapen rond de 23 C°. Dat betekent dat ze vanaf dan de warmte niet meer goed kunnen afvoeren en dat ze fysiologische problemen krijgen, zoals een hele snelle ademhaling, trillen, schuimbekken, maar ook een verlaagde melkgift en een afname van de vruchtbaarheid. Wat kunnen we dan doen om die dieren toch te helpen tegen de hitte? De provincie kan op de korte termijn niet het klimaat aanpassen. Wat wel goed werkt en op dit moment het meest effectief is, is het bieden van een schaduwplek. Nu is het al bij wet geregeld dat dieren een schaduwplek moeten hebben als het heet is. Maar die wet wordt met voeten getreden. Als je nu in de zomer op een hete dag een rondje door Noord-Holland rijdt, zul je zien dat heel veel dieren in de wei geen schaduw hebben. Bij Wakker Dieren hebben we in 2020 gekeken naar weilanden waar schapen in stonden. Daaruit bleek dat 90% van de weides geen of onvoldoende schaduw bood. Kortom, er zijn onwijs veel dieren die worden blootgesteld aan direct zonlicht. Ze kunnen helemaal niets doen om eraan te ontkomen. Ik zou dat eigenlijk een "marteling" willen noemen. Hier moet zo snel mogelijk een einde aan komen. Elke maatregel die het bieden van een schaduwplek dichterbij brengt, juich ik toe. Ik hoop dat u dat met mij doet."

Inspreker 3

Mevrouw **Palsma** spreekt in namens De Faunabescherming:
"*Ook De Faunabescherming bekrachtigt de nota van de Partij voor de Dieren en breekt daarbij een*

lans voor met name het wild in de provincie Noord-Holland. In het wild levende dieren zíjn geen probleem, maar hébben een probleem. In Noord-Holland zijn er door toedoen van mensen steeds minder plekken waar dieren veilig kunnen vertoeven. Limburg heeft inmiddels besloten de jacht op provinciale gronden niet langer te verpachten. Het zou geweldig zijn als Noord-Holland dat voorbeeld zo spoedig mogelijk zou volgen. De Faunabescherming moedigt daarom dringend aan op onderzoek naar de inzet van niet-dodelijke middelen. De meeste Utrechtse politici zeggen niet-dodelijke middelen te verkiezen boven doden. Dat maakt het des te onverteerbaarder dat in 2018 in Noord-Holland 1.372 knobbelzwanen, 621 vossen, 10.824 hazen, 1.334 meerkoeten, 13.772 wilde eenden, meer dan 100.000 ganzen en 1.382 damherten zijn afgeschoten zonder bewezen nut of noodzaak. Vaak wordt de kogel genoemd als effectieve maatregel om aanrijdingen te voorkomen. Zeer recent onderzoek van de Wageningen Universiteit door Edgar van der Grift heeft echter geleerd dat afschot niet zorgt voor minder wildaanrijdingen. Geef daarom prioriteit aan diervriendelijke oplossingen voor co-existentie, met uitsluiting van afschot. Een oude boeren wijsheid zegt: "Schiet één spreeuw en dan komen er honderd op zijn begrafenis." De contraproductiviteit van afschot kan nauwelijks doeltreffender omschreven worden.

1fte: alles wat Noord-Holland kan doen om de meest diervriendelijke provincie te worden, is terecht meegenomen. Het is 2021. Het doden van dieren zonder objectief vastgesteld nut of noodzaak is niet meer van deze tijd; zeker niet in Noord-Holland. Om tijd te sparen, zou ik het boek "In een groen knollenland" van de gelauwerde Noord-Hollandse Bibi Dumon Tak van harte in overweging willen geven. Laat weten als één van u het boek wil ontvangen. Ik zorg dan dat het via de griffier naar u toekomt.

Mevrouw **Kapitein** (D66) bedankt mevrouw Palsma voor haar inspraak. Wat haar bezighoudt, is de hele ganzenproblematiek. Welke alternatieven ziet mevrouw Palsma voor de ganzen als het gras bij de boeren lekkerder is dan eten in de natuur?

Mevrouw **Palsma** antwoordt dat ganzen weggaan als ze eenmaal gegeten hebben. Het schieten zorgt er alleen maar voor dat er meer komen. Het leidt ook tot heel veel paniek. Het schieten is nutteloos derhalve gebleken. Er zijn onder meer elektronische mogelijkheden. Kortom, er zijn meerdere alternatieven. Mevrouw Palsma verwijst hiervoor naar de website van De Faunabescherming.

De **voorzitter** merkt op dat de vierde inspreker, de heer Van Slobbe namens Stichting wAarde, (nog) niet aanwezig is in de digitale omgeving. Zij geeft derhalve eerst het woord aan de indiener van het agenderingsverzoek, Statenlid Kostic van de Partij voor de Dieren.

Statenlid **Kostic** (PvdD) wijst op de treffende uitspraak van Gandhi dat de beschaving van een samenleving valt af te meten aan de wijze waarop zij omgaat met de dieren. Een goede provinciale democratie houdt rekening met belangen van al haar inwoners, mensen en andere dieren. Gelukkig heeft de provincie nu een gedeputeerde Dierenwelzijn; echt iets om trots op te zijn. Het beleid is alleen nu wat beperkt. We zijn blij dat GS hier meer stappen in willen meenemen. De meeste dierenwelzijnsmaatregelen kosten eigenlijk geen geld. Nu er wat geld over is, komt de Partij voor de Dieren conform afspraak met zeven concrete voorstellen voor 2022 die wél een beetje geld kosten. Daarmee wil zij de collega's vragen om deze zeldzame kans te pakken om een broodnodige impuls te geven aan het dossier. Het gaat om relatief weinig geld: een kleine stap

voor de provincie, maar iets wat uiteindelijk een wereld van verschil kan uitmaken voor de dieren en de gedeelde leefomgeving. Samenvattend zijn de voorstellen vooral gericht op het voor alle spelers makkelijker maken om beter rekening te houden met dieren. De Partij voor de Dieren gelooft dat met positieve prikkels en bewustwording de innovatieve kracht van de mens kan worden ingezet om mensen en andere dieren meer harmonieus met elkaar te laten samenleven. Daar wordt iedereen beter van.

De commissie heeft de zeven voorstellen kunnen lezen. Drie voorstellen hebben betrekking op de weidedieren en schuilgelegenheden, die niet alleen een deel van het dierenleed kunnen wegnemen, maar ook van meerwaarde kunnen zijn voor andere cruciale doelen. Uiteraard rekening houdend met hetgeen qua ecologie, waaronder weidevogels en landschap, mogelijk is. Daarnaast doet de Partij voor de Dieren drie voorstellen voor de wilde dieren, waarmee onder andere nadrukkelijker wordt ingezet op het stimuleren van niet alleen wat de meeste burgers, maar ook de meerderheid van politici zeggen het liefst te willen, namelijk niet-dodelijke oplossingen voor zogeheten mens-dierconflicten.

Het zevende en tevens laatste voorstel betreft een "1fte-boost" gedurende één jaar voor dierenwelzijn. Op dit gebied moeten onder meer nog netwerken en kennis worden verzameld in de provincie, nog los van specifieke projecten. Dit kost vooral wat ambtelijke capaciteit, die op dit moment in slechts in geringe mate is vrijgemaakt. De Partij voor de Dieren zou het liefste zien dat het structureel wordt verbeterd, maar daarvoor heeft zij de steun van de commissie nodig. De provincie kan voor nu in ieder geval een éénjarige boost doen. Daarmee kan al veel kennis in kaart worden gebracht en gedeeld, alsmede een netwerk worden opgebouwd. En mocht die ene fte over een jaar wegvallen, dan heeft ook de overgebleven ambtenaar een steviger fundament om op verder te bouwen en weet hij makkelijker mensen te vinden om informatie bij in te winnen. De Partij voor de Dieren hoort graag of de commissie de voorstellen kan steunen. Zij zal de voorstellen uiteraard daar waar nodig aanscherpen, ook in afstemming met de ambtenaren, en deze vervolgens als moties indienen in PS.

De **voorzitter** bedankt Statenlid Kostic (PvdD) voor haar toelichting en geeft de overige commissieleden de gelegenheid voor hun inbreng.

Eerste termijn

Mevrouw **Dekker** (CDA) uit haar respect voor de passievolle wijze waarop de collega's van de Partij voor de Dieren hun idealen naar voren brengen. Het CDA ziet echter dat dierenwelzijn binnen het Rijksbeleid gewaarborgd is en blijft, en zal derhalve geen steun verlenen aan deze specifieke begrotingsvoorstellen. Vanzelfsprekend kan de provinciale overheid zij aan zij staan met de gemeenten en het Rijk bij suggesties voor verbetering. De schuilstallen bijvoorbeeld zijn echter al toegestaan. Voorts komen, voor zover mevrouw Dekker kan overzien, de voorstellen onder punten 2 en 3 al terug in de Bossenstrategie. Een en ander lijkt dus dubbelop. Wildbeheer en plaagdierenbestrijding (van in toenemende mate ratten) blijven in het dichtbevolkte Nederland nodig, met uiteraard inachtneming van alle wettelijke kaders en regels. Daar hoeft geen bovenwettelijk eisenpakket vanuit de provincie bovenop te komen.

Statenlid **Kostic** (PvdD) hoort van heel veel boeren dat ze juist behoefte hebben aan wat

meer duidelijkheid, ook wat betreft de kansen. Begrijpt het CDA dat het in dezen niet gaan om bovenwettelijke maatregelen, maar om een positieve stimulans? De Stichting Wakker Dier zei reeds dat er in 90% van de weides onvoldoende tot geen beschutting is. Zou het CDA ervoor open staan om hierin in samenwerking met de boeren een stapje te zetten, met een positieve prikkel?

Mevrouw **Dekker** (CDA) ziet hierin meer een taak weggelegd voor de rijksoverheid. Zij heeft er vertrouwen in dat het daar in goede handen is. Natuurlijk blijft het CDA zij aan zij staan met de boeren om te kijken mogelijkheden. Mevrouw Dekker haalde het voorbeeld van de ratten(bestrijding) aan. Het gebruik van gif is verboden. Hierdoor ondervinden de boeren in toenemende mate overlast. Het CDA vindt dat plaagdierenbestrijding mogelijk moet blijven binnen de wettelijke kaders van de rijksoverheid.

Mevrouw **Kapitein** (D66) bedankt de Partij voor de Dieren, die in onderhavige discussienota goede voorstellen heeft gedaan. De D66-fractie zou veel punten willen steunen, want ook zij acht dierenwelzijn van belang. Voorts vindt zij dat er zo veel mogelijk integraal rekening mee moet worden gehouden in het provinciale beleid. De D66-fractie is dan ook blij dat de provincie een gedeputeerde Dierenwelzijn heeft. Zij wil echter geen dubbel beleid. Als BIJ12 bezig is met onderzoek naar innovatie en betere methodes voor de overlast van bijvoorbeeld ganzen, wil D66 niet dat de provincie daarnaast nog een onderzoek gaat doen naar het verjagen als alternatief voor bejagen. Dat neemt niet weg dat ook D66 inziet dat verjagen veel diervriendelijker is. Zij wil daar meer over weten en zal de website van De Faunabescherming er derhalve nogmaals op nalezen.

Het beschermen van dieren tegen extreme weersomstandigheden is wat D66 betreft een wettelijke plicht voor de houders. De vraag is dan wat de provincie er nog meer aan zou kunnen doen. Zij kan hiervoor de nodige kennis leveren en samen met de gemeenten optrekken voor regelgeving. Dat spreekt voor D66 eigenlijk wel voor zich.

D66 heeft nog een aantal vragen over agroforestry. Wat is hier nieuw aan ten opzichte van de Bossenstrategie? Zou het daar geen onderdeel van moeten zijn?

D66 zou het college willen vragen om nog eens positief-kritisch te kijken naar de voorstellen van de Partij voor de Dieren om te onderzoeken wat een onderdeel zou kunnen van bestaand beleid, zonder extra geld, zodat zo snel mogelijk zo veel mogelijk voorstellen kunnen worden uitgevoerd. Het zou immers zonde zijn als het blijft liggen. Wat betreft de voorstellen die niet zonder extra geld kunnen worden gerealiseerd, zal nog nader bekeken moeten worden of en wanneer deze alsnog mogelijk zijn. Dat hoort bij de integrale afweging die gemaakt zal moeten worden.

De heer **Carton** (PvdA) merkt op dat de Partij voor de Dieren de uitnodiging heeft gekregen om het gedane voorstel nader uit te werken in een motie. Dat is een behoorlijke opgave om in korte tijd te doen. De heer Carton bedankt de Partij voor de Dieren derhalve voor de uitgebreide beschrijving en toelichting op de verschillende voorstellen. Dierenwelzijn is voor de Partij van de Arbeid een belangrijke opgave van het provinciaal beleid. De heer Carton is nieuwsgierig naar de voorstellen. Teneinde onderhavig voorstel ook met de andere aangehouden moties integraal af te wegen, vraagt de heer Carton aan GS om toe te lichten hoe de bestaande voorstellen aansluiten bij het bestaande beleid. Hij wijst in het bijzonder op de "1fte-boost". Hoeveel fte zijn er thans binnen de

provincie beschikbaar voor dierenwelzijnsbeleid en in hoeverre kan voornoemde boost daar een bijdrage aan leveren?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) deelt mede dat ook zijn partij tegenstander is van vermijdbaar leed voor mens en dier. Hij bedankt de Partij voor de Dieren voor de uitgebreide discussienota. De PVV zag in het initiatiefvoorstel een aantal voorstellen die haar in meer of mindere mate aanspraken. Het betreft de voorstellen 1. en 3. bij het thema "schuilgelegenheid weidedieren". De heer Molenaar heeft hier het nodige over gezegd tijdens zijn inspraak. De PVV heeft betwijfelt echter of koeien van temperaturen van net boven het vriespunt houden. Als ze de gelegenheid krijgen om een warme stal binnen te lopen, maken ze daar immers graag gebruik van. Het kan echter zijn dat de PVV op dit punt verkeerd geïnformeerd is.
De PVV heeft natuurlijk ook grote twijfels bij een mogelijke toename van weersextremen. Vooralsnog is daar geen sprake van, al willen de media anders doen geloven. De media verkopen wel meer onzin wanneer het het klimaat betreft.
De PVV kan zich redelijk vinden in de voorstellen 4. en 5. bij het thema "Wilde dieren".
In voorstel 6. ziet de PVV geen grote meerwaarde. Voorstel 7. vindt zij te ver gaan.
De PVV zou graag een korte toelichting van de Partij voor de Dieren ontvangen inzake voorstel 2. aangaande agroforestry, met name wat betreft de voor- en nadelen voor de boeren.

De heer **Mantel** (JA21) bedankt de Partij voor de Dieren voor het initiatief. JA21 heeft de punten met belangstelling gelezen. Zij heeft er nog even over doorgesproken in het fractieoverleg en het werd al dan niet gematigd positief bevonden. Voor JA21 staat vast dat vrijwilligheid altijd het uitgangspunt moet zijn. Kan de initiatiefnemer dat toezeggen? De heer Mantel ziet instemmend geknik en bedank Statenlid Kostic (PvdD) hiervoor.

De heer Mantel heeft nog een vraag over de veiligheid van dieren in relatie tot het verkeer. Welke deelnemers verwacht de Partij voor de Dieren hiermee te bereiken? Kan de Partij voor de Dieren wellicht wat meer uitleg geven over de kostenverdeling? Hoe komt zij tot het bedrag ad €15.000?

Op het punt van één extra fte voor Dierenwelzijn vraagt de heer Mantel aan GS of zij ruimte zien om het binnen het huidige ambtenarenbestand een plaats te geven. Is er daadwerkelijk één extra fte nodig?

Over de schuilmogelijkheden voor weidedieren is al veel gezegd. Is een en ander echter wel toegestaan? De heer Mantel krijgt namelijk vaak te horen dat op het moment dat een veehouder een stuk hout in zijn weiland slaat, hij gelijk wordt teruggeroepen. Ligt deze taak bij de gemeenten of bij de provincie? Kan de provincie helpen om gemeenten beter voor te lichten?

Het laatste punt betreft de financiën. Het gaat niet om wereldbedragen. Om die reden zullen JA21 de voorstellen grotendeels steunen. Hoe kan men echter garanderen dat het in de loop der tijd niet uit de klauwen gaat lopen en dat er niet veel meer geld bij moet?

De heer **Roosendaal** (VVD) bedankt de Partij voor de Dieren voor de idee om het dierenwelzijn te verbeteren. Punt 2. van het agenderingsverzoek gaat over suggesties voor de portefeuille Dierenwelzijn. De heer Roosendaal wil graag een suggestie doen voor fauna- en natuurbeheer in brede zin. Van belang zijn duidelijkheid en snelheid van de uitvoering. Welke soort en welke

hoeveelheden per soort vindt men met de meest recente kennis gewenst en/of aanvaardbaar, gelet op de provinciale natuurdoelstellingen? En zijn de Staten het daarover in meerderheid eens? Ten tweede, hoe stimuleert de provincie de groei van populaties die achterblijven en hoe ziet zij erop toe dat de faunabeheereenheden binnen de afgesproken termijnen leveren, onder de voorwaarde dat zij voldoende middelen hebben om dat te bereiken wat overeengekomen is, waaronder de afgesproken vermindering van bijvoorbeeld de populatie ganzen en herten? Een alternatief zou zijn om deze verantwoordelijkheid daar weg te halen en met effectievere beheersingsmaatregelen te komen, buiten de faunabeheereenheden om.

Voortdurend uitstel van de uitvoering van maatregelen, ook door politieke inmenging in de manier waarop doelstellingen moeten worden bereikt, leidt tot minder biodiversiteit, meer schade voor de natuur en het vergroot het leed onder populaties van wilde dieren.

De heer Roosendaal komt terug op het eerste punt: de suggesties van de Partij voor de Dieren, waarvoor mogelijk ruimte in de begroting moet worden gevonden. Het moet de heer Roosendaal van het hart dat hij hopelijk niet als enige meent dat de belangen van dieren ook nu al worden meegenomen in de provinciale besluitvorming en dat de provincie ook nu al meer doet voor dierenwelzijn dan het ter beschikking stellen van een budget voor wildopvang. Op allerlei terreinen houdt de provincie rekening met het dierenwelzijn. Als de heer Roosendaal langs de Bosrandweg in Aalsmeer rijdt, ziet hij dat de provincie investeert in amfibie- en reptielvriendelijke onderdoorgangen bij bestaande wegen. De Partij voor de Dieren suggereert dat de provincie bij besluiten geen belangenafweging maakt waarbij dierenwelzijn wordt meegewogen. Meent de Partij voor de Dieren dat nu echt? De rol van de gedeputeerde Dierenwelzijn is krachtig geformuleerd, maar toont weinig reflectie op de rol van de commissieleden NLG. Het is ook aan de fracties van de politieke partijen om elkaar scherp te houden om tot goed onderbouwde beslissingen te komen op alle onderdelen van beleid waarvoor de Staten de kaders stellen, dus ook dierenwelzijn, zelfs als het in andere commissies wordt behandeld.

De heer Roosendaal komt op de zeven suggesties. De VVD is voor het geven van verantwoordelijkheid aan de ondernemers om binnen duidelijke kaders op hoofdlijnen goede integrale keuzes te maken, zo veel mogelijk op basis van vrijwilligheid. Ook vanuit een intrinsieke en extrinsieke motivatie om bijvoorbeeld geen "*significant harm*" te veroorzaken, een onderwerp waarover grote ondernemingen ook publiekelijk zullen moeten gaan rapporteren. Met extra bovenwettelijk beleid is de VVD voorzichtig. Zij is verder van mening dat de provincie zich terughoudend moet opstellen als zaken op het bordje van de rijksoverheid en gemeenten horen, tenzij de gemeenten zelf aangeven hulp van de provincie nodig te hebben om haar taken goed uit de kunnen voeren.

De heer Roosendaal komt concreet op de voorstellen. Het delen van informatie in de vorm van een handreiking en netwerkbijeenkomst over de realisatie van adequate schuilgelegenheden voor dieren vindt de VVD sympathiek, onder de aanname dat de gemeenten deze netwerkbijeenkomsten zelf nog niet organiseren.

Het opstarten van kennistraining op dit gebied kan nuttig zijn. Het praktisch kennis opdoen over agroforestry is ook een mooi streven, maar hiervan vraagt de VVD zich af of er niet al projecten zijn waarbij deze kennis wordt opgedaan. Zou het voorstel niet moeten gaan over het delen van de

beschikbare kennis en door wie dat moet gebeuren? Is het echte probleem niet dat ondernemers niet weten waar zij land kunnen kopen en ontwikkelen dat geschikt is om agroforestry-initiatieven te starten, juist vanwege de verdere regels die provinciaal zijn opgelegd in het kader van bijvoorbeeld beschermd provinciaal landschap? De heer Roosendaal denkt daarbij aan een initiatief in Bergen waar een agroforestry-initiatief door deze regels werd gehinderd.

Kan de Partij voor de Dieren verder ingaan op het nut en de noodzaak om ons bezig te houden met het bundelen en overzichtelijk maken van informatie die beschikbaar is bij de Stichting wAarde en Stichting LandschappenNL als het gaat om de versnelde uitvoering van het stimuleren van heggen en houtwallen langs sloten; op een verantwoorde manier, dus zonder het aantrekken van roofvogels in vogelweidegebieden? Statenlid Kostic heeft daar net al antwoord op gegeven, waarvoor dank.

Van de voorstellen 4. tot en met 7. is de VVD geen voorstander. Er wordt bijvoorbeeld gesuggereerd dat de OD's niet aan hun taken toekomen. Als dat zo is, dan moet dat besproken worden. Vanmorgen kwam dit ook al even aan de orde. Als er meer geld bij moet, dan is dat een politieke keuze. Zolang gemeenten zelf niet aangeven gebrek aan kennis te hebben over vergunningsplichtige activiteiten, vertrouwt de VVD er zonder tegenbericht op dat gemeenten in staat zijn om hun taken naar behoren uit te voeren of zo nodig samen te werken, zoals dat ook op andere beleidsterreinen gebeurt als er een tekort aan kennis is in kleinere gemeenten.

Mevrouw **Er** (GL) bedankt de Partij voor de Dieren voor de mooie discussienota, die heel goede punten bevat. GroenLinks zou deze in principe kunnen steunen. Zij zit echter alleen met het feit dat er een integrale afweging moet komen van alle moties. GroenLinks zou derhalve graag een beantwoording van de gedeputeerde willen zien over wat er eventueel kosteloos kan gebeuren, zodat daar op aangesloten kan worden. Over het deel dat vervolgens wél geld gaat kosten, kan dan een afweging worden gemaakt in verhouding tot alle andere moties.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) meent dat de discussienota in eerste instantie sympathie opwekt. Zij wil de Partij voor de Dieren bedanken voor het agenderen. Dierenwelzijn leeft bij veel inwoners van de provincie. De ChristenUnie kan zich vinden in de punten 1., 2. en 3.: de schuilplekken, agroforestry en het aanpassen van landschapselementen. Deze zijn positief. De ChristenUnie waardeert de bijdrage van Wakker Dier, maar tekent daarbij aan dat er niet voorbijgegaan moet worden aan de kennis van de dierhouders zelf.

Bij punten 4. en 5. wordt voorgesteld om prijzen of wedstrijden te houden om innovatieve ideeën te oogsten. Hiervoor wordt twee keer €15.000 gevraagd. Om hiervoor provinciebreed een blijvende oplossing te vinden, lijkt erg moeilijk met voornoemd budget. Het is dus belangrijk dat er ook vervolg aan wordt gegeven. Bij punt 5., het investeren in onderzoek naar niet-dodelijke middelen, vraagt de ChristenUnie zich af of dit niet ondervangen is in bestaand beleid. Datzelfde geldt voor punten 6. en 7. Gezien de provincie een gedeputeerde Dierenwelzijn heeft, gaat de ChristenUnie ervan uit dat dat het bij alle ambtenaren leeft en dat zij betrokken zijn bij het welzijn van dieren op de manier die van hen wordt verwacht.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) meent dat het een heel goed voorstel is. Het lijkt haar dat een en ander opgevolgd kan worden. Mevrouw Bouhlel heeft wel grote twijfels bij het voorstel over de

schuilstallen. Dat is per definitie een aanslag op het open Noord-Hollandse landschap, met name op het veenweidelandschap. Het bouwen van schuilstallen kan tevens een aanzet zijn tot andere bebouwing in het open landschap. Er zouden ook bomen geplant kunnen worden. Eén grote boom geeft immers ook schaduw. Met het verminderen van de veestapel zijn er minder schuilmogelijkheden nodig. Dit gezegd hebbende, kan de SP de voorstellen van de Partij voor de Dieren steunen, mits de regels die gesteld zijn voor schuilmogelijkheden geborgd kunnen worden.

De heer **Mangal** (DENK) heeft twee vragen over agroforestry. Heeft dit invloed op het dieet van de dieren? Is het mogelijk om op de schuilplekken in samenwerking met bijvoorbeeld Alliander zonnepanelen te plaatsen en er voor de winter wellicht verwarming onder te zetten?

De **voorzitter** geeft Statenlid Kostic de gelegenheid om kort te reageren.

Statenlid **Kostic** (PvdD) vindt het fijn dat de VVD dezelfde rol voor de gedeputeerde ziet. Men moet elkaar, over de verschillende commissies heen, scherp houden op het dossier Dierenwelzijn. Wat dat betreft is het jammer dat de VVD over het voorstel dat een beetje raakt aan de OD zegt: "*Dit is even een voor een andere commissie.*" Desalniettemin bedankt Statenlid Kostic de heer Roosendaal (VVD) voor diens steun.

Wat betreft de schuilstallen en de schuilgelegenheden heeft Statenlid heel veel steun gehoord voor een soort handreiking en meer duidelijkheid richting de ondernemers en de boeren. Daarnaast kan worden gespeeld met agroforestry. Het initiatief Bomen voor Koeien, dat Stichting wAarde hopelijk alsnog zal toelichten, beschikt over de experts. Statenlid Kostic heeft de zorgen van haar collega-Statenleden gehoord. Uiteraard wordt er rekening gehouden met de ecologische aspecten, de landschapseffecten en de weidevogels. De Partij voor de Dieren is hier voorstander was. Het wordt ook gedekt door de wijze waarop het voorstel is geschreven.

De VVD geeft eigenlijk wederom de juiste interpretatie van het voorstel. Zij vraagt of het niet handiger is om de mogelijkheden voor de ondernemers in kaart te brengen. Dat is onderdeel van het voorstel. Ook de Partij voor de Dieren hoort van veel ondernemers dat zij graag willen, maar dat zij eigenlijk niet weten waar. De Partij voor de Dieren roept op om het te combineren met dierenwelzijnsverbetering. Er liggen heel veel kansen om op te pakken. Met de juiste experts verwacht Statenlid Kostic dat het ook wel goed komt.

Het CDA spreekt steeds over "plaagdieren". Statenlid Kostic beaamt dat er mens-dierconflicten zijn. Bijna elke burger en politicus wil indien mogelijk heel graag toe naar niet-dodelijke oplossingen. In het beleid staat echter dat er steeds meer dieren worden gedood. Daarnaast wordt er relatief weinig echt ingezet op de niet-dodelijke manier. De Partij voor de Dieren vindt, nog los van BIJ12, dat de provincie ook af en toe de creativiteit van mensen kan stimuleren -- dat draagt ook bij aan de bewustwording -- door een challenge op te zetten voor een niet-dodelijke oplossing. Er wordt enkel geput uit de creativiteit van de mensen. Dit kunnen uiteraard ook boeren zijn.
De VVD had nog een paar aanvullingen. Statenlid Kostic heeft thans onvoldoende spreektijd, maar indien nodig kan een en ander binnen het voorstel wat verduidelijkt worden. De Partij voor de Dieren en de VVD lijken redelijk op één lijn te liggen.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan

gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
Gedeputeerde Zaal bedankt Statenlid Kostic en haar fractie voor de initiatiefnota. Zij acht het goed dat de commissieleden hierover in eerste instantie met elkaar het gesprek zijn aangegaan. De heer Roosendaal (VVD) heeft gelijk dat het onderwerp dierenwelzijn eenieder aangaat en door meerdere portefeuilles heen loopt. Men moet zich ervan bewust zijn dat het beleid niet alleen menselijke inwoners van de provincie raakt, maar ook de dieren die er leven. Het klop dat het onderwerp veel breder is dan alleen de steun voor de dierenopvangcentra voor in het wild levende dieren. Bij ieder beleid dat mogelijk dieren kan raken, maakt de provincie die afweging en houdt zij rekening met dierenwelzijn. Om die reden heeft de provincie tegenwoordig een gedeputeerde Dierenwelzijn. In de begroting is voor het eerst een paragraaf over dierenwelzijn opgenomen. Deze zal in de loop der jaren worden uitgebreid en maakt in één oogopslag duidelijk wat de provincie doet op het gebied van dierenwelzijn.

In discussienota staat geen enkel thema waarvan GS zeggen: "*Dat zouden we niet moeten doen*". Gedeputeerde Zaal meent dat bekeken moet worden of met bestaande budgetten de middelen slim ingezet kunnen worden om de genoemde punten te kunnen realiseren. Gedeputeerde Zaal zal hiertoe een uitgebreid schriftelijk voorstel doen. Vervolgens is het aan PS of zij meer zouden willen dan wat GS uit de bestaande budgetten kunnen regelen. De provincie doet al heel veel. Het is dus mooi om het weer eens bij elkaar te brengen. Maar bijvoorbeeld agroforestry is ook onderdeel van de Voedselvisie. De provincie heeft er onlangs een POP3-subsidie voor verstrekt om meer kennis te vergaren en deze te delen.

De schuilstallen zijn thans ook in de Omgevingsverordening opgenomen. Er ligt ook een verzoek aan het ministerie van LNV om met een hitteplan te komen. Gedeputeerde kan zich voorstellen dat zodra dat hitteplan er is, er in de provincie Noord-Holland een bijeenkomst zal worden georganiseerd waarbij de gemeenten dan leidend zouden moeten zijn. Als er bij de gemeenten kennis ontbreekt, zullen zij zich vanzelf melden en zal de provincie daar zeker het gesprek over aangaan.

Gedeputeerde Rommel heeft vanmorgen het nodige gezegd over faunabeheer. Er lopen wat onderzoeken op dit terrein. Gedeputeerde Zaal zal het voor de Staten in kaart brengen. Vervolgens is het aan hen om hierover een oordeel te vellen.

Het is lastig aan te geven hoeveel fte er aan dierenwelzijn wordt besteed, omdat het dus een portefeuille betreft die eigenlijk bij iedereen een beetje rust. Gedeputeerde Zaal is blij dat de Staten zich ook in deze discussienota realiseren dat als de provincie nieuwe dingen doen, daar ook ambtenaren voor nodig zijn en dat die ook geld kosten. Gedeputeerde Zaal acht het verstandig om eerst even inhoudelijk te kijken wat we al doen en wat er uit bestaande budgetten mogelijk is. Vervolgens is de uitvoeringsvraag of de provincie dan ook meer mensen nodig heeft en wat dat gaat kosten.

De heer **Carton** (PvdA) vraagt of het gedeputeerde Zaal lukt om een deel van de toelichting, met name de budgetten, al voor donderdag 28 oktober op te sturen, opdat het onderdeel vormt van de integrale afweging in EFB?

Gedeputeerde **Zaal** (D66) verwacht dat GS een deel (en dus niet een volledig overzicht) voor komende donderdag ter beschikking kunnen stellen, opdat de Staten op basis van goede informatie een afweging kunnen maken.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor de toezegging en constateert dat er geen behoefte is aan een tweede termijn.

9. Rondvraag gedeputeerde Loggen (Water, WED, CPMR)

Er zijn geen rondvragen aangemeld voor de portefeuille van gedeputeerde Loggen.

10. Lunch

De voorzitter rondt het ochtenddeel van de vergadering af en schorst de vergadering voor een lunchpauze.

Schorsing van 12.41 uur tot 13.17 uur

11. A-agenda Natuur

11.a Programma Natuurnetwerk 2022

De **voorzitter** heropent de commissievergadering en verwelkomt in het bijzonder de mensen op de publieke tribune, die thans weer geopend is. Zij geeft als eerste het woord aan de zeven insprekers die zich hebben aangemeld.

Inspreker 1

De heer Van Haaster spreekt in namens een aantal kwekers uit Zuid-Kennemerland:

"*Ik spreek hier namens de familie Van Haaster en ook namens de familie Dobbe, die hier al meer dan 120 jaar bloembollen telen in Noord-Holland, maar ook op de grens tussen Noord- en Zuid-Holland, tegen en in de duinen. Groot was onze verbazing toen we in mei dit jaar tijdens een Zoom-meeting te horen kregen dat een deel van ons land, gelegen tegen de duinvoet bestemd zou worden voor natuur. De beste grens tussen de natuur en de bollenteelt is de huidige grens, namelijk een sloot en dan 6 meter omhoog. Wij willen niet dat ons land geannexeerd wordt door de provincie voor natuur. Het bollenland is ons productiemiddel. De betreffende percelen zijn onze huiskavels. Onze familiebedrijven liggen juist dáár. Als er in het geval van de heer Dobbe en dat van ons 50 meter van de percelen af gaat, dan is het restant niet meer rendabel te bewerken. Het wordt te klein. De huidige verkaveling is optimaal. Ons hele bedrijf is gericht op deze duinstreek. De bollen die we hier telen, kunnen we niet elders in Noord-Holland telen. Dat heeft te maken met de zandgrond, de ligging, het klimaat, de waterhuishouding en ons vakmanschap. Wij als bollenkwekers moeten en willen verduurzamen. Maar dit kost land; dit vraagt de maatschappij van ons. Dan hebben we nog meer land nodig. Vijftien jaar geleden deden we nog 1 op 4 wisselteelt, maar nu telen we 1 op 6 of 7, om onze gronden van nature gezond te houden. We hebben bij*

dezelfde hoeveelheid bollen ook dus meer land nodig om deze te telen. De maatschappij, die de duurzaamheid van ons verlangt, moet niet aan de andere kant dat land van ons afpakken.

Kwel. Het onderzoeksbureau Sweco verwacht dat er vanuit de duinen kwel bij ons aan de duinvoet ontstaat. Wij telen er al meer dan honderd jaar en wij hebben nog nooit kwel opgemerkt. Het kwelwater vanuit de duinen loopt naar de Haarlemmermeer, via ondergrondse stromen. Maak daar maar natuur. Bij al die blokkendozen onder Hoofddorp. Het gebied waarover we spreken is een waardevol bollengebied. U begrijpt dat we tegen de annexering van ons land zijn voor NNN Zuid-Kennemerland.

Als laatste betreuren wij het dat er vrijdag op onze uitnodiging zo weinig Statenleden bij het bezoek aanwezig waren.

Ik heb nog één laatste voetnoot. De petities tegen uw plannen van het Natuurnetwerk in Zuid-Kennemerland is al meer dan 10.000 keer ondertekend door mensen uit de regio. Dat zegt al wel genoeg.

De heer **Zoon** (PvdD) bedankt de heer Van Haaster voor diens inbreng. Hij was afgelopen vrijdag wél aanwezig bij het bezoek en heeft veel geleerd. Hij is het dan ook niet eens met de heer Van Haaster. Wanneer wist de heer Van Haaster dat de grond deels NNN was? In 1990 is begonnen met de aanleg van NNN. Vanaf wanneer is de grond planologisch als NNN aangemerkt?

De heer **Van Haaster** weet dat er rond 2005 Natura2000-gebied werd aangewezen op vrijwillige basis. De kwekers hebben toen ingesproken om het te laten verwijderen, maar werden niet in het gelijk gesteld. Zij hebben uiteindelijk daarin berust, omdat het op vrijwillige basis was.

De heer **Klein** (CU) bedankt de heer Van Haaster voor diens inspraak. Zijn fractie had de uitnodiging voor afgelopen vrijdag helaas gemist, maar wellicht komt zij nog op een ander moment op bezoek. De heer Van Haaster legt net uit dat hij vanwege verduurzaming meer ruimte nodig heeft en dat hij niet wil dat het natuur wordt. Wat zou er binnen de bestemming natuur nog nodig zijn voor de heer Van Haaster? Kan hij zijn bedrijfsvoering op een aangepaste manier voortzetten?

De heer **Van Haaster** antwoordt ontkennend. De gehele bollensector is met de volgende generatie keihard aan het werk om voor 2040/2050 helemaal vrij te zijn van alle beschermingsmiddelen, meststoffen et cetera. Dat is echter thans nog niet het geval. Een kassenbedrijf kan wel tien of twintig proeven per jaar doen; bollenkwekers hebben maar één teelt en één oogst per jaar. Na een jaar kan dan gezegd worden of het al dan niet gelukt is. Tot die tijd is er gewoon een keiharde grens tussen natuurgebied en bloembollenteelt. Dat is voor alle partijen het beste.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt om een nadere toelichting wat betreft het kwelwater.

De heer **Van Haaster** wijst op de Zoom-meeting, waarin door medewerkers van Sweco werd gezegd dat de duinen op 6 tot 8 meter liggen, zodat men aanneemt dat daar kwelwater zit. Dus ook dat kwelwater is mineraalarm, omdat het uit de duinen komt. Men wil dat graag transporteren naar

andere gebieden. Daarvoor is die 50 meter nodig. De heer Van Haaster wijst er echter op dat er geen kwel is. Deze kwel gaat veel dieper de grondlaag in en komt dan van oudsher in de Haarlemmermeer. Dat zijn de oude waterstromen onder de grond door. In de Haarlemmermeer komt dat mineraalwater dan weer omhoog.

De **voorzitter** bedankt de heer Van Haaster voor diens inbreng en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 2

Mevrouw **Turksma** spreekt in namens alle eigenaren die hun paarden gestald hebben bij Stal 's-Gravenweg:

"*Goedemiddag allemaal. U heeft het vanochtend ook over dierenwelzijn gehad, dus ik voel dat ik in goed gezelschap ben hier. Tegelijkertijd maakt dat uw plannen des te onbegrijpelijker. Ik wil u dus graag meenemen in de vraag waarom de stal voor ons zo van belang is. Afgelopen vrijdag was een aantal van uw leden gelukkig wél in de gelegenheid om bij ons te zijn en hebben we een heel goed gesprek gehad met elkaar. Tegen degenen die helaas niet konden, zeg ik: u bent altijd welkom! U heeft mijn schriftelijke reactie reeds eerder ontvangen, dus ik beperk me hier tot de hoofdlijnen.*

Van de enquête door de provincie heb ik geen verstand, maar ik heb wel verstand van onderzoek doen. Afgelopen week is de definitieve uitkomst hiervan bekendgemaakt en deze maakt mij eerlijk gezegd nogal boos. Niet zozeer vanwege de te voorspellen uitkomst, maar omdat de enquête slordig, onzorgvuldig en eenzijdig was. Daarnaast is de enquête door slechts 3.000 mensen ingevuld, van wie een deel van buiten de provincie. En nog geen 2.000 mensen hebben de enquête volledig ingevuld. Het is dus op geen enkele manier representatief te noemen en u kunt er eigenlijk ook niet zoveel mee.

Tijdens het bezoek van afgelopen vrijdag werd gevraagd hoe het beter zou kunnen, naast voor de hand liggende zaken als "communiceer dat je een enquête uitzet". Ik woon in Haarlem, maar ik heb de enquête niet gezien en kon hem pas na zeven keer doorklikken op de site vinden, terwijl ik bekend ben met overheidszaken. Geef dus ook aan dat je echt de mening van je inwoners wil hebben. Wees volledig in je informatie. Geef aan dat er bedrijven zullen moeten verdwijnen. Dit werd niet genoemd. Er werd gevraagd naar welke soort natuur je zou willen, zonder dat dit voor de leek duidelijk is waar het dan eigenlijk over gaat. Tevens waren de antwoordmogelijkheden suggestief. De Vereniging Ruiter & Mennen geeft aan dat provincie Zuid-Holland wél de KNRS en alle betrokkenen bij de paardensport raadpleegt en dat er gezamenlijke plannen worden ontwikkeld. Dus bij dezen het aanbod om ons mee te nemen. Wij doen het heel graag samen. We willen samen graag tot een goede aanpak komen, want de bereidheid onder ons paardeneigenaren en bijrijders is groot.

Dan kom ik specifiek op de Stal 's-Gravenweg. Er is grote ongerustheid en onbegrip over de plannen. Want wie kan ons in hemelsnaam uitleggen wat er nou geen natuur is aan de prachtige ligging en omgeving van Stal 's-Gravenweg. Wij, ruim honderd paardeneigenaren -- en dan tel ik nog niet eens de bijrijders -- hebben allen specifiek gekozen voor juist déze stal, een stal ingericht volgens de nieuwste inzichten van dierenwelzijn. Het houden van paarden in boxen met een uurtje

beweging per dag is immers niet meer van deze tijd. Niet voor niks hebben wij een hele grote wachtlijst op stal. En waar zouden wij heen moeten? De paarden kunnen hier gewoon paard zijn. Niet voor niks worden ze hier een stuk ouder dan bij traditionele stallen. Afgelopen nacht is een paard van 26 jaar overleden; dat is ongelofelijk oud. Uit eigen ervaring weet ik ook dat paarden hier een stuk ontspannener zijn. Het opheffen van de stal zou dan ook grote problemen opleveren, want soortgelijke stallen zijn er niet, nog los van de vraag waar je 170 paarden laat. Uit milieuoogpunt kun je net zo goed zeggen dat een grote stal goed is, want alle hoefsmeden en andere mensen komen juist hiernaartoe.

Ook voor het mensenwelzijn is het van groot belang. We hebben mensen met autisme op stal rondlopen, die hier opbloeien. Voort zijn er mensen met ziekten, die aangeven dat het hun heel erg heeft geholpen om na bijvoorbeeld borstkanker bij te komen op stal en daar elke dag met hun paard te kunnen zijn. Ik dank u wel."

De heer **Klein** (CU) bedankt mevrouw Turksma voor haar betoog. Wat zouden de consequenties zijn van de plannen voor de stal die met elkaar bedacht moeten worden? Zou er ruimte zijn voor de stal binnen de natuurontwikkelingsdoelen van de provincie?

Mevrouw **Turksma** antwoordt dat de heer Klein de vraag eigenlijk aan de verkeerde persoon stelt. Zij is immers de belangenbehartiger van de paarden en van de stal. Zij weet dat er in de Wieringenmeer heel veel ruimte is, maar de Stal 's-Gravenweg gaat daar natuurlijk niet naartoe verhuizen.

De heer **Klein** (CU) deed ook niet de suggestie om te verkassen. Hij weet dat de provincie natuurdoelen heeft, maar de manier waarop die gerealiseerd zouden moeten, ligt thans nog niet vast. Daarom worden er nu gesprekken gestart. Mevrouw Turksma heeft waarschijnlijk wel een beeld bij wat al dan niet binnen die natuurdoelen zou kunnen. Is er volgens haar voor de stal een toekomst binnen de bestaande natuurdoelen? Of kan dat helemaal nooit op die plek, want daar lijkt haar zorg uit voort te komen.

Mevrouw **Turksma** verwacht dat de heer Van der Peet hier in zijn bijdrage op zal ingaan. Zij ziet echter wel mogelijkheden om als stal door te gaan en benadrukt nogmaals dat ze heel graag wil meedenken en -doen.

De **voorzitter** bedankt mevrouw Turksma voor haar inbreng en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 3

De heer **Rutte** spreekt in namens zijn familiebedrijf v.o.f. Hofstede De Kruidberg.

"*Meer dan 500 jaar vinden er menselijke activiteiten plaats op de Kruidberg te Santpoort; eerst als boerderij en daarna als landgoed van onder anderen Prins Willem III, stadhouder van Holland. Inmiddels ben ik, samen met mijn broer en zus, de vierde generatie Rutte die ons bedrijf voert op deze plek. We bieden stalling, weidegang en training aan 60 paarden. We geven meer dan 100 eigenaren en bijrijders dagelijkse ontspanning en recreatie. Daarmee vervullen we een belangrijke,*

maatschappelijke en sociale rol.

We hebben dierenwelzijn hoog in het vaandel staan. Daarom gaan de paarden 365 dagen per jaar naar buiten, zodat ze hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Hieraan doen wij geen concessies. Sinds wij als familie actief zijn op het landgoed, dragen wij zorg voor het Rijksmoment dat erop staat. Begin 2000 hebben we het volledig gerenoveerd. Sindsdien dragen we ook zorg voor het onderhoud. Dit kost veel geld dat alleen kan worden opgebracht wanneer het bedrijf vol blijft draaien. Maar de toekomst van ons bedrijf staat op het spel. De provincie wil al onze grond, 8 hectare, omvormen tot vochtig hooiland. Met het voorliggende beheersplan is weidegang onmogelijk. Dit betekent het einde van ons familiebedrijf. We zijn teleurgesteld in de provincie. Ze wil de grond die zij niet in eigendom heeft, omvormen tot natuur om vervolgens te kijken welk medegebruik er nog mogelijk is. Daarmee gaat zij voorbij aan de waarden die wij creëren. Ik roep u dan ook op om uit te gaan van de waarden die wij creëren, en vervolgens te kijken welke natuur daar dan bij gecreëerd kan worden. Dus omgekeerd denken. Wij en de generaties voor ons hebben hard gewerkt om van ons bedrijf te maken wat het nu is. Wij als nieuwe generatie hebben plannen klaarliggen om te investeren in landschappelijk groen voor een nog betere omgeving of om de paarden een nog beter dierenwelzijn te geven en faciliteiten voor de paardenliefhebbers te realiseren. We geven ons bedrijf daarna ook graag weer door aan de volgende generatie. Maar als onze weilanden vochtig hooiland moeten worden, houdt het op. Onze toekomst ligt in uw handen. Ik vraag u dan ook het volgende. Is het creëren van 8 hectaren vochtig hooiland meer waard dan het dierenwelzijn van 60 paarden? Is het creëren van 8 hectaren vochtig hooiland meer waard dan de ontspanning en de recreatie van de meer dan honderd paardenliefhebbers die bij ons staan/ Is het creëren van 8 hectaren vochtig hooiland meer waard dan het in stand houden van een Rijksmonument en de daarbij behorende cultuurhistorische waarde? En is het creëren van 8 hectaren vochtig hooiland meer waard dan het verleden, het heden en de toekomst van ons familiebedrijf? Deze vragen zult ú moeten beantwoorden."

De heer **Dessing** (FvD) bedankt de inspreker voor zijn gloedvolle betoog. Hij leeft wat dat betreft met hem mee. Hoe is het overleg met de provincie verlopen? Wat gaat er volgens de provincie op dit moment dan mis dat die omvorming moet plaatsvinden?

De heer **Rutte** antwoordt dat er bij de definities voor "natuur", "vochtig hooiland", "kruiden- en faunarijk grasland" bepaalde beheersplannen horen. Binnen die beheersplannen is het onmogelijk om weidegang toe te passen. Voor vochtig hooiland betekent dit dat er tien maanden per jaar geen beweiding mogelijk is. Van half augustus tot half oktober kan er slechts één paard of koe per hectare op het land. In ons geval zou dat in die drie maanden acht paarden behelzen. Daarmee kan de familie Rutte geen bedrijf runnen. De basis betreft dierenwelzijn en ontspanning en daar hoort het land bij. Als er mogelijkheden zijn om natuur te creëren en tegelijkertijd 365 dagen per jaar paarden op het land te laten grazen en weidegang te bieden, dan kan er nader gesproken worden. Als die mogelijkheid er niet is, zijn die dingen onverenigbaar.

Mevrouw **Strens** (D66) bedankt de heer Rutte voor zijn bijdrage. Zij heeft een vraag die aansluit op de vraag van de heer Zoon (PvdD): vanaf wanneer was de heer Rutte op de hoogte van het feit dat zijn perceel is begrensd als "natuur"?

De heer **Rutte** antwoordt dat zijn familiebedrijf ermee bekend is dat sinds de jaren negentig de

Ecologische Hoofdstructuur plaatsvond en dat er vanaf dat moment op vrijwillige basis deelgenomen kon worden. Inmiddels is het overgegaan naar het Natuurnetwerk Nederland. De heer Rutte kijkt niet dagelijks op de provinciesite om te zien hoe een en ander gaat. Hierover wordt hij ook niet geïnformeerd. Wellicht had hij er alerter op moeten zijn. De consequenties van de begrenzing komen nu pas naar voren met de beheersplannen. De wijze waarop deze nu voorliggen, is onverenigbaar.

De heer **Zoon** (PvdD) had dezelfde vraag. In 2000 heeft er een grote verbouwing plaatsgevonden, waarbij het hele terrein opnieuw is ingericht. Er was toen helemaal geen sprake van om te kijken naar de natuurwaarden. Rond 2000 waren er nog heel veel ruilgronden en heel veel mogelijkheden om dingen aan te passen. Is het toen helemaal niet ter sprake gekomen?

De heer **Rutte** antwoordt ontkennend. Het is ook niet ter sprake gekomen met de gemeente, die dergelijke gegevens moet verstrekken.

De **voorzitter** bedankt de heer Rutte voor diens inbreng en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 4
De heer **Van der Peet** spreekt in op persoonlijke titel:

"*Als grondeigenaar, ondernemer en landschapsbeheerder maak ik graag gebruik van mijn inspraakrecht om mijn onbegrip te uiten over de opgelegde natuurplannen. Ik heb een paardenpension, stal en schapenhouderij in Vogelenzang. Deze maakt onderdeel uit van een eeuwenoud Rijksmonument en circa 35 hectaren grasland. Onze percelen worden begraasd door circa 170 paarden en nabegraasd door circa 50 schapen. In de afgelopen decennia hebben de overheden en diverse natuurorganisaties zich regelmatig bemoeid met onze percelen en bedrijfsvoering. Essentieel in dat alles waren het open landelijke uitzicht op onze boerderij en de weilanden. Zo heeft de overheid destijds een ecologische golfbaan afgewezen omdat ons perceel open weidegrondnatuur moest blijven. Rond 2010 is middels een bestemmingsplanprocedure ingestemd met onze huidige bedrijfsvoering. Hetzelfde geldt voor de extensieve melkveehouderij van mijn buurman. Alle instanties waren het ermee eens dat mijn plan de oplossing was voor het behoud van zowel het Rijksmoment als het behoud van het open landschap. Het werd zelfs door hen toegejuicht. De Belastingbetaler draaide dan ook niet op voor de hoge kosten van het beheer en het onderhoud van het Rijksmonument. Als mij dan tijdens een gebiedstafelgesprek door de provincie en een natuurorganisatie even wordt verteld dat ik niet moet zeuren en dat ik al 25 jaar had kunnen weten van de huidige natuurplannen, dan kwetst mij dat enorm en zakt mijn vertrouwen in de overheid en aanverwante organisaties naar een dieptepunt.*

Uit alles blijkt dat het einddoel al vaststaat. De provincie probeert nu middels een suggestieve enquête een slecht onderbouwd ecologische bureaustudie van Bureau Sweco en nog in te plannen inspraakmomenten slinks en snel naar dit einddoel toe te werken. Is dat nou democratisch? Wat is een democratie als de overheid aan de keukentafel direct vertelt dat het slikken of stikken is? Ons bedrijf heeft een belangrijke maatschappelijke en recreatieve functie. Uit de enquête van de provincie blijkt dat recreatie een grote wens is van de ondervraagden. Met de schaarse ruimte en

de dierenregelgeving is het straks alleen niet meer mogelijk om in onze omgeving een paard te hebben. Daarnaast vinden mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werk op onze stal en is er dagbesteding voor volwassenen en kinderen met een verstandelijke beperking. Realiseert de provincie zich dat de voorgestelde natuurplannen een grote negatieve impact zullen hebben op de leefbaarheid van deze omgeving en daarmee op het welzijn van haar inwoners?

Wat is "natuur"? Onze aanvraag destijds voor een golfbaan werd afgewezen omdat ons land natuur was. Onze vergunningsaanvraag voor ons huidige bedrijf werd toegejuicht omdat we op deze manier onze natuur konden behouden. En nu hebben we ineens geen natuur meer volgens de overheid en volgens Europa. Wat is over tien jaar "natuur"? En wat als er geen geld meer is voor het beheer?

Het Groene Schip in Spaarndam is door de overheid bestempeld als natuur. Het betreft een vuilnisbelt bedekt met gras. Dat is niet uit te leggen. Uiteraard zijn wij bereid om mee te denken, zolang de overheid de grondbestemming ongemoeid laat en ons de zekerheid geeft. Daarnaast denk ik dat herbegrenzing van de aangewezen NNN-gebieden een uitweg kan bieden. Op dit moment hebben veel percelen binnen de provincie een natuurbestemming, maar deze zijn niet ingetekend als NNN-gebied. Mijn voorstel is om deze hectaren in kaart te brengen, wél in te tekenen als NNN en te compenseren. Of het meetellen van de agrarische percelen buiten de NNN waarop nu een vorm van natuurbeheer plaatsvindt. Op die manier blijft het eeuwenoude culturele landschap en de bijbehorende agrarische bedrijven die het landschap in stand houden en financieren, behouden. Bedankt voor uw aandacht."

De heer **Kohler** (JA21) hoort de heer Van der Peet zeggen dat het rapport van het Onderzoeksbureau Sweco gammel is. De heer Kohler heeft het ook gelezen, maar kon er nauwelijks doorheen komen. Hij vraagt hoe het contact tussen de heer Van der Peet en Sweco is verlopen.

De heer **Van der Peet** antwoordt dat er geen contact is geweest. Het bureau heeft in één dag het hele plangebied rondgereden en het rapport is aan de hand van een bureaustudie opgesteld.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt de heer Van der Peet om de inhoud en het doel van de genoemde enquête nog wat meer toe te lichten.

De heer **Van der Peet** antwoordt dat de enquête door Sweco is opgesteld en online is gezet. In de optiek van de inwoners is de vraagstelling geformuleerd vanuit het oogpunt "er komt natuur; u mag invullen wat u wil (wandelen met de hond, mediteren etc.)". De eerste vraag betrof "vindt u dat er meer natuur moet komen?". Dat is ongeveer dezelfde vraag als "wilt u minder belasting betalen?".

De **voorzitter** bedankt de heer Van der Peet voor zijn inbreng en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 5
Mevrouw **Van Genne** spreekt in op persoonlijke titel:

"*Ik sta hier met pijn in het hart, omdat het nodig is, terwijl dat niet zo zou moeten zijn. Ik ben weideliefhebber, begaan met cultureel erfgoed en bewoner van een huisje op het mooiste plekje van Nederland. Het mooiste plekje van Nederland, in een gebied met heel veel bos, de Waterleidingduinen, Landgoed Leyduin en daartussenin ineens de pracht van ruimtelijke weilanden met koeien, paarden, schapen en een grote verscheidenheid aan vogels. Het is dan ook nog eens een gebied met een rijke historie dat eigenlijk op de lijst van werelderfgoed zou moeten staan. Mooier Nederland is er niet. Nelleke Noordervliet schreef: "Op een vroege herfstmorgen drie paarden roerloos in de grondmist zien staan, tegen de donkere duinrand. Er is niet mooiers." Voor mij was het een voorjaarsmorgen in 2014, een jaar na de dood van mijn dochter, toen ik over de weilanden keek en me tot mijn eigen verwondering realiseerde dat de wereld nog steeds mooi was en dat ik naar het allermooiste stukje Nederland keek. Als u het Instagramaccount van Buitengebied Zuid-Kennemerland volgt, ziet u bijna dagelijks deze mooie beelden. Dit mooie gebied, waar een mens al rond 1800 v. Chr. al woonde, werkte en leefde. In 1290 liet graaf Floris V zijn jachtslot Vogelenzang bouwen. De 's-Gravenweg was de toegangsweg hiernaartoe. Al voor 1500 werd de boerderij die nu Stal 's-Gravenweg is, gebouwd door de voorouders van Rutger van de Peet, de eigenaar van de Stal.*

Ik kom uit een rood nest. Mijn vader werkte voor de Dienst Justitie. Wij woonden in een Rijkswoning. Voor mij was de overheid iets om te vertrouwen. Onwijs gaaf eigenlijk. Ik had niet kunnen bedenken dat diezelfde overheid van mij zou verwachten dat ik altijd de Staatscourant zal uitpluizen om er zeker van te zijn dat er geen plannen worden gesmeed om eigendom te onteigenen om wat mij lief is te veranderen. U als commissie heeft niet eens de moeite genomen om de belanghebbenden in te lichten over de plannen, laat staan te overleggen over alternatieven die er echt wel zijn. De dus niet onwijs gave, maar wel door ons gekozen overheid doet haar huiswerk niet. Zij staat het Circuit van Zandvoort toe met alle bijkomende extra uitstoot en vernietiging van natuur. Zij laat Tata Steel nog steeds onwijs vervuilen. En dan na onvoldoende en ondeugdelijk onderzoek wil zij ons belastinggeld verspillen aan nieuw te creëren landschap, terwijl we nu zo'n geliefd, mooi en historisch landschap hebben."

De **voorzitter** bedankt mevrouw Van Genne voor haar heldere inbreng en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 6
Mevrouw **Roos** is raadslid in de gemeente Bloemendaal en spreekt tevens op persoonlijke titel:

"Geachte Statenleden, dank dat u mij de gelegenheid biedt in te spreken. Mijn naam is Marielys Roos. Ik woon in Bennebroek, gemeente Bloemendaal, en ben inderdaad raadslid. Ik sta hier niet alleen als volksvertegenwoordiger, maar ook als inwoner, recreant en natuurliefhebber. Want eerlijk is eerlijk, ik heb mijn hart verpand aan het gebied waar ik dagelijks wandel of fiets: de Vogelenzangs strandvlakte en Huis te Vogelenzang aan de rand van de Waterleidingduinen. Telkens weer verwonder ik me over de weidse schoonheid. Hoe is het mogelijk dat dit nog bestaat in het drukke Randstedelijke gebied? Wanneer ik het landgoed Huis te Vogelenzang passeer en richting het Kerkepad van het dorp Vogelenzang loop, langs boerderijen verspreid in het land, koeien in de wei, boomgroepen in de verte, een sloot waar de lissen in groeien, een kerktoren in de verte, dan lijkt het net een oud-Hollands schilderij. Maar er dreigt gevaar, want dit eeuwenoude landschap gaat verloren. De provincie Noord-Holland wil in Zuid-Kennemerland 258 hectaren natuur creëren door tussen Zandpoort en Vogelenzang gronden te kopen,

desnoods te onteigenen, van boeren en paardenhouders om daar met kwelwater vochtig grasland van te maken. Het weidegebied moet weg en we hebben begrepen dat de provincie haast heeft als gevolg van de stikstofdiscussie. Het zal u niet verbazen dat ik tegen deze plannen ben en met mij een groot deel van de bevolking (ruim 5.000 handtekeningen op petities.nl). Vanuit cultuurhistorisch oogpunt zijn de weilanden van grote waarde. Het landschap is sinds de Middeleeuwen nauwelijks veranderd. Het veenweidegebied van de strandvlakten werd vanaf 1500 ontgonnen en in gebruik genomen als weiland voor veeteelt en als hooiland. Dat de provincie natuur wil creëren, klinkt lovenswaardig, maar onmiddellijk rijst de vraag waarom de provincie "gewilde", fictieve natuur nastreeft. Alles wat de provincie beschouwt als het toppunt van de oorspronkelijke begroeiing en diversiteit, is uiteindelijk niet meer dan een gevolg van menselijk ingrijpen. Natuur bestaat niet in Nederland. Op zijn hoogst kunnen we spreken over een goedbedoelde vorm van "natuurlijkheid", maar alles blijft tot het einde der tijden getekend door onze aanwezigheid. Moet daarom de geschiedenis van Zuid-Kennemerland en het verhaal dat het eeuwenoude strandwallenlandschap vertelt, worden uitgewist? Waarom moet de goede afwatering verdwijnen waaraan het gebied zijn schoonheid dankt? En waar moeten de recreanten en de vele liefhebbers van de paardensport naartoe?

Ik voorzie problemen naast het verlies van eeuwenoud cultuurhistorisch landschap. Door de provincie wordt echt te frivool gesproken over kwelwater, alsof dat alleen maar goed is. De potentiële schade is groot. Zo is er het risico op schade aan panden door verzakking of scheurvorming in bouwmuren, bijvoorbeeld het opdrijven van kelders. De gemeente heeft sinds 2008 een grondwaterzorgplicht (Waterwet). Heemstede, Haarlem-West en Bennebroek liggen lager dan grote delen van Bloemendaal, Overveen en Aerdenhout. Als er schade optreedt, is de gemeente verantwoordelijk. Daar horen we de provincie niet over.

De stikstofproblematiek zorgt voor angst en wantrouwen. Mensen vragen zich af of deze plannen soms ook een ander doel dienen. Wil de provincie bijvoorbeeld alsnog grootschalige verstedelijking mogelijk maken en wordt dit project gebruikt ter compensatie?

Tot slot nog een andere belangrijke vraag: is hierover ooit gesproken en overlegd met de bewoners van Zuid-Kennemerland? Kern van mijn bezwaar is dat de zeggenschap van de gemeente Bloemendaal en haar inwoners over het eigen grondgebied niet wordt gerespecteerd. Ik meen oprecht dat u zonder draagvlak voor deze natuurplannen niet verder kunt en vraag u van de plannen af te zien en de geschiedenis van Zuid-Kennemerland te beschermen en te respecteren. Dank voor uw aandacht."

De heer **Zoon** (PvdD) heeft de bestemmingsplannen van de omgeving van Bloemendaal bekeken. Daarin staat heel duidelijk dat er ook gekeken moeten worden naar de natuuropgave vanuit de provincie. De gemeenteraad Bloemendaal is sinds 1990 al bezig met de plannen rond NNN-aanleg. Houdt mevrouw Roos daar ook rekening mee als zij praat met bewoners en bedrijven in de regio?

Mevrouw **Roos** geeft aan dat men in de gemeente Bloemendaal niet op de hoogte was van onderhavige plannen, in die zin dat er niet met hen over gediscussieerd is. Enkele jaren geleden heeft de gemeente wel het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand besproken. Het onteigenen van gronden in het gebied werd toen reeds genoemd. Aan het Ontwikkelperspectief hebben ook

Bloemendaalse ambtenaren meegewerkt. Door de fractie Hart voor Bloemendaal is toen tegen deze plannen gestemd, omdat zij de cultuurhistorische waarde van het gebied wil beschermen en weet dat ook de bevolking het hoog waardeert. Zij ziet daar derhalve geen draagvlak voor.

De **voorzitter** bedankt mevrouw Roos voor haar inbreng en geeft het woord aan de volgende inspreker.

Inspreker 7

De heer **Slewe** is eveneens raadslid in de gemeente Bloemendaal en spreekt ook in op persoonlijke titel:

"*Nog niet zo lang geleden reed ik langs de Vogelenzangseweg, de weg tussen Aerdenhout en Vogelenzang in onze gemeente Bloemendaal. Genietend van het uitzicht zei ik nog tegen mijn vrouw naast me: "Ik hoop toch zo dat ze hier nooit wat aan verpesten." Maar nu, een paar maanden later, sta ik hier. En ja, het is buiten de bebouwde kom en derhalve een provincie-aangelegenheid. Maar het zijn ónze inwoners, ónze mensen, die vaak al generaties lang hun bedrijf hier uitoefenen -- dat heeft u net gehoord -- en het gebied gemaakt hebben tot wat het nu is: een prachtig open, typisch Hollands landschap richting het duingebied. Mooier kan bijna niet! In ieder geval een aantal betrokken landeigenaren moest via derden horen dat er vergaande plannen van de provincie waren. Ze kregen zelfs te horen dat als ze er niet uit zouden komen de provincie tot onteigening zou overgaan. Dat is nogal wat. Het gaat in Zuid-Kennemerland om grootschalige bio-industrie met duizenden kalveren, kippen, eenden en noem het maar op. Voor het gemak wordt er in de rapporten een percentage van rond de 40% genoemd wat betreft de stikstof die afkomstig zou zijn uit de agrarische sector. Maar dat geldt helemaal niet voor Kennemerland, want die agrarische sector is hier helemaal niet zo groot.*

Ik haal een voorbeeld aan dat mijns inziens exemplarisch is voor de bedrijfseigenaren in Zuid-Kennemerland, te weten Stal 's-Graveland. De heer Rutte heeft er zojuist ook over gesproken. Niet zo heel lang geleden is het bestemmingsplan afgetikt, met nota bene de heer Kocken van de gemeente Bloemendaal, om voor eens en altijd het gebied te behouden. Maximaal een aantal paarden waarvan er 70 permanent op 25 hectare grond staan. De familie zit er al vanaf de zeventiende eeuw, op het oudste Rijksmonument dat we kennen. De paarden begrazen het land en houden het daardoor open, waardoor het uitzicht vanaf de Vogelenzangseweg fantastisch is. Op verzoek van de gemeente Bloemendaal zijn zelfs bomen gesnoeid om het uitzicht te behouden. De eigenaren van de paarden komen allen uit de omgeving en hebben bewust voor deze stal gekozen vanwege de diervriendelijke manier waarop paarden worden gehouden, zoals de overheid dat graag ziet. Waar moeten zij straks heen? Je verplaatst alleen het probleem. En wat gebeurt er vervolgens met die 35 hectaren. "Verschraling" is een toverwoord, de heilige graal. Dus zal je de grond na eeuwenlang agrarisch gebruik moeten afplaggen. U kunt zich bedenken wat dat betekent voor de stikstofuitstoot. Om het gebied vervolgens open te houden, moet je het bijhouden, want anders is het gebied binnen de kortste keren dichtgegroeid. De volgende stap zal zijn om weer een kudde exoten, Schotse Hooglanders, Przewalskipaarden of Wisenten te laten grazen, met natuurlijk dezelfde stikstofbelasting. Je schiet er niets mee op. De milieuwinst zal heel vriendelijk zijn. Bovendien loop je het risico om het draagvlak onder de bevolking voor noodzakelijke milieumaatregelen te verspelen. Hoe leg je uit dat onder de rook van Tata Steel, Schiphol, de oliestookscheepvaart en noem het maar op relatief heel kleine spelers op het gebied van

stikstofuitstoot zo worden aangepakt? Wij roepen op om tot bezinning te komen om in ieder geval af te zien van onteigening van agrarische gronden. Ga in gesprek. Kijk hoe natuurwaardes kunnen worden verbeterd en hoe stikstofuitstoot verder beperkt zal kunnen worden. Maar ga niet dreigen met onteigening en daarmee het bestaansrecht van bedrijven en gezinnen in gevaar brengen."

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of nu al echt gedreigd wordt met onteigening?

De heer **Slewe** heeft met een aantal mensen gesproken, tegen wie inderdaad gezegd is dat als zij niet meewerken, er gewoon onteigend gaat worden. Dat was voor hem het punt om te denken: wat is hier in hemelsnaam aan de hand? Hoe haalt men het in z'n hoofd om tegen mensen die hier al zo lang een bedrijf hebben zomaar te zeggen: je moet er maar mee ophouden, want wij vinden dat de stikstof naar beneden moet, maar we weigeren om Tata Steel en Schiphol aan te pakken?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt door wie er gedreigd wordt met onteigening.

De heer **Slewe** antwoordt dat dit niet eens rechtstreeks gebeurt, maar dat dit gewoon even tussen neus en lippen door geschiedt in gesprekken met de eigenaren aan de keukentafel. De heer Slewe is bereid om deze gegevens te delen, zij het niet in onderhavige commissievergadering.

De **voorzitter** bedankt de insprekers alsmede de aanwezigen op de publieke tribune. De commissie gaat over tot de inhoudelijke behandeling.

Eerste termijn

De heer **Van Tiggelen** (PVV) bedankt alle insprekers. Zij hebben het standpunt van de PVV enkel versterkt. De partij is immers fundamenteel van mening dat financiële offers die van de burger worden gevraagd, doelmatig besteed dienen te worden. Zij is tegen de enorme bedragen die men wil uitgeven aan "tekentafelnatuur". Bedrijven wordt de nek omgedraaid. Waar is men mee bezig? De beginselen van behoorlijk bestuur worden aangetast, in het bijzonder het vertrouwensbeginsel. Naast smijten met belastinggeld, wat nogal doelloos is, vindt de PVV het onwenselijk dat het provinciale bestuur zich gedraagt als maatschappelijk terrorist.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt de insprekers voor hun bijdrage. Op de vraag of men meer natuur wil, zegt bijna iedereen "ja". Noord-Holland kent al ontzettend veel mooie natuurgebieden. Het CDA is daar blij mee. Het is zeker goed voor de gezondheid van de inwoners. Wat betreft nieuwe natuur moet wel goed nagedacht worden over de vraag waarvan dat ten koste gaat. Men realiseert zich vaak onvoldoende dat het ten koste gaat van het huidige landschap, dat ook heel veel waarde heeft, en van mooie landerijen en vergezichten. De grond waarop de nieuwe natuur gerealiseerd wordt, moet ergens vandaan komen. Iemand moet die inleveren. In de praktijk leidt dit tot zeer veel onzekerheid en leed bij de grondeigenaren wier land is ingetekend als NNN, alsmede bij de omwonenden. Het zijn soms particulieren, maar in veel gevallen betreft het agrarische gezinnen die hun land moeten inleveren. Zij raken veelal hun bedrijf, de mogelijkheid om voedsel te produceren en dus hun werk en inkomen kwijt. Verhuizen naar andere locaties is in deze tijd zeer moeilijk. Het welzijn van deze mensen en de omwonenden wordt ernstig aangetast. GS geven in antwoord op vragen van het CDA aan dat bij de realisatie van het NNN de bereidheid van medewerking van grondeigenaren niet leidend is. Mevrouw Koning-Hoeve acht dit schokkend. Zijn

GS bereid om veel meer aandacht te besteden aan overleg met de grondeigenaren? Zijn zij bereid om de medewerking van grondeigenaren en de praktische mogelijkheden die er zijn te laten meewegen in het uiteindelijk plan? Het kan toch nog niet zo zijn in Nederland dat de overheid de grond rücksichtslos afpakt van de grondeigenaren door onteigening? Maar helaas dreigt dat nu wel te gebeuren op diverse plekken, zoals in Laag-Holland en in de Binnenduinrand.

Mevrouw Koning-Hoeve zoomt in op de Zuid-Kennemerland Binnenduinrand, zoals het ook bij de stukken is gevoegd. Het NNN in de Binnenduinrand is duurder dan elders in de provincie in verband met het huidige grondgebruik en de hogere grondprijs. Vanuit het Rijk is in het Programma Natuur financiële ruimte geboden om maximaal 400 hectaren extra NNN in de Binnenduinrand mogelijk te maken. Er is nog geen besluit genomen over de omvang en over de wijze waarop het NNN in de Binnenduinrand versterkt gaat worden. De besluitvorming hierover is op dit moment in voorbereiding en zal naar verwachting aan het einde van dit jaar plaatsvinden. Leggen GS dit plan voor aan PS? Gaat het nu allemaal om extra NNN en zijn er ook mogelijkheden om het te verplaatsen naar andere gebieden? Kunnen GS ook toelichten waarom dat geld juist voor de Binnenduinrand besteed moet worden? Behoort inzet elders ook tot de mogelijkheden?

Vrijdag 22 oktober jl. vond er een werkbezoek plaats. Het CDA is enorm geschrokken van de slechte mate van overleg tussen de eigenaren van de binnenduinrandlocaties en de provincie. De landeigenaren hebben in april te horen gekregen dat op hun land het NNN gerealiseerd gaat worden. Vervolgens hebben zij in een Zoom-meeting te horen gekregen dat het plan, zoals gepresenteerd door Bureau Sweco, één-op-één wordt overgenomen zonder dat er overleg mogelijk is geweest. Dat gaat dus enorm veel problemen opleveren. Paardenstallen moeten hun land inleveren, boeren moeten hun huiskavel inleveren, bollentelers moeten hun beste gronden inleveren. Het CDA verzoekt GS met klem om het rapport dat er nu ligt niet één-op-één te volgen en in gesprek te gaan met de huidige grondeigenaren. De partij is vóór realisatie van meer natuur, maar niet ten koste van alles en iedereen.

Wat zijn de feiten in de Binnenduinrand? De insprekers hebben al diverse punten genoemd. Het CDA heeft begrepen dat enkele jaren geleden reeds een ander bedrijf in overleg met de provincie een bedrijfsplan heeft opgesteld dat toekomstbestendig zou zijn, maar dat blijkt nu dus helemaal niet het geval te zijn.

De heer **Zoon** (PvdD) snapt de verbazing van het CDA niet helemaal. Reeds in 1999 is met elkaar afgesproken dat natuur het hoofddoel moet zijn van het EHS, tegenwoordig NNN. In stukken van 2015 staat dat de doelen die thans genoemd worden, bijvoorbeeld wat betreft het hooiland, toen ook zijn vastgesteld. Een en ander is dus al jaren bekend. Heeft Mevrouw Koning-Hoeve in 2015 zitten slapen?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) merkt op dat het CDA altijd voorstander is geweest van de uitwerking van het NNN op vrijwillige basis. De EHS was vrijwillig, het NNN was bij de omzetting ook vrijwillig. Op het moment dat het verplicht werd gesteld, heeft het CDA tegengestemd. De partij meent dat de realisatie van natuur op vrijwillige basis moet geschieden. Het totale netwerk moet qua omvang zijn zoals thans is afgesproken. De locaties moeten echter kunnen wisselen, opdat mensen op vrijwillige basis moeten kunnen meewerken. Er moet dus geen sprake zijn van verplichte onteigening.

In de Binnenduinrand zijn ook een aantal paardenhouders gevestigd. Het betreft enorm veel mensen die daar hun paard gestald hebben of bijrijder zijn. Zij willen niet dat hun paarden weg moeten en hebben ook geen andere locatie waar zij naartoe kunnen.

De omwonenden genieten van het gebied zoals het er nu uitziet en willen niet dat het wordt aangepast. Weidelandschap is ook natuur.

Het CDA pleit ervoor om in overleg te gaan met de betrokkenen om te bezien wat men met elkaar kan doen voor de bedrijven. Het voorliggende plan van Sweco moet niet rücksichtslos worden opgevolgd.

Bij de kwelwaterpotentie zijn eveneens vraagtekens geplaatst. Het CDA zou graag zien dat daar nog extra onderzoek naar komt.

Het CDA ziet als mogelijke oplossing een herbegrenzing van het NNN, zodat enkele cruciale stukken eruit gehaald kunnen worden en op andere plekken gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast is er de mogelijkheid om agrarisch natuurbeheer binnen NNN toe te staan. Dat is volgens het CDA echt wel een sleutel waarmee oplossingen kunnen worden gecreëerd en functies kunnen worden gecombineerd. Mevrouw Koning-Hoeve verneemt graag het standpunt van de andere fracties, ook naar aanleiding van het werkbezoek.

Wat betreft de Eilandspolder heeft het CDA gevraagd hoe Staatsbosbeheer gecontroleerd wordt op het realiseren van doelen. GS laten weten dat de natuurdoelen in veel natuurgebieden onder druk staan, maar dat dit niet te wijten is aan de kwaliteit van het beheer door Staatsbosbeheer. Hoezo speelt de kwaliteit van het beheer geen rol? Die is toch ook altijd van belang? Het CDA ontvangt hierop graag nog een toelichting. Hoe wordt Staatsbosbeheer dan wel gecontroleerd?

Op pagina 30 over onder meer de Eilandspolder, Mijzenpolder en Zeevang zeggen GS dat de duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied aandacht nodig heeft. Het CDA vroeg wat daarmee precies bedoeld wordt. Het antwoord van GS luidde als volgt: "*Het betreft drie gebieden waar enerzijds een omvangrijke NNN-opgave ligt, en anderzijds nog veel agrarische ondernemers actief zijn. In de gebiedsprocessen verkennen wij met de agrariërs wat hun toekomstplannen zijn, of omschakeling naar natuurbeheer mogelijk is, en of in de ring rond de natuurgebieden mogelijkheden tot duurzamer en/of natuurvriendelijker vormen van agrarische bedrijfsvoering zijn.*" Maar wat wil gedeputeerde dan nog duurzamer hebben? Denkt zij ook aan economische duurzaamheid voor boeren, zodat zij bestendig kunnen doorgaan met het beheer van het gebied?

Het CDA is wél blij dat gedeputeerde in Eilandspolder in overleg is met de agrariërs. In het stuk ziet mevrouw Koning-Hoeve de visie van de provincie op de agrariërs alleen niet terug. Komt deze aan de orde in de uiteindelijk gebiedsvisie? Zo ja, moeten de Statenleden dan nu alvast kaders meegeven voor de wijze waarop zij die rol dan zien?

Tot slot heeft mevrouw Koning-Hoeve nog een opmerking wat betreft álle gebieden die in het stuk behandeld worden. De CDA-fractie vindt het zeer belangrijk dat er een vorm van agrarisch

natuurbeheer binnen het NNN mogelijk blijft. In antwoord op haar technische vraag hierover geven GS aan dat in overleg met alle partijen een beleidslijn wordt voorbereid over dit onderwerp. Het CDA vraagt hun om echt goede en werkbare vormen van agrarisch natuurbeheer mee te nemen. Dit kan een essentiële sleutel zijn voor de realisatie van het NNN. Wordt de beleidslijn ook aan PS voorgelegd?

Tot slot geeft mevrouw Koning-Hoeve mee dat eenzijdige sturing op de kritische depositiewaarde in diverse gebieden ook als zorgpunt geldt. Hoe gaan GS daar in de toekomst mee aan de slag? Door het Planbureau voor de Leefomgeving zijn er immers ook vraagtekens bij geplaatst.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) bedankt de insprekers. De SP vindt het Programma Natuurwerk er best goed uitzien, hoewel het voor sommige NNN-gebieden nog niet compleet duidelijk is welke maatregelen tot het beste resultaat leiden. Voorts is het jammer dat de Bossenstrategie en het tegengaan van bodemdaling niet zijn opgenomen. In het programma is overal te lezen dat de stikstofdepositie, die op NNN-gebieden en in het bijzonder op Natura2000-gebieden neerdaalt, de KDW bijna altijd overschrijdt. Er zijn zelfs Natura2000-gebieden waar geen enkele vierkante meter aan het stikstofmonster kan ontsnappen. De SP acht het raadzaam dat de maatregelen om het stikstofmonster te bestrijden de meeste voorrang krijgen. Men wil de natuur en de biodiversiteit immers behouden en versterken. De SP is benieuwd hoe gedeputeerde in de statistiekjes de rode blokjes weer blauw krijgt. In PNH30 is tot en met 2026 een bedrag van ruim €118 miljoen voor de aankoop van gronden gereserveerd. Wat is er al gekocht? Is er een volledig plan en wat is de kans op succes en kunnen de Staten het plan ontvangen?

> Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) constateert dat mevrouw Bouhlel (SP) niet ingaat op alle insprekers en de moeilijkheden wat betreft de omzetting naar natuur. Wat vindt zij daarvan? Moeten al die mensen maar verdwijnen en is hun welzijn niet belangrijk?

Mevrouw **Bouhlel** (SP) heeft van de voorzitter begrepen dat dit punt wordt behandeld onder agendapunt 11.b (Natuurbeheerplan).

De heer **De Wit** (VVD) maakt allereerst twee opmerkingen over het Programma Natuurwerk, alvorens hij met zijn reactie komt over de inspraak. Allereerst is het de VVD-fractie onduidelijk waarmee moet worden ingestemd. Welk besluit ligt nu voor? Het VVD heeft niet veel anders aangetroffen dan het stuk dat nu al huidig beleid is, maar dan in een ander "communicatief jasje". Klopt die lezing? Of wordt de commissie gevraagd om nu besluiten te nemen die afwijken van de eerder genomen besluiten, bijvoorbeeld in het kader van de NNN-realisatie (voorheen PNO)?

Ten tweede brengt het stuk volgens de VVD wel bepaalde informatie bij elkaar, wat an sich positief is. Eén punt is nieuw, te weten over Lokaal Doelbereik. Het is eigenlijk een manier om data te verzamelen om te meten hoe het met de natuurkwaliteit gaat. De VVD vindt dit een goede actie en heeft daar hoge verwachtingen van. Een en ander ligt ook in het verlengde van de vraag van het CDA of de effecten van het natuurbeheer zichtbaar zijn c.q. kunnen worden gemaakt. In dat kader verwacht de VVD dat Lokaal Doelbereik daar wat meer handvatten voor zal geven. De fractie kijkt derhalve reikhalzend uit naar een verdere concretisering.

In reactie op de insprekers merkt de heer De Wit op dat er naar zijn verwachting in een aantal

gebieden in Noord-Holland heel veel weerstand gaat komen op het feit dat de provincie bepaalde kaders heeft vastgesteld die uiteindelijk in de praktijk moeten gaan landen. Uit de inbreng van de zeven insprekers klinkt echter groot onbegrip en een gebrek aan vertrouwen in de provincie. Dit is ergens ontstaan, terwijl heel veel dingen die de provincie besloten heeft, misschien al wel vele jaren geleden, niet diep in de samenleving zijn doorgedrongen en nu ineens heel zichtbaar worden. Enkele insprekers geven ook aan dat er geen duidelijkheid is over de feiten waarnaar gekeken wordt (bijvoorbeeld de aanwezigheid van kwelwater of de bedoeling achter vochtig hooiland). En kan het uiteindelijke doel van de natuurkwaliteit wellicht op een andere manier gehaald worden? Er is grote weerstand en geen gedeeld beeld van de feiten. Wat kan men tot dusver leren van het proces in de Binnenduinrand? Hoe kan er een soort hernieuwd nulpunt worden gevonden om met elkaar opnieuw in een open en goed gesprek naar oplossingen te zoeken? En wat kan de provincie leren voor andere gebieden waar deze discussie nu speelt of de komende jaren nog gaat spelen?

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt wat de heer De Wit vindt van de rol van de gemeente Bloemendaal? Zij had dit in principe naar de bewoners moeten communiceren, maar heeft het niet opgepakt.

De heer **De Wit** (VVD) twijfelt of hij het eens is met die stelling. Als de provincie een besluit neemt, is het niet per se aan de gemeenten om erover te communiceren, maar in eerste instantie aan de provincie zelf. De heer De Wit kan overigens niet overzien hoe dat in het verleden gebeurd is.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) merkt op dat de bestemmingsplannen wel via de gemeenten gaan.

De heer **De Wit** (VVD) beaamt dat, maar de provincie neemt geen bestemmingsplannen aan. Voor zover dat wél gebeurt, is het aan de gemeenten om erover te communiceren. Daarover gaat de heer De Wit zich niet uitlaten. De provincie neemt beleid aan over NNN en wordt geacht hierover te communiceren.

De heer **Zoon** (PvdD) merkt op dat de kaart van Natuurnetwerk Nederland de afgelopen jaren flink geslonken is. Het plan zoals in 2012 in de Staten besproken en dat wat nu als NNN is ingetekend, zijn van een Ecologische Hoofdstructuur gegaan naar natuurstapstenen. Alle zoekgebieden zijn geslonken tot noodzaak. Alle speelruimte van toen is nu weg. Het gevolg is migratie van vooral zoogdieren tussen natuurgebieden. Deze komen vaak onneembare vestingen tegen, ook als het NNN af is. Natuurnetwerken zijn rustgebieden voor dieren en planten om bij te komen van de drang van de mens om zich het land volledig toe te eigenen. Aan de randen van aangelegde natuurgebieden heeft men te maken met spuitende boeren, megastallen, drijfmest en oprukkende verstedelijking. Hetgeen als NNN is ingetekend maar nog geen natuur is, stuit op verzet van de eigenaren. Het land is al in gebruik door de mens, die dat wat er in 1990 is afgesproken en bedacht niet graag wil nakomen. De heer Zoon snapt heel goed dat verandering lastig is, hoewel deze rode delen op de kaart al decennialang bekend zijn.

Bij de extensivering van bedrijven zal ook ruimte nodig zijn die de provincie met de Voedselvisie in de hand kan vinden. Liever biologische telers en natuurlijke paardenmaneges dan megastallen. Noodzaak en haast zijn geboden, want het resterende NNN is hard nodig en kan niet uitgesmeerd worden over een groter gebied. Natuur kan niet verplaatst worden; dit is het. Voor de laatste loodjes van de plannen van 30 jaar geleden zijn veel mensen nodig. Elke eigenaar zal persoonlijk

geholpen moeten worden met maatwerk. Het opdelen van de 25 gebieden met projectleiders en regisseurs is een goede aanpak. Een goede communicatie en oplossingsgericht werken zijn nodig. De Partij voor de Dieren maakt zich hier zorgen over, want het onteigenen van 3.280 hectaren grond is geen oplossing. Voorts maakt de partij zich zorgen over de gebiedsaanpak. Niet alles zal even vriendelijk binnen een gebiedsaanpak uitgepolderd kunnen worden. Dat werd ook duidelijk tijdens het werkbezoek aan Polder Westzaan. Bovendien staat in het NRC dat er wederom ten onrechte tien vergunningen zijn afgegeven voor uitbreiding, met extra stikstofuitstoot tot gevolg.

De heer **Kohler** (JA21) constateert dat de heer Zoon bedroefd is over het feit dat de situatie die 30 jaar geleden is vormgegeven, afkalft. Maar het komt toch geregeld voor dat men andere inzichten krijgt? De heer Kohler noemt bijvoorbeeld de bomenkap in Schoorl. Staat de heer Zoon voor die verandering van inzichten?

De heer **Zoon** (PvdD) beaamt dat men regelmatig tot andere inzichten komt. Hij gelooft echter dat er nu juist bij EHS c.q. NNN gezegd kan worden dat men sinds 1990 níét tot andere inzichten is gekomen en dat het juist extra noodzakelijk is om hetgeen toen bedacht is, uit te voeren. De heer Zoon meent derhalve dat men op dit terrein niet tot andere inzichten is gekomen. Dit wordt ook ondersteund door allerlei wetenschappelijke rapportages.

De heer Zoon komt tot slot op de motie Bescherming kwetsbaren eerst. Dit betreft de laatste strohalm. De provincie zal keuzes moeten maken in het beschermen van schaarse natuur. Lokaal Doelbereik kan hierbij helpen. De provincie zal zich daarop moeten richten zolang de natuurcrisis voortduurt.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of de Partij voor de Dieren vindt dat cultuurhistorisch landschap ook als natuur kan worden gezien?

De heer **Zoon** (PvdD) antwoordt bevestigend. Hij verwacht dat er veel meer gepleit zal worden voor natuurinclusiviteit, niet alleen binnen Natura2000-gebieden en NNN, maar ook daarbuiten. De heer Zoon meent dat natuur, cultuur en landschap van groot belang zijn, maar dat er ook heel goed gekeken moet worden naar de afspraken die in het verleden zijn gemaakt. Deze moeten wel waargemaakt worden.

Mevrouw **Strens** (D66) bedankt de insprekers. Zij zal daar bij de behandeling van agendapunt 11.b nog kort op reageren. Ten aanzien van het Programma Natuurnetwerk 2022 merkt mevrouw Strens op dat D66 blij is met de nieuwe opzet van het stuk. De leesbaarheid is flink verbeterd ten opzichte van het oude PNO. Ook ondersteunt D66 de focus op de voortgang van de realisatie. Het instellen van het regiebureau en de aanpak van de realisatie zorgen duidelijk voor meer voortgang in de ambitie om meer natuur te realiseren. D66 vindt dit positief. De fractie blijft echter wel aandacht vragen voor het inrichten van een zorgvuldig proces en een goede communicatie met alle betrokkenen in diverse gebieden.

Er valt D66 een aantal zaken op in het Programma Natuurnetwerk. Mevrouw Strens gaat hier kort op in. Er is verschillende keren aangegeven dat het Natuurnetwerk en de Natura2000-begrenzing afwijken en dat hierdoor stukken natuur niet goed beschermd kunnen worden. Welke vervolgacties ondernemen GS hierop, zodat de natuur wél goed beschermd kan worden?

In het Programma Natuurnetwerk staat een aantal keren de zinsnede: "*Het beheer van natuur is gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied heeft aandacht nodig.*" Wordt hiermee bedoeld dat de huidige bedrijfsvoering niet houdbaar is in deze gebieden en dat een duurzame aanpassing noodzakelijk is? D66 zou op dit punt graag wat meer toelichting krijgen. Overall gezien vindt mevrouw Strens het belangrijk om waar nodig te kunnen sturen met onderhavig document. Waar is het mogelijk om nog wat meer oorzaken toe te voegen waarom bepaalde hectares nog niet als natuur zijn ingericht, dan wel nog niet verworven zijn? Alsdan betreft het niet alleen een foto van de stand van nu, maar biedt het ook wat meer toelichting op de oorzaken waarom de provincie thans staat waar zij staat.

Mevrouw Strens heeft begrepen dat het doel is om middels het PNN te sturen op de voortgang van de gebiedsaanpak stikstof. Wat D66 betreft is het nu nog wat mager uitgewerkt en voldoet het niet voor de Staten om hiermee hun controlerende taak als PS naar tevredenheid te kunnen uitvoeren. Mevrouw Strens noemt als voorbeeld Westzaan, waaraan de commissie onlangs een werkbezoek heeft gebracht. In het stuk staat dat thans 0% voldoet en dat het doel voor 2025 40% betreft. PS hebben dit vastgesteld. D66 zou graag in het stuk terug willen zien wat de inzet van de provincie is om dat doel te behalen. Op basis van de gele pijlen en de processtappen is dit namelijk niet na te gaan. D66 ziet in de gebiedsgerichte aanpak stikstof het risico dat er wel gesprekken worden opgestart, maar dat deze dusdanig vrijblijvend van aard zijn dat er geen of niet tijdig richtinggevende keuzes worden gemaakt. Worden PS nog op een andere manier op de hoogte gehouden van de voortgang van het héle stikstofdossier? De heer Zoon (PvdD) refereerde al aan artikel in NRC waarin staat dat de afgelopen tijd toch vergunningen verstrekt zijn voor uitbreidingen van veehouderijen, waardoor de stikstofuitstoot mogelijk toeneemt. Ook hierop ontvangt D66 graag een reactie van het college.

De heer **Leerink** (PvdA) bedankt GS voor het heldere verhaal. Hij is het met de VVD eens dat bekeken kan worden wat er nu precies nieuw aan is. Het is in ieder geval heel prettig en helder opgeschreven. Het is ook goed om te weten dat er een slag is gemaakt met het regiebureau et cetera. In die zin krijgt een en ander op een goede manier steeds meer vorm en worden er slagen gemaakt. Desalniettemin heeft de heer Leerink ook een aantal opmerkingen. Wat NNN en stikstof betreft, zijn de doelstellingen heel concreet gemist. De PvdA mist voorts doelstellingen wat betreft bodemdaling, Bossenstrategie et cetera. Dat zou een mooie slag zijn voor de volgende keer. Een en ander wordt wel meegenomen als aandachtspunt, maar het betreft geen concreet doel. Als men echt tot een gebiedsgerichte aanpak zou willen overgaan, dan horen al die elementen er wel in. Je wil immers in samenhang naar een bepaald gebied kijken.

Wat betreft stikstof vraagt de heer Leerink of men in de doelstellingen alleen de inspanningen van de provincie terugziet of dat de inspanningen van het Rijk hierin zijn meegenomen. De insprekers memoreerden al terecht dat het toch niet zo kan zijn dat de provincie en de boeren van alles moeten doen, maar dat Tata buiten schot blijft? Met de industrie worden er op Rijksniveau afspraken gemaakt. Dan is het goed om te weten of die doelstellingen zijn meegenomen in de doelen die PS hebben gesteld of dat het gaat om hetgeen waarvoor de provincie aan de lat staat.

Dan wat betreft het proces. Hoe verder men met NNN komt, hoe lastiger het wordt. Al het laaghangend fruit is intussen wel geplukt. Het gaat dan op een aantal punten knellen. Het komt

dan aan op de wijze waarop het proces wordt ingericht. Men wil veelal twee dingen: enerzijds tempo en anderzijds draagvlak. Deze twee punten zijn vaak ontzettend lastig met elkaar te combineren. Overigens zijn het niet altijd tegenstellingen. Dat was ook een van de opvallende punten tijdens het werkbezoek aan Polder Westzaan: duidelijkheid en tempo kunnen in het belang zijn van boeren en andere betrokkenen, omdat men dan weet waar men aan toe is. Misschien kan gedeputeerde nog iets meer vertellen over de vormgeving van het proces in de praktijk. Uiteindelijk moeten doelen wel gehaald worden.

Tot slot merkt de heer Leerink op dat het tempo ook voor de Partij van de Arbeid belangrijk is. Dit mag echter niet ten koste gaan van de samenhang en kwaliteit. Door allerlei grensverleggingen kan men altijd kijken hoe er snel meer NNN kan worden gecreëerd. Het uiteindelijke doel was echter om samenhang c.q. aaneengesloten gebieden te creëren.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat het Programma Natuurnetwerk een mooi vormgegeven rapport is, waaruit duidelijk blijkt hoever de vorderingen in de deelgebieden zijn. In de voordracht staat dat andere opgaven, zoals de Bossenstrategie en het tegengaan van bodemdaling, de komende jaren aan het Programma worden toegevoegd; dat gebeurt nu dus nog niet. De SP en de Partij van de Arbeid attendeerden hier ook reeds op. Het is een gemiste kans dat deze opgaven nog niet in het PNN zijn opgenomen. Het zou zomaar kunnen dat een bepaald NNN-gebied, dat nu met moeite is verworven, straks bos moet worden. Is het niet beter om dit integraal aan te pakken?

De ChristenUnie bedankt alle insprekers. Zij is best geschrokken van hun inbreng. Hoe kan het dat de inwoners en bedrijven voor verrassingen komen te staan, doordat er wordt gedreigd met onteigening? Kan gedeputeerde aangeven waarom dit proces zo moeizaam is verlopen? De ChristenUnie is het met het CDA eens dat het agrarisch natuurbeheer binnen het NNN mogelijk moet zijn. Graag hoort zij hoe gedeputeerde hierin staat.

De heer **Dessing** (FvD) heeft met pijn in het hart geluisterd naar de bijdrage van de diverse insprekers, die voor Forum voor Democratie pijnlijk duidelijk maken hoe de papieren spreadsheetwerkelijkheid vanuit Brussel nu vertaald wordt en doorsijpelt naar de gewone man, die de dupe wordt van dit beleid. Het is vreselijk wat er gebeurt. Het is vreselijk dat zulke mooie en historische landschappen door deze papieren spreadsheetwerkelijkheid moeten worden opgegeven. Het is wat FvD betreft een onwenselijke situatie. De heer Dessing vindt het rapport wel leesbaar. Het is overzichtelijk om per regio te zien hoe het eruitziet en wat bepaalde aandachtsgebieden zijn. Desondanks wil de heer Dessing nog even stilstaan bij het percentage stikstof en de stikstofoverschrijding. Het betreft rode vlakken waarin op sommige punten soms wel 100% van de gebieden totaal niet voldoet aan de zogeheten KDW. Is het dan vervuilde, verwoeste natuur of vervuilde, verwoeste natuur? Is het dan zo'n verontreinigde, teloorgegane landbouwgrond? Integendeel, de landbouwers in de regio zijn al heel duurzaam bezig. De heer Dessing roept op om dat in stand te houden.

Naar aanleiding van de getallen over de stikstofdepositie (Zwanenwater, Schoorlse Duinen, Eilandspolder, Ilperveld) vraagt de heer Dessing zich in alle oprechtheid af of het werkelijk zo'n groot probleem is. Is de KDW niet een veel te strenge norm? De landbouw en het buitenland krijgen wederom de schuld voor de overschrijding. Wat FvD betreft is dat onterecht en geeft dat een vertekend beeld. Zoals in het rapport staat, wordt de KDW gebaseerd op de AERIUS-stikstofcijfers.

Deze zijn in maart 2021 door GS vastgesteld. Er worden echter ook vraagtekens geplaatst bij de juistheid van de cijfers. Kunnen GS aangeven welke nieuwe inzichten inmiddels verkregen zijn over de juistheid van deze cijfers? Moet er op een andere manier naar worden gekeken? Moet het vanwege voortschrijdend inzicht toch anders worden aangepakt? Bezint eer ge begint. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

De heer **Kohler** (JA21) vraagt zich na de inbreng van de collega's steeds meer af of het doel de middelen heiligt. Vanmorgen tijdens de begrotingsbehandeling en zojuist door de insprekers en collega's zijn veel zorgen geuit waarbij JA21 zich kan aansluiten. Het zal de meeste Statenleden als natuurliefhebbers niet zijn ontgaan dat de vrouwtjesolifanten in Afrika wellicht nog deze eeuw slagtandloos zijn. Waar slagtanden eerder handig waren om eten te vinden en te overleven, werden de overlevingskansen van de olifanten de afgelopen 50 jaar juist groter als ze geen slagtanden hadden. Deze razendsnelle aanpassingsevolutie is bij meer dieren en planten zichtbaar. De natuur gaat z'n eigen gang en het lokale ecosysteem verandert mee. Olifanten gebruiken hun slagtanden om bomen af te schorsen en om bijvoorbeeld wortels op de graven. In Nederland gebeurt min of meer hetzelfde. Zo'n 25 jaar geleden werd vanuit Brussel wensnatuur verordonneerd: Natura2000 werd geboren. In het vormen, omvormen, in stand houden van de natuur enzovoorts gaan alleen al in Nederland honderden miljoenen om. Vele adviesbureaus, maar ook talloze natuurorganisaties en ook wel boeren verdienen er een goed belegde boterham mee. Voor de 25 natuurgebieden in Noord-Holland volgen weer talloze onderzoeken en adviezen in de gebruikelijke broddeltaal van natuurbureaucraten met doeltypen, instandhoudingsdoelen, habitatregelingen, Bossenstrategie, koppelkansen, diepe kwellen, laterale kwellen en ga zo maar door. Door natuurondernemers worden grote gebieden omgewoeld. De bestaande ongewenste habitat wordt uitgeroeid om de gewenste habitat te vormen. Garantie op succes is er echter niet. De afgelopen twee jaar heeft de heer Kohler talloze voorbeelden gegeven van onverwachte, ongewenste gevolgen van ingrepen om wensnatuur te realiseren.

Nu liggen er weer 25 nieuwe ambitieplannen. Maneges moeten worden verjaagd, bollenbedrijven worden nu in de vierde generatie het faillissement in gedreven. Het animo voor uitkoop is nihil, zo stelt de provincie zelf vast. Bovendien is de kans op mislukking ook nog eens aanwezig en groot. Door het vernietigen van het bestaande ecosysteem gaan er sowieso veranderingen optreden. Rond maneges stikt het bijvoorbeeld van de insecten, die de hoofdvoedselbron zijn voor allerlei zangvogels en zwaluwen. De heer Kohler voorziet dat de provincie over een paar jaar weer maatregelen moet gaan nemen voor hun herstel.

De laatste jaren heeft de heer Kohler geregeld over twee problemen gesproken, te weten de ganzen en de invasieve exoot Amerikaanse vogelkers. De heer Kohler focust zich op laatstgenoemde. De Amerikaanse vogelkers is ooit ingevoerd door natuurbeheerorganisatie Staatsbosbeheer ter voorkoming van bosbranden en als bodemverbeteraar en ook wel om de groei van heide tegen te gaan. Inmiddels woekert de vogelkers op de zandgronden door het hele land. Met het stoppen van de bestrijding met glyfosaat hebben de natuurbeheerders de strijd tegen deze "bospest" in feite opgegeven en verloren. Overigens is het nog steeds wachten op de openbare excuses van bijvoorbeeld Natuurmonumenten voor het jarenlang vergiftigen van de bodem met deze Round-up. Deze blijven uit, want natuurbeheerders zijn niet zo handig met excuses. Niet zo handig als met het hengelen naar nieuwe subsidies.

De soortnaam "Amerikaanse" kan van deze struik worden afgehaald. Men moet de vogelkers accepteren als onderdeel van ons ecosysteem. Is dat erg? De vruchten van de vogelkers hebben een hoge voedingswaarde en is op aantrekkelijke tijden beschikbaar, bijvoorbeeld in de trektijd van zanglijsters, koperwieken en kramsvogels. Gisteren zijn er nog 16.000 kramsvogels gezien in het Noord-Hollands duinreservaat. Daarbij trekt het blad van de vogelkers allerlei insecten aan die vooral foeragerende fluiters waarderen. Kortom, deze "bospest" is misschien zo gek nog niet. De nu nog stille duinberkbossen brengen in de toekomst wellicht een kakofonie van zingende vogels voort.

De heer Kohler heeft niet alle 25 beheerplannen doorgenomen. Er zullen beslist ook goede adviezen tussen zitten. JA21 pleit er echter voor om met de ambities pas op de plaats te maken en om vooral de plannen waarvan de realiseerbaarheid onzeker is, de uitkomst ongewis is en de maatschappelijke gevolgen groot zijn, fors tegen het licht te houden. Deze moeten open besproken worden met zowel de met onteigening bedreigden als de gebruikers en de omwonenden. De provincie moet hun de kans bieden om de huidige waarde -- ecologisch, sociaal en eventueel ook economisch -- toe te lichten en hier serieus naar luisteren.

Voordat de nieuwe plannen en kaarten aan PS worden voorgelegd, raadt de heer Kohler het college aan om een tabel met "harde", "zachte" en "boterzachte", maar vooral afrekenbare resultaatverwachtingen aan de ambities toe te voegen. JA21 beluisterde dit ook al in de bijdragen van CDA en VVD.

De heer **Cardol** (GL) bedankt alle insprekers en uit zijn dank voor het werkbezoek van vrijdag 22 oktober jl. Hij heeft allereerst een positieve opmerking over de presentatie van de stukken, die het veel duidelijker maakt dan voorheen. De heer Cardol onderschrijft een aantal opmerkingen van andere fracties hierover, met name wat betreft de integraliteit en beleidsdoelen. Hij gaat op een paar zaken in.

De Stichting Duinbehoud heeft enige tijd geleden een plan ingediend bij het waterschap aangaande de Bergermeerpolder. Ze pleit voor een andere omgang met water in het gebied met consequenties voor beheer, inrichting en handhaving. Speelt dit plan een serieuze rol in het gebiedsproces aldaar?

GroenLinks kan zich de pijn van een aantal mensen in Zuid-Kennemerland goed voorstellen. Deze is niet altijd te vermijden. Een moeilijke boodschap blijft een moeilijke boodschap, maar het maakt wel veel uit hoe die gebracht wordt. Het wordt thans door de ondernemers ervaren als een dictaat zonder ruimte voor overleg, terwijl de gedeputeerde eerder vandaag nog zei dat ze volop in overleg is. De heer Cardol verneemt graag meer informatie over de wijze waarop het proces momenteel verloopt. In het gebied is sprake van verschillende situaties met ook verschillende oplossingen. GroenLinks verwacht dat er op sommige plekken winst te behalen is voor natuur, landschap én mensen als er wordt gewerkt aan een gezamenlijk plan binnen de gestelde normen. Met "mensen" bedoelt de heer Cardol ook bewoners en gebruikers. De enquête in Zuid-Kennemerland was een poging om burgers te betrekken, maar het is veel beter als bewoners en gebruikers structureel een stem in het gebiedsproces krijgen.

De heer Cardol heeft vaker een lans gebroken voor het Manpadslaangebied als ecologische verbinding tussen Leyduin en Groenendaal. Hedenavond wordt er voor de zoveelste keer over

gesproken in de Raad van de gemeente Heemstede. Geld blijkt ook hier de crux. Als de provincie aldaar een robuuste, ecologische verbinding weet te creëren, draagt dat ook bij aan de opgave in Zuid-Kennemerland. De heer Cardol roept het college derhalve op om daar nog eens naar te kijken.

Het CDA vroeg naar de mening van GroenLinks over het agrarisch natuurbeheer. GroenLinks meent dat grondeigenaren en dus boeren een rol moeten kunnen spelen in het natuurbeheer en dat goed ingericht landschap belangrijk is voor natuur en biodiversiteit. Hoe die financiering precies genoemd zal worden, is minder interessant. Het is in ieder geval heel erg belangrijk dat het gaat om langjarige afspraken met de ondernemers. Uit gesprekken met mensen wordt steeds duidelijker dat een goede invulling van het Nationaal Strategisch Plan een van de voorwaarden is voor de landbouwtransitie. Voor ondernemers zijn langjarige zekerheid en ruimhartige betaling voor maatschappelijke diensten voorwaarden voor medewerking. De heer Cardol wijst in dit kader op het in de Volkskrant van vrijdag 22 oktober jl. genoemde onderzoek. Het NSP zou enorm kunnen helpen. De heer Cardol wacht met smart op een bericht hierover van het college.

Het PNN is belangrijk. Woorden zijn geduldig, maar GroenLinks is ongeduldig. Trouw kopte afgelopen week dat een op de vijf vogelsoorten in Europa met uitsterven wordt bedreigd. Het zoveelste bericht in een continue stroom aan berichten over de verwoesting van de aarde. Het provinciaal beleid heeft niet ten doel om het de mensen moeilijk te maken; het is bittere noodzaak. Men kan niet zeggen: rustig aan, dan breekt het lijntje niet. Laat de provincie dan in ieder geval zorgen voor krachtige reddingslijnen. En laat zij naast de doemverhalen, die reëel zijn, ook zorgen voor wenkende perspectieven voor een gezonde natuur en een mooi landschap. Deze zijn immers hard nodig om veel mensen mee te krijgen in een soms ongemakkelijk proces.

De heer **Mangal** (DENK) ziet af van een bijdrage op dit punt.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD):
Het Programma Natuurwerk betreft een voortgangsrapportage. Deze laat eigenlijk de verantwoording en de voortgang zien wat betreft de wijze waarop de provincie het Natuurnetwerk Nederland vormgeeft. Gedeputeerde is blij met onderhavig stuk, aangezien daarmee helder is waar de provincie nu staat.

Gedeputeerde acht het belangrijk om het proces te benoemen. Een aantal fracties heeft hiernaar gevraagd. Een en ander hangt samen met de communicatie, waarop gedeputeerde dadelijk nog zal terugkomen. In de afgelopen twee jaren was er voornamelijk sprake van de voorbereidingsfase, ook de realisatiestrategie van het NNN vorm te geven. Thans gaat de provincie over naar de planfase en uiteindelijk naar de realisatiefase. Het betreft een enorm project. GS erkennen de moeilijkheid, mede naar aanleiding van het werkbezoek in Westzaan. De provincie is in 25 gebieden aan de slag. Aldaar heeft de provincie gebiedsadviseurs of projectleiders aangewezen. Nu gaat het hele overlegproces plaatsvinden.
Gedeputeerde Rommel betreurt het hoe de communicatie in Zuid-Kennemerland is verlopen. Het college heeft hier zeker van geleerd. De communicatie moet absoluut vooropstaan. De provincie heeft deze derhalve op een andere manier ingevuld.

De heer Zoon en ook andere partijen uitten hun zorgen over het feit dat de natuur overal onder druk staat. Zuid-Kennemerland betreft het eerste gebiedsproces waarmee van start is gegaan. Binnenkort heeft gedeputeerde Rommel overleg met de bestuurders in het gebied. Voorts volgt er een bijeenkomst met de raadsleden. Gedeputeerde begrijpt dat het lastig is om te zien hoe zo'n proces verloopt, mede doordat alle gebieden onderling verschillend zijn. Met alle betrokkenen wordt in overleg getreden. GS zijn dan ook blij met de insprekers die een handreiking doen om mee te denken. Het Sweco-rapport is geen blauwdruk. De provincie gaat gewoon in overleg met de verschillende bedrijven. Dit gebeurt ook één-op-één omdat het maatwerk is. Per gebied zal bekeken moeten worden wat al dan niet haalbaar is, en welke ideeën er onder de mensen zelf leven. Gedeputeerde hoopt dat de betrokkenen, zoals ook vandaag aanwezig, blijven spreken met het college.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) informeert hoe het dan mogelijk is dat haar fractie van diverse grondeigenaren in Zuid-Kennemerland heeft vernomen dat het Sweco-rapport in een Zoom-sessie is gepresenteerd, waarbij werd aangetekend dat dit het is en dat er geen veranderingen mogelijk zijn? Betrokkenen mochten zelfs geen vragen stellen.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) kan deze vraag niet beantwoorden, aangezien zij niet aanwezig was bij de betreffende sessie. Zij zal een en ander nagaan, maar benadrukt dat het rapport geen blauwdruk is en dat de provincie nog in overleg is over de mogelijkheden. Het betreft altijd maatwerk. Er is thans ook een taskforce ingesteld. Gedeputeerde Rommel zou de commissie NLG willen adviseren om hierover een technische briefing te organiseren, opdat duidelijk wordt dat het maatwerk betreft dat niet zomaar aan de keukentafel wordt bedacht. Het is een heel bijzonder proces.

De heer **Kohler** (JA21) hoort gedeputeerde Rommel meermaals spreken over "overleg". Is het dan mogelijk om een staalkaart in de trant van "zacht", "boterzacht" en "hard" aan het nieuwe programma toe te voegen? Dat is bij woningplannen onder de portefeuille Ruimte, Wonen en Klimaat heel gebruikelijk.

Gedeputeerde **Rommel** (VVD) antwoordt dat het allemaal maatwerk betreft. Zij geeft als voorbeeld de Oostelijke Vechtplassen waarbij in goed overleg met alles en iedereen het oorspronkelijke idee enigszins veranderd is, opdat de paardenhouderijen aldaar konden blijven. De provincie bekijkt met alle betrokkenen wat haalbaar is.

In antwoord op een vraag van het CDA geeft gedeputeerde Rommel aan dat de economische duurzaamheid ook zeker wordt meegenomen. Bij de begrotingsbehandeling gaf zij reeds aan dat als het agrarisch beheer niet haalbaar is, de ecologie ook niet haalbaar is.

De heer Kohler (JA21) wees erop dat gedeputeerde veelvuldig spreekt over "overleg". Laatstgenoemde bevestigt dat niet langer sprake is van laaghangend fruit. Het is heel ingewikkeld, maar tegelijkertijd een mooie uitdaging. De afgelopen tijd zijn er daadwerkelijk successen behaald waarbij het in overleg toch mogelijk bleek om een agrariër te behouden (middels een kavelruil).

Richting het CDA merkt gedeputeerde Rommel op dat er geen extra NNN bij komt. Per saldo blijft het op nul. De realisatie zal voor 2027 plaatsvinden.

Wat betreft de vraag of het agrarisch natuurbeheer wordt voorgelegd aan PS, merkt gedeputeerde Rommel nogmaals op dat het goed is om een technische briefing over de taskforce te organiseren. De commissie kan dan zien hoe er wordt omgegaan met agrarisch natuurbeheer.

De insprekers gaven aan dat de kwel in Zuid-Kennemerland een heel belangrijk aandachtspunt betreft. Gedeputeerde Rommel geeft aan dat hier nader onderzoek naar wordt gedaan.

De Statenleden zullen regelmatig geïnformeerd worden over de voortgang van het stikstofdossier, opdat het in de commissie behandeld kan worden. Het Programma Natuur van het Rijk betreft een separaat stuk. Het college zal op een later moment met de commissie bespreken hoe en waarvoor in fase 2 geld zal worden gevraagd.

De bodemdaling en de Bossenstrategie komen beide aan bod in het volgende PNN. Het thema bodemdaling bevindt zich thans in de lerende fase. Gedeputeerde verwacht nog dit jaar met de commissie te kunnen spreken over de Bossenstrategie. De provincie onderzoekt thans waar er nog bomen geplant kunnen worden.
Gedeputeerde beaamt dat agrarisch natuurbeheer heel belangrijk is. De kwaliteit van het natuurbeheer staat voorop. GroenLinks gaf aan dat het dan ook belangrijk is om te kijken naar langjarige zekerheden. Gedeputeerde bevestigt dat hier zeker naar wordt gekeken, omdat daarmee de haalbaarheid kan worden zeker gesteld.

De **voorzitter** constateert dat er nog enkele onbeantwoorde vragen zijn.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) had gevraagd of er een volledig plan ligt en of de Staten dit kunnen ontvangen.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) hoort gedeputeerde Rommel zeggen dat het allemaal maatwerk betreft. Op welke termijn kunnen de Staten hierover een terugkoppeling tegemoetzien?

De heer **Leerink** (PvdA) vroeg of de doelstellingen met betrekking tot stikstof alleen de inspanningen van de provincie betreffen of dat de inspanningen van het Rijk hierin zijn meegenomen.

De heer **Cardol** (GL) had nog een vraag gesteld over de Bergermeerpolder en het Manpadslaangebied. Kan gedeputeerde hier nog iets over zeggen?

Mevrouw **Strens** (D66) hoorde de gedeputeerde zeggen dat de commissie vaker geïnformeerd zal worden aangaande stikstof, waarna het met elkaar besproken kan worden. Moet het PNN gezien worden als een voortgangsrapportagemiddel waarmee de Staten ook over de stikstofaanpak worden geïnformeerd en dus de stand van zaken per gebied? Of staat het er los van? Stikstof is natuurlijk breder dan enkel natuur. Om die reden wil mevrouw Strens graag scherp hebben wat waar besproken wordt en wanneer de Statenleden informatie kunnen verwachten.

De heer **Dessing** (FvD) heeft een aanvullend op D66 een vraag over het stikstofverhaal, dat verweven is met onderhavig dossier. Kunnen GS aangeven of er inmiddels nieuwe inzichten zijn

over de juistheid van de KDW-cijfers?

Beantwoording door gedeputeerde **Rommel** (VVD).
Gedeputeerde Rommel zegt dat de nieuwe inzichten er nog niet zijn. De AERIUS wordt geüpdatet. In het IPO is er nog niet over gesproken.
De Bergermeerpolder en het voorstel van Stichting Duinbehoud worden meegenomen in het gebiedsproces.
Het is nog niet bekend hoeveel aankoopgronden er zijn. Het college is nog in overleg en het proces bevindt zich nog niet in een beslissend of besluitvormend stadium. Sinds twee jaar vindt de voorbereiding plaats. De gedeputeerde kan de Staten nog geen plan voorleggen.
De voortgang van het stikstofdossier zit in het PNN. Daarbuiten gebeurt heel veel. Als er ontwikkelingen zijn te melden dan gebeurt dat middels een brief aan Provinciale Staten. Collegetours zullen worden ingevuld. Daar kunnen de Staten vragen stellen. Er gebeurt veel om het stikstofdossier heen, waarover de Staten graag komen te spreken, maar wat niet in de besluitvorming zit. In de PNN gaat om de doelen die de provincie heeft vastgesteld. Wat het Rijk daarin doet, daarover vinden bij het Rijk nog de nodige overleggen en discussie plaats. Dit zijn de provinciale doelstellingen.

De **voorzitter** vraagt de commissie om in de tweede termijn in te gaan op de vraag of motie 54 'Beschermen kwetsbaren eerst' als afgedaan kan worden beschouwd.

Tweede termijn

De heer **Van Tiggelen** (PVV) zegt dat de PVV motie 54 als afgedaan beschouwt.
De PVV ziet geen stikstofprobleem en geen stikstofcrisis. Zowel rekenkundig als natuurkundig klopt daar weinig van. Het wordt gebruikt als kapstok om een andere agenda te bewerkstelligen.

Mevrouw **Koning** (CDA) vertelt dat het CDA blij is dat Gedeputeerde Staten bereid zijn om met de bewoners van de Binnenduinrand in gesprek te gaan. Ook is de fractie blij met de opmerking van GL dat boeren een rol moeten kunnen spelen in het natuurbeheer. Het CDA hoopt op een goed plan, zodat duidelijk wordt hoe het agrarisch beheer wordt toegepast.

De heer **De Wit** (VVD) is ook blij met de toezegging van de gedeputeerde om in overleg te treden met de insprekers en bewoners van het binnenduinrandgebied. Hoe denkt de gedeputeerde de kou uit de lucht te halen?

De heer **Kohler** (JA21) gaat nader in op de afrekenbaarheid van alle adviezen. Hij verwijst naar het werkbezoek aan Schoorl, met de afgeplagde duinen en heidevelden. Wat we wilden bereiken, gaat niet gebeuren. Het duingebied bij Schoorl lijkt een prairie te worden. Stikstof in het duingebied komt uit zee en uit het buitenland. Er komt niet terecht van het plan dat er ooit was voor een grijs duin en een wandelend duin. Is het niet verstandig om in de toekomst de afrekenbaarheid van de adviseur(s) mee te nemen?

De heer **Cardol** (GL) vraagt nogmaals aandacht voor het Manpadslaangebied bij de gedeputeerde.
De gedeputeerde sprak over maatwerk. Maatwerk vraagt om openheid van beide partijen. Voorkomen moet worden dat onrust wordt gecreëerd door onzorgvuldigheid in het

communicatieproces.
De gedeputeerde sprak over de voortgang van het stikstofdossier. Voor Statenleden die af en toe met dergelijke dossiers worden geconfronteerd, is het lastiger te volgen dan wanneer je er dagelijks mee bezig bent. De heer Cardol vraagt of een helder proces met rapportage aan de Staten mogelijk is, waarin regelmatig alle onderwerpen in het stikstofdossier de revue passeren.

Gedeputeerde **Rommel** zegt over de kou uit de lucht halen dat zij van de betreffende Zoom-meeting in Zuid-Kennemerland heeft geleerd. De gedeputeerde betreurt het dat zij de Zoom-meeting niet heeft bijgewoond. Zij probeert in het vervolg zo veel mogelijk aanwezig te zijn bij de start van een gebiedsgerichte aanpak met stakeholders en bestuurders en raadsleden mee te nemen. Het is jammer dat de uitnodiging voor afgelopen vrijdag de gedeputeerde niet bereikt heeft. De insprekers hebben aangegeven dat ze de gedeputeerde nogmaals zullen uitnodigen.
In reactie op de heer De Wit zegt de gedeputeerde dat zij het niet meer terug kan draaien. Het is vertrouwen en overleg. De gedeputeerde is blij dat insprekers willen meedenken en meepraten. Communicatie is het enige dat kan helpen.

De heer Cardol haalde de woorden uit de mond van de gedeputeerde, In het kader van het stikstofdossier wordt regelmatig de nieuwsbrief 'Natuurversterking en Stikstof' uitgebracht. De gedeputeerde roept de Statenleden op zich aan te melden voor de nieuwsbrief. Die geeft regelmatig een update over de stand van zaken. Als Statenleden zelf ideeën hebben over manieren van informeren dan hoort het college dat graag.

Bij interruptie merkt de heer **Dessing** (FvD) op dat de nieuwsbrief relevant is voor de gehele commissie. Hij stelt een plenaire aanmelding voor.

Gedeputeerde **Rommel** zal de griffie vragen om de betreffende link door te sturen.

Ten aanzien van het Manpadslaangebied zal de gedeputeerde de betreffende projectleider de vraag om aandacht meegeven.
Over het resultaat bij Schoorl en de afrekenbaarheid van adviseurs zegt de gedeputeerde dat het laatste niet mogelijk is. De natuur laat zich niet altijd leiden. Ook de politiek heeft invloed op beheerplannen. Dat komt niet altijd van adviseurs. Er komen evaluaties van de N2000-beheerplannen. Daaruit kunnen conclusies worden getrokken.

De heer **Zoon** (PvdD) wijst op de technische briefing waarom het CDA vroeg.

De **voorzitte**r constateert dat er een brede behoefte is aan een technische briefing. De griffie zal een technische briefing organiseren.

Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat toen haar fractiegenoot wilde beginnen over het natuurbeheerplan, de voorzitter dat afkapte. Mevrouw De Groot vond dat vervelend.
De overige commissieleden werd wel toegestaan te spreken over het natuurbeheerplan.

De **voorzitter** legt uit dat het natuurbeheerplan separaat wordt besproken onder agendapunt 11.b. Het gaat om twee verschillende voordrachten.

De voorzitter concludeert dat het agendapunt 'Programma Natuurnetwerk 2022' voldoende is behandeld. De commissie beschouwt motie 54 als afgedaan. De voordracht zal als bespreekstuk worden doorgeleid naar Provinciale Staten op 15 november.

Schorsing van 15.21 uur tot 15.36 uur

Vanaf dit moment vervangt mevrouw De Koning-Hoeve mevrouw Van der Waart als voorzitter: hierna te noemen: voorzitter.

11.b Natuur: Natuurbeheerplan 2022

De **voorzitter** geeft allereerst het woord aan de gedeputeerde, die een mededeling wil doen.

Gedeputeerde **Rommel** wijst de commissie op de verkiezing Meest Bijzondere Landschap van Noord-Holland. De verkiezing loopt van 26 oktober tot 16 december 2021. 32 ambassadeurs vertellen waarom hun landschap zo bijzonder is. Eenieder wordt uitgenodigd om te stemmen. www.meestbijzonderelandschap.nl

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **Leerink** (PvdA) zegt dat de PvdA akkoord gaat met het voorliggende plan. Aan de gedeputeerde stelt hij de vraag of het niet handig zou zijn om tempo te maken met de bossenstrategie. Dan kan een samenhangend verhaal worden verteld.

Mevrouw **Strens** (D66) hoorde dat de begrenzingen en bijbehorende gewenste natuurdoelen, zoals in het Natuurbeheerplan vastgelegd, in verschillende gebieden voor begrijpelijke onrust zorgen. Dat is onder meer het geval in Zuid Kennemerland. Gebieden staan al sinds de jaren negentig ingetekend op de kaart, maar zoals verwoord door de insprekers, de consequenties van de begrenzingen dringen nu pas door. Het is goed om te horen dat de gedeputeerde maatwerk wil leveren. Dat is nodig om de gewenste natuurverbetering en het draagvlak hand in hand te laten gaan. In de reacties op de zienswijzen valt te lezen dat de huidige NNN wordt gehanteerd als vertrekpunt. Op basis van de ecologische adviezen, de ontvangen zienswijzen en de gesprekken met de grondeigenaren en gebiedspartijen stellen Gedeputeerde Staten een definitieve begrenzing vast. Op basis van welke criteria besluiten Gedeputeerde Staten om af te wijken van de begrenzing, zoals die nu is vastgesteld?

De heer **De Wit** (VVD) vertelt dat de VVD de ontwikkelingen betreffende de nieuwe beschikkingen voor natuurbeheer blijft volgen. De antwoorden op de technische vragen zijn tevredenstellend. Voor de VVD is het cruciaal dat de aanvragers van de beschikkingen hun werk kunnen blijven doen en dat ze niet gehinderd worden door het proces rondom de beschikkingen. Op basis van voornoemde antwoorden, mag de VVD daarin vertrouwen hebben.
Voor de VVD blijft agrarisch natuurbeheer van belang voor het vitaal houden van de natuur. Het college heeft daar ook aandacht voor, bijvoorbeeld door de agrarische beheerkaart in relatie tot de stikstofaanpak. Hoe staat het met het opstellen van die kaart? Welke inzichten levert dat op?

Wat zijn de mogelijkheden voor agrariërs om natuurbeheer te kunnen blijven doen, met de benodigde subsidies? Kan de gedeputeerde toelichten wat de beleidslijn, waaraan nog wordt gewerkt, inhoudt?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) is een natuurliefhebber. Soms treft hij in de natuur situaties aan waarvan hij droevig wordt, zoals gekapte bosdelen, waar de vruchtbare toplaag is weggehaald. Die handeling wordt betiteld als zijn natuurbeheer. Wat we aan het doen zijn is de ongehoorzame natuur tot de orde roepen. De natuur doet wat natuur van nature doet en dat is veranderen. Dat mag niet. De één spreekt van wensnatuur, de ander van spreadsheetnatuur. De PVV gebruikte de term tekentafelnatuur. Het komt erop neer dat de natuur moet gehoorzamen.
De heer Van Tiggelen groeide op bij de Westerheide in Hilversum. Daar liep een schaapherder met zijn kudde schapen. De schapen zijn verdwenen en er is geen heide meer te vinden. Verderop lag het stuifzandgebied De Witte Bergen. Dat gebied is nu groen. Het huidige CO2 tekort in de atmosfeer is aan het verminderen. De natuur wordt daar blij van. De planeet is aan het vergroenen. Alles en iedereen (bewoners en bedrijven) moet wijken voor wensnatuur. De PVV vindt dat waanzin.

De heer **Dessing** (FvD) zegt dat FvD niets aan de woorden van de vorige spreker heeft toe te voegen.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) is blij met de toezeggingen van het college. Zij zal niet herhalen wat ze bij het vorige agendapunt gezegd heeft, voordat ze werd afgekapt.

Mevrouw **Dekker** (CDA) vraagt over de Eilandspolder hoe het college de verruiging naar de toekomst toe effectieve wil gaan aanpakken, zodat natuurdoelen beter gehaald worden? Is het college bereid daarvoor extra geld in te zetten? Kunnen ook de collectieven daarin een rol spelen? In het verleden werd 1000 euro per hectare betaald om maaisel af te voeren. De agrariërs hebben aangegeven dat er ook aandacht nodig is voor baggerspecie en bevaarbaarheid. Is dat ook voor de Provincie een aandachtspunt? Het college heeft aangegeven dat vaarland erg kostenintensief is. De TBO's laten hun vaarpercelen door boeren beheren om de kosten te drukken en geven de boeren daarvoor niet voldoende vaartoeslag. Het bedrag is lager dan in het verleden. Is verhoging van de vaartoeslag een optie? Het CDA wil graag dat in overleg met grondeigenaren en Provinciale Staten bekeken wordt of aanpassing van beheertypen in verschillende gebieden een oplossing biedt voor realisatie NNN.

De heer **Zoon** (PvdD) verwijst naar het rapport van Alterra 'Nieuw stelsel agrarisch natuurbeheer'. Het beschrijft provinciale keuzes, bijvoorbeeld over herbiciden- en insecticidengebruik. Noord-Holland lijkt geen aanvullende restrictie te hebben, in tegenstelling tot andere provincies. In Provinciale Staten komt de PvdD met een voorstel om dat te corrigeren.

De heer **Cardol** (GL) merkt op dat GL het voorliggende natuurbeheerplan een goed plan vindt. GL plaatst nog wel de volgende kanttekeningen. De veelvuldige verwijzing naar de gebiedsprocessen in de reactienota wekt de nodige verwachtingen. GL roept het college op om helder te zijn over de doelen en ruimte te bieden op de invulling.
De opmerking vanuit de natuurboeren in de Eilandspolder, die het CDA zojuist maakte, heeft GL ook bereikt. GL hoopt dat zij ook een rol krijgen in de uitvoering van het Programma Natuur in hun gebied. Wat betreft Schoorl staat één en ander correct in de reactie van de provincie. Destijds zijn

duidelijke afspraken gemaakt in reactie op het burgerinitiatief. Deze periode wordt het Van Steijnbos gekapt. Pas na evaluatie met de bewoners en de Duinstichting worden de vervolgstappen vastgelegd in het nieuwe beheerplan. GL gaat ervan uit dat Staatsbosbeheer en Provincie Noord-Holland goed luisteren naar bewoners. Niet om iedereen gelijk te geven, maar om draagvlak te creëren en te behouden voor de noodzakelijke processen.
In reactie op de opmerking van de heer Van Tiggelen: Gelukkig is de natuur dynamisch en verandert ze voortdurend, maar de Invloed van de mens is gigantisch. Beheren blijft van belang. Wanneer men de natuur haar gang laat gaan, kunnen er foute dingen gebeuren.

De heer **Kohler** (JA21) zegt dat JA21 zich bevindt in een Catch-22-situatie. Enerzijds kan er wat de fractie niet genoeg geld naar de natuur. Er mag zelfs meer geld naar de plannen wat JA21 betreft, maar anderzijds is het Brussel die aangeeft waar het geld heen moet en daarbij ook nog zorgt dat het geld in verkeerde zakken terechtkomt, zoals bij Natuurmonumenten, die ingenieursbureaus inhuurt. JA21 maakt zich daarover zorgen. Dit najaar komen de subsidiestromen op gang. De heer Kohler zou graag afgewogen zien waarom bepaalde subsidies worden toegekend. Is de gedeputeerde bereid inzicht te geven?

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Rommel voor haar beantwoording.

Gedeputeerde **Rommel** zegt over de vraag om tempo te maken met de bossenstrategie dat op dit moment wordt gewerkt aan een paar gebieden. Er wordt zorgvuldig gekeken waar bomen geplant kunnen worden. De gedeputeerde hoopt in 2021 nog bij de Staten terug te komen om te laten zien waar die worsteling in zit, maar ook hoe de Bossenstrategie eruit komt te zien. De Provincie heeft middelen gekregen vanuit het Rijk om bossen aan te leggen. Het college gaat er zeker voortvarend mee aan de slag. De gedeputeerde begrijpt dat het voor sommigen niet snel genoeg kan gaan.
Over de criteria NNN vertelt de gedeputeerde dat de begrenzing en ontgrenzing allemaal ecologisch is. Als iets ergens niet haalbaar is, terwijl elders de kwaliteit beter te behalen is dan kan worden overgegaan tot begrenzing en ontgrenzing. Het is niet omdat iemand zegt dat hij of zij het niet wil. Er zijn gebieden waar mooie natuur te realiseren is met goede ecologische waarden.
Inzake agrarische natuur en de Beheerkaart vroeg de VVD om inzicht. Er komt een brief naar de Staten. Juist de boeren zijn belangrijk bij de beheercheck, zowel in Eilandspolder als in andere gebieden. Nu de beheercheck klaar is, kan de gebieden in worden gegaan. Vaargebieden zijn ook voor de boeren lastig te beheren. Op een ouderwetse manier moet met een bootje het gebied in worden gegaan. Is het haalbaar en betaalbaar? Kan het worden opgebracht in die gebieden? Het is een groot punt van aandacht. In Diemerscheg is mogelijk een oplossing gevonden met waterbuffels, maar dat is nu nog een pilot.
JA21 vroeg of Inzicht kan worden gegeven in waar subsidies worden gegeven. Voor de SKNL- en SNL-gelden worden voorwaarden gesteld. Dat is het inzicht dat kan worden gegeven.
Volgend jaar wordt een belangrijk jaar. Wat gaat er dan gebeuren met ANLb-gelden? De gedeputeerde weet nog niet welke kant dat opgaat.

Bij interruptie merkt de heer **Cardol** (GL) op dat er een verschil is tussen inzetten op de standaard, reguliere natuurbeheerplannen en de plannen die nu gemaakt worden ten aanzien van de extra stikstofgelden voor investeringen in natuur. Kunnen boeren in de Eilandspolder worden ingeschakeld met die extra gelden uit het Programma Natuur?

Gedeputeerde **Rommel** legt uit dat in de gebiedsprocessen maatwerk wordt geleverd. Bij het Programma Natuur betreft het Rijksgelden. Er staan uitvoeringen bij; LTO en de Collectieven zijn betrokken. Er zijn projecten waar ze bij betrokken zijn.
De Provincie gaat niet over de vaartoeslag. Het is een Rijksregeling. Er is oog voor het feit dat het beheren van de natuur lastig is voor de boeren.

Bij interruptie vraagt de heer **De Wit** (VVD) of het klopt dat Provinciale Staten een brief krijgen over de agrarische beheerkaart? Kan de gedeputeerde meer context geven bij de in de technische vragen gegeven beantwoording op de beleidslijn? Die is geïntroduceerd als antwoord op het agrarisch beheer. Wat houdt de beleidslijn in en wat beoogt deze?

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat de beleidslijn voor het agrarisch natuurbeheer met de betreffende brief wordt verwoord.

Tweede termijn

Mevrouw **Dekker** (CDA) vraagt of het college bereid is om extra geld in te zetten om natuurdoelen te behalen.

Gedeputeerde **Rommel** licht toe dat in de gebieden, middels maatwerk, wordt gekeken of er geld voor is en of het handig is om gebieden te ontsluiten voor beheer. In de Oostelijke Vechtplassen zijn gebieden die niet bereikbaar of toegankelijk zijn voor beheer. Tegen die uitdaging wordt aangelopen. In Noord-Holland zijn enorm veel eilandjes.

De **voorzitter** rondt de bespreking van het agendapunt af. De PvdD heeft bij het Programma Natuurnetwerk een motie aangekondigd voor het natuurbeheerplan. Wat de PvdD betreft kan deze voordracht dan als hamerstuk worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

De **voorzitter** zegt dat getracht wordt om beide voordrachten (zie agendapunten 11a en 11b) als een geheel op de agenda te zetten, maar wel met separate besluitvorming

12. B-agenda Natuur

12.a Natuur: Afdoeningsvoorstel Motie 50-2021 Incidentele subsidie kruidenrijk Urgenda (B-agenda NLG 25-10-2021)

De **voorzitter** geeft het woord aan de indieners van motie 50, ChristenUnie en CDA, in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **Klein** (CU) merkt op dat motie 50, wat de CU-fractie betreft, kan worden beschouwd als afgedaan.

De **voorzitter** constateert dat de commissie de motie als afgedaan beschouwt.

13. Rondvraag gedeputeerde Rommel (Natuur en Landschap, Grond, Bodemdaling en Stikstof)

Er zijn geen rondvragen aangemeld voor de portefeuille van gedeputeerde Rommel.

14. A-agenda Landbouw

14.a Initiatiefvoorstel "Opvolging expertmeeting Bedrijfsopvolging in de agrarische sector" (A-agenda NLG 25-10- 2021)

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt dat de droom van de indieners van het initiatiefvoorstel is dat jonge mensen over een paar jaar net zo graag, of nog liever, agrarisch ondernemer willen worden als dat jonge ondernemers in de afgelopen jaren graag internetondernemer wilden worden. De boeren zijn de schakel tussen de natuur en de gezondheid van mensen. Het zijn ondernemers en natuurliefhebbers, of minimaal natuurkenners, die op een zakelijke manier kunnen omgaan met de natuur en een lange termijn effect voor ogen hebben. Veel boeren zijn dit of zouden dit willen zijn. Bijna iedere boer heeft het over zijn opvolgers of over de zorgen dat hij of zij geen opvolgers heeft. Voor die opvolgers wil de boer het gezond doen, voor de lange termijn en in een breed perspectief. Ook zijn er steeds meer mensen die zouden willen starten met een boerenbedrijf, maar dan wel anders. Met meer innovatie, met meer respect voor natuur en landschap. Ook anders qua verdienmodel. Veel breder en met meer betrokkenheid van de mensen uit de omgeving. Grote bottleneck is het verwerven en financieren van de benodigde grond. Dit was de motivatie van D66 om samen met de VVD een expertsessie te gaan organiseren. Inhoudelijk was dit een schot in de roos. Het was een zeer positieve manier van het benaderen van de agrarische sector, in aanvulling op de goede weg die de provincie inslaat met de Voedselvisie.
De indieners van het initiatiefvoorstel willen met de commissie in gesprek over wat de Provincie nog meer kan gaan doen. De VVD heeft met D66 voorstellen bedacht in het initiatiefvoorstel. Het college heeft hierop inmiddels gereageerd, waarvoor dank. Het is verrassend om te vernemen hoeveel de Provincie al doet op dit terrein en hoeveel nu al mogelijk is zonder extra middelen of extra capaciteit. Dit was een paar jaar geleden, vlak voor de expertsessie, was dit niet expliciet duidelijk. De Provincie doet al heel veel, maar onder een andere titel. Het is al directie winst dat dit nu zo duidelijk kan worden benoemd en dat dit helder kan worden besproken met de mensen in en buiten de sector.
D66 is blij met de toezegging van Gedeputeerde Staten dat zij de grondmarktanalyse en een verkenning van de kansen met grond en opstallen in eigendom van de Provincie als concrete maatregel mogelijk zien. Dit zal worden meegenomen in de voordracht aan Provinciale Staten. Het gaat immers om de grootste bottleneck voor starters. De indieners van het initiatiefvoorstel hebben besloten om hun voordracht nu nog niet te maken, maar te wachten op wat er uit de discussie in deze commissie komt. De commissie wordt uitgenodigd voor het doen van suggesties ten behoeve van de voordracht. Daarin zal het college worden gevraagd om zich actief te blijven inzetten op de genoemde thema's, dat daarbij zoveel mogelijk de samenwerking met partners wordt gezocht en dat Jaarlijks wordt gerapporteerd over de effecten voor bedrijfsopvolgers en starters, bij voorkeur middels een openbare bijeenkomst, met de partners, een selectie van de doelgroep en Provinciale

Staten. Zo wordt met elkaar in gesprek gebleven en kan worden geëvalueerd hoe de gewenste effecten bereikt en vergroot kunnen worden.

De heer **De Wit** (VVD) is blij dat hij hier staat als zoon van een agrariër maar niet als opvolger van het bedrijf. Toch wil hij zich inzetten voor dit thematiek. Het gaat hier om mensen. Er is een tekort aan opvolgers. Circa 60% van de bedrijven heeft geen opvolger. Het is belangrijk dat die opvolgers er wel komen. De overheid moet er van alles aan doen om dat mogelijk te maken. Nederland heeft baat bij een sterke primaire sector; een sector met tastbare producten. Daar omheen vinden veel dienstverlenende en onderzoekende functies plaats, die tezamen de Nederlandse economie krachtig maken. Wereldkrachten verhouden zich tot elkaar. De Europese Unie heeft een strategie neergelegd om de eigen autonomiteit te waarborgen. Nederland kan daaraan een grote bijdrage leveren met de agrarische sector, die voedselproducerend is en veel kennis en innovatie met zich meebrengt. De agrarische sector staat voor veel uitdagingen, zoals de stikstofcrisis, verduurzaming van bedrijfsmodellen, CO2 en methaan. Om die uitdagingen aan te pakken zijn mensen nodig. Omwille van die redenen is door D66 en VVD het initiatief genomen om het onderwerp 'Opvolger en starter' op de kaart te zetten. Graag gaan de indieners vandaag met de commissie het gesprek aan of er draagvlak is voor de vijf genoemde aanbevelingen. Eventuele aanvullingen kunnen dan nog worden meegenomen in de voordracht.

Statenlid **Kostiç** (PvdD) bedankt de indieners. Boeren verdwijnen omdat partijen hen decennialang op steeds meer productie hebben gejaagd, ten koste van alles. Daar worden juist groene boeren het slachtoffer van. Dierenwelzijn wordt de draagkracht van de aarde overschreden. De kosten daarvan zijn gigantisch. Het heeft te maken met regelgeving en bewustere bewoners die gezond kritisch gaan doen, naarmate ze meer weten. Jammer dat het voorstel daar niets over zegt en ook geen woord over dierenwelzijn. Het wordt tijd om het gehele verhaal te vertellen. Burgers gaan betalen voor groene producten. Het voorstel zou moeten spreken over de nadelen van gangbaar. Boeren verdienen duidelijkheid. De Provincie dient te kiezen voor een nabije toekomst waarin wordt gekozen voor ecologische boeren. Alleen met een dergelijke groene richting kan de PvdD een voorstel als derde genoemd, worden gesteund.

Mevrouw **Dekker** (CDA) bedankt de fracties van VVD en D66 voor het organiseren van de expertmeeting en het opstellen van dit initiatiefvoorstel.
Het CDA deelt de zorg dat het voor bedrijven soms moeilijk is om toekomstperspectief te blijven zien en te behouden vanwege de toenemende regelgeving, hoge kosten en achterblijvende prijzen. Voor bedrijfsopvolgers is het in de huidige tijd een uitdaging om een bedrijf over te nemen en voedsel te gaan produceren. De benodigde kapitaalinvestering is zeer groot. Door voortdurende wijzigingen in het overheidsbeleid is de onzekerheid groot.
De vijf concretiseringen zijn de moeite waard om mee aan de slag te gaan. Het CDA kan die steunen. Graag wil het CDA er een zesde voorstel aan toevoegen. Dat is het aanstellen van ondernemerscoaches vanuit de Provincie die kunnen begeleiden bij bedrijfsovernames en transities. In andere provincies wordt ook subsidie gegeven voor dergelijke ondernemerscoaches, soms ook ervencoaches genoemd. Deze coaches zijn onafhankelijke en vertrouwelijke adviseurs, die hulp bieden op meerdere terreinen. De vraag is of de VVD en D66 er voor open staan om de inzet van de ondernemerscoaches als zesde concretisering toe te voegen aan het voorstel.
In hun reactie geven Gedeputeerde Staten aan dat er op dit moment veel financiële mogelijkheden zijn om de agrarische bedrijfsvoering te helpen verduurzamen: Welke financiële regelingen zijn er?

Kan het college een overzicht verstrekken? Hebben die regelingen ook betrekking op bedrijfsovername?

Mevrouw **De Groot** (SP) bedankt voor het initiatiefvoorstel. Opvallend is dat 60% van de bedrijven geen opvolger hebben. Dat biedt gelijk kansen. De natuurdoelen liggen grotendeels vast. Wat de SP betreft moeten de agrariërs, vanwege het behoud van de planeet en voor biodiversiteit moeten meewerken om deze te realiseren. De SP denkt daarbij aan het omschakelen naar bij voorkeur biologische, circulaire en grondgebonden landbouw en aan andere teelten dan de huidige. Ze moeten geholpen worden. De agrariërs die dat willen moeten geholpen worden om een en ander te realiseren. Dat kan bijvoorbeeld door te helpen bij de aankoop van agrarisch gronden. Dat betreft thema 3. Er kan een analyse of verkenning voor worden gestart, ook wat betreft de SP. Het biedt kansen wanneer er weinig bedrijfsopvolgers zijn om opnieuw te beginnen en andere modellen te ontwikkelen, om in de agrarische sector te gaan werken.

De heer **Dessing** (FvD) bedankt voor het discussiestuk. Het is goed om het hierover te hebben. De commissie wordt gevraagd iets te zeggen over de concretisering van voorstellen. Voorstellen voor een probleem waarbij ervan uit wordt gegaan dat er gedwongen transitie moet plaatsvinden. Huidige boeren worden gedwongen onteigend. Dat is voor FvD de omgekeerde wereld. De Staten moeten geen oplossing gaan bieden voor dat probleem, maar ze moeten de boeren gewoon laten boeren. De regelgeving vanuit Brussel, het Rijk en de Provincie maakt het de boeren erg moeilijk dan wel onmogelijk. Daarom is er waarschijnlijk een probleem met opvolging. Is het zo dat wet- en regelgeving ontmoedigend beleid voor de boeren is, of is er een drempel omdat er concreet onvoldoende natuurlijke opvolgers zijn? Is er een gebrek aan natuurlijke opvolging, of wordt het de boeren op dit moment onmogelijk gemaakt om te boeren?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) zegt dat het initiatiefvoorstel de PVV-fractie de wenkbrauwen deed fronzen, aangezien er een ware heksenjacht op boeren gaande is. Er is geen jacht gaande op stikstof, maar op boeren. Stikstof is de stok die wordt gebruikt om mee te slaan. Er wordt zelfs gedacht aan het gedwongen uitkopen om discutabele natuurdoelen te behalen. Hoewel onderkend wordt dat boeren worden geconfronteerd met een stapeling van Europese en nationale wet- en regelgeving, welke voortdurend aan verandering onderhevig is, waardoor agrariër worden gedwongen om nog eens een keer te investeren. Ten aanzien van het natuurbeleid van de Provincie ziet de fractie geen suggesties in het initiatiefvoorstel om juist daarop in te spelen. In tegendeel. Bij de vierde concretisering wordt gewoon weer gerefereerd aan het verminderen van emissies van onder andere stikstof. Het mag bekend zijn hoe de PVV daarover denkt. CO2 kan een probleem worden, wanneer de dalende trend, die al 540 miljoen jaar gaande is, zou worden gecontinueerd. Van de 70 moleculen per 10.000 zijn er nu nog maar vier over. Streven naar CO2-reductie is waanzin. Stel dat de mensheid daarin zou slagen, -gelukkig kan dat niet-, dan zijn er geen agrariërs meer. De planten geven er dan de brui aan. Er groeit dan niets meer op de planeet. Anti-CO2 psychose is een lastig te bestrijden fenomeen. De heer Van Tiggelen blijft het toch proberen.
Bij de denkrichting wordt ook stilgestaan bij de zeventien werelddoelen van de Verenigde Naties. Daar heeft de PVV moeite mee. Deze doelen zijn als een wolf in schaapskleren. Ze ogen sympathiek maar brengen desastreuze gevolgen mee voor onze maatschappij. De PVV doelt daarbij op de VN werelddoelen 12 en 13. In feite treedt de overheid hiermee op als economisch terrorist. Brussel, Den Haag en Frankfurt gedragen zich als economisch terrorist. Wat de PVV betreft: ver van

wegblijven.
De PVV is van mening dat de levensvatbaarheid van agrarische bedrijven het grootst is als ze met zo min mogelijk regels worden geconfronteerd. Laat de boeren met rust. Wat de PVV betreft: Geen stikstof- en klimaatsprookjes. Dat zou de Provincie moeten nastreven.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat de CU blij is met het initiatief. In de expertmeeting werd verteld dat bedrijfsopvolging voor veel bedrijven een probleem is. Het lijkt de CU een goed idee als de Provincie meewerkt aan de experimenteerruimte en hiervoor ook provinciale grond ter beschikking stelt. Het geeft een opening in een markt, die vrijwel niet toegankelijk is, als je geen grond bezit. De CU-fractie wil zich aansluiten bij het aanvullende punt, genoemd door mevrouw Dekker van het CDA: de erfcoach. Een onafhankelijke persoon die adviseert ten behoeve van de agrariërs. We denken dat dit een goed idee is.

De heer **Carton** (PvdA) spreekt dank uit aan de indieners voor hun inspanningen bij het opstellen van dit initiatiefvoorstel. De PvdA kan zich vinden in thema 3, waarin de verkenning wordt gestart. Beide indieners gaven aan dat er rond de expertmeeting onduidelijkheden waren over dit thema. Ze kwamen er nu achter dat de Provincie eigenlijk al veel doet. Wat zien zij dat er tussentijds is gebeurd? Hoe willen ze dit onder de aandacht brengen bij de doelgroep?

De heer **Cardol** (GL) spreekt van een interessante expertmeeting. De nota biedt goede ideeën. De hamvraag is wie de boeren van de toekomst zijn en wat de Provincie kan bijdragen aan het aantrekkelijk houden van de agrarische sector als werkveld. De heer Cardol stipt het imago van de boeren en de grondmarkt aan. Boeren geven vaak aan niet afhankelijk te willen zijn van subsidies. Geld voor landschap- en natuurbeheer moeten dan ook niet als subsidies worden gezien, maar als een reële betaling van maatschappelijke diensten. Daarvoor hoeft niemand zich te schamen. Het levert waardering op want burgers houden van gezonde natuur en een mooi landschap. Laat de Provincie haast maken met het NSP. Wanneer kunnen de Staten iets verwachten?
Het tweede punt betreft de grondmarkt. De notitie van VVD en D66 zegt terecht dat een agrariër ook een bedrijf moet kunnen starten zonder grondeigendom. Dat kan op bescheiden schaal worden bevorderd via pachtgronden van de Provincie. Het kan ook via burgerinitiatieven. Het zou mooi zijn als ook andere investeerders kunnen worden verleid om mee te doen. Op dat punt sluit de komende expertmeeting over 'Gangmakers in het landelijk gebied' prima aan op deze notitie. Ook in de voedseltransitie liggen kansen om te komen tot een brede herwaardering van het boerenbedrijf. Leest men het rapport van het PON/Telos SMV leest over kringlooplandbouw in Noord-Holland dan is er reden voor optimisme.
GL kan zich vinden in de reactie van Gedeputeerde Staten.

De heer **Kohler** (JA21) constateert dat alles wat hij wilde zeggen inmiddels wel gezegd is. De vorige expertsessie heeft hij zeer gewaardeerd. De heer Kohler ziet uit naar de volgende expertsessie.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan de indieners voor een reactie.

Mevrouw **Kapitein** (D66) bedankt voor de positieve reacties. Het CDA en de CU spraken over onafhankelijke erfcoaches. Het lijkt de indieners een goed punt om mee te nemen. Het college zal worden gevraagd welke mogelijkheden er zijn en wat er op het niveau van het Rijk al mogelijk is, of

op Europees niveau. Het gaat erom dat starters en bedrijfsopvolgers kunnen worden geholpen. De PvdD en de SP willen hun steun geven als het gaat over de nieuwe modellen. De indieners willen aansluiten bij de Voedselvisie en het provinciaal beleid Daarin zitten nieuwe modellen. Er zit ook een stuk waardering in voor wat boeren op dit moment doen. De Provincie heeft een duidelijk beleid waar ze naartoe wil. Als het gaat om starters en bedrijfsopvolgers dan moet een zorgvuldig proces worden doorlopen. Als de Provincie de kans heeft om met die groep op een goede manier in gesprek te gaan dan kan ze daar dertig tot veertig jaar profijt van hebben. Het Agrarisch Jongerencontact Noord-Holland geeft aan mee te willen praten. Vandaar het voorstel om het onderwerp op de agenda te laten staan en de effecten te monitoren. Op die manier kan het gesprek gaande blijven. Of er na de expertsessie veel is gebeurd en verandert, dat kan het college beter vertellen. Mevrouw Kapitein is daarvan onvoldoende op de hoogte.
Imago is een kwestie van zorgvuldig communiceren. Dat is best een complex vraagstuk. Het college deed een voorstel voor de praktische invulling van de grondmarkt. De burgerinitiatieven komen nog ter bespreking.
Natuurlijk zijn er fracties die het niet eens zijn met het beleid van de Provincie. Die discussie moet op een ander niveau worden gevoerd.

De heer **De Wit** (VVD) ziet verschillen tussen de notitie en de reactie van Gedeputeerde Staten. Veel in de notitie aangedragen zaken zijn al in beleid vervat. De kern van het verschil met het huidige beleid en waar de Provincie naar toe wil is vervat in de punt 1, 2 en 3 van de aanbevelingen. Punt 1 is sterk op 'de mens' gericht. De bedrijfscoach gaat nadrukkelijk in op de kracht en de motivatie van het individu in. Dat zal op enigerlei wijze worden meegenomen in de voordracht. Van de Provincies Gelderland en Overijssel kan worden geleerd over methodes die werken. Het vraagstuk is ook aan de orde in andere provincies.
In de gebiedsprocessen, zoals die nu vanuit de stikstof- en natuurhoek worden gevoerd, is en blijft er aandacht voor verdienmodellen. De heer De Wit ziet dat als ondersteuning voor het pleidooi in het initiatiefvoorstel.
Investeringskosten vormen een van de grote barrières om een bedrijf te kunnen overnemen. Het gaat om de vraag wat de Provincie nog meer kan betekenen om die drempel wellicht te verlagen.
In de expertmeeting werd duidelijk dat het niet alleen gaat om het imago van de sector of wet- en regelgeving, maar dat het een aantal factoren bij elkaar zijn. Het politiek-maatschappelijk klimaat speelt daarin een rol. Potentiële boeren of kinderen van boeren geven dat ook aan. Met de notitie willen de VVD en D66 aangeven dat ze waardering hebben voor de bijdrage van de agrarische sector, niet alleen economisch, maar ook maatschappelijk. Ook de Provincie, als regelgever, heeft impact op de beslissing van mensen om wel of niet door te gaan, of een bedrijf te willen starten in deze sector. Dit is ook genoemd in het advies van Commissie Remkes over stikstof.
Men kan weglopen van na te streven doelen, omdat er in voorschriften of regelgeving op het middel wordt gefocust. Dit moet in het achterhoofd blijven bestaan bij het maken van beleid.

Bij interruptie reflecteert de heer **Dessing** (FvD) op de opmerking dat het voeren van beleid ook een positieve uitwerking kan hebben op het voeren van een agrarisch bedrijf. Is de heer De Wit het met de heer Dessing eens dat ook het niet uitvoeren van beleid, dus het loslaten van beleid, ook positief kan werken voor agrariërs.

De heer **De Wit** zegt dat beleid altijd een doel heeft. Men kan het met elkaar eens worden over een na te streven doel. Zolang dat het geval is, moeten de beleidsmakers ook de condities invullen die,

in dit geval agrarische bedrijven nodig hebben om dat doel te bereiken. In de notitie staat een bepaalde vertrouwensvraag. Als we dit met elkaar willen, dan gaat het vervolgens om welke aanpak wordt gekozen om daar te komen. Iemand moet het vertrouwen worden geboden dat het bereiken van zijn of haar doel niet tot in detail wordt dicht geregeld.

Gedeputeerde **Zaal** bedankt voor de goed georganiseerde expertmeeting en de initiatiefnota. Er gebeurt veel, maar voor Gedeputeerde Staten zijn de initiatiefnota en de expertmeeting een mooie kans om dit bespreekbaar te maken in de netwerken, met de sector en om dit op de agenda van de Greenport te zetten. Ook al doet het college een aantal dingen al, het helpt het college in de dagelijkse uitvoering van beleid. Het college neemt de nota mee in de gesprekken die het voert met de verschillende stakeholders.
Het voorstel maakt een duidelijke koppeling met de transitie waar het voedselsysteem voor staat en dus ook met de Voedselvisie. Jonge agrariërs en opvolgers zijn vooral op zoek naar een toekomstperspectief. Velen zien wel wat in dat duurzame toekomstperspectief. Juist die opvolgers omarmen ook weer de nieuwe verdienmodellen. Soms vonden ze zelfs uit, omdat ze er tijdens hun studie een scriptie over schreven en in praktijk brachten in het bedrijf dat eerst van oudsher op een meer traditionele wijze werd gevoerd door hun vader en opa.
Gedeputeerde Staten willen samen met jonge agrariërs in transitie. Ze willen niet dat agrariërs stoppen, maar dat ze meegaan in transitie. De Provincie heeft hen hard nodig voor de uitvoering van de Voedselvisie.
Het college staat positief tegenover het toevoegen van een zesde thema. Er zijn wat Rijksregelingen. Op basis van de Voedselvisie bestaat de coachingsregeling. Onderzocht kan worden of er nog nadere behoefte aan is, of dat een bestaande regeling kan worden aangepast. De gedeputeerde komt er later op terug.
Een overzicht van Rijksregelingen kan in hoofdlijnen worden verstrekt.
Er is nog geen NSP. De minister wil daarover niet besluiten, omdat zij nu in de formatie aan tafel zit. Het standpunt van de provincies wordt of is middels een brief aan de Staten toegestuurd. Het wachten is op 'witte rook' uit Den Haag.
In reactie op de heer Dessing op zijn vraag of wet- en regelgeving de ontmoedigende factor is voor opvolging, of dat er onvoldoende natuurlijke opvolging is. Uit de cijfers blijkt dat er onvoldoende natuurlijke opvolging. De jonge opvolgers willen vooral een toekomstperspectief. Dat kan ook een duurzaam perspectief zijn. De gedeputeerde heeft geen signalen ontvangen dat het provinciaal beleid ontmoedigend werkt.

Tweede termijn

Mevrouw **Dekker** (CDA) bedankt dat met de toevoeging aan de slag wordt gegaan door de indieners en het college. Is de coachingsregeling in de Voedselvisie ook gericht op bedrijfsovername of betreft dat maatwerk?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) citeert mevrouw Kapitein: "Er zijn partijen die het niet eens zijn met het provinciaal beleid, maar die discussie moet op een ander niveau worden gevoerd."
Het klopt dat er sprake is van een enorm kennisniveauverschil. Om dat niveauverschil te verminderen, daaraan wil de PVV meewerken. De heer Van Tiggelen is bereid een lezing te organiseren van een wetenschapper, met als specialiteit atmosferische fysica. Als daarvoor belangstelling is, dan is de PVV bereidt dit te organiseren.

De **voorzitter** begrijpt dat de heer Van Tiggelen bereid is om een lezing te organiseren.

De heer **Carton** (PvdA) hoorde aanvullingen op het initiatiefvoorstel. Op welke manier verwerken de indieners dit en hoe komt dat terug in Provinciale Staten?

De heer **De Wit** (VVD) licht toe dat een voordracht wordt opgesteld voor Provinciale Staten. De intentie is om dat te doen voor de aanstaande vergadering in november. De heer De Wit heeft niet het idee dat er nog veel in deze commissie 'te winnen valt'. Het zesde punt van de bedrijfscoaches is voldoende besproken en helder is hoe daaraan een richting kan worden gegeven.
Het idee is om de voordracht te splitsen in twee elementen: het uitspreken dat kennis is genomen van wat er op dit moment gebeurt en hoe dat relateert aan punten die zijn aangedragen in de initiatiefnota; een bestendiging van staand beleid. Punt 1 in de notitie in combinatie met het punt van de bedrijfscoach gaat over het centraal stellen van de mens. Daarover komt een punt in de voordracht.
Over punt 3 van de initiatiefnota wordt in de voordracht een oproep aan het college opgenomen om daaraan handen en voeten te geven.
Een voortgaande evaluatie om te kunnen volgen wat de effecten zijn, zal ook onderdeel uitmaken van de voordracht.

De **voorzitter** concludeert dat de indieners rechtstreeks met een voorstel aan Provinciale Staten komen.

Gedeputeerde **Zaal** vertelt dat de coachingsregeling, zoals de Provincie die voor ogen heeft in de Voedselvisie, ziet op de drie hoofddoelen van de Voedselvisie: regeneratieve landbouw, kringlooplandbouw en korte keten. Het college wil kijken of er binnen die regeling ook aandacht kan zijn voor bedrijfsopvolgers. Het doel is dat de nieuwe generatie agrariërs aansluit bij de Voedselvisie, met voornoemde vormen van landbouw en dat ze aandacht hebben voor dierenwelzijn. De coachingsregeling is breder en ook voor oudere agrariërs die willen omschakelen. Het kan een element zijn om toe te voegen.
Ten aanzien van een jaarlijkse evaluatie en monitoring is het advies van het college om monitor via het Onderwijs- en Arbeidsmarktprogramma, via de Uitvoeringsagenda van de Voedselvisie, te rapporten over dit accent en het niet als een bedrijfsopvolging in de agrarische sector als een nieuw beleidsthema te maken van de Provincie.
De jaarlijkse bijeenkomst is een aardig idee. Wellicht kan het breder worden neergezet richting innovatie en verduurzaming. De gedeputeerde begrijpt dat er mogelijk een expertmeeting wordt georganiseerd door de PVV. Mogelijk volgt er dan ook een initiatiefvoorstel?

De **voorzitter** zegt dat het aan de indieners is om de punten van het college verder mee te nemen. Provinciale Staten wachten het voorstel af in de volgende PS-vergadering.

16. B-agenda Landbouw & Natuur

16.a Voedselvisie & Biodiversiteit: Afhandeling motie 13-2021 RO instrumenten voor Voedselvisie en Masterplan biodiversiteit (B-agenda NLG 25-10-2021)

De **voorzitter** geeft het woord aan de indieners van de motie voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **Cardol** (GL) vindt de brief van het college als reactie op de motie teleurstellend. Het college stelt dat het niet past in de systematiek van de Omgevingswet. Het college zou ook kunnen zeggen dat het er alles aan gaat doen om van de landbouwtransitie een succes te maken en om op zoek te gaan naar de RO-instrumenten. Helaas is dat niet het antwoord. De heer Cardol gaat niet trekken aan een dood paard. GL stelt voor om de motie voor nu als afgedaan te beschouwen. Zodra GL ergens ruimte ziet op RO-gebied zal de fractie niet nalaten om met een voorstel te komen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt dat RO een belangrijk onderwerp is voor D66 en voor de Provincie. In de provincie is veel grond voor voedselproductie. Naar de visie van D66 kunnen de RO-instrumenten krachtig en effectief zijn om de doelen te behalen. De Provincie gaat over ruimte en de RO-instrumenten zijn haar primaire instrumenten. Bij veel instrumenten gaat het vaak over de indirecte invloed door stimuleren, verbinden en faciliteren. Bij de provinciale RO-instrumenten gaat het over de directe invloed. In theorie zou de Provincie nog veel meer kunnen doen met deze instrumenten voor de voedselvisie in de biodiversiteit. Bijvoorbeeld door het inzetten van het zoneringsgedachtegoed. Iets wat ook op landelijk gebied speelt. Zelf steeds meer toepassen rondom de overgangsgebieden bij natuurgebieden en de NNN-realisatie. Het is nu nog te vroeg om verder te gaan met deze zonering. Als dit landelijk verder wordt uitgewerkt, is het zaak dat de Provincie hierop inspeelt en dat het Rijk haar rol niet overneemt of te strakke kaders stelt.
Zoals het college schrijft, ziet D66 op veel plaatsen het gebruik van RO-instrumenten terug. De meest recente is zojuist aan de orde gekomen bij het behandelen van het initiatiefvoorstel voor bedrijfsopvolgers en starters. Een grondmarktanalyse en een verkenning van kansen met grond en opstallen, die in eigendom zijn van de Provincie. Op de dag van PARK zijn de onderzoeksresultaten vrijgegeven van het onderzoek naar de mogelijkheden van kringlooplandbouw in de provincie. Opmerkelijk bij dit stuk (zie C-agenda) zijn de overzichtelijke analyses van de mogelijkheden van de provinciale grond hierbij. D66 vindt het positief hoe het college proactief bezig is met de inzet van de grond in het voedselbeleid en bij natuur en biodiversiteit. D66 heeft er alle vertrouwen in dat het college dit oppakt, zodra dit kan en passend is. Daarmee is voor D66 de motie afgedaan.

De heer **De Wit** (VVD) deelt de eindconclusie van mede-indiener, de heer Cardol, maar het college trekt niet aan een dood paard als het gaat om het realiseren van de ambities in de Voedselvisie. Daar staat de VVD nog volledig achter. Het doel moet centraal staan en niet het middel. Laten we vooral kijken hoe die doelen kunnen worden behaald en welke bijsturing vanuit de Provincie kan worden ingezet.

De **voorzitter** constateert dat de commissie de motie als afgedaan beschouwt.

17. Rondvraag gedeputeerde Zaal (Landbouw, visserij, recreatie, toerisme, dierenwelzijn)

De heer **De Wit** (VVD) vraagt of de gedeputeerde Landbouw een update kan geven over de casus Pronk in de gemeente Weesp.

Gedeputeerde **Zaal** vertelt dat de kavelruil nagenoeg is afgerond. Los daarvan staat de vraag of dit bedrijf onder ‘de geitenstop’ valt. Dat is een vraag die de gemeente Weesp moet beantwoorden en onderzoekt. Daarover kan de gedeputeerde nog geen nieuws melden, anders dan dat er wel aan

gewerkt wordt.

23. Sluiting

De **voorzitter** dankt alle aanwezigen voor hun bijdrage en interesse, en sluit de vergadering om 16.55 uur.

De eerstvolgende vergadering van de commissie NLG vindt plaats op maandag 22 november a.s.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
november 2021 – versie 19-11-2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				2022					2022		2023	GS	Behandeling
	~~30-08~~	~~20-09~~	~~25-10~~	~~22-11~~	~~10-01~~	~~07-02~~	~~14-03~~	~~11-04~~	~~13-06~~	Q3	Q4	Q1		
Algemeen														
1e Begrotingswijziging													allen	2022: 07-02 NLG (A-agenda), 07-03 PS
2e Begrotingswijziging													allen	2021: 20-09 NLG, 11-10 PS 2022: 05-09 NLG, 19-09 PS
Laatste begrotingswijziging													allen	2021: 22-11 NLG, 13-12 PS 2022: 28-11 NLG, 09-12 PS
Jaarstukken en Kaderbrief													allen	2022: 13-06 NLG (A-agenda), 04-07 PS
Begroting													allen	2021: 25-10 NLG (A-agenda), 08-11 PS 2022: 24-10 NLG (A-agenda), 14-11 PS
Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu														
Interbestuurlijk toezicht (VTH-taken) en omgevingsdiensten algemeen													Olthof	Voor elke commissie NLG wordt er door het college een voortgangsbrief gestuurd aan Provinciale Staten over de uitvoering van de vergunningsverlenings-, toezichts- en handhavingstaken door de omgevingsdiensten bij majeure risicobedrijven en in het bijzonder Tata Steel en Harsco 8 Onderwerp Portefeuillehouder Planning Metals. (B-agenda maandelijks) 15-03-2021 VTH taken/Ruimte: C- naar B-verzoek (SP) inz. datacenters Hollands Kroon (zie ag.pnt. 17d), met uitnodiging van cie. RWK) 04-10-2021 werkbezoek omgevingsdienst NZKG - Tata Steel
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG)													Olthof	13-06-2022 Jaarstukken en resultaatbestemming 2021, Begrotingswijziging 2022, Kadernota en begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 PS
Omgevingsdienst IJmond (ODIJ)													Olthof	22-11-2021 Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 13-06-2022 Jaarstukken en resultaatbestemming 2021, Begrotingswijziging 2022, Kadernota en begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 PS
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN)													Stigter	22-11-2021 Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 07-02-2022 Zienswijze Kadernota 2023 OD NHN (A-agenda), 07-03-2022 in PS 13-06-2022 Jaarstukken en resultaatbestemming 2021, begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 PS
Omgevingsdienst Flevoland en Gooi & Vechtstreek (OFGV)													Stigter	20-09-2021 Resultaatbestemming 2020 (A-agenda), 11-10 in PS 13-06-2022 Jaarstukken 2021, Begrotingswijziging 2022, Kadernota en begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 in PS 05-09-2022 Resultaatbestemming 2021 (A-agenda), 19-09-2022 in PS
Programma gezonde leefomgeving -Geur -Geluid -Stiltegebieden -Luchtmeetnet IJmond													Olthof	Met dit programma wordt invulling gegeven uit de ambities uit het coalitieakkoord om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren door middel van een programmatische aanpak. Het Programma Gezonde Leefomgeving geldt als een vrijwillig programma onder de Omgevingswet. Het Programma Gezonde Leefomgeving is behandeld tijdens de commissie NLG van 22 juni 2020. Daarbij heeft de commissie aangegeven de bij het programma behorende uitvoeringsregeling apart te willen bespreken. De concept-uitvoeringsregeling van het Programma Gezonde Leefomgeving komt op de B-agenda van de commissie NLG van 21 september 2020. 22-06-2020 Programma Gezonde Leefomgeving (van C- naar B-agenda) 21-09-2020 Uitvoeringsregeling Gezonde Leefomgeving (B-agenda) 30-08-2021 Technische briefing gezonde leefomgeving
Programma Tata Steel 2020-2050													Olthof	25-06-2020 Commissiebijeenkomst over concept-programma Tata Steel 2020-2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond 24-08-2020 Onderzoek ultrafijn stof IJmond (B-agenda) 11-01-2021 Technische briefing Programma Tata Steel 2020-2050 en

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
november 2021 – versie 19-11-2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				2022					2022		2023	GS	Behandeling
	~~30-08~~	~~20-09~~	~~25-10~~	~~22-11~~	~~10-01~~	~~07-02~~	~~14-03~~	~~11-04~~	~~13-06~~	~~Q3~~	~~Q4~~	~~Q1~~		
														~~Uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 – 2022~~ 14-01-2021 Programma Tata Steel 2020 - 2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond (B-agenda) 27-01-2021 Presentatie Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport “stof tot nadenken” 11-02-2021 Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport "stof tot nadenken" (A-agenda), 08-03-2021 in PS *Voortgangsrapportage*: In het Programma Tata Steel 2020-2050 is opgenomen dat Provinciale Staten jaarlijks worden geïnformeerd over de voortgang van het programma. Q3 2021 volgt de eerste rapportage. De motie M25/PS08-03-2021 “Motie Duurzaam doorpakken Tata” gevraagde informatie wordt daar ook in opgenomen. 30-08-2021 Jaarlijkse Voortgangsrapportage incl. afdoeningsvoorstel motie M25-2021 (B-agenda) Gezondheidsonderzoek RIVM: Naar aanleiding van de grafietregens zijn door het RIVM verschillende vragen en zorgen van bewoners verzameld. Een deel is beantwoord met het onderzoek “grafietregen en gezondheid” van 2019. Een ander deel is beantwoord op basis van bestaande rapporten en onderzoeken. Daarna bleven nog een aantal vragen over. Deze vragen zijn ingedeeld in drie clusters met in totaal acht onderwerpen die in een vervolg (verder) onderzocht kunnen worden. Het RIVM heeft mede op basis van afstemming met een klankbordgroep (met bewoners en experts) in maart 2020 een onderzoeksvoorstel (advies) gegeven over de vraag welke onderwerpen verder te onderzoeken en met welke prioritering. In 2021 worden verschillende onderdelen van het onderzoeksvoorstel uitgevoerd en opgeleverd. Het betreft: Q2: Voorstellen om inzicht te geven in “pieken” van bijvoorbeeld fijnstof, in aanvulling op jaargemiddelden, inzicht in acute klachten (op basis van huisartsenregistratie) en een advies over het uitvoeren van dagboekonderzoek door bewoners (zelfmelding van klachten) (B-agenda) 14-04-2021: Toelichting RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond (webinar) 19-04-2021 RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond (B-agenda) 07-06-2021 Voordracht Provinciale coördinatieregeling (PCR) afvang Co2- Everest 02-09 19.30 uur webinar RIVM onderzoek 20-09 Rapportage RIVM stofdepositie (B-agenda) **22-11 Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel (B-agenda)** Naar verwachting: **10-01**-2022 het volgende onderdeel van het RIVM gezondheidsonderzoek waarin door bron- en patroonherkenning wordt getracht verder inzicht te krijgen in de bijdragen van verschillende emissiebronnen aan de concentraties van stoffen in de lucht die mensen kunnen inademen. (B-agenda) De afronding van het Roland Berger onderzoek naar de “waterstofroute” van Tata Steel volgt naar verwachting in Q4. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Tata Steel en FNV.
Schone luchtakkoord													Olthof	Jaarlijkse voortgangsrapportage via uitvoeringsplan 30-08-2021 Uitvoeringsplan Schone luchtakkoord 2021 (C- naar B-verzoek PvdD 19-04-2021)

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
november 2021 – versie 19-11-2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~**30-08**~~	~~**20-09**~~	~~**25-10**~~	~~**22-11**~~	~~**10-01**~~	~~**07-02**~~	~~**14-03**~~	~~**11-04**~~	~~**13-06**~~	~~**Q3**~~	~~**Q4**~~	~~**Q1**~~		
~~ZZS-inventarisatie~~													Olthof	~~07-06-2021 Eerste rapportage uitkomsten inventarisatie ZZS (B-agenda)~~ Inventarisatie en rapportage Tata Steel: Oplevering Q3 september 2021 25-10-2021 cie. NLG B-agenda
PFAS													Olthof	Landelijk Definitief handelingkader en consequenties EFSA opinie voor grondwater. Q2 publicatie door IenW/RIVM. Hierdoor mogelijke aanpassing beleidsregel PFAS Noord-Holland **Q2** technische briefing
Bodem en bodemsanering													Olthof	25-10-2021 Bodem: voortgang warme overdracht bodemtaken inzake Omgevingswet (C-stuk)
Natuur														
Uitvoeringsplan NNN – *Voorheen Programma Natuurontwikkeling (PNO)*													Rommel	*Jaarlijks vast te stellen/ BOB* Onderwerp komt jaarlijks terug (september/oktober 2021) Bespreking in cie NLG op 19 oktober 2020 en vaststelling in PS op 9 november 2020. Op 29 september jl. heeft het college de Realisatiestrategie NNN vastgesteld, waardoor de sturing op de afronding van het NNN wordt aangescherpt. Dit betekent dat 2020 het laatste jaar was waarin het PNO in deze vorm is verschenen. Vanaf 2021 zal gewerkt worden met een 'uitvoeringsplan NNN'. Dit plan bevat uitgangspunten en ambities, zicht op planning, realisatie en kosten en prognoses op de voltooiing van het NNN. Met het uitvoeringsplan vindt jaarlijkse verantwoording over de voortgang plaats. De beschrijving van de overige beleidsinstrumenten ter bevordering van de biodiversiteit zal al vanaf dit jaar onderdeel uitmaken van het Masterplan biodiversiteit.
Programma Groen Kapitaal en Biodiversiteit													Rommel	*Geen Bob model, GS besluiten* 11-1-16 BOT-overleg op locatie. In februari 2016 zal een eerste discussiestuk ter bespreking worden voorgelegd aan de Statencommissie NLM. Met medeneming van de uitkomsten daarvan zal het e.e.a. verder worden vormgegeven. 15-05-2017: Bespreking Rapport biodiversiteit in Noord-Holland Biodiversiteit is onderdeel van de expertmeeting over NNN op 12 oktober November 2017: Doorlopend programma met regelmatig bijeenkomst en informatie voor commissie via C-agenda Comm NLG 16 april 2020: Verzoek vanuit commissie dat NLG een presentatie krijgt over het programma Groen Kapitaal en dat het programma wordt geëvalueerd Juni 2021 TB Groen Kapitaal
Groene Hart Visie													Rommel	*Gedeeltelijk Bob, 3 provincies* Medio 2019 na de Statenverkiezingen komt mogelijk een vervolg. Het gebied is als NOVI-gebied aangewezen door het Rijk. GS is nog in overleg wat de provinciale rol zal zijn.
Masterplan biodiversiteit													Rommel	Het Masterplan biodiversiteit zal in 2020 worden ontwikkeld. Het is in januari 2021 vastgesteld. Er wordt tweemaal per jaar over gerapporteerd.
Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof													Rommel	De planning van dit onderwerp is sterk afhankelijk van de politieke ontwikkelingen. In 2020 start de gebiedsgerichte aanpak. Via het Programma Natuurontwikkeling, dat in november 2020 aan de Staten zal worden voorgelegd, wordt over de voortgang gerapporteerd. Sept 2020: komt er een brief met update voor de cie NLG op 21 september. Feb 2021 Technische briefing & in commissie brief stikstof strategie besproken. Ook in de regietafel besproken. De besprekingen verwerkt in de definitieve opmaak van de stukken. Bij de bespreking van de rol van PS en bij het vaststellen van de doelen is uitvoerig stilgestaan bij de ambitie die PS heeft op dat vlak. Dat is aanleiding geweest om te komen tot een concept-voordracht aan PS, waarmee de staten in positie komen om naast hun budgetrecht kaders te stellen voor de verdere aanpak. Het GS-voorstel is nu ook daarop ingericht en een concept-voordracht is voorbereid, waarbij de doelen en de bijdrage vanuit alle sectoren in evenredigheid is gekwantificeerd per kwetsbaar natura-2000- gebied. De uitvoeringsvragen, die hiermee gemoeid zijn, zijn vervolgens dan ook echt de verantwoordelijkheid van GS. De bespreking van een voordracht volgt in de commissie NLG van 19 april en vervolgens de PS-vergadering van 17 mei 2021.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
november 2021 – versie 19-11-2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~**30-08**~~	~~**20-09**~~	~~**25-10**~~	~~**22-11**~~	~~**10-01**~~	~~**07-02**~~	~~**14-03**~~	~~**11-04**~~	~~**13-06**~~	~~**Q3**~~	~~**Q4**~~	~~**Q1**~~		~~PS 17 mei 2021: Het onderdeel Verleasen komt nog terug in de commissie als A-stuk.~~ Mei 2021: NA het zomerreces wordt er een collegetour georganiseerd voor de Staten om de GGA in de polder Westzaan in samenhang met OLAM te organiseren. (4 oktober 2021)
NNN-opgave													Rommel	Over de NNN-opgave ontvangen de Staten in april 2020 een stand-van-zaken-brief. Via het Programma Natuurontwikkeling, dat in november 2020 aan de Staten zal worden voorgelegd, wordt over de voortgang gerapporteerd. De realisatiestrategie NNN stond gepland als bespreekstuk voor de cie NLG van 24 augustus. Helaas is de strategie aangehouden in GS vanwege de behoefte van het college om gezien de coronacrisis het coalitieakkoord opnieuw tegen het licht te houden. de NNN strategie is vastgesteld 29 september jl. in het college en besproken in commissie NLG op 19 oktober 2020. Om de controlerende taak van de Staten ten aanzien van de NNN-voortgang te faciliteren, wordt jaarlijks een uitvoeringsplan opgesteld om de voortgang te kunnen volgen. De vorm die dit uitvoeringsplan krijgt, en de wijze waarop dit plan zal samenhangen met het PNO, zal in de komende maanden verder worden uitgedacht.
Collectief agrarisch natuurbeheer / NNN begrenzing													Rommel	November 2017: Motie aangenomen in PS 13-11 voor een verkenningsjaar (M126-2017). Er lopen 3 pilots. In maart 2021 op de B-agenda in de commissie.
Bossenstrategie													Rommel	Er is behoefte aan meer informative en inzicht aan wat er binnen de provincie gebeurd aan de bomenbalans bij projecten (comm NLG 16 april 2020) -op 11 juni 2020 is in de uitloopvergadering van de cie NLG de Bossenstrategie besproken. Toegezegd is de Staten bij nieuwe ontwikkelingen te informeren. - op 10 december 2020 zijn PS geïnformeerd over de Bossenstrategie van Rijk en provincies alsmede de begeleidende brief die de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hierover op 18 november 2020 aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. De stukken staan op de agenda van de commissie NLG van 15 maart 2021.
Damhertenbeheer													Rommel	31 augustus 2020 werkbezoek damherten beheer in waterleidingduinen In Okt 2020 komt het damhertendossier in de commissie NLG . Eind 2020: Het dossier damherten beheer is vastgesteld. op 20 oktober 2020 heeft het college het faunabeheerplan Damhert 2020-2026 goedgekeurd, behoudens de gevraagde verruiming met drie maanden van de beheerperiode. Voor Noord-Hollands grondgebied blijft 1 november tot en met 31 maart als beheerperiode gelden. Op 9 maart 2021 heeft het college het definitieve besluit tot goedkeuring van het Faunabeheerplan Damhert 2020-2026, na de verleende instemming met de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland genomen. PS worden hierover bij brief geïnformeerd. Dit betreft een c stuk dat op de agenda van de commissie in april zal staan.
Weidevogels													Rommel	Motie weidevogels is in de com 14 augustus 2020 besproken en als afgedaan beschouwd. In najaar 2020 komt er een update. (November) Gedeputeerde heeft Aanbod gedaan om werkbezoek te organiseren.
Ganzen & Faunabeheer													Rommel	Op 24 augustus 2020 besproken in de commissie. Het ganzenbeheerplan komt in het derde kwartaal 2021 aan de orde. (na de zomer 2021)
Landbouw / Fauna														
Pilot Natuurinclusieve landbouw													Zaal	N.a.v. in PS aangenomen motie. Er is een BOT-overleg op 16 november 2017. Op basis daarvan vervolg voor uitvoering motie. 25-06-2018: Bespreken op de B-agenda ‘Programma Natuur-inclusieve landbouw’ en voorstel afdoen motie 40-2017. Eind 2018 organiseert GS een conferentie over de stand van zaken geweest waar ook PS voor is uitgenodigd.
Voedselvisie													Zaal	De Voedselvisie, waarin het onderwerp kringlooplandbouw is vervat, zal in 2020 worden ontwikkeld. Het streven is om de Voedselvisie, in samenhang met o.a. de Visie recreatie en toerisme en het Masterplan biodiversiteit, in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
november 2021 – versie 19-11-2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~30-08~~	~~20-09~~	~~25-10~~	~~22-11~~	~~10-01~~	~~07-02~~	~~14-03~~	~~11-04~~	~~13-06~~	~~Q3~~	~~Q4~~	~~Q1~~		~~De uitvoeringsagenda 2021-2022 is op 30 augustus in de commissie besproken. Als B-stuk~~
Water														
Waddenfonds													Loggen	Tussentijdse evaluatie Waddenfonds komt als C-stuk op de agenda van NLG 7 juni 2021. Het Uitvoeringskader staat op de agenda van 30 augustus 2021 als A-stuk. De begroting 2023 van het Waddenfonds komt naar verwachting In juni 2022 aan de orde. Q4 2022: Komt er vanuit het Investeringskader Waddengebied een voorstel over de inzet van de algemene reserve van het Waddenfonds.
Ruimtelijk programma Markermeerdijken													Loggen	voorstel voor besteding van de meekoppelkansen naar PS. Ruimtelijk programma MMD (eigenlijk: AmbitieprogrammaRuimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam): In april jl. Hebben de RvS een definitief besluit genomen over de versterking van de Markermeerdijken. Daarbij zijn alle beroepen en bezwaren ongegrond verklaard. Dit betekent dat de versterking van de Markermeerdijken uitgevoerd gaat worden. En dit betekent tevens dat de bestuurlijke besluitvorming over het Ambitieprogramma kan gaan plaatsvinden. Doel is voor het einde van 2020 het Ambitieprogramma aan PS voor te kunnen leggen. Na het zomerreces 2020 volgt een Technische Briefing Markermeerdijken. In Nov 2020 komt het onderwerp aan de orde in de commissie 1 januari 2021 moet het ontwerp gereed zijn 2e kwartaal 2021 volgt brief mbt participatietraject.
Voortgangsrapportage Watervisie / stand van zaken Watervisie													Loggen	Voortgangsrapportage komt naar PS. Commissie NLG 16 april 2020. De watervisie loopt tot en met 2021. Er komt nog eén (afrondende) voortgangsrapportage. Deze zal ongeveer samenvallen met de vaststelling van de vier verplichte programma's voor de komende Jaren (het jaarlijks zwemwaterprogramma en zes (22-27) jarige ROR, KRW en grondprogramma). De planning daarvan volgt op een later moment. De voortgangsrapportage volgt januari 2022 en op 31 januari in PS.
Regionaal Waterprogramma NH 2022–2027													Loggen	PS worden in het tweede kwartaal van 2018 geïnformeerd over de voortgang. Technische Briefing is in februari 2019 voor de verkiezingen georganiseerd. In maart 2020 zou een tweede technische briefing hebben plaatsgevonden rond de voorbereiding van het regional KRW-programma 2022-2027. Vanwege de coronamaatregelen werd deze briefing uitgesteld tot oktober 2020, als ook het concept ontwerp regional KRW-programma in de commissie NLG wordt besproken. Het KRW programma is 1ste kwartaal 2021 (14 janauri 2021) behandeld. Komt terug Q1 2022 (besluitvorming)
Verdroging / bodemdaling													Rommel	Najaar 2018 is het vervolg over programma Bodemdaling besproken in NLWM. Vervolg na PS-verkiezingen. Het rapport-Veerman over de bodemdalingsproblematiek is in februari 2020 in de Statencommissie besproken. Het thema bodemdaling zal worden meegenomen in de verdere uitwerking van het gebiedsprogramma Laag Holland. Dit gebiedsprogramma wordt in 2020 verder uitgewerkt. De startnotitie van dit gebiedsprogramma wordt in het najaar 2020 geagendeerd. Voor de commissievergadering NLG 21 sept 2020 ligt er een brief van GS aan PS over de toekenning impulsgelden bodemdaling ter vaststelling voor. Verder wordt er gewerkt aan een integraal gebiedsprogramma voor het veenweidegebied van Laag Holland. De Staten worden hiervan op de hoogte gehouden.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
november 2021 – versie 19-11-2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~**30-08**~~	~~**20-09**~~	~~**25-10**~~	~~**22-11**~~	~~**10-01**~~	~~**07-02**~~	~~**14-03**~~	~~**11-04**~~	~~**13-06**~~	~~**Q3**~~	~~**Q4**~~	~~**Q1**~~		
														~~PS zijn in september 2020 geïnformeerd over de toekenning van de impulsgelden~~ bodemdaling. Deze middelen van het Rijk (18 miljoen) worden voor het Noord-Hollandse deel in de lopende gebiedsprocessen in het veenweidengebied ingezet, om hierbij, samen met de partijen in het gebied, zoveel mogelijk synergie te verkrijgen met andere provinciale doelen, zoals de realisatie van het NNN, het verbeteren van de natuurkwaliteit in de Natura2000-gebieden en het terugdringen van de stikstofuitstoot
Recreatie														
Transitie Recreatieschappen													Zaal	De transitie recreatieschappen kent twee sporen: een nieuwe manier van samenwerking (governance) en de scheiding van beleid- en beheertaken bij Recreatie Noord-Holland N.V.. 6 Onderwerp Portefeuillehouder Planning Beide sporen komen in de tweede helft van 2020 bij elkaar en vormen de basis voor het nieuwe contract over de beheertaken en het onderbrengen van de beleidsvormingstaken. Provinciale Staten worden hier in de tweede helft van 2020 over geïnformeerd. Binnen het gehele NNN, waaronder de recreatieschappen, wordt sinds 2019 gewerkt met het systeem van door de provincie uitgewerkte wezenlijke kenmerken en waarden, die de balans tussen natuur en recreatie moet borgen. Dit is verankerd in de door PS vastgestelde Provinciale Ruimtelijke Verordening. Voor Plassenschap Loosdrecht geldt dat onder de noemer van 'RMN in Transitie' toekomstperspectieven worden geschetst, die rond de zomer 2020 worden verwacht. RMN wil de Staten hierover voor de zomer verder informeren. In het najaar wordt vervolgens een keuze gemaakt hoe de recreatieschappen de uitvoering willen gaan organiseren. Hierover worden in nauw overleg met PS of – afhankelijk van het gekozen perspectief – door PS verdere besluiten genomen.
Visie Recreatie & Toerisme													Zaal	De Visie Recreatie & Toerisme komt naar verwachting in juni of augustus 2021 in de commissie. Het Masterplan biodiversiteit en de Voedselvisie zijn in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen. Maart 2021: BOT-overleg 80% versie
Toekomst Recreatieschappen Wijziging PRV, WKW NNN-gebieden (EFB/NLG)													Zaal	*BOB* De discussie over de toekomst van de recreatieschappen en de natuurwaarden in deze recreatiegebieden wordt gezamenlijk opgepakt door de commissies EEB en NLWM. Wordt na PS verkiezingen vervolgd.

Onderwerp	Nr	Indiener	Datum PS	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken GS
Bomen voor klimaat en stikstof	M68-2019	Zoon, F.A.S. (PvdD)	11-11-2019	Rommel, E.	PS verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om: • de kansen voor klimaatbossen met locaties in beeld te brengen	05-07-2021 GS zullen PS voor het einde van 2021 informeren over de voortgang van de uitvoering van de bossenstrategie. Er zijn al wel enkele onderdelen van de bossenstrategie waar al een resultaat over te melden is. PS zijn op 10 juni 2021 per brief (kenmerk 1455348/1644373) geïnformeerd over de aanvraag van Rijksmiddelen uit het Programma Natuur. In augustus 2021 staat dit onderwerp op de agenda van de commissie NLG. In deze aanvraag zijn maatregelen opgenomen die de huidige bossen moeten revitaliseren. Revitalisering van bestaande bossen is een van de doelstellingen uit de bossenstrategie. Doel is het huidige bos in kwaliteit te doen toenemen en meer klimaatbestendig te maken. Er is circa 1,5 miljoen euro aangevraagd voor maatregelen die de huidige bossen in NH kunnen revitaliseren. Dit gaat om de huidige bossen in beheer bij de recreatieschappen, van Staatsbosbeheer, de bossen in het Gooi van GNR en de bossen bij Leyduin (Landschap NH). De Maatregelen bestaan uit het verbeteren van de mineralenbalans in de bodem, het verwijderen van invasieve exoten, het omvormen van eentonige bosvakken naar meer

						diverse bossen en recreatieve zonering zodat er in delen meer rust komt voor natuur. In de aanvraag bij het Rijk is ook 1,8 miljoen euro aangevraagd waarmee de provincie 31 hectare boscompensatie gaat realiseren voor eind 2023. 17-03-2021 Op 15 maart 2021 is de Bossenstrategie besproken in de Statencommissie NLG. Hierbij is geconstateerd dat GS in 2021 stappen zal zetten om de bossenstrategie uit te voeren, en dat hierover eind 2021 aan de Staten zal worden gerapporteerd. Wij streven ernaar om die rapportage tevens te gebruiken om verslag te doen over de uitvoering van de motie, en deze vervolgens af te doen. 27-01-2021 In PS van 14-12-2020 is op verzoek van de indiener van de motie besloten dat het afdoeningsvoorstel van deze motie in de RWKcommissie van 11 januari werd geagendeerd. Naar aanleiding van de bespreking in deze commissie is aangegeven dat GS schriftelijk terugkomt op deze motie. 22-09-2020: Uit besluitenlijst GS d.d. 08-09-2020: In het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken! is klimaat een belangrijk thema. In het Noord-Hollands Actieprogramma Klimaat (APK) worden de provinciale klimaatacties uitgewerkt. De acties betreffen de energie-infrastructuur, duurzame elektriciteitsopwekking, de gebouwde omgeving,

						de industrie, mobiliteit, landbouw en landgebruik, en de verduurzaming van de eigen organisatie. Het Actieprogramma laat in de volle breedte zien wat de provincie deze collegeperiode doet om in 2030 te komen tot 49 procent minder CO2-uitstoot. Besluit GS 08-09-2020: 1. Het Noord-Hollands Actieprogramma Klimaat vast te stellen 2. Dit Actieprogramma door middel van bijgaande brief ter bespreking aan PS aan te bieden 3. PS te verzoeken Moties M68/11-11-2019, M103/18-11-2019, M106/18-11-2019, M107/18-11-2019, M111/18-11-2019, M69/11-11-2019, M45/30-9-2019 en M46/30-09-2019 als afgedaan te beschouwen. 12-08-2020 Over de voortgang in onze bijdrage aan de Bossenstrategie, die wij zien als de invulling van deze motie, hebben wij uw Staten bij brief nr. 1370926/1431534 van 2 juni 2020 geïnformeerd. Wij zijn nu met de betrokken terreinbeheerders in overleg over de verdere uitwerking van omvang en locatie van extra bos binnen het NNN. Ook werken we verder uit waar de compensatie moet plaatsvinden van het bos dat gekapt gaat worden ten behoeve van de realisatie van onze natuurdoelen. Over mogelijke locaties voor extra bos buiten het NNN informeren wij u binnenkort in de volgende brief aan uw Staten over de

						voortgang in onze bijdrage aan de Bossenstrategie. 28-04-2020 In onze brief nr. 1390926/1371108 aan uw Staten van begin maart over de Bossenstrategie van Rijk en provincies hebben wij aangegeven dat onze provinciale bijdrage aan deze Bossenstrategie gezien kan worden als de invulling van motie 68-2019 'Bomen voor klimaat en stikstof'. Alle provincies is gevraagd om eind april over vier onderwerpen informatie aan te leveren, te weten 1. Mogelijkheden voor extra bosaanleg binnen het NNN 2. Benodigde compensatie in verband met boskap ten behoeve van natuurdoelen vanaf 2017 3. Gewenste acties voor de vitalisering van het bestaande bos en 4. Mogelijkheden voor versterking van het landschap door de aanleg van houtige elementen. Wij hebben de eerste drie vragen ook voorgelegd aan de terreinbeherende organisaties in de provincie en ronden op basis daarvan nu onze bijdrage af. De volgende stap is dat de ambtelijke bijdragen van de provincies en de bijdragen die aan diverse organisaties uit de bossector zijn gevraagd naast elkaar gelegd worden om tot een totaalbeeld te komen. Daarover vindt weer overleg plaats met de provincies. Dit alles moet leiden tot een ambtelijke concept Bossenstrategie vóór de

						zomer, waarover na de zomer bestuurlijke besluitvorming plaatsvindt.
Leefbaarheidsmonitor	M96-2019	Leerink, G.L.J. (PvdA)	11-11-2019	Olthof, J.	PS verzoeken het college van GS: • In het kader van de uitwerking van de kaders van de leefbaarheidsfondsen een integrale provinciale leefbaarheidsmonitor te ontwikkelen, waarin gebiedsgericht zoveel mogelijk factoren welke van invloed zijn op een gezonde en vitale leefomgeving worden meegenomen	03-06-2021 Het ontwikkelen van een leefbaarheidsmonitor n.a.v. motie 96-2019 wordt opgenomen in de brede basismonitor van de provincie Noord-Holland. De brede basismonitor is een integrale monitor waarin indicatoren van gezonde leefomgeving, welvaart en welzijn worden samengebracht. De brede basismonitor is naar verwachting medio december 2021 gereed. 01-04-2021 De ontwikkeling van een leefbaarheidsmonitor n.a.v. motie 96-2019 wordt opgenomen in de brede basismonitor van de provincie Noord-Holland. De brede basismonitor is een integrale monitor waarin indicatoren van gezonde leefomgeving, welvaart en welzijn worden samengebracht. Een planning voor het opleveren van de brede basismonitor is naar verwachting medio mei gereed. 06-01-2021 De monitor is meegenomen als onderdeel van het Programma Gezonde Leefomgeving. Een eerste versie van de monitor wordt in het voorjaar van 2021 aangeboden aan PS. 10-08-2020 De monitor is meegenomen als onderdeel van het Programma Gezonde Leefomgeving. Een eerste versie van de monitor wordt in het voorjaar van 2021 aangeboden aan PS 25-03-2020 De

						monitor wordt onderdeel van het Programma Gezonde Leefomgeving. Het programmaplan wordt naar verwachting in mei door GS vastgesteld en daarna aan PS gestuurd. 29-01-2020 De leefbaarheidmonitor wordt meegenomen als onderdeel van het programma Gezonde Leefomgeving. In de loop van 2020 zal een eerste versie van de monitor worden gepubliceerd.
Leidraad Weidevogels	M116-2020	Wijnen, van T.K. (GroenLinks)	05-10-2020	Rommel, E.	PS verzoeken het college van GS te komen met een voorstel voor een Leidraad Habitat voor Weidevogels voor gemeentes om te raadplegen als zij deze kernkwaliteit in stand moeten houden.	01-06-2021 Het vormgeven van het Actieplan weidevogels is gepland voor het najaar van 2021. 17-03-2021 Het opstellen van de leidraad is in ambtelijke voorbereiding. Het is ons voornemen de leidraad uiterlijk eind 2021 vast te stellen. 11-01-2021 Het opstellen van de leidraad is in ambtelijke voorbereiding. Het is ons voornemen de leidraad uiterlijk eind 2021 vast te stellen.
Motie RO-instrumenten voor Voedselvisie en Masterplan Biodiversiteit	M13-2021	Cardol, M.T. (GroenLinks)	01-02-2021	Zaal, I.	PS verzoeken het College: 1. Om bij het voorbereiden van de Omgevingsverordening 2.0 na te gaan of RO-instrumenten van de Provincie bruikbaar zijn ter bevordering van de doelen van de	23-09-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 21-09-2021: Provinciale Staten hebben op 1 februari 2021 met motie M13-2021 het college van Gedeputeerde Staten opgeroepen na te gaan of RO-instrumenten van de Provincie bruikbaar zijn ter bevordering van de doelen van de Voedselvisie en het Masterplan Biodiversiteit daarbij extra aandacht te geven aan de overgangszones tussen Natura2000-gebieden en het omringende

					Voedselvisie en het Masterplan Biodiversiteit. 2. Daarbij extra aandacht te geven aan de overgangszones tussen Natura2000-gebieden en het omringende landelijk gebied. 3. Daarbij het level playing field voor bedrijven in onze provincie ten opzichte van landelijke en/of Europese wet- en regelgeving te waarborgen. 4. Hierover bij de behandeling van de Omgevingsverordening 2.0 te rapporteren aan Provinciale Staten	landelijk gebied en daarbij het level playing field voor bedrijven te waarborgen. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan deze motie. Besluit GS: 1. Bijgaande brief aan Provinciale Staten te verzenden 2. Provinciale Staten te verzoeken motie M13-2021 als afgedaan te beschouwen. 05-07-2021 De motie wordt uitgewerkt. Wij verwachten u na het zomerreces verder te kunnen informeren. 01-04-2021 De motie wordt uitgewerkt, verwachte reactie van GS aan PS is mei 2021.
Motie Bijdrage Provincie NH aan actie "Kruidenrijk grasland"	M50-2021	Klein, M.C.A. (ChristenUnie)	17-05-2021	Rommel, E.	PS Verzoekt GS: 1. Net als de provincies Noord-Brabant, Groningen, Utrecht en Gelderland €15.000 te doneren aan de crowdfunding-campagne voor 101	26-10-2021 uit besluitenlijst GS d.d. 07-09-2021: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland dragen € 15.000,- bij aan de crowdfunding actie van Stichting Urgenda voor kruidenrijk grasland. Dit gebeurt als uitvoering van de motie van Provinciale Staten (M50-2021) die op 17 mei 2021 is aangenomen. De bijdrage zal gebruikt worden

					hectare kruidenrijk grasland 2. Dekking te vinden binnen de huidige begroting.	door Urgenda om deelnemende boeren in Noord-Holland korting te geven op de inkoop van zaadmengsels voor kruidenrijk grasland. Besluit GS: 1. Stichting Urgenda een incidentele subsidie van € 15.000,- te verlenen voor de crowdfunding-actie kruidenrijk grasland 2. Voor deze incidentele subsidie af te wijken van Aanwijzing 5 arrangement 2 van de Provinciale Verantwoordingssystematiek, welke is vastgelegd in het besluit van Gedeputeerde Staten houdende regels omtrent aanwijzingen voor de subsidieverstrekking Noord-Holland 3. Van het hierboven genoemde besluit Aanwijzing 4 arrangement 1 toe te passen en het subsidiebedrag van €15.000,- in één keer te verlenen en vast te stellen 4. Provinciale Staten voor te stellen motie 50-2021 af te doen middels bijgevoegde brief aan PS. 01-06-2021 Momenteel wordt uitgewerkt hoe de beoogde bijdrage aan de actie geformaliseerd kan worden. In de planning streven we naar afhandeling hiervan nog voor het zomerreces, of kort daarna.
Motie beschermin g kwetsbaarst e eerst	M54-2021	Zoon, F.A.S. (PvdD)	17-05-2021	Rommel, E.	PS roepen het College van Gedeputeerde Staten op: - bij de uitvoering prioriteit te geven aan verlaging	23-09-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 21-09-2021: Met het Programma Natuurnetwerk (PNN) wordt verantwoording afgelegd over de voortgang en programmering van het Natuurnetwerk Nederland. Het programma sluit aan bij de

					stikstofdepositie bij de zeer stikstofgevoelige habitattypen en bij de geselecteerde prioritaire habitats2.	gebiedsgerichte en integrale werkwijze die vanaf 2020 is ingezet en steeds meer vorm krijgt in de verschillende (deel)gebieden. Het Programma Natuurnetwerk wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Besluit GS: 1. De bijgevoegde Statenvoordracht vast te stellen, waarin aan Provinciale Staten wordt voorgesteld het Programma Natuurnetwerk 2022 vast te stellen 2. De Statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit aan Provinciale Staten te zenden met bijgaande brief 3. Aan Provinciale Staten voor te stellen motie M54-2021, aangenomen op 17 mei 2021, af te doen. 04-06-2021 De projectleiders die de gebiedsprocessen trekken nemen deze motie mee in de uitvoering van hun gebiedsproces. Provinciale Staten zullen over de uitvoering geïnformeerd worden via het Programma Natuurnetwerk.
Motie “Ladder van Leisure'	M88-2021	Smaling, E.M.A. (SP)	28-06-2021	Zaal, I.	PS draagt Gedeputeerde Staten op: Een Ladder van Leisure te ontwikkelen die recreatief gebied in Noord-Holland in kaart brengt op basis van mogelijkheden en	

					kwetsbaarheden en daarmee een ondersteunend instrument vormt voor de Visie Recreatie en Toerisme	
Motie Slim en in lijn met wetenschap investeren (ROM)	M93-2021	Kostic, I. (PvdD)	28-06-2021	Zaal, I.	PS roepen Gedeputeerde Staten op: - zich binnen ROM hard te maken voor aanpassen van kaders, zodanig dat het no harm-principe ook gaat gelden voor biodiversiteit en voor alle investeringen van toepassing zal zijn	
Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen	M92-2021	Cardol, M.T. (GroenLinks)	28-06-2021	Loggen, C.	PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: 1. Het Rijk dringend te verzoeken te stoppen met het verstrekken van vergunningen die de natuur op het Wad belasten, zoals voor gas- en zoutwinning in de	25-10-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 28-09-2021: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland sturen een brief aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, waarin zij de minister oproepen te stoppen met gasboringen in de Waddenzee. Eerder had Provinciale Staten van Noord-Holland al in een motie deze wens uitgesproken. Besluit GS: 1. de brief, waarin een oproep staat om gasboringen in de Waddenzee te stoppen, te verzenden aan de minister van Infrastructuur en

					Waddenzee, de aanleg van kabels op ecologisch gezien onwenselijke tracés door het Wad en onder Schiermonnikoog en het toelaten van lozingen door een gasbooreiland ten noorden van de Waddeneilanden. 2. Er bij de uitvoering van het resterende deel van het Waddenfonds op aan te dringen deze externe bedreigingen extra aandacht te geven en projecten te toetsen in hoeverre ze inspelen op de mondiale transities en of ze klimaat-adaptief zijn	Waterstaat 2. Een afschrift van deze brief te sturen aan Provinciale Staten 3. PS voor te stellen motie M92-2021 hiermee als afgedaan te beschouwen.
Motie CO2 opslag versus haalbaarheidsstudie Groen	M103 - 2021	Leerink, G.L.J. (PvdA)	05-07-2021	Olthof, J.	PS v erzoekt het college van GS: - De Tweede Kamer en betrokken bewindslieden voor 8 juli actief op de hoogte te brengen van boven	

staal/Zeester					genoemde overwegingen en standpunt -Zich maximaal in te spannen om er voor te zorgen dat er geen onomkeerbaar besluit genomen wordt met betrekking tot ondergrondse CO2 opslag zolang de resultaten van dit onderzoek niet bekend.	
Motie Problemen Tata Steel niet doorschuiven, maar bij de bron aanpakken	M102 - 2021	Kostic, I. (PvdD)	05-07-2021	Olthof, J.	PS spreken uit: - end-of-pipe maatregelen zoals afvang (en uiteindelijk opslag) van CO2 van Tata Steel in principe onwenselijk te vinden - van het Rijk volop inzet te willen op technieken waarbij geen CO2 ontstaat (bronaanpak)	
Motie Houd rekening met dierenwelzijn	M164 - 2021	Kostic, I. (PvdD)	13-09-2021	Loggen, C.	PS spreken uit: - ook in het kader van het Waddenfonds dierenwelzijn belangrijk te vinden en roepen het	

					Waddenfonds op: - om bij de selectie van de te ondersteunen activiteiten/projecten expliciet dierenwelzijn mee te laten wegen	
Motie Ecologie en natuur bij nieuwe organisatie Hollandse waterlinies	M192 - 2021	Zoon, F.A.S. (PvdD)	08-11-2021	Rommel, E.	PS verzoeken GS: - met de andere drie provincies in gesprek te gaan om in provinciale beleids- en uitvoeringsplannen ecologie en natuur te koppelen aan het werelderfgoed.	
Motie Broedplaats Blakende Bollen	M214 - 2021	Cardol, M.T. (GroenLinks)	08-11-2021	Rommel, E.	PS verzoeken het college: 1. Het landelijke fieldlab biologische bloembollen op het terrein van Huiberts Bloembollen dat er mede op is gericht scholieren, studenten en wetenschappers een plek te geven voor ontmoeting en inspiratie een extra impuls te geven. 2. Dat te doen	

					door aanstelling bij het fieldlab van een kwartiermaker die binding heeft met de sector, de broedplaats kan helpen ontwikkelen, relaties kan leggen, als ambassadeur kan optreden en telers kan helpen bij het opzetten van structurele meerjarige projecten (bodembeheer, teelt en gewasbescherming op natuurlijke basis en waterbeheer). 3. Hiervoor €50.000 op te nemen in de begroting 2022.	

Openstaande toezeggingen Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu – voor commissie NLG 22-11-2021

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken
Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) inventarisatie Tata Steel	NLG	25-10-2021	Olthof, J.	Gedeputeerde zal ervoor zorgen dat de door de Kamer geëiste rapportage (voor 1-12-2021) ook aan de Statenleden wordt toegezonden. Indien er updates zijn zal gedeputeerde de Staten hierover informeren. Hij zal de (updates van de) moties die de provincie met de landelijke overheid oppakt meenemen. GS zullen de Staten informeren over de stand van zaken. Voortgang Groen Staal: Hoe kan e.e.a. versneld worden? Hoe kan de Roadmap+ beter worden vastgelegd en hoe kan e.e.a. worden gemeten? Gedeputeerde hoopt de komende weken meters te kunnen maken en de Staten te kunnen informeren over een stappenplan. Hij zal met alle partijen, zoals de ILT, het RIVM, Tata en FNV, aan tafel zitten om te bekijken wie wat wanneer gaat doen. Statenlid Kostic (PvdD) wijst erop dat Tata de gezondheid van inwoners, waaronder ook kinderen, ernstig schaadt. GS hebben toegezegd om van de juridische mogelijkheden het voorzorgsbeginsel en het recht op gezondheid en leven toe te passen. Wanneer komt dit richting de Staten, zodat zij er eventueel meer op kunnen ingrijpen? Gedeputeerde Olthof meent dat een en ander al onderweg is naar de Staten. Hij gaat ervan uit dat het deze week door PS wordt ontvangen. Gedeputeerde had vanuit de OD graag een termijn gegeven wat betreft het ZZS vermijdings- en reductieprogramma. Op dit moment heeft hij echter nog geen	GS informeren middels de maandelijke bijlage Informatievoorziening inzake Tata Steel en Harsco Metals

				harde deadline. Gedeputeerde gaat derhalve nu ook geen toezeggingen doen. Hij zal er wel voor zorgen dat de commissie binnen een paar dagen een deadline ontvangt. De heer Roosendaal (VVD) vraagt de organisatorische opzet van de OD's te evalueren. Tijdens het werkbezoek aan Tata en in de goede presentaties van de verschillende OD's werd duidelijk dat er meerdere OD's bezig zijn met hetzelfde bedrijf. Dit klinkt niet heel efficiënt vanuit de toezichthoudende rol. Gedeputeerde Olthof zegt toe dat GS hier zeker naar zullen kijken. Een van de adviezen in het rapport van de commissie Van Aartsen is om ook te kijken naar de opzet van de Omgevingsdiensten. Gedeputeerde Olthof acht het raadzaam om wellicht te zijner tijd een technische briefing over de (werking van de) modellen te organiseren. De voorzitter noteert dat daar behoefte aan is.	
6.0 Inspreekbijdrage n agendapunt 6 (zie toelichting) 6.a RIVM-rapport Depositieonderz oek IJmond 2020 6.b Informatievoorzi ening VTH bij	NLG	20-09-2021	Olthof, J.	Gedeputeerde geeft aan dat de provincie veelvuldig contact heeft met de bewoners. Zij probeert alle vragen die worden gesteld zo goed en zo kwaad mogelijk te beantwoorden. Wellicht zijn niet alle vragen (naar tevredenheid) beantwoord. Naar aanleiding van de inspraak van mevrouw Valent zal gedeputeerde nogmaals specifiek nakijken welke vragen eventueel nog niet zijn beantwoord. Samen met het ministerie zal bekeken worden waar de hiaten zitten, op welke punten aanscherping kan plaatsvinden en welke partijen/routes hiervoor nodig zijn (Europa of enkel Nederlandse regelgeving).	Dit is afgedaan. Gedeputeerde Olthof heeft ook nog gesproken met mevrouw Valent. Proces loopt zie ook brief I&W tkn gestuurd aan PS bij VTH-taken brief 16 november.

provinciale bedrijven d.d. 14 september 2021				Gedeputeerde Olthof antwoordt dat Tata 2030 als einddatum heeft opgegeven waarop de nieuwe fabriek staat. FNV en werkgroep Zeester hebben duidelijk aangegeven dat het sneller kan (2025). Gedeputeerde heeft toegezegd dat hij vanuit de provincie de maximale inspanning zal verrichten, met Tata en alle overige betrokkenen, om het proces zo snel mogelijk te laten verlopen. Hij wil derhalve de komende tijd in kaart brengen wat er nodig is om zo snel mogelijk te kunnen overstappen op de nieuwe techniek. Met andere woorden, 2030 is ook voor gedeputeerde te ver weg. De Staten zullen hierover terugkoppeling ontvangen en wat gedeputeerde betreft wordt een en ander ook meegenomen in het plan van aanpak. De Staten ontvangen binnenkort vanuit Tata een concrete invulling van wat de Roadmap inhoudt. Het betreft niet alleen maar 65% minder stof vanuit Tata of 85% minder geur in 2023; er zitten ook concrete maatregelen onder. Gedeputeerde wil bekijken hoe de toezeggingen in tijd hard gemaakt kunnen worden. Hoe hard is die deadline van 2023? Kan die met elkaar worden vastgelegd? En kunnen de resultaten vervolgens worden gemeten? De provincie wil op basis van de toezeggingen door Tata ook onafhankelijk kunnen beoordelen waar men vandaag staat en of de 65% of 85% wordt gerealiseerd. Met het RIVM en de ILT zal bekeken worden wat er nodig is om dit te meten. Ook Tata staat ervoor open om er met elkaar naar te kijken en afspraken over te maken. Gedeputeerde heeft de ambitie om het de komende weken verder uit te werken en te vertalen naar concrete acties en een plan van aanpak. Hij zal de Staten in het proces meenemen. Gedeputeerde Olthof deelt de zorg van mevrouw Gonggrijp (D66) en erkent dat de sfeer in Wijk aan Zee er niet beter op wordt. Daar het vertrouwen tot een nulpunt was gedaald, is er prioriteit gegeven aan het realiseren van concrete	

				maatregelen om de gezondheid te verbeteren. Gedeputeerde ziet bij veel inwoners van Wijk aan Zee wel de gemene deler dat Tata niet weg hoeft. Het moet echter wel veel schoner en gezonder; niet in 2030, maar nú. Ook de gemeenten spelen een heel duidelijke rol bij de sfeer. Gedeputeerde gaat met hen in overleg om te bekijken of er extra steun op dit punt kan worden toegekend. Gedeputeerde heeft het Rijk opgeroepen om met elkaar op het gebied van de gezondheid het maximaal toelaatbaar risico te bepalen. Anders wordt er van incident naar incident en van onderzoek naar onderzoek gehobbeld en heeft de provincie geen instrumenten om te kunnen handhaven. De heer Roosendaal (VVD) vraagt wanneer gedeputeerde hier duidelijkheid over denkt te hebben. Gedeputeerde Olthof kan nu geen termijn noemen, aangezien hij de impact ervan nog niet kan overzien. Hij zal de Staten echter meenemen in de voortgang van de gesprekken met het Rijk.	Dit gebeurt middels bijlage VTH-taken.
Actualiteit inzake het RIVM- rapport over de uitstoot van PAK's en lood door het fabriekscomplex van Tata Steel.	PS	13-09-2021	Olthof, J.	Motie 148 SP 50PLUS/PvdO en de PvdD: Tata deadline is zeer belangrijk. Ik doe de toezegging dat daar waar het gaat over maatregelen en ambities, er een termijn aan gekoppeld moet zijn. Motie 150 betreft het vervolgonderzoek bij kinderen. We zijn in overleg met de IJmondgemeenten. Gemeenten zijn eigenaar van de GGD en geven de GGD zelf opdracht. Ik ga binnen het Bestuurlijk overleg met de IJmondgemeenten bespreken wat mogelijk is. Daarmee voldoe ik feitelijk aan de motie. Ik ga kijken wat de GGD hierin zou kunnen doen en wat er al loopt. Ik bespreek dit met mijn collega's van de gemeenten.	
Voortgangsrapportage Programma Tata	NLG	30-08-2021	Olthof, J.	Statenlid Kostic vroeg voorts naar een overzicht van wet- en regelgeving. De provincie wil graag aanvullende regelgeving op het gebied van ZZS, cumulatie	

Steel 2020-2050 incl. afdoeningsvoorstel Motie 25-2021 Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 24 augustus 2021				en piekbelasting. Gedeputeerde Olthof gaat bekijken hoe een en ander het beste in beeld kan worden gebracht (op stofniveau of anderszins). Op de vraag hoe de resultaten meetbaar gemaakt worden, antwoordt gedeputeerde dat via de luchtmeetnetten en eNose-netwerken een effect van de ingrepen zichtbaar zal moeten worden. Die resultaten zullen met PS worden gedeeld.	
Uitvoeringsplan 2021 Schone Lucht Akkoord	NLG	30-08-2021	Olthof, J.	Tot slot oppert mevrouw Jellema (PvdA) een voorstel c.q. idee ten aanzien van de Gezonde Leefomgeving. In de presentatie van hedenmorgen werd gezegd dat het onmogelijk is om de gezonde leefomgeving als uitgangspunt voor alles te nemen. Waarom kan dat niet? Is het mogelijk om het item Gezonde Leefomgeving te laten terugkomen en aan te stippen in alle relevante voordrachten, zoals thans ook steeds een klein item aan Europa wordt gewijd? Hoe staan GS en de commissie hiertegenover? De Partij van de Arbeid zou hiertoe eventueel een initiatiefvoorstel kunnen indienen. Gedeputeerde Olthof merkt op dat hij de ambitie van mevrouw Jellema deelt. Gedeputeerde kan echter niet namens het hele college de toezegging doen dat het in alle relevante voordrachten expliciet wordt opgenomen. Hij hoopt dat mevrouw Jellema hem tot de eerstvolgende Statenvergadering a.s. de gelegenheid biedt om na te gaan wat een dergelijke toezegging behelst en hoever die reikt. Mevrouw Jellema (PvdA) heeft begrip voor het antwoord van gedeputeerde Olthof en zal hem niet over de kling jagen. Zij stelt voor om er contact over te onderhouden en het tijdens de eerstvolgende commissievergadering wederom te bespreken.	Bij de rondvraag in NLG 20-09-2021 informeert mevr. Jellema naar haar voorstel ten aanzien van de gezonde Leefomgeving. Gedeputeerde Olthof antwoordt dat hij het onderwerp gezonde leefomgeving conform toezegging breed zal bespreken binnen GS. Hij komt er derhalve bij de Staten op terug.

				Gedeputeerde Olthof kan zich in dat voorstel vinden en komt er zo spoedig mogelijk bij de Statenleden op terug.	
Rondvraag over Omgevingsdiensten (D66, L. Gonggrijp)	NLG	30-08-2021	Olthof, J.	Mevrouw Gonggrijp (D66) merkt op dat bedrijven de plicht hebben om energiebesparende maatregelen te nemen. Het is de taak van de OD's hierop te controleren. Graag hoort D66 in hoeverre de controle op dit specifieke punt verloopt. Mevrouw Gonggrijp (D66) bedankt gedeputeerde voor diens beantwoording. Hij geeft aan dat er met veel bedrijven die onder het bevoegd gezag vallen, afspraken worden gemaakt. Wordt er echter ook op gecontroleerd dat die afspraken daadwerkelijk gestalte krijgen? Gedeputeerde Olthof antwoordt dat als er maatregelen in de vergunning zijn opgenomen, er tijdens de controle wordt bekeken in hoeverre aan die verplichtingen wordt voldaan. Wat de communicatie betreft, zal gedeputeerde bekijken wanneer en hoe de provincie hierover een terugkoppeling kan geven. Statenlid Kostic (PvdD) heeft een vervolgvraag. Op de website van Noord-Holland staat dat de wet bedrijven die veel energie verbruiken, verplicht om besparingsmaatregelen te nemen die zich in 5 jaar terugverdienen. Op dit moment voldoet slechts 9% van de bedrijven in Noord-Holland volledig aan deze plicht. Kan gedeputeerde Olthof hierop reflecteren als hij met een update komt? Is dit percentage nog steeds actueel? Gedeputeerde Olthof zal een en ander verifiëren en er op een later moment bij de commissieleden op terugkomen.	Dit onderwerp staat bij de cie RWK op de agenda in nov-2021. Evenals hierboven in cie RWK.
Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, Ontwerpbegroting 2022 en	PS	05-07-2021	Olthof, J.	Statenlid KOSTIÇ (PvdD): Stel dat gemeenten het wel willen, maar er de financiën niet voor hebben. Bent u er dan op tegen dat de provincie op andere wijze het traineeship helpt op te starten? Als het gaat om de financiële gevolgen dan zal ik vragen aan de Omgevingsdienst om een overzicht voor de commissiebehandeling te leveren.	

Jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG)					
Uitkomsten inventarisatie ZZS uitvraag	NLG	21-06-2021	Olthof, J.	Mevrouw Koning-Hoeve (CDA): De provincie en de OD's hebben moeite om de inventarisatie bij afvalverwerkende bedrijven goed in beeld te krijgen. Er is sprake van een landelijke harmonisatie van de uitvraag bij afvalbedrijven. Kan deze binnen afzienbare tijd worden gerealiseerd? Wat is het tijdspad? En hoe wordt ervoor gezorgd dat de geharmoniseerde uitvraag ook echt effectiever zal zijn en zal gaan leiden tot een hoge respons op de uitvraag naar ZZS? Gedeputeerde Olthof geeft aan dat hij het exacte tijdspad nog niet helemaal helder voor ogen heeft, maar dat er volop aan wordt gewerkt. Hij zal alsnog later kunnen aanleveren wanneer wat verwacht wordt. De afgasbehandelingsinstallatie bij Tata moet in september worden opgeleverd. De provincie zal daarop handhaven en erop toezien dat het ook daadwerkelijk gebeurt. In antwoord op de vragen van mevrouw Er herhaalt gedeputeerde Olthof zijn toezegging dat GS na de zomer komt met voorstellen over de VTH-rapportage. Bekeken wordt hoe de ZZS daarin een plek kunnen krijgen.	
Voordrachten omgevingsdiensten: Jaarstukken en resultaatbestem	NLG	07-06-2021	Loggen, C. (water)	PS vormen uiteindelijk het kaderstellend orgaan met budgetrecht. Gedeputeerde is wel bereid om het in kaart te brengen. Hij schetst kort de geschiedenis. Bij het overdragen van de taken aan de OD heeft de provincie destijds al een schouw genomen om te bezien welke extra taken er overgaan. Daar zijn ook de bijbehorende middelen voor gegeven. Gedeputeerde was	Bij de rondvraag in NLG 20-09-2021stelt Statenlid Kostic de vragen opnieuw aan de orde. Gedeputeerde

ming 2020, Begrotingswijziging 2021, Kadernota en begroting 2022 4.a.1 Zienswijze begroting 2022 Omgevingsdienst NZKG 4.a.2 Zienswijze begroting 2022 Omgevingsdienst IJmond 4.a.3 Zienswijze 1ste begrotingswijziging 2021, ontwerpbegroting 2022, Jaarstukken 2020 en resultaatbestemming 2020 van de OD NHN				derhalve enigszins verbaasd over de aanbevelingen in het rapport. Om die reden wordt het gesprek aangegaan. Als een dergelijk signaal ook van de directie van de OD komt, dan zal met elkaar bekeken worden wat er nodig is en welke budgetten daaruit voorvloeien. Gedeputeerde komt er in dat geval bij de Statenleden op terug. Tijdens de technische briefing heeft de heer Mangal (DENK) een vraag gesteld over de IT-kwaliteit van de medewerkers. Als voorbeeld noemde hij Waternet. Het antwoord luidde dat de OD's niet over Waternet gaan, maar wel over de waterkwaliteit. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar, mede gelet op het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer? De OD's houden voorts toezicht op bruggen, sluizen en gemalen. Momenteel is een technisch probleem aan de orde met het 3G-netwerk, dat volgend jaar wordt uitgefaseerd. De heer Mangal verwacht dat Waternet niet de enige instantie zal zijn die daar hinder van zal ondervinden. Ook andere gemalen die buiten Waternet vallen, zullen daarmee te kampen hebben. Hebben de OD's voldoende capaciteit en geld om dit soort problemen op te lossen of in ieder geval te controleren? Gedeputeerde acht het goed om het signaal dat de heer Mangal afgeeft, aan de orde te stellen in zijn bila's met de dijkgraven.	Olthof geeft aan dat hij de antwoorden thans niet paraat heeft. E.e.a. is ook in PS aan de orde geweest en Statenlid Kostic (PvdD) heeft voornoemde vragen ook aan gedeputeerde Loggen gesteld. Gedeputeerde Olthof neemt de vragen derhalve mee en er zal op worden terugkomen.

4.a.4 Zienswijze Provinciale Staten op 1ste begrotingswijziging 2021, ontwerpbegroting 2022 en de voorlopige jaarstukken 2020 van de OFGV					
RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond	NLG	19-04-2021	Olthof, J.	Onderhavig rapport betreft een eerste tussenrapportage. Er komt nog een vervolgtraject. Voorts wordt bekeken of er onder de bewoners behoefte en bereidheid is om mee te werken aan een dagboekonderzoek. Het RIVM heeft aangegeven dat dit zinvol kan zijn om een betere duiding te krijgen. De suggestie wordt derhalve serieus bekeken. Voor het dagboekonderzoek wil gedeputeerde eerst in overleg met de bewoners om te informeren of zij bereid zijn hier hun medewerking aan te verlenen. Indien ergens de komende weken hierover een standpunt wordt ingenomen, zal gedeputeerde dit zo snel mogelijk met PS delen. Gedeputeerde acht een vervolg nuttig teneinde nog meer informatie te krijgen. Daarin wordt ook de bronvermelding meegenomen. Een en ander wordt in het najaar verwacht. Voorts staat er nog een depositieonderzoek op de planning om te achterhalen wat er precies in de stof zit die in de IJmond, waaronder in Wijk aan Zee, neerdaalt.	20-09 Rapportage RIVM stofdepositie (B-agenda)

				De heer Mangal (DENK) vraagt of reeds gesproken wordt over een luchtzuiveringsinstallatie en of die op elke school in de omgeving van Tata zal worden geïnstalleerd. Gedeputeerde Olthof meent dat er breed gesproken wordt met de directie van de school en de GGD over wat er nodig is op de scholen. De laatste stand van zaken en nadere details zal hij opvragen bij zijn collega in Beverwijk. Gedeputeerde Olthof geeft aan dat GS regelmatig overleg voeren met de drie wethouders van de IJmond over dergelijke vraagstukken. In dezen heeft de wethouder van Beverwijk het opgepakt. Gedeputeerde zal bij hem informeren hoe de gesprekken met de scholen en GGD zijn verlopen, naar welke maatregelen wordt gekeken en wanneer daar iets over verwacht mag worden.	Dit is gemeld in een BO Industrie en gezondheid met de IJmondgemeenten.
Actualiteit inzake de brief van de ILT over inventarisatie van ZZS Tata en de recent brand.	PS	12-04-2021	Olthof J.	Tata refereert aan een vergunning, die in 2003 is afgegeven, en op basis waarvan Tata die (kwik)lozing mag plegen. Die vergunning en bijbehorende stukken zijn bij de Omgevingsdienst aangeleverd. Die worden nu beoordeeld. Ik verwacht daarover op korte termijn duidelijkheid. Klopt dat, of klopt dat niet? In hoeverre zijn die kwiklozingen wel of niet vergund? Ik hoop u daarover snel meer informatie te kunnen geven.	Deze informatie is aangeleverd in de VTH-taken brief.
Toekomstige wijzigingen in Gemeenschappelijke Regeling (GR) en wijziging gemeenschappelijke regeling OD NHN	NLG	15-03-2021	Olthof, J. Stigter, E.	Gedeputeerde Stigter antwoordt dat de juridische wijzigingen reeds worden bijgehouden in de "was/wordt-lijst". Hij zegt echter toe dat bij toekomstige wijzigingen in de GR een versie zal worden verschaft die ook voor niet juridisch onderlegden goed leesbaar is en waarin ook de consequenties voor PS zullen worden toegelicht. Aan Statenlid Kostic (PvdD) zegt gedeputeerde toe om richting de OD het verzoek mee terug te nemen om in het brede spectrum aan werkzaamheden van de OD ook de term "gezondheid" op te nemen.	
Rapport Randstedelijke Rekenkamer	NLG	11-02-2021	Olthof, J.	V.w.b. het mandaatbesluit met de OD NZKG merkt gedeputeerde op dat n.a.v. het Rekenkamerrapport bekeken zal worden waar het nog aangescherpt kan worden. Hij hoopt voor de zomer met een update van het mandaatbesluit naar	

'stof tot nadenken''				PS te komen, waarbij heel nadrukkelijk naar de aanbevelingen van het Rekenkamerrapport zal worden gekeken. Gedeputeerde bevestigt dat GS alle aanbevelingen overnemen. Het college heeft overigens bij de OD uitvraag gedaan wat nodig is om de stappen te kunnen te zetten en om het programma Tata en de Uitvoeringsagenda waar te maken. Daar heeft de OD een opgave voor verstrekt. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het bedrag van 2,8 miljoen euro. Indien zich iets voordoet waardoor het bedrag niet voldoende blijkt, dan zullen GS het opnieuw beoordelen. Op dit moment is daar geen sprake van. De VVD vroeg naar een gelijk speelveld. Gedeputeerde erkent dat Tata veelal de maatschappelijke discussie over VTH-taken domineert. Noord-Holland kent ruim 140 Brzo-bedrijven waar de provincie ook controleert. Tata heeft aangegeven dat het strengere wet- en regelgeving liever opgelegd krijgt vanuit Europa, zodat die voor alle vergelijkbare bedrijven geldt en niet sec voor Tata. Gedeputeerde denkt dat het terecht is om de strengere regels via de BBT op te leggen, want dan gelden die uiteindelijk voor alle spelers in de markt. Gedeputeerde bevestigt derhalve dat er wordt gestreefd naar een gelijk speelveld. De provincie gaat zowel via het Rijk als haar eigen lobbytraject in Europa aanhangig maken dat voor een aantal BREF's een actualisatie moet plaatsvinden. Statenlid Kostic (PvdD) vraagt of die lobby snel kan worden opgestart en of gedeputeerde PS daar regelmatig van op de hoogte wil houden. Gedeputeerde Olthof is daar uiteraard toe bereid. Maandelijks is er de VTH-brief. Er wordt thans bekeken hoe die kan worden geüpdatet zodat die voldoet aan de huidige wensen van PS. Daar zullen GS bij PS op terugkomen.	
Publiceren op Overheid.nl door OD's	NLG	25-11-2019	Tekin	Nav Rondvraag van den Heuvel over brief van St. Rust bij de Kust De organisatie had een goed punt over het publiceren door de OD's op overheid.nl. Dat is belangrijk voor de herkenbaarheid en de vindbaarheid. Gedeputeerde laat dit ambtelijk uitzoeken. Zodra hij het antwoord heeft, zal hij de commissie daarover informeren.	

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuille-houder	Inhoud	Stand van zaken
Strategie Noord-Hollandse Aanpak Stikstof Problematiek	PS	17 mei 2021	Rommel	Gedeputeerde Rommel geeft aan: Mocht het zo zijn het college het zicht heeft dat verleasen, na overleg en ook na het betrekken van de moties en de gedachtegangen daarbij, uitvoerbaar kan zijn, dan zal dat als een A-stuk op de agenda komen. ". De strategie stikstok problematiek wil GS 'lean en mean' vaststellen, zodat we het kunnen gebruiken als noodmaatregel voor kleine, maar toch heel belangrijke zaken, zoals de verbetering van een weg of van een NNN-gebied, zodat het later, als we dat verleasen gebruikt hebben, beter gaat en het beter is voor de natuur. Als we dat gaan invoeren dan wil ik dat aangeven voor de Staten op de A-agenda.	
Uitvoeringsagenda Voedselvisie 2021-2022	NLG	30 aug 2021	Zaal	Uitvoeringsagenda Voedselvisie 2021-2022: Gedeputeerde Zaal: De ontwikkelingen gaan snel. De provincie zal waar nodig en mogelijk bijsturen. De Statenleden zullen rapportages ontvangen over de projecten die worden opgepakt, over de subsidieregelingen die worden ingericht. Zij kunnen dan hun rol pakken om eventueel bij te sturen. Zij raad voorafgaand onderzoek af, omdat de provincie gewoonweg heel hard aan de slag moet. Zij gaat echter wel de effecten van de te nemen maatregelen gaan monitoren. Hierover zullen GS jaarlijks rapporteren aan PS. Gedeputeerde geeft aan dat er nog een brief naar de Staten komt waarin GS uitwerken hoe de inzet van de RO-instrumenten zal worden aangevlogen	
PIP Schil Naardermeer	NLG	30 aug 2021	Rommel	Pip Schil Naardermeer: Gedeputeerde zal nagaan of het publiceren van namen om juridische redenen niet noodzakelijk is. Dan zullen deze met onmiddellijke ingang uit de stukken moeten worden verwijderd.	

Overzicht biodiversiteit	NLG	25okt 2021	Rommel	Gedeputeerde **Rommel** (VVD) merkt op dat het overzicht over de biodiversiteit dit najaar volgt. Daarin wordt een en ander vertaald. Maar het is niet echt een indicator, aangezien dat heel lastig is. Binnenkort zal wel besproken worden hoe het met de biodiversiteit in Noord-Holland staat. Een exact moment kan gedeputeerde thans nog niet noemen, maar naar verwachting wordt het dit najaar.	
Technische briefing Taskforce – agrarisch natuur beheer	NLG	25 okt 2021	Rommel	Rommel: nogmaals op dat het goed is om een technische briefing over de taskforce te organiseren. De commissie kan dan zien hoe er wordt omgegaan met agrarisch natuurbeheer.	

Geachte dames, heren,

Gemiddeld om de 3 a 4 weken wordt er in onze wijk, Molenwijk in Haarlem, gejaagd op ganzen. Het betreffende weiland is nagenoeg geheel omzoomd door woningen. De jacht geeft voor omwonenden, fietsers, wandelaars en recreanten veel overlast. Niet alleen geluidsoverlast alsof je in oorlogsgebied woont of dat er naast je om de 3 weken vuurwerk wordt afgeschoten, maar ook in de vorm van kinderen die mensen met geweren kunnen zien schieten, aangeschoten ganzen die neerstorten in het park en in tuinen en daar hun doodstrijd leveren of verdrinken in aangrenzende wateren. Mensen kunnen de hagel letterlijk naast zich neer zien en horen vallen. Stelt u zich deze situatie aub voor in uw eigen wijk. Het is ronduit schokkend en bovendien dieronvriendelijk.

De jacht in Molenwijk met als argument Schiphol is met 16x in het jaar een ochtend een paar ganzen schieten zoals afgelopen jaar het geval was nauwelijks serieus te nemen, maar de gevolgen voor omwonenden en gebruikers van het gebied zijn desastreus.
Daarom zou ik graag ter verjaging van ganzen in onze wijk een permanente programmeerbare laser plaatsen.
Zo'n laser is effectiever dan de jacht, diervriendelijker en geluidloos.

Dit plan diende ik in voor Schalkwijk aan Zet, waarbij bewoners €70.000 mogen verdelen. Mijn plan werd democratisch gekozen in de top 3 en liet 52 andere plannen achter zich. Hoewel ik niet vraag om een verbod van de jacht, wijst de gemeente Haarlem mijn plan af en verwijst naar de provincie, aangezien u vergunninggever bent voor de jacht.

Dus ik ben hier vandaag met een vraag aan u: Bepaalt de provincie inderdaad of een gemeente een laser mag plaatsten en zo ja dan heb ik een verzoek: Laat u aub de gemeente Haarlem de gewenste laser plaatsten. Waar geen ganzen zijn is immers geen reden meer tot jacht. Jagen midden in een woonwijk, dat kan echt niet.

Dank u wel.

Brigitte van Kesteren,
Inwoner Molenwijk Haarlem

Nota overlast door stuifzand Blijdensteinsweg; verkorte inbreng Staten 22 nov
Fietsersbond doet oproep aan Provincie om de overlast op Europees fietspad te [doen] beëindigen

Gebruik door vele fietsers van dit fietspad in mooi landschap

Veel fietsers gebruiken het fietspad Blijdensteinsweg tussen Bergen en Schoorl aan Zee. Dit zijn mensen uit de buurt, maar ook toeristen uit binnen- en buitenland. Het is een fietsroute van Europese allure, te vergelijken met de DonauRadweg en Velo a Loire. Het is niet zomaar 'een fietspaadje'. Velen genieten van dit prachtige landschap.

internationale fietsers gebruiken met plezier de beroemdste fietsroute van Europa:
https://en.eurovelo.com/ev12

ANNIE IS OP WEG VAN MIDDEN-FRANKRIJK naar KOPENHAGEN, 28 april 2016	ONBEKENDE VACANTIEFIETSERS 16 JUNI 2021

Stuifduin bedreigt fietspad Verspyckweg – Blijndesteinsweg vanaf november 2020

Vanaf november 2020 zijn er problemen op dit fietspad, toen Staatsbosbeheer ophield met het zandvrij maken van het fietspad: een enorm stuifduin hindert deze route. Aanvankelijk wilde Staatsbosbeheer het pad niet vegen. Toen volgde zelfwerkzaamheden van de Fietsersbond:
https://www.nhnieuws.nl/nieuws/281701/overstekend-duin-doorn-in-het-oog-van-fietsersbond

Maart 2021 heeft Staatsbosbeheer dit pad geveegd. Staatsbosbeheer wil als beheerder van dit pad niet opnieuw vegen; zij beweert hiervoor geen geld te hebben.
Inmiddels filmen en fotograferen wij vele slippende, afstappende en soms ook vallende fietsers; vanaf de fiets kijk je tegen een berg, vanaf de bovenkant zie je een ravijn

Op dit moment is het gebruik van het fietspad zeer moeizaam:; zie diverse films
Na iedere veegbeurt treffen wij blijde fietsers, bij het ploeteren door het zand ontmoeten we boze fietsers.

blijde fietsers uit Egmond aan zee, april 2021	boze fietser tilt fiets op en houdt mij aan de praat, februari 2021

Belemmerend stuifduin en provinciaal fietsbeleid

Fietsen is plezierig, neemt minder ruimte in beslag dan een auto, is goed voor de gezondheid en voor het klimaat. Klimaatverandering betekent verschuiving van gordels van planten, insecten en dieren, die van elkaar afhankelijk zijn en elkaar niet kunnen bijhouden.
De Provincie zou de voorkeur kunnen en moeten hebben voor een fietstocht in de omgeving boven en “eindje toeren met de auto”. 37% van alle fietskilometers betreft het motief ‘recreatie’. Eisen en richtlijnen wat betreft infrastructuur en onderhoud zijn er voor fietsers ongeacht hun reismotief: behandel recreatieve fietsers ook goed.

De Provincie heeft januari 2019 voor de fiets een beleidsplan vastgesteld: perspectief Fiets. Op pagina 40 hiervan staat:
´Door het verhogen van de kwaliteit en het promoten van de lange afstands- en recreatieve routes profiteert de hele provincie van kleinschalig toerisme en wordt het midden- en kleinbedrijf ook in het buitengebied gestimuleerd”
Zie: https://www.noord-holland.nl/onderwerpen/verkeer_vervoer/fiets/beleid/perspectief_fiets

Het Rijk heeft met Provincies plannen geïnventariseerd om het fietsen te stimuleren: er is een uitgebreide excell-lijst met een miljard aan projecten. Fietsersbond en gemeenten hebben ook vele recreatieve routes op de lijst gezet.

Eisen en richtlijnen verschillen niet wezenlijk al naar gelang verplaatsingsmotief; ook recreatieve fietsers willen zich veilig en comfortabel verplaatsen

Overigens bracht de Fietsersbond september 2019 een nota uit over recreatief fietsen :
https://files.fietsersbond.nl/app/uploads/sites/105/2019/12/06164839/50-lf1-noordzeeroute-concept-nota-versie-30-september-2019.pdf

Niet alleen bij Bergen / Schoorl, ook elders worden fietspaden bedreigd of zijn verdwenen door stuifduinen, bv Kattendel bij Bloemendaal.

Waaraan wordt het geld besteed en waarom niet aan het schoonhouden van dit fietspad?

Het bord ‘fietsers verplicht afstappen’ [zie fotoreportage] staat er al een jaar. Dit is ongehoord: een autoweg kent geen bord ‘verplicht uitstappen’; een doorgaande weg voor auto’s zou binnen een dag sneeuw- of zandvrij zijn gemaakt; hier verplichten Provincie en Staatsbosbeheer fietsers al een jaar tot geploeter. Ter vergelijking rechts de massieve inzet bij sneeuw op een autosnelweg.

De Provincie heeft diverse subsidiepotten voor bevordering van fietsverkeer en veiligheid van fietsers. Dat noch de Provincie noch Staatsbosbeheer geld heeft het berijdbaar houden van dit fietspad is vreemd: de afgelopen tijd rijden er vele voertuigen in het gebied; deze vervoeren bakken vol zand, restanten van bomen; dit vergt geen mensenuren, maar maanduren; dat kost tienduizenden euro's; Dan moet voor het weghalen van wat zand ook geld zijn!

afvoeren snoeihout Dr Van Seijnbos 12 januari 2021, opname bij Julianalaan	Idem linker voertuig, in de verte veegmachine SBB voor alleen bladeren

---

De subsidieregeling kleine infrastructuur ad 7 miljoen is nu vervallen en had betrekking op infrastructuur niet op beheer of onderhoud. Maar dit is een uitzonderlijke situatie; het probleem met het stuifduin is ontstaan met medeweten of in opdracht van de Provincie. De organisatie die het onderhoud zou moeten verrichten, beweert hiervoor geen geld te hebben. Dan moet een eenmalig besluit of regeling mogelijk zijn.

Gevraagd is naar de frequentie van noodzakelijk onderhoud. Dit hangt af van de mate waarin het zand wordt weggeveegd. Als het zand tot 2 meter vanaf het fietspad wordt verwijderd, lijkt eens per 2 maanden voldoende; maar dit is een ruwe schatting.

Argumenten op inhoud of op protocollen?

De Gedeputeerde van de provincie heeft maandag 15 november afgeraden om een bedrag van 5500 euro te besteden aan subsidie voor het schoon vegen van het fietspad. Het zou een precedent kunnen vormen. Nu lijkt een precendentwerking mij zeer nuttig, als het om een goede zaak gaat.

Voor burgers is het vervelend, als overheden [SBB en Provincie] de bal laten rondspelen tussen; wij vragen niet om overleg van iedereen met iedereen; wij vragen om actie, om daden.

Langetermijn voor fietspad Blijdensteinsweg

Dat wat betreft de korte termijn. Wij vragen om heroverweging: laat het fietspad geregeld schoon vegen.

Voor de lange termijn verwachten wij overleg met ook de Fietsersbond en de Duinstichting. Tot dusverre heeft de Fietsersbond hierover geen enkel contact; het is ons onbekend, wie de deelnemers aan dit ambtelijk overleg zijn, waarnaar is verwezen door de Gedeputeerde op 15 november..

Op voorhand zijn er al enige mogelijkheden / opties, maar ook problemen bij iedere oplossing. De opties zijn in volgorde van voorkeur:

- stuifduin 10 meter afgraven; restant vastleggen met matten en helmgras;
- Verschuiven naar het westen, het fietspad zou dan aan de westzijde van het stuifduin liggen
- Verschuiven fietsroute naar het oosten: probleem: er zijn veel bomen en vooral steile hellingen
- Tunnel of brug op huidige locatie: het zal blijven waaien en stuiven

Wij verwachten ook expliciet overleg met bewoners , Duinstichting en Fietsersbond over oplossing voor de lange termijn. Dit Europese fietspad dient behouden te blijven en befietsbaar.

Zijpad: andere bedreigingen voor fietsroutes

Op vraag van de heer Kohler, of we ons zorgen maken over het verwaaien van zand vanuit het gekapte Dr Van Steijnbos: “ja, er liggen nu enorme zandhopen achter de afgezette mierenhopen van het voormalige Van Steijnbos,, zie foto 14 november 2021”. Daar staat tegenover, dat Staatsbosbeheer heeft gesteld, taferelen zoals bij de Blijdesteinsweg te willen voorkomen, mail 25 augustus.

Verderop is er het Baaknol, waar partijen bomen zijn gepakt. Als de windrichting verkeerd staat, kan de Hargerzeeweg worden overspoeld met zand.

Bij Bloemendaal is er het probleem- Kattendel. Vanaf 2010 zijn hier 5 sleuven gegraven om zand te laten stuiven; van de kosten van 4 miljoen is 50% Europese subsidie toegekend. Eén fietspad met strandopgang is verdwenen, een tweede fietspad is een groot deel van het jaar onbegaanbaar.

Waar hoort dit onderwerp thuis?

PS: dit onderwerp zou bij de Statencommissie NLG kunnen liggen. Maar soms wordt een scheiding gemaakt tussen recreatief / sociaal verkeer en fietsen op weg naar werk of school. Dit is merkwaardig. Op de N510 rijden vooral auto’s voor het landschap en de kust. Wordt het beheer hiervan ook ontkoppeld van de sector infra? Het is vreemd, dat recreatief fietsen niet automatisch wordt gezien als een zaak van infrastructuur, dus bij de bijbehorende Statencommissie mobiliteit.

Wij doen een beroep op de gekozen volksvertegenwoordigers om dit deel van de fraaiste fietsroute van Nederland te behouden en toe te zien op maatregelen voor zowel de korte als de lange termijn.

Conclusie: de Fietsersbond verzoekt om een budget ter beschikking te stellen voor het schoon vegen van het fietspad Blijdensteinsweg

Toegift tot slot: Twee schaduwen kijken verbouwereerd naar een vastgelopen duo-fiets, oktober 2021

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8142
Extern Zaak ID	1631073
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	4.a
Omschrijving	Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
20211020 Statenvoordracht 1ste begrotingswijzging OD NHN 2022.pdf
ZW01_02 AB-Besluit 1ste begrotingswijziging 2022.pdf
ZW03 20210901_AB-Besluit_traineeship_2022-2026 CT.pdf
ZW04 20210901_Projectplan_traineeship_2022-2026 ES def.pdf
ZW05 AB-Besluit Pilot data-analisten 17092021.pdf
ZW06 AB Besluit Uitstel Omgevingswet incident financiele gevolgen CT.pdf
ZW07 Analyse financiele impact omgevingswet.pdf
Brief aan PS over zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst NHN.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021
PS-vergadering	13 december 2021

Toelichting

De 1e begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord wordt aan Provinciale Staten toegezonden zodat Provinciale Staten een zienswijze op het stuk kan geven.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 2 november 2021

Onderwerp: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging OD NHN 2022

Kenmerk: 1631073/1721466

Bijlagen:

1. **1ste begrotingswijziging 2022 OD NHN**
2. **AB-besluit Traineeship**
3. **Projectplan Traineeship**
4. **AB-besluit Pilot Data-analisten**
5. **AB-besluit Uitstel Omgevingswet**
6. **Analyse financiële impact omgevingswet**

1. Inleiding

Op 20 september 2021 is door het dagelijks bestuur (DB) van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN) de eerste begrotingswijziging 2022 ter zienswijze aan Provinciale Staten (PS) verstuurd.
PS hebben in de gemeenschappelijke regeling OD NHN een kaderstellende en controlerende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen PS een zienswijze kenbaar maken aan het DB van de OD NHN. Op grond van artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 27 van de Gemeenschappelijke Regeling OD NHN worden gemeenteraden en PS van de deelnemende gemeenten en provincie in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze kenbaar te maken op de 1ste begrotingswijziging 2022.
Na de vergadering van de Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid op 20 november 2021 wordt de voorlopige zienswijze onder voorbehoud van het definitieve besluit van PS op 13 december gedeeld met de OD NHN. De door OD NHN ontvangen zienswijze worden in het DB besproken en van een reactie voorzien. Het DB biedt (eventueel gewijzigde) stukken vervolgens ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur van de OD NHN aan.

2. 1ste Begrotingswijziging 2022

De eerste begrotingswijziging 2022 van de OD NHN bestaat uit een drietal wijzigingen:

1. Budgetaanvraag (2022-2026) voor het Traineeship t.w.v. €196.000 per te organiseren Traineeship, bijdrage provincie wordt verhoogd met €83.261;
2. Budgetaanvraag (2022-2023) voor een tweejarige pilot data-analisten t.w.v. €200.000 per jaar, bijdrage provincie wordt verhoogd met €84.960;
3. Budgetaanvraag (2022) i.v.m. extra kosten die ontstaan door het uitstellen van de inwerkingtreding van de Omgevingswet naar 1 juli 2022 t.w.v. €105.000, bijdrage van de provincie wordt verhoogd met €44.611.

Bij akkoord op de bovenstaande budgetaanvragen zal de provinciale bijdrage in totaal met € 212.832 toenemen. Verdeeld over de bijdrage van de provincie voor:

- Milieutaken (bodem) €14 847;
- VTH+ taken (o.a. Wet natuurbescherming) €197.985.

De totale bijdrage van de provincie zal toenemen tot een bedrag van € 8.988.123.

Traineeship

In de Kadernota 2022 is er door de OD NHN reeds een budgetaanvraag gedaan voor het starten van een Traineeship programma voor de periode 2022-2026. Met als rede om het vertrek van de met pensioengaande medewerkers op te vangen. In die zienswijze op de begroting 2022, door PS vastgesteld op 5 juli 2021, heeft de provincie aangegeven voorstander te zijn van het Traineeship. Het voorstel heeft toen in het algemeen bestuur geen meerderheid gehaald. De tegenstemmende deelnemers hadden vooral bezwaar tegen de financiële onderbouwing van het voorstel. De OD NHN heeft hier nu extra aandacht aanbesteed en geeft hierbij aan dat het een investering is van zowel de deelnemers als de OD NHN zelf. Inhoudelijk is het projectplan niet gewijzigd.

Advies is om geen zienswijze in te dienen op de budgetaanvraag voor het Traineeship 2022-2026.

Pilot Data-analisten

In de Kadernota 2022 was de structurele aanvraag opgenomen voor twee FTE data-analisten vanaf 2022. Net als het Traineeship heeft het algemeen bestuur ook dit voorstel weggestemd. De provincie heeft toen tegengestemd in verband met de eerdere omvangrijke ICT projecten waar de OD NHN al financiering voor heeft ontvangen. In de zienswijze heeft de provincie aangegeven een nieuw voorstel op zijn merites te beoordelen. Uit het huidige voorstel blijkt dat de OD NHN met betrekking tot data-analyse extra capaciteit nodig heeft om dit gedeelte verder te professionaliseren. Op dit moment doen vaste medewerkers de analyses er als extra taak bij. Wat zeker zijn nut heeft, maar vooral ingezet wordt op het rapporteren over het uitgevoerde werk. De volgende stap met betrekking tot het verbeteren van hun data-analyses kan de OD NHN met de huidige invulling niet maken.

In het nieuwe voorstel stelt de OD NHN daarom voor om een pilot te draaien voor twee jaar en daarmee de toegevoegde waarde van data-analyse te bewijzen aan de deelnemers. Er wordt voorgesteld om te starten met de volgende 4 (deel)pilots:

1. Wet natuurbescherming op locatie (stikstof);
2. Informatie gestuurd en risicogericht handhaven;
3. Geo-informatie;
4. Bedrijfsvoering.

Voor de provincie is vooral de eerste pilot (Wet natuurbescherming/stikstof) en de vierde pilot (bedrijfsvoering) van belang. De andere twee pilots hebben meer betrekking op de taken die de gemeenten inbrengen bij de OD NHN. Een betere informatievoorziening op het gebied van bedrijfsvoering is voor alle deelnemers nuttig. Het huidige gebruik van data is vooral gericht op input voor het uitvoeringsproces en sturing op aantallen. Met deze pilot wordt beoogd de mogelijkheden van data meer te benutten, zoals integrale data-analyses, het herkennen van patronen etc..

De OD NHN voert als enige OD in de provincie Noord-Holland taken uit m.b.t. de Wet natuurbescherming en daarmee ook het dossier stikstof. Voor de provincie kan dit zeer interessante inzichten opleveren op het gebied van onze beleidsdoelstellingen en (verleende) vergunningen. De opzet in het huidige voorstel is nog zeer beknopt. De provincie denkt graag met onze eigen data-analisten mee over de verdere uitwerking van deze pilot. Het eind resultaat van de pilot moet een aanvulling zijn op datgeen wat de provincie al tot haar beschikking heeft. De pilot moet daadwerkelijk toegevoegde waarde leveren zodat wij ons beleid en onze beslissingen erop kunnen baseren.

Advies is om wel een zienswijze op te nemen voor de Pilot Data-analisten. Zie hiervoor het bijgevoegde ontwerpbesluit op pagina 4 van deze voordracht.

Gevolgen uitstel Omgevingswet
Door het uitstellen van de invoeringsdatum van de Omgevingswet naar 1 juli 2022 wordt de implementatie in de regulier organisatie met zes maanden uitgesteld. Met als gevolg dat de programmaorganisatie langer in stand gehouden moet worden. Het gaat om een langere inhuur van de projectleider (€ 69.000) en de benodigde ondersteuning (€ 36.000).

Advies is om geen zienswijze in te dienen op dit punt en in te stemmen met deze budgetaanvraag.

3. Voorstel
Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit op pagina 4 van deze voordracht.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 2 november 2021;

gelet op de voorgestelde 1ste begrotingswijziging 2022,

besluiten:

1. Geen zienswijze in te dienen op de budgetaanvragen voor het Traineeship 2022-2026 en de gevolgen uitstel Omgevingswet.
2. Wel een zienswijze in te dienen op de budgetaanvraag voor de pilot Data-analisten Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN):
   De provincie heeft het nieuwe voorstel op haar merites beoordeeld. Wij staan open voor het idee voor een pilot met betrekking tot de Wet natuurbescherming (stikstof) te starten Het eind resultaat van de pilot moet van toegevoegde waarde zijn zodat het de uitvoering van de VTH+-taken door de OD NHN ondersteunt en verbeterd, en de provincie haar beleid en beslissingen erop kan baseren. Hier denken wij graag (ambtelijk) over mee.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

AB-BESLUIT

Aan	: Algemeen Bestuur OD NHN
Datum vergadering	: 08-12-2021
Auteur	: C. van den Tempel (Concerncontroller)
Onderwerp	: Eerste begrotingswijziging 2022
Agendapunt	: Nummer
Bijlage(n)	: 1
Portefeuille	: Financiën (Dhr. Groot)

Aanleiding:
Het Algemeen Bestuur verleent in de vorm van een begrotingswijziging goedkeuring aan de mutaties in de rapportageperiode. In artikelen 27 en 28 van de gemeenschappelijke regeling OD NHN is geregeld hoe een begrotingswijziging wordt voorbereid en vastgesteld. Dit besluit strekt hiertoe.

Van de in deze begrotingswijziging opgenomen onderwerpen worden gelijktijdig separate besluiten aangeboden eventueel met bijbehorende projectplannen. Een samenvatting hiervan is:

Trainees (€ 196.000)
Met het traineeship wordt gewerkt aan een toekomstbestendige organisatie door het specifiek werk maken van de instroom van jongeren gedurende **vier jaar** (2022- 2025, uitlopend naar 2026). Op jaarbasis wordt een zevental trainees aangetrokken die gedurende een jaar meedraaien in de volle breedte van de organisatie. De totale kosten van een dergelijk traineeship op jaarbasis bedraagt €392.000,-. Onze eigenaren wordt verzocht per traineeship een bedrag van €196.000,-- beschikbaar te stellen met de mogelijkheid tot overheveling van het budget naar het volgend boekjaar als het traineeship niet geheel binnen één boekjaar valt.

Data-analisten (€ 200.000)
Uit recent onderzoek in Binnenlands Bestuur (week 33, 2021) blijkt dat overheden de mogelijkheden van data nog onvoldoende benutten. De doeleinden van het datagebruik zijn divers, maar meestal is er alleen een financiële prikkel. Nog lang niet alle organisaties gebruiken data om grip te krijgen. Het rapport van Noordbeek 'Inventariserend onderzoek in 2020 aangaande de meerwaarde van data-analyse voor het optimaliseren van de informatievoorziening' is in het voorjaar van 2021 toegezonden aan de leden van het Algemeen Bestuur. Het rapport gaat in op de dringende behoefte aan data-analisten bij de OD NHN. In het AB van 7 juli 2021 voorgesteld om een **tweejarige pilot** met twee analisten te starten om zo te bewijzen dat er toegevoegde waarde kan zitten in het gebruik van de data van de OD NHN. De vier pilots zijn Bedrijfsvoering, Informatie gestuurd en risicogericht handhaven, Geo-informatie en Wnb besluiten op locatie.

Uitstel omgevingswet (€ 105.000)
Wegens het uitstel van de Omgevingswet tot 1 juli wordt de implementatie in de reguliere organisatie met zes maanden uitgesteld en moet de programmaorganisatie langer in stand gehouden worden. Dit brengt extra **incidentele** kosten met zich mee voor de projectleider en de OW-ondersteuning ter hoogte van € 105.000,-.

Gevolgen:

- **Financiële gevolgen:**
  De financiële gevolgen zijn verwerkt in de overzichten behorende bij dit agendapunt.

- **Juridische gevolgen:**
  Met deze begrotingswijziging voldoet de OD NHN aan de rechtmatigheidsvereisten als gevolg van wijzigingen ten opzichte van de begroting die worden gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Gemeenschappelijke Regeling OD NHN. Deze begrotingswijziging is niet in strijd met de FUGR, daar het een begrotingswijziging betreft die geen betrekking heeft loon- of prijsontwikkelingen.

- **Personele gevolgen:**
  Vacatures zullen worden ingevuld naar aanleiding van de extra beschikbare middelen.

- **Communicatieve gevolgen:**
  Geen

- **Overige gevolgen:**
  Geen

Risico's:
Geen

Vervolgprocedure:
In kader van rechtmatigheid actualiseren van de Begroting 2022 e.v. op basis van de vastgestelde wijzigingen.

Bijlagen:
1. Begroting 2022 na wijziging;
2. Gewijzigde lumpsumbijdrage per deelnemer;
3. AB Besluit Traineeship 2022-2026;
4. Projectplan Traineeship 2022-2026;
5. AB Besluit pilots Data-analisten;
6. AB Besluit Uitstel Omgevingswet incidentele gevolgen;
7. Analyse financiële impact Omgevingswet.

Voorgesteld besluit van het DB aan het AB: d.d. 15 september 2021.

Het AB wordt voorgesteld om de eerste begrotingswijziging 2021 vast te stellen rekening houdend met de gemotiveerde reactie van het Dagelijks Bestuur op de ingediende zienswijzen.

Besluit Algemeen Bestuur de datum: 8 december 2021; conform voorstel.

Ondertekening:

De voorzitter, **De secretaris,**

M.C. Uitdehaag **Q. Foppe**

Bijlage 1: Begroting 2022 na wijziging

Begroting 2022	Primaire begroting 2022	1e begrotings-wijziging	Begroting 2022 na wijziging
LASTEN			
Programma 1 Milieutaken	7.934.559	152.109	8.086.668
Programma 2 VTH plustaken	5.186.592	99.429	5.286.021
Programma 3 Overhead RUD NHN	7.422.617	249.462	7.672.079
Onvoorzien Milieutaken	58.388		58.388
Onvoorzien VTH-plustaken	54.636		54.636
Rente	0		0
Totaal	**20.656.792**	**501.000**	**21.157.792**
BATEN			
Programma 1 Milieutaken	7.934.559	152.109	8.086.668
Programma 2 VTH plustaken*	5.186.592	99.429	5.286.021
Programma 3 Overhead RUD NHN	7.422.617	249.462	7.672.079
Onvoorzien Milieutaken	58.388		58388
Onvoorzien VTH-plustaken	54.636		54636
	0		0
Totaal	**20.656.792**	**501.000**	**21.157.792**
Geraamde saldo baten en lasten			
Toevoeging reserves:			
-			
Onttrekkingen aan reserves:			
- Bestemmingsreserve Masterplan ICT			
- Bestemmingsreserve Omgevingswet			
- Bestemmingsreserve Impulsbudget cultuur-mensontwikkeling			
Resultaat	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Bijlage 2: Bijdrage per deelnemer na wijziging

Bijdrage per deelnemer	Bijdrage 2022 primaire begroting	1e begrotings-wijziging	Bijdrage 2022 na wijziging
Gemeente Alkmaar	1.344.436	32.607	1.377.043
Gemeente Bergen	657.919	15.957	673.876
Gemeente Castricum	667.835	16.197	684.032
Gemeente Den Helder	888.380	21.546	909.926
Gemeente Drechterland	454.791	11.030	465.821
Gemeente Enkhuizen	466.050	11.303	477.353
Gemeente Heerhugowaard	653.017	15.838	668.855
Gemeente Heiloo	345.141	8.371	353.512
Gemeente Hollands Kroon	1.733.131	42.035	1.775.166
Gemeente Hoorn	1.495.573	36.273	1.531.846
Gemeente Koggenland	141.540	3.433	144.973
Gemeente Langedijk	280.583	6.805	287.388
Gemeente Medemblik	1.278.819	31.016	1.309.835
Gemeente Opmeer	65.406	1.586	66.992
Gemeente Schagen	806.266	19.555	825.821
Gemeente Stede Broec	106.859	2.592	109.451
Gemeente Texel	495.755	12.024	507.779
Provincie Noord-Holland	612.149	14.847	626.996
Provincie Noord-Holland VTH plus taken	8.163.142	197.985	8.361.127
	20.656.792	**501.000**	**21.157.792**

AB-BESLUIT

Aan	: Algemeen Bestuur OD NHN
Datum vergadering	: 08-12-2021
Auteur	: Esther Steltenpohl
Onderwerp	: Projectplan traineeship 2022-2026
Agendapunt	: Nummer
Bijlage(n)	: 1
Portefeuille	: Personeel (portefeuille S. Bashara)

Aanleiding
Op basis van een profielschets van het huidige personeelsbestand en de uitstroom voor de aankomende vijf jaar door pensionering van medewerkers, kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Bijna de helft van het personeelsbestand is 50+;
- De leeftijdsopbouw is niet in balans;
- 1/8 Deel van het personeelsbestand gaat de aankomende vijf jaar met pensioen;
- Als we nu niet acteren op de uitstroom van medewerkers, loopt er veel waardevolle kennis en ervaring de deur uit, met name bij de primaire dienstverlening. Dit is een serieus risico voor de bedrijfscontinuïteit onze organisatie.

Deze feiten maken duidelijk dat verjonging van de OD NHN geen keuze is, maar een absolute noodzaak om de bedrijfscontinuïteit te garanderen. De opgestarte traineeships in 2018 en 2020 waren hard nodig en hebben positief bijgedragen. Echter, op de langere termijn is het een druppel op de gloeiende plaat. Doorlopende verjonging binnen de OD NHN is absoluut noodzakelijk om de bedrijfscontinuïteit te garanderen. Om dit te realiseren wil de organisatie de aankomende vier jaar jaarlijks een traineeship van zeven trainees opstarten. Met een traineeship haal je goed opgeleide en enthousiaste young professionals in huis die daarnaast ook nog "kneedbaar" zijn. Ze brengen de benodigde digitale vaardigheden en nieuwe kennis met zich mee, evenals een "frisse wind" die positief bijdraagt aan de cultuur van de organisatie. Met de juiste begeleiding kunnen zij uitgroeien tot zeer waardevolle medewerkers. Het resultaat van de eerdere opgestarte traineeships in 2018 en 2020 zijn hier mooie voorbeelden van. Voor de helft kunnen de traineeships gefinancierd worden vanuit de eigen middelen, voor de andere helft doet de OD NHN een beroep op haar eigenaren.

Waarom het traineeship niet binnen de huidige begroting kan worden gefinancierd?
De personeelsbegroting is gebaseerd op de werkelijke salariskosten en niet op de maximale salariskosten (periodiek 11), zodat hier geen ruimte in zit. Hier is voor gekozen om aan de in het verleden opgelegde bezuinigingen te kunnen voldoen.

Inhoudelijk advies van DB aan AB
Gezien de profielschets van het huidige personeelsbestand van de organisatie en de overwegingen in het projectplan traineeship 2022-2026, is er een absolute noodzaak tot verjonging binnen de organisatie. Daarnaast zijn vakvolwassen medewerkers niet of nauwelijks op de arbeidsmarkt te vinden. Het wachten tot de medewerker uit dienst gaat voordat deze wordt vervangen door een trainee zorgt voor verlies van kennis en overbelasting van de achterblijvende collega's. Deze zullen de lasten van het volledig inwerken en over brengen van specifieke kennis zorgen moeten dragen.

Dit levert heel veel meer werkdruk op dan het inwerken van een vakvolwassen nieuwe collega. Een traineeship is dan ook de meest voor de hand liggende oplossing. Het succes van de traineeships in 2018 en 2020 zijn hier bevestigende resultaten in.

Het AB wordt daarom geadviseerd om in te stemmen met het voorstel om de aankomende vier traineeships:

- Jaarlijks een traineeship van zeven trainees op te starten;
- Per traineeship een bedrag van €196.000,-- beschikbaar te stellen met de mogelijkheid tot overheveling van het budget naar het volgend boekjaar als het traineeship niet geheel binnen één boekjaar valt.

Alternatieven

Het opstarten van een traineeship is bij uitstek de methode om op grotere schaal verjonging in je organisatie te realiseren en de komende vacatures te vervullen. Andere voor de hand liggende alternatieven zijn er niet.

Gevolgen

Financiële gevolgen

Het opstarten van een traineepool vraagt om een investering. Voor een traineepool bestaande uit zeven traineeplaatsen komt de jaarlijkse investering uit op €392.000,-- , ofwel €51.000,-- per trainee. De helft van deze kostenpost wordt door de OD NHN gefinancierd. Voor de andere helft wordt om budget van de eigenaren gevraagd. Per saldo komt dit neer op een investering van €196.000,-- per traineeship voor zowel de OD NHN als voor de eigenaren. De totale investering van de vier traineeships voor de eigenaren komt hiermee op €784.000,--.

Traineeship	Periode	Benodigd budget	Investering van OD NHN	Investering van eigenaren
1	2022 - 2023	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
2	2023 - 2024	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
3	2024 - 2025	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
4	2025 - 2026	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
Totale investering 4 traineeships		**€ 1.568.000**	**€ 784.000**	**€ 784.000**

De kosten voor opleiding en ontwikkeling worden uit de reguliere opleidingsbudgetten gefinancierd. De tijdsinvestering voor de begeleiding van de trainees wordt gefinancierd uit de exploitatie.

Bij wederzijdse tevredenheid en geschiktheid op vrijkomende functies, stromen de trainees na afronding van de traineepool door op reguliere formatieplaatsen die vrijkomen door pensionerende medewerkers. Per saldo vloeit de investering dus terug in de structurele personeelsbegroting, omdat zij deel gaan uitmaken van de structurele formatie.

Juridische gevolgen

Nvt

Personele gevolgen

Bij een positief besluit komen er de aankomende vier jaar jaarlijks zeven trainees in dienst. Dit zijn in de basis tijdelijke arbeidsovereenkomsten. Het uiteindelijke doel van het opstarten van de traineeships is om de trainees door te laten stromen op reguliere functies in de organisatie. Bij gebleken geschiktheid en bij een juiste match op vrijkomende vacatures kunnen deze tijdelijke arbeidsovereenkomsten omgezet worden in vaste arbeidsovereenkomsten.

Daarnaast vraagt het opstarten van een traineeship het nodige van de interne organisatie. Goede begeleiding is essentieel en dat vergt een goed verwachtingenmanagement aan de voorkant naar de organisatie. De betrokken collega's moeten tijdig voorbereid worden op de komst van de trainees en in staat gesteld worden om hun begeleidende rol in het traineeprogramma te vervullen.

Communicatieve gevolgen
Draagvlak in de organisatie is ontzettend belangrijk voor een succesvol traineeship. Er wordt regelmatig naar de organisatie gecommuniceerd over de ontwikkelingen met betrekking tot de organisatie en het verloop van het traineeship. Speciale aandacht is er voor de collega's die een begeleidende rol in het traineeship vervullen. Zij worden tijdig betrokken.

Overige gevolgen
Nvt

Risico's
Het grootste risico is de financiën. Het is van belang dat het DB en het AB instemmen met de benodigde investering die nodig is om de traineeships in de aankomende vier jaar op te kunnen starten. Zonder deze financiële steun ontstaat er een serieus probleem om de noodzakelijke verjonging binnen de organisatie te realiseren.

Vervolgprocedure
Na een positief AB-besluit wordt er een plan van aanpak opgesteld door de daadwerkelijke organisatie van de traineeships. De Ondernemingsraad heeft geen formeel advies- of instemmingsrecht. Zij worden wel geïnformeerd over de plannen om de traineeships op te starten en worden tussentijds op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Bijlagen
1. Projectplan traineeship 2022-2026

Voorgesteld Besluit van het DB aan het AB op 15-09-2021
Het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om:
1. In te stemmen met het projectplan traineeship 2022-2026;
2. Kennis te nemen van de overwegingen in deze notitie en zich hieraan te conformeren;
3. In te stemmen met een traject om de aankomende vier jaar jaarlijks zeven trainees te werven binnen de OD NHN;
4. Voor de aankomende vier jaar jaarlijks een bedrag van €196.000,-- beschikbaar te stellen voor de werving van deze trainees en deze te verwerken in de 1ste begrotingswijziging 2022;
5. In te stemmen met de mogelijkheid tot overheveling van het budget naar het volgend boekjaar als het traineeship niet geheel binnen een boekjaar valt.

Besluit AB op 8-12-2021
Conform voorstel.

Ondertekening:

De voorzitter, De secretaris,

M.C. Uitdehaag Q.M. Foppe

omgevingsdienst nhn

PROJECTPLAN TRAINEESHIP 2022-2026

Verjonging is noodzakelijk!

OPSTELLER

Organisatie	:	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
Afdeling	:	Bedrijfsvoering/HR
Projectcoördinator	:	HR Advies
Telefoon	:	088 102 1818
E-mail	:	esteltenpohl@odnhn.nl
Kenmerk	:	Klik en typ Kenmerk
Adres	:	Postbus 2095
		1620 EB HOORN
Bezoekadres	:	Dampten 2
	:	1624 NR HOORN

OPDRACHTGEVER

Organisatie	:	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
Contactpersoon	:	HR advies
Telefoon	:	088 102 18 18
E-mail	:	esteltenpohl@odnhn.nl

DATUM

26 augustus 2021

INHOUDSOPGAVE

1 SAMENVATTING EN CONCLUSIE 4
2 AANLEIDING 5
3. CONTINUÏTEIT 5
4. IS VERJONGING NOODZAKELIJK? 6
4.1 Profielschets van het huidige personeelsbestand 6
4.2 Uitstroom wegens pensionering 7
4.3 Verjonging is noodzakelijk! 8
5. YOUNG PROFESSIONALS WERVEN – TRAINEESHIP! 8
5.1 Advies voor de opstart van een nieuw traineeship 8
5.2 Financiële kaders 10
6. BESLUIT 10

1 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

Tot en met 2026 zal 1/8 deel van het personeelsbestand wegens pensionering de organisatie verlaten. Dit betreft alleen de uitstroom wegens pensionering. Vertrek van personeel door het vinden van een baan bij een andere werkgever wordt hierin buiten beschouwing gelaten. Bijna de helft van onze medewerkers heeft de 50+ leeftijd en er is sprake van een onevenwichtige leeftijdsopbouw in het personeelsbestand. Als we nu niet acteren op de hoge uitstroom van medewerkers, loopt er veel waardevolle kennis en ervaring de deur uit. Dit is een serieus risico voor de continuïteit van de bedrijfsvoering en daarmee voor de dienstverlening aan onze eigenaren/opdrachtgevers.
Bovenstaande feiten maken duidelijk dat verjonging van de OD NHN geen keuze is, maar een absolute noodzaak om de bedrijfscontinuïteit te garanderen. Niets doen is geen optie!

Om verjonging in de organisatie te realiseren, wordt geadviseerd om een traineeship op te starten. Met een traineeship haal je goed opgeleide en enthousiaste young professionals in huis die daarnaast ook nog "kneedbaar" zijn. Ze brengen de benodigde digitale vaardigheden en nieuwe kennis met zich mee, evenals een "frisse wind" die positief bijdraagt aan de cultuur van de organisatie. Met de juiste begeleiding kunnen zij uitgroeien tot zeer waardevolle medewerkers. Het resultaat van de eerdere opgestarte traineeships in 2018 en 2020 zijn hier mooie voorbeelden van.

Op basis van onderzoek onder millenials, de evaluatie de vorige traineeship en op basis van praktijkervaringen van andere omgevingsdiensten, is een advies voor de opstart van een nieuw traineeship opgesteld:

1. Een goede voorbereiding is essentieel, incl. het creëren van draagvlak in de organisatie
2. Zorg voor duidelijk verwachtingenmanagement, naar de trainees en naar de organisatie.
3. Zorg voor een goede begeleiding van het traineeprogramma.
4. Investeer in opleiding en ontwikkeling.
5. Gezien de uitstroom die plaats gaat vinden: start vier traineeships van één jaar op met per traineepool 7 trainees.
6. Steek het traineeship in op HBO- en WO-niveau.
7. Richt de werving op de young professionals met maximaal vijf jaar fulltime werkervaring.
8. Start de werving in het voorjaar. Dit sluit aan op het moment dat pas-afgestudeerden en bijna-afgestudeerden op zoek gaan naar een baan.

Elk traineeship heeft een doorlooptijd van één jaar. Het start in het najaar en strekt zich vervolgens over 2 kalenderjaren heen. De vier traineeships strekken zich dus over een totale periode van vijf kalenderjaren:

Traineeship	Periode	Benodigd budget	Investering van OD NHN	Investering van eigenaren
1	2022 - 2023	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
2	2023 - 2024	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
3	2024 - 2025	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
4	2025 - 2026	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
Totale investering 4 traineeships		**€ 1.568.000**	**€ 784.000**	**€ 784.000**

Per traineeship is een investering van €392.000,-- nodig. De OD NHN neemt hiervan de helft voor haar rekening, voor de andere helft wordt budget van de eigenaren gevraagd. De totale investering van de vier traineeships voor de eigenaren komt hiermee op €784.000,-- .

Op naar een toekomstbestendige OD NHN met een evenwichtige balans en optimale samenwerking tussen jong en oud!

2 AANLEIDING

De OD NHN heeft een moeilijke start gehad. Sinds de oprichting van de organisatie is er ingrijpend op de in opbouw zijnde organisatie bezuinigd. Dat begon met een taakstellende bezuiniging van 10% bij de overdracht van budgetten in 2013 en daarnaast een start van de organisatie in 2014 met een negatieve reserve van 400.000 euro als bruidsschat. In de jaren 2014 tot en met 2016 is de nullijn gehanteerd, waarna in 2018 wederom taakstellend is bezuinigd voor een percentage van 5%. In die jaren zijn de oprichtingskosten terugbetaald aan de eigenaren voor een bedrag van 900.000 euro. Al deze kortingen bij elkaar optellend is in vijf jaar tijd een kwart op de totale begroting bezuinigd. Dit is gerealiseerd in een tijd dat de organisatie moest worden opgebouwd en uitgebouwd, omdat onze eigenaren een groeiend aantal opdrachten verstrekten en het takenpakket werd uitgebreid. Het effect was dat onze medewerkers met sterk verouderde apparatuur moesten werken, letterlijk met bloknoot en pen naar bedrijven werden gestuurd en de achterstand in de bedrijfsvoering steeds verder opliep.

Behalve naar de financiële kant van de zaak dient gekeken te worden naar de personele opbouw. Veel medewerkers kwamen over van de drie milieudiensten, van de provincie en van zes participerende gemeenten. De leeftijd van deze medewerkers was bovengemiddeld met als gevolg dat er van aanvang af een scheve leeftijdsopbouw is.
In de afgelopen drie jaar is op specifieke terreinen geïnvesteerd, waaronder een moderne ICT-opbouw voor een bedrag van 8,7 miljoen euro (loopt vanaf medio 2018), waarvan 3,5 miljoen euro door de organisatie zelf wordt opgebracht door bezuinigingen in het personeelsbestand. Hiermee wordt in vijf jaar een enorme achterstand ingelopen. Er is een strategische personeelsplanning (SPP) ontwikkeld met aanzienlijk meer opleidingsmogelijkheden en als een van de gevolgen het aantrekken van elf trainees in 2018. Voor dat laatste hebben de eigenaren eenmalig €300.000,-- beschikbaar gesteld. In 2020 is uit eigen middelen een nieuw traineeship van zeven trainees opgestart.

Uit eigen middelen zijn verder het interne en externe communicatiebeleid op poten gezet, is de financiële opbouw en verantwoording aanzienlijk verbeterd, de organisatienaam aangepast en zijn we al langere tijd bezig met grote projecten zoals een andere financieringsvorm, een kwaliteitsontwikkelingsbeleid, meer transparantie, een sterker fundament en dergelijke.

3. CONTINUÏTEIT

Uit vorenstaande overzicht blijkt dat de OD NHN sinds de oprichting werkt met een zeer strak budget waarin weinig tot geen ruimte zit. Waar bij de overheid doorgaans de stelling geldt “samen trap op en samen trap af”, heeft deze organisatie de trap op nog niet meegemaakt.

Op personeelsterrein is de afgelopen paar jaar een probleem aan het groeien waar binnen de huidige verhoudingen weinig aan gedaan kon worden. De vergrijzing binnen de organisatie zet door, de arbeidsmarkt biedt nauwelijks tot geen mogelijkheden om ervaren technische medewerkers te werven en de kosten van inhuur lopen hard op. De tarieven die de OD NHN in rekening kan en mag brengen bij de opdrachtgevers bedragen momenteel €90,11 als basisuurtarief en €97,15 voor extra opdrachten. Specialisten die steeds vaker moeten worden ingehuurd kosten echter tussen de 110 euro tot 135 euro per uur. Dit betekent dat elk voor een opdrachtgever gewerkt uur verlies oplevert. Die kruik gaat zolang te water tot hij barst. En dan moeten we nog geluk hebben dat we mensen kunnen vinden.

In het kader van het eerdergenoemde SPP hebben we de afgelopen jaren samenwerking gezocht met overheden en opleidingsinstituten en scholen in de regio en provincie, maar omdat veel van

onze medewerkers technisch specialist zijn leidt die samenwerking niet tot meer ingevulde vacatures. Voor ons belangrijke opleidingen zijn door hogescholen bij gebrek aan voldoende belangstelling uit de markt geschrapt. Nog in 2018 slaagden we erin bijna alle 55 vacatures in te vullen, maar we merken dat die mogelijkheid ook voor ons begint te slinken, ondanks dat we bekend staan als een aantrekkelijke werkgever.
Conclusie is dat, indien we de continuïteit van de organisatie willen garanderen en we de opdrachten van onze eigenaren willen blijven uitvoeren, we stevige maatregelen moeten nemen. Anders zal de situatie ontstaan dat we nee moeten gaan zeggen tegen opdrachten. Zowel bij basistaken als bij plustaken is dat een zeer ongewenste situatie.

In 2018 heeft de OD NHN een eerste traineeship opgestart waarin elf trainees vol enthousiasme zijn gestart. Acht van deze voormalige trainees zijn inmiddels als voltallige medewerkers in reguliere functies werkzaam binnen onze organisatie. In oktober 2020 is opnieuw een traineeship gestart met 7 trainees. 3 Trainees zijn inmiddels doorgestroomd naar een reguliere functie en van de andere trainees is de verwachting dat zij op korte termijn doorstromen naar een reguliere functie. Dit zijn mooie resultaten om trots op te zijn!

Ook de aankomende jaren krijgen we te maken met een hoog aantal medewerkers dat onze organisatie verlaat vanwege de pensioengerechtigde leeftijd. Met het vertrek van deze collega's loopt er ook veel kennis en ervaring de deur uit. Om de bedrijfscontinuïteit van onze organisatie te garanderen is het noodzakelijk om hier op in te springen, zodat deze kennis en ervaring tijdig overgedragen kan worden. Daarnaast moeten we ons goed realiseren dat we een organisatie zijn met specifieke vakspecialismen waar de arbeidsmarkt zeer krap in is.

Tegelijkertijd moet ook naar de toekomst gekeken worden en moeten we ons o.a. de volgende vragen stellen:

- Welke ontwikkelingen komen op ons af?
    - Vakinhoudelijke ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet;
    - Maar ook maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de toenemende automatisering, datagestuurd werken en robotisering. Dit gaat veel invloed hebben op de manier waarop we werken.
- Wat verwachten onze eigenaren van ons?
- Wat betekent dit voor de dienstverlening die we moeten leveren?
- Wat betekent dit voor de inrichting van onze organisatie?
- Welke vertaalslag volgt hieruit naar de functies van onze organisatie?

De personele situatie van onze organisatie en de overwegingen richting de nabije toekomst die gemaakt moeten worden, leidt ook tot de vraag of de opstart van een nieuw traineeship en dus het binnenhalen van een groep nieuwe young professionals, hier in positieve zin aan bij kan dragen. In deze memo wordt daar een advies voor gegeven.

4. IS VERJONGING NOODZAKELIJK?

4.1 Profielschets van het huidige personeelsbestand

Een evenwichtige balans in generaties binnen het personeelsbestand is belangrijk, omdat het bijdraagt aan het succes en de bestendigheid van organisaties. Elke generatie heeft zijn eigen unieke kwaliteiten. Door het verbinden van deze generaties en kwaliteiten op de werkvloer, haal je het beste in je medewerkers en dus in je organisatie naar boven. In onderstaande tabel staat de leeftijdsopbouw van het personeelsbestand van de OD NHN weergegeven.

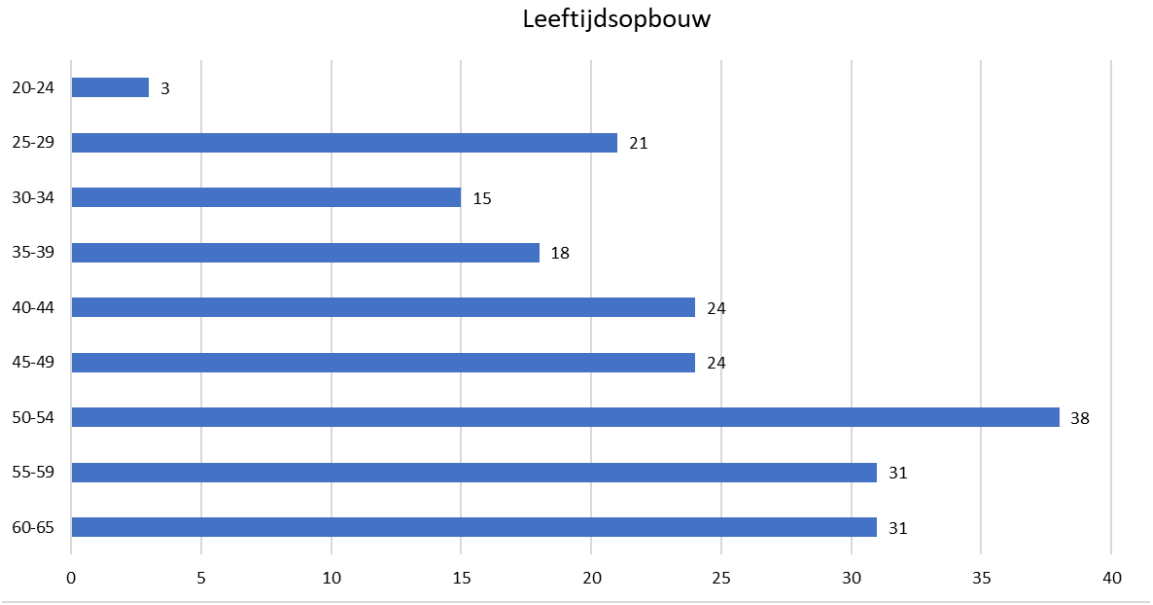

De aantallen achter de leeftijdscategorieën vertegenwoordigen het aantal medewerkers in die categorie.

Het personeelsbestand van onze organisatie heeft een gemiddelde leeftijd van 46,7 jaar. In 2020 was dit 47,8 jaar en drie jaar geleden was het 50,3 jaar. Deze daling in de gemiddelde leeftijd wordt met name veroorzaakt door het vertrek van een aantal gepensioneerden en de binnenkomst van de trainees in 2018 en 2020. Ondanks dit gegeven heeft nog bijna de helft van het personeelsbestand de 50+ leeftijd. Daarnaast is uit de tabel duidelijk op te maken dat de leeftijdsopbouw niet in balans is. De groep medewerkers tot 35 jaar betreft 19% van het personeelsbestand terwijl 30% van het personeelsbestand de 55+ leeftijd heeft. Zonder tijdige actie loopt er de aankomende jaren veel kennis en ervaring de deur uit en dat is een onacceptabel risico.

4.2 Uitstroom wegens pensionering

Voor het huidige kalenderjaar en de aankomende vijf jaar is onderzocht hoeveel fte en hoeveel medewerkers uit dienst gaan wegens pensionering. Voor personeelsplanning en sturing op behoud van kennis, is een vooruitblik van vijf jaar een relatief kort tijdspad. Het is van belang om nu te acteren op de gevolgen van deze scenario's om de gevolgen goed op te kunnen vangen. In onderstaande tabel staan de resultaten weergegeven.

Uitstroom door pensionering

Kalenderjaar	Aantal fte	% Uitstroom qua fte	Aantal personen	% Uitstroom qua aantal pers
2021	5,82	3,1%	7	3,4%
2022	3,83	2,0%	4	2,0%
2023	2,78	1,5%	3	1,5%
2024	4	2,1%	4	2,0%
2025	4,44	2,4%	5	2,5%
2026	2,67	1,4%	3	1,5%
Totaal	**23,54**	**12,5%**	**26**	**12,7%**

Qua aantal fte's is er tot en met 2026 een uitstroom van 12,5%. Qua aantal personen is dit 12,7%. Deze gegevens vertellen ons dat 1/8 deel van het totale personeelsbestand de aankomende vijf jaar onze organisatie verlaat. Van deze uitstroom is 92% werkzaam in de primaire dienstverlening van onze organisatie. En juist op deze werkterreinen is het lastig om goed gekwalificeerd personeel op de arbeidsmarkt te vinden.

4.3 Verjonging is noodzakelijk!

Op basis van de profielschets van het huidige personeelsbestand en de uitstroom voor de aankomende vijf jaar door pensionering van medewerkers, kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Bijna de helft van het personeelsbestand is 50+;
- De leeftijdsopbouw is niet in balans;
- 1/8 Deel van het personeelsbestand gaat de aankomende vijf jaar met pensioen;
- Als we nu niet acteren op de uitstroom van medewerkers, loopt er veel waardevolle kennis en ervaring de deur uit, met name bij de primaire dienstverlening. Dit is een serieus risico voor de bedrijfscontinuïteit onze organisatie.

Op basis van deze gegevens kunnen we stellen dat de ronde trainees in 2018 en 2020 hard nodig was, maar op de langere termijn is het een druppel op de gloeiende plaat. Doorlopende verjonging binnen de OD NHN is absoluut noodzakelijk om de bedrijfscontinuïteit te garanderen!

5. YOUNG PROFESSIONALS WERVEN – TRAINEESHIP!

Om verjonging in de organisatie te realiseren, ligt het voor de hand om een traineeship te overwegen. Je haalt hiermee goed opgeleide en enthousiaste young professionals in huis die daarnaast ook nog "kneedbaar" zijn. Daarnaast hebben ze ook steun aan elkaar, ze zitten in dezelfde positie en in hetzelfde leertraject en kunnen daardoor goed op elkaar terugvallen door ervaringen te delen en van en met elkaar te leren. Met de juiste begeleiding kunnen zij uitgroeien tot zeer waardevolle medewerkers. Het resultaat van de eerdere opgestarte traineeships in 2018 en 2020 is hier een mooi voorbeeld van. De trainees brengen benodigde digitale vaardigheden en nieuwe kennis met zich mee waar de organisatie de vruchten van plukt. Ook brengt een traineepool met young professionals een "frisse wind" in houding en gedrag met zich mee die positief bijdraagt aan de cultuur van de organisatie. Daarnaast laat je met het opstarten van een traineeship je maatschappelijke betrokkenheid als organisatie zien. Je geeft een groep enthousiaste en goed opgeleide jonge mensen met weinig tot geen werkervaring de kans om zich te ontwikkelen, waardoor zij een mooie carrière in het vooruitzicht hebben.

5.1 Advies voor de opstart van een nieuw traineeship

Uit onderzoek onder young professionals van de millennial generatie blijkt dat ze het belangrijk vinden om zich te blijven ontwikkelen. Daarnaast hebben ze een sterke behoefte aan waardering, begeleiding en het leveren van een zinvolle, tastbare bijdrage. Ook vinden ze flexibele werktijden en goede work-life balans belangrijk. Er is een stigma dat millennials erg zelfverzekerd zijn en een houding hebben alsof ze alles al weten. Uit het onderzoek blijkt dat dit in de praktijk wel meevalt. 70% van de millennials is regelmatig onzeker over hun vaardigheden op de werkvloer. Ze hebben graag iemand die hen ondersteunt in hun carrière, zoals een mentor. Deze waardering en erkenning van collega's of leidinggevenden geeft ze dan ook een zeker gevoel op de werkvloer.

Bovenstaande aspecten zijn van belang om rekening mee te houden bij de opstart van een nieuw traineeship. Dit geldt ook voor de uitkomsten die uit de evaluaties van de vorige traineeships naar

voren zijn gekomen en de praktijkervaringen van andere omgevingsdiensten. Dit leidt tot het volgende advies:

1. **Goede voorbereiding is essentieel**
   a) Zorg voor een heldere en tijdige planning met duidelijke afspraken aan de voorkant;
   b) Zorg voor draagvlak in de organisatie, bereidt de organisatie tijdig voor op het traineeprogramma. Heb hierin speciale aandacht voor de collega's die een rol hebben in het traineeprogramma.
2. **Duidelijk verwachtingenmanagement aan de voorkant**
   a) Het is essentieel om aan de voorkant duidelijke verwachtingen mee te geven wat de trainees kunnen verwachten. Dit geldt voor de verwachtingen tijdens het traineeprogramma, maar ook voor de verwachtingen aan het einde van het traineeprogramma (wel/geen doorstroom naar een reguliere functie). Wees hier realistisch in en kom de afspraken ook na.
   b) Een goed verwachtingenmanagement naar de organisatie is minstens net zo essentieel om een succesvol traineeship te realiseren. De betrokken collega's moeten tijdig voorbereid worden op de komst van de trainees en in staat gesteld worden om hun rol in het traineeprogramma te vervullen.
3. **Goede begeleiding van het traineeprogramma is essentieel**
   a) Goede begeleiding en aansturing van en op het gezamenlijke traineeprogramma is essentieel voor een goed verloop ervan. Geadviseerd wordt om een traineecoördinator aan te wijzen (of een soortgelijke rol) die het centrale programma vormgeeft en aanstuurt (intervisie, gezamenlijke opleiding & ontwikkeling, etc.).
   b) Goede begeleiding van de trainees "on the job" is van belang. Geadviseerd worden om met een constructie van persoonlijke mentoren te werken.

   Voor deze rollen (traineecoördinator en mentoren) is het noodzakelijk dat er goede afwegingen gemaakt worden wie van de collega's deze rollen op de juiste wijze kunnen uitvoeren. Hierin moet gekeken worden naar inhoudelijke kennis en naar de juiste competenties.
4. **Investeer in opleiding en ontwikkeling**
   Opleiding en ontwikkeling is onmiskenbaar verbonden met een traineeship. Geef hier invulling aan op een manier die aansluit bij de behoefte van young professionals: coaching via de begeleiding, gezamenlijke intervisie, een algemeen opleidingsprogramma o.a. gericht op persoonlijke ontwikkeling, etc. Op het moment dat duidelijk is naar welke functie een trainees doorstroomt moet er ook ruimte zijn voor maatwerk, denk aan functiegerichte opleidingen / trainingen.
5. **Doorlooptijd en grootte van de traineepool**
   Gezien de hoge uitstroom van medewerkers die de aankomende jaren wegens pensionering plaatsvindt, wordt geadviseerd om in ieder geval de aankomende vier jaar jaarlijks een nieuwe traineepool op te starten van zeven trainees.
6. **Het opleidingsniveau van de traineepool**
   Kijkend naar de ontwikkelingen in het werk, de ontwikkelingen die op de OD NHN afkomen, de vaardigheden die nodig zijn en het kennisniveau dat hiervoor vereist is, wordt geadviseerd om de trainees te werven op HBO- en WO-niveau.
7. **Doelgroep traineeship**
   Traineeships richten zich veelal op de pas-afgestudeerden met maximaal 2 jaar fulltime werkervaring. Om een grotere doelgroep aan te kunnen spreken, wordt geadviseerd om te werven onder de doelgroep met maximaal vijf jaar werkervaring. Het advies is om niet verder dan 5 jaar fulltime werkervaring te gaan. Hoe meer werkervaring iemand heeft opgedaan, hoe hoger de opgebouwde WW-rechten zijn. Hoe hoger vervolgens ook het financiële risico is voor de organisatie, aangezien de OD NHN als overheidswerkgever eigen risico drager is voor de WW-lasten.
8. **Moment van werven**

Het is van belang om de werving van de trainees aan te laten sluiten op het moment dat pas-afgestudeerden of bijna-afgestudeerden op zoek gaan naar een baan. Vanuit dit oogpunt is het belangrijk om de werving in het voorjaar te starten. Dit is van belang om op een succesvolle werving uit te komen.

5.2 Financiële kaders

Het opstarten van een traineepool vraagt om een investering. Voor een traineepool bestaande uit zeven traineeplaatsen kom je uit op een jaarlijkse investering van €392.000,-- , ofwel €51.000,-- per trainee. De helft van deze kostenpost wordt door de OD NHN gefinancierd. Voor de andere helft wordt budget van de eigenaren gevraagd. Per saldo komt dit neer op een investering van €196.000,-- per traineeship voor zowel de OD NHN als voor de eigenaren. De totale investering van de vier traineeships voor de eigenaren komt hiermee op €784.000,--

Traineeship	Periode	Benodigd budget	Investering van OD NHN	Investering van eigenaren
1	2022 - 2023	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
2	2023 - 2024	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
3	2024 - 2025	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
4	2025 - 2026	€ 392.000	€ 196.000	€ 196.000
Totale investering 4 traineeships		**€ 1.568.000**	**€ 784.000**	**€ 784.000**

De kosten voor opleiding en ontwikkeling worden uit de reguliere opleidingsbudgetten gefinancierd. De tijdsinvestering voor de begeleiding van de trainees wordt gefinancierd uit de exploitatie.

Bij wederzijdse tevredenheid en geschiktheid op vrijkomende functies, stromen de trainees na afronding van de traineepool door op reguliere formatieplaatsen die vrijkomen door pensionerende medewerkers. Per saldo vloeit de investering dus terug in de structurele personeelsbegroting, omdat zij deel gaan uitmaken van de structurele formatie.

De gevraagde investering wordt niet zomaar gevraagd, de noodzaak voor verjonging is hoog. Er is geen evenwicht in generaties in het personeelsbestand. Zoals eerder weergegeven is de gemiddelde leeftijd van het personeelsbestand te hoog en de aankomende jaren is er sprake van een hoge uitstroom wegens pensionerende medewerkers. Zonder tijdige actie loopt er veel waardevolle kennis en ervaring zonder borging de deur uit. En dat is een te groot risico. De gevraagde investering is hard nodig om de bedrijfscontinuïteit van de OD NHN te garanderen.

6. BESLUIT

Het Algemeen Bestuur te verzoeken het volgende besluit te nemen:

1. Kennis te nemen van de overwegingen in deze notitie en zich hieraan te conformeren;
2. In te stemmen met een traject om de aankomende vier jaar jaarlijks zeven trainees te werven binnen de OD NHN;
3. Uit de exploitatie zorg te dragen voor de begeleiding van deze trainees;
4. Voor vier traineeships een bedrag van €196.000,-- per traineeship beschikbaar te stellen.
5. Jaarlijks verslag te doen over de voortgang van dit project aan het algemeen bestuur.

AB-BESLUIT

Aan	: Algemeen Bestuur OD NHN
Datum vergadering	: 08-12-2021
Auteur	: Mike Goudemond
Onderwerp	: Pilot data-analisten
Agendapunt	: ..
Bijlage(n)	: -
Portefeuille	: Financiën (de heer T. Groot)

Aanleiding
Op 7 juli is de Begroting 2022 behandeld in het Algemeen Bestuur en vastgesteld op basis van de ingediende Zienswijzen. Tegelijkertijd is in het Algemeen Bestuur aangekondigd dat op een drietal onderwerpen een begrotingswijziging voorgesteld zal worden. Eén daarvan betreft het onderwerp data-analyse.

Uit recent onderzoek in Binnenlands Bestuur (week 33, 2021) blijkt dat overheden de mogelijkheden van data nog onvoldoende benutten. De doeleinden van het datagebruik zijn divers, maar meestal is er alleen een financiële prikkel. Nog lang niet alle organisaties gebruiken data om grip te krijgen. Veel medewerkers willen wel data gebruiken in hun dagelijkse werk, maar lopen daarbij wel tegen obstakels aan, als het koppelen van gegevens en privacyaspecten. Organisaties kunnen hun medewerkers daarin beter ondersteunen. Er is vooral behoefte aan extra tijd, training en inzicht in de mogelijkheden. Ook hulp van een data-analist is welkom, om onder meer de data te ontsluiten, te koppelen en te analyseren.

<u>Pilots</u>
Om de meerwaarde van data-verrijking voor de deelnemers inzichtelijk te maken zijn door ons vier pilots geselecteerd. Met behulp van de kennis en ervaring uit deze pilots zullen we dit vervolgens OD-breed kunnen uitwerken.

Wat kunnen onze deelnemers verwachten vanuit de pilot data-analisten?

Snellere ontsluiting van gegevens, waardoor het mogelijk is:
- Sneller inspelen op vragen vanuit de raad;
- Betere rapportage op effecten;
- Grotere samenhang op vakdisciplines;
- Monitoren en sneller bijsturen van beleid:
- Multidisciplinaire verantwoording;
- Betere/snellere advisering op basis van wat wel en niet kan.

<u>Waarom twee data-analisten</u>
Het rapport van Noordbeek 'Inventariserend onderzoek in 2020 aangaande de meerwaarde van data-analyse voor het optimaliseren van de informatievoorziening', versie 1.0, 23 januari 2021, is in het voorjaar van 2021 toegezonden aan de leden van het Algemeen Bestuur. Het rapport gaat in op de dringende behoefte aan data-analisten bij de OD NHN. Het opstellen van dit rapport en de toezending van de Kadernota 2022 hebben deels parallel aan elkaar plaatsgevonden.

Momenteel is data-analyse een versnipperde deeltaak van enkele mensen verdeeld over de breedte van de organisatie. In totaal betreft dit bij elkaar opgeteld circa 1,5 - 2 fte. Zowel in het rapport Noordbeek, als in de VTH Strategie 2021 - 2023 (door het algemeen bestuur vastgesteld op 1 juli

2020) wordt gepleit voor een tweetal medewerkers die zich vanuit hun takenpakket *dedicated* bezighouden met data-analyse.

Waarom een pilot?
Het AB heeft nog niet ingestemd met extra financiering (€ 200.000,- per jaar) voor de data-analisten, zoals verzocht in de Kadernota 2022.

In het AB-voorstel van 1 juli 2020 is het volgende opgenomen over de financiële gevolgen van het vaststellen van de VTH-strategie 2021 -2023:

Het opstellen en aanbieden van de VTH-strategie 2021-2023 past binnen lopende budgetten. Voor het toepassen van de VTH-strategie is bij het hierna volgende onderwerp 'personele gevolgen' aangegeven dat er 2 fte benodigd zijn om een juiste monitoring en actuele analyse van inzichten te kunnen borgen. Deze formatie wordt ingezet voor data-analyse en monitoring van de beoogde doelstellingen waarbij – met de vaststelling van deze strategie – een verschuiving van kwantitatieve naar kwalitatieve resultaten plaatsvindt.

Over de (mogelijke) kosten van deze inzet hoeft u nu nog niet te beslissen. Daarvoor gebruiken wij – in overeenstemming met de FUGR – de normale financiële cyclus (kadernota en begroting). Hierdoor kunt u dit integraal en in de volle breedte van de (organisatie)ontwikkelingen beschouwen. Daar wordt onderbouwd of er sprake is van te integreren formatieruimte of dat hiervoor (enige) extra inzet nodig is.

Er is hierin nadrukkelijk niet aangegeven dat de twee fte data-analisten binnen de huidige formatieruimte gevonden worden, maar dat hiervoor via de financiële cyclus (kadernota en begroting) een onderbouwing komt om het bestuur een integrale afweging van het belang te laten maken. Deze onderbouwing voor de benodigde capaciteit is gedaan via het rapport van Noordbeek (Business analist en kwaliteitsbewaker). Echter, een integrale afweging, en daarmee een goede onderbouwing voor de extra financiële bijdrage van € 200.000,- per jaar, ontbreekt vooralsnog.

Daarom is in het AB van 7 juli 2021 voorgesteld om een tweejarige *pilot* met twee analisten te starten om zo te bewijzen dat er toegevoegde waarde kan zitten in het gebruik van de data van de OD NHN. Dit voorstel is door het AB omarmd, met daarbij aantekening dat ook mogelijke inverdieneffecten moeten worden meegenomen.

In dit voorstel worden de contouren van mogelijke pilot(s) geschetst, die (indien akkoord) de komende tijd verder worden uitgewerkt.

In het rapport van Noordbeek kwamen drie belangrijke eisen naar voren. Deze betreffen het bestaande dashboard HRM, de behoefte aan een financieel dashboard en de behoefte aan risico gestuurd werken, met name voor Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH).
De gekozen pilots sluiten aan bij deze eisen.

Inverdieneffecten
Op dit moment is het nog niet mogelijk om aan te geven wat het inverdieneffect zal zijn van de pilots. Dit zal onderdeel zijn van de pilots en als onderzoeksvraag worden opgenomen in de plannen van aanpak.

De vier pilots zijn:
1. Wnb besluiten op locatie;
2. Informatie gestuurd en risicogericht handhaven;
3. Geo-informatie;
4. Bedrijfsvoering.

Ad1: Wnb besluiten op locatie
Doel: met één druk op de knop, op locatie, een kaart te zien welke Wnb besluiten eruit zijn gegaan.

Toelichting:
Voor het in kaart brengen van de stikstofproblematiek is het van belang diverse data/informatie te verzamelen, te analyseren, in verband te brengen met elkaar en dit op kaart inzichtelijk te maken. De benodigde informatie kan bestaan uit verleende en aangevraagde Wet natuurbeschermings-

vergunningen, activiteiten waarbij stikstof vrijkomt (oa bedrijven), ontwikkelingen in een gebied, de ligging van Natura 2000-gebieden, resultaten uitgevoerde aeriusberekeningen, etc.

Voorgesteld wordt voor 5 Natura 2000-gebieden deze exercitie uit te voeren en na te gaan of op basis van deze analyses prioriteiten in de uitvoering/maatregelen kunnen worden gesteld en wat de invloeden van de ondernomen acties zijn op deze gebieden

Ad 2: Informatie gestuurd en risicogericht handhaven
Doel: De toezichthouders nog gerichter en adequater inzetten om de doelen uit de VTH-strategie efficiënt te halen.

Toelichting:
Landelijke rapporten, zoals het 'Dreigingsbeeld Milieucriminaliteit' en het 'Van Aartsen rapport' roepen op tot verbetering van de informatie-uitwisseling en het beter benutten en combineren van beschikbare data.

Er bestaat al een aantal landelijke data-portalen voor de overheid die slimmer benut kunnen worden voor ons toezicht. Voorbeelden hiervan zijn het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA), het Asbestvolgsysteem (LAVS), maar ook reguliere systemen als het KVK-register of de BAG. Het doorgronden en combineren van deze data kan patronen aan het licht brengen die kunnen duiden op illegale en ongewenste activiteiten die bij regulier toezicht niet of nauwelijks te ontdekken zijn. Omgevingsdienst West-Holland concludeerde eerder door inzage in andere datasystemen dat overtreders zich meestal niet beperken tot één enkel aspect maar ook een loopje nemen met de milieuregels.

Met het informatie - en risicogericht handhaven beogen wij onze aandacht efficiënter te richten op activiteiten die een verhoogd risico voor het milieu en de leefomgeving opleveren. Eigen data moet daarbij handig worden gecombineerd met data van buiten onze organisatie waaronder die bij onze handhavingspartners. Hierdoor verkrijgen wij een actueler en vollediger beeld van riskante activiteiten maar helpen wij ook door data-deling onze handhavingspartners bij hun toezicht of optreden bij calamiteiten.

Naast efficiencyvoordelen kunnen we met de aanstelling van data-analisten ook tegemoet komen aan landelijke eisen om specifieke bedrijfsdata naar burgers en ondernemers te gaan ontsluiten via een Omgevingswet-loket en bedrijfsdata richting onze handhavingspartners via het digitaal portaal genaamd Inspectieview.

De ingebruikname van een nieuw bedrijfsregistratiesysteem in 2022 biedt kansen om de kwaliteit en actualiteit van de bedrijfsdata, door het combineren met extern verkregen data, versneld te verbeteren. Met de intrede van Centric Leefomgeving zal ook de digitale handhaving zijn intrede doen. Daartoe moet de data aan randvoorwaarden voor bruikbaarheid voldoen. Actualiteit en volledigheid zijn daarvoor van groot belang. Om vervolgens effectief data te kunnen vertalen naar nieuw beleid en projecten zijn data-analisten onmisbaar om de integriteit van de data die we invoeren en eraan onttrekken integer te krijgen en te houden.

Aan welke specifieke toepassingen moet u dan denken? We noemen enkele voorbeelden:

Toezicht gebaseerd op naleefgedrag
We willen de beschikbare handhavingscapaciteit richten op bedrijven en instellingen die het niet zo nauw nemen met de regels.

Data-analisten zullen u en ons helpen om de beschikbare data, zoals klachtenpatroon, overtredingen in het verleden en eventuele handhavingsprocedures te combineren en analyseren in combinatie met extern beschikbare data zoals omgevingsvariabelen (bijv: nabijheid woonbebouwing) en zodoende de risicogerichte handhaving op te tuigen. We gaan onze aandacht richten op locaties waar dat gewenst en noodzakelijk is en waar dat het meeste rendement oplevert voor het milieu en de leefomgeving.

Propaanreservoirs
Het registreren van stationaire propaantanks bij bedrijven en particulieren in de Registratie Gevaarlijke Stoffen (RGS) wordt een wettelijke verplichting. Om hier invulling aan te geven wordt voorgesteld de aanwezigheid van deze tanks door middel van slimme technieken (bv. Luchtfoto's) te signaleren. Op basis van deze gegevens kunnen de eigenaren worden aangeschreven een

zelfcontrole middels een digitale checklist via de site van de OD NHN uit te voeren om zodoende te kunnen bepalen of zij voldoen aan de geldende wet- en regelgeving. Aan de hand van de gegevens van de zelfcontrole en steekproeven worden knelpunten en veel voorkomende overtredingen zichtbaar. Voorlichting aan eigenaren maar ook leveranciers en brancheorganisaties kunnen het naleefgedrag verhogen en gedragsverandering teweeg brengen. Op basis van de verkregen informatie kan de Veiligheidsregio NHN hun aanvalsplannen voor gevaarzetting optimaliseren bij branden en calamiteiten.

Ondersteuning aanpak ondermijning
Voor de bestrijding van ondermijning en specifiek de productie van synthetische drugs is het voor het RIEC belangrijk te weten waar geschikte bedrijfspanden worden gevonden. De OD NHN beschikt over informatie van bedrijven die zijn gestopt en nog beschikken over leegstaande panden. Als voor die locaties bijvoorbeeld het stroomverbruik en waterverbruik wordt geanalyseerd komen panden in beeld waar mogelijk illegale activiteiten plaatsvinden.
Het betreffen locaties waar doorgaans ernstige bodemverontreiniging is opgetreden waar de OD NHN verantwoordelijk is voor de nazorg.

Ad 3: Geo-informatie
Doel: Onderzoeken of het ontsluiten van onze kwalitatieve geo-data voor de gemeenten een basis is voor de omgevingsplannen en welke data daarbij nog ontbreekt.

Toelichting:
Als OD NHN verzamelen we ontzettend veel kennis en informatie in de uitvoering van ons werk. Daardoor beschikken we over veel informatie die niet altijd bekend is bij onze opdrachtgevers: de gemeenten en provincie. Deze informatie is echter van onschatbare waarde voor de gemeenten en provincie.

De Omgevingswet geldt als een katalysator naar vragen om data. Per gebied dient er na 1 juli 2022 een gebiedsanalyse te worden gemaakt op basis waarvan een omgevingsplan wordt vastgesteld. In dat omgevingsplan worden allerlei waarden vastgelegd, waaronder ook de waarden vanuit milieu. Het omgevingsplan dient vervolgens weer als basis voor een omgevingsvergunning op basis waarvan activiteiten worden vergund.

In de praktijk moet vervolgens worden gekeken in hoeverre de activiteiten de vastgestelde waarden gaan beïnvloeden. Er moet met andere woorden structureel gemeten worden hoe het de waarden in het omgevingsplan vergaat. In de wet is zelfs een monitoringsplicht opgenomen voor de bevoegde gezagen.

Zowel de gebiedsanalyses, de omgevingsplannen als ook de monitoring van vastgestelde waarden gaan leiden tot heel veel vragen om data en analyses. Data en analyses waar juist de OD NHN goed in kan worden.

Voor deze pilot starten we voor een gemeente en zullen we alle beschikbare data presenteren als GEO-informatie in een GIS-omgeving.

Met de geobasisregistratie (van de gemeenten) als ondergrond kunnen dan daarover de verschillende lagen met relevantie (GEO-)informatie worden gelegd, om het omgevingsplan verder vorm te geven, zoals de (basis)functies en zoneringen. Hierdoor helpt de GEO-data om het juiste beeld te krijgen van de leefomgeving en een goede start met het omgevingsplan te maken. De OD NHN zal een analyse maken van deze kaarten waarmee aan omgevingstafels advies kan worden gegeven over “kansen” en “bedreigingen” en de informatie die (wettelijk) nog nodig is.

Ad 4: Bedrijfsvoering
Doel: het doel is optimalisatie van de informatievoorziening door data-analyse voor zowel intern gebruik als voor de deelnemers van de Gemeenschappelijke Regeling OD NHN. Dit leidt tot een betere toegankelijkheid van gegevens waarbij de voortgang van de productie en de daarmee samenhangende gegevens sneller en frequenter kunnen worden gepresenteerd. Naast het efficiënter kunnen laten verlopen van de eigen processen zal ook de kwaliteit van de brondata worden verhoogd.

Het huidige gebruik van data is vooral gericht op input voor het uitvoeringsproces en sturing op aantallen. Met deze pilot wordt ook beoogd de mogelijkheden van data meer te benutten, zoals integrale data-analyses, het herkennen van patronen etc.. Om dit mogelijk te maken is het nodig

om de gegevens te normaliseren en ervoor te zorgen dat brondata juist en actueel zijn. Mogelijk zijn voor het ontsluiten van data nieuwe (andere) tools nodig.

Toelichting:
De ontsluiting van informatie is nu onvoldoende door versnippering van data en beperkingen van het huidige zaaksysteem. Dit leidt ertoe dat veel handwerk moet worden verricht en de databronnen niet goed kunnen worden gecombineerd om waardevolle rapportages te maken voor de opdrachtgevers en de processen te verbeteren. Om handmatige bewerkingen te beperken en de mogelijkheden van data meer te benutten is het belangrijk dat vanuit de brondata wordt gewerkt en dat de brondata juist en actueel zijn.

Door ingebruikname van CLO (Centric Leefomgeving), het nieuwe zaaksysteem van de OD NHN is het mogelijk de gegevens uit verschillende systemen, het zaaksysteem, het personeelsinformatiesysteem, het financieel systeem etc., geautomatiseerd in te lezen in de datawarehouse. De gegevens in deze nieuwe datawarehouse zullen moeten worden genormaliseerd, zodat de gegevens uit de verschillende systemen met elkaar kunnen worden vergeleken. De gegevens zullen vervolgens dienen te worden geanalyseerd en verrijkt tot informatie die bruikbaar is voor de verschillende doelgroepen. Op deze manier zal de informatie niet alleen beter ontsloten, maar ook gepresenteerd kunnen worden.

Inhoudelijk advies van DB aan AB:
Het DB adviseert het AB in te stemmen met de gekozen pilots en deze pilots verder uit te laten werken.

Alternatieven:
Het Algemeen Bestuur zou kunnen besluiten de pilots niet uit te voeren en daarmee niet de voordelen en inverdieneffecten van data-analyse te onderzoeken.

Gevolgen:

- **Financiële gevolgen:**

Organisatie	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord		
Dekking uit budget	**Grootboekrekening**	**Kostenplaats**	
	Maximaal 4 cijfers	Maximaal 2 cijfers.	
Totale kosten	**Incidenteel**	**Structureel**	
	€ 400.000,- (€ 200.000/jaar)	Bedrag in euro's (€ #.##0,00)	
Looptijd	01-01-2022 tot en met 31-12-2023		
Projectleider	Nog te bepalen		
Tekenbevoegdheid *	☐ Directeur	☒ Voorzitter	☐ Besluit DB

* Kruis aan wat van toepassing is.

- **Juridische gevolgen:**
  Nvt

- **Personele gevolgen:**
  Er is 2 fte aan dedicated data-analisten nodig om de pilots te kunnen laten uitvoeren.
  De overige bemensing van de pilots zal moeten komen uit de bestaande capaciteit.

- **ICT gevolgen:**

Gestart zal worden met het opstellen van informatiebeleid en kaders m.b.t. het werken met data opstellen voor de OD NHN en alle data en informatiebronnen in beeld brengen en brondata op orde maken.
Voor het beschikbaar krijgen van de data en de benodigde geo-informatie is de beschikking over de juiste software noodzakelijk. Met het NCS en Power BI is dit deels ingevuld. Mogelijk moet er nog een centraal GIS worden aangeschaft.

- **Communicatie gevolgen:**
  Na vaststelling van deze opzet voor de pilots zullen 3 projectgroepen worden opgezet die met de uitwerking van deze opdrachten aan de slag gaan. Zij zullen de opdracht krijgen om via een opdrachtformulier de opdracht vast te leggen en te starten.

Vervolgprocedure:
Conform AB-besluit worden de pilots de komende twee jaar uitgevoerd. Na uitwerking zullen de resultaten ter verdere besluitvorming aan het AB worden voorgelegd.

Bijlagen:
Geen

Voorgesteld besluit van het Dagelijks Bestuur aan het Algemeen Bestuur: 15 september 2021

Het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om in te stemmen met de gekozen pilots en deze pilots de komende 2 jaar uit te laten werken en de financiële consequenties op te nemen in de 1ste begrotingswijziging 2022.

Besluit Algemeen Bestuur 8 december 2021: conform voorstel

Ondertekening

De voorzitter,	De secretaris,
M.C. Uitdehaag	Q.M. Foppe

AB-BESLUIT

Aan	: Algemeen Bestuur OD NHN
Datum vergadering	: 08-12-2021
Auteur	: Peter Verduin
Onderwerp	: Omgevingswet in Begroting 2022 – gevolgen uitstel
Agendapunt	: Nummer
Bijlage(n)	: Analyse Impact Omgevingswet – ODNL Seinstra
Portefeuille	: Omgevingswet (portefeuille A. Jongenelen)

Aanleiding

Eind mei werd duidelijk dat de Omgevingswet – wederom – is uitgesteld, ditmaal tot 1 juli 2022 (onder voorbehoud van definitieve besluitvorming in de Kamer). Dit uitstel heeft gevolgen voor de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, waaronder ook financiële. Het betreft zowel incidentele als structurele gevolgen.

Inhoudelijk advies van DB aan AB

De periode van een half jaar uitstel wordt met name benut voor het oefenen, zoals ook landelijk wordt geadviseerd. Om te zorgen dat medewerkers zich de nieuwe regelgeving goed eigen maken, gaan we aan de slag met casuïstiek. Eerst via papier, waarna het werken via het DSO intern en met onze opdrachtgevers en ketenpartners de volgende stap is naar de beoogde datum van uitvoering 1 juli 2022.

De invoering van de wet betekent een majeure verandering voor de taakuitvoering. We hebben ons hierop in de voorafgaande jaren in samenwerking met onze opdrachtgevers en ketenpartners zo goed mogelijk voorbereid. Ondanks gedegen voorbereidingen is de exacte impact van de invoering, ook financieel, nog onvoldoende duidelijk. Door adviesbureaus afgegeven voorzichtige ramingen (informatie vanuit OD.NL) tonen een kostenverhogend effect van circa 10% voor de te leveren diensten milieu in het kader van de Omgevingswet.

Maar ook na inwerkingtreding vraagt de Omgevingswet nog aandacht. We monitoren hoe de uitvoering verloopt en of onze werkwijze en de afspraken die we met opdrachtgevers of ketenpartners hebben gemaakt nog bijstelling behoeven. Verder is van belang dat de transitieperiode in de regelgeving nog doorloopt tot en met 2029, omdat de gemeenten dan hun omgevingsplan volledig moeten hebben vastgesteld.

Het gaat hierbij zowel om incidentele gevolgen door het uitstel en de structurele gevolgen i.v.m. de wijziging taakuitvoering (zie onderstaande tabel).

Incidentele gevolgen	Structurele gevolgen
• Langere instandhouding programmaorganisatie • Langere voorbereidingstijd (oefenperiode) • Periode met Nieuw Centraal Systeem Omgevingswet-proof én oude wetgeving • Gebroken boekjaar • Langer druk op UP (ureninzet)	• Grotere diversiteit per casus (omgevingsplan is leidend, ook buiten inrichting) • Grotere diversiteit per deelnemer (verschillende beleidsruimte/participatie gemeenten) • Ruimere dienstverlening (intensiever vooroverleg) • Meer toezicht (door meer meldingen) • Nieuwe diensten

Door de incidentele gevolgen in beeld te hebben, kan een inschatting worden gemaakt over de kosten die met name liggen bij het langer in stand houden van de programmastructuur ter ondersteuning van met name interne projecten waaronder verlenging pilot omgevingsadviseurs én de implementatie programma zijnde de oefenfase.

De totale extra incidentele kosten betreffen: € 105.000,- i.v.m. inhuur interne projectleider en -ondersteuning
(respectievelijk € 69.000,- en € 36.000,-) voor de periode van 6 maanden.

Daarnaast zullen de structurele gevolgen en de exacte kosten hieromtrent verder in beeld moeten worden gebracht. Vanzelfsprekend zal daarbij de verdere input vanuit OD.NL, maar ook de verdere uitwerking met de opdrachtgevers op basis van de uitvoeringsprogramma's/PDC onderdeel zijn van de te berekenen kosten.

Alternatieven
geen

Gevolgen
Het uitstel van de Omgevingswet tot 1 juli 2022 geeft gevolgen, waaronder incidentele- en structurele financiële gevolgen. Dit Besluit betreft het opvangen van de incidentele financiële gevolgen als gevolg van het uitstel.

Financiële gevolgen
De incidentele gevolgen van het uitstel ingangsdatum Omgevingswet per 1 juli betreft € 105.000,-. De structurele gevolgen zullen zichtbaar worden middels inschattingen van ODNL en de uitvoeringsprogramma's/ PDC.

Juridische gevolgen
-

Personele gevolgen
De incidentele kosten betreffen de personele kosten.

Communicatieve gevolgen
-

Overige gevolgen
-

Risico's
Het afbreukrisico betreft een breuk in het implementatieproces van de Omgevingswet.

Vervolgprocedure
1. De vervolgprocedure betreft een voortgang van de huidige status quo in het implementatieproces van de Omgevingswet.

Bijlagen (ter informatie, niet voor besluitvorming)
1. Analyse impact Omgevingswet – ODNL Seinstra. Deze analyse betreft een indicatie van de te verwachten stijging in de structurele uitvoeringskosten

Voorgesteld Besluit van het DB aan het AB op 15-09-2021

Het Algemeen Bestuur wordt voorgesteld om:

1. Akkoord te gaan met de financiële consequentie en deze te verwerken in 1ste begrotingswijziging 2022 in verband met het uitstel van de Omgevingswet tot 1 juli 2022;

Besluit AB op 8-12-2021

Conform voorstel.

Ondertekening

De voorzitter,	De secretaris,
M.C. Uitdehaag	Q.M. Foppe

Analyse financiële impact Omgevingswet op begrotingen van omgevingsdiensten

Presentatie ODNL
22 april 2021

Aanleiding en opzet analyse (1/4)

- Er staat momenteel veel druk op de begrotingen van gemeenten door toenemende kosten binnen het sociaal domein en afnemende inkomsten als gevolg van COVID.
- Omgevingsdiensten voelen dat ook.
- Recent hebben wij meerdere trajecten begeleid die gaan over de kosteneffectiviteit van omgevingsdiensten; met als doel meer waarde voor hetzelfde of zelfs minder geld.
- Daarbij was ook de terugkerende vraag: wat wordt eigenlijk de financiële impact van de Omgevingswet?

Aanleiding en opzet analyse (2/4)

- Wat opvalt is dat bij de uitwerking van de Omgevingswet zelden nog een financiële doorvertaling wordt gemaakt van de (beleids)keuzes die de wet heeft.
- Het risico daarvan is tweeledig: 1) of er worden (beleids)keuzes gemaakt door gemeenten/ provincies die straks veel blijken te kosten of anders zouden worden gemaakt als de financiële gevolgen bekend waren 2) de omgevingsdienst heeft straks een probleem als er bij uitvoering van de wet geen beeld is van de financiële consequenties.

Aanleiding en opzet analyse (3/4)

- Voorliggend stuk is het resultaat van een "*Acitvity based Cost*" analyse naar de kostendrivers van de Omgevingswet en het effect van deze kostendrivers op de begrotingen van OD's.
- **Centrale vraag was:** *Welke veranderingen gaat de Omgevingswet geven voor de activiteiten van de Omgevingsdiensten, wat zijn daar de financiële gevolgen van en kunnen die gevolgen ook van maatregelen worden voorzien?*
- In de uitwerking van dit onderzoek zijn eerst de activiteiten bepaald waarvan bekend zijn dat die gaan veranderen door invoering van de Omgevingswet.
- Vervolgens zijn de mogelijke gevolgen per activiteit uitgewerkt in uren (soms met bandbreedte), gerelateerd aan wat bekend is over de huidige situatie van ureninzet.

Aanleiding en opzet analyse (4/4)

- Daarna zijn de uren “op geld gezet” en is de impact op de begroting bepaald, kijkend naar het percentage van de activiteiten op de totale begroting.

- Daarbij is gebruik gemaakt van:
  - Financiële benchmark 10 omgevingsdiensten in voorjaar 2020 (begrotingen 2020)
  - De kengetallen van producten van 8 omgevingsdiensten
  - Drietal recente trajecten kosteneffectiviteit bij drie omgevingsdiensten
  - Bijdragen aan verschillende werkgroepen voorbereiding Omgevingswet

- De conclusies zijn een grove inschatting van de financiële impact van de Omgevingswet.

- Per dienst kan en zal die impact verschillen.

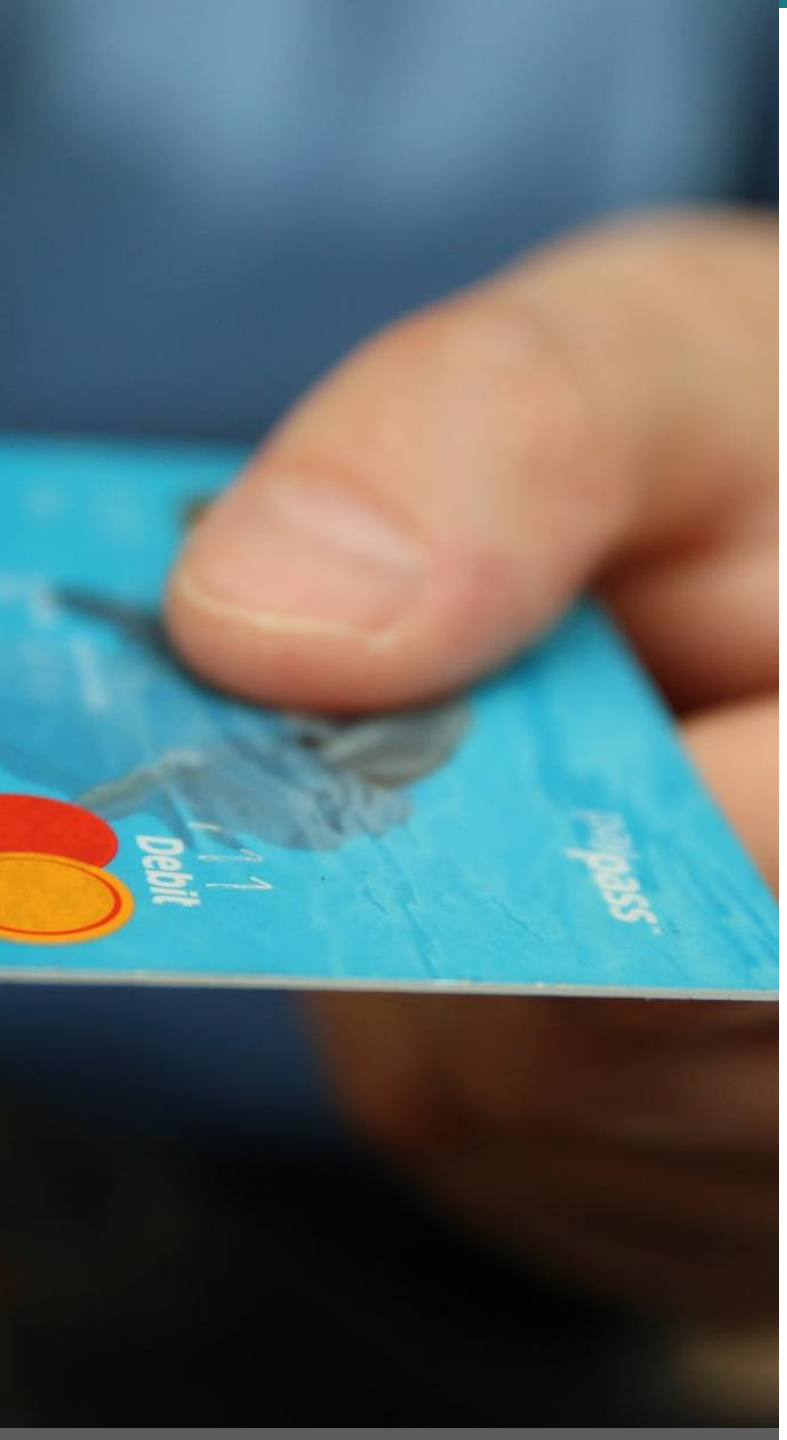

Beleidskeuzes bevoegd gezag met financiële gevolgen

Onderstaand de beleidskeuzes met financiële gevolgen voor het werk van de omgevingsdienst.

Hoe diverser per deelnemer, hoe hoger de uiteindelijke kosten.

1. Uitwerken van omgevingsplan: opzet en diepgang
2. Beleid inzake afwijkingen omgevingsplan
3. Participatieniveau vergunningaanvraag
4. Reikwijdte vergunning (breed of smal)
5. Monitoren van waarden in het omgevingsplan
6. Heffen van leges

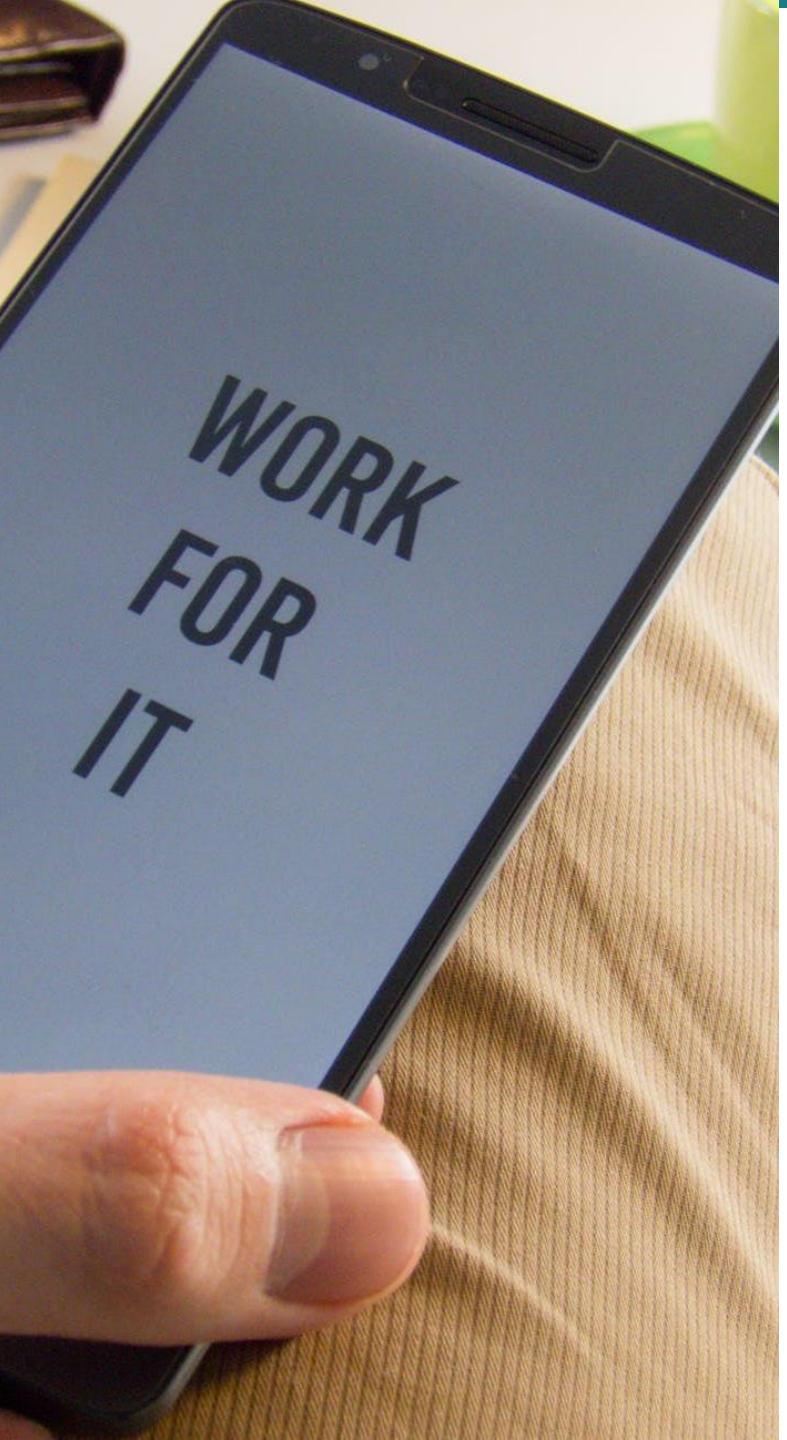

Gevolgen voor de Omgevingsdienst

Randzaken
- Inrichtingenbestand van inrichtingen naar MBA's
- Risico-analyse en programmering
- Interne werkprocessen en kengetallen
- Verantwoording en rapportage

Primaire proces
- Vooroverleg bedrijf (niveau van participatie)
- Afstemming met bevoegd gezag
- Aantal en complexiteit én diversiteit vergunningen
- Aantal en diversiteit controles
- Beleid inzake repressief handhaven (LHS)
- Klachten (mogelijk)

Extra vragen/taken
- Input voor omgevingsplan
- Informatieverstrekking periodiek over waarden omgevingsplan
- Input voor leges
- Actualisaties overzicht MBA's

Vijf drivers voor de kosten

Vijf kostendrijvers
1. **Grotere diversiteit per casus:** meer specifieke zaken, omgevingsplan is leidend niet de landelijke regelgeving, meer en dieper detailniveau als gevolg van 17 MBA;s binnen en buiten de inrichting
2. **Grotere diversiteit per deelnemer**: meer verschillen tussen deelnemers door verschillende beleidskeuzes bv in mate van participatie, inhoudelijk beleid milieu en aanpalend inzake veiligheid en gezondheid
3. **Ruimere dienstverlening:** intensiever vooroverleg, meer vragen van aanvragers, terugkerende aanvragen omdat sneller niet ontvankelijkheid zal volgen
4. **Eenmalige investeringen:** aanvullende werkzaamheden vanwege de Omgevingswet, met name actueel houden overzicht activiteiten per inrichting, herijking opzet risico-analyse en programmering, informatie per (nieuw) omgevingsplan als toetsingskader en kosten aansluiting techniek (DSO)
5. **Nieuwe diensten:** nieuwe aanvullende vragen vooral omtrent informatie, inhoudelijk monitoring van gebiedswaarden en waar relevant: input voor leges

Naast aanvullende kosten kunnen inkomsten worden gegenereerd door milieuleges te gaan heffen. Dit is een eigen keuze van het bevoegd gezag om dat wel of niet te doen.

Financiële impact analyse

Kostendrijver	Impact op uren	Percentage huidige begroting primaire proces	Financieel effect op de begroting *
1. Meer specifiek, minder vergunningverlening meer complex en minder standaard, ook relevantie buiten inrichting	Indelingen inrichtingen naar 17 MBA's Minder vergunningen schatting daling 20 – 30% Meer uren voor een vergunning, indicatief 20 – 25%	20-25%	**Effect: 0** 20- 30% daling aantal vergunningen
2. Meer meldingen maar specifiek per omgevingsplan en dus minder generiek	Stijging aantal meldingen door meer diverse activiteiten en minder vergunningen. Schatting 30-40% meer meldingen Oplopend tot 40–50% meer tijd	15-20%	**Effect: + 4-5%**
3. Meer uren vooroverleg	Uren vooroverleg circa 16 – 24 uur (ex excessen) Verwachting gemiddelde stijging uren 50% Minder vergunningen schatting daling 20 – 30%	3-5%	**Effect: + 2%**
4. Meer uren toezicht door meer meldingen en meer specifieke gevallen	Toezicht wordt meer als gevolg van stijging meldingen en uren toezicht bij meldingen Uren stijgen 10 – 20%	30-40%	**Effect: + 4%**
5. Informatie inzake monitoring en leges	Monitoring waarden per plan: 20-30 k Input leges per deelnemer: 10-20 k	**-**	**25.000 euro** **15.000 euro**
6. Herijking P&C en werkwijzen	Eenmalig herijken	-	**50.000 – 150.000 euro**
TOTAAL structureel			**+ 10 – 12%**

* Het betreft hier de begroting voor wettelijke basistaken Milieu met verrekening van 30% overhead

Suggesties om te doen

Vanuit eigenaarschap van de dienst:

1. Regionaal de beleidskeuzes goed afstemmen
   - Bestuurlijk regie pakken DB/AB
   - Ambtelijke uitwerking
   - Gemeentesecretretarissen betrekken
   - Bestuurlijk informeel sessie(s)
2. De impact op het werk van de OD goed bepalen
3. De structurele impact op de begroting van de OD vaststellen
4. Mogelijk keuzes heroverwegen
5. Mogelijkheden tot verbetering efficiency duiden
   - De uitvoering optimaliseren (COVID-ervaringen)
   - Meer risicogericht en branchegericht werken
   - Deelnemers zorgen voor betere randvoorwaarden
   - Betere regionale programmering is veel effectiever en efficiënter
6. Optelsom van structurele financiële effecten en verbeteringen efficiency maken

Seinstra & Partners

www.seinstraenpartners.nl

Arno Seinstra
06-13539685
a.seinstra@seinstraenpartners.nl

SEINSTRA &

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.W. Vos
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235145010
vosm@noord-holland.nl

Verzenddatum
03 NOV. 2021

Kenmerk
1631073/1721466

Uw kenmerk

Betreft: Zienswijze Provinciale Staten op de 1ste begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de zienswijze van Provinciale Staten op de 1ste begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

4 bijlage(n)

1. Statenvoordracht zienswijze PS 1ste begrotingswijziging 2022 OD NHN
2. 1ste begrotingswijziging 2022 OD NHN
3. AB-besluit Traineeship
4. Projectplan Traineeship
5. AB-besluit Pilot Data-analisten
6. AB-besluit Uitstel Omgevingswet
7. Analyse Financiële impact omgevingswet.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8292
Extern Zaak ID	805610
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	4.b
Omschrijving	Omgevingsdienst IJmond, begrotingswijziging 2022
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Voordracht OD IJmond oktober 2021.docx
Bijlage 1 Notitie 1ste Begrotingswijziging 2022 ODIJ.pdf
Brief aan PS over begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021
PS-vergadering	13 december 2021

Toelichting

De begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond wordt aan PS toegezonden zodat PS een zienswijze op de stukken kunnen geven. De begrotingswijziging regelt de gevolgen van het uitstel van de Omgevingswet. Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen bij de documenten zijn, wordt PS voorgesteld om geen zienswijze te uiten.

Provincie Noord-Holland

2021

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 november 2021

Onderwerp: Zienswijze op de begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond

Kenmerk: 805610/1728880

Bijlagen:

1. Begrotingswijziging 2022

1. Inleiding

Het Dagelijks Bestuur (DB) van de Omgevingsdienst IJmond (hierna: ODIJ) heeft op 6 oktober 2021 ingestemd met de begrotingswijziging 2022. Wij ontvingen het verzoek dit document door te zenden aan uw Staten voor eventuele zienswijzen.

Provinciale Staten hebben in de gemeenschappelijke regeling ODIJ een kaderstellende en controlerende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen Provinciale Staten een zienswijze kenbaar maken aan het DB van de ODIJ. Op grond van artikel 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 29 van de Gemeenschappelijke Regeling ODIJ worden de gemeenteraden en Provinciale Staten van de deelnemende gemeenten en provincie in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze kenbaar te maken over de begrotingswijziging 2022 van de ODIJ.

De ontvangen zienswijzen worden in het DB besproken en van een reactie voorzien. Het DB biedt de (eventueel gewijzigde) stukken vervolgens ter vaststelling aan het Algemeen Bestuur van de ODIJ aan.

Begrotingswijziging 2022

Uit de u op 18 mei 2021 toegezonden ontwerpbegroting 2022 bleek een bijdrage van de Provincie Noord-Holland aan de ODIJ ten bedrage van € 112.889 voor de VTH-plustaken. De bijdrage voor de bodemtoezichttaken was vervallen vanwege de verwachte wijzigingen in de Omgevingswet. Door het uitstel van de Omgevingswet tot 1 juli 2022 wordt alsnog een bedrag ad € 474.524 bij de provincie in rekening gebracht voor de bodemtoezichttaken, onder gelijktijdige verlaging van de gemeentelijke bijdragen.

2. Zienswijze op de begrotingswijziging 2022

Aangezien er geen inhoudelijke opmerkingen zijn bij de begrotingswijziging 2022 stellen wij u voor om de ODIJ te berichten dat er geen zienswijze wordt ingediend.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. ….

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 9 november 2021;

besluiten:

1. Geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze op de begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond in te dienen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

odijmond
OMGEVINGSDIENST IJMOND

Memo

Agendapunt	**03**	**Van**	Ryanne Hoes
Aan	Colleges en raden GR deelnemers	**Functie**	Financieel controller
C.c.		**E-mail**	rhoes@odijmond.nl
Onderwerp/ Zaaknummer	Begrotingswijziging 2022 in verband met uitstel Omgevingswet	**Datum**	**7 oktober 2021**

Eerste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst IJmond.

Tijdens het opstellen van de begroting was de beoogde inwerkingsdatum 1 januari 2022. Het uitstel van de wet en de verzending van de begroting naar de college en raden heeft elkaar gekruist. In de begroting op pagina 7 is vermeld dat de Omgevingsdienst IJmond (ODIJ) bij uitstel van de Omgevingswet de financiering voor de bodemtaken opvraagt bij de provincie Noord-Holland

Uitstel van de omgevingswet naar 1 juli 2022

De Omgevingswet treedt naar waarschijnlijkheid op 1 juli 2022 pas inwerking. Dit betekent een uitstel van de 'warme overdacht bodem'. We vragen daarom de bijdrage voor de formatie voor de bodemtaken op bij provincie Noord-Holland. De bijdragen van de gemeente deelnemers verlagen we met ditzelfde bedrag.

Voor de wijziging zijn de bijdragen per deelnemer zoals in tabel 1.

Tabel 1 bijdragen vastgestelde begroting 2022

GR-bijdragen deelnemers	GR-bijdrage voor bodemoverdracht	Bijdrage IOV*	Bodemoverdracht o.b.v. inwoners	GR-bijdrage na bodemoverdracht
Deelnemers	€	€	€	€
Gemeente Beemster	116.343	3.000	23.006	142.349
Gemeente Beverwijk	971.993	13.000	95.554	1.080.548
Gemeente Bloemendaal	93.934	1.000	54.108	149.042
Gemeente Edam-Volendam	161.499	4.000	83.092	248.591
Gemeente Haarlem	1.354.960	15.000	-	1.369.960
Gemeente Heemskerk	541.667	8.000	89.944	639.611
Gemeente Heemstede	93.934	2.000	62.517	158.451
Gemeente Landsmeer	57.287	1.000	26.378	84.665
Provincie Noord-Holland bodemtoezichttaken	218.777	-	-	-
Provincie Noord-Holland VTH plustaken	667.159	-	-	112.889
Gemeente Oostzaan	52.317	4.000	22.347	78.664
Gemeente Purmerend	153.411	9.000	186.510	348.922
Gemeente Uitgeest	227.072	1.000	31.371	259.443
Gemeente Velsen	1.796.778	22.000	157.584	1.976.362
Gemeente Waterland	90.143	1.000	39.997	131.140
Gemeente Wormerland	116.596	2.000	37.348	155.944
Gemeente Zandvoort	116.764	3.000	39.290	159.055
GR-bijdragen deelnemers inclusief wabo	**6.830.635**	**89.000**	**949.048**	**7.095.635**

Na de wijziging zijn de bijdragen per deelnemer zoals in tabel 2.

Tabel 2 bijdragen eerste begrotingswijziging

GR-bijdragen deelnemers	GR-bijdrage voor bodemoverdracht	Bijdrage IOV*	Bodemtaken o.b.v. inwoners	GR-bijdrage na bodemoverdracht
Deelnemers	€	€	€	€
Gemeente Beemster	116.343	3.000	11.503	130.846
Gemeente Beverwijk	971.993	13.000	47.777	1.032.770
Gemeente Bloemendaal	93.934	1.000	27.054	121.988
Gemeente Edam-Volendam	161.499	4.000	41.546	207.045
Gemeente Haarlem	1.354.960	15.000	-	1.369.960
Gemeente Heemskerk	541.667	8.000	44.972	594.639
Gemeente Heemstede	93.934	2.000	31.258	127.192
Gemeente Landsmeer	57.287	1.000	13.189	71.476
Provincie Noord-Holland bodemtoezichttaken	218.777	-	-	474.524
Provincie Noord-Holland VTH plustaken	667.159	-	-	112.889
Gemeente Oostzaan	52.317	4.000	11.174	67.490
Gemeente Purmerend	153.411	9.000	93.255	255.666
Gemeente Uitgeest	227.072	1.000	15.685	243.757
Gemeente Velsen	1.796.778	22.000	78.792	1.897.570
Gemeente Waterland	90.143	1.000	19.999	111.142
Gemeente Wormerland	116.596	2.000	18.674	137.270
Gemeente Zandvoort	116.764	3.000	19.645	139.410
GR-bijdragen deelnemers inclusief wabo	**6.830.635**	**89.000**	**474.524**	**7.095.635**

Na vaststelling van de begrotingswijziging door het Algemeen Bestuur (AB) vragen wij de bijdragen aan onze deelnemers op zoals die in tabel 2 staat. Deze tabel nemen we ook op in onze jaarrekening en tussentijdse rapportages. De vaststelling van de begrotingswijziging staat op de agenda van het AB van 15 december 2021.

Extra uitstel van de Omgevingswet is mogelijk.

Het is mogelijk dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet weer wordt uitgesteld. Bij definitief uitstel, vragen wij de bijdragen voor de formatie van onze bodemtaken, tot de datum van het uitstel in 2022 op bij de provincie Noord-Holland.

Financiering van bodemtaken voor basis taken uitvoering is al bij ons ondergebracht. Beleidstaken voert de Provincie uit.

In de begrote bijdrage voor bodemtaken zijn de plustaken niet opgenomen. Deze voeren wij op dit moment niet uit. De provincie voert deze taken uit. De plustaak (of taken?) gaat om de beleidstaak bodem, die meekomt vanuit de **Wet bodembescherming** (**Wbb**). Dat is een nieuwe taak voor gemeenten, waarvoor de omgevingsdienst de uitvoerder is. Wij zijn in gesprek met onze deelnemende gemeenten om deze taak mogelijk bij ons onder te brengen.

Gevoelen kenbaar kunnen maken omtrent de begroting 2022

In artikel 29 derde lid van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) ODIJ, staat beschreven dat de raden een verzoek tot begrotingswijziging ontvangen.
Wij verzoeken uw raad/Provinciale Staten uiterlijk op 8 december 2021 de zienswijze aan ons kenbaar te maken.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. A.W. Voordenhout
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235143137
voordenhouta@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 NOV. 2021

Kenmerk
805610/1728880

Uw kenmerk

Betreft: Omgevingsdienst IJmond

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de statenvoordracht, met het bijbehorende ontwerpbesluit, over de begrotingswijziging 2022 van de Omgevingsdienst IJmond.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen:

Voordracht

Begrotingswijziging 2022

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8433
Extern Zaak ID	1384040
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	6.a
Omschrijving	Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 16 november 2021
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Bijlage bij VTH brief november 2021 Informatievoorziening Tata en Harsco.docx
Brief I&W reactie brief depositieonderzoek RIVM september 2021.pdf
Brief aan PS over informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Overdracht vanuit GS	22 november 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

Het college van Gedeputeerde Staten informeert Provinciale Staten voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals

Provincie Noord-Holland

Bijlage registratienummer 1384040/1728496

Informatievoorziening inzake Tata Steel en Harsco Metals d.d. 16 november 2021

In deze bijlage zijn de stand van zaken en ontwikkelingen opgenomen met betrekking tot het dossier Harsco Metals/Tata Steel en daar direct aan gerelateerde openbare bijeenkomsten, bestuurlijke overleggen, onderzoeken, uitvoerende (VTH-) werkzaamheden en rechtsgangen. Informatie over projecten en initiatieven die (mogelijk) relateren aan het dossier Harsco Metals/Tata Steel, wordt alleen in dit overzicht betrokken wanneer er op maatregelenniveau directe samenhang is. Wijzigingen ten opzichte van de vorige informatievoorziening zijn geel gearceerd.

1. (Openbare) bijeenkomsten	Er zijn geen bijeenkomsten geweest na 12 oktober 2021.
2. Bestuurlijke overleggen	Op 27 oktober 2021 was er een BO Industrie & Gezondheid IJmond. Besproken zijn o.a. de algehele voortgang op het dossier Tata Steel, het “dagboekonderzoek” en de vormgeving van een “Omgevingsoverleg”.
3. Onderzoek in opdracht van bedrijven	Geen ontwikkelingen te melden.
4. Onderzoek in opdracht provincie Noord-Holland	Geen ontwikkelingen te melden.
5. Onderzoeken in opdracht van derden	De afronding van het rapport van Roland Berger over de waterstofroute van Tata Steel wordt binnenkort verwacht.

6. Lopende VTH-uitvoering

Vergunningverlening

- Tata Steel heeft een aanvraag om vergunning in het kader van de Wabo ingediend voor het realiseren van een kunstduin (gedeeltelijk opgebouwd met staalslak) op het

terrein van Tata Steel. Op basis van aanvullende informatie, met name over de geohydrologische situatie en de relatie met de bescherming van het aangrenzend Natura 2000 gebied heeft de OD NHN beoordeeld dat er een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig is.
De procedures worden goed op elkaar afgestemd. Pas als het gehele vergunningentraject is afgerond, kan worden gestart met de aanleg van het kunstduin. Uiteraard zal bij de aanleg intensief worden gecontroleerd op de naleving van de vergunning(en).
Het ontwerpbesluit is op 21 mei 2021 aan Tata Steel toegezonden en gepubliceerd. Er zijn 3 bezwaarschriften ingediend bij Gedeputeerde Staten. De HAC zaak wordt aangehouden totdat over een Wnb vergunning is beslist.

- Op 6 oktober 2021 is het definitieve besluit geurmaatregel Beitsbaan 22 aan Tata Steel verzonden. Met deze maatregel wordt de geuroverlast door deze emissie, verminderd.

- GS hebben op 9 november 2021 kennis genomen van 2 ontwerp-geurbesluiten waarmee de OD NZKG de vergunning aanscherpt. PS is hier per brief over geïnformeerd.

- Op 10 november 2021 is Tata Steel geïnformeerd over de implementatie van de BBT -conclusies van de BREF3 “Large Volume Inorganic Chemicals – Ammonia, Acids and Fertilisers” (BREF LVIC) bij de zwavelzuurfabrieken van de Kooksfabrieken. Deze wijziging in de vergunning is het vervolg van een actie uit het eerdere SPPS-onderzoek naar de vergunningen van Tata Steel.

Provincie Noord-Holland

Bijlage registratienummer 1384040/1728496

Toezicht en Handhaving

- Tata werkt in het kader van het vermijdings- en reductieprogramma ZZS mogelijke maatregelen uit om de emissies zoveel mogelijk te voorkomen/beperken. De OD NZKG heeft een LOD opgelegd voor de overschrijding van diverse MVPI-stoffen bij Hoogovens (stopmassa) en de Koudbandwalserij (schermgas). Tata is in januari 2021 gestopt met het gebruik van eigen stopmassa. Tata gebruikt extern ingekochte stopmassa. ODNKG heeft een vergunning verleend voor de installatie van een aanvullende filterinstallatie bij de Hoogovens. Totdat alle maatregelen zijn genomen, de installatie-aanpassingen opgeleverd zijn en in gebruik genomen, zal de productie van eigen stopmassa niet worden hervat.

- Last onder dwangsom lozing kwik e.a. ZZS: Op 28 oktober was de hoorzitting bij de HAC over bezwaar van Tata Steel tegen de opgelegde LOD voor het lozen van kwik.

Handhavingsverzoeken

7. Overige

Wob verzoeken

Zie ook:
www.odnzkg.nl
- *Actueel*
- *Wob-verzoeken*

www.noord-holland.nl
- *Loket*
-

- 2 juni 2020, Wob verzoek van Stichting Schapenduinen, Stichting IJmondig, Stichting Duinbehoud en enkele particulieren naar afhandeling bepaalde mails, gezondheidsonderzoek RIVM, intrekken mandaat, toezicht en handhaving Tata sinds 2010 en ongevallen en hulpverlening richting Tata. Dit verzoek wordt in afstemming door de provincie en door de OD NZKG afgehandeld. Op 14 augustus 2020 is een ingebrekestelling voor dit Wob verzoek ontvangen. De

Bijlage registratienummer 1384040/1728496

provincie heeft voor haar gedeelte op 27 augustus 2020 een besluit genomen. Tegen dit besluit is bezwaar ingediend, de zitting bij de HAC was op 7 januari 2021. De HAC heeft advies uitgebracht, GS hebben op 9 maart 2021 in de beslissing op bezwaar besloten het bestreden besluit gedeeltelijk te herroepen waarbij een klein deel van de eerder geweigerde informatie openbaar wordt gemaakt. Op 24 april 2021 is (pro forma) beroep aangetekend tegen de beslissing op bezwaar. Een zittingsdatum voor de behandeling van dit beroep is nog niet bekend.
Het Wob verzoek bestaat uit meerdere onderdelen. Het meest omvangrijke onderdeel betreft duizenden documenten. De OD NZKG zal dat onderdeel in overleg met PNH afhandelen. Vanwege de omvang van het verzoek heeft de OD NZKG een voorstel gedaan aan de indieners van dit Wob verzoek op welke wijze de gevraagde documenten toegankelijk kunnen worden gemaakt (na toepassing van de regels van de Wob).
De 4e batch is op 7 juni 2021 gepubliceerd. Batch 5 is in voorbereiding.

- Op 16 september 2021 is door van Uffelen Advies namens Coöperatie Mobilisation for the Environment U.A een WOB-verzoek ingediend. Het verzoek is met vier weken verdaagd, omdat veel van de gevraagde documenten op de website staan en de indiener is verzocht alleen die documenten op te vragen die hij nog mist. Op 29 oktober 2021 is door de OD NZKG een besluit genomen over dit Wob verzoek en voor een deel is het doorgestuurd naar de OD IJmond.

- Op 5 oktober 2021 is er een WOB verzoek ingediend door de Stichting Schapenduinen, Stichting IJmondig, Stichting Duinbehoud en enkele particulieren naar nadere

Provincie Noord-Holland

Bijlage registratienummer 1384040/1728496

informatie rond diverse (gezondheids)onderzoeken in de IJmond. Het verzoek is in behandeling bij de provincie.

Overige zaken

- Op 1 oktober 2021 is een brief ontvangen van de Dorpsraad Wijk aan Zee, mede namens verschillende andere bewonersorganisaties, over de nieuwe WHO advieswaarden in relatie tot de IJmond en Tata Steel.

- Op 27 oktober 2021 is een brief ontvangen van Lexence advocaten namens o.a. Stichting IJmondig en Stichting Schapenduinen met een vraag over bepaalde passages in de programmabegroting van de provincie Noord-Holland.

- Op 27 oktober 2021 is een brief ontvangen van het ministerie van I&W als reactie op de brief aan I&W naar aanleiding van het RIVM onderzoek naar stofdepositie. Deze brief is als bijlage toegevoegd.

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Postbus 123
2000 MD Haarlem
t.a.v. de heer J. Olthof

INGEKOMEN 27 OKT. 2021

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Kenmerk
IENW/BSK-2021/271466

Uw Kenmerk
1665703/1694133

Datum 26 OKT. 2021
Betreft Rol van de provincie bij het verbeteren van leefomgeving en gezondheid rond Tata Steel Nederland

Geachte heer Olthof, Beste Jeroen,

Dank voor uw brief van 2 september. Hierin schetst u de uitkomsten van recent onderzoek van het RIVM en roept u het Rijk op om werk te maken van de verduurzaming van de staalindustrie, gezondheid van omwonenden een volwaardige plaats te geven en scherpere normen te stellen. Ik erken de gezamenlijkheid van de opgaven waar wij als overheden voor staan. Als antwoord op uw brief en naar aanleiding van de debatten met de Tweede Kamer op 9 en 16 september jl. bericht ik u als volgt.

De afgelopen maanden is er veel gebeurd rond Tata Steel Nederland. Het depositie-onderzoek van het RIVM, in opdracht van de provincie Noord-Holland en de IJmondgemeenten, toont aan dat de gezondheid van met name kinderen in het geding is door de emissies van Tata Steel Nederland. De Tweede Kamer steunt mijn inzet dat leefomgeving en gezondheid moeten worden meegenomen in alle aspecten van het Tata Steel-dossier, nu en in de toekomst. De actieve inzet van omwonenden en uw pleidooi hebben hier zeker aan bijgedragen. De Tweede Kamer is het verder met u en mij eens dat er geen plaats voor Tata Steel in de IJmond als het bedrijf de gezondheid van omwonenden niet kan waarborgen.

In het gesprek dat wij en de minister van Economische Zaken en Klimaat hadden met de CEO van Tata Steel Nederland op 15 september, heeft Tata Steel Nederland beloofd dat het bedrijf de maatregelen uit hun Roadmap Plus versneld uit gaat voeren. Tata Steel Nederland heeft dit op 4 oktober in een brief aan mij nader geconcretiseerd. U hebt van deze brief een afschrift ontvangen. Bovendien heeft het bedrijf bekend gemaakt dat het voor de toekomst kiest voor de route van een snelle overgang naar 'Direct Reduced Iron', eerst op aardgas en later op waterstof, gecombineerd met groene stroom. Hiermee verlaat het bedrijf het CCS-scenario.

De Tweede Kamer deelt uw en mijn zorgen over de situatie in het IJmondgebied. Om op korte termijn de leefbaarheid en gezondheid van de omwonenden te verbeteren, heeft de Kamer een aantal moties aangenomen, die deels in lijn liggen met de oproepen die u doet in uw brief. De uitvoering van deze moties vergt een gezamenlijke aanpak van ons beiden, en van de minister van Economische Zaken. Ieder van ons heeft eigen verantwoordelijkheden, maar de maatschappelijke

opgave is een gezamenlijke. Eén van de moties, van het lid Thijssen c.s.[1], verzoekt de regering om, in samenspraak met de provincie Noord-Holland een plan van aanpak te maken, zodat de bewoners in de IJmondregio geen onacceptabel gezondheidsrisico meer lopen en dit op de kortst mogelijke termijn naar de Kamer te sturen, in elk geval voor 1 december 2021. Om deze motie en de andere moties uit te kunnen voeren, wordt een plan van aanpak opgesteld, waarvan de opzet inmiddels met uw organisatie is gedeeld. Ik voorzie hierin zeven actielijnen:

1. Aanscherpen van de vergunningen;
2. Monitoren en waar mogelijk afdwingen van de versnelde uitvoering van de Roadmap Plus;
3. Verkrijgen van een transparant beeld van de uitstoot en wat hiertoe verbeterd moet worden via monitoring en metingen;
4. Aanscherpen van normen op Europees niveau;
5. Onderzoeken van de mogelijkheid strengere normen te hanteren op nationaal niveau;
6. Toetsen van de effecten op leefomgeving en gezondheid van verschillende transitiepaden;
7. Communicatie.

De uitvoering van deze actielijnen vergt een gezamenlijke aanpak. Binnen het VTH-stelsel heeft de provincie Noord-Holland de rol van bevoegd gezag. Daaruit volgt dat de provincie het voortouw zal hebben in de actielijnen 1, 2 en 3. Mijn ministerie zal hierbij ook nauw betrokken zijn en actief meedenken om de acties in deze actielijnen goed uit te voeren. Voor de actielijnen 4,5, en 6 ligt het voortouw bij mijn ministerie. Hierbij maak ik ook graag gebruik van uw input en expertise. Actielijn 7 over communicatie zie ik als een gezamenlijke opgave. De actielijnen die ik voorstel waarborgen de uitvoering van de door de Tweede Kamer aangenomen moties. Graag spreek ik u op korte termijn over de voortgang. Dan kunnen we gezamenlijk de balans opmaken en bespreken hoe we eventuele knelpunten kunnen oplossen. Hieronder zijn de zeven actielijnen verder uitgewerkt.

1. **Aanscherpen van de vergunningen**
   Als bevoegd gezag werkt u, mede na het meedenken van de ILT, al hard aan het versneld verscherpen van vergunningen en het minimaliseren van ZZS-uitstoot, via het programma Tata Steel 2020-2050. Graag wil ik met u onderzoeken of er – ook binnen de huidige regelgeving – nog meer mogelijk is, en hoe eventuele knelpunten opgelost kunnen worden. De onafhankelijk opererende ILT kan daarbij ondersteunen.

   Recent heeft de ILT al aangegeven[2] dat u als bevoegd gezag nog de vergunningen zou kunnen aanscherpen op de volgende punten:
   1) Voorschrijven van een onderzoeksverplichting voor het vaststellen van BBT-technieken voor Kooksfabriek 1;
   2) Afdwingen van het verder minimaliseren van ZZS-uitstoot;
   3) Uitbreiden van de Wabo-adviestaak van de ILT naar het bedrijf Harsco Metals, dat zich op het terrein van Tata Steel Nederland bevindt;

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 32 813, nr. 827
[2] https://www.ilent.nl/onderwerpen/wabo-vergunningen-grote-bedrijven/documenten/zienswijzen/2021/09/14/reactie-ilt-zzs-aanvulling-inventarisatie-tata-steel-14-sept-2021

4) Aanscherpen van de methoden en technieken waarmee Tata Steel Nederland emissies meet en registreert, met betrokkenheid van de ILT;
5) Vaststellen van grens- en richtwaarden voor geuroverlast door Tata Steel Nederland.

Ik maak graag samen met u de balans op van de stand van zaken rond deze punten. Verder wil ik met u onderzoeken of het mogelijk is om bij de (lokale) risico-inventarisatie cumulatie-effecten van de uitstoot van verschillende Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) uit meerdere bronnen mee te nemen, evenals het veelvuldig optreden van ongewone emissies. We moeten al het mogelijke onderzoeken dat kan bijdragen aan het verder aanscherpen van de vergunningen.

2. Monitoren en waar mogelijk afdwingen van de versnelde uitvoering van de Roadmap Plus

Tata Steel Nederland heeft in het gesprek dat wij beiden op 15 september met het bedrijf hadden een toelichting gegeven op de concrete uitvoering van de Roadmap Plus. Wij hebben toen aan het bedrijf aangegeven dat we graag zien welke maatregelen wanneer genomen zullen worden, en wat de effecten op emissies zullen zijn. Wat mij betreft is het essentieel dat wij gezamenlijk met het bedrijf in gesprek blijven en het bedrijf aanspreken op het tijdschema voor de maatregelen. Tevens moeten we monitoren wat er daadwerkelijk gebeurt in de uitvoering van maatregelen en wat hiervan de concrete effecten op emissies en overlast zijn. De brief met nadere concretiseringen die Tata Steel ons inmiddels heeft gestuurd is hiervoor een belangrijke eerste stap.

3. Verkrijgen van een transparant beeld van de uitstoot en wat er verbeterd moet worden, via monitoring en metingen

Hierbij is de oproep die de Tweede Kamer doet in de motie Grinwis c.s.[3] voor mij leidend. Ik vind het een goed idee om via het zogenaamde omgevingsoverleg met alle stakeholders, inclusief de omwonenden, af te spreken over wat er op dit moment aan uitstoot van Tata Steel Nederland gemeten wordt en wat er – naast wat er al gebeurt - extra gemonitord moet worden om de effecten van de verbeteringen die het bedrijf wil doorvoeren, bijvoorbeeld in de Roadmap Plus, maar later ook in de transitie naar Direct Reduced Iron (DRI), op waarde te kunnen schatten. Ik stel graag capaciteit vanuit mijn Ministerie ter beschikking om actief deel te nemen aan een of enkele door u in de komende tijd te organiseren bijeenkomsten om hierover afspraken te maken en zal ook vragen of het RIVM bereid is expertise ter beschikking te stellen. Graag wijs ik hierbij op de reeds door RIVM opgestelde aandachtspunten voor onderzoek naar effecten op de leefomgeving en omwonenden[4]. Ik acht het van belang dat deze aandachtspunten worden betrokken bij het opstellen van het monitoringsbeleid.

4. Aanscherpen van normen op Europees niveau

Het aanscherpen van normen op Europees niveau is een kwestie van lange

[3] Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 32 813, nr. 834
[4] https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-infrastructuur-en-waterstaat/documenten/rapporten/2021/09/08/bijlage-1-rivm-advies-aan-ienw-scenario-s-tata-steel-20210903

adem. Zoals ik ook in de Kamer heb gezegd en aan de omwonenden heb verteld, zijn er geen garanties op voorhand, en de doorlooptermijnen zijn lang. Desondanks zal Nederland bij de herziening van de EU-Richtlijn Industriële Emissies (RIE) en de Luchtkwaliteitsrichtlijn pleiten voor strengere normen, meer in lijn met de WHO-advieswaarden, en het sneller herzien van de zogenaamde BREF's, documenten waarin voor bepaalde industriële sectoren is vastgelegd wat de Best Beschikbare Technieken (BBT) zijn waaraan bedrijven in de Unie, en dus ook Tata Steel Nederland, moeten voldoen. De BREF voor de IJzer- en Staalindustrie stamt uit 2012, terwijl het de intentie is BREF´s eens in de acht jaar te herzien. Vandaar dat ik er bij de Europese Commissie op aandring te bevorderen dat de herziening van de BREF voor de IJzer- en Staalindustrie, en andere inmiddels verouderde BREF´s zoals de BREF Op- en Overslag, snel van start gaat. Nederland pleit voor scherpere emissie-eisen in deze BREF's.

Bovenstaande punten heb ik inmiddels naar aanleiding van de situatie in de IJmond onder de aandacht gebracht van Eurocommissaris Sinkevičius van Milieu, Oceanen en Visserij. Nederland zal deze punten in de komende tijd op verschillende niveaus blijven inbrengen in Europese discussies. Ik hoop te kunnen rekenen op uw bijdrage in de Themagroep Internationaal van het Schone Lucht Akkoord als het gaat om de standpuntbepaling voor de Europese onderhandelingen.

5. Onderzoeken van de mogelijkheid strengere normen te hanteren

Mijn juridische directie onderzoekt momenteel welke mogelijkheden er nog zijn om binnen de huidige regelgeving, en binnen de nieuwe Omgevingswet die volgend jaar ingevoerd zal worden, strenger of anders te normeren. Het gaat hierbij om mogelijke oplossingsrichtingen als een gebiedsgerichte benadering, toepassen van omgevingswaarden en het meenemen van ZZS in de normstelling. Mijn Ministerie zal op korte termijn samen met de ILT met u en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied in gesprek gaan om te kijken wat er mogelijk is, waar knelpunten liggen en hoe die mogelijk kunnen worden weggenomen.

6. Toetsen van de effecten op leefomgeving en gezondheid van verschillende transitiepaden

Het bureau Roland Berger doet op dit moment in opdracht van Tata Steel Nederland en de FNV onderzoek naar de haalbaarheid en effecten van de verschillende transitiepaden om tot een schone en op waterstof en groene stroom aangedreven staalfabriek te komen. Hierbij komen ook effecten op emissies aan de orde, maar niet het effect op de gezondheid en veiligheid van omwonenden. Gesteund door de Tweede Kamer (motie Hagen en Boucke[5]), vraag ik een onafhankelijke partij om de effecten op leefomgeving en gezondheid van deze transitiepaden te toetsen. Dit doe ik graag in samenwerking met u.

7. Communicatie

Als overheden zijn wij samen verantwoordelijk voor het naar voren brengen van de maatschappelijke belangen in het Tata Steel-dossier: u in uw rol als bevoegd gezag en ik als stelselverantwoordelijke. Voor de omwonenden vertegenwoordigen wij echter één overheid, die zij terecht

[5] Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 28 089, nr. 192

aanspreken om hun gezondheid te beschermen. Ik vind het hierbij belangrijk dat de burgers en omwonenden van Tata Steel Nederland één geluid horen van de overheid.

Ik heb er alle vertrouwen in dat we door onze gezamenlijk inzet de leefomgeving en gezondheid in het IJmondgebied voor de bewoners kunnen verbeteren en zie uit naar de samenwerking in de komende tijd.

Hoogachtend, en met vriendelijke groet!

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

S.P.R.A. van Weyenberg

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Kenmerk
IENW/BSK-2021/271466

Provincie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
R.E. Reijners
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144957
rob.reijners@noord-holland.nl

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Verzenddatum

17 NOV. 2021

Kenmerk
1384040/1728992

Uw kenmerk

Betreft: Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven

Geachte leden,

In deze brief informeren wij u over de ontwikkelingen tot 16 november 2021 op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is.

U ontvangt deze informatie volgens afspraak voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG).

Tata Steel en Harsco Metals

In de bijlage vindt u de uitgebreide informatievoorziening inzake het dossier Tata Steel en Harsco Metals.

Tuindorp Oostzaan/ICL

Op grond van de verspreidingsberekening van de emissie van ICL, heeft de GGD Amsterdam aangegeven dat de waarden niet alarmerend zijn voor de volksgezondheid. Ten aanzien van geur onderzoekt de OD NZKG of er aanvullende eisen opgenomen kunnen worden in de huidige vergunningen van de bedrijven ICL, Bunge en Alkion (olieterminal). Regelmatig is er een gesprek met de bewoners. De frequentie hiervan is op aangeven van de bewoners. Er is een contentkalender gemaakt voor de communicatie om de bewoners proactief te blijven informeren. In contactmomenten wordt verwezen naar het aandachtsdossier op de website dat

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

regelmatig wordt geüpdatet. Onderdeel hiervan zijn veelgestelde vragen en een publieksflyer met een infograpic.

Waeles Foundry

Op 5 november 2021 is er een e-mail verstuurd aan de deelnemers van het bewonersoverleg over de stand van zaken van de omgevingsvergunning en het emissieonderzoek. In de e-mail staat dat de conclusie van de beoordeling van de GGD, zodra deze is afgerond, wordt toegelicht in een overleg. Naar verwachting wordt dit gepland in december 2021.

Tot slot

Heeft u vragen over deze brief? Stel deze aan de verantwoordelijk gedeputeerde in de vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG).

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

Infobijlage Tata Steel en Harsco Metals

Brief I&W reactie brief depositieonderzoek RIVM

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8114
Extern Zaak ID	1721472
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	6.b
Omschrijving	Geur – Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Brief aan PS over ontwerpbesluiten I en II Geur Tata Steel.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

De OD NZKG heeft twee ontwerpbesluiten opgesteld voor geur voor Tata Steel. Het eerste ontwerpbesluit betreft een herziening van het eerdere ontwerpbesluit voor een geurmaatregel bij Hoogoven 6. Het tweede ontwerpbesluit betreft het opstellen van geurvoorschriften voor het gehele bedrijf Tata Steel.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
R.M. den Uyl
BEL/OMB

Telefoonnummer 06 2351 44233
roos.den.uyl@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 NOV. 2021

Kenmerk
1721472/1723566

Uw kenmerk

Betreft: Ontwerpbesluiten I en II Geur Tata Steel

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het voornemen van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) om namens Gedeputeerde Staten "ontwerpbesluiten I en II Geur Tata Steel" te nemen.

Inleiding

De OD NZKG heeft twee ontwerpbesluiten opgesteld voor geur voor Tata Steel. Met deze twee ontwerpbesluiten wordt de emissie en overlast van geur in de IJmond verminderd. Deze ontwerpbesluiten voor geur bij Tata Steel zijn genoemd in het Programma Tata Steel 2020 - 2050 (vastgesteld november 2020) als belangrijk onderdeel van de ambitie om de vergunning van Tata Steel zo veel mogelijk aan te scherpen. Met deze ontwerpbesluiten voert de OD NZKG ook de aanbeveling van het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer "Stof tot nadenken"[1] uit om een besluit over geur te nemen bij Tata Steel. De ontwerpbesluiten voor geur bij Tata Steel bestaan uit twee onderdelen. Die lichten we hieronder kort toe.

Ontwerpbesluit I

[1] https://www.randstedelijke-rekenkamer.nl/wp-content/uploads/2019/09/Eindrapport-Stof-tot-nadenken.pdf

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Het eerste ontwerpbesluit betreft het opleggen van een maatregel bij Hoogoven 6, waar rookgascondensatie moet worden toegepast in de granulatieschoorstenen, om zo geurhinder terug te dringen. Tata Steel moet deze maatregeluiterlijk op 1 september 2023 gerealiseerd hebben.

Wel opleggen maatregel bij Hoogoven 6

Het ontwerpbesluit over de geurmaatregel bij Hoogoven 6 heeft een voorgeschiedenis. De OD NZKG herziet hiermee het eerdere ontwerpbesluit uit 2018, waarin de opgelegde geurmaatregel werd ingetrokken. De situatie is namelijk substantieel veranderd. Zo is het aantal geurklachten sterk gestegen. Ook is de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke context veranderd na de 'grafietregens'. Er is nader onderzoek gedaan naar de emissies in 2020. De OD NZKG heeft de zaak opnieuw beoordeeld en is tot de conclusie gekomen dat Tata Steel de betreffende maatregel bij Hoogoven 6 wel zal moeten nemen. De OD NZKG geeft aan dat de toepasselijke BBT-conclusie bepaalt dat rookgascondensatie aangebracht dient te worden indien geurreductie vereist is, wat momenteel zonder meer het geval is. Daarnaast heeft rookgascondensatie een reducerend effect op de stoffen H_2S en SO_2. Het inwilligen van de aanvraag op dit punt (dus verplichting tot aanbrengen rookgascondensatie schrappen) acht de OD NZKG niet in het belang van de bescherming van het milieu en de gezonde leefomgeving. Zonder rookgascondensatie wordt immers geen reducerend effect op voornoemde stoffen bewerkstelligd.

Aanscherpen Kookgasfabrieken 1 en 2 en Oxystaalfabriek

Met dit ontwerpbesluit legt de OD NZKG de actuele en toekomstige emissie- als immissiegrenswaarden vast in de vergunning. Drie fabrieken die momenteel de grenswaarde van het provinciale geurbeleid overschrijden, Kookgasfabrieken 1 en 2 en de Oxystaalfabriek, zullen aangepast moeten worden. Dit zal van Tata Steel een forse aanpassing vergen, vooral voor de Kookgasfabrieken 1 en 2. Dit ontwerpbesluit betekent dat voor alle fabrieken een individuele grenswaarde geldt. Daarbovenop stelt het ontwerpbesluit een plafond voor de cumulatieve norm. Dat wil zeggen een maximum wat de 17 fabrieken bij elkaar aan geurhinder mogen veroorzaken.

Verkleinen geurcontour

Uitvoering van de voorschriften uit de ontwerpbesluiten zal betekenen dat de geurcontouren verkleinen, en wel dusdanig dat deze geheel binnen de inrichting vallen. Hier geeft een kaart (fig. 1) uit het ontwerpbesluit weer wat het verschil is tussen de oude en nieuwe situatie:

- De doorgetrokken lijnen geven de (cumulatieve) contour van 2 ou[H]/m3 voor de huidige situatie (2021);
- De gestreepte lijnen geven de voorspelde (cumulatieve) contour van 2 ou[H]/m3 voor de toekomstige situatie.

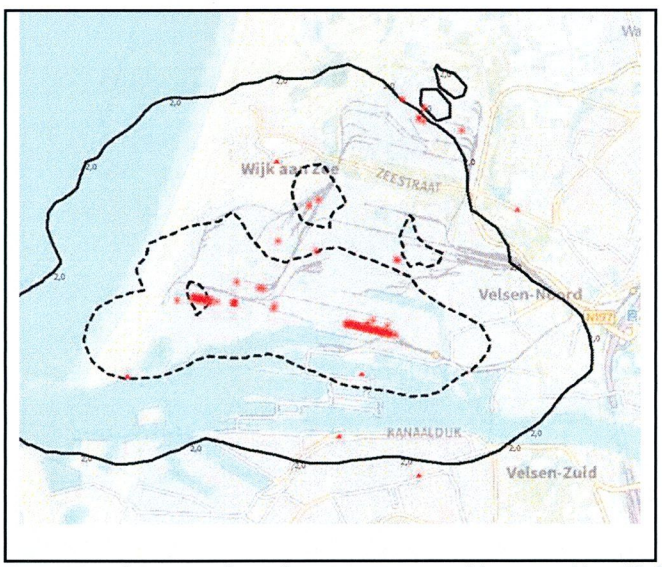

Figuur 1: schets van de oude geurcontouren (doorgetrokken lijn) en de nieuwe geurcontouren zoals na uitvoering van de voorschriften zou zijn (gestreepte lijn).

Ontwerpbesluit II

Het tweede besluit betreft het opstellen van aanvullende geurvoorschriften voor Tata Steel. Concreet omvat dit:

1) een aanpassing van het bestaande "vangnetvoorschrift" voor geur, waarin uitdrukkelijk is bepaald dat er geen "ernstige geurhinder" meer mag optreden buiten de inrichting;
2) het voorschrift dat alleen gecertificeerde laboratoria dat geuranalyses mogen verrichten volgens een specifieke methode;
3) een continue inspannings- en onderzoeksverplichting met een daarbij behorende rapportageverplichting; een jaarlijkse monitoringsverplichting met betrekking tot de actuele geuremissies van Tata Steel; en het verplicht stellen van een geursignaleringssysteem met behulp van een netwerk van reeds

aanwezige geursensoren (eNoses). Hiermee kan de OD NZKG voortdurend vinger aan de pols houden om te monitoren of Tata Steel de benodigde geurreductie voldoende uitvoert.

Wat betekent dit concreet voor de leefomgeving?

Na toepassing van de voorschriften zoals opgesteld in de ontwerpbesluiten, zullen inwoners geen "ernstige geurhinder" meer ondervinden. Dit zal stapsgewijs plaatsvinden, en uiteindelijk binnen 10 jaar gerealiseerd zijn.

Vervolg

De twee ontwerpbesluiten liggen nu voor een periode van zes weken ter inzage. Dit soort besluiten gaat gepaard met mogelijkheden voor beroep en hoger beroep, zowel voor Tata Steel als voor andere belanghebbenden. Het is daarom mogelijk dat de ontwerpbesluiten nog worden aangepast. Wij zullen uw Staten informeren over het vervolg van deze vergunningprocedure.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8039
Extern Zaak ID	1714297
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	8.a
Omschrijving	Coalitieakkoord: Brief GS aan PS inz. Midterm review coalitieakkoord
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
Brief aan PS over midterm review coalitieakkoord.pdf
Midterm Review Coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken.pdf
Overzicht Onderwerpen Midtermreview portefeuilles NLG .docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	22 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Economie Financiën en Bestuur	29 november 2021
Mobiliteit & Bereikbaarheid	29 november 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

GS hebben de midterm review van het coalitieakkoord vastgesteld. In de midterm review wordt de voortgang van het coalitieakkoord in beeld gebracht. Daarnaast kijken GS vooruit naar de tweede helft van de collegeperiode. Uit de midterm review blijkt dat het college ondanks ingrijpende nieuwe ontwikkelingen, zoals de coronacrisis, goed op koers ligt. De komende tijd legt het college de focus op de uitvoering.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J.W. Mollema

BEL/BS

Telefoonnummer +31235144297

mollemajw@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 2 NOV. 2021

Kenmerk

1714297/1714337

Uw kenmerk

-

Betreft: midterm review coalitieakkoord

Geachte leden,

Ruim twee jaar geleden hebben wij ons coalitieakkoord *Duurzaam Doorpakken!* gepresenteerd. Om inzichtelijk te maken hoe wij uitvoering geven aan het akkoord hebben wij u vorig voorjaar de Strategische Agenda toegezonden (kenmerk 1368902/1391015). De agenda geeft een compleet overzicht van alle ambities uit het coalitieakkoord. Het doel van de agenda is dat u in staat bent om meer grip te krijgen op de agendavorming van de commissies en de vergaderingen van Provinciale Staten zelf.

Bij de aanbieding van de Strategische Agenda hebben wij aangegeven dat de voortgang van de agenda de komende jaren op twee momenten geëvalueerd wordt, namelijk halverwege deze collegeperiode en aan het einde ervan. Nu, twee jaar na dato, is het dan ook tijd om u te informeren over de vorderingen tot nu toe. Dat doen wij door middel van de midterm review (MTR) die bij deze brief gaat.

In de MTR kijken we zowel terug als vooruit. We geven van alle onderdelen uit de Strategische Agenda aan hoe het er nu mee staat en wat er nog verwacht wordt in de tweede helft van de collegeperiode. Ook vatten we de meest in het oog springende resultaten tot nu toe samen en geven we een algemeen beeld van de voortgang. Maar we blikken ook vooruit. Wat zit nog in het vat? En welke ontwikkelingen zien we die mogelijk van invloed kunnen zijn op de verdere uitvoering van onze gezamenlijke ambities?

Terugkijkend kunnen we constateren dat er in twee jaar tijd veel werk is verzet. Over de volle breedte van het coalitieakkoord is voortgang te melden. Onze gestelde doelen ten aanzien van klimaat en energietransitie, duurzame verstedelijking en mobiliteit, leefbaarheid en economie, vitaal landelijk gebied en openbaar bestuur komen daarmee dichterbij. We liggen, zogezegd, op koers.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

In de afgelopen periode was dat geen vanzelfsprekendheid. We hebben immers naast de uitvoering van ons akkoord samen met uw Staten onder hoge druk maatregelen moeten nemen om in te kunnen spelen op nieuwe opgaven, zoals de corona- en de stikstofcrises. Maar ook ten aanzien van het woondossier, de leefbaarheid in de IJmond en de regionale economie en mobiliteit zijn aanvullende initiatieven genomen.

Wij zijn er als college dan ook niet alleen trots op dat de uitvoering van het coalitieakkoord op koers ligt, maar ook dat wij in nauwe samenwerking met uw Staten aanvullende maatregelen hebben kunnen nemen. Dat betekent niet dat we er al zijn. Het eerste deel van deze collegeperiode stond voor een groot gedeelte in het teken van beleidsontwikkeling.

In de komende periode komt het aan op realisatie. Natuurlijk zullen er ook nog nieuwe beleidsvoorstellen aan u voorgelegd worden, maar de nadruk ligt echt op de uitvoering. Daarop moeten we doorpakken en daarom verkennen we mogelijkheden om in de uitvoering focus aan te brengen.

Wij zien uit naar de verdere invulling en concretisering van onze gezamenlijke ambities. In het vertrouwen dat wij, evenals de afgelopen periode, daar in vruchtbare samenwerking met uw Staten aan kunnen werken.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage:

Midterm review coalitieakkoord

Provincie
Noord-Holland

Midterm review

Coalitieakkoord duurzaam doorpakken!

Aanleg zonneweide – Bas Beentjes

MIDTERM

INHOUD

3 **Inleiding**

4 **1. Voortgang uitvoering coalitieakkoord**

4 1.1 Resultaten afgelopen jaren

6 1.2 Nieuwe ontwikkelingen

8 1.3 Vertraagde of gewijzigde uitvoering

9 1.4 Stand van zaken halverwege collegeperiode

11 **2. Focus tweede deel collegeperiode**

11 2.1 Doorpakken: van beleid naar uitvoering

11 2.2 Opgaven

13 2.3 Ten slotte

15 **3. Tabel: voortgangsrapportgage strategische agenda**

15 3.1 Toelichting

16 3.2 Klimaat en energietransitie

22 3.3 Duurzame verstedelijking en bereikbaarheid

36 3.4 Leefbaarheid en economie

44 3.5 Vitaal landelijk gebied

54 3.6 Openbaar bestuur, financiën en organisatie

INLEIDING

Op 12 juni 2019 hebben wij ons coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken! gepresenteerd. Het is inmiddels dus ruim twee jaar geleden dat ons college van GroenLinks, VVD, D66 en PvdA van start is gegaan met de uitvoering van het akkoord. In de afgelopen periode is hard gewerkt om onze ambities te realiseren. Dat doen we niet alleen. We hebben bewust gekozen voor een akkoord op hoofdlijnen. We realiseren onze ambities daarom in nauwe samenwerking met uw Staten, onze partners in de regio en de inwoners van Noord-Holland. Naast de uitvoering van ons akkoord hebben we ook te maken met een aantal ingrijpende nieuwe ontwikkelingen die onze provincie hard geraakt hebben, zoals de coronapandemie en de stikstofcrisis.

We willen halverwege deze collegeperiode graag met u de balans opmaken en u informeren over de voortgang. Dat doen we aan de hand van een tussentijdse voortgangsrapportage: de midterm review van het coalitieakkoord (MTR).

Opzet

De basis van de MTR vormt de Strategische Agenda, die we begin 2020 op uw verzoek hebben opgesteld. In de Strategische Agenda staan de activiteiten die wij deze collegeperiode gaan uitvoeren om het coalitieakkoord te realiseren. In de Agenda is ook een globale planning van deze activiteiten opgenomen. Daarmee is de Strategische Agenda tevens een hulpmiddel voor uw Staten om uw eigen agenda te kunnen vormgeven. Ten behoeve van de MTR is de voortgang van alle activiteiten uit de Strategische Agenda in beeld gebracht. Naast een inhoudelijke toelichting is ook een stoplichtenrapportage opgenomen. In de MTR is geen informatie opgenomen over de voortgang van het lopende beleid dat niet in het coalitieakkoord staat. Hierover informeren wij u in de reguliere P&C-cyclus.

Leeswijzer

De MTR bestaat uit drie onderdelen. Het eerste deel is een terugblik. Aan de hand van een aantal behaalde resultaten reflecteren we op de afgelopen twee jaar en beschrijven we de voortgang van het coalitieakkoord op dit moment. In het tweede deel kijken we vooruit om de focus voor de komende jaren te bepalen. In het derde deel vindt u een gedetailleerd voortgangsoverzicht met stoplichtrapportage van álle activiteiten die in de Strategische Agenda zijn opgenomen.

1 VOORTGANG UITVOERING COALITIEAKKOORD

1.1 Resultaten afgelopen jaren

Uit de voortgangsrapportage van de Strategische Agenda blijkt dat een groot deel van de activiteiten op schema ligt. Dit betekent dat de activiteiten conform planning uitgevoerd worden. In deze paragraaf vatten we een aantal belangrijke resultaten samen die we de afgelopen twee jaar hebben bereikt. Een volledig overzicht van alle resultaten vindt u in de achterliggende tabel van de Strategische Agenda.

Klimaat en energietransitie

In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Een overzicht van al onze activiteiten op het gebied van Klimaat en energie is opgenomen in het Actieprogramma klimaat (APK). Voor wat betreft de energietransitie hebben we de afgelopen periode samen met onze partners werk gemaakt van de regionale energiestrategieën (RES'en). Dit heeft geresulteerd in de RES 1.0 voor Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid. Beide zijn dit voorjaar door uw Staten vastgesteld. Het doel is hiermee in totaal 6,3 TWh aan duurzame energieopwekking te realiseren. In november 2020 hebben we onze 'bouwstenen voor een adaptieve uitvoeringsstrategie Energie Infra' gepubliceerd. In juni 2021 hebben we de waterstofstrategie Noord Holland aan uw Staten aangeboden. Beide strategieën zijn in uitvoering genomen en geven richting aan de activiteiten van de provincie op dit gebied.

Daarnaast is de Cluster Energie Strategie opgesteld en hebben we een energiebesparingsakkoord met de omgevingsdiensten, de gemeenten en met inbreng van het bedrijfsleven uitgewerkt. We zetten ook in op een goede energie-infrastructuur. Daartoe werken we samen met Alliander en TenneT in een taskforce om de problemen op het netwerk, de netcongestie, aan te pakken. Opdat er voor inwoners en bedrijven voldoende elektriciteit voorhanden blijft en de energietransitie ook in de toekomst onverminderd doorgang kan vinden. We brengen meer focus aan in de warmtetransitie door middel van een warmteplan. Verder hebben we de bouwstenen voor de Provinciale Aanpak Klimaatadaptatie uitgewerkt.

Duurzame verstedelijking en bereikbaarheid

Onze woonambities zijn in het voorjaar van 2020 uitgewerkt in de provinciale Woonagenda 2020 -2025. Het doel is voldoende betaalbare en duurzame woningen te bouwen. Daartoe zijn in zes regio's woonakkoorden met gemeenten gesloten. Gemeenten worden door de woningbouwambassadeur, aanjaagteams en een flexibele schil van experts ondersteund om de woningbouwproductie te versnellen. Een belangrijke mijlpaal is verder de provinciale Omgevingsverordening die najaar 2020 door uw Staten is vastgesteld. Deze vervangt alle bestaande verordeningen die betrekking hebben op de leefomgeving, zoals de Provinciale Ruimtelijk Verordening, de Provinciale Milieuverordening en de Waterverordeningen. Daarnaast hebben wij in juli van dit jaar het concept van de Noord-Hollandse Datacenter Strategie voor consultatie uitgebracht. Begin dit jaar is ook het ontwerp Waterprogramma door ons vastgesteld en ter inzage gelegd.

Onze mobiliteitsambities zijn recentelijk door uw Staten vastgesteld in het Perspectief Mobiliteit. Hierin is onze inzet voor mobiliteit beschreven in samenhang met opgaves als bereikbaarheid, verstedelijking, leefbaarheid en energietransitie. Wij willen woningbouw en bedrijvigheid stimuleren rondom de treinstations en grote busstations die zijn aangewezen als OV-knooppunt. Binnen het OV-fonds is door uw Staten € 20 miljoen beschikbaar gesteld voor deze OV-knooppunten, bereikbaarheid van woon- en werklocaties en het toekomstige OV-netwerk. In 2020 hebben wij een onderzoek uitgevoerd naar het doortrekken van de Noord/Zuidlijn en de HOV corridors ZaanIJ en Amsterdam–Purmerend.

In 2021 hebben wij de subsidieregeling Regionaal Fietsnetwerk samengevoegd met de subsidieregeling Kleine Infrastructuur en de subsidiepercentages daartoe verhoogd (70% voor fietsveiligheid en 80% voor doorfietsroutes). Het Regionaal Toekomstbeeld Fiets wordt aan uw Staten voorgelegd. Daarnaast heeft u eind 2020 het Integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur 2021-2028 vastgesteld, waarin de gewenste investeringen in de eigen infrastructuur zijn opgenomen. Hierin zijn het PMO en PMI voortaan opgenomen. Verder is onlangs, ter uitvoering van het Klimaatakkoord, het Regionaal Mobiliteitsprogramma door ons vastgesteld.

Leefbaarheid en economie

Wij willen dat Noord-Holland een gezonde leefomgeving is. Het bevorderen daarvan vraagt om een programmatische aanpak. We hebben daarom het Programma Gezonde Leefomgeving ontwikkeld. Het programma richt zich op het behouden en waar mogelijk verbeteren van de gezonde leefomgeving. Daarnaast willen we met het programma de huidige milieukwaliteit in beeld brengen en een kennisbron zijn voor onze partners. Ook willen we de gezondheid bevorderen door het stimuleren van een gezonde leefstijl. Het programma is in het voorjaar van 2020 door ons vastgesteld.

In onze aanpak van een gezondere leefomgeving richten we ons op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting, geur, PFAS, stof en (ontwikkelingen in) de ondergrond. We voldoen daarbij in elk geval aan de wettelijke normen, maar zetten ons ook breder in om milieu- en gezondheidswinst te behalen. We monitoren daarvoor de milieukwaliteiten. Gebieden met een hoge milieudruk op één en of meerdere milieukwaliteiten brengen we, samen met onze partners en de inwoners, in verschillende projecten gedetailleerder in kaart. Bijzondere aandacht is de afgelopen periode gegaan naar de IJmond regio en het daar gelegen Tata Steel, waarvoor we eind 2020 een programmatische aanpak hebben vastgesteld. De provincie is voor wat betreft de milieuwetgeving bevoegd gezag voor bepaalde bedrijven en zware industrie. De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving, belangrijke instrumenten in de verbetering van de leefomgeving, worden daarvoor in mandaat uitgevoerd door de omgevingsdiensten.

Om de transitie naar een meer circulaire economie vorm te geven, hebben wij medio 2021 de Actieagenda Circulaire Economie vastgesteld. Duurzame innovatie stimuleren we ook met onze MKB innovatie-instrumenten en -fondsen, zoals MIT, GO!-NH, PIM en PDENH en INH. In de geactualiseerde uitvoeringsagenda Economie hebben wij meer nadruk gelegd op duurzaamheid en welzijn in relatie tot welvaart. Verder hebben we de Agenda Arbeidsmarkt en Onderwijs geactualiseerd en is onze nieuwe werkambassadeur in 2020 aan de slag gegaan. Daarnaast is de actualisatie van het cultuur- en erfgoedbeleid in september 2021 aan uw Staten voorgelegd. Naast de actualisatie is onverminderd doorgewerkt aan de verduurzaming en herbestemming van monumenten en is ondersteuning verleend aan bibliotheken en cultuureducatie. Vanuit het Investeringsbudget Landschapsontwikkeling leveren we een financiële bijdrage aan het herstel van de liniedijken.

Vitaal landelijk gebied

Aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt met volle kracht gewerkt. In 2020 is door ons een Realisatiestrategie vastgesteld, een zeer ambitieus pakket aan maatregelen waarmee we verwachten in 2027 het gehele NNN te hebben ingericht, dan wel de gronden beschikbaar te hebben om in maximaal drie jaar daarna in te richten. Hiermee zou het NNN in Noord-Holland afgerond kunnen worden. De doelstelling voor deze collegeperiode is bepaald op 1.750 hectare. Hiervan is inmiddels circa 825 hectare NNN gerealiseerd. Dat is aanzienlijk meer dan in voorgaande jaren. Daarnaast zijn in gebieden met een grote opgave gebiedsprocessen van start gegaan, waarin ook andere provinciale opgaven worden meegenomen, zoals de reductie van de stikstofemissies en herstel van bestaande natuurgebieden. In het voorjaar van 2021 zijn de middelen die uw Staten ter beschikking hebben gesteld voor het Investeringsbudget Landschapsversterking toegekend aan projecten; de nieuwe gebiedsontwikkeling Westeinderscheg heeft hier een impuls door gekregen. Tevens zijn middelen vrijgemaakt voor de ondersteuning van de opvang van wilde dieren. Verder hebben uw Staten begin 2021 zowel het Masterplan Biodiversiteit als de Voedselvisie en de Visie Recreatie en Toerisme vastgesteld. Uitvoering van deze visies is momenteel in volle gang.

Openbaar bestuur, financiën en organisatie

Begin 2021 hebben we de Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie vastgesteld. Met deze Agenda willen we de samenwerking met onze partners intensiveren, de rol van PS en de samenwerking tussen GS en PS versterken en participatie vergroten. Om de bestuurskracht te versterken, staan drie fusies van gemeenten op

stapel: de gemeente Weesp wordt bij Amsterdam gevoegd, Purmerend en Beemster worden één en Heerhugowaard en Langedijk gaan fuseren. Op deze herindelingen hebben wij advies uitgebracht. Daarnaast zijn wij betrokken bij de regionale samenwerkingsagenda's in Zuid-Kennemerland en in de Gooi en Vechtstreek. In de afgelopen jaren hebben we ons ook ingezet om allerlei vormen van ondermijning tegen te gaan die de kwaliteit van het openbaar bestuur bedreigen. Hiervoor is een Agenda Weerbaar Noord-Holland opgesteld, die in juni 2020 door ons is vastgesteld.

In overleg met uw Staten hebben wij verbeteringen doorgevoerd ten aanzien van de indeling van de begroting. Zo is vanaf de begroting 2021 de programma-indeling aangepast om beter aan te sluiten op de prioriteiten van het coalitieakkoord. Verder werken we hard aan het op peil houden van ons weerstandsvermogen.

Eind 2020 hebben wij uw Staten geïnformeerd over het HR-beleid van de provincie. Diversiteit en inclusie zijn verder in ons beleid verankerd. Ook is begin 2021 door ons het nieuwe inkoopbeleid vastgesteld, waarin duurzaam, sociaal en ethisch inkopen centraal staat. Verder liggen de routekaarten voor energieneutrale huisvesting en een emissieloos wagenpark op schema.

1.2 Nieuwe ontwikkelingen

In de afgelopen twee jaar hebben we ons niet alleen gericht op de uitvoering van het coalitieakkoord, maar werden we ook geconfronteerd met een aantal nieuwe, ingrijpende ontwikkelingen, zoals de stikstofcrisis en de coronapandemie. Om hierop in te kunnen spelen hebben we in nauwe samenwerking met uw Staten een aantal belangrijke beleidsinitiatieven genomen. We hebben deze initiatieven, die dus aanvullend op het coalitieakkoord zijn genomen, in deze paragraaf opgenomen, omdat ze in een afgewogen rapportage van de afgelopen periode niet mogen ontbreken.

Stikstofcrisis

Bij veel ruimtelijke en economische ontwikkelingen komt stikstof vrij. Een overmaat aan stikstof heeft een schadelijk effect op de meest kwetsbare natuurgebieden. Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State een ingrijpende uitspraak gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Deze uitspraak heeft nationaal en ook zeker in Noord-Holland ingrijpende gevolgen voor zowel het natuurbeleid als voor initiatiefnemers van ruimtelijke en economische projecten. Bij gebrek aan 'ontwikkelruimte' dreigen bepaalde sectoren, zoals woningbouw, infrastructuur, landbouw en industrie, op slot te gaan. Dit zorgt voor veel maatschappelijke onrust. Tegelijkertijd is sinds de uitspraak van de Raad van State ook het besef gegroeid dat 'niet alles kan' en dat de biodiversiteit in Nederland onder grote druk staat.

Op provinciaal niveau zijn wij gestart met een gebiedsgerichte en een provinciebrede aanpak, waarbij onder provinciale regie regionale afspraken worden gemaakt om de stikstofdeposities te verminderen, natuurherstel te bewerkstelligen en ontwikkelruimte te bieden voor landbouw, woningbouw en industrie. Het Rijk heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld (zie ook hoofdstuk 2, onderdeel Vitaal Landelijk Gebied). In de gebiedsgerichte aanpak wordt synergie gezocht met andere belangrijke provinciale opgaven in het landelijk gebied, zoals het tegengaan van bodemdaling en de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Uw Staten hebben op 17 mei 2021 de stikstofstrategie voor 2021-2022 besproken en vastgesteld welke doelen voor welke gebieden moeten worden bereikt. Daarbij is een motie aangenomen om de meest kwetsbare natuur zoveel mogelijk te beschermen. Ook hebben wij medio 2021 een stikstofbank voor microdeposities en een tweetal doelenbanken opgericht. Hiermee willen we woningbouw en circulaire economie stimuleren en extern salderen mogelijk maken. We kiezen dus via twee sporen (gebiedsgericht en provinciebreed) voor herstel en reductie.

Coronapandemie

Begin 2020 is Nederland getroffen door het coronavirus. De gevolgen van deze epidemie zijn ongekend. Meer dan 18.000 Nederlanders zijn overleden en bijna twee miljoen mensen zijn besmet. De quarantainemaatregelen hebben grote sociale, maatschappelijke en economische gevolgen. De Noord-Hollandse economie is in verhouding tot andere provincies hard getroffen. In 2020 bedroeg de krimp 7% en nam de werkloosheid met bijna de helft toe tot 4,75%. Medio 2021 lijkt het er echter op dat de economie zich snel herstelt. De prognose is dat Nederland eind 2021 weer op het niveau van voor de crisis is en dat de economie in 2022 met 3% zal groeien. Deze groeiprognose geldt overigens niet voor alle regio's in Noord-Holland; in de regio

Bruto binnenlands product (volume)

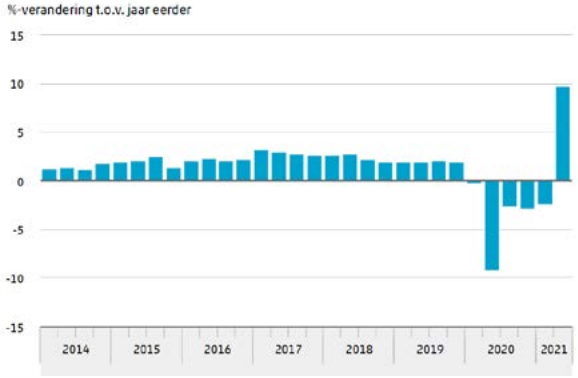

Werkloosheid (%)

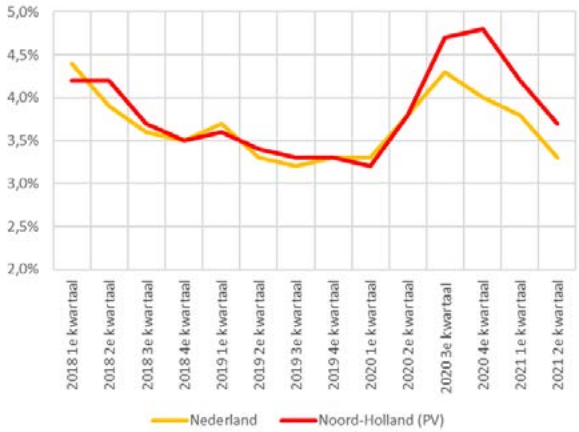

Amsterdam en in de Haarlemmermeer verloopt het economisch herstel langzamer. Ook blijft het herstel in bepaalde sectoren, zoals cultuur en toerisme, sterk achter.

Het Rijk heeft uitgebreide steunmaatregelen genomen om de ineenstorting van de economie te voorkomen. Op Europees niveau zijn nieuwe fondsen ingesteld om herstel na de pandemie te stimuleren, zoals de Resilience & Recovery Facility (RRF).

Ook op provinciaal niveau zijn direct na het uitbreken van de crisis maatregelen genomen. Uw Staten hebben in mei 2020 motie 41 en motie 42 aangenomen om de effecten van de coronacrisis te verzachten. Op basis van motie 41 is € 10 miljoen beschikbaar gesteld voor een Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur. In oktober 2020 hebben wij het raamwerk gepresenteerd waarmee wij uitvoering geven aan motie 42, het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. Voor het fonds en de benodigde € 100 miljoen is in de Eerste Begrotingswijziging 2021 een apart hoofdstuk opgenomen. Uw Staten hebben ingestemd met de dekking daarvan.

Het fonds kent een drietal doelen:

1. *Verduurzaming van de gebouwde omgeving met als gevolg minder CO2-uitstoot.*
   Ten behoeve van particuliere woningeigenaren, woningbouwcorporaties, bedrijventerreinen en maatschappelijk vastgoed is een breed pakket maatregelen genomen om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te versnellen;
2. *Versterking van de culturele en maatschappelijke sector.*
   Hiervoor is per 1 augustus 2021 een regeling opengesteld. De sector kan ook gebruik maken van leenfaciliteiten van Cultuur + Ondernemen. Verder hebben wij ook regelingen voor innovatie en samenwerking opengesteld;
3. *Versterking arbeidsmarkt techniekssector.*
   Door de crisis is de werkloosheid in bepaalde sectoren opgelopen. Andere sectoren kampen met tekorten. Wij willen drempels wegnemen en de doorstroming naar kansrijke sectoren, zoals duurzame energie, bevorderen. Daarom zijn we gestart met een aantal projecten, waaronder het Servicepunt Techniek en het Mobiliteitspunt Zaancampus voor zijinstroom.

Andere nieuwe initiatieven

Naast de stikstofaanpak en de coronamaatregelen hebben we in de afgelopen twee jaar nog andere belangrijke initiatieven genomen om in te kunnen spelen op de nieuwe uitdagingen:

Masterplan Wonen

Eind juni hebben wij het Masterplan Wonen vastgesteld. Met dit Masterplan willen we gemeenten in de provincie helpen om versneld woningen te bouwen en betaalbaar te houden. In het Masterplan worden onorthodoxe voorstellen verkend. Zo komen we met voorstellen waarmee de provincie een actieve rol neemt in binnenstedelijke grondpolitiek, naast de aanjagende en verbindende rollen die de provincie al heeft. Ook verkennen we voorstellen om grond te verwerven om samen met de gemeenten binnenstedelijke woningbouwprojecten te versnellen én daar betaalbare woningen te realiseren en te behouden. Dit alles om 165.000 woningen te bouwen tot 2030.

Regionaal Mobiliteitsprogramma
Ter uitvoering van het Klimaatakkoord – hoofdstuk mobiliteit – is een Regionaal Mobiliteitsprogramma Noord-Holland en Flevoland (RMP) opgesteld. Dit RMP is in mei 2021 door ons vastgesteld. Het vormt het programmaplan voor de verdere uitwerking van het RMP. Het RMP is op 6 september jl. in de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid besproken. Verder hebben we de nulsituatie van de CO_2-uitstoot in de mobiliteit berekend en een menukaart met twintig kansrijke maatregelen laten opstellen door CE-Delft. Ook hebben we geïnventariseerd wat de effecten van die maatregelen zijn. In het BO MIRT (voorjaar 2022) worden afspraken gemaakt tussen Rijk en regio over huidige maatregelen en over de stappen richting het navolgende BO MIRT 2022. Begin 2022 worden nieuwe maatregelen ontwikkeld met gemeenten om de verduurzaming verder vorm te geven.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
Begin dit jaar is besloten om samen met de Metropoolregio Amsterdam (MRA), de regio Noord-Holland Noord en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat een eigen provinciale regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) op te richten. Het doel van de ROM is het stimuleren van de regionale economie. Door het samenbrengen van lokale overheden en ondernemers wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het realiseren van een duurzame en innovatieve economie in de regio.

Programma Tata Steel 2020-2050
In de eerst helft van deze collegeperiode zijn we geconfronteerd met actuele gezondheids- en leefbaarheidsvraagstukken die vragen om een versnelde verbetering van de leefomgeving. In het bijzonder in de IJmond staat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving onder grote druk. Met het Programma Tata Steel 2020-2050, dat we eind 2020 hebben vastgesteld, werken we samen met de IJmond-gemeenten aan het zo veel mogelijk verminderen van de negatieve effecten van Tata Steel op de gezondheid en veiligheid in de IJmond. Dat doen wij met meer en intensiever toezicht, aangescherpte vergunningen, onderzoek en betere communicatie met de omwonenden. Bij Tata Steel dringen wij voortdurend aan op het zo snel mogelijk nemen van maatregelen, bijvoorbeeld bij de uitvoering van de Roadmap+. Op de langere termijn moet Tata Steel voor het klimaat en de energietransitie de transitie maken naar een innovatieve en duurzame staalproductie.

1.3 Vertraagde of gewijzigde uitvoering

In de voortgangsrapportage van de Strategische Agenda is ook in beeld gebracht welke activiteiten geheel of gedeeltelijk vertraagd zijn. Hiervoor kunnen verschillende redenen zijn, zoals de impact van de coronacrisis, aanpassing van het besluitvormingsproces of knelpunten in de uitvoering. We geven een aantal voorbeelden:

Vaststelling Europastrategie
In de Strategische Agenda was voorzien dat uw Staten de nieuwe Europastrategie in het laatste kwartaal van 2020 zouden vaststellen. In overleg met uw Staten is besloten de besluitvorming uit te stellen tot het najaar van 2021 om al in het voortraject mee te kunnen denken over de nieuwe kaders. Ten behoeve van deze kaderstelling is tussentijds een technische briefing gehouden en een kadernota besproken.

Servicebudget inclusieve sport
Met het servicebudget (€ 100.000) kunnen sportverenigingen de inclusiviteit binnen hun verenigingen vergroten. Dit project heeft vertraging opgelopen, omdat door corona voor de sportsector lange tijd beperkende maatregelen golden. De uitwerking van het servicebudget is nu in volle gang en het servicebudget komt vanaf dit najaar beschikbaar. Bij succes wordt er gekeken of wij het servicebudget kunnen verlengen voor 2022.

Uitvoering onderdelen Programma Gezonde Leefomgeving
Ook is een aantal onderdelen van het Programma Gezonde Leefomgeving later dan gepland in uitvoering gekomen. Dit heeft te maken met de integrale aanpak, extra ambitie en inzet op de ontwikkeling en uitvoering van het Programma Tata Steel.

Gewijzigde uitvoering

Daarnaast is in de afgelopen twee jaar een aantal activiteiten op een andere manier uitgevoerd dan in het coalitieakkoord was beoogd. De ambities uit het akkoord worden hiermee wel gerealiseerd, maar op een iets andere wijze dan bij de totstandkoming van het akkoord was voorzien. Dit blijkt onder andere uit de volgende aanpassingen:

Actieprogramma klimaat
In het coalitieakkoord staat dat wij een Energieakkoord met onze partners willen sluiten. In overleg met uw Staten is echter gekozen om de ambities op de terreinen energietransitie en klimaat in een integraal actieprogramma te realiseren: het Actieprogramma klimaat.

Cofinanciering EFRO
Om de ontwikkeling van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) mogelijk te maken, hebben uw Staten besloten om de middelen die aan het begin van deze collegeperiode waren geraamd voor de cofinanciering van EFRO-projecten in te zetten voor deze ROM.

1.4 Stand van zaken halverwege collegeperiode

In de vorige paragrafen is de voortgang van de verschillende onderdelen van de midterm review toegelicht. Aan de hand van de stoplichtrapportage, die achterin deze MTR is opgenomen, kunnen we ook een algemeen beeld schetsen van de stand van zaken van de uitvoering. De voortgang is in het onderstaande cirkeldiagram samengevat.

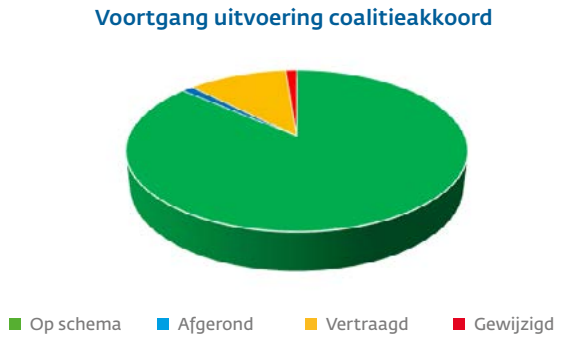

Uit dit overzicht blijkt dat de uitvoering van een groot deel van de activiteiten op schema ligt. Dit betekent dat activiteiten in de afgelopen periode volgens planning zijn uitgevoerd en de komende tijd verder uitgevoerd worden. Daarnaast is een klein deel van de activiteiten afgerond. De beoogde resultaten zijn dus al in het eerste deel van de collegeperiode gerealiseerd. Verder wordt uit de stoplichtrapportage duidelijk dat zo'n tien procent van de activiteiten vertraagd is en een beperkt aantal activiteiten gewijzigd wordt uitgevoerd.

We liggen dus goed op koers om het coalitieakkoord uit te voeren en onze ambities te realiseren. In de afgelopen twee jaar was dat geen vanzelfsprekendheid, omdat we te maken hebben gekregen met een aantal ingrijpende nieuwe ontwikkelingen, zoals de corona- en de stikstofcrisis, waarvoor wij samen met uw Staten onder hoge druk maatregelen moesten nemen. Crises, die grote impact hebben op de provincie, het beleid en onze besluitvorming.

Wij zijn er als college dan ook niet alleen trots op dat de uitvoering van het coalitieakkoord goed op schema ligt, maar ook dat wij in nauwe samenwerking met uw Staten aanvullende maatregelen hebben kunnen nemen op het terrein van klimaat, wonen, economie, leefbaarheid, natuur en cultuur.

Dat betekent niet dat we er al zijn. Het eerste deel van deze collegeperiode stond voor een groot gedeelte in het teken van beleidsontwikkeling. Uw Staten hebben de kaders vastgesteld. In de komende periode komt het aan op uitvoering. Natuurlijk zullen er ook nog nieuwe beleidsvoorstellen aan u voorgelegd worden, maar de nadruk ligt op de realisatie van beleid en de besteding van de beschikbaar gestelde middelen. Daarbij zullen door ons en uw Staten nog belangrijke besluiten genomen moeten worden, omdat ook in deze uitvoeringsfase politiek gewichtige keuzes voorliggen op dossiers zoals leefbaarheid, stikstof en wonen. Wij gaan ervan uit dat wij net als in het eerste deel van deze collegeperiode vanuit onze eigen taken en verantwoordelijkheden in gezamenlijkheid met u weer passende keuzes zullen maken.

2 FOCUS TWEEDE DEEL COLLEGEPERIODE

2.1 Doorpakken: van beleid naar uitvoering

Uit het voorgaande mag blijken dat we goed op schema liggen wat betreft de uitvoering van het coalitieakkoord. Tezelfdertijd zijn we er dus nog niet. Het komt in de tweede helft van deze collegeperiode echt aan op de uitvoering. Om de verschillende doelen in de vastgestelde agenda's, strategieën en plannen dichterbij te brengen en concreet te maken. Samen met u willen wij dan ook doorpakken op de uitvoering en tot verdere besteding van de middelen komen.

De nieuwe initiatieven, die we in de afgelopen periode hebben genomen, lopen in de komende periode door. De uitvoering van motie 42, de maatregelen rondom de stikstofcrisis, de ROM, maar ook het Masterplan Wonen en het programma Tata Steel, zetten we dan ook onverminderd voort.

Daarnaast zullen we in de komende periode worden geconfronteerd met ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de wijze waarop wij onze plannen uitvoeren. Zoals het nieuwe regeerakkoord met de ambities van het volgende kabinet ten aanzien van wonen, klimaat, natuur, landbouw, mobiliteit en circulaire economie. Daarover gaan we graag te zijner tijd het gesprek aan met een nieuw kabinet.

Ook zullen we gemeenten bij het verwezenlijken van de verschillende plannen hard nodig hebben. Gemeenten, die al geruime tijd aangeven te worstelen met beperkte capaciteit en middelen, als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein en de jeugdzorg. Daar komt bij dat de bouwkosten door stijgende grondstofprijzen oplopen en er een tekort is aan (technisch) personeel in bepaalde sectoren. Door deze onzekerheden zal de implementatie van beleid geen sinecure zijn.

Wij zijn ons terdege bewust van deze risico's. Uitgangspunt blijft voor ons het coalitieakkoord. Dat gaan we uitvoeren. Wél verkennen we mogelijkheden om in de uitvoering meer focus te brengen.

2.2 Opgaven

In deze paragraaf schetsen we de voornaamste opgaven die wij in de tweede helft van deze collegeperiode willen oppakken. Een overzicht van alle opgaven vindt u in de MTR van de strategische agenda.

Klimaat en energietransitie

We gaan op volle kracht verder met de energietransitie. Na de vaststellingen van de Regionale Energiestrategieën 1.0 voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid zullen in de komende periode de zoekgebieden voor wind en zon verder worden geconcretiseerd en ingevuld. Hiervoor wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld. Daarnaast gaan we aan de slag met de energie-infrastructuur. Er zijn zeer veel ontwikkelingen, naast de verduurzaming – denk aan woningbouw en de verstedelijkingsstrategie – die een beroep doen op deze infrastructuur. Samen met TenneT en Alliander vormen we een taskforce, waarin we de knelpunten rond de infrastructuur op korte termijn gaan oplossen. Daarnaast gaan we programmeren en plannen hoe de energieleverantievraagstukken op de lange termijn kunnen worden geadresseerd. Ook zullen onze ambities voor waterstof met de eerder vastgestelde uitvoeringsstrategie Waterstof verder worden uitgewerkt. Het Noordzeekanaalgebied en Den Helder zijn daarvoor ideale ontwikkellocaties. Om de warmtetransitie meer focus te geven, zullen we een Warmteplan presenteren, waarin de aanpak voor de komende jaren wordt beschreven. We gaan de governance rond de warmtetransitie een regionale insteek geven door per regio, in overleg met de

betrokken gemeenten, een warmteregisseur aan te stellen. Met het verder invullen van de klimaatopgave kunnen ook andere doelen worden gerealiseerd.

Duurzame verstedelijking en bereikbaarheid

Wonen is het allerbelangrijkste dossier wat betreft de duurzame verstedelijking. Er moet de komende jaren echt fors bijgebouwd worden om de enorme woonvraag te accommoderen. Daarover is iedereen het wel eens. Vandaar dat we – aanvullend op de provinciale Woonagenda 2020 en de verschillende woonakkoorden, de woningbouwambassadeur, de aanjaagteams en de flexibele schil van experts – het Masterplan Wonen hebben gelanceerd. Naast de versnelling van de woningbouwproductie ondersteunen we hiermee ook heel gericht gemeenten bij de realisatie van hun binnenstedelijke bouwopgave. Waarbij we natuurlijk oog hebben voor onze andere doelstellingen. Zo bieden nieuwe woningen ook mogelijkheden om meer zonne-energie op te wekken. De uitvoering van het woondossier kan dan een katalysator zijn voor het realiseren van andere beleidsdoelen. Samen met de gemeenten in de Kop van Noord-Holland zetten we het traject om te komen tot geschikte huisvestingslocaties voor buitenlandse werknemers voort. Voor de zomer is het onderzoek hierover vastgesteld.

Ook ten aanzien van mobiliteit liggen er kansen. Deze kansen zijn beschreven in het Perspectief Mobiliteit en brengen we verder in beeld met de Investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur (iNHi). Deze iNHi laat zien waar de provinciale infrastructuur nog niet voldoet aan de gestelde ambities. Waarbij wordt gekeken naar mobiliteitsindicatoren zoals verkeersveiligheid, fiets, doorstroming voor OV en voor wegverkeer. Maar daarnáást wordt geanalyseerd waar infrastructuur dienend kan zijn aan andere beleidsdoelen, zoals gezonde leefomgeving, ontsnippering van faunaleefgebieden, klimaatadaptatie en verstedelijking. We leveren vanuit de Nota Infrastructurele en Kapitaalgoederen 2020 – 2023 (NIKG) een bijdrage aan de duurzaamheidsambities. Ons voornemen is om de Investeringsstrategie komend voorjaar vast te stellen en met uw Staten te bespreken. Naast investeringen in slimme en duurzame oplossingen ligt er ook een grote (financiële) opgave voor het onderhouden en vervangen van onze bestaande infrastructuur. We kunnen niet alles (tegelijk) doen en zullen moeten prioriteren en keuzes maken.

Leefbaarheid en economie

Het Programma Gezonde Leefomgeving is ontwikkeld om naast de wettelijke milieutaken de opgaven op het gebied van de leefbaarheid integraal aan te pakken. Ook in het Programma Gezonde Leefomgeving wordt een koppeling gemaakt met andere beleidsopgaven. Zo kan bij mobiliteit ingezet worden op ‘actief vervoer’ (lopen, fietsen). Of kan in ruimtelijke ordening en wonen gezondheid worden meegenomen bij het toewijzen van functies aan een gebied en rekening worden gehouden met bijvoorbeeld geluidsbelasting bij het inrichten van een gebied. De uitwerking en uitvoering van het programma vindt momenteel plaats. Het programma loopt door tot en met eind 2023. Naast de verbetering van de kwaliteit van gezonde leefomgeving op de langere termijn, blijven we vanzelfsprekend inzetten op het programma Tata Steel waarmee we streven naar een gezonde en veilige leefomgeving in de IJmond en een transitie naar een duurzame staalproductie.

Met de Actieagenda Circulaire Economie worden ondernemers gestimuleerd om de transitie naar de circulaire economie te maken. We willen wat betreft de economie sowieso inzetten op groen herstel na corona. Dat doen we op verschillende manieren: via onze MKB-instrumenten, maar ook door extra aandacht op verduurzaming van bedrijventerreinen. En de komende tijd zullen we de ROM, die we dit voorjaar hebben opgericht, verder ontwikkelen. Hiermee hebben we een stevig nieuw instrument in handen om de regionale economie op een duurzame manier toekomstbestendig te maken. Momenteel bereiden we de havennota voor. In deze nota wordt aangegeven wat belangrijke ontwikkelingen zijn die de richting van de Noord-Hollandse zeehavens bepalen en welke positie de provincie hierbij wil innemen. De havennota wordt in de loop van komend jaar met u besproken. In het proces daar naartoe wordt overleg gevoerd met de belangrijke partners van de provincie voor de ontwikkeling van de zeehavens.

De arbeidsmarkt blijft wel een uitdaging. Enerzijds zijn er veel vacatures, maar anderzijds ook krimpende sectoren. Het begeleiden van werk naar werk wordt belangrijk. De energietransitie biedt daarvoor volop kansen. Via het Herstel- en Duurzaamheidsfonds (motie 42) is extra budget beschikbaar gekomen voor publiek-private samenwerkingen/campussen zoals de Zaancampus (nu Techlands), Techport en de Schiphol Community. Door gebundelde inzet via Service Punt Techniek (SPT) wordt gewerkt om technisch personeel te behouden voor techniek alsook om niet-technisch geschoolden hiervoor te interesseren.

Vitaal landelijk gebied

De provincies hebben vorig jaar met het Rijk afgesproken extra te investeren in natuur. Dit gebeurt via het Uitvoeringsprogramma Natuur. In totaal gaat het tot 2030 om een bedrag landelijk van bijna € 3 miljard extra. Doel is om bron- en herstelmaatregelen te nemen die de stikstofneerslag in de meest kwetsbare natuurgebieden terugdringen. Noord-Holland investeert circa € 44 miljoen in kwetsbare natuur. De gebiedsgerichte maatregelen die we nemen, zijn primair gericht op een kwaliteitsimpuls voor stikstofgevoelige natuur. We nemen meer dan 30 maatregelen in de hele provincie, waarbij de meeste zullen worden uitgevoerd in de Natura 2000-gebieden van onze provincie: de duinen, de veengebieden in Laag Holland en de Vechtplassen. Deze maatregelen worden de komende periode uitgewerkt en zijn aanvullend op de provinciale stikstofstrategie.

Op dit moment is in alle Natura 2000-gebieden in Noord-Holland waar wij opgaven hebben een projectleider aan de slag. In de tweede helft van deze collegeperiode richten we ons op de gestarte integrale gebiedsprocessen, waarin onder meer de onderdelen Natuurnetwerk Nederland, stikstof en bodemdaling worden meegenomen. Het Programma Natuurnetwerk 2022 (PNN), dat jaarlijks door uw Staten wordt vastgesteld, biedt een volledig overzicht van alle lopende gebiedsprocessen in het landelijk gebied. Aan de hand van dit document kunt u de voortgang volgen en wordt inzicht gegeven in de verschillende budgetten. Naast het PNN zijn de College Tours langs de verschillende gebieden waar wij werken een goed middel om zicht te krijgen op het verloop van gebiedsprocessen. Begin oktober heeft de eerste van deze College Tours plaatsgevonden. Deze was gewijd aan het gebiedsproces Westzaan.

Het onderwerp bodemdaling heeft een belangrijke impuls gekregen door het Klimaatakkoord en het Veenplan, dat de minister van LNV aan de Tweede Kamer heeft aangeboden. Op basis hiervan wordt gewerkt aan de Regionale Veenweidestrategie (RVS) voor Noord-Holland. Deze wordt naar verwachting eind 2021 ter vaststelling aan uw Staten aangeboden. In de RVS zal ook worden aangegeven op welke wijze de € 18 miljoen Impulsgelden, die wij van het Rijk hebben ontvangen, worden besteed. De uitvoering van de RVS zal gebiedsgericht worden vormgegeven. Het thema krijgt daarom een belangrijke plaats in het op te stellen gebiedsprogramma Laag Holland. Met de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie gaan we aan de slag om in de hele keten van agrariër tot consument verduurzaming te realiseren.

Openbaar bestuur, financiën en organisatie

Gemeenten staan al geruime tijd onder druk. We zien dat en spelen er ook op in, bijvoorbeeld bij het woondossier waar we op een aantal manieren ondersteuning bieden aan gemeenten. Ook bieden we gemeenten ondersteuning ten aanzien van hun bestuurskracht. Gemeenten blijven daar zelf verantwoordelijk voor. In 2021 hebben we middelen beschikbaar gesteld, zodat gemeenten gebruik kunnen maken van de Uitvoeringsregeling versterken bestuurskracht. De komende periode werken we aan een vernieuwde versie van het beleidskader bestuurskracht dat dateert uit 2013. De startnotitie voor dit traject zal begin 2022 met uw Staten besproken worden.

Wij vinden het van groot belang om goed inzicht te hebben in de provinciale financiën, juist ook voor de langere termijn. Daarom werken we aan een studie begrotingsruimte die een aantal ontwikkelingen op de middellange termijn in beeld brengt die van invloed kunnen zijn op de provinciale middelen. De ontwikkeling van de opcenten en de herijking van het provinciefonds worden hierin meegenomen. We verwachten deze studie begin volgend jaar aan uw Staten te kunnen aanbieden.

2.3 Ten slotte

Halverwege deze collegeperiode zijn wij positief over wat we samen met u al bereikt hebben. Met de uitvoering van het coalitieakkoord zijn we goed op streek. Terwijl we ons daarnaast genoodzaakt hebben gezien om een aantal grote nieuwe initiatieven te nemen en er – niet te vergeten – veel reguliere activiteiten en processen zijn die ook gewoon doorlopen. Dat stemt ons tevreden. Tezelfdertijd is er nog veel werk te verzetten. Daar zijn en gaan wij met energie en enthousiasme mee aan de slag. Waarbij wij uitzien naar samenwerking met uw Staten.

3 TABEL: VOORTGANGSRAPPORTGAGE STRATEGISCHE AGENDA

3.1 Toelichting

In 2019 hebben uw Staten ons college verzocht de ambities van het coalitieakkoord uit te werken in een Strategische Agenda. Wij hebben de agenda op 31 maart 2020 vastgesteld en aan u aangeboden. In de Strategische Agenda staat op welke manier wij uitvoering geven aan het coalitieakkoord. Verder is afgesproken om de voortgang van het coalitieakkoord halverwege deze collegeperiode in beeld te brengen in de vorm van een midterm review.

De Strategische Agenda vormt de basis van de midterm review (MTR). In de Strategische Agenda staat in tabelvorm een overzicht van alle ambities uit het coalitieakkoord. Bij iedere ambitie is vermeld welke activiteiten wij gaan uitvoeren om de betreffende ambitie te realiseren, wat de planning is en op welke manier uw Staten bij het besluitvormingsproces betrokken zijn. De voortgang van de uitvoering tot dit moment wordt in de kolom ‘Stand van zaken 2021’ toegelicht.

Naast een inhoudelijke toelichting wordt bij iedere ambitie de voortgang ook gevisualiseerd met een stoplichtrapportage. Blauw betekent dat een activiteit is afgerond. Groen geeft aan dat de uitvoering op schema ligt. Activiteiten die vertraagd zijn, hebben de kleur oranje. Rood betekent dat een activiteit op een andere wijze is uitgevoerd dan eerder in de Strategische Agenda is beoogd.

3.2 Klimaat en energietransitie

Regionale Energiestrategieën (RES'en)

Om onze klimaatambities te realiseren zetten we volop in op energiebesparing, versnelling van de opwekking van duurzame energie, innovatie en samenwerking met onze partners. In de RES'en maken we met hen afspraken over de optimale wijze om de opwekking van duurzame energie te versnellen.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De RES'en vloeien voort uit de afspraken uit het Klimaatakkoord. In Noord-Holland worden twee RES'en opgesteld: een voor Noord-Holland Noord en een voor Noord-Holland Zuid. De provincie faciliteert het proces door het beschikbaar stellen van kennis en middelen. Daarnaast levert zij input voor de RES'en. In de concept-RES'en zijn zoekgebieden opgenomen voor wind op land en zon. Er is een inventarisatie gemaakt van de beschikbare warmtebronnen en de vraag naar warmte in de gebouwde omgeving. Deze informatie kan worden benut voor het opstellen van de Regionale Structuur Warmte (onder deel van de RES) en voor de Transitievisies Warmte die alle gemeenten uiterlijk op 31-12-2021 moeten hebben vastgesteld. In april 2020 worden de concept-Regionale Energiestrategieën (RES'en) opgeleverd, waarna GS de concepten vrijgeeft voor wensen en bedenkingen. Op 29 juni is er ruimte voor PS (8 juni commissie RWK) om hun 'Wensen en bedenkingen' op de concept-RES kenbaar te maken. Na een beoordeling door het Rijk wordt tot 1 maart 2021 gewerkt aan een definitieve versie, de RES 1.0. Naar verwachting wordt de RES in juni 2021 ter besluitvorming aan PS voorgelegd. De uitkomsten van de RES 1.0 worden vervolgens vastgelegd in het omgevingsbeleid.	De RES'en 1.0 NHN en NHZ zijn vastgesteld door de gemeenteraden en Algemene Besturen van Waterschappen. Uw Staten hebben op 5 juli 2021 de RES'en vastgesteld. Hierin is een gezamenlijke ambitie opgenomen van het opwekken van in totaal 6,3 TWh duurzame energie. Het overzicht van alle zoekgebieden met relevante data en informatie is opgenomen in de voor iedereen toegankelijke interactieve RES-viewer. In de komende periode worden de zoekgebieden wind en zon uit de RES'en verder geconcretiseerd en worden er regionale uitvoeringsprogramma's gemaakt. Dit gebeurt in opdracht van de stuurgroepen NHN en NHZ waarin gemeenten, waterschappen, provincie en ngo's zitting hebben. Parallel worden de RES'en geborgd in de omgevingsinstrumenten van gemeenten en provincie. De RES'en worden leidend voor wind op land in de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020/2022. De inventarisatie van de warmtebronnen is afgerond en opgenomen in het openbare warmtedata register (zie: Warmtedataregister (noord-holland.nl). Deze wordt voortdurend bijgewerkt. Met de vaststelling van de RES'en is ook de Regionale Structuur Warmte opgeleverd.

Actieprogramma Klimaat: energiebesparing bedrijven

In een routekaart tot 2030 werken we uit welke maatregelen we zelf treffen. Daarbij zetten we, samen met de OD's, in op strikte handhaving van wet- en regelgeving voor energiebesparing bij bedrijven.

Portefeuillehouders: Edward Stigter en Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In 2020 zetten wij vanuit de Beleidsagenda Energietransitie onze additionele bijdrage aan de Omgevingsdienst NZKG voort om prioriteit te geven aan energiebesparing bij provinciale inrichtingen. De basis hiervoor is de Wet milieubeheer. In Q2 2020 starten we ook met de vernieuwing van ons aanbestedingsbeleid. GS besluiten hier in Q3 of Q4 2020 over, maar de exacte planning is nog niet bekend.	Met de vier Noord-Hollandse Omgevingsdiensten, de Noord-Hollandse gemeenten en met input van het bedrijfsleven is het Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022-2025 tot stand gekomen, die dit najaar door ons is vastgesteld. De colleges van B&W zullen vervolgens een besluit nemen. In deze intentieovereenkomst zijn afspraken gemaakt over de inzet van communicatie, actieve begeleiding, vergunningverlening, toezicht en handhaving om bedrijven die onder provinciaal en gemeentelijk toezicht vallen te stimuleren om energiebesparende maatregelen te nemen.

Medio 2020 zal de Beleidsagenda worden afgerond en overgaan in het Actieprogramma Klimaat. In het Actieprogramma Klimaat beschrijven we de activiteiten die we nu al uitvoeren, de activiteiten die we de komende collegeperiode willen opstarten en de instrumenten (zoals convenanten, fondsen en dergelijke) waarmee we de uitvoering van deze activiteiten willen ondersteunen. Wij willen dat onze activiteiten zo goed mogelijk aansluiten bij het nationale Klimaatakkoord. Voor de zomer van 2020 zullen PS over de inhoud van het programma worden geïnformeerd. Het Bestuursplatform Energietransitie Noordzeekanaalgebied (NZKG) heeft in 2019 ingestemd met het opstellen van een Uitvoeringsprogramma Energietransitie NZKG. Het NZKG neemt deel aan het Uitvoeringsoverleg Industrie van het Klimaatakkoord en stelt hiervoor het Regioplan CO2-reductie bedrijven op. GS en PS worden eind 2020 over beide plannen geïnformeerd.	Bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen, hebben wij ondergebracht bij de Omgevingsdienst NZKG en de Omgevingsdienst IJmond. Deze Omgevingsdiensten hebben met (bijna) alle bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag afspraken gemaakt over te nemen maatregelen in het kader van energiebesparingswetgeving. De Omgevingsdienst NZKG komt dit najaar met een evaluatie van de aanpak omtrent vergunningverlening, toezicht en handhaving op energiebesparingswetgeving bij provinciale bedrijven tussen 2016-2020. Op basis van deze evaluatie is een nieuw meerjarenplan vastgesteld, waarin de aanpak in het kader van de energiebesparingswetgeving wordt vastgelegd. De focus komt te liggen op toezicht en handhaving op de eerder gemaakte afspraken en de aansluiting op de afspraken die we hebben gemaakt in het Energiebesparingsakkoord. Dit plan van aanpak komt dit najaar beschikbaar voor ons college. Het Actieprogramma Klimaat (https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Klimaat_Energie/Documenten/Actieprogramma_Klimaat.pdf), dat in september 2020 is aangeboden aan uw Staten, heeft niet het karakter gekregen van een Energieakkoord, omdat het sluiten ervan vertragend zou werken op de uitvoering van het Klimaatakkoord. Aanvullend is een overzicht gemaakt van het bestuurlijk overleg dat zich met de uitwerking van de klimaatafspraken bezighoudt. Om de voortgang van de activiteiten in beeld te brengen wordt een mijlpalenplanning gemaakt. In de komende periode worden, in nauw overleg met het IPO, de mogelijkheden verkend om te komen tot een bijdrage aan de verzwaring van de klimaatopgave van 49% naar 55% CO2-reductie. Ontwikkelstrategie en Regioplan NZKG zijn vastgesteld. Als uitwerking daarvan wordt een Cluster Energie Strategie (CES) opgesteld met de noodzakelijke energie-infrastructuur projecten. Deze wordt in september 2021 ingediend bij MIEK/EZK. Op basis van het Regioplan en de CES is het Uitvoeringsprogramma Energietransitie NZKG opgestart. Hierin wordt gewerkt aan een gezamenlijke propositie, investeringsagenda en programmering. Tevens worden de versnellingstafels waterstof, elektriciteit, ccs/ccu en warmte/stoom vormgegeven.

CO2-impactanalyse

Onderdeel van de routekaart is een impactanalyse van de CO_2-effecten van ons beleid en onze projecten, alsmede de effecten daarvan op welzijn en welvaart.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Er wordt een opdracht 'CO2-impactanalyse van PNH-beleid' geformuleerd. PS zullen hierover per brief worden geïnformeerd. Planning is dat in het 2e kwartaal van 2020 een Plan van Aanpak naar PS wordt toegezonden ter informatie.	In maart 2021 zijn uw Staten geïnformeerd over de voortgang van de ontwikkeling van de CO_2-impactanalyse. Op dit moment worden de begrotingsprogramma's Energietransitie en Bereikbaarheid doorgerekend op CO_2-impact. Als dat voldoet aan de verwachtingen zullen naar verwachting ook de overige programma's worden doorgerekend. Tevens is er aandacht voor het aandeel dat de provincie inneemt binnen het geheel van activiteiten op het gebied van CO_2-reductie binnen de provinciegrenzen.

Actieprogramma Klimaat

Samen met gemeenten, woningcorporaties en andere stakeholders sluiten we een eerlijk, haalbaar en betaalbaar Energieakkoord, op basis van de routekaart. In het Energieakkoord maken we ook afspraken met gemeenten over kennisdeling en over het benutten van kansen die landelijke regelingen bieden. We richten een fonds op voor de uitvoering van het Energieakkoord.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze activiteiten worden nader uitgewerkt in het Actieprogramma Klimaat. Voor de zomer van 2020 zullen PS over de inhoud van het programma worden geïnformeerd.	Het Actieprogramma Klimaat (https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Klimaat_Energie/Documenten/Actieprogramma_Klimaat.pdf) is in september 2020 door ons aangeboden aan uw Staten.

Servicepunt Duurzame Energie

We verbreden de inzet van het Servicepunt Duurzame Energie met het thema circulaire economie en zorgen ervoor dat deze kennis ook beschikbaar komt voor burgerinitiatieven.

Portefeuillehouders: Edward Stigter en Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij hebben op 3-3-2020 besloten het Servicepunt Duurzame Energie (SPDE) voor de periode 2021 tot 2025 te continueren. Het SPDE zal op basis van de kennisbehoefte van burgerinitiatieven diverse masterclasses organiseren. Er wordt een plan uitgewerkt voor het stimuleren van circulariteit in de bouw. Indien hierbij een rol voor gemeenten is voorzien, kan het SPDE worden ingezet voor kennisontwikkeling van gemeenten op dit thema. Het is nog niet bekend hoe de besluitvorming van het plan eruitziet.	In 2020 zijn de werkzaamheden van het SPDE aanbesteed. Het consortium Over Morgen, AEF, Frisse Blikken en 5 plus 1 kwam met de beste aanbieding en voert de komende vier jaar de werkzaamheden van het SPDE uit. Komend jaar ronden gemeenten hun Transitievisie Warmte af. In deze visie beschrijft de gemeente hoe zij de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving wil verduurzamen. Verwacht wordt dat de werkzaamheden bij gemeenten verschuiven van planvorming naar uitvoering. De ondersteuning van het SPDE past zich aan de veranderende behoefte van gemeenten aan. Voor circulair bouwen zijn de kansen voor samenwerking tussen het programma Circulaire Economie en het SPDE verkend. Er is gestart met een groep woningcorporaties die aan de slag zijn met circulair bouwen. Zo is er een digitale tour langs inspirerende voorbeelden gemaakt, heeft de provincie een handboek circulair renoveren opgesteld en kunnen corporaties gebruikmaken van een adviseur circulair bouwen.

Energie-infrastructuur

We zetten ons in voor een goede energie-infrastructuur. Daarnaast formuleren we een visie op de benutting van de bodem voor warmtenetten, warmte-koudeopslag en ondergrondse energie-infrastructuur. Om restwarmte en CO_2 optimaal te benutten maken we een warmte- en CO_2-kaart.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De energie-infrastructuur (warmte, elektriciteit, gas en opslag) zal de komende decennia flink moeten worden aangepast. Daarom stellen we als onderdeel van het Actieprogramma Klimaat een integrale visie voor de toekomstige energie-infrastructuur op. Vooruitlopend op deze visie is in 2019 een systeemstudie uitgevoerd naar huidige en toekomstige energie-infrastructuur. In een vervolgstudie met TNO worden drie beleidsopties onderzocht voor een toekomstig energiesysteem. De aanlanding van wind op zee maakt hier tevens onderdeel van uit alsook mogelijkheden voor conversie op zee. GS en PS worden eind 2020 geïnformeerd over de resultaten van de TNO-studie. Benutting bodem: De provincie neemt deel aan het programma WINDOW, waarbij onderzoek wordt gedaan naar de opslag van hoge temperatuur warmte (HTO) in de bodem. Het programma levert informatie op over kansen en risico's van HTO. Deze informatie wordt benut voor de energie-infrastructuur visie en bij het bepalen van de vergunningsvoorwaarden voor HTO's.	In november 2020 is met uw Staten de notitie 'Bouwstenen adaptieve uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020-2024' besproken die in samenspraak met de netbeheerders is opgesteld. Op basis van deze beleidsnota is een taskforce opgericht waarin provincie en netbeheerders samenwerken. Deze taskforce pakt no-regret maatregelen op en versnelt de uitvoering. Daarnaast zal de provincie zich inzetten om een ontwerp te maken van het regionaal hybride energiesysteem van de toekomst. De TNO-tool die wordt ontwikkeld, kan hiervoor benut worden. Momenteel worden de drie aanlandingen wind op zee in Wijk aan Zee gerealiseerd (2,1GW). Daarnaast wordt onderzocht hoe er in Velsen (nabij de Vattenfallcentrale) een aanlanding van 700 MW ingepast kan worden. Voor de periode na 2030 is de provincie via het rijksprogramma VAWOZ betrokken bij de verkenningen naar nieuwe aanlandlocaties. Hiervoor is systeemintegratie een van onze uitgangspunten en bekijken we hoe we de aanlandingen kunnen gebruiken om het hybride energiesysteem vorm te geven. Benutting bodem: Voor vergunningverlening van HTO levert het programma WINDOW in september 2021 een tijdelijk afwegingskader. Dit afwegingskader wordt de komende twee jaar getoetst bij diverse HTO-aanvragen buiten Noord-Holland, waarna het definitieve afwegingskader wordt opgeleverd.

Wind op land

Om de energietransitie vorm te geven is ruimte nodig voor de plaatsing van windmolens. Onze voorkeur heeft het om zoveel mogelijk windmolens op zee te plaatsen. Echter, ook op het land zal de plaatsing van windmolens nodig zijn. Daarom wijzigen wij het beleidskader Wind op Land. Binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) bieden wij, vooruitlopend hierop, ruimte voor de plaatsing van windmolens op basis van het principe 'ja, mits'.

Buiten de MRA hanteren wij een restrictief 'nee, tenzij'-beleid, tot het moment van vaststelling van de RES Noord-Holland Noord, waarin duidelijk zal worden op welke plaatsen draagvlak is voor de plaatsing van windmolens. Tot dat moment zijn alleen burgerinitiatieven voor nieuwe windmolens mogelijk wanneer breed draagvlak is aangetoond en een goede landschappelijke inpassing is gegarandeerd. Wij kunnen ondersteuning bieden bij de uitvoering van draagvlakonderzoek.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De vertaling van het onderdeel windenergie vraagt een wijziging van de ruimtelijke verordening. Dit is gedaan in de ontwerp omgevingsverordening welke op 18 februari 2020 ter inzage is gelegd. Naar verwachting stellen Provinciale Staten op 29 juni 2020 de omgevingsverordening vast. De eerste tranche van de omgevingsverordening komt op 8 juni 2020 in de RWK- commissie.	Het beleid voor Wind op Land dateert uit 2014. In de periode vanaf 2014 is er in de regels zoveel aangepast dat dit beleid niet meer van toepassing is en ingetrokken moet worden. Om de route van 2014 naar nu te beschrijven wordt de 'Doorontwikkeling Wind op Land' uitgewerkt. In dit document wordt ingegaan op hoe de provincie Noord-Holland aankijkt tegen de doorontwikkeling van Wind op Land in de eigen provincie. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat in het Klimaatakkoord is afgesproken dat in Nederland Regionale Energiestrategieën (RES) moeten worden gemaakt, waarin wordt gezocht naar locaties waar duurzame energie kan worden opgewekt door middel van zonnepanelen of windmolens. Daarbij zullen de gemeenten meer ruimte krijgen om hun eigen windbeleid te bepalen. Bovenwettelijke maatregelen, zoals een de lijnopstelling van minimaal 3 molens en minimaal 600 meter afstand, worden geschrapt. Dit zal worden doorgevoerd bij de volgende wijziging van de omgevingsverordening. Het 'ja mits... nee, tenzij'-principe is doorgevoerd in de Omgevingsverordening 2020.

Zonne-energie

Wij zetten het huidige beleid voor zonneakkers voort en zien kansen om op meer locaties zonne-energie mogelijk te maken. We richten ons in de eerste plaats op het benutten van de capaciteit van daken, parkeervoorzieningen en bedrijventerreinen. Daarnaast gaan we onze provinciale wegen en gebouwen optimaal benutten. Waardevolle landbouwgrond en natuurgebieden worden ontzien. We stimuleren gemeenten om kansen in kaart te brengen, initiatieven aan te jagen en knelpunten op te lossen. We stellen hiervoor kennis en middelen beschikbaar en stellen een zonne-aanjager aan. In een pilot onderzoeken we of zonneakkers in de Schipholregio tevens een bijdrage kunnen leveren aan het terugdringen van de ganzenoverlast. Verder zien we kansen voor zonne-energie in het IJsselmeer, de combinatie van zonne- en windenergie op één locatie en een pilot voor drievoudig ruimtegebruik, waarbij zonne-energie wordt gecombineerd met verbetering van de bodemkwaliteit en biodiversiteit.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In 2020 lopen verschillende trajecten t.a.v. stimulering van zon op daken: de 'versnellingsaanpak Zon op bedrijfsdaken'; een samenwerking met de stichting Schooldakrevolutie en de gebiedsaanpak Zon op agrarische daken. Voor parkeerlocaties wordt in 2020 vervolg gegeven aan het project 'Parkeer de Zon' waarin de zonpotentie van parkeerlocaties inzichtelijk wordt gemaakt. Deze projecten lopen door tot in de tweede helft van 2020 waarna er bij succes opties zijn tot verlenging naar 2021.	De drie stimuleringstrajecten Zon op dak zijn begin 2021 geëvalueerd. Op basis van de evaluatie en RES-ambities herijken we het stimuleringsbeleid voor zon in de tweede helft van 2021. Eind 2020 is de tool 'Park the Sun' gelanceerd, als onderdeel van het project 'Parkeer de Zon'. We verkennen nu een subsidieregeling voor het realiseren van solar carports in Noord-Holland. We onderzoeken of we willen investeren in de tool 'Zonnedakje', een verbeterde versie van de tool 'Atlas Zon op bedrijfsdaken'. Naast zon op daken en parkeerplaatsen jagen we andere innovatieve toepassingen voor meervoudig ruimtegebruik aan. Zo cofinancieren we een pilot voor een energieleverend geluidscherm in Alkmaar, zijn we grootaandeelhouder van SolaRoad B.V., een startup die zonnecel-technologie verwerkt in het wegdek, en met drie andere provincies zijn we betrokken bij een aanbesteding voor een zonnefietspad. Daarnaast zijn we nog steeds aangesloten bij nationale onderzoeksconsortia 'zon-op-water' en 'zon-op-infra'.

Wij stimuleren naast daken ook de totstandkoming van zonne-energie via andere vormen van meervoudig ruimtegebruik, zoals 'zon-op-water' en 'zon-langs-infra'. Daarnaast ondersteunen we de toepassing van innovaties zoals zonnecellen op gevels, in ramen, boven parkeerplaatsen en op kassen. In het Actieprogramma Klimaat zullen de zonprojecten die nog niet zijn opgepakt nader worden uitgewerkt. Uit de RES moet blijken welke andere toepassingen van zon in gemeenten kunnen rekenen op draagvlak. In de gemeente Koggenland wordt de komende jaren zonnepark Jaagweg ontwikkeld op het voormalige Distriportterrein. De Atlas Zon op bedrijfsdaken waar gemeenten veel gebruik van maken, zetten we voort. De resultaten van een onderzoek naar effecten van zonne-energie op bodem en ecologie zijn verwerkt in het ruimtelijk beleid. Vervolg monitoringsonderzoek wordt in interprovinciaal verband opgepakt. Het huidige zonneparken-beleid blijft van kracht, maar kan naar aanleiding van de RES op onderdelen worden aangepast. Voor de eigen gebouwen van de provincie is er een routekaart energieneutraal 2028. Onderdeel hiervan is het zelf opwekken van de in de gebouwen verbruikte energie door middel van zonne-energie op eigen locaties van de provincie vanaf 2023. Het Plan van Aanpak Klimaatneutraal is gereed in Q1 2020.	Het zonneparkenbeleid blijft vooralsnog van kracht. Ten aanzien van zonneparken vormt de RES namelijk geen aanleiding voor het aanpassen van het zonneparkenbeleid. Aanvullend voeren we een beleidsverkenning uit voor de inzet van provinciale gronden ten behoeve van de RES/duurzame energieopwekking. In oktober 2021 start een landelijk onderzoek naar de relatie tussen zonneparken en biodiversiteit: Ecocertified. Acht provincies dragen bij aan de kosten van dit vierjarige onderzoek, dat onder regie van de WUR wordt uitgevoerd. De provincie Noord-Holland en de gemeenten Hollands Kroon en Medemblik hebben via de RES 1.0 duidelijk gemaakt dat het voorstel om zonne-energie op te wekken door middel van zonne-atollen op het IJsselmeer op een locatie tussen de stad Medemblik en het dorp Den Oever (Plan 'Duurzaam Leefbaar'), een interessante optie is. Inmiddels is contact gezocht met het Rijk om de planvorming verder uit te werken. De intentieovereenkomst om de provinciale gronden in te zetten voor de realisatie en exploitatie van een zonneweide aan de Jaagweg wordt tussen gemeente en provincie in 2021 getekend. De gemeente heeft te kennen gegeven zelf de realisatie en exploitatie te willen doen. Gesprekken hierover lopen. Daarmee zijn twee opties op tafel: in eerste instantie onderzoeken of de gemeente het gaat doen en zo niet worden de gronden aan een marktpartij in erfpacht via aanbesteding uitgegeven. In juni 2020 is het Dashboard Energietransitie in Noord-Holland gelanceerd om inzicht te geven in de stand van zaken met betrekking tot de klimaatafspraken en energietransitie in Noord-Holland. Het bestrijkt alle thema's die zijn opgenomen in het Actieprogramma Klimaat 2020-2023. Naast een thematische opbouw is het mogelijk om geografisch door te klikken naar gegevens op RES- en zelfs op deel-RES-niveau. Jaarlijks worden de cijfers voor de zomer geactualiseerd en zijn er diverse aanvullingen en verbeteringen in het dashboard aangebracht. De routekaart energieneutraal wordt uitgevoerd. In 2021 wordt het eerste oudbouwpand geïsoleerd en worden de aanbestedingen voor nog twee oudbouwpanden gedaan en zal in 2023 zonneweide N207 van start gaan.

Biomassa

Wij wenden onze invloed aan om de uitbreiding van bestaande of bouw van nieuwe grootschalige biomassacentrales tegen te gaan.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Omdat het Rijk aan een duurzaamheidskader voor biomassa werkt, hebben wij op 21-1-2020 besloten dit kader af te wachten voordat vervolgstappen worden genomen. Dit kader wordt rond de zomer van 2020 verwacht. GS hebben PS per brief hierover geïnformeerd. PS (commissies RWK en EFB) worden betrokken bij de ontwikkeling van het Noord-Hollandse duurzaamheidskader voor biomassa. Over de wijze van betrekken stemmen GS met PS af, nadat het duurzaamheidskader van het Rijk is verschenen. Daarnaast is er een brief vanuit de MRA-portefeuillehouders Duurzaamheid aan de SER gestuurd, waarin zij hun zorgpunten over de inzet van biomassa uitspreken. Wij hebben op 25-2-2020 ingestemd met deze brief.	Halverwege 2021 is het duurzaamheidskader van het Rijk nog niet verschenen. Waarschijnlijk zal dit pas ná de vorming van een nieuw kabinet worden opgesteld.

Innovatieve energietransitie

Innovatie is een wezenlijk onderdeel van de energietransitie en biedt economische kansen. Waar mogelijk willen wij dit stimuleren. Voorbeelden daarvan zijn aquathermie, blauwe energie, geothermie en warmte-koudeopslag. Voor geothermie willen we samenwerken met gemeenten en marktpartijen in een geo-alliantie, waarbij we monopolie posities voor marktpartijen willen voorkomen.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In het Actieprogramma Klimaat werken we nader uit hoe we energietransitie-innovaties gaan ondersteunen. Voor geothermie is een versnellingsproject gestart dat tot doel heeft de samenwerking met gemeenten en marktpartijen tot stand te brengen. Welke vorm de samenwerking uiteindelijk krijgt (een geo-alliantie of anders) is afhankelijk van de wensen van de verschillende partijen. Zodra dit is uitgewerkt, zullen GS hierover een besluit nemen en PS per brief informeren. Op dit moment is hiervoor nog geen planning te geven. Daarnaast zal vanaf medio 2020 seismisch onderzoek worden gedaan in de MRA. Dit is onderdeel van het landelijke SCAN-project (Seismische Campagne Aardwarmte Nederland).	Geothermie: In november 2020 is een Samenwerkingsovereenkomst gesloten met tien partijen (provincie Flevoland, enkele gemeenten en diverse aardwarmteontwikkelaars en warmtebedrijven) over kennisdeling en gezamenlijke communicatie en andere ontwikkelingen. Aan een nadere detaillering/ concretisering wordt gewerkt. In mei 2021 hebben zich daar nog zeven partijen bij aangesloten. Het seismisch onderzoek is gestart in 2020, vond in de winter plaats in andere delen van Nederland en wordt voor de MRA afgerond in september/oktober 2021. De resultaten worden begin 2022 bekend. Daarnaast wordt gewerkt aan een garantieregeling voor de eerste aardwarmteboring(en) in het MRA-gebied. Uw Staten worden te zijner tijd geïnformeerd. Gemeenten hebben de regie bij de verduurzaming van de gebouwde omgeving, het is dus aan hen om te onderzoeken voor welke wijken aquathermie het beste kan worden toegepast. Waterschappen spelen een belangrijke rol als 'beheerder' van het water. De provincie speelt vooral een ondersteunende rol: • We leggen data van TEO, TEA en TED vast en beheren dit in ons warmtedataregister (inclusief viewer). Deze is kortgeleden uitgebreid met riothermiegegevens van alle NH-gemeenten. • We hebben een regulier overleg met de drie waterschappen over kennisuitwisseling en -uitbreiding, waaruit de financiering voor een onderzoek naar de gevolgen van warmteonttrekking naar voren is gekomen. • We zijn ambtelijk en bestuurlijk betrokken bij een aquathemieproject in Uitgeest en Muiderberg. • We zijn medefinancier van een onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Noord-Hollandse waterschappen naar de ecologische effecten van aquathermie (TEO). Daarnaast hebben we contact met het landelijke netwerk aquathermie (NAT) en verspreiden we kennis door lezingen.

Waterstof

Waterstof heeft veel potentie als duurzame energieoplossing voor personen- en vrachtvervoer. De havens in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder kunnen zich ontwikkelen tot energiehavens voor het onderhoud van de windparken op zee en de productie en opslag van waterstof.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij verkennen met de partners in Noord-Holland wat de ambities zijn op waterstofgebied, waar de potentie van waterstof binnen onze provincie zit en wat er voor nodig is om deze potentie te realiseren. Samen met onze partners formuleren wij een strategie en een gezamenlijke aanpak om deze ambities gestalte te geven en potenties waar te maken. Deze aanpak zal het derde kwartaal van 2020 ter besluitvorming aan GS worden voorgelegd en PS zal per brief hierover worden geïnformeerd.	In oktober 2020 hebben wij de Noord-Hollandse uitvoeringsstrategie Waterstof vastgesteld en uw Staten hierover geïnformeerd. In 2021 geven we uitvoering aan die strategie door financiële middelen in te zetten, kennis en expertise in te zetten, mee te helpen met proposities en position papers waterstof en Letters of Support af te geven. Verder zijn we zijn lid geworden van de European Clea Hydrogen Alliance en leveren we input aan EZK voor het Nationaal Waterstofprogramma. Ook zijn we bestuurlijk voorzitter van het Waterstofprogramma NHN en het programma Energietransitie NZKG. In het kader van het programma Energietransitie NZKG is de versnellingstafel waterstof van start gegaan. Hierin werkt een coalitie van publieke en private partijen aan de ontwikkeling van de waterstofeconomie.

3.3 Duurzame verstedelijking en bereikbaarheid

Ruimtelijke ordening

Omgevingswet

Onze sturingsfilosofie is gebaseerd op de Omgevingswet: lokaal wat kan, regionaal wat moet. We vertalen de ambities van dit coalitieakkoord zo spoedig mogelijk in de Omgevingsverordening.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De ontwerp-omgevingsverordening NH2020 ligt ter inzage en de definitieve omgevingsverordening zal in de commissie RWK in juni worden besproken en ter vaststelling voorliggen in de PS-vergadering van 29 juni. Na vaststelling van deze Omgevingsverordening NH2020, zal de Omgevingsverordening NH2021 in procedure worden gebracht. In de Omgevingsverordening NH2021 zal de verordening 'omgevingswetproof' worden gemaakt. Dat wil zeggen dat de Omgevingsverordening wordt aangepast aan de nieuwe Omgevingswet (grondslagen, op onderdelen gewijzigde bevoegdheden, nieuw instrumentarium). De planning hiervan is dat deze in een ingelaste vergadering na het reces in concept met de commissie RWK wordt besproken. Vervolgens zal het ontwerp ter inzage worden gelegd. In de commissies van eind november wordt de definitieve omgevingsverordening NH2021 besproken en ligt deze ter vaststelling voor in de PS-vergadering van december.	De Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 (OV NH2020) is door uw Staten vastgesteld en inmiddels in werking getreden. De Omgevingsverordening, die 'omgevingswetproof' is, heeft als ontwerp ter inzage gelegen. Als gevolg van het uitstel van de Omgevingswet – op dit moment voorzien durende tot 1 juli 2022 – is besloten om een 1e partiële herziening van de OV NH2020 in procedure te brengen. De wijziging behelst de wind op land regels. Deze worden in overeenstemming gebracht met de regels zoals die zijn opgenomen in het ontwerp OV NH2022 waarbij de RES'en 1.0 leidend zijn voor wind op land. De vaststelling en het in werking treden van deze 1e partiële herziening is voorzien voor begin 2022. Er is voor de herkenbaarheid gekozen om dan ook de OV NH2022 vast te stellen.

Datacenters

Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. Wij willen deze ontwikkeling verder faciliteren en daarmee de ICT-sector versterken. Daarbij hebben we oog voor het effect van datacenters op het landschap, het benutten van restwarmte en de energievoorziening. We verankeren dit in ons beleid.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In de MRA wordt in PLABEKA-verband samen met gemeenten en nutsbedrijven een datacenterstrategie opgesteld. Onderdeel daarvan is het opstellen van vestigings-voorwaarden door gemeenten voor datacenters. In de eerste helft van 2020 worden zowel de strategie als de vestigingsvoorwaarden in MRA-verband besproken en de besluitvorming over een mogelijk nieuw datacentercluster wordt meegenomen bij de MRA-Verstedelijkings-strategie. De Staten zullen ook uitgenodigd worden inbreng te leveren in deze Verstedelijkingsstrategie middels bijeenkomsten in april/mei 2020. Voor de datacenterontwikkeling in Hollands Kroon zijn in het gebiedsplan Wieringermeer afspraken gemaakt en ontwikkelprincipes vastgesteld.	Op 13 juli 2021 is door ons de concept Noord-Hollandse Datacenterstrategie vastgesteld. Wij hebben de ambitie uitgesproken in Noord-Holland de meest duurzame en innovatieve datacenter hub van Europa te willen hebben. Daarvoor zal de samenwerking worden gezocht met externe partners zoals gemeenten, de energiesector, de omgevingsdiensten, de datacentersector en brancheorganisaties, het Rijk en de watersector. Wij zijn bevoegd gezag voor datacenters met een totaal vermogen van meer dan 50 MW. De tussenversie van de datacenterstrategie wordt nog besproken met externe partners en in september 2021 met Provinciale Staten. Daarna zal de definitieve strategie worden opgesteld. Daarnaast wordt in MRA-verband verder gesproken over afstemming van beleid en een gezamenlijke MRA-strategie, zodat wordt toegewerkt naar eenduidigheid en gelijke voorwaarden in zowel Noord-Holland als Flevoland.

Behoud Noord-Hollands Landschap

We willen het Noord-Hollandse landschap behouden en gaan ongewenste ruimtelijke effecten tegen.

Portefeuillehouders: Cees Loggen en Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt gerealiseerd via de Provinciale Omgevingsverordening.	Deze ambitie is tot stand gebracht met het in werking treden van de OV NH2020. Dit is gebeurd door het in werking laten treden van de werkingsgebieden met de daarbij behorende kernkwaliteiten, waaronder die van Bijzonder Provinciaal Landschap, Natuur Netwerk Nederland en Landelijk Gebied.

Wonen

Provinciale Woonagenda 2020-2025

Wij vinden het belangrijk om in de grote en toenemende vraag naar betaalbare woningen in onze provincie te voorzien en de woningbouwproductie te versnellen. Tegelijk willen wij de transitie maken naar een volledig klimaatneutrale en circulaire bouw. Een goede ruimtelijke inpassing van woningbouwprojecten is daarbij belangrijk.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De woonambities uit het coalitieakkoord worden in het voorjaar van 2020 uitgewerkt in een Provinciale Woonagenda 2020-2025. Deze Woonagenda is een uitvoeringsdocument van de Omgevingsvisie met actiepunten voor de periode 2020-2025. In de Woonagenda zijn de onderwerpen uitgewerkt in acties. Tevens vormt de woonagenda een leidraad voor het sluiten van woonakkoorden met de regio's onder meer over de genoemde onderwerpen. De bespreekversie van de Woonagenda is door ons vastgesteld en besproken met partijen uit het veld en de Statencommissie RWK. De definitieve versie wordt eind maart 2020 vastgesteld. PS ontvangen deze versie. In de loop van 2020 worden de woonakkoorden uitgewerkt. Met de commissie RWK is afgesproken dat het eerste woonakkoord aan de commissie wordt verstrekt. Net als in eerdere jaren voeren wij in 2020 de Monitor Woningbouw uit (eind 2020), actualiseren we de viewer woningbouw-locaties, en verlenen we subsidies aan regio's in het kader van het uitvoeren van RAP's en de daaropvolgende woonakkoorden (doorlopend). In het kader van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw blijven de instrumenten 'knelpuntenbudget', de 'flexibele schil' (MRA) en een vergelijkbare subsidie voor Noord-Holland Noord ingezet worden (doorlopend). PS zullen in het najaar van 2020 geïnformeerd worden over de voortgang van het Uitvoerings-programma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouwproductie.	In november 2020 en mei 2021 hebben wij een voortgangsrapportage van de Woonagenda opgesteld die aan de commissie RWK is toegezonden. Daarin staat aangegeven dat met vrijwel alle regio's een woonakkoord is gesloten en dat via het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw en de Bouwambassadeur wordt geïnvesteerd in versnelling van de woningbouw. Bovendien zorgt de provincie via samenwerking en kennisuitwisseling ervoor dat thema's als duurzaamheid, circulariteit en flexwonen worden gestimuleerd. De eerste versie van het Masterplan Wonen (30 juni 2021 door ons vastgesteld) heeft tot doel gemeenten in de provincie te helpen versneld betaalbare woningen te bouwen en betaalbaar te houden. Wij komen met voorstellen om een actieve rol van de provincie in binnenstedelijke grondpolitiek te verkennen. Daarnaast intensiveert de provincie haar aanjagende en verbindende rollen, onder andere door extra te investeren in het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw. Het leveren van informatie en monitoring is een doorlopend proces dat nu en de komende jaren aan de gang blijft. Gemeenten actualiseren ieder jaar de Plancapaciteit, voor het laatst is dit gebeurd in maart/april 2021. Op basis van die informatie stelt de provincie jaarlijks de Monitor Woningbouw op. De meest recente is de Monitor Woningbouw 2020 van november 2020. We voeren in drie gremia structureel overleg met marktpartijen: versnellingstafels (klein, diverse stakeholders, compact kernteam), de klankbordgroep marktpartijen (brede groep van diverse marktpartijen) en bouwtafels (bouwers georganiseerd door Bouwend Nederland). Er zijn in de periode oktober 2020 – mei 2021 door de provincie 2 versnellingstafels en 1 klankbordgroep marktpartijen georganiseerd. Er zijn 2 bouwtafels georganiseerd.

Contacten met Bouwend Nederland en andere marktpartijen blijven bestaan in de vorm van de Samenwerkingsagenda en klankbordgroep marktpartijen en worden geïntensiveerd in de vorm van een bouwtafel (doorlopend). PS zullen in 2021 over de voortgang van de uitvoering van de Woonagenda worden geïnformeerd.	

Binnenstedelijk bouwen

In de MRA continueren we het huidige beleid, dat erop gericht is de woonopgave binnenstedelijk en rondom OV-knooppunten te realiseren en het landschap te beschermen. We stellen de komende jaren middelen beschikbaar voor de inzet van aanjaagteams, zowel in de MRA als daarbuiten. Daarnaast zetten we een bouwambassadeur in om verbindingen te leggen tussen de verschillende initiatieven.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt gerealiseerd in de Provinciale Woonagenda 2020-2025.	In de Woonagenda was voor 2020 als actiepunt opgenomen dat het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw herijkt zou worden. Wij hebben in december 2020 ingestemd met de herijking. Daarbij is tevens extra, van BZK verkregen, subsidie toegevoegd aan het budget dat in het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw al beschikbaar was voor de regeling flexibele schil. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over inzet van het knelpuntenbudget. Er is opnieuw een regeling vastgesteld voor een flexibele schil voor kleine gemeenten/kleine projecten. Deze regeling geldt nu voor heel Noord-Holland en dus ook voor kleine gemeenten in de MRA. Daarnaast is ook de subsidie voor de flexibele schil MRA aangevuld én is deze juist ook beschikbaar gemaakt voor grote projecten in de gemeenten Alkmaar, Hoorn en Heerhugowaard. Bij vaststelling van het Masterplan wonen is vanuit het knelpuntenbudget extra subsidie overgeheveld naar beide vormen van de flexibele schil (de regeling en de flexibele schil MRA). Daarnaast is door ons subsidie verstrekt voor een opleiding gebiedsontwikkeling voor ambtenaren van Noord-Hollandse gemeenten met grote projecten, die onderdeel zijn van de aanpak Bereikbare Steden, om de woningbouwopgave daar te versnellen. Vanuit het Masterplan worden 2e helft 2021/begin 2022 aanvullende maatregelen uitgewerkt om gemeenten te helpen de woningbouw (vooral binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten) te versnellen.

Woonakkoorden

Buiten de MRA willen we woonakkoorden sluiten met gemeenten en stakeholders om de lokale behoefte aan woningen in beeld te brengen en knelpunten op te lossen. In deze woonakkoorden maken we afspraken om de volledige nieuwbouwopgave klimaatneutraal en circulair te realiseren. Deze wens mag er echter niet toe leiden dat de realisatie van sociale huurwoningen wordt belemmerd.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt gerealiseerd in de Provinciale Woonagenda 2020-2025.	Met de meeste regio's (West-Friesland, Zuid-Kennemerland/IJmond, Gooi en Vechtstreek, Amstelland-Meerlanden, Zaanstreek/Waterland en Alkmaar) is eind 2020 of begin 2021 een woonakkoord aangegaan. De regio's Kop van Noord-Holland en Amsterdam volgen na de zomer van 2021. In de woonakkoorden staan onder andere afspraken over versnelling van de woningbouw, betaalbaarheid en duurzaamheid. Ook bevat elk woonakkoord een overzicht van buitenstedelijke woningbouwplannen. Voor de uitvoering van de afspraken in de woonakkoorden kunnen regio's subsidie aanvragen bij de provincie (uitvoeringsregeling Woonakkoorden). Medio 2021 waren 6 subsidies verleend, aan 4 verschillende regio's. Zowel voor het opstellen van een woonakkoord als voor het uitvoeren van projecten. Voor de regeling is in totaal € 2.635.000,- beschikbaar tot en met 2025.

ARO

We sluiten deze woonakkoorden als uit onderzoek blijkt dat er aantoonbaar behoefte is aan nieuwbouwwoningen voor lokale of economisch gebonden woningzoekenden. Voorwaarde is dat woningen volledig klimaatneutraal en circulair gebouwd en landschappelijk goed ingepast worden. De ARO en PARK adviseren vroeg in het proces over de ruimtelijke kwaliteit. Wij wijzigen de samenstelling van de ARO om beter recht te doen aan de integraliteit van onze Omgevingsvisie.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
Deze ambitie wordt gerealiseerd in de Provinciale Woonagenda 2020-2025.	In de Woonagenda is besloten om met alle regio's woonakkoorden af te sluiten. De ARO bestaat voornamelijk uit deskundigen op het gebied van landschap, stedenbouw en cultuurhistorie, veelal ook met (deel)kennis op het gebied van water, landbouw, ecologie en duurzame energie. Met de komst van een deskundige op het gebied van circulaire landbouw/economie (in combinatie met landschapsarchitectuur) en een deskundige op het gebied van ecologie/biodiversiteit (beiden per 1 oktober 2020 lid van de ARO) en per 1 februari 2021 ook een deskundige op het gebied van klimaatadaptatie (eveneens in combinatie met landschapsarchitectuur) is de samenstelling van de ARO verder aangevuld. De ARO bestaat op dit moment uit acht leden. Bovendien heeft de ARO per 1 december 2020 een onafhankelijk voorzitter in de persoon van Han ter Heegde, burgemeester van Gooise Meren.

Expats en woonruimte

Wij verkennen met de gemeente Amsterdam wat de meerwaarde is van uitbreiding naar alle Noord-Hollandse gemeenten van de begeleiding van expats bij het vinden van woonruimte.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
Deze ambitie wordt gerealiseerd in de Provinciale Woonagenda 2020-2025.	De provincie Noord-Holland is ambtelijk in gesprek geweest met de gemeente Amsterdam en International Newcomers (IN) Amsterdam over de begeleiding van de internationale werknemers die op zoek zijn naar geschikte woonruimte in de MRA. Ambtelijk is geconstateerd dat er op dit moment geen verdere noodzaak is voor de provincie om de begeleiding van de internationale werknemers uit te breiden naar de MRA en andere Noord-Hollandse gemeenten. De woningbehoefte is zo groot, dat het niet haalbaar wordt geacht om deze doelgroep voorrang te geven op de woningmarkt. Wel sluit de provincie aan bij lopende initiatieven van IN Amsterdam, zoals de Map It Out-tool en een survey naar de wensen en behoeften van internationale werknemers ten aanzien van huisvesting. Door IN Amsterdam wordt gewerkt aan een 'zachte landing' voor internationals via een regiobreed netwerk. De provincie blijft aangehaakt op de ontwikkelingen via de ambtelijke werkgroep internationalisering.

OV-knooppunten

Het beleid voor OV-knooppunten wordt voortgezet. We stimuleren woningbouw en bedrijvigheid rondom de 60 treinstations en vier grote busstations die aangewezen zijn als OV-knooppunten. De gemeenten ontwikkelen deze knooppunten zelf. Wij geven ruimte aan gemeenten om binnen de voorwaarden van het huidige OV-knooppuntenbeleid zelf te bepalen hoe ze deze woningbouw vormgeven en of ze meer woningen bouwen dan eerder is vastgesteld. Deze verruiming geldt alleen bij binnenstedelijke OV-knooppunten.

Portefeuillehouders: Cees Loggen en Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In het voorjaar van 2020 wordt de ambitie verwerkt in de update van het programmaplan, met daarin de strategie voor de komende collegeperiode. In dit programmaplan wordt aangegeven wat de inzichten en verworvenheden van de afgelopen periode zijn, wat de betekenis is van nieuwe (beleids) ontwikkelingen voor de programmadoelstellingen, welke keuzes we maken in de periode 2019-2023 en welke aanpak we hierbij hanteren. Het programma richt zich met haar activiteiten op drie onderdelen: Kennis en Onderzoek, Corridors en Knooppunten. Voor de periode 2019-2023 is opnieuw budget vrijgemaakt voor OV-knooppunten binnen het nieuwe OV-fonds. Voor dit OV-fonds wordt een bestedingsplan opgesteld. Het programmaplan OV-Knooppunten 2019-2023 zal een van de bouwstenen zijn voor het bestedingsplan dat de eerste helft van 2020 wordt opgesteld. Doel is om daarin OV-knooppunten in samenhang met de bredere doelstellingen voor Openbaar Vervoer te bezien en de middelen zo effectief mogelijk in te zetten, waarbij de opgave centraal staat en meerdere doelen behaald kunnen worden. Het bestedingsplan (en daarmee het programmaplan voor OV-knooppunten) leent zich voor de behandeling volgens het BOB-model. Het eerste concept zal in de betreffende Statencommissie(s) worden besproken.	Op 26 mei 2020 hebben wij het Programmaplan OV-knooppunten *Strategie OV-knooppunten 2019-2023* vastgesteld. Hierin zijn inzichten uit de vorige coalitieperiode opgenomen, kaders en nieuwe ontwikkelingen geschetst en de betekenis hiervan voor het vervolg van het programma. Vervolgens zijn de visie en geactualiseerde doelstellingen opgenomen en de inzet en aanpak voor de periode 2019-2023. Omdat stations belangrijke schakels zijn in de reis van mensen op weg naar werk, naar voorzieningen of recreatieve bestemmingen, stimuleert de provincie nieuwbouw rondom stations zodat het openbaar vervoer optimaal benut wordt. Op 14 september 2020 is daarom het Bestedingsplan OV-fonds door uw Staten vastgesteld, na bespreking van het eerste concept in de commissies. Bouwstenen zijn het programmaplan OV-knooppunten, het Regionale OV-Toekomstbeeld en de OV- en ketenaanpak. In het bestedingsplan zijn doelstellingen en uitgangspunten, een prioritering, aanpak en uitwerking budget opgenomen. Inmiddels hebben wij besloten voor 2 projecten een bijdrage te reserveren. In het najaar van 2021 is een voortgangsrapportage opgesteld met de stand van zaken van de projectenlijst/investeringsagenda, en ter informatie aangeboden aan uw Staten. De verwachting is dat het OV-fonds eind 2021/eerste helft 2022 volledig is toebedeeld.

Mobiliteit

Onderzoek doortrekken Noord/Zuidlijn

Om Noord-Holland in de toekomst bereikbaar te houden, moet worden geïnvesteerd in alle vervoersmodaliteiten. Vanwege de druk op de ruimte krijgen OV en vervoer per fiets extra aandacht. Zo starten we een onderzoek naar het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Zaanstad en Purmerend. Daar maken we binnen deze coalitieperiode bestuurlijke afspraken over met de regio en het Rijk. Daarnaast vinden we het van belang dat de Noord/Zuidlijn wordt doorgetrokken naar Schiphol en Hoofddorp.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Onderzoek doortrekken NZ-lijn Zaanstad/ Purmerend: Samen met onze partners VRA en gemeente Amsterdam zijn we gestart met het opstellen van een onderzoeksopzet naar de ontwikkeling van de ZaanIJ-corridor. Deze opzet dient voor de zomer gereed te zijn en kan vervolgens met de Staten gedeeld worden. Het is de intentie om het onderzoek uit te voeren onder het programma SBaB. In het onderzoek zal gekeken worden naar de Ruimtelijke ontwikkelingen in Amsterdam-Noord en Zaanstad, ook in samenhang met Haven-Stad. Mobiliteit is essentieel en het doortrekken van de metro wordt hierin meegenomen. Ook de metroverbinding met Purmerend wordt in dit onderzoek meegenomen (ook in samenhang met de ontwikkeling van Purmerend).	*Onderzoek doortrekken NZ-lijn Zaanstad/Purmerend* In 2020 hebben wij samen met de VRA en gemeenten Amsterdam, Purmerend en Zaanstad een gedragen OV-probleemanalyse vastgesteld voor de corridors ZaanIJ en Amsterdam-Purmerend. We hebben geconcludeerd dat op de ZaanIJ-corridor al op korte termijn een OV-systeemsprong nodig is om de groei op te vangen en dat het HOV tussen Amsterdam en Purmerend met doorstromingsmaatregelen voor bus kan worden ingepast. De resultaten hebben wij op 1 maart 2021 gedeeld in een gezamenlijke informatiebijeenkomst met raadsleden en Statenleden en is op 8 maart 2021 in de Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid besproken (1566485-1566500). De vervolgstudies ZaanIJ en Purmerend worden binnen Rijk-regio verband Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) voortgezet onder leiding van de VRA als concessiehouder voor deze gebieden.

De kwartiermakersfase is gestart, er wordt een probleemanalyse opgesteld en wij verwachten PS in Q4 2020 over de eerste uitkomsten te kunnen informeren. Doortrekken NZ-lijn naar Schiphol/ Hoofddorp: Onze belangrijkste prioriteit in het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 (ROVT) is deze doortrekking. Het ROVT is aangeboden aan de Minister van I&W in het BO MIRT 2019. De inzet vanuit de regio is om in BO MIRT in najaar 2020 met het Rijk nadere afspraken over dit project te maken. Vanuit de regio wordt nu in het project ZWASH (Zuidwestcorridor Amsterdam/Schiphol/ Hoofddorp) gezamenlijk met het Rijk gestudeerd. Dit project is één van de onderdelen van het Rijk/Regio-programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB). Voor beide onderzoeken zal aan PS worden gevraagd hoe zij hierbij betrokken willen worden.	*Doortrekken NZ-lijn naar Schiphol/Hoofddorp* In het BO MIRT van november 2020 hebben Rijk en regio afgesproken om het MIRT-onderzoek Zuidwestkant-Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp als afgerond te beschouwen en de conclusies vast te stellen. Het Rijk en de regio hebben echter ook geconstateerd dat er nu geen middelen beschikbaar zijn om een startbeslissing te kunnen nemen voor de voorkeursalternatieven doortrekken Noord/Zuidlijn Amsterdam Zuid – Hoofddorp en het sluiten van de Ringlijn Isolatorweg – Amsterdam Centraal voor een totaalbedrag van € 4,7 miljard. Wel hebben het Rijk en de regio afgesproken om inhoudelijk door te werken om een startbeslissing voor te bereiden om geen tijd te verliezen. Het streven is nu een nadere afspraak te maken in het BO MIRT 2021. Inmiddels is een aantal stappen gezet om zicht te krijgen op de voor het nemen van een startbeslissing benodigde financiële dekking. De Nationale Alliantie van zeven partijen, waar wij deel van uit maken, heeft het financieel bod uitgebracht aan het Rijk. Hierover hebben wij uw Staten geïnformeerd. Bovendien heeft de commissie Nationaal Groeifonds het Rijk geadviseerd om € 1,5 miljard te reserveren voor het doortrekken van de Noord/Zuid-lijn naar Schiphol en Hoofddorp. Deze commissie heeft ook om een aangepaste propositie gevraagd op uiterlijk 9 januari 2022. Met de zeven partijen brengen wij de mogelijkheden voor alternatieve bekostiging in beeld.

Bereikbaarheid Den Helder

Ook zetten we ons bij het Rijk in voor een verdubbeling van het spoor tussen Alkmaar en Den Helder. Daarnaast stellen we middelen beschikbaar voor het oplossen van knelpunten in of nabij Den Helder. Als de economische vitaliteit van Den Helder toeneemt, moet gekeken worden of de bereikbaarheid zich evenredig ontwikkelt.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Verdubbeling spoor naar Den Helder: Met de regio is gesproken over de ontwikkeling van de verbinding in het samenwerkingsprogramma De Kop Werkt! Er ligt een niet-gepubliceerd rapport, waarin gekeken is naar een aantal mogelijkheden (andere spoorproducten). De regio wil echter vooral vasthouden aan wat ze nu hebben, namelijk een IC, en van daaruit verder (een verdubbeling, die zo'n € 400 miljoen kost). De NS hebben recentelijk een brief geschreven met een oproep om gezamenlijk te gaan studeren op de spoorcorridors richting en in Noord-Holland Noord. Er lijkt momentum te ontstaan om gezamenlijk te gaan studeren. PS zal worden geïnformeerd over dit gezamenlijke onderzoek en mogelijke keuzen die hieruit voortvloeien. In Q4 2020 verwachten wij hier meer duidelijkheid over te kunnen geven. Oplossen knelpunten Den Helder: Eind 2020 worden maatregelen uitgevoerd aan de N250. Hierbij worden intelligente verkeersregelinstallaties geplaatst en een kruising aangepast.	*Verdubbeling spoor naar Den Helder:* Samen met NS, ProRail, de gemeenten langs de Helderse lijn (Heerhugowaard-Den Helder) en gemeente Texel werken we aan een actieplan voor de Helderse lijn, ook wel het 10-puntenplan genoemd. Onderzocht wordt met welke maatregelen we het spoor tussen Den Helder en Heerhugowaard kunnen versterken en daarnaast hoe de verbinding Den Helder-Texel kan worden versterkt/verbeterd. Als stip op de horizon willen we gezamenlijk toewerken naar een frequentieverhoging van de IC van 2 naar 4 treinen per uur in 2040. Er zijn in april, mei en juni een drietal werksessies georganiseerd onder leiding van NS en ons waarin we samen met de gemeenten en vervoerbedrijven gewerkt hebben aan het formuleren van een ambitie en doelstellingen voor de Helderse lijn. We verwachten in Q1 2022 een eerste versie van het actieplan te kunnen opleveren aan uw Staten. Dit actieplan moet gezien worden als vervolg op de eerdere studie naar verdubbeling van het spoor en moet leiden tot maatregelen die realistisch en financieel uitvoerbaar zijn. *Oplossen knelpunten Den Helder:* Eind 2020 zijn maatregelen uitgevoerd aan de N250. Hierbij zijn de intelligente verkeersregelinstallaties geplaatst en is een kruising aangepast. Op dit moment wordt er gemonitord waarna zo nodig aanvullende maatregelen onderzocht en uitgevoerd kunnen worden.

Verder wordt er in het samenwerkingsverband De Kop Werkt! onderzoek gedaan naar verkeers-/mobiliteitsmanagement maatregelen om de verkeersstromen te spreiden/reguleren. Ook wordt er nader onderzoek gedaan naar meer grootschalige infrastructurele oplossingen. Hierbij vindt afstemming plaats ten aanzien van alle overige ontwikkelingen in Den Helder op de middellange en lange termijn (zoals de vervanging van de Koopvaardersschutsluis en de ontwikkeling van Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland/Den Helder, waarvoor in 2020 een strategisch ruimtelijke verkenning uitgevoerd wordt. In Q4 2020 zullen de resultaten van dit onderzoek ter informatie aan de Staten worden verstrekt.	Verder wordt er in het samenwerkingsverband De Kop Werkt! onderzoek gedaan naar verkeers-/mobiliteitsmanagement maatregelen om de verkeersstromen te spreiden/reguleren. Ook wordt er nader onderzoek gedaan naar meer grootschalige infrastructurele oplossingen, in het kader van de ontwikkeling van Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland/ Den Helder. Er vindt afstemming plaats met lopende ontwikkelingen zoals de vervanging van de Koopvaardersschutssluis. Zowel het lange termijnperspectief als het schetsontwerp worden vastgelegd in een bestuursakkoord, dat in Q2 2022 ondertekend zal worden. In Q1 2022 worden uw Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen.

Bereikbaarheid Gooi en Vechtstreek

Verder leveren we een financiële bijdrage aan het bereikbaar houden van de Gooi en Vechtstreek.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
We richten ons op fiets (doorfietsroutes en hubs bij HOV-haltes) en OV. Naar verwachting kunnen we in de commissie-vergadering van 15 juni 2020 de resultaten presenteren van de aanbesteding van de OV-concessie en aan de hand van een discussie in de commissie hiermee aan de slag. In Q4 2020 kan hierover terug worden gerapporteerd.	De OV-concessie Gooi en Vechtstreek is, ondanks de pandemie, met ingang van 1 juli 2021 actief. Het vervoer wordt verzorgd door Transdev. Vanaf de zomer 2022 wordt deze concessie volledig zero-emissie uitgevoerd. Daarnaast wordt het project HOV 't Gooi naar verwachting eind 2022 volledig in gebruik genomen. Ten aanzien van de fiets wordt in samenwerking met de gemeenten in de regio een aantal prioritaire doorfietsroutes voorbereid voor realisatie. De uitvoering verwachten wij in de komende twee jaar te kunnen realiseren

Verbinding A8-A9

De huidige voorkeursvariant van de verbinding A8-A9 zal verder onderzocht worden. Om het landschap te sparen zal gekeken worden of het mogelijk is om de weg verdiept of in een tunnel aan te leggen. In dit onderzoek worden ook klimaatadaptatie en de aansluiting van Krommenie en Assendelft op het OV meegenomen. Leidend bij de definitieve keuze voor een voorkeursvariant is het behoud van de Werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam.

Om op korte termijn iets te doen aan de grote overlast voor de omwonenden van de N203 bij Krommenie, investeren we in de leefbaarheid, bijvoorbeeld in maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Het Landschapsplan Stelling van Amsterdam/ A8-A9, het onderzoek naar het beperken van de overlast van de N203 in Krommenie en het onderzoek naar de aansluiting van Krommenie/ Assendelft op het OV (en fiets) worden in Q4 2020 afgerond. Op basis van de uitkomsten van de genoemde overzoeken volgt het go/no go-moment van uw Staten over het vervolg van de Verbinding A8-A9 in Q1 2021.	Wij verwachten in Q4 van 2021 een besluit te nemen over het Landschapsplan Stelling van Amsterdam/A8-A9. In Q1 2022 ligt het ter besluitvorming voor in uw Staten. In februari 2020 zijn uw Staten geïnformeerd over de analysefase, in mei 2020 over het niet verder uitwerken van de tunnelvariant en in juni 2021 over de bouwstenen van het landschapsplan. De onderzoeken naar de aansluiting van Krommenie en Assendelft op het OV en de mogelijkheden om op korte termijn iets te doen aan de overlast van de N203 bij Krommenie zijn afgerond. Beide onderzoeken hebben geleid tot een pakket aan maatregelen. In maart 2021 hebben wij een besluit genomen over de uitvoering van de maatregelen in Krommenie. De verschillende projecten worden verder uitgewerkt. Uw Staten worden jaarlijks via het iMPi geïnformeerd over de voortgang. Uw Staten besluiten uiteindelijk over de afzonderlijke kredietaanvragen.

Bereikbaarheid Bollenstreek

Het programma Bereikbaarheid Bollenstreek wordt gefaseerd gerealiseerd. De investeringen in HOV en fiets worden in deze collegeperiode uitgevoerd. De Nieuwe Bennebroekerweg wordt opgewaardeerd om de nieuwe woonwijken in Hoofddorp, nu en in de toekomst, goed te ontsluiten.

Alle Noord-Hollandse belanghebbenden zullen opnieuw gehoord worden over de voorkeursvariant. Naar aanleiding van deze gesprekken zal, op basis van de Noord-Hollandse inbreng, opnieuw gesproken worden met de provincie Zuid-Holland over de verdere realisatie van de weg en de voorkeursvariant.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In Q2 2020 verwachten wij de gesprekken met de Noord-Hollandse belanghebbenden af te ronden. Tegelijkertijd zullen wij de gesprekken afronden met de provincie Zuid-Holland en de overige Zuid-Hollandse partners in de Stuurgroep, zodat een vervolg kan worden gegeven aan het aangepaste programma Bereikbaarheid Bollenstreek. Wij zullen u daarover in Q2 2020 rapporteren.	In november 2020 heeft de laatste vergadering met de Stuurgroep Duinpolderweg plaatsgevonden. Hierover zijn uw Staten geïnformeerd. De financiële afronding van het project met de provincie Zuid-Holland en Zuid-Hollandse partners vindt momenteel plaats. De gesprekken met Noord-Hollandse belanghebbenden hebben geresulteerd in een intentieverklaring van Vervoerregio Amsterdam, gemeente Haarlemmermeer en de provincie voor de uitvoering van de gecombineerde verkenning en planstudie voor de opwaardering van de Nieuwe Bennebroekerweg (juli 2020). In maart 2021 is op basis van een samenwerkingsovereenkomst hiermee gestart. Inmiddels is hiervoor een Nota Reikwijdte en Detailniveau ter inzage gelegd en wordt gewerkt aan een voorkeursalternatief voor de opwaardering begin 2022. De gemeente Haarlemmermeer zal in de inpassingsprocedure van de weg de rol van bevoegd gezag vervullen. In samenwerking met de gemeente Haarlemmermeer en de Vervoerregio Amsterdam is de Netwerkstudie Haarlemmermeer 2040 uitgevoerd, waarin we laten zien welke infrastructurele en mobiliteitsoplossingen in de toekomst nodig zijn in de Haarlemmermeer en welke projecten daar al aan bijdragen. De netwerkstudie is recentelijk door uw Staten vastgesteld.

Broek in Waterland

Om het leefbaarheidsprobleem in Broek in Waterland op te lossen zal, in lijn met het proces van cocreatie dat is doorlopen, een tweebaansonderdoorgang van de N247 worden aangelegd. We leveren een bijdrage aan de realisatie van de tunnel.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De gekozen vorm van cocreatie is ingezet door PS en wordt doorgezet in de vervolgaanpak. Het Plan van Aanpak voor het vervolg zal in april 2020 worden voorgelegd aan de Stuurgroep. Vervolgens zal dit door GS worden vastgesteld. De aanpak is in lijn met het reeds doorlopen proces. Als onderdeel hiervan worden de commissieleden Mobiliteit en Bereikbaarheid uitgenodigd voor specifieke inloopavonden/ workshops. In Q4 2020 wordt een moment gezocht om de commissie bij te praten over deze aanpak. Streven is om in Q3 van 2021 een uitgewerkt voorstel voor de onderdoorgang voor te kunnen leggen aan GS en PS waarbij er inhoudelijk nog een keuze kan worden gemaakt over de inrichting van de N247 qua rijstrookindeling, mede in relatie tot de financiering. In Q4 2021 zal dan een definitieve keuze worden voorgelegd aan PS over de realisatie van een onderdoorgang.	De Stuurgroep van Bereikbaarheid Waterland heeft in juli 2020 ingestemd met de opname van de haalbaarheidsstudie naar een onderdoorgang in het programma van Bereikbaarheid Waterland. Op 29 september 2020 hebben wij, in afwijking van datgene wat in het coalitieakkoord was opgenomen, besloten ook een 2x1 variant met busstroken uit te werken. Dit mede op verzoek van de Stuurgroep Bereikbaarheid Waterland. Dit onderwerp is in de commissievergadering Mobiliteit & Bereikbaarheid van 26 oktober 2020 besproken, er zijn daaruit geen aanpassingen voortgekomen. Het doel van de vervolgstudie is om de haalbaarheid, inpasbaarheid en bijkomende kosten van de varianten te kunnen beoordelen. Het oorspronkelijke streven om in Q3 2021 een uitgewerkt voorstel voor te kunnen leggen aan uw Staten met als doel een definitieve keuze te kunnen maken in Q4 in 2021 wordt hierdoor niet gehaald. De planning is nu om eind Q1 2022 de eindrapportage op te leveren. Daarna start het proces van bestuurlijke besluitvorming. De omgeving wordt betrokken in de studie tijdens atelierbijeenkomsten en inloopavonden, waar raadsleden en Statenleden welkom zijn. De eerste atelierbijeenkomsten vonden in juni 2021 plaats. In het najaar van 2021 vindt de eerste inloopavond plaats. In totaal volgen nog acht bijeenkomsten.

Bereikbaarheid kust Zuid-Kennemerland

De Noord-Hollandse kust is een geliefd recreatiegebied. De vele bezoekers en het grote aanbod aan recreatiemogelijkheden leiden in het hoogseizoen en op andere piekmomenten tot congestie en bereikbaarheidsproblemen, met name in de kustgebieden in Zuid-Kennemerland. Wij willen deze problematiek samen met onze partners aanpakken in een nieuw programma Bereikbaarheid Kust Zuid-Kennemerland. Hierbij richten we ons op slimme OV-oplossingen, investeringen in fietsbereikbaarheid, het afstemmen van pendelvervoer met parkeerbeleid en andere innovatieve vormen van verkeersmanagement. Met een structurele bijdrage aan dit programma anticiperen we bovendien op de bereikbaarheid tijdens grote evenementen zoals SAIL Amsterdam en de komst van de Formule 1 in Zandvoort.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De eerste stap is gezet: het verbeteren van de spoorverbinding tussen Amsterdam/Haarlem en Zandvoort. De regio is uitgenodigd om voorstellen te doen hoe om te gaan met het resterende budget. Naar verwachting kunnen wij u hierover informeren in Q3 2020.	Met de regio Zuid-Kennemerland en ook de IJmond is gewerkt aan een strategische mobiliteitsagenda. Hierin komt de bereikbaarheid van de kust ook terug. Inzet is nu om naar aanleiding van de Formule 1 te kijken welke maatregelen wellicht vaker inzetbaar zijn. Verder komt ook de bereikbaarheid van het nationaal park aan de orde. Bedoeling is om in Q2 2022 een opzet voor maatregelen samen met gemeenten op te stellen, voor het jaar 2023. Hierover zullen uw Staten worden geïnformeerd in Q3 2022.

Houtribdijk

De bereikbaarheid van de MRA moet ook in de toekomst gewaarborgd blijven. De verbinding over de Houtribdijk is van groot belang om het vervoerssysteem toekomstbestendig te maken. Wij willen samen met Flevoland en RWS een onderzoek uitvoeren of een brug, in plaats van een dijkverbinding, de bereikbaarheid kan vergroten en tegelijkertijd de waterkwaliteit en biodiversiteit in het Markermeer en IJmeer kan versterken. Bij dit onderzoek betrekken wij alle verkeersmodaliteiten.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In Q1 en Q2 2020 inventariseren we bij RWS de huidige situatie en ambities voor de Houtribdijk, zowel op het gebied van mobiliteit als de potentie om de biodiversiteit van het Markermeer te versterken. Ook met Flevoland gaan we in gesprek om de ontwikkelingen aldaar te bespreken. Eind Q2 2020 ontvangt u een notitie wat de inventarisatie tot dan toe heeft opgeleverd en waar we als provincie eventueel op zouden kunnen inspelen. De inventarisatie is nodig om richting te kunnen bepalen. Hierin betrekken we ook de Omgevingsvisie en het OV Toekomstbeeld. RWS beheert de Houtribdijk, IJsselmeer en het Markermeer. Noord-Holland gaat over het Natura 2000-beleid van het Markermeer.	In oktober 2020 hebben wij een rapport opgeleverd van de inventarisatie van de Houtribdijk, dat in samenwerking met Flevoland en RWS is opgesteld. Tijdens de commissievergadering is het rapport uitgebreid besproken. Daarin staat omschreven dat zowel RWS als Flevoland momenteel niet voldoende aanleiding zien om aanpassingen aan de Houtribdijk te doen. Ook niet vanuit het perspectief van de MRA. Na de zomer van 2021 versturen wij een brief aan uw Staten, waarin nog nader wordt ingegaan op de mogelijkheden van een reguliere busverbinding op de Houtribdijk en inzicht in de plannen van Flevoland om eventuele aanpassingen aan de N307 te doen. Het onderzoek, zoals omschreven in het coalitieakkoord, is hiermee afgerond

Openbaar vervoer

Samen met onze partners stellen we een OV-visie 'Toekomstbestendige bereikbaarheid' op. Daarbij is niet alleen de mobiliteit binnen de MRA, maar ook de verbinding tussen de MRA en de aanliggende regio's van essentieel belang. We kijken daarbij naar mobiliteit in de volle breedte. Ook besteden we in de visie nadrukkelijk aandacht aan nieuwe concepten zoals mobility as a service en de beschikbaarheid van voldoende en hoogwaardig ingerichte P&R-locaties. We stellen een OV-fonds in voor investeringen in het OV.

De OV-verbindingen in de verschillende concessiegebieden moeten goed op elkaar zijn afgestemd, zodat OV-gebruikers ongestoord kunnen reizen. Wij zorgen, in overleg met de Vervoerregio en de gemeenten, voor onbelemmerde verbindingen en pakken knelpunten aan. Daarbij richten we ons niet alleen op de aansluiting tussen MRA en Noord-Holland Noord, maar ook op de samenhang met de concessies in de aangrenzende provincies.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Er is een start gemaakt met het opstellen van een Ketenaanpak Noord-Holland. Dit is een vertaling van de opdracht om een OV-visie te maken: Beleidsmatig is namelijk met alle partners het Regionaal OV Toekomstbeeld opgesteld. Hierin is feitelijk een visie voor heel Noord-Holland geschetst (stip aan de horizon). Het ontbreekt nu aan een aanpak voor de komende jaren en de rol van PNH hierin. Voor de zomer hebben wij een inventarisatie gemaakt van de knelpunten in de concessiegebieden en met de aangrenzende concessies. Daarvoor doen we een ronde langs de aangrenzende provincies, de VRA, de gemeenten (via de PVVB'en), ROCOV NH, ROVER en PS. Deze laatste willen wij inplannen op 20 april 2020. Omdat er natuurlijke momenten zijn om aanpassingen door te voeren in de concessies (herijking NHN in 2021, HIJ in 2022 en start nieuwe concessie GV in 2021), gebruiken we Q2 en Q3 2020 voor de inventarisatie. In Q4 2020 kan hierover terug worden gerapporteerd. In de ketenaanpak worden alle OV gerelateerde werkzaamheden met elkaar in verband gebracht en met andere beleidsvelden/programma's, zoals OV-knooppunten/Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en de Verstedelijkingsstrategie.	De impact van de coronacrisis op het openbaar vervoer is fors. Vanaf maart 2020 zijn de reizigersopbrengsten in de ov-concessies enorm teruggelopen. Herstel zal nog jaren duren. Uw Staten zijn hierover de afgelopen periode meerdere keren geïnformeerd. Met de Beschikbaarheidsvergoeding van de rijksoverheid en de inzet van de volledige exploitatiebijdrage van de provincie is het mogelijk gebleken om het vervoersaanbod op niveau te houden. Om de impact van de coronacrisis op langere termijn (2022 en verder) op te vangen is met de vervoerder een transitieplan OV opgesteld, waarvan de samenvatting met uw Staten is gedeeld. Dit transitieplan bevat acties om meer reizigers te binden, de balans tussen kosten en opbrengsten te herstellen en opnieuw een stap te zetten in de verdere verduurzaming van het OV. Onderdeel daarvan is de herijking en doorontwikkeling van het vervoersaanbod in de drie concessies. Komende jaren staan in het teken van het uitwerken van de acties in dit transitieplan. Tegelijk wordt er vanuit het OV-fonds gewerkt aan verschillende bouwstenen voor de groei van het OV op de langere termijn, daarnaast wordt gewerkt aan een verkenning rondom MaaS en aan een regionale HUB-strategie.

Fiets

Om fietsverkeer te faciliteren zijn meer snelfietsroutes nodig. Wij intensiveren het fietsbeleid en investeren in nieuwe snelfietsroutes in de regio's Alkmaar, Haarlem-IJmond en de Gooi en Vechtstreek. We stellen hiervoor extra middelen beschikbaar.

De spitspont bij Velsen is een belangrijk onderdeel van het regionaal fietsnetwerk. Wij willen dat deze verbinding behouden blijft en spannen ons, in overleg met het GVB, de regio en RWS, in om dit te bewerkstelligen.
We willen dat er voldoende fietsenstallingen zijn bij OV-knooppunten en andere belangrijke overstappunten. Wij brengen het huidige vraag en aanbod in beeld en stellen middelen beschikbaar om mogelijke knelpunten op te lossen.

De komende jaren gaan we mogelijke knelpunten rond fietsveiligheid bij provinciale wegen in kaart brengen en waar mogelijk versneld oplossen, zoals bij de N203.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In Q2 2020 zullen wij naar verwachting een Uitvoeringsagenda inclusief subsidieregeling Actieve Mobiliteit voorleggen aan PS. Onderdeel daarvan is een bestedingsplan voor de bestaande en nieuw beschikbare middelen uit het coalitieakkoord. In samenwerking met de regio's Alkmaar, Haarlem/IJmond werken we aan regionale plannen voor het investeren in doorfietsroutes. In Q4 2020 verwachten we in deze regio's bestuurlijk gedragen plannen te kunnen bekrachtigen. In de Gooi en Vechtstreek hebben wij inmiddels een intentieverklaring daartoe ondertekend. In samenwerking met de partners in de MRA werken we aan een plan om gezamenlijk de fietsparkeervoorzieningen bij R-Net haltes te gaan verbeteren. Met ProRail en gemeenten werken we samen aan een plan om fietsparkeervoorzieningen bij stations in Noord-Holland in beeld te brengen bij door het Rijk beschikbaar gestelde gelden vanuit het Klimaatakkoord. Binnen de iNHi nemen we fietsveiligheid mee in de beoordeling van onze wegen. In de vernieuwde uitvoeringsregeling Kleine Infrastructuur is het subsidiepercentage voor fietsmaatregelen die de verkeersveiligheid verbeteren verhoogd naar 70%. Vooralsnog zijn er voor de Spitspont Velsen geen nieuwe afspraken nodig. Wij houden de ontwikkelingen in de gaten.	In 2020 is een start gemaakt met een subsidieregeling Regionaal Fietsnetwerk waarmee diverse projecten op (door)fietsroutes bij gemeenten zijn ondersteund. In 2021 hebben wij deze regeling samengevoegd met de subsidieregeling Kleine Infrastructuur, omdat er in het type projecten (stimuleren fietsverkeer en de verkeersveiligheid daarvan) veel overlap is. Subsidiepercentages zijn daartoe verhoogd (70% voor fietsveiligheid, 80% voor doorfietsroutes) en slaan aan bij gemeenten. Eind 2020 is in het BO-MIRT vastgesteld dat er een Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) komt. Voor onze regio komen wij, samen met onze partners, tot een Regionaal Toekomstbeeld Fiets (RTF). Een eerste schets daarvan is, gezamenlijk met een concept van de Actieagenda Actieve Mobiliteit voorgelegd aan de Statencommissie van juni 2021. Definitieve stukken met financiële doorkijk worden in Q4 2021 aan uw Staten voorgelegd. In samenwerking met de regio Zuid-Kennemerland en IJmond werken we aan regionale plannen voor het investeren in doorfietsroutes. Deze plannen zijn onderdeel gemaakt van een regionale samenwerkingsagenda die eind 2021 ter ondertekening zal worden voorgelegd. In de regio's Gooi en Vechtstreek en Alkmaar hebben wij inmiddels een intentieverklaring ondertekend. Ook in de regio Kop van Noord-Holland werken we via het programma 'De Kop Werkt!' aan een intentieverklaring voor realisatie van doorfietsroutes. De Noordzeekanaalveren zijn aan vervanging toe en deze worden komende jaren vervangen door elektrische schepen. Deze veerverbindingen zijn vooral voor fietsers en voetgangers van belang. De gemeente Velsen laat daarom momenteel onderzoek doen naar de maatschappelijke kosten en baten van de spitspont. Wij ondersteunen hen daarbij. In samenwerking met de partners in de MRA werken we aan een plan om gezamenlijk de fietsparkeervoorzieningen bij R-Net haltes te verbeteren. Samen met gemeenten hebben wij een plan bij het Rijk ingediend om fietsparkeervoorzieningen bij stations in Noord-Holland uit te breiden. De iNHi wordt in de loop van 2022 gepresenteerd aan uw Staten.

Goederenvervoer over water

Wij willen het goederenvervoer over water actief stimuleren als duurzaam alternatief voor goederenvervoer over de weg. Dit willen we bereiken door het behouden en uitbreiden van watergebonden logistieke bedrijventerreinen en laad- en loskades. Wij stellen een netwerkregisseur aan voor een periode van twee jaar. Ook onderzoeken we of aansluiting mogelijk is bij de Green Deal zeevaart, binnenvaart en havens. Ten slotte verkennen we, samen met gemeenten, of Kernnet het ruimtelijke ordeningsprincipe kan worden voor ontwikkellocaties.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Goederenvervoer over water Op 4 februari 2020 hebben wij kennis genomen van het rapport 'Vervolgonderzoek goederenvervoer over water, provincie Noord-Holland'. We gaan aan de slag met de aanbevelingen uit het onderzoek en werken dit de komende periode uit in beleidsvoorstellen. *Regionaal Mobiliteitsplan* Het genoemde onderzoek wordt als input gebruikt voor de totstandkoming van het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP). De provincie Noord-Holland en de provincie Flevoland werken samen met gemeenten en andere relevante partijen de afspraken uit het Klimaatakkoord uit via het RMP. De aanbevelingen uit het genoemde onderzoek zullen landen in het RMP dat in Q3 aan u wordt voorgelegd.	*Goederenvervoer over water* Na Q1 2022 ligt de Agenda Slimme en Schone Logistiek aan ons en uw Staten voor. Wensen en bedenkingen zijn in de commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid van september 2021 opgehaald. Het doel van de agenda is de provinciale focus betreffende goederenvervoer te bepalen en daar onze acties op te richten. Op 24 juni 2021 zijn we formeel tot de Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens toegetreden. Hierover worden uw Staten in Q4 2021 geïnformeerd. De samenwerking met de haven van Amsterdam, Schiphol en Royal FloraHolland is door onder andere de oprichting van het Amsterdam Logistics Board versterkt. Wij zijn hier onderdeel van deze samenwerking. Op het BO MIRT 2020 hebben we samen met het Rijk, de provincies, Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant en de havenbedrijven van Amsterdam, Rotterdam, Moerdijk en North-Sea Ports besloten om een MIRT-onderzoek te starten voor een advies om te komen tot een MIRT Goederenvervoercorridor Zuid. Dit onderzoek loopt nu. Het doel is op het BO MIRT in Q1 2022 te besluiten over het oprichten van de MIRT Goederenvervoercorridor Zuid.

	We zijn in gesprek met de gemeente Alkmaar om de haalbaarheid van een binnenhavenontwikkeling plus insteekhaven en/of zwaaikom bij de Boekelermeer te onderzoeken. Op 22 juni 2021 hebben we € 7,5 miljoen gereserveerd als eventuele subsidie/bijdrage voor de haven Boekelermeer. We ondersteunen via Amsterdam Logistics het programma Noord West Connect. Dat programma ondersteunt de ontwikkeling van goederenvervoer over spoor en water in plaats van over de weg. Verder hebben we hebben samen met de Huisvuilcentrale Alkmaar (HVC) onderzocht of afvalvervoer over water mogelijk is. Dit heeft helaas niet geleid tot een volgens HVC rendabele business case. Het nationaal waterstofprogramma en de poging een Noord-Hollands Waterstofconvenant op te richten komen vanaf eind 2021 bestuurlijk in de aandacht. Dit raakt het Klimaatakkoord en de elektrificatie van de mobiliteit. We gaan samen met de Vervoerregio Amsterdam en gemeenten een Regionale Uitvoeringsagenda Stadslogistiek opstellen. Hiervoor voeren we nu een onderzoek uit naar stadslogistiek in Noord-Holland Noord dat begin 2022 opgeleverd wordt. *Regionaal Mobiliteitsplan* Ter uitvoering van het Klimaatakkoord – hoofdstuk mobiliteit, is een Regionaal Mobiliteitsprogramma Noord-Holland en Flevoland opgesteld. Dit RMP is in mei 2021 vastgesteld door ons en in juni door de Regioraad van de VRA. Het vormt het programmaplan voor de verder uitwerking van RMP. Het RMP is ter bespreking op de B-agenda van de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid van 6 september 2021 geplaatst. We hebben de nulsituatie van de CO_2-uitstoot in de mobiliteit berekend. We hebben een menukaart met twintig kansrijke maatregelen laten opstellen door CE-Delft. Ook hebben we geïnventariseerd wat de effecten van die maatregelen zijn. Daaronder valt de maatregel Modal shift Logistiek. De effecten van de huidige mobiliteitsmaatregelen van alle gemeenten in Noord-Holland en Flevoland zijn onderzocht. In het BO MIRT (najaar 2021) worden afspraken gemaakt tussen Rijk en regio over huidige maatregelen en over de stappen richting het BO MIRT 2022. Eind 2021/begin 2022 worden nieuwe maatregelen ontwikkeld met gemeenten om de verduurzaming verder vorm te geven.

Faunapassages en bermbeheer

Om versnippering van natuurgebieden tegen te gaan en de biodiversiteit te versterken, nemen wij de aanleg van faunapassages standaard mee bij realisatie en onderhoud van provinciale wegen. We beheren onze bermen natuurvriendelijk, waarbij verkeersveiligheid randvoorwaardelijk is.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Zowel landschappelijk als vanuit het oogpunt van biodiversiteit zijn er verbeteringen aangebracht bij het onderhouden van onze bermen, een belangrijk leefgebied voor bijen en andere insecten. Zo wordt daar waar mogelijk gefaseerd gemaaid en worden insectenhotels gecreëerd, in de vorm van staand en liggend dood hout. In 2019 is ook ervaring opgedaan met sinusmaaien en aanvullende maatregelen zijn toegepast op onder andere de N208, N240, N245 en N505. Deze maatregelen leiden op termijn mogelijk tot een grotere biodiversiteit. Daarnaast zijn er extra faunapassages aangelegd op bijvoorbeeld de N201c en zijn de bestaande faunapassages aangepakt, zodat deze voldoen aan de kwaliteitseisen. Denk hierbij onder andere aan het herstel van rasters en vervangen van loopplanken. Deze manier van werken is inmiddels standaard en zal worden gemonitord. Hiervoor is geen verdere besluitvorming nodig.	*Faunapassages* Op dit moment worden ontsnipperende maatregelen nog niet structureel meegenomen in de projecten. Wij hebben een 'Ontsnipperingsbeeld NH' laten opstellen door de Wageningen Universiteit, waarin alle locaties binnen het provinciale wegennet in beeld zijn gebracht waar faunavoorzieningen effectief en wenselijk zijn. Ook worden de financiële consequenties van het opnemen van faunavoorzieningen in de iMPI-projecten t/m 2027 inzichtelijk gemaakt. *Bermbeheer* De gebiedsaannemers hebben in 2021 plannen voor het verhogen van de biodiversiteit ingediend. De verandering bestaat voornamelijk uit aangepast maaibeheer, van klepelen naar maaien, afvoeren en/of gefaseerd maaien. Het beheer van de bermen is veranderd van kort houden van de vegetatie naar behoud en verhogen van de biodiversiteit van de bermen. Een klepelmaaier hakselt de vegetatie fijn en daarbij ook veel insecten. De planten resten blijven liggen om ter plaatse te composteren. Dit leidt tot een toename van voedselrijkdom van de bodem, waardoor er uiteindelijk alleen nog plek is voor grassen en ruigteplanten. Door nu de laatste maaibeurt na de bloeiperiode te laten plaats vinden, krijgen de planten voldoende kans om zaad te zetten. Door te maaien en af te voeren vindt de gewenste verschraling plaats waardoor er een gevarieerd bloemrijke berm wordt ontwikkeld. Gefaseerd maaien is nu verder doorgevoerd, hierdoor blijft er op belangrijke plekken een deel van de vegetatie staan waarin insecten en kleine dieren zich kunnen handhaven en hun levenscyclus voltooien.

	Naast anders maaien is er ook ingezet op aanvullende activiteiten ter bevordering van de biodiversiteit. Zoals het omvormen van een bomenlaan naar een meer natuurlijke berm met struweel met een grotere verscheidenheid aan inheemse soorten. Deze manier van werken is inmiddels standaard en zal worden gemonitord. Hiervoor is geen verdere besluitvorming nodig.

Schiphol

Inzake de mainport Schiphol is het overleg op nationaal niveau richtinggevend. Deze collegeperiode volgen we de nationale ontwikkelingen nauwgezet. Voor toekomstige ontwikkelingen blijven een aanzienlijke inzet van stillere en schonere vliegtuigen en substantieel minder nachtvluchten de voorwaarden waaraan Schiphol moet voldoen, alvorens de luchthaven zich gematigd en in balans met de leefomgeving binnen de gemaakte afspraken kan ontwikkelen.

We zien dat Schiphol zich steeds meer ontwikkelt als een knooppunt voor verschillende manieren van vervoer. Mede in dat licht zijn wij voorstander van de substitutie van vliegtuig naar trein voor korte afstanden en het creëren van ruimte voor internationale treinen.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Dit voorjaar zal een technische briefing over luchtvaart worden verzorgd voor de Staten. Zoals in het coalitieakkoord al is aangegeven, is het Rijk bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol. Daarmee is het overleg op nationaal niveau richtinggevend. Dit voorjaar wordt vanuit het kabinet de concept-luchtvaartnota 2020-2050 verwacht. Deze nota dient antwoord te geven op de vraag hoe de luchtvaart zich kan ontwikkelen in balans met andere maatschappelijke belangen zoals veiligheid, duurzaamheid en leefbaarheid. Inzet vanuit het kabinet is dat de luchtvaart stiller en duurzamer wordt, waarbij veiligheid steeds voorop staat. De Bestuurlijke Regie Schiphol – het samenwerkingsverband van provincies en gemeenten die vallen binnen het werkingsgebied van Schiphol (48 Lden) – zal een zienswijze voorbereiden op de concept-luchtvaartnota. De Staten zullen daarover worden geïnformeerd. De provincie is ten aanzien van de regionale luchtvaart wél bevoegd gezag. In Q2 2020 zal het ontwerp-Luchthavenbesluit (LHB) Westpoort worden besproken in de Statencommissie. Deze zal na de zomer ter vaststelling aan PS worden voorgelegd.	Er is in 2020 een technische briefing over luchtvaart gegeven aan uw Staten. In 2021 is er een presentatie gegeven over de lopende Rijksprogramma's over luchtvaart. Er is nu een BOT-overleg in voorbereiding. Daarvoor wordt nog een presentatie gegeven over de samenhang tussen luchtvaart en RO. Zoals in het coalitieakkoord al is aangegeven, is het Rijk bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol. Daarmee is het overleg op nationaal niveau richtinggevend. In het najaar van 2020 heeft het kabinet de luchtvaartnota 2020-2050 uitgebracht. Deze nota beschrijft dat de luchtvaart zich alleen kan blijven ontwikkelen in balans met andere maatschappelijke belangen zoals veiligheid, duurzaamheid en leefbaarheid. Inzet vanuit het kabinet is dat de luchtvaart stiller en duurzamer wordt, waarbij veiligheid steeds voorop staat. De Bestuurlijke Regie Schiphol – het samenwerkingsverband van provincies en gemeenten die vallen binnen het werkingsgebied van Schiphol (48 Lden) – heeft een zienswijze ingediend op de concept-luchtvaartnota. Uw Staten zijn hierover geïnformeerd. De luchtvaartnota is door de Tweede Kamer controversieel verklaard waardoor deze nog niet is besproken. De minister heeft tevens een ontwerp Luchthavenverkeersbesluit opgesteld waarin zij het Nieuwe Normen en Handhavingsstelsel (NHHS), zoals in 2008 onder leiding van Alders is afgesproken, juridisch te borgen. In dit besluit wil het Rijk ook het aantal nachtvluchten vanaf Schiphol terugbrengen. Ook dit besluit is controversieel verklaard. Afgelopen jaar zijn we met het Rijk in gesprek over de impact van de nieuwe cumulatieregels voor geluid. Wij maken ons zorgen over het negatieve effect van de nieuwe regels op het realiseren van woningbouw, terwijl er geen burger extra wordt beschermd en het niet bijdraagt aan een gezondere leefomgeving. In dit kader is er gezamenlijk een impactanalyse uitgevoerd. De uitkomsten van de impactanalyse zijn nog niet openbaar maar lijken inderdaad onze zorg te bevestigen. Er wordt een Bestuurlijk Overleg gepland om dit te bespreken. De provincie is ten aanzien van de regionale luchtvaart wél bevoegd gezag. In het voorjaar van 2021 is het Luchthavenbesluit (LHB) Westpoort door uw Staten vastgesteld.

Havens

Wij beschouwen de Visie NZKG 2040 als basis voor afspraken over de zonering van woningbouw en (havengebonden) bedrijventerreinen en voor het gesprek over transformatieopgaven. Zowel de havenontwikkelingen als de beschikbaarheid van voldoende woningen zijn van groot belang voor Noord-Holland. Als de woonopgave noodzakelijk maakt dat de zonering wordt aangepast, mag dit niet leiden tot afname van de benodigde maritieme en nautische ruimte voor (havengebonden) bedrijventerreinen. Deze ruimte is immers ook noodzakelijk om verduurzaming van de haven en de ontwikkeling van duurzame-energiehavens mogelijk te maken. Hierover gaan we graag het gesprek aan met onze partners.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Noordzeekanaalgebied Via het Bestuursplatform Noordzeekanaal-gebied zijn wij met onze partners de ruimtebehoefte voor de toekomst aan het uitwerken. Welke ruimte is er op korte en lange termijn nodig voor de verplaatsing van bedrijven uit de transformatiegebieden. Tevens wordt de benodigde ruimte voor energietransitie verder uitgewerkt en gekwantificeerd. Ook de benodigde ruimte voor circulaire economie en groei van de haven wordt in beeld gebracht. Q4 2020 worden deze feiten met betrekking tot de benodigde ruimte aan de Staten aangeboden. Op basis van deze feiten zal een gezamenlijk proces met de partners in het Noordzeekanaalgebied starten om integrale keuzes te maken. Hoe dit proces er precies uit gaat zien is nog niet te voorspellen omdat het Noordzeekanaalgebied wellicht door het Rijk aangewezen wordt als NOVI-gebied. In NOVI-gebieden kunnen ook pilots gestart worden met wet- en regelgeving die van invloed kunnen zijn op de integrale afweging. De Staten en de gemeenteraden zullen hier nauw bij worden betrokken. Ook de uitkomsten van de verstedelijkingsopgave Q4 2020 zullen hierbij een bouwsteen zijn. *Den Helder* De Rijksbouwmeester zal samen met de regio, het Rijk en de provincie een strategisch ruimtelijke verkenning laten verrichten voor het maritiem cluster Den Helder en de Kop van Noord-Holland. Speerpunten hierbij zijn havenontwikkeling, maritieme stadsontwikkeling, energietransitie en bereikbaarheid. De verkenning levert een aantal scenario's op, als input voor de gemeentelijke omgevingsvisie. In Q4 zullen de resultaten van de verkenning ter informatie aan de Staten worden verstrekt.	*Noordzeekanaalgebied* In het eerste kwartaal van 2021 is het plan van aanpak NOVI-NZKG in het Bestuursplatform NZKG vastgesteld. In Q2 van 2021 heeft het NZKG een NOVI-status gekregen, waardoor de samenwerking met het Rijk wordt versterkt. Resultaten van onderzoek naar de benodigde ruimte worden in het derde kwartaal van 2021 verwacht en vormen een bundeling van data van zowel verplaatsingen door transformatie als van de benodigde energie-infrastructuur (CES). Op basis hiervan worden vervolgens de integrale afwegingen gemaakt met ontwerpend onderzoek. Het perspectief voor het NZKG dat eind 2021 voortvloeit uit de verstedelijkingsstrategie is hierbij richtinggevend. *Den Helder* Na de strategisch ruimtelijke verkenning door de Rijksbouwmeester in 2020 werken gemeente, provincie en Koninklijke Marine/Defensie nu met gebiedspartijen aan een langetermijnperspectief 2050 voor het maritiem cluster en aan een schetsontwerp voor het kerngebied van de havens, het Nieuwe Diep-Nieuwe Werk. Zowel het langetermijnperspectief als het schetsontwerp worden vastgelegd in een bestuursakkoord van alle betrokken overheden, waarin een stappenplan richting besluitvorming en uitvoering opgenomen wordt. Het bestuursakkoord wordt in Q2 2022 ondertekend en zal ook input vormen voor de omgevingsvisie van de gemeente Den Helder. Uiterlijk Q1 2022 worden uw Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen.

3.4 Leefbaarheid en economie

Economie

Vestigingsklimaat

Wij streven naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. Een nationaal en Europees gelijk speelveld is hierbij van groot belang. We stellen geen strengere normen dan de wettelijke, maar stimuleren bedrijven om duurzame maatregelen te nemen. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. Om de verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunen en stimuleren we over de volle breedte duurzame innovatie. Hiervoor stellen we middelen beschikbaar.

Portefeuillehouders: Ilse Zaal en Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij stimuleren (duurzame) innovatie op verschillende manieren, met onze mkb innovatie-instrumenten en -fondsen. Voor de financiële stimulering van innovaties is de MIT-subsidieregeling ingesteld (mkb innovatiestimulering regio en topsectoren), het Participatiefonds Duurzame Economie NH en het Innovatiefonds NH. Met het investeringsgereedprogramma PIM helpen we (duurzame) ondernemers met het vinden van passende financiering, en met het versnellingsprogramma GO!-NH worden duurzame innovaties versneld. Al deze innovatie-instrumenten worden in de huidige coalitieperiode voortgezet en/of uitgebreid. Daarnaast starten we, in samenwerking met regionale partners, met een pilot 'Globalisers' om Noord-Hollandse scale-ups te helpen groeien door ondersteuning te bieden bij het toetreden tot de internationale markt. De uitvoering van deze instrumenten wordt door GS georganiseerd. PS worden jaarlijks, bijvoorbeeld na afronding van een subsidieopenstelling, per brief geïnformeerd.	In 2019 en 2021 zijn de middelen voor de MIT-subsidieregeling nagenoeg uitgeput. Per jaar zijn daarmee circa 120 ondernemers ondersteund. Voor 2021 is de MIT-regeling volledig opengesteld binnen de thema's van het Missiegedreven Innovatiebeleid van het Rijk. Wij verwachten hierdoor een grote overschrijving van de regeling. Via bijvoorbeeld de voortgangsrapportage van de uitvoeringsagenda economie worden uw Staten geïnformeerd. Voor GO!-NH zijn in de periode 2017-2020 vijf programma's uitgevoerd en in totaal 65 bedrijven ondersteund. In de periode 2021-2023 worden er drie programma's per jaar aangeboden en worden er minimaal 25 bedrijven ondersteund. Deze programma's focussen op energietransitie, circulaire economie, duurzame mobiliteit en duurzame landbouw. Het Investeringsgereedprogramma PIM heeft de eerste periode succesvol afgesloten. In die periode zijn 390 ondernemers ondersteund en hebben 111 projecten voor in totaal € 98 miljoen aan financiering opgehaald. Het succes heeft geleid tot voortzetting. In 2020 is het programma aangescherpt en sluit het aan op het Missiegedreven Innovatiebeleid van het Rijk. PIM is het jaar goed uit de startblokken gekomen en er zijn weer 130 ondernemers in een maatwerkproject opgenomen. PDENH is sinds de start van de coalitieperiode gegroeid tot de maximale fondsomvang van € 85 miljoen. Het fonds heeft sinds 2019 een tiental nieuwe financieringen verstrekt en vele vervolgfinancieringen gerealiseerd in de sectoren Duurzame Energie, Circulaire Economie en Duurzame Mobiliteit. De coronacrisis heeft impact gehad op het aantal nieuwe investeringen in 2020, maar de portfoliobedrijven zijn met behulp van PDENH sterk door de crisis gekomen. In 2021 is ruim driekwart van het fondsvermogen verstrekt of gereserveerd voor vervolginvesteringen. Het fonds heeft dan meer dan twintig projecten/ ondernemingen in de portefeuille. De recent uitgevoerde fondsevaluatie van het Innovatiefonds NH (INH) wijst uit dat het fonds zich (sinds de start in 2018) goed heeft gepositioneerd in het financieringslandschap en efficiënt te werk gaat. Het investeringstempo van INH ligt per 2021 ruim op koers (32 leningen verstrekt). Met ruim € 8 miljoen aan investeringen is bijna € 11 miljoen aan cofinanciering en € 11 miljoen aan vervolgfinanciering gerealiseerd. Het innovatiefonds speelt in 2020 en 2021 een belangrijke rol bij de verstrekking van Europese coronacrisismiddelen (€ 3 miljoen aan REACT-EU) en nationale coronacrisismiddelen (ruim € 75 miljoen aan corona-overbruggingsleningen). Als extra in 2021 hebben wij samen met u besloten om medeoprichter te zijn van een regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland. In deze coalitieperiode viel ook het Kansen Voor West 2 programma (2014-2020). De stand van zaken voor dit onderdeel is te vinden onder het onderdeel Openbaar Bestuur – Europa.

Actieagenda Circulaire Economie

Wij stimuleren ondernemers om de transitie naar deze circulaire economie te maken. Zo ondersteunen we initiatieven door participaties vanuit verschillende fondsen en stellen we subsidies beschikbaar. Deze participaties en subsidies zijn primair gericht op innovatie, verduurzaming en CO_2-reductie. Samen met gemeenten en ondernemers richten we een platform op om kennis te delen en belemmeringen weg te nemen. Daarnaast nemen we initiatieven om afvalstromen te verminderen en voedselverspilling tegen te gaan. Het platform maakt gebruik van de expertise en het netwerk van het Servicepunt Duurzame Energie.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De inzet op de transitie naar een circulaire economie is in 2017 vormgegeven in een Ontwikkelingsperspectief en Actieagenda 2017-2020. De Actieagenda had als kenmerk het verkennen van de rol van de provincie in de transitie met concrete activiteiten. Het resultaat van de verkenning zal in een nieuw uitvoeringsprogramma voor de komende jaren aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Op grond van de verkenning zal een focus in inzet en activiteiten worden benoemd. Stimulering van ondernemers, participatie in initiatieven en het vormgeven van een platform voor gemeenten en ondernemers is hiervan onderdeel. De gevolgen van deze transitie voor de eigen activiteiten en andere beleidsvelden, alsmede de samenwerking met andere overheden hierin (MRA) zal eveneens benoemd worden. Voorstellen voor actualisatie worden in de vorm van een discussienotitie aan PS voorgelegd. Daarna stellen wij de agenda vast. De discussienotitie staat nu voor Q2 2020 gepland. Een conceptagenda zal waarschijnlijk, na externe consultatie, in Q3 2020 aan PS worden voorgelegd.	De discussienotitie is in het tweede kwartaal van 2020 aan uw Staten voorgelegd. Hierna is het traject gestart om te komen tot een nieuwe actieagenda circulaire economie. Deze is in het eerste kwartaal van 2021 in concept aan uw Staten voorgelegd en daarna door ons definitief vastgesteld: *Actieagenda - Provincie Noord-Holland*. Om de strategie en acties te bepalen is een participatietraject uitgevoerd met een groot aantal externe stakeholders. Daarnaast is een intern traject doorlopen om de gezamenlijke doelen en raakvlakken met andere opgaven te formuleren. Uit extern onderzoek bleek dat een nieuw op te richten platform niet aansluit bij de behoefte van de beoogde gebruikers. Om die reden is het advies om optimaal aan te sluiten bij de bestaande platforms en kanalen gevolgd. Direct na de vaststelling op 9 februari 2021 is de uitvoering van de nieuwe actieagenda conform de hierin opgenomen planning gestart.

Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen

Wij continueren de HIRB-regeling als 'HIRB-plus-regeling' en stellen hiervoor subsidie beschikbaar. We formuleren aanvullende ambities op het terrein van leefbaarheid, verduurzaming en CO_2-reductie. Transformatie van bedrijventerreinen naar bijvoorbeeld woonlocaties is alleen mogelijk als voldoende vestigingslocaties beschikbaar blijven.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Onder de noemer HIRB-plus zijn regelingen opgesteld voor het toekomstbestendig maken en houden van bedrijventerreinen en winkelgebieden. Ook zijn middelen vrijgemaakt ten behoeve van pilots op het gebied van verblijfsrecreatie. In totaal wordt voor HIRB-plus in de periode 2020-2023 een bedrag van € 2,5 miljoen per jaar ingezet. In de subsidieregeling voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen krijgen de aspecten duurzaamheid (waaronder CO_2-reductie), circulariteit en leefbaarheid grotere nadruk. Projecten die op deze gebieden veel maatregelen nemen hebben een grotere kans op subsidie in de jaarlijkse subsidietender. PS worden jaarlijks geïnformeerd over de gehonoreerde projecten.	Voor de subsidieregeling voor de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen was in 2020 veel belangstelling en de beschikbare middelen zijn volledig tot besteding gekomen. De regeling gericht op de toekomstbestendigheid van winkelgebieden kende als gevolg van de coronacrisis in 2020 in vergelijking met voorgaande jaren wat minder aanvragen. Van de beschikbare middelen hebben wij dat jaar uiteindelijk ongeveer ¾ deel als subsidie aan aanvragers kunnen verstrekken. Wij hebben in 2020 nader onderzocht welke maatregelen voor verblijfsrecreatiegebieden het meeste effect zouden hebben. Dit heeft geresulteerd in een subsidieregeling voor onderzoek en planvorming gericht op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de sector. Deze regeling is in 2021 voor het eerst opengesteld. De projecten voor de tender 2020 van de subsidieregeling voor fysieke herstructurering van bedrijventerreinen hebben wij beoordeeld volgens de aangepaste criteria en dit heeft geresulteerd in honorering van zes aanvragen. In 2021 wordt weer een subsidieronde gehouden en om gemeenten meer gelegenheid te geven om aanvragen voor te bereiden hebben wij de indieningstermijn verruimd.

Glasvezel in landelijk gebied

Hoogwaardige en snelle digitale verbindingen zijn van groot belang voor zowel de economische ontwikkeling als de energietransitie. Daarom nemen we initiatieven om de aanleg van digitale infrastructuur mogelijk te maken als marktontwikkelingen achterblijven of bij onvoldoende dekking in het landelijke gebied, overigens zonder daarbij het marktevenwicht te verstoren.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Plannen van marktpartijen en het lokale initiatief dat wij met een garantstelling steunen, dekken meer dan driekwart van de witte buitengebieden. In het resterende deel gaan we gemeenten met een kansrijke business case op weg helpen om met de markt glasvezel aan te leggen. Eind maart loopt de beroepstermijn tegen de garantstelling af. Indien er geen hoger beroep wordt aangetekend sluiten wij een garantie- en uitvoeringsovereenkomst en wordt de garantie daadwerkelijk verstrekt. Rond de zomer verwachten we zicht te hebben op een resultaat bij (de eerste) twee gemeenten die we verder ondersteunen. PS worden over beide zaken geïnformeerd.	De markt gaat gestaag door met de aanleg van glasvezel. Wij bemiddelen waar knelpunten optreden met gemeenten, waterschappen en de provincie. Dat is inmiddels zes keer gebeurd. Er zijn twee pilots gedraaid om gemeenten op weg te helpen, waarvan één nu glasvezel krijgt. De aanpak wordt stapsgewijs voortgezet. Er is hoger beroep aangetekend tegen de garantstelling van het initiatief. De uitspraak van de Raad van State hierover volgt nog.

Onderwijs en arbeidsmarkt

Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is belangrijk voor onze economie en arbeidsparticipatie. Iedereen moet kunnen meedoen, ook mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. We stimuleren de samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden, die plaatsvindt op campussen en in programma's zoals House of Skills. Vanuit deze samenwerking ondersteunen we projecten uit het Regionaal Investeringsfonds. We continueren de extra inzet op Techport. Daarom willen we, na evaluatie, de huidige regeling voor ondersteuning van de campusvorming voortzetten. Wij continueren de inzet van onze werkambassadeur en kiezen daarbij voor extra focus op energietransitie, verduurzaming van de havens en transformatie van de agrarische sector. Hierbij is een inclusieve arbeidsmarkt een belangrijk uitgangspunt.
Deze ambitie wordt gerealiseerd in het Programma Gezonde Leefomgeving.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Voor een vitale en veerkrachtige beroepsbevolking blijven wij inzetten op een meer skillsbased arbeidsmarkt met als onderlegger een campusstructuur gefocust op techniek en technologie. In deze campusstructuur werkt de triple helix samen aan 1) een betere aansluiting arbeidsmarkt & onderwijs door onderwijsvernieuwing, 2) versnellen van de overgang van werk naar werk aan de hand van skills en 3) bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt door gezamenlijke projecten. In de steigers staan nu projecten bij de Zaancampus en Luchtvaart Commmunity Schiphol. Voor aanscherping van ons campusbeleid verwachten we eind 2020 de evaluatieresultaten. In de tweede helft van 2020 start een nieuwe werkambassadeur. Met Provinciale Staten zal dan ook zijn/haar nieuwe werkagenda nader worden besproken.	Per september 2020 is de nieuwe werkambassadeur, de heer Herfkens, gestart. In maart 2021 is zowel het rapport van de evaluatie van de effectiviteit van campusvorming opgeleverd, alsook een visie op het arbeidsmarkt en onderwijsveld in 2030 door ruim 160 stakeholders in Noord-Holland. Tevens is, in MRA-verband, in oktober 2020 een uitgangspuntennotitie Human Capital Agenda Klimaatopgave en een onderzoek naar de verwachte aantallen benodigde mensen voor de energietransitie opgeleverd. Er was in 2020 uiteraard veel onzeker door Covid-19. Via het herstel- en duurzaamheidsfonds (motie 42) is extra budget beschikbaar voor publiek-private samenwerkingen/ campussen zoals de Zaancampus (nu Techlands), Techport en de Schiphol Community. Door gebundelde inzet via Service Punt Techniek (SPT) wordt gewerkt om technisch personeel te behouden voor techniek alsook niet-technisch geschoolden te interesseren. Het geactualiseerde beleid, met uitvoeringsagenda, is in het najaar van 2021 gepresenteerd aan de commissie EFB.

	Andere gerealiseerde acties: • Verduurzaming havens: In 2020 is er geïnvesteerd in het ontwikkelen van een human capital actielijn in de regiodeal De Kop (maritieme techniek en waterstof). • Techport: Techport/ROC Nova heeft ondersteuning gekregen voor het ontwikkelen van een PPS Smart Maintenance en een Innovatiecentrum. • Transformatie agrarische sector: In 2020 is er een nieuwe Rif Inclusieve landbouw gehonoreerd.

Gezonde leefomgeving

Schone Lucht Akkoord

Het bevorderen van een gezonde leefomgeving vraagt om een programmatische aanpak en een financiële impuls in de vorm van een Leefbaarheidsfonds. Ons huidige milieubeleid krijgt hierin een plaats, met speciale aandacht voor de problematiek rond zeer zorgwekkende stoffen en verbetering van de luchtkwaliteit conform het Schone Lucht Akkoord. Wij zien erop toe dat de Europese en landelijke normen gehandhaafd worden. Hiertoe intensiveren wij de bestaande monitoring en handhaving. Wij leggen geen bovenwettelijke normen op. Wel gaan we met betrokken partijen in gesprek om te verkennen waar de WHO-normen, die wettelijk verplicht worden in 2050, versneld kunnen worden gerealiseerd. Hierbij maken we gebruik van innovaties en de betrokkenheid van bewoners.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Voor het bevorderen van een gezonde leefomgeving wordt het Programma Gezonde Leefomgeving ontwikkeld. Met het programma wordt invulling gegeven aan de ambities uit het coalitieakkoord. Het Programma Gezonde Leefomgeving geldt als een vrijwillig programma onder de Omgevingswet. Het streven is om het programma in het tweede kwartaal van 2020 ter inzage te leggen en per medio 2020 vast te stellen. Het programma heeft een looptijd van vier jaar.	Het Programma Gezonde Leefomgeving is door ons vastgesteld op 12 mei 2020 (kenmerk 1336074/1336805). De aanpak van de gezonde leefomgeving is vertaald in het programmaplan gezonde leefomgeving. Daarin hebben wij de speerpunten benoemd (in vier sporen) waar we op willen inzetten. Uitwerking en uitvoering van dat plan vindt momenteel plaats. Bij de opzet van het programma is niet gekozen voor het model 'vrijwillig programma als onderdeel van de Omgevingswet'. Daarom ook is het niet ter inzage gelegd. Het programma loopt door tot en met eind 2023. Daarnaast hebben wij op 9 maart 2021 het Uitvoeringsplan 2021 in het kader van het Schone Lucht Akkoord vastgesteld. In dit uitvoeringsplan is aangegeven welke maatregelen wij als provincie nemen om de emissie van stikstofdioxide (NO2) en fijnstof (PM10 en PM2,5) te verminderen. Dit draagt bij aan een verdere verbetering van de luchtkwaliteit in Nederland én in Noord-Holland.

Milieudialogen

We willen de milieudialogen verder ontwikkelen. Daarnaast leggen we nadrukkelijk de koppeling met onze BRZO-taken (Besluit risico's zware ongevallen 2015). We sluiten aan bij het landelijk asbestfonds en onderzoeken of een koppeling gemaakt kan worden tussen de sanering van asbestdaken en het stimuleren van de opwekking van zonne-energie.

Portefeuillehouders: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt gerealiseerd in het Programma Gezonde Leefomgeving.	De milieudialogen werden in de IJmond georganiseerd. Met de start van het Programma Gezonde Leefomgeving is de aanpak veranderd. De bestuurders in de IJmond en de provincie treffen elkaar in het Bestuurlijk Overleg Industrie en Gezondheid IJmond. De dialoog met de bewoners in de IJmond heeft een plek in het Programma Tata Steel 2020-2050. In dit programma is de koppeling gemaakt met onze BRZO-taken. Het belang van deze dialoog is benadrukt bij de publicatie van gezondheidsonderzoeken van het RIVM. Vanuit het bestuurlijk overleg is de wens geuit om de dialoog met de bewoners nog beter te organiseren. Een groep bewoners uit Wijk aan Zee en Beverwijk neemt deel aan het programma Hollandse Luchten, waarin zij zelf luchtkwaliteitsmetingen verrichten en waarin zij met experts van onder andere de provincie, RIVM en TNO discussiëren over hun leefomgeving.

	Op het onderwerp asbest werken we samen met andere provincies en zijn we onder meer cofinancier van het verweringsonderzoek (de provincie Overijssel is hiervan de trekker). Daarnaast zijn we medeondertekenaar van de Samenwerkingsverklaring waarin partijen zich inzetten om eigenaren van asbestdaken te adviseren en te ondersteunen. De provincie is cofinancier van de provinciale liaison in het programmabureau Versnellingsaanpak Asbestdakensanering.

Leefbaarheidsfonds

Wij trekken met gemeenten op om te borgen dat het Rijk voldoende geluidswerende maatregelen neemt. In uitzonderlijke gevallen zijn we bereid om, in nauw overleg met onze partners, op knelpuntlocaties acute problemen op te lossen. Wij stellen hiervoor incidenteel middelen beschikbaar uit het Leefbaarheidsfonds.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt gerealiseerd in het Programma Gezonde Leefomgeving.	Bij de opzet van het programma is het oorspronkelijke idee van een Leefbaarheidsfonds losgelaten en in 2020 vertaald in het plan om te komen tot vier subsidieregelingen. Begin 2021 is de eerste regeling gelanceerd. We bieden de mogelijkheid voor de zogenaamde complexe industriële bedrijven die vallen onder de vergunningverlening van de provincie, om onderzoek te doen naar bovenwettelijke oplossingen die bijdragen aan gezondheidswinst. De regeling voorziet in een budget voor onderzoek en budget voor de uitvoering van maatregelen, respectievelijk € 2 ton en € 8 ton in totaal voor het jaar 2021. Bij de start van ons college is als knelpuntlocatie Krommenie genoemd, mede door de mogelijke effecten van het project A8-A9 en andere al bestaande hinderbronnen in de omgeving. Voor dit knelpunt is budget gereserveerd. Er is geen mogelijkheid om incidenteel middelen beschikbaar te stellen voor onder meer geluidswerende maatregelen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is. Wel hebben we ons eigen Actieplan Geluid voor onze eigen infrastructuur. In het algemeen geldt dat wij kunnen besluiten om in specifieke situaties bij te dragen aan het oplossen van knelpunten, met de inzet van menskracht en financiële middelen.

Milieuzones

Wij gaan met het Rijk en gemeenten die milieuzones hebben ingesteld, of voornemens zijn dit te doen, in overleg om gezamenlijke uitgangspunten voor milieuzones te ontwikkelen en kennis te delen. Naast de inrichting van milieuzones willen gemeenten de binnenstedelijke distributie schoner en CO2-neutraal maken. Wij zien mogelijkheden om de kennisuitwisseling te verbeteren door ervaringen en methodieken beschikbaar te stellen en te delen.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt gerealiseerd in het Programma Gezonde Leefomgeving en maakt onderdeel uit van het Schone Luchtakkoord.	De provincie is niet actief betrokken bij de lopende initiatieven op het gebied van milieuzones en stadslogistiek. Dit komt daarom als zodanig ook niet teug in het programmaplan Gezonde Leefomgeving. Milieuzones maken wel deel uit van het Regionale Mobiliteitsprogramma. Voor personenvervoer in de regio's stimuleert de provincie bewust reisgedrag met schone vervoersmiddelen. Het verminderen van de CO2-uitstoot door bussen maakt daar een belangrijk onderdeel van uit. De regio Gooi en Vechtstreek is de eerste Nederlandse regio met CO_2-vrij busvervoer. Diverse gemeenten hebben de opgave voor milieuzones en stadslogistiek opgepakt. Mede op basis van onderzoek (onder andere van CE Delft) weten gemeenten dat het instellen van milieuzones een positieve bijdrage levert aan het reduceren van CO2-emissies. Branchepartijen en gemeenten hebben een Uitvoeringsagenda Stadslogistiek opgesteld, waarbij het doel is dat bij 30 tot 40 van de grootste gemeenten in Nederland in 2025 een zero-emissiezone is ingesteld (opwegnaarzes.nl, greendeal zes).

Cultuur en erfgoed

Onderwaterarcheologie

Archeologie toont ons de sporen van het verleden. In de afgelopen jaren is een aantal mooie vondsten gedaan, zoals een prehistorische kano, die is tentoongesteld in het Huis van Hilde, en een zijden jurk uit het Palmhoutwrak dat ontdekt is voor de kust van Texel. Wij zetten onze inspanningen voort en stellen hiervoor middelen beschikbaar.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Met de actualisatie van het cultuurbeleid (proces reeds toegelicht aan commissie EFB in februari 2020) komt de beleidsinzet op het gebied van onderwaterarcheologie aan de orde. Oordeelsvorming wordt in PS verwacht in 3e kwartaal 2020, besluitvorming 1e kwartaal 2021. Onderwerpen daarbij zijn beschermingsbeleid van wrakken in de Waddenzee en extra onderzoek naar nieuw aangeleverde vondsten. In het tweede kwartaal 2020 worden PS geïnformeerd over de presentatie van de vondsten van het Palmhoutwrak.	De actualisatie van het cultuurbeleid hebben wij in september 2021 aan uw Staten voorgelegd. Er zijn op dit moment geen specifieke vondsten die extra aandacht vragen. De ingezette lijn om vondsten ook in Kaap Skil tentoon te stellen is vertraagd door corona. Huis van Hilde heeft in 2020 de museumstatus verkregen.

Stelling van Amsterdam en liniedijken

De afgelopen jaren hebben we ons ingespannen om de forten te beschermen en een nieuwe bestemming te geven. Wij continueren onze inzet en verkennen op welke wijze we ook de landschappelijke, recreatieve en educatieve waarde van de liniedijken kunnen versterken. Wij willen hier een financiële bijdrage aan leveren.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Recent hebben wij opdracht verleend voor een onderzoek naar de herstelbehoefte en versterkingsmogelijkheden van recreatie rondom de Liniedijken van de Stelling van Amsterdam. Dit onderzoek is in gang gezet omdat in het coalitieakkoord is gemeld dat er een Landschapsfonds wordt ingesteld (valt onder sector Groen) waaruit ook herstel en recreatief gebruik van de Liniedijken gefinancierd kan worden. Om nu inzicht te krijgen in deze herstelbehoefte is dit onderzoek gestart. Het onderzoek moet medio mei af zijn. De uitkomsten van het onderzoek moeten leiden tot een aanvraag uit het Landschapsfonds. Het onderzoek is medio mei 2020 afgerond. Als er besluitvorming nodig is, vindt deze na het zomerreces plaats. PS worden daar dan bij betrokken.	Na het opleveren van het onderzoek naar de herstelbehoefte van de liniedijken medio 2020 zijn we aan de slag gegaan met het opstellen van een uitvoeringsprogramma. Dit hebben wij samen met partijen (gemeenten, waterschappen en Terrein Beherende Organisaties) die eigenaar en/of beheerder zijn van de liniedijken gedaan. De besluitvorming over dit uitvoeringsprogramma vindt in het najaar van 2021 door ons plaats. Daarna vindt de uitvoering van de maatregelen plaats. De provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van een aantal generieke maatregelen. De eigenaren/beheerders van de liniedijken voeren de trajectspecifieke ingrepen uit. De provincie blijft aanjager van het uitvoeringsprogramma en levert daarnaast een financiële bijdrage aan het herstel van de liniedijken. Deze bijdrage komt uit het Landschapsfonds.

Rijksmonumenten

Rijksmonumenten moeten behouden blijven en toegankelijk zijn voor het publiek. De provincies zijn verantwoordelijk voor de verdeling van rijksmiddelen voor restauratie van rijksmonumenten. Ook wij blijven hiervoor middelen beschikbaar stellen.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Bij de actualisatie van het cultuurbeleid zal de provinciale inzet voor rijksmonumenten (zonder woonfunctie) worden voorgelegd. Oordeelsvorming wordt in PS verwacht in 3e kwartaal 2020, besluitvorming 1e kwartaal 2021. Het voorstel zal een voortzetting van het huidige beleid zijn.	De actualisatie van het cultuurbeleid hebben wij in september 2021 aan uw Staten voorgelegd.

Status:

Cultuureducatie en bibliotheken

We zetten het matchingsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit voort, waarin we samenwerken met het Rijk. Hiervoor stellen we cofinanciering beschikbaar. Ook onderkennen we de waarde van bibliotheken en verhogen we onze bijdrage aan Probiblio, zodat we aansluiten bij de landelijke innovatieagenda.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Begin 2021 ontvangen PS het programma Cultuureducatie met kwaliteit 2021-2024 dat door Plein C wordt uitgevoerd. Cultuureducatie en de provinciale rol bij bibliotheken zal ook onderdeel zijn van de actualisatie van beleid die in 2020 loopt.	De actualisatie van het cultuurbeleid hebben wij in september 2021 aan uw Staten voorgelegd. Met het Ministerie van OCW is een intentieovereenkomst gesloten. Wij matchen voor de periode 2021-2024 jaarlijks € 750.000,- voor provinciale projecten. Plein C heeft met de partners het programma 'Goed cultuuronderwijs voor alle kinderen' voor Noord-Holland opgesteld. Bij de provinciale projecten ligt de nadruk enerzijds op verdieping bij deelnemende scholen en anderzijds op vergroting van het bereik. Bijvoorbeeld van nieuwe scholen zoals scholen met onderwijsachterstanden, scholen in achterstandswijken en op locaties met onvoldoende culturele infrastructuur. In het bibliotheekconvenant 2021-2024 zijn afspraken gemaakt over rollen en taken van het landelijk netwerk van bibliotheken en Rijk, provincie en gemeenten. Daarbij bieden wij ondersteuning aan de vorming van een provinciaal bibliotheeknetwerk, waarin bibliotheken uitvoering geven aan programma's op basis van de prioriteiten van de landelijke netwerkagenda.

Status:

Sport

We onderschrijven het belang van (breedte)sport en ondersteunen een aantal belangrijke sportieve evenementen, zoals de Dam-tot-Damloop en de Wandelvierdaagse. Uitsluiting en discriminatie in de sport moet worden tegengegaan en acceptatie van LHBTIQ+ moet bevorderd worden. We zien hier een rol voor Sportservice Noord-Holland, dat een groot netwerk heeft onder sportverenigingen. Ook kan Sportservice sportverenigingen helpen bij de verduurzaming van sportaccommodaties, waardoor sportverenigingen op termijn besparingen kunnen boeken. Wij leveren hier een financiële bijdrage aan. De focus ligt hierbij niet op de ontwikkeling van nieuwe initiatieven, maar op het koppelen van kennis over provinciaal en gemeentelijk beleid en regelingen aan de vraag en behoefte van Noord-Hollandse sportclubs.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
De provinciale ambities voor sport worden in Q2 2020 uitgewerkt tot een beleidsnotitie. Deze nota vormt de leidraad voor het provinciaal handelen in deze coalitieperiode. Hierin zijn de thema's benoemd in het coalitieakkoord leidend: verduurzamen van sportaccommodaties en inclusieve deelname van LHBTQI+ gemeenschap aan de sport.	De Beleidsnotitie Sport is in mei 2020 door ons vastgesteld. Na besprekingen in de commissie is het thema racisme en discriminatie in de sport hieraan toegevoegd. Op 1 maart is de Uitvoeringsregeling Verduurzaming Sportaccommodaties opengesteld. Deze uitvoeringsregeling is een succes gebleken. Nadat de regeling binnen een dag was uitgeput, is het plafond opgehoogd naar € 500.000,- met budget uit het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. In juni 2021 is het nieuwe plafond opnieuw bereikt. De regeling wordt in 2022 en 2023 opnieuw opengesteld. Daarnaast zijn er gesprekken geweest met NOC*NSF en Sportservice Noord-Holland over de uitvoering van een servicebudget inclusieve sport. Bij het servicebudget kunnen sportverenigingen services inhuren om inclusiviteit binnen hun verenigingen te promoten. Dit project heeft vertraging opgelopen, onder meer vanwege de lente zonder sport als gevolg van de coronacrisis. De uitwerking van het servicebudget is in volle gang en het is de bedoeling dat het servicebudget vanaf oktober 2021 van start gaat. Bij succes wordt er gekeken of wij het servicebudget kunnen verlengen voor 2022.

3.5 Vitaal landelijk gebied

Integraal Waterakkoord

Om een waterrobuust Noord-Holland te garanderen willen we in 2020 een Integraal Waterakkoord sluiten met onze partners. Hieraan koppelen wij middelen voor klimaatadaptatie. Daarnaast bespreken we met de waterschappen of de representatieve verdeling van de geborgde zetels nog aansluit bij de huidige maatschappelijke opgaven en verhoudingen.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De bestuurlijke startbijeenkomst voor het integraal waterakkoord heeft plaatsgevonden op 12 november 2019. Hierbij waren de drie waterschappen en Rijkswaterstaat op bestuurs- en directieniveau aanwezig. In het voorjaar van 2020 worden de eerste stappen gezet om vanuit de eigen ambities uit te werken op welke wijze versnelling en meerwaarde gecreëerd kan worden om samen, via het integrale waterakkoord, met deze opgaven aan de slag te gaan. Hierbij is iedere overheidslaag verantwoordelijk voor de eigen taken. Een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland is een van de hoofdambities in de Omgevingsvisie. Om deze ambitie te realiseren worden programma's in landelijk en stedelijk gebied uitgevoerd. Voor het landelijke gebied ten noorden van het Noordzeekanaal is samen met het Hoogheemraadschap een stresstest uitgevoerd voor landbouw en natuur. In het gebied van de Metropoolregio Amsterdam loopt het programma MRA Klimaatbestendig, met hierin onder andere aandacht voor duurzame nieuwbouw en bescherming van vitale en kwetsbare functies. En in het programma OV-knooppunten is een pilot 'klimaatbestendig stationsgebied Hoorn' opgenomen. De minister heeft onlangs de Adviescommissie geborgde zetels bij waterschapsbesturen ingesteld. GS willen het advies van de adviescommissie en het kabinetsstandpunt afwachten, voordat in Noord-Holland met de waterschappen wordt besproken of de representatieve verdeling van de geborgde zetels nog aansluit bij de huidige maatschappelijke opgaven en verhoudingen.	In het voorjaar van 2021 is de uitnodiging 'Ruimte mèt water' vastgesteld door de dagelijkse besturen van de drie waterschappen en de provincie en door de directies van RWS en PWN. Het vervolg – een leerprogramma RO - Water –wordt in het vierde kwartaal 2021 gepresenteerd op de netwerkdag Water Noord-Holland/Utrecht. Uw Staten zijn op 1 juni via een brief geïnformeerd. 'De uitnodiging' is de invulling van het eerder genoemde 'integraal waterakkoord'. Fase 1 is afgerond en het plan van aanpak fase 2 volgt eind 2021. Uitvoering in 2022-2023. In 2021 zijn diverse resultaten geboekt in de versterking van de relatie water en ruimtelijke ordening. Hierbij is de water-keten onderling versterkt door hechtere samenwerking tussen de waterpartners in onze provincie. Voorbeelden hierbij zijn onder meer de actualiteit "datacenters in Noord-Holland" en "toekomstbestendig Amsterdam Rijnkanaal-Noordzeekanaal (gebied)" en de "impulsregeling" die loopt via de werkregio's Klimaatadaptatie. In de MRA-agenda is de relatie water-RO tevens verankerd en hierover worden de komende tijd nadere werkafspraken gemaakt en uitgevoerd. Als "kritische vriend" heeft ook de PARK het thema water en ruimte vanuit het onlangs gepresenteerde rapport "verbonden toekomst" als een speerpunt aangegeven en houdt hiermee ons college en onze partners scherp bij dit thema.

Bodemdaling

Wij zetten ons in om gebiedsgericht, aan de hand van regionale bodemdalingsvisies, de bodemdaling te stoppen of te remmen en waar mogelijk te herstellen. Voor de aanpak van bodemdaling bestaat niet één oplossing; maatwerk is nodig. Dat doen we niet alleen, maar samen met onze partners, waaronder het Rijk. De bestaans- en rechtszekerheid van de betrokkenen bij de veenweidegebieden verliezen we niet uit het oog. Wij continueren onze inzet in het Innovatieprogramma Veen en het Veenweiden Innovatie Centrum. Verder stimuleren we agrarische ondernemers om hun bedrijfsvoering aan te passen en bevorderen we de marktkansen van deze producten. We monitoren de resultaten van ons beleid.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
Aan het thema bodemdaling werken wij verder op basis van het advies van prof. dr. Veerman, die een brede aanpak en oog voor draagvlak heeft bepleit. Het thema krijgt daarom een belangrijke plaats in het nieuwe gebiedsprogramma Laag Holland, waardoor – via de gebiedsprocessen die zich ook richten op bijvoorbeeld NNN-realisatie, stikstofreductie, KRW-doelen en transitie in de agrarische sector – maatwerk per gebied mogelijk is. De gebiedscommissie Laag Holland is inmiddels omgevormd tot een stuurgroep voor dit gebiedsprogramma. De startnotitie van dit gebiedsprogramma wordt in het najaar 2020 in de Statencommissie geagendeerd. Via het Innovatieprogramma Veen en het Veenweiden Innovatie Centrum stimuleren we kennisdeling en onderzoek naar bijvoorbeeld natte teelten die voor agrarische ondernemers interessant kunnen zijn, zoals azolla en lisdodde.	Het thema bodemdaling heeft een belangrijke impuls gekregen door het Klimaatakkoord en het Veenplan, dat de minister van LNV aan de Tweede Kamer heeft aangeboden. Op basis hiervan wordt gewerkt aan de Regionale Veenweide Strategie (RVS) voor Noord-Holland. De RVS wordt naar verwachting eind 2021 ter vaststelling aan uw Staten aangeboden. Het Rijk heeft € 18 miljoen Impulsgelden beschikbaar gesteld. In de RVS wordt aangegeven op welke wijze deze gelden worden besteed. Draagvlak, een belangrijk aspect van het advies-Veerman, is ook als belangrijk aandachtspunt onderkend in het Klimaatakkoord en de RVS. De uitvoering van de RVS zal gebiedsgericht worden vormgegeven. Het thema krijgt daarom een belangrijke plaats in het op te stellen gebiedsprogramma Laag Holland. Binnen het Groene Hart (inclusief Spaarnwoude) gebeurt dit in de lopende projecten en via maatwerk. Kennisdeling en onderzoek lopen onder andere via het Innovatieprogramma Veen en het Veenweiden Innovatie Centrum.

Laag Holland

Het initiatief Amsterdam Wetlands is waardevol en draagt op onderdelen bij aan provinciale doelen, zoals het tegengaan van bodemdaling, het vergroten van de biodiversiteit en het verbeteren van de waterkwaliteit. Op deze onderdelen ondersteunen wij dit initiatief, stellen hiervoor middelen beschikbaar en zoeken we afstemming met de betrokken partijen.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
Het initiatief VP/Laag Holland (voorheen: Amsterdam Wetlands) is in 2019 en begin 2020 verder uitgewerkt, in overleg met alle betrokken partijen. Door het Rijk is begin 2020 een subsidie van € 5,8 miljoen toegekend in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland. Wij hebben € 4 miljoen cofinanciering beschikbaar gesteld. Nu dit gebeurd is, kan in het voorjaar van 2020 de uitvoering starten. Dit gebeurt binnen het bredere kader van het gebiedsprogramma Laag Holland. Provinciale Staten blijven hierbij betrokken via het jaarlijks te actualiseren Programma Natuurontwikkeling.	De uitvoering van dit project loopt op dit moment voorspoedig. We hebben aan zeven van de acht deelprojecten subsidie verleend; de verwachting is dat het laatste deelproject ook dit jaar zal starten. Om de andere doelstelling van het project te realiseren – het bevorderen van de samenwerking tussen verschillende partijen en het leren van en met elkaar – worden regelmatig workshops en andere vormen van kennisuitwisseling georganiseerd.

Verzilting

Door klimaatverandering en zeespiegelstijging, in combinatie met bodemdaling, kan sneller verzilting optreden. Voor agrarische ondernemers, drinkwaterbedrijven en de natuur kan verzilting een probleem zijn. Daarom onderzoeken wij de effecten van verzilting.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
Deze ambitie wordt gerealiseerd in het Integraal Waterakkoord.	Het thema verzilting wordt binnen verschillende dossiers opgepakt: • waterkwaliteit: regionaal waterprogramma 2022-2027 (deelprogramma grondwater); • waterbeschikbaarheid: verdere uitwerking Deltaprogramma Zoetwater; • gebiedsprogramma Rijkswaterstaat Noordzeekanaal en Amsterdam/ Rijnkanaal; • gebiedsprogramma IJsselmeer; • wordt meegenomen bij het Landbouwportaal; • onderzoek uitgevoerd naar gevolgen klimaatadaptatie boven het Noordzeekanaal voor Landbouw en natuur (inclusief verzilting).

Biodiversiteit en Natuurnetwerk Nederland

Wij stellen in 2020 een Masterplan biodiversiteitsherstel op. Het NNN levert een grote bijdrage aan dit biodiversiteitsherstel door nieuwe natuurgebieden te realiseren en bestaande natuurgebieden te verbinden. Afronding van het NNN in 2027 blijft ons doel. In deze collegeperiode willen wij 3000 hectare nieuwe NNN realiseren. Dat kan alleen door integrale gebiedsprocessen, samen met onze partners, onder leiding van gebiedsregisseurs. Zij worden uitgerust met een goed gevulde instrumentenkoffer, waarin instrumenten zitten als verwerving, het vergroenen of afkopen van pachtcontracten, volledige schadeloosstelling en, als uiterst middel, onteigening. Om dit mogelijk te maken storten we aanvullende middelen in de reserve Groen. Agrarisch natuurbeheer past enkel binnen het NNN als sprake is van 'duurzaam agrarisch natuurbeheer', waarbij de beheerder zich committeert aan langjarig beheer van NNN-waardige kwaliteit.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Het Masterplan biodiversiteitsherstel zal in 2020 worden ontwikkeld. Het streven is om het Masterplan, in samenhang met onder andere de Visie recreatie en toerisme en de Voedselvisie, in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen. Voor de afronding van het Natuurnetwerk Nederland is een Regiebureau opgericht, dat met behulp van alle genoemde instrumenten zal werken aan afronding van het NNN in 2027. Hiervoor wordt de ambtelijke capaciteit ook uitgebreid. In april 2020 sturen wij Provinciale Staten een uitgebreide stand-van-zakenbrief. Met het instrument 'duurzaam agrarisch natuurbeheer' experimenteren wij momenteel in drie pilots, die voortvloeien uit het Verkenningsjaar naar agrarisch natuurbeheer. Hierover is eind 2019 overeenstemming bereikt met onze partners. In 2020 voeren wij een optimalisatie van de NNN-begrenzing uit. Daarnaast starten wij een nieuw gebiedsprogramma voor Laag Holland en zetten wij het gebiedsprogramma Oostelijke Vechtplassen voort, waardoor in de twee gebieden met de grootste restantopgave straks alle restant-NNN 'onderhanden werk' is. Aan Provinciale Staten wordt gerapporteerd over de voortgang via het Programma Natuurontwikkeling.	Uw Staten hebben het Masterplan Biodiversiteitherstel vastgesteld op 1 februari jl. De uitvoering is inmiddels in volle gang. Enkele voorbeelden: projecten ter bescherming van bijzondere soorten, waarvoor Noord-Holland een speciale verantwoordelijkheid draagt; meer samenwerking met de waterschappen; monitoring van biodiversiteit in de recreatieschappen; gebiedsgerichte ontheffingen voor soortenbescherming in het stedelijk gebied, zodat bijvoorbeeld de renovatie van woonwijken (in het kader van de energietransitie) gemakkelijker wordt. Aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt met volle kracht gewerkt. In 2020 is circa 825 hectare NNN gerealiseerd; een hoger aantal dan in vele jaren daarvoor. Vanaf medio 2021 is een provinciale projectleider aan de slag in alle deelgebieden waar wij nog een opgave hebben. Zij werken integraal en nemen daarmee ook andere opgaven in het gebied, zoals de stikstofopgave, mee. De projectleiders worden gefaciliteerd door het Regiebureau, dat ook jaarlijks het Programma Natuurnetwerk (voorheen: Programma Natuurontwikkeling) opstelt en aan uw Staten voorlegt. In de gebieden Oostelijke Vechtplassen en Laag Holland kent de provincie zoveel opgaven, dat een gebiedsprogramma met meerdere partners is gestart.

Oppervlaktewater

Samen met de waterschappen werken wij aan het behalen van de doelen van de KRW in 2027. Om deze doelen te bereiken moet nog veel gebeuren, want veel waterlichamen voldoen nog niet aan de normen. Daarom starten wij in 2020 een pilot in een specifiek waterlichaam om te bekijken of we daar versneld alle KRW-doelen kunnen realiseren. De leereffecten van deze pilot gebruiken wij om onze aanpak in de andere waterlichamen desgewenst bij te stellen. Zowel voor reguliere KRW-maatregelen als voor de pilot stellen wij aanvullende middelen beschikbaar. Om goed zicht te houden op de ontwikkeling van de biodiversiteit en waterkwaliteit stellen wij een kennisagenda op, met specifieke aandacht voor het agrarisch onderwijs.

Portefeuillehouders: Cees Loggen en Esther Rommel (kennisagenda)

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De provincie stelt de regionale doelen in oppervlaktewater vast, participeert in projecten en is vaarwegbeheerder. Met het verbeteren van de vispasseerbaarheid en de aanleg van natuurvriendelijke oevers in haar eigen vaarwegen levert de provincie een concrete bijdrage aan de verbetering van de ecologische kwaliteit en het bereiken van KRW-doelen. De ecologische doelen voor de KRW-periode 2022-2027 zullen worden vastgelegd in het regionaal waterprogramma KRW 2022-2027. Het ontwerp van dit programma zullen wij in september 2020 vaststellen en kan vervolgens in oktober 2020 in de Statencommissie NLG besproken worden. Over de KRW-pilot zijn wij in overleg met de waterschappen, wij streven ernaar hierover in 2020 een besluit te nemen. Van het regionale, dat wil zeggen door waterschappen beheerde, oppervlaktewater in Noord-Holland is 47% niet begrensd als KRW-waterlichaam. De KRW (Kaderrichtlijn Water) geldt ook voor dit 'overige water', maar in afwijking tot de KRW-waterlichamen geldt een inspanningsverplichting voor het halen van kwaliteitsdoelen, en dus geen resultaatverplichting. Voor het overige water bestaan op dit moment nog geen ecologische kwaliteitsdoelen. In oktober 2019 is een overeenkomst van kracht geworden tussen onder meer de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland en de waterschappen Rijnland en Amstel, Gooi en Vecht, waarin is vastgelegd dat de waterschappen ecologische doelen gaan afleiden voor al het overig water in hun beheergebied. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier was geen partij bij deze overeenkomst omdat deze waterbeheerder de ecologische doelen voor de KRW-waterlichamen ook van toepassing heeft verklaard op de overige wateren.	Het concept van het regionaal waterprogramma 2022-2027 is in januari 2021 in de commissie NLG vastgesteld. Vervolgens hebben wij het ontwerpprogramma in februari 2021 vastgesteld, dat in mei/juni ter inzage lag. Het definitieve programma zal begin 2022 aan uw Staten ter vaststelling worden aangeboden. Het besluit ten aanzien van de KRW-pilot is in 2020 genomen. Er zullen in samenwerking met de waterschappen drie deelpilots worden uitgevoerd, in elk waterschapsgebied één. Rijnland heeft de ecologische doelen overig water medio 2021 bij ons aangeleverd. De doelen van AGV verwachten wij in het najaar van 2021. De doelen zijn afgelopen oktober door ons vastgesteld.

Groen Kapitaal

We werken samen met onze partners in de aanpak Groen Kapitaal, waardoor de biodiversiteit in de stad, het watersysteem en het agrarisch gebied verbeteren. Daarnaast stimuleren wij kruidenrijke akkerranden, bloemrijke bermen, zorgvuldig maaibeleid en vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dit doen wij samen met de Noord-Hollandse weg- en waterbeheerders, zodat het effect groter is.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De aanpak Groen Kapitaal zetten wij voort. In 2020 organiseren we opnieuw een congres, diverse netwerkactiviteiten en zetten we koplopers in het zonnetje op social media. Voor zorgvuldiger maaibeheer en het bevorderen van bloemrijke bermen werken we samen met het netwerk dat is ontstaan uit de Green Deal Infrastructuur. Ook het project Grass2Grit (inzet grassap voor gladheidsbestrijding) is in uitvoering genomen, waarbij wordt geëxperimenteerd met sinusmaaien.	De aanpak Groen Kapitaal is voortgezet en wordt voortdurend aangevuld op basis van het type vragen dat we krijgen. Vanwege de corona-beperkingen waren 'live' bijeenkomsten lastig; om toch kennis te delen en initiatieven verder te helpen hebben wij in 2020 een interactieve Week van het Groene Kapitaal online en kleinschalig op locatie bij diverse initiatieven georganiseerd. Ter afsluiting is aandacht gevraagd voor gezamenlijke inzet om de kracht van natuur voor gezondheid meer in te zetten. Dit is door corona alleen maar actueler geworden.

	Het netwerk van de Green Deal Infranatuur (die zich onder andere richt op natuurvriendelijker beheer van bermen en maaibeleid) is onderdeel geworden van het Deltaplan Biodiversiteitherstel. We blijven als provincie het goede voorbeeld geven, onder andere op basis van het nu door uw Staten vastgestelde Masterplan Biodiversiteit. Ook in onze vaarwegen wordt actief gezocht naar kansen voor biodiversiteit, onder andere via natuurvriendelijke oevers. Het project Grass2Grit vordert gestaag. Tijdens de kou in februari is er weer aandacht geweest voor het project in de pers, zie hier. Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een Agenda Natuurinclusief. Bij de kabinetsformatie is door de gezamenlijke provincies in IPO-verband ook aandacht hiervoor gevraagd, via een handvest.

Groene vrijwilligers

Groene vrijwilligers leveren een enorme bijdrage aan het beheer, de kennis over en betrokkenheid bij natuur en landschap. Wij intensiveren onze ondersteuning van deze vrijwilligers, onder andere voor groene burgerinitiatieven.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Voor groene vrijwilligers zetten we onze inzet in het programma Betrekken bij Groen voort en hebben we extra middelen uitgetrokken, die voor het grootste deel in het 'Betrekken bij Groen-fonds' zijn gestort, waarmee kleinschalige initiatieven worden ondersteund.	2021 is het Jaar van de vrijwilliger. We zien dat het animo om als vrijwilliger actief te zijn in de natuur groot blijft, maar dat de groep bestaande vrijwilligers ook kampt met vergrijzing. Ondanks de coronabeperkingen is het gelukt om een groot deel van de activiteiten uit het Programma Betrekken bij Groen 2018-2020 (online) door te laten gaan en de vrijwilligers een hart onder de riem steken. Ook is de uitvoering van het Meerjarenbeleidsplan programma Betrekken bij Groen 2021-2024 gestart. Dit betekent: verdere verbetering van de kwaliteit van de opleidingen, 'ontzorging' van vrijwilligers en uitbreiding van het aanbod van cursussen op het digitale platform de Groene Academie. De in het coalitieakkoord beschikbaar gestelde aanvullende middelen zijn toegevoegd aan het Betrekken bij Groen-fonds, dat de afgelopen jaren flink overvraagd is. Een teken van succes.

Faunabeheer en bestrijding invasieve exoten

Wij willen meer prikkels aanbrengen om ganzen snel en doelgericht te verjagen. Eén van deze prikkels is het verhogen van het eigen risico bij faunaschade van agrarische ondernemers naar 20 procent. De middelen die hierdoor niet meer aan tegemoetkomingen in faunaschade worden uitgegeven, zetten wij in voor de transitie naar een duurzame agrarische sector.

Daarnaast blijven we ons inzetten om invasieve exoten te bestrijden.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij formuleren in het voorjaar van 2020 nieuw ganzenbeleid, waarmee we de te grote ganzenpopulatie en de schade die deze veroorzaakt, willen terugdringen. Dit nieuwe beleid wordt verwoord in een uitgebreide brief aan uw Staten. De bestrijding van invasieve exoten doen we projectmatig, bijvoorbeeld voor de watercrassula op Texel, cabomba in de Vechtplassen en Amerikaanse vogelkers in het duingebied. Daarnaast richten we in 2020 een Platform invasieve exoten op, om kennis te delen over actuele ontwikkelingen.	Het nieuwe ganzenbeleid is geformuleerd in onze brief aan uw Staten van 4 juni 2020. In deze brief is ook verwoord op welke wijze het eigen risico bij ganzenschade wordt verhoogd. Dit is inmiddels ingevoerd. Wij hebben op 12 juli jl. het Faunabeheerplan ganzen 2021-2024 goedgekeurd, dat komende jaren de basis zal vormen voor de uitvoering van het ganzenbeleid.

Dierenwelzijn

We stellen middelen beschikbaar om opvangcentra voor wilde dieren te ondersteunen. De bouw van schuilstallen staan we toe als deze passen binnen het landschap en een beperkte omvang hebben.

Portefeuillehouders: Ilse Zaal (opvangcentra) en Cees Loggen (schuilstallen)

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In 2020 beslissen we op welke manier we de extra middelen voor ondersteuning van opvangcentra voor wilde dieren besteden. De mogelijkheden voor schuilstallen zijn opgenomen in de ontwerp-omgevingsverordening.	Op basis van het coalitieakkoord en motie 50-202 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de ondersteuning van de opvangcentra voor wilde dieren in Noord-Holland. Zij worden hiermee ondersteund bij de invoering van protocollen die nodig zijn vanwege nieuwe beleidsregels van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, met communicatie en compensatie voor geleden schade als gevolg van corona.

Stiltegebieden

Wij houden de huidige stiltegebieden in stand. Voorwaarde is wel dat de stiltegebieden ook echt aan de norm voldoen. We verkennen of daarvoor extra handhavingscapaciteit of andere maatregelen nodig zijn. Als de normen desondanks niet gehaald worden, bekijken we of de status van het desbetreffende stiltegebied moet worden aangepast. In dat geval compenseren we elders.

Portefeuillehouder: Jeroen Olthof

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Onderzoek voor beleidsactualisatie loopt. OD NHN heeft in 2019 een verkenning uitgevoerd om (een deel van) de gebieden nader in kaart te brengen. Momenteel worden deze resultaten geanalyseerd en er wordt gekeken welke vervolgstappen hieraan verbonden worden voor 2020. Op basis van deze analyse komen we met een concrete planning, maar op dit moment is nog niet bekend wanneer.	Het nieuwe beleid is nog in ontwikkeling. Er wordt gekeken hoe er meer rekening gehouden kan worden met de specifieke karakteristieken van de verschillende stiltegebieden, en hoe het beleid beter zou kunnen aansluiten bij het programma Gezonde Leefomgeving.

Dijkversterking

Bij dijkversterkingen zetten wij in op een integrale aanpak, waarbij ook doelen zoals natuur, recreatie en landschap een plaats krijgen. In het Kustpact zijn goede afspraken gemaakt over de bescherming en het gebruik van de Noordzeekust. Om uitvoering van de gemaakte afspraken te borgen, willen wij het overleg over de kust structureel maken. In vervolg op het Kustpact willen wij vergelijkbare afspraken maken voor de Binnenduinrand, waarbij meerdere beleidsdoelen samen komen. In de Binnenduinrand staan we alleen revitalisering van bestaande bebouwing toe; dit mag echter geen legitimatie zijn voor grootschalige ontwikkelingen.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Bij dijkversterkingen zetten wij in op een klimaatadaptieve aanpak in combinatie met het vergroten van onder andere de biodiversiteit en recreatieve voorzieningen. Een voorbeeld hiervan is de zeewaartse versterking van de Prins Hendrikzanddijk. Andere belangrijke dijkversterkingsprojecten zijn: Hondsbossche en Pettemer Zeewering, Waddenzeedijk Texel, De Nieuwe Afsluitdijk, Havendijk Den Oever, Marken en de Markermeerdijken.	Samen met de provincies Zuid-Holland en Utrecht en de inliggende waterschappen hebben we de overstromingsscenario's geactualiseerd voor de EU-richtlijn Overstromingsrisico's. De komende jaren gaan we hiermee verder zodat we tijdig kunnen inspelen op de gevolgen van de klimaatverandering op onder andere ruimtelijke ontwikkelingen.

In overleg met het Rijk, de waterschappen en gemeenten willen wij ons beleid actualiseren zodat we voldoende ruimte langs dijken kunnen reserveren voor toekomstige versterkingen. Hiermee anticiperen we op de klimaatverandering. Het kustoverleg vindt structureel plaats vanuit de samenwerkingsagenda die bij het convenant Noordzeekust 2025 hoort. In 2019 zijn gesprekken georganiseerd, in samenwerking met de provincie Noord-Holland, door de gemeenten Den Helder en Schagen (mei 2019) en door Beverwijk, Heemskerk en BUCH (november 2019) over het proces, visie en gewenste ontwikkeling van de binnenduinrand in relatie tot hun omgevingsvisies (deels in wording). Ze willen in eerste instantie hun eigen verhaal ontwikkelen voor de binnenduinrand in hun eigen omgevingsvisies. In Zuid-Kennemerland is reeds een ontwikkelperspectief Binnenduinrand opgesteld, dat door de raden is vastgesteld en waarvan wij kennis hebben genomen.	In 2017 werd het Kustpact ondertekend. Het Rijk heeft aan provincies gevraagd om met een visie op de kust te komen om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden. In Noord-Holland heeft dit geleid tot het Toekomstperspectief Kust (TP Kust), uit 2017, waarin afspraken zijn vastgelegd over het gebruik van de kustzone. In het coalitieakkoord is aangegeven dat ook voor de binnenduinrand afspraken moeten worden gemaakt. Na de visies over Zuid-Kennemerland en Texel, is er dit najaar een Verkenning Binnenduinrand gestart voor de kust van Velsen-Noord tot en met Den Helder. Parallel hieraan en ook als input voor de Binnenduinrand-studie zal dit jaar en begin volgend jaar nog een studie worden uitgevoerd die meer inzicht moet geven op de mogelijke effecten van Klimaatverandering (incl. zeespiegelstijging) op de Noord-Hollandse Noordzeekust en Waddenkust voor de middellange termijn. Voor de langere termijn (2100), zetten we als provincie samen met PWN, HHNK en Den Helder in op een 4 jarig onderzoek naar de toekomstige waterveiligheids-landschappen van onze kustregio. Dit onderzoek wordt getrokken door onderzoeksinstituten als de WUR, TU Delft en Deltares. Dit onderzoek zal dan lopen van 2022 t/m 2025. Eind 2020 hebben wij besloten om € 23 miljoen beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (APRK) teneinde een impuls te geven aan de kwaliteit van recreatievoorzieningen, landschap, natuur en cultuurhistorie in dit gebied in samenhang met de versterking van de Markeermeerdijken (Meekoppelkansen). Wij geven hiermee uitvoering aan de provinciale Omgevingsvisie, provinciale Watervisie 2016-2021, het Programma Groen en het coalitieakkoord. In het APRK werken wij met 13 andere partijen samen aan de uitvoering van een groot aantal projecten in de kustzone Hoorn-Amsterdam. Deze projecten zijn bedoeld als kwaliteitsimpuls voor dit gebied. Aan het APRK is een uitvoeringsregeling subsidies APRK (UVR APRK) gekoppeld. Deze is in april 2021 opengesteld voor de deelnemende partijen. Naar verwachting wordt door alle betrokken partijen met het APRK in totaal circa € 67 miljoen in de kustzone tussen Hoorn en Amsterdam geïnvesteerd in projecten die natuur, water en biodiversiteit, de recreatie en het toerisme en de cultuurhistorie versterken. Vanwege het uiteenlopen van verantwoordelijkheden, planning en financiering hebben wij besloten om de coördinatie op ons te nemen. Eerder heeft de provincie zich al ingezet voor natuur en recreatie met de vismigratierivier en het monument van de Afsluitdijk en de Prins Hendrik zanddijk op Texel. Ook bij Den Helder wordt gekeken naar een fietsverbinding en uitkijkpunten richting het wad en de Waddenzee.

Investeringskader Waddengebied

In het Investeringskader Waddengebied is een goede balans gevonden en wordt, met inzet van het Waddenfonds, gewerkt aan de majeure opgaven in dit gebied. Wij gaan hiermee door en stellen hiervoor cofinanciering beschikbaar.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De besteding van de Waddenfonds-middelen vindt plaats op basis van het Investeringskader Waddengebied (IKW), waar de zes majeure opgaven voor het Waddengebied in zijn geformuleerd. In 2020 vindt een midterm review van het IKW plaats, zodat de voortgang scherp in beeld blijft. Over de uitkomst hiervan worden PS geïnformeerd. De provinciale cofinancieringsregeling is gecontinueerd; in 2019 zijn hiervoor extra middelen vrijgemaakt die de komende jaren toereikend zouden moeten zijn.	Op basis van het Investeringskader Waddengebied (IKW) werken wij aan de balans tussen ecologie en economie in het Waddengebied. Uw Staten zijn geïnformeerd over de midterm review. De belangrijkste conclusie was dat de werkwijze effectief is en er een investeringsprogramma van ruim € 400 miljoen 'staat' met daarin programma's van Waddenbrede coalities. In het IKW was de afspraak gemaakt dat middelen vanuit het Waddenfonds minimaal worden verdubbeld middels cofinanciering door andere partijen. Inmiddels is gebleken dat voor elke euro die het Waddenfonds bijdraagt aan een IKW-project er daarnaast tenminste drie euro van externe partijen komt. Er waren ook enkele aanbevelingen: de midterm review riep op tot meer aandacht voor (mondiale) transities op het gebied van energie en klimaatverandering, meer betrokkenheid van en samenwerking met Rijk, RWS en anderen, en meer aandacht voor monitoring, communicatie en kennisborging. Met elk van deze aanbevelingen zijn wij momenteel, in samenwerking met onze Waddenpartners, aan de slag.

IJsselmeerkust

In vervolg op de Agenda IJsselmeergebied 2050 stellen we ook een integrale visie op voor de IJsselmeerkust. Wij willen de kernwaarden van dit gebied behouden en zetten in op kwaliteitsverbetering en het vergroten van de beleving van het IJsselmeergebied, spreiding van recreatie en toerisme en een herkenbare identiteit van kustplaatsen. Wij reserveren middelen voor een programma Identiteit kustplaatsen IJsselmeergebied.

Portefeuillehouder: Cees Loggen

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Eind 2020 stellen wij een integrale kustvisie IJsselmeer vast, die in samenwerking met het MIRT-project Wieringerhoek en onze partners HHNK en PWN en de betrokken gemeenten zal worden opgesteld. Bij de totstandkoming van deze kustvisie gebruiken wij het instrument identiteit kustplaatsen. Provinciale Staten worden geïnformeerd	Samen met stakeholders in het gebied en de gemeenten Hollands Kroon, Medemblik en Enkhuizen is de kustvisie IJsselmeerkust Aan 't meer 2030 opgesteld. In oktober 2021 staat consultatie in het gebied en met de volksvertegenwoordiging van gemeenten en uw Staten gepland. In het najaar van 2021 vindt vaststelling door gemeenten en uw Staten plaats. De kustvisie IJsselmeerkust is een bestuurlijk koersdocument en dient als bouwsteen voor omgevingsvisies van gemeenten. Een bijbehorend projectenboek met een reeks kansrijke verkenningen geeft vorm en inhoud aan de visie. De kustvisie is te zien als uitwerking van de Omgevingsvisie NH2050 en de Agenda IJsselmeergebied 2050.

Duurzame landbouw

Wij willen, met behoud van ontwikkelkansen en een eerlijk verdienmodel, de agrarische sector en alle ketenpartijen stimuleren om stappen te zetten richting een kringlooplandbouw (door te werken met proeftuinen) en verbetering van de natuur-, water- en bodemkwaliteit (onder andere door de inzet van bodemcoaches), klimaat en dierenwelzijn. Wij zien deze ambities ook bij veel agrarische ondernemers en zullen hen daarbij ondersteunen. De gewenste transitie beschrijven wij in een Voedselvisie. Specifiek voor de bollenteelt starten we een stimuleringsprogramma voor biologische bollenteelt, waarbij de focus ligt op percelen die in de nabijheid van natuurgebieden liggen. We stimuleren de afzet van biologische bollen, zowel door onszelf (bijvoorbeeld langs provinciale wegen) als door onze partners. Daarnaast starten wij, naar analogie van de Agriports en in overleg met de sector, een transitie-academie, zodat kennis en goede voorbeelden gedeeld worden. Ten slotte stimuleren wij gezond, goed en betaalbaar voedsel, bij voorkeur afkomstig uit de directe omgeving.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De koers die in het coalitieakkoord is beschreven voor het thema duurzame landbouw, wordt vervat in de Voedselvisie. Om verduurzaming van de landbouw te versnellen zetten we in op een aantal sporen, zoals kennisdeling (bijvoorbeeld een masterclass plaagdierbestrijding en bodemcoaching), gebiedstrajecten (via onder andere het gebiedsprogramma Laag Holland en projecten in de Beemster, het project boer'n buffel, versterking van het netwerk (via Voedsel Verbindt) en keteninnovatie (bijvoorbeeld voor kringlooplandbouw op Texel). Verder loopt er een opdracht voor de afzet van biologische bollen en wordt, in samenhang met de thema's natuur, landbouw en water, een kennisagenda en transitie-academie gestart. Alle genoemde projecten zijn al gestart. Over de voortgang wordt extern in elke geval gecommuniceerd via het platform Groen Kapitaal. PS zullen bij de uitkomsten van motie 110 over de periode 2018 en 2019 worden betrokken.	De Voedselvisie 2020-2023 is op 1 februari 2021 door uw Staten vastgesteld. De Uitvoeringsagenda Voedselvisie 2021-2022 is door ons op 15 juni 2021 vastgesteld en aan uw Staten toegezonden. Om dit te realiseren wordt het instrumentarium ingezet op: gebiedsgericht werken, samenwerkend netwerken, kennis- en datadeling en innovatie. Meer Voedselvisieactiviteiten zijn te bekijken op: https://www.boerenbusinessinbalans.nl/. Met betrekking tot de biologische bollenteelt constateren wij dat de afzetmarkt zich steeds beter ontwikkelt en dat de knelpunten meer liggen op omschakeling naar biologische bollenteelt. Omschakeling is complex en risicovol. Wij richten onze inzet derhalve meer op de gehele sector om juist daar verduurzaming te stimuleren. Wij zetten in op de kennisdeling van biologische teelt met 'reguliere telers' en samenwerking van meerdere partijen: telers, broeierijen, onderwijs (waaronder het Clusiuscollege) en kennisinstellingen (waaronder Vertify) en waterschappen. De transitie van het voedselsysteem is er één van lange adem. In de transitieacademie werken ondernemers, studenten van verschillende opleidingsniveaus en (kennis) instituten samen aan de verduurzamingsopgaven in de landbouw. Binnen de transitieacademie richten we ons op (innovatie)kracht van de ondernemers, no regret-maatregelen en small wins, geven zelf het goede voorbeeld en vertellen wat goed gaat. De transitieacademie is tevens een plaats waar scholing en praktijk samenkomen, bijvoorbeeld in de living labs vanuit de projecten Biodivers Perspectief en Koolstofopslag of in het duurzame bloemkoolproject.

Recreatie en toerisme

Onze inzet is gericht op een betere spreiding van toeristen, zowel in tijd als in ruimte. Wij richten ons vooral op het stimuleren van cultuurtoerisme. Noord-Holland is immers een provincie met – ook buiten Amsterdam – een rijke cultuur, historie en aantrekkelijke evenementen. Wij stellen een recreatie- en toerismevisie op, die een overkoepelend perspectief biedt op de toekomst van recreatie en toerisme in onze provincie en op de vraag hoe we de unieke kwaliteiten van de verschillende locaties in onze provincie kunnen versterken.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De Visie recreatie en toerisme wordt in 2020 opgesteld. Hierin zal de koers die in het coalitieakkoord is verwoord, verder worden uitgewerkt. Ook zal het thema waterrecreatie hierin een plaats krijgen, op basis van de ambities die eerder zijn geformuleerd.	De visie Recreatie en Toerisme Noord-Holland 2030 is in 2020 opgesteld in nauwe samenspraak met onze partners. In juni 2021 is de visie door uw Staten vastgesteld. De ambitie voor 2030 luidt: 'Heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme'. Om deze ambitie te bereiken zien we vier opgaven die onderling nauw met elkaar verweven zijn, te weten (1) toenemende druk op natuur, landschap en omgeving, (2) de toenemende en veranderende vraag van de recreanten en toeristen, (3) het versterken van het toeristisch-recreatief aanbod en (4) het optimaal benutten van het bestaande aanbod; goed verbonden en bereikbaar. Na de zomer van 2021 geven we vorm aan de uitvoeringsparagraaf van de visie.

Investeringsbudget Landschapsversterking (voorheen Landschapsfonds)

In een dichtbevolkte provincie als Noord-Holland is ruimte voor rust en ontspanning hard nodig. Onze groene gebieden bieden daar volop mogelijkheden toe. Om in deze gebieden te blijven investeren stellen we een Landschapsfonds in.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
In 2020 bepalen wij hoe het Landschapsfonds kan worden vormgegeven zodat een scherp beeld ontstaat over de besteding van de middelen. We gebruiken Q2 en Q3 voor de inventarisatie en selectie van kansrijke projecten. In Q4 kan hierover worden gerapporteerd. De daadwerkelijke besteding kan dan vanaf 2021 plaatsvinden. Er worden in ieder geval middelen gereserveerd voor de liniedijken van de Stelling van Amsterdam.	Wij hebben uw Staten in het voorjaar van 2021 geïnformeerd over de globale verdeling van de middelen van het Investeringsbudget Landschapsversterking (IBLV; voorheen Landschapsfonds). Een deel van de middelen is gereserveerd voor de liniedijken van de Stelling van Amsterdam, een deel voor de Metropoolregio Amsterdam (versterking van de groene scheggen, waaronder de Westeinderscheg) en een deel voor Noord-Holland Noord (het BPL bij Noord-Kennemerland en Schagen, buitenpoort Castricum en verbetering beleving Oer-IJ). De verschillende onderdelen in het IBLV kennen ieder een eigen planning en voortgang. We sluiten zoveel mogelijk aan bij lopende processen/projecten. Besteding van de middelen start voor sommige onderdelen al in Q3 en Q4 2021, voor andere onderdelen zal dit de komende jaren plaatsvinden. Alle projecten zullen in het Programma Natuurnetwerk worden opgenomen, zodat uw Staten hier zicht op houden.

Recreatiegebieden

Onze recreatiegebieden moeten toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar blijven en er moet ruimte zijn voor recreatieve elementen en ondernemerschap. Tegelijkertijd dient de balans tussen recreatieve activiteiten en rust, stilte en natuurbescherming, geborgd te zijn. Recreatie mag niet leiden tot schade aan de wezenlijke kenmerken en waarden van de natuurgebieden. In de afgelopen tien jaar is er veel aandacht geweest voor een aantal voortdurende knelpunten in het bestuursmodel van de recreatieschappen. Wij willen deze knelpunten oplossen door scheiding van de beleidsvormings- en beheertaken die nu beide door Recreatie Noord-Holland N.V. worden uitgevoerd. Uitgangspunt hierbij is een blijvende betrokkenheid van de provincie bij de werkzaamheden van de recreatieschappen.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Binnen het gehele NNN, waaronder de recreatieschappen, wordt sinds 2019 gewerkt met het systeem van door de provincie uitgewerkte wezenlijke kenmerken en waarden, die de balans tussen natuur en recreatie moet borgen. Dit is verankerd in de door PS vastgestelde Provinciale Ruimtelijke Verordening. In 2020 bepalen we op welke wijze wij de scheiding tussen beleids- en beheertaken bij Recreatie Noord-Holland NV aanbrengen, waarna deze kan worden geëffectueerd. Plassenschap Loosdrecht wordt ondersteund door Recreatie Midden Nederland (RMN). Onder de noemer van 'RMN in transitie' wordt onderzoek gedaan naar nieuwe toekomstperspectieven. Er zullen verschillende varianten worden uitgewerkt en toegelicht. Daarbij hoort dat het Plassenschap nadenkt over de gevolgen van de verschillende varianten. In het najaar van 2020 worden vervolgens in nauw overleg met PS of – afhankelijk van het gekozen perspectief – door PS verdere besluiten genomen.	Om het bestuursmodel van de recreatieschappen te verbeteren hebben de algemene besturen van de recreatieschappen besloten een bestuursbureau van de recreatieschappen op te richten dat vanaf 1 januari 2022 gaat werken. Hiermee wordt invulling gegeven aan de scheiding tussen beleids- en beheertaken die in het coalitieakkoord is genoemd. Inmiddels is besloten dat Recreatie Midden-Nederland zal worden geliquideerd en dat de gemeente Wijdemeren het beheer in het Plassenschap Loosdrecht zal gaan verzorgen. In de aanloop naar deze besluitvorming zijn uw Staten betrokken via een hoorzitting over de recreatieschappen, waarbij verschillende experts hun visie op dit onderwerp hebben gegeven.

3.6 Openbaar bestuur, financiën en organisatie

Bestuur

Bestuurlijke vernieuwing

Samenwerking met onze partners – overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en bewoners – is vanzelfsprekend. Ook in eigen huis willen we een transparante en inclusieve bestuurscultuur. We betrekken PS meer bij het proces van beleidsontwikkeling. We maken, in nauw overleg met PS, een agenda voor bestuurlijke vernieuwing en burgerparticipatie. Een werkgroep zal voorstellen doen voor verbetering van de samenwerking binnen PS en met het college, en het besluitvormingsvormingsproces toegankelijker maken. Daarnaast stellen we een Commissie maatschappelijke trends en ontwikkelingen in, waarin het college hierover met PS van gedachten kan wisselen.

Portefeuillehouders: Ilse Zaal, Arthur van Dijk en Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
De agenda voor bestuurlijke vernieuwing en burgerparticipatie richt zich op een viertal activiteiten: 1. Samenwerking met onze partners; 2. Vormgeven van burgerparticipatie bij provinciaal beleid en de nieuwe omgevingsverordening; 3. Instellen van een Statenwerkgroep om de samenwerking tussen GS en PS te optimaliseren; 4. Instellen van een Statenwerkgroep trends en ontwikkelingen. Vanuit PS zijn de Statenwerkgroepen inmiddels van start gegaan. De Agenda Bestuurlijke Vernieuwing wordt in 2020 verder uitgewerkt en met de Staten afgestemd. De Agenda leent zich voor behandeling volgens het BOB-model. De concept Agenda wordt voor het zomerreces met de Statenwerkgroepen besproken.	De Agenda Bestuurlijke Vernieuwing en Participatie (hierna: Agenda) is in 2020 uitgewerkt. De concept-agenda is op 18 januari 2021 besproken in de commissie EFB en is vervolgens definitief door ons vastgesteld. In de Agenda wordt een aantal activiteiten benoemd en aangekondigd die zich richten op samenwerking; met partners en tussen het college en Provinciale Staten. Maar ook activiteiten die het vergroten van participatie tot doel hebben komen in de Agenda aan bod. De eerdergenoemde vier activiteiten (zie kolom hiervoor) komen op deze wijze alle aan de orde in de Agenda. Inmiddels is er de nodige voortgang te melden op enkele onderdelen uit de Agenda. Om de samenwerking met partners te structureren wordt in verschillende regio's gewerkt aan regionale samenwerkingsagenda's. Dit instrument is in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 geïntroduceerd. Bij voldoende draagvlak in de regio stellen we de komende jaren met onze partners nieuwe regionale samenwerkingsagenda's op en versterken we de onderlinge samenwerking. Uw Staten worden over deze agenda's geïnformeerd. In het voorjaar van 2021 heeft het college ingestemd met de regionale samenwerkingsagenda van de Gooi en Vechtstreek. De samenwerkingsagenda van Zuid-Kennemerland is ook ver gevorderd. In MRA-verband loopt nu een traject om te komen tot nieuwe bestuurlijke samenwerkingsafspraken. Daarin worden de aanbevelingen uit een eerdere evaluatie naar MRA-samenwerking meegenomen. Om de samenwerking tussen uw Staten en ons college te verbeteren is een Statenwerkgroep opgericht. Deze werkgroep heeft zich onder meer beziggehouden met de toepassing van het BOB-model. De werkgroep is drie keer bijeen geweest en heeft inmiddels de werkzaamheden beëindigd. Reden daarvoor is dat men heeft geconcludeerd dat de samenwerking tussen GS en PS en de werkwijze verbeterd zijn. Ten aanzien van trends en ontwikkelingen kan gemeld worden dat uw Staten kort na aantreden in 2019 een themabijeenkomst hebben georganiseerd over toenemende tegenstellingen. Een Statenwerkgroep trends en ontwikkelingen is evenwel niet ingesteld en er zijn ook geen nieuwe initiatieven vanuit de Staten genomen om trends in beeld te brengen. In de komende periode zal een aantal andere activiteiten uit de Agenda verder worden opgepakt die het vergroten van participatie tot doel hebben. Zo is een Statenwerkgroep participatie ingesteld en wordt een digitaal participatieplatform ontwikkeld (zie verder hieronder bij het onderdeel inwonersparticipatie). Een ander voornemen uit de Agenda betreft het vergroten van kennis over participatie binnen de ambtelijke organisatie. Momenteel houdt een ambtelijke werkgroep zich bezig met het opzetten van initiatieven om de kwaliteit van de participatie te verhogen. Deze initiatieven worden ondergebracht in een Plan van Aanpak. Een groot gedeelte van de initiatieven gaat om het verhogen van de kwaliteit van de uitvoering van participatie en is zodoende ondergebracht bij het ambtelijk apparaat. Zo wordt er gezocht naar een methodologie om de kwaliteit van participatie te verhogen, worden medewerkers getraind om participatietrajecten beter te kunnen uitdenken en begeleiden en gaat er gebruik worden gemaakt van een digitaal platform. Daarnaast wordt een aantal uitgangspunten geformuleerd over waarom de provincie Noord-Holland aan participatie doet, hoe dat gedaan wordt en wat dit betekent voor de rol van volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren. Deze uitgangspunten worden op termijn ook besproken in de Statenwerkgroep Participatie.

Inwonersparticipatie

Wij vergroten de participatie van bewoners, bijvoorbeeld door middel van bewonerspanels. Hierbij maken we vooraf steeds goede afspraken over inbreng en vorm, zodat duidelijk is wat iedereen kan verwachten en waar de grenzen liggen.

Portefeuillehouder: Arthur van Dijk

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Onder de Omgevingswet is participatie verplicht bij een aantal wettelijke instrumenten. Het kabinet organiseert hierover in 2020 een conferentie voor overheden in Noord-Holland. Bij de provinciale omgevingsvisie is participatie toegepast, dit wordt in 2020 geëvalueerd. Als programma's en projectbesluiten aan de orde zijn zal participatie in de vorm van maatwerk worden toegepast. Ten aanzien van de Omgevingsvergunning wordt in 2020 in beeld gebracht bij welke type vergunning de provincie participatie van belang acht en wordt tevens een handreiking voor initiatiefnemers ontwikkeld. Ook in de nieuwe communicatiestrategie legt de provincie de nadruk op het in gesprek gaan met onze inwoners. De provincie gaat zowel online als offline continu in gesprek, bijvoorbeeld via sociale media, tijdens door de provincie gesponsorde evenementen en door op bezoek te gaan op scholen. We vergroten de participatie van bewoners, bijvoorbeeld door middel van inwonerspanels, participatie-campagnes en (online) platforms. Inwoners krijgen zo meer invloed op het beleid van de provincie. We zetten ons daarbij actief in om inwoners te bereiken die normaal minder snel zullen deelnemen aan traditionele participatietrajecten, zoals jongeren, mensen met een beperking, lageropgeleiden en Noord-Hollanders met een andere culturele achtergrond. De afdeling Communicatie zal aan de organisatie meer expertise aanbieden op het gebied van burgerparticipatie. Voorstellen hiervoor worden verder uitgewerkt in de communicatiestrategie, die in de eerste helft van 2020 aan Provinciale Staten wordt aangeboden. Hierbij zal worden samengewerkt met de Statenwerkgroep burgerparticipatie. Samen met deze Statenwerkgroep zal in het najaar van 2020 ook een conferentie over burgerparticipatie worden georganiseerd.	De nadruk in onze communicatieaanpak ligt op het in gesprek zijn met de inwoners. Online monitoren we via de newsroom wat er leeft en speelt en gaan we het gesprek aan. Dit doen we ook via onze regionale facebookpagina's en onze website. Via het scholierenprogramma komen we in contact met scholieren en docenten. Fysieke bijeenkomsten en veel gesponsorde evenementen waren vanwege corona niet of slechts beperkt mogelijk, maar via online alternatieven konden veel participatietrajecten wel doorgaan. In sommige gevallen werden door deze digitale mogelijkheden ook meer of andere doelgroepen betrokken. Digitale participatie willen we in de toekomst blijven inzetten en hiervoor gaan we ook andere mogelijkheden onderzoeken. Via de Provinciedeal Digitale Democratie starten we een pilot met het digitale participatieplatform OpenStad. Als de pilot positief verloopt, blijven we gebruik maken van dit platform voor participatie bij verschillende projecten. De communicatiestrategie is begin 2021 door uw Staten vastgesteld. Eén van de ambities is om vanuit onze afdeling Communicatie meer expertise te bieden op het gebied van burgerparticipatie. We hebben daarom een eerste training georganiseerd voor alle communicatieadviseurs. Een verdieping hierop ontwikkelen we nadat we de uitgangspunten voor burgerparticipatie samen met de Statenwerkgroep burgerparticipatie hebben uitgewerkt. In het najaar van 2021 is dit besproken met de Statenwerkgroep. Vanwege corona kon de conferentie over burgerparticipatie niet worden georganiseerd. In de afgelopen periode zijn veel stappen gezet. Ook zijn bestaande onderzoeken benut, waarmee de wensen van inwoners met betrekking tot burgerparticipatie meegenomen zijn in onze plannen voor burgerparticipatie. Omdat participatie onder de Omgevingswet verplicht wordt bij een aantal wettelijke instrumenten, wordt ambtelijk op dit moment uitgewerkt hoe dit vorm moet krijgen. Zo onderzoekt een ambtelijke projectgroep welke stappen nodig zijn om tot een gedegen projectbesluit te komen en hoe participatie al in een vroeg stadium gedaan kan worden op een passende manier. Bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied wordt verkend welke participatie nodig is bij de aanvraag van een omgevingsvergunning door een initiatiefnemer. We werken aan een handreiking voor initiatiefnemers. Deze is naar verwachting eind 2021 klaar. De evaluatie van de provinciale Omgevingsvisie is in maart 2020 afgerond en juni 2020 gedeeld met uw Staten.

Bestuurskracht

Soms is een gemeentelijke herindeling wenselijk om voldoende bestuurlijke en ambtelijke slagkracht te ontwikkelen. Deze afweging moet zoveel mogelijk door gemeenten zelf worden gemaakt. De kwaliteit van het openbaar bestuur is daarbij van belang. Als de bestuurskracht en de democratische legitimiteit in gevaar komen, gaan wij hierover in gesprek met de desbetreffende gemeenten en de minister van BZK.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
Er vindt regelmatig bestuurlijk overleg plaats met de gemeenten. Gemeenten kunnen op grond van de 'Uitvoeringsregeling Versterken bestuurskracht' subsidie krijgen voor bestuurskrachtonderzoeken, evaluaties en regionale bijeenkomsten van raadsleden. Wij adviseren gemeenten over de Wet Arhi. Bij herindelingen geeft de provincie haar zienswijze aan de minister van BZK op de door de betrokken gemeenteraden vastgestelde herindelingsadviezen. Amsterdam-Weesp, Beemster-Purmerend en Heerhugowaard-Langedijk willen fuseren per 2022. Wij leggen de provinciale zienswijzen aan PS ter bespreking voor alvorens deze vast te stellen. We zijn van plan de trage voortgang in de oplossing van bestuurskrachtproblemen in Zaanstreek-Waterland met de regio te bespreken en mogelijk het Ministerie van BZK daarbij te betrekken.	Met gemeenten in Zaanstreek- Waterland en West-Friesland hebben wij bestuurlijke overleggen gevoerd over hun bestuurskracht en duurzame bestuurlijke toekomst. Eind 2021 zal dit naar verwachting in de regio Alkmaar ook gebeuren. In Zaanstreek-Waterland wordt ingezet op het opstellen van een regionaal perspectief op samenwerking. Dit mede naar aanleiding van de hulpvraag van Landsmeer aan ons college over hun bestuurlijke toekomst en onze zorgen over de bestuurskracht van een aantal gemeenten uit deze regio. Daarnaast ondersteunen wij gemeenten ten aanzien van hun bestuurskracht. Gemeenten blijven daar zelf verantwoordelijk voor. In 2021 hebben we middelen beschikbaar gesteld, zodat gemeenten gebruik kunnen maken van de Uitvoeringsregeling versterken bestuurskracht. Mede vanuit het oogpunt van ondersteunen en kennisdelen zijn wij opdrachtgever voor het onderzoek naar 'Bestuurlijke regionale ecosystemen Noord-Holland Noord'. Deelname van de regio Noord-Holland Noord (NHN) in combinatie met het opdrachtgeverschap maakt het mogelijk dat wij samen met de regio uitvoering kunnen geven aan versterking van de samenwerking in NHN. Eerder dit jaar hebben wij een rol gespeeld in de bemiddeling van het geschil over de grenscorrectie tussen de gemeenten Gooise Meren en Weesp. Het geschil is opgelost. In het najaar van 2021 verwachten wij een verzoek tot grenscorrectie tussen Hoorn en Koggenland per 2022. Per 2022 gaan de gemeenten Weesp en Amsterdam, Beemster en Purmerend en Heerhugowaard en Langedijk een bestuurlijke fusie met elkaar aan. De provinciale herindelingsadviezen zijn in 2020 voorgelegd aan uw Staten en door ons vastgesteld. Tot slot starten we met de actualisatie van het beleidskader 'bestuurskrachtige regio's in Noord-Holland' (2013).

Regionale samenwerking

Steeds meer vraagstukken hebben een gemeente-overstijgend of regionaal karakter. Gemeenten en provincie werken dan regionaal of gebiedsgericht samen, zoals in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) of binnen gebiedsprogramma's. Wij ondersteunen deze regionale en gebiedsgerichte samenwerking en willen nog nadrukkelijker de verbindende schakel zijn tussen de MRA en Noord-Holland Noord.

Portefeuillehouders: Arthur van Dijk en Ilse Zaal

Status:	
Te ondernemen acties/activiteiten	**Stand van zaken 2021**
De provincie Noord-Holland heeft zitting in alle bestuurlijke gremia van de MRA-samenwerking (te weten de Regiegroep, de Agendacommissie en de Platforms van portefeuillehouders). Noord-Holland is, samen met de gemeente Amsterdam, de belangrijkste financier van de MRA. Ook levert de provincie een flinke ambtelijke inzet binnen de lopende beleidsprogramma's. Van daaruit zorgt de provincie ervoor dat belangrijke MRA-koersdocumenten, zoals de nieuwe MRA Agenda 2.0, logisch aansluiten bij provinciaal beleid. Noord-Holland was mede-opdrachtgever van de in 2019 uitgevoerde MRA-evaluatie en zorgt voor implementatie van de aanbevelingen. De voortgang met betrekking tot de aanbevelingen van de MRA-evaluatie wordt in Q2 behandeld, in de commissie RKW alsmede in PS plenair. De MRA Agenda 2.0 is in conceptvorm op 27 november 2019 besproken in de commissie RKW en op 16 december 2019 in PS.	In de eerste helft van 2021 is met de commissie EFB en in uw Staten gesproken over de nieuwe 'governance' van de MRA, en zijn door het MRA-bureau enkele presentaties en discussiebijeenkomsten georganiseerd, waar ook door Statenleden aan is deelgenomen. In de tweede helft van 2021 zullen de samenwerkingsafspraken in meer uitgewerkte vorm aan uw Staten worden voorgelegd. De gebiedsgerichte en regionale samenwerking krijgt op verschillende manieren vorm in de bestuurlijke (sub)regio's. In sommige regio's is er inmiddels een bestuurlijk vastgestelde regionale samenwerkingsagenda met de provincie, zoals in de ***Gooi en Vechtstreek*** en in ***Zuid-Kennemerland***. In andere regio's krijgen die nu gestalte, bijvoorbeeld in de regio Alkmaar en De Kop. Dan zijn er ook regio's waarin de gemeenten werken aan een propositie van de aanpak van regionale opgaven met partners, zoals in Zaanstreek-Waterland, of waar de focus nu ligt op het uitvoeren van het Pact 7.1 van Westfriesland. Tegelijkertijd wordt op tal van beleidsterreinen opgavegericht samengewerkt, zoals met de strategische samenwerkingsagenda mobiliteit tussen de gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland en IJmond en de provincie (vaststelling najaar 2021) of met West-Friesland. In de regio Amstelland-Meerlanden stelden we samen een gezamenlijk ontwikkelperspectief en uitvoeringsprogramma voor de Westeinder- en Amstelscheg op. Ook werken we samen aan grote woningbouw ontwikkelingen en de (regionale) bereikbaarheid, zoals het stationsgebied van Hoofddorp. De samenwerking met Amsterdam krijgt twee keer per jaar extra bestuurlijke aandacht via college-ontmoetingen, waarbij met de kaart in de hand de samenwerkingstrajecten worden besproken en aanvullende afspraken worden gemaakt.

Vanuit de regionale bestuurskracht stimuleren wij ook de onderlinge samenwerking tussen gemeenten in de regio. De regionale samenwerking van gemeenten binnen het Pact van Westfriesland, De Focusagenda van Alkmaar, de Kennemeragenda en het Regioakkoord van de Kop zijn hier voorbeelden van. Daarnaast bestaan er diverse vormen van regionaal en gebiedsgericht werken waar de provincie ook aan deelneemt. De opgave staat daarbij centraal en de schaal waarop de opgaven opgepakt moeten worden, kan variëren. Zo zijn er voorbeelden van samenwerkingsagenda's tussen provincie en gemeente (Zaanstad en Den Helder), tussen de provincie en de regio (De Kop Werkt!) en met regionale partners (Oostelijke Vechtplassen, Noordzeekanaalgebied, IJsselmeerkust).	

Ondermijning en weerbaarheid

Ondermijning van het openbaar bestuur door georganiseerde criminaliteit raakt het fundament van de democratische rechtsorde. Wij blijven strijden tegen alle vormen van ondermijning en stellen hiervoor middelen beschikbaar.

Portefeuillehouder: Arthur van Dijk

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Deze ambitie wordt in het voorjaar van 2020 uitgewerkt in een Agenda Weerbaar NH. De Agenda vormt de leidraad voor het provinciaal handelen in deze coalitieperiode. Een van de aspecten – ook al benoemd in de programmabegroting 2020 – is de quick scan weerbaarheid van gemeenten. Deze zal een plaats krijgen in de Agenda. Dat geldt ook voor de aanpak van de eigen weerbaarheid. In de Agenda wordt ook aandacht besteed aan de wijze waarop de voortgang inzichtelijk wordt gemaakt voor PS. Het voornemen is om de Staten ten minste jaarlijks te informeren over de voortgang. De Agenda Weerbaar NH leent zich voor behandeling volgens het BOB-model. De concept-Agenda Weerbaar NH kan in het voorjaar 2020 met de betreffende Statencommissie worden besproken.	De Agenda Weerbaar NH is voorjaar 2020 in concept met de Statencommissie EFB besproken en vervolgens op 7 juli 2020 door ons vastgesteld. Hoofddoel van de Agenda is om binnen de geografische grenzen van Noord-Holland de weerbaarheid te vergroten. Dat doel streven we via drie actielijnen na: (1) vergroten interne weerbaarheid, (2) inzet eigen beleidskracht en (3) vergroten lokale weerbaarheid. Binnen deze lijnen werken we aan diverse activiteiten. Zo is in maart 2021 ten behoeve van het zicht op de eigen weerbaarheid een quick scan provinciale weerbaarheid opgeleverd. De aanbevelingen van de scan vormen de opmaat voor het actieplan interne weerbaarheid. Wat betreft de eigen beleidskracht is onder andere ingezet op een handreiking informatiegericht handelen vakantieparken, die samen met en voor gemeenten is opgesteld. De vergroting van de lokale weerbaarheid krijgt naast andere activiteiten vorm door de uitrol van de quick scans lokale weerbaarheid die eind 2020 is gestart en doorloopt tot medio 2022. De Agenda loopt tot en met 2023. Binnen die termijn zullen alle gemeenten van de RIEC-regio Noord-Holland een quick scan lokale weerbaarheid opgeleverd krijgen. Enkele activiteiten uit de Agenda, waaronder de uitrol van de quick scans voor gemeenten, hebben vanwege corona wel vertraging opgelopen. Toch verwachten wij dat de Agenda binnen de gestelde termijn uitgevoerd kan worden. Via een jaarlijks bericht informeren wij uw Staten over de voortgang van de uitvoering van de Agenda. Op die manier houden uw Staten zicht op de uitvoering en kan worden bijgestuurd. Het eerste voortgangsbericht is dit voorjaar aangeboden aan uw Staten en besproken met de commissie EFB in september 2021.

Europa

Veel Europese wet- en regelgeving werkt door in onze provincie. Wij hebben de afgelopen jaren veel inzet gepleegd in Europa en ons daarmee een positie verworven. Dat levert (financiële) kansen op die we willen verzilveren, bijvoorbeeld op de beleidsterreinen milieu, landbouw, energie en klimaatbeleid. We reserveren middelen voor de cofinanciering van Europese projecten. Daarnaast werken wij samen in IPO-verband en met het Rijk om Europese besluitvorming, waar mogelijk, te beïnvloeden en onze kansen te vergroten.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Het jaar 2020 zal gebruikt worden om een nieuwe Europastrategie op te stellen. We betrekken PS nadrukkelijk bij het proces van beleidsontwikkeling; het proces voor de inhoud van de strategie zal verlopen volgens het BOB-model. Vaststelling van de Europastrategie vanaf 2021 vindt plaats in het laatste kwartaal van 2020. In april vindt een BOT-overleg plaats met de commissie EFB. De uitkomsten van het BOT-overleg worden benut om de kaders voor de Europastrategie vast te stellen. De Europastrategie wordt eind 2020 aan PS ter vaststelling aangeboden. Ook nemen wij actief deel aan de onderhandelingen voor het Programma Kansen voor West 3 en is Noord-Holland mede lidstaatvertegenwoordiger in de Europese stuurgroepen voor de onderhandelingen voor de toekomstige Interreg programma's: 2 Zeeën en het Noordzeeregioprogramma, om aanspraak te maken op middelen voor innovatieve en duurzame projecten uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Vervolgens worden Noord-Hollandse projecten ingediend en gefinancierd met EU-middelen en provinciale cofinanciering. De besluitvorming voor het programma Kansen voor West 3 (KVW3) gebeurt in G4/P4-verband en in twee fases. Begin maart is de Regionale Innovatie Smart Specialisation Strategy (RIS3) door de colleges van de acht partners vastgesteld. De RIS3 vormt de basis voor het Operationeel Programma KVW3 dat naar verwachting eind dit jaar door de colleges van G4/P4 wordt vastgesteld. PS zijn geïnformeerd over de consultatie voor de RIS3, die plaatsvond in 2019, en de vaststelling van de RIS3 in maart 2020. PS zal ook worden geïnformeerd over het Operationeel Programma KVW3. Gedeputeerde Van der Hoek is lid van het Comité van de Regio's en de daaronder vallende commissie NAT (de commissie natuurlijke hulpbronnen). In deze commissie ligt de komende periode onze focus op de onderwerpen het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB), het voedselbeleid (nieuwe EU-boer-tot-bord strategie) en op duurzaam toerisme. Bij het nieuwe GLB-beleid gaat het nadrukkelijk over thema's zoals klimaat, biodiversiteit en kringlooplandbouw. In de discussie over de EUboer-tot-bord strategie vragen wij actief aandacht voor samenwerking en innovatie gericht op de versterking van de agribusiness en duurzaamheid in de land- en tuinbouw, alsook voor de regionale agrifood clusters. Gedeputeerde Van der Hoek kan de rol van rapporteur vervullen op een dossier of wijzigingen in andere adviesrapporten aanbrengen om het Noord-Hollandse standpunt in Europese wetgevingsteksten in te brengen.	In het najaar van 2020 stelden wij de startnotitie vast met daarin een aangepast proces voor de ontwikkeling van de nieuwe Europastrategie. Vanwege de eerste coronalockdown en de wisseling van de portefeuillehouder Europa was het onmogelijk om het BOB-model in 2020 te kunnen doorlopen. Aangezien de huidige strategie tot en met 2021 van kracht is en wij het belangrijk vinden om uw Staten intensief te betrekken, is besloten om de vaststelling van de nieuwe strategie een jaar uit te stellen. In februari 2021 vond het BOT-overleg met uw Staten plaats en in mei 2021 ons themaberaad. De uitkomsten van deze bijeenkomsten hebben wij vastgesteld in een kaderstellende notitie. Deze notitie is in september 2021 in de commissie EFB besproken. De notitie bevat de thematische kaders van de Europastrategie. In het najaar van 2021 is de Europastrategie ter vaststelling aan uw Staten aangeboden. De voorbereidingen voor Kansen voor West 3 (KVW3) en de nieuwe Interreg programma's zijn in de laatste fase. Noord-Holland heeft actief deelgenomen aan deze voorbereidingen. Binnen KVW3 is van 2022-2027 voor Noord-Holland een bedrag van € 31.254.135,- (exclusief € 5.834.595,- Rijks cofinanciering) beschikbaar. Dit betekent dat Noord-Hollandse partijen de komende jaren (2022-2027) subsidie voor innovaties en duurzaamheid uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) kunnen aanvragen. Naar verwachting wordt in het vierde kwartaal van 2021 het Operationeel Programma KVW3 vastgesteld. In januari 2022 worden de eerste openstellingen van zowel KVW3 als Interreg verwacht. In tegenstelling tot voorgaande programmaperiodes is daarvoor geen provinciale cofinanciering beschikbaar. Reden daarvoor is dat de beschikbare middelen in de Reserve cofinanciering Europese projecten nodig waren om de oprichting van de ROM mogelijk te maken. Daarnaast heeft Noord-Holland op 15 februari 2021 € 9,6 miljoen REACT-EU middelen opengesteld. REACT-EU is onderdeel van het Europese Coronaherstelfonds (NextGeneration EU) en betekent voor Noord-Holland een verlenging van het EFRO-programma Kansen voor West 2. De middelen sluiten daarmee goed aan op zowel ons coalitieakkoord als de doelen van NextGeneration EU: bevordering van het crisisherstel in de context van de COVID-19-pandemie en de voorbereiding van een groen, digitaal en veerkrachtig herstel van de economie. Bij de openstelling is voor € 19,4 miljoen aangevraagd. Later dit jaar volgt een rapportage over alle projectaanvragen bij KVW2. Gedeputeerde Zaal is de heer Van der Hoek opgevolgd als lid van het Comité van de Regio's (CvdR) en de commissie NAT. Binnen het CvdR heeft Noord-Holland zich namens de Nederlandse delegatie hard gemaakt voor de verduurzaming van het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB). Ons ambtelijke Europateam houdt de kansen op een rapporteurschap op het gebied van land- en tuinbouw nauwlettend in de gaten. Gedeputeerde Loggen werd in oktober 2020 gekozen tot president van de Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR). In die functie drong hij er bij de verantwoordelijke leden van de Europese Commissie en bij leden van het Europees Parlement op aan dat de lidstaten zouden worden verplicht lokale en regionale overheden te betrekken bij de opstelling en uitvoering van de Recovery & Resilience Facility (het Europese covid-herstelfonds) en de Brexit Adjustment Reserve (die de eerste economische klappen van de Brexit moet opvangen). Dit pleidooi vond gehoor in Brussel.

Interne organisatie

Goed werkgever- en opdrachtgeverschap

Wij staan voor goed werkgever- en opdrachtgeverschap. Onze ambtelijke organisatie wil een afspiegeling zijn van de Noord-Hollandse samenleving. Duurzaamheid, diversiteit en eerlijke arbeidsvoorwaarden zijn onze uitgangspunten; deze dragen we uit en dat verwachten we ook van organisaties waarbij we direct betrokken zijn, zoals onze verbonden partijen. Waar nodig gaan we het gesprek hierover aan.

Inkoop, aanbestedingen en klimaatneutrale organisatie

We moderniseren ons inkoop-, aanbestedings- en aandeelhoudersbeleid. De afgelopen jaren hebben wij fors ingezet op social return bij provinciale aanbestedingen. Wij zetten dit voort en leggen hierbij nadrukkelijk de koppeling met diversiteitsbeleid. Onze ambitie is om de provinciale organisatie in 2030 klimaatneutraal te laten zijn. We onderzoeken wat daarvoor nodig is en stellen hiervoor middelen beschikbaar.

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Goed werkgever- en opdrachtgeverschap Binnen de ambtelijke organisatie is 'goed werkgeverschap en eigentijdse arbeidsverhoudingen' één van de pijlers van het strategisch HR-beleid. Onder deze noemer wordt gewerkt aan diverse thema's, waaronder diversiteit en inclusiviteit en ontwikkel- en loopbaanmogelijkheden. Naar verwachting in het tweede kwartaal van dit jaar zullen wij de Staten nader informeren over de wijze waarop wij uitvoering geven aan dit onderdeel van het coalitieakkoord, en de komende tijd met onze verbonden partijen in gesprek gaan over welke stappen ze hierin kunnen zetten. *Modernisering aanbestedingsbeleid* In Q2 2020 wordt begonnen met het proces om te komen tot een modern aanbestedingsbeleid. In dit proces worden vertegenwoordigers uit de relevante onderdelen van de organisatie betrokken, zodat het aanbestedingsbeleid aansluit bij de opgaven van de organisatie waarvoor opdrachten in de markt gezet zullen worden. Door draagvlak te creëren binnen de hele organisatie kunnen actuele thema's als energietransitie, duurzaamheid, circulariteit en mensenrechten stevig(er) verankerd worden in het aanbestedingsbeleid en kunnen concrete doelstellingen op deze gebieden worden geformuleerd en gerealiseerd. GS besluiten hierover, maar het is nog niet duidelijk wanneer besluitvorming plaatsvindt. Het inkoopbeleid moet in ieder geval voor het eind van 2020 gereed zijn.	*Goed werkgever- en opdrachtgeverschap* In september 2020 hebben we uw Staten geïnformeerd over het HR-beleid van de provincie en wat dit betekent voor haar rol van werkgever. We blijven investeren in het aantrekken en behouden van (jong) talent, door onder andere het aanbieden van diverse traineeprogramma's. Daarnaast zijn diversiteit en inclusie verder geïntegreerd in het (strategisch) HRM-beleid. In de Nota Verbonden partijen 2020 is opgenomen dat de provincie regelmatig met de verbonden partijen in gesprek gaat over de stappen die deze partijen zetten op het gebied van diversiteit en eerlijke arbeidsvoorwaarden. *Modernisering aanbestedingsbeleid* In april 2021 is het nieuwe inkoopbeleid door ons vastgesteld. Het nieuwe beleid is opgebouwd rond de volgende thema's: • circulair inkopen; • klimaatneutraal inkopen; • sociaal inkopen; • ethisch inkopen. Sinds de vaststelling is de werkwijze rond het inkoopproces aangepast en worden de thema's meegenomen bij de aanbestedingen. Er wordt nog gewerkt aan het inrichten van het ketenproces dat leidt tot nieuwe aanbestedingen, met als doel om zo vroeg mogelijk in het proces de inkoopthema's mee te kunnen nemen. Hoe eerder dit gebeurt, hoe meer keuzemogelijkheden er zijn. Daarnaast wordt er in de komende tijd gewerkt aan het implementeren van instrumenten die het maatschappelijk verantwoord inkopen ondersteunen.

Social Return In november 2019 hebben wij besloten om social return met ingang van 1 januari 2021 toe te voegen als contractvoorwaarde aan infrastructurele projecten met een opdrachtwaarde hoger dan € 150.000,-, en aanbestedingen van diensten met een opdrachtwaarde hoger dan € 214.000,-, ongeacht de aanbestedingsvorm, en met een contractduur langer dan zes maanden. Dit omvat een toevoeging van naar schatting twintig aanbestedingen op jaarbasis. Hieraan wordt vanaf 1 januari 2020 invulling gegeven. Er wordt onderzocht of opdrachten zich lenen om als 'voorbehouden opdracht' (conform artikel 2.82 Aanbestedingswet) aan te besteden. Er zal ook onderzoek worden gedaan naar het toepassen van social return bij subsidies; na positieve bevinding wordt dit ook uitgevoerd. *Klimaatneutrale organisatie* In 2019 is een routekaart gemaakt om de provinciale huisvestingspanden energieneutraal te maken. De uitvoering van de routekaart is gereed in 2028. De huisvestingspanden zijn dan gasloos en de verbruikte elektriciteit wordt zelf opgewekt. Voor het wagenpark is ook een routekaart opgesteld om het wagenpark emissieloos te maken. De uitvoering van deze routekaart is gereed in 2027. PS zullen in april 2020 geïnformeerd worden over de uitvoering van de beide routekaarten.	*Social return* In het voorjaar van 2022 vindt de volgende periodieke rapportage plaats via de één oogopslag (1 A4). In 2023 wordt de uitvoering van het socialreturnbeleid herijkt. De verruiming van het socialreturnbeleid heeft er toe geleid dat het aantal lopende contracten met deze verplichting is gestegen van 41 in 2020 naar 72 in 2021. Eind 2020 is een nieuwe website gelanceerd. De site helpt onze contractpartners op weg met een greep uit de mogelijkheden om aan de socialreturnverplichting te voldoen en geeft inspirerende praktijkvoorbeelden. De voorziene update van de site voor eind 2021 wordt verplaatst naar eerste kwartaal 2022 gezien het feit dat de fysieke ontmoeting met kandidaten op dit moment beperkt mogelijk is door de coronacrisis. Daarnaast biedt de site ook onze eigen organisatie een inkijk in de mogelijkheden van bijvoorbeeld sociaal inkopen. We willen groeien in onze rol van sociaal opdrachtgever en onderzoeken daartoe of, naast social return, opdrachten zich bijvoorbeeld lenen om als 'voorbehouden opdracht' (conform artikel 2.82 Aanbestedingswet) aan te besteden. Het onderzoek naar de mogelijkheden of opdrachten zich kunnen lenen als 'voorbehouden opdrachten' is in uitvoering. Het nader toepassen van social return bij subsidies is nog niet gestart. *Klimaatneutrale organisatie* Uw Staten zijn in maart 2020 geïnformeerd over de uitvoering van de routekaarten. De routekaart energieneutrale huisvestingspanden verloopt volgens planning. Alle huisvestingspanden zijn, conform routekaart, in 2028 energieneutraal. De Routekaart emissieloos wagenpark ligt eveneens op schema. In 2020 zijn de GS-voertuigen vervangen door 1X vol elektrisch en 3 hybride voertuigen. In 2021 worden alle poolauto's vervangen door elektrische voertuigen en wordt een proef gestart met een elektrisch weginspecteurvoertuig en een waterstofvoertuig. Het wagenpark is in 2027 emissieloos.

Sponsoring

Wij kunnen een sponsorbijdrage verlenen aan publieksevenementen die een Noord-Hollands karakter, een bovenregionale uitstraling en een grote zichtbaarheid hebben. Hierbij richten we ons op publieksevenementen die aansluiten bij onze kerntaken. Onze sponsorbijdrage richt zich bij voorkeur op het realiseren van een maatschappelijk doel, zoals verduurzaming of participatie.

Portefeuillehouder: Ilse Zaal

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij kunnen een sponsorbijdrage verlenen aan publieksevenementen die een Noord-Hollands karakter, een bovenregionale uitstraling en een grote zichtbaarheid hebben. Hierbij richten we ons op publieksevenementen die aansluiten bij onze kerntaken. Onze sponsorbijdrage richt zich bij voorkeur op het realiseren van een maatschappelijk doel, zoals verduurzaming of participatie. In oktober zijn de concept uitgangspunten voor evenementensponsoring besproken in PS en in november 2019 hebben GS het definitieve sponsorbeleid 2020-2023 vastgesteld. Het BOB-model is hierbij toegepast. PS zal jaarlijks een voortgangsrapportage ontvangen over de duurzaamheidsmaatregelen die de gesponsorde evenementen invoeren. In 2022 vindt een evaluatie van de doelstellingen en de resultaten van evenementensponsoring plaats. In 2023 wordt weer een voortgangsrapportage opgeleverd.	We hebben onze reguliere uitgangspunten evenementensponsoring 2020-2023 in augustus 2020 en maart 2021 uitgebreid met tijdelijk verruimde sponsorvoorwaarden. Vanwege corona konden veel evenementen in 2020 niet doorgaan of zij moesten in een andere vorm plaatsvinden (bijvoorbeeld virtueel of met minder bezoekers). We willen meer evenementen die wel plaatsvinden eenmalig financieel ondersteunen en helpen om verder te verduurzamen. Vanaf 1 juni 2021 tot en met 1 januari 2022 is er ook aandacht voor de sponsoring van jongerenfestivals. We hopen dat deze verruimde regeling in 2022 niet langer nodig is. Regelmatig organiseren wij kennissessies voor evenementenorganisaties over verduurzaming van evenementen. Uw Staten zullen begin 2022 een voortgangsrapportage ontvangen over de duurzaamheidsmaatregelen die de gesponsorde evenementen in 2020 en 2021 hebben ingevoerd. Daarnaast ontvangen uw Staten jaarlijks een rapportage over verbetering van dierenwelzijn bij de gesponsorde evenementen.

Datastrategie

Door ICT-ontwikkelingen komen steeds meer data beschikbaar. Deze datastromen bieden kansen voor technologische, sociale en economische innovatie. Wij zijn daarom voorstander van een open-databeleid en maken provinciale data in beginsel openbaar toegankelijk. Ethisch gebruik, met respect voor privacy en veiligheid, is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Wij actualiseren de provinciale datastrategie en zorgen dat binnen de provinciale organisatie voldoende kennis over dit onderwerp beschikbaar is.

Portefeuillehouder: Edward Stigter

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij actualiseren in de komende jaren de provinciale datastrategie. De belangrijkste speerpunten zijn daarbij: • Open Dataplatform beschikbaar voor het publiceren van: – WOB-besluiten – Open Stateninformatie • Invoering Dataplatform t.b.v. Data initiatieven; eenmalige opslag en meervoudig (her)gebruik • Uitvoeren VU-opleidingsplan voor PNH-medewerkers – Verhogen kennisniveau datagedreven werken • Opleveren Integratieplatform t.b.v. samenwerken met derden m.b.v. gegevensuitwisseling Het Open Data-register wordt in mei 2020 opgeleverd, maar moet daarna nog gevuld worden met relevante data. Die planning is afhankelijk van het Open Data-beleid. Naar verwachting stellen wij het Open Data-beleid na het zomerreces vast. PS worden hierover geïnformeerd. De VU-opleiding start in 2020. Het doel van de opleiding is kennis aan te reiken en de bewustwording van de mogelijkheden van datagedreven werken te vergroten.	De Geactualiseerde Datastrategie 2021 – 2023 is op 28 juni 2021 door uw Staten vastgesteld. De ontwikkeling van het open dataregister is vertraagd, en wordt naar verwachting eind 2021 opgeleverd. De vertraging is opgelopen door uitval van de projectleider. Alle WOB-besluiten worden gepubliceerd op de publiekswebsite van PNH. Naar verwachting worden in het voorjaar van 2022 de eerste WOB-besluiten als open data aangeboden via PLOOI (Platform Open Overheidsinformatie). De pilot publicatie stukken in het kader van 'Jaagweg' loopt, eind 2021 wordt hierover gerapporteerd aan ons college.

Grond

De provincie is eigenaar van veel gronden. Deze gronden vertegenwoordigen een economische waarde en kunnen helpen om maatschappelijke doelen te realiseren. Wij vertalen de ambities van dit coalitieakkoord in ons grondbeleid.

Portefeuillehouder: Esther Rommel

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Wij optimaliseren ons pachtbeleid. In Q2 2020 nemen wij hierover een besluit dat ter kennisname aan uw Staten zal worden gezonden. Daarnaast wordt de onteigeningsprocedure onder de Omgevingswet anders vormgegeven. Zo vervalt het Koninklijk Besluit en krijgen PS de bevoegdheid tot het nemen van de onteigeningsbeschikking. Het voorstel is om PS in deze nieuwe procedure mee te nemen door middel van een technische briefing voor de Statencommissies Mobiliteit & Bereikbaarheid en Natuur, Landbouw & Gezondheid in september 2020. De besluitvorming 'lift mee' in de aanpassing van de Provinciale Omgevingsverordening.	Op 26 mei 2020 hebben wij het beleidsmatig kader vastgesteld voor de verpachting van de circa 1800 ha provinciale pachtgrond. Hiermee is de uitgifte van onze pachtgronden meer transparant en markconform geworden. Aanvullend hebben wij op 29 september 2020 besloten om onze pachtpercelen, die gelegen zijn binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (hierna: NNN), niet meer als landbouwgrond te verpachten, maar als gerealiseerde natuur. Met de verpachting van natuurgrond dragen wij actief bij aan de afronding van de NNN. In 2020 betrof het circa 300 hectare NNN. De overige 200 hectare NNN-pachtgrond komt aan bod wanneer de lopende pachtcontracten aflopen. Het (herhaalde) uitstel van de invoering van de Omgevingswet zorgt ook voor uitstel van de nieuwe onteigeningsprocedure. In recentelijke aanpassingen van onze Omgevingsverordening is het benodigde instrumentarium voor de nieuwe onteigeningsprocedure geregeld. In voorjaar 2022 staat de technische briefing aan uw Staten gepland.

Financiën

Onze begroting dient meerjarig structureel in evenwicht te zijn. Uitgangspunt is dat structurele uitgaven, structureel gedekt worden: nieuw beleid zal dus altijd meerjarig gedekt moeten zijn, en is dus uitsluitend mogelijk als sprake is van structureel hogere inkomsten of lagere lasten.

Het is belangrijk om voldoende weerstandsvermogen en -capaciteit te hebben, zodat financiële risico's kunnen worden opgevangen, zonder effect op de lopende begroting. De jaarlijkse begroting wordt opgesteld op basis van een actuele financiële planning. Uiteraard is er ruimte voor tussentijdse aanpassing van de begroting, zodat we kunnen inspelen op ontwikkelingen die voor Noord-Holland relevant zijn, zoals economische conjunctuur en beleid van het Rijk en de EU.
De Noord-Hollander draagt door middel van opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB) bij aan de provinciale begroting. De provinciale opcenten op de MRB worden niet verhoogd

Portefeuillehouder: Zita Pels

Status:

Te ondernemen acties/activiteiten	Stand van zaken 2021
Jaarlijks volgen wij hiervoor de vastgestelde planning-en-controlcyclus: in het voorjaar stellen wij de Kaderbrief op voor het jaar t+1 waarin het financieel kader is weergegeven en voorstellen voor nieuw beleid (of de taakstellingen) worden afgewogen binnen een structureel begrotingsevenwicht. De Kaderbrief leggen wij in de laatste PS-vergadering voor het zomerreces voor. Op basis van de Kaderbrief voor het jaar t+1 stellen wij de begroting voor dat jaar op, die wij begin september in ontwerp aan PS voorleggen. Na beantwoording van de vragen daarover leggen wij deze aan PS voor ter vaststelling in hun vergadering van november. Gedurende het jaar zijn er tenminste drie momenten voor wijziging van de begroting. Deze komen in maart, september en december aan de orde in PS. De jaarrekening over het jaar t-1 leggen wij aan PS voor in hun laatste vergadering voor het zomerreces. Dit doen wij in nauw overleg met de Rekeningencommissie. Standaard onderdeel van de begroting en jaarrekening vormt de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing waarin de geïdentificeerde risico's worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Het beleid ten aanzien van provinciale opcenten vergt geen actie. Met de aangegeven uitgangspunten houden wij rekening bij het opstellen van deze producten.	Wij hebben aan uw Staten jaarlijks conform de afgesproken planning de producten uit de planning-en-controlcyclus voorgelegd. Daarnaast hebben wij in overleg met uw Staten verbeteringen doorgevoerd ten aanzien van de indeling van de begroting. Zo is vanaf de begroting 2021 de programmaindeling aangepast om beter aan te sluiten op de prioriteiten van het coalitieakkoord. Vanaf de begroting 2022 zijn de onderliggende operationele doelen eveneens aangepast opdat duidelijker blijkt welke acties wij ondernemen om onze doelstellingen te realiseren. Ook de indicatoren zijn in de begroting 2022 aangescherpt. Op dit terrein is nog steeds ruimte voor verbetering en daarom gaan we ook voor de begroting 2023 en verder met uw Staten in gesprek hoe we de kwaliteit van de indicatoren op een nog hoger niveau kunnen krijgen, zodat deze ook beter aansluiten op onze doelen en daarmee de informatiewaarde van de begroting verbeterd wordt. Daarnaast werken wij hard aan het op peil houden van ons weerstandsvermogen. Wij monitoren het risicoprofiel van de provincie voortdurend en rapporteren daarover in de begroting en de jaarstukken. Het weerstandsvermogen voldoet op dit moment aan de norm en de verwachting is dat dat ook de komende jaren zo blijft.

HAARLEM, OKTOBER 2021

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland

Fotografie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
Xerox® Mediaservices

Haarlem, oktober 2021

TERM REVIEW

298547

Onderwerpen uit de Mid term review die tot de portefeuilles van de commissie NLG behoren

blz	
5	Leefbaarheid en Economie
8	Programma Tata Steel 2020-2050
8	Uitvoering onderdelen Programma Gezonde Leefomgeving
12	Leefbaarheid en Economie
16/17	Actieprogramma Klimaat: energiebesparing bedrijven
22	Datacenters
36	Vestigingsklimaat - alle commissies
39	Schone Lucht Akkoord
39/40	Milieudialogen
40	Leefbaarheidsfonds
40	Milieuzones
49	Stiltegebieden
44	Integraal Waterakkoord
44	Bodemdaling
45	Laag Holland
45	Verzilting
46	Biodiversiteit en Natuurnetwerk Nederland
46	Oppervlaktewater
47	Groen Kapitaal
48	Groene vrijwilligers
48	Faunabeheer en bestrijding invasieve exoten
49	Dierenwelzijn
49	Stiltegebieden
49	Dijkversterking
50	Investeringskader Waddengebied
51	IJsselmeerkust
51	duurzame Landbouw
52	Recreatie en toerisme
52	Investeringsbudget Landschapsversterking (voorheen Landschapsfonds)
52	Recreatiegebieden
61	Grond

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8141
Extern Zaak ID	772861
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	9.a
Omschrijving	Recreatie: Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
04102021 Aanbiedingsbrief Zienswijze 1e Begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht 2021.pdf
Bestuursvoorstel 1e begrotingswijziging 2021 LSD.pdf
20211020 Voordracht begrotingswijziging LSD.pdf
Brief aan PS over zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2021 van Plassenschap Loosdrecht e.o..pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021
PS-vergadering	13 december 2021

Toelichting

De provincie Noord-Holland is een deelnemer in het Plassenschap Loosdrecht e.o. Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regeling van het Plassenschap Loosdrecht e.o. wordt de 1ste begrotingswijziging 2021 aan raden en Staten van alle deelnemers voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten van Noord-Holland zullen 13 december a.s. een oordeel vormen over deze stukken.

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

Aan:
Aan de deelnemers van recreatieschap Plassenschap Loosdrecht
de raden en colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten: Stichtse Vecht, Utrecht, Wijdemeren, en de staten en het College van gedeputeerde staten van de provincie Utrecht en Noord-Holland.

TELEFOON
030 297 40 00

POSTADRES
Postbus 8058
3503 RB Utrecht

BEZOEKADRES
Archimedeslaan 6
3584 BA Utrecht

ONLINE
www.recreatiemiddennederland.nl
info@recreatiemiddennederland.nl

FINANCIEEL
IBAN NL68 BNGH 0285012290
BIC BNGH NL2G
BTW NL804162591B01
KvK 52394832

Ons kenmerk: Zf-213268 / UIT-216477
Uw kenmerk:
Referentie:
E-mailadres: secretariaat@recreatiemiddennederland.nl
Bijlage(n): 1
Onderwerp: 1e Wijziging Begroting Plassenschap Loosdrecht 2021

Utrecht, 5 oktober 2021

Geachte deelnemer aan recreatieschap Plassenschap Loosdrecht, geachte heer, mevrouw,

Bijgevoegd ontvangt u de 1e Begrotingswijziging Plassenschap 2021 die door het dagelijks bestuur in de vergadering van 13 september 2021 is opgesteld.

Toelichting

Binnen de begroting van Recreatie Midden-Nederland hebben enkele budget neutrale verschuivingen plaatsgevonden, die binnen de begroting van het Plassenschap Loosdrecht e.o. ook een verschuiving veroorzaken tussen de begrotingsposten 3a (doorbelaste personeelskosten) en 3b (doorbelaste apparaatskosten). Daarnaast zijn de financiële consequenties opgenomen van het nieuwe MJOP.

Het verwachte tekort kan worden gedekt uit de algemene reserve én heeft dus geen gevolgen voor de deelnemersbijdragen.

Zienswijze

In overeenstemming met de Wet gemeenschappelijke regelingen wordt u in de gelegenheid gesteld een zienswijze kenbaar te maken op de 1e Begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht 2021, voordat deze ter vaststelling wordt geagendeerd voor de vergadering van het algemeen bestuur (AB). Graag ontvangen wij uw (voorgenomen) zienswijze vóór 30 november 2021 zodat het AB uw zienswijzen kan betrekken in de besluitvorming.

Met vriendelijke groet,
namens het dagelijks bestuur,

Jitske Brand
Secretaris

Voorstel aan het dagelijks bestuur
Vergadering 13 september 2021
Agendapunt 8
Onderwerp 1e begrotingswijziging 2021

Bestuursvoorstel

Onderwerp	1e begrotingswijziging 2021
Aan	Het dagelijks bestuur van Plassenschap Loosdrecht e.o.
Van	Financien
Datum	24 augustus 2021
Bijlagen	1e begrotingswijziging 2021 RMN

Overwegingen en besluit

Overwegingen

- Overwegende dat er op een aantal posten wordt afgeweken t.o.v. de vastgestelde begroting 2021;
- Gelet op de *1e Begrotingswijziging 2021 Recreatie Midden-Nederland* met enkele budget-neutrale verschuivingen die van invloed zijn op de begrotingsposten 3a en 3b binnen de begroting van Plassenschap Loosdrecht;
- Overwegende dat het MJOP wordt vastgesteld en de financiële effecten verwerkt dienen te worden in de 1e begrotingswijziging 2021.
- Overwegende dat het verwachte tekort van €139.671 gedekt kan worden uit de algemene reserve;

Besluit het dagelijks bestuur van Plassenschap Loosdrecht e.o.:

1. De voorgestelde begrotingswijzigingen vast te stellen als nieuw kader voor 2021.
2. De 1e Begrotingswijziging 2021 voor zienswijze aan te bieden aan de raden van de deelnemende gemeenten en aan de Staten van de deelnemende provincies.
3. De Plassenraad voor te stellen het tekort te dekken uit de algemene reserve.
4. De 1e Begrotingswijziging 2021 en ontvangen zienswijzen ter vaststelling te agenderen voor de Plassenraadsvergadering d.d. 8 december 2021.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het dagelijks bestuur van Plassenschap Loosdrecht e.o. gehouden op 13 september 2021,

Mw. C. Larson
Voorzitter

Mw. S. Stolwijk
Secretaris

Toelichting

1. Inleiding

Op 1 oktober 2020 heeft de Plassenraad de Begroting 2021 vastgesteld. In de periode tussen vaststelling van de begroting 2021 en nu blijkt dat op diverse punten wordt afgeweken van deze initiële begroting. In voorliggend voorstel wordt toegelicht op welke punten wordt afgeweken en wordt een begrotingswijziging voorgesteld om begroting en realisatie weer met elkaar in lijn te brengen.

2. Doel

Deze begrotingswijziging heeft tot doel toestemming te verkrijgen om conform de aangepaste begroting lasten en baten te realiseren. In het kader van de accountantscontrole is het van belang dat de realisatie en de begroting inclusief vastgestelde begrotingswijzigingen in overeenstemming zijn, teneinde rechtmatig te handelen.

3. Afwegingen

De eerste begrotingswijziging 2021 is gebaseerd op de actuele cijfers van het Plassenschap Loosdrecht e.o.. De voornaamste redenen om tot een begrotingswijziging te komen zijn:

- Recreatie Midden-Nederland:
  Op 10 september is/wordt de 1e begrotingswijziging 2021 van Recreatie Midden-Nederland vastgesteld. Hier hebben enkele budget-neutrale verschuivingen plaatsgevonden binnen post 3A en 3C (verschuiving van eigen personeel naar ingehuurd personeel).
- Meerjaren Onderhouds Plan (MJOP):
  Nu alle inspecties zijn uitgevoerd is er een actueel plan opgesteld voor groot onderhoud, waarin ook de jaarlijkse (nieuw vastgestelde) dotaties zijn opgenomen. De voorgestelde dotatie is aanzienlijk hoger dan afgelopen jaren en stijgt van €115.000 naar €288.384.

4. Financiën

Op de volgende pagina is een samenvattend overzicht opgenomen van de voorgestelde begrotingswijzigingen. De indeling van dit overzicht is gebaseerd op de begrotingsposten zoals u die bij de begroting 2021 hebt vastgesteld. Onder de tabel is per gewijzigde begrotingspost een toelichting opgenomen op de voorgestelde wijziging.

1e Begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht e.o.

	Begrotingspost	Jaarrekening 2020	Begroting 2021	1e Begrotings-wijziging
3a.	Doorbelaste personeelskosten	€ 1.079.057	€ 1.393.137	€ 1.081.872
3b.	Doorbelaste apparaatlasten	€ 513.378	€ 333.501	€ 644.766
5.	Inhuur personeel derden	€ 48.479	€ 36.155	€ 50.000
7.	Rente en afschrijvingen	€ 258.189	€ 341.018	€ 300.000
9.	Huur en pachten	€ -	€ -	€ -
11.	Bestuurs- en apparaatskosten	€ 71.215	€ 32.593	€ 32.593
13.	Belastingen en verzekeringen	€ 32.794	€ 26.630	€ 34.000
15.	Energie- en waterkosten	€ 23.955	€ 27.658	€ 27.658
17.	Onderhoud en vuilafvoer	€ 509.913	€ 616.503	€ 508.530
19.	Voorziening	€ -	€ -	€ 750.047
21.	Publiciteits- en overige kosten	€ 5.441	€ 7.506	€ 7.506
23.	Nagekomen lasten	€ 16.103	€ -	€ -
24.	Onvoorzien	€ -	€ 2.700	€ 2.700
	Totaal lasten	**€ 2.558.525**	**€ 2.817.402**	**€ 3.439.672**
2	Opbrengst van eigendommen	€ 385.152	€ 445.406	€ 465.000
4	Rechten	€ 313.741	€ 280.076	€ 316.000
6.	Rente	€ -	€ -	€ -
8.	Overige baten	€ 63.990	€ 82.666	€ 62.750
10	Nagekomen baten	€ -381	€ -	€ -
12.	Dekkingsmiddelen	€ 2.129.201	€ 1.933.525	€ 1.929.000
	Deelnemersbijdrage	€ 1.799.887	€ 1.508.952	€ 1.509.000
	Transparantie BTW	€ 329.314	€ 424.573	€ 420.000
	Totaal baten	**€ 2.891.704**	**€ 2.741.674**	**€ 2.772.751**
	Totaal lasten en baten	**€ 333.179**	**€ -75.728**	**€ -666.921**
	Toevoegingen aan reserve	€ 571.623	€ 209.950	€ 17.327
	Onttrekkingen uit reserve	€ 512.637	€ 134.222	€ 544.577
	SALDO	**€ 274.193**	**€ -**	**€ -139.671**

3.a/b) Doorbelaste personeelskosten en doorbelaste apparaatslasten.

In de periode tussen het opstellen van de begroting 2021 van Recreatie Midden-Nederland (RMN) en heden, zijn een aantal medewerkers vertrokken. Gelet op de voorgenomen liquidatie van RMN worden deze vacatures niet meer ingevuld. De werkzaamheden worden geheel of gedeeltelijk opgepakt met externe inhuur. Dit leidt tot een budget-neutrale verschuiving tussen de begrotingsposten 3a en 3b.

Voor het opstellen van de beheeropdracht (productbladen volgens RAW-systematiek) wordt personeel ingehuurd en grotendeels bekostigt van de detacheringsopbrengsten van een technisch specialist in dienst bij RMN die gedetacheerd wordt bij gemeente Utrecht.

5) Inhuur personeel derden

Om het dienstrooster bij de Mijndense Sluis rond te krijgen is extra inhuur nodig. Voorgesteld wordt het begrote bedrag met €13.845 te verhogen naar €50.000.

7) Rente en afschrijvingen

In verband met de stikstofproblematiek (vertraging in vergunningen) zijn diverse investeringen nog niet gereed. Voorgesteld wordt de rente- en afschrijvingslasten bij te stellen naar €300.000.

13) Belasting en verzekeringen

Bij het opstellen van de jaarrekening 2020 bleken de kosten voor belastingen en verzekeringen aanzienlijk te zijn toegenomen. In de begroting 2021 is hier geen rekening mee gehouden. Voorgesteld wordt deze post te verhogen naar €34.000.

17) Onderhoud en vuilafvoer

Ten tijde van het opstellen van de begroting 2021, hadden we geen goed beeld van de staat van onderhoud binnen het Plassenschap. Om dit op orde te krijgen, zijn inspecties uitgevoerd en is een MJOP opgesteld. Het budget dat normaliter begroot zou worden voor groot onderhoud, is in de begroting 2021 toegevoegd aan post 17 ten behoeve van de inspecties groot onderhoud. Er was immers geen voorziening groot onderhoud (en derhalve dus ook geen dotatie), omdat deze van de accountant moest worden opgeheven i.v.m. het ontbreken van een actueel MJOP.
De kosten voor de inspecties groot onderhoud bedroegen €139.050 en zijn bekostigd uit begrotingspost onderhoud en vuilafvoer. Voorgesteld wordt dit nu te corrigeren met de voorziening groot onderhoud (post 19) en daarnaast €17.327 extra op te nemen voor een nieuw in te stellen reserve (Reserve inspecties) om het MJOP actueel te houden en voor de toekomst te borgen dat voldaan wordt aan de wettelijke eisen inzake MJOP.
Verder wordt voorgesteld de begroting op te hogen met €13.750 voor het onderhoud aan twee legakkers (proefproject legakkerherstel).

19) Voorziening

De onderhoudsinspecties zijn uitgevoerd en de technische staat is vertaald naar het administratieve (zie DB-voorstel inz. MJOP, agpt. 7). Voor de begroting betekent dit dat er een jaarlijkse dotatie groot onderhoud van €288.384 moet worden opgenomen en dat de bestemmingsreserve onderhoud (€461.663) vrijvalt ten gunste van de opnieuw ingestelde voorziening groot onderhoud. Dit leidt tot een stijging van deze begrotingspost naar €750.047.

2) Opbrengst van eigendommen

In de begroting is rekening gehouden met een erfpachtcanon voor Mijnden van €265.000, maar deze bedraagt in werkelijkheid €245.000. Daarnaast hebben wij eenmalig €90.000 extra aan Mijnden mogen factureren. De begrote taakstelling voor de verkoop van ‘snippergroen’ à €30.000 is niet gerealiseerd en zal niet gerealiseerd worden. Voorgesteld wordt de begrotingspost te corrigeren naar €465.000.

4) Rechten

Voorgesteld wordt deze begrotingspost bij te stellen naar €316.000. Bij het opstellen van de begroting 2021 is onvoldoende rekening gehouden met de indexatie van de tarieven voor snelvaarhontheffingen.

8) Overige baten

In de initiële begroting 2021 was onterecht een bedrag van €20.000,- opgenomen. In 2020 was er sprake van een incidentele opbrengst van €20.000 en deze is overgenomen in de begroting 2021. Voorgesteld wordt om dit te corrigeren.

Mutatie reserve

Conform het MJOP wordt voorgesteld €17.327 toe te voegen aan een nieuw in te stellen reserve inspecties. Verder zullen we de bijdrage aan het OVP €70.900, de betaling van €12.000 aan Provincie Noord-Holland inzake Governance en beheerstructuur Noord-Hollandse recreatievoorziening (opdracht bestuur 17-9-2019) en de vrijval van reserve onderhoud €461.633 omtrekken vanuit de reserve.

Voorgestelde dekking begrotingswijziging

Alle voorgestelde wijzigingen leiden tot een verwacht negatief resultaat van €139.671. Dit kunnen we dekken vanuit de algemene reserve omdat we deze vorig jaar hebben aangevuld door een eenmalige verhoging van de deelnemersbijdrage.
NB. In het kader van de accountantscontrole is het van belang dat de realisatie 2021 en de begroting 2021 inclusief vastgestelde begrotingswijzigingen in overeenstemming te zijn.

5. Vervolg

De begroting 2021 en de begrotingswijziging 2021 dienen als toetsingskader bij de accountantscontrole van de jaarrekening 2021. Deze begrotingswijziging wordt, na zienswijze, ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur van het Plassenschap.

Bijlage 1

1e Begrotingswijziging Recreatie Midden-Nederland

	Begrotingspost	Jaarrekening 2020	Begroting 2021	Realisatie	Begroting na 1e wijziging
1.	Salarissen en sociale lasten	€ 3.109.544	€ 3.178.500	€ 1.779.004	€ 2.820.000
3.	Personeelskosten	€ 244.560	€ 209.000	€ 129.185	€ 246.900
5.	Inhuur personeel derden	€ 659.343	€ 536.600	€ 297.564	€ 869.700
7.	Rente en afschrijvingen	€ 14.618	€ 34.700	€ -	€ 17.000
9.	Huur en pachten	€ 150.526	€ 179.100	€ 47.382	€ 90.000
11.	Bestuurs- en apparaatskosten	€ 465.178	€ 230.200	€ 180.243	€ 350.000
13.	Belastingen en verzekeringen	€ 35.679	€ 30.400	€ 36.785	€ 37.000
15.	Energie- en waterkosten	€ 18.626	€ 14.700	€ 10.210	€ 18.000
17.	Onderhoud en vuilafvoer	€ 1.261	€ 500	€ 3.760	€ 5.000
21.	Publiciteits- en overige kosten	€ 15.665	€ 21.900	€ 2.477	€ 21.900
23.	Nagekomen lasten	€ 5.844	€ -	€ -	€ -
	Totaal lasten	**€ 4.720.844**	**€ 4.435.600**	**€ 2.486.610**	**€ 4.475.500**
2	Opbrengst van eigendommen	€ 102.800	€ -	€ -	€ 105.100
6.	Rente	€ -	€ -	€ -	€ -
8.	Overige baten	€ 2.278	€ -	€ 23.265	€ 40.000
10	Nagekomen baten	€ 6.697	€ -	€ -	€ -
12.	Deelnemersbijdrage	€ 4.609.069	€ 4.435.600	€ 2.605.400	€ 4.435.600
	Totaal baten	**€ 4.720.844**	**€ 4.435.600**	**€ 2.628.665**	**€ 4.580.700**
	Totaal lasten en baten	**€ -**	**€ -**	**€ 142.055**	**€ 105.200**
	Mutatie reserve RTB	€ -	€ -	€ -	€ -
	Mutatie NP	€ -	€ -	€ -	€ -
	SALDO	€ -	€ -	€ 142.055	€ 105.200

*De €105.100 (begrotingspost 2 Opbrengst van eigendommen) zijn de bijdrages welke RMN ontvangt vanuit de programma's Routebureau (€46.400) en Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (€58.700). Deze worden in de consolideerde balans gecorrigeerd d.m.v. een presentatiecorrectie.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 2 november 2021

Onderwerp: Zienswijzen Provinciale Staten op de 1ste begrotingswijziging 2021 van het Plassenschap Loosdrecht e.o.

Kenmerk: 772861/1722980

Bijlagen:

1. **Aanbiedingsbrief 1ste begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht e.o.**
2. **1ste begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht e.o.**

Ontwerpbesluit

1. Inleiding

Op grond van artikel 58b en 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en artikel 24 van de gemeenschappelijke regeling Plassenschap Loosdrecht e.o. worden de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten en Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen in te dienen op de 1ste begrotingswijziging van het Plassenschap Loosdrecht e.o..

2. 1ste begrotingswijziging 2022

Na vaststelling van de begroting 2021 op 1 oktober 2020 zijn er twee ontwikkelingen die een begrotngswijziging noodzakelijk maken:

1. <u>Recreatie Midden-Nederland (RMN):</u>

Op 10 september 2021 is de 1ste begrotingswijziging 2021 van RMN vastgesteld. Deze wijzigingen zorgen ook voor een aantal budgetneutrale verschuivingen (verschuiving van eigen personeel naar ingehuurd personeel) in de begroting het Plassenschap Loosdrecht.

2. Meerjaren Onderhouds Plan (MJOP):
   Op 13 september 2021 heeft het dagelijks bestuur (DB) van het Plassenschap het MJOP vastgesteld. De verwerking van de daaraan verbonden financiele gevolgen worden middels deze wijziging in de begroting van 2021 verwerkt.

Toelichting Recreatie Midden-Nederland

In 2021 zijn een aantal medewerkers vertrokken bij RMN. Gelet op de voorgenomen liquidatie van RMN worden deze vacatures niet meer ingevuld. Om te voorkomen dat de werkzaamheden stil komen te liggen worden deze vacatures geheel of gedeeltijk ingevuld middels externe inhuur. Dit leidt tot een budget-neutrale verschuiving tussen de begrotingsposten Doorbelaste personeelskosten en Doorbelaste apparaatslasten.

Toelichting MJOP

In het voorjaar van 2020 heeft het DB geconstateerd dat een actueel inzicht in de benodigde en beschikbare middelen voor de uitvoering van groot onderhoud en vervangingsinvesteringen bij het Plassenschap ontbrak. Hiermee voldeed het Plassenschap niet aan de verslaggevingsregels BBV en had het geen grip op de kwaliteit en veiligheid van het areaal en de voorzieningen die in haar bezit zijn. Het nu opgestelde MJOP focust met name op de komende 5 jaar (2021-2026) en geeft een doorkijk voor de periode van 10 tot 20 jaar met name wat betreft de kunstwerken (sluizen, beweegbare bruggen, etc.) die in het bezit zijn van het Plassenschap.

Het DB is van mening dat een goed MJOP van grote toegevoegde waarde is voor de straks hernieuwde samenwerking. Het zal de doorstart makkelijker maken en het reguliere beheer en onderhoud kan hierdoor gewoon doorgaan. Daarom heeft het DB de opdracht aan RMN gegeven om een goed MJOP op te stellen voor het Plassenschap.

Als gevolg van het nieuwe MJOP wijzigt de begroting op de volgende punten:

- De bestemmingsreserve onderhoud van € 461.663 valt vrij aan de nieuw ingestelde voorziening groot onderhoud;
- Dotatie aan de voorziening groot onderhoud neemt toe met € 173.384 tot een totaal van € 288.384. De voorziening groot onderhoud neemt toe tot een totaal bedrag van € 750.047;
- Er wordt een nieuwe reserve Inspecties ingesteld en daaraan wordt € 17.327 gedoteerd.

De benodigde middelen worden gedekt middels een verwachte extra ontrekking van € 139.671 uit de algemene reserve. De deelnemers bijdrage blijft ongewijzigd in vergelijking met de oorspronkelijk begroting van 2021.

Advies is om geen zienswijze in te dienen op de begrotingswijziging.

4. Proces en procedure

Uw reactie op de 1ste begrotingswijziging van het Plassenschap Loosdrecht versturen wij aan het DB. Daarna zal het algemeen bestuur de 1ste begrotingswijziging, al dan niet gewijzigd, vaststellen.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 2 november 2021,

gelet op artikel 58b en 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen en artikel 24 uit de gemeenschappelijke regeling Plassenschap Loosdrecht e.o.,

besluiten:

1) In te stemmen met de 1ste begrotingswijzigingen 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.;

2) Geen zienswijzen in te dienen op de 1ste begrotingswijziging Plassenschap Loosdrecht e.o.;

3) Uw reactie op de financiële stukken van recreatieschappen toe te sturen aan het dagelijks bestuur van bovengenoemd recreatieschap.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M.W. Vos

CZ/FIN

Telefoonnummer +31235145010

vosm@noord-holland.nl

Verzenddatum

03 NOV. 2021

Kenmerk

772861/1722980

Uw kenmerk

Betreft: Zienswijze Provinciale Staten op de 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de zienswijze op de 1ste begrotingswijziging 2021 van het Plassenschap Loosdrecht e.o.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

3 bijlage(n)

1. Voordracht zienswijze 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht
2. Aanbiedingsbrief
3. 1ste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Naam fractie/ indiener: Michel Klein, ChristenUnie
Naam commissie en datum: NLG 22 november 2021

o *Legt de volgende discussienota ter bespreking voor aan de Statencommissie en/of de portefeuillehouder:*
(titel)
X *Verzoekt de brief op de C-agenda onder nr.* 18.a
van: GS / IPO
onderwerp: Landbouw: Voortgang Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (C-agenda NLG 22-11-2021)

ter bespreking te verplaatsen naar de B-agenda1

Aanleiding
Hieronder wordt de achtergrond van het onderwerp geschetst en aangegeven wat de aanleiding is voor het verzoek:

- **onderwerp van de C- naar de B-agenda te verplaatsen**
De reden is dat het NSP voor het GLB een zeer bepalend stuk is voor de toekomst van de agrarische sector en uiterlijk 31 december naar Brussel verstuurd zal worden. De provincies hebben daar in IPO verband veel aan bijgedragen, maar de inzet en het resultaat zijn nog nooit in PS besproken. Het resultaat is een compromis omdat provincies verschillende ambities hebben.

Het behandeldoel
Hieronder wordt aangeven met welk doel de fractie dit onderwerp/ de ingekomen brief op de agenda heeft gezet
- *welke politieke vraag wil de indiener aan de orde stellen*
- *wat vraagt de indiener aan de andere fracties (de commissie, de portefeuillehouder)*

Wij vinden het belangrijk om het college te kunnen bevragen over de inzet, het proces, het compromis en het vervolg, en met de commissie te spreken over de Noord-Hollandse ambities en inzet.

Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan september 2021

Op 1-1-2023 start de nieuwe periode voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Om het GLB uitvoering te geven, stellen het Rijk en de provincies momenteel gezamenlijk een Nationaal Strategisch Plan op. In 2018 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart door LNV, IPO, in samenspraak met de waterschappen en het maatschappelijk speelveld. Het doel is om het GLB-NSP uiterlijk 31 december 2021 in Brussel ter goedkeuring in te dienen om op 1 januari 2023 te kunnen starten met de uitvoering.

De Provincies hebben afgelopen jaar veel inzet gepleegd op het vormgeven van het GLB-NSP, mede omdat zij veel ervaring hebben met het vormgeven en uitvoeren van gebiedsgericht beleid. Door de demissionaire status van het huidige Kabinet is het afronden van het GLB-NSP een ingewikkeld proces waar we u in mee willen nemen. Met het GLB-NSP leveren we een belangrijke bijdrage aan de transitie van de landbouw[1]. Provincies vinden dat vergroening van het GLB een goede richting is, echter een succesvolle transitie vraagt meer en kan niet zonder draagvlak bij boeren.

In de bestuurlijke overleggen van dit najaar zal samen met de Minister van LNV en de bestuurders van de Waterschappen een besluit worden genomen over het GLB-NSP. Deze versie van het GLB-NSP zal vervolgens ter inzage worden gelegd voor de verplichte nationale consultatie. Gedurende de consultatieperiode kunnen partijen hun zienswijze naar voren brengen. Met deze notitie willen de gezamenlijke provincies alle 12 Provinciale Staten informeren over de stand van zaken en meenemen in de dilemma's en de keuzen die te maken zijn. Vertaling van de keuzes in de eigen individuele begroting is aan alle 12 Provinciale Staten.

Op 29 juni is de eerste publieksversie met de hoofdlijnen van het GLB-NSP naar de Tweede Kamer gezonden (Kamerstuk 28 625, nr. 294). Op 24 september is een kamerbrief over de voortgang van het GLB-NSP verzonden[2]. De publieksversie en meer informatie over het GLB en het Nationaal Strategisch Plan is te vinden op de website ToekomstGLB.nl.

Overeenkomsten en verschillen inzet rijk en provincies

Op vrijdag 24 september 2021 heeft de demissionaire Minister van LNV een brief verzonden aan de Tweede Kamer over de voortgang van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2023-2027. Deze brief is, met 3 bijlagen, toegevoegd ter informatie. De positie van de provincies die hier voorligt, wijkt op enkele principiële punten af van de positie van de minister. De verschilpunten zijn (samengevat in enkele kernwoorden):

1. Provincies stellen beduidend minder ingrijpende aanpassingen van het GLB voor. Dit omdat zij van mening zijn dat de voorstellen van de minister, aanvullend op de reeds verzwaarde Europese eisen en het verlaagde Nederlandse budget, een te groot beroep doen op het inkomen, het draagvlak en de veerkracht van de landbouwers. De balans tussen het verdienvermogen en de maatschappelijke bijdrage aan klimaat, biodiversiteit en milieu wordt, naar mening van de provincies, onvoldoende afgewogen in de positie van de minister;
2. Provincies steunen de gebiedsgerichte aanpak niet, als dit betekent dat alle landbouwers structureel inkomen moeten inleveren om het financieringstekort voor gebiedsprogramma's voor nationale klimaatopgaven te dekken. De provincies willen het budget inzetten voor verbetering van

[1] Meer informatie is eveneens te vinden op ToekomstGLB.nl

[2] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z16395&did=2021D35289

gebiedsprocessen en experimenten om te komen tot een gebiedsgerichte aanpak die synergie brengt in heel Nederland;

3. Provincies zijn van mening dat het budget uit beide fondsen onvoldoende is om de opgaven voor de transitie in de landbouw naar een duurzame landbouw te financieren. Provincies baseren deze mening op eerder door de WUR uitgevoerde berekeningen[3]. Provincies betreuren het dat de minister in haar brief geen pleidooi houdt tot het organiseren van een forse meerjarige transitie-investeringsimpuls die de Nederlandse landbouw in een nieuwe, internationale koploperspositie kan brengen.

Het GLB-NSP draagt bij aan de transitie van de landbouw naar een duurzame landbouw

De transitie van de landbouw is een grote maatschappelijke opgave, die op vele fronten aandacht verdient. De landbouw van morgen heeft een sterke rol bij natuur- en landschapsbeheer en draagt bij aan een eerlijke prijs voor duurzame, gezonde producten. Zij hanteert een klimaatbestendig productie-, verdien- en exportmodel. Om de achteruitgang van bodemkwaliteit, water- en luchtkwaliteit en biodiversiteit te keren, is een transitie nodig. Een toekomstbestendig verdienmodel voor gezonde en duurzame landbouwproducten behoeft verbreding van inzet op productievolumes naar inzet op toegevoegde waarde, consumentenbewustzijn en innovatie en moet langjarig zekerheid bieden aan de bedrijven. Kwaliteit van biodiversiteit, bodem, waterhuishouding en landschap gaan hand in hand met behoud van voldoende productie-areaal.

Het motto van het Nederlandse Strategisch Plan is 'Het GLB gaat toekomstbestendig boeren beter belonen'. Alle doelen moeten in samenhang aan de orde komen, afhankelijk van de behoeften van de lidstaat. Daarin is de lidstaat niet helemaal vrij, het GLB kent een aantal Europese vereisten. Anders dan voorheen zal in het nieuwe GLB de lidstaat afgerekend worden op het leveren van prestaties.

Het GLB-NSP staat in het teken van de noodzaak om een toekomstbestendige landbouw te realiseren, aan de hand van 9 Europese specifieke doelstellingen en een overkoepelende opgave tot innoveren, netwerken en digitaliseren. Het GLB-NSP moet ook ingezet worden voor de Green Deal, met in het bijzonder de strategieën Farm2Fork (Boer tot Bord)[4] en Biodiversiteit. Provincies stellen dat het nieuwe GLB ten goede komt aan het Boerenerf van de Toekomst.

Met het GLB-NSP zetten rijk, provincies en waterschappen samen de beleidslijnen uit voor beide subsidiefondsen van het GLB, zowel het Plattelandsfonds (pijler 2), als het Garantiefonds (pijler 1). Het Garantiefonds wordt deels ingezet via het nieuwe instrument ecoregelingen en door budget over te hevelen naar het plattelandsfonds, waardoor meer ruimte ontstaat voor investeringen, innovatie, samenwerken en kennisoverdracht voor toekomstgerichte bedrijven en verbreding en optimalisatie van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Ook is deelname aan de Gemeenschappelijke Markt Organisatieregeling (GMO) voor Groente & Fruit nog steeds geborgd en is een uitbreiding van de sectorale interventies naar andere sectoren mogelijk.

Het GLB helpt bedrijven stappen te zetten

Het GLB omvat zowel de omvangrijke wet- en regelgeving voor de land- en tuinbouw in de lidstaten, als de financiering van het landbouwbeleid, in de vorm van een subsidiekader. Deelname aan subsidiemaatregelen uit het GLB-NSP is vrijwillig. De steunmaatregelen uit het GLB-NSP zijn belangrijke instrumenten voor de transitie, echter alleen hiermee kan de transitie niet worden voltooid. Daarom vinden de provincies het vooral belangrijk dat het GLB-NSP ook op die manier wordt ingezet,

[3] Inkomenseffecten van de GLB-aanpassingen per 2020. Een quick scan. WEcR, november 2019

[4] Zie ook onderdeel I subparagraaf Raadsconclusies Farm to Fork strategie in de kamerbrief 29 oktober 2020

als stimulans voor de transitie. Waarbij zo veel mogelijk bedrijven stappen kunnen zetten. De grotere stappen, die zeker noodzakelijk zijn op het gebied van klimaat, biodiversiteit en stikstof, zullen we als Nederland op een andere manier moeten aanpakken omdat de financiële behoefte hiervoor de omvang van het GLB-NSP budget in veelvoud overstijgt.

Een grote zorg voor de provincies ligt bij de mogelijkheid dat ondernemers geen beroep doen op de basistoeslag subsidie als de voorwaarden te hoog worden. Als een boer niet meer voldoet aan de basisvoorwaarden voor inkomensondersteuning kan hij of zij ook niet meer deelnemen aan de ecoregeling en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). De provincies maken zich zorgen over welke ontwikkelingen dan in gang worden gezet, als daarmee de impuls om te verduurzamen voor deze bedrijven vervalt. Mogelijk naar verdere intensivering en veranderingen van teelt die niet gewenst zijn voor de transitie. Dan blijft zelfregulering, en wet- en regelgeving voor de transitie over. De provincies verwachten dat een transitie die niet wordt gedragen door de sector en met wet- en regelgeving moet worden afgedwongen niet zal slagen. Daarom zetten provincies zich in voor een realistische invulling van de beschikbare subsidiebudgetten.

Financiële kaders geven beperkt ruimte

Voor de keuzen in het GLB-NSP zijn uiteraard de beschikbare middelen en de regels die daarvoor gelden zeer relevant. De budgetten voor het GLB voor de periode 2021-2027 zijn door de Europese Raad en het Europees Parlement vastgesteld in het Meerjarig Financieel Kader. Voor Nederland is jaarlijks beschikbaar: €717 miljoen uit het garantiefonds (ELGF, eerste pijler) en €73,3 miljoen uit het plattelandsfonds (ELFPO, tweede pijler). Dat is 5%, respectievelijk 15% lager dan het gemiddelde budget dat beschikbaar was uit EU middelen in de jaren 2014-2020. Er is enige flexibiliteit tussen de fondsen toegestaan. Maximaal 25% van het budget van het garantiefonds mag worden overgeheveld naar het plattelandsfonds; aanvullend mag nog eens 15% overgeheveld worden, mits dat besteed wordt aan subsidiemaatregelen voor klimaat- en leefmilieu in het GLB-NSP. Ook overheveling van het plattelandsfonds naar garantiefonds is overigens mogelijk; bepaalde landen met een relatief groot plattelandsfondsbudget maken daar gebruik van.

Voor subsidies die gefinancierd worden uit het budget van het plattelandsfonds is nationale overheidscofinanciering verplicht. Deze nationale cofinanciering kan worden geleverd door zowel rijk, provincies, waterschappen als gemeenten. In het nieuwe GLB is de verhouding voor veel maatregelen 43% EU-bijdrage en 57% nationaal. Er gelden voor provincies belangrijke uitzonderingen voor gebieden met natuurlijke beperkingen (minimaal 35% nationaal) en voor ANLb, gebieden met wettelijke beperkingen, Europees Innovatie Platform (EIP) en Leader (allen minimaal 20% nationaal). Middelen afkomstig van overheveling mogen zonder nationale cofinanciering worden ingezet. Voor alle interventies van het plattelandsfonds geldt dat de EU-bijdrage minimaal 20% moet zijn; daardoor kunnen boeren niet onbeperkt via deze maatregelen met nationale middelen ondersteund worden.

WUR rapport "Naar een doeltreffend en doelmatig Nationaal Strategisch Plan"[5]

Op verzoek van het interbestuurlijke programmateam GLB-NSP heeft de WUR een onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit en doelmatigheid van mogelijke invullingen van het GLB-NSP. De WUR concludeert in haar rapport dat de belangrijkste opgaven voor de Nederlandse landbouw liggen op het gebied van duurzaamheid: klimaat, milieu en biodiversiteit. Ook is een aantal scenario's voor de inzet van de middelen onderzocht. Om de doeleffectiviteit te vergroten wordt onder andere geadviseerd om zoveel mogelijk een regionale aanpak te volgen. De duurzaamheidsdoelen komen dan het meest binnen bereik.

---

[5] https://edepot.wur.nl/552685 (Kamerstuk 28 625, nr. 297)

Positie van de provincies ten aanzien van de inhoudelijke en financiële keuzes
De provincies zijn niet alle 12 uniform. Ondanks de verschillen tussen de provincies willen we zo veel als mogelijk gezamenlijk optrekken richting het rijk. De beschreven posities zijn deels een compromis tussen provincies, waarbij de balans ten aanzien van de inzet van middelen op doelgerichte betalingen, bijvoorbeeld voor de hieronder beschreven ecoregeling of overheveling van het garantiefonds naar het plattelandsfonds, niet voor alle provincies gelijk is.

De behoefteanalyse geeft invulling aan de financiële verdeling binnen het garantiefonds
Het GLB-NSP geeft invulling aan meerdere doelen die vanuit Europa zijn gesteld. De behoefteanalyse geeft concrete richting aan de Nederlandse invulling daar van. De provincies hebben een heldere opvatting met welke mix van steun en subsidiemaatregelen de landbouwtransitie het meest gebaat is. Op basis van de eerdere discussies, de balans tussen de mogelijke maatregelen en het draagvlak willen de provincies op hoofdlijnen het garantiefonds als volgt te verdelen (gemiddelde percentage voor de gehele periode): 57,5% basispremie, 27,5% ecoregelingen en 15% overheveling naar het plattelandsfonds. Om dit te kunnen bereiken zijn een aantal keuzes nodig.

Positie: De provincies willen zo dicht mogelijk bij de behoeftenanalyse blijven die eerder door het interbestuurlijk programma is opgesteld. Een goed en duurzaam verdienmodel voor de boer staat centraal, waarbij we zoveel mogelijk kiezen voor de opgaven binnen de Groenblauwe architectuur en voor innoveren, kennis en investeren. Op hoofdlijnen is de verdeling van het budget van het garantiefonds (gemiddelde percentages voor de periode 2023-2027): 57,5% basispremie, 27,5% ecoregelingen en 15% overheveling naar het plattelandsfonds.

Provincies financieren niet meer dan in de huidige periode

Positie: Provincies hebben aangegeven voor cofinanciering van het plattelandsfonds uit te gaan van de huidige inzet (ca €85 miljoen per jaar). Hiervan is er maximaal ca €35 miljoen beschikbaar voor het cofinancieren van het ANLb (uit natuurpact middelen).
Voor de grote nationale vraagstukken is nationale financiering noodzakelijk zodat Nederland haar opgaven via andere programma's kan realiseren. Het GLB kan daar ondersteunend aan zijn maar kan niet in de plaats komen van die investeringen.

<u>Garantiefonds</u>
Lage instapeisen (de basisvoorwaarden of conditionaliteiten)
Het in juli bereikte Europese akkoord bevat nieuwe minimale (wettelijke) vereisten en uitzonderingen voor de Goede Landbouw- en Milieu Condities (GLMC's, de conditionaliteiten) waar ondernemers aan moeten voldoen bij het verkrijgen van grondgebonden subsidies uit beide fondsen. Bij de mogelijke invulling voor Nederland is als uitgangspunt gekozen om dicht bij de Europese baseline te blijven en te kijken of met een alternatieve invulling een grotere doeleffectiviteit mogelijk is met daarnaast voldoende ruimte voor beloning van prestaties via bijvoorbeeld de ecoregeling.

De uitkomsten van de onderhandeling tussen Europees Parlement, Europese Landbouw- en Visserij Raad en Europese Commissie in Brussel (de zogenaamde Triloog) hebben een verzwaring van de baseline voor sommige conditionaliteiten opgeleverd in de Europese regelgeving. Dit heeft vooral invloed op akkerbouw en veeteelt in Nederland. De provincies pleiten ervoor om met Brussel in overleg te gaan over de baseline van de conditionaliteiten en eventuele uitzonderingen of varianten voor de Nederlandse situatie te bespreken, waaronder het scheurverbod.

Positie: De provincies vinden het belangrijk om boeren aan boord te houden om bij te kunnen dragen aan de transitie naar een meer duurzame landbouw. Verdere verzwaring van de conditionaliteiten door een specifieke Nederlandse invulling is geen optie voor de provincies. Zoals aangegeven willen de provincies een stimulans vanuit het GLB laten gaan voor zo veel mogelijk agrariërs, waarbij hoge instapeisen niet effectief lijken te zijn.
Tevens dient de Nederlandse invulling van de conditionaliteiten in overeenstemming te zijn met wettelijke vereisten zoals in het 7e Nitraat Actieprogramma.

De ecoregeling biedt elke boer flexibiliteit

De ecoregeling geeft de mogelijkheid tot doelgerichte inzet van middelen, in aanvulling op de basisinkomenssteun, om zo de transitie te versnellen. Het benutten van de flexibiliteit en de samenhang van maatregelen zal de effectiviteit van het GLB als subsidie-instrument doen vergroten voor het behalen van de doelen op het gebied van klimaat, milieu en biodiversiteit en de transitie in de landbouw versnellen. De ecoregeling wordt landsdekkend beschikbaar gemaakt middels een puntensysteem voor klimaatmitigatie en bodem-, water- en landschaps- en biodiversiteitsopgaven (denk aan koolstofvastlegging, bodemkwaliteit, waterkwaliteit, vermindering gewasbeschermingsmiddelen en basiskwaliteit natuur). Bodem en klimaat zijn nauw verbonden. In het voorgenomen puntensysteem moet de boer een minimaal aantal punten realiseren voor elk van de doelen biodiversiteit, bodem, water, klimaat en landschap. Het behaalde aantal punten bepaalt de hoogte van de vergoeding, binnen het maximum van de beschikbare middelen per hectare. Met het puntensysteem is het ook mogelijk om regionale accenten aan te brengen en biologische landbouw te belonen.

Positie: De provincies zien een sterke relatie tussen de conditionaliteiten, de ecoregeling en de maatregelen die getroffen worden via het plattelandsfonds, zoals ANLb en samenwerking. De balans is daarbij uiterst belangrijk. Uit de eerste proeven met ondernemers blijkt dat de ecoregeling een effectieve manier kan zijn om doelgerichte betalingen te doen. De provincies zijn derhalve voorstander van een ingroei van het budget voor de ecoregeling naar 30% (gemiddelde van 27,5%). Hiervoor geldt eveneens dat een evaluatiemoment (zie volgende paragraaf) aanleiding kan zijn om de programmering in de daaropvolgende jaren bij te stellen.

De hoogte van de overheveling staat nog niet volledig vast

Op 5 juli 2021 is door de partijen van het bestuurlijk overleg GLB-NSP (BO) besloten om voor 2023 15% van het garantiefonds over te hevelen naar het plattelandsfonds. Ten aanzien van de jaarlijkse overheveling in de daaropvolgende jaren is nog geen besluit genomen.

Positie: De provincies willen de overheveling (vooralsnog) niet verder laten stijgen in de jaren 2024 t/m 2027, om er zo in eerste instantie voor te zorgen dat een goed en duurzaam verdienmodel voor de boer haalbaar blijft.
Halverwege, uiterlijk in 2025, willen de provincies een evaluatie moment met stakeholders en monitoring van de effecten. Op basis hiervan kan gekeken worden of er ruimte is ontstaan om de koers voor de overige jaren aan te passen. Hierbij speelt een belangrijke rol wat de komende jaren gebeurt in andere lidstaten en in de internationale handel en wat dit betekent voor de positie van de Nederlandse landbouw.

Plattelandsfonds

Positie: De provincies zetten in op het verbreden en optimaliseren van het ANLb, (niet-) productieve investeringen en samenwerking inclusief kennis en innovatie. Gebiedsprocessen onder regie van provincies en waterschappen is daarbij noodzakelijk. Tevens dient de aanpak van specifieke opgaven in gebieden, bijvoorbeeld veenweide of Natura2000, buiten het GLB-NSP gefinancierd te worden door het rijk.

ANLb biedt een goede basis om op door te bouwen
Uit de evaluatie en de verkenning naar de verbreding van het ANLb blijkt dat het zich bewezen heeft als effectief instrument en zich goed leent voor een gebiedsgerichte aanpak (Kamerstuk 33 576, nr 226). Uitvoering via de agrarische collectieven van het ANLb is, volgens de provincies, waterschappen en het rijk, één van succesvolle ervaringen waar het GLB-NSP op voort wil bouwen. Tevens geniet het ANLb draagvlak bij de sector. Het ANLb draagt bij aan het behalen van de EU Vogel- en Habitatrichtlijn doelen en de doelen van de Kaderrichtlijn Water. De aanpak met de agrarische collectieven leent zich hier goed voor. Om een groter doelbereik en effectiviteit te realiseren is het principe besluit genomen om in te zetten op verdere optimalisatie van het huidige ANLb en de scope te verbreden naar klimaat en water en daarin het programma Natuur (Verbeteren kwaliteit buiten NNN / Natura 2000) mee te nemen. Daarbij blijft de huidige omvang van het totaal aan beheercontracten ANLb in ieder geval geborgd.

Positie: De provincies geloven in de aanpak met agrarische collectieven en hebben deze werkwijze vanaf 2016 consequent ingezet en ontwikkeld met boeren. Provincies willen dat het ANLb minimaal op dezelfde omvang blijft en aanvullend wordt geoptimaliseerd en verbreed en uitgebreid met klimaat en water. Tevens dienen er voldoende maatregelen en middelen te zijn voor andere projecten die invulling geven aan de doelen voor boerenlandvogels. De provincies willen zekerheid en continuïteit voor natuur en boer garanderen.

Samenwerking die de transitie ondersteunt
De strategischeplanverordening biedt de mogelijkheid om verschillende vormen van samenwerking te ondersteunen, waaronder het Europees Innovatie Platform en de samenwerkingscategorie 'overige'. Deze kunnen een perspectief bieden voor specifieke gebieden zoals veenweiden en rond stikstofgevoelige N2000 gebieden, door het uitvoeren van experimenten. Maar ook voor de samenwerking in en tussen producentenorganisaties en mogelijk ook die voor brancheorganisaties. Samenwerking binnen de uitvoering van kwaliteitsregelingen, waaronder het versterken van biologische landbouw en dierenwelzijn, kan een belangrijke steun zijn voor opbouw en stimulering van duurzame ketens.

Voor een geslaagde landbouwtransitie is nodig dat de sector hierbij zelf het voortouw neemt.
In Nederland zijn de productschappen een aantal jaren geleden afgeschaft. Echter alleen georganiseerde of anderszins samenwerkende agrarische bedrijven hebben voldoende marktmacht om aan hun positie in de keten te werken en voldoende innovatiekracht om innovaties, nieuwe duurzame verdienmodellen of experimenten succesvol vorm te geven. Vandaar dat innovatie en ontwikkeling in groepen van ondernemers met andere belangrijke actoren wordt gestimuleerd. Met inzet van middelen uit het Economisch Herstelfonds in 2022 voor de regeling "Samenwerking voor groen economisch herstel" wordt ervaring opgedaan met de transitiethema's Duurzame toegevoegde waardeketens, Innovatieve digitalisering, Gebiedsgerichte pilots, Sectorale initiatieven en Managementmaatregelen rond ammoniakemissie.

Positie: In het GLB-NSP is plaats voor een samenwerkingsregeling die de transitie ondersteunt. De thema's zoals ontwikkeld voor de regeling "Samenwerking voor groen economisch herstel" worden doorgestart, met geactualiseerde focus. Voor onderdeel Gebiedsgerichte Pilots betreft het mogelijkheden tot pilots of experimenten. Geen separate gebiedsprogramma's.

De provincies ondersteunen investeringen afhankelijk van het effect op de doelen
De financiële ruimte voor investeringen is beperkt, maar de juiste Investeringen versnellen de transitie naar een toekomstbestendige landbouw.

Positie: Provincies willen investeringen steunen die bijdragen aan de gebiedskwaliteit of de introductie van groene innovaties en duurzame verdienmodellen bevorderen.

Overige keuzes
Gebiedsgerichte aanpak
Het WUR-rapport dringt aan op gebiedsgerichte inzet van middelen. De interpretatie van dit begrip is niet helder. Het lijkt nu of het rijk bedoelt: We zetten middelen niet in heel Nederland in, maar in de gebieden waar de problemen het grootst zijn. Indien dit inderdaad bedoeld wordt met gebiedsgerichte aanpak dienen extra rijksmiddelen toegevoegd te worden aan de Europese middelen voor het GLB-NSP.

Positie: Inzet van middelen levert meer op als dat gebeurt door een partij die gebiedskennis heeft en de actoren kent (provincies en waterschappen). Bij inzet van middelen is synergetisch effect mogelijk door voorstellen af te zetten tegen een gebiedsvisie en door deze visie mee te nemen in openstellingen en beoordelingen. Indien gekozen wordt voor een andere interpretatie dan zijn de provincies van mening dat hier andere financieringsmiddelen voor beschikbaar moeten worden gesteld.

Leader
Het LEADER-instrument heeft als doel de brede plattelandsontwikkeling, via het bevorderen van werkgelegenheid, groei, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden. Er is afgesproken maximaal 5% in te zetten voor LEADER. Voor de komende periode kan het LEADER-instrument, naast het doel plattelandsontwikkeling, ook groene duurzaamheidsmaatregelen bevatten. Na nationale besluitvorming over het GLB-NSP, eind 2021, zal worden gestart met de werving van nieuwe LEADER-gebieden voor de nieuwe GLB-NSP-periode 2023 - 2027. Provincies en gemeenten cofinancieren de LEADER-projecten.

Aandacht voor alle boerenlandvogels, het Aanvalsplan Grutto is deels gedekt
Aandacht voor alle boerenlandvogels is belangrijk voor de provincies. Het ANLb dient hiervoor voldoende middelen en maatregelen te bevatten, waarbij de afspraak is dat 10% van het budget dat beschikbaar komt voor het aanvalsplan grutto ingezet wordt voor (andere) boerenlandvogels. Voor de GLB-NSP periode 2023-2027 is door de provincies samen met het rijk de ambitie uitgesproken om voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto in totaal €69,5 miljoen voor beheer beschikbaar te stellen, waarna de uitvoering wordt geëvalueerd. Vanuit de overhevelingsmiddelen wordt € 52,5 miljoen toegevoegd aan het budget voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in de jaren 2023 tot 2027. Voor de overige € 17 miljoen moet nog dekking worden gevonden. In overleg met het rijk wordt gezocht naar mogelijkheden om verbinding te leggen met lopende nationale programma's. De betrokken provincies spannen zich daarnaast in voor de benodigde inrichtingsmaatregelen.

De samenhang in het GLB-NSP vraagt om gezamenlijke sturing en programmering (Governance)
Alle verschillende maatregelen van zowel de beide fondsen houden verband met elkaar. Zeker de grondgebonden maatregelen in de Groen-Blauwe Architectuur. De basispremie met conditionaliteiten, de ecoregeling, het ANLb en eventuele gerelateerde investeringen of samenwerkingsprojecten staan niet los van elkaar.

Positie: Gezamenlijke sturing en programmering is belangrijk voor een effectieve uitvoering van het GLB-NSP. Provincies zullen hierin hun verantwoordelijkheid nemen.

Uitvoering

Positie: Provincies kiezen (ten aanzien van niet-grondgebonden maatregelen) voor de mogelijkheid dat Delegated bodies mede verantwoordelijk zijn voor de uitvoering, naast RVO. Er worden maximaal 2 Delegated bodies erkend. Ten behoeve van de uitvoering per provincie maakt elke provincie individueel een keuze voor de uitvoeringsinstantie: RVO of een Delegated body.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

W.J. Ates-Janssens

BEL/REE

Telefoonnummer +31235143784

janssensw@noord-holland.nl

Verzenddatum

26 OKT. 2021

Kenmerk

1714343/1714354

Uw kenmerk

Betreft: Informatie over de voortgang van het Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Geachte leden,

Met bijgaande notitie van het IPO informeren wij u over de voortgang van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2023-2027 en over de positie van de provincies.
Op 1 januari 2023 start de nieuwe periode voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Om het GLB te kunnen uitvoeren, stellen het Rijk en de provincies momenteel gezamenlijk een Nationaal Strategisch Plan op. In 2018 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart door het ministerie van LNV en IPO, in samenspraak met de waterschappen en het maatschappelijk speelveld. Het doel is om het GLB-NSP uiterlijk 31 december 2021 in Brussel ter goedkeuring in te dienen om op 1 januari 2023 te kunnen starten met de uitvoering.

Gedeputeerde Zaal is met gedeputeerde Staghouwer (provincie Groningen) en gedeputeerde Roefs (provincie Limburg) in de BACVP (bestuurlijke adviescommissie vitaal platteland) de portefeuillehouder voor het dossier GLB-NSP. Zij vertegenwoordigen de provincies in de gesprekken met de minister.

In de bijgevoegde notitie treft u inhoudelijke informatie aan over het GLB-NSP en over de samenwerking van de provincies met het Rijk. Ons college heeft in het IPO de ambitie getoond om maximaal in te zetten op maatregelen die bijdragen aan klimaat, biodiversiteit en milieu. Wij hebben ingezet op een lagere basispremie; 30% overheveling ten behoeve van het plattelandsbeleid en een regionale vergoeding voor peilverhoging in de veenweiden. Echter, in IPO werken alle provincies samen en niet alle provincies zien een maximale ingreep als haalbaar en zorgvuldig vanuit het draagvlak voor deelname door de landbouw. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in deze gezamenlijke koers. Weliswaar een compromis, maar een koers waarin zeker stappen vooruit worden gezet.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Met name de introductie van de ecoregeling zien wij als een belangrijke wijziging om het GLB sterker te laten bijdragen aan de gewenste transitie van de landbouw.

Wij houden u op de hoogte van de voortgang.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

pw.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Notitie Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan, IPO, september 2021

Rondvraag Gedeputeerde Mevrouw Zaal

Wat is de stand van zaken betreffende de geitenhouderij in Weesp?

Willemien Koning

Statenlid CDA Noord-Holland

Rondvraag Linde Gonggrijp D66

Recentelijk heeft de gemeente Oostzaan een besluit genomen dat consequenties heeft voor de recreatieve functie van het Twiske. Ik hoor graag hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt.

Hierbij de schriftelijke beantwoording van de 2 rondvraagpunten van gisteren voor Gedeputeerde Zaal

Rondvraag mw Koning CDA; wat is de stand van zaken betreffende de geitenhouderij in Weesp?

Antwoord ged. Zaal; De kavelruil zit in een afrondende fase. We verwachten dat we in december de akte kunnen laten passeren. Daarover wordt u per brief geïnformeerd.
Als dat is gebeurd, zullen we de situatie op de Keverdijk opnieuw bezien.

Rondvraag mw Gonggrijp D66; Recentelijk heeft de gemeente Oostzaan een besluit genomen dat consequenties heeft voor de recreatieve functie van het Twiske. Ik hoor graag hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt.

Antwoord ged. Zaal; De behoefte aan recreatie in de MRA blijft groeien. Daarom is een recreatiegebied als Twiske-Waterland ook van groot belang. De provincie draagt daar ook fors financieel aan bij. In het huidige ambitiedocument is een balans gevonden tussen versterking van de natuurwaarden en recreatie. Festivals en evenementen zijn mogelijk, maar alleen indien ze passen binnen de natuurwaarden en op basis van een passende ecologische beoordeling. Binnen het schap wordt veelvuldig onderzoek gedaan naar wat wel en niet past binnen de ecologische waarden. De gemeente Oostzaan legt nu met dit amendement op de Omgevingsvisie, eenzijdig extra beperkingen op. Beperkingen die niet in lijn zijn met het - ook door Oostzaan onderschreven - ambitiedocument. Naar aanleiding van de besluitvorming in Oostzaan heeft het bestuur van het recreatieschap een brief aan Oostzaan gestuurd. De brief is bijgevoegd.

recreatieschap twiske-waterland

Postbus 2571, 2002 RB Haarlem
Genieweg 46a, Velsen-Zuid
023 – 520 28 00
info@recreatienoordholland.nl
www.twiske-waterland.nl
K.v.K. 58592199

Aan het College van burgemeester en wethouders van de
gemeente Oostzaan
Postbus 20
1530 AA WORMER

Velsen-Zuid:	12 november 2021
Uw kenmerk:	-
Ons kenmerk:	u20210959 am
Projectnummer:	-
Onderwerp:	Effecten Omgevingsvisie
Bijlage(n):	-
Behandeld door:	Kees Rood
Contactgegevens:	06-47371885

Geacht College,

Op 4 oktober jl. werd de Omgevingsvisie voor uw gemeente behandeld door de raad. Bij die behandeling werd een motie 21m19 aangenomen die ertoe leidt dat de omgevingsvisie opnieuw in procedure moet worden gebracht. De essentie van die motie is dat evenementen en de mini-camping niet worden toegestaan.

Zoals u weet is in 2020 een nieuw ambitiedocument Twiske-Waterland vastgesteld. Bij vaststelling daarvan is (mede na uitgebreide zienswijzen van gemeenten en belanghebbenden) uitgebreid gesproken over versterking van de natuurwaarden enerzijds en ruimte bieden aan recreatie anderzijds. Het bewaren van die balans is een belangrijk uitgangspunt in het vastgestelde beleid en daarmee in het dagelijks handelen van het recreatieschap. Op basis van dit beleid is een uitvoeringsprogramma vastgesteld en worden de financiële gevolgen daarvan verankerd in de begroting die ook steeds voor een zienswijze aan gemeenteraden wordt voorgelegd. Oostzaan heeft daarop een positieve zienswijze afgegeven.

Wij constateren dat de raad een motie werd voorgehouden die inhoudelijk niet strookt met onze informatie:

- Naar onze mening is het houden van festivals toegestaan conform het vigerende bestemmingsplan dat door de gemeenteraad is vastgesteld. In het vergunningverleningstraject heeft de provincie steeds getoetst en vergunningen afgegeven op basis van een passende ecologische beoordeling, voortvloeiende uit artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming;
- Festivals zouden afbreuk doen aan de biodiversiteit en door licht en geluidoverlast zorgen voor wezenlijke verstoring van vogels en de woelmuis. Onze informatie op basis van de Passende Beoordeling spreekt dat tegen. Aannames en beweringen in de motie met betrekking tot natuurwaarden en stikstofuitstoot worden eveneens weersproken door de uitkomsten en conclusies van deze Passende Beoordeling;
- Het door indieners aangenomen tekortschieten van handhaving en tekort aan capaciteit van de politie herkennen wij niet. Evaluaties na afloop van de in voorgaande jaren gehouden evenementen werden tot nu toe steeds meegenomen in de voorbereiding van daaropvolgende edities. Die voorbereiding wordt telkens samen met politie, handhavers, bevoegd gezag en evenementenorganisatie uitgevoerd.

Recreatieschap Twiske-Waterland is een samenwerkingsverband van de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland en Zaanstad. Het beheerbureau is gevestigd aan de Noorderlaaik 1 in Oostzaan.

Recreatie Noord-Holland NV legt in opdracht van het bestuur van Recreatieschap Twiske-Waterland recreatieve voorzieningen aan zoals fiets-, wandel- en vaarroutes en verzorgt het beheer en onderhoud van Groengebied Purmerland en recreatiegebied het Twiske.

recreatieschap
twiske-waterland

Wij willen niet treden in bevoegdheden van uw raad om regels te stellen in het kader van bestemmingsplannen, straks Omgevingsplan. Net als de raad willen wij natuur en recreatie in balans houden, nu en in de toekomst. Wel willen wij u herinneren aan het op 25 juni 2020 vastgestelde ambitiedocument en op 3 december 2020 vastgestelde uitvoeringsprogramma Twiske-Waterland, waar ook uw raad mee heeft ingestemd.

Er liggen met de groei van metropoolregio immers grote opgaven voor recreatie en natuur voor ons. Deelnemende gemeenten en provincie, oftewel de participanten, dragen naar grootte financieel bij in het beheer en onderhoud, ook in het Twiske. Om de balans tussen natuur en recreatie kracht bij te zetten zijn in het uitvoeringsprogramma verschillende onderzoeken gestart. De uitkomst van deze onderzoeken zal ons op basis van feiten verder helpen hoe de gewenste zonering in het gebied verder vorm kan krijgen. Wij hopen dat u deze uitkomsten zult betrekken bij verdere discussies over de balans tussen natuur en recreatie in uw gemeente. De drie opgaven in het uitvoeringsprogramma bij het ambitiedocument: meer biodiversiteit, breder recreatief aanbod en een betere spreiding van de recreatiedruk vormen de basis voor zonering. Wij zien graag dat gemeente Oostzaan in die lijn zijn bijdrage blijft leveren. Het kan niet zo zijn dat één participant zich onttrekt aan de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling. Doelstellingen die nota bene kortgeleden, ook door de raad van Oostzaan zijn bevestigd met vaststelling van het ambitiedocument.

Wij vertrouwen erop dat u deze reactie ter kennis brengt van uw raad.

Wij rekenen er op dat feitelijke informatie die wij kunnen leveren voor het maken van keuzes door u en uw raad, ertoe leidt dat geen afbreuk wordt gedaan aan gezamenlijk vastgesteld beleid en beheer van het recreatieschap.

Met vriendelijke groet,

namens het bestuur van Recreatieschap Twiske-Waterland

Saskia Groenewoud
Voorzitter

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Naam fractie/ indiener: Partij voor de Dieren / Fabian Zoon

Naam commissie en datum: NLG 22 november 2021

O Legt de volgende discussienota ter bespreking voor aan de Statencommissie en/of de portefeuillehouder:

(titel)

X Verzoekt de brief op de C-agenda onder nr.

van: 17e

onderwerp: Natuur: Vaststelling Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang

ter bespreking te verplaatsen naar de B-agenda[1]

Aanleiding

Hieronder wordt de achtergrond van het onderwerp geschetst en aangegeven wat de aanleiding is voor het verzoek:

- **discussienota**

- **onderwerp van de C- naar de B-agenda te verplaatsen**

Het gecoördineerde ganzenbeheer in het door GS vastgestelde Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang is ineffectief en niet conform geldende regels. Toch heeft GS deze vastgesteld voor 6 jaar.

[1] Een verzoek tot het verplaatsen van een ingekomen stuk van de C- naar de B-agenda kan zodra deze op de Lijst ingekomen stukken staat.

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Het behandeldoel

Hieronder wordt aangeven met welk doel de fractie dit onderwerp/ de ingekomen brief op de agenda heeft gezet

- welke politieke vraag wil de indiener aan de orde stellen

  a. commissie verzoekt GS tot intrekken van het Beheerplan Natura 2000 gebied Polder Zeevang 2021-2027

  b. GS opdragen politieke discussie te starten over ganzenbeheer. Hierbij te betrekken:
  - het rapport 'Ganzen zonder grenzen; Advies voor een robuust en gebiedsgericht ganzenbeheer' van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade[2];
  - Dierenbescherming[3];
  - het rapport 'Met de schrik vrij; Over verjagen als nieuwe economische drager binnen dierenwelzijn en natuurbeheer', Triple E in opdracht van Dierenbescherming[4].

- wat vraagt de indiener aan de andere fracties (de commissie, de portefeuillehouder)

  Uitspraak van de commissie dat betreffende passages over ganzenbeheer in het Natuurbeheerplan:

  a. *niet effectief is;*
  b. *inconsequent is;*
  c. *veel onduidelijkheden bevat;*
  d. *mogelijk strijdig is met meerdere wettelijke bepalingen;*
  e. *niet het beoogde doel bereikt;*
  f. *schade toebrengt aan natuurlijke processen door onevenredige menselijk ingrijpen.*

Nadere toelichting onderwerp

Beheerplan Natura 2000 gebied Polder Zeevang 2021-2027 is niet aanwezig is iBabs, maar is te vinden op:
https://repository.officiele-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2021-65802/1/bijlage/exb-2021-65802.pdf

Beoogde doel van Ganzenbeheer in het Natura 2000 gebied komt voort uit:
- agrariërs klagen over negatieve beïnvloeding ganzen op grasopbrengst;
- schade aan riet, met bijkomende verandering aan vegetatie, fauna en water zuiverend vermogen;

---

[2] https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/06/Ganzen-zonder-grenzen-door-de-Maatschappelijke-Adviesraad-Faunaschade.pdf
[3] https://www.dierenbescherming.nl/ganzen
[4] Commissie NLG, 25 oktober 2021, agendapunt 20c, Natuur Landbouw & Gezondheid - 25 oktober 2021 - PNH (ibabsonline.eu)

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

1. **Vervolgproces**

In het beheerplan genoemde “Vervolgproces” zijn een groot aantal punten en uitdagingen voor de komende jaren benoemd. Zo is te lezen: “Veel thema’s met betrekking tot natuurbeleid (Natura 2000, NNN, weidevogels), landschapsbeleid en waterbeheer zijn nauw met elkaar verbonden. Het ligt daarom voor de hand om knelpunten en kansen integraal te benaderen.”
Nu het Beheerplan voor zes jaar is vastgesteld kunnen deze niet verwerkt worden. Daarnaast wordt vermeld dat "bestaand gebruik zonder problemen wordt voortgezet", terwijl NNN-doelen, KRW-doelen en Grutto doelstellingen niet behaald worden. Dit vergt transitie van het bestaande land gebruik. Bovendien is het Natura2000-gebied een natuurgebied en geen agrarisch gebied. Natuur zou voorop moeten staan. Doden om (intensief) agrarisch gebruik in de been te houden, treft geen doel.

2. **Strijdigheid met Faunabeheerplan**

Faunabeheerplan Ganzen 2021-2024	**Beheerplan N2k gebied Polder Zeevang 2021**
- Alle (trek)ganzen de rust wordt verzekerd tussen 1 november en 1 april (1 mei bij aanwezigheid brandgans) en 1 juni bij aanwezigheid rotgans. - geen beheer en schadebestrijding binnen rust- en foerageergebieden.	Koppelafschot grauwe gans, brandgans & Canadese gans in al hun verschijnings-vormen. 1 februari t/m 30 april.

3. **Nut, noodzaak en duidelijkheid**

Het beheerplan Natura 2000 gebied Polder Zeevang 2021 spreekt over onderstaande restricties, waardoor bij naleving hiervan het ganzenbeheer niet zou leiden tot een significant negatief effect (Toelichting op pagina 58-59). Deze restricties zijn onduidelijk en onuitvoerbaar, met als gevolg incorrecte handelswijze, negatieve instandhouding van dieren tot gevolg hebben. Tevens zijn de regels vrijwel niet handhaafbaar.

> *1. In de periode 1 februari tot en met 1 april dient een verstoringsvrije zone (minimaal 300 m) te worden aangehouden rondom het deelgebied (plas-dras perceel) de Zandbraak (Figuur 6-1 Passende Beoordeling (bijlage 8 beheerplan)), het kerngebied van de kleine zwaan, wulp en grutto. Dit om verstoring van de kleine zwaan, wulp en grutto uit te sluiten en daarmee ook significante effecten op deze soorten uit te sluiten.*
>
> *2. In het oostelijke deel van Polder Zeevang mag in de maanden februari en maart pas 1 uur na zonsopkomst gestart worden met koppelafschot. Dit om verstoring van de smient uit te sluiten en daarmee ook significante effecten uit te sluiten.*
>
> *3. Van 1 februari tot 1 april dient een verstoringsvrije zone (minimaal 300 m, voorkeur 500 m) te worden aangehouden rondom de deelgebieden met plas-dras percelen (pleisterplaatsen). Dit om verstoring van de goudplevier, kievit en grutto uit te sluiten en daarmee ook significante effecten op deze soorten uit te sluiten (Figuur 6-2 & Figuur 6-3 Passende Beoordeling (bijlage 8 beheerplan)).*
>
> *4. Voor de uitvoering van de ganzenbeheermaatregelen wordt Polder Zeevang opgedeeld in twee gebieden, waarbij wordt uitgegaan van een uitvoeringsruimte met een gelijke*

geschiktheid van deze deelgebieden. De provinciale weg N247 vormt de compartimentgrens, waardoor een westelijke en oostelijke uitvoeringsruimte wordt gecreëerd (Figuur 6-4 Passende Beoordeling (bijlage 8 beheerplan)). Bij de compartimentering van Polder Zeevang geldt het principe dat er per week steeds in één van de twee compartimenten tegelijk ganzenbeheeractiviteiten kunnen plaatsvinden. Dat houdt in dat als er op één locatie verstoring is, er elders in het gebied rust heerst. De impact van het aantal schoten en visuele effecten wordt hierdoor beperkt door het feit dat vogels kunnen opvliegen en uitwijken naar het rustige verstoringsvrije gebied.

5. Uitvoering zal zich verspreid over het gebied plaatsvinden, waarbij de frequentie van het afschot is gemaximaliseerd tot 2 bezoeken per week, uitgevoerd door 2 faunabeheerders die maximaal 30 keer per dag schieten.

6. Faunabeheerders maken gebruik van een geweer, uitgerust met geluiddemper om geluidsverstoring door het schot te minimaliseren.

7. In het kader van de uitvoering van het koppelafschot is de inzet en het gebruik van een boot, drone en/of apporterende hond, uitgesloten. Indien de inzet van een apporterende hond nodig blijkt zal dit apart beoordeeld moeten worden.

3. Gebruik geluidsdemper

Het gebruik van een geluidsdemper is verboden volgens het Besluit Wet Natuurbescherming artikel 3.13, vierde lid.
Het bijgevoegde advies van Sweco benoemt dat verstoring door een geluidsdemper veel minder is dan bij een ongedempt schot.

Ook wordt aangegeven dat er voor de kleine zwaan, grutto en wulp te weinig uitwijkmogelijkheden bestaan, met kans op significant negatieve effecten. Ook bij gebruik van een geluidsdemper.

Er wordt aangegeven dat zonder vergunning vanuit de Wet natuurbescherming een geluidsdemper gebruikt moet worden.

Conclusies geluidsdemper:

a. afschot (met en zonder geluidsdemper) heeft significant negatieve effecten op kleine zwaan, grutto en wulp;
b. populatiebeheer ganzen door FBE is strijdig met Wnb.

4. Niet haalbare doelen

Doel is “koppelafschot gericht op populatiereductie van standganzen” door 2 dagen per week met maximaal 30 schoten per dag. Voor “Nazomer afschot” zijn dat 9 weken.

Met elk schot raak is dat:

Koppel afschot: 13 weken x 2 p/w x 30 = 780 ganzen dood.
Nazomer afschot: 9 weken x 2 p/w x 30 = 540 ganzen dood
Vergassen (Ruivangs): heeft als doel vooral kuikens incl. ouders te doden. Gemiddelde

groepsgrootte per vangactie zijn 385 ganzen.[5]

Soort	**Huidige aantal**	**Doelaantal**
Kolgans	3100	1000
Grauwe gans	2071	190
Brandgans	2518	70

Beoogd wordt een reductie van 6.459 dieren. Naast elk schot dodelijk raak, zijn er 14 vergassingsacties nodig in de beperkte ruitijd.

Verwacht kan worden dat elk jaar de populatie aangevuld wordt, zoals dit afgelopen jaren ook is geweest door voldoende voedsel aanbod.

Beoogde doelen zijn niet realistisch en staan niet in verhouding tot toegebracht leed en verstoring van het gebied.

5. Natura 2000 instandhoudingsdoelstellignen

Er zijn twee doelsoorten waarvan het Instandhoudingsdoel niet wordt gehaald:

Soort	Huidige aantal	Doelaantal
Kleine zwaan	1	30
Grutto (m)	582	790

De kleine zwaan is alleen in de winter aanwezig en de kritische factoren voor de grutto zijn: Open landschap, Rust, grondwater, omvang en plasdras.

Beide soorten worden niet bedreigd in hun instandhouding door de aanwezigheid van stand ganzen.

Eerder dit jaar kwam de ODNHN[6] tot “de conclusie is dat er geen noodzaak is om andere of nieuwe maatregelen te nemen”.

Natura 2000 instandhoudingsdoelen kunnen dus niet de reden zijn van intensivering ganzen afschot en vergassing.

[5] https://fbenoordholland.nl/media/attachment/150.pdf pagina 13

[6] https://www.odnhn.nl/Nieuws/Bekendmakingen/Vergunningen_en_Ontheffingen/17_02_2021_Wet_natuurbescherming_Polder_Zeevang/Polder_Zeevang.pdf

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.W. Groen
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144654
GROENJ@Noord-Holland.nl

Betreft: Vaststelling Natura 2000 Beheerplan Polder Zeevang

Verzenddatum
27 OKT. 2021

Kenmerk
1720923/1720965

Uw kenmerk

Geachte leden,

Graag informeren wij u over ons besluit van 26 oktober 2021 om het Natura 2000 Beheerplan voor Polder Zeevang vast te stellen.

Inleiding
Polder Zeevang is aangewezen als een Natura 2000-gebied, waarvoor de provincie Noord-Holland op grond van de Wet Natuurbescherming een beheerplan moet vaststellen. Het vaststellen van het beheerplan is een bevoegdheid van GS. De tekst van dit beheerplan is in nauw overleg met alle betrokken partijen opgesteld. In de vorm van projectgroep bijeenkomsten en klankbordgroep bijeenkomsten kon ieder zijn mening geven en zijn waar mogelijk aanpassingen in het beheerplan aangebracht om teksten te verduidelijken en ruimte te bieden aan wensen vanuit de regio. Ook is er een informatieavond gehouden en een werkbezoek geweest. Het gesprek met de omgeving zal gecontinueerd worden in samenspraak met het Regiebureau voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. Al eerder in het proces zijn alle vragen die door de deelnemers gesteld zijn schriftelijk beantwoord. Er is nauw samengewerkt met de Omgevingsdienst. Het beheerplan geldt voor een periode van zes jaar. Het eerste beheerplan was geldig van 2014 - 2018. Na een evaluatie is het beheerplan voor een periode van twee jaar verlengd; 2019-2020.

Inhoud van het beheerplan op hoofdlijnen
a) Een omschrijving van de staat van de op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn beschermde planten- en diersoorten en hun leefgebied.

De Natura 2000-doelstelling voor polder Zeevang betreft de bescherming van negen vogelsoorten op grond van de Europese Vogelrichtlijn. Het gaat om de kleine zwaan, kolgans, grauwe gans, brandgans, smient, grutto, goudplevier, kievit en wulp. Het gebied is van belang voor de overwintering en de trek van deze soorten. Polder Zeevang kent dus geen instandhoudingsdoelstellingen voor broedvogels in het kader van Natura 2000 beleid. De evaluatie van het eerste beheerplan wijst uit dat het met de doelstellingen goed gaat.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Weliswaar gaan vier vogelsoorten in aantal achteruit, maar hiervoor ligt de oorzaak niet in de polder zelf. Extra maatregelen blijken dan ook niet nodig.

b) Een omschrijving van het 'huidige gebruik', zoals dat, waar nodig onder bepaalde voorwaarden, kan worden voortgezet zonder dat daarvoor een vergunning op grond van de Wet Natuurbescherming nodig is.

Het huidig gebruik is getoetst en ingedeeld in de categorieën vergunningvrij, vergunningplichtig en niet vergunningplichtig met en zonder voorwaarden. De huidige activiteiten in en om het gebied kunnen doorgaan zonder dat daarvoor een vergunning nodig is. In sommige gevallen dient men zich daarbij wel te houden aan bepaalde beperkingen, zoals bijvoorbeeld overleg met de terreinbeheerder of zich houden aan een gedragscode. Nieuwe activiteiten met mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen zijn en blijven vergunningplichtig.

c) De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het voorgaande beheerplan

Gecoördineerd beheer

De schade door ganzen in de polder Zeevang is aanleiding om het beheer van standganzen te intensiveren. Daarom is het gecoördineerd ganzenbeheer als nieuwe vergunningvrije activiteit opgenomen in het beheerplan. Deze vorm van populatiebeheer is ook onderdeel van het Ganzenbeheerplan 2021-2024 van de FBE. De passende beoordeling van deze nieuwe activiteit geeft aan dat het beheer uitgevoerd kan worden zonder dat de instandhoudingsdoelen in gevaar komen. Monitoring wordt uitgevoerd door de FBE zoals beschreven in het Ganzenbeheerplan 2021-2024.

Bewerking grasland

Het nieuwe beheerplan biedt meer duidelijkheid dan het vorige beheerplan. Er wordt ruimte geboden voor ondiepe grondbewerking in het kader van blijvend graslandgebruik. Ondiepe grondbewerking en (her)inzaai van gras zijn dus vergunningvrij mogelijk, binnen de reeds geldende voorwaarden. Dit biedt de mogelijkheid om waar nodig bijvoorbeeld de grasmat te herstellen na ganzenschade. Ruimere mogelijkheden, zoals het scheuren van grasland en omschakeling van blijvend grasland naar andere teelten zijn niet mogelijk op grond van bestaande wet- en regelgeving. Het beheerplan moet passen binnen de bestaande wet- en regelgeving en kan daarom niet meer ruimte bieden.

Samenhang met andere beleidsdoelen
Polder Zeevang is aangewezen als gebied voor overwinterende en trekkende vogelsoorten. Vanuit het Natura 2000 beleid geldt er hier geen instandhoudingsdoelstelling voor broedvogels. Naast de Vogelrichtlijndoelstellingen kennen we in polder Zeevang ook doelen doelstellingen voor de realisatie van het NNN, ganzen (fourageergebied) en weidevogels. De realisatie van deze verschillende doelstellingen zal in onderlinge samenhang worden opgepakt. We willen dit onder meer bereiken door na vaststelling van het beheerplan met betrokken partijen in het gebied in gesprek te blijven over de uitvoering. Hiermee voorzien we in de wens, en noodzaak, van een integrale uitvoering.

Financiële gevolgen van het beheerplan voor de provincie.
De vaststelling van een beheerplan brengt geen financiële consequenties met zich mee.

Tot slot
Tegen het besluit tot vaststelling van het beheerplan is beroep mogelijk bij de Rechtbank Noord-Holland. Beroep staat open voor belanghebbenden. Beroep kan alleen worden ingesteld tegen specifieke onderdelen van het beheerplan. Beroep staat volgens artikel 8.1 lid 2 van de Wet natuurbescherming open tegen de beschrijvingen van activiteiten die het bereiken van instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen en tegen de daarbij aangegeven voorwaarden en beperkingen. Hierbij gaat het om activiteiten die via het beheerplan vrijgesteld zijn van vergunningplicht. Geen beroep is mogelijk tegen de elementen gericht op uitvoering, zoals de maatregelen of de fasering van de uitvoering.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Allereerst natuurlijk hartelijk dank voor deze spreektijd! Ik zal mij kort voorstellen: Mijn naam is Amber Laan, ik ben 25 jaar en heb samen met mijn ouders en jongere zusje een melkveehouderij in Polder Zeevang. Onze boerderij en bijbehorend land waar wij onze koeien weiden ligt in het gelijknamige N2000 gebied Polder Zeevang. Zoals u weet worden in N2000-gebieden bepaalde soorten beschermd. De biodiversiteit in Zeevang wordt Europees geborgd door de N2000 status via de instandhoudingsdoelstellingen 9 vogeldoelsoorten. Polder Zeevang kenmerkt zich door polderlandschap en koeien in de wei. Vrijwel het gehele areaal wordt dan ook beheerd door melkveehouders. Voor het nieuwe beheerplan 2021-2027 van ons N2000 gebied zijn alle relevante partijen en belanghebbenden in de vorm van een klankbordgroep in contact geweest met de Provincie. Afgesproken is om de klankbordgroep de beheerperiode te laten voortbestaan om zo, indien mogelijk het beheerplan N2000 bij te sturen.

Niet alleen bij het inspraakproces, maar ook daarvoor zijn vanuit verschillende organisaties signalen naar de provincie afgegeven dat het aantal ganzen in het gebied polder Zeevang nog ieder jaar toeneemt. De taxateurs in Zeevang geven aan dat de ganzenpopulatie afgelopen jaar (2021) opnieuw ongeveer 15 % is toegenomen. In eerste instantie is een veelvoorkomende soort positief! De hoeveelheid ganzen in ons gebied is echter zo groot, dat ze andere soorten beïnvloed en op deze wijze een negatieve invloed hebben op de biodiversiteit. Het natura instandhoudingsdoel gaat over de doortrekkende wintergans. Afgelopen decennia nestelen de ganzen zich hier en ze verblijven de zomer in de polder. Deze overzomerende ganzen eten al het voedzame gras op voor de grasetende trekkende vogels, voor de kleine zwaan is er in december gewoon geen eten meer in Zeevang, en vernielen de grasmat voor de trekkende insectenetende doelsoorten, zoals kieviet en grutto. Ook op het landschap hebben ganzen een negatieve invloed, zij vreten de percelen kaal (minder groen) en poepen op de weilanden en het oppervlaktewater waarin zij vreten helemaal onder. Hierdoor verandert ook de botanische samenstelling van het perceel, is het gras minder lekker voor de koeien die wij graag weiden en heeft het een negatieve invloed op de waterkwaliteit.

Vanaf jongs af aan ben ik met mijn opa in het gebied op pad geweest om weidevogelnesten te zoeken en te beschermen. Nesten van ook de Kievit en Grutto. Door het enorm toenemend aantal ganzen de afgelopen tien jaar wordt het al moeilijker om een goede biotoop te creëren voor deze vogels. Het land wordt onderhand het jaarrond kaalgevreten en door verruiging van onder andere akkerdistel en veenwortel wordt het een ideale plek voor de vos en kraai en niet voor de weidevogels. De weidevogelsoorten nemen in waarneembare aantallen af en ook in de praktijk zien wij minder nesten of uitgekomen nesten.

Wij pleiten voor een gecoördineerd beheer van de ganzen in het gebied Polder Zeevang, omdat wij zien dat ganzen, in de hoeveelheden zoals zij voorkomen (en toenemen) in ons gebied, zorgen voor een ecologische onbalans in het aantal dieren dat volgens het beheerplan beschermd dienen te worden. Alle gebiedspartijen delen deze mening, waaronder de natuurorganisaties, dorpsraden en gemeente. Wij zijn daarom bezig om in gezamenlijkheid met alle partijen een gedegen ecologisch onderzoek uit te laten voeren naar het effect van de ganzenpopulatie in Zeevang op het totale ecologische systeem en de waterkwaliteit. Wij vragen u dan ook om als provincie aan te sluiten bij dit onderzoek om zo nodig tussentijds het beheerplan N2000 bij te stellen.

En halfjaar geleden behaalde ik mijn master en op dit moment heb ik de ambitie de boerderij van mijn ouders over een aantal jaar over te nemen. Met onze melkveehouderij wil ik graag een bijdrage leveren aan de uitdagingen in het landelijk gebied. Versterking van de biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezonde bodem en een goede waterkwaliteit. Op dit moment hebben wij al een zeer extensief bedrijf met 80 melkkoeien en 65 hectares. De grote hoeveelheid ganzen maakt echter dat ik mijn eigen voerwinning; eiwit van eigen land, lastig kan realiseren. In plaats daarvan, ontvang

ik een bedrag van de provincie in ruil voor de schade die de ganzen veroorzaken. Hiermee moet ik voor mijn koeien voer van elders aankopen. Een kleinere ganzenpopulatie dat in lijn is met de doelen uit het N2000 beheerplan draagt bij aan een duurzamere eiwit winning (van eigen land). Het terugdringen van de ganzenpopulatie in n2000 draagt op die wijze ook bij aan de transitie richting kringlooplandbouw. De ganzenpopulatie stijgt al een flink aantal jaar en zonder effectief beheer zal dit ook de komende jaren niet stoppen. Dit zal betekenen dat het voor agrariërs in Polder Zeevang steeds lastiger wordt om te blijven boeren.

Rondvraag PvdD, de heer Zoon

Ik zou graag onderstaande rondvragen willen stellen aan gedeputeerde Rommel bij de komende NLG vergadering.
Statenlid Kostic heeft op dit moment nog schriftelijke vragen uitstaan (2021-113) over de ruiming van kippenstallen in Grootschermer. Deze vragen gaan over veehouderij en dierenwelzijn (ged. Zaal).
Mijn vragen gaan over jacht. Mocht dit toch een probleem zijn, dan kan ik deze vragen ook schriftelijk stellen. Maar gezien de urgentie om de vogelgriep zo veel mogelijk te beperken, de duidelijke scheiding (veehouderij vs jacht) en beperkt aantal vragen. Zou ik graag de vragen mondeling willen stellen.

Om verspreiding van het vogelgriepvirus te verminderen is er een gedeeltelijk jachtverbod ingesteld (https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20211107_31637254).
Reden hiervoor is dat jacht watervogels verstoort, waardoor ze van 'hot naar her' vliegen; met extra risico op besmetting en verspreiding van vogelgriep.
Het verbod is nu binnen de 10 kilometer rondom een besmet bedrijf.

1. Om besmetting te voorkomen is het ook zaak dat vogels niet het gebied in worden gejaagd. Zou het niet verstandig zijn om een jachtverbod binnen heel Noord-Holland af te kondigen of om de 10 kilometer zone voor jacht te verruimen?

2. Aangezien er elk jaar sprake is van vogelgriep, zou een jachtverbod niet preventief ingesteld moeten worden ter voorkoming van besmetting en verspreiding van vogelgriep?

Rondvraag Gedeputeerde Rommel betreffende Ammoniak

Woensdag 17 november vernamen wij via KRO/NCRV informatie over ammoniakuitstoot van cacaofabriek Aurora in Zaandam. Deze fabriek blijkt een uitstoot te hebben van 59 ton ammoniak per jaar terwijl deze emissie niet was geregistreerd. Heeft u dat ook vernomen?

Heeft deze fabriek een geldige NB vergunning?

Op welke N2000 natuurgebieden heeft de uitstoot van deze fabriek invloed?

Wat betekend dit voor de gebiedsprocessen rond die N2000 gebieden?

Zijn er meer cacaofabrieken waarvan de stikstofuitstoot tot heden niet is meegerekend en zo ja welke actie gaat u ondernemen om de uitstoot in beeld te krijgen?

Willemien Koning

CDA Noord-Holland

Rondvraag:

Voor: Commissie NLG van maandag 22 november 2021
Aan: Gedeputeerde E. Rommel
Over: 2 NH-se situatie, aangaande de jacht in bewoond / bebouwd gebied.

Twee situaties:

1. In **Haarlem** Zuid, nabij **De Molenwijk**, bestaat nog steeds de situatie dat er jacht (op ganzen) plaatsvind in de directe omgeving van huizen, tuinen, fiets- en wandelpaden. Gedeputeerde Rommel heeft zich middels een werkbezoek, in september 2020, ook persoonlijk van deze situatie op de hoogte gesteld. Diverse bewoners van De Molenwijk / omgeving Zuid Schalkwijkerweg hebben nu een initiatief ontplooid om in het jachtgebied te midden van hun woningen en tuinen, in plaats van jagers hun gang te laten gaan, een laserinstallatie te plaatsen (een voorstel binnen “Schalkwijk Aan Zet”).

   Het initiatief is door de gemeente Haarlem afgewezen. Reden (in het kort): onuitvoerbaar want niet vallend onder de bevoegdheid van de gemeente Haarlem. De initiatiefnemers worden terugverwezen naar de Omgevingsdienst en de Provincie Noord Holland. Tevens geeft de gemeente Haarlem terug aan de initiatiefnemers, dat over het gebied (en het feit dat er binnen de bebouwde kom wordt gejaagd) op dit moment overleg plaatsvindt tussen de gemeente, de OD en de Provincie.

2. In **Badhoevedorp**, in het gebied **De Veldpost** in de “buik” tussen de A9 en de Schipholweg (zie *: illustratie Veldpost) is onlangs een atletiekbaan gerealiseerd. In het bestemmingsplan staan nog tal van andere (sport)voorzieningen ingetekend. Direct vanaf de Sloterweg of Oleanderlaan is het gebied goed bereikbaar op de fiets, wandelend en met de auto.

   Afgelopen week wandelt dhr. J. uit Badhoevedorp met zijn honden - over de openbare weg - door het gebied van De Veldpost. Hij komt daarbij in de situatie terecht dat hij wordt omringd door 8 jagers die daar door het veld lopen, of op jagerskrukjes zitten. Er wordt volop geschoten, in een gebied dat sinds de aanleg van de atletiekbaan gebruikt wordt door voetgangers, fietsers en autoverkeer en dat (als het gehele gebied is ontwikkeld tot sportaccommodatie) door nóg meer publiek. Zie **: Uit; 2018-06-19 Gebiedsontw. B'dorp best.pl.-expl.pl. De Veldpost).

Vragen aan de gedeputeerde:

1. Bent u over situatie 1. in Molenwijk te Haarlem, inderdaad in gesprek met die gemeente en de Omgevingsdienst over de situatie aldaar?
2. Ben u bekend met de stellingname van de gemeente Haarlem, verwoord in de afwijzing van het initiatief door de Projectleider Democratische buurtbegroting Schalkwijk aan Zet, waarin staat (citaat): “De Gemeente Haarlem zou graag zien dat de jacht helemaal wordt verboden”?
3. Wat zijn uw initiatieven geweest in de afgelopen anderhalf jaar (na het werkbezoek van september 2020) in het gebied grenzend aan de Molenwijk?
4. Hoe beoordeelt u het initiatief van het plaatsen van een laserinstallatie in het gebied en de haalbaarheid daarvan?

5. Bent u bekend met situatie 2. in gebied De Veldpost, nabij Badhoevedorp?
6. Bent u met ons eens dat, nu er een atletiekbaan ligt (en straks nog veel meer sportaccommodaties) en het gebied door openbare wegen goed toegankelijk is voor eenieder, jagers op dit moment allerlei weggebruikers in onveilige, of zelfs gevaarlijke situaties brengen?
7. Ben u voornemens hierover in contact te treden met de OD, omdat de situatie in gebied De Veldpost zo’n andere bestemming heeft gekregen en deze situatie niet langer houdbaar (b)lijkt?

8. Bent u bereid om de Commissie NLG op korte termijn over beide situaties verder te informeren?

Aukelien Jellema
PvdA-Noord Holland

*). De atletiekbaan is reeds gerealiseerd, de rest van het gebied is in ontwikkeling.

Afbeelding 4.6 Nieuwe groenstructuur Veldpost, zoals geformuleerd in het DSO.

**)

Uit; 2018-06-19 Gebiedsontw. B'dorp best.pl.-expl.pl. De Veldpost

3.2.6 Conclusie provinciaal en regionaal beleid

Het bestemmingsplan past binnen de kaders van het provinciale beleid en regionale beleid. Met het bestemmingsplan wordt ruimte geboden aan de ontwikkeling van sport- en recreatiegebied De Veldpost. De ontwikkeling van De Veldpost maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling Badhoevedorp en is opgenomen in de bestuursovereenkomst Omlegging A9 uit 2005 welke onder meer is ondertekend door Rijk, provincie Noord-Holland, stadsregio en Schiphol.

Rondvraag NLG 22 november 2021
PvdD, Statenlid Ines Kostic

Inleiding

In het voorjaar 2020 besloot de provincie dat agrarische pachters die grond van de provincie pachten, het middel glyfosaat niet meer op provinciegrond mochten gebruiken. Een jaar later sprak de Grondkamer Noordwest zich uit dat de provincie dit verbod niet mocht stellen. Volgens de Grondkamer zou het niet redelijk zijn om zonder toepassing van glyfosaat de grond in dezelfde staat te houden, terwijl dit wel een voorwaarde is.[1]

In de provincie Noord-Brabant speelt hetzelfde: de provincie stelde een glyfosaatverbod op en de regionale Grondkamer, in dit geval de Grondkamer Zuid, keurde het verbod af. Met als reden dat het een te grote inbreuk zou zijn op de bedrijfsvoering van de boer.

Echter, de Centrale Grondkamer – die boven de Regionale Grondkamers hangt - besliste onlangs anders over de casus Noord-Brabant: de provincie mag glyfosaat wel verbieden. Met als argumenten dat pachters wéten dat ze zo'n overeenkomst aangaan en er boeren zijn die geen glyfosaat gebruiken. Het exploiteren van percelen zonder glyfosaat is dus mogelijk.

Naast de provincie Noord-Brabant hanteerden ook de Brabantse waterschappen het glyfosaatverbod. Zij keken met spanning uit naar de uitspraak. Ook zij zijn op zoek naar mogelijkheden om grond duurzaam te gebruiken.[2]

Vragen

1. Kan GS aangeven wat de stand van zaken is van het stellen van het glyfosaatverbod in pachtcontracten van de provincie aan agrariërs: is het openomen in korte contracten, langlopende contracten, bestaande contracten, nieuwe contracten, of helemaal niet op dit moment?
2. Nu de Centrale Grondkamer het verbod op glyfosaat heeft goedgekeurd, gaat het verbod dan ook weer gelden in Noord-Holland? Moet GS daartoe nog een besluit nemen? Zo ja, gaat GS dit op korte termijn doen?
3. In Noord-Brabant hanteerden de waterschappen ook dit verbod, en bijvoorbeeld ook Waterschap Vechtstromen[3]. Hanteren de waterschappen in Noord-Holland ook dit verbod? Zo nee, is GS bereid met ze in gesprek te gaan over de mogelijkheden om ook een glyfosaatverbod in pachtgronden op te nemen?

[1] Verbod op glyfosaat voorlopig afgekeurd - Provincie Noord-Holland
[2] Brabant mag omstreden onkruidverdelger glyfosaat verbieden - Omroep Brabant
[3] 'Verbod op uienteelt op pachtgronden van waterschap is bizar' | Akkerwijzer.nl - Nieuws en kennis voor de akkerbouwers

Beantwoording rondvragen NLG 22 nov 2021 PvdD gevolgen vogelgriep voor de jacht.

Ik zou graag onderstaande rondvragen willen stellen aan gedeputeerde Rommel bij de komende NLG vergadering.

Statenlid Kostic heeft op dit moment nog schriftelijke vragen uitstaan (2021-113) over de ruiming van kippenstallen in Grootschermer. Deze vragen gaan over veehouderij en dierenwelzijn (ged. Zaal).

Mijn vragen gaan over jacht. Mocht dit toch een probleem zijn, dan kan ik deze vragen ook schriftelijk stellen. Maar gezien de urgentie om de vogelgriep zo veel mogelijk te beperken, de duidelijke scheiding (veehouderij vs jacht) en beperkt aantal vragen. Zou ik graag de vragen mondeling willen stellen.

Om verspreiding van het vogelgriepvirus te verminderen is er een gedeeltelijk jachtverbod ingesteld (https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20211107_31637254).

Reden hiervoor is dat jacht watervogels verstoort, waardoor ze van 'hot naar her' vliegen; met extra risico op besmetting en verspreiding van vogelgriep.

Het verbod is nu binnen de 10 kilometer rondom een besmet bedrijf.

1. Om besmetting te voorkomen is het ook zaak dat vogels niet het gebied in worden gejaagd. Zou het niet verstandig zijn om een jachtverbod binnen heel Noord-Holland af te kondigen of om de 10 kilometer zone voor jacht te verruimen?
2. Aangezien er elk jaar sprake is van vogelgriep, zou een jachtverbod niet preventief ingesteld moeten worden ter voorkoming van besmetting en verspreiding van vogelgriep?

Antwoorden:

1. Graag verwijzen wij naar de antwoorden die we op vergelijkbare vragen hebben gegeven in de beantwoording statenvragen 114-2020 op 2 februari 2021. (https://api1.ibabs.eu/publicdownload.aspx?site=noordholland&id=bd8e9155-a5f8-4f34-9a78-462531f8981e). In het kort komt het er op neer dat de jacht stilleggen een bevoegdheid is van het rijk. Dit zal gebeuren als de situatie rondom de vogelgriep hiertoe aanleiding geeft. Dat betekent in de praktijk dat in een tien km zone rondom een uitbraak bedrijf geen watervogels mogen worden verstoord of vervoerd. De provincie heeft hierin geen zeggenschap.
2. Een keuze over een preventief jachtverbod zal ook door het rijk gemaakt moeten worden. Het is tot nu toe nog niet gelukt om te voorspellen waar en wanneer precies een vogelgriep uitbraak zich precies voordoet.

Rondvraag:

Voor: Commissie NLG van maandag 22 november 2021
Aan: Gedeputeerde E. Rommel
Over: 2 NH-se situatie, aangaande de jacht in bewoond / bebouwd gebied.

Twee situaties:

1. In **Haarlem** Zuid, nabij **De Molenwijk**, bestaat nog steeds de situatie dat er jacht (op ganzen) plaatsvind in de directe omgeving van huizen, tuinen, fiets- en wandelpaden. Gedeputeerde Rommel heeft zich middels een werkbezoek, in september 2020, ook persoonlijk van deze situatie op de hoogte gesteld. Diverse bewoners van De Molenwijk / omgeving Zuid Schalkwijkerweg hebben nu een initiatief ontplooid om in het jachtgebied te midden van hun woningen en tuinen, in plaats van jagers hun gang te laten gaan, een laserinstallatie te plaatsen (een voorstel binnen “Schalkwijk Aan Zet”).

   Het initiatief is door de gemeente Haarlem afgewezen. Reden (in het kort): onuitvoerbaar want niet vallend onder de bevoegdheid van de gemeente Haarlem. De initiatiefnemers worden terugverwezen naar de Omgevingsdienst en de Provincie Noord Holland. Tevens geeft de gemeente Haarlem terug aan de initiatiefnemers, dat over het gebied (en het feit dat er binnen de bebouwde kom wordt gejaagd) op dit moment overleg plaatsvindt tussen de gemeente, de OD en de Provincie.

2. In **Badhoevedorp**, in het gebied **De Veldpost** in de “buik” tussen de A9 en de Schipholweg (zie *: illustratie Veldpost) is onlangs een atletiekbaan gerealiseerd. In het bestemmingsplan staan nog tal van andere (sport)voorzieningen ingetekend. Direct vanaf de Sloterweg of Oleanderlaan is het gebied goed bereikbaar op de fiets, wandelend en met de auto.

   Afgelopen week wandelt dhr. J. uit Badhoevedorp met zijn honden - over de openbare weg - door het gebied van De Veldpost. Hij komt daarbij in de situatie terecht dat hij wordt omringd door 8 jagers die daar door het veld lopen, of op jagerskrukjes zitten. Er wordt volop geschoten, in een gebied dat sinds de aanleg van de atletiekbaan gebruikt wordt door voetgangers, fietsers en autoverkeer en dat (als het gehele gebied is ontwikkeld tot sportaccommodatie) door nóg meer publiek. Zie **: Uit; 2018-06-19 Gebiedsontw. B'dorp best.pl.-expl.pl. De Veldpost).

Beantwoording:

Vragen aan de gedeputeerde:

1. Bent u over situatie 1. in Molenwijk te Haarlem, inderdaad in gesprek met die gemeente en de Omgevingsdienst over de situatie aldaar?
   De gemeente heeft contact gehad met de Omgevingsdienst (OD) vanwege raadsvragen. De OD heeft toelichting gegeven over het ganzenbeheer en uitleg gegeven op de specifieke beheersituatie in het betreffende gebied; Het gebied valt namelijk binnen de Schipholzone 0-10 km waar populatiebeheer wordt uitgevoerd. Er wordt niet binnen de bebouwde kom gejaagd, vaste jachthutten bevinden zich op 250 meter van de bebouwing, en er wordt voornamelijk beheerd op de populatie ontheffing Schiphol.

2. Ben u bekend met de stellingname van de gemeente Haarlem, verwoord in de afwijzing van het initiatief door de Projectleider Democratische buurtbegroting Schalkwijk aan Zet, waarin staat (citaat): “De Gemeente Haarlem zou graag zien dat de jacht helemaal wordt verboden”?
   Nee, wij zijn niet bekend met de stellingname van de gemeente. Het ganzenbeheer in Molenwijk volgt voornamelijk uit het Convenant reduceren risico vogelaanvaringen Schiphol en het ganzenbeheerplan omgeving Schiphol 2018 – 2024 en heeft als primaire doelstelling de veiligheid.

3. Wat zijn uw initiatieven geweest in de afgelopen anderhalf jaar (na het werkbezoek van september 2020) in het gebied grenzend aan de Molenwijk?

De Omgevingsdienst heeft tijdens het bezoek destijds aan de inwoners voorgesteld om een bemiddelende rol te spelen tussen de buurt die overlast ervaart en de jagers die overlast veroorzaken. Dit met als doel om de overlast terug te dringen tot een voor beide partijen aanvaardbaar niveau. Een bewoner zou inventariseren wie waarvan overlast heeft en er zijn contactgegevens gegeven door de OD. Tot op heden heeft niemand zich gemeld om gebruik te maken van dit aanbod. De OD heeft desalniettemin controles uitgevoerd waarbij geen strafbare feiten zijn geconstateerd. Uit deze controles is ook gebleken dat de uitvoerders hebben gehandeld conform de geldende ontheffingen, vrijstellingen en opdrachten. Daarnaast heeft de OD meldingen/klachten afgehandeld waarbij het ging om overlast van geluid, angstige honden en een gevonden dode gans.

4. Hoe beoordeelt u het initiatief van het plaatsen van een laserinstallatie in het gebied en de haalbaarheid daarvan?
Gezien de ligging ten opzichte van Schiphol is alleen verjagen hier onvoldoende beheer. Het gebruik van lasers wordt door BIJ12 in de 'Faunaschade Preventie Kit Ganzen' geschaard onder de categorie 'nader te specificeren middelen'. Dit zijn middelen waarvan de werking in de praktijk tot nog toe niet of onvoldoende is bewezen en die niet in de Faunaschade Preventiekit van BIJ12 zijn opgenomen, maar waarvan de grondgebruiker wél een effectieve preventieve werking verwacht. De effectiviteit van lasers bij de verjaging van ganzen is dus nog onvoldoende onderzocht. Betrouwbare uitspraken over de effectiviteit en haalbaarheid, gebaseerd op onderzoek, zijn dus op dit moment niet mogelijk.

4. Bent u bekend met situatie 2. in gebied De Veldpost, nabij Badhoevedorp?
Nee

6. Bent u met ons eens dat, nu er een atletiekbaan ligt (en straks nog veel meer sportaccommodaties) en het gebied door openbare wegen goed toegankelijk is voor eenieder, jagers op dit moment allerlei weggebruikers in onveilige, of zelfs gevaarlijke situaties brengen?

Ons zijn geen signalen van onveilige situaties bekend. Het gebruik van het geweer door een jager voldoet aan strikte eisen die onveilige situaties moeten voorkomen. De jager is verantwoordelijk voor het veilig gebruik van een geweer. Een jager moet een uitgebreide opleiding doorlopen en een jachtdiploma halen. Daarnaast moet jager aantonen dat hij of zij veilig en goed met een wapen om kan gaan. Bij klachten of twijfel over de veiligheid kan de omgevingsdienst benaderd worden, of de politie, als het gaat om het gebruik van het geweer.

7. Ben u voornemens hierover in contact te treden met de OD, omdat de situatie in gebied De Veldpost zo'n andere bestemming heeft gekregen en deze situatie niet langer houdbaar (b)lijkt?
De OD gaat de veranderde situatie bekijken

8. Bent u bereid om de Commissie NLG op korte termijn over beide situaties verder te informeren?
Ja, dat kunnen we bij de volgende commissievergadering doen.

Aukelien Jellema
PvdA-Noord Holland

*). De atletiekbaan is reeds gerealiseerd, de rest van het gebied is in ontwikkeling.

Afbeelding 4.6 Nieuwe groenstructuur Veldpost, zoals geformuleerd in het DSO.

**)

Uit; 2018-06-19 Gebiedsontw. B'dorp best.pl.-expl.pl. De Veldpost

3.2.6 Conclusie provinciaal en regionaal beleid

Het bestemmingsplan past binnen de kaders van het provinciale beleid en regionale beleid. Met het bestemmingsplan wordt ruimte geboden aan de ontwikkeling van sport- en recreatiegebied De Veldpost. De ontwikkeling van De Veldpost maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling Badhoevedorp en is opgenomen in de bestuursovereenkomst Omlegging A9 uit 2005 welke onder meer is ondertekend door Rijk, provincie Noord-Holland, stadsregio en Schiphol.

Rondvraag NLG 22 november 2021
PvdD, Statenlid Ines Kostic

Inleiding

In het voorjaar 2020 besloot de provincie dat agrarische pachters die grond van de provincie pachten, het middel glyfosaat niet meer op provinciegrond mochten gebruiken. Een jaar later sprak de Grondkamer Noordwest zich uit dat de provincie dit verbod niet mocht stellen. Volgens de Grondkamer zou het niet redelijk zijn om zonder toepassing van glyfosaat de grond in dezelfde staat te houden, terwijl dit wel een voorwaarde is.[1]

In de provincie Noord-Brabant speelt hetzelfde: de provincie stelde een glyfosaatverbod op en de regionale Grondkamer, in dit geval de Grondkamer Zuid, keurde het verbod af. Met als reden dat het een te grote inbreuk zou zijn op de bedrijfsvoering van de boer.

Echter, de Centrale Grondkamer – die boven de Regionale Grondkamers hangt - besliste onlangs anders over de casus Noord-Brabant: de provincie mag glyfosaat wel verbieden. Met als argumenten dat pachters wéten dat ze zo'n overeenkomst aangaan en er boeren zijn die geen glyfosaat gebruiken. Het exploiteren van percelen zonder glyfosaat is dus mogelijk.

Naast de provincie Noord-Brabant hanteerden ook de Brabantse waterschappen het glyfosaatverbod. Zij keken met spanning uit naar de uitspraak. Ook zij zijn op zoek naar mogelijkheden om grond duurzaam te gebruiken.[2]

Vragen

1. Kan GS aangeven wat de stand van zaken is van het stellen van het glyfosaatverbod in pachtcontracten van de provincie aan agrariërs: is het openomen in korte contracten, langlopende contracten, bestaande contracten, nieuwe contracten, of helemaal niet op dit moment?
   Het verbod op de toepassing van glyfosaat is opgenomen in alle pachtcontracten met een ingangsdatum vanaf 1 november 2020. De contracten met een begindatum voor die datum kunnen niet tussentijds gewijzigd worden en voor deze percelen geldt, dat het verbod wordt opgenomen bij het opstellen van een nieuw contract. Ook in de reguliere pachtcontracten (11x) is het verbod niet opgenomen, omdat dit tussentijds niet mogelijk is.
   Daarnaast gold al sinds 1-11-2016 een algeheel verbod van chemische bestrijdingsmiddelen op alle pachtgronden binnen het Natuurnetwerk Nederland.
2. Nu de Centrale Grondkamer het verbod op glyfosaat heeft goedgekeurd, gaat het verbod dan ook weer gelden in Noord-Holland? Moet GS daartoe nog een besluit nemen? Zo ja, gaat GS dit op korte termijn doen?
   De clausule met het verbod op glyfosaat is voor een deel van de geliberaliseerde pachtcontracten voor gronden buiten NNN van de provincie Noord-Holland afgewezen door de Grondkamer Noordwest (beschikking d.d. 28 oktober 2021). Dat betekent dat het verbod voor deze contracten nog niet in werking treedt. Wel hebben we gevraagd aan pachters om in ieder geval te melden als zij glyfosaat gaan gebruiken. Er is ook een aantal van ongeveer 50 contracten wél goedgekeurd door de regionale Grondkamer.
   Voor de contracten die de Grondkamer Noordwest heeft afgekeurd, gaat de provincie in hoger beroep bij de Centrale Grondkamer. Dit beroepschrift wordt op dit moment

[1] Verbod op glyfosaat voorlopig afgekeurd - Provincie Noord-Holland
[2] Brabant mag omstreden onkruidverdelger glyfosaat verbieden - Omroep Brabant

voorbereid en dient uiterlijk 29 november as. te worden ingediend bij de Centrale Grondkamer.
GS hoeft geen nieuw besluit te nemen, omdat het vigerende beleid blijft gelden.

3. In Noord-Brabant hanteerden de waterschappen ook dit verbod, en bijvoorbeeld ook Waterschap Vechtstromen[3]. Hanteren de waterschappen in Noord-Holland ook dit verbod? Zo nee, is GS bereid met ze in gesprek te gaan over de mogelijkheden om ook een glyfosaatverbod in pachtgronden op te nemen?
   Voor zover bekend, hanteren andere grote verpachters in Noord-Holland geen verbod op glyfosaat, ook de waterschappen niet. Als het hoger beroep bij de Centrale Grondkamer slaagt, dan zullen wij (in ieder geval ambtelijk) in gesprek treden met de waterschappen, maar ook met de andere overheden in Noord-Holland.
   (Noot van behandelend ambtenaar: In Noord-Brabant is er op ambtelijk niveau het Leernetwerk Duurzame Gronduitgifte opgezet vanuit de provincie. Ik ben dit ook van plan om in Noord-Holland te doen.)

[3] 'Verbod op uienteelt op pachtgronden van waterschap is bizar' | Akkerwijzer.nl - Nieuws en kennis voor de akkerbouwers

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	7944
Extern Zaak ID	1713027
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	14.a
Omschrijving	Water: Motie externe bedreigingen Waddenzee
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Brief aan PS over afdoening motie externe bedreigingen in de Waddenzee.pdf
M92-2021 AANGENOMEN.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	4 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Natuur Landbouw & Gezondheid	10 januari 2022

Toelichting

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland sturen een brief aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, waarin zij de minister oproepen te stoppen met gasboringen in de Waddenzee. Eerder had Provinciale Staten van Noord-Holland al in een motie deze wens uitgesproken.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

H.R. Heijmering

BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144274

HEIJMERINGH@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

30 SEP. 2021

Kenmerk

1713027/1713177

Uw kenmerk

Betreft: afdoening motie externe bedreigingen in de Waddenzee

Geachte leden,

Naar aanleiding van de motie over externe bedreigingen in de Waddenzee, aangenomen in uw Statenvergadering van 28 juni, kunnen wij u melden dat wij een brief over dit onderwerp aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat verzonden hebben. Deze vindt u bijgevoegd in afschrift.

Wij stellen u voor hiermee de motie M92-2021 als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

pvv.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage:

Brief externe bedreigingen in de Waddenzee aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat
Postbus 20901
2500 EX 'S-GRAVENHAGE

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

H.R. Heijmering

BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144274

HEIJMERINGH@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

30 SEP. 2021

Kenmerk

1713027/1713178

Uw kenmerk

Betreft: Externe bedreigingen in de Waddenzee

Excellentie,

Het Waddengebied en de Waddenzee zijn een uniek gebied, niet alleen in Nederland, maar ook in de wereld. Het is van belang te koersen naar een veilig, vitaal en veerkrachtig Waddengebied in 2050 en daarom hebben wij met elkaar deze ambitie vastgelegd in de Agenda voor het Waddengebied 2050. Vele betrokkenen, waaronder ook u, hebben ingestemd met deze Agenda.

Wij beseffen dat in deze Agenda is opgenomen de gaswinning uit de kleine velden aan te houden. Nu blijkt deze strategie veel maatschappelijke weerstand op te roepen en dan gaat het onder andere over de plannen voor gaswinning nabij Ternaard.

Voor het zomerreces is bij de behandeling van een agendapunt over het Waddenfonds in Provinciale Staten van de drie Waddenprovincies in elke provincie een motie aangenomen over het tegengaan van externe bedreigingen waaronder gasboringen in de Waddenzee. Daarom willen wij u dringend verzoeken te stoppen met het verstrekken van vergunningen die de natuur op het Wad belasten, zoals voor gas- en zoutwinning in de Waddenzee en het toelaten van lozingen door een gasbooreiland ten noorden van de Waddeneilanden.

Wij zijn van mening dat er vooral ingezet moet worden op de benodigde energietransitie, waarbij deze, waar noodzakelijk, op een zorgvuldige manier in het Waddengebied een plek krijgen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Wij pleiten ervoor om de gaswinning vanuit kleine velden in en nabij de Waddenzee niet aan te houden maar hiermee te stoppen. Dit betekent wat ons betreft dan ook een actualisatie van dit punt in de Agenda voor het Waddengebied 2050. Uiteraard zijn wij bereid onze zorgen nader aan u toe te lichten en samen met u te werken aan een veilig, vitaal en veerkrachtig Waddengebied.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Kopie aan Provinciale Staten

M92-2021/PS 28-06-2021
AANGENOMEN

Motie: Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 voor o.a. bespreking van de Jaarstukken 2020 en Begroting 2022 van het Waddenfonds,

constateren dat:

- het Waddenfonds destijds is geïnitieerd om de teloorgang van natuur- en landschapswaarden in het Waddengebied als gevolg van (externe) bedreigingen te compenseren.

- het eerste hoofddoel van het Waddenfonds is: het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.

- het Waddenfonds als tweede hoofddoel heeft: het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.

- er door het Rijk voor diverse economische activiteiten in de Waddenzee vergunningen worden afgegeven.

overwegende dat:

- veel economische activiteiten in het Waddengebied bijdragen aan het toenemen van externe bedreigingen voor de natuur in de Waddenzee.

- in de recente evaluatie van het Waddenfonds – eindrapport 'Koers houden in een zee van mogelijkheden' - wordt geconstateerd dat: "er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee" en door het Waddenfonds gesteunde projecten tot nu toe juist op deze doelstelling achterblijven.

- in de midtermreview van het Investeringskader Waddengebied wordt geconcludeerd dat er meer aandacht moet komen voor mondiale transities

- het tegenstrijdig is dat vergunningen door het Rijk worden verstrekt die 'externe bedreigingen' vormen voor de natuur in de Waddenzee, terwijl de provincies via het Waddenfonds proberen die bedreigingen te verminderen.

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

1. Het Rijk dringend te verzoeken te stoppen met het verstrekken van vergunningen die de natuur op het Wad belasten, zoals voor gas- en zoutwinning in de Waddenzee, de aanleg van kabels op ecologisch gezien onwenselijke tracés door het Wad en onder Schiermonnikoog en het toelaten van lozingen door een gasbooreiland ten noorden van de Waddeneilanden.

2. Er bij de uitvoering van het resterende deel van het Waddenfonds op aan te dringen deze externe bedreigingen extra aandacht te geven en projecten te toetsen in hoeverre ze inspelen op de mondiale transities en of ze klimaat-adaptief zijn.

en gaan over tot de orde van de dag.

Rien Cardol, GroenLinks
Gert-Jan Leerink, PvdA
Linde Gonggrijp, D66
Ines Kostić, PvdD
Eric Smaling, SP

GroenLeven en Van Oord geloven in de kracht en haalbaarheid van het Buitendijks Plan dat de ontwikkeling van natuur, ecologie en waterkwaliteit combineert met de opwekking van duurzame energie en dat kansen biedt voor (water-) recreatie en toerisme.

4 zonne-atollen
1,6 TWh + netaansluiting
zonder subsidie

GroenLeven
zonne-energie

DUURZAAM LEEFBAAR
BUITENDIJKS PLAN
Natuur, Energie & Recreatie

Van Oord
Marine ingenuity

4000 hectare
Natuur, Waterkwaliteit en Recreatie

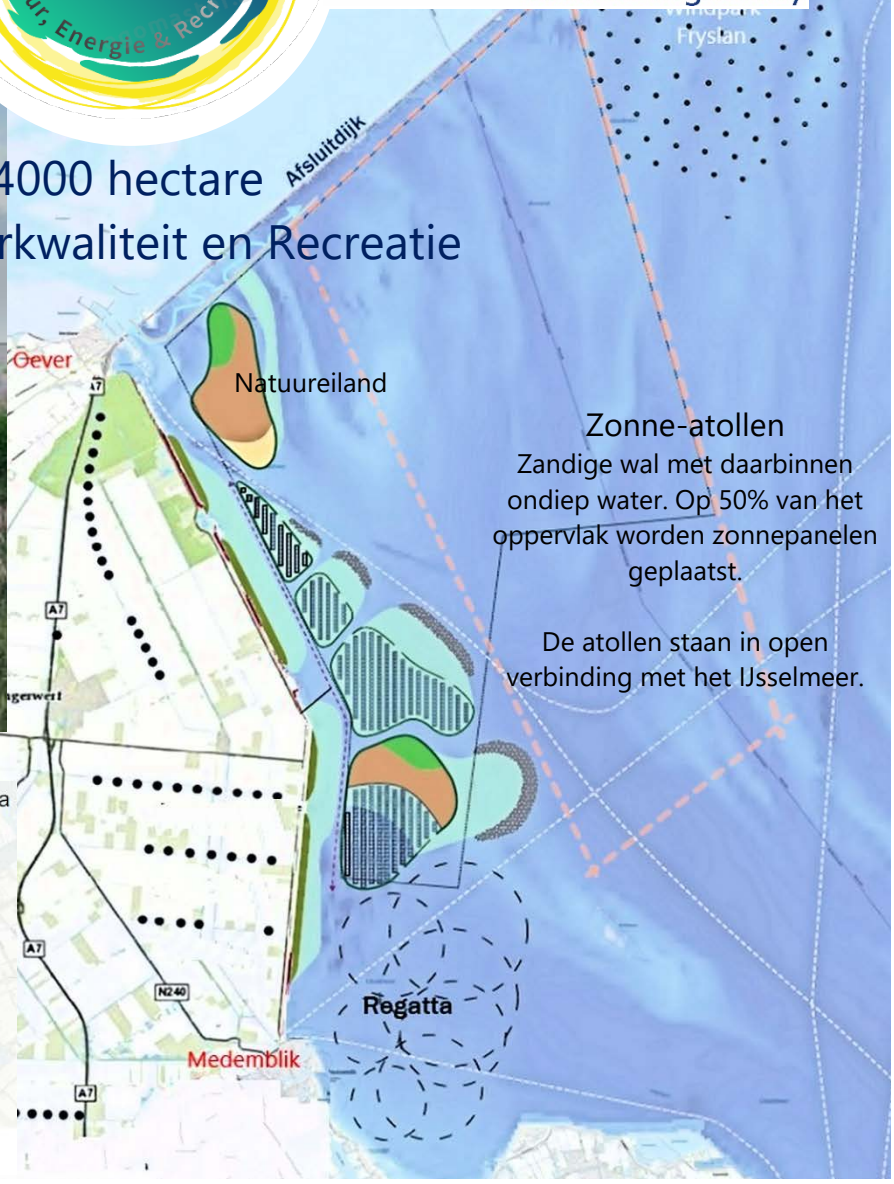

Zonne-atollen
Zandige wal met daarbinnen ondiep water. Op 50% van het oppervlak worden zonnepanelen geplaatst.

De atollen staan in open verbinding met het IJsselmeer.

- Ondiep water met ondergedoken waterplanten ca. 1675ha
- Helofytenmoeras ca. 600ha
- Oeverplanten en riet ca. 220ha
- Overstromingsgrasland ca. 160ha
- (Open) zandig eiland ca. 60ha
- Natuurlijk begroeide rand ca. 200ha
- Substraat mosselen ca. 250ha
- Zonnepanelen

Na vaststelling van het Buitendijks Plan in de RES 1.0 heeft de initiatiefnemer gesprekken gevoerd om het plan verder uit te werken en om marktpartijen te vinden die, na optimalisaties, bereid zijn stapsgewijs tot uitvoering over te gaan.

GroenLeven, Van Oord en Buitendijk zijn een intentieovereenkomst aangegaan voor het Buitendijks Plan. Samen pakken zij de ontwikkeling van het plan op.

GroenLeven is marktleider in Europa bij het realiseren van (grootschalige) zonneparken op water, waarbij samenwerking wordt gezocht met lokale energiecorporaties en met bijzondere aandacht voor de verbetering van de ecologische kwaliteit.

De financiële haalbaarheid is door GroenLeven verkend. De conclusie is dat zowel de eerste stap – het aanleggen van een atol waarbij door onderzoek de effecten op de natuur onafhankelijk worden onderzocht – als de verdere aanleg van het gehele plan, inclusief natuurontwikkeling, met een aanvaardbaar rendement tot de mogelijkheden behoort.

Van Oord is een toonaangevende internationale waterbouwer met focus op baggeren, landinfrastructuur in Nederland en offshore wind. Zij werken veilig, en samen met opdrachtgevers en stakeholders komen zij tot innovatieve en duurzame oplossingen. Van Oord is bij uitstek in staat en bereid om de aanleg van de atollen en de manier van bouwen met zand en ander materiaal op een zo milieuvriendelijk mogelijke manier verder te onderzoeken en uit te voeren.

GroenLeven en Van Oord staan open/moedigen deelname van Natuurorganisaties en energiecorporaties aan en willen het project samen met de overheden en maatschappelijke organisaties verder uitwerken en realiseren.

Het plan zet de traditie in het IJsselmeer voort van het grootschalig vooruitdenken en innoveren in een door mensenhanden gecreëerde omgeving. Het is de uitdaging om met dit plan daadwerkelijk energieopwekking, natuur- en waterwaarden met toerisme en recreatie te combineren.

GroenLeven en Van Oord zijn voornemens om voor het plan een melding in het kader van de rijkscoördinatieregeling (RCR) te doen.
De ambitie is om medio 2025 de eerste stap te zetten met het uitvoeren van het eerste atol.

GroenLeven zonne-energie

DUURZAAM LEEFBAAR
BUITENDIJKS PLAN
Natuur, Energie & Recreatie

Van Oord Marine ingenuity

Het Buitendijks Plan op internet

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	7933
Extern Zaak ID	1714336
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	17.b
Omschrijving	Water: Openstelling POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over openstellingen POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

GS hebben besloten om het onderdeel uitvoering LEADER-projecten van de uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland open te stellen. Voor het onderdeel niet-productieve investeringen water hebben GS besloten om het openstellingsbesluit te wijzigen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. S.B.C. Melis
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144331
meliss@noord-holland.nl

Verzenddatum
14 OKT. 2021

Kenmerk
1714336/1714341

Uw kenmerk

Betreft: Openstellingen POP3 onderdeel LEADER-projecten en wijziging openstellingsbesluit niet-productieve investeringen water.

Geachte leden,

Op 12 oktober 2021 hebben wij besloten om het onderdeel LEADER-projecten van de Uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland (UVR POP3) open te stellen voor het aanvragen van subsidies. Bovendien hebben wij voor het onderdeel 'niet-productieve investeringen water' besloten om het openstellingsbesluit van 8 juni jl. te wijzigen.

Openstelling LEADER-projecten
Het POP3 onderdeel 'LEADER-projecten' hebben wij opengesteld van 6 december 2021 tot en met 10 februari 2022. Wij hebben het subsidieplafond bepaald op €634.000,-. Deze middelen zijn voor 50% afkomstig uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) en 50% van de gemeenten en onze reserve Europese subsidie landbouwprojecten. De beschikbare budgetten voor LEADER zijn opgenomen in de door ons vastgestelde Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) LEADER (besluit GS 8 juni 2021). Met deze openstelling wordt het restant van het subsidiebudget beschikbaar gesteld voor subsidies voor projecten. Deze LOS en verdere informatie over LEADER kunt u vinden op www.leaderkvnh.nl.

Wijziging openstellingsbesluit 'niet-productieve investeringen water'.
In onze brief van 8 juni jl. hebben wij uw Staten geïnformeerd over de openstelling van het POP3, onderdeel 'niet-productieve investeringen water'. In overleg met onze waterschappen hebben we de beschikbare POP3-middelen voor waterdoelen verdeeld over de drie beheergebieden. Het subsidieplafond voor het beheergebied van Hoogheemraadschap Rijnland en het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht bedraagt voor ieder €400.000,-. Het subsidieplafond voor het beheergebied van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier bedraagt nu €2.248.000,-. De middelen zijn voor 100% afkomstig uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Tot slot is de

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

sluiting van de openstellingperiode gewijzigd naar 26 november 2021. In onze brief van 8 juli jl hebben wij u reeds geïnformeerd over de landelijke afspraken over deze Europese POP3-middelen voor waterdoelen en de samenhang met het Landbouwportaal Noord-Holland.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
E.P. Stigter

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	7894
Extern Zaak ID	1648417
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	17.c
Omschrijving	Water: Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Voortgangsrapportage RWK 2020_Waterschap AGV def.pdf
Bestuurlijke voortgangsrapportage regionale keringen 2020 HHNK _21.0246096 Definitief - kopie.pdf
Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 Rijnland.pdf
Brief reactie Voortgangsrapportage Regionake Keringen 2020 HHNK.pdf
Brief Reactie Voortgangsrapportage Regionale Keringen 2020 AGV.pdf
Machtiging aan Zuid-Holland voor reactie op voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2020 van het Hoogheemraadschap van Rijnland.pdf
Bijlage 6b Brief aan Hoogheemraadschap van Rijnland_ reactie op voortgangsrapportage regionale keringen_2020.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

Op grond van de Waterwet zijn provincies belast met het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor beheer, onderhoud, toetsing en verbetering van deze waterkeringen. De drie waterschappen in Noord-Holland presenteren elk jaar een voortgangsrapportage over de toetsing en verbetering van de regionale waterkeringen.

Bestuurlijke voortgangsrapportage Regionale Waterkeringen over het jaar 2020

Waterschap

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Algemene voortgang in 2020

In 2020 is hard gewerkt aan de realisatie van het Uitvoeringsprogramma. Er is in de zomer droogte-inspectie gelopen, maar er hebben zich geen calamiteiten voor gedaan in het kader van hoogwater, storm of droogte.
Vanwege Corona is door uitval vertraging ontstaan bij het toets-team. De projecten hebben in de uitvoering geen vertraging opgelopen. In de voorbereiding is wel enige vertraging opgelopen, omdat gesprekken met omwonenden lastiger te organiseren waren. Dit zal mogelijk pas effect hebben in de realisatie van projecten in latere jaren.

1. Uitvoeringsprogramma (DVP)

In 2020 zijn dijkversterkingen van onder andere de N200, Proostdijlaantje, Ringdijk Oost, Botsholsedijk Zuid en de Bankrasweg afgerond. In totaal is er 30 kilometer fysiek versterkt en goedgekeurd in de categorie nader onderzoek. Hiertoe is volop ingezet op het uitvoeren van de nadere onderzoeksvragen vanuit de toetsronde uit 2012 welke als input dienen voor het lopende Uitvoeringsprogramma. In de beoordeling van de nader onderzoekstrajecten wordt ook een efficiëntie-slag gemaakt door een doorkijk te gegeven van de periode na 2024. Vanwege de coronamaatregelen en ziekte heeft de toetsing van de nader onderzoek trajecten een half jaar vertraging opgelopen.

2. Nieuwe Hydraulische randvoorwaarden

De MHW voor het toetsen van de regionale keringen in het beheersgebied van AGV zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincies. Er waren maar een beperkt aantal aanpassingen ten opzichte van de eerdere MHW waarden.

3. Toetsing 2024

Er zijn vorderingen gemaakt in het versnellingstraject om de toetsing te automatiseren. Het is gelukt om op basis van de brongegevens, zoals deze zijn opgeslagen op het netwerk van Waternet, invoerbestanden te genereren voor de rekensoftware. Dit zal gaan helpen bij het slimmer uit kunnen voeren van de toetsing 2024. De gemiddelde tijdsbesteding aan de technische toetsing (berekeningen en rapportage toetsing grondlichamen) is hierdoor flink teruggebracht. De verwachting is dat dit eind 2022 nog verder teruggebracht kan worden, mits de huidige ontwikkelingen van de automatisering kunnen worden doorgezet. Dit is mede afhankelijk van de beschikbaarheid en kwaliteit van de gegevens voor de berekeningen/automatisering in gewenste formats. Vertragingen door digitale veiligheid, de prioritering in de digitalisering van de organisatie en de ontwikkeling van de dataopslag hebben in 2020 een remmende factor gespeeld. Vooralsnog zal dit ook in 2021 een risico zijn.

4. Lage plekkenplan

Vooruitlopend op geplande dijkverbeteringen van het Uitvoeringsprogramma hebben we in 2020 passende maatregelen getroffen voor een aantal plekken in het gebied die bij zeer hoog water mogelijk kunnen overlopen. Zo hebben we de meeste plekken met grond opgehoogd. In 2021 krijgt dit project een vervolg. Voor een klein aantal plekken waar ophogen niet mogelijk is, wordt een oplossing gevonden in de calamiteitenorganisatie. De bijbehorende zandzakkenregeling en aanvalsplan is ingebed in de crisisorganisatie.

Mijlpaal 1: Beeld voortgang verbetering regionale waterkeringen 2020.

a) Wat was de opgave uit de toetsing 2012?
   - 141 km onvoldoende, 117 km nader onderzoek
   - In het Uitvoeringsprogramma (2015-2024) is 258 km opgenomen.

b) Hoeveel km uit de opgave uit 2012 is tot en met 2020 verbeterd?
   - Van de 258 km in het Uitvoeringsprogramma is er tot en met 2020 in totaal 103 km door nader onderzoek goedgekeurd of door de trajecten met een onvoldoende te verbeteren. Van deze 103 km is er in 2020 30 km goedgekeurd, maar door een correctie van de cijfers resulteert dit in 11 km meer dan 2019. De cijfers zijn gecorrigeerd, omdat er in voorgaande jaren ten onrechte kilometers zijn gerapporteerd die niet in de oorspronkelijke opgave van het Uitvoeringsprogramma zaten, maar zijn opgepakt in het kader van de gebiedsgerichte benadering.
     Het cijfer van 103 kilometer is op basis van de oorspronkelijke opgave en verdeling voldoende-onvoldoende-nader onderzoek kilometers uit 2012. Hierbij worden trajecten die voor een deel zijn verbeterd of goedgekeurd nog niet deels als voldoende gerapporteerd, maar nog geheel als onvoldoende of nog in nader onderzoek.

c) In het uitvoeringsbesluit, het uitvoeringsprogramma en eventueel het besluit van GS tot het verlenen van uitstel zijn deadlines opgenomen:
   - Het is zo goed als zeker dat de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma eind 2024 niet afgerond is. Door de gebiedsgerichte aanpak is de verwachting dat er circa 60 km resteert. Hiervan bevindt zich ca. 85% in de provincie Noord-Holland.
     De impact van de omgevingswet op de projecten en het beter afstemmen op de planningen van ruimtelijke ontwikkelingen en onderhoudsfrequenties van wegen bij de gemeenten in ons gebied, is van invloed op de voortgang van het programma. Om vertraging hieruit te voorkomen wordt er in de projecten zwaar ingezet op het toepassen van omgevingsmanagement. Daarnaast zal er eind 2021/begin 2022 een (bestuurlijk) voorstel komen van trajecten die vanwege de afstemming met gemeenten goedkoper en efficiënter een aantal jaar na 2024 kunnen worden verbeterd, zonder de dijkveiligheid daarbij uit het oog te verliezen. Hierover is het Waterschap reeds op ambtelijk niveau in gesprek met de Provincies.

d) Zijn er bijzonderheden te vermelden:
   - Op basis van de waterverordening AGV 2017 is het areaal regionale keringen toegenomen van 568 km tot 591 km. In de periode 2017 tot en met 2020 zijn er een aantal reguliere leggerwijzigingen doorgevoerd en doorgegeven aan de provincies. De provinciale verordening is hierop nog niet aangepast en vastgesteld. In het onderstaande totaalbeeld gaan we uit van de 568 km.
   - In 2020 is gebleken dat er in de rapportage over 2019 ten onrechte extra gerealiseerde kilometers zijn gerapporteerd, die geen onderdeel uitmaakten van de oorspronkelijke opgave in het Uitvoeringsprogramma. Deze extra kilometers zijn gerealiseerd in het kader van de gebiedsgerichte benadering en worden niet gerapporteerd in deze voortgangsrapportage.

e) Wat is het totaalbeeld van de voortgang tot en met 2020

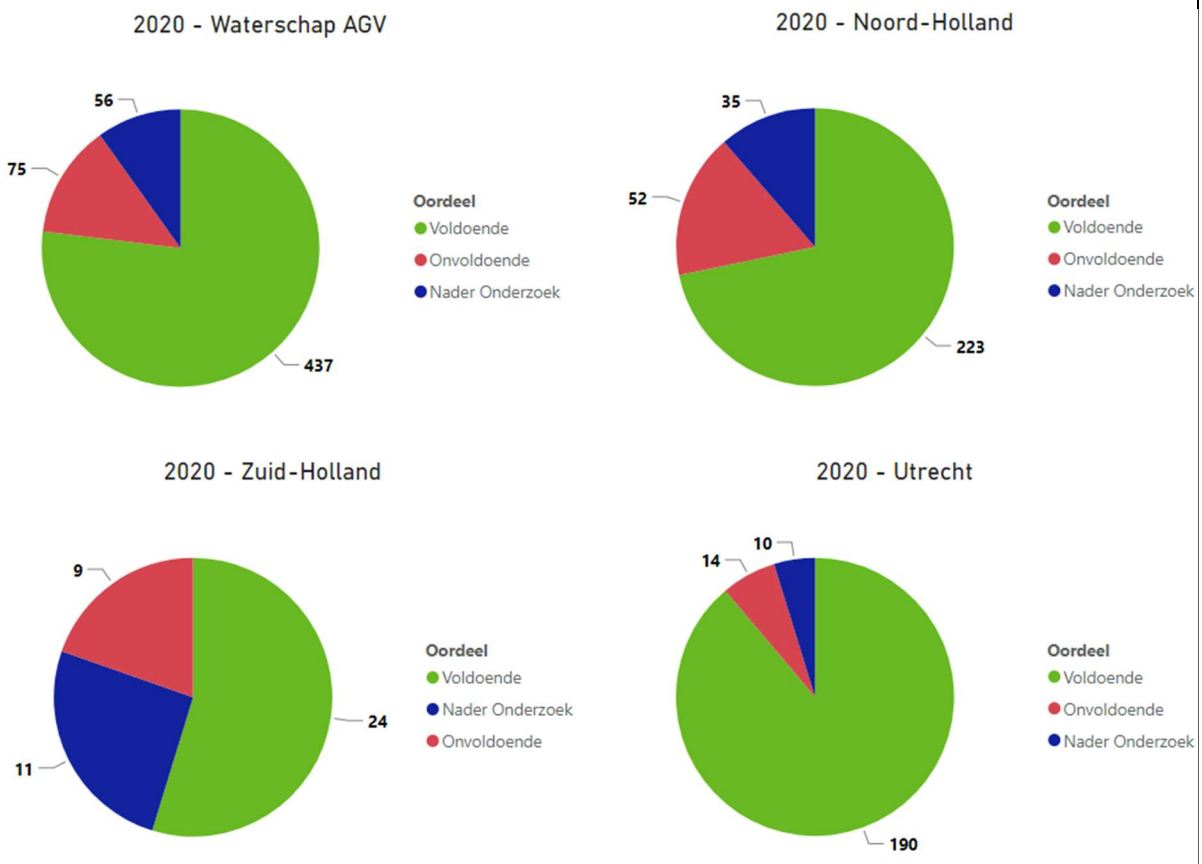

<u>Omdat deze cijfers afwijken van de genoemde 103 km in onderdeel b) van Mijlpaal 1 vindt u op de volgende pagina een voetnoot ten aanzien van de cijfers in deze diagrammen.</u>

<u>Voetnoot bij onderdeel e) van Mijlpaal 1;</u>
De voortgang van dijkverbeteringsprojecten en de voortgang van de categorie nader onderzoek worden bijgehouden in twee verschillende formats. Wanneer een dijkvak als voldoende wordt getoetst, wordt dit deel nog niet als voldoende genoteerd in de voortgang van het dijkverbeteringsprogramma. Dit gebeurt pas als het gehele dijktraject voldoet, door bijvoorbeeld een dijkverbeteringsproject op de overige dijkvakken.
In het format van de toetsing wordt het dijkvak wel al als voldoende genoteerd, waardoor een verschillend beeld ontstaat. Omdat deze rapportage zich grotendeels richt op de resultaten van de toetsing, wordt er bij de cirkeldiagrammen gebruik gemaakt van de resultaten van het toets-team. Deze cijfers wijken dus af van de genoemde 103 kilometer in onderdeel b) van Mijlpaal 1.

Fictieve indeling voldoende / onvoldoende en na nader onderzoek; Proces van rapportage afgekeurde meters

Uitkomst toetsing 2012 fictief dijktraject van 1000 m met een opgave van 700 m. Gerapporteerd naar de provincie 700 m.

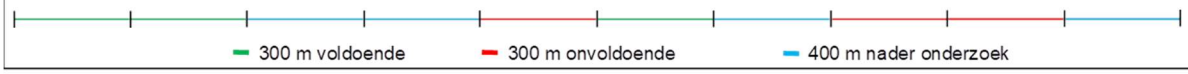

Uitkomst nadere toetsing fictief dijktraject van 1000 m. Van de oorspronkelijke opgave van 700 m is 400 m voldoende gescoord en 300 m onvoldoende. Deze werkelijke verhouding is in de cirkeldiagram van de voortgangsrapportage verwerkt. In de rapportage naar de provincie blijft de oorspronkelijke opgave van 700 m staan.

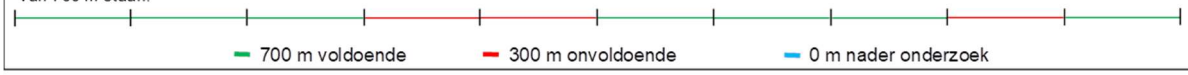

Uitkomst dijkverbetering fictief dijktraject van 1000 m. Van de oorspronkelijke opgave van 700 m is door nadere toetsing 300 m overgebleven. In de dijkverbetering is het totale traject op voldoende gebracht. Na afronding van de dijkverbetering wordt 700 m voldoende gescoord.

- *Oorspronkelijke opgave in Dijkverbeteringsprogramma is 700 meter afgekeurd*
- *Voortgang in Dijkverbeteringsprogramma wordt gerapporteerd als 700 meter onvoldoende (ondanks 400 meter goedgekeurd)*
- *In rapportage toets-team en cirkeldiagrammen op vorige pagina gerapporteerd als 300 meter onvoldoende en 400 goedgekeurd*

Mijlpaal 2 Aanpak toetsing 2024[2]

In het uitvoeringsbesluit is voorgeschreven dat de regionale keringen in 2024 volledig zijn getoetst (grondlichamen, niet-waterkerende objecten (NWO's) en kunstwerken (KW)).

1.

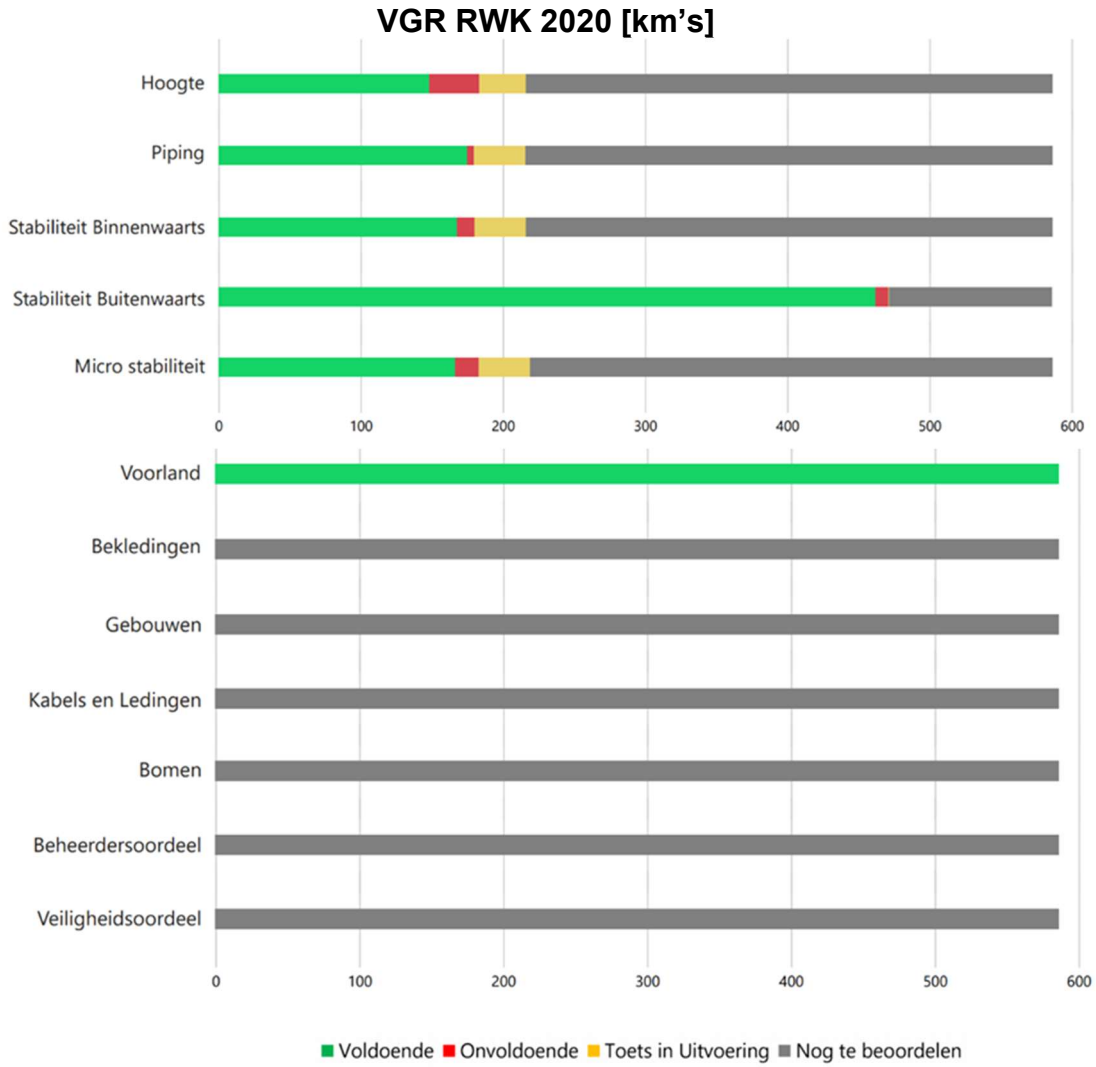

De focus bij het beoordelen van de regionale keringen heeft in 2020 gelegen bij de trajecten die zijn opgenomen in het dijkverbeteringsprogramma. Dit zijn o.a. die trajecten welke in 2012 geen oordeel hebben ontvangen. Deze trajecten vergen meer tijd om tot een oordeel te komen. Als efficientieslag is bij deze trajecten ook de toetsing 2024 direct meegenomen voor het grondlichaam.

Grondlichamen

De technische toetsing grondlichamen van de regionale waterkeringen ligt op schema. In 2020 is er circa 40% getoetst, behalve op de beoordelingssporen stabiliteit voorland en bekleding. De verwachting is dat eind 2022 80% van de technische toetsing grondlichamen gereed is op alle beoordelingssporen, mits de huidige ontwikkelingen voor het verder automatiseren kunnen worden doorgezet. Een aandachtspunt voor het halen van deze planning blijft het tijdig beschikken over de benodigde gegevens en het realiseren van de beoogde automatisering van het toetsproces. Voor de automatisering én de technische toetsing grondlichamen wordt vanaf eind 2020 extra capaciteit ingezet.

Bij het toetsen zijn van de grondlichamen wordt continu per traject (km) getoetst op alle beoordelingssporen en parallel de automatisering ontwikkeld. De automatisering is gericht op het versnellen van de berekeningen

(automatische invoer bijvoorbeeld) voor het betreffende beoordelingsspoor en/of op het uiteindelijk automatisch beoordelen van het hele spoor in een keer.

Hoogte:
Het beoordelingsspoor hoogte is voor de getoetste trajecten in de categorie nader onderzoek al gerealiseerd. De toetsing op hoogte voor overige trajecten heeft in 2020 vertraging opgelopen, omdat de oplevering van de AHN4 (Het Actueel Hoogtebestand Nederland) was vertraagd. De AHN4 is uiteindelijk in het eerste kwartaal van 2021 opgeleverd. De voorbereiding om te komen tot een geautomatiseerde hoogtetoets is in 2020 wel gerealiseerd. Op basis van deze data zal een gebiedsbrede beoordeling van het spoor Overlopen/Overslag plaatsvinden. Voor de beoordeling zal gebruikt gemaakt worden van de recent door de provincies vastgestelde maatgevende hoogwaterstanden (MHW).

Piping:
In de trajecten die zijn beoordeeld, is ook het beoordelingsspoor piping getoetst. In 2020 zijn er een aantal datasets klaargezet en is er gericht data ingewonnen om de toetsing van de overige nog te toetsen trajecten te versnellen. Echter is gebleken dat de automatisering van dit beoordelingsspoor nog niet goed werkt. Het te ontwikkelen ondergrond model voor de stabiliteit binnenwaarts zal eerst moeten worden gerealiseerd als basis voor verdere automatisering van de piping. De verwachting is dat dit pas in 2022/2023 meer in detail kan worden uitgewerkt en mogelijk voor de toetsing 2024 niet meer kan worden ingezet. Dit zal inhouden dat dit mogelijk een handmatige toetsing zal blijven.

Stabiliteit binnenwaarts:
In de trajecten die zijn beoordeeld wordt het beoordelingsspoor stabiliteit binnenwaarts getoetst. Bij het beoordelen van de stabiliteit binnenwaarts (STBI) wordt gebruik gemaakt van de laatste versie van de proevenverzameling van AGV.
Ook op dit beoordelingsspoor wordt gewerkt aan het automatiseren. De verwachting is dat dit beschikbaar kan worden gemaakt in 2021, zodat op grote lijnen de stabiliteit binnenwaarts geautomatiseerd kan worden berekend.
In de toetsingen van dit jaar is al gerekend met de nieuwe MHW-waarden. Er waren maar een beperkt aantal aanpassingen ten opzichte van de eerdere MHW waarden.

Microstabiliteit:
Op veel trajecten in het beheersgebied is microstabiliteit niet relevant door het ontbreken van zand in de kern van de kering. Nu wordt dit beoordelingspoor handmatig meegenomen in de toetsing per traject. Als voor STBI de ondergrondgegevens zo zijn verwerkt dat er invoer bestanden van kunnen worden gemaakt, kan op basis van deze data ook een geautomatiseerde screening worden uitgevoerd naar keringen welke wel nader beoordeeld moeten worden op dit spoor microstabiliteit. De verwachting is dat ca. 20 tot 30% handmatig moet worden beoordeeld.
Stabiliteit buitenwaarts:
Voor stabiliteit buitenwaarts wordt van grof naar fijn gewerkt. Er is een eerste globale toetsing uitgevoerd. Op basis hiervan is de opgave aanzienlijk verkleind. De tweede, nauwkeurigere toets voor het gehele areaal is door uitval als gevolg van Corona uitgesteld. Dit beoordelingsspoor zal eind 2021 vrijwel zijn afgerond.

Stabiliteit voorland:
Het beoordelingsspoor voorland is nagenoeg gereed. Middels scripts is een gebiedsbrede analyse uitgevoerd en is voor slechts 6,7 km aanvullende informatie of berekeningen benodigd. In 2020 is een aanpak voor resterende kilometers opgesteld. De verwachting is dat dit beoordelingsspoor in 2022 gereed is.

Bekleding:

Het beoordelingsspoor bekleding zal na het beoordelingsspoor overloop/overslag worden opgepakt in de loop van 2021. Een automatisering is niet realistisch. Er is een eerste concept aanpak geschreven en de verdere toetsing van dit spoor zal verwachting in 2022 worden afgerond.

Beheerdersoordelen en veiligheidsoordelen:

Met het opstellen van beheerdersoordelen en veiligheidsoordelen is in 2020 een begin gemaakt. In gesprekken met de provincies en waterschappen zal hier verder vorm aan worden gegeven, zodat dit in 2021 verder kan worden ingevuld. Per dijktraject wordt op dit moment een Excel bestand gevuld met de uitkomst van de toetsing, en uiteindelijk ook het beheerdersoordeel, het veiligheidsoordeel. Met de provincies moet nog worden besproken of dit de juiste werkwijze is om in 2024 te rapporteren over de toetsing.

Niet waterkerende objecten en Kunstwerken

Het toetsen van de NWO en KW zal in 2021 meer aandacht krijgen om de planning te realiseren. In 2020 zijn er voorbereidende werkzaamheden geweest voor deze beoordeling, met name gericht op verzamelen van gegevens. Indien het mogelijk is om de automatisering van de toetsing grondlichamen door te zetten, kan de vrijkomende capaciteit ingezet worden voor het beoordelen van de NWO en KW. Of die versnelling gerealiseerd kan worden is o.a. afhankelijk van de beschikbaarheid van de gewenste gegevens in de benodigde dataconcepten. Ook is er op dit moment een grote onzekerheid of de versnelling door automatisering kan worden doorgezet en of er voldoende capaciteit beschikbaar komt voor het beoordelen van de NWO en KW voor eind 2024

NWO bomen en gebouwen:

De eerste globale toets m.b.t. bomen en gebouwen zal opgestart worden na de levering van AHN4. Door het later opleveren van de AHN4 is de eerste analyse nog niet gerealiseerd. Na levering van de AHN4 gegevens kan een eerste beoordeling worden gerealiseerd, te starten met de bomen. De basisgegevens voor de analyse rondom gebouwen worden momenteel verzameld en klaargezet. De eerste beoordeling voor bomen zal naar verwachting eind 2021 gereed zijn, voor de gebouwen medio 2022.

NWO Kabels en leidingen:

Gepland was om in 2020 te starten met deze beoordeling; het aanschrijven van de beheerders en begeleiden van de beoordeling. Door Corona is dit uitgesteld naar 2021.

2.

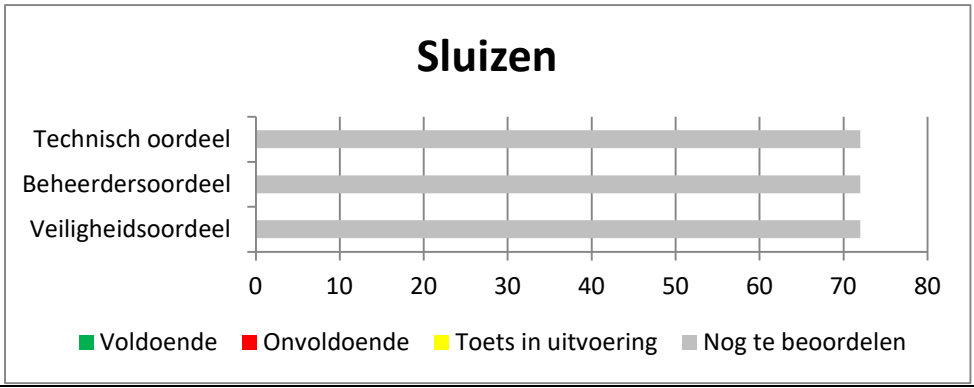

Er zijn 72 sluizen aangewezen als onderdeel van de regionale waterkeringen, 9 van deze sluizen liggen in de afgewaardeerde primaire waterkering door Amsterdam. Deze zijn beoordeeld in de 3de toetsronde primaire waterkeringen. De verwachting is dat deze oordelen overgenomen kunnen worden en niet nader getoetst hoeven te worden. Van de 63 overige sluizen worden de gegevens verzameld. In de afgelopen twee jaar is data verzameld van de kunstwerken in het kader van project Maximo (assetmanagement en beheer). Dit loopt en is nog niet volledig. In 2021 zal gestart kunnen worden met de beoordeling van deze kunstwerken.

3.

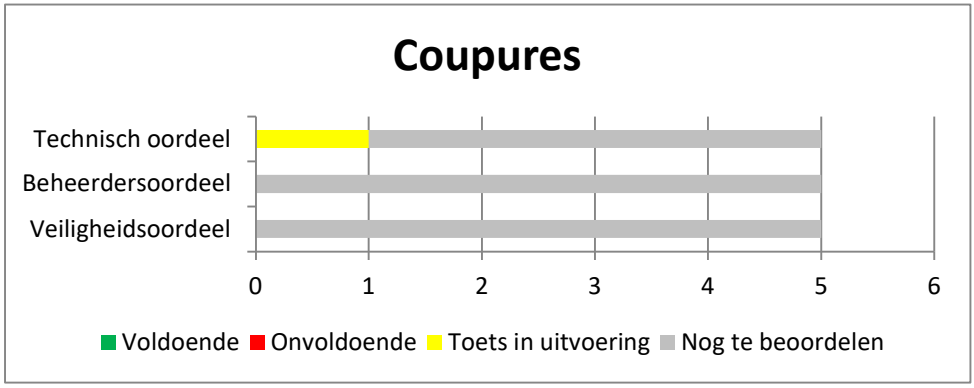

Van de 5 coupures welke in regionale keringen liggen, loopt de beoordeling van 1 coupure. Een deel van de toetsing is uitgevoerd en er worden extra gegevens ingewonnen om een oordeel te kunnen vellen. Dit wordt in 2021 verder opgepakt.

4.

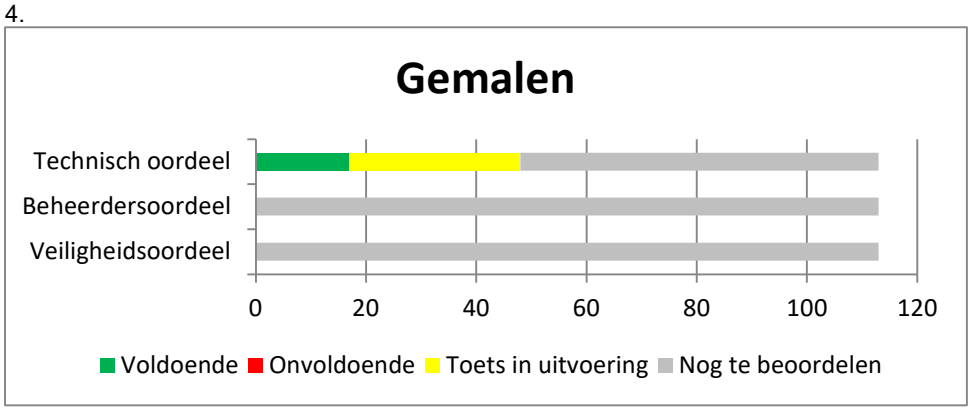

Er zijn 113 gemalen welke in een regionale kering staan of een regionale kering kruizen. Van deze gemalen zijn er reeds 17 met een beoordeling voldoende en loopt de beoordeling van 31 gemalen. Hiervoor wordt extra informatie ingewonnen. De resterende gemalen zullen vanaf 2021 worden opgepakt.

5.

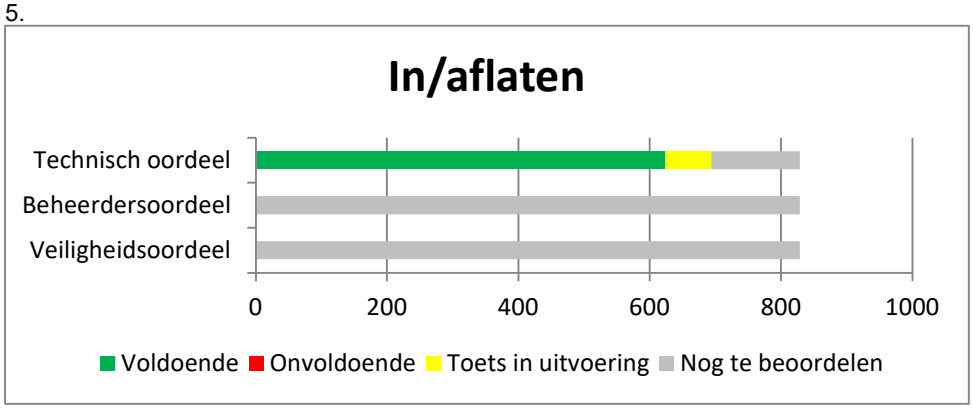

Er zijn 829 in- en aflaten bekend in het beheersgebied. Hiervan zijn er reeds 623 welke met een eenvoudige beoordeling het oordeel voldoende hebben gekregen en 71 inlaten moeten aanvullend worden getoetst. Van 135 objecten moet aanvullende informatie worden ingewonnen om een eenvoudige beoordeling te kunnen

uitvoeren. Het inwinnen zou eind 2020 worden opgepakt en de beoordeling aansluitend, echter door Corona is dit uitgesteld naar 2021.

6

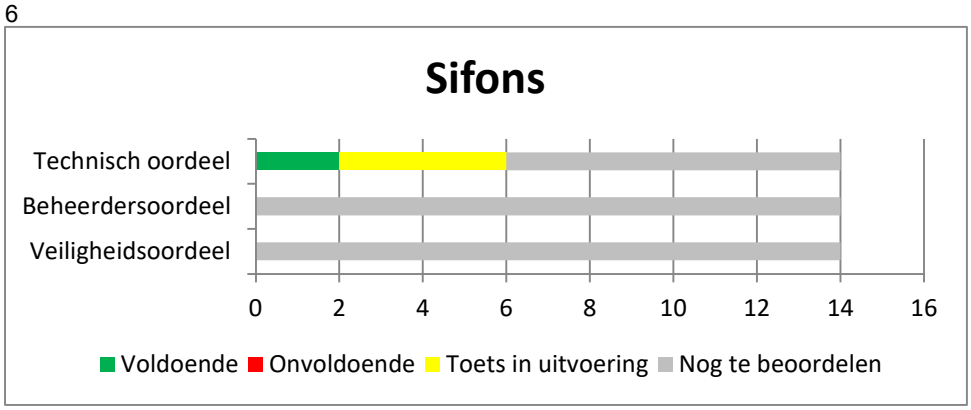

Er liggen 14 sifons in het beheersgebied welke een regionale kering kruisen. Hiervan zijn 2 sifons als voldoende beoordeeld en 4 sifons zijn deels getoetst. De overige objecten zullen vanaf 2021 worden opgepakt.

Mijlpaal 3: Risicobeheersing

Wat wordt gedaan aan fasering, prioriteitsstelling en risicobeheersing van het uitvoeringsprogramma.

- Er hebben zich in 2020 geen calamiteiten voorgedaan in het kader van hoogwater, storm of droogte.
- Tijdens de aanhoudende droogteperiode in 2020 zijn extra inspecties uitgevoerd volgens het geldende “droogte protocol Waterkeringen”. Er zijn geen bijzonderheden geconstateerd.
- In de voortgangsrapportage van 2018 is gemeld dat er naast het dijkverbeteringsprogramma een lage plekken plan is opgestart. Tijdens de hevige neerslag in het begin van dat jaar was op een aantal plekken in het gebied overloop geconstateerd. Deze lage plekken worden waar mogelijk meegenomen in de geplande dijkverbeteringen. Lukt dit niet, dan worden er vanuit de beheersorganisatie passende maatregelen genomen om de waterveiligheid te borgen. In 2020 is er een vervolg gegeven aan dit lage plekken plan, door een gedetailleerdere inventarisatie en het opstarten van het projectmatig aanpakken. Daarnaast zijn in 2020 de meest urgente plekken opgehoogd of maatregelen genomen in de calamiteitenorganisatie. In 2021 loopt de uitvoering van dit plan door voor de minder urgente plekken.
- Voor het behalen van de toetsing voor 2024 is er vertraging door allerlei oorzaken en een mitigerende maatregel kan inzet van ICT zijn. Het toetsingsproces kan worden versneld door het proces te automatiseren. Die inzet wordt bemoeilijkt door prioriteit bij digitale veiligheid. De komende periode zullen de ontwikkelingen binnen de organisatie gemonitord worden, zodat er op tijd kan worden terug gegrepen op het handmatig uitvoeren van de toetsing.

Mijlpaal 4:

Wat is in het jaar 2020 uitgegeven aan de verbetering en de toetsing van de regionale keringen?
Het betreft hier de afgeronde kosten uit de jaarrekening.

- Toetsing regionale keringen ca. 1,3 mln euro
- Dijkverbeteringsprogramma ca. 14,0 mln euro

Bestuurlijke voortgangsrapportage regionale keringen 2020

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Auteur
L. Fortuijn
J. Haanstra

Registratienummer
21.0246096

Datum
26-5-2021

Versie
2.0

Status
Definitief

Afdeling
Waterveiligheid & Wegen
Cluster Kennis & Ontwikkeling

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
Bestuurlijke voortgangsrapportage regionale keringen 2020

	Naam	Handtekening	Datum
Vrijgegeven door technisch manager regionale keringen	J. Haanstra		
Geaccepteerd door MT Waterveiligheid & Wegen	S. A. Langeweg		

Figuur 1 (titelblad): VBK-werkzaamheden in uitvoering op de Vaartdijk (Assendelt)

Inhoudsopgave

1	**Inleiding**		**4**
1.1	Aanleiding		4
1.2	Leeswijzer		5
2	**Aanpak van de verbetering van de afgekeurde regionale keringen**		**6**
2.1	Stand van zaken VBK		6
2.2	Bijzonderheden in de versterkingsopgave		8
2.3	Restopgave tot en met 2030		8
3	**Aanpak toetsing 2024**		**10**
3.1	Opgave		10
	3.1.1	Grondlichamen	10
	3.1.2	Kunstwerken	14
	3.1.3	Niet-waterkerende objecten	17
3.2	Bijzonderheden toetsing		18
3.3	Restopgave tot en met 2024		18
4	**Veiligheidsbeeld 2020**		**19**
4.1	Veiligheidsbeeld grondlichamen		19
4.2	Veiligheidsbeeld kunstwerken		22
4.3	Bijzonderheden		23
5	**Risicobeheersing**		**25**

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt de voortgangsrapportage regionale keringen 2020. Hierin rapporteert Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) aan de toezichthouder, provincie Noord-Holland, over de voortgang van het Uitvoeringsprogramma Regionale Waterkeringen 2015-2024 (14.0045045) in ons beheergebied. Dit betreft 1065[1] kilometer regionale kering (voornamelijk boezemkades). Daarnaast beheert HHNK een groot areaal aan niet genormeerde inlandige keringen.

In het Uitvoeringsbesluit regionale keringen West-Nederland 2014 is bepaald dat er jaarlijks over de voortgang van het uitvoeringsprogramma voor de genormeerde keringen gerapporteerd moet worden. Dit gebeurt aan de hand van de voortgang van de toetsing en versterkingen, het actuele veiligheidsbeeld, risicobeheersing en financiën.

In het Uitvoeringsbesluit hebben provincie Noord-Holland en HHNK bestuurlijke afspraken gemaakt over 1065 kilometer genormeerde regionale kering, namelijk:

- Ten minste 270 kilometer afgekeurde regionale kering moet in 2020 weer aan de norm voldoen. Deze opdracht wordt in het Programma Verbetering Boezemkades (VBK) uitgevoerd.
- Eind 2024 moet een toetsingsrapportage worden opgeleverd met het veiligheidsoordeel over 1065 kilometer genormeerde regionale kering, inclusief de kunstwerken en de niet-waterkerende objecten (NWO's).
- In 2030 moeten alle genormeerde keringen aan de norm voldoen, inclusief de kunstwerken en de effecten van de NWO's.
- Jaarlijks wordt over de voortgang gerapporteerd.

Ontwikkelingen rondom de toetsing en de versterking van onze regionale keringen worden in deze rapportage benoemd. HHNK heeft, in overleg met de provincie, ervoor gekozen om zich in eerste instantie te richten op urgente projecten (boezemkades rond diepe droogmakerijen en gebieden met hoge economische waarde). Het verbeteren van regionale keringen wordt binnen HHNK opgepakt in het VBK-programma. In deze rapportage ligt de nadruk op toetsen en versterken. Benadrukt wordt dat activiteiten als inspecteren, onderhoud, vergunningverlening, toezicht houden en handhaving, ook bijdragen aan het kunnen voldoen aan onze taakstelling van droge voeten, zie Figuur 2 op de volgende pagina.

[1] HHNK beheert de ligging van de regionale waterkeringen in een geografisch informatiesysteem (gis). In deze rapportage wordt over een ander totaal aantal kilometers gerapporteerd dan in de rapportage over 2019. Dit komt door het gebruik van een actueler gis-bestand. Er zijn geen keringen uit het areaal verwijderd of toegevoegd.

Figuur 2: Visualisatie activiteiten waterveiligheid

1.2 Leeswijzer

In het samenwerkingsverband tussen de waterschappen en provincies in West-Nederland is voor de jaarlijkse voortgangsrapportage een format ontwikkeld, waarin op basis van vier mijlpalen verslag wordt gedaan:

1. Beeld voortgang verbetering regionale keringen 2020;
2. Aanpak toetsing 2024;
3. Risicobeheersing;
4. Financiën.

Hoofdstuk 2 gaat in op de voortgang van de verbetering van de regionale keringen (mijlpaal 1). Hoofdstuk 3 beschrijft de voortgang van de toetsing (mijlpaal 2). In beide hoofstukken komen de financiën aan bod (mijlpaal 4). Hoofdstuk 4 beschrijft het veiligheidsbeeld van 2020 (mijlpaal 1). Hoofdstuk 5 gaat in op de risicobeheersing (mijlpaal 3).

2 Aanpak van de verbetering van de afgekeurde regionale keringen

In dit hoofdstuk wordt een nadere toelichting gegeven op de voortgang van de verbetering van de afgekeurde regionale keringen (mijlpaal 1) binnen het beheergebied van HHNK. In het kader "VBK in cijfers" wordt mijlpaal 4 (financiën) toegelicht.

2.1 Stand van zaken VBK

In 2012 is gerapporteerd over de eerste toetsronde (zie Figuur 3). Op basis daarvan is met de provincie afgesproken dat 270 kilometer afgekeurde kade in 2020 weer aan de norm voldoet. De verbeteringen worden in het programma VBK uitgevoerd. De later (in de lopende toetsronde) afgekeurde kilometers moeten in 2030 weer aan de norm voldoen.

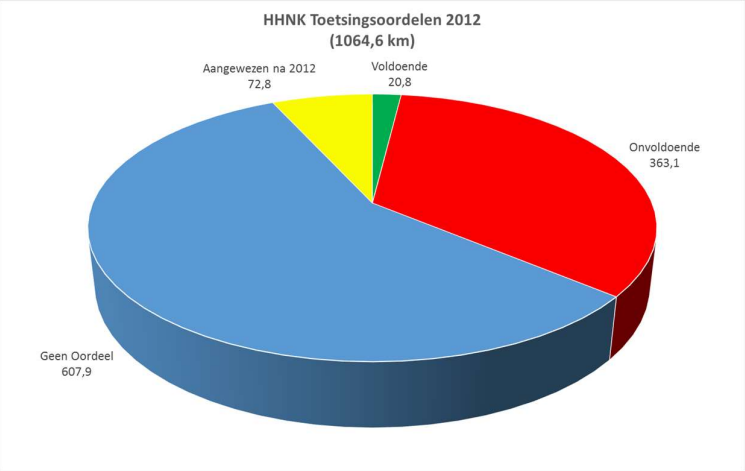

Figuur 3: Taartdiagram met toetsingsoordelen uit 2012 (zoals opgenomen in de voortgangsrapportage van 2012).

VBK in cijfers (2020)

24.500 uren besteed aan de versterkingsopgave regionale keringen

€ 10,4 miljoen uitgegeven aan de versterking van regionale waterkeringen

22 kilometer regionale kering versterkt

In 2020 is 22 kilometer regionale kering verbeterd. Sinds de start van het programma VBK is er in totaal 250 kilometer aan regionale keringen daadwerkelijk buiten verbeterd, zie Figuur 4. Naast deze verbeteringen is, als gevolg van nader onderzoek, in de afgelopen jaren 38,5 kilometer aan eerder afgekeurde regionale keringen binnen projecten alsnog goedgekeurd. Eind 2020 voldeed 288,5 kilometer eerder afgekeurde keringen weer aan de norm. Daarmee voldoet HHNK ruimschoots aan de gestelde opgave van 270 km.

In Figuur 4 is tevens te zien dat 165 kilometer kadeverbetering inmiddels in voorbereiding is binnen het programma VBK. Hiermee wordt ingespeeld op de volgende afspraak, namelijk dat alle afgekeurde kilometers in 2030 aan de norm moeten voldoen.

In Figuur 4 zijn ter informatie ook de voormalige primaire waterkeringen (PWK) categorie-c opgenomen. Deze zijn in 2018 als regionale waterkering aangewezen. De opgave van deze waterkeringen wordt uitgevoerd in het kader van het HWBP.

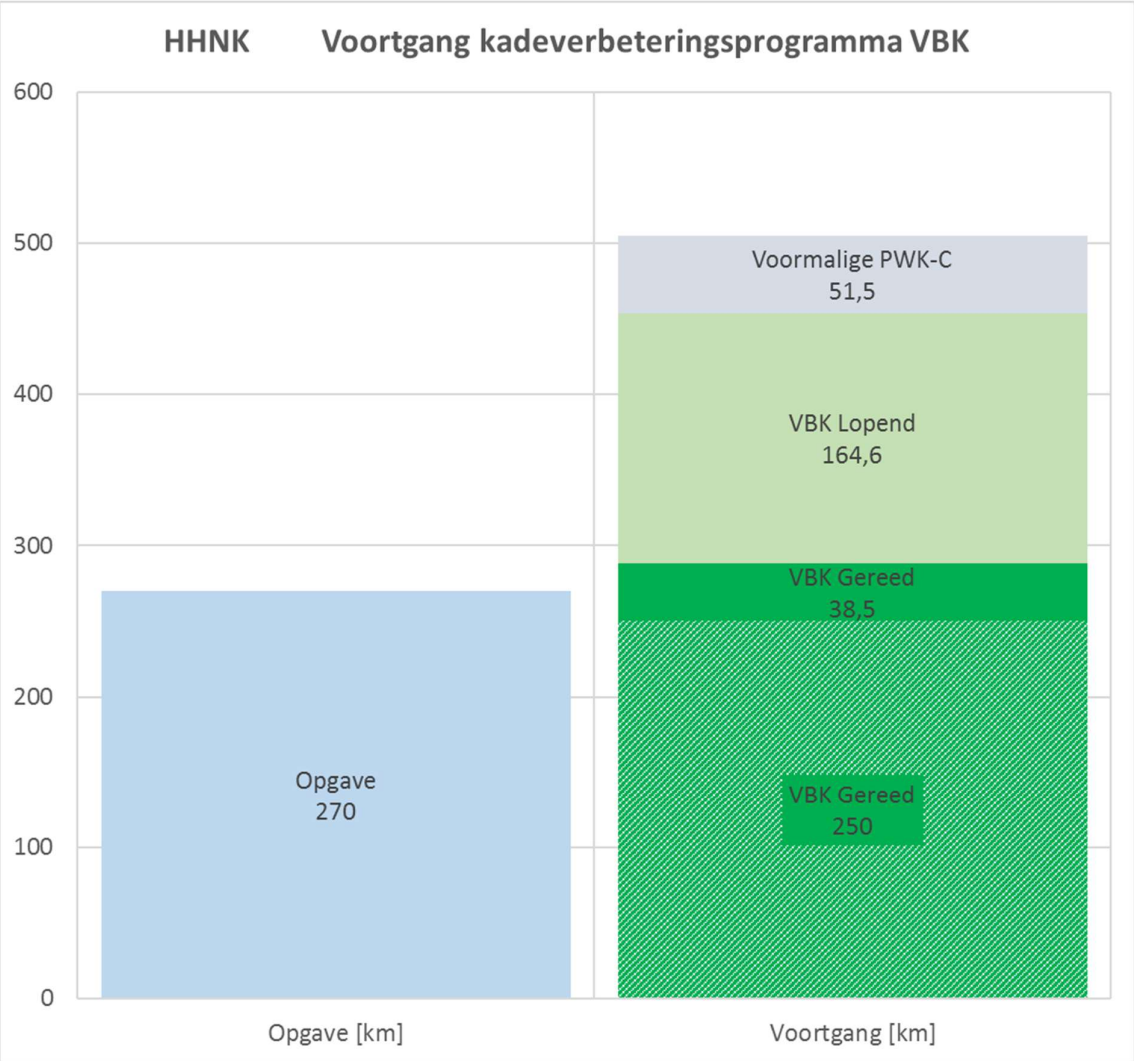

Figuur 4: Opgave, en voortgang van de verbetering van afgekeurde keringen (eind 2020). VBK Gereed bestaat uit 250 kilometer versterkte keringen, en 38,5 kilometer keringen die op basis van nader onderzoek alsnog zijn goedgekeurd.

Met de versterking van 250 kilometer boezemkade is het grootste gedeelte van de in 2012 afgekeurde kades inmiddels versterkt. De resterende afgekeurde kilometers worden grotendeels binnen het lopende versterkingsprogramma opgepakt. Er is voor gekozen om de keringen met de hoogste prioriteit (diepe droogmakerijen, hoogste IPO-klassen en fors afgekeurde kades) als eerste te versterken. Om die reden zijn er ook al waterkeringen versterkt die na 2012 (in de lopende toetsronde) zijn afgekeurd (en in 2030 aan de norm moeten voldoen). Andersom komt het ook voor dat de in 2012 afgekeurde keringen met een lagere prioriteit nog niet zijn versterkt. In sommige gevallen maken waterkeringen die niet zijn afgekeurd wel deel uit van een VBK project. In verband met efficiëntie wordt de levensduur van dijkvakken nabij afgekeurde dijkvakken namelijk verlengd (tot minimaal 20 jaar). Dit voorkomt extra maatschappelijke overlast in de

toekomst. Voor een deel van de in 2012 afgekeurde kilometers geldt dat deze inmiddels de score voldoende heeft gekregen in de lopende toetsronde (op basis van nader onderzoek).

2.2 Bijzonderheden in de versterkingsopgave

Projecten
Ondanks de opgelegde beperkingen als gevolg van de bestrijding van het coronavirus is ons werk zoveel mogelijk doorgegaan. De beperkingen hebben onder andere effect gehad op de communicatie met stakeholders (keukentafelgesprekken, informatiebijeenkomsten), waardoor vertraging ontstond in enkele procedures (grondverwerving, zienswijze/vergunningen). Ook het uitvoeren van grondonderzoek heeft vertraging opgelopen. Desondanks zijn we er in geslaagd om in 2020 22 kilometer boezemkade te versterken.

Langs de Vaartdijk bij Assendelft is over een lengte van 800 meter een spoedmaatregel uitgevoerd. Als gevolg van afkalving van het buitentalud was de wegberm verzakt en ontstonden scheuren in de weg. Omdat de verkeersveiligheid in het geding dreigde te komen, is het buitentalud aangevuld met erosiebestendige klei en zijn blokkenmatten op zinkstukken aangebracht. Vervolgens is de kruin opgehoogd, zodat de kering weer voor lange tijd aan de norm voldoet.

Duurzaamheid
Binnen het VBK-programma hebben duurzaamheid en biodiversiteit een belangrijke rol. Zo is er in 2020 40.000 m^3 eigen depotgrond in dijkversterkingsprojecten verwerkt. Deze depotgrond is gebruikt om de steunbermen van keringen op te hogen.
Voor een aantal eerdere uitgevoerde projecten is de grasmat doorgezaaid met een bloemen- en kruidenrijk grasmengsel ter bevordering van de biodiversiteit.

Onderzoeken
In 2020 is een richtlijn voor het ontwerpen van stabiliteitsschermen in regionale keringen vastgesteld binnen HHNK. Binnen diverse VBK-projecten is ervaring opgedaan met de richtlijn. Die ervaringen zijn positief, omdat in veel gevallen tot een minder zware constructie is gekomen. De richtlijn wordt in samenwerking met de STOWA uitgewerkt tot een landelijk toepasbare leidraad.

Binnen het project de Gors Vurige Staart is een zettingsproef uitgevoerd. Deze proef heeft als doel om de verwachte zetting beter te kunnen voorspellen. Op de proeflocatie is de dijkversterking alvast gefaseerd uitgevoerd. De opgedane kennis kan binnen de rest van het project worden toegepast, maar is ook waardevol voor andere versterkingsprojecten.

2.3 Restopgave tot en met 2030

In 2030 dienen alle genormeerde keringen aan de norm te voldoen, inclusief de kunstwerken en de effecten van de NWO's. Het grootste deel van de afgekeurde grondlichamen maakt al deel uit van lopende VBK-projecten (ca. 160 km). Een deel van de afgekeurde kilometers moet nog aan het VBK worden toegevoegd (ca. 45 km). Uit de nog te toetsen kilometers volgt naar verwachting maximaal 50 km te versterken kering. Verwacht wordt dat een deel van de 'VBK-kilometers' alsnog binnen projecten zal worden goedgekeurd. Hierdoor is onze inschatting dat in totaal 200 tot 230

kilometer nog daadwerkelijk moet worden versterkt. De planning voor deze restopgave tot 2030 is weergegeven in Tabel 1.

Restopgave	**2021 - 2030**
Grondlichamen *(200-230 km)*	Circa 16 tot 20 km per jaar. In de eerste jaren ca. 16 km per jaar (relatief dure kilometers) en daarna mogelijk meer kilometers per jaar (minder dure kilometers). Naar verwachting wordt binnen projecten nog een aanzienlijk deel op basis van nader onderzoek goedgekeurd.

Tabel 1: Restopgave en planning voor de versterking van de regionale keringen

3 Aanpak toetsing 2024

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de voortgang van de lopende toetsing van de regionale keringen binnen het beheergebied van HHNK (mijlpaal 2). Deze toetsronde wordt de Tweede Toetsronde genoemd. In het kader "Toetsing in cijfers" wordt mijlpaal 4 (financiën) toegelicht.

Toetsing in cijfers (2020)

4800 uren besteed aan de toetsing regionale keringen

€ 1,4 mln. uitgegeven aan de toetsing van regionale waterkeringen

161 kilometer regionale kering getoetst

356 kunstwerken getoetst

3.1 Opgave

Het Uitvoeringsbesluit bepaalt dat de regionale waterkeringen, met inbegrip van niet-waterkerende objecten (NWO's) en kunstwerken, in 2024 zijn getoetst en dat over deze toetsing voor 1 januari 2025 verslag wordt uitgebracht. Dit betekent dat in de periode 2012 tot en met 2024 het volledige areaal regionale waterkeringen (1065 kilometer) volledig getoetst moet worden.

Wij verwachten op dit moment aan de volledige toetsverplichting zoals bepaald in het Uitvoeringsbesluit te kunnen voldoen. Op het moment dat hierover twijfel ontstaat treden we in overleg met de provincie.

Kader Schone lei

Bij aanvang van de lopende toetsronde is aan alle regionale waterkeringen de score "Geen Oordeel" toegekend. Het door de provincie vastgestelde vigerende toetsingsvoorschrift bepaalt namelijk dat een oordeel uit een eerdere toetsing niet zonder nadere beschouwing mag worden overgenomen. Dat geldt ook voor de oordelen die in 2012 zijn gerapporteerd. Concrete aanleiding hiervoor waren gewijzigde uitgangspunten zoals een nieuwe toetsleidraad, wijzigingen in de hydraulische randvoorwaarden en schadeklassen. HHNK is de lopende toetsronde als het ware begonnen met een schone lei.

- Een regionale waterkering krijgt in de lopende toetsronde pas een oordeel als de toetsing op basis van het nieuwe toetsingsvoorschrift volledig is afgerond. Zolang dat niet het geval is, is geldt de score "Geen Oordeel"

HHNK heeft zich, samen met de in West-Nederland gelegen waterschappen en provincies, de afgelopen jaren bezig gehouden met de ontwikkeling van richtlijnen en uitgangspunten rondom de toetsing. Deze gezamenlijke ontwikkeling wordt in 2021 voortgezet.

3.1.1 Grondlichamen

In 2020 is 161 kilometer van de in totaal 1065 kilometer genormeerde regionale kering getoetst. De totale voortgang is weergegeven in figuur 4. Circa 72% van het areaal is inmiddels in de lopende toetsronde beschouwd.

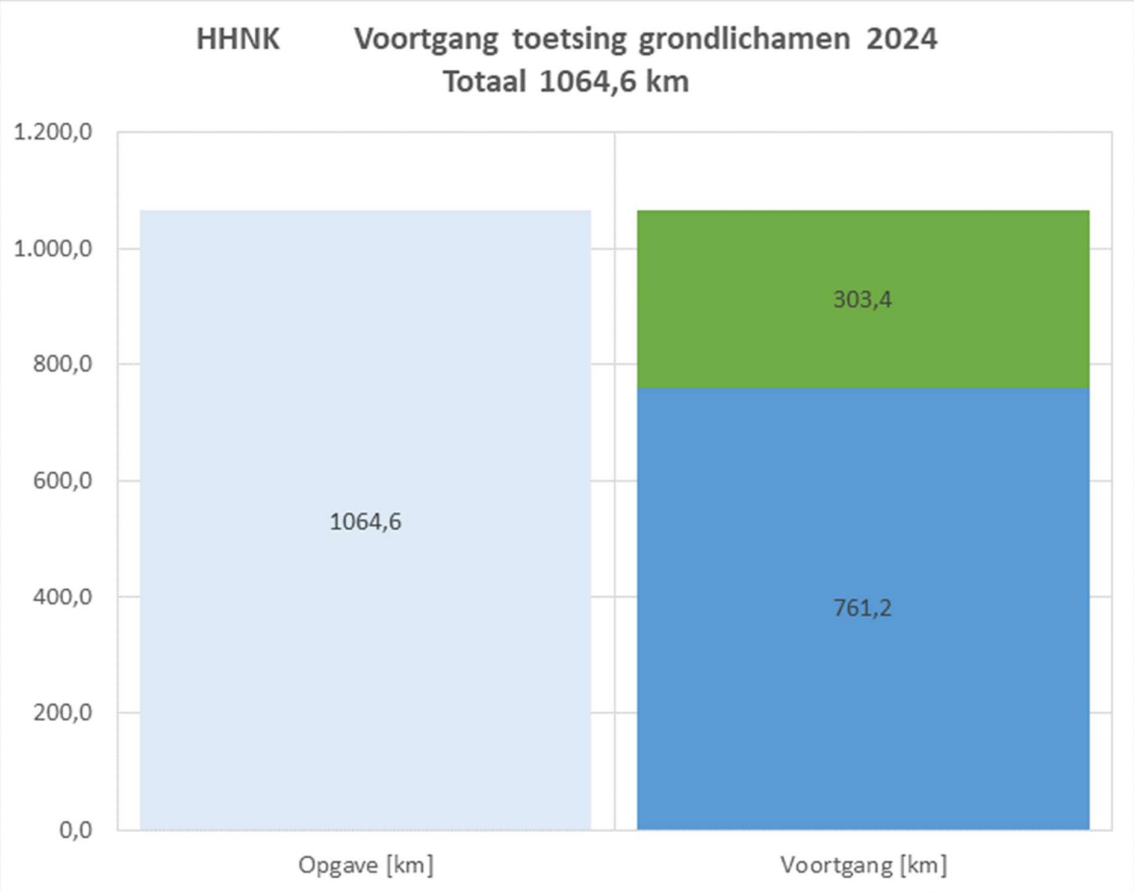

Figuur 5: Voortgang van de toetsing van de grondlichamen (eind 2020). Aan de linkerzijde is in lichtblauw de totale opgave weergegeven. Aan de rechterzijde is de voortgang weergegeven: in donkerblauw het beschouwde aantal kilometers en in het groen het resterende aantal kilometers van de opgave. Het figuur is gebaseerd op de voortgang van het toetsspoor STBI.

In Figuur 6 is het toetsoordeel per faalmechanisme weergegeven. Een dijkvak wordt op meerdere faalmechanismen getoetst. Voor elk faalmechanisme wordt zowel een technisch oordeel (TO) als een beheerdersoordeel (BO) opgesteld. Het technisch oordeel is de uitkomst van de toetsing volgens het toetsingsvoorschrift. Het beheerdersoordeel is het eigen oordeel van HHNK, gebaseerd op de nieuwste - theoretische en praktische - kennis, inzichten en ervaring. Op basis van het technische oordeel en het beheerdersoordeel stelt HHNK het uiteindelijke veiligheidsoordeel (VO) op.

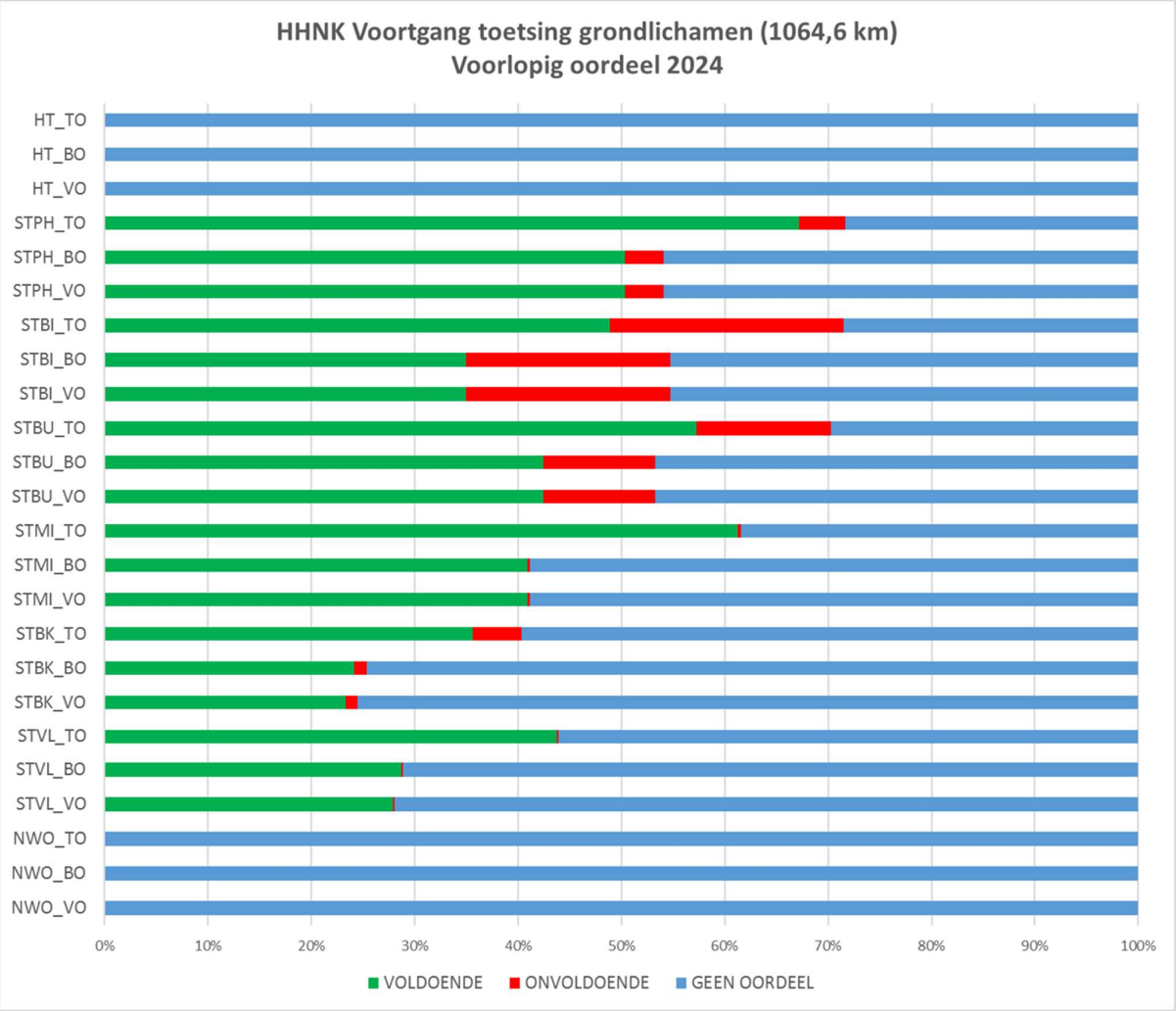

Figuur 6: Voortgang van de toetsing van de grondlichamen per toetsspoor (eind 2020). (TO=Technisch Oordeel, BO=Beheerders Oordeel, VO=Veiligheidsoordeel). HT staat voor Hoogte, STPH voor piping & heave, STBI voor binnenwaartse stabiliteit, STBU voor buitenwaartse stabiliteit, STMI voor microstabiliteit, STBK voor bekleding, STVL voor voorland en NWO voor niet-waterkerende objecten).

Ten aanzien van Figuur 6 verdienen de volgende zaken een toelichting:

- Verschil in voortgang van het Technisch Oordeel, Beheerdersoordeel en Veiligheidsoordeel.
    - In de toetsing is normaliter als eerste het Technisch Oordeel beschikbaar. Daarna worden het Beheerdersoordeel en Veiligheidsoordeel opgesteld. Dit kan ertoe leiden dat op het moment van rapporteren nog niet voor alle beschouwde kilometers waterkering een Beheerdersoordeel en/of Veiligheidsoordeel beschikbaar is.

- Verschillen in voortgang voor de diverse faalmechanismen.
    - HHNK heeft de prioriteit gelegd bij het toetsen van macrostabiliteit (binnenwaarts (STBI) & buitenwaarts (STBU)) en piping (STPH), omdat deze faalmechanismen het grootste risico vormen.
    - De kruinhoogte is nog niet getoetst omdat de hoogte-eisen voor deze toetsingsronde nog moeten worden vastgesteld, en de toetsingsregels momenteel landelijk worden aangescherpt. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat het ontbreken van een toetsoordeel niet betekent dat HHNK geen beeld heeft van de aanwezige kruinhoogte en de eventuele probleemlocaties. HHNK beschikt over het Algemeen Hoogtebestand Nederland (AHN3) en de medewerkers hebben veel gebiedskennis. Indien nodig wordt ook zonder toetsoordeel tot actie overgegaan. Zo zijn hoogtetekorten ook binnen VBK-projecten opgelost. Bij deze actie baseren we ons op de norm uit eerdere toetstronden (op basis van maalstoppeil en een waakhoogte marge) en de laatste technische inzichten. Als keringen worden opgehoogd, dan wordt dat in de regel voor 20 tot 30 jaar gedaan. Hiermee borgen we zo goed mogelijk dat de regionale kering in een volgende toetsronde niet alsnog wordt afgekeurd.
    - Voor waterkeringen die zijn afgekeurd op deze prioritaire faalmechanismen en opgenomen zijn in het VBK, geldt dat de overige faalmechanismen destijds niet in het kader van de toetsing zijn beschouwd. Deze waterkeringen zijn echter wel zodanig verbeterd, dat ze na de verbetering aan alle faalmechanismen voldoen. Het resultaat van de verbeteringen is echter nog niet in de toetsingsdatabase opgenomen, waardoor de omvang van de score 'Geen Oordeel' een vertekend beeld geeft. NB. Figuur 5 en Figuur 13 zijn gebaseerd op de voortgang van de toetsing van het mechanisme stabiliteit binnenwaarts.
    - Voor bepaalde faalmechanismen (bijvoorbeeld STVL en STBK) zijn de toetsingsregels met het verschijnen van het vigerende toetsingsvoorschrift in 2015 veranderd. Oudere oordelen zijn daarmee komen te vervallen, wat tot een hernieuwde score "Geen Oordeel" leidt.
    - Voor sommige waterkeringen zijn bepaalde faalmechanismen wel beschouwd, maar is het oordeel nog niet in de database opgenomen. Dit heeft te maken met het onherstelbaar beschadigd raken van de toetsdatabase in het verleden. Er is een nieuwe database opgezet en de resultaten van de toetsing zijn in deze nieuwe database opgenomen. Een snelle analyse die is gedaan in het kader van deze voortgangsrapportage heeft uitgewezen dat onverhoopt nog niet alle beschikbare oordelen in de nieuwe database zijn opgenomen. Voor die faalmechanismen waar de toetsingsregels niet zijn veranderd zal dit zo snel mogelijk worden hersteld. Voor de faalmechanismen waarvoor de toetsingsregels wel zijn veranderd, zal het faalmechanisme eerst opnieuw worden beschouwd.
    - Niet waterkerende objecten: zie paragraaf 3.1.3
- Verschil in inspanning om tot een oordeel te komen.
    - De benodigde inspanning om tot een oordeel te komen, is niet voor alle faalmechanismen even groot. Daarom geeft Figuur 6 een vertekend beeld van de inspanning die nog nodig is om voor het gehele areaal tot een oordeel te komen. De toetssporen Stabiliteit binnenwaarts (STBI), stabiliteit buitenwaarts (STBU) en piping (STPH) (in mindere mate) kosten relatief veel inspanning. Terwijl de hoogtetoets (HT), die HHNK in 2020 heeft geautomatiseerd, voor het gehele areaal binnen een tijdsbestek van een paar weken kan worden uitgevoerd.

De verwachting is dat alle grondlichamen in 2024 getoetst zijn. De meest risicovolle keringen, die rond diepe droogmakerijen liggen of in gebieden met een slappe ondergrond, zijn inmiddels getoetst (en al versterkt of geprogrammeerd binnen het versterkingsprogramma). De nog te toetsen keringen bevinden zich over het algemeen in het noordelijke deel van ons beheergebied. Hier is de ondergrond steviger en liggen de achterliggende polders minder diep. Daardoor kan de toetsing mogelijk eenvoudiger worden ingestoken.
In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het veiligheidsbeeld (de verdeling onvoldoende-voldoende-geen oordeel in combinatie met het versterkingsprogramma) van de grondlichamen.

3.1.2 Kunstwerken

HHNK is in 2017 gestart met de toetsing van 1139[2] waterkerende kunstwerken. Dit betreft 718 inlaatduikers (zie Figuur 7), 240 gemalen (zie Figuur 8), 112 coupures (zie Figuur 9), 34 schutsluizen (zie Figuur 10), 33 vijzelmolens (zie Figuur 11) en 2 uitwateringssluizen (zie Figuur 12). In totaal zijn er 589 kunstwerken getoetst, waarvan 356 kunstwerken in 2020. Figuur 7 t/m Figuur 12 toont per type waterkerend kunstwerk het toetsoordeel (per faalmechanisme).

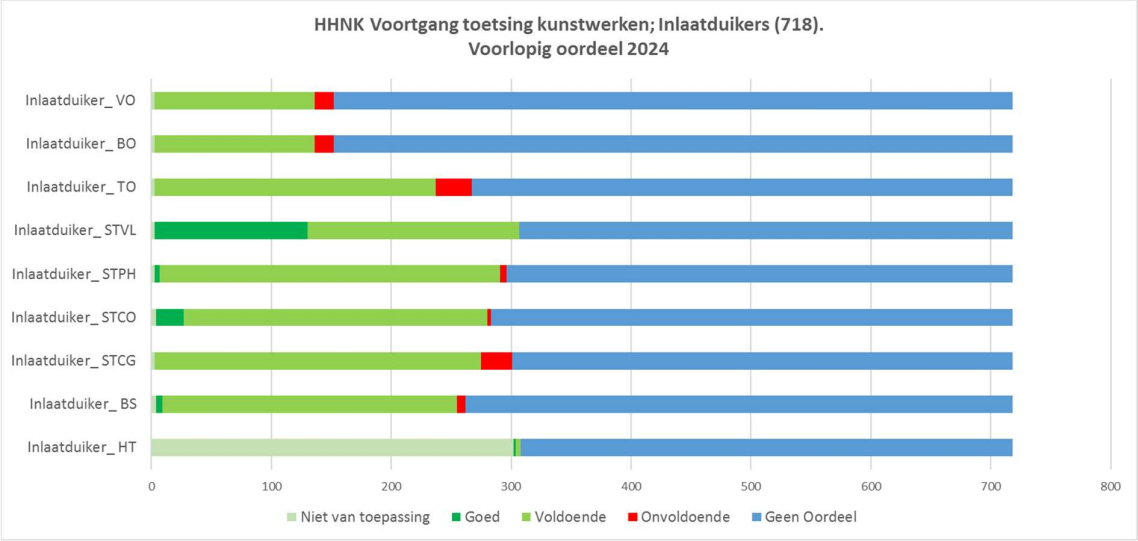

Figuur 7: Voortgang toetsing inlaatduikers. (STVL= stabiliteit voorland, STPH= piping en heave, STCO= stabiliteit constructie, STCG= stabiliteit constructie en grondlichaam, BS= betrouwbaarheid sluiting, HT= hoogte). Het oordeel 'Goed' betekent dat het kunstwerk voldoet aan de ontwerpnorm, 'Voldoende' betekent dat het kunstwerk wel voldoet aan de toetsnorm, maar niet aan de ontwerpnorm (conform toetsvoorschrift).

[2] HHNK beheert de ligging van kunstwerken in een geografisch informatiesysteem (gis). Voorliggende rapportage is gebaseerd op een actueler gis-bestand dan de rapportage over 2019. Daardoor wordt in voorliggende rapportage over een ander totaal aantal kunstwerken gerapporteerd.

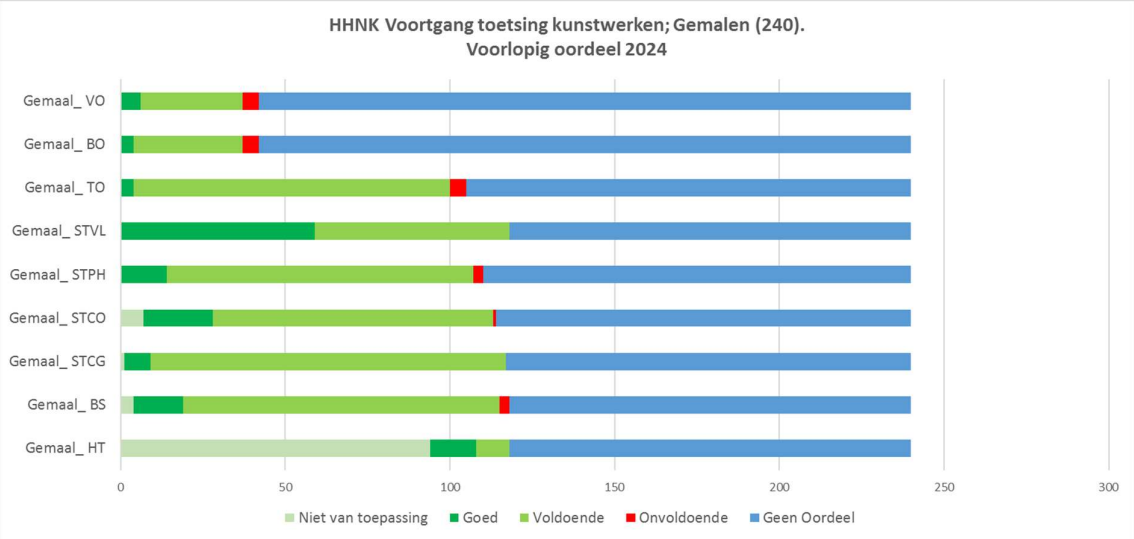

Figuur 8: Voortgang toetsing gemalen. (STVL= stabiliteit voorland, STPH= piping en heave, STCO= stabiliteit constructie, STCG= stabiliteit constructie en grondlichaam, BS= betrouwbaarheid sluiting, HT= hoogte).

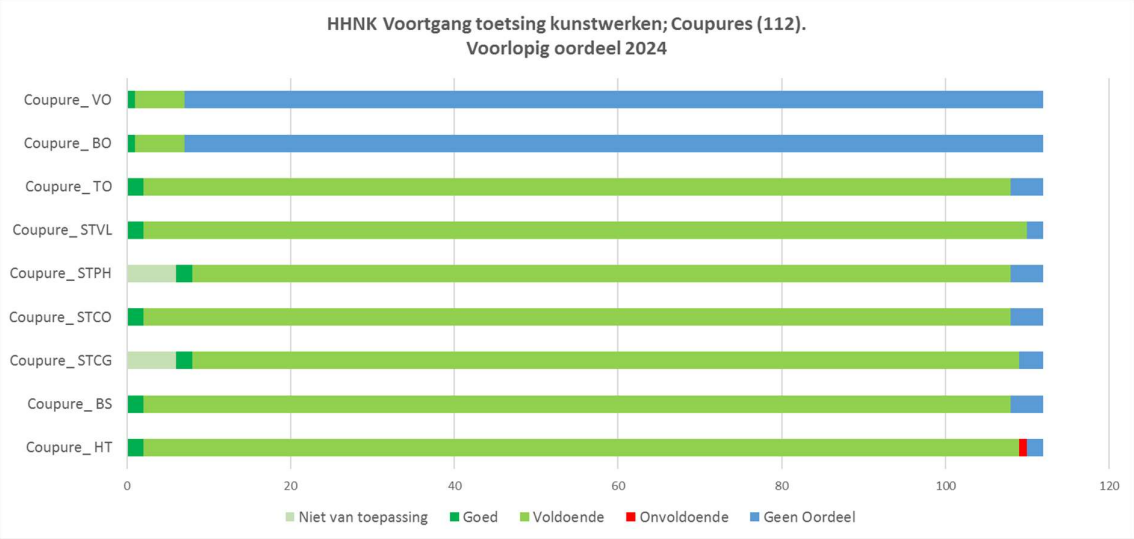

Figuur 9: Voortgang toetsing coupures (STVL= stabiliteit voorland, STPH= piping en heave, STCO= stabiliteit constructie, STCG= stabiliteit constructie en grondlichaam, BS= betrouwbaarheid sluiting, HT= hoogte).

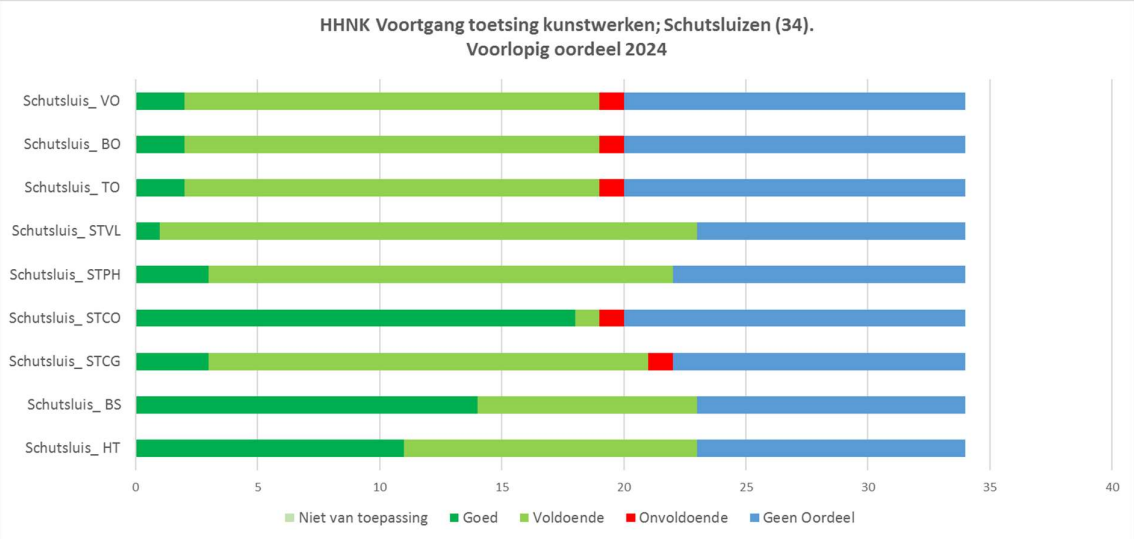

Figuur 10: Voortgang toetsing schutsluizen. (STVL= stabiliteit voorland, STPH= piping en heave, STCO= stabiliteit constructie, STCG= stabiliteit constructie en grondlichaam, BS= betrouwbaarheid sluiting, HT= hoogte).

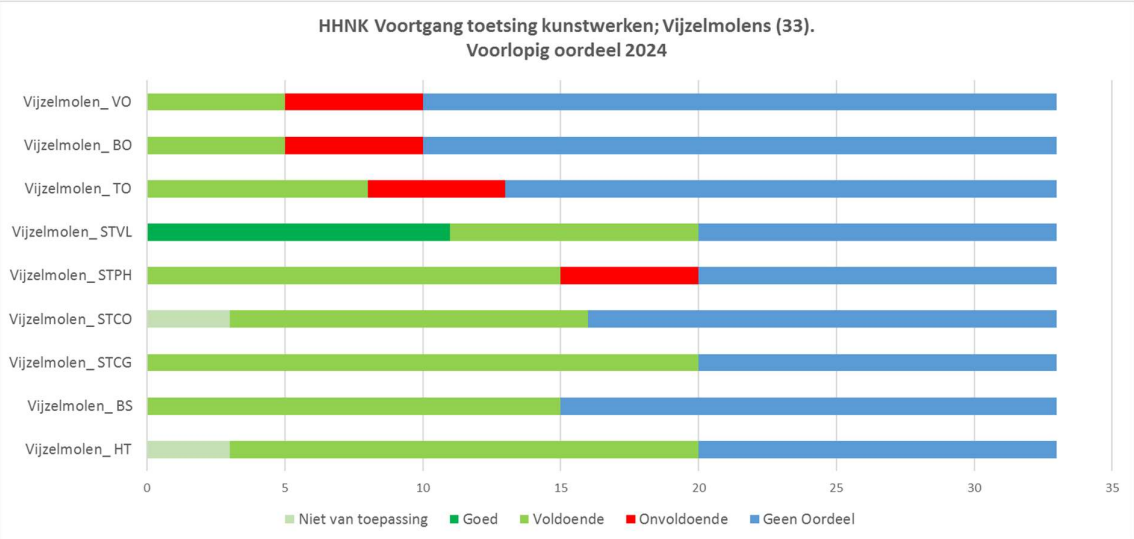

Figuur 11: Voortgang toetsing vijzelmolens. (STVL= stabiliteit voorland, STPH= piping en heave, STCO= stabiliteit constructie, STCG= stabiliteit constructie en grondlichaam, BS= betrouwbaarheid sluiting, HT= hoogte).

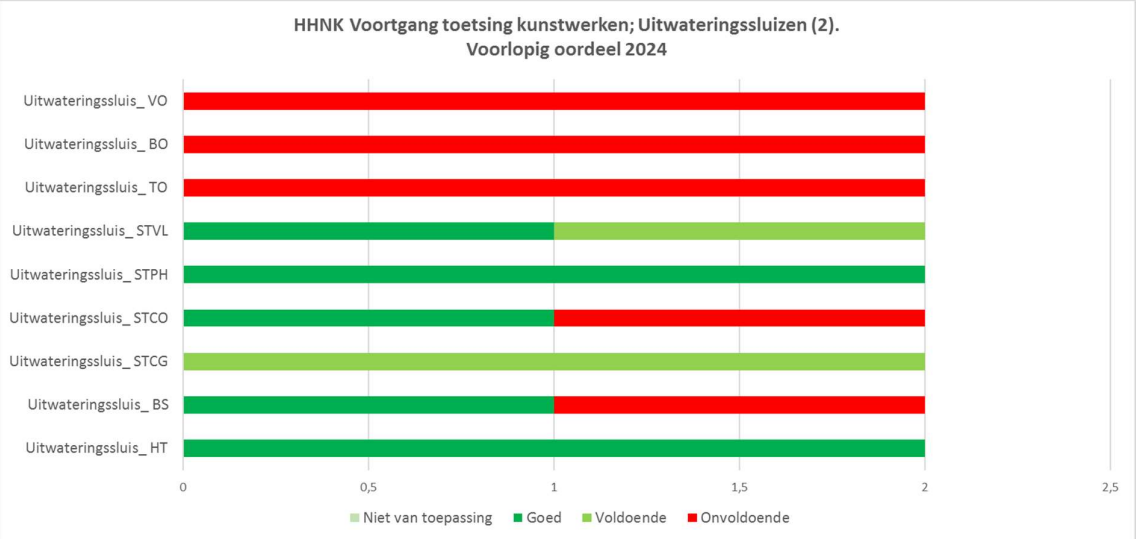

Figuur 12: Voortgang toetsing uitwateringssluizen. (STVL= stabiliteit voorland, STPH= piping en heave, STCO= stabiliteit constructie, STCG= stabiliteit constructie en grondlichaam, BS= betrouwbaarheid sluiting, HT= hoogte).

In 2020 zijn significant meer kunstwerken beoordeeld ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit komt doordat er een applicatie in gebruik is genomen waarmee een eenvoudige toetsing op basis van kenmerken in het veld uitgevoerd kan worden. Deze applicatie is geschikt voor inlaatduikers en gemalen (samen 80% van het totale aantal kunstwerken binnen ons beheergebied).

De verwachting is dat alle kunstwerken in 2024 getoetst zijn. Het overgrote deel van de nog te toetsen kunstwerken betreft inlaatduikers (zie Figuur *7*). De dit jaar in gebruik genomen applicatie heeft de toetsing voor dit type kunstwerken sterk vereenvoudigd. Dit gegeven, samen met de opgedane kennis, ervaring en verbeteringen aan de applicatie zorgen ervoor dat de toetsing van de kunstwerken op schema ligt.

3.1.3 Niet-waterkerende objecten

In 2020 is HHNK nog niet gestart met het daadwerkelijke toetsen van de effecten van NWO's. Er is wel verder gewerkt aan de voorbereiding hiervan. Dit komt in figuur 6 echter niet tot uiting.

Het toetsingsvoorschrift voor de regionale waterkeringen is, als het om NWO's gaat, gebaseerd op inmiddels verouderde toetsingsregels voor de primaire waterkeringen (VTV2006) én geeft de beheerder de nodige vrijheden om de toetsing zelf vorm te geven. Landelijk is er veel discussie over dit onderwerp. Ook omdat de huidige beoordelingsregels voor de primaire waterkeringen (WBI2017) niet vrij zijn van hiaten en onduidelijkheden en er sprake is van nieuwe ontwikkelingen. Zo werkt Deltares momenteel in opdracht van het Rijk aan een handreiking niet-waterkerende objecten. Deze is naar verwachting in het voorjaar van 2021 beschikbaar.

In dit dynamische speelveld heeft HHNK afgelopen jaar de nodige stappen gemaakt. We hebben het toetsen van NWO's op basis van een beoordelingsprofiel verder geconcretiseerd. Daarnaast hebben we geparticipeerd in landelijke ontwikkelingen (STOWA-ORK en KKP) en afstemming gezocht met andere waterschappen. Ook bij de beoordeling van onze primaire waterkeringen en de versterking van de Markermeerdijken hebben we nieuwe ervaringen opgedaan.

2021 staat in het teken van het bundelen van alle kennis en ervaring. Op basis daarvan werken we een praktische methode uit om de NWO's te toetsen.

Als de praktische methode beschikbaar is, stellen we een planning op. Indien nodig gebruiken we de capaciteit van markpartijen voor de toetsing. Onze verwachting is dat de toetsing in 2024 gereed is.

3.2 Bijzonderheden toetsing

- De intensieve samenwerking met andere waterschappen en provincies in West-Nederland in zogenaamde expertsessies is in 2020 voortgezet. Doel is kennisuitwisseling en het borgen van een eenduidige werkwijze. In de expertsessies zijn onder andere het faalmechanisme Stabiliteit Buitenwaarts en de aanpak om NWO's te beoordelen aan bod geweest.

3.3 Restopgave tot en met 2024

De resterende grondlichamen, kunstwerken en het effect van NWO's dienen eind 2024 getoetst te zijn. In Tabel 2 is de restopgave, inclusief de planning weergegeven. De planning van de toetsing loopt door tot en met 2023. 2024 wordt gebruikt om de rapportage op te stellen.

Restopgave	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Grondlichamen *(300 km)*	120 km - 180 km toetsen	90 km - 180 km toetsen	0 km - 30 km toetsen	0
	Uitvoeren gebiedsdekkende hoogtetoets.		Finaal oordeel geven.	
Kunstwerken *(550 stuks)*	400 kunstwerken toetsen	150 kunstwerken toetsen	Eventueel resterende kunstwerken toetsen	0
NWO's *(1065 km)*	Gis database op orde brengen en koppelen rekenfiles aan areaal.	Voorbereiden/programmeren geautomatiseerd toetsen.	Geautomatiseerd toetsen effecten NWO's.	0
	Bepalen opgave: Onderzoeken welke gegevensbronnen het meest geschikt zijn.	Pilot uitvoeren op een stuk kade	Rapporteren	
	Bundelen van opgedane kennis en ervaring bij HWBP en WBI.			
	Samen met WBI de schematisering bedenken en uitwerken (o.a. schematiseren van kelders en waterspanningen).			
	Beoordelingsprofiel verder uitwerken.			

Tabel 2: Restopgave en planning van de toetsing regionale keringen.

4 Veiligheidsbeeld 2020

In dit hoofdstuk wordt een indicatief veiligheidsbeeld 2020 weergegeven (mijlpaal 1). Benadrukt wordt dat dit indicatieve veiligheidsbeeld niet hetzelfde is als een samenvatting van de oordelen van de lopende toetsronde. Het beeld geeft een indruk van de versterkingsopgave tot 2030 die HHNK nog heeft, gebaseerd op de vorige en lopende toetsronde en inmiddels uitgevoerde versterkingen. Opgemerkt wordt dat deze opgave de komende jaren nog kan veranderen met het verder vorderen van de lopende toetsronde.

4.1 Veiligheidsbeeld grondlichamen

Het totale areaal aan regionale keringen bedraagt 1065 kilometer. Het veiligheidsbeeld 2020 geeft een indicatie van de staat van de regionale waterkeringen aan het eind van 2020. Dit beeld is grafisch weergegeven in Figuur 13. Het beeld is samengesteld op basis van:

- De voortgang van de kadeverbeteringen;
- Het technisch oordeel voor binnenwaartse macrostabiliteit (STBI) van de lopende toetsingsronde (2012-2024), als indicatie voor het veiligheidsoordeel.

Het veiligheidsoordeel wordt gegeven op basis van vier scores:

- Voldoende;
- Onvoldoende;
- Geen Oordeel;
- Lopende kadeverbetering;
- Kadeverbetering gereed.

Voor de waterkeringen, die vallen onder de lopende kadeverbeteringen, is tevens het voorlopig technisch oordeel voor binnenwaartse stabiliteit uit de lopende toetsingsronde weergegeven. Hierbij wordt opgemerkt dat het mogelijk is dat waterkeringen, die niet zijn afgekeurd, of die nog niet zijn getoetst, toch onderdeel zijn van een kadeverbeteringsproject. Deze waterkeringen zijn omwille van efficiëntie en het voorkomen van maatschappelijke overlast in de projecten opgenomen. Als bijvoorbeeld binnen een traject van 1000 meter in totaal 900 meter niet aan de norm voldoet, 50 meter wel en 50 meter nog geen oordeel heeft, dan wordt die 100 meter ook binnen het verbeteringsproject opgenomen. Het is namelijk niet efficiënt om op een later moment voor die 100 meter een nieuw project te moeten starten en buiten nogmaals aan het werk te gaan.

De voormalige primaire waterkeringen categorie-c, die in 2018 als regionale waterkeringen zijn aangewezen, zijn opgenomen in de categorie "Lopende versterking". Het op orde brengen van deze regionale waterkeringen valt onder het HWBP.

Uit Figuur 13 blijkt dat een groot deel van de boezemkades al voldoet of gaat voldoen. Een klein deel is afgekeurd en nog niet opgenomen in het verbeterprogramma. De opgave kan groter worden als de categorie geen oordeel is beschouwd. De waterkeringen die in 2024 worden afgekeurd, moeten op grond van het uitvoeringsbesluit in 2030 aan de norm voldoen. De inschatting is dat van de nog te toetsen keringen slechts ordegrootte 20% wordt afgekeurd. Deze waterkeringen bevinden zich over het algemeen in het noordelijke deel van ons beheergebied. Hier is de ondergrond steviger en zijn de achterliggende polders minder diep.

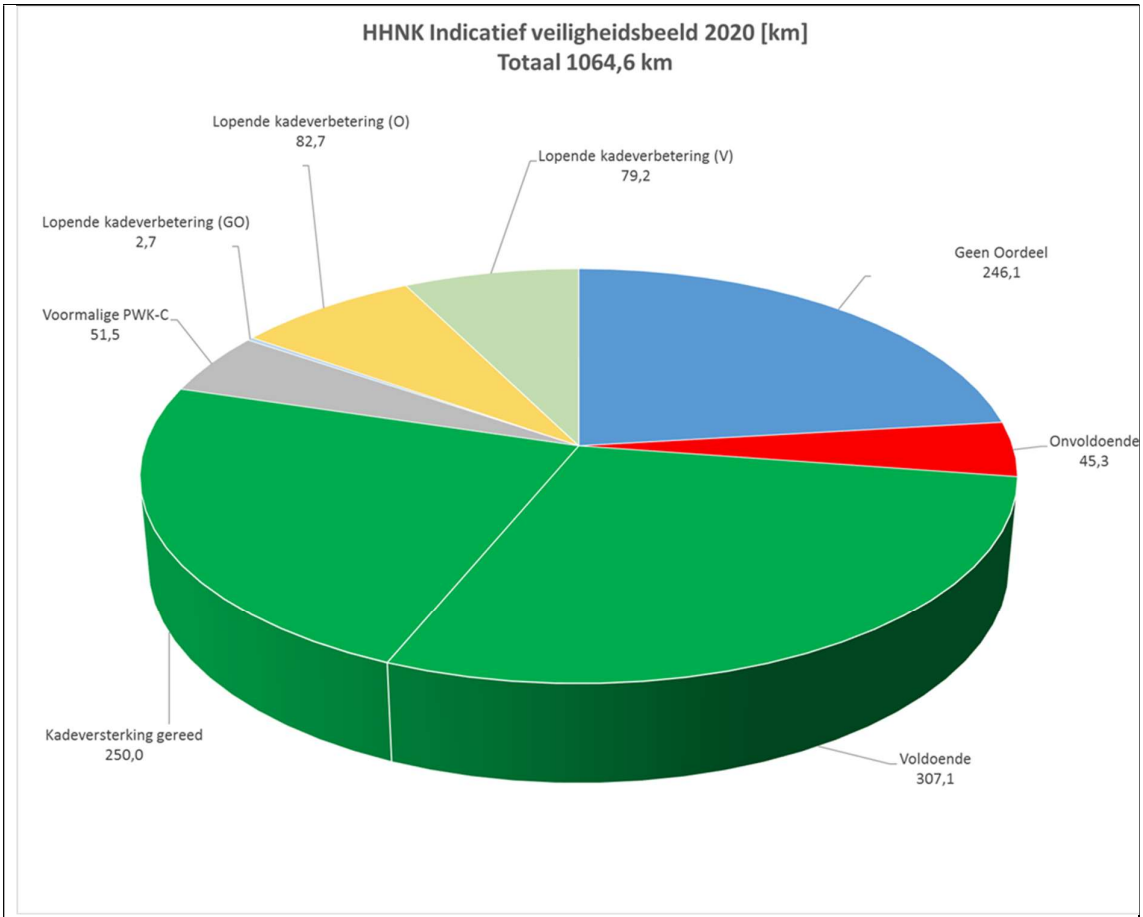

Figuur 13: Indicatief veiligheidsbeeld regionale keringen (eind 2020)

Het gepresenteerde indicatieve veiligheidsbeeld is samengesteld door informatie uit meerdere gegevensbronnen te combineren. Daardoor kan het indicatief veiligheidsbeeld niet één op één worden vergeleken met Figuur 5 en Figuur 6 (voortgang toetsing) die zijn gebaseerd op maar één van de gegevensbronnen.

Voldoende	• Voldoende op basis van toetsing 2024.
Onvoldoende	• Onvoldoende op basis van toetsing 2024 en nog niet opgenomen in het kadeversterkingsprogramma.
Geen Oordeel	• Geen Oordeel op basis van toetsing 2024 en nog niet opgenomen in het kadeversterkingsprogramma.
Kadeverbetering gereed	• Kadeverbetering afgerond.
Lopende kadeverbetering (V)	• Voldoende op basis van toetsing 2024 en opgenomen in het kadeversterkingsprogramma.
Lopende kadeverbetering (O)	• Onvoldoende op basis van toetsing 2024 en opgenomen in het kadeversterkingsprogramma.
Lopende kadeverbetering (GO)	• Geen Oordeel op basis van toetsing 2024 en opgenomen in het kadeversterkingsprogramma.
Voormalige PWK-C	• Voormalige primaire waterkering categorie c (HWBP).

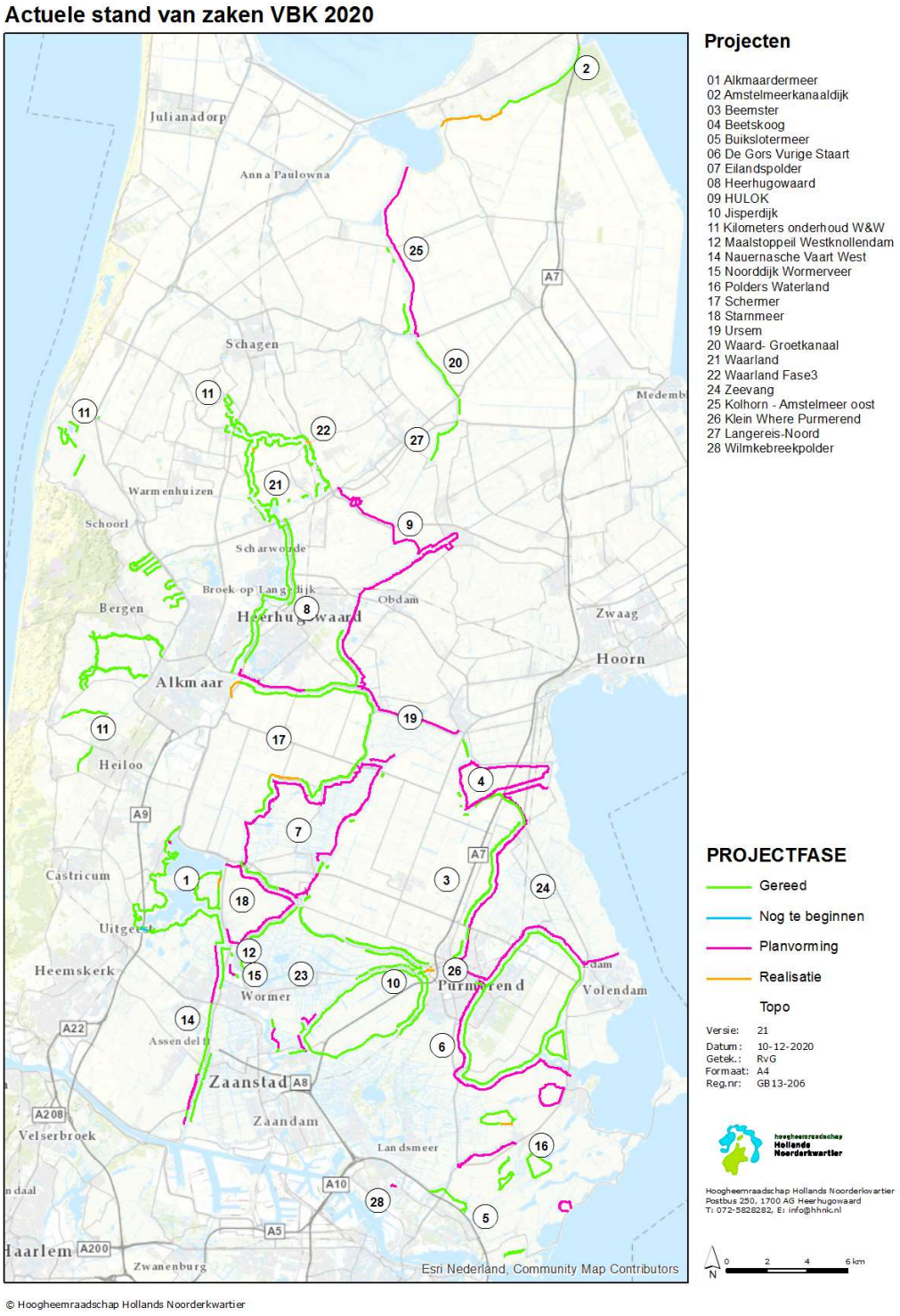

Figuur 14: Grafische weergave van de voortgang VKB 2020

De waterkeringen die als gereed zijn gelabeld (zie Figuur 14), voldoen weer aan de norm. Deze waterkeringen – de juniordijken - zijn de eerste jaren kwetsbaar voor scheurvorming en ook de nog niet ontwikkelde graszode is een factor om rekening mee te houden. Deze keringen worden daarom frequenter geïnspecteerd.

4.2 Veiligheidsbeeld kunstwerken

Voor de kunstwerken zijn in Figuur 15 de toetsingsoordelen van de lopende ronde als indicatief veiligheidsbeeld gepresenteerd.

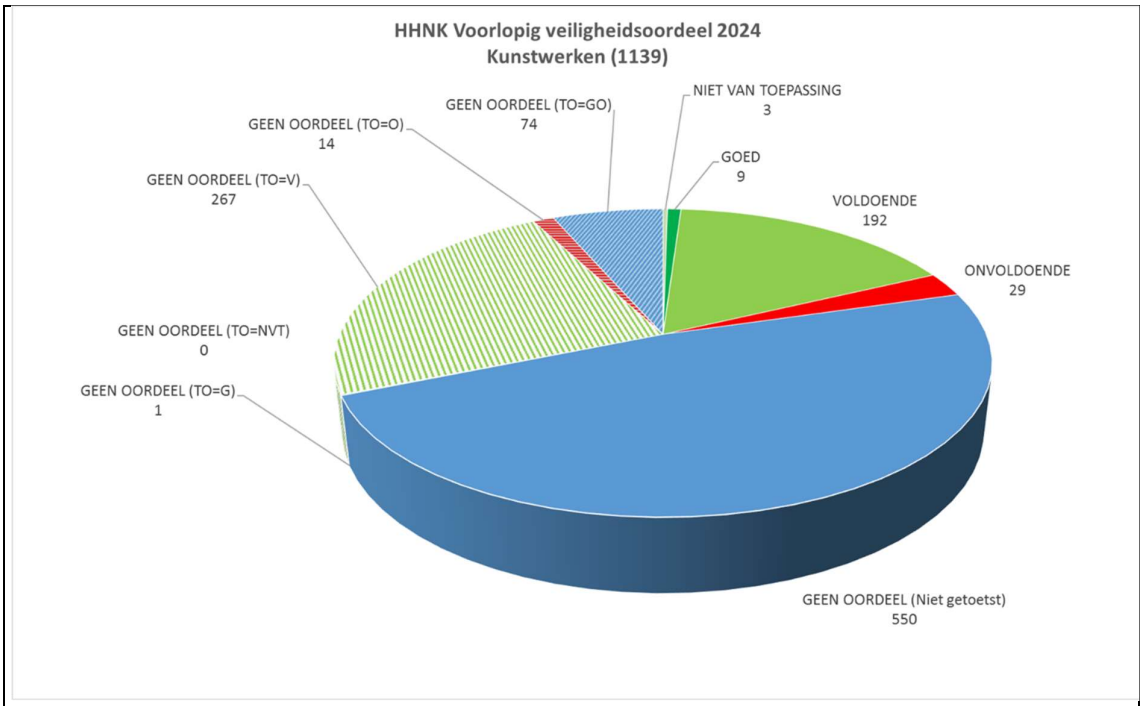

Figuur 15: Indicatief veiligheidsoordeel van de kunstwerken (eind 2020). De 356 kunstwerken die in 2020 zijn getoetst (linksboven in het diagram) staan nog op 'Geen Oordeel' omdat op 31-12-2020 de toetsing wel in uitvoering was maar nog niet was afgerond.

De afgekeurde kunstwerken zoals weergegeven in Figuur 15 zijn voornamelijk inlaatduikers. Afgekeurde inlaten, liggend in afgekeurde dijktrajecten, worden vervangen binnen de VBK-projecten. Voor afgekeurde inlaten, liggend in goedgekeurde dijklichamen, is het plan om in 2021 een apart VBK-project op te starten.

4.3 Bijzonderheden

- Het dagelijks beheer heeft ondanks de geldende coronamaatregelen gewoon plaats kunnen vinden. Tijdens de eerste lockdown hebben alle onderhoudsmedewerkers thuis gewerkt. Onze onderhoudsmedewerkers maken namelijk onderdeel uit van de calamiteitenorganisatie. Besmettingen in deze groep werknemers zou tot uitval van kritische functies kunnen leiden, met mogelijk ernstige gevolgen. Het thuis laten van deze werknemers heeft gevolgen gehad voor het uitvoeren van geplande onderhouds- en herstelwerkzaamheden. Later in het jaar, toen de kans op besmetting kleiner was, zijn deze werkzaamheden alsnog uitgevoerd.
- Droogte is in 2020 wederom een aandachtspunt geweest voor HHNK. De zomer van 2020 behoorde tot de 5% meest droge zomers. Toch waren de problemen veel minder groot dan de problematisch droge zomer van 2018. Dit jaar waren de grasbekledingen veelal groen en vitaal met een hoge dekkingsgraad. Dit helpt bij de bescherming van de ondergrond tegen de zon, en gaat uitdroging tegen. Bij alle gebiedsbeheerders van HHNK is een droogtebeeld opgevraagd van de keringen in hun gebied. Hieruit zijn dit jaar geen verontrustende schadebeelden naar voren gekomen.
- In 2020 is een start gemaakt met het risico-gestuurd beheer en zorgplicht regionale keringen. HHNK ontwikkelt een methode waarmee het areaal regionale keringen na de lopende toets- en verbetercyclus, risico-gestuurd op orde kan worden gehouden. Door continu inzicht te hebben in de degradatie (en daarmee de restlevensduur) van de keringen, kan het benodigde grootschalig onderhoud vroegtijdig worden ingepland (zie Figuur 16).

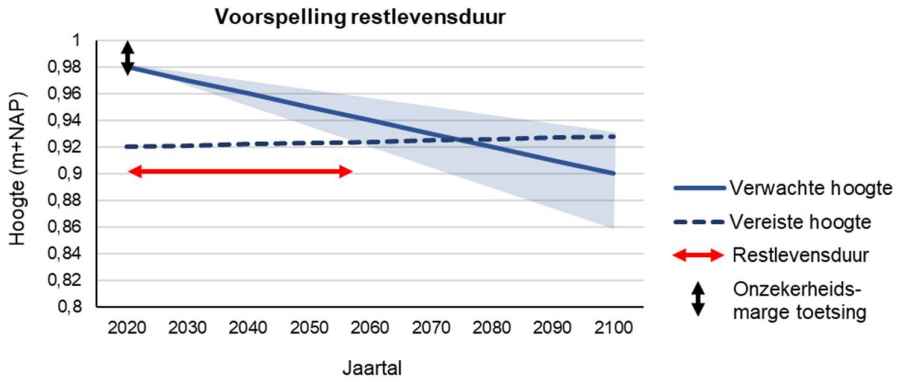

Figuur 16: Voorspelling van de restlevensduur van een waterkering door de tijd (kruinhoogte).

- HHNK heeft een aantal pilots uitgevoerd waarin keringen zijn geïnspecteerd met drones. Op de Zuidoosterdijk zijn droogtescheuren en de grasmat geïnspecteerd. Van de Belmermeer is de geometrie ingemeten. Door deze geometrie te vergelijken met eerdere metingen (o.a. net na de versterking in 2013) is de mate van degradatie vastgesteld. Dit inzicht in de zetting en bodemdaling helpt ons om de verwachte restlevensduur te bepalen. Op basis van deze restlevensduur wordt het benodigde groot onderhoud vroegtijdig ingepland waardoor wordt voorkomen dat de kering onder de norm zakt.
- Met de provincie Noord-Holland wordt een pilot zorgplicht uitgevoerd. Hierin worden afspraken gemaakt over de wijze waarop HHNK aan de provincie Noord-Holland gaat

aantonen dat het areaal regionale keringen aan de gestelde eisen voldoet. Onderdeel van de pilot zijn afspraken over de maatregelen die HHNK uitvoert om de regionale keringen op orde te houden, en de wijze waarop de provincie Noord-Holland effectief toezicht kan houden. Hierbij wordt de gehele veiligheidscyclus beschouwd (zie Figuur 17). De verwachting is dat in de komende jaren een accent verschuiving plaats vindt van toetsen en versterken naar het areaal op orde houden met behulp van beheer en onderhoud.

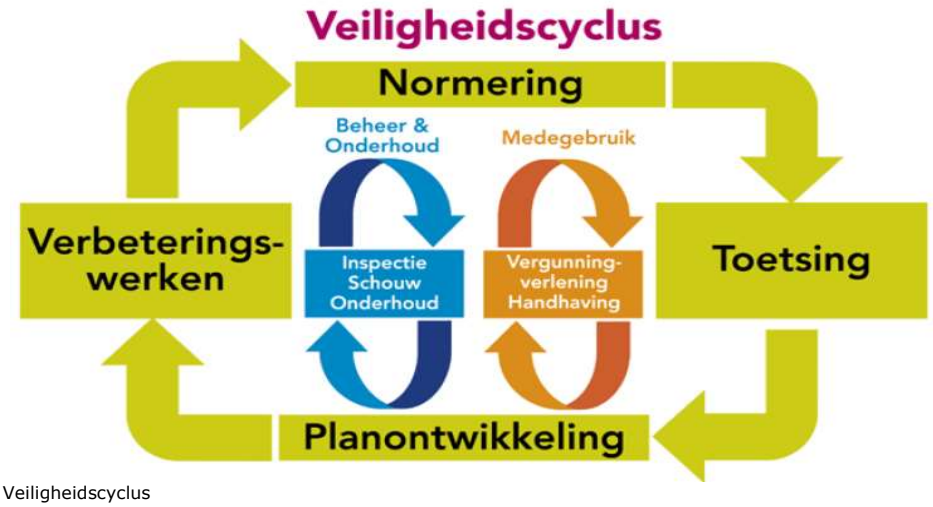

Figuur 17: Veiligheidscyclus

5 Risicobeheersing

In dit hoofdstuk zijn in tabelvorm de maatregelen beschreven die in 2020 zijn getroffen om de risico's ten aanzien van de voortgang van de toetsing en de versterking van de regionale keringen te beheersen. In het onderste gedeelte van onderstaande tabel zijn tevens problemen benoemd die zich op onze regionale keringen hebben voorgedaan en de maatregelen die zijn getroffen. Hiermee wordt gerapporteerd over mijlpaal 3, risicobeheersing.

Risico	**Beheersmaatregel**
Vertraging toetsing NWO's door zeer grote hoeveelheid in te winnen data.	Onderzoek opgestart om te komen tot een efficiënte wijze van inwinnen data.
Diverse kades (liggend op agrarische percelen) binnen de Zijpe hebben een hoogtetekort waardoor wateroverlast kan optreden.	De toetsing van deze kades is naar voren gehaald. Er wordt een verkenning gestart naar de meest geschikte maatregelen om de kans op wateroverlast te verkleinen.
Het boezempeil rond Egmond/Heiloo is minder goed beheersbaar dan elders binnen de boezem waardoor wateroverlast kan optreden.	De toetsing van deze kades is naar voren gehaald. Er vindt een integrale verkenning plaats naar de meest geschikte maatregelen om de kans op wateroverlast te verkleinen (watersysteem/waterkering).
Probleem	**Maatregel**
Verzakking en scheurvorming Nauernasche vaartdijk te Assendelft.	Spoedwerkzaamheden aan het buitentalud, versterking met blokmatten en verhoging van de kruinhoogte.
Vervorming van de Purmerdijk nabij Ilpendam.	Monitoring en inspecties als input voor advies voor maatregelen.

Tabel 1: Risicobeheersing op de regionale keringen 2020

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Archimedesweg 1
postadres:
postbus 156
2300 AD Leiden
telefoon (071) 3 063 063
telefax (071) 5 123 916

CORSA nummer: 21.032768
versie: 1
auteur: Ilhame Oujamaa
datum:
projectnummer:
dossier:

Ontwerp VOORTGANGSRAPPORTAGE REGIONALE KERINGEN 2020

Jaarlijkse rapportage aan de provincies over de voortgang van de regionale keringen

Inhoudsopgave

Samenvatting 4

Mijlpaal 1: Beeld voortgang verbetering regionale waterkeringen 2020. 5
a) Wat was de opgave uit de toetsing 2012?..... 5
b) Hoeveel km uit de opgave uit 2012 is tot en met 2020 verbeterd?..... 6
c) Zijn er bijzonderheden te vermelden: 8
d) Wat is het totaalbeeld van de voortgang tot en met 2020..... 9

Mijlpaal 2 Aanpak toetsing 2024.....11
a) Grondlichamen: 11
b) Niet Waterkerende Objecten (NWO's); 12
c) Kunstwerken: 13
a) Doorkijk naar toets 2024.....14

Mijlpaal 3: Risicobeheersing.....15

Mijlpaal 4 Financiën 16
a) Wat is in het jaar 2020 uitgegeven aan de verbetering en de toetsing van de regionale keringen?.....16

Samenvatting

In het Uitvoeringsbesluit regionale keringen 2014 is vastgelegd dat de waterschappen jaarlijks rapporteren aan de provincies over de voortgang van de regionale keringen. In het eerste jaar werd er uitsluitend over de voortgang van de versterkingswerken gerapporteerd, in de loop der jaren is dit uitgebreid naar de huidige toetsingsronde 2024, de risicobeheersing en financiën voor de regionale keringen.

Mijlpaal 1: Beeld voortgang verbetering regionale waterkeringen 2020.

a) Wat was de opgave uit de toetsing 2012?

In 2012 is er 498 km van de totaal 1200 km regionale waterkeringen onvoldoende getoetst op hoogte en/of op stabiliteit. 100 km van de regionale keringen heeft geen oordeel gekregen en 610 km was goed getoetst.
In de onderstaande grafieken zijn de km's weergeven voor het hele beheergebied van Rijnland en per provincie.

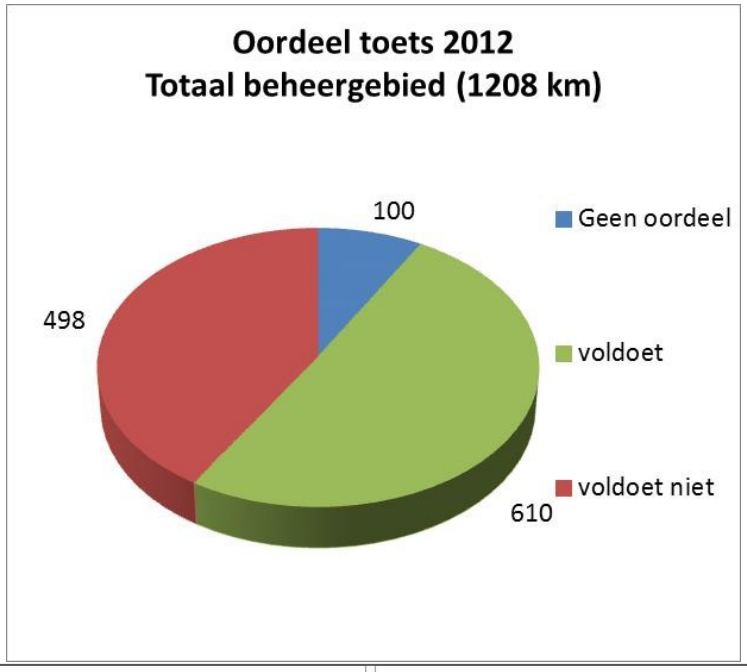

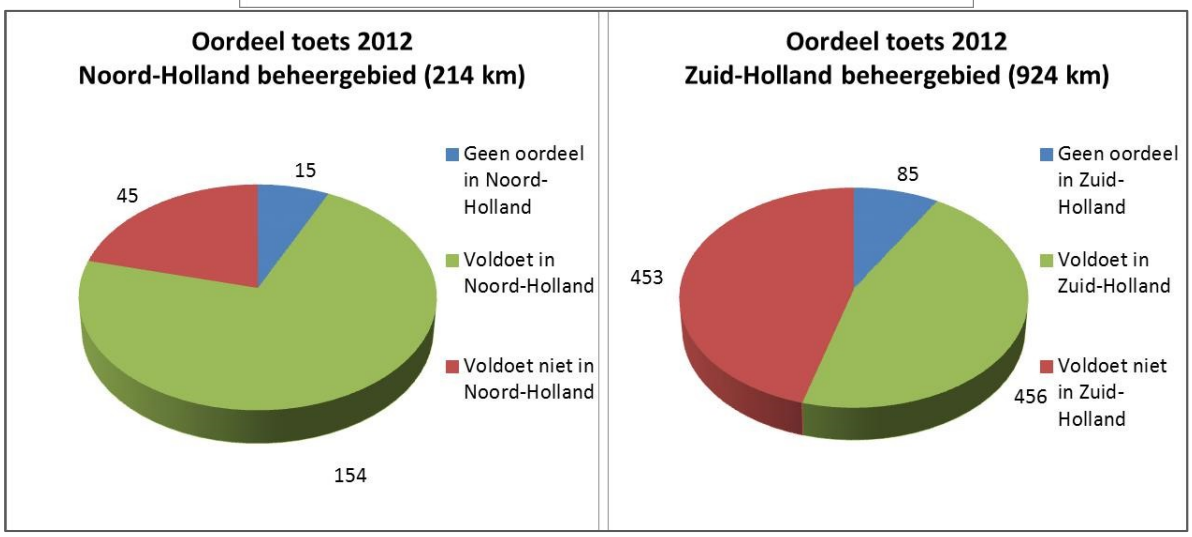

b) Hoeveel km uit de opgave uit 2012 is tot en met 2020 verbeterd?

In 2020 is er hard gewerkt aan de regionale keringen. Eind 2020 voldoet van de 1208 km regionale keringen 892 km aan de norm. De opgave vanaf 2012 was 498 km regionale keringen die niet voldeden aan de norm. Eind van 2020 voldoet van die 498 km er 282 km wel aan de norm. Daarnaast hebben we 78 km keringen die in de voorbereidingen of uitvoering zitten. Eind 2020 staan er nog 138 km regionale keringen op het programma om verbeterd te worden.

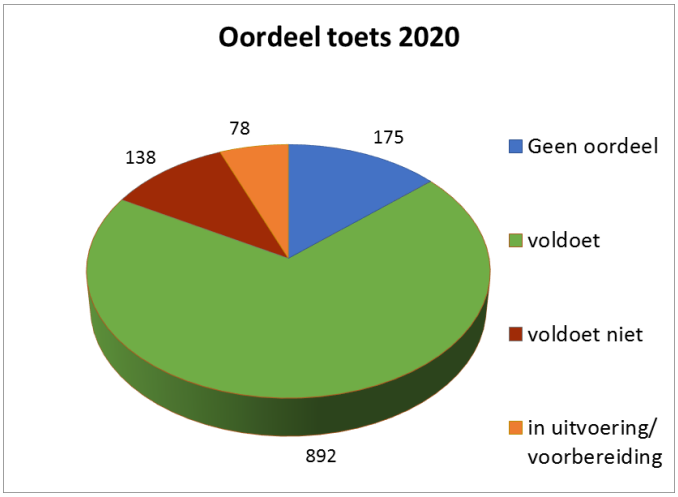

In 2020 zijn er 21 km regionale keringen bij gekomen die wel voldoen aan de norm. Dit is in lijn met de verwachting van 20 km per jaar. Hiermee blijft de planning krap.

Dit jaar hebben we samen met de provincies een tussenevaluatie gepland. Hiervoor is afgesproken dat minimaal 240 km plus de Top25 (240 plus 138 is totaal 378 km) van 498 km afgetoetst regionale keringen voldoet aan de normering. De Top25 waren 138 km keringen die een hoge prioriteit hadden. Deze hoge prioriteit hadden ze omdat of de keringen in een hele slechte staat verkeerde of omdat de keringen waardevolle polders beschermen tegen overstromingen. De verbeteringen van al deze keringen hebben plaats gevonden in de periode van 2014 tot met 2018. Wat erover is gebleven zijn de minder urgente keringen, waar het risico een stuk minder groot is.
Volgens de afspraak tussen de provincies en Rijnland zou na 2020 120 km regionale keringen over moeten blijven die we nog voor 2030 moeten versterken.
Aan het eind van 2020 voldoet er 282 km en is er 78 km in de voorbereiding of uitvoering. Dit is een totaal van 360 km. Rijnland heeft dan tot 2030 om de resterende 138 km te verbeteren. Er is 18 km minder verbeterd dan was afgesproken.

In de periode van 2020 tot 2030 zal de rest van de doelstelling moeten worden waargemaakt: 138 km. Dit zijn de laatste strekkingen die vaak versnipperd zijn. Binnen de restopgave is geen duidelijke urgentie of prioritering. Alle afgekeurde keringen (uit 2012) dienen te voldoen aan de norm in 2030. Met het uitgangspunt dat er jaarlijks 20-25 kilometer gepland is, lijkt de doelstelling met deze waardes nog steeds goed haalbaar.

In 2024 komen er nieuwe strekking regionale keringen die versterkt moeten worden, terwijl we nog niet klaar zijn met de huidige versterkingsopgave. Nieuw hierbij zijn de kunstwerken die voor het eerst ook getoetst zijn. De grote van de nieuwe versterkingsopgave zijn nog niet bekend. Samen met de provincies willen we onderzoeken hoe we kunnen omgaan met de nieuwe toetsingsresultaten. Hierover moeten we nog nieuwe afspraken maken.

De verwachting is dat na 2024 de minst risicovolle trajecten overblijven, terwijl uit de toetsing 2024 trajecten kunnen komen met een grotere risico. Eventuele nieuwe en andere prioritering zullen we samen met de provincie vaststellen.
Wij willen in 2022 de eerst gesprekken over nieuwe afspraken voeren. We verwachten dan een beter beeld te hebben van de resultaten uit de toets 2024. Daarnaast hebben we met de provincies en andere waterschappen (uit de werkgroep Regionale keringen West Nederland) een expertsessie gepland eind 2021 om de handelingsperspectieven voor na de toetsing van 2024 te bespreken.

c) Zijn er bijzonderheden te vermelden:

Zoals vorige jaar ook al is vermeld zijn vanaf 2017 een aantal van de voormalige primaire c-keringen, afgewaardeerd naar regionale keringen. Deze keringen zijn inmiddels opgenomen in het totaal aantal km's van regionale keringen. Daarnaast is het areaal niet hetzelfde als in 2012 na de toetsing. We rapporteren aan de hand van het huidig areaal op basis van hoe de legger er op dit moment is vastgesteld. Dit allemaal heeft effect op het aantal km's wat hier gerapporteerd wordt. De nieuwe indeling zorgt ervoor dat er op sommige trajecten km's bij komen en op andere trajecten het aantal km's af neemt. Hierdoor zullen de km's niet altijd exact overeenkomen met de voorgaande rapportages.
De voormalige c-keringen zijn in de voorgaande toetsingsronde voor de primaire keringen beoordeeld. Daaruit bleek dat de kunstwerken Spaarndammerdijk niet voldeden, en ook niet bij de afwaardering naar regionale kering. Deze kunstwerken zijn een onderdeel van het project VIJG. Binnen het project Verbetering IJsseldijk Gouda (VIJG) vinden (voormalige) primaire dijkversterkingen plaats met subsidies van het HWBP.

d) Wat is het totaalbeeld van de voortgang tot en met 2020

Eind 2020 voldoen er totaal 892 km regionale keringen aan de norm en 78 km zit al in de uitvoering of voorbereiding. De 138 km die nog niet voldoet aan de norm staat gepland tot met 2030. Daarnaast heeft er 175 km geen oordeel. Dit zijn trajecten die niet beoordeeld zijn in de toetsingsronde 2012 omdat er geen norm was voor het traject of omdat de keringen later zijn toegevoegd aan het stelsel van regionale keringen.

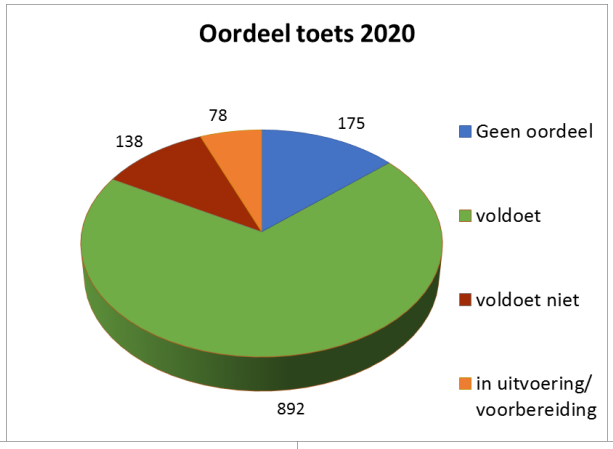

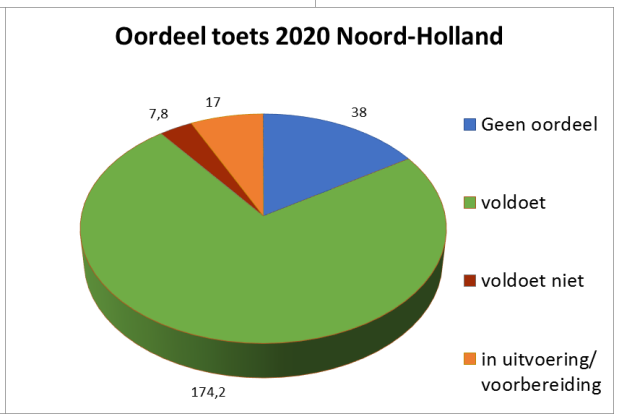

In de onderstaande grafiek is goed weergeven de hoeveel km's regionale keringen in de afgelopen jaren zijn verbeterd. Hierin is duidelijk te zien dat er vele km's in de afgelopen jaren zijn versterkt.

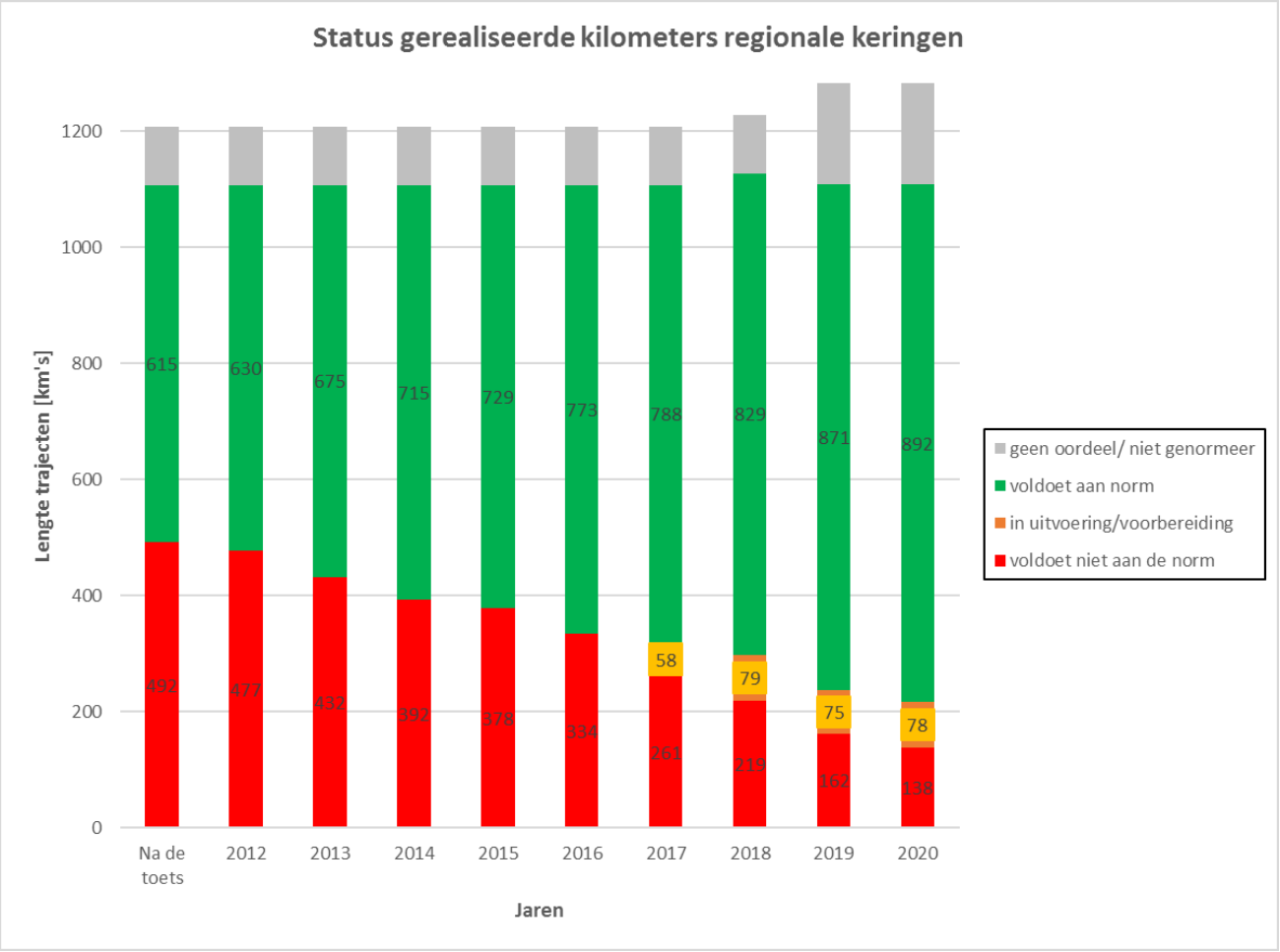

Mijlpaal 2 Aanpak toetsing 2024

In het uitvoeringsbesluit is voorgeschreven dat de regionale keringen in 2024 volledig zijn getoetst.
In de toetsingsronde 2024 zullen we zowel de grondlichamen, de kunstwerken, Niet Waterkerende Objecten (NWO's) en bijzonder waterkerende constructies (BWC's) toetsten. Voor elk van deze onderdelen van de toetsing is een plan van aanpak geschreven. De eerste stappen zijn gezet in 2019 en er is gestart met aanbesteden van enorm veel grondonderzoek. De onderstaande gegevens voor grondlichamen en kunstwerken is gelijk gebleven met vorige jaar. Voor de NWO's zijn er in 2020 wel grote stappen gemaakt.

We zijn in 20219 gestart met de toetsing. Eind 2020 hebben grote stappen gezet met het verzamelen van data, de instrumentaria klaar maken en hebben we voorlopige toetsingen uitgevoerd. We lopen op schema en zullen in 2023 de toetsing afronden, zodat we in 2024 kunnen rapporteren aan de provincies.

a) Grondlichamen:

In 2018 is een begin gemaakt met het rapport Toetsing Regionale Waterkeringen, Aanpak 2017-2024. Hierin zijn de kaders en aanpak beschreven voor het toetsen van de grondlichamen. Eind 2018 is gestart met het document uitgangspunten toetsing 2024 voor de grondlichamen. De grote verandering in vergelijking met de toets van 2012, is dat de focus nu ligt op het uitvoeren van een automatische en integrale toets. De zwaarte ligt in de eerste jaren op data verzamelen en deze op uniforme wijze opslaan, zodat daarna het toetsen automatisch uitgevoerd kan worden. Het grote voordeel is dat het doorvoeren van eventuele aanpassingen (bijvoorbeeld nieuwe rekenregels, data of inzichten) op een relatief snelle en uniforme wijze kan.

Afgelopen jaren waren gericht op data verzamelen door het uitvoeren van onder andere grondonderzoek. Komende periode ligt de zwaarte voornamelijk bij de normalisatie van gegevens en de opslag van de toegenomen gegevens. Daarnaast zorgen nieuwe inzichten en ontwikkelingen in de toetsinstrumentaria voor nieuwe uitgangspunten in de manier van rekenen. Het instrumentarium is in principe klaar voor alle data die klaargezet gaat worden. Er worden komend jaar nog een aantal extra functionaliteiten in het instrumentarium gebouwd. Hiermee kunnen we relatief snel de toetsing automatisch doorlopen omdat we dan alle data klaar hebben staan.
In de grafiek hieronder is aangegeven dat er nog geen resultaten beschikbaar zijn voor de grondlichamen. Wel is aangegeven dat we op de volgende faalmechanismes zullen toetsen:

- Hoogte
- Piping
- Stabiliteit Binnen
- Stabiliteit Buiten

De andere faalmechanismes (microstabiliteit, bekleding en voorland) zijn niet van toepassing bij onze regionale keringen of komen niet zo vaak voor. De reden dat dat deze niet in de onderstaande tabel opgenomen zijn, is:

- Microstabiliteit komt bijna niet voor bij klei en veendijken.
- Steenbekleiding komt bijna niet voor en we hebben dit alleen liggen op een aantal locaties. Daarnaast hebben we bij stabiliteit bekleding voor het binnentalud in het verleden gesteld, dat er geen bijzondere eisen worden gesteld mits de kering voldoet aan hoogte eisen.
- Voorland komt ook bijna niet voor. We nemen dit in eerste instantie niet mee. Zo rekenen we conservatiever dan nodig. Wanneer de kering als onvoldoende wordt getoetst kijken we of er een voorland ligt.

Vorige jaar is besloten om de bijzonder waterkerende constructies (BWC's), zoals damwanden en kademuren mee te nemen bij de toetsing van de grondlichamen. We verwachten in het komende jaar 2021 daar een start mee te maken. In 2020 is er voornamelijk informatie ingewonnen over de BWC's.

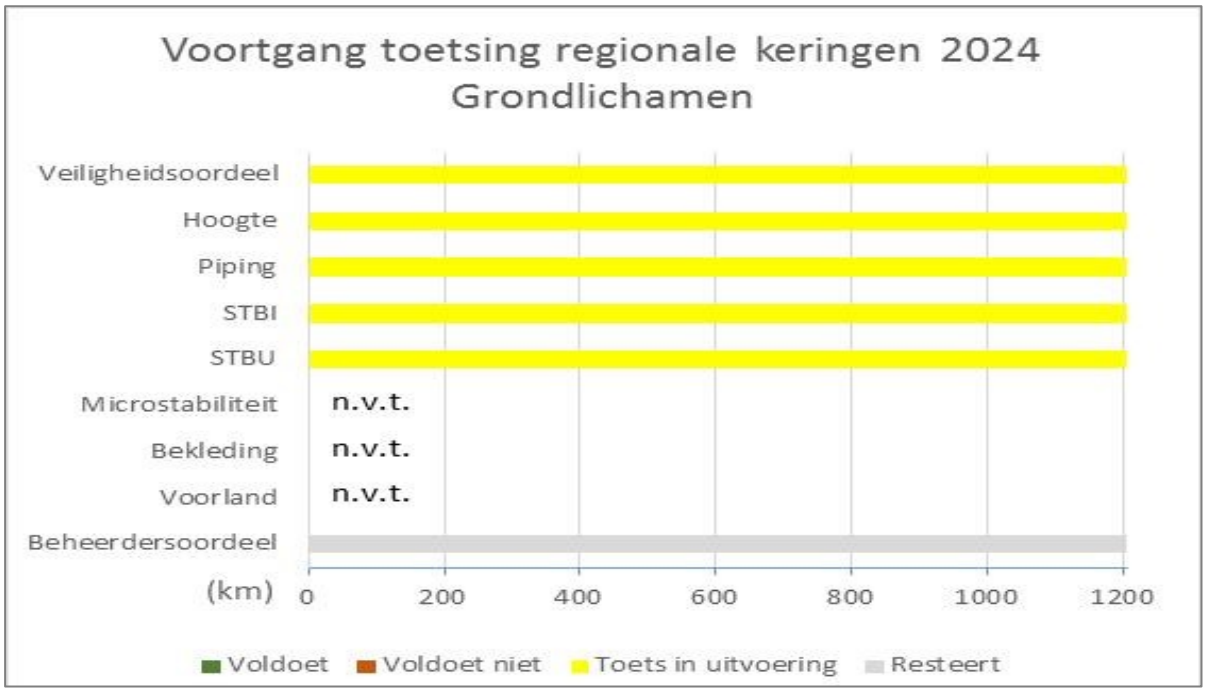

b) Niet Waterkerende Objecten (NWO's);

Het toetsen van de NWO's is in samenwerking met HHNK beschreven in de handreiking NWO's. Aan de hand van de handreiking hebben we de eerste slag kunnen maken. Nu de eerste ervaringen met de handreiking binnen zijn, verwacht Rijnland nog een slag te maken aan de hand o.a. beheerdersoordeel.
In 2019 is gekeken welke onderdelen worden gebruikt uit de handreiking en welke invulling Rijnland geeft aan overblijvende NWO's. Rijnland is samen met de markt op zoek gegaan naar de beste methode om NWO's die buiten de handreiking vallen te toetsen. Eind 2020 hebben we de eerste voorlopige resultaten. Uit het voorlopig resultaat komt: Verwaarloosbaar, laag, midden of hoog risico.
In de onderstaande figuren is weergeven het aantal NWO's wat getoetst is:

- Bijna 500.000 bomen
- Bijna 75.000 gebouwen
- Meer dan 80.000 km aan kabels en leidingen

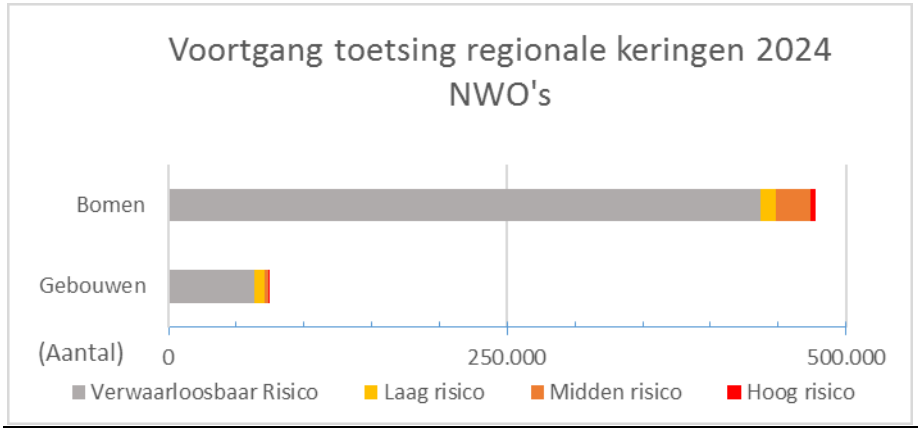

De bovenste figuur laat alle NWO's die getoetst zijn zien. De onderste figuur hebben we NWO's met een verwaarloosbaar risico weggelaten.

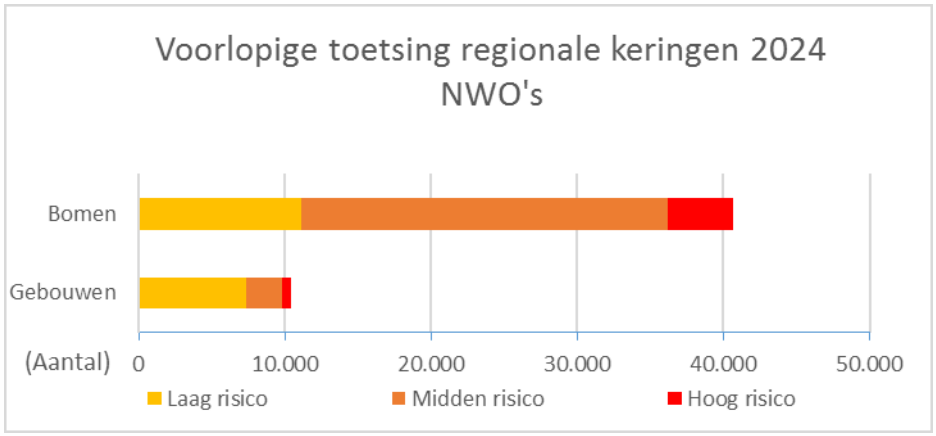

Voor de kabels en leidingen hebben we een apart grafiek omdat deze in km's worden weergegeven.

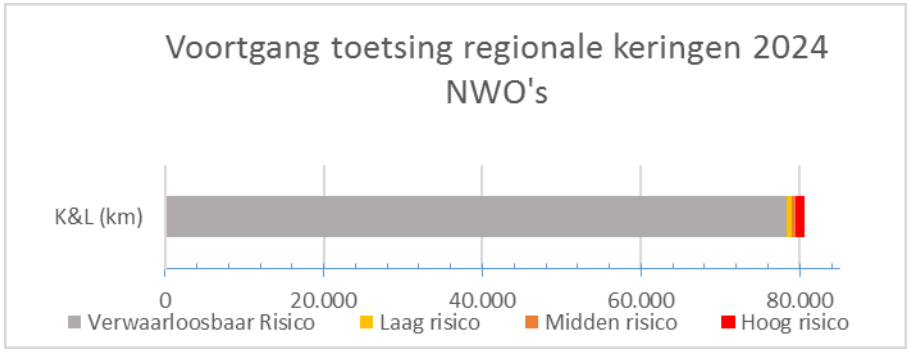

In de onderstaande figuur hebben de verwaarloosbare risico kabels en leidingen weggelaten.

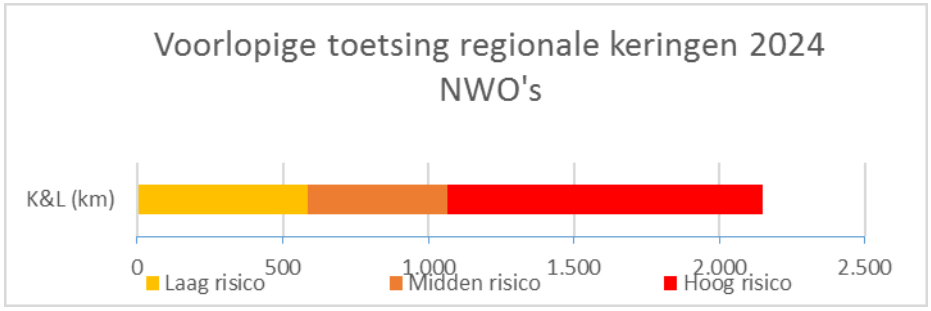

Komend jaar gaan we kijken hoe we de risico's van de NWO's vertalen en samenvoegen met de andere faalmechanisme en hoe deze impact hebben de trajecten in zijn geheel. Voorbeeld hiervan kan zijn dat een midden risico acceptabel kan zijn bij een hele brede dijk maar niet bij een dijk die nog maar net voldoet aan hoogte en stabiliteit.

c) Kunstwerken:

Voor het toetsen van de kunstwerken is het plan van aanpak geschreven en besproken met de provincies.
De eerste slag is inmiddels afgerond in 2019 aan de hand van of een eenvoudige toets, een gedetailleerdere toets en/of met een beheerdersoordeel. Dit is slechts een voorlopig

oordeel en nog niet het eindoordeel. Er zijn nog wat onzekerheden die we in komende jaren, 2021 en 2022 verder willen onderzoeken door onder andere een toets op maat voordat we het resultaat als eindoordeel presenteren.

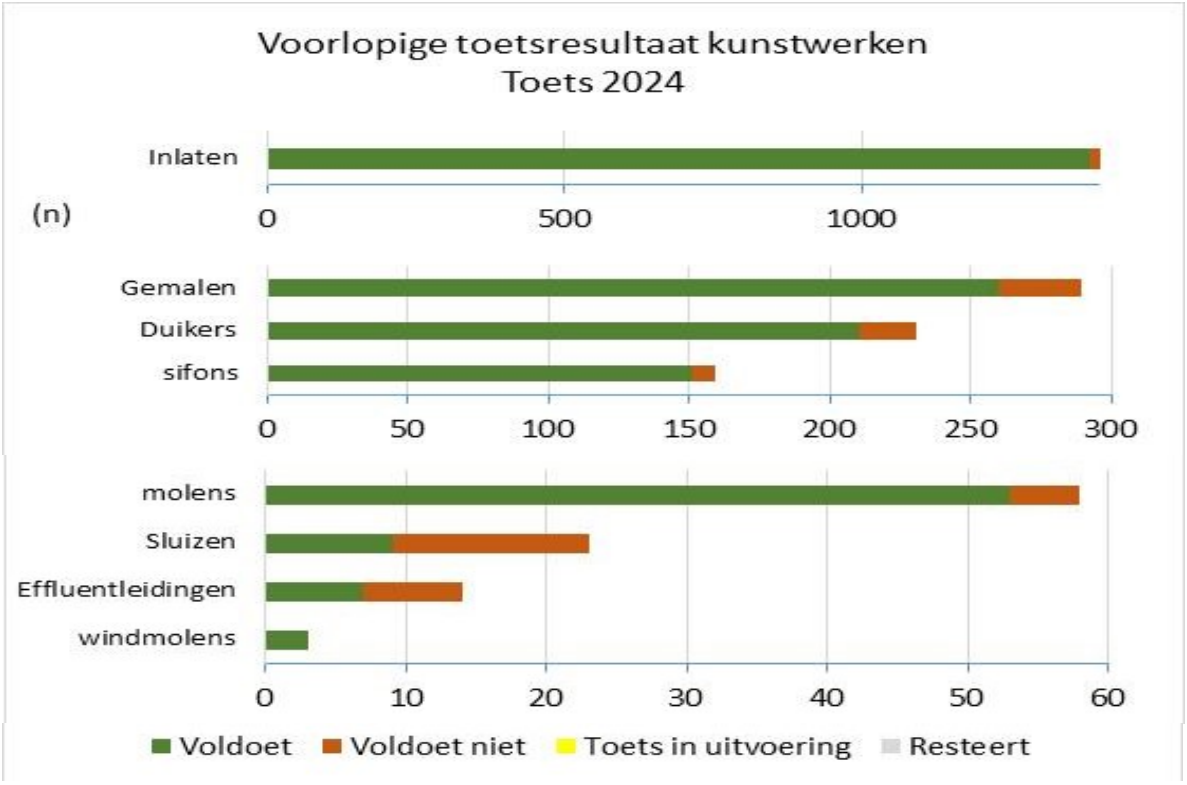

d) Doorkijk naar toets 2024

De nieuwe toetsingsronde zullen we in 2024 afronden. We lopen op schema om in 2024 de toetsing van de regionale keringen af te ronden. De resultaten voor de grondlichamen samen me de BWC's, kunstwerken en NWO's voegen we samen tot een oordeel per dijkvak. Zoals al in mijlpaal 1 is beschreven, hebben we nog een opgave uit de vorige toetsingsronde van 2012. De afspraak is om deze opgave in 2030 afgerond te hebben. In 2024 krijgen we een nieuwe opgave van keringen die niet voldoen aan de norm. Dit zullen de restopgave uit de toetsing van 2012 zijn aanvullend met nieuwe dijkvakken. De nieuwe dijkvakken kunnen stukken zijn die sterk achteruit zijn gegaan (bijvoorbeeld door verzakking), maar ook kunnen het stukken zijn die afgekeurd zijn omdat we nu NWO's en BWC's hebben getoetst. In de nieuwe opgave zullen we nu ook voor het eerst de kunstwerken opnemen die verbeterd moeten worden.
Om zeker te zijn dat we de meest urgente stukken als eerst oppakken, is het noodzakelijk om de oude opgave samen met de nieuwe opgave opnieuw te prioriteren. De verwachting is dat na 2024 de minst risicovolle trajecten overblijven, terwijl uit de toetsing 2024 trajecten kunnen komen met een grotere risico.
Samen met de provincies willen we hier nieuwe afspraken over maken. We kunnen starten met deze gesprekken in 2022. Dit sluit mooi aan op de expertsessie die eind 2021 gepland is om de handelingsperspectieven voor na de toetsing van 2024 te bespreken met de provincies en andere waterschappen (uit de werkgroep Regionale keringen West Nederland).

Mijlpaal 3: Risicobeheersing

- Uit de inspectie bleken 160 meldingen door Rijnland opgepakt te moeten worden. Van deze locaties zijn 31 meldingen met hoog en 129 met een laag/midden risicobeeld bestempeld. Deze meldingen zijn allemaal afgehandeld in 2020 door onderhoud. De minder hoge risico meldingen zijn geprogrammeerd voor begin 2021.

- Vanuit de kade-inspectie 2020 waren er 146 percelen met veldopmerking(en) toebedeeld aan Handhaving. Na beoordeling vanuit handhaving zijn er 55 percelen in aanmerking gekomen waarbij de eigenaren een schrijven hebben ontvangen.

- Er is in 2020 voor waterkeringen geen opschaling geweest richting calamiteitenorganisatie;
Er in de periode 19 mei – 29 september 2020 18 maal een beheerdersoordeel van de droogte is opgesteld, waaruit geen opschaling is gevolgd en waaruit geen schadebeelden naar voren zijn gekomen.

Mijlpaal 4 Financiën

a) Wat is in het jaar 2020 uitgegeven aan de verbetering en de toetsing van de regionale keringen?

Het betreft hier een indicatie van de kosten.
In 2020 is €17,3 miljoen uit de investeringsbegroting uitgegeven aan de regionale keringen voor dijkversterkingen. De prognose voor de uitgave dijkversterkingen voor 2021 t/m 2024 is €77,9 miljoen. Dat is per jaar gemiddeld 19,5 miljoen, wat hoger ligt dan wat er de vorige jaren is uitgegeven. Koppelen aan de 138 km van de restopgave.

Voor de nieuwe toets-ronde 2024 is in 2020 €1,4 miljoen uitgegeven. Voor de komende de periode 2021-2024 is er €3,8 miljoen geraamd voor het toetsen van de regionale keringen, waarvan €2,6 miljoen in 2021 en 2022.

Conform jaarrekening 2020:
Verbetering regionale keringen €17.300.000,-
Toetsing regionale keringen: €1.366000,-

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
Postbus 250
1700 AG HEERHUGOWAARD

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
S.P.J.M. van de Pas
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144946
bas.van.de.pas@noord-holland.nl

Verzenddatum

14 OKT. 2021

Kenmerk
1648417/1704538

Uw kenmerk

Betreft: Reactie op de voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2020

Geacht college,

Volgens de afspraak uit het "Uitvoeringsbesluit regionale keringen West-Nederland 2014", hebben wij van uw waterschap op 27 mei 2021 de bestuurlijke voortgangsrapportage regionale waterkeringen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2020 ontvangen. Hierover berichten wij u als volgt.

Verbeteropgave regionale keringen uit 2012
Uit de rapportages van de verschillende waterschappen in West-Nederland blijkt dat vrijwel alle doelen zijn bereikt voor wat betreft de verbeteropgave voor 2020 (die volgde uit de afkeur in 2012). Er is in de periode 2012-2020 in totaal 1350 km regionale kering verbeterd. Eind 2020 voldoet daarmee 72% van het totaal aantal kilometers regionale keringen in West-Nederland aan de gestelde veiligheidsnorm.

Een belangrijke mijlpaal voor de meeste waterschappen was de afspraak om in 2020 alle afgekeurde regionale keringen uit 2012 te laten voldoen aan de veiligheidsnormen. Met een aantal waterschappen zijn vanwege de complexiteit van het gebied of het grote areaal gefaseerde afspraken gemaakt voor verbetering tot 2024 en 2030. Ook voor deze termijnen liggen de doelen grotendeels op koers. Tussentijds is door gedeputeerde staten aan drie waterschappen uitstel verleend voor verbetering tot na 2020. Het betreft echter een gering aantal kilometers die minder urgent zijn maar liggen in een complex stedelijke omgeving en/of moeten wachten op een meekoppelkans. De waterveiligheidsrisico's worden hier met extra afspraken beheerst. Financieel zijn er geen knelpunten opgetreden zodat er ook geen

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

onnodige vertraging is ontstaan. De waterschappen hebben in 2020 ongeveer €69M uitgegeven aan toetsing en versterking van de regionale keringen.

In uw Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) voldoet eind 2020, 288,5 kilometer eerder afgekeurde keringen weer aan de norm. Daarmee voldoet HHNK ruimschoots aan de gestelde opgave van 270 km, die op basis van de toetsronde van 2012, met ons als provincie is afgesproken. Daar zijn we als provincie heel erg blij mee. Daarnaast laat u tevens zien dat 165 kilometer kadeverbetering inmiddels in voorbereiding is binnen het programma VBK (Programma Verbetering Boezemkades) en dat u daarmee voorsorteert om ook de volgende afspraak te halen. Deze afspraak is het in 2030 voldoen aan de normen van alle regionale keringen, mede gebaseerd op de toetsronde 2024. De rapportage geeft ons heel veel vertrouwen dat u de doelstelling van 2030 ook op tijd haalt.

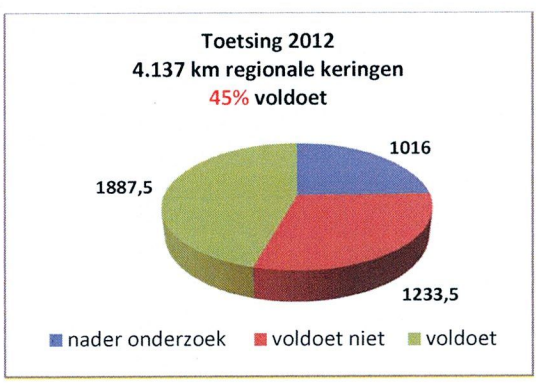

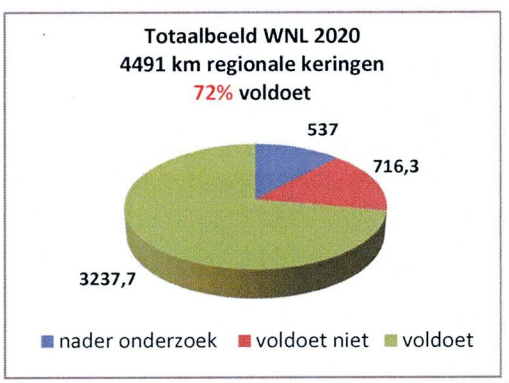

Overzicht voortgang verbeteringsopgave West- Nederland

Voortgang tweede toets ronde regionale keringen 2024

De uitvoering van de tweede toetsronde 2024 regionale keringen ligt bij alle waterschappen op koers. Voor het eerst worden nu ook kunstwerken (zoals gemalen, sluizen en inlaten) en niet waterkerende objecten (bomen, bebouwing en kabels & leidingen) getoetst. Wel zijn er door enkele waterschappen zorgen uitgesproken of alle onderdelen van de toetsing helemaal op tijd afgerond kunnen worden. Dit geldt met name voor de nieuwe toetsonderdelen "niet waterkerende objecten" en "kunstwerken". Hier moet namelijk veelal via automatisering van het proces een versnelling komen maar dit vergt dan wel weer voldoende capaciteit om de systemen te vullen. De toetsing van het onderdeel "kabels en leidingen" kan ook lastig worden vanwege de veelheid aan data die verzameld moet worden in combinatie met de vele verschillende eigenaren.

Als provincies zijn we bewust van het feit dat de automatiseringstrajecten soms nog onzeker zijn hoe dat gaat uitpakken en dat het kan betekenen dat tzt alsnog moet worden terug gegrepen op het handmatig uitvoeren van de toetsing. De provincies willen dan ook graag samen met de waterschappen hier goed aandacht aan blijven besteden. Onder andere via gezamenlijke expertsessies en/of andere kennisdeling. De bereidheid onder de waterschappen en provincies om hiervoor samen te werken in West-Nederland is groot.

Ook door uw hoogheemraadschap wordt in deze toetsronde voor het eerste kunstwerken en niet waterkerende objecten getoetst. We weten dat dat extra's inspanningen vraagt rondom de ontwikkeling van nieuwe methoden en automatiseringstrajecten. Desondanks geeft u aan dat HHNK verwacht aan de volledige toetsverplichting zoals bepaald in het Uitvoeringsbesluit te kunnen voldoen. We zijn verheugd om dat te horen en ook dat als ergens over de planning twijfels ontstaan, u meteen in overleg zult treden met de provincie.

Risicobeheersing waterveiligheid

In 2020 zijn er in West-Nederland geen actuele waterveiligheidsrisico's opgetreden vanwege droogte en/of hoogwaterstanden bij regionale keringen. De waterschappen hebben hun bedrijfsvoering veelal aangepast op basis van inspectierondes met een aanpak op basis van urgentie. Indien noodzakelijk wordt opgeschaald naar de calamiteitenorganisatie. Daarnaast wordt er veel geoefend op calamiteitenbestrijding in samenwerking met de omgeving.

In de rapportage van uw Hoogheemraadschap geeft u op een overzichtelijk manier in een tabel weer welke maatregelen in 2020 zijn getroffen om de risico's ten aanzien van de voortgang van de toetsing en de versterking van de regionale keringen te beheersen. Dit overzicht geeft ons heel veel vertrouwen in de manier u mogelijke risico's continu in beeld houdt en hoe u uw risico's beheert.

Goed werk!

De waterschappen in West-Nederland laten zien dat ze de afspraken over hun opgaven goed hebben opgepakt waardoor de afgesproken doelen voor 2020 vrijwel zijn bereikt of voor latere perioden grotendeels op koers liggen. Ondanks de soms wat mindere efficiency op projectniveau vanwege Corona en de Stikstof perikelen zijn er niet of nauwelijks grote vertragingen in de uitvoering ontstaan. Wij bedanken u daarom voor uw inzet op de waterveiligheid en de samenwerking met ons. Wij wensen u veel succes in de volgende fase met de uitvoering van de afspraken voor de periode 2024-2030 en zien dit met vertrouwen tegemoet.

Ten slotte wil ik nog eens benadrukken dat we als provincie de samenwerking rondom de toetsing en verbetering van de regionale keringen met uw hoogheemraadschap als heel prettig en constructief ervaren en dat we dat graag op dezelfde voet met elkaar willen voortzetten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
Postbus 94370
1090 GJ AMSTERDAM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
S.P.J.M. van de Pas
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144946
bas.van.de.pas@noord-holland.nl

Verzenddatum

14 OKT. 2021

Kenmerk
1648417/1704324

Uw kenmerk

Betreft: Reactie op de voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2020

Geacht college,

Volgens de afspraak uit het "Uitvoeringsbesluit regionale keringen West-Nederland 2014", hebben wij van uw waterschap op 08 juni 2021 de voortgangsrapportage regionale waterkeringen Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 2020 ontvangen. Mede namens Gedeputeerde Staten van de provincies Zuid-Holland en Utrecht berichten wij u als volgt.

Verbeteropgave regionale keringen uit 2012
Uit de rapportages van de verschillende waterschappen in West-Nederland blijkt dat vrijwel alle doelen zijn bereikt voor wat betreft de verbeteropgave voor 2020 (die volgde uit de afkeur in 2012). Er is in de periode 2012-2020 in totaal 1350 km regionale kering verbeterd. Eind 2020 voldoet daarmee 72% van het totaal aantal kilometers regionale keringen in West-Nederland aan de gestelde veiligheidsnorm.

Een belangrijke mijlpaal voor de meeste waterschappen was de afspraak om in 2020 alle afgekeurde regionale keringen uit 2012 te laten voldoen aan de veiligheidsnormen. Met een aantal waterschappen zijn vanwege de complexiteit van het gebied of het grote areaal gefaseerde afspraken gemaakt voor verbetering tot 2024 en 2030. Ook voor deze termijnen liggen de doelen grotendeels op koers. Tussentijds is door gedeputeerde staten aan drie waterschappen uitstel verleend voor verbetering tot na 2020. Het betreft echter een gering aantal kilometers die minder urgent zijn maar liggen in een complex stedelijke omgeving en/of moeten wachten op een meekoppelkans. De waterveiligheidsrisico's worden hier met extra afspraken beheerst. Financieel zijn er geen knelpunten opgetreden zodat er ook geen onnodige vertraging is ontstaan. De waterschappen hebben in 2020

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

ongeveer €69M uitgegeven aan toetsing en versterking van de regionale keringen.

In uw waterschap Amstel, Gooi en Vecht voldoet in 2020 in totaal 77% van alle regionale keringen aan de normen op basis van de toetsing van 2012. We zijn verheugd en spreken onze waardering uit dat ondanks "corona' en de stikstof problematiek de voorgenomen verbeterprojecten op schema zijn gebleven.
Uw waterschap is een van de waterschappen waarvoor tussentijds uitstel is verleend voor het verbeterprogramma van de afgekeurde regionale keringen uit 2012. Het gaat in uw geval om een uitstel tot en met 2024. In uw voortgangsrapportage geeft u aan dat het zo goed als zeker is dat de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma eind 2024 niet afgerond is. Door de gebiedsgerichte aanpak verwacht u dat er circa 60 km resteert. Hiervan bevindt zich ca. 85% in de provincie Noord-Holland.
Zoals u in de voortgangsrapportage ook al aangeeft, hebben we als provincies op ambtelijk niveau meerdere malen uitgebreid gesproken met uw waterschap over de redenen en de consequenties van het niet afronden van het uitvoeringsprogramma 2024. Uit die gesprekken kwam naar voren dat het in werkelijkheid niet gaat om 60 km, maar om kleine onderdelen, die behoren tot dijktrajecten met een totale lengte van 60 km. Verder kwam naar voren dat uitstel van sommige verbeterprojecten veel kostenbesparende voordelen kunnen opleveren en dat door extra risicobeheersmaatregelen, de dijkveiligheid daarbij in alle gevallen niet in het geding is.
Gezamenlijk is er afgesproken, dat op basis van de nieuwste inzichten, uw waterschap in het najaar 2021 komt met een nieuw gedetailleerd planningsvoorstel, waar ook de resultaten van de gesprekken met de provincies in zijn verwerkt. We hebben op basis van de gesprekken met de gedetailleerdere informatie-uitwisseling en de gemaakte afspraken er alle vertrouwen in dat uw waterschap zonder extra veiligheidsrisico's de totale dijkverbeteringsopgave kort na 2024 zal gaan afronden.

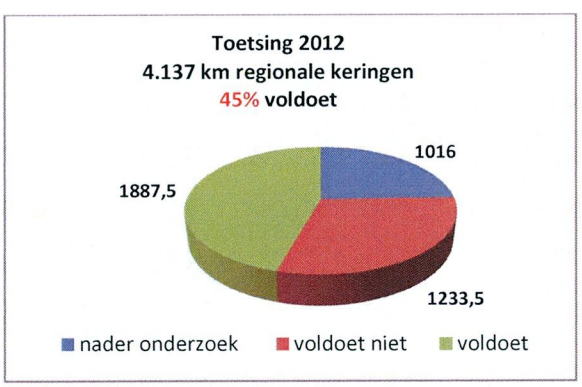

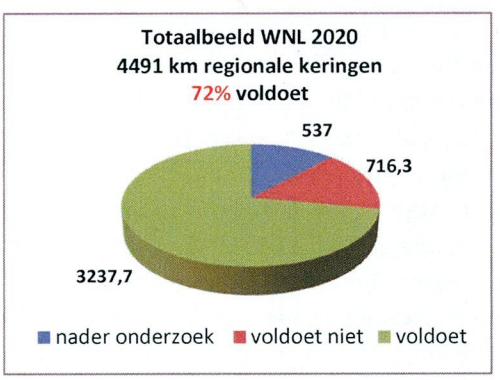

Overzicht voortgang verbeteringsopgave West- Nederland

Voortgang tweede toets ronde regionale keringen 2024

De uitvoering van de tweede toets ronde 2024 regionale keringen ligt bij alle waterschappen op koers. Voor het eerst worden nu ook kunstwerken (zoals gemalen, sluizen en inlaten) en niet waterkerende objecten (bomen, bebouwing en kabels & leidingen) getoetst. Wel zijn er door enkele waterschappen zorgen uitgesproken of alle onderdelen van de toetsing helemaal op tijd afgerond kunnen worden. Dit geldt met name voor de nieuwe toets onderdelen "niet waterkerende objecten" en "kunstwerken". Hier moet namelijk veelal via automatisering van het proces een versnelling komen maar dit vergt dan wel weer voldoende capaciteit om de systemen te vullen. De toetsing van het onderdeel "kabels en leidingen" kan ook lastig worden vanwege de veelheid aan data die verzameld moet worden in combinatie met de vele verschillende eigenaren. Daarbij speelt vooral bij uw waterschap Amstel Gooi en Vecht ook nog de extra aandacht en inspanningen rondom digitale veiligheid.

Als provincies zijn we bewust van het feit dat de automatiseringstrajecten soms nog onzeker zijn hoe dat gaat uitpakken en dat het kan betekenen dat tzt alsnog moet worden terug gegrepen op het handmatig uitvoeren van de toetsing. De provincies willen dan ook graag samen met de waterschappen hier goed aandacht aan blijven besteden. Onder andere via gezamenlijke expertsessies en/of andere kennisdeling. De bereidheid onder de waterschappen en provincies om hiervoor samen te werken in West-Nederland is groot.

Risicobeheersing waterveiligheid

In 2020 zijn er in West-Nederland geen actuele waterveiligheidsrisico's opgetreden vanwege droogte en/of hoogwaterstanden bij regionale keringen. De waterschappen hebben hun bedrijfsvoering veelal aangepast op basis van inspectierondes met een aanpak op basis van urgentie. Indien noodzakelijk wordt opgeschaald naar de calamiteitenorganisatie. Daarnaast wordt er veel geoefend op calamiteitenbestrijding in samenwerking met de omgeving.

Het is goed om te lezen dat aan het lage plekken plan, dat sinds 2018 door uw Waterschap Amstel Gooi en Vecht is opgestart, in 2020 een vervolg is gegeven, door ze mogelijk op te nemen in een aantal dijkversterkingsprojecten. Juist nu we dit jaar weer te maken hebben gehad met extreme neerslag, wordt nog eens zichtbaar dat juist op deze lage plekken extra overloop kan optreden.

Goed werk!

De waterschappen in West-Nederland laten zien dat ze de afspraken over hun opgaven goed hebben opgepakt waardoor de afgesproken doelen voor 2020 vrijwel zijn bereikt of voor latere perioden grotendeels op koers liggen. Ondanks de soms wat mindere efficiency op projectniveau vanwege Corona en de Stikstof perikelen zijn er niet of nauwelijks grote vertragingen in de uitvoering ontstaan. Wij bedanken u daarom voor uw inzet op de waterveiligheid en de samenwerking met ons. Wij wensen u veel succes in de volgende fase met de uitvoering van de afspraken voor de periode 2024-2030 en zien dit met vertrouwen tegemoet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Kopie aan Provincie Utrecht en Provincie Zuid-Holland.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP 's-GRAVENHAGE

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
S.P.J.M. van de Pas
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144946
bas.van.de.pas@noord-holland.nl

Verzenddatum

14 OKT. 2021

Kenmerk
1648417/1704572

Uw kenmerk

Betreft: Machtiging reactie op de voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2020 van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Geacht college,

Hierbij delen wij u mede dat wij instemmen met het mede namens ons verzenden van de brief aan het Hoogheemraadschap van Rijnland (met kenmerk PZH-2021-775378869) als reactie op de voortgangsrapportage 2020 regionale waterkeringen. Wij gaan graag samen met u in gesprek met het Hoogheemraadschap van Rijnland over de planning van de verbeteropgave.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

provincie ZUID HOLLAND

Gedeputeerde Staten

Contact
A.R. Vermeulen
T 070 - 441 72 85
ar.vermeulen@pzh.nl

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum linksonder
Ons kenmerk
PZH-2021-775378869
DOS-2017-0005054

Uw kenmerk
-
Bijlagen

Aan Dijkgraaf en Hoogheemraden van
het Hoogheemraadschap van Rijnland
Postbus 156
2300 AD LEIDEN

Onderwerp
Reactie op de voortgangsrapportage regionale waterkeringen 2020

Geacht college,

Volgens de afspraak uit het “Uitvoeringsbesluit regionale keringen West-Nederland 2014” hebben wij van uw waterschap op 23 augustus 2021 de voortgangsrapportage regionale waterkeringen Hoogheemraadschap van Rijnland 2020 ontvangen. Mede namens Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland berichten wij u als volgt.

Verbeteropgave West-Nederland afgekeurde regionale keringen uit 2012
Uit de rapportages van de verschillende waterschappen in West-Nederland blijkt dat vrijwel alle doelen zijn bereikt voor wat betreft de verbeteropgave voor 2020 (die volgde uit de afkeur in 2012). Er is in de periode 2012-2020 in totaal 1350 km regionale kering verbeterd. Eind 2020 voldoet daarmee 72% van het totaal aantal kilometers regionale keringen in West-Nederland aan de gestelde veiligheidsnorm.

Een belangrijke mijlpaal voor de meeste waterschappen was de afspraak om in 2020 alle afgekeurde regionale keringen uit 2012 te laten voldoen aan de veiligheidsnormen. Met een aantal waterschappen zijn vanwege de complexiteit van het gebied of het grote areaal gefaseerde afspraken gemaakt voor verbetering tot 2024 en 2030. Ook voor deze termijnen liggen de doelen grotendeels op koers. Tussentijds is door gedeputeerde staten aan drie waterschappen uitstel verleend voor verbetering tot na 2020. Het betreft echter een gering aantal kilometers die minder urgent zijn maar liggen in een complex stedelijke omgeving en/of moeten wachten op een mee koppelkans. De waterveiligheidsrisico’s worden hier met extra afspraken beheerst. Financieel zijn er geen knelpunten opgetreden zodat er ook geen onnodige vertraging is ontstaan. De waterschappen hebben in 2020 ongeveer €69M uitgegeven aan toetsing en versterking van de regionale keringen.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen 90, 385 en 386 stoppen dichtbij het provinciehuis. Vanaf station Den Haag CS is het tien minuten lopen. De parkeerruimte voor auto’s is beperkt.

In uw waterschap Rijnland voldoet in 2020 in totaal ca. 69% van alle regionale keringen aan de veiligheidsnormen. Uit uw voortgangsrapportage blijkt dat er een restopgave van 138 km afgekeurde regionale keringen uit 2012 is die uiterlijk in 2030 verbeterd moet zijn (waarvan ongeveer 130 km in ZH en 8 km in NH). Uw waterschap geeft aan dat dit lijkt te lukken maar dat dit gedeeltelijk doorkruist gaat worden door de nieuwe strekkingen met afkeur uit de tweede toets ronde 2024. Na het verkrijgen van een beter beeld zal het waterschap in 2022 met een eerste voorstel komen over de wijze van omgaan met de verschillen in urgentie en prioritering van keringen die verbeterd moeten worden t/m 2030. Wij zien uit naar uw voorstel en gaan hierover graag met u in gesprek. De dijkdoorbraak bij Reeuwijk heeft laten zien dat het belangrijk is om goed inzicht te hebben in de onderhoudsstatus van een regionale kering.

Overzicht voortgang verbeteringsopgave West- Nederland

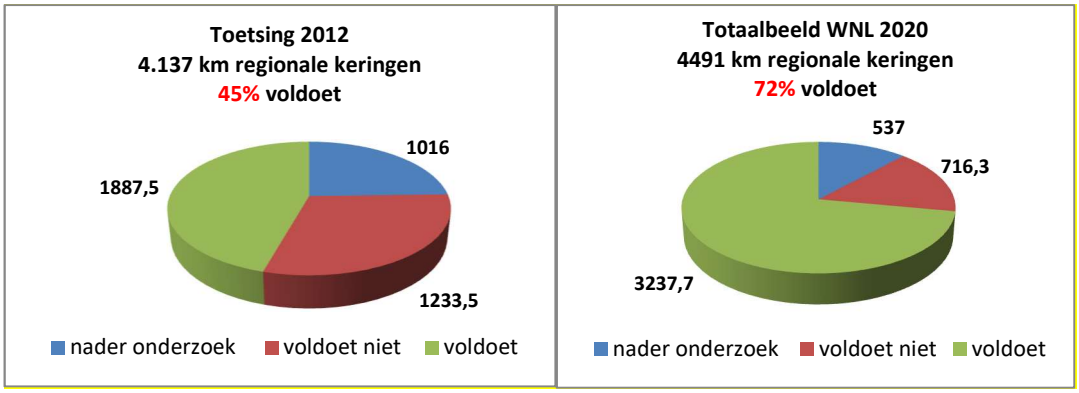

Voortgang tweede toets ronde regionale keringen 2024

De uitvoering van de tweede toets ronde 2024 regionale keringen ligt bij alle waterschappen op koers. Voor het eerst worden nu ook kunstwerken (zoals gemalen, sluizen en inlaten) en niet waterkerende objecten (bomen, bebouwing en kabels & leidingen) getoetst. Wel zijn er door enkele waterschappen zorgen uitgesproken of alle onderdelen van de toetsing helemaal op tijd afgerond kunnen worden. Dit geldt met name voor de nieuwe toets onderdelen “niet waterkerende objecten” en “kunstwerken”. Hier moet namelijk veelal via automatisering van het proces een versnelling komen maar dit vergt dan wel weer voldoende capaciteit om de systemen te vullen. Dat is soms nog onzeker hoe dat gaat uitpakken. De toetsing van het onderdeel “kabels en leidingen” kan ook lastig worden vanwege de veelheid aan data die verzameld moet worden in combinatie met de vele verschillende eigenaren. De provincies willen hier samen met de waterschappen goed aandacht aan blijven besteden. Onder andere via gezamenlijke expertsessies en/of andere kennisdeling. De bereidheid onder de waterschappen en provincies om hiervoor samen te werken in West-Nederland is groot.

Risicobeheersing waterveiligheid

In 2020 zijn er in West-Nederland geen actuele waterveiligheidsrisico’s opgetreden vanwege droogte en/of hoogwaterstanden bij regionale keringen. De waterschappen hebben hun bedrijfsvoering veelal aangepast op basis van inspectierondes met een aanpak op basis van

urgentie. Indien noodzakelijk wordt opgeschaald naar de calamiteitenorganisatie. Daarnaast wordt er veel geoefend op calamiteitenbestrijding in samenwerking met de omgeving.

Goed werk!
De waterschappen in West-Nederland laten zien dat ze de afspraken over hun opgaven goed hebben opgepakt waardoor de afgesproken doelen voor 2020 vrijwel zijn bereikt of voor latere perioden grotendeels op koers liggen. Ondanks de soms wat mindere efficiency op project niveau vanwege Corona en de Stikstof perikelen zijn er niet of nauwelijks grote vertragingen in de uitvoering ontstaan. Wij bedanken u daarom voor uw inzet op de waterveiligheid en de samenwerking met ons. Wij wensen u veel succes in de volgende fase met de uitvoering van de afspraken voor de periode 2024-2030 en zien dit met vertrouwen tegemoet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek drs. J. Smit
Deze brief is digitaal ondertekend, hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer te vermelden dat wij rechts bovenaan in deze brief hebben opgenomen.

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8055
Extern Zaak ID	1694412
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	17.d
Omschrijving	Water: Vaststellen ecologische doelen overig water (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Tabel ecologische doelen overig water Rijnland
Tabel ecologische doelen overig water AGV
Brief van Rijnland ecologische doelen overig water
Brief van AGV ecologische doelen overig water
Overeenkomst ecologische doelen overig water 2019
Brief aan PS over vaststelling ecologische doelen overig water.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

Onder ‘overig water’ wordt oppervlaktewater verstaan dat buiten de wateren ligt die begrensd zijn voor de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het gaat veelal om poldersloten of water in stedelijk gebied. De provincie heeft ingestemd met de door de waterschappen Rijnland en AGV voorgestelde ecologische doelen voor het overig water, waarmee deze zijn vastgesteld. De na te streven doelen liggen hoger dan de huidige waterkwaliteit en zijn de resultante van een in 2019 met de waterschappen Rijnland en AGV afgesloten overeenkomst waarin werd afgesproken om ook voor het overig water ecologische doelen te gaan afleiden en vaststellen. De kwaliteit van de onderwaternatuur in het overig water is namelijk vaak niet goed en er kan nog veel aan verbeterd worden.

Hoogheemraadschap van Rijnland

Naam overig water	Code overig wate	Water type	Biologisch kwaliteitseleme	GEP	Huidige EK	Streefdatum doelbere	Provincie
Klei diep	NL13_DOW_01	m1b, m3, m6	Overige waterflora	0,3	0,21	2027	NH - ZH
Klei ondiep	NL13_DOW_02	m1a/m1b, m3, m6	Overige waterflora	0,45	0,33	2027	NH - ZH
Zand	NL13_DOW_03	m1a, m3, m6	Overige waterflora	0,3	0,24	2027	NH - ZH
Veen	NL13_DOW_04	M8, m10	Overige waterflora	0,35	0,26	2027	NH - ZH
Stedelijk	NL13_DOW_05	n.a.	Overige waterflora	0,25	0,2	2027	NH - ZH
Meerwijkplas	NL13_DOW_07	m14	alg, overige waterflora	0,2; 0,05	0,21; 0,03	2027	NH
Haarlemmermeerse Bosplas	NL13_DOW_09	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,05	0,65; 0,04	2027	NH
Molenplas	NL13_DOW_12	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,05	0,63; 0,06	2027	NH
Put van Vink	NL13_DOW_14	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,2	0,59; 0,18	2027	NH
Toolenburgerplas	NL13_DOW_15	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,2	0,96; 0,18	2027	NH
Westbroekplas	NL13_DOW_16	m20	alg, overige waterflora	0,5; 0,15	0,49; 0,15	2027	NH
Veerplas	NL13_DOW_17	m27	alg, overige waterflora	0,15; 0,05	0,16; 0,02	2027	NH

Let op: kolommen I tm N verborgen omdat AGV geen doelen stelt voor nutrientconcentraties in overig water

Naam overig water	Code overig water	Water-type	Biologische parameter(s)	Overige waterflora doel	Overige waterflora 'huidige toestand' Let op: referentietoestand 2013	Fytoplankton doel	Fytoplankton huidige toestand	Streefdatum doelbereik	GEP_potentie_lange termijn	Overige waterflora Toestand 2019
Erasmuspark, Erasmuspark	NL11_DOW_1010-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,23			2027	0,25	0,23
Westerpark, Westerpark	NL11_DOW_1020-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,10	0,06			2027	0,13	0,08
BP Huis Te Vraag, BP Huis Te Vraag	NL11_DOW_1030-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,17	0,13			2027	0,22	0,13
SP Zuid, SP Zuid	NL11_DOW_1050-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,25			2027	0,30	0,25
Vondelpark, Vondelpark	NL11_DOW_1060-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,15			2027	0,28	0,17
Diemerpolder, Diemen-Noord	NL11_DOW_2010-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,28			2027	0,40	0,28
Diemerpolder, Diemen	NL11_DOW_2010-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,31			2027	0,42	0,31
Flevopark, Flevopark	NL11_DOW_2020-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,15			2027	0,25	0,15
Sarphatipark, Sarphatipark	NL11_DOW_2030-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,16			2027	0,30	0,16
Oosterpark, Oosterpark	NL11_DOW_2040-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,07	0,05			2027	0,09	0,05
Atekpolder, Atekpolder	NL11_DOW_2050-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00
Binnendijkse Buitenvelderse Polder, Binnendijkse Buitenvelderse Polder	NL11_DOW_2100-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,48	0,48			2027	0,48	0,30
Middelpolder onder Amstelveen, bemalen gebied	NL11_DOW_2110-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,19			2027	0,38	0,33
Middelpolder onder Amstelveen, Amsterdamse Bos	NL11_DOW_2110-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,41			2027	0,46	0,41
Middelpolder onder Amstelveen, Bovenland	NL11_DOW_2110-EAG-3	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,21			2027	0,31	0,24
Middelpolder onder Amstelveen, Natuurgebied	NL11_DOW_2110-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,19			2027	0,26	0,18
Middelpolder onder Amstelveen, bebouwd gebied Amstelveen	NL11_DOW_2110-EAG-5	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,19			2027	0,32	0,19
Middelpolder onder Amstelveen, landelijk en sportpark	NL11_DOW_2110-EAG-6	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,40	0,34			2027	0,54	0,30
Bovenkerkerpolder, Amsteldijk Zuid	NL11_DOW_2120-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,32	0,15			2027	0,52	0,18
Bovenkerkerpolder, Amstelveen	NL11_DOW_2120-EAG-3	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,36	0,30			2027	0,52	0,25
Noorder Legmeerpolder, Bovenkerk	NL11_DOW_2130-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,16			2027	0,53	0,19
Noorder Legmeerpolder, Uithoorn	NL11_DOW_2130-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,33			2027	0,53	0,30
Uithoornsche Polder, Uithoornse Polder midden	NL11_DOW_2140-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,42	0,41			2027	0,44	0,41
Uithoornsche Polder, Uithoornse Polder zuid	NL11_DOW_2140-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,38			2027	0,44	0,27
Uithoornsche Polder, Zijdelmeer	NL11_DOW_2140-EAG-3	M25	Overige waterflora-kwaliteit, Abundantie Fytoplankton	0,29	0,29	0,44	0,44	2027	0,44	0,13
Uithoornsche Polder, Bebouwing Uithoorn-Zuid	NL11_DOW_2140-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,43			2027	0,44	0,35
Uithoornsche Polder, Natuurgebied Uithoorn	NL11_DOW_2140-EAG-5	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,23			2027	0,44	0,29
Uithoornsche Polder, De Kwakel	NL11_DOW_2140-EAG-6	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,36	0,32			2027	0,44	0,30
Zuider Legmeerpolder, Kudelstaart	NL11_DOW_2150-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,31	0,25			2027	0,46	0,21
Zuider Legmeerpolder, landelijk	NL11_DOW_2150-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,21			2027	0,46	0,20
Fred Roeskestraat, Fred Roeskestraat	NL11_DOW_2160-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,07	0,01			2027	0,10	0,05
Venserpolder (volkstuinparken), Nieuw Vredelust, Ons Lustoord en Dijkzicht	NL11_DOW_2200-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,14	0,09			2027	0,22	0,09
Bijlmer, Bijlmer	NL11_DOW_2210-EAG-1	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,07	0,03			2027	0,13	0,03
Zuid Bijlmer, Gaasperdam	NL11_DOW_2220-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,23			2027	0,40	0,28

Zuid Bijlmer, Recreatiegebied De Hoge Dijk	NL11_DOW_2220-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,28	0,16			2027	0,46	0,16
Zuid Bijlmer, Gaasperpark	NL11_DOW_2220-EAG-4	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,22			2027	0,35	0,22
Holendrechter- en Bullewijker Polder (zuid en west), zuid en west	NL11_DOW_2240-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,24			2027	0,46	0,25
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Korte Dwarsweg	NL11_DOW_2250-EAG-2	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,43			2027	0,43	0,30
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Ouderkerk aan de Amstel	NL11_DOW_2250-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,15			2027	0,31	0,15
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Bullewijk en AMC	NL11_DOW_2250-EAG-4	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,05	0,03			2027	0,10	0,03
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, golfterrein	NL11_DOW_2250-EAG-5	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,06	0,06			2027	0,06	0,05
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, nabij recreatiegebied	NL11_DOW_2250-EAG-6	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,24			2027	0,24	0,16
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Bullewijker Polder noord	NL11_DOW_2250-EAG-7	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,26			2027	0,49	0,24
Duivendrechtsepolder noord en midden	NL11_DOW_2270-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,26			2027	0,42	0,23
Venserpolder, Venserpolder	NL11_DOW_2280-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,41	0,36			2027	0,47	0,36
Polder De Toekomst, Polder De Toekomst	NL11_DOW_2290-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,36	0,36			2027	0,45	0,29
Overdiemerpolder, Overdiemerpolder	NL11_DOW_2300-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,45			2027	0,49	0,40
Gemeenschapspolder West, landelijk	NL11_DOW_2310-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,38			2027	0,47	0,33
Gemeenschapspolder West, Driemond	NL11_DOW_2310-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,15	0,14			2027	0,16	0,14
Venserpolder (volkstuinpark Amstelglorie), Venserpolder (volkstuinpark Amstelglorie)	NL11_DOW_2350-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,10	0,06			2027	0,15	0,06
Gemeenschapspolder West (Betlem), Gemeenschapspolder West (Betlem)	NL11_DOW_2370-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,39			2027	0,51	0,39
Polder de Rondehoep,Ouderkerk aan de Amstel	NL11_DOW_2400-EAG-6	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,24			2027	0,40	0,35
Buitendijkse Oosterpolder, Buitenwesterpolder en Blokland (noord), bemalen gebied	NL11_DOW_2610-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,30			2027	0,35	0,23
Noorder- of Rietpolder (De Krijgsman), landelijk	NL11_DOW_3020-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,53			2027	0,53	0,34
Noorder- of Rietpolder (De Krijgsman), Kruitfabriek eo	NL11_DOW_3020-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,40			2027	0,55	0,40
Bloemendalerpolder (noord), Bloemendalerpolder (noord)	NL11_DOW_3040-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,39			2027	0,54	0,37
Gemeenschapspolder zuid-oost, Gemeenschapspolder zuid-oost	NL11_DOW_3050-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,31			2027	0,52	0,30
Gemeenschapspolder zuid-oost, Bloemendalerpolder Weesp	NL11_DOW_3050-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,38			2027	0,55	0,38
Naardermeer, Meerlanden	NL11_DOW_3100-EAG-10	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,31	0,21			2027	0,31	0,31
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Meerlanden, Landbouw ZO	NL11_DOW_3110-EAG-1	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,58			2027	0,46	0,46
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Hilversumse Bovenmeent	NL11_DOW_3110-EAG-2	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,64			2027	0,65	0,65
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Nog opknippen in EAG's	NL11_DOW_3110-EAG-3	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,55			2027	0,43	0,43
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Aalscholverkolonie	NL11_DOW_3110-EAG-4	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,28	0,26			2027	0,31	0,26
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Nog opknippen in EAG's	NL11_DOW_3110-EAG-5	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,51			2027	0,62	0,46
Spiegelpolder, Spiegelweg	NL11_DOW_3200-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,53			2027	0,60	0,49
Stichtsch Ankeveensche Polder, Stichtsch Ankeveensche Polder oost	NL11_DOW_3201-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,44			2027	0,70	0,27
Horn- en Kuyerpolder, bemalen gebied	NL11_DOW_3210-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,38			2027	0,56	0,38
Horn- en Kuyerpolder, gestuwde gebieden	NL11_DOW_3210-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,53			2027	0,54	0,48
Horn- en Kuyerpolder, Stedelijk gebied Nederhorst Den Berg	NL11_DOW_3210-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,58	0,56			2027	0,70	0,50
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Korremof	NL11_DOW_3220-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,36			2027	0,44	0,35
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, polder	NL11_DOW_3220-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,45			2027	0,45	0,41
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Anko zuid	NL11_DOW_3220-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,37			2027	0,37	0,35
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Meeruiterdijksche Polder zuid	NL11_DOW_3220-EAG-4	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,49			2027	0,52	0,52
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Meeruiterdijksche Polder noord	NL11_DOW_3220-EAG-5	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Spiegelpolder zuid	NL11_DOW_3220-EAG-6	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,48	0,48			2027	0,48	0,48

Polder Kortenhoef, Kortenhoef	NL11_DOW_3230-EAG-4	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,35			2027	0,49	0,30	
Polder Dorssewaard, Polder Dorssewaard	NL11_DOW_3240-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,46			2027	0,51	0,38	
Blijkpolder, Blijkpolder	NL11_DOW_3260-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,51			2027	0,60	0,47	
Muyeveld, De Ster noord	NL11_DOW_3300-EAG-17	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,60	0,60			2027	0,71	0,49	
Muyeveld, De Ster noord	NL11_DOW_3300-EAG-17	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,60	0,60			2027	0,71	0,49	
Muyeveld, De Ster zuid	NL11_DOW_3300-EAG-18	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,57	0,57			2027	0,63	0,52	
Loenderveen (GWA), Waterleidingkanaal	NL11_DOW_3310-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,25	0,25			2027	0,25	0,25	
Loenderveen, Terra Nova landelijk zuid	NL11_DOW_3320-EAG-3	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,47	0,47			2027	0,55	0,37	
Polder Mijnden, Polder Mijnden west	NL11_DOW_3340-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,52			2027	0,52	0,43	
Polder Mijnden, Polder Mijnden oost	NL11_DOW_3340-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,50	0,50			2027	0,50	0,33	
Polder Mijnden, Staatbosbeheer	NL11_DOW_3340-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,55			2027	0,55	0,42	
's-Gravelandsche vaartboezem, Cruijsbergen	NL11_DOW_4000-EAG-2	M6a	Overige waterflora-kwaliteit	0,47	0,36			2027	0,51	0,44	
Noordpolder beoosten Muiden, bemalen	NL11_DOW_4100-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,39			2027	0,60	0,37	
Noordpolder beoosten Muiden, noord	NL11_DOW_4100-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,34			2027	0,48	0,33	
B.O.B.M.-polder en Buitendijken tussen Muiderberg en Naarden, B.O. bemalen	NL11_DOW_4110-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,38			2027	0,62	0,36	
B.O.B.M.-polder en Buitendijken tussen Muiderberg en Naarden, B.O. (oost)	NL11_DOW_4110-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,43			2027	0,64	0,42	
Buitendijken ten Noorden van Naarden, Schapenmeent	NL11_DOW_4120-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,16	0,16			2027	0,22	0,12	
Buitendijken ten Noorden van Naarden, Haverland	NL11_DOW_4120-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,31			2027	0,36	0,31	
Zuidpolder beoosten Muiden, Zuidpolder beoosten Muiden	NL11_DOW_4130-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,37			2027	0,61	0,45	
Keverdijkse Overscheense Polder,	NL11_DOW_4140-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,53			2027	0,60	0,51	
Keverdijkse Overscheense Polder,	NL11_DOW_4140-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,61	0,59			2027	0,61	0,61	
Keverdijkse Overscheense Polder,	NL11_DOW_4140-EAG-4	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,51			2027	0,65	0,65	
Keverdijkse Overscheense Polder, Stadzicht	NL11_DOW_4140-EAG-5	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,22			2027	0,22	0,22	
Heintjesrak- en Broekerpolder, nabij Faunapassage	NL11_DOW_4200-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,51			2027	0,57	0,50	
Heintjesrak- en Broekerpolder, Broekerpolder	NL11_DOW_4200-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,63			2027	0,73	0,60	
Heintjesrak- en Broekerpolder, Heintjesrakpolder	NL11_DOW_4200-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,51			2027	0,58	0,43	
Hollands Ankeveensche Polder, Hollandsch Ankeveensche Polder oost	NL11_DOW_4210-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,61	0,61			2027	0,70	0,36	
Hollands Ankeveensche Polder, Peilgebied 24-4	NL11_DOW_4210-EAG-6	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,52			2027	0,52	0,38	
Hilversumse Ondermeent, Hilversumse Ondermeent	NL11_DOW_4230-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,56	0,44			2027	0,69	0,48	
Hilversumse Ondermeent, Hilversumse Ondermeent	NL11_DOW_4230-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,56	0,44			2027	0,69	0,48	
Hilversumse Meent, Hilversumse Meent	NL11_DOW_4240-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,58	0,58			2027	0,62	0,54	
's-Gravelandsche Polder, 's-Gravelandsche Polder	NL11_DOW_4250-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,35			2027	0,35	0,20	
't Gooi, 't Gooi - 1	NL11_DOW_5000-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,55			2027	0,61	0,47	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-4	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,09	0,07			2027	0,12	0,07	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-5	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-6	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,21			2027	0,26	0,21	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-7	M6a	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,21			2027	0,53	0,21	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-8	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,26	0,20			2027	0,36	0,20	
Noordzeekanaal/IJ/Amsterdamrijnkanaalboezem, afstromend naar boezem - oost	NL11_DOW_6000-EAG-10	M1b	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00	
Noordzeekanaal/IJ/Amsterdamrijnkanaalboezem, afstromend naar boezem - west	NL11_DOW_6000-EAG-9	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,26	0,17			2027	0,38	0,17	
Sportpark Tuindorp Oostzaan, Sportpark Tuindorp Oostzaan	NL11_DOW_6040-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,18			2027	0,22	0,18	

Krasseurstraat, Krasseurstraat	NL11_DOW_6050-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,32			2027	0,40	0,32	
W.H. Vliegenbos, W.H. Vliegenbos	NL11_DOW_6060-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,08	0,04			2027	0,13	0,04	
Polder Bernard, Polder Polder Bernard	NL11_DOW_6080-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,14	0,14			2027	0,14	0,14	
Noorder IJ Polder, Noorder IJ Polder	NL11_DOW_6110-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,07			2027	0,24	0,15	
Watergraafsmeer, zuid	NL11_DOW_6400-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,15	0,11			2027	0,21	0,11	
Watergraafsmeer, noord	NL11_DOW_6400-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,21			2027	0,27	0,21	
Gemeenschapspolder West (Tuincomplex Linnaeus), Gemeenschapspolder West (Tuincomplex Linnaeus)	NL11_DOW_6420-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,19			2027	0,23	0,19	
Aetsveldse Polder west, bemalen	NL11_DOW_6450-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,40			2027	0,61	0,47	
Aetsveldse Polder west (Driemond), Driemond	NL11_DOW_6490-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,25	0,22			2027	0,31	0,22	
Over-Diemen, elektriciteitscentrale	NL11_DOW_6500-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,31			2027	0,38	0,31	
Bloemendalerpolder en Gemeenschapspolder Oost, bemalen	NL11_DOW_6530-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,41			2027	0,58	0,38	
Bloemendalerpolder en Gemeenschapspolder Oost, langs de Vecht	NL11_DOW_6530-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,51			2027	0,51	0,41	
Aetsveldse Polder Oost, bemalen	NL11_DOW_6540-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,58	0,58			2027	0,62	0,50	
Aetsveldse Polder Oost, blokbemaling	NL11_DOW_6540-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,65			2027	0,66	0,59	
Aetsveldse Polder Oost, stedelijk Weesp	NL11_DOW_6540-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,28			2027	0,44	0,28	
Rijnkade, Rijnkade	NL11_DOW_6590-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,22			2027	0,22	0,18	
IJmeer, Markermeer, Gooimeer en Eemmeer, IJmeer, Bovenmaat	NL11_DOW_7000-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,15	0,13			2027	0,18	0,13	
De Gooise Zomerkade, De Gooise Zomerkade	NL11_DOW_7010-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,44			2027	0,53	0,38	
De Gooise Zomerkade, Blaricummer Meent	NL11_DOW_7010-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,50	0,50			2027	0,50	0,42	
Huizen (oost), Bijvanck en Vierde Kwadrant	NL11_DOW_7020-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,60	0,58			2027	0,62	0,58	
Buitendijksgebied Naarden en Muiderberg, Buitendijksgebied Naarden en Muiderberg	NL11_DOW_7030-EAG-1	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,32			2027	0,38	0,32	
Eiland Zeeburg, Eiland Zeeburg	NL11_DOW_7040-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,37			2027	0,37	0,25	
Haveneiland, Haveneiland	NL11_DOW_7050-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,20			2027	0,24	0,20	
Steigereiland, Steigereiland	NL11_DOW_7060-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,20			2027	0,29	0,20	
Huizen (west), Kwelvijvers	NL11_DOW_7100-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,51			2027	0,57	0,51	
Huizen (west), Huizermaat	NL11_DOW_7100-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,40			2027	0,52	0,40	
Rijnlands Boezem, boezemland	NL11_DOW_8000-EAG-1	M6a	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,53			2027	0,57	0,53	
De Lange Bretten, natuurgebied	NL11_DOW_8010-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,17			2027	0,29	0,19	
De Lange Bretten, polder	NL11_DOW_8010-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,45			2027	0,45	0,31	
Overbraker Binnenpolder, volkstuinen	NL11_DOW_8020-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,13	0,09			2027	0,19	0,08	
Overbraker Binnenpolder, noord-oost	NL11_DOW_8020-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,18	0,16			2027	0,21	0,16	
Osdorperbinnenpolder, veenweide	NL11_DOW_8030-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,21			2027	0,27	0,20	
Osdorperbinnenpolder, Geuzenveld	NL11_DOW_8030-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,18			2027	0,30	0,17	
Osdorperbinnenpolder, De Kluut 2	NL11_DOW_8030-EAG-3	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,16	0,16			2027	0,16	0,15	
Osdorperbinnenpolder, VTP Tigeno en Eendracht	NL11_DOW_8030-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,11			2027	0,23	0,17	
Osdorperbinnenpolder, polder	NL11_DOW_8030-EAG-5	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,19			2027	0,23	0,16	
Osdorperbinnenpolder, Tom Schreurweg	NL11_DOW_8030-EAG-6	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,31	0,20			2027	0,34	0,29	
Osdorperbovenpolder, Osdorperbovenpolder	NL11_DOW_8040-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,21			2027	0,25	0,16	
Osdorperbovenpolder, Bovensloot	NL11_DOW_8040-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,37			2027	0,37	0,27	
Lutkemeerpolder, Bisschopsmuts	NL11_DOW_8050-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,24			2027	0,26	0,19	

Lutkemeerpolder, polder	NL11_DOW_8050-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,18			2027	0,41	0,23
Lutkemeerpolder, natuurgebied	NL11_DOW_8050-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,32	0,29			2027	0,36	0,29
Middelveldse Akerpolder, polder	NL11_DOW_8060-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,35			2027	0,43	0,27
Sloterbinnen en Middelveldsepolder, Gecombineerde Polders	NL11_DOW_8070-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,22			2027	0,54	0,28
Sloterbinnen en Middelveldsepolder, SPP Ookmeer	NL11_DOW_8070-EAG-3	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,28	0,25			2027	0,32	0,25
Riekerpolder, Wielerbaan	NL11_DOW_8080-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,42	0,42			2027	0,42	0,34
Riekerpolder, polder	NL11_DOW_8080-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,26	0,26			2027	0,35	0,21
Nieuw-Sloten, Nieuw-Sloten	NL11_DOW_8090-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,52			2027	0,52	0,29
Nieuw-Sloten, Plesmanstrook	NL11_DOW_8090-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,33			2027	0,34	0,28
Begraafplaats Vredenhof	NL11_DOW_8110-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,03	0,01			2027	0,06	0,01
Buiksloterdijk, Buiksloterdijk	NL11_DOW_9010-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,43			2027	0,48	0,43
Florapark (noord), Florapark (noord)	NL11_DOW_9020-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00
Florapark (zuid), Florapark (zuid)	NL11_DOW_9030-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,25	0,23			2027	0,28	0,23
Buiksloterweg, Buiksloterweg	NL11_DOW_9040-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,49	0,47			2027	0,52	0,47
Wiel Onderwal, Wiel Onderwal	NL11_DOW_9801-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,18			2027	0,30	0,25

Hoogheemraadschap van
Rijnland

INGEKOMEN 28 JULI 2021

uw kenmerk:
uw brief van:
ons kenmerk: 21.053932 /
bijlagen: 3
Inlichtingen: Mike Dijkstra
doorkiesnummer: +31713063313
onderwerp: Doelen Overig Water

Provincie Noord-Holland
College van Gedeputeerde Staten
van de provincie Noord-Holland
T.a.v. de heer A. Stavenuiter
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Leiden, 27 juli 2021

Geacht college,

Conform onze afspraak zoals vastgelegd in de "Overeenkomst inzake ecologische doelen overige wateren provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland" treft u bijgaand de doelen voor het overig water van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

De doelen zijn vastgesteld in de vergadering van het college van dijkgraaf en Hoogheemraden van 25 mei 2021.

Met vriendelijke groet,
dijkgraaf en hoogheemraden,

Rogier van der Sande,
dijkgraaf

Mariël Middendorp,

Secretaris /Algemeen Directeur

Archimedesweg 1
Postadres:
Postbus 156
2300 AD Leiden

KvK nr:51137747

telefoon: (071) 30 63 063
telefax: (071) 51 23 916
internet: www.rijnland.net
e-mail: post@rijnland.net

BTW nr: NL813766928B01

Rijnland streeft naar een transparant relatiebeheer met duidelijke regels over belangenverstrengeling en het aannemen van giften.

Meer weten? Wij verwijzen u graag naar onze Algemene Voorwaarden.

Waterkwaliteit

BIJLAGE

Doelen in beeld

Rijnland heeft doelen vastgesteld voor het "overig water". Deze bijlage geeft informatie over:

- de aanleiding en achtergronden voor het vaststellen van doelen voor het "overig water";
- de clusters en de gebruikte waterkwaliteitskenmerken;
- de huidige toestand waterkwaliteit in de clusters van overig water;
- de afleiding van de doelen en beelden bij deze doelen;
- de wijze waarop Rijnland wil werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit in het overig water;
- hoe Rijnland de ontwikkeling van de waterkwaliteit in het "overig water" volgt.

Aanleiding en achtergronden

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is van toepassing op al het oppervlaktewater. "Overig water" betreft het oppervlaktewater dat niet is aangemerkt als waterlichaam voor de KRW. Het gaat hierbij vooral, maar niet uitsluitend, om polderwateren (sloten, vaarten, kleine plassen) die zowel in het landelijk als het stedelijk gebied liggen. Het gaat om zo'n 12.000 kilometer aan slootlengte en circa 7.000 hectare aan wateroppervlak (totaal wateroppervlak beheergebied 12.000 hectare).

Vóór de inwerkingtreding van de KRW waren voor alle wateren doelen bepaald. In de provinciale waterplannen lag vast dat Rijnland werkte aan het bereiken en behouden van een bepaalde STOWA-kwaliteitsklasse. Met de komst van de KRW zijn die doelen vervallen (BKMW 2009). In landelijke gremia en meer specifiek ook met de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland zijn afspraken gemaakt over het (opnieuw) afleiden van (ecologische)waterkwaliteitsdoelen voor het "overig water". Rijnland heeft de vrijheid om doelen te bepalen en daarbij het schaalniveau en de (ecologische)kwaliteitskenmerken te kiezen. De provincies stellen de doelen vast en nemen deze eventueel op in hun waterprogramma's. De doelen hebben geen resultaatsverplichting.
In het KRW3-uitvoeringsprogramma, dat u onlangs heeft vastgesteld, zijn landbouwmaatregelen opgenomen, waaronder maatregelen gericht op het bereiken van een 10% reductie van fosfaat en stikstof. Deze maatregelen hebben wel een resultaatsverplichting (zijnde: de uitvoering van de maatregelen).
De doelen geven invulling aan wat we al doen (maar dan met medenemen van een waterkwaliteitsopgave in "overig water". Formele besluitvorming door de VV is daarom niet gevraagd.

Het verbeteren van de waterkwaliteit in het "overig water" is niet een maatregel voor de polders alleen, maar óók voor de KRW-waterlichamen (m.n. boezem) én daarmee voor de kwaliteit van het Rijnlandse watersysteem als geheel. Door de grote oeverlengte (circa 24.000 kilometer) is er een grote rijkdom en potentieel aan waardevolle land-waterovergangen. Juist geleidelijke en begroeide land-waterovergangen kennen een diversiteit aan planten en dieren. Vooral de variatie aan breedtes, dieptes en grondslag van de sloten zorgt voor kansen voor een grote(re) biodiversiteit.

Clusters en waterkwaliteitskenmerken

Het is belangrijk om de actuele kwaliteit van het "overig water" te kennen. Om maatregelen te kunnen bepalen, effecten zichtbaar te maken en om de toekomstige ontwikkelingen in de waterkwaliteit aan af te kunnen meten. Het is praktisch en financieel niet mogelijk om van iedere sloot (12000 km) en/of polder (>220) een actueel beeld vast te stellen en dit periodiek te herhalen. Daarom is een gebied dekkende monitoringmethodiek en meetnet ontwikkeld en in gebruik genomen. De meetpunten worden bij iedere meetronde, per cluster, volstrekt willekeurig neergelegd. Hiermee kunnen statistisch onderbouwde uitspraken gedaan worden over de toestand van clusters van "overig water". Een zestal clusters is onderscheiden: de ondiepe (1) en diepe klei polders (2), het veengebied (3), de zandgronden achter de duinen (4), water in stedelijk gebied (5) en de kleine meren en plassen (6).

Rijnland beschrijft de ecologische toestand op basis van de toestand van de waterplanten (ook wel macrofyten of overige waterflora genoemd) in combinatie met biologie ondersteunende stoffen waaronder de nutriënten en enkele aanvullende kenmerken, zoals waterdiepte en slibdikte. Voor het cluster kleine meren en plassen wordt ook het kwaliteitskenmerk "algen" onderzocht.
Deze selecte groep van kenmerken geeft een betrouwbaar beeld van de (ecologische) kwaliteit van het "overig water". Met name de waargenomen toestand van waterplanten is indicatief voor de waterkwaliteit en de ecologie. Zo geeft de aanwezigheid van een gevarieerde waterplantenbedekking aan dat de ontwikkelingsmogelijkheden voor waterplanten op orde is. Het zegt daarmee iets over de voedselrijkdom, inrichting en het onderhoud van het betreffende water. Verder vormen de waterplanten zelf weer het habitat voor een soortenrijkdom aan vissen, amfibieën en macrofauna. Waterplanten staan aan de basis voor een optimale biodiversiteitsontwikkeling.

Voor de chemische doelen gelden de omgevingswaarden (Bkl art. 2.10)

Huidige toestand van de clusters overig water

Inmiddels zijn er twee meetrondes uitgevoerd; in 2015 / 2016 en in 2018 / 2019. Op grond van representativiteit van de meetpuntenselectie is de meetronde 2018 / 2019 als 0-situatie gebruikt. Voor het cluster kleine meren en plassen is het gemiddelde van beide meetrondes gebruikt.

Het overheersende beeld van de ecologische toestand van het "overig water" is dat van een slechte of ontoereikende kwaliteit. De gemiddelde score op de totaalmaatlat overige waterflora bedraagt ongeveer 0,20 à 0,30. Uit de deelmaatlatten blijkt dat dit zowel het gevolg is van een ontoereikende abundantie (lees: een te lage bedekking aan waterplanten) als van een ontoereikende soortensamenstelling (lees: een lage diversiteit aan soorten). Tussen de clusters verschilt dit beeld van de ecologie niet significant.

Bij de biologie ondersteunende stoffen overschrijden de nutriënten de normen. Deze zijn afgeleid van de zomergemiddelde waarde behorende bij het watertype op de locatie van bemonstering. Voor totaal fosfaat is sprake van een overschrijding bij circa 75 tot 100 % van de meetpunten en voor totaal-stikstof op ongeveer de helft van de meetpunten. De andere biologie ondersteunende stoffen, chloride, zuurstofverzadiging, zuurgraad, temperatuur en doorzicht, overschrijden veel minder vaak de norm. Verder blijkt de waterdiepte van de bemonsterde watergangen beperkt te zijn. De onderstaande figuren geven een beeld van de toestand van overige waterflora en nutriënten zoals bepaald in meetronde 2018/2019.

Figuur 1: Beschrijving van de nul-situatie van het "overig water" uitgedrukt in procentuele verdeling van de kwaliteitsklassen slecht, ontoereikend, matig en goed (linker grafiek) voor de clusters met een ondergrond klei ondiep en diep, veen, zand en het stedelijk water (linker grafiek) en de gemiddelde Ecologische Kwaliteitsratio (EKR met 95% betrouwbaarheid interval; score van 0-1; rechter grafiek) voor de maatlat waterplanten (macrofyten; overige waterflora) in 2018/2019.

EKR staat voor "Ecologische Kwaliteit Ratio". Daarmee duiden we de kwaliteit op de ecologische maatlat aan. Deze scoort tussen de 0 en de 1.
Waarbij: 0,0-0,2=slecht, 0,2-0,4=ontoereikend, 0,4-06=matig, >0,6=goed (ecologisch potentieel)

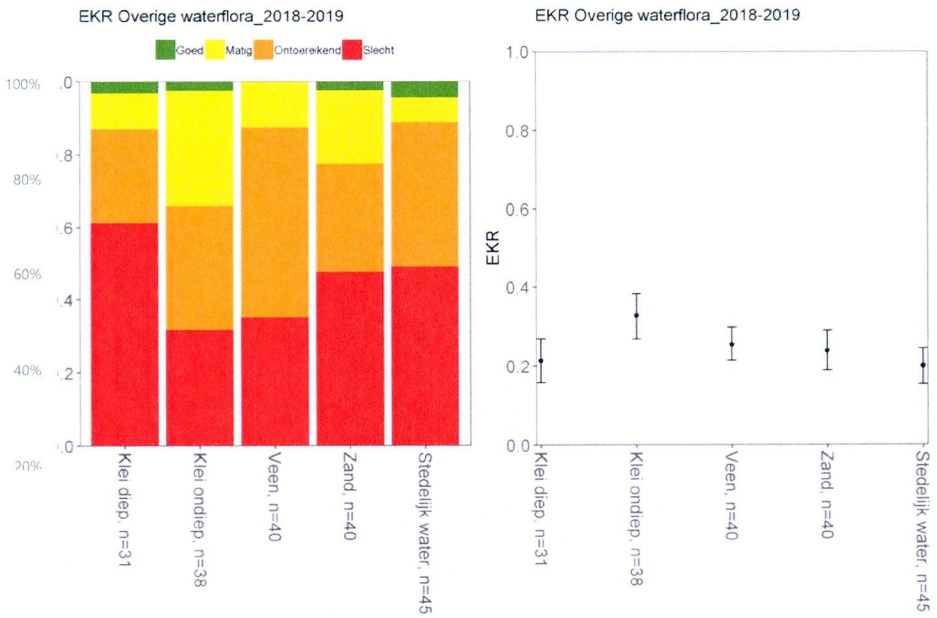

Figuur 2: Procentuele verdeling van de kwaliteit van het "overig water" in de kwaliteitsklassen slecht, ontoereikend, matig en goed voor de parameters totaal-fosfor (linker grafiek) en totaal-stikstof (rechter grafiek) voor de hierboven genoemde clusters.

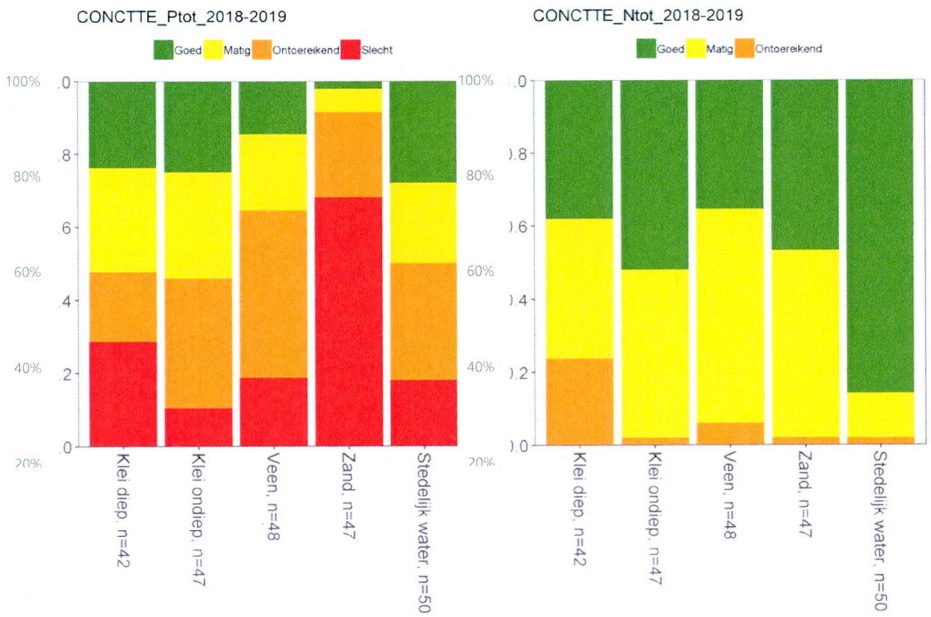

Bij belangstelling kunt u het volledige onderzoeksrapport opvragen bij Bestuurszaken.
Rapportage: Corsa 20.097791; Toestand Overig Water (2018-2019) & Synthese Nul-situatie Overig Water; Witteveen & Bos (2020). Auteurs: M. Droog (Dactylis), J.J. Mandemakers MSc, met bijdragen van medewerkers Rijnland: Bart Schaub, Frank van Schaik en Mike Dijkstra.

Afleiding van de doelen

Rijnlandse waterkwaliteit specialisten hebben een expert-inschatting gemaakt van haalbare doelen per cluster voor watervegetatie. Daarbij hebben zij overlegd met collega-waterschappen en gebruik gemaakt van de landelijk gebruikte "KRW-verkenner". De berekening is gebaseerd op een gemiddelde score van de sloten met een verbetering (door maatregelen) op de volgende punten:

- omvormen van oevers van voornamelijk beschoeid naar voornamelijk begroeid;
- aanpassen van het onderhoud (sloot en slootkanten) van intensief naar extensief;
- en een 10% reductie in emissie van fosfaat en stikstof in het water.

Bij de expert-inschatting van de doelen is geen rekening gehouden met de effecten van het baggeren van overige watergangen door de onderhoudsplichtigen. Uitvoering van deze onderhoudsplicht biedt kansen om te komen tot een verdergaande verbetering van de waterkwaliteit dan nu in de doelen is ingeschat.

Op basis van de expert beoordeling zijn voor de clusters (cluster kleine en meren apart) voor het kwaliteitskenmerk watervegetatie de volgende doelen bepaald:

Cluster	Nul-situatie*	Doel**	Totaal water oppervlakte (ha)
Klei diep	0,21	0,30	1064
Klei ondiep	0,33	0,45	393
Veen	0,26	0,35	2167
Zand	0,24	0,30	159
Stedelijk	0,20	0,25	611

** nul-situatie: huidige gemiddelde waarde van de EKR-score overige waterflora gemeten in de clusters.*
*** doel: voorstel doel voor 2027 voor de gemiddelde EKR-score overige waterflora in de clusters.*

Het is belangrijk om te beseffen dat het doel dat per cluster is afgeleid vanuit de huidige situatie. En dat genoemd doel niet 1 op 1 kan worden door vertaald naar een doel per polder. Voor de individuele polders zijn het daarom voorlopige doelen. In het proces met belanghebbenden in een gebied bepalen we in samenspraak en samenwerking welke maatregelen inpasbaar en uitvoerbaar zijn. Dit leidt tot een gebied specifieke set van maatregelen waaruit specifieke gebiedsdoelen kunnen worden afgeleid. Het is maatwerk per polder of samenstel van polders. Niet overal is de ruimte en bereidheid om verder, meestal op basis van vrijwilligheid, aan waterkwaliteit te werken. Waar draagvlak en ruimte is voor het uitvoeren van (aanvullende) maatregelen, is wellicht een grotere verbetering mogelijk.

De inschatting is dat met uitvoering van onder meer de genoemde maatregelen de doelen op clusterniveau behaald kunnen worden.

Het cluster kleine meren en plassen omvat twaalf locaties verspreid over het beheergebied. Voor deze plassen kijken we naar de kwaliteitskenmerken overige waterflora én algen. De maatlat "alg" is toegevoegd omdat de maatlat overige waterflora een onvolledig beeld geeft. Voor alle twaalf de locaties is de huidige toestand vastgesteld. Omdat er geen maatregelen in lopende programma's gepland staan in de kleine meren en plassen, met een verwacht significant effect, wordt voor deze locaties het doel vastgesteld op de huidige situatie. In onderstaande tabel zijn de doelen voor de (afzonderlijke) kleine meren en plassen weergegeven.

	Alg	Overige waterflora
Benthuizerplas	0,25	0,05
Meerwijkplas	0,20	0,05
Doeshaven	0,60	0,10
Haarlemmermeerse Bosplas	0,60	0,05
Kleine Klinkenbergerplas	0,25	0,00
Klinkenbergerplas	0,35	0,15
Molenplas	0,60	0,05
Oosterduinse meer	0,20	0,05
Put van Vink	0,60	0,05
Toolenburgerplas	0,60	0,20
Westbroekplas	0,50	0,15
Veerplas	0,15	0,05

Doelen (gelijk huidige situatie) voor kleine meren en plassen in het beheergebied van Rijnland.

Bij belangstelling naar achtergronden en uitgevoerde analyses kunt u het volledige technische rapport opvragen bij Bestuurszaken. *Rapportage: Corsa 21.014886. Technisch rapport: indeling in clusters, kwaliteitskenmerk, 0-toestand, doelen per cluster. Rijnland 2021.*

Beelden bij de doelen

Doelen in de vorm van getallen spreken niet tot de verbeelding en zijn lastig te interpreteren. Ze bieden daarom ook weinig basis voor gesprek in het gebied. De maatlatten van overige waterflora zijn zeer complex én de doelen gelden niet per polder maar voor het gehele cluster. Om toch deze doelen mee te kunnen geven in de gebiedsprocessen in de polders, is een beeld ("praatplaatje") gegeven per cluster waar naartoe gewerkt zou kunnen worden. Rekening is gehouden met dominant landgebruik in het cluster. Deze beelden zijn gemaakt in kader van het Waterkwaliteitsbeeldenboek Rijnland (gereed q3-2021). Het beeldenboek beschrijft de verschillende doelen ("ecosysteem toestanden") en mogelijke maatregelen. Het geeft handelingsperspectief voor betrokkenen. In de praktijk kunnen we deze beelden gebruiken in onze contacten met de gebiedspartners.

Om de vergelijking te kunnen maken is steeds een schets getoond van de huidige situatie (gemiddeld beeld) naast een schets van het doel waar naartoe gewerkt kan worden. Als indicatie zijn de getalsmatige doelen voor het kwaliteitskenmerk watervegetatie (als range) weergegeven.

<u>Cluster Klei (diep en ondiep).</u>

In de clusters klei, diep en ondiep vinden we voornamelijk akkerbouw.

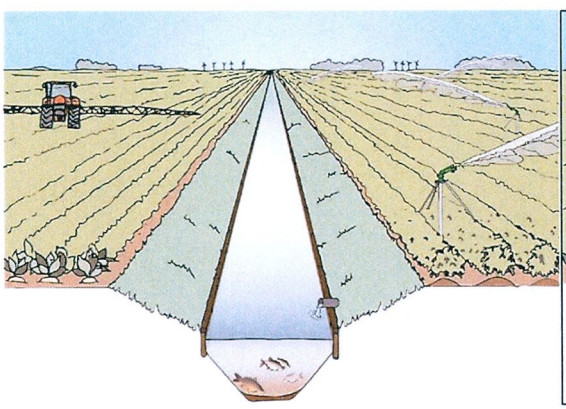

EKR 0 – 0,2

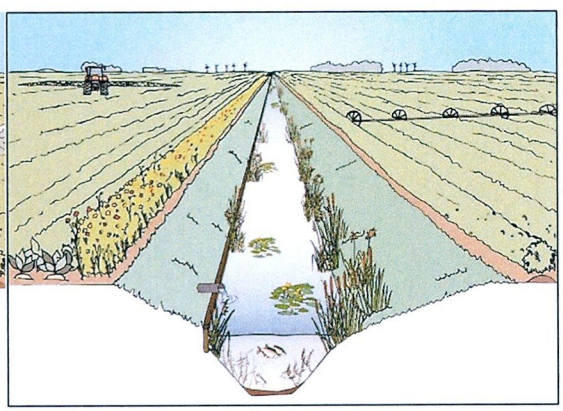

EKR 0,2 - 0,4

Cluster Veen

In het cluster veen zien we voornamelijk (melk)veehouderij, maar ook een stukje boomteelt in de regio rond Boskoop.

de (melk)veehouderij.

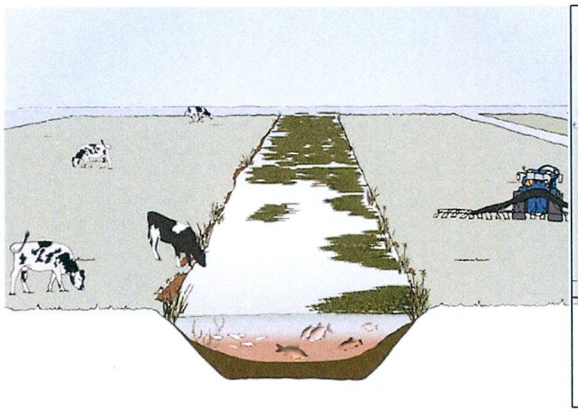

EKR 0 – 0,2

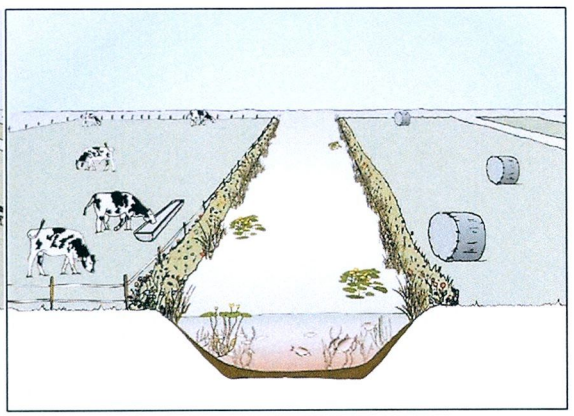

EKR 0,2 – 0,4

de boom- en sierteelt.

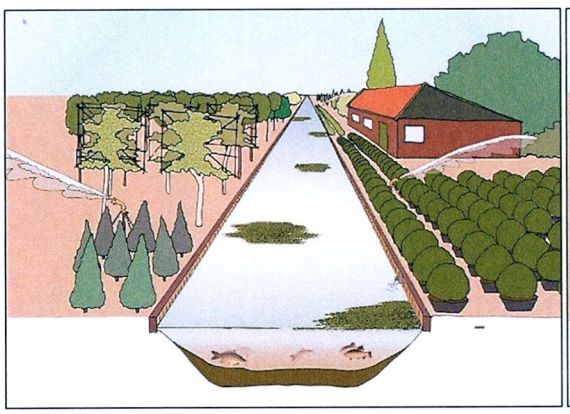

EKR 0 – 0,2

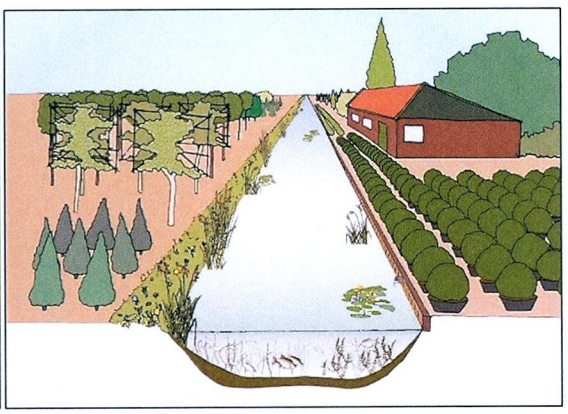

EKR 0,2 – 0,4

Cluster Zand

In het cluster zand zien we voornamelijk bollenteelten.

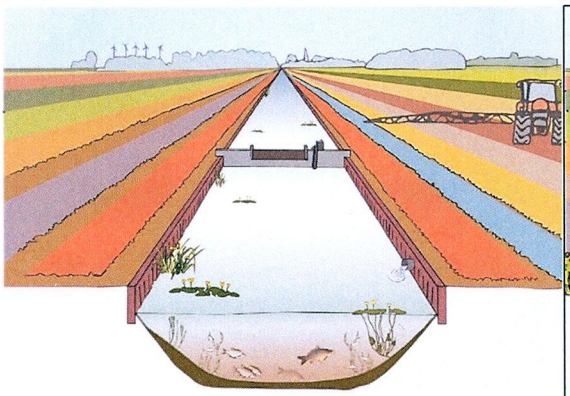

EKR 0 – 0,2

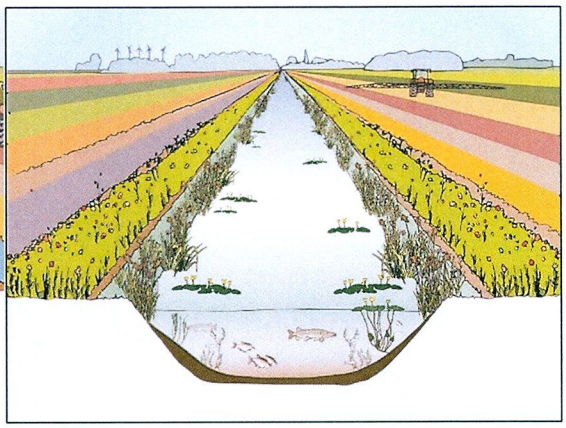

EKR 0,2 – 0,4

Cluster Stedelijk

In het stedelijke cluster zien we voornamelijk stadsgrachten, parken en woonwijken. Qua inrichting van stadsgrachten zijn de mogelijkheden beperkt, maar in woonwijken zou het volgende beeld kunnen ontstaan.

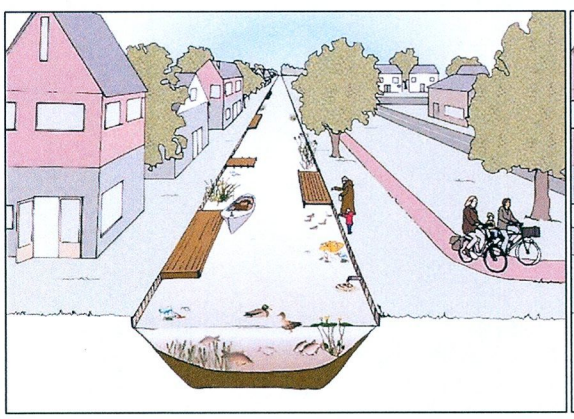

EKR 0 – 0,2

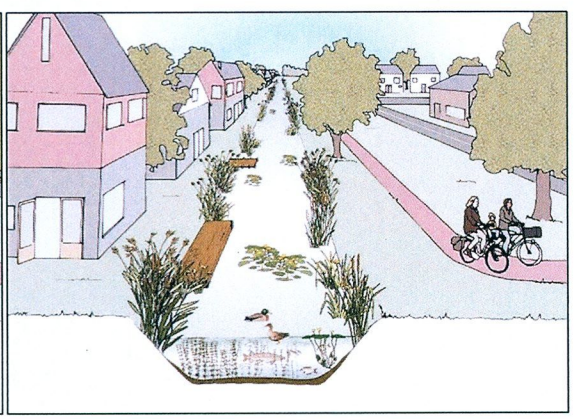

EKR 0,2 – 0,5

In de stadsgrachten met harde kademuren zijn qua ruimtelijke inrichting de mogelijkheden voor een begroeide land-waterovergang beperkt. Hier kunnen innovatieve oplossingen gezocht worden in drijvende en hangende structuren aan en voor de kademuren.

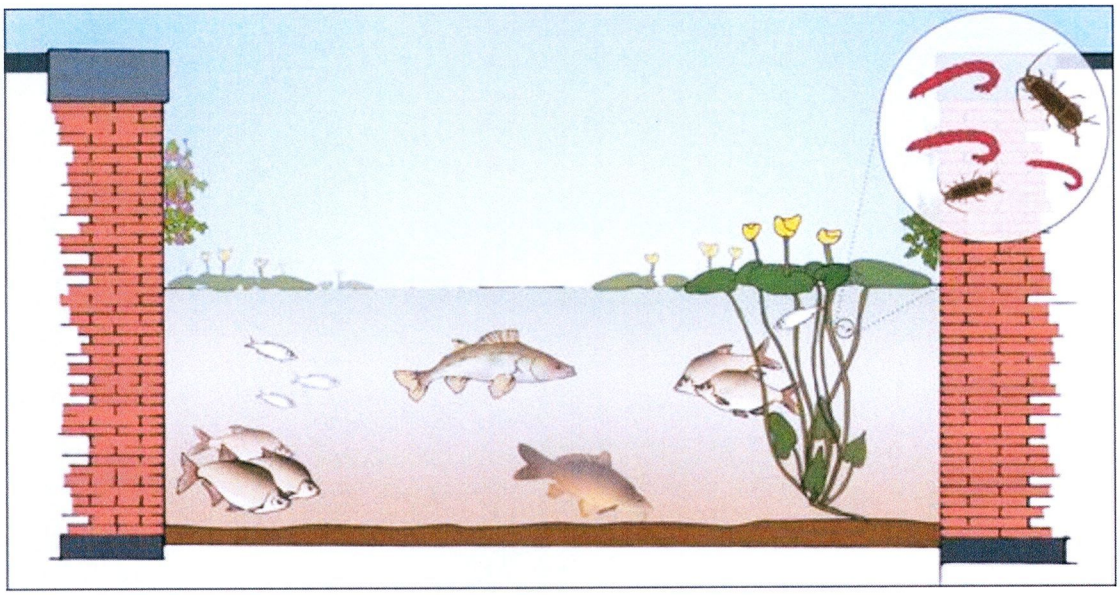

EKR 0 – 0,1

<u>Cluster kleine meren en plassen</u>
Ondiepe oeverarealen en het begroeien daarvan zijn cruciaal voor een betere ecologische kwaliteit. Onderstaande twee figuren illustreren dit.

Ondiepe kleine plassen

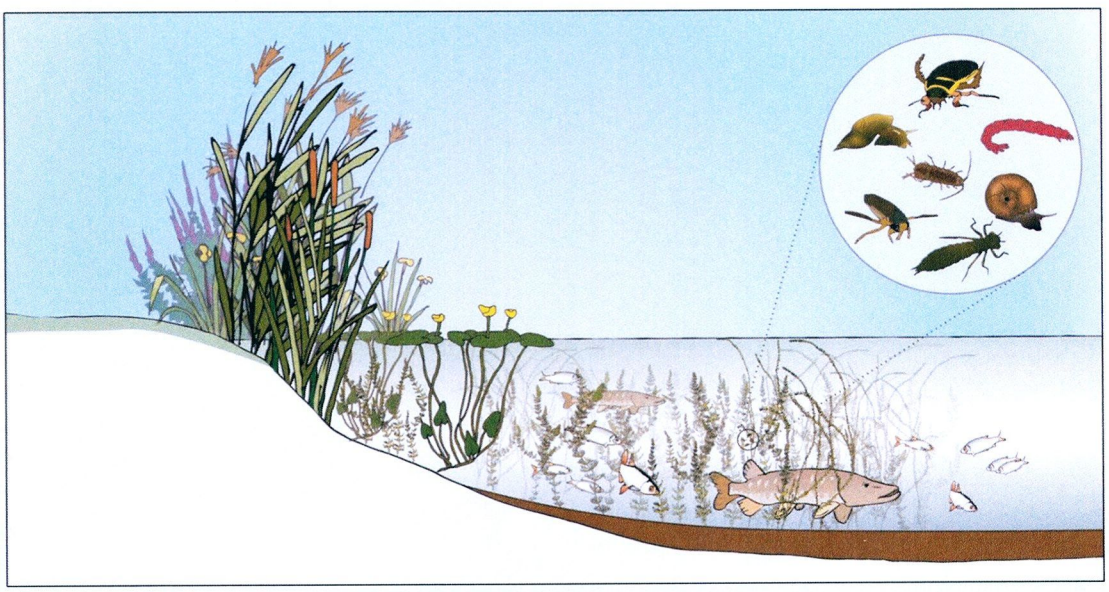

EKR 0,2 – 0,5

Diepe kleine plassen

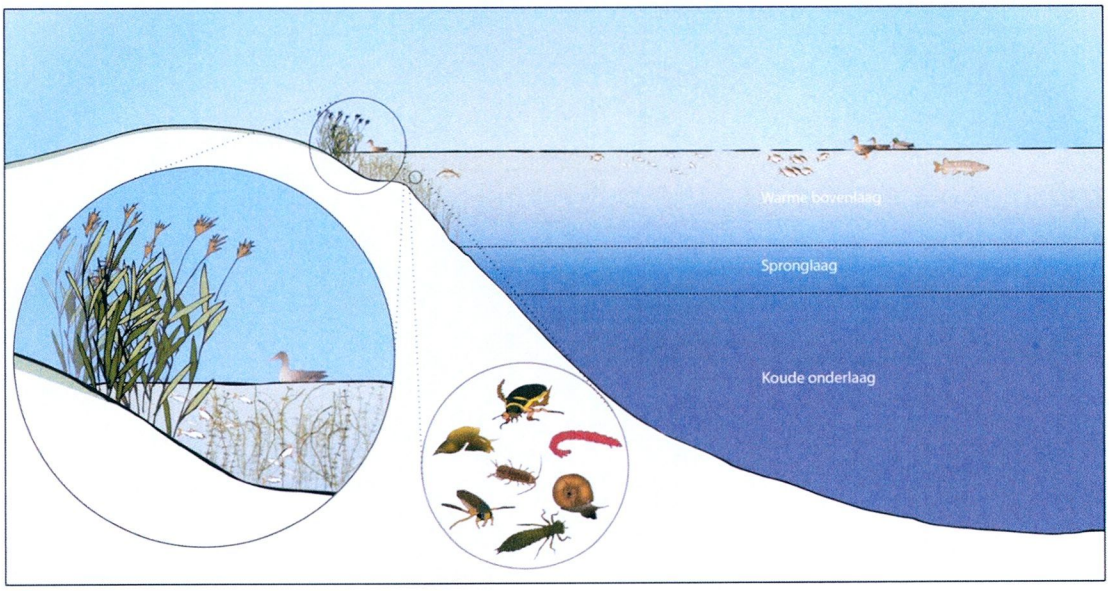

EKR 0,1 – 0,3

Hoe verbeteren we de waterkwaliteit in het overig water?
Rijnland neemt de waterkwaliteitsopgaven integraal mee in de processen, projecten en reguliere werkzaamheden om zo maximale synergie te bereiken. Ook wordt het gebied op deze wijze niet belast met losse processen op verschillende momenten. We werken "van buiten naar binnen". Niemand kent de problematiek en de mogelijkheden beter dan lokale gebiedspartijen.

Onderstaand een overzicht van programma's, processen en projecten die kansen bieden voor het verbeteren van de waterkwaliteit in het "overig water". Middelen voor deze activiteiten zijn opgenomen in de betreffende programma's, processen en projecten. Keuzes omtrent het inzetten van middelen zijn dan ook mede bepalend voor de voortgang van het verbeteren van de waterkwaliteit in het "overig water".

Genoemd kunnen worden:

- het integraal meenemen van (kansen voor) waterkwaliteit in processen als watergebiedsplannen, projecten én regulier werk als vergunningverlening, handhaving (o.m. schouw), watersysteembeheer en -onderhoud;
- samenwerking met de landbouwsectoren (onderdeel KRW3 programma) en koepels;
- het vorm geven aan realiseren van inspiratiepolders;
- het doen van pilots m.b.t. het baggeren van de overige watergangen door onderhoudsplichtigen;
- het informeren en enthousiasmeren van derden tot het voeren van een meer ecologische slootschoning en slootkantenonderhoud binnen de ruimte van de legger;
- het visveilig en vispasseerbaar maken van onze waterstaatswerken;
- samenwerken met gemeenten (stedelijk gebied) in kader van de strategische samenwerkingsagenda's (o.m. waterketen, klimaatadaptatie, woonopgaven);
- samenwerking zoeken en voortzetten met partijen als Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Nationaal Park Hollandse Duinen en het zoeken van aansluiting bij provinciale initiatieven;
- informeren en enthousiasmeren van bedrijven en inwoners om bestaande subsidieregelingen te benutten (bijv. "Subsidieregeling Natuurvriendelijke Oevers").

Hoe volgen we de ontwikkeling van de waterkwaliteit in het overig water?

In 2021/2022 vindt de volgende meetronde plaats in het "overig water". Eind 2022 zijn naar verwachting de gegevens geanalyseerd. Wij kunnen dan zien of er ten opzichte van de vorige meetrondes (0-meting in 2018/2019) ontwikkelingen zijn opgetreden. U wordt hierover geïnformeerd.

***

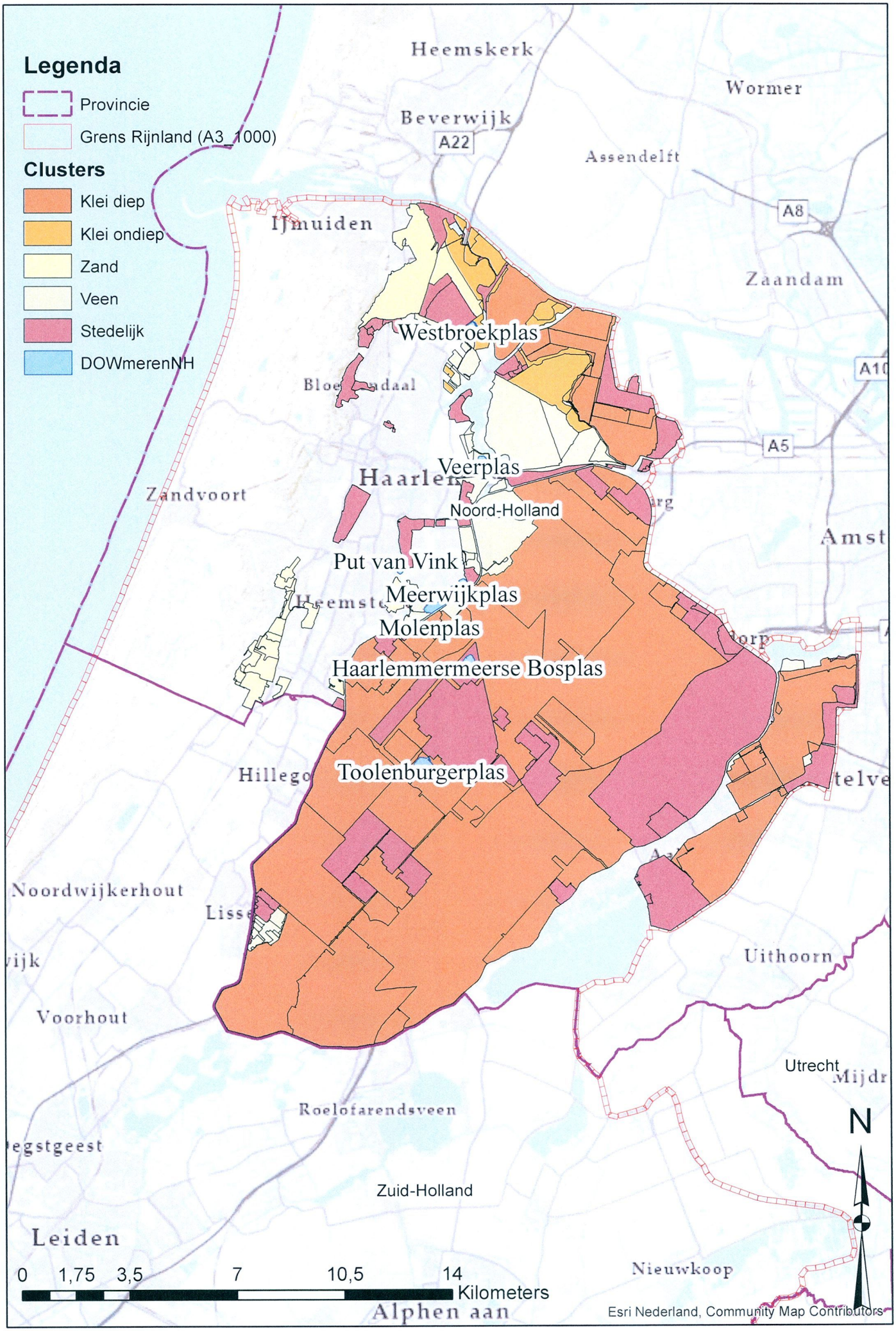
Legenda
Provincie
Grens Rijnland (A3_1000)
Clusters
Klei diep
Klei ondiep
Zand
Veen
Stedelijk
DOWmerenNH
Heemskerk
Wormer
Beverwijk
A22
Assendelft
A8
IJmuiden
Zaandam
Westbroekplas
A10
A5
Veerplas
Haarlem
Zandvoort
Noord-Holland
Amst
Put van Vink
Meerwijkplas
Molenplas
Haarlemmermeerse Bosplas
Toolenburgerplas
Noordwijkerhout
Uithoorn
Voorhout
Utrecht
Roelofarendsveen
Zuid-Holland
Leiden
Nieuwkoop
Alphen aan
N
0 1,75 3,5 7 10,5 14
Kilometers
Esri Nederland, Community Map Contributors

Hoogheemraadschap van Rijnland

Naam overig water	Code overig wate	Water type	Biologisch kwaliteitseleme	GEP	Huidige EK	Streefdatum doelbere	Provincie
Klei diep	NL13_DOW_01	m1b, m3, m6	Overige waterflora	0,3	0,21	2027	NH - ZH
Klei ondiep	NL13_DOW_02	m1a/m1b, m3, m6	Overige waterflora	0,45	0,33	2027	NH - ZH
Zand	NL13_DOW_03	m1a, m3, m6	Overige waterflora	0,3	0,24	2027	NH - ZH
Veen	NL13_DOW_04	M8, m10	Overige waterflora	0,35	0,26	2027	NH - ZH
Stedelijk	NL13_DOW_05	n.a.	Overige waterflora	0,25	0,2	2027	NH - ZH
Meerwijkplas	NL13_DOW_07	m14	alg, overige waterflora	0,2; 0,05	0,21; 0,03	2027	NH
Haarlemmermeerse Bosplas	NL13_DOW_09	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,05	0,65; 0,04	2027	NH
Molenplas	NL13_DOW_12	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,05	0,63; 0,06	2027	NH
Put van Vink	NL13_DOW_14	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,2	0,59; 0,18	2027	NH
Toolenburgerplas	NL13_DOW_15	m20	alg, overige waterflora	0,6; 0,2	0,96; 0,18	2027	NH
Westbroekplas	NL13_DOW_16	m20	alg, overige waterflora	0,5; 0,15	0,49; 0,15	2027	NH
Veerplas	NL13_DOW_17	m27	alg, overige waterflora	0,15; 0,05	0,16; 0,02	2027	NH

Provincie Noord-Holland
T.a.v. de heer A. Stavenuiter
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM
Nederland

Datum
16 augustus 2021

Contactpersoon
J.W. van Dijk
jolanda.van.dijk@ waternet.nl

Onderwerp
goedkeuring doelen overig water

Ons Kenmerk
21.020020

Beste meneer Stavenuiter, beste Ad,

De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en de inliggende waterschappen hebben in 2019 een overeenkomst ondertekend voor de uitwerking van ecologische doelen in het overig water.

In artikel 6, lid 1 van deze overeenkomst is het volgende bepaald: “Het waterschap legt de afgeleide ecologische doelen voor overige wateren als bedoeld in artikel 4 lid 1 voor als voorstel aan de betreffende provincie. De doelen zijn vastgesteld zodra de betreffende provincie ermee heeft ingestemd. Deze instemming wordt door de provincie schriftelijk bevestigd”.

In de bijlage bij deze brief treft u de uitgewerkte doelen van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht aan. Deze doelen zijn opgenomen in het ontwerp-Waterbeheerprogramma Amstel, Gooi en Vecht 2022-2027. Het ontwerp-WBP is op 2 juni door het Dagelijks bestuur van AGV vrijgegeven voor inspraak. De inspraakperiode was van 7 juni tot 19 juli. De inspraak levert geen aanpassingen op aan de doelen.

Wij horen graag of de provincie Noord-Holland kan instemmen met de doelen zoals opgenomen in de bijlage en in het ontwerp-Waterbeheerprogramma AGV.

Met vriendelijke groeten,

Jolanda van Dijk
Senior beleidsadviseur
Projectleider Waterbeheerprogramma AGV

Bijlagen:
- Memo doelen overig water
- Excel tabel doelen
- Bijbehorende kaarten

Inleiding

Op 12 december 2019 tekenden vertegenwoordigers van Gedeputeerde Staten van de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en de waterschapsbesturen van de inliggende waterschappen een overeenkomst 'inzake Ecologische doelen overige wateren provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland'.

Deze notitie komt voort uit deze overeenkomst en het op basis hiervan opgestelde plan van aanpak voor doelafleiding, zoals opgesteld door het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De notitie beschrijft de concept Doelen Overig Water in het beheergebied van het waterschap, als voorstel, ter vaststelling door de provinciebesturen. De doelen worden, zoals afgesproken in de overeenkomst, geplaatst in de context van de uitgangssituatie, de maatregelen die in de periode 2022 tot en met 2027 genomen gaan worden, de indeling in deelgebieden waarvoor doelen zijn afgeleid en de monitoring zoals die voorzien wordt om in de komende jaren het doelbereik te volgen.

Noot: Relatie met het Waterbeheerprogramma en stand van zaken
De tekst in deze notitie is congruent met de teksten van het Waterbeheerprogramma (WBP) van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht voor de periode 2022-2027. Het ontwerp van het WBP heeft van begin juni tot 19 juli 2021 ter inzage gelegen. Op dit moment (augustus 2021) worden de inspraakreacties verwerkt en de verwachting is dat de inspraak op het WBP niet gaat leiden tot aanpassingen in de teksten. Het WBP wordt eind 2021/begin 2022 definitief vastgesteld.

Gezond water

In de planperiode richten de maatregelen van AGV zich op het realiseren van een goede ecologische kwaliteit en een grote biodiversiteit. Dit doen we door het uitvoeren van maatregelen in 41 wateren met de status 'KRW-waterlichaam' onder de Europese Kaderrichtlijn Water. Van de totale oppervlakte aan water in het beheergebied van AGV is 67 % waterlichaam. Ook in de overige wateren (33 % van de totaaloppervlakte) voeren we maatregelen uit. We hebben aandacht voor waterkwaliteit en ecologie bij alles wat we doen, vanuit een biodiversiteitsherstelplan (https://agv.waterschapsinformatie.nl/document/10093270/1/S_21_010455_A). We werken nauw samen met andere partijen en vragen aandacht voor waterkwaliteit bij ruimtelijke plannen.

Beschrijving actuele situatie

In het beheergebied van AGV liggen veel 'overig wateren', met name poldersloten en water in stedelijk gebied. Op kaart 1 zijn kaartvlakken weergegeven waarbinnen de overige wateren in de Provincie Zuid-Holland, respectievelijk Noord-Holland. Op kaart 2 zijn voor het hele AGV-gebied de watertypen weergegeven. Van alle wateren (waterlichamen en overig water) kennen we de uitgangssituatie (referentiejaar is 2013; aan dit jaar zijn de meetdata gekoppeld van de jaren 2006 t/m 2013) (kaart 3h, nummering overgenomen uit het WBP van AGV) en de huidige toestand, referentiejaar 2019 (kaart 3i) en hebben we er een oordeel over bepaald ten opzichte van het korte-termijndoel (kaart 3j).

Afname van biodiversiteit en de achteruitgang van de ecologische waterkwaliteit is een landelijke en zelfs wereldwijde trend. In delen van ons gebied (25% van de deelgebieden met overig water) zien we vooruitgang, onder andere als resultaat van alle inspanningen om de waterkwaliteit te verbeteren en de biodiversiteit te vergroten. In andere delen gaat de waterkwaliteit achteruit (kaart 4: rood achteruitgang, groen vooruitgang, geel gelijk of onvoldoende data): in 53 % van de deelgebieden met overig water in het beheergebied van AGV is de toestand van 2019 minder dan de referentietoestand (2013); voor de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht ligt dit percentage op respectievelijk 49, 67 en 58). En dit dus ondanks inspanningen van waterschap, gemeenten, agrariërs, natuurorganisaties en anderen. In 22 % van de deelgebieden zijn er onvoldoende data, met name omdat we pas sinds 2014 de ecologische kwaliteit in stedelijke gebieden op dezelfde manier meten als in landelijk gebied

In de afgelopen jaren zijn we een flinke stap verder gekomen met het begrijpen van de ontwikkelingen. We weten steeds beter met welke maatregelen we de waterkwaliteit kunnen verbeteren. We hebben samenwerkingen opgezet met gebiedspartners (agrarische sector, provincies, gemeenten, recreatiesector) en zijn die verder aan het uitbouwen. Op basis van de verwachting van het resultaat van dit gebiedsproces hebben we ecologische doelen opgesteld voor de korte termijn (2027), zowel voor waterlichamen als voor overig water (kaart 3k). Voor het overig water is bovendien een lange termijnpotentie opgesteld (kaart 3l) als stip op de horizon om een realistisch korte-termijndoel van af te kunnen leiden (zie paragraaf Methode, achteraan deze notitie).

De belangrijkste oorzaken van onvoldoende ecologische waterkwaliteit:

- ***Te veel voedingsstoffen in het water, vaak fosfaat***. Onder andere door af- en uitspoeling vanuit percelen en veenbodems, riooloverstorten en foutieve aansluitingen van riolering en bladval.
- ***Ongeschikte structuur van bodem of begroeiing*** (bijvoorbeeld te intensief onderhoud of juist te weinig onderhoud (maaien en baggeren), waardoor er te weinig leefgebied is voor flora en fauna).
- ***Te veel zwevend stof*** in het water of ***te veel beschaduwing*** door bomen op de oever, waardoor waterplanten te weinig licht krijgen.
- ***Te veel slib*** op de bodem waardoor wateren te ondiep zijn en de waterbodem ongeschikt is voor een hoge biodiversiteit.
- ***Het verminderen van de stroom schoon, diep grondwater (diepe kwel)*** vanuit de Heuvelrug, die van nature aan de oppervlakte komt aan de voet van de Heuvelrug in het Vechtplassengebied. Dit komt onder andere doordat minder water infiltreert in de Heuvelrug (verstedelijking, bebossing), door onttrekkingen (onder andere voor drinkwater) en door wegzijging naar diepgelegen polders (Horstermeer, Bethunepolder).
- ***Intensieve waterrecreatie en scheepvaart*** (troebel water, onrust, afval, beschadiging).
- ***Invloed van invasieve (exotische) soorten*** die verstoorde ecosystemen domineren (bijvoorbeeld Amerikaanse rivierkreeft, Waterwaaier).
- ***Nieuwe stoffen***, zoals medicijnresten, hormonen, plastics en nog onbekende stoffen in het water. De invloed op de ecologie is nog ongewis. AGV heeft de ambitie om de nieuwe stoffen bij de afvalwaterzuivering te verwijderen, vanuit de gedachte dat zij niet in het milieu thuishoren

Wat gaan we doen in de komende periode

Bij SGBP-III zijn waterkwaliteit en ecologie integraal onderdeel van het waterbeheer en is het niet meer alleen een op zichzelf staand programma. Ecologie is integraal onderdeel van beheer en onderhoud en van plannen voor verdere ontwikkeling die de komende jaren zullen worden opgesteld, zoals het Boezemplan, Programma Keringen en het Masterplan Zuiveren. We werken zoveel mogelijk vanuit een systeemperspectief om te zorgen dat de maatregelen die we nemen niet alleen een incidenteel effect hebben, maar tot structurele verbetering leiden. Wij nemen maatregelen voor aanpassingen aan het watersysteem, zodat waterlichamen niet onnodig belast worden met nutriënten, met name fosfor. Daarnaast gaan we verder op de ingeslagen weg om ons onderhoudswerk (maaien, schonen en baggeren), zo natuurvriendelijk uit te voeren dat de ecologie zich kan (blijven) herstellen: niet teveel onderhoud, niet te weinig onderhoud. We gaan bij herinrichting van watergangen en dijkreconstructies standaard het belang van natuurbehoud en herstel als randvoorwaarde meenemen. We brengen de kennis over het ecologisch systeemfunctioneren in bij plannen voor de ontwikkeling van het watersysteem. Dat doen we zowel intern, bij ons eigen werk, als extern, bij activiteiten van derden. We hebben al maatregelen in beeld die nu nog niet zinvol zijn om uit te voeren, maar wel op het moment dat het systeem voldoet aan de drie basisvoorwaarden voor herstel van de ecologische waterkwaliteit: niet te veel voedingsstoffen, voldoende licht en goede waterbodemkwaliteit. Hierbij horen bijvoorbeeld directe ingrepen in de biologie, zoals het beheersen van lokale overmaat aan vis en exotische rivierkreeft. We continueren de monitoring zodat we de 'vinger aan de pols houden' bij ontwikkelingen. Door monitoring en systeemanalyse signaleren we tijdig als er iets fout dreigt te gaan, zodat we samen met gebiedspartners de waterkwaliteit op het goede pad houden. Open data zijn een essentieel onderdeel hiervan.

Voor ‘overige wateren’ (zonder status KRW-waterlichaam) geldt dat ze niet achteruit mogen gaan en waar mogelijk in kwaliteit moeten verbeteren. Voor de wateren die achteruit zijn gegaan in de laatste zeven jaar, gaan we de reden van achteruitgang achterhalen en bewerkstelligen we die veranderingen die nodig zijn om het tij te keren. We nemen daarvoor zelf maatregelen en we gaan intensiever samenwerken met de agrarische sector, gemeenten en natuur- en milieuorganisaties. Waar voor de waterlichamen een resultaatsverplichting geldt, is in Nederland voor Overig Water een inspanningsverplichting afgesproken. Het resultaat van alle maatregelen in het overig water heeft evenwel een verband met de afspraken voor de waterlichamen: de overige wateren voeren af op waterlichamen (veelal de boezemwateren). Bij de doelbepaling van de waterlichamen gaan we uit van maatregelen die moeten leiden tot 10 % vermindering van de fosfaatvracht vanuit het overig water. Dat brengt ook voor overig water een, gedeeltelijke, resultaatsverplichting met zich mee.

Wat zijn dan de maatregelen die we voorzien in overig water?

1 We gaan de samenwerking met de agrarische sector, agrarische collectieven en LTO de komende jaren intensief voortzetten via het opstellen van gebiedsgerichte uitvoeringsplannen in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en de (financiële) ondersteuning van maatregelen gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit. Hierbij zoeken we ook de samenhang met andere sporen, gericht op een duurzame agrarische bedrijfsvoering zoals kringlooplandbouw en natuurinclusieve of circulaire landbouw.
De Waterschapsverordening maakt het mogelijk dat landgebruikers watergangen voldoende schonen, maar niet teveel. Er kunnen aanzienlijk meer planten blijven staan dan nu het geval is, zonder problemen voor de waterhuishouding. Dit is goed voor de fauna en biodiversiteit.

Met opmerkingen [AS1]: linkje

Met opmerkingen [MO2R1]: ik moet op zoek naar link definitieve versie

2 We zorgen voor diepteprofielen met kans voor de ontwikkeling van onderwatervegetatie (dat wil zeggen: niet te ondiep) en werken aan waterdiepte op maat: we hebben in het verleden geen handhaving gehad op de diepte van watergangen. In de komende periode stellen we haalbare diepten vast per deelgebied. We stimuleren het bereiken van deze haalbare diepte en nemen in de toekomst bij de schouw het onderhouden van de haalbare diepte mee.

3 We verbeteren waar mogelijk het watersysteem door de aanpak van de zogenaamde lekke polders: dit zijn polders die meer inlaatwater krijgen dan ze nodig hebben. De aanpak bestaat uit twee sporen:

- Inzetten op verbetering van de staat van onderhoud van kunstwerken rond erven door particulieren en
- het creëren van draagvlak voor beter inlaatbeheer bij bewoners.

Naast het project lekke polders zetten we ook in op handhaving, als particulieren te veel inlaten en we investeren in automatisering van inlaten, waardoor ze niet meer dan nodig open staan.

4 Voor stedelijk water zetten we in op verbetering van het watersysteem, stimuleren van verminderen van de invloed van afvalwater op oppervlaktewater, groenbeheer dat rekening houdt met waterecologie en menselijk gedrag dat ruimte geeft aan ecologische ontwikkeling en ‘klimaatrobuust’ is.

5 We gaan verder op het spoor van 'lerend ontwikkelen', volgen van de toestand en bijsturen van maatregelen.

6 Met het aanpassen van de regels op de specifieke omstandigheden per gebied kan AGV met de Waterschapsverordening invloed uitoefenen op het behalen van de doelen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan aangepaste lozingsvoorschriften, bij bijvoorbeeld kleinere wateren die gevoelig zijn voor verstoringen in het ecosysteem.

<u>Welke kwaliteitselementen en welke eenheden beschouwen we</u>
In het Overig water zijn waterplanten dé graadmeter voor de ecologische toestand. Daarom zijn voor al het overig water doelen voor waterplanten afgeleid. Waterplanten zijn een essentieel onderdeel van, en randvoorwaarde voor watergebonden leven als kleine waterdiertjes en vissen. Voor sommige

watertypen zijn naast de watervegetatie ook algen van belang. Voor deze wateren zijn ook algendoelen bepaald

AGV leidt geen doelen af voor fysisch-chemische parameters. De toestand van de ondersteunende fysisch-chemische parameters wordt bewust niet meegenomen in de formele toestandsbepaling in het overige water. AGV kiest voor vegetatiedoelen waarbij de P-belasting gestuurd wordt door, bijvoorbeeld, het stimuleren van de goede landbouwpraktijk door middel van agrarisch waterbeheer. Fysisch-chemische parameters zijn uiteraard wel van grote waarde bij het bepalen van de belangrijkste randvoorwaarden voor de ecologische toestand (Moria et al., 2016[1]). Ook zijn maatregelen gericht op bijvoorbeeld nutriënten van belang in het handelingsperspectief. Deze maatregelen hebben primair invloed op de ecologie en in beperkte mate op de nutriëntconcentratie, die veel meer een uitvloeisel is van de ecologie. In veel watersystemen zijn dus niet de nutriëntenconcentraties, maar andere factoren (zoals de belasting met nutriënten) bepalend voor het ecologisch functioneren van watersystemen. Bij eenzelfde concentratie kunnen vaak verschillende ecosysteemtoestanden (en kwaliteiten) voorkomen. Daarom zijn nutriëntenconcentraties geen goede indicator of graadmeter van de actuele of gewenste toestand, maar een resultante van de actuele of gewenste toestand.

Gebiedsschematisatie
De toestand van het overig water wordt vastgelegd in de zogenaamde Ecologische Analysegebieden (EAG). Dat zijn delen van aan- en afvoergebieden met zo homogeen mogelijke randvoorwaarden voor de ecologie: bodemtype, landgebruik, vorm van het water en of grondwater kwelt of dat er wegzijging is naar het grondwater. Het beheergebied van AGV is gebiedsdekkend opgedeeld in 358 EAG's, waarvan er 265 overig water zijn (171 liggen in de provincie Noord-Holland, 12 in Zuid-Holland en 106 in Utrecht; omdat door sommige deelgebieden (EAG's) een provinciegrens loopt, is er een overlap).

Monitoring Gezond Water
De monitoring van de overige wateren bij AGV bestaat uit:

- Cyclische monitoring van de watervegetatie: elke jaar wordt een derde deel van alle deelgebieden (EAG's) gemonitord door een representatief aantal opnames per deelgebied; bij een aantal EAG's waar geen verandering wordt verwacht gebeurt dit eens per zes jaar. In sommige watersystemen wordt ook chlorofyl-a gemeten om een beeld te krijgen van de mate van algenbloei als gevolg van nutriëntenrijkdom;
- Monitoring van de waterhuishouding, zoals bij gemalen en bij grote inlaten (het inlaatvolume en de chlorideconcentratie) om de mengverhouding van watertypen vast te stellen;
- Fysische chemie om te herleiden welke processen de biologische toestand bepalen (zoals calcium, bicarbonaat, sulfaat, humuszuren);
- Informatie over waterdiepte, slibdikte, doorzicht (soms verticale extinctie), waterbodem, de nutriëntentoestand van percelen, de fosfaatbelasting per deelgebied.

Deels worden deze gegevens gebruikt voor de systeemanalyse en deels voor toestandsbepaling. Omdat er vaak een grote fluctuatie van de toestand in de tijd is, wordt bij de KRW-toestandsbepaling een gemiddelde genomen van meerdere meetjaren. Dit doen we ook voor de overige wateren.

Methode doelafleiding – toelichting op de in de xls-bijlage weergegeven scores
Meetgegevens van hydrobiologische kwaliteitselementen worden getoetst met de landelijke beoordelingsmethodiek 'referenties en maatlatten voor overige wateren (STOWA 2013-14). Het resultaat hiervan is een duiding van de ecologische kwaliteitsratio (EKR-score). Deze toetsing wordt jaarlijks herhaald met nieuwe meetgegevens en een maal per 6 jaar worden resultaten aangeleverd aan de provincies.

Uitgangssituatie ('geen achteruitgang')

[1] Moria, L., Droog, M., Ouboter, M., 2016. Afleiden handelings-perspectief. Toestandsbepaling & ecologische analyse van waterlichamen die niet vallen onder de KRW. Waternet-rapport 16.056129.

De kwaliteit van de watervegetatie (uitgedrukt als ecologische kwaliteitsratio) per deelgebied (EAG), die niet achteruit mag gaan volgens de Kaderrichtlijn Water. De eerst gemeten toestand zou idealiter de gemeten toestand zijn vanaf het begin van de KRW in 2000. Echter, pas vanaf de periode 2006-2013 hebben we van al onze wateren betrouwbare gegevens over de biologische toestand. We nemen een gemiddelde van de toestand tussen 2006-2013 als startpunt om een betrouwbaar beeld te krijgen van de uitgangsituatie (huidige toestand genoemd in de Samenwerkingsovereenkomst). Voor gebieden waar in de periode 2006-2013 geen gegevens beschikbaar zijn (een klein aantal stedelijke gebieden) nemen we de toestand uit 2014-2019 als startsituatie. Bij het opstellen van het WBP 2016 – 2021 in 2014 zijn dezelfde jaren meegenomen bij het bepalen van de toentertijd huidige toestand. De in het WBP 2015-2021 gepubliceerde toestand is weliswaar niet expliciet door de provincies vastgesteld, maar is uit de aard der wet de toestand die niet achteruit mag gaan. Deze referentietoestand speelt een belangrijke rol in de doelafleiding. We constateren dat de toestand sinds 2013 in veel gebieden, soms sterk, is achteruitgegaan. Het korte termijndoel (voor 2027) kan per definitie niet lager zijn dan de toestand die formeel niet achteruit mag gaan. Daardoor zien we de opgave om bij achteruitgang de oorzaak te achterhalen en deze op te heffen of te compenseren als deze niet op te heffen is (zie paragraaf 'Wat gaan we doen in de komende periode', tweede alinea over Overig Water).

Lange termijn potentie Overige wateren (GEP)
Dit is de kwaliteit van de watervegetatie van de deelgebieden, als op de lange termijn alle denkbare realistische maatregelen genomen worden. Deze kwaliteit is bepaald op basis van analyse van maatregel-effecten in een watergebiedsplan, of op basis van de beste plekken in een gebied. In gebieden waar de kwaliteit is achteruit gegaan ten opzichte van de uitgangssituatie, wordt de potentie lange termijn gelijk aan de uitgangssituatie. In gebieden waar we met maatregelen de beste plekken nog kunnen verbeteren hebben we de potentie lange termijn verhoogd. In gebieden waar maatregelen geen invloed kunnen hebben, hebben we de potentie verlaagd.

Korte termijndoel Overige wateren
Bedoelde kwaliteit (EKR) van de watervegetatie van de deelgebieden (EAG's), waar boeren, gemeenten, terrein beherende organisaties en het waterschap op korte termijn (de komende zes jaar) maatregelen voor nemen. Dit doel is afgeleid door er vanuit te gaan dat op korte termijn 40 procent van het verschil tussen de actuele toestand in 2019 en de lange termijn potentie (kaart 3l, rechtsonder) overbrugd wordt. Als deze waarde lager is dan de uitgangssituatie (kaart 3h, linksboven) dan wordt het korte termijn doel gelijk aan die uitgangssituatie. Dat betekent dat er maatregelen nodig zijn om de oorzaak van de achteruitgang weg te nemen.

Aanvullende kaarten
In het Waterbeheerprogramma van het waterschap AGV zijn naast de hierboven genoemde kaarten ook kaarten opgenomen voor de op dit moment huidige toestand (meetwaarden tot en met 2019, kaart 3i) en het zogenaamde 'oordeel' per deelgebied (kaart 3j) dat wordt afgeleid van de huidige toestand (werkelijk 'huidig', dus 2019) en het Korte Termijndoel. Het Oordeel geeft een beeld hoe de score is geschaald naar het doel. 'Goed' betekent dan dat het doel al gehaald is. Andere kwalificaties geven weer hoe ver de toestand van 2019 nog verwijderd is van het doel in 2027. Tot slot staat ter informatie kaart 3g in de kaartenbijlage. Die kaart werd al benoemd in de paragraaf die de 'actuele situatie' beschrijft. De kaart toont de trend van alle 358 deelgebieden in het beheergebied van AGV, dus ook de waterlichamen en gelegen in alle drie de provincies. De kaart is zo relevant omdat hij de achteruitgang toont (rode kleuren) in een groot deel van het gebied. En daarmee de grote opgave om de oorzaak van achteruitgang op te sporen en op te lossen.

Let op: kolommen I tm N verborgen omdat AGV geen doelen stelt voor nutrientconcentraties in overig water

Naam overig water	Code overig water	Water-type	Biologische parameter(s)	Overige waterflora doel	Overige waterflora 'huidige toestand' Let op: referentietoestand 2013	Fytoplankton doel	Fytoplankton huidige toestand	Streefdatum doelbereik	GEP_potentie_lange termijn	Overige waterflora Toestand 2019
Erasmuspark, Erasmuspark	NL11_DOW_1010-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,23			2027	0,25	0,23
Westerpark, Westerpark	NL11_DOW_1020-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,10	0,06			2027	0,13	0,08
BP Huis Te Vraag, BP Huis Te Vraag	NL11_DOW_1030-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,17	0,13			2027	0,22	0,13
SP Zuid, SP Zuid	NL11_DOW_1050-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,25			2027	0,30	0,25
Vondelpark, Vondelpark	NL11_DOW_1060-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,15			2027	0,28	0,17
Diemerpolder, Diemen-Noord	NL11_DOW_2010-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,28			2027	0,40	0,28
Diemerpolder, Diemen	NL11_DOW_2010-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,31			2027	0,42	0,31
Flevopark, Flevopark	NL11_DOW_2020-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,15			2027	0,25	0,15
Sarphatipark, Sarphatipark	NL11_DOW_2030-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,16			2027	0,30	0,16
Oosterpark, Oosterpark	NL11_DOW_2040-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,07	0,05			2027	0,09	0,05
Atekpolder, Atekpolder	NL11_DOW_2050-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00
Binnendijkse Buitenvelderse Polder, Binnendijkse Buitenvelderse Polder	NL11_DOW_2100-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,48	0,48			2027	0,48	0,30
Middelpolder onder Amstelveen, bemalen gebied	NL11_DOW_2110-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,19			2027	0,38	0,33
Middelpolder onder Amstelveen, Amsterdamse Bos	NL11_DOW_2110-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,41			2027	0,46	0,41
Middelpolder onder Amstelveen, Bovenland	NL11_DOW_2110-EAG-3	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,21			2027	0,31	0,24
Middelpolder onder Amstelveen, Natuurgebied	NL11_DOW_2110-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,19			2027	0,26	0,18
Middelpolder onder Amstelveen, bebouwd gebied Amstelveen	NL11_DOW_2110-EAG-5	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,19			2027	0,32	0,19
Middelpolder onder Amstelveen, landelijk en sportpark	NL11_DOW_2110-EAG-6	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,40	0,34			2027	0,54	0,30
Bovenkerkerpolder, Amsteldijk Zuid	NL11_DOW_2120-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,32	0,15			2027	0,52	0,18
Bovenkerkerpolder, Amstelveen	NL11_DOW_2120-EAG-3	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,36	0,30			2027	0,52	0,25
Noorder Legmeerpolder, Bovenkerk	NL11_DOW_2130-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,16			2027	0,53	0,19
Noorder Legmeerpolder, Uithoorn	NL11_DOW_2130-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,33			2027	0,53	0,30
Uithoornsche Polder, Uithoornse Polder midden	NL11_DOW_2140-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,42	0,41			2027	0,44	0,41
Uithoornsche Polder, Uithoornse Polder zuid	NL11_DOW_2140-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,38			2027	0,44	0,27
Uithoornsche Polder, Zijdelmeer	NL11_DOW_2140-EAG-3	M25	Overige waterflora-kwaliteit, Abundantie Fytoplankton	0,29	0,29	0,44	0,44	2027	0,44	0,13
Uithoornsche Polder, Bebouwing Uithoorn-Zuid	NL11_DOW_2140-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,43			2027	0,44	0,35
Uithoornsche Polder, Natuurgebied Uithoorn	NL11_DOW_2140-EAG-5	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,23			2027	0,44	0,29
Uithoornsche Polder, De Kwakel	NL11_DOW_2140-EAG-6	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,36	0,32			2027	0,44	0,30
Zuider Legmeerpolder, Kudelstaart	NL11_DOW_2150-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,31	0,25			2027	0,46	0,21
Zuider Legmeerpolder, landelijk	NL11_DOW_2150-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,21			2027	0,46	0,20
Fred Roeskestraat, Fred Roeskestraat	NL11_DOW_2160-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,07	0,01			2027	0,10	0,05
Venserpolder (volkstuinparken), Nieuw Vredelust, Ons Lustoord en Dijkzicht	NL11_DOW_2200-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,14	0,09			2027	0,22	0,09
Bijlmer, Bijlmer	NL11_DOW_2210-EAG-1	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,07	0,03			2027	0,13	0,03
Zuid Bijlmer, Gaasperdam	NL11_DOW_2220-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,23			2027	0,40	0,28

Zuid Bijlmer, Recreatiegebied De Hoge Dijk	NL11_DOW_2220-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,28	0,16			2027	0,46	0,16
Zuid Bijlmer, Gaasperpark	NL11_DOW_2220-EAG-4	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,22			2027	0,35	0,22
Holendrechter- en Bullewijker Polder (zuid en west), zuid en west	NL11_DOW_2240-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,24			2027	0,46	0,25
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Korte Dwarsweg	NL11_DOW_2250-EAG-2	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,43			2027	0,43	0,30
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Ouderkerk aan de Amstel	NL11_DOW_2250-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,15			2027	0,31	0,15
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Bullewijk en AMC	NL11_DOW_2250-EAG-4	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,05	0,03			2027	0,10	0,03
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, golfterrein	NL11_DOW_2250-EAG-5	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,06	0,06			2027	0,06	0,05
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, nabij recreatiegebied	NL11_DOW_2250-EAG-6	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,24			2027	0,24	0,16
Polder de Nieuwe Bullewijk en Holendrechter- en Bullewijker Polder noord, Bullewijker Polder noord	NL11_DOW_2250-EAG-7	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,26			2027	0,49	0,24
Duivendrechtsepolder noord en midden	NL11_DOW_2270-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,26			2027	0,42	0,23
Venserpolder, Venserpolder	NL11_DOW_2280-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,41	0,36			2027	0,47	0,36
Polder De Toekomst, Polder De Toekomst	NL11_DOW_2290-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,36	0,36			2027	0,45	0,29
Overdiemerpolder, Overdiemerpolder	NL11_DOW_2300-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,45			2027	0,49	0,40
Gemeenschapspolder West, landelijk	NL11_DOW_2310-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,38			2027	0,47	0,33
Gemeenschapspolder West, Driemond	NL11_DOW_2310-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,15	0,14			2027	0,16	0,14
Venserpolder (volkstuinpark Amstelglorie), Venserpolder (volkstuinpark Amstelglorie)	NL11_DOW_2350-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,10	0,06			2027	0,15	0,06
Gemeenschapspolder West (Betlem), Gemeenschapspolder West (Betlem)	NL11_DOW_2370-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,39			2027	0,51	0,39
Polder de Rondehoep,Ouderkerk aan de Amstel	NL11_DOW_2400-EAG-6	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,24			2027	0,40	0,35
Buitendijkse Oosterpolder, Buitenwesterpolder en Blokland (noord), bemalen gebied	NL11_DOW_2610-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,30			2027	0,35	0,23
Noorder- of Rietpolder (De Krijgsman), landelijk	NL11_DOW_3020-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,53			2027	0,53	0,34
Noorder- of Rietpolder (De Krijgsman), Kruitfabriek eo	NL11_DOW_3020-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,40			2027	0,55	0,40
Bloemendalerpolder (noord), Bloemendalerpolder (noord)	NL11_DOW_3040-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,39			2027	0,54	0,37
Gemeenschapspolder zuid-oost, Gemeenschapspolder zuid-oost	NL11_DOW_3050-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,31			2027	0,52	0,30
Gemeenschapspolder zuid-oost, Bloemendalerpolder Weesp	NL11_DOW_3050-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,38			2027	0,55	0,38
Naardermeer, Meerlanden	NL11_DOW_3100-EAG-10	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,31	0,21			2027	0,31	0,31
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Meerlanden, Landbouw ZO	NL11_DOW_3110-EAG-1	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,58			2027	0,46	0,46
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Hilversumse Bovenmeent	NL11_DOW_3110-EAG-2	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,64			2027	0,65	0,65
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Nog opknippen in EAG's	NL11_DOW_3110-EAG-3	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,43	0,55			2027	0,43	0,43
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Aalscholverkolonie	NL11_DOW_3110-EAG-4	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,28	0,26			2027	0,31	0,26
Nieuwe Keverdijksche Polder en Hilversumse Bovenmeent, Nog opknippen in EAG's	NL11_DOW_3110-EAG-5	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,51			2027	0,62	0,46
Spiegelpolder, Spiegelweg	NL11_DOW_3200-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,53			2027	0,60	0,49
Stichtsch Ankeveensche Polder, Stichtsch Ankeveensche Polder oost	NL11_DOW_3201-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,44			2027	0,70	0,27
Horn- en Kuyerpolder, bemalen gebied	NL11_DOW_3210-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,38			2027	0,56	0,38
Horn- en Kuyerpolder, gestuwde gebieden	NL11_DOW_3210-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,53			2027	0,54	0,48
Horn- en Kuyerpolder, Stedelijk gebied Nederhorst Den Berg	NL11_DOW_3210-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,58	0,56			2027	0,70	0,50
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Korremof	NL11_DOW_3220-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,36			2027	0,44	0,35
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, polder	NL11_DOW_3220-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,45			2027	0,45	0,41
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Anko zuid	NL11_DOW_3220-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,37			2027	0,37	0,35
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Meeruiterdijksche Polder zuid	NL11_DOW_3220-EAG-4	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,49			2027	0,52	0,52
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Meeruiterdijksche Polder noord	NL11_DOW_3220-EAG-5	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00
Horstermeerpolder en Meeruiterdijksche Polder, Spiegelpolder zuid	NL11_DOW_3220-EAG-6	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,48	0,48			2027	0,48	0,48

Polder Kortenhoef, Kortenhoef	NL11_DOW_3230-EAG-4	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,35			2027	0,49	0,30	
Polder Dorssewaard, Polder Dorssewaard	NL11_DOW_3240-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,46			2027	0,51	0,38	
Blijkpolder, Blijkpolder	NL11_DOW_3260-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,51			2027	0,60	0,47	
Muyeveld, De Ster noord	NL11_DOW_3300-EAG-17	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,60	0,60			2027	0,71	0,49	
Muyeveld, De Ster noord	NL11_DOW_3300-EAG-17	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,60	0,60			2027	0,71	0,49	
Muyeveld, De Ster zuid	NL11_DOW_3300-EAG-18	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,57	0,57			2027	0,63	0,52	
Loenderveen (GWA), Waterleidingkanaal	NL11_DOW_3310-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,25	0,25			2027	0,25	0,25	
Loenderveen, Terra Nova landelijk zuid	NL11_DOW_3320-EAG-3	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,47	0,47			2027	0,55	0,37	
Polder Mijnden, Polder Mijnden west	NL11_DOW_3340-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,52			2027	0,52	0,43	
Polder Mijnden, Polder Mijnden oost	NL11_DOW_3340-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,50	0,50			2027	0,50	0,33	
Polder Mijnden, Staatbosbeheer	NL11_DOW_3340-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,55			2027	0,55	0,42	
's-Gravelandsche vaartboezem, Cruijsbergen	NL11_DOW_4000-EAG-2	M6a	Overige waterflora-kwaliteit	0,47	0,36			2027	0,51	0,44	
Noordpolder beoosten Muiden, bemalen	NL11_DOW_4100-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,39			2027	0,60	0,37	
Noordpolder beoosten Muiden, noord	NL11_DOW_4100-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,39	0,34			2027	0,48	0,33	
B.O.B.M.-polder en Buitendijken tussen Muiderberg en Naarden, B.O. bemalen	NL11_DOW_4110-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,38			2027	0,62	0,36	
B.O.B.M.-polder en Buitendijken tussen Muiderberg en Naarden, B.O. (oost)	NL11_DOW_4110-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,43			2027	0,64	0,42	
Buitendijken ten Noorden van Naarden, Schapenmeent	NL11_DOW_4120-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,16	0,16			2027	0,22	0,12	
Buitendijken ten Noorden van Naarden, Haverland	NL11_DOW_4120-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,31			2027	0,36	0,31	
Zuidpolder beoosten Muiden, Zuidpolder beoosten Muiden	NL11_DOW_4130-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,37			2027	0,61	0,45	
Keverdijkse Overscheense Polder,	NL11_DOW_4140-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,53			2027	0,60	0,51	
Keverdijkse Overscheense Polder,	NL11_DOW_4140-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,61	0,59			2027	0,61	0,61	
Keverdijkse Overscheense Polder,	NL11_DOW_4140-EAG-4	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,51			2027	0,65	0,65	
Keverdijkse Overscheense Polder, Stadzicht	NL11_DOW_4140-EAG-5	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,22			2027	0,22	0,22	
Heintjesrak- en Broekerpolder, nabij Faunapassage	NL11_DOW_4200-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,51			2027	0,57	0,50	
Heintjesrak- en Broekerpolder, Broekerpolder	NL11_DOW_4200-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,63			2027	0,73	0,60	
Heintjesrak- en Broekerpolder, Heintjesrakpolder	NL11_DOW_4200-EAG-3	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,51			2027	0,58	0,43	
Hollands Ankeveensche Polder, Hollandsch Ankeveensche Polder oost	NL11_DOW_4210-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,61	0,61			2027	0,70	0,36	
Hollands Ankeveensche Polder, Peilgebied 24-4	NL11_DOW_4210-EAG-6	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,52			2027	0,52	0,38	
Hilversumse Ondermeent, Hilversumse Ondermeent	NL11_DOW_4230-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,56	0,44			2027	0,69	0,48	
Hilversumse Ondermeent, Hilversumse Ondermeent	NL11_DOW_4230-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,56	0,44			2027	0,69	0,48	
Hilversumse Meent, Hilversumse Meent	NL11_DOW_4240-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,58	0,58			2027	0,62	0,54	
's-Gravelandsche Polder, 's-Gravelandsche Polder	NL11_DOW_4250-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,35			2027	0,35	0,20	
't Gooi, 't Gooi - 1	NL11_DOW_5000-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,55			2027	0,61	0,47	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-4	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,09	0,07			2027	0,12	0,07	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-5	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-6	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,21			2027	0,26	0,21	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-7	M6a	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,21			2027	0,53	0,21	
't Gooi, 't Gooi	NL11_DOW_5000-EAG-8	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,26	0,20			2027	0,36	0,20	
Noordzeekanaal/IJ/Amsterdamrijnkanaalboezem, afstromend naar boezem - oost	NL11_DOW_6000-EAG-10	M1b	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00	
Noordzeekanaal/IJ/Amsterdamrijnkanaalboezem, afstromend naar boezem - west	NL11_DOW_6000-EAG-9	M30	Overige waterflora-kwaliteit	0,26	0,17			2027	0,38	0,17	
Sportpark Tuindorp Oostzaan, Sportpark Tuindorp Oostzaan	NL11_DOW_6040-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,18			2027	0,22	0,18	

Krasseurstraat, Krasseurstraat	NL11_DOW_6050-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,32			2027	0,40	0,32	
W.H. Vliegenbos, W.H. Vliegenbos	NL11_DOW_6060-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,08	0,04			2027	0,13	0,04	
Polder Bernard, Polder Polder Bernard	NL11_DOW_6080-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,14	0,14			2027	0,14	0,14	
Noorder IJ Polder, Noorder IJ Polder	NL11_DOW_6110-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,07			2027	0,24	0,15	
Watergraafsmeer, zuid	NL11_DOW_6400-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,15	0,11			2027	0,21	0,11	
Watergraafsmeer, noord	NL11_DOW_6400-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,21			2027	0,27	0,21	
Gemeenschapspolder West (Tuincomplex Linnaeus), Gemeenschapspolder West (Tuincomplex Linnaeus)	NL11_DOW_6420-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,19			2027	0,23	0,19	
Aetsveldse Polder west, bemalen	NL11_DOW_6450-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,40			2027	0,61	0,47	
Aetsveldse Polder west (Driemond), Driemond	NL11_DOW_6490-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,25	0,22			2027	0,31	0,22	
Over-Diemen, elektriciteitscentrale	NL11_DOW_6500-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,31			2027	0,38	0,31	
Bloemendalerpolder en Gemeenschapspolder Oost, bemalen	NL11_DOW_6530-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,46	0,41			2027	0,58	0,38	
Bloemendalerpolder en Gemeenschapspolder Oost, langs de Vecht	NL11_DOW_6530-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,51	0,51			2027	0,51	0,41	
Aetsveldse Polder Oost, bemalen	NL11_DOW_6540-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,58	0,58			2027	0,62	0,50	
Aetsveldse Polder Oost, blokbemaling	NL11_DOW_6540-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,65	0,65			2027	0,66	0,59	
Aetsveldse Polder Oost, stedelijk Weesp	NL11_DOW_6540-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,28			2027	0,44	0,28	
Rijnkade, Rijnkade	NL11_DOW_6590-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,22			2027	0,22	0,18	
IJmeer, Markermeer, Gooimeer en Eemmeer, IJmeer, Bovenmaat	NL11_DOW_7000-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,15	0,13			2027	0,18	0,13	
De Gooise Zomerkade, De Gooise Zomerkade	NL11_DOW_7010-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,44	0,44			2027	0,53	0,38	
De Gooise Zomerkade, Blaricummer Meent	NL11_DOW_7010-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,50	0,50			2027	0,50	0,42	
Huizen (oost), Bijvanck en Vierde Kwadrant	NL11_DOW_7020-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,60	0,58			2027	0,62	0,58	
Buitendijksgebied Naarden en Muiderberg, Buitendijksgebied Naarden en Muiderberg	NL11_DOW_7030-EAG-1	M25	Overige waterflora-kwaliteit	0,34	0,32			2027	0,38	0,32	
Eiland Zeeburg, Eiland Zeeburg	NL11_DOW_7040-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,37			2027	0,37	0,25	
Haveneiland, Haveneiland	NL11_DOW_7050-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,20			2027	0,24	0,20	
Steigereiland, Steigereiland	NL11_DOW_7060-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,20			2027	0,29	0,20	
Huizen (west), Kwelvijvers	NL11_DOW_7100-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,53	0,51			2027	0,57	0,51	
Huizen (west), Huizermaat	NL11_DOW_7100-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,40			2027	0,52	0,40	
Rijnlands Boezem, boezemland	NL11_DOW_8000-EAG-1	M6a	Overige waterflora-kwaliteit	0,55	0,53			2027	0,57	0,53	
De Lange Bretten, natuurgebied	NL11_DOW_8010-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,17			2027	0,29	0,19	
De Lange Bretten, polder	NL11_DOW_8010-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,45			2027	0,45	0,31	
Overbraker Binnenpolder, volkstuinen	NL11_DOW_8020-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,13	0,09			2027	0,19	0,08	
Overbraker Binnenpolder, noord-oost	NL11_DOW_8020-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,18	0,16			2027	0,21	0,16	
Osdorperbinnenpolder, veenweide	NL11_DOW_8030-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,23	0,21			2027	0,27	0,20	
Osdorperbinnenpolder, Geuzenveld	NL11_DOW_8030-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,22	0,18			2027	0,30	0,17	
Osdorperbinnenpolder, De Kluut 2	NL11_DOW_8030-EAG-3	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,16	0,16			2027	0,16	0,15	
Osdorperbinnenpolder, VTP Tigeno en Eendracht	NL11_DOW_8030-EAG-4	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,11			2027	0,23	0,17	
Osdorperbinnenpolder, polder	NL11_DOW_8030-EAG-5	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,19	0,19			2027	0,23	0,16	
Osdorperbinnenpolder, Tom Schreurweg	NL11_DOW_8030-EAG-6	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,31	0,20			2027	0,34	0,29	
Osdorperbovenpolder, Osdorperbovenpolder	NL11_DOW_8040-EAG-1	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,21	0,21			2027	0,25	0,16	
Osdorperbovenpolder, Bovensloot	NL11_DOW_8040-EAG-2	M8	Overige waterflora-kwaliteit	0,37	0,37			2027	0,37	0,27	
Lutkemeerpolder, Bisschopsmuts	NL11_DOW_8050-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,24	0,24			2027	0,26	0,19	

Lutkemeerpolder, polder	NL11_DOW_8050-EAG-2	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,30	0,18			2027	0,41	0,23
Lutkemeerpolder, natuurgebied	NL11_DOW_8050-EAG-3	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,32	0,29			2027	0,36	0,29
Middelveldse Akerpolder, polder	NL11_DOW_8060-EAG-1	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,35	0,35			2027	0,43	0,27
Sloterbinnen en Middelveldsepolder, Gecombineerde Polders	NL11_DOW_8070-EAG-2	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,38	0,22			2027	0,54	0,28
Sloterbinnen en Middelveldsepolder, SPP Ookmeer	NL11_DOW_8070-EAG-3	M3	Overige waterflora-kwaliteit	0,28	0,25			2027	0,32	0,25
Riekerpolder, Wielerbaan	NL11_DOW_8080-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,42	0,42			2027	0,42	0,34
Riekerpolder, polder	NL11_DOW_8080-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,26	0,26			2027	0,35	0,21
Nieuw-Sloten, Nieuw-Sloten	NL11_DOW_8090-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,52	0,52			2027	0,52	0,29
Nieuw-Sloten, Plesmanstrook	NL11_DOW_8090-EAG-2	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,33	0,33			2027	0,34	0,28
Begraafplaats Vredenhof	NL11_DOW_8110-EAG-1	M1a	Overige waterflora-kwaliteit	0,03	0,01			2027	0,06	0,01
Buiksloterdijk, Buiksloterdijk	NL11_DOW_9010-EAG-1	M10	Overige waterflora-kwaliteit	0,45	0,43			2027	0,48	0,43
Florapark (noord), Florapark (noord)	NL11_DOW_9020-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,02	0,00			2027	0,05	0,00
Florapark (zuid), Florapark (zuid)	NL11_DOW_9030-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,25	0,23			2027	0,28	0,23
Buiksloterweg, Buiksloterweg	NL11_DOW_9040-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,49	0,47			2027	0,52	0,47
Wiel Onderwal, Wiel Onderwal	NL11_DOW_9801-EAG-1	M11	Overige waterflora-kwaliteit	0,27	0,18			2027	0,30	0,25

WBP 2022-2027

Gezond water

Ligging Ecologische Analysegebieden overig water, provincie Noord-Holland

Verklaring

Ecologische analysegebieden overig water (code na NL11_DOW_)

1010-EAG-1, 1020-EAG-1, 1030-EAG-1, 1050-EAG-1, 1060-EAG-1, 2010-EAG-1, 2010-EAG-2, 2020-EAG-1, 2030-EAG-1, 2040-EAG-1, 2050-EAG-1, 2100-EAG-1, 2110-EAG-1, 2110-EAG-2, 2110-EAG-3, 2110-EAG-4, 2110-EAG-5, 2110-EAG-6, 2120-EAG-2, 2120-EAG-3, 2130-EAG-2, 2130-EAG-3, 2140-EAG-1, 2140-EAG-2, 2140-EAG-3, 2140-EAG-4, 2140-EAG-5, 2140-EAG-6, 2150-EAG-2, 2150-EAG-3, 2160-EAG-1, 2200-EAG-1, 2210-EAG-1, 2220-EAG-2, 2220-EAG-3, 2220-EAG-4, 2240-EAG-1, 2250-EAG-2, 2250-EAG-3, 2250-EAG-4, 2250-EAG-5, 2250-EAG-6, 2250-EAG-7, 2270-EAG-1, 2280-EAG-1, 2290-EAG-1, 2300-EAG-1, 2310-EAG-1, 2310-EAG-2, 2350-EAG-1, 2370-EAG-1, 2400-EAG-6, 3020-EAG-1, 3020-EAG-2, 3040-EAG-1, 3050-EAG-1, 3050-EAG-2, 3100-EAG-10, 3110-EAG-1, 3110-EAG-2, 3110-EAG-3, 3110-EAG-4, 3110-EAG-5, 3200-EAG-2, 3201-EAG-3, 3210-EAG-1, 3210-EAG-2, 3210-EAG-3, 3220-EAG-1, 3220-EAG-2, 3220-EAG-3, 3220-EAG-4, 3220-EAG-5, 3220-EAG-6, 3230-EAG-4, 3240-EAG-1, 3260-EAG-1, 3300-EAG-17, 3300-EAG-18, 3310-EAG-1, 3320-EAG-3, 3340-EAG-1, 3340-EAG-2, 3340-EAG-3, 3340-EAG-4, 4000-EAG-2, 4100-EAG-1, 4100-EAG-2, 4110-EAG-1, 4110-EAG-2, 4120-EAG-1, 4120-EAG-2, 4130-EAG-1, 4140-EAG-1, 4140-EAG-3, 4140-EAG-4, 4140-EAG-5, 4200-EAG-1, 4200-EAG-2, 4200-EAG-3, 4210-EAG-4, 4210-EAG-6, 4230-EAG-1, 4240-EAG-1, 4250-EAG-1, 5000-EAG-2, 5000-EAG-4, 5000-EAG-5, 5000-EAG-6, 5000-EAG-7, 5000-EAG-8, 6000-EAG-10, 6000-EAG-9, 6040-EAG-1, 6050-EAG-1, 6060-EAG-1, 6080-EAG-1, 6110-EAG-1, 6400-EAG-1, 6400-EAG-2, 6420-EAG-1, 6450-EAG-1, 6490-EAG-1, 6500-EAG-1, 6530-EAG-1, 6530-EAG-2, 6540-EAG-1, 6540-EAG-2, 6540-EAG-3, 6590-EAG-1, 7000-EAG-1, 7010-EAG-1, 7020-EAG-1, 7030-EAG-1, 7040-EAG-1, 7050-EAG-1, 7060-EAG-1, 7100-EAG-1, 7100-EAG-2, 8000-EAG-1, 8010-EAG-1, 8010-EAG-2, 8020-EAG-1, 8020-EAG-2, 8030-EAG-1, 8030-EAG-2, 8030-EAG-3, 8030-EAG-4, 8030-EAG-5, 8030-EAG-6, 8040-EAG-1, 8040-EAG-2, 8050-EAG-1, 8050-EAG-2, 8050-EAG-3, 8060-EAG-1, 8070-EAG-2, 8070-EAG-3, 8080-EAG-1, 8080-EAG-2, 8090-EAG-1, 8090-EAG-2, 8110-EAG-1, 9010-EAG-1, 9020-EAG-1, 9030-EAG-1, 9040-EAG-1, 9801-EAG-1

Ecologische analysegebieden met daarin KRW-waterlichamen

Grens AGV gebied

Grens provincie Noord-Holland

Cartograaf:	Datum eerste versie:	Opdrachtgever:	Opdrachtnr:		Controleur:	Status kaart:
WM	28-05-2021	-	-		-	N.v.t.
Laatste wijziging:	**Datum laatste versie:**	**Projecteider:**	**Formaat:**	**Schaal:**	**Kaartnummer:**	**Bladnr:**
-	-	-	A0	1:42.500	**IB20210045**	-

Waterbeheerprogramma 2022 - 2027

waterschap amstel gooi en vecht

Bezoekadres:
Korte Ouderkerkerdijk 7
1096 AC Amsterdam
Tel. 0900-3394

Copyright: 2021 Waternet, Amsterdam

0 1 2 3 4 km

WBP 2022 - 2027

Gezond water

Overzicht watertypen - overig water

Verklaring

Ecologische Analysegebieden overig water watertype

- M1a Zoete gebufferde sloten
- M1b Niet-zoete gebufferde sloten
- M3 Gebufferde (regionale) kanalen
- M6a Grote ondiepe kanalen zonder scheepvaart
- M8 Gebufferde laagveensloten
- M10 Laagveen vaarten en kanalen
- M11 Kleine ondiepe gebufferde plassen
- M20 Matig grote diepe gebufferde meren
- M25 Ondiepe laagveenplassen
- M30 Zwak brakke wateren

Datum kaart:	Formaat:	Schaal:	Kaartnummer:	Bladnr:	Status kaart:
31-05-2021	A3	1:135.000	**IB20210047**	-	CONCEPT

Waterbeheerprogramma 2022 - 2027

waterschap amstel gooi en vecht

Bezoekadres:
Korte Ouderkerkerdijk 7
1096 AC Amsterdam
Tel. 0900-9394

Copyright: 2021 Waternet, Amsterdam

0 1 2 3 4 km

N

Uitgangssituatie 2013 overige wateren
Gezond water - Kaart 3h
WBP 2022-2027

EKR
- 0,8 - 1
- 0,6 - 0,8
- 0,4 - 0,6
- 0,2 - 0,4
- 0 - 0,2

0 1 2 3 4 km

Toestand 2019 overige wateren
Gezond water - Kaart 3i
WBP 2022-2027

EKR
- 0,8 - 1
- 0,6 - 0,8
- 0,4 - 0,6
- 0,2 - 0,4
- 0 - 0,2

Oordeel 2019 overige wateren
Gezond water - Kaart 3j
WBP 2022-2027

Oordeel
- goed
- matig
- ontoereikend
- slecht

0 1 2 3 4 km

IB202 10023_3hijkl

Korte termijndoel overige wateren
Gezond water - Kaart 3k
WBP 2022-2027

EKR
- 0,6 - 0,8
- 0,4 - 0,6
- 0,2 - 0,4
- 0,0 - 0,2

Lange termijn potentie overige wateren
Gezond water - Kaart 3l
WBP 2022-2027

EKR
- 0,6 - 0,8
- 0,4 - 0,6
- 0,2 - 0,4
- 0,0 - 0,2

waterschap
amstel gooi en vecht

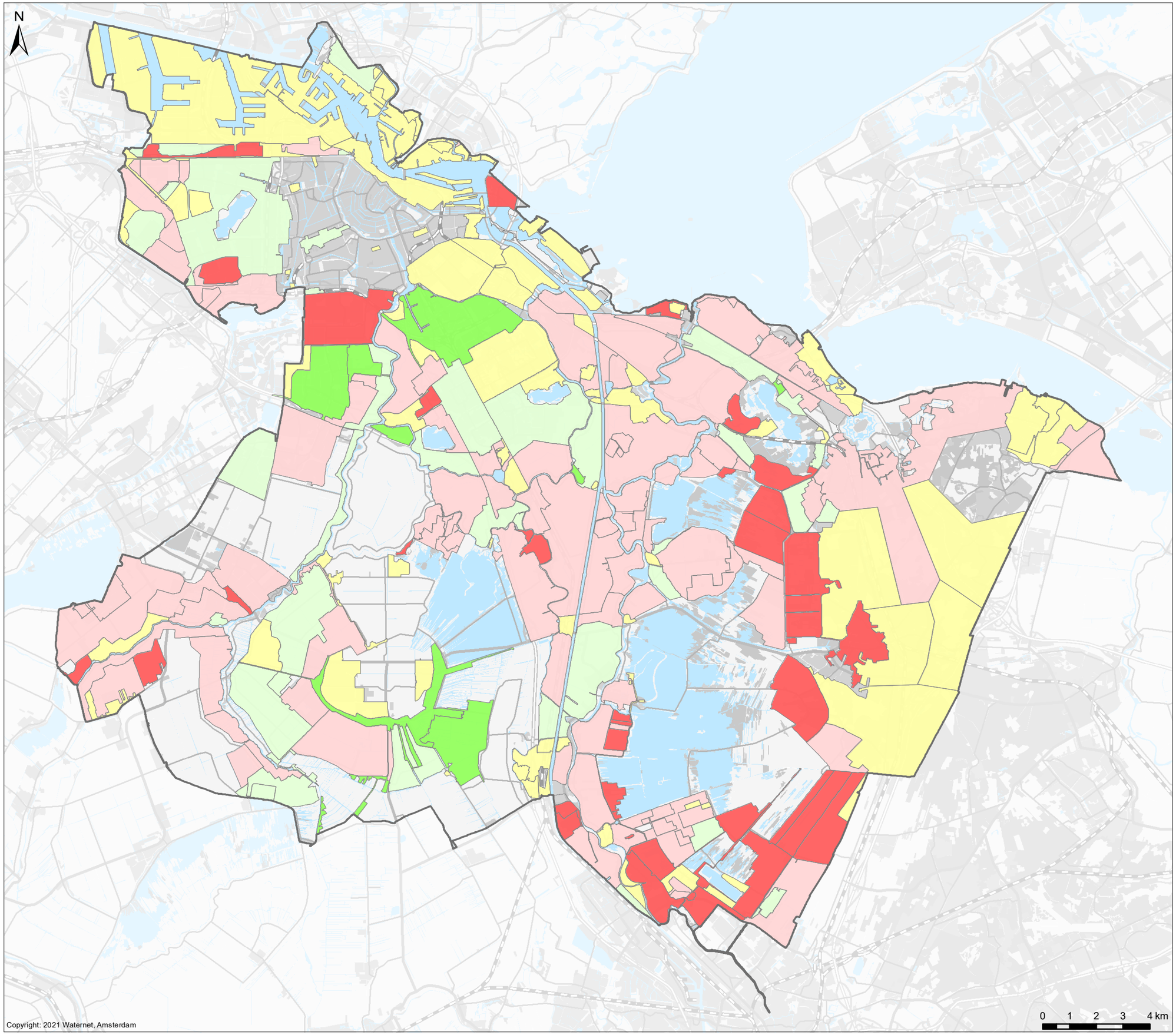

Copyright: 2021 Waternet, Amsterdam

WBP 2022 - 2027

Gezond water

Verschil tussen uitgangssituatie en huidige toestand - overig water

Verklaring

Ecologische Analysegebieden - overig water verschil

- < -0,1
- -0,1 - 0
- 0
- 0 - 0,1
- > 0,1

Datum kaart:	Formaat:	Schaal:	Kaartnummer:	Bladnr:	Status kaart:
31-05-2021	A3	1:135.000	IB20210048	-	CONCEPT

Waterbeheerprogramma 2022 - 2027

waterschap amstel gooi en vecht

Bezoekadres:
Korte Ouderkerkerdijk 7
1096 AC Amsterdam
Tel. 0900-9394

Overeenkomst inzake
Ecologische doelen overige wateren provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland

DE ONDERGETEKENDEN:

1. Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw J. Baljeu, gedeputeerde, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Gedeputeerde Staten van 8 oktober 2019;
2. Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer C. J. Loggen, gedeputeerde, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Gedeputeerde Staten van 8 oktober 2019;
3. Hoogheemraadschap van Rijnland, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer W. von Faber, hoogheemraad, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Dijkgraaf en Hoogheemraden van 15 oktober 2019;
4. Waterschap Amstel Gooi en Vecht, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer drs. S.E. Mager, lid dagelijks bestuur, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van het dagelijks bestuur van Waterschap Amstel Gooi en Vecht van 1 oktober 2019;
5. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer L. de Groot, hoogheemraad, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Dijkgraaf en Hoogheemraden van 1 oktober 2019;
6. Hoogheemraadschap van Delfland, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer drs. ing. M. W. Belt, hoogheemraad, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Dijkgraaf en Hoogheemraden van 29 oktober 2019;
7. Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw A.M. van Zoelen, hoogheemraad, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Dijkgraaf en Hoogheemraden van 30 juli 2019;
8. Waterschap Hollandse Delta, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer J.L. van Driel, heemraad, daartoe gemachtigd ingevolge het besluit van Dijkgraaf en Heemraden van 10 september 2019;

hierna de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland samen te noemen: de provincies, of ieder afzonderlijk: de provincie

hierna de hoogheemraadschappen en waterschappen samen te noemen: de waterschappen, of ieder afzonderlijk: het waterschap

hierna alle ondergetekenden gezamenlijk te noemen: de partijen, of ieder afzonderlijk: de partij.

OVERWEGENDE:

- dat in het beheergebied van de waterschappen voor het oppervlaktewater buiten de door de provincies op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW) aangewezen waterlichamen nog geen ecologische doelen zijn bepaald en vastgesteld;
- dat het oppervlak van dit zogeheten overig water in totaal grofweg even groot is als het oppervlak van de KRW-waterlichamen;

- dat de KRW zowel op de KRW-waterlichamen als het overig water, dus op al het water, van toepassing is, hetgeen onder meer betekent dat ook in het overig water minimaal geen achteruitgang van de waterkwaliteit mag plaatsvinden;
- dat partijen tevens herstel van biodiversiteit willen bevorderen, voor zover dat binnen hun taken en mogelijkheden ligt;
- dat daarmee de ecologische kwaliteit van het overig water van grote betekenis is, zowel vanwege de waterkwaliteit in het overig water zelf, als vanwege de invloed van deze wateren op de kwaliteit in KRW-waterlichamen;
- dat waterschappen vastgestelde ecologische doelen voor het overig water kunnen toepassen bij hun vergunningen- en handhavingsbeleid;
- dat partijen het maken van afspraken over het bepalen en vaststellen van ecologische doelen voor het overig water daarom belangrijk vinden, in het bijzonder voor die gebieden die al bijzondere ecologische waarden bezitten of goede ecologische potenties hebben, en/of vallen onder de in de KRW benoemde categorie beschermde gebieden;
- dat in de waterplannen van de provincies en de Adviesnota Schoon Water 2016-2021 van het deelstroomgebied Rijn-West is opgenomen dat de provincies samen met de waterschappen in deze planperiode voor het gebied van Rijn-West afspraken maken over het afleiden en vaststellen van ecologische doelen voor de overige wateren;
- dat voor de chemische doelen de normen voor chemische stoffen worden gehanteerd uit het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 (BKMW) en dat deze chemische doelen derhalve niet in deze overeenkomst (behoeven te) worden betrokken;
- dat de, landelijke, Stuurgroep Water in 2013 de Handleiding doelafleiding overige wateren (Evers *et al.*, 2013, STOWA 2013-20) heeft vastgesteld als instrument waarmee waterbeheerders ecologische doelen 'in KRW-taal' kunnen afleiden;
- dat de partijen derhalve afspraken willen maken om deze Handreiking toe te passen bij het afleiden van ecologische doelen;

SPREKEN HET VOLGENDE AF:

Artikel 1: Definities

a. Overig water: al het oppervlaktewater buiten de overeenkomstig de Kaderrichtlijn water aangewezen oppervlaktewaterlichamen.
b. Handleiding: de Handleiding doelafleiding overige wateren (Evers *et al.*, 2013, STOWA 2013-20), zoals in 2013 vastgesteld door de landelijke Stuurgroep Water.

Artikel 2: Toepassingsgebied; juridisch karakter overeenkomst;

1. Deze overeenkomst is van toepassing op het overig water in de beheergebieden van de waterschappen voor zover dat in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland is gelegen.
2. Partijen leggen in deze overeenkomst hun bestuurlijke inspanningen als bedoeld in artikel 3 vast, zonder daarmee juridisch afdwingbare verplichtingen te scheppen.

Artikel 3: Doel van de overeenkomst

1. Het doel van deze overeenkomst is het vastleggen van inhoudelijke en procedurele afspraken over het afleiden en vaststellen van ecologische doelen voor alle overige wateren, zowel in het landelijke als het stedelijke gebied.

2. De waterschappen werken de in lid 1 genoemde afspraken elk voor zich uit in een plan van aanpak dat voor het einde van 2019 aan de betreffende provincie(s) wordt toegezonden waarbinnen hun beheergebied is gelegen. Dit plan bevat de context, de uitgangspunten en keuzes, een beschrijving van het (gebieds-)proces en de planning voor de doelafleiding zoals bedoeld in het eerste lid.
3. Als de provincie(s) het plan van aanpak niet in overeenstemming acht(en) met deze overeenkomst, vindt hierover overleg plaats tussen de betreffende provincie(s) en het waterschap.
4. Partijen spannen zich in, ieder binnen zijn of haar taken en mogelijkheden, om de op basis van deze overeenkomst vast te stellen ecologische doelen te realiseren; er worden derhalve geen resultaatsverplichtingen overeengekomen.
5. Met het oog op de in lid 4 bedoelde realisatie betrekken partijen de vastgestelde doelen bij hun beleid en de uitwerking van dat beleid in maatregelen en programma's. Het waterschap informeert de betreffende provincie(s) daarover, en andersom.

Artikel 4: Afleiding ecologische doelen overig water

1. De ecologische doelen worden afgeleid door de waterschappen, waarbij de methode wordt gehanteerd zoals opgenomen in de Handleiding. Met dien verstande:
    a. dat in ieder geval een GEP (goed ecologisch potentieel) wordt bepaald door voor minimaal één van de vier in de KRW onderscheiden biologische kwaliteitselementen[1] een EKR-doelscore[2] te bepalen;
    b. dat facultatief, naar keuze van het waterschap, tevens een tussendoel wordt bepaald, dat wil zeggen een doel dat binnen een beperktere tijdshorizon dan voor het GEP wordt nagestreefd;
    c. dat partijen mede op grond van genoemde Handleiding[3] het belang zien om tevens doelen te bepalen voor één of meer in de KRW onderscheiden fysisch-chemische kwaliteitselementen[4], met name voor nutriënten (totaal fosfor en totaal stikstof), maar dat de beslissing om al dan niet doelwaarden voor deze elementen af te leiden aan elk van de waterschappen wordt overgelaten.
    d. dat het waterschap de in dit lid genoemde keuzes, of het proces om tot deze keuzes te komen, toelicht in het in artikel 3 lid 2 genoemde plan van aanpak.
2. Bij het bepalen van de ecologische doelen kan door het waterschap een geografische clustering worden gemaakt zodat grotere logische eenheden van overige wateren ontstaan, bijvoorbeeld op basis van het onderscheid tussen verschillende watertypen. Er wordt bij de indeling zoveel mogelijk rekening gehouden met de dossiers zoals bedoeld in artikel 6 lid 5. Het waterschap licht de betreffende keuzes voor de clustering, of het proces om tot deze keuzes te komen, toe in het in artikel 3 lid 2 genoemde plan van aanpak.

Artikel 5: Bepalen van de huidige ecologische toestand

---

[1] Deze vier biologische kwaliteitselementen zijn: vis, macrofauna, waterplanten en algen.
[2] Ecologische Kwaliteit Ratio, een getal tussen 0 en 1 waarmee de toestand of de gewenste toestand (het ecologische doel) van vis, macrofauna, waterplanten of algen wordt uitgedrukt. Voor de bepaling van de EKR-score wordt de systematiek ('maatlat') gehanteerd die ook geldt voor KRW-waterlichamen.
[3] Zie blz. 7 van deze Handleiding.
[4] De fysisch-chemische kwaliteitselementen zijn: temperatuur, doorzicht, zuurgraad, zoutgehalte, zuurstofhuishouding, totaal fosfor, totaal stikstof.

1. De huidige ecologische toestand bestaat uit zo recent mogelijk gemeten waarden van de door het waterschap gekozen, in artikel 4 lid 1 bedoelde, biologische en fysisch-chemische kwaliteitselementen. Voor biologische kwaliteitselementen betreft dit EKR-waarden.
2. De metingen zoals bedoeld in lid 1 geschieden zoveel mogelijk volgens de in het kader van de KRW voor de waterlichamen vastgestelde protocollen.
3. Bij het bepalen van de huidige ecologische toestand wordt dezelfde indeling van het overig water gehanteerd als voor het bepalen van de doelen, conform artikel 4 lid 2.

Artikel 6.: Taken en rollen in het proces van afleiding en vaststelling van ecologische doelen voor overige wateren

1. Het waterschap legt de afgeleide ecologische doelen voor overige wateren als bedoeld in artikel 4 lid 1 voor als voorstel aan de betreffende provincie. De doelen zijn vastgesteld zodra de betreffende provincie ermee heeft ingestemd. Deze instemming wordt door de provincie schriftelijk bevestigd.
2. Bij het voorstel als bedoeld in het vorige lid geeft het waterschap aan wat de huidige ecologische toestand is, zoals bedoeld in artikel 5.
3. Daarnaast wordt in het voorstel inzicht geboden in
   a. de realisatiestrategie voor het bereiken van de doelen,
   b. voor zover bekend, de maatregelen die het waterschap voor het bereiken van de doelen voornemens is te nemen of van de provincie(s) en andere partijen gevraagd worden.
   c. het meetnet, het meetsysteem en de frequentie waarmee het doelbereik (de toestand) wordt gemonitord.
4. De waterschappen zijn initiatiefnemer en trekker van de gebiedsprocessen voor zover deze worden georganiseerd in het kader van het afleiden van ecologische doelen voor overig water. Als de betreffende provincie(s) in een bepaald gebied voor een ander doel ook een gebiedsproces voer(t)(en), kan het waterschap de provincie(s) verzoeken daarbij ook de afleiding van ecologische doelen voor overig water te betrekken. Het waterschap licht de aanpak van de gebiedsprocessen, indien van toepassing, toe in het in artikel 3 lid 2 bedoelde plan van aanpak.
5. De provincies zijn kaderstellend voor een aantal dossiers waarin zij een (wettelijke) taak hebben, zoals N2000- en NNN-gebieden, gebieden waar bodemdaling relevant is, grondwaterbeschermingsgebieden en zwemwateren. Voor zover deze dossiers relevant zijn in het kader van de ecologische doelafleiding overig water, levert de betreffende provincie of leveren de betreffende provincies een inbreng in het proces van doelafleiding, hetzij voor of tijdens de in lid 4 bedoelde gebiedsprocessen, hetzij anderszins.

Artikel 7: Planning vaststelling ecologische doelen overige wateren

1. De ecologische doelen voor overige wateren zijn uiterlijk 1 juli 2021 bepaald en 31 december 2021 vastgesteld. De huidige ecologische toestand van overig water is uiterlijk 1 juli 2021 bepaald.
2. Voor het hoogheemraadschap van Rijnland geldt dat de provincie voor een deel van de overige wateren, waarvoor voor 2021 nog geen gebiedsprocessen zijn doorlopen en nog geen GEP is bepaald, tijdelijk de huidige ecologische toestand – dan wel een hoger, op een deskundigenoordeel gebaseerd, ecologisch doel - als voorlopig doel zal vastleggen. Voorwaarde hierbij is dat het doel (GEP) uiterlijk in 2027 kan worden vastgesteld.
3. De provincies leggen de doelen en de huidige ecologische toestand vast in een doeltabel, eventueel gekoppeld aan een digitale kaart.

4. De ecologische doelen voor overige wateren worden tegelijk met de doelen voor de KRW-waterlichamen eens per zes jaar opnieuw afgeleid en vastgesteld, ervan uitgaande dat de plancyclus KRW ook na 2027 zal worden voortgezet. Ook de huidige ecologische toestand wordt eens per zes jaar bepaald, passend in de plancyclus KRW. Een waterschap kan zelf kiezen voor een hogere frequentie van afleiden van ecologische doelen en bepalen van de huidige ecologische toestand.

Artikel 8: Wijziging van de afspraken.

1. Elke partij kan de andere partijen schriftelijk verzoeken de overeenkomst te wijzigen. De partij die om een wijziging verzoekt, treedt daarover in overleg met de andere partijen.
2. Wijzigingen worden alleen doorgevoerd als alle partijen daarmee instemmen. Een wijziging van de overeenkomst wordt als bijlage aan de overeenkomst gehecht.

Artikel 9: Looptijd

De overeenkomst treedt op 1 oktober 2019 in werking en geldt zolang de KRW van toepassing is.

Artikel 10: Communicatie.

1. De communicatie over deze overeenkomst geschiedt in onderling overleg tussen de partijen. Zo nodig wordt daarvoor een protocol met afspraken opgesteld.

Artikel 11: Bijlage

1. Bij deze overeenkomst behoort de volgende bijlage:
   a. Format van de in artikel 7 lid 3 bedoelde tabel.
2. De in lid 1 genoemde bijlage vormt een integraal onderdeel van deze overeenkomst. In geval van tegenstrijdigheden tussen het bepaalde in de artikelen van deze overeenkomst en de bijlage geldt het bepaalde in de artikelen.

Ondertekening

Den Haag, 12 december 2019
Namens Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland,

mevrouw J. Baljeu

Haarlem, 4 december 2019
Namens Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland,

de heer C. J. Loggen

Leiden, 4 december 2019
Namens het Hoogheemraadschap van Rijnland,

de heer W. von Faber

Amsterdam, 4 december 2019
Namens het Waterschap Amstel Gooi en Vecht,

de heer drs. S.E. Mager

Den Haag, 12 december 2019
Namens het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden,

de heer L. de Groot

Den Haag, 12 december 2019
Namens het Hoogheemraadschap van Delfland,

de heer drs. ing. M. W. Belt

Den Haag, 12 december 2019
Namens het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard,

mevrouw A.M. van Zoelen

Den Haag, 12 december 2019
Namens het Waterschap Hollandse Delta,

de heer J.L. van Driel.

Bijlage 1: Format doeltabel

Naam waterschap									
Naam overig water	**Code overig water**	**Water-type**	**Biologisch kwaliteitselement**	**GEP**	**Huidige toestand (EKR-score)**	**(facultatief) doelen voor fysisch-chemische kwaliteitselementen**	**(facultatief) tussen doel**	**Streefdatum doelbereik**	**opmerking**
De naam die gebruikt wordt voor het betreffende overige water	bv. NL13_DOW_06 *	KRW-watertype (Gebied-soort).	Het biologisch kwaliteitselement (of de biologische kwaliteitselementen) waarvoor een doel is afgeleid.	GEP-EKR-score voor het gekozen biologisch kwaliteitselement (of de biologische kwaliteits-elementen)	Huidige EKR-score van het biologische kwaliteitselement waarvoor een doel is afgeleid	Ter keuze van het waterschap kunnen doelen voor de fysisch-chemische kwaliteitselementen worden bepaald.	Ter keuze van het waterschap kan een tussendoel worden bepaald		

* *Deze code wordt als volgt opgebouwd: NLcode staan voor waterschappen, dat zijn: Rijnland=NL13, HDSR=NL14, AGV=NL11, Delfland=NL15, HHSK=NL39, WSHD=NL19. Voor deelgebieden kan een extra code worden toegevoegd. Bijvoorbeeld: NL13_DOW_06. Als er door het waterschap al een eigen codering is gekozen voor de overige wateren, wordt deze eigen code achter het deel 'NL13_DOW_' (bv.) geplakt.*

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
A.N.M. Stavenuiter
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143190
STAVENUITERA@Noord-Holland.nl

Verzenddatum
27 OKT. 2021

Kenmerk
1694412/1694457

Uw kenmerk

Betreft: vaststelling ecologische doelen overig water

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het feit dat wij op 26 oktober jl. hebben ingestemd met de door het hoogheemraadschap van Rijnland en het waterschap Amstel Gooi en Vecht voorgestelde ecologische doelen voor het zogeheten overig water. Daarmee zijn deze doelen overig water vastgesteld.

Conform afspraken in overeenkomst met o.a. AGV en Rijnland

Voor oppervlaktewaterlichamen die in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn begrensd en in beheer zijn van waterschappen gelden ecologische doelen, die door de provincies worden vastgesteld. KRW-waterlichamen betreffen de grotere wateren, volgens de criteria van de KRW.

Het is niet verplicht om daarnaast ook voor het overige water, dus het oppervlaktewater buiten de officiële KRW-waterlichamen (bijvoorbeeld poldersloten en water in stedelijk gebied), ecologische doelen te bepalen. Echter, conform het beleid zoals dat is vastgelegd in de provinciale Watervisie is de provincie in 2019 een overeenkomst[1] aangegaan met onder andere de provincie Zuid-Holland en de waterschappen AGV en Rijnland (zie bijlage), op grond waarvan door deze waterschappen inmiddels ook ecologische doelen zijn afgeleid voor het overige water. Per brief (zie bijlagen) hebben de waterschappen het proces en het resultaat van de doelbepaling toegelicht. Tevens wordt hierin ingegaan op de huidige toestand van het water.

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier was geen partij bij de genoemde overeenkomst. Dit waterschap heeft er met instemming van de provincie voor gekozen om voor het overig water dezelfde doelen aan te houden als voor de naastgelegen KRW-waterlichamen.

[1] overeenkomst 'Ecologische doelen overige wateren provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland' (GS-besluit 8 oktober 2019, zaaknummer 1256364)

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Inspanningsverplichting

Voor het halen van de ecologische doelen overig water geldt 'slechts' een inspanningsverplichting. Binnen de KRW geldt namelijk alleen voor de doelen van de begrensde KRW-waterlichamen een resultaatverplichting. Het verbeteren van de waterkwaliteit in het overig water kan overigens ook in de KRW-waterlichamen een positief effect hebben.

Toelichting ecologische doelen

- De waterschappen hebben conform de overeenkomst voor ál het overig water in hun beheergebied ecologische doelen afgeleid. Het overig water betreft vooral kleinere wateren, maar bij elkaar opgeteld gaat het toch om een aanzienlijke oppervlakte[2].

- Naast de doelen is ook de huidige ecologische toestand van het overig water bepaald. Daardoor is het 'doelgat' inzichtelijk, dus de afstand tussen de huidige kwaliteit en de (hogere) doelen oftewel de nog te realiseren kwaliteit. De huidige waterkwaliteit is veelal allesbehalve goed en de waterkwaliteit gaat niet zelden zelfs achteruit.

- De afgeleide ecologische doelen zijn weliswaar 'KRW-like' maar minder in aantal dan de doelen die voor KRW-waterlichamen gelden. Het is allemaal wat eenvoudiger. Zoals vastgelegd in de overeenkomst was het aan de waterschappen om voor overig water een of meer van de KRW-parameters te kiezen. Rijnland en AGV achtten beide de KRW-parameter 'overige waterflora' het meest geschikt om de ecologische doelen voor het overig water voor te bepalen. Waterplanten zijn een essentieel onderdeel van, en randvoorwaarde voor watergebonden leven als kleine waterdiertjes en vissen. Rijnland heeft naast 'overige waterflora' voor enkele wateren ook 'algen' (fytoplankton) als parameter gekozen.

- De doelafleiding heeft plaatsgevonden op basis van expertinschattingen in combinatie met het gebruik van de zogeheten KRW-verkenner (een geautomatiseerd model). Concreet is aan elk overig water een getal toegekend, dat voor de parameter 'overige waterflora' het doel is. Idem voor een beperkt aantal wateren in Rijnland een getal voor de parameter algen. Het getal is een zogeheten 'EKR-score' (ecologische kwaliteitsratio). De EKR wordt ook voor KRW-waterlichamen als maat gebruikt. Het is altijd een getal tussen 0 en 1; hoe hoger het getal hoe hoger het ecologisch doel (of hoe beter de ecologische toestand). Voor niet-natuurlijke wateren (en dat zijn verreweg de meeste wateren in Noord-Holland) geldt dat de EKR-score ten hoogste 0,6 is.

---

[2] Het door Rijkswaterstaat beheerde oppervlaktewater is (nagenoeg) volledig als KRW-waterlichaam begrensd. Dit geldt niet voor de 'regionale wateren', die door waterschappen worden beheerd. Het Noord-Hollandse regionale water heeft een oppervlakte van 255 km². Hiervan is 136 km² (53,3%) KRW-waterlichaam. 119 km² (46,7%) is overig water². Bron: Nulmeting Watervisie 2021 (PNH, 2017).

- Het is niet doenlijk om voor het water in iedere afzonderlijke sloot doelen te bepalen. Niet alleen de keuze van de parameters ook de indeling (clustering) van het overig water in eenheden was aan de waterschappen om te bepalen. De beide waterschappen hebben daarbij verschillende keuzes gemaakt. Rijnland heeft een zestal clusters onderscheiden op basis van met name het bodemtype: de ondiepe (1) en diepe kleipolders (2), het veengebied (3), de zandgronden achter de duinen (4), water in stedelijk gebied (5) en de kleine meren en plassen (6). AGV daarentegen hanteert zogenaamde Ecologische Analysegebieden (EAG's). Dat zijn delen van aan- en afvoergebieden met zo homogeen mogelijke randvoorwaarden voor de ecologie: bodemtype, landgebruik, vorm van het water en of grondwater kwelt of dat er wegzijging is naar het grondwater. Voor het Noord-Hollandse deel van het beheergebied van AGV leidt deze werkwijze tot in totaal 171 gebieden.

  De monitoring van de waterkwaliteit is op de gebiedsindeling afgestemd.

- Waterschap AGV heeft twee soorten doelen afgeleid: enerzijds het langetermijndoel, oftewel in KRW-termen het Goed Ecologisch Potentieel (GEP), waarvoor geen realisatiestreefdatum is gesteld en anderzijds het doel dat in 2027 gerealiseerd moet zijn. Het jaar 2027 is het laatste jaar van de derde en mogelijk laatste KRW-periode (2022-2027).

  Rijnland daarentegen hanteert alleen het GEP, met als realisatiestreefjaar 2027.

Realisatiestrategie

Bij het aanleveren van de conceptdoelen aan de provincie is door Rijnland en AGV tevens inzicht geboden in de realisatiestrategie. Enkele elementen uit hun aanpak worden hieronder toegelicht.

Rijnland neemt de waterkwaliteitsopgaven integraal mee in de processen, projecten en reguliere werkzaamheden om zo maximale synergie te bereiken en het gebied niet te belasten met losse processen op verschillende momenten. Voorbeelden zijn: processen ten behoeve van watergebiedsplannen, vergunningverlening en handhaving (o.a. de schouw van sloten), samenwerkingsprojecten met de landbouw, gemeenten of partijen als Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Ook AGV volgt deze werkwijze en heeft daarnaast een specifieke aanpak voor de wateren die de laatste zeven jaar in kwaliteit achteruit zijn gegaan. Hiervan worden de oorzaken nader onderzocht en worden vervolgens verbetermaatregelen genomen, waar nodig in een meer intensieve samenwerking met de agrarische sector, gemeenten en natuur- en milieuorganisaties.

AGV verbetert waar mogelijk het watersysteem door de aanpak van de zogenoemde lekke polders: dit zijn polders die meer inlaatwater krijgen dan ze nodig hebben.

De door Rijnland en AGV afgeleide doelen worden haalbaar geacht en er worden daadwerkelijk inspanningen geleverd om de doelen te realiseren. De ecologische kwaliteit van het Noord-Hollandse oppervlaktewater zal daardoor verbeteren. Periodiek zullen de doelen overeenkomstig artikel 7 lid 4 van de afgesloten overeenkomst worden herijkt, synchroon met de zesjaarscyclus uit de KRW.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

5 bijlagen:

- Brief van Rijnland
- Brief van AGV
- Tabel ecologische doelen Rijnland
- Tabel ecologische doelen AGV
- Overeenkomst ecologische doelen overig water 2019

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	7997
Extern Zaak ID	1707725
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.a
Omschrijving	Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère, gemeente Heemstede (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Salderingsovereenkomst Belvedere.docx
Brief aan PS over salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère te Heemstede.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Heemstede, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de (her-)bouw van de uitkijktoren de Belvedére aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

SALDERINGSOVEREENKOMST NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère, gemeente Heemstede

Partijen

I. De **Provincie Noord-Holland**, vertegenwoordigd door de Commissaris van de Koning, die krachtens opdracht ex artikel 176.2 Provinciewet rechtsgeldig wordt vertegenwoordigd door mevrouw E. Rommel , hierna te noemen: “Provincie”;

en

II. **Gemeente Heemstede** ten deze op grond van artikel 171 van de Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door, mevrouw A.C. Nienhuis, burgemeester van de gemeente Heemstede, hierna te noemen “Gemeente”;

Hierna gezamenlijk te noemen: “Partijen”.

Overwegende dat:

A. Burgemeester en Wethouders van Heemstede voornemens zijn vergunning te verlenen voor de (her)bouw van een uitkijktoren, genaamd de Belvedère, in het binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) gelegen wandelbos Groenendaal in de Gemeente Heemstede;

B. Alvorens de vergunning kan worden verleend, de gemeenteraad van Heemstede het bestemmingsplan “Nieuwe Belvedère” naar verwachting in het eerste kwartaal van 2022 vaststelt;

C. Artikel 6.43, vierde lid van de Omgevingsverordening 2020, hierna te noemen OV 2020, de gemeente verplicht er voor zorg te dragen dat de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang van het Natuurnetwerk Nederland per saldo niet achteruit gaan;

D. Met het salderingsplan (her)bouw Belvedère en de ecologische quickscan, die als bijlage 4 en 2 bij deze salderingsovereenkomst zijn gevoegd, is onderbouwd dat door genoemd voornemen en de eerder al uitgevoerde werkzaamheden per saldo geen negatieve effecten optreden op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang van het Natuurnetwerk Nederland.

E. Partijen zich in deze salderingsovereenkomst wensen te conformeren aan de uitvoering van het salderingsplan (her)bouw Belvedère.

Verklaren te zijn overeengekomen:

Artikel 1: onderwerp van de salderingsovereenkomst

Onderwerp van deze salderingsovereenkomst is de (her)bouw van een uitkijktoren, genaamd de Belvedère, in het Wandelbos Groenendaal, zoals aangegeven in het salderingsplan (her)bouw Belvedère. Aan de salderingsovereenkomst zijn het salderingsplan (her)bouw Belvedère en de ecologische quickscan als bijlagen toegevoegd. Deze bijlagen maken onderdeel uit van deze salderingsovereenkomst.

Artikel 2: uitvoering saldering maatregelen

1. De Gemeente verbindt zich jegens de Provincie om voor eigen rekening en risico de beheer de maatregelen zoals omschreven in het salderingsplan (her)bouw Belvedère te realiseren.
2. De Gemeente verplicht zich jegens de Provincie om in het salderingsgebied natuurbeheer uit te voeren conform het beheerplan Wandelbos Groenendaal 2015-2032.
3. Voor het aanwijzen van het salderingsgebied als onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland zijn geen inrichtingsmaatregelen vereist.

Artikel 3. Planologische vastlegging

1. De provincie zal zich, met inachtneming van haar wettelijke verplichtingen, inspannen om zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval binnen 2 jaar na ondertekening van deze overeenkomst de salderingsgronden in de Omgevingsverordening 2020 te doen begrenzen als NNN.
2. De Gemeente verklaart dat de salderingsgronden, die momenteel een passende bestemming hebben in het ruimtelijk plan (bestemming Natuur-2), reeds zijn opgenomen in het beheerplan Wandelbos Groenendaal 2015-2032.

Artikel 4: geschillenregeling

1. Alle geschillen in verband met deze overeenkomst of met afspraken die daarmee samenhangen, worden beslecht door de bevoegde burgerlijke rechter te Haarlem. Een partij kan zich echter pas op andere wijze dan in kort geding tot de rechter wenden, indien het geschil niet volgens de procedure van het tweede tot en met vierde lid binnen 8 weken is opgelost.
2. Een partij die meent dat een geschil bestaat, deelt dat schriftelijk aan de andere partij mee. De mededeling bevat een aanduiding van het geschil.
3. Binnen 15 werkdagen na de dagtekening van de in het tweede lid bedoelde mededeling zendt elke partij zijn zienswijze omtrent het geschil, alsmede een voorstel voor een oplossing daarvan, aan de andere partij.
4. Binnen 15 werkdagen na afloop van de in het derde lid genoemde termijn overleggen partijen over een oplossing van het geschil. Elke partij kan zich door deskundigen doen bijstaan. Indien één van partijen binnen 15 werkdagen na afloop van de in het derde lid genoemde termijn de wens daartoe kenbaar maakt, wordt het overleg voorgezeten door een door partijen gezamenlijk te benoemen voorzitter.
5. Elke partij draagt de eigen kosten, voortvloeiend uit de procedure van het tweede tot en met het vierde lid. De kosten van de in het vierde lid bedoelde voorzitter worden door elke partij voor een gelijk deel gedragen.

Artikel 5: inwerkingtreding en duur salderingsovereenkomst

1. Deze salderingsovereenkomst treedt in werking op de datum van ondertekening door de twee Partijen.
2. De overeenkomst eindigt op het moment dat Provincie aan de Gemeente schriftelijk heeft bericht dat de in artikel 3 genoemde planologische vastlegging is gerealiseerd.
3. Op verplichtingen die doorlopen na beëindiging van deze overeenkomst als bedoeld in het tweede lid blijven de bepalingen uit artikel 2 van deze overeenkomst onverkort van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend

Provincie,	**Gemeente**
Mevrouw E. Rommel, Gedeputeerde Provincie Noord-Holland	de mevrouw A.C. Nienhuis Burgemeester gemeente Heemstede
.....	.....
datum:	*datum:* .....
plaats:	*plaats:* .....

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

R.D. van Weissenbruch

BEL/GRN

Telefoonnummer +31235145162

weissenbrucr@noord-holland.nl

Verzenddatum

13 OKT. 2021

Kenmerk

1707725/1707730

Uw kenmerk

Betreft: Salderingsovereenkomst NNN herbouw uitkijktoren de Belvedère te Heemstede

Geachte leden,

Graag informeren wij u dat wij op 12 oktober 2021 hebben ingestemd met een salderingsovereenkomst NNN (Natuurnetwerk Nederland) tussen de provincie en de gemeente Heemstede voor de herbouw van de uitkijktoren de Belvedère in het wandelbos Groenendaal, gemeente Heemstede. In deze brief lichten wij dit nader toe. De salderings-overeenkomst zelf treft u aan als bijlage bij deze brief.

Inleiding

In het Groenendaalse bos (oftewel wandelbos Groenendaal) heeft tot 1965 een uitkijktoren genaamd de Belvedère gestaan. Deze uitkijktoren was bouwvallig en door gebrek aan financiële middelen is de toren gesloopt. In december 2018 is door twee inwoners van de gemeente Heemstede een bedrag van €500.000,- geschonken aan de gemeente ten behoeve van de (her)bouw van een nieuwe Belvedère op de oorspronkelijke locatie, die onderdeel uitmaakt van het NNN. Om de herbouw van de toren mogelijk te maken kan de locatie waar de nieuwe Belvedère zal verrijzen ontgrensd worden uit het NNN en kan een salderingslocatie in het wandelbos Groenendaal worden begrensd als NNN. Bij deze saldering wordt er dus een nieuw stuk natuur geruild met de natuur op de aangetaste locatie, zodat er per saldo geen aantasting van het NNN plaatsvindt.

De salderingslocatie maakt nu onderdeel uit van het bijzonder provinciaal landschap (BPL). Deze locatie wordt na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad van Heemstede toegevoegd aan het NNN. Hiermee is ook voldoende bescherming geborgd voor de kernkwaliteiten van het landschap op de salderingslocatie. De locatie van de uitkijktoren, die nu onderdeel uitmaakt van het NNN, wordt

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

opgenomen in het BPL zodat in de bescherming van het BPL geen 'gaten' vallen. Kijkend vanuit het totale provinciale landschap passen de verplaatsing van het NNN en de ontwikkeling van de Belvedère goed binnen de kernkwaliteiten van het BPL. Vanuit ruimtelijke kwaliteit bezien en de daaraan gekoppelde Leidraad Landschap en Cultuurhistorie beschouwen wij de herbouw van de Belvedère als een zeer gewenste ontwikkeling.

Door het opnemen van de salderingslocatie in het NNN, leidt de herbouw van de Belvedère per saldo niet tot een significant effect op de WKW (wezenlijke kenmerken en waarden) van het NNN:

- De beoogde salderingslocatie heeft een oppervlakte van 4768m2 en is dus aanzienlijk groter dan de aangetaste 70m2. Er is dus geen sprake van afname van het NNN oppervlak.
- De ontwikkeling van de Belvedère leidt, gezien de schaal en omvang, niet tot een significante aantasting van de onderlinge samenhang van het NNN.
- De salderingslocatie is reeds bestaand bos. Er zijn verder geen fysieke maatregelen nodig voor wat betreft de inrichting van de locatie. Er is geen sprake van een afname van de kwaliteit van het NNN.

Tot slot

Met de herbouw van de uitkijktoren de Belvedère wordt voldaan aan de regels van artikel 6.43 Natuurnetwerk Nederland en natuurverbindingen en artikel 6.46 Bijzonder provinciaal landschap in de Omgevingsverordening NH2020. De afspraken met betrekking tot de saldering zijn opgenomen in de salderingsovereenkomst. Hiermee wordt geborgd dat de salderingsmaatregelen tijdig worden uitgevoerd en dat de saldering planologisch wordt vastgelegd. Wij zijn verheugd dat met deze ontwikkeling de (her)bouw van uitkijktoren Belvedère mogelijk wordt gemaakt, omdat dit een verrijking van het landschap en de cultuurhistorie van de gemeente Heemstede is.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Bijlage: salderingsovereenkomst provincie - gemeente Heemstede

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	7885
Extern Zaak ID	1101713
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.b
Omschrijving	Natuur: Wijzigingsbesluit subsidieplafonds Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) 2021 (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Brief aan PS over wijzigingsbesluit subsidieplafonds SKNL 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

De provincie werkt aan de aanleg van nieuwe natuurgebieden om het Natuurnetwerk Nederland te voltooien. Eén van de mogelijkheden hierbij is dat grondeigenaren subsidie krijgen om hun land om te vormen naar natuurgebied. Omdat er dit jaar veel aanvragen zijn voor deze regeling, hebben Gedeputeerde Staten besloten om het subsidieplafond te verhogen, zodat kan worden doorgewerkt aan de realisatie van het NNN.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. M. Dekker
BEL/GRN

Telefoonnummer 06 52401731
marielle.dekker@noord-holland.nl

Verzenddatum

13 OKT. 2021

Kenmerk
1101713/1710262

Uw kenmerk

Betreft: wijzigingsbesluit subsidieplafonds SKNL 2021

Geachte leden,

Wij informeren u bij dezen dat wij op 12 oktober jl. ons 'wijzigingsbesluit subsidieplafonds SKNL 2021' hebben genomen.

SKNL

De provincie subsidieert via de Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) de ontwikkeling van nieuwe natuur door functieverandering van agrarische grond in natuur en kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. De SKNL-regeling is één van onze instrumenten om het Natuurnetwerk Nederland (NNN) af te ronden.

Dit jaar zijn er meer aanvragen voor subsidie binnengekomen dan vooraf geraamd. Dat is goed nieuws, want het betekent dat er veel animo is voor natuurrealisatie en we dus opnieuw stappen kunnen zetten om onze NNN-doelstelling te realiseren. We verwachten dat we dit jaar nog voor veel aanvragen kunnen overgaan tot het verlenen van de beschikking. Dit betekent wel dat de subsidieplafonds die zijn ingesteld bij de openstelling per 1 januari 2021, ontoereikend zijn en ophoging noodzakelijk is.

Met het beschikken van de subsidieaanvragen wordt op verschillende plekken in Noord-Holland ongeveer 60 hectaren van de NNN-opgave gerealiseerd. Door nu het plafond te verhogen kunnen deze projecten worden afgerond en wordt de NNN-restantopgave kleiner. In de buurt

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

van Heemskerk ("Het Kinderland"), "Nauernase Venen", het Wormer en Jisperveld en ten noorden van Castricum zal werk in uitvoering gaan.

De subsidieplafonds 2021 worden als volgt aangepast:

- investeringssubsidie onderdeel a: **€ 1.700.000,-** (budgetophoging met € 500.000,-)
- investeringssubsidie onderdeel c: **€ 1.200.000,-** (budgetophoging met € 750.000,-)
- functieverandering: **€ 3.000.000,-** (budgetophoging met € 1.000.000,-)

Financiële en beleidsmatige kaders

Dit besluit past binnen de financiële kaders. De middelen voor het ophogen van de plafonds komen uit de reserve Groen. Voor de totale reservering van het SKNL-budget dat in het Programma Natuurnetwerk beschikbaar is zal deze ophoging geen effect hebben. We realiseren met deze ophoging een aantal NNN-hectaren eerder dan was voorzien in de raming.

Vervolg

Ons besluit wordt gepubliceerd in het Provinciaal Blad. De indieners van subsidieaanvragen krijgen uiteraard een persoonlijke reactie op hun aanvraag.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Bestemd voor de Commissie NLG. Ter aanvulling op het bezoek van Provinciale Staten aan Westzaan op 4 oktober 2021. Dit sluit aan op het provinciaal actieplan voor weidevogels.

Met vriendelijke groeten,

De heer Rol

Platform voor Zaanse Veenweidegebieden

Onderhoudsploeg houten weidemolentjes Polder Westzaan actief vanaf 2013

Onze onderhoudsploeg werkt aan een houten (Rem)molentje (foto: Dirk de Vries)

door Rob Koeman (Werkgroep Polder Westzaan)

Begin 2013 heeft Staatsbosbeheer (SBB) ons - de Werkgroep Polder Westzaan - gevraagd of wij mogelijkheden zagen om, vanuit de Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek", een onderhoudsploeg op te richten voor haar houten weidemolentjes in de Polder Westzaan.
Nadat wij deze onderhoudsploeg hadden geformeerd, hebben wij contact gezocht met een aantal mensen dat zich al enige tijd in het Wormer- en Jisperveld bezig houdt met het onderhouden van dergelijke molentjes. In de eerste maanden van 2013 hebben wij met onze collega's uit Wormer informatie uitgewisseld over het onderhoud aan de (Rem)molentjes. Vragen werden gesteld en beantwoord over hoe zij het onderhoud uitvoeren en waar daarbij op gelet wordt. Wij waren er namelijk niet op uit om het wiel opnieuw te gaan uitvinden.
Later in het jaar zijn wij nog een keer in Wormer langs geweest om met de mensen daar in de praktijk het één en ander te bekijken, vooral waar zij bij het molenonderhoud tegenaan lopen en hoe zij dat oplossen.
Genoemde contacten hebben geresulteerd in een goede samenwerking met onze collega's uit het Wormer- en Jisperveld, die wij bedanken voor hun ondersteuning.

De onderhoudsploeg
Onze onderhoudsploeg bestaat momenteel uit een vijftal personen, te weten Bauke Homma, Wim de Wever, Tom Swart, Nico van Veen en mijzelf.
Praktisch gezien is het handig om de jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden aan een molentje te laten uitvoeren door drie mensen tegelijk; we kunnen hierbij, gelet op de bezetting van onze ploeg, dus rouleren. Voor de grotere onderhoudsklussen, die we één keer per drie jaar willen doen, zijn meerdere werkgroepleden nodig.
De werkzaamheden kunnen soms niet het gehele jaar

plaatsvinden. Immers gedurende het broedseizoen is er maar beperkt onderhoud mogelijk. We zullen nagaan bij welke molen(s) het onderhoudswerk eventueel wel kan plaatsvinden zonder kans op verstoring van de aanwezige broedvogels.

Het onderhoudsplan
Om de in totaal zes molentjes in de Polder Westzaan goed te kunnen onderhouden, was het gewenst een structureel onderhoudsschema op te stellen voor de langere termijn.
We zijn begonnen iedere molen een nummer - met daarbij de gebiedsaanduiding - te geven.
Daarna hebben we een checklist voor elke molen gemaakt met daarop de jaarlijks te controleren en uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. In het eerste jaar hebben we voor alle molentjes, al naar gelang hun huidige staat van onderhoud, een (langjarig) onderhoudsplan opgesteld.
De inspectierapporten leggen we digitaal vast, zodat we van ieder molentje een onderhoudshistorie opbouwen.

De jaarlijkse inspectiepunten zijn onder meer:
- het controleren van de windvaan en de stormbeveiliging;
- het controleren en smeren van de draaipunten van de windvaan;
- het controleren van het houtwerk van de staart;
- het nakijken van de conditie van het houtwerk van het bovenhuis;
- het nakijken van de conditie van het onderhuis;
- het controleren van de kamwielen;
- het controleren en smeren van het lager van de molenas, de kammen en dollen en de molenspil;
- het controleren van de wieken en roeden;
- het uitbaggeren van de molenput, het openhalen van de greppels, het maaien van het riet rondom de molen;
- en tot slot het uitvoeren van een algehele controle op de werking van de molen.

Eén keer per drie jaar komen daar nog de volgende periodieke werkzaamheden bij:
- het controleren en, indien nodig, vervangen van de reactieveer;
- het schilderen van de gehele molen;
- het controleren en, waar nodig, repareren van de eventuele hekwerken rondom de molen;
- het controleren en eventueel repareren van het krooshek voor de molenput;
- het controleren van de kleppen en uitstroomkokers.

Door te werken aan alle genoemde aandachts- en controle-punten is een lang leven en een goed functioneren van de molentjes verzekerd.

De uitgevoerde klussen
In februari 2013, toen er een dikke laag sneeuw lag, ontvingen we een mailtje van één van onze leden, die woonachtig is in de wijk Westerkoog. Hij had vernomen van onze nieuwe onderhoudsploeg en verzocht ons eens te gaan kijken bij een molentje in het Westzijderveld dat volgens hem door vandalisme gedeeltelijk was vernield.

Bij ons bezoek aan bedoeld molentje was meteen duidelijk dat dit inderdaad zwaar gehavend was. Zo was van de wieken het latwerk met grof geweld verwijderd, was de staartbalk afgebroken en was het ijzerwerk van het scharnier geheel verbogen. Bovendien was het inspectieluik uit het bovenhuis verdwenen. Van de afgebroken en verwijderde spullen was helaas niets terug te vinden. Een trieste gewaarwording! Wij hadden ons onze eerste onderhoudsklus toch iets anders voorgesteld. Nu stonden we in de sneeuw en vrieskou het molentje te demonteren voor reparatie. Die grote herstelklus is samen met molenbedrijf Bus uitgevoerd.
Verder werden in 2013 alle zes molentjes in de Polder Westzaan en één molentje in het Oostzanerveld (verzoek van de gelijknamige werkgroep) onderworpen aan de jaarlijkse inspectie en smeerbeurt. Aan twee van bedoelde zes molentjes werd tevens grootonderhoud gepleegd.

Dank
Door onze molenonderhoudsploeg is dus in 2013 veel werk verzet en een goede aanzet gegeven om de houten (Rem) molentjes in de Polder Westzaan voor lange tijd te behouden en hun werk te laten doen. SBB is daar zeer verheugd over.
Dank derhalve aan de gehele ploeg!

Het door vandalisme deels vernielde molentje in het Westzijderveld (foto: Rob Koeman)

Ruimte voor gruttopullen

door Willem Rol

Op 18 november 2020 is door een commissie onder leiding van voormalig minister van VROM Pieter Winsemius het 'Aanvalsplan Grutto's' aangeboden aan minister Carola Schouten (foto: Blanka Kratochvilova)

Op 18 november 2020 heeft Pieter Winsemius, voormalig minister van VROM, het Aanvalsplan Grutto's aangeboden aan (toen nog) minister Carola Schouten. Dit plan bepleit extra maatregelen om de achteruitgang van de grutto en andere weidevogels te keren. *De Grutto Monitor 2012-2019* van de Rijksuniversiteit Groningen geeft aan dat de overlevingskansen van gruttopullen al jarenlang te laag zijn door onder andere te vroeg maaien en predatie door (met name) vossen, maar ook diverse andere predatoren.

Speelruimte

Het *Aanvalsplan Grutto's*, de initiatiefnota Weidse blik op weidevogels van Maurits von Martels (CDA) en het *Actieplan voor weidevogels* van de provincie Noord-Holland (sinds 2014 gaan provincies over beleid voor weidevogels) sluiten op elkaar aan. Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer steunt extra budget voor weidevogelbeheer, maar zij is tegen landelijke vrijstelling voor nachtelijke vossenjacht. De EU heeft een akkoord bereikt over het GLB-budget (gemeenschappelijk landbouwbeleid) en dit jaar kan Den Haag het budget voor agrarisch natuurbeheer invullen. Sommige kwesties moeten worden beslecht: waterpeil, drijfmest en vossen. Weidevogelboeren worden 'tureluurs' van regelgeving die alsmaar uitdijt; zijn gruttopullen daarmee geholpen? Er is meer aan de hand.

Hooilandbeheer natuurterreinen

Sinds de jaren negentig is extensief begrazingsbeheer populair bij Terrein Beherende Organisaties (TBO's) zoals Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland en Natuurmonumenten.

Weidevogelboeren worden 'tureluurs' van alle steeds maar weer uitdijende regelgeving (foto: Joke Stuurman-Huitema)

Dat past niet bij grutto's; zij prefereren hooiland. Vandaar dat grutto's óók achteruitgaan in natuurterreinen. Pitrus verdringt kruidenrijk grasland. Dat valt te wijten aan een landbouwkundig slechte staat van onderhoud van de habitat: greppels laten dichtgroeien, niet bekalken, geen ruige stalmest uitrijden, enzovoort. Door verruiging degraderen natuurterreinen tot eldorado's voor zomerganzen. De Eempolder (Natuurmonumenten) behoort tot de uitzonderingen, maar ook daar heeft men bijvoorbeeld last van vossen. Van TBO's mogen we een modelrol verwachten.
Dat begint met omschakelen naar hooilandbeheer of maaibeheer. Kruidenrijk grasland (in plaats van pitrus) keert terug als normaal onderhoud wordt hervat: greppels openmaken, potten doorsteken, bekalken, ruige stalmest verspreiden. Predatie door vossen moet worden beperkt. Laat zomerganzen in de ruitijd wegvangen.

Oormerken beheersubsidies

De beheervergoeding dekt 84% (was 75%) van de kosten van onderhoud van land dat in eigendom is van TBO's. Die vergoeding is voor het begreppelen, rollen, slepen, bekalken, bemesten met ruige stalmest en maaien. Dit geldt voor termijnen van 6 jaar. De overheid onderzoekt of een hoger percentage haalbaar is: trek dit gelijk met dat van agrarisch natuurbeheer tot 100%. Doe dat ook met externe controle en verantwoording wat bij agrarisch natuurbeheer al is geregeld. Laat de beheervergoeding 'oormerken' voor beheer.

Het gaat er bij het Aanvalsplan Grutto's natuurlijk om dat gruttopullen ook vliegvlug worden (foto: Rob v.d. Woude)

Dat beperkt lekverliezen naar overheadkosten. Onderhoudsinspecties helpen om het beheer van de TBO's beter in het gareel te brengen.

Zwaardere beheerpakketten

Een groot deel van het areaal voor agrarisch natuurbeheer bestaat slechts uit legselbescherming met weinig nazorg. Dat zet geen zoden aan de dijk voor gruttopullen. Er wordt in het voorjaar te veel drijfmest geïnjecteerd. Dat resulteert in een groeispurt van raaigras en een dichte grasmat. Drijfmest is funest voor bodemleven en insecten (voedsel). Habitats takelen af. Daarom is een kwaliteitsslag nodig. Zet dit geld in voor agrariërs die gaan voor 'zwaardere' beheerpakketten.

Dat omvat langere rustperioden (minimaal tot 15 juni), kruidenrijk grasland terugbrengen (in plaats van raaigras), ruige stalmest verspreiden en het waterpeil in het broedseizoen opzetten **(www.waterlandendijken.nl)**.
De beheervergoedingen voor 'zwaardere' beheerpakketten zijn hoger: 100% van de kosten plus inkomstenderving. Ook deze regeling past 6-jarige termijnen toe. Het budget voor agrarisch natuurbeheer wordt gevoed uit het GLB-budget (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU); dit wordt in 2021 herzien.

Vaarlandvergoeding

Er is 'vaarland' in onder andere het Wormer- en Jisperveld, het Oostzijderveld en het Guisveld. Jan Praag uit Jisp behoort tot de laatste vaarboeren. Uitvaren van ruige stalmest gaat met extra kosten gepaard. Dat geldt ook voor het afvoeren van hooi of rietmaaisel. De beheerboerderij van Natuurmonumenten in het Wormer- en Jisperveld staat op een laag pitje en de fut lijkt eruit. Het rapport *Amsterdam Wetlands* van TBO's kiest voor groeiend veen (moerasnatuur) in het Ilperveld, het Oostzijderveld en de Polder Westzaan. Dan valt het doek voor grutto's. Het kan anders. Deze gebieden bestaan gedeeltelijk uit rijland waar weidevogelbeheer haalbaar is. De Provincie Overijssel heeft de vaarlandvergoeding verhoogd. Dit behoeft hier navolging.

Gunfactor pachten

In het plan wordt geopperd om 'gruttoboeren' een korting aan te bieden of een voorkeurspositie te gunnen bij pachten. Eénjarige pachtcontracten stroken meestal niet met

Gouden Grutto Awards		
2020	Egbert Zorgdrager	Terschelling
2019	Wes Korrel	Ouderkerk aan de Amstel
2018	Henk Pelleboer	Mastenbroek, bij Zwolle
2017	Marten Dijkstra	Aldeboarn, Friesland
2016	Murk Nijdam	Wommels, Friesland

Murk Nijdam uit Wommels is één van de gedreven gruttoboeren (bron foto: internet)

bestendig weidevogelbeheer. Het ligt voor de hand om beheervergoedingen te delen met pachters als zij het onderhoud naar behoren klaren en resultaten boeken. In 2007 heeft Natuurmonumenten met pachters in het Wormer- en Jisperveld een overeenkomst afgesloten, waarbij beheersubsidies worden doorgesluisd. Dit contract loopt in de pas met de 6-jarige termijnen van de subsidieregeling. Bij één geval liep dit helemaal mis en dit moest worden beëindigd. Uitbetaling mag pas plaatsvinden nadat het werk is gedaan en gruttopullen zijn uitgevlogen (boter bij de vis). Bij Staatsbosbeheer lopen 30-jarige erfpachten met vier agrariërs die beheervergoedingen ontvangen, namelijk Jan Schipper jr. (het Oostzanerveld), Jan Rutte (het Westzijderveld), Dick Hos (de Westwouderpolder) en Jan Prins (de Eilandspolder).

Drijvende krachten

Een aantal gedreven weidevogelboeren spelen een kardinale rol bij het vlot trekken van het beheer voor grutto's. Zij sleutelen aan uitgesteld maaien, plasdras greppels, kruidenrijk grasland, gebruik van stalmest, vossenrasters en bejaging van vossen. Gruttopullen zijn daarbij gebaat. Praktijkvoorbeelden zijn weidevogelboeren die de 'Gouden Grutto Award' hebben gekregen. Dat boezemt vertrouwen in.

Weidevogelvriendelijke zuivelproducten

Lage melkprijzen zitten weidevogelbeheer in de weg. Vandaar dat Vogelbescherming Nederland initiatieven voor 'weidevogelvriendelijke' zuivelproducten steunt. Daarbij kan een boer maximaal vijf 'kievitjes' krijgen. U kunt dan in één oogopslag van het zuivelproduct aflezen in welke mate hij/zij rekening heeft gehouden met weidevogels. De essentie ervan is dat weidevogelboeren voor hun inzet worden beloond. Vogelbescherming beschikt over een actueel overzicht (**www.vogelbescherming.nl**, kijk bij 'vogelvriendelijk eten en drinken').

Particuliere initiatieven

Er leiden meer wegen naar Rome. Wat particuliere initiatieven gemeen hebben is dat zij alert inspelen op lokale omstandigheden. Agrariërs kunnen in aanmerking komen voor subsidies van de provincie Noord-Holland als zij landbouwgrond omzetten naar natuur: maximaal 85% van de agrarische waarde van de grond en maximaal 100% van de herinrichtingskosten. Particulieren of ondernemers lopen warm om tastbare resultaten te bereiken. Dat voegt bij agrariërs die praktisch zijn ingesteld. Vrijwilligers voelen zich verbonden met 'hun' gebied. Zij vinden elkaar om activiteiten te ondernemen.

Referenties zijn bij voorbeeld:

- Stichting De Hooge Weide bij Castricum.
- Stichting De Waterlandse Weiden bij Uitdam.
- Stichting Duurzaam Agrarisch Natuurbeheer in Amstelland.

Herkansing

Dichterbij huis liggen meer aansprekende praktijkvoorbeelden voor het oprapen. Vanaf de zestiger jaren kwam een weidevogelreservaat in De Reef tot stand dankzij legaten en giften waarmee zo'n 110 ha kon worden aangekocht. De Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek" organiseerde in 1983 een actie, waarbij onder het motto 'paraat voor een Zaans natuurreservaat' geld werd ingezameld om gronden aan te kopen in het Guisveld. De Polder Westzaan leent zich voor een herkansing bij weidevogelbeheer. Het is tijd voor een nieuwe frisse start.
Meer informatie over de Grutto Monitor 2012-2019, ringonderzoek bij grutto's en gezenderde grutto's kunt u vinden bij Flobal Flyway Network (**www.globalflywaynetwork.org**).

BESTUURLIJKE INFORMATIEBRIEF 2021-3

Van: Het bestuur van de Stichting Goois Natuurreservaat **Kenmerk: 21-11301-1.01.49**
Datum: 27 oktober 2021

Aan: de gemeenteraden en colleges van B&W Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren en gedeputeerde staten van de Provincie-Noord-Holland

Informatie bij: mw. drs C.W. (Karin) Kos (directeur-rentmeester) **Telefoonnummer**: 035 – 621 45 98

Deze informatiebrief heeft als doel u te informeren over de besluiten die zijn genomen in het bestuur van de Stichting Goois Natuurreservaat van 7 oktober 2021.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik u ook te informeren over het volgende. Enkele dagen geleden is de bijgevoegde brief (**zie bijlage 1**) met oproep aan alle politieke partijen van de vijf Gooise gemeenten gezonden.

Met deze brief willen we aandacht vragen voor natuur en landschap bij het opstellen van de verkiezingsprogramma's voor de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022. Dit is gedaan vanuit het gezichtspunt dat de Gooise politiek een aantal grote uitdagingen kent in de komende collegeperiode. Uitdagingen die direct van invloed zijn op de Gooise natuur en het landschap. Denk daarbij aan de thema's wonen, werken, mobiliteit, leefomgeving en milieukwaliteit. Daar komt bij dat ook grote (inter)nationale thema's zoals stikstof-, klimaat- en biodiversiteitsproblematiek tot het gemeentelijk niveau zijn doorgedrongen.

Bij het aangaan van deze uitdagingen wil ik nog eens benadrukken dat onze natuurgebieden van groot belang zijn voor de planten en dieren die er thuishoren, én voor de inwoners van het Gooi. Er is in de afgelopen periode als gevolg van Corona, massaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden die het Goois Natuurreservaat biedt om van de natuur te genieten. De opgetreden Coronadrukte zien we als voorbode van de drukte die zal ontstaan bij stijgende inwoneraantallen in de regio. Naar het zich laat aanzien, zal er komende jaren meer aandacht moeten zijn om deze drukte goed op te vangen. Hierbij is het zaak om de delicate balans tussen natuur en recreatie in evenwicht te houden.

Maar het gaat niet alleen om recreatie. Alhoewel de natuurgebieden in het Gooi goed beschermd zijn door wet- en regelgeving, staat de biodiversiteit onder druk. Het behoud van de biodiversiteit is een belangrijke opgave bij het beheer van bossen, heidelandschap, graslanden en akkers. Dat is niet makkelijk, maar wel nodig omdat ook de algemene soorten het moeilijk hebben in onze natuurgebieden. Er zijn goede kansen voor verbetering van de biodiversiteit; in de natuurgebieden, en in het stedelijk gebied. Enkele van deze kansen zijn geschetst in bijgevoegde oproep aan de Gooise gemeenten waarvan we hopen dat deze inspireert om een groene invulling te geven aan de verkiezingsprogramma's.

Genomen besluiten uit de bestuursvergadering GNR d.d. 7 oktober 2021

1. Besluit zienswijzen op jaarstukken 2020 en de begroting 2022

De gemeenteraad van Hilversum heeft per brief van 3 juni jl. een zienswijze ingediend op de jaarstukken. Van de andere participanten is geen zienswijze ontvangen.

Het bestuur heeft ingestemd met onze toelichting op de zienswijze van de gemeenteraad van Hilversum (**zie bijlage 2A)**.

De gemeenteraad heeft in deze zienswijze ook meer informatie gevraagd over de huidige en toekomstige recreatieve mogelijkheden in het Goois Natuurreservaat. Dit is verwoord in een aparte notitie 'Recreatie in het Goois Natuurreservaat' die door het bestuur is vastgesteld (**zie bijlage 2B**).
De toelichting en de notitie 'Recreatie in het Goois Natuurreservaat' worden via deze bestuurlijke informatiebrief met alle participanten gedeeld.

2. Besluit extra maatregelen toelopen Natuurbrug Laarderhoogt

Om de rust in de Natuurverbinding Laarderhoogt, die over de A1 loopt en de natuurgebieden van GNR daar met elkaar verbindt , te vergroten en knelpunten voor fauna op te lossen zijn extra maatregelen nodig in de toelopen naar de Natuurbrug. Deze zijn opgenomen in een projectvoorstel. Het bestuur heeft ingestemd met dit voorstel en het bijbehorende verzoek aan de Stichting Steun Goois Natuurreservaat om de benodigde financiële middelen ter beschikking te stellen.

3. Besluit herinrichting parkeerplaats Fransche Kamp camping en Fransche Kamp heide

De parkeerterreinen bij de Fransche Kamp en de Fransche kampheide zijn in zeer slechte staat. Dit is niet meer door reparaties van schade te ondervangen. Beide parkeerterreinen en toegangswegen dienen te worden gerenoveerd tot veilige parkeervoorzieningen die aansluiten bij de huidige en toekomstige parkeerbehoefte en goed passen in het natuurlijke landschap. Tevens zal een in slechte staat verkerend en teerhoudend asfaltpad van het seizoenskampeerterrein De Fransche Kamp worden verwijderd. Het bestuur heeft ingestemd met de voorgestelde werkzaamheden en het bijbehorende verzoek aan de Stichting Steun Goois Natuurreservaat om de benodigde financiële middelen ter beschikking te stellen.

4. Besluit aanvullende maatregelen wildrasters Naarderweg en Bussummergrindweg

Om het aantal aanrijdingen met grotere zoogdieren zoals reeën op de Naarderweg en de Bussummergrindweg in Hilversum te verminderen, worden een aantal aanvullende maatregelen getroffen. Dit gebeurt ter ondersteuning van het functioneren van de Natuurbrug Zanderij Crailoo.
Het bestuur heeft daarom besloten dat er een uitvoeringsplan wordt opgesteld waarin alle maatregelen zijn uitgewerkt conform het advies van Wageningen University & Research. Daarbij gaat het met name om het plaatsen en vervangen van verschillende typen wildrasters. Vervolgens vindt er afstemming plaats met de wegbeheerders. Het bestuur heeft ingestemd met dit voorstel en het bijbehorende verzoek aan de Stichting Steun Goois Natuurreservaat om de benodigde financiële middelen ter beschikking te stellen.

5. Besluit uitwerking nieuwbouw Groepsverblijf 't Laer

In het groepsverblijf kunnen kinderen en hun begeleiders en ook volwassenen overnachten in de natuur en deelnemen aan natuureducatieve programma's. Het gebouw van groepsverblijf 't Laer is gedateerd en dringend toe aan vervanging. Een uitgewerkt businessplan voor groepsverblijf 't Laer laat zien dat een sluitende exploitatie haalbaar wordt geacht. Er is voldoende reden om het herbouwplan verder uit te werken. Het bestuur heeft daarom de opdracht gegeven om een projectbouwplan uit te werken voor groepsverblijf 't Laer op basis van het businessplan en daarvoor een bijdrage en garantstelling aan te vragen bij Stichting Steun Goois Natuurreservaat. Indien er middelen uit andere bronnen wordt verkregen wordt dat in mindering gebracht op de bijdrage van de Stichting Steun Goois Natuurreservaat.

6. Besluit nieuwe kleding vrijwilligers

Sinds 2007 zorgt het Goois Natuurreservaat voor kleding voor haar vrijwilligers, zodat zij veilig en zichtbaar kunnen werken in de natuurterreinen. De voorraad is bijna op. Het bestuur heeft ingestemd met dit voorstel en het bijbehorende verzoek aan Stichting Steun Goois Natuurreservaat voor het financieren van nieuwe, duurzaam geproduceerde, vrijwilligerskleding voor de ca. 265 vrijwilligers die bij het Goois Natuurreservaat kleinschalig natuurbeheer verrichten en/of excursies, voorlichting en educatie verzorgen.

Namens het bestuur van de Stichting Goois Natuurreservaat,

mw. drs. C.W. (Karin) Kos
directeur-rentmeester

Goois Natuurreservaat

Voor een groene toekomst;
Oproep aan de politieke partijen in de Gooise gemeenten

Hilversum, 11 oktober 2021

Geachte leden van de verkiezingsprogrammacommissie,

Als directeur-rentmeester van het Goois Natuurreservaat richt ik mij tot u om aandacht te vragen voor het thema natuur en landschap bij het opstellen van de verkiezingsprogramma's voor de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen.

Ik doe dat vanuit het besef dat de nieuwe gemeenteraden een aantal grote uitdagingen tegemoetzien onder andere op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, leefomgeving en milieukwaliteit. Deze thema's raken meestal ook natuur en landschap.

Daar komt bij dat de laatste jaren ook grote (inter)nationale thema's zoals stikstof-, klimaat- en biodiversiteitsproblematiek tot het gemeentelijk niveau zijn doorgedrongen.

De maatregelen rondom COVID-19 laten zien dat de beschikbare natuurgebieden een belangrijke rol hebben vervuld in het leven van steeds meer inwoners van het Gooi: er is massaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden die het Goois Natuurreservaat biedt om van de natuur te genieten.

Ik hoop dat onderstaande aandachtspunten zullen inspireren om een groene invulling te geven aan uw verkiezingsprogramma. Mocht u nog vragen of opmerkingen hebben dan kunt u natuurlijk altijd contact met ons opnemen.

Voor nu wens ik u alvast veel succes in de campagne en met de verkiezingen!

Hartelijke groet,

Karin Kos
Directeur-rentmeester Goois Natuurreservaat

Koester ons groene thuis

Goois Natuurreservaat
Postbus 1001
1200 BA Hilversum
Nieuwe Meentweg 2
1217 DZ Hilversum

+31 (0) 35 62 14 598
gooisnatuurreservaat@gnr.nl
facturen@gnr.nl
www.gnr.nl

KvK 41223080
BTW NL001939270B01
IBAN NL55RABO0330033999
BIC RABONL2U

Volg ons
@gooisnatuurreservaat
@gooisnatuurreservaat
@mooigooi

Voor een groene toekomst van uw Gooise gemeente

Oktober 2021

Voor een groene toekomst van uw gemeente is het Gooise Natuurreservaat een belangrijke bondgenoot. Als hoeder van de Gooise natuur vragen we uw aandacht voor onderstaande punten bij de voorbereiding van uw verkiezingsprogramma.

Gooise Natuurreservaat als leverancier van groene diensten

De natuurgebieden van het Gooise Natuurreservaat vervullen belangrijke maatschappelijke, economische en ecologische functies. Deze functies zijn essentieel voor de grote thema's zoals biodiversiteit, erfgoedbehoud, duurzaamheid, klimaatbestendigheid en gezondheid en welzijn van de inwoners van het Gooi. Het beschermen en het beheren van de Gooise natuur wordt al sinds 1932 opgepakt door de organisatie Stichting Gooise Natuurreservaat. Dagelijks zetten 36 medewerkers zich in om deze belangrijke functies tot in lengte van jaren voort te zetten. De Gooise gemeenten zijn participant van de Stichting Gooise Natuurreservaat en dragen verantwoordelijkheid voor de natuurgebieden die zij onder haar hoede heeft. Zij betalen ook jaarlijks voor de 'groene diensten' die het Gooise Natuurreservaat aan de maatschappij verleent. Omgerekend per inwoner in het Gooi bedragen de netto kosten van het jaarlijks onderhoud van het natuurgebied een kleine 10 euro.

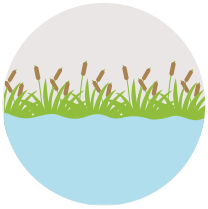

De basis van ons leefklimaat

Water- en luchtkwaliteit, voldoende water en duisternis zijn de basisvoorwaarden voor een gezonde gemeente. Lange droge zomers zorgde de afgelopen jaren voor een enorm lage grondwaterstand. De steeds maar toenemende verkeersdrukte zorgt vooral voor nog meer stikstofdepositie in onze natuurgebieden in plaats van minder. En het steeds intensiever gebruik van onze natuurgebieden voor woon- en werkverkeer geeft een nog hogere druk op de toch al zo kwetsbare natuur. Als natuurbeschermingsorganisatie vragen wij aandacht voor:

- Het nog spaarzamer om gaan met (grond)water en te streven naar behoud en verbetering van kostbaar kwelwater (dat afhankelijk is van toestromend grondwater) waaraan veel en bijzondere planten en dieren zijn verbonden.
- Waterwinning voor drinkwater staat onder druk door warmere zomers en hoger waterverbruik, verdroging en effecten van klimaatverandering. Meepraten over een duurzame waterwinning en drinkwaterproductie in het belang van de natuur.
- Stikstofdepositie op de stikstof-gevoelige bos- en heidegebieden moet serieus omlaag. Maatregelen gericht op bodem- en natuurherstel van bossen en heidevelden bereiden we voor.
- Geluidsoverlast van het verkeer levert (naast overlast die omwonenden ervaren) verstoring op van de fauna en hinder aan bezoekers van natuurgebieden. Dus bij voorkeur ook geluidreducerende maatregelen in natuurgebieden.
- In onze regio is behoud van de duisternis in de natuurgebieden van belang. Er zijn veel dieren van wie het levenspatroon verstoort raakt bij teveel licht.

Aandacht voor de biodiversiteit is noodzakelijk

Veel soorten planten en dieren komen minder voor; de aantallen nemen af.
De biodiversiteit in de natuurgebieden van het Gooi staat onder druk van versnippering, verdroging, stikstof en recreatie. Biodiversiteit is een belangrijke invalshoek bij het beheer van bossen, heidelandschap, graslanden en akkers. Er zullen gerichte maatregelen worden genomen in het belang van een gevarieerd milieu en kansen voor meer planten en diersoorten in het Goois Natuurreservaat. Er zijn goede kansen voor verbetering van de biodiversiteit in het stedelijk gebied door:

- Niet alle open plekken vol te bouwen, maar ook te kiezen voor groengebieden in de stad
- Ecologisch groenbeheer. Denk hierbij aan minder tegels, bloemrijke bermen, en later en minder maaien voor meer bloemen, insecten en vogels.
- Denk aan inheemse plantensoorten en zaden bij het groenbeheer en zorg voor een natuurlijke aansluiting op de aangrenzende natuurgebieden.
- Bij ontwikkelingsprojecten bestaande groenstructuren sparen en zorgvuldig beheren. En door het uitgangspunt te kiezen van natuurinclusief te bouwen.
- Selectieve, adaptieve en natuurvriendelijke verlichting.
- Een effectieve aanpak van invasieve soorten zoals Japanse Duizendknoop.

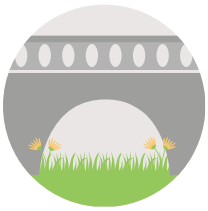

Ontsnipperen en verbinden

Het is essentieel om voort te gaan met ontsnipperen en verbinden, en het netwerk van ecologische verbindingen af te maken. Dat is goed voor de biodiversiteit. Natuurbrug N525/ Westerheide is het sluitstuk van dit netwerk. Er zijn diverse natuurbruggen en een grote faunatunnel gerealiseerd in het Rijksspoor- en wegennetwerk in het Gooi. Op een lager schaalniveau is nog behoorlijk sprake van barrières en versnippering van natuurgebied. Op de lokale wegen zijn er nog volop kansen om dieren een veilige passage te bieden. Samenwerking met beheerders van deze wegen - de gemeenten en de provincie - is hiervoor essentieel.

Wonen in het Gooi

De woningbouwopgave in het Gooi en in de Metropool Regio Amsterdam is groot.
Dat geldt ook voor andere nabij gelegen grootstedelijke kernen (Utrecht, Amersfoort). De toenemende woningbouw zal in het Gooi leiden tot nog meer verkeer en extra recreatiedruk.
Het Goois Natuurreservaat vraagt aandacht voor:

- Nieuw woongebied en benodigde aanpassingen van het infrastructuurnetwerk (wegen en spoorlijnen) moet worden gezocht in de bestaande stedelijke gebieden en niet in de natuurgebieden of in de randen.
- Voldoende groen binnen de bebouwde kom voor opvang van recreatieve behoefte, waterberging en koelte in de stad.
- Nature-based of natuurinclusief bouwen met goede groeiomstandigheden voor begroeiingen en broed- en nestgelegenheid voor dieren als uitgangspunt kiezen.

Klimaatverandering

Klimaatverandering gaat doorwerken in onze maatschappij. Weerextremen zullen vaker optreden zoals droogte, warmere zomers, zomerstorm en piekbuien. De natuur biedt enorme kansen als buffer voor de gevolgen van klimaatverandering:

- Natuur- en groengebieden dragen bij aan koelte.
- Natuur- en groengebieden kunnen bijdragen aan opvang van piekbuien.
- Stimuleer afkoppeling van regenwater op het riool
- Stimuleer vergroening van tuinen en openbare ruimte
- Zorg voor klimaatbuffers en wadi's in en rond bebouwd gebied

Uniek landschap

Bij alle ontwikkelingen rondom de natuurgebieden staat een stevige blijvende bescherming van het natuurrijke cultuurlandschap van het Gooi voorop. Het gaat dus niet alleen om de bescherming van de biodiversiteit en het landschap maar ook bescherming van de horizon. Het illusielandschap is kwetsbaar. Ons advies is:

- Geen zonneparken en windmolens in natuurgebied.
- Het beginsel van het behoud van het illusie-landschap is een belangrijke toetssteen voor hoogbouw en moet in stand blijven. Nieuwbouw in de stad dient niet zichtbaar te zijn vanuit het natuurgebied. Dat betekent bouwen tot maximaal de plaatselijk boomhoogte aan de rand van het stedelijk gebied; een oplopende bouwhoogte is mogelijk verderaf van de rand.

Recreatie en gastheerschap

Het is een voorrecht dat de inwoners van het Gooi bij wijze van spreken binnen 10 minuten van hun huis de natuur in kan om ervan te genieten. Zeer veel inwoners van de regio doen dit dan ook en genieten dagelijks van natuur en landschap. Het is drukker dan ooit in onze natuurgebieden wat soms ten koste gaan van de beleving van de natuur. Hieronder onze belangrijkste aandachtpunten:

- De recreatieve druk op de natuur is op sommige plaatsen te hoog. Hierin zal de komende jaren een nieuwe balans worden gezocht door het Gooise Natuurreservaat.
- Verschillende vormen van recreëren gaan niet altijd samen en is er hinder en irritatie tussen verschillende soorten recreanten. Het Gooise Natuurreservaat gaat de komende jaren maatregelen nemen om de recreatievormen ten opzichte van elkaar in goede banen te leiden.
- Het Gooise Natuurreservaat kiest voor niet meer maar betere recreatieve voorzieningen. Een goed financieel stelsel voor aanleg, vernieuwing en beheer van recreatieve voorzieningen, toezicht en handhaving is dringend gewenst.

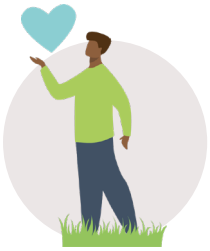

Duurzame energie

Via de Regionale Energiestrategie (RES) werken gemeenten samen aan de energietransitie. Uiteindelijk kiezen gemeenten zelf waar en onder welke voorwaarden de duurzame opwek plaats gaat vinden. De energietransitie is belangrijk om uit de klimaatcrisis te komen. Tegelijk zitten we in een biodiversiteitscrisis en vormen zonnevelden en windturbines een bedreiging voor insecten, bodemleven, vogels en vleermuizen. Daarom bepleiten wij geen windturbines of zonnevelden in of nabij natuur- en landschappelijk waardevolle gebieden zoals het Goois Natuurreservaat te situeren. Zorg bij aanleg van zonnevelden voor ecologische en landschappelijke meerwaarde als randvoorwaarde.

Koester ons groene thuis

Goois Natuurreservaat
Postbus 1001
1200 BA Hilversum
Nieuwe Meentweg 2
1217 DZ Hilversum

+31 (0) 35 62 14 598
gooisnatuurreservaat@gnr.nl
facturen@gnr.nl
www.gnr.nl

KvK 41223080
BTW NL001939270B01
IBAN NL55RABO0330033999
BIC RABONL2U

Volg ons
@gooisnatuurreservaat
@gooisnatuurreservaat
@mooigooi

Bijlage 2A

Hieronder is de zienswijze van de gemeenteraad van Hilversum weergegeven.
Daaronder is een toelichting gegeven op de geel gemarkeerde gedeelten in de zienswijze en wordt verwezen naar de bijgevoegde notitie 'recreatie in het Goois Natuurreservaat' (zie Bijlage 2B).

De zienswijze van de gemeenteraad van Hilversum (cursief) is als volgt:

De gemeenteraad van Hilversum is overwegend positief over de voorgelegde jaarstukken en begroting, maar heeft wel enkele vragen.

Jaarstukken 2020

In de jaarstukken staat duidelijk omschreven wat er door het GNR gedaan en bereikt is, evenals de verantwoording van de financiële middelen. Het resultaat voor resultaatbestemming over het boekjaar 2020 bedraagt € 331.589 negatief. Na verwerking van de dotaties/onttrekkingen aan de bestemmingsreserves, resteert een positief saldo van

€ 87.890. Het positieve saldo wordt toegevoegd aan de algemene egalisatiereserve in tegenstelling tot het advies om deze terug te laten vloeien naar de participanten. Wij zien dat er niet geheel wordt voldaan aan het verzoek van de Portefeuillehouders Financiën uit de regio (voorstelbrief november 2020) maar constateren dat er duidelijke verbeterslagen zijn gemaakt en getracht is om te voldoen aan het verzoek.

In het bestuursvoorstel voor de jaarrekening 2020 staat dat per ultimo 2020 de reserve een stand heeft van ruim€ 194.600. In de participantenovereenkomst is bepaald dat de egalisatiereserve maximaal 10% van de totale jaarlijkse participantenbijdrage mag zijn. Voor 2020 zou dat uitkomen op € 326.500.

In het bestuursvoorstel voor de jaarrekening is niet zichtbaar of en hoe de bestemmingsreserves, conform de collegebrief, herbeoordeeld zijn. Uit eigen analyse constateren wij dat dit binnen de gestelde 10% valt.

Met het uittreden van gemeente Amsterdam als participant en het waarschijnlijke uittreden van de provincie Noord- Holland, zullen het GNR en participanten samen moeten gaan na denken over wat in de toekomst de strategie van financiering wordt.

Begroting 2022

In 2020 is er door de participanten, middels een door de colleges verstuurde brief, een verzoek tot een om een lagere gemeentelijke bijdrage van 3% te realiseren. In de begroting zien we duidelijke stappen om deze bezuiniging te bewerkstelligen. In 2022 wordt

€ 84.000 bezuinigd van de verzochte € 103.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de loonindexatie buiten het verzoek is gelaten om een 3 % lagere bijdrage te realiseren. Tevens zien we dat in tegenstelling tot het verzoek om vanaf de begroting 2022 niet te doen aan prijsindexatie is er, toch een stelpost van 1,5 % in de begroting opgenomen. GNR stelt voor om het totale begrotingstekort van € 84.000 op te vangen door in efficiënter te werken, meer in eigen beheer uit te voeren en het budget voor flexibele schil om laag bij te stellen. Daarmee is de begroting 2022 sluitend. Wij zien geen risico's in de haalbaarheid van de voorgestelde maatregelen.

In 2020 heeft het GNR Monnikenberg aangekocht en verkent het de mogelijkheden om Kocherbos aan te kopen. De aankoop van dergelijke gebieden passen bij het statutaire doel van het GNR. Een toename in eigendom betekent ook een toename in beheerskosten. Tot op heden is deze toename in beheerskosten gefinancierd door extra subsidie. In de toekomst kunnen ook gebieden aangekocht worden waar wellicht geen subsidiemogelijkheden voor zijn. Deze toename in beheerskosten zou dan op een andere manier gefinancierd moeten worden. We vragen ons af hoe het GNR hiernaar kijkt in relatie tot de gevraagde bezuinigingen.

1e wijziging begroting 2021

In verband met de door ontwikkeling op het gebied van ICT, het afronden van de beheervisie en de doorlopende frictiekosten uit 2020 wordt incidenteel afgerond € 95.000 onttrokken uit de reserves. Daarnaast is in verband met ziekte onvoldoende capaciteit beschikbaar dat gedekt wordt in de vorm van een bijdrage vanuit de Steunstichting. De overige voorgestelde wijzigingen voor in de begroting 2021 zijn voornamelijk administratief en zijn gericht op het verbeteren van de transparantie in de begroting. Wij kunnen ons vinden in de voorgestelde begrotingswijzigingen over het jaar 2021.

Fondsenwerving

Wederom zien wij uw inspanningen om meer fondsen te werven terugkomen in de stukken. Het GNR had afgelopen jaar een recordaantal nieuwe donateurs. De opbrengsten van deze toename in donateurs en andere fondsen komen nog niet duidelijk naar voren in de jaarstukken. Wij vragen u deze effecten en opbrengsten van uw inspanningen verder te verduidelijken. Daarnaast vragen we u om deze fondsverwerving voort te zetten en waar mogelijk te intensiveren. Denk hierbij ook aan steun van landelijke stichtingen, die maatschappelijke doelen steunen.

Recreatie verdient meer aandacht

Wij vragen de Stichting Goois Natuurreservaat, de gemeenteraad van Hilversum voor 22 oktober 2021 schriftelijk te informeren over uw visie op het faciliteren van recreatie (natuureducatie, spelen, sport, bewegen, horeca) in het GNR. De gemeenteraad krijgt dankzij deze notitie in het najaar 2021 inzicht in de concrete inspanningen én de plannen voor de nabije toekomst op het gebied van recreatiemogelijkheden.

Samenwerking GNR en Hilversum

Het GNR en Hilversum staan voor gezamenlijke opgaven zoals het omgaan met klimaatsverandering, versterken van biodiversiteit, en voorzien in de toenemende behoefte aan recreatiemogelijkheden in de buurt. We waarderen de lopende samenwerking met het GNR om gezamenlijk op te trekken in concrete acties, zoals de Groene Schakel om aan deze opgaven te werken. En de bijdrage van het GNR aan het Programma Groen om gezamenlijk toekomstige kansen in beeld te krijgen voor het robuuster maken van de natuur in en rondom Hilversum. De beheervisie van het GNR is hierbij een goed vertrekpunt We hebben waardering voor de toelichting door het GNR op de beheervisie tijdens een beeldvormende sessie eerder dit jaar.

Verduurzaming organisatie stichting Goois Natuurreservaat

Gemeente en GNR staan gezamenlijk voor de grote opgave uit het Klimaatakkoord om in 2030 onze CO2- emissie te verminderen met 49% ten opzichte van 1990. Als gemeente hebben wij daarom concrete doelen en maatregelen vastgesteld om onze CO2-emissie komende jaren terug te dringen. Daarnaast hebben we ons laten certificeren op de CO2-prestatieladder. Helaas vinden we in de jaarstukken geen informatie over de inspanning die de stichting GNR zelf doet om de eigen organisatie te verduurzamen en mee te werken aan landelijke doelstellingen voor de vermindering van de CO2- en stikstofemissies en het grondstoffenakkoord. Wij verwachten dat het GNR het goede voorbeeld geeft en met plannen komt om aan deze landelijke doelstellingen te voldoen.

De gemeenteraad verneemt graag hoe u omgaat met onze zienswijze. Tevens verzoeken wij u de ingekomen zienswijzen op deze jaarstukken en begroting te bundelen en ons via de griffie hiervan op de hoogte te stellen.

Reactie op de zienswijze van de participant Hilversum:

Het bestuur van GNR is blij te vernemen dat de gemeenteraad van Hilversum overwegend positief is en dat wordt herkend dat de stichting zijn best heeft gedaan om aan de wens van de portefeuillehouders financiën te voldoen.

Jaarstukken 2020

In de zienswijze wordt aangegeven dat niet zichtbaar is gemaakt of en hoe de bestemmingsreserves zijn her beoordeeld. Hierover kan het volgende worden aangegeven.

Naar aanleiding van de transitie van het GNR zijn, bij de 1e begrotingswijziging 2019 en het opmaken van de jaarrekening 2019, de toenmalig aanwezig bestemmingsreserves (her)beoordeeld en is het aantal teruggebracht van 10 naar 4 stuks. Gelet op die vrij recente herbeoordeling heeft er bij het opstellen van de jaarrekening 2020 niet nogmaals een uitgebreide bestuurlijke beoordeling plaats gevonden.

De gemeenteraad stelt vast dat bij uittreding van Amsterdam en mogelijk van provincie Noord-Holland, de participanten en de Stichting GNR moeten gaan nadenken over de strategie van financiering in de toekomst.

Hierover valt vanuit het perspectief van de stichting GNR het volgende aan te geven. De participanten voeren gezamenlijk het overleg met de uittredende partijen en onderhandelen over de voorwaarden van uittreding. De stichting GNR is hierbij formeel geen partij alhoewel de uittreding de toekomstige financiering van GNR wel kan beïnvloeden

Begroting 2022

De gemeenteraad geeft aan dat in de toekomst kunnen ook gebieden aangekocht worden waar wellicht geen subsidiemogelijkheden voor zijn. Deze toename in beheerkosten zou dan op een andere manier gefinancierd moeten worden. De gemeenteraad vraagt zich af hoe het GNR hiernaar kijkt in relatie tot de gevraagde bezuinigingen.

Het veiligstellen van gebieden met actuele en of potentiële waarden raakt de statutaire doelstellingen van GNR (artikel 2 lid 1 a: '….de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van aldaar gelegen terreinen,….'). Hieruit volgt dat GNR statutair de verplichting heeft natuurgebied door aankoop 'ten eeuwigen dage' veilig te stellen. Bij de besluitvorming door het bestuur wordt door GNR de dekking van kosten van zowel de aankoop, als van het beheer, altijd zorgvuldig in beeld gebracht. Tot een aankoop zal pas worden besloten als de kosten van de aankoop en van het langjarig beheer door voldoende inkomsten zijn gedekt. Van geval tot geval wordt bekeken hoe dekking van de beheerkosten kan worden verzekerd.

Beheerkostenstijging als gevolg van aankopen worden niet altijd en alleen gedekt door een stijging van de participantenbijdrage. Er zijn tot nu toe hiervoor diverse andere bronnen gevonden zoals de reguliere beheersubsidie van de provincie (SNL-subsidie) en bijdragen van fondsen. En in sommige gevallen wordt gevraagd om een (beperkte) verhoging van de participantenbijdrage.

Fondsenwerving

De gemeenteraad stelt dat de opbrengsten van toename van donateurs en andere fondsen nog niet duidelijk naar voren in de jaarstukken komen. Er wordt gevraagd deze effecten en opbrengsten verder te verduidelijken. Daarnaast wordt gevraagd deze fondsverwerving voort te zetten en waar mogelijk te intensiveren. Als voorbeelden wordt genoemd, steun van landelijke stichtingen, die maatschappelijke doelen steunen.

Als reactie op bovenbedoelde vraag kan worden aangegeven dat de financiële opbrengsten van fondsenwerving o.a. van donateurs voor het overgrote deel ten goede komen aan de Stichting Steun Goois Natuurreservaat. Deze stichting kent een eigen jaarverslag en jaarrekening en de effecten van de toename van donateurs worden daar verantwoord en komen niet in de jaarrekening van stichting Goois Natuurreservaat tot uitdrukking.

De Stichting Steun financiert extra projecten die ten goede komen aan de natuur, waaronder aankopen van natuurterreinen. De voorstellen voor financiering van extra projecten en aankopen worden door het bestuur van de stichting Goois Natuurreservaat aan de Stichting Steun voorgelegd. Denk hierbij aan Voltooiing Groene Schakel. In dit project werken de provincie Noord-Holland, gemeente Hilversum en Goois Natuurreservaat samen aan de Groene Schakel die de natuurgebieden in 't Gooi en op de Utrechtse Heuvelrug met elkaar verbinden. Het gebied van een andere grote natuurverbinding die tegen Hilversum aan ligt is natuurverbinding Hoorneboeg. De toelopen en de aanliggende natuur worden de komende jaren verder verstevigd.

De opbrengsten van andere fondsen (zoals bijvoorbeeld het Prins Bernhard Cultuurfonds) zijn gekoppeld aan specifieke projecten/aankopen en worden verantwoord onder de projectinkomsten. Zoals uit de jaarrekening 2020 blijkt is een bijdrage van € 44.000,- ontvangen voor de aankoop van een bosperceel.

Recreatie verdient meer aandacht

De gemeenteraad van Hilversum vraagt haar voor 22 oktober 2021 schriftelijk te informeren over de visie van GNR op het faciliteren van recreatie (natuureducatie, spelen, sport, bewegen, horeca). De gemeenteraad krijgt dankzij deze notitie in het najaar 2021 inzicht in de concrete inspanningen én de plannen voor de nabije toekomst op het gebied van recreatiemogelijkheden.

Als reactie hierop kan worden aangegeven dat in december 2020 de beheervisie Goois Natuurreservaat is vastgesteld waar ook onze visie op recreatie onderdeel van uitmaakt. De beheervisie GNR 2021 is na te lezen via onze website onder Beleid en plannen (gnr.nl). Daarnaast hebben wij vanuit de vraag van de gemeenteraad speciaal de volgende notitie samengesteld die meer specifiek aangeeft hoe we tegen recreatie en de toekomst ervan, aankijken. Zie hiervoor de bijgevoegde Notitie Recreatie in het Goois Natuurreservaat (**ZIE BIJLAGE 2B**).

Verduurzaming organisatie stichting Goois Natuurreservaat

De gemeenteraad stelt vast dat ze in de jaarstukken helaas geen informatie heeft kunnen vinden over de inspanning die de stichting GNR zelf doet om de eigen organisatie te verduurzamen en mee te werken aan landelijke doelstellingen voor de vermindering van de CO2- en stikstofemissies en het grondstoffenakkoord. De gemeenteraad spreekt uit dat zij verwacht dat het GNR het goede voorbeeld geeft en met plannen komt om aan deze landelijke doelstellingen te voldoen.

Allereerst draagt GNR als natuurorganisatie haar steentje bij om de klimaatverandering het hoofd te bieden, namelijk door waterberging, verkoeling en CO2 opslag in de natuurterreinen. GNR kiest voor groene stroom en elektrische voertuigen waar mogelijk. We maken al gebruik van een elektrische motor en fietsen voor de boswachters en hebben elektrische motorzagen voor ons bosbeheer. We hopen dit najaar een elektrische shovel aan te schaffen voor de schaapskooi. Het is momenteel nog niet altijd mogelijk om over te gaan op elektrisch (te weinig trekkracht bijvoorbeeld), maar we volgen de ontwikkelingen. Bij de vervanging en aanschaf van nieuwe machines, voertuigen en apparaten wordt duurzaamheid steeds meegenomen in de afweging. Het GNR heeft in haar Beleidsplan 2020-2023 de ambitie opgenomen van een meer duurzame bedrijfsvoering. GNR werkt hard aan een plan van aanpak, en in de tussentijd worden alle mogelijkheden voor verduurzaming die zich voordoen (laaghangend fruit) volop benut. Ook worden binnen de looptijd van dit beleidsplan plannen uitgewerkt voor verduurzaming van de bedrijfsvoering waarover de participanten c.q. de gemeenteraden zullen worden geïnformeerd.

Recreatie in het Goois Natuurreservaat 2021

Koester ons groene thuis

Goois Natuurreservaat

Inleiding

Recreatie is een belangrijk onderwerp binnen het werkveld van Stichting Goois Natuurreservaat. In deze notitie passeren verschillende invalshoeken de revue. Hoofdstuk 1 geeft een algemene beschouwing over wie gebruik maken van het Goois Natuurreservaat en beschrijft hoe het stedelijk gebied en het natuurgebied al decennia lang invloed op elkaar hebben. Hoofdstuk 2 gaat in op de doelstelling zoals die is vastgelegd in de statuten van de Stichting Goois Natuurreservaat, deze vormt het vertrekpunt bij de visie op recreatie. Hoofdstuk 3 gaat verder in op relevante wet- en regelgeving die bepalend is voor het beheer van het gebied. Hoofdstuk 4 schetst hoe het Goois Natuurreservaat de recreatie in de loop van de tijd heeft vorm gegeven en hoe de huidige praktijk eruit ziet. Hoofdstuk 5 geeft aan wat de achterliggende visie is op het gebied van recreatie binnen het Goois Natuurreservaat op basis van het stichtingsdoel en de beheervisies. Hoofdstuk 6 sluit af met de plannen/ ontwikkelingen zoals we die op dit moment voorzien.

1. Wie maken gebruik van het Goois Natuurreservaat

Er wonen anno 2021 ongeveer 214.000 inwoners in de 5 Gooise gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen en Laren. Vanuit de stedelijke kernen maken de inwoners gebruik van het rondom gelegen natuurgebied Goois Natuurreservaat. Dat geldt overigens niet alleen voor de bewoners van de Gooise kernen. We kunnen er gerust vanuit gaan dat ook veel inwoners van de omliggende kernen zoals Eemnes, Hollandse Rading, Loosdrecht, 's-Graveland, Kortenhoef naar het Goois Natuurreservaat komen om daar van natuur en landschap te genieten en van de recreatiemogelijkheden gebruik te maken. Ook komen er bezoekers van de verderaf gelegen grotere steden Almere, Amersfoort, Amsterdam en Utrecht.

Er zijn veel bezoekers die frequent het natuurgebied bezoeken bijvoorbeeld om de hond uit te laten of te sporten. Sommigen passeren het gebied tijdens woon-werk/school-verkeer. Anderen, die veelal wat verder weg wonen, komen incidenteel naar het Goois Natuurreservaat. Ook zijn er bepaalde plekken (bijvoorbeeld de schaapskooi Blaricum tijdens de lammertijd) en momenten van het jaar (als de heideplanten bloeien en tijdens de herfst) dat het Goois Natuurreservaat extra bezoekers trekt die ook van verder weg komen.

Een belangrijk kenmerk van net Gooi is de sterke band en wederzijdse afhankelijkheid tussen de Gooise stedelijke gebieden met haar inwoners aan de ene kant en het natuurgebied met de hoge natuur-, landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve waarden aan de andere kant. Het natuurgebied is er op ingericht om de bezoekers die zo dichtbij wonen, een gastvrije ontvangst te bieden. Er is relatief weinig toerisme. Tijdens de zomervakantieperiode is het dan ook vrij rustig in de gebieden, in tegenstelling tot andere natuurgebieden buiten het Gooi waar toerisme in de zomer tot grote drukte kan leiden.

De lokale inwoners weten de natuurgebieden goed te vinden. We ervaren mede daardoor over het algemeen een groot draagvlak voor het behoud en zorgvuldig beheer van dit unieke natuurgebied, het fraaie landschap en de recreatieve mogelijkheden die het biedt.

2. De statutaire doelen van het Goois Natuurreservaat

Het natuurgebied is eigendom van de Stichting Goois Natuurreservaat. Het bestuur van de stichting is het hoogste besluitvormingsorgaan binnen de stichting. In dit bestuur hebben vertegenwoordigers zitting van de Gooise gemeenten, van Amsterdam en van provincie Noord-Holland (de participanten). Het bestuur handelt op basis van het doel zoals dat is opgenomen in artikel 2 van de statuten van de stichting:

Artikel 2
De stichting heeft ten doel:

a. de instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van aldaar gelegen terreinen, ten einde deze ten eeuwigen dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden; en

b. aan het publiek door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

Dit betekent dat het beheer zich in eerste instantie richt op het in stand houden van het natuurgebied. De bezoekers krijgen de mogelijkheid om van het natuurschoon van het natuurgebied te genieten. We bieden hen de mogelijkheid om de natuur te beleven. Dit kunnen we ook beschouwen als recreatie of recreatief medegebruik. Daarin schuilt een zeker risico want recreatie is een ruim begrip dat ook recreatievormen omvat die niet gericht zijn op natuurbeleving. In de context van deze notitie gaat het om recreatie die verenigbaar is met de natuurdoelstelling.

De duurzame instandhouding van natuur en landschap van het Goois Natuurreservaat is belangrijk voor de inwoners van het Gooi. Het garandeert dat iedereen blijvend kan genieten van het natuurgebied. Betekent het dan ook dat elke recreatieve ontwikkeling positief is en gefaciliteerd en/of gestimuleerd moet worden in het belang van het natuurgebied? Dat is een essentieel vraagstuk voor Stichting Goois Natuurreservaat. Het raakt de vraag waar het ideaal-evenwicht zich bevindt tussen natuur en recreatie. Dat is des te belangrijker bij toekomstige ontwikkelingen zoals bij toename van het aantal bezoekers van het Goois Natuurreservaat en bij verandering van recreatiepatronen. Hierbij is niet alleen het perspectief van Stichting Goois Natuurreservaat van belang; er zijn ook overheidsregels en beleid dat van invloed is op het beheer van het gebied.

3. Relevante wet- en regelgeving

In de loop van de tijd is er voor natuurgebieden in Nederland door allerlei ontwikkelingen een vrij hoog natuurbeschermingsniveau bereikt. In het begin van de 20e eeuw, kregen vogels en bossen een wettelijke bescherming. En decennia later gold dat ook voor planten-, diersoorten en gebieden. Grote delen van het Goois Natuurreservaat zijn vanaf eind jaren '80 van de vorige eeuw aangewezen als beschermd natuurmonument inzake de Natuurbeschermingswet 1967 (gewijzigd in 1998). Dat was de zwaarste vorm van wettelijke bescherming die er bestond in Nederland. De Natuurbeschermingswet is in 2017 overgegaan in de Wet natuurbescherming waarbij de specifieke gebiedsbescherming is opgeheven. De Wet natuurbescherming is echter nog steeds van toepassing op het Goois Natuurreservaat en beoogt naast bescherming van flora en fauna ook de internationale verplichtingen na te komen zoals de EU Vogel- en Habitatrichtlijn, Natura2000 en de Ramsarconventie.

Verder maakt het Goois Natuurreservaat onderdeel uit van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) dat op grond van de Provinciale Ruimtelijke Verordening van Noord-Holland beschermd is. De gemeenten zijn verplicht deze te voorzien van de planologische bestemming Natuurgebied. De specifieke kenmerken van de natuurgebieden zijn vastgelegd in de Wezenlijke Kenmerken en Waarden (WKW) van een gebied die zijn opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening NH2020. Het vertrekpunt bij de bescherming is dat de NNN kwantitatief en kwalitatief in stand blijft. Bij ontwikkelingen in de NNN wordt getoetst of er aantasting optreedt van de WKW, of er een groot maatschappelijk belang aan de orde is en of er geen alternatieven zijn. Bij aantasting van de WKW is sprake van een compensatieplicht.

Naast haar statutaire doelen, heeft de Stichting Goois Natuurreservaat dus ook op grond van de overheidsregels de verplichting de natuur en het natuurgebied in stand te houden. Bij ontwikkelingen op het gebied van recreatie moet goed beoordeeld worden welke effecten de ontwikkeling heeft op de natuur (de WKW) en welke regels in de provinciale ruimtelijke verordening van toepassing zijn.

Voor de instandhouding van de natuurwaarden wordt door provincie NH beheersubsidie verstrekt aan het Goois Natuurreservaat. Deze subsidie brengt een verplichting met zich mee voor het uitvoeren van gerichte maatregelen om de natuur te beheren en te beschermen en bestaat uit een beperkte bijdrage die ingezet kan worden voor openstelling voor het publiek. De subsidie dekt geen kosten voor het aanbrengen en onderhouden van recreatieve voorzieningen. In de praktijk worden de - overigens niet geringe - kosten van recreatie dus gedekt door de bijdragen van de participanten van het Goois Natuurreservaat.

Er is nauwelijks specifieke wet- en regelgeving voor recreatie, recreatieve paden en voorzieningen. In z'n algemeenheid geldt natuurlijk dat de veiligheid geborgd dient te zijn en dat regelmatige inspectie en onderhoud moeten plaatsvinden om hieraan te voldoen.

4. Recreatie binnen het Goois Natuurreservaat: de huidige praktijk

Gastvrij Goois Natuurreservaat

Vanuit elk dorp/stad in het Gooi is er een keur aan mogelijkheden om het Goois Natuurreservaat te ervaren. Het aantal ingangen is groot. Of je wandelaar bent, graag fietst of te paard de natuur in wilt, overal zijn er mogelijkheden. De netwerken van wandel-, fiets- en ruiterpaden zijn omvangrijk en fijnmazig. Er wordt wel gezegd: 'dat waar je je ook bevindt in het Gooi, je altijd binnen 10 minuten in een natuurgebied van het Goois Natuurreservaat kunt zijn.'

Bij de inrichting van het natuurgebied behoren verder tientallen zitbanken, uitkijkpunten, dagrecreatieterreinen met speelweides en picknickplaatsen, afvalbakken en speelmogelijkheden. Ook zijn er 2 seizoenskampeerterreinen binnen het Goois Natuurreservaat.

Het Goois Natuurreservaat was de eerste natuurbeheerder in Nederland die in het kader van de realisatie van de natuurverbindingen recreatie op natuurbruggen toestond, uiteraard binnen randvoorwaarden. De praktijk heeft uitgewezen dat onder bepaalde omstandigheden een combinatie van een natuurverbindingsfunctie en recreatie mogelijk is, als de verbindingszone daarvoor effectief is ingericht.

Meest voorkomende vormen van recreatie

De meest voorkomende vormen van recreatie in onze natuurgebieden zijn wandelen (al dan niet met de hond), fietsen en paardrijden (al dan niet met een koets). Er zijn zeer veel sporters die regelmatig gebruik maken van het natuurgebied voor hun activiteiten zoals hardlopen, bootcamps en mountainbiken.

Er is in vergelijking met andere natuurbeheerorganisaties in Nederland een ruimhartig hondenbeleid. Op zeer veel plaatsen zijn er mogelijkheden om de hond los te laten. Loslopende honden kunnen verstoring opleveren voor in de natuur voorkomende dieren. Dit staat op gespannen voet met de natuurdoelen, ook is sprake van hinder voor andere bezoekers. Om die reden heeft het Goois Natuurreservaat vanaf 15 juli 2021 de nieuwe hondenmaatregel ingevoerd waarbij in het natuurgebied maximaal 3 honden per begeleider is toegestaan.

Bewegen in de natuur; een belangrijke basis voor welzijn en gezondheid

In toenemende mate is duidelijk dat in de natuur zijn en actief bewegen in de natuur belangrijk is voor de mentale en fysieke gezondheid van mensen. Dat heeft de afgelopen corona-periode wel laten zien. Meer bezoekers dan ooit wisten onze natuurgebieden te vinden en te waarderen als hun groene thuis. Het Goois Natuurreservaat faciliteert dit met een omvangrijk netwerk aan wandel-, fiets- en ruiterpaden en ook met diverse wandel- en fietsroutes zoals de 9 wandelingen in het Gooi en het Voetstappenpad.

Infographic Natuur beleven

jaar 2020

5 uitkijkpunten

- Magdalenaberg
- Eukenberg
- Tafelberg
- Berg op Anna's Hoeve
- Vogelkijkhut Hilversums Wasmeer

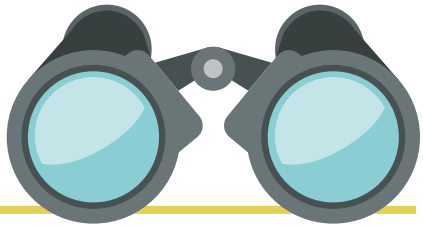

27 parkeerplaatsen

2 kleuterpaden

1 speelbos 't Laer

2 seizoen campings

- Camping Franse Kamp
- Camping Parrewijn

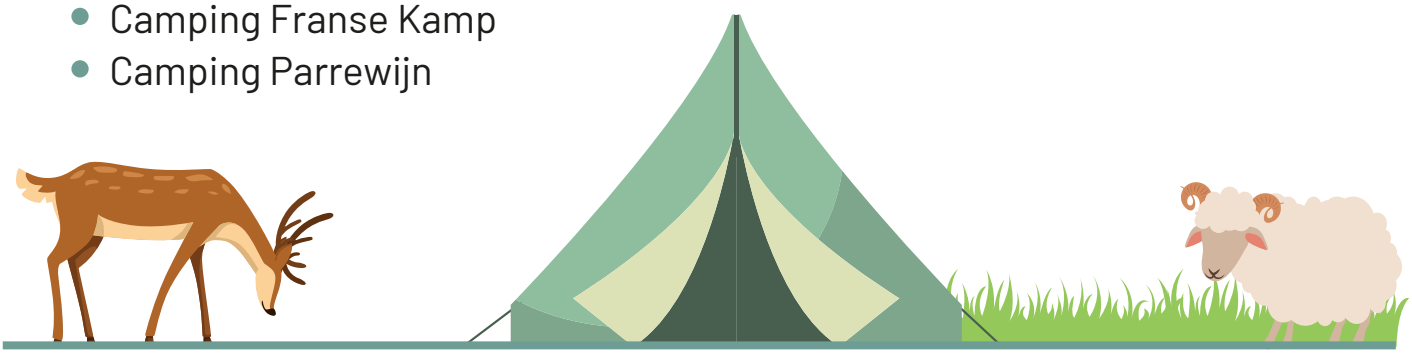

De natuurgebieden worden veel gebruikt om te sporten (fietsen, hardlopen en trainingen/bootcamps). Dat gebeurt als evenement, groepsgewijs, in clubverband en vaak ook individueel. Andere vormen van gebruik zijn o.a. yoga, stiltewandelingen, natuurexcursies, geocaching en wandelevenementen.

Vanuit dit omvangrijke pakket voorzieningen in het natuurgebied ondersteunen wij naar vermogen initiatieven van de GGD op het vlak van bewegen in de natuur alsmede de diverse sportakkoorden binnen de diverse gemeenten.

Natuureducatie in en over het Goois Natuurreservaat

Natuureducatie vindt al decennia lang plaats waarbij onder andere wordt samengewerkt met het IVN en de Stichting Omgevingseducatie. Er zijn natuur- en landschapsexcursies onder leiding van boswachters of IVN-gidsen. Binnen het Goois Natuurreservaat zijn enkele natuureducatieve paden voor kleuters gerealiseerd inclusief een programma voor ouders/ begeleiders. Er is een groepsverblijf waar kinderen met begeleiders kunnen overnachten in het kader van bijvoorbeeld een schoolwerkweek inclusief een natuureducatie programma. Leerlingen van het basisonderwijs leren bij de schaapskooi Blaricum alles over schapen, heide en begrazing. Bij de Natuurbrug Zanderij Crailoo kunnen leerlingen van het voortgezet onderwijs les krijgen over en werken aan een project over natuurverbindingen. Op diverse plaatsen bieden we informatie aan op informatieborden, de website en op social media.

Het gebouw de Infoschuur wordt samen met de groene groeperingen in de regio gebruikt om natuureducatieve en verenigingsactiviteiten te houden zoals cursussen, lezingen en vergaderingen.

5. Recreatie binnen het Goois Natuurreservaat: onze visie

In de voorgaande paragrafen is geschetst welke recreatieve mogelijkheden er allemaal zijn en op welke wijze daarvan gebruik wordt gemaakt. Hieruit valt af te leiden dat het faciliteren van allerlei vormen van recreatie al tientallen jaren een belangrijk taak is van het Goois Natuurreservaat: het zit als het ware in onze genen. Het resultaat is dat het huidige pakket voorzieningen en de gebruiksmogelijkheden binnen het Goois Natuurreservaat zoals eerder aangegeven, omvangrijk en divers is. De vraag is welke visie we daarop hebben en hoe we in de toekomst hiermee om willen gaan.

De basis voor onze kijk op recreatie is neergelegd in de beheervisie Goois Natuurreservaat 2020-2031 die recent is vernieuwd en in december 2020 door het bestuur van de stichting Goois Natuurreservaat is vastgesteld; De visie is te vinden op de website: https://gnr.nl/media/1629/gnr_beheervisie_final-1.pdf

De belangrijkste elementen zoals die in de beheervisie zijn opgenomen, komen hieronder aan bod.

Op zoek naar de balans

Er zijn de nodige gerechtvaardigde zorgen over de balans tussen natuur en recreatie. Allereerst kunnen we vaststellen dat de natuur het moeilijk heeft. Ondanks alle inspanningen van afgelopen decennia, is er sprake van slechte (milieu) omstandigheden (stikstof), versnippering, klimaatverandering (onder andere verdroging) en van een afnemende biodiversiteit.

Een hoge recreatiedruk komt daar bovenop. Dit leidt tot verstoring die bijvoorbeeld heel zichtbaar wordt als reeën worden opgejaagd door honden. Hierbij kunnen reeën verwond of gedood worden, of tijdens hun vlucht worden aangereden bij de passage van een nabij gelegen weg. Dit gebeurt jaarlijks enkele keren. Ook sterven er jaarlijks enkele schapen die worden achtervolgd en gebeten door honden. Overigens zijn er ook in toenemende mate spanningen tussen recreantencategorieën. Denk bijvoorbeeld aan wandelaars, ruiters en mountainbikers die deels gebruik maken van dezelfde paden. Of aan overlast van honden bij wandelaars, fietsers en ruiters. Afgelopen jaar zijn deze verschijnselen als gevolg van de corona-maatregelen nog beter zichtbaar geworden omdat het bezoek aan natuurgebieden enorm is gestegen.

Hierbij speelt nog de volgende ontwikkeling: de Metropool Regio Amsterdam (MRA) en de Regio Utrecht hebben de opgave om in 2030 240.000 respectievelijk 84.000 extra woningen te bouwen. Dat betekent een bevolkingstoename van ca. 700.000 inwoners binnen een afstand ca 20-30 km vanaf het Gooi. Ook deze nieuwe bewoners zullen de (vanzelfsprekende) behoefte hebben de natuur in te gaan en ook af en toe het Gooise Natuurreservaat bezoeken.
De verwachting is dat de recreatiedruk in het Gooise Natuurreservaat nog verder zal toenemen. Als de recreatiedruk zich zodanig ontwikkelt dat het ten koste gaat, of dreigt te gaan van de natuur, zijn maatregelen nodig om hieraan sturing te geven. We gaan dan op zoek naar een verantwoorde balans die recht doet aan het behoud van de natuur zodat bezoekers ook daadwerkelijk blijvend van het natuurschoon kunnen genieten.

Zonering

Een belangrijk instrument om de balans te bewaren is zonering. Zonering door inrichting en geleiding van het recreatieve gebruik, de ligging van parkeerplaatsen en aanwijzing van hondenlosloopgebieden kunnen in belangrijke mate bijdragen aan het in goede banen te leiden van de recreatie. Dit wordt waar mogelijk en wenselijk afgestemd met andere terreinbeherende collega's in de regio. Het is hierbij belangrijk meer te weten te komen over de recreatievormen en motieven, de verspreiding en de intensiteit. Hiervoor willen we het recreatieve gebruik van de gebieden beter in beeld brengen. Praktijkkennis van het recreatieve gebruik en de recreatiestromen in onze gebieden moeten worden aangevuld met onderzoeksgegevens. Mede op basis van deze informatie kan per gebied bekeken worden of er aanpassingen nodig zijn met betrekking tot de recreatieve inrichting en het gebruik, in relatie tot de aanwezige natuurwaarden en beheerdoelstellingen van het desbetreffende gebied.

6. Hoe gaan we recreatie in de toekomst faciliteren?

Toenemende recreatiedruk in goede banen leiden

In zijn algemeenheid geldt dat - net als nu - het Gooise Natuurreservaat in de toekomst ruimhartig zal zijn opengesteld. Voorzien van veel recreatieve voorzieningen en voor veel doelgroepen interessant om te bezoeken. De komende jaren gaan we plannen maken om de balans tussen recreatie en natuur goed te houden waarbij in het bijzonder de gewenste zonering beter vorm moet krijgen. Het is te verwachten dat intensievere activiteiten en voorzieningen meer naar de rand van de natuurgebieden worden verplaatst. Zo ontstaan meer rustige deelgebieden en kan er meer rekening gehouden worden met wensen en voorkeuren van verschillende doelgroepen. Ook kan het zijn dat er maatregelen worden genomen om verstoring van natuur/fauna en hinder aan andere bezoekers in sommige gebieden wat meer te beperken. Hierbij zal ook gekeken worden naar grootschalige wandel- en sportevenementen.

Tussen bezoekerscategorieën zijn er tegenstellingen die tot uiting komen in irritatie en verstoring van de natuurbeleving. Een goed voorbeeld is de huidige toegangsregel dat fietsers/mountainbikes (MTB's) op wandelpaden mogen. Veel natuurliefhebbers, rustzoekers c.q. wandelaars vinden dat onlogisch, storen zich hieraan of ervaren overlast. Voor de MTB's biedt deze toegangsregel juist een goede mogelijkheid hun sport in de natuur uit te oefenen. De komende jaren zullen we deze situatie onderzoeken en bezien of, en hoe, deze toegangsregel mogelijk aangepast moet worden.

Padenstructuur: inzetten op kwaliteit in plaats van kwantiteit

Het netwerk van wandel-, fiets- en ruiterpaden is fijnmazig, aantrekkelijk voor de gebruikers en wordt dus ook intensief gebruikt. Vanuit dit gegeven is in de beheervisie opgenomen dat deze netwerken niet verder zullen worden uitgebreid, behalve indien ze onderdeel uitmaken van bestaande plannen zoals een wandel- en fietsverbinding in Plan Huydecopersweg. De hoge recreatieve gebruiksdruk van het natuurgebied heeft in de praktijk geleid tot een groot aantal extra (sluip)paadjes wat leidt tot een versnippering van het gebied. We willen dit beperken door sluippaadjes af te zetten en waar er kansen zijn, wandel- en fietspaden beter te structuren.
In het geval van aankopen van nieuw natuurgebied wordt telkens bezien of openstelling mogelijk is en zo

ja, hoe padenstructuren, hondenzonering en dergelijke kunnen worden vormgegeven en hoe een goede aansluiting op het omliggende natuurgebied kan worden bereikt.

Door de aard, de ligging en de intensiteit van het gebruik van de fietspaden vraagt het een toenemende beheerinspanning om de kwaliteit ervan op voldoende niveau te houden. Verwacht wordt dat de komende jaren sommige fietspaden worden omgebouwd tot onderhoudsarme fietspaden om de instandhouding van het fietspadennetwerk als geheel beheersbaar en betaalbaar te houden. Uitgangspunt blijft dat de fietspaden toeristisch-recreatief van aard zijn en dat ze - omdat ze in natuurgebied liggen - bij duisternis niet toegankelijk zijn en onverlicht blijven.
Er zijn op dit moment zeer beperkt voorzieningen aanwezig voor minder-validen. Het is bekend dat de halfverharde fietspaden gebruikt worden door rolstoelers en door slechtzienden. In overleg met organisaties op dit vlak, wordt deze situatie verbeterd.

Investeren in duurzaam en bestendig recreatiemeubilair

Er is jaarlijks veel slijtage en schade door vernielingen aan recreatiemeubilair. Het hele pakket recreatieve voorzieningen binnen het Goois Natuurreservaat (parkeerplaatsen, uitkijkpunten, zitbanken, doorgangen in hekwerken, bebording, picknickset en afvalbakken) behoeft meer beheer-aandacht en een kwaliteitsverbetering waarbij ook gekeken moet worden naar aspecten als verduurzamen en vandalismebestendigheid. Er zal fors geïnvesteerd moeten worden als we het aanbod kwantitatief en kwalitatief op peil willen houden.

Natuureducatie en beleving: de jeugd heeft de toekomst

Uit allerlei onderzoek is gebleken dat het spelen in de natuur voor kleine kinderen een verrijking is in het pallet aan speelmogelijkheden. Het is belangrijk voor het welzijn van kinderen en het kan een basis leggen voor toekomstige draagvlak voor en betrokkenheid bij de natuur. Op dit moment is er 1 speelbos gelegen in de gemeente Laren nabij het stedelijk gebied van Hilversum. Van dit speelbos wordt veel gebruik gemaakt. Vanwege het succes wordt er in het noordelijk deel van het Goois Natuurreservaat in de gemeente Huizen een 2e speelbos gerealiseerd.

In het besef dat kinderen de toekomstige generatie vormen, is het belangrijk dat zij worden betrokken bij de natuur om hen bewust te maken van de waarde en kwetsbaarheid daarvan. Natuurbeschermers hebben vrijwel zonder uitzondering

in hun jonge jaren ervaringen opgedaan in de natuur die maakten dat zij zich willen inzetten voor de natuur. Het Goois Natuurreservaat wil daarom naast alle andere doelgroepen vooral ook kinderen de gelegenheid bieden om in haar terreinen bijzondere natuur-ervaringen op te doen.

Dat is op zichzelf niet nieuw, maar het huidige aanbod is te versnipperd en heeft te weinig aandacht gekregen. Het Goois Natuurreservaat werkt momenteel aan een visie en een uitvoeringsprogramma voor natuureducatie. Gedurende 3 jaar zal een samenhangend pakket van educatieactiviteiten worden opgezet, met onder meer een doorgaande leerlijn voor kinderen en jongeren. Er wordt ook bereikt dat meer samenhang ontstaat in de verschillende activiteiten zodat de natuureducatie beter aansluit bij de verschillende doelgroepen, de leerdoelen en het onderwijsveld.

Meer capaciteit nodig

Een en ander vraagt algemeen geldende toegangsregels, een goede inrichting met passende voorzieningen gebaseerd op een uitlegbare zoneringfilosofie, adequaat beheer, onderhoud en toezicht om het recreatief gebruik in goede banen te leiden. Te verwachten is dat door de toename van recreatie de benodigde capaciteit voor toezicht, voorlichting, handhaving en educatie zal toenemen.

Horecavoorzieningen niet ín, maar bíj het Goois Natuurreservaat

Soms krijgt het Goois Natuurreservaat de vraag of er horecavoorzieningen kunnen worden gerealiseerd in haar natuurgebieden. We stellen vast dat er al veel horecavoorzieningen aan de randen van het Goois Natuurreservaat aanwezig zijn. Vanuit dit gegeven is de vraag gerechtvaardigd of er überhaupt noodzaak bestaat om de horecamogelijkheden uit te breiden. De status van NNN en de statutaire doelen van het Goois Natuurreservaat waarbij de natuur voorop staat, bieden overigens geen mogelijkheid horeca in de natuur toe te staan. Dit wordt dan ook niet nagestreefd. Het is natuurlijk niet uitgesloten dat er zich kansen voordoen in de buurt van het natuurgebied. Bij de afweging waar mogelijkheden zijn voor horecavoorzieningen nabij het Goois Natuurreservaat, zullen de effecten op de natuur goed moeten worden betrokken.

Colofon

Stichting Goois Natuurreservaat

Nieuwe Meentweg 2

1217 DZ Hilversum

Postbus 1001

1200 BA Hilversum

gooisnatuurreservaat@gnr.nl

www.gnr.nl • +31 (0) 35 6214598

kvk nummer: 41223080

RSIN/fiscaal nummer: 001939270

Fotografie: Arie van den Hout, Bart Siebelink,
Goois Natuurreservaat.

Vormgeving: o-merel.nl

@gooisnatuurreservaat @mooigooi

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8170
Extern Zaak ID	1720923
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.e
Omschrijving	Natuur: Vaststelling Natura 2000-beheerplan Polder Zeevang (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Brief aan PS over vaststelling Natura 2000 Beheerplan Polder Zeevang.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

Polder Zeevang is aangewezen als Natura 2000-gebied, waarvoor de provincie Noord-Holland een beheerplan moet vaststellen. Het doel van het plan is de beschermde natuur te behouden en ontwikkelen om zo te voldoen aan de natuurdoelstellingen voor het gebied. Het ontwerp beheerplan heeft in in de zomer van 2021 ter visie gelegen. De zienswijzen worden beantwoord en het beheerplan vastgesteld.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.W. Groen
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144654
GROENJ@Noord-Holland.nl

Betreft: Vaststelling Natura 2000 Beheerplan Polder Zeevang

Verzenddatum
27 OKT. 2021

Kenmerk
1720923/1720965

Uw kenmerk

Geachte leden,

Graag informeren wij u over ons besluit van 26 oktober 2021 om het Natura 2000 Beheerplan voor Polder Zeevang vast te stellen.

Inleiding
Polder Zeevang is aangewezen als een Natura 2000-gebied, waarvoor de provincie Noord-Holland op grond van de Wet Natuurbescherming een beheerplan moet vaststellen. Het vaststellen van het beheerplan is een bevoegdheid van GS. De tekst van dit beheerplan is in nauw overleg met alle betrokken partijen opgesteld. In de vorm van projectgroep bijeenkomsten en klankbordgroep bijeenkomsten kon ieder zijn mening geven en zijn waar mogelijk aanpassingen in het beheerplan aangebracht om teksten te verduidelijken en ruimte te bieden aan wensen vanuit de regio. Ook is er een informatieavond gehouden en een werkbezoek geweest. Het gesprek met de omgeving zal gecontinueerd worden in samenspraak met het Regiebureau voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. Al eerder in het proces zijn alle vragen die door de deelnemers gesteld zijn schriftelijk beantwoord. Er is nauw samengewerkt met de Omgevingsdienst. Het beheerplan geldt voor een periode van zes jaar. Het eerste beheerplan was geldig van 2014 - 2018. Na een evaluatie is het beheerplan voor een periode van twee jaar verlengd; 2019-2020.

Inhoud van het beheerplan op hoofdlijnen
a) Een omschrijving van de staat van de op grond van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn beschermde planten- en diersoorten en hun leefgebied.

De Natura 2000-doelstelling voor polder Zeevang betreft de bescherming van negen vogelsoorten op grond van de Europese Vogelrichtlijn. Het gaat om de kleine zwaan, kolgans, grauwe gans, brandgans, smient, grutto, goudplevier, kievit en wulp. Het gebied is van belang voor de overwintering en de trek van deze soorten. Polder Zeevang kent dus geen instandhoudingsdoelstellingen voor broedvogels in het kader van Natura 2000 beleid. De evaluatie van het eerste beheerplan wijst uit dat het met de doelstellingen goed gaat.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Weliswaar gaan vier vogelsoorten in aantal achteruit, maar hiervoor ligt de oorzaak niet in de polder zelf. Extra maatregelen blijken dan ook niet nodig.

b) Een omschrijving van het 'huidige gebruik', zoals dat, waar nodig onder bepaalde voorwaarden, kan worden voortgezet zonder dat daarvoor een vergunning op grond van de Wet Natuurbescherming nodig is.

Het huidig gebruik is getoetst en ingedeeld in de categorieën vergunningvrij, vergunningplichtig en niet vergunningplichtig met en zonder voorwaarden. De huidige activiteiten in en om het gebied kunnen doorgaan zonder dat daarvoor een vergunning nodig is. In sommige gevallen dient men zich daarbij wel te houden aan bepaalde beperkingen, zoals bijvoorbeeld overleg met de terreinbeheerder of zich houden aan een gedragscode. Nieuwe activiteiten met mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen zijn en blijven vergunningplichtig.

c) De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het voorgaande beheerplan

Gecoördineerd beheer

De schade door ganzen in de polder Zeevang is aanleiding om het beheer van standganzen te intensiveren. Daarom is het gecoördineerd ganzenbeheer als nieuwe vergunningvrije activiteit opgenomen in het beheerplan. Deze vorm van populatiebeheer is ook onderdeel van het Ganzenbeheerplan 2021-2024 van de FBE. De passende beoordeling van deze nieuwe activiteit geeft aan dat het beheer uitgevoerd kan worden zonder dat de instandhoudingsdoelen in gevaar komen. Monitoring wordt uitgevoerd door de FBE zoals beschreven in het Ganzenbeheerplan 2021-2024.

Bewerking grasland

Het nieuwe beheerplan biedt meer duidelijkheid dan het vorige beheerplan. Er wordt ruimte geboden voor ondiepe grondbewerking in het kader van blijvend graslandgebruik. Ondiepe grondbewerking en (her)inzaai van gras zijn dus vergunningvrij mogelijk, binnen de reeds geldende voorwaarden. Dit biedt de mogelijkheid om waar nodig bijvoorbeeld de grasmat te herstellen na ganzenschade. Ruimere mogelijkheden, zoals het scheuren van grasland en omschakeling van blijvend grasland naar andere teelten zijn niet mogelijk op grond van bestaande wet- en regelgeving. Het beheerplan moet passen binnen de bestaande wet- en regelgeving en kan daarom niet meer ruimte bieden.

Samenhang met andere beleidsdoelen
Polder Zeevang is aangewezen als gebied voor overwinterende en trekkende vogelsoorten. Vanuit het Natura 2000 beleid geldt er hier geen instandhoudingsdoelstelling voor broedvogels. Naast de Vogelrichtlijndoelstellingen kennen we in polder Zeevang ook doelen doelstellingen voor de realisatie van het NNN, ganzen (fourageergebied) en weidevogels. De realisatie van deze verschillende doelstellingen zal in onderlinge samenhang worden opgepakt. We willen dit onder meer bereiken door na vaststelling van het beheerplan met betrokken partijen in het gebied in gesprek te blijven over de uitvoering. Hiermee voorzien we in de wens, en noodzaak, van een integrale uitvoering.

Financiële gevolgen van het beheerplan voor de provincie.
De vaststelling van een beheerplan brengt geen financiële consequenties met zich mee.

Tot slot
Tegen het besluit tot vaststelling van het beheerplan is beroep mogelijk bij de Rechtbank Noord-Holland. Beroep staat open voor belanghebbenden. Beroep kan alleen worden ingesteld tegen specifieke onderdelen van het beheerplan. Beroep staat volgens artikel 8.1 lid 2 van de Wet natuurbescherming open tegen de beschrijvingen van activiteiten die het bereiken van instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen en tegen de daarbij aangegeven voorwaarden en beperkingen. Hierbij gaat het om activiteiten die via het beheerplan vrijgesteld zijn van vergunningplicht. Geen beroep is mogelijk tegen de elementen gericht op uitvoering, zoals de maatregelen of de fasering van de uitvoering.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Aan het college van gedeputeerde staten van Noord-Holland
Dreef 3
2012 HR Haarlem

Santpoort-Noord, 04 november 2021

BETREFT: vervolgbrief voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid-Kennemerland.

Geacht college,

Ondergetekenden zonden u op 17 september 2021 een brief inzake de voortgang met betrekking tot het ecologisch adviesrapport Zuid-Kennemerland. Van de zijde van uw team Informatievoorziening werd de ontvangst van onze brief per mailbericht van 17 september 2021 bevestigd.

We zijn nu een flink aantal weken verder in de tijd en we constateren dat wij nog geen antwoord op onze brief van 17 september 2021 hebben mogen ontvangen. In onze brief stelden wij uw college een twaalftal vragen. Wij betreuren het dat hierop nog geen antwoord is gegeven, terwijl er op maandag 25 oktober 2021 tijdens een bijeenkomst van de Statencommissie Natuur, Landbouw & Gezondheid onder agendapunt 11 over het onderhavige onderwerp is gesproken.
Dat vinden wij onzorgvuldig.

Tijdens de genoemde commissievergadering heeft gedeputeerde Rommel erkend dat de communicatie met belanghebbenden in Zuid Kennemerland onhandig is verlopen. Wij stellen dat op prijs en gaan ervan uit dat verbetering inmiddels is ingezet. Tevens heeft gedeputeerde gezegd dat het voorliggende plan "geen blauwdruk" is, dat het "altijd maatwerk" is en "in overleg en per gebied gekeken wordt naar wat haalbaar is". Wij maken hieruit op dat er op dit moment nog geen sprake is van een uitgewerkt plan en aanpassingen mogelijk zijn.

Wij vernemen graag van u of wij hieruit mogen concluderen dat u in de verdere uitwerking van de plannen

- gezamenlijk met de betreffende belanghebbende(n) bekijkt wat wel en niet haalbaar is;
- daarbij rekening houdt met de economische, maatschappelijke en persoonlijke belangen van de belanghebbenden;
- het voortbestaan van de huidige activiteiten op voorhand niet in gevaar wil brengen;
- mogelijk tot de conclusie moet komen dat het beoogde beheer van grond niet verenigbaar is met het voortbestaan van de huidige activiteiten;

- dit niet kan leiden tot onteigening van gronden, maar dat natuurontwikkeling op basis van vrijwilligheid wordt vormgegeven zoals oorspronkelijk bedoeld.

Gezien het belang dat ook u stelt in heldere communicatie gaan wij ervan uit dat deze vraag op korte termijn en op eenduidige wijze wordt beantwoord.

Uw antwoord op onze brief van 17 september 2021 en op de aanvullende vragen in voorliggende brief zien wij alsnog graag tegemoet waarvoor dank. Een afschrift van deze brief zenden wij aan de leden van de hiervoor genoemde Statencommissie.

Zoals eerder door ons aangegeven behouden wij ons het recht voor, afhankelijk van uw beantwoording, een beroep te doen op de Wet Openbaarheid Bestuur.

Met vriendelijke groet,

[redacted], grondeigenaar, Westerhoeve

[redacted], grondeigenaar, Hofstede de Kruidberg

[redacted], grondeigenaar

Correspondentieadres:
[redacted]

Bijlage: brief van 17 september 2021

Bijlage brief 17 september 2021 blz. 1 van 2

Aan het college van gedeputeerde staten van Noord-Holland
Postbus 3007
2001 DA Haarlem

Santpoort-Noord, 17 september 2021,
[redacted]

BETREFT: voortgang ecologisch adviesrapport NNN Zuid-Kennemerland. [redacted]

Geacht college,

Mede kijkend naar uw brief van 23 juni 2021 met als kenmerk 1628558/1658203 maken ondergetekenden zich zorgen over diverse zaken betreffende het ecologisch adviesrapport over het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in Zuid-Kennemerland.

Onze zorgen trachten we hierna puntsgewijs en in willekeurige volgorde aan te geven, te weten:

1. Hoe ziet de totale c.q. integrale proceslijn eruit en wel vanaf het begin van het traject tot aan het moment dat het provinciaal bestuur een finaal besluit neemt?
2. Wanneer worden welke stappen gezet door wie en met welk doel en hoe zijn de inspraak en de participatie in het gehele proces verankerd?
3. Kijkend naar de participatieladder, welke trede hiervan wordt er gehanteerd daar waar het gaat om meedenken en meedoen van de directe belanghebbenden dan wel meebeslissen?
4. Welk provinciaal orgaan neemt te zijner tijd de uiteindelijke beslissingen? Is dat het college van gedeputeerde staten en/of de leden van provinciale staten?
5. Is het mogelijk dat belanghebbenden gedurende het hele proces/traject middels zogenaamde voortgangsberichten op de hoogte worden gehouden van de voortgang en, zo nee, waarom niet?
6. Waarom zijn de direct belanghebbenden niet op de hoogte gebracht van de digitale enquête die u momenteel uitvoert.
7. Volgens welke landelijke dan wel provinciale beleidskaders wordt er inhoudelijk gewerkt? Welke formeel vastgestelde landelijke dan wel provinciale beleidskaders en uitgangspunten worden gehanteerd om tot uiteindelijke effectuering van uw voornemens te komen?
8. Heeft de gemeente Velsen inmiddels een standpunt ingenomen over uw voornemens en, zo ja, welk? Wat is feitelijk de rol van de lokale besturen ter zake van de gebieden die in uw ecologisch adviesrapport zijn genoemd?
9. Welke vormen van bezwaar maken staan er open voor de belanghebbenden op het moment dat het provinciaal een definitief besluit heeft genomen?
10. In uw hiervoor genoemde brief van 23 juni 2021 geeft u aan dat nu met een aantal deelnemers verdere afspraken worden gemaakt. Wie zijn die deelnemers en welke afspraken betreft het dan? En worden deze afspraken gedeeld met andere belanghebbenden?
11. Welke reacties zijn er ontvangen van de grondeigenaren, pachters en van organisaties als het Hoogheemraadschap en de Land- en Tuinbouworganisatie? Wanneer worden deze reacties in het proces verwerkt?

12. Eind 2021 moet er een zogenaamd uitvoeringsplan worden vastgesteld. Door wie en met welk doel? En, hoe worden inspraak en participatie aan de besluitvorming voorafgaand wanneer vormgegeven? U weet dat inspraak en participatie tijd kosten.

Kortom, u ziet dat er bij ons tal van vragen leven die een antwoord behoeven. Wij zijn van oordeel dat het nu te lang stil blijft. Hierover maken wij ons zorgen en wij zijn gebaat bij meer transparantie en een breder inzicht in het af te leggen (democratisch) proces.

Afhankelijk van uw beantwoording behouden wij ons het recht voor om een beroep te doen op de Wet Openbaarheid Bestuur.

Wij hopen van u omgaand inzichtelijke en heldere antwoorden op schrift te mogen ontvangen. Hiervoor zeggen wij u op voorhand hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

[redacted], grondeigenaar, Westerhoeve

[redacted], grondeigenaar, Hofstede de Kruidberg

[redacted], grondeigenaar

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8150
Extern Zaak ID	1719517
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.g
Omschrijving	Natuur: Salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Salderingsovereenkomst hotel Nassau.docx
Brief aan PS over salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

Het college stemt in met de salderingsovereenkomst NNN tussen de provincie en de gemeente Bergen, met daarin maatregelen die ervoor zorgen dat de herontwikkeling van hotel Nassau aan de voorwaarden van de provinciale Omgevingsverordening NH2020 voldoet.

SALDERINGSOVEREENKOMST NNN herontwikkeling hotel Nassau, gemeente Bergen

Partijen

I. De **Provincie Noord-Holland**, vertegenwoordigd door de Commissaris van de Koning, die krachtens opdracht ex artikel 176.2 Provinciewet rechtsgeldig wordt vertegenwoordigd door mevrouw E. Rommel , hierna te noemen: “Provincie”;

en

II. **Gemeente Bergen (NH)** ten deze op grond van de bevoegdhedenregeling colleges en burgemeesters BUCH 2019 ten dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer N.G.M. Valkering, wethouder van de gemeente Bergen (NH) die handelt ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders d.d. 6-7-2021, hierna te noemen “Gemeente”;

Hierna gezamenlijk te noemen: “Partijen”.

Overwegende dat:

A. Burgemeester en Wethouders van Bergen (NH) voornemens zijn vergunning te verlenen voor de bouw van een hotel met hotelappartementen (hotel Nassau), deels binnen het NNN gebied Noordhollands Duinreservaat gelegen in de Gemeente Bergen (NH);

B. Artikel 6.43, vierde lid van de Omgevingsverordening 2020, hierna te noemen OV 2020, de gemeente verplicht er voor zorg te dragen dat de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang van het Natuurnetwerk Nederland per saldo niet achteruit gaan;

C. Met het salderingsplan, die als bijlage bij deze salderingsovereenkomst is gevoegd, is onderbouwd dat door genoemd voornemen en de eerder al uitgevoerde werkzaamheden per saldo geen negatieve effecten optreden op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang van het Natuurnetwerk Nederland;

D. Partijen zich in deze salderingsovereenkomst wensen te conformeren aan de uitvoering van het salderingsplan Hotel Nassau.

Verklaren te zijn overeengekomen:

Artikel 1: onderwerp van de salderingsovereenkomst
Onderwerp van deze salderingsovereenkomst is de bouw van een hotel met hotelappartementen (hotel Nassau) in het NNN gebied Noordhollands Duinreservaat. Aan de salderingsovereenkomst is het

salderingsplan als bijlage toegevoegd. Deze bijlage maakt onderdeel uit van deze salderingsovereenkomst.

Artikel 2: uitvoering saldering maatregelen

1. De Gemeente verbindt zich jegens de Provincie om voor eigen rekening en risico de beheer- en inrichtingsmaatregelen zoals omschreven in het salderingsplan te realiseren.
2. De Gemeente verbindt zich jegens de Provincie om, indien de initiatiefnemer van het project tot de realisatie van het hotel met hotelappartementen overgaat, de inrichtingsmaatregelen genoemd in het eerste lid binnen 18 maanden na het onherroepelijk worden van de omgevingsvergunning te hebben afgerond.
3. De Gemeente verplicht zich jegens de Provincie om in het salderingsgebied natuurbeheer uit te voeren conform het salderingsplan.
4. Indien 3 jaar na realisering van de beheer- en inrichtingsmaatregelen, bedoeld in het tweede lid, uit door de gemeente jaarlijks aan te leveren monitoringsgegevens blijkt dat de bijzondere soorten die in het omliggende NNN-gebied aanwezig zijn, zijn achteruitgegaan door de toegenomen verstoring (vb. licht, geluid of recreatieve druk) ten gevolge van de realisatie van het hotel, verplicht de gemeente zich tot het nemen van aanvullende maatregelen om de achteruitgang van de bijzondere soorten te stoppen.

Artikel 3: rapportage en meldingen

1. De Gemeente zal, tot het moment dat de maatregelen zoals omschreven in het salderingsplan zijn voltooid, vanaf de start van de werkzaamheden als bedoeld in artikel 2, jaarlijks aan provincie schriftelijk verslag uitbrengen van haar inspanningen en van de resultaten met betrekking tot de uitvoering van bedoelde maatregelen.
2. Partijen verplichten zich elkaar schriftelijk te melden wanneer zij aan de in artikel 4 vermelde verplichtingen hebben voldaan.
3. De Gemeente verplicht zich om de provincie per omgaande te informeren over het onherroepelijk worden van de vergunning voor het hotel met hotelappartementen en de start van de werkzaamheden.

Artikel 4. Planologische vastlegging

1. De provincie zal zich, met inachtneming van haar wettelijke verplichtingen, inspannen om zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval binnen 2 jaar na ondertekening van deze overeenkomst de salderingsgronden in de Omgevingsverordening te doen begrenzen als NNN en de bestaande begrenzing van het hotel aan te passen.
2. De Gemeente zal zich, met inachtneming van haar wettelijke verplichtingen, inspannen om zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval binnen 2 jaar na de datum waarop de provincie de in het eerste lid genoemde begrenzing heeft vastgesteld, voor deze salderingsgronden in een ruimtelijk plan een passende bestemming te geven en regels in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland op te doen nemen.

Artikel 5: geschillenregeling

1. Alle geschillen in verband met deze overeenkomst of met afspraken die daarmee samenhangen, worden beslecht door de bevoegde burgerlijke rechter te Haarlem. Een partij kan zich echter pas op andere wijze dan in kort geding tot de rechter wenden, indien het geschil niet volgens de procedure van het tweede tot en met vierde lid binnen 8 weken is opgelost.
2. Een partij die meent dat een geschil bestaat, deelt dat schriftelijk aan de andere partij mee. De mededeling bevat een aanduiding van het geschil.

3. Binnen 15 werkdagen na de dagtekening van de in het tweede lid bedoelde mededeling zendt elke partij zijn zienswijze omtrent het geschil, alsmede een voorstel voor een oplossing daarvan, aan de andere partij.
4. Binnen 15 werkdagen na afloop van de in het derde lid genoemde termijn overleggen partijen over een oplossing van het geschil. Elke partij kan zich door deskundigen doen bijstaan. Indien één van de partijen binnen 15 werkdagen na afloop van de in het derde lid genoemde termijn de wens daartoe kenbaar maakt, wordt het overleg voorgezeten door een door partijen gezamenlijk te benoemen voorzitter.
5. Elke partij draagt haar eigen kosten, voortvloeiend uit de procedure van het tweede tot en met het vierde lid. De kosten van de in het vierde lid bedoelde voorzitter worden door elke partij voor een gelijk deel gedragen.

Artikel 6: inwerkingtreding en duur salderingsovereenkomst
1. Deze salderingsovereenkomst treedt in werking op de datum van ondertekening door de twee Partijen.
2. De overeenkomst eindigt op het moment dat de gemeente aan de provincie schriftelijk heeft bericht dat de in artikel 2 genoemde salderingsmaatregelen zijn gerealiseerd.
3. Op verplichtingen die doorlopen na beëindiging van deze overeenkomst als bedoeld in het tweede lid blijven de bepalingen uit deze overeenkomst onverkort van toepassing.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend

Provincie,	**Gemeente**
Mevrouw E. Rommel, Gedeputeerde Provincie Noord-Holland	de heer N.G.M. Valkering, Wethouder gemeente Bergen (NH)
.....	.....
datum:	*datum:* .....
plaats:	*plaats:* .....

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
R.D. van Weissenbruch
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235145162
weissenbrucr@noord-holland.nl

Verzenddatum

03 NOV. 2021

Kenmerk
1719517/1719528

Uw kenmerk

Betreft: Salderingsovereenkomst NNN herontwikkeling hotel Nassau te Bergen

Geachte leden,

Graag informeren wij u dat wij op 2 november jl. hebben ingestemd met een salderingsovereenkomst NNN (Natuurnetwerk Nederland) tussen de provincie en de gemeente Bergen voor de herontwikkeling van hotel Nassau, gemeente Bergen. In deze brief lichten wij dit nader toe. De salderingsovereenkomst zelf treft u aan als bijlage bij deze brief.

Nassau Bergen BV heeft het voornemen om Hotel Nassau en het Rode Plein in Bergen aan Zee te (her-)ontwikkelen. Het project maakt het mogelijk om het bestaande hotel te slopen en een nieuw hotel met losse (hotel)appartementen te realiseren. Het projectgebied ligt deels binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in het Noordhollands Duinreservaat.

Om de herontwikkeling van het hotel mogelijk te maken wordt de saldobenadering toegepast. Dit betekent dat het stuk NNN waar het hotel gaat uitbreiden (de aangetaste locatie), gecompenseerd wordt met een nieuw stuk natuur (de salderingslocatie), dat nu officieel nog geen deel uitmaakt van het NNN. Er wordt dus een nieuw stuk natuur geruild met de natuur op de aangetaste locatie, zodat er per saldo geen aantasting van het NNN plaatsvindt. Na de vaststelling van het bestemmingsplan wordt door de gemeenteraad van Bergen een passende bestemming toegekend aan het nieuwe natuurgebied. Vervolgens wordt de aangetaste locatie (de locatie waar het hotel gaat uitbreiden) ontgrensd uit het NNN en wordt de salderingslocatie begrensd als NNN. De gemeente is verantwoordelijk voor de tijdige uitvoering van de salderingsmaatregelen, zoals het inrichten van natuur.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Deze saldering leidt niet tot een significant effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, omdat:

- de beoogde salderingslocatie heeft een oppervlakte van 120 m² en is dus groter dan de aangetaste 60 m². Er is dus geen sprake van afname van het NNN oppervlak;
- de herontwikkeling van hotel Nassau leidt, gezien de schaal en omvang, niet tot een significante aantasting van de onderlinge samenhang van het NNN;
- op de salderingslocatie groeit een vegetatie met rimpelroos, (gemengd met helm en klimop), die niet thuishoort in het duingebied. Deze vegetatie vormt een bedreiging voor de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en wordt daarom verwijderd zodat de karakteristieke duinvegetatie zich hier kan gaan ontwikkelen. In andere gedeelten van het projectgebied wordt eveneens rimpelroos verwijderd of beheerd om verdere verspreiding hiervan te voorkomen. Er is geen sprake van een afname van de kwaliteit van het NNN.

Met de herontwikkeling van hotel Nassau wordt voldaan aan de regels van artikel 6.43 van de Omgevingsverordening, dat gaat over het Natuurnetwerk Nederland en natuurverbindingen. De afspraken met betrekking tot de saldering zijn opgenomen in de salderingsovereenkomst. Hiermee wordt geborgd dat de salderingsmaatregelen tijdig worden uitgevoerd en dat de saldering planologisch wordt vastgelegd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Bijlage: salderingsovereenkomst provincie - gemeente Bergen

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8128
Extern Zaak ID	1498292
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.h
Omschrijving	Natuur: Kavelruil Schoorldam (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GND

Bijlagen
Brief aan PS over kavelruil Schoorldam.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

De provincie neemt deel aan de Kavelruil Schoorldam. Deze heeft betrekking op de percelen rondom Schoorl(dam) en Groet. De kavelruil is een initiatief van de gemeente Bergen. Door deze kavelruil is er sprake van agrarische structuurverbetering (robuustere beheereenheid) en wordt een bijdrage geleverd aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
T.M. Versteegen
BEL/GND

Telefoonnummer +31235143790
timo.versteegen@noord-holland.nl

Verzenddatum

03 NOV. 2021

Kenmerk
1498292/1720472

Uw kenmerk

Betreft: Kavelruil Schoorldam

Geachte leden,

Hierbij informeren wij u over het volgende besluit van ons college.

Wij hebben besloten tot deelname aan de kavelruil Schoorldam. Deze kavelruil is een initiatief van de gemeente Bergen en heeft betrekking op de percelen die over het algemeen zijn gelegen in de polder tussen het Noordhollandsch Kanaal en de Rijksweg N9 aan de oostkant en de dorpskernen Schoorl en Groet aan de westkant.

Door de voornoemde kavelruil levert de provincie een bijdrage aan de agrarische structuurverbetering binnen de polder en daarnaast verwerft de provincie percelen gelegen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Aan de kavelruil Schoorldam nemen 9 partijen deel. Deze partijen ruilen bijna 27 hectare grond. De provincie verkoopt ruim 12 hectare landbouwgrond en koopt ruim 8 hectare.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

De marktwaarde van de betrokken percelen is vastgesteld door een onafhankelijke taxateur. Over de waarden is niet onderhandeld.
De aan- en verkoop van grond vindt marktconform plaats.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

Ṛ.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8177
Extern Zaak ID	1723723
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.i
Omschrijving	Fauna: Tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Brief aan PS over toelichting tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF).pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

Op grond van artikel 82 Provinciewet hebben Gedeputeerde Staten op 8 november 2016 een besluit genomen voor de instelling van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF). De MARF is in 2017 door de twaalf Colleges van Gedeputeerde Staten van alle provincies gezamenlijk opgericht. De voorzitter en leden zijn benoemd voor een periode van vier jaar. De benoemingsbesluiten van de provincies verlopen in 2021. In afwachting van een externe evaluatie wordt de benoemingsperiode van de MARF verlengd tot 31 mei 2022.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
C.A. van der Baan
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143088
baanc@noord-holland.nl

Verzenddatum
03 NOV. 2021

Kenmerk
1723723/1723750

Uw kenmerk

Betreft: Toelichting tijdelijke herbenoeming leden Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF)

Geachte leden,

Graag informeren wij u over ons besluit van 2 november 2021 tot tijdelijke herbenoeming van de leden van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade.

Toelichting MARF

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) is in 2017 door de twaalf Colleges van Gedeputeerde Staten opgericht om hen gevraagd of ongevraagd te adviseren over het faunaschadebeleid. Middels onderzoeken ondersteunt de MARF de provincies. Ook faciliteert de Raad in het maatschappelijk debat over het voorkomen en bestrijden van faunaschade. De provincies beogen op deze manier dat de MARF bijdraagt aan de onderbouwing van de gezamenlijke besluitvorming en het beleid.

De leden van de MARF hebben een maatschappelijke rol en bestuurlijke ervaring. Ieder lid heeft specialistische kennis op het gebied van de jacht, landbouw, natuurbescherming, dierenbescherming of wetenschap. BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van de twaalf provincies, voert het secretariaat van de Raad.

De MARF heeft in haar adviesprogramma bepaald over welke thema's zij advies wil uitbrengen aan de twaalf provincies. Het rapport met adviesprogramma is eind 2017 aangeboden aan de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BAC VP) van het IPO. Voor de periode tot en met 2021 zijn de volgende adviezen opgeleverd:

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

- Advies 'Verbinden en vernieuwen' over een gebiedsgerichte benadering van faunaschade en de schadesystematiek (december 2018).
- Tussenadvies 'Op weg naar een robuust ganzenbeheer' (november 2019).
- Advies 'Mensen maken het verschil' over de faunabeheereenheden (november 2019).
- Advies 'Ganzen zonder grenzen' (mei 2021).

Herbenoeming leden

Op grond van artikel 82 Provinciewet worden er twaalf aparte besluiten genomen voor de instelling van de MARF. De voorzitter en leden zijn benoemd voor een periode van vier jaar. De benoemingsbesluiten van de provincies verlopen in 2021. Naar aanleiding van deze eerste raadsperiode heeft de MARF een interne evaluatie uitgevoerd. Op 27 mei 2021 zijn bovengenoemde adviezen en de interne evaluatie besproken met de MARF en de BAC VP. Er is toen vastgesteld dat de MARF door een externe partij zal worden geëvalueerd. Door de BAC VP is eveneens besloten om de benoemingsperiode van de MARF met één jaar te verlengen, totdat de uitkomsten van de externe evaluatie bekend zijn. Zo worden de leden van de MARF in staat gesteld om hun werkzaamheden te vervolgen. De evaluatie en de daaropvolgende besluitvorming worden te zijner tijd afgestemd in IPO verband.

Wij hopen u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

PERSBERICHT KOOLSTOFCERTIFICATEN/KOOLSTOFCOÖPERATIES

Binnenkort komen er voor het eerst in ons land geborgde koolstofcertificaten op de markt voor de vastlegging van CO_2 in hout (bomen/bossen/agroforestry), zodat particulieren, bedrijven en andere partijen die dat willen, hun CO_2-uitstoot kunnen compenseren. De Stichting Nationale Koolstofmarkt (SNK) heeft de onderbouwing daarvoor in de vorm van een zogenaamd methodedocument (https://nationaleco2markt.nl/methoden/ 'Aanleg bos en beplanting buiten bosverband') kort geleden vastgesteld. Aan de opstelling van dat document is sinds eind 2019 in opdracht van Staatsbosbeheer, de Bosgroepen en de Stichting Agrobosbouw NL gewerkt door Probos en Face the Future.

De SNK gaat de kwaliteit van deze koolstofcertificaten borgen, zodat de markt erop kan vertrouwen dat de koolstofvastlegging die op het certificaat staat (1 ton), ook daadwerkelijk wordt behaald. Op het PlatformCO2neutraal, oorspronkelijk nog met een subsidie van het Ministerie van LNV opgericht onder de projectnaam 'de Koolstofbank', komen vraag en aanbod, aanbieders en afnemers bij elkaar.

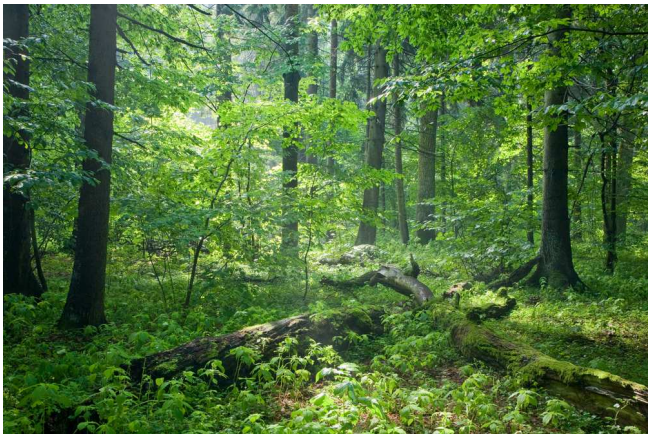

Koolstofcoöperaties: boeren en burgers samen aan de slag met CO_2-opslag

In het juni 2019 uitgebrachte Klimaatakkoord is onder meer de volgende afspraak samen met en door de agrarische sector gemaakt: "LTO zal zich inzetten richting leden en in samenwerking met (de)centrale overheden, om meer bomen en houtige landschapselementen op hun bedrijf te integreren. Partijen nemen het initiatief om te komen tot een 'Aanvalsplan versterking landschappelijke identiteit via landschaps-elementen'."

Dat 'aanvalsplan' is in februari gepubliceerd, nadat het ministerie van LNV en de 12 provincies eerder al de ambities voor de lange termijn (2050) hadden geformuleerd: 50.000 hectare of ongeveer 150.000 kilometer houtige landschapselementen (singels, bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen, graften, griendjes).

Houtige landschapselementen maken deel uit van agroforestry (agrobosbouw). Dat is in essentie een combinatie van landbouw en bosbouw die door het ministerie van LNV wordt gezien als "een vorm van kringlooplandbouw die bijdraagt aan een sterkere verbinding van landbouw en natuur. We zien agroforestry als een positieve en kansrijke ontwikkeling. Integratie van bomen in de bedrijfsvoering kan nieuwe verdienmodellen voor agrariërs opleveren en tegelijkertijd een bijdrage leveren aan veerkrachtige en klimaatrobuuste landbouw, stikstofreductie en het versterken van landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit."

September 2021

Agrobosbouw NL
Markt 24, 5482 NE Schijndel
info@agrobosbouw.nl
BTW: NL0052180947 KvK: 70108099 Bank: NL27TRIO0338916970

In het Klimaatakkoord is daarom ook de ambitie opgenomen om 25.000 ha agroforestry te realiseren vóór 2030. Een ambitie die in een vol land als het onze alleen maar realiseerbaar is op landbouwgrond en dus ook alleen maar samen met boeren en andere grondeigenaren. Als we willen dat die (forse) stappen op het gebied van agroforestry gaan zetten, dan hebben zij en alle partijen die het Klimaatakkoord uitvoeren, elkaar dus hard nodig. Het is dan ook niet zo gek dat in datzelfde Klimaatakkoord al staat dat er een subsidieregeling voor de aanplant van “bomen, houtige landschapselementen en agroforestry op landbouwbedrijven” komt (een subsidie die in België bijvoorbeeld alweer jaren bestaat).

Maar een financiële bijdrage hoeft niet alleen maar van de overheid te komen. In datzelfde Klimaatakkoord wordt bijvoorbeeld ook gewezen op het inzetten van zogenaamde carbon credits: verhandelbare koolstof-certificaten die kunnen worden gekocht door particulieren, bedrijven en andere partijen die hun CO_2-uitstoot willen compenseren. Zo zijn er nu op initiatief van Staatsbosbeheer, de Bosgroepen en de Stichting Agrobosbouw NL voor het eerst koolstofcertificaten op de markt gekomen voor de vastlegging van CO_2 in hout (op dit moment zijn er overigens ook al koolstofcertificaten beschikbaar voor de vastlegging van CO_2 in de bodem onder blijvend grasland en komen er binnen afzienbare tijd in ieder geval ook nog koolstofcertificaten voor de vastlegging van CO_2 in hennep e.d. beschikbaar).

De Stichting Nationale Koolstofmarkt gaat de kwaliteit van deze koolstofcertificaten borgen, zodat de markt erop kan vertrouwen dat de koolstofvastlegging die op het certificaat staat (1 ton*), ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. En op het PlatformCO2neutraal, onder de naam ‘Koolstofbank’ met financiële steun van het ministerie van LNV opgericht, komen vraag en aanbod, aanbieders en afnemers bij elkaar.

Her en der in het land zijn/worden lokale energiecoöperaties opgericht waarin boeren en direct omwonenden samen investeren in zonnepanelen en windmolens op boerenerven. Naar analogie daarmee wordt er nu gewerkt aan de oprichting van lokale koolstofcoöperaties waarin boeren (en andere grondbezitters) zich samen met omwonenden gaan richten op de vastlegging van koolstof op boerengrond, via het aanplanten van bomen en andere landschapselementen. Particulieren, bedrijven en andere partijen die hun CO_2-uitstoot willen compenseren, kunnen op die manier samen koolstofcertificaten kopen voor de CO_2 die wordt vastgelegd door bomen en andere landschapselementen op boerengrond bij hen in de buurt. Boeren (en andere grondeigenaren) ontvangen de compensatie jaarlijks (ex ante dus en niet ex post), om te beginnen 12 jaar lang.

Voor nadere informatie: René van Druenen: rene.vandruenen@agrobosbouw.nl

* Al sinds 1 januari van dit jaar hanteert ons land een nationale CO_2-heffing, maar dankzij de coronacrisis is die nog niet daadwerkelijk ingevoerd. Als dat dit jaar wel nog gaat gebeuren, dan moeten bedrijven € 30,48 per ton CO_2 gaan betalen, een bedrag dat vervolgens ieder jaar wordt verhoogd met € 12,48. In het emissiehandelssysteem van de EU (ETS) ligt de prijs de laatste tijd rond de 60 euro per ton CO_2 en op het PlatformCO2neutraal wordt al gerekend met een prijs richting 75 euro per ton CO_2.

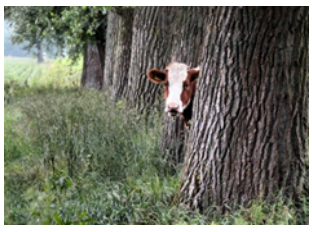

Agrobosbouw NL
Markt 24, 5482 NE Schijndel
info@agrobosbouw.nl
BTW: NL0052180947 KvK: 70108099 Bank: NL27TRIO0338916970

De aanplant van bomen in Noord-Holland gebeurt vooral buiten het NNN.
Het Rijk en de provincies zoeken naar mogelijkheden voor 19.000 hectare meer bos bij steden,
dorpen en in overgangszones tussen natuur- en landbouwgebieden.
Deels kan dat, ook in Noord-Holland, gebeuren op rijksgrond.
Ook wordt de aanplant van extra bos meegenomen in de uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak stikstof.
(Website provincie Noord-Holland)

Aan Provinciale Staten van Noord-Holland

Geachte Statenleden,

In het kader van de uitwerking van de Bossenstrategie voor Noord-Holland zijn we zo vrij om het volgende onder uw aandacht te brengen.

Zoals bekend is de inzet van Rijk en provincies in de november vorig jaar gepubliceerde Uitwerking van de Bossenstrategie gericht op de realisatie van 37.000 hectare nieuw bos in ons land in de periode tot 2030. Van die 37.000 ha nieuw bos is daarbij zo'n 20% als volgt ingevuld: *"Voorlopig nemen we aan dat circa 7.000 hectare van de ambitie voor bosuitbreiding kan worden ingevuld via agroforestry en andere bos-landbouwcombinaties. Hierbij gaat het om vormen van agroforestry met een hogere boomdichtheid*."

Deze 7.000 ha agroforestry met een hogere boomdichtheid wordt na realisatie dus meegeteld als (extra) natuur(ontwikkeling). De daarvoor noodzakelijke 7.000 ha landbouwgrond hoeft daarbij niet 'als vanzelfsprekend' te worden aangekocht, maar kan in principe ook 'gewoon' eigendom blijven van de huidige eigenaren, meestal boeren. Daarbij kan voor een betrokken boer de landbouwbestemming gehandhaafd blijven. Verder hoeft die grond ook niet te worden afgewaardeerd naar natuurwaarde, terwijl hij/zij via de in ontwikkeling zijnde gewascode(s) voor agroforestry betalingsrechten blijft houden.

Een boer kan dan jaarlijks (desgewenst) direct (weer) gebruik maken van de vaste hectarevergoeding en vanaf 1 januari 2023 van de voor agroforestry in het nieuwe GLB opgenomen ecoregelingen (aanplant, onderhoud e.d.). Daarnaast kan hij/zij vanaf het allereerste begin ook jaarlijks (gedurende om te beginnen 12 jaar) gebruik maken van zogenaamde koolstofcertificaten voor de vastlegging van CO_2 in hout (à 300 euro per ha per jaar op dit moment, naar verwachting op weg naar 500 euro per ha per jaar of meer), bijvoorbeeld direct gekoppeld aan particulieren, bedrijven en andere partijen uit de eigen omgeving die hun CO_2-uitstoot willen compenseren (zie ook het hierbij gevoegde persbericht).

Het voorgaande geldt in grote lijnen trouwens ook voor houtige landschapselementen (een ander onderdeel van agroforestry waarvoor in het in februari verschenen Aanvalsplan Landschapselementen de ambitie is opgenomen om daarvan tussen nu en 2050 50.000 ha c.q. 150.000 km te realiseren). Het gaat hierbij vaak om nieuwe of aangepaste wet- en regelgeving, bedoeld om de realisatie van agroforestry (in essentie een combinatie van agro-ecologische natuurinclusieve landbouw en bosbouw) in de vorm van bossen en houtige landschapselementen op landbouwgrond voor de eigenaren daarvan mogelijk c.q. aantrekkelijk te maken.

We verschaffen u desgewenst natuurlijk graag nadere informatie over het voorgaande.

Met vriendelijke groet,

Stichting Agrobosbouw NL

Agrobosbouw NL maakt deel uit van het Design Lab Agroforestry dat een team van deskundigen vormt op het gebied van bijvoorbeeld
wet- en regelgeving, communicatie, participatie, plantkunde, permacultuur, landschapsinrichting, bodem en water, en dat wat
onderzoek en onderwijs betreft samenwerkt met onder meer de WUR, het Louis Bolk Instituut en Hogeschool Van Hall Larenstein.

Beste ,

In de Bloemendaalse Raad zijn er twee moties aangenomen betreffende de NNN ontwikkelingen. Nu zijn GS al informeel op de hoogte gebracht van deze moties, maar formeel gezien moet ik deze sturen naar zowel de GS als de PS. Nu vroeg ik mij af hoe ik dit het beste kan doen?

Met vriendelijke groet,

Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ordening en Regionale Samenwerking - Gemeente Bloemendaal
Aanwezig van maandag t/m vrijdag
023-5225 525 | bloemendaal.nl | Bloemendaalseweg 158 | 2051 GJ | Overveen

2

Motie **Natuurnetwerk Nederland plangebied 19 Zuid-Kennemerland**

Van: CDA - VVD
Aan: de voorzitter van de gemeenteraad van Bloemendaal
Onderwerp: Geen onteigening van (agrarische en groene recreatieve) bedrijven en alternatief voor uitbreiding Natuurnetwerk Nederland

De raad in openbare vergadering bijeen op donderdag 4 november 2021,

Constaterende

- dat de provincie Noord-Holland

    - een uitbreiding heeft opgenomen van het zogenoemde Natuurnetwerk Nederland (NNN) in een brede strook langs de binnenduinrand vanaf de gemeente Velsen tot de provinciegrens met Zuid-Holland;
    - de bedoeling heeft in dit gebied agrarische gronden om te vormen tot een aaneengesloten natuurgebied;

- dat onze raad

    - ter uitvoering van de regionale agenda voor Zuid Kennemerland een governance model is gestart met de drie andere raden in de regio Zuid Kennemerland (zie bijlage)

Overwegende

- dat de werkwijze en dan met name het tijdstip en toon van de communicatie door de provincie inzake het project NNN, heeft geleid tot veel onrust onder de (agrarische) bedrijven in dit gebied die zich in hun voortbestaan bedreigd voelen;

- dat deze werkwijze tevens schuurt met de governance in Zuid Kennemerland omdat voor uitvoering van het werkplan - waarin dit project NNN in is opgenomen - vanuit de raden onderlinge afstemming en samenhang tussen de daarin benoemde opgaven is verlangd;

- dat juist agrariërs en groene (recreatieve) ondernemers in het buitengebied al eeuwenlang wonen en werken in dit gebied en het landschap in Zuid-Kennemerland hebben gevormd, beheerd en onderhouden;

- dat deze agrariërs en groene (recreatieve) ondernemers ‘de groene drager’ zijn van dit weids open landschap en daarmee de hoge belevingswaarde van dit landschap voor velen in stand houden;

- dat belevingswaarde een aspect is van ruimtelijke kwaliteit, ook van belang voor de andere opgaven in het regionaal werkplan voor Zuid Kennemerland;

- dat velen het gebied nu al als natuur beleven;

- dat de te realiseren NNN gebieden in de gemeente Bloemendaal hoofdzakelijk zijn gelegen naast reeds bestaande natuurgebieden;

- dat door het realiseren van de NNN gebieden de diversiteit van landschappen in de binnenduinrand juist verdwijnt;

- dat de provincie zelfs het instrument van onteigening als middel wil inzetten om het beoogde NNN doel te bereiken;

- dat er andere mogelijkheden zijn om de gewenste uitbreiding van het Natuurnetwerk Nederland te realiseren, maar ook de diversiteit van landschappen in de binnenduinrand te behouden;

Spreekt het volgende uit

- roept het provinciaal bestuur op om het instrument van onteigening van (agrarische) percelen in de gemeente Bloemendaal niet in te zetten in het kader van de uitbreiding van het NNN;
- roept het provinciaal bestuur op om de begrenzing(en) van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (opnieuw) te bekijken en ter compensatie alternatieve gebieden hieraan toe te voegen (bijvoorbeeld Park 21 in de Haarlemmermeer) om zo de diversiteit van landschappen in de binnenduinrand te behouden;
- hierbij ook in overleg te treden met de provincie(s) Zuid-Holland en Utrecht;
- verzoekt het college van burgemeester en wethouders om binnen de interbestuurlijke verhoudingen alles op alles te zetten om de inzet van het instrument van onteigening van (agrarische) percelen in de gemeente Bloemendaal in het kader van het NNN door de provincie te voorkomen;
- verzoekt het college van burgemeester en wethouders ook deze motie ter kennis te brengen van zowel provinciale als gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland;

en gaat over tot de orde van de dag.

CDA	VVD
A.J.G. Burger	C. Meyer

2

Bijlage Regionale governance Zuid Kennemerland gestart in 2021

Onze raad heeft
- op 31 oktober 2019 unaniem ingestemd met de regionale gebiedsvisie Ontwikkelperspectief Binnenduinrand;
- op 7 juli 2021 ingestemd met de start van de regionale governance in Zuid Kennemerland;
- op 15 september 2021 kunnen deelnemen aan de regionale radenbijeenkomst, waar de 80 % versie van het Werkplan Regionale Samenwerking Zuid Kennemerland 2021-2023 *) is voorgelegd (hierna te noemen: het werkplan);
- bij de opstart van de regionale governance twee leden uit haar raad benoemd en afgevaardigd voor zitting in de regionale agendacommissie, waarvan de startbijeenkomst plaatsvond op 5 oktober jl.

In het werkplan
- staat dit provinciaal project benoemd in paragraaf 3.1. van het werkplan onder de titel : "*Gebiedsgerichte aanpak NNN en stikstof Zuid-Kennemerland in relatie tot het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand*" als onderdeel van het hoofdstuk 3 "*Versterken van het Landschap*";
- is op verzoek van de raden in de 80 % versie een nieuw hoofdstuk 8 toegevoegd luidend "*Samenhang acties en verdere uitwerking werkplan"*;
- zijn voor dit provinciaal project 3.1. samenhangen aan de orde , zoals hoofdstuk 6 "Inspelen op het veranderende klimaat", hoofdstuk 4 "Beter benutten van ons economisch kapitaal" en paragraaf 3.2. "het ontlasten van de recreatieve druk in Nationaal Park Zuid Kennemerland;

In de regionale agendacommissie van 5 oktober jl.
- is de agenda voorbereid voor de eerstvolgende radenbijeenkomst op 17 november a.s. ;
- is vanuit Bloemendaal verzocht het provinciaal project 3.1. uit het werkplan in ieder geval te agenderen voor de eerstvolgende radenbijeenkomst i.v.m. actualiteit en relevantie voor Bloemendaals grondgebied maar ook van betekenis voor de regio en ver daarbuiten;
- is dit agenderingsverzoek gehonoreerd door de overige deelnemende leden van de regionale agendacommissie en ligt de uitvoering van dit verzoek thans bij de griffie;

*) https://gemeenteraad.bloemendaal.nl/agenda/bijlage/536

4

Motie ‘onteigening agrarische en recreatieve bedrijven’ ten behoeve van natuur’

Zelfstandig Bloemendaal

De gemeenteraad Bloemendaal bijeen in vergadering op 4 november 2021

overwegende:

dat de provincie Noord-Holland in het 'Programma natuurnetwerk 2020-2024' een uitbreiding heeft opgenomen van het zogenoemde Natuurnetwerk Nederland (NNN) in Zuid-Kennemerland

dat de provincie de bedoeling heeft in dit gebied agrarische gronden om te vormen tot een aaneengesloten natuurgebied;

dat de werkwijze en gang van zaken tot nu toe heeft geleid tot onrust onder landeigenaren in dit gebied die zich in hun voortbestaan bedreigd voelen;

dat agrarische en recreatieve bedrijven hier al eeuwenlang wonen en werken in dit gebied en het Kennemerlandse landschap hebben gevormd, beheerd en onderhouden;

dat in het provinciale beleid onteigening als mogelijkheid bestaat om het beoogde doel te bereiken;
spreekt uit dat de gemeente Bloemendaal geen medewerking zal verlenen aan onteigening van agrarische percelen in Zuid-Kennemerland;

roept het provinciaal bestuur op om op voorhand onteigening van agrarische en agrarisch/recreatieve percelen in Zuid-Kennemerland expliciet uit te sluiten;

verzoekt het college van burgemeester en wethouders binnen de interbestuurlijke verhoudingen alles op alles te zetten om een eventuele onteigening van agrarische percelen in Zuid-Kennemerland door de provincie te voorkomen en voorts deze motie ter kennis te brengen van zowel provinciale als gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland,

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8253
Extern Zaak ID	1101713
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	18.l
Omschrijving	Natuur: Openstellingsbesluiten Natuur Noord-Holland 2022
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
1727740 Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022.docx
1727746 Wijzigingsbesluit natuurbeheer (SVNL-N).docx
1730934 Wijzigingsbesluit natuur inrichting (SKNL).docx
1727743 Openstellingsbesluit agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022 aanvalsplan Grutto.docx
Brief aan PS over openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

Om de biodiversiteit te versterken subsidieert de provincie natuur- en landschapsbeheer, inrichting en uitbreiding van nieuwe natuur en omzetting van agrarische grond naar natuur. Hiervoor stelt de provincie jaarlijks de aanvraagperioden, de tarieven en de subsidieplafonds vast. Voor agrarisch natuurbeheer wordt het mogelijk om voor 1 jaar extra maatregelen te subsidiëren in het kader van aanvalsplan Grutto. Daarnaast wordt ook een wijziging van de “Uitvoeringsregeling Natuur en Landschapsbeheer 2016-2021” en “Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland” vastgesteld.

Provincie Noord-Holland

2021 *

PROVINCIAAL BLAD

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 9 november 2021, nr. 1101713/1727740, tot vaststelling van de subsidieplafonds, aanvraagperioden en de tarieven voor het begrotingsjaar 2022 ten behoeve van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (SVNL 2016-2021) en de Uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Noord-Holland (SKNL).

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 1.2 van de Uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 en artikel 2 van de Uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Noord-Holland;

Besluiten vast te stellen:

Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022

Hoofdstuk 1 Natuur- en landschapsbeheer binnen een natuurterrein (SVNL 2016-2021)

Paragraaf 1 Continuering subsidie natuur- en landschapsbeheer

Artikel 1 Doelgroep en activiteiten

Aan aanvragers als bedoeld in artikel 2.1 van de SVNL 2016-2021 kan voor het jaar 2022 subsidie worden verstrekt voor de continuering van het beheer van natuur- en landschapsbeheertypen binnen een natuurterrein, waarvoor

a. door of namens Gedeputeerde Staten subsidie is verstrekt op basis van de SVNL 2016-2021 of de SVNL en waarvan de looptijd eindigt op 31 december 2021;
b. door of namens de provincie een subsidie of vergoeding is verstrekt voor inrichting, verwerving of functieverandering.

Artikel 2 Subsidiabele activiteiten

Uitsluitend de volgende activiteiten komen voor subsidie als bedoeld in artikel 1 in aanmerking:

a. het beheer van een natuurterrein ten behoeve van de natuurbeheertypen zoals aangegeven in het natuurbeheerplan;
b. het beheer van een natuurterrein ten behoeve van de landschapsbeheertypen met de aanduiding L01.01, L01.07, L01.09, L02.01 en L02.03 van het natuurbeheerplan;
c. de inzet van gescheperde schaapskuddes op een natuurterrein;
d. monitoring, indien de subsidieaanvrager over een certificaat beschikt;
e. het recreatief toegankelijk maken en houden van een natuurterrein;
f. het houden van toezicht op een natuurterrein;
g. het beheer van natuur- en landschapsbeheertypen op een natuurterrein dat alleen varend kan worden bereikt.

Paragraaf 2 Nieuw areaal

Artikel 3 Doelgroep en activiteiten
Aan aanvragers als bedoeld in artikel 2.1 van de SVNL 2016-2021 kan subsidie worden verstrekt voor nieuw areaal voor natuur- en landschapstypen binnen een natuurterrein.

Artikel 4 Subsidiabele activiteiten
Uitsluitend de volgende activiteiten komen voor subsidie als bedoeld in artikel 4 in aanmerking:

a. het beheer van een natuurterrein zoals aangegeven in het natuurbeheerplan;
b. het beheer van een natuurterrein ten behoeve van de landschapsbeheertypen met de aanduiding L01.01, L01.07, L01.09, L02.01 en L02.03 zoals aangegeven in het natuurbeheerplan;
c. de inzet van gescheperde schaapskuddes op een natuurterrein;
d. monitoring, indien de subsidieaanvrager over een certificaat beschikt;
e. het recreatief toegankelijk maken en houden van een natuurterrein;
f. het houden van toezicht op een natuurterrein;
g. transport in verband met het beheer van natuur- en landschapsbeheertypen op een natuurterrein dat alleen varend kan worden bereikt.

Paragraaf 3 Subsidieplafond, aanvraagperiode

Artikel 5 Subsidieplafond
Het subsidieplafond voor subsidies als bedoeld in artikel 2 en artikel 4 bedraagt € 2.358.000,- (per jaar € 393.000,-)

Artikel 6 Aanvraagperiode
Aanvragen voor subsidies kunnen in de periode van 15 november 2021 tot en met 31 december 2021 worden ingediend.

Hoofdstuk 2 Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap

Paragraaf 1 Investeringssubsidie

Artikel 7 Subsidiabele percelen
Subsidie als bedoeld in artikel 8 SKNL kan worden verstrekt voor de percelen, die zijn aangegeven op de ambitiekaart van het vigerende Natuurbeheerplan.

Artikel 8 Subsidiabele activiteiten
Voor subsidie als bedoeld in artikel 8 SKNL komen de volgende investeringen in aanmerking:

a. de realisatie van natuurbeheertypen op grond die functieverandering heeft ondergaan;
b. de verhoging van de natuurkwaliteit van een bestaand natuurbeheertype (kwaliteitsimpuls);
c. de omzetting van een natuurterrein met een bestaand natuurbeheertype in een natuurterrein met een overeenkomstig de ambitiekaart gewenst natuurbeheertype.

Artikel 9 Subsidieplafond
Het subsidieplafond voor subsidies als bedoeld in artikel 8a bedraagt € 2.250.000,-
Het subsidieplafond voor subsidies als bedoeld in artikel 8b en 8c bedraagt € 900.000,-

Paragraaf 2 Subsidie functieverandering

Artikel 10 Subsidiabele activiteiten
Subsidie als bedoeld in artikel 15 SKNL kan worden verstrekt voor de percelen die zijn aangegeven op de ambitiekaart van het vigerende Natuurbeheerplan.

Artikel 11 Subsidiabele kosten
Voor subsidie als bedoeld in artikel 10 komt uitsluitend in aanmerking de waardedaling ten gevolge van de omzetting van landbouwgrond in natuurterrein zoals aangegeven in het vigerende Natuurbeheerplan;

Artikel 12 Subsidieplafond
Het subsidieplafond voor subsidies als bedoeld in artikel 10 bedraagt € 3.998.000,-

Paragraaf 3 Aanvraagperiode

Artikel 13 Aanvraagperiode
Aanvragen voor subsidies kunnen in de periode vanaf 1 januari 2022 tot 31 oktober 2022 ingediend.

Hoofdstuk 3 Tarieven

Artikel 14 Tarieven begrotingsjaar 2022
1. De jaarvergoeding voor de natuurbeheertypen, landschapsbeheertypen en bijdragen als bedoeld in de SVNL 2016-2021 zijn voor het begrotingsjaar 2022 opgenomen in bijlage 1 behorende bij dit besluit.
2. De maximale subsidie voor kwaliteitsverbetering zoals bedoeld in artikel 13 SKNL, onder b en c wordt op grond van artikel 14 van de SKNL bepaald op maximaal € 15.000,- per hectare.
3. Het percentage voor dit begrotingsjaar als bedoeld in artikel 44, vierde lid, van de Subsidieregeling natuurbeheer 2000, zoals die luidde tot 1 oktober 2004, waarmee de subsidie functieverandering voor de subsidies die zijn verleend op grond van aanvragen voor de begrotingsjaren 2000 tot en met 2006 wordt verhoogd, bedraagt 1,28 %.
4. De opslag voor prijsstijging waarmee de tarieven in bijlage 1 worden verhoogd, bedraagt 3,36%.

Artikel 15 verhoging tarieven vanaf 1 januari 2021 ten behoeve van herbeschikken

1. Gedeputeerde Staten geven uitvoering aan artikel 2.13a SVNL 2016-2021, waarbij de met ingang van 1 januari 2021 op de betreffende subsidieverleningen van toepassing zijnde tarieven zijn opgenomen in bijlage 2 bij dit besluit.

2. De Bijlage bij het Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2021van 19-11-2020 met kenmerk 1101713/1525226 wordt vervangen door bijlage 3 bij dit besluit.

Hoofdstuk 4 Voorbehouden

Artikel 15 Subsidiabele natuurterreinen
De subsidies als opgenomen in dit besluit - worden uitsluitend verstrekt voor zover het perceel/terrein als subsidiabel is aangemerkt in het Natuurbeheerplan 2022.

Artikel 16 Voorbehoud goedkeuring Europese Commissie en Minister van LNV
De subsidies als opgenomen in dit besluit worden uitsluitend verleend voor die onderdelen die ook door de Europese Commissie en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn of worden goedgekeurd.

Hoofdstuk 5 Slotbepalingen

Artikel 17 Inwerkingtreding
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Artikel 18 Citeertitel
Dit besluit wordt aangehaald als: Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022.

Haarlem,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Bijlage 1 Subsidietarieven 2022

Bijlage 1 behorende bij Openstellingsbesluit 2022 en wijziging Openstellingsbesluit 2021 natuurbeheer en SKNL				
Natuurtype Nr	Beheertype Nr	beheertype	**Subsidietarief 2022**	
			84% SKP	
L01	01	Poel en klein historisch water (per stuk)	€ 152,39	
L01	02	Houtwal en houtsingel (per ha)	€ 3.660,01	
L01	03	Elzensingel (per 100 m)	€ 115,85	
L01	05	Knip- en scheerheg (per 100 m)	€ 263,76	
L01	06	Struweelhaag (per 100 m)	€ 327,86	
L01	07	Laan (per rij per 100 m)	€ 315,38	
L01	08	Knotboom (per stuk)	€ 13,52	
L01	09	Hoogstamboomgaard (per ha)	€ 2.053,31	
L01	16	Bossingel [NIEUW per 1-1-2018](per ha)	€ 1.859,74	
L02	01	Fortterrein (per ha)	€ 883,40	
L02	02	Historisch bouwwerk en erf (per ha)	€ 40,37	
L02	03	Historische tuin (per ha)	€ 5.354,08	
L03	01	Aardwerk en groeve (per ha)	€ 986,56	
N01	01	Zee en wad	€ 0,44	
N01	02	Duin- en kwelderlandschap	€ 71,47	
N01	03	Rivier- en moeraslandschap	€ 119,56	
N01	04	Zand- en kalklandschap	€ 88,30	
N02	01	Rivier	€ 4,53	
N03	01	Beek en bron	€ 89,71	
N04	01	Kranswierwater	€ 51,90	
N04	02	Zoete plas	€ 52,27	
N04	03	Brak water	€ 65,21	
N04	04	Afgesloten zeearm	€ 0,44	
N05	02	Gemaaid rietland (met ingebruikgeving)	€ 587,04	
N05	03	Veenmoeras [NIEUW per 1-1-2021]	€ 575,98	
N05	04	Dynamisch moeras [NIEUW per 1-1-2021]	€ 414,88	
N06	01	Veenmosrietland en moerasheide	€ 1.187,73	
N06	02	Trilveen	€ 2.357,84	
N06	03	Hoogveen	€ 180,28	

N06	04	Vochtige heide	€ 278,56		
N06	05	Zwakgebufferd ven	€ 66,70		
N06	06	Zuur ven of hoogveenven	€ 88,07		
N07	01	Droge heide	€ 184,96		
N07	02	Zandverstuiving	€ 112,37		
N08	01	Strand en embryonaal duin	€ 9,95		
N08	02	Open duin	€ 274,61		
N08	03	Vochtige duinvallei	€ 1.246,01		
N08	04	Duinheide	€ 215,00		
N09	01	Schor of kwelder	€ 132,96		
N10	01	Nat schraalland	€ 2.023,48		
N10	02	Vochtig hooiland	€ 1.188,42		
N11	01	Droog schraalland	€ 731,42		
N12	01	Bloemdijk	€ 2.088,72		
N12	02	Kruiden- en faunarijk grasland (met IGG)	€ 219,08		
N12	03	Glanshaverhooiland	€ 454,54		
N12	04	Zilt- en overstromingsgrasland	€ 530,39		
N12	05	Kruiden- en faunarijke akker [met IGG]	€ 732,30		
N12	06	Ruigteveld	€ 101,74		
N13	01	Vochtig weidevogelgrasland (met IGG)	€ 664,89		
N13	02	Wintergastenweide (met IGG)	€ 26,60		
N14	01	Rivier- en beekbegeleidend bos	€ 40,29		
N14	02	Hoog- en laagveenbos	€ 20,19		
N14	03	Haagbeuken- en essenbos	€ 62,45		
N15	01	Duinbos	€ 69,24		
N15	02	Dennen-, eiken- en beukenbos	€ 110,22		
N16	03	Droog bos met productie [NIEUW per 1-1-2018]	€ 32,42		
N16	04	Vochtig bos met productie [NIEUW per 1-1-2018]	€ 56,44		
N17	02	Droog hakhout	€ 484,67		
N17	03	Park- en stinzenbos	€ 305,08		
N17	04	Eendenkooi	€ 2.654,03		
N17	05	Wilgengriend [NIEUW per 1-1-2018)	€ 3.940,40		
N17	06	Vochtig en hellinghakhout [NIEUW per 1-1-2018]	€ 690,09		
Bijdragen (toeslagen)					
Openstelling					
		Voorzieningenbijdrage	€ 44,23		
		Toezichtsbijdrage	€ 20,51		

Gescheperde kuddes					
		bijdrage/toeslag hoog: N06.03 (Hoogveen), N09.01 (Schor of kwelder), N11.01 (Droog schraalland) of N12.01 (Bloemdijk)	€ 533,46		
		bijdrage/toeslag laag: N06.04 (Vochtige heide), N07.01 (Droge heide), N07.02 (Zandverstuiving), N08.02 (Open duin) of N08.04 (Duinheide)	€ 329,11		
Vaarland					
		bijdrage/toeslag vaarland	€ 600,54		
Monitoring					
N01	02	Duin- en kwelderlandschap	€ 19,79		
N01	03	Rivier- en moeraslandschap	€ 12,00		
N01	04	Zand- en kalklandschap	€ 10,78		
N05	02	Gemaaid rietland	€ 14,92		
N05	03	Veenmoeras [NIEUW per 1-1-2021]	€ 28,01		
N05	04	Dynamich moeras [NIEUW per 1-1-2021]	€ 28,01		
N06	01	Veenmosrietland en moerasheide	€ 31,18		
N06	02	Trilveen	€ 26,76		
N06	03	Hoogveen	€ 36,16		
N06	04	Vochtige heide	€ 18,62		
N06	05	Zwakgebufferd ven	€ 115,92		
N06	06	Zuur ven of hoogveenven	€ 115,80		
N07	01	Droge heide	€ 17,14		
N07	02	Zandverstuiving	€ 17,14		
N08	01	Strand en embryonaal duin	€ 9,43		
N08	02	Open duin	€ 24,81		
N08	03	Vochtige duinvallei	€ 31,74		
N08	04	Duinheide	€ 17,14		
N09	01	Schor of kwelder	€ 22,13		
N10	01	Nat schraalland	€ 36,04		
N10	02	Vochtig hooiland	€ 26,16		
N11	01	Droog schraalland	€ 21,43		
N12	01	Bloemdijk	€ 19,09		
N12	02	Kruiden- en faunarijk grasland	€ 6,02		
N12	03	Glanshaverhooiland	€ 19,83		
N12	04	Zilt- en overstromingsgrasland	€ 22,13		
N12	05	Kruiden- en faunarijke akker	€ 10,75		
N12	06	Ruigteveld	€ 6,07		

N13	01	Vochtig weidevogelgrasland	€ 9,69		
N14	01	Rivier- en beekbegeleidend bos	€ 22,88		
N14	02	Hoog- en laagveenbos	€ 12,24		
N14	03	Haagbeuken- en essenbos	€ 20,66		
N15	01	Duinbos	€ 8,94		
N15	02	Dennen-, eiken- en beukenbos	€ 8,94		
N16	03	Droog bos met productie [NIEUW per 1-1-2018]	€ 5,99		
N16	04	Vochtig bos met productie [NIEUW per 1-1-2018]	€ 5,99		
N17	02	Droog hakhout	€ 3,64		
N17	03	Park- en stinzenbos	€ 3,64		
N17	05	Wilgengriend [NIEUW per 1-1-2018]	€ 16,91		
N17	06	Vochtig en hellinghakhout [NIEUW per 1-1-2018]	€ 16,91		
Opslag indexering subsidie in beschikking			**2022**		
In openstellingsbesluit			3,36%		

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 9 november 2021, nr. 1101713/1727746, tot wijziging van de Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat met ingang van [datum] de uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 van kracht is geworden;

Overwegende dat de voornoemde verordening op een aantal punten is verouderd en het wenselijk is om de regeling op een aantal punten te wijzigen;

Besluiten de volgende wijziging vast te stellen:

ARTIKEL I WIJZIGINGEN

De **Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021** wordt als volgt gewijzigd:

A.

Artikel 1.1 (Begripsbepalingen) wordt als volgt gewijzigd:

1. De opsommingstekens in de vorm van letters worden vervangen door streepjes.
2. De benaming « monitoringstoeslag » wordt vervangen door « monitoringsbijdrage ».
3. In de definitie van normbedrag wordt « monitoringstoeslag, schapentoeslag, openstellingsbijdrage of de vaartoeslag » vervangen door « monitoringsbijdrage, schapenbijdrage, voorzieningenbijdrage, toezichtsbijdrage of de vaarbijdrage ».
4. De definitie van « openstellingsbijdrage » vervalt.
5. De benaming « schapentoeslag » wordt vervangen door « schapenbijdrage ».
6. De volgende begripsbepaling wordt toegevoegd:
   - toezichtsbijdrage: extra vergoeding voor het houden van toezicht op een natuurterrein;
7. De benaming « vaartoeslag » wordt vervangen door « vaarbijdrage ».
8. De volgende begripsbepaling wordt toegevoegd:
   - voorzieningenbijdrage: extra vergoeding voor het recreatief toegankelijk maken en houden van een natuurterrein.

B.

In artikel 1.3 (Natuurbeheerplan), tweede lid, onder a, derde onderdeel wordt « vaartoeslag » vervangen door « vaarbijdrage » en wordt « schapentoeslag » vervangen door « schapenbijdrage ».

C.

Artikel 2.1 (Doelgroep) wordt gewijzigd als volgt:

1. Het tweede lid wordt gewijzigd als volgt:
   a. In de aanhef en onder a vervalt « de Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland of ».
   b. In de aanhef wordt na « de Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland » ingevoegd « of de onderhavige regeling ».
   b. Onder a wordt « 31 december 2015 » vervangen door « 31 december 2017 » en wordt aan het einde van de zin « en » vervangen door « of ».
   c. Onder vernummering van onderdeel b tot onderdeel c wordt een nieuw onderdeel b ingevoegd, luidende:

      b.de periode waarvoor de subsidie overeenkomstig de onderhavige regeling wordt verstrekt op of na 31 december 2022 eindigt; en

   d. Onder c (nieuw) wordt « natuurbeheer » vervangen door « natuur- en landschapsbeheer » en wordt « in onderdeel a » vervangen door « onder a of onder b ».
2. Er wordt een derde lid toegevoegd, luidende:

   3. In afwijking van artikel 2.1, eerste lid, onder b, kan Staatsbosbeheer subsidie aanvragen voor een natuurterrein waarvan het geen eigenaar of erfpachter is, indien dit natuurterrein op het moment van aanvragen in eigendom van het Rijk is en Staatsbosbeheer dit natuurterrein vóór 15 augustus 2009 reeds feitelijk in beheer had.

D.

Artikel 2.4 (Subsidievereisten) wordt gewijzigd als volgt:

1. In het tweede lid wordt « schapentoeslag, monitoringstoeslag of openstellingsbijdrage » vervangen door « schapenbijdrage, monitoringsbijdrage, voorzieningenbijdrage of toezichtsbijdrage ».
2. In het derde lid wordt « openstellingsbijdrage » vervangen door « voorzieningenbijdrage ».
3. Onder vernummering van het vierde lid tot het vijfde lid en het zesde tot en met het achtste lid tot het zevende tot en met negende lid, worden een nieuw vierde lid en een nieuw zesde lid toegevoegd luidende:

4. In afwijking van het derde lid kan in geval van een vrijstellingsgrond als bedoeld in artikel 2.9, vierde lid, onderdelen a en d, een voorzieningenbijdrage worden verstrekt, indien de betreffende afsluiting in een jaar maximaal zes maanden duurt.
5. (…)
6. Gedeputeerde Staten kunnen nadere regels vaststellen met betrekking tot het verstrekken van de toezichtsbijdrage.

6. In het vijfde lid (nieuw) wordt « vaartoeslag » vervangen door « vaarbijdrage ».

E.

In artikel 2.4a (EU richtsnoeren voor staatssteun), eerste lid, wordt « 1 oktober 2021 » vervangen door « 1 oktober 2027 ».

F.

Artikel 2.5 (Subsidiabele kosten) wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid, onderdeel d, wordt « ten behoeve van » vervangen door « voor » en vervalt « of het houden van toezicht op een natuurterrein ».
2. In het eerste lid wordt een nieuw onderdeel e toegevoegd onder verlettering van onderdeel e tot f, luidende:

   e. kosten voor het houden van toezicht op een natuurterrein;
3. In het tweede lid wordt na « onder d » toegevoegd « en e ».

G.

Artikel 2.6 (Subsidiehoogte) wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid, onder b, wordt « openstellingsbijdrage » vervangen door « voorzieningenbijdrage »;
2. In het tweede lid wordt een nieuw onderdeel c toegevoegd onder vernummering van de onderdelen c en d tot d en e, luidende:

c. het normbedrag voor de toezichtsbijdrage, vermenigvuldigd met het aantal hectares;

3. Onder d (nieuw) wordt « schapentoeslag » vervangen door « schapenbijdrage » en wordt aan het einde van de zin een puntkomma toegevoegd.
4. Onder e (nieuw) wordt « vaartoeslag » vervangen door « vaarbijdrage ».

H.

Artikel 2.9 (Verplichtingen van de subsidieontvanger) wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid, aanhef, wordt « toeslag ontvangt ten behoeve van het recreatief toegankelijk maken en houden van een natuurterrein als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, onder d » vervangen door « voorzieningenbijdrage ontvangt ».
2. In het derde lid, aanhef, wordt « toeslag ontvangt als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, onder b » vervangen door « schapenbijdrage ontvangt ».
3. In het derde lid wordt onder b « toeslag » vervangen door « bijdrage ».

I.

Aan artikel 2.13 (Wijziging subsidieverlening) wordt een vijfde lid toegevoegd, luidende:

5. Indien op het moment van de beschikking tot subsidieverlening nog geen tarief of normbedrag was vastgesteld voor het betreffende natuurbeheertype, landschapsbeheertype, toeslag of bijdrage, wordt in afwijking van het derde en vierde lid het tarief of normbedrag en opslag voor de prijsstijging gehanteerd dat geldt in het jaar waarin voor het eerst het tarief of normbedrag is vastgesteld voor het betreffende natuurbeheertype, landschapsbeheertype, toeslag of bijdrage.

J.

Er wordt een artikel 2.13a toegevoegd, luidende:

Artikel 2.13a Verhoging tarieven en normbedragen per 2021
Onverminderd de artikelen 2.6 en 2.13, derde tot en met vijfde lid, kunnen Gedeputeerde Staten met ingang van 1 januari 2021 de tarieven en normbedragen die van toepassing zijn op beschikkingen tot subsidieverlening waarvan het subsidietijdvak is ingegaan vóór 1 januari 2021, alsmede de daarop ingediende vergrotingen, verhogen tot maximaal het percentage zoals genoemd in het Europese goedkeuringsbesluit.

K.

Er wordt een nieuw artikel 2.16 toegevoegd, luidende:

Artikel 2.16 Voortijdige vaststelling wegens wijziging natuurbeheertype
1. Een ontvanger van een subsidie als bedoeld in artikel 2.2, onder a, kan een aanvraag indienen voor het geheel of gedeeltelijk voortijdig vaststellen van die subsidie, als hij op het natuurterrein of deel daarvan waarvoor hij de subsidie ontvangt, maatregelen als bedoeld in artikel 8, eerste lid, Uitvoeringsregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland treft die zijn gericht op een wijziging van het op dat natuurterrein in stand te houden natuurbeheertype.
2. Gedeputeerde Staten kunnen de subsidie naar aanleiding van een aanvraag als bedoeld in het eerste lid, voortijdig naar evenredigheid geheel of gedeeltelijk vaststellen vanaf het moment dat de maatregelen, bedoeld in het eerste lid, van start gaan, als
   a. de wijziging van het natuurbeheertype op grond van het natuurbeheerplan is toegestaan;
   b. de wijziging van het natuurbeheertype gericht is op een versterkte natuurkwaliteit; en
   c. de subsidieontvanger schriftelijk verklaart ten minste zes jaar of minder in geval van eenmalige gelijktrekking van beheerperiodes na afronding van de maatregelen als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de provinciale Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap, beheer gericht op de instandhouding van het gewijzigde natuurbeheertype te blijven voeren. Deze verplichting vervalt voor zover hij voor die gewijzigde instandhouding een subsidie natuurbeheer op grond van de onderhavige verordening heeft aangevraagd en ontvangt.
3. De subsidieaanvraag voor het beheer van het gewijzigde natuurbeheertype wordt ingediend in de eerstvolgende openstellingsperiode na het indienen van de aanvraag tot

subsidievaststelling als bedoeld in artikel 14c van de Uitvoeringsregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland.

4. Indien een subsidie voor het beheer van het gewijzigde natuurbeheertype als bedoeld in het tweede lid, onder c, wordt ingetrokken omdat de subsidieontvanger toerekenbaar niet voldaan heeft aan de subsidieverplichtingen, dan is voor de resterende periode de instandhoudingsplicht als bedoeld in het tweede lid, onder c, weer van toepassing tot de termijn van zes jaar, of minder in geval van eenmalige gelijktrekking van beheerperiodes, na afronding van de inrichtingsmaatregelen is verstreken.

L.

Artikel 3.13 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het derde lid:
   a. vervalt onder b na de puntkomma « en »;
   b. komt onderdeel c als volgt te luiden:

c. de vergroting van de oppervlakte is aangevraagd in het eerste of het tweede beheerjaar; en

c. wordt een nieuw onderdeel d toegevoegd, luidende:

d. de vergroting in <<relatie/vergelijking>> tot de oorspronkelijke beschikking niet leidt tot een toename van de totale maximale oppervlakte van meer dan 20 procent.

2. Het zevende lid vervalt.

M.

In de bijlagen 1 en 2 wordt de Index Natuur en Landschap vervangen door de laatste versie, zoals vastgesteld in het Overleg Natuurbeheerders van 1 juli 2021.

ARTIKEL II INWERKINGTREDING

Dit wijzigingsbesluit treedt in werking met ingang van de dag na de dagtekening van het Provinciaal Blad waarin het wordt geplaatst.

Haarlem, [datum vaststelling door Gedeputeerde Staten]

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.
R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Bijlage 1 Index Natuur en Landschap

Onderdeel landschap

Inhoudsopgave

Leeswijzer 3
L01 Groenblauwe landschapselementen 5
L01.01 Poel en klein historisch water 6
L01.02 Houtwal en houtsingel7
L01.03 Elzensingel 8
L01.04 Bossingel en bosje (vervallen per 1-1-2017) 9
L01.05 Knip- of scheerheg 10
L01.06 Struweelhaag 11
L01.07 Laan 12
L01.08 Knotboom 13
L01.09 Hoogstamboomgaard 14
L01.10 Struweelrand (vervallen per 1-1-2017) 15
L01.11 Hakhoutbosje (vervallen per 1-1-2017) 16
L01.12 Griendje (vervallen per 1-1-2017) 17
L01.13 Bomenrij en solitaire boom (vervallen per 1-1-2017) 18
L01.14 Rietzoom en klein rietperceel (vervallen per 1-1-2017) 19
L01.15 Natuurvriendelijke oever (vervallen per 1-1-2017) 20
L01.16 Bossingel (nieuw per 1-1-2017) 21
L02 Historische gebouwen en omgeving 22
L02.01 Fortterrein 23
L02.02 Historisch bouwwerk en erf 24
L02.03 Historische tuin 25
L03 Aardwerken 27
L03.01 Aardwerk en groeve 28
L04 Recreatieve landschapselementen 29
L04.01 Wandelpad over boerenland 29

Leeswijzer

T.a.v. versie 0.8.
Bij de beheertypen die zijn vervallen is de vervaldatum met een eenduidige notatiewijze toegevoegd. De beheerpakketten voor landbouw en niet gecertificeerde beheerders zijn vervallen en weggehaald. De beheereisen die eerder voor beheerpakketten op landbouwgrond van toepassen waren zijn weggehaald. Waar wordt verwezen naar een vervallen beheertype is de verwijzing naar het vervallen beheertype weggehaald (landschapspakketten op landbouwgrond).

Systematiek
In het kader van de vereenvoudiging en transparantie van het Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) is een systematiek ontwikkeld die aansluit op de systematiek van de onderdelen Natuur en Agrarisch:

L	= Landschap
L01	= landschapselemententypen
L01.01	= landschapsbeheertypen

Binnen het onderdeel Landschap zijn er 4 natuurtypen vastgesteld met daaronder 20 beheertypen.
Uitgangspunten van de typologie zijn:

- Natuurtypen zijn bedoeld als sturingsinstrument op landelijk en regionaal niveau.
- Natuurtypen zijn bruikbaar om afspraken op het gebied van landschapsbeheer, ruimtelijke ontwikkeling en milieu op elkaar af te stemmen zodat de nagestreefde natuurkwaliteit gerealiseerd kan worden.
- Natuurbeheertypen zijn bruikbaar voor het typeren van een doelstelling van grote gebieden.
- Zowel natuurlijke landschappen als groene cultuurhistorische elementen zijn geïntegreerd in de natuurtypen.
- De indeling in natuurtypen zowel gebaseerd op abiotische als op biotische condities en op cultuurhistorie.
- Beheertypen zijn bedoeld voor de classificering en indeling van het beheer.
- Beheertypen kunnen (op regionaal niveau) beschouwd worden als eenheden met een kleine variatie in natuurwaarde en abiotische randvoorwaarden.
- Beheertypen zijn geschikt om zowel actuele situaties als doelen mee te beschrijven.
- Binnen een beheertype is sprake van een vergelijkbaar beheer en vergelijkbare kosten (koppeling doelen en middelen).

Van alle landschapselemententypen is een algemene beschrijving opgenomen. De algemene beschrijving geeft een indruk van het voorkomen en geografische verspreiding van de beheertypen, de kenmerkende natuurwaarden en belangrijkste abiotische en ruimtelijke condities.

Ook van alle landschapsbeheertypen is een algemene beschrijving opgenomen die samen met de afbakening de basis vormt voor de classificering van de beheertypen. Daarnaast zijn de

afbakeningen met name gebaseerd op de minimale oppervlakte en/of afmeting in het kader van ecologische en financiële haalbaarheid van de vergoedingen.

L01 Groenblauwe landschapselementen

Algemene beschrijving

In de loop der eeuwen zijn in het Nederlandse landschap diverse landschapselementen verschenen. Sommige van deze landschapselementen zijn al eeuwen oud. De functie was vaak meerledig: zo dienden dergelijke landschapselementen als perceelsscheiding, veekering of drinkwatervoorziening voor het vee maar ze leverden ook gebruikshout op. Door de komst van prikkeldraad, de schaalvergroting en ruilverkavelingen zijn vele kilometers en hectares van deze elementen verdwenen.
Deze landschapselementen vertegenwoordigen vaak een hoge natuurwaarde, doordat veel dieren en planten er beschutting, dekking en voedsel vinden. De lijnvormige landschapelementen worden gebruikt als migratieroute door veel zoogdieren als vleermuizen en das. De blauwe landschapselementen dienen als voortplantingsplaats van amfibieën en insecten. Veel vogels vinden nestgelegenheid in de dichtte begroeiing of juist in de ontstane holtes als gevolg van het intensieve beheer dat bij deze landschapelementen plaatsvindt. Planten en insecten profiteren optimaal van de vele microklimaten die de landschapelementen bieden.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat de volgende beheertypen:

- L01.01 Poel en klein historisch water
- L01.02 Houtwal en houtsingel
- L01.03 Elzensingel
- L01.04 Bossingel en bosje (vervallen per 1-1-2017)
- L01.05 Knip- en scheerheg
- L01.06 Struweelhaag
- L01.07 Laan
- L01.08 Knotboom
- L01.09 Hoogstamboomgaard
- L01.10 Struweelrand (vervallen per 1-1-2017)
- L01.11 Hakhoutbosje (vervallen per 1-1-2017)
- L01.12 Griendje (vervallen per 1-1-2017)
- L01.13 Bomenrij en solitaire boom (vervallen per 1-1-2017)
- L01.14 Rietzoom en klein rietperceel (vervallen per 1-1-2017)
- L01.15 Natuurvriendelijke oever (vervallen per 1-1-2017)
- L01.16 Bossingel (nieuw per 1-1-2017)

L01.01 Poel en klein historisch water

Algemene beschrijving

Poelen zijn natuurlijke of gegraven laagtes, gemaakt om over water voor vee te kunnen beschikken. Andere al dan niet gegraven kleine wateren met een historische betekenis zijn bijvoorbeeld voorraadbassins voor bluswater, visvijvers, schapenwasplaatsen, pingoruïnes en veenputten. Vaak vervulden poelen meerdere functies. De mens heeft altijd water nodig gehad en daarvoor zijn zowel bestaande natuurlijke wateren als zelf gegraven laagtes gebruikt. Ook uit de middeleeuwen zijn putten en kuilen bekend. Tot op de dag van vandaag worden poelen gegraven en gebruikt. Poelen en kleine wateren in het landschap kunnen dus al eeuwen oud zijn, alhoewel sommige van zeer recente datum zijn, denk aan nieuw gegraven amfibieënpoelen. Het beheertype Poel en klein historisch water is te vinden in heel Nederland. Er zijn diverse vormen bekend.
In het waterrijke West-Nederland dienden de sloten veelal als veedrinkplek en waren poelen dan ook minder noodzakelijk. In dit gebied vinden we de veenputten die door het kleinschalig afgraven van veen zijn ontstaan.
Als drinkplaats voor vee zijn poelen daar te vinden waar ander drinkwater niet voorhanden was. Vooral in Oost- en Zuid-Nederland zijn poelen veel voorkomende landschapselementen. In de kustgebieden zijn poelen aangelegd om in zoet water te voorzien in een zilte omgeving. Deze poelen werden dan in een kunstmatige verhoging gegraven. Dit zijn de zogenaamde hollestelles. Deze zijn vooral in Zeeland te vinden en liggen vaak buitendijks. Wateren die als bluswater dienden zijn veel nabij boerderijen en nederzettingen te vinden. Visvijvers komen vooral veel in Brabant en Zuid-Limburg voor. Het is belangrijk de historische contouren/vormen te behouden, zeker bij de visvijvers.
Openheid rondom (een deel van) de poel kan de zichtbaarheid en beleefbaarheid vergroten en is van belang om een goed voortplantingsbiotoop voor amfibieën te behouden. In het verleden was zeker bij veedrinkpoelen het element bereikbaar voor vee en dus in ieder geval deels onbegroeid. Vaak stonden er wel enkele bomen bij een poel voor schaduw voor de dieren en tegen verdamping. Soms kennen poelen gemetselde randen, zoals uit Zuid-Limburg bekend is. Poelen zijn van groot belang als voortplantingsbiotoop voor amfibieën en libellen in het cultuurlandschap.

Afbakening

- Zowel een poel als een klein historisch water is doorgaans een geïsoleerd stilstaand water dat gevoed wordt door grond- en/of regenwater. Een poel mag in verbinding staan met sloten of greppels wanneer sprake is van een natuurlijke eenheid die vrij afwatert. Veenputten mogen in verbinding staan met het slotenstelsel in het gebied.
- Het element heeft een oppervlakte van minimaal 0,5 en maximaal 50 are.
- In Zuid-Limburg heeft een voortplantingspoel voor amfibieën een oppervlakte van minimaal 0,2 are.
- Vijvers die een onderdeel zijn van een park- of tuinaanleg vallen niet onder dit beheertype, maar onder beheertype L02.03 Historische tuin.
- Wateren die onder N06.06 ‘Zuur ven of hoogveenven’ of N06.05‘Zwakgebufferd ven’ vallen horen niet tot dit beheertype.

- Sloten behoren niet tot dit beheertype.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.02 Houtwal en houtsingel

Algemene beschrijving
Houtwallen en houtsingels komen in heel Nederland voor en er zijn vele lokale varianten zoals; graften, grubben, dykswâlen, schurvelingen of houtkaden. Houtwallen komen vooral voor in cultuurlandschappen in het Zandgebied, Heuvelland en het Duingebied. Lijnvormige landschapselementen met wallichaam in het laagveengebied worden houtkade genoemd. Ook de begroeiing op graften en holle wegen in Zuid-Limburg valt onder dit type.
Deze lijnvormige landschapselementen kennen een sterke samenhang met het omringende landschap. Houtwallen en houtsingels zijn bepalend voor het kleinschalige kampenlandschap op de zandgronden. Deze lijnvormige elementen vormen een belangrijk biotoop voor aan struwelen en zomen gebonden flora en fauna in het cultuurlandschap. Ze zijn tevens van belang ter oriëntatie voor vleermuizen en als verbindingszone voor fauna.

Afbakening
- Een houtwal of houtsingel is een vrijliggend lijnvormig en aaneengesloten landschapselement, al dan niet groeiend op een aarden wal, met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en/of struiken. De begroeiing wordt als hakhout beheerd.
- De houtwal of houtsingel is minimaal 25 meter lang en maximaal 20 meter breed.
- Elzensingels bestaande uit een enkele rij horen niet tot dit beheertype, maar tot het beheertype L01.03 Elzensingel.
- Windsingels om boomgaarden en kwekerijen horen niet tot dit beheertype.

.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.03 Elzensingel

Algemene beschrijving

Elzensingels zijn lijnvormige landschapselementen die bestaan uit een enkele rij zwarte elzen, en vaak langs slootkanten staan. Deze elzensingels komen vooral voor in het laagveen-, zand- of rivierengebied en zijn zeer kenmerkend voor de Friese Wouden en komen in verscheidene andere delen van Nederland voor, zoals het Groninger Westerkwartier, de Gelderse Vallei, Midden-Brabant en de gebieden rond Staphorst en Vriezeveen. Elzensingels zijn van belang voor schuilmogelijkheden voor fauna in het cultuurlandschap.

Afbakening

- Een elzensingel is een vrijliggend lijnvormig en aaneengesloten éénrijig landschapselement dat grotendeels bestaat uit Zwarte els en als hakhout wordt beheerd.
- Een elzensingel is minimaal 25 meter lang.
- Losse bomenrijen horen niet tot dit beheertype
- Windsingels om boomgaarden en kwekerijen horen niet tot dit beheertype.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.04 Bossingel en bosje (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Een bossingel of een bosje zijn houtopstanden die vroeger vaak aangeplant en beheerd werden als hakhout, maar doorgeschoten zijn. Ze komen in veel gebieden in Nederland voor. Ook de meer recentere landinrichtingsbosjes en kleine bosjes die geen hakhoutbeheer gekend hebben behoren tot dit type.

Afbakening

- Een bossingel is een vrijliggend lijnvormig en aaneengesloten landschapselement met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en struiken.
- Een bossingel is minimaal 25 meter lang en maximaal 20 meter breed.
- Een bosje is een vrijliggend vlakvormig en aaneengesloten landschapselement met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en struiken.
- Een bosje is minimaal 2,0 are en maximaal 1 hectare groot.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.05 Knip- of scheerheg

Algemene beschrijving

Heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. Waar in natte delen van Nederland sloten als eigendoms- of perceelscheiding dienden, werden in drogere delen veelal heggen gebruikt. De doornige meidoorn kon daarnaast ook nog een veekerende functie hebben. Ook op landgoederen en forten is het gebruik van meidoornhagen bekend. De introductie van het prikkeldraad rond 1900 heeft gezorgd voor het verdwijnen van veel heggen. Heggen komen in heel Nederland voor, maar zijn vooral te vinden rondom dorpen en boerderijen. In Zuid-Limburg is de knip- en scheerheg ook een karakteristiek landschapselement in het landelijke gebied.
Door het regelmatig knippen heeft de heg een strak en recht uiterlijk. Heggen zijn van belang als leefgebied en migratieroute. Daarnaast bieden heggen schuilmogelijkheden voor de fauna in het cultuurlandschap.

Afbakening

- Een knip- of scheerheg is een vrijliggend lijnvormig landschapselement, met een aaneengesloten begroeiing van inheemse bomen en/of struiken, dat wordt geknipt of geschoren.
- Een knip- of scheerheg is minimaal 25 meter lang.
- Een knip- of scheerheg kan periodiek gevlochten worden.
- Windsingels om boomgaarden en kwekerijen horen niet tot dit beheertype.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.06 Struweelhaag

Algemene beschrijving

In de loop der eeuwen zijn in het Nederlandse landschap diverse lijnvormige landschapselementen verschenen met houtige gewassen. Sommige van deze landschapselementen zijn al eeuwen oud. De functie van dergelijke landschapselementen was perceelsscheiding en veekering. Door de komst van prikkeldraad en de schaalvergroting en ruilverkavelingen zijn vele kilometers van deze elementen verdwenen. Struweelhagen komen in heel Nederland voor en er zijn vele lokale varianten. Karakteristieke heggenlandschappen zijn terug te vinden langs de grote rivieren Maas en IJssel, in Zuid-Beveland en op Walcheren. Deze landschapselementen kennen een sterke samenhang met het omringende landschap. Het verschil met een knip- of scheerheg is dat een struweelhaag minder frequent wordt gesnoeid en daardoor meer en breder uitgroeit. Soms is er sprake van speciale beheervormen zoals bij vlechtheggen. Struweelhagen vormen een belangrijk leefgebied voor aan struwelen en zomen gebonden flora en fauna in het cultuurlandschap. Ze zijn tevens van belang ter oriëntatie voor vleermuizen en als verbindingszone voor fauna.

Afbakening

- Een struweelhaag is een vrijliggend lijnvormig landschapselement met een aaneengesloten opgaande begroeiing van inheemse, overwegend doornachtige, struiken.
- Een struweelhaag is minimaal 25 meter lang.
- Hagen die minimaal eenmaal per 3 jaar worden gesnoeid horen tot het beheertype L01.05 Knip- of scheerheg.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.07 Laan

Algemene beschrijving

Lanen zijn wegen die aan beide zijde met een of meerdere rijen bomen zijn beplant. Lanen vormen sinds de 17e eeuw belangrijke dragers van landgoederen en buitenplaatsen. Lanen werden niet alleen aangeplant uit esthetische motieven, maar dienden ook als beschutting tegen weersinvloeden en voor de houtproductie. Lanen blijven populair in de diverse tuinstijlen. Nog altijd worden nieuwe lanen aangelegd. Lanen komen voor in heel Nederland, vaak op en rond landgoederen. Soms herinneren lanen aan vroegere landgoederen op die locatie.
Lanen zijn belangrijke onderdelen van landgoederen en geven vaak de structuur aan. Niet zelden bevindt zich het landhuis aan het eind van een laan, of biedt een laan een ver zicht naar een markant punt in de omgeving. Zeker oudere lanen met markante bomen kunnen zeer indrukwekkende landschapselementen zijn. Lanen zijn van belang voor aan oude bomen of boomholten gebonden vogels en vleermuizen. Verder zijn ze van belang voor op bomen groeiende mossen en korstmossen en oude lanen waar jaarlijks weinig strooisel blijft liggen zijn van groot belang voor zeldzame mycorhizapaddestoelen.

Afbakening

- Een laan is een weg of pad, die aan beide zijden met een of meerdere rijen bomen is beplant en is bedoeld en aangelegd als laan.
- Bij een laan gaat het meestal om bomen van dezelfde soort en leeftijd en er is sprake van een herkenbaar en regelmatig plantverband.
- Onder dit beheertype vallen ook dijken met een weg, bovenop de kruin van de dijk, die aan beide zijden met bomen is beplant.
- Een laan is minimaal 50 meter lang.
- Losse bomenrijen horen niet tot dit beheertype.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.08 Knotboom

Algemene beschrijving

Knotbomen zijn bomen met een opgaande stam, waarbij periodiek de boven op die stam groeiende takken (of pruik) worden geoogst. Door die oogst ontstaat er op deze hoogte een vergroeiing van de stam: de knot. De knotboom levert gemakkelijk oogstbaar hout op dat op een plaats groeit waar het vee er niet bij kan. Knoteiken worden traditioneel een keer in de zeven tot acht jaar geknot. Bij knotessen gebeurde dat eens in de vijf tot zes jaar en knotwilgen en knotpopulieren worden meestal eens in de vier jaar geknot. Al van voor het begin van onze jaartelling zijn er vermeldingen bekend van knotbomen. Het gaat dan om de soorten wilg, populier, es, els, eik en haagbeuk. Knotessen, knothaagbeuken en knoteiken kunnen bijzonder oud worden. Ook wilgen en bijvoorbeeld populieren worden als knotboom veel ouder dan wanneer ze vrijuit groeien.
Voor grote delen van vooral Laag Nederland is de knotwilg een zeer kenmerkend landschapselement. Utrecht en Zuid-Holland zijn de provincies met de meeste knotbomen, geschat wordt dat het alleen daar al om honderdduizenden exemplaren gaat. Andere knotboomrijke gebieden zijn Zuid-Limburg, de Achterhoek, de Liemers, het gebied van de grote rivieren en Zeeuws-Vlaanderen.
Het silhouet van knotbomen is uit veel regio's bekend. Per gebied verschillen echter wel de boomsoorten die ervoor worden gebruikt. In het oosten van het land staan knoteiken, essen en wilgen in houtwallen en als overstaanders in heggen. Maar ze zijn daar en in het zuiden ook te vinden in graften, langs holle wegen en terras- en bosranden. Ze komen zelfs midden in bossen voor als markering van vroegere hakhoutpercelen. Knotelzen staan vaak op armere gronden, ze zijn vooral kenmerkend voor akkerranden in landschappen met kampontginningen, slagenlandschappen en esdorpenlandschappen. Ze kwamen vroeger op veel plaatsen in Nederland voor, langs slootkanten als geknotte elzenhagen, maar ook in rijen tussen akkers en weilanden. In laagveengebieden en langs rivieren en dijken staan verschillende wilgen- en populierensoorten, maar daar en vooral in het laagveengebied worden ook gewone essen gebruikt. De bodem heeft daar weinig draagkracht en essen kunnen geknot veel ouder worden dan doorgroeiende essen. Knotbomen bieden broedgelegenheid aan diverse vogels, waaronder de Steenuil en Wilde eend. Vooral oude knotbomen kunnen zeldzame hierop groeiende mossen en korstmossen herbergen.

Afbakening

- Een knotboom is een inheemse loofboom, waarvan de stam periodiek op een hoogte van minimaal 1,0 meter boven maaiveld wordt afgezet (geknot).
- Knotbomen worden aangetroffen als solitaire boom, in rijen of in kleine groepen. Een kleine groep bestaat uit maximaal 20 bomen.
- Vlakvormige elementen met knotbomen, behoudens kleine groepen, horen niet tot dit beheertype.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.09 Hoogstamboomgaard

Algemene beschrijving

Een hoogstamboomgaard is een boomgaard of boomweide met fruitrassen of notenbomen. Hoogstamboomgaarden zijn al bekend uit de middeleeuwen bij kloosters en kastelen, zowel voor eigen gebruik als handel. Ook bij boerderijen komen boomgaarden dan ook al eeuwen voor en sommige locaties kunnen heel oud zijn. De bomen zelf worden vaak niet ouder dan honderd jaar. De stijgende prijzen voor fruit zorgden voor een ware explosie van het aantal boomgaarden tussen 1850 en 1900. Na de Tweede Wereldoorlog verdwenen veel hoogstammen voor de efficiëntere teelt in eerst half- en vervolgens laagstammen. Rooipremies hebben in het hele land veel hoogstamboomgaarden doen verdwijnen. In Zeeland speelde de overstromingen tijdens de Tweede Wereldoorlog en in 1953 een belangrijke rol in het afnemen van de hoogstammen in deze provincie. Inmiddels worden er uit landschappelijke en ecologische motieven weer hoogstambomen aangeplant, maar de oppervlakte is nog maar een fractie van de oppervlakte die kort na de Tweede Wereldoorlog bestond.
Overal in Nederland komen hoogstamboomgaarden voor, vooral als onderdeel van het boerenerf. Ook bij landgoederen en buitenplaatsen waren vaak (grootschalige) boomgaarden te vinden. Niet overal in Nederland komen hoogstamboomgaarden evenveel voor. Vooral in de traditionele fruitgebieden, zoals Zuid-Limburg en het rivierengebied liggen nu nog veel restanten van oude boomgaarden. In het Hollands-Utrechtse veenweidegebied komen nog veel boomgaarden bij boerderijen voor. Hier is door afzetting van rivierklei een geschikte groeiplaats ontstaan. In noord- en oost Nederland op het zand zijn hoogstamboomgaarden relatief schaars.
Boomgaarden zijn dikwijls verbonden aan boerderijen. Enkele grotere complexen horen bij landgoederen en buitenplaatsen of dateren uit de tijd van de grote groei (1850-1900). Boomgaarden worden vaak door een heg, haag of sloot afgescheiden van de omgeving. De ondergrond van de hoogstamboomgaard is vaak een begraasd grasland: de hoogte van de stammen zorgden er immers voor dat het vee geen fruit kon eten! In het rivierengebied komen oude boomgaarden op de kleigronden voor, in Zuid-Limburg is er vaak een relatie met de dorpen. Naast hun functie voor fruitproductie hebben hoogstamboomgaarden ook een belangrijke landschappelijke betekenis en vormen ze het leefgebied voor diverse diersoorten zoals bijvoorbeeld steenuil. In oude boomgaarden groeien vaak ook bijzondere zeldzame fruitrassen en in de ondergroei van de hoogstammen handhaaft zich vaak een soortenrijke kruidenvegetatie.

Afbakening

- Een hoogstamboomgaard is een verzameling van fruitbomen, met een stam van minimaal 1,5 meter hoog en waarvan de onderbegroeiing bestaat uit een grazige vegetatie.
- Een hoogstamboomgaard bestaat uit minimaal 10 fruitbomen en heeft een dichtheid van minimaal 50 en maximaal 150 bomen per hectare.
- Maximaal 10% van de bomen bestaat uit walnoten.
- Een hoogstamboomgaard is vaak in een cluster geplant en duidelijk afgescheiden van de omgeving.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.10 Struweelrand (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Struweelranden kunnen zich ontwikkelen vanuit een extensief beheerde situatie, of aangeplant worden. Afhankelijk van het beheer kunnen randen ontstaan die gedomineerd worden door ruigtekruiden, struiken of een combinatie van beide. Kenmerk van een struweelrand is dat deze zowel vrijliggend, als aansluitend aan een ander element kan liggen. Struweelranden kunnen daarmee dienen als overgangsgebied tussen agrarisch gebruikte percelen en bossen, en zijn in die vorm vooral te beschouwen als een naar voren geschoven bosrand. Met een gunstige ligging kunnen struweelranden bijdragen aan een warmer microklimaat, en zijn dan vooral van belang voor insecten, amfibieën en reptielen. Wanneer dat microklimaat ontbreekt, kunnen struweelraden vooral van belang zijn voor broedvogels en planten van een meer extensief beheer.

Afbakening

- Een struweelrand is een aaneengesloten rand met een mozaïek van struweel (bramen en/of andere inheemse bomen of struiken) en een kruidachtige begroeiing van inheemse grassen en kruiden die zich spontaan kan ontwikkelen.
- De rand is minimaal 25 meter lang en maximaal 20 meter breed.
- Maximaal 50% van de oppervlakte van de rand wordt ingenomen door inheemse bomen en/of struiken.
- De struweelrand kan langs een bosrand of een landschapselement liggen maar ook vrij in het veld, bijvoorbeeld langs een perceelsrand.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.11 Hakhoutbosje (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Boeren hebben al eeuwenlang behoefte aan hout voor allerlei doeleinden. Het kan hierbij gaan om brandhout, staken voor de groentetuin of hout voor gereedschapsstelen. Dit soort bosjes wordt in de volksmond ook wel geriefhoutbosje genoemd. In de loop der tijd zijn deze bosjes vaak in onbruik geraakt omdat er steeds minder behoefte aan het hout kwam. Ook werden in sommige regio's deze bosjes gebruikt om aan ziekten doodgegaan vee te dumpen.

Afbakening

- Een hakhoutbos(je) is een vrijliggend vlakvormig landschapselement, met inheemse bomen en/of struiken dat als hakhout wordt beheerd.
    - Een hakhoutbosje is minimaal 1,0 are en maximaal 1,0 hectare groot.
    - Kleine vrijliggende bosjes zonder hakhoutbeheer of met een zeer beperkte vorm van hakhoutbeheer behoren niet tot dit beheertype.

Subsidievoorwaarden

Binnen natuurterreinen dient de beheerder het landschapstype in stand te houden om voor beheersubsidie SNL in aanmerking te komen. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.12 Griendje (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

In bepaalde delen van het land, was het verbouwen van wilgen lange tijd vrij gebruikelijk in vooral moerassige streken. Deze wilgen werden op enige tientallen centimeters boven de grond afgezet in een 4-6 jarige cyclus. Het hier vanaf komend hout (vaak wilgentenen genoemd) werd o.a. gebruikt als rijshout ter bescherming van waterkeringen. Deze wilgengrienden zijn ook nu nog in het landschap terug te vinden en het eraf komend hout wordt nog steeds gebruikt voor rijshout, maar kent inmiddels ook moderner toepassingen als tuinschermen etc.
Vooral de oude wilgengrienden hebben vaak een rijke ondergroei van hogere planten, varens en mossen. Faunistisch zijn ze van belang als schuilplaats voor kleine zoogdieren en broedgebied voor zangvogels. Ook reeën vinden een geschikte schuilgelegenheid in wilgengrienden.

Afbakening

- Een griendje is een vrijliggend vlakvormig landschapselement met inheemse wilgensoorten dat als hakhout wordt beheerd.
- Het griendje is minimaal 1,0 are en maximaal 1,0 hectare groot.
- Grienden die machinaal gemaaid worden behoren niet tot dit type.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.13 Bomenrij en solitaire boom (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Bomenrijen komen in heel Nederland voor en zijn vaak zeer bepalende elementen in het landschap, met een grote verscheidenheid aan vormen. Op de zandgronden komen bomenrijen voor langs perceelsgrenzen en langs paden. In het zeekleigebied zijn bomenrijen vaak terug te vinden op de slapende dijken. Ze kunnen bestaan uit één of meerdere boomsoorten, vrij in het veld staan of langs een watergang, schouwpad, weg of anderszins. In deze vorm hebben bomenrijen niet alleen een landschappelijke waarde maar ook waarde als broedgebied voor vogels, of als ecologische corridor, bijvoorbeeld voor vleermuizen. Solitaire bomen zijn eveneens zeer kenmerkend voor het landschap, en vanuit die optiek waardevol om te behouden.

Afbakening

- Een bomenrij/solitaire boom is een vrijliggend landschapselement van inheemse loofbomen dat niet kan worden gerangschikt onder andere beheertypen van deze index.
- Bedoeld worden solitaire bomen of bomen in een groep of rij staande op of langs landbouwgrond.
- Bomen die een onderdeel vormen van een ander beheertype van deze index of deel uitmaken van een bomenrij als bedoeld in dit beheertype kunnen niet als solitaire boom of verzameling van solitaire bomen aangevraagd worden.
- De bomenrij is minimaal 50 meter lang en bestaat uit minimaal 8 bomen per 100 meter.
- Vlakvormige boomweides behoren niet tot dit beheertype.
- Solitaire knotbomen of een rij knotbomen behoren tot het beheertype L01.08 Knotboom.
- Windsingels om boomgaarden en kwekerijen horen niet tot dit beheertype

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.14 Rietzoom en klein rietperceel (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Rietzomen bestaan uit smalle rietstroken die grenzen aan agrarisch gebruikte percelen. Deze rietstroken kunnen zowel individueel als in samenhang met elkaar voorkomen, en in de laatste vorm soms vele kilometers lengte beslaan. Vanwege een extensief gebruik van deze rietzomen, zijn ze een belangrijk broedgebied voor rietvogels, en eveneens van belang voor amfibieën, ringslang, libellen en moerasvegetaties.

Afbakening

- Een rietzoom bevindt zich langs een waterloop en bestaat uit riet-, biezen en/of zeggevegetaties, waarvan riet meer dan 50% van de oppervlakte inneemt.
- De rietzoom heeft een breedte van minimaal 2 meter en is minimaal 25 meter lang.
- Een klein rietperceel is een vlakvormig element met een vegetatie die overwegend uit riet bestaat. Het rietperceel heeft een maaibare oppervlakte van maximaal 0,5 ha.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.15 Natuurvriendelijke oever (vervallen per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Natuurvriendelijke oevers komen in heel Nederland voor langs waterlopen maar het meest karakteristiek zijn de natuurvriendelijke oevers voor Laag Nederland. Natuurvriendelijke oevers zijn door de mens aangebracht in de vorm van een plas- of dras berm of een flauw talud langs een bestaande waterloop. De begroeiing bestaat uit plantensoorten van natte ruigten en natte graslanden. Door de kenmerkende flora en fauna hebben deze oevers een hoge ecologische waarde. Zij zijn gebonden aan typische terreinomstandigheden.

Afbakening

- Een natuurvriendelijke oever is een aaneengesloten oever langs een bestaande waterloop, in de vorm van een plas- of drasberm of flauw talud (minimaal 1:3) met een begroeiing van inheemse planten.
- De oever heeft een breedte van tenminste 3 meter en maximaal 10 meter en heeft een minimale lengte van 25 meter.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L01.16 Bossingel (nieuw per 1-1-2017)

Algemene beschrijving

Een bossingel is een houtopstand die vroeger vaak werd aangeplant en beheerd werd als hakhout, maar doorgeschoten is. Ze komen in veel gebieden in Nederland voor.

Afbakening

- Een bossingel is een vrijliggend lijnvormig en aaneengesloten landschapselement met een opgaande begroeiing van inheemse bomen en struiken.
- Een bossingel heeft een breedte van minimaal 2 en maximaal 20 meter en een minimale oppervlakte van 1,0 are.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L02 Historische gebouwen en omgeving

Algemene beschrijving

Vanaf de (late) middeleeuwen nam de bouw van grote, ruim opgezette bouwwerken een grote sprong voorwaarts. Er werd veel geïnvesteerd in grote verdedigingwerken die het land en haar inwoners diende te beschermen. Maar daarnaast nam ook het aantal luxueuze buitenverblijven toe. De adel en andere welvarende burgers vestigden zich in het buitengebied in een veelal ruim opgezette indeling van gebouwen en bijbehorende gronden. Ook het aantal kloosters nam toe sinds de middeleeuwen sterk toe. De nog resterende gebouwen van die tijd kennen naast hun cultuurhistorische waarde vaak ook een grote natuurwaarde. Kenmerkend voor deze landschappen zijn de muurplanten die op de, met kalkrijke mortel aangelegde, muren groeien en de vleermuizen die in de kelders en de vele holtes die vaak in een dergelijke omgeving aanwezig zijn, zeer geschikte verblijfplaatsen vinden.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat de volgende drie beheertypen:

- L02.01 Fortterrein
- L02.02 Historisch bouwwerk en erf
- L02.03 Historische tuin

L02.01 Fortterrein

Algemene beschrijving

In Nederland zijn sinds de 16e eeuw vele forten gebouwd ter bescherming van strategische locaties zoals steden, doorgaande wegen of belangrijke wateren. De bekende waterlinies zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam waren gebaseerd op stelsels van inundatievlakten en forten, die strategische plekken tussen de onderwaterzettingen moesten verdedigen. Forten zijn vaak uitgebreide complexen bestaande uit gebouwen, wallen en grachten. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie kennen tientallen van dergelijke forten, maar ook losse forten komen voor. Fortterreinen hadden diverse functies: wallen dienden ter verdediging, maar er waren ook vlakke gedeelten voor exercitie, beplanting voor de aanwezigheid van gebruikshout en camouflage.
Voornaamste onderdeel van fortterreinen vormen de vaak complexe stelsels van wallen, waarin de gebouwen vaak liggen ingebed. Ook opstelplaatsen voor geschut zijn in de wallen te vinden. Beplanting vormt vaak een belangrijk onderdeel van fortterreinen. Van de forten van de grote waterlinies is bekend, dat deze forten een planmatige beplanting kenden: deels als camouflage, maar vooral ook om gebruikshout beschikbaar te hebben. Restanten van deze beplantingen zijn nog op diverse forten te vinden.
Concentraties van fortterreinen zijn te vinden rondom de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam, maar verspreid door het land komen ook elders forten voor, soms geïsoleerd, soms deel uit makend van een linie. Voorbeelden zijn Fort Sint Pieter op de Sint Pietersberg bij Maastricht of Fort Rammekens bij Vlissingen.
Belangrijkste beheermaatregelen bestaan uit het onderhouden van de wallen en bijbehorende graslanden en de (al dan niet historische) beplanting. Maaien en afvoeren van het maaisel van de wallen is één van de belangrijkste beheermaatregelen. De schuine taluds van de wallen maken maaien vaak moeilijk.
Fortterreinen hangen sterk samen met de fortgebouwen, de fortgracht en het buitenfort. Forten kennen meestal een sterke relatie met het omliggende landschap, zoals bijvoorbeeld de strategische ligging en nabijheid van het te verdedigen object, zoals een weg, dijk of stad. Fortterreinen hebben meestal een belangrijke functie als rustgebied voor fauna in het cultuurlandschap. De erop aanwezige gebouwen vormen belangrijke voortplantings- en overwinteringsplekken voor vleermuizen.

Afbakening

- Tot het beheertype Fortterrein behoren de stelsels van wallen, beplanting en terreinen inclusief de gracht, met uitzondering van de gebouwen van het fort. Het gaat hierbij vrijwel altijd om 19e en vroeg 20e eeuwse complexen.
- De aanwezige historische beplanting, vaak knotbomen en meidoornhagen, worden periodiek afgezet. Deze maken onderdeel van fortterrein en vallen niet apart als landschapselement onder de beheertypen Houtwal, Struweelhaag, Knotboom, Elzensingel of Knip- en scheerheg.
- Het grazige gedeelte van het fortterrein wordt niet apart als beheertype Kruiden- en faunarijk grasland onderscheiden, maar is onderdeel van het beheertype Fortterrein.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

L02.02 Historisch bouwwerk en erf

Algemene beschrijving

Historisch bouwwerk en erf bestaat uit bouwwerken die van belang zijn in de geschiedenis van de architectuur, die belangrijke architectonische elementen bevatten of die een belangrijke historische rol hebben gespeeld in de plaatselijke culturele of sociale ontwikkeling. Hierbij gaat het om het bouwwerk inclusief de bijbehorende directe omgeving zoals bijvoorbeeld erven en omgrachting. Het gaat hierbij om de buitenruimte met een utilitair gebruik die een functionele samenhang heeft met het gebouw. Het geheel kan al of niet officieel als monument zijn aangewezen. Er zijn verschillende bouwwerken te onderscheiden:

1. Landhuizen en bijgebouwen en omgrachting (stallen, dienstwoningen, poortgebouwen, oranjerie, duiventil, tuinhuisje, ijskelders, etc.);
2. Boerderijen en bijgebouwen met bijbehorend historische erfindeling en omgrachting (stallen, etc.);
3. Bouwwerken met een religieuze functie (of verleden) inclusief begraafplaatsen;
4. Bouwwerken met een industriële of technische functie (of verleden) (zoals; molens, sluizen + bijgebouwen, (steen-) fabrieken);
5. Woonhuizen;
6. Bouwwerken met een militaire functie en eventuele omgrachting (of verleden) (zoals fortgebouwen, bunkers, betonnen en stenen verdedigingswerken.

Van de verschillende bouwwerken zijn regionale types (bijv. boerderijen) en/of specifieke relaties met de vestigingsplek (bijv. steenfabrieken). Verschillende bouwwerken dienen als broed- of overwinteringplaats van vogels en insecten.

Afbakening

- Onder dit beheertype vallen het bouwwerk inclusief de bijbehorende directe omgeving zoals bijvoorbeeld erven. Het gaat hierbij om de buitenruimten die een functionele samenhang hebben met het gebouw.

Beheer

Er zijn drie beheeropties: Consolidatie door regulier beheer, restauratie of reconstructie.
De kern van het beheer is dat het bouwwerk in de huidige toestand blijft. Men kan ook kiezen om tot restauratie of reconstructie over te gaan wat na de ingreep tot een instandhoudingbeheer zal leiden.

L02.03 Historische tuin

Algemene beschrijving

Het beheertype Historische tuin beslaat oude tuinen of tuinonderdelen bij buitenplaatsen, landgoederen kastelen of kloosters die onderhouden moeten worden volgens een bepaald historisch ontwerp. Hierbij horen o.a. gazons, (rozen)perken, fonteinen, sier- en fruitbomen, paden, heggen, bij het ontwerp horende vijvers/waterpartijen etc. Buitenplaatsen ontstonden in de Nederlanden eind 16e eeuw. Sommige buitenplaatsen ontwikkelden zich uit de bestaande kastelen en kloosters, andere werden nieuw gesticht, veelal door de nieuwe stedelijke elite die genoeg geld hadden verdiend om naar 'buiten' te trekken en op een landschappelijk aantrekkelijke plaats te gaan wonen. Buitenplaatsen nabij steden werden lang niet altijd permanent bewoond, vaak werd het huis in de stad aangehouden en woonde de eigenaar alleen in het zomerseizoen op de buitenplaats. Buitenplaatsen waren in Nederland populair vanaf de 17e eeuw. Er zijn diverse stijlvormen bekend:

- Geometrische tuinstijl 17e/18e eeuw
- Landschappelijke stijl eind 18e en 19e eeuw
- Gemengde en neostijlen 20e eeuw.

In praktijk is op de meeste buitenplaatsen een mengvorm van deze tuinstijlen te vinden. De ontwikkeling van tuinstijlen begint in de zeventiende eeuw met de geometrische tuinen met veel symmetrie, water, lanen en zichtassen (denk aan Het Loo), naar de landschappelijke tuinen vanaf eind 18e eeuw naar allerlei meng- en neostijlen in de 20e eeuw.
Historische tuinen zijn te vinden op landgoederen en buitenplaatsen in heel Nederland. Er zijn enkele bekende zones met vele buitenplaatsen bij elkaar in Nederland te vinden zoals langs de Vecht of de 's Gravelandse Buitenplaatsen. Tuinen in de geometrische tuinstijl zijn zeldzaam: Het Loo is een bekend voorbeeld. In de landschappelijke tuinstijl zijn vele parken bij landgoederen en buitenplaatsen aangelegd, maar lang niet altijd is daar een historische tuin in deze stijl bij te vinden. Veel historische tuinen komen toch uit de categorie gemengde en neostijlen vanaf begin 20e eeuw. Ook hierbij geldt, dat vele mengvormen voorkomen en vaak elementen uit vroegere stijlperiodes in de tuin werden opgenomen. Ook rondom kloosters kunnen historische tuinen te vinden zijn. De tuin werd vaak ingericht met een mengeling van recreatieve en nuttige functies, waarbij het representatieve aspect dominant was. De tuin was een onderdeel van een groter geheel waar ook lanen, singels, leibomen, solitaire bomen, begroeide slangenmuren, grachten, kanalen, een duiventil, follys en allerlei bijgebouwen bijhoren. Deze verschillende delen worden bijeengehouden doordat ze bij het ontwerp van één buitenplaats horen.
De tuinen hebben een relatie met het bijbehorende huis. Vaak waren de intensief onderhouden tuinen in de directe omgeving van het huis te vinden. In een enkel geval is het huis verdwenen maar de tuin nog aanwezig. Daarnaast hebben de tuinen een duidelijke relatie met andere onderdelen van het landgoed of de buitenplaats, zoals de lanen en parkbossen of landerijen. Soms hebben deze een sterke regionale inslag, vaak ook niet.

Afbakening

- Het beheertype historische tuinen beslaat oude tuinen of tuinonderdelen bij buitenplaatsen, landgoederen, kastelen of kloosters die onderhouden moeten worden

volgens een bepaald historisch ontwerp. Belangrijkste onderdelen zijn in dit type gazons, (rozen)perken en borders, (uitheemse) bomen en struiken, kleinschalig padenpatroon, fonteinen, sier- en fruitbomen, paden, heggen en bij het ontwerp horende vijvers/waterpartijen. Ook bijzondere tuinelementen als berceaus (loofgangen) of doolhoven vallen onder dit type. Deze onderdelen worden intensief onderhouden volgens een bepaald ontwerp.

- Niet tot het beheertype behoren landschapselementen die horen bij Park- en stinzenbossen (beheertype N17.03) en lanen L01.07.
- Gebouwde elementen van de tuin zoals tuinmuren en ijskelders vallen onder beheertype L02.02.
- Een landgoed of buitenplaats bezit niet per definitie een historische tuin, zoals in dit beheertype bedoeld is. Ook kloosters kunnen een historische tuin kennen. Stadstuinen vallen buiten dit type.

Beheer

Er zijn drie beheeropties: Consolidatie door regulier beheer of restauratie of reconstructie.
De kern van het beheer is dat de tuin in de huidige toestand blijft. Bij het beheer is kennis van de oorspronkelijke vorm en betekenis van de verschillende groene elementen van belang. Het beheer is dus gericht op behoud van de oorspronkelijke structuren. Is de structuur van een tuin verloren gegaan door sterke verwaarlozing, dan zijn er vaak nog wel resten te vinden van de oude aanleg. In dat geval kan gekozen worden voor een restauratie of reconstructie. De eerste vraag die daarbij gesteld wordt is: kies je voor een specifiek tijdsbeeld (bijvoorbeeld begin 19e eeuw), of moet de nieuwe situatie een beeld geven van de ontwikkeling van de tuin door de jaren heen? Beide keuzen vereisen een grondige studie van historische bronnen, zoals oude kaarten, beschrijvingen en mogelijk zelfs ontwerptekeningen van de tuin. Op grond daarvan zal gekozen moeten worden voor een van de twee hierboven genoemde mogelijkheden.
Consolidatie betekent het behouden van nog aanwezige tuinelementen in de huidige situatie.

L03 Aardwerken

Algemene beschrijving

Door de eeuwen heen heeft de mens haar sporen achtergelaten in het Nederlandse landschap. Er werden nederzettingen opgericht in het buitengebied waarbij de omgeving gebruikt werd om in de levensbehoeften van de inwoners te voorzien. Zo werden er verhogingen in het landschap aangelegd die de inwoners moesten beschermen tegen aanvallers maar ook tegen het water. Daarnaast werd het landschap zo ingericht dat het mogelijk werd om vee te houden en gewassen te telen. Om de achterliggende gronden bereikbaar te maken werden paden aangelegd die als gevolg van vele jaren intensief gebruik vaak insleten in het landschap. Deze sporen zijn tot op de dag van vandaag zichtbaar in het landschap en geven het landschap een historische dimensie.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat het volgende beheertype:

- L03.01 Aardwerk en groeve

L03.01 Aardwerk en groeve

Algemene beschrijving
Binnen dit beheertype valt een diverse verzameling van landschapselementen van door de mens gemaakte verhogingen of ophogingen van aarde/grond of door de mens gemaakte kuilen, laagtes of gaten. Grofweg is deze verzameling in 4 groepen in te delen:

1. Aarden schansen of ander verdedigingswerken: o.a. schansen, landweren, kogelvangers, tankgrachten en loopgraven);
2. Wallen en dijken: tuunwallen, aarden wallen, terpen, wierden, dijken (slaper-, binnen-, ban-, overlaat-, peel-, rivier, schaar-, schenkel-, stuif-, zomer-, zeedijk etc) en dammen (incl. Spekdam (spiek, paap);
3. Groeves en putten: steengroeven, zand-(grind-)putten en -groeves, kuilen (ijzer-, boeren- en zaagkuilen), daliegaten en leemputten;
4. Microreliëf en steilranden; kades (tiendwegen), esranden, bolle akkers en akkerbergen.

Vooral wallen en dijken zijn opvallende elementen in het landschap en een belangrijk onderdeel van veel landschappen in het lage deel van Nederland. Van de verschillende landschapselementen zijn regionale types en/ of specifieke relaties met de locatie van voorkomen.

Afbakening

- Alle landschapselementen die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) staan, zoals bijvoorbeeld motte's, grafheuvels en vlietbergen vallen buiten dit beheertype.
- Alleen elementen dia als zodanig worden beheerd vallen onder dit beheertype.
- Elementen die al onder een ander beheertype kunnen worden gerekend vallen buiten dit beheertype.

Beheer
Binnen natuurterreinen geldt een instandhoudingsverplichting. Het beheer dient er op gericht te zijn dat het landschapselement in de huidige toestand blijft.

L04 Recreatieve landschapselementen

Algemene beschrijving

Mensen gebruiken het landschap niet alleen om te voorzien in hun levensbehoeften. Het landschap wordt ook gebruikt voor recreatie in haar vele vormen. Van oudsher werden bijvoorbeeld delen van agrarische percelen gebruikt als wandelpad omdat dit vaak de kortste route was tussen twee locaties, vooral op zondag wanneer men naar de kerk ging of het buitengebied in trok ter ontspanning. Meer recent neemt vooral de behoefte toe om het agrarisch landschap breed te ontsluiten voor recreatiedoeleinden.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat het volgende beheertype:

- L04.01 Wandelpad over boerenland

L04.01 Wandelpad over boerenland

Algemene beschrijving

Veel boeren, vaak in georganiseerd verband, overgegaan tot de aanleg van wandelpaden over boerenland. Inmiddels is een heel stelsel van wandelpaden over boerenland ontstaan, vaak onderdeel uitmakend van veel grotere systemen zoals lange afstandwandelpaden, provinciale wandelkaarten etc. Ook zijn tot voor enige decennia aanwezige oudere paden soms weer in ere hersteld, zoals kerkenpaden.

Afbakening

- Een wandelpad over boerenland bestaat in beginsel uit een onverhard pad. Kleine gedeelten verhard pad over particuliere gronden kunnen meegenomen worden als dit noodzakelijk is voor de wandelpadenstructuur.
- Het wandelpad heeft een breedte van maximaal 3 meter.
- De paden zijn duidelijk gemarkeerd en zijn geschikt voor wandelaars met een normale conditie.
- Het wandelpad vormt een onderdeel van een doorgaande en/of openbare wandelstructuur.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het landschapselement in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Bijlage 2 Index Natuur en Landschap

Onderdeel natuurbeheertypen

Inhoudsopgave

Leeswijzer 4
N00.01 Nog om te vormen naar natuur 7
N01 Grootschalige, dynamische natuur 8
N01.01 Zee en wad 10
N01.02 Duin- en kwelderlandschap 11
N01.03 Rivier- en moeraslandschap 12
N01.04 Zand- en kalklandschap 13
N02 Rivieren 14
N02.01 Rivier 15
N03 Beken en bronnen 17
N03.01 Beek en bron 18
N04 Stilstaande wateren 20
N04.01 Kranswierwater 21
N04.02 Zoete plas 23
N04.03 Brak water 25
N04.04 Afgesloten zeearm 26
N05 Moerassen 28
N05.01 Moeras (vervallen per 1-1-2021) 29
N05.02 Gemaaid rietland 31
N05.03 Veenmoeras (nieuw per 1-1-2021) 32
N05.04 Dynamisch moeras (nieuw per 1-1-2021) 34
N06 Voedselarme venen en vochtige heiden 36
N06.01 Veenmosrietland en moerasheide 37
N06.02 Trilveen 38
N06.03 Hoogveen 39
N06.04 Vochtige heide 41
N06.05 Zwakgebufferd ven 42
N06.06 Zuur ven of hoogveenven 43
N07 Droge heiden 45
N07.01 Droge heide 46
N07.02 Zandverstuiving 48
N08 Open duinen 49
N08.01 Strand en embryonaal duin 50
N08.02 Open duin 51
N08.03 Vochtige duinvallei 53
N08.04 Duinheide 55

N09 Schorren of kwelders 56
N09.01 Schor of kwelder 57
N10 Vochtige schraallanden 59
N10.01 Nat schraalland 60
N10.02 Vochtig hooiland 62
N11 Droge schraallanden 64
N11.01 Droog schraalland 65
N12 Rijke graslanden en akkers 67
N12.01 Bloemdijk 68
N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland 69
N12.03 Glanshaverhooiland 70
N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland 72
N12.05 Kruiden- en faunarijke akker 74
N12.06 Ruigteveld 76
N13 Vogelgraslanden 77
N13.01 Vochtig weidevogelgrasland 78
N13.02 Wintergastenweide 79
N14 Vochtige bossen 80
N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos 81
N14.02 Hoog- en laagveenbos 83
N14.03 Haagbeuken- en essenbos 84
N15 Droge bossen 85
N15.01 Duinbos 86
N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos 87
N16 Bossen met productiefunctie 89
N16.01 Droog bos met productie (vervallen per 1-1-2018) 91
N16.02 Vochtig bos met productie (vervallen per 1-1-2018) 93
N16.03 Droog bos met productie (nieuw per 1-1-2018) 94
N16.04 Vochtig bos met productie (nieuw per 1-1-2018) 96
N17 Cultuurhistorische bossen 97
N17.01 Vochtig hakhout en middenbos (vervallen per 1-1-2017) 98
N17.02 Droog hakhout 99
N17.03 Park- en stinzenbos 100
N17.04 Eendenkooi 102
N17.05 Wilgengriend (nieuw per 1-1-2017) 103
N17.06 Vochtig en hellinghakhout (nieuw per 1-1-2017) 104

a. Leeswijzer

T.a.v. versie 0.5
De versie 0.5 van het onderdeel natuurbeheertypen van de index natuur- en landschap betreft een versie met beschrijvingen van de beheertypen waar net als in versie 0.3 de landschapselementen zijn uitgehaald en elders in een apart onderdeel Landschapselementen zijn ondergebracht. Ten opzichte van versie 0.4. zijn enkele kleine aanpassingen aan de tekst van de beheertypen gedaan ter verdere verduidelijking van de afbakening van de beheertypen, naar aanleiding van gebleken onduidelijkheden tijdens het omzettingsproces vanuit oude typologieën begin 2009.

T.a.v. versie 0.7
In versie 0.7 zijn ten opzichte van versie 0.6 de natuurbeheertypen 05.03 (Veenmoeras) en 05.04 (Dynamisch moeras) toegevoegd. Het natuurbeheertype 05.01 (Moeras) vervalt per 1-1-2021.

T.a.v. versie 0.8
In versie 0.8 is ten opzichte van versie 0.7 het natuurbeheertype 05.01 (Moeras) vervallen. Waar wordt verwezen naar een vervallen beheertype is de verwijzing aangepast naar het nieuwe beheertype. In de lopende tekst is de code van het natuurbeheertype toegevoegd (conform de werkwijze bij Landschap).

1 natuurbeheertypen
De natuur- en beheertypen zijn in nauwe samenwerking met IPO en LNV en met uitgebreide consultatie ontwikkeld binnen het Project Waarborgen Natuurkwaliteit om de bestaande planning en evaluatiesystemen op het gebied van natuurbeheer te verbeteren. Het ging om de volgende doelen en wensen:
- Samenvoegingen en vervanging van bestaande systemen,
- Verbetering waar nodig, echter geen radicaal andere uitgangspunten.
- Stroomlijning met doelen van N2000 en Kaderrichtlijn water
- Vereenvoudiging door reductie van het aantal typen

Binnen het onderdeel natuur zijn er nu 17 natuurtypen en daaronder 49 beheertypen. Uitgangspunten van de typologie zijn:
- Natuurtypen zijn bedoeld als sturingsinstrument op landelijk en regionaal niveau.
- Natuurtypen zijn bruikbaar om afspraken op het gebied van natuurbeheer, ruimtelijke ontwikkeling en milieu op elkaar af te stemmen zodat de nagestreefde natuurkwaliteit gerealiseerd kan worden.
- De indeling in natuurtypen is met name gebaseerd op abiotische condities (waterhuishouding en voedselrijkdom).
- Beheertypen zijn bedoeld voor de aansturing van het beheer. De indeling is praktisch en sluit aan op de schaal waarop beheerders werken. In het algemeen betekent dit dat de index toepasbaar moet zijn op een schaal 1:25.000. Kleine delen van andere beheertypen worden niet apart weergegeven, de grenzen van het doelgebied komen op duidelijk herkenbare structuren zoals wegen en paden, bosranden etc.

- Alle subsidiabele natuur van terreinbeherende organisaties en particulieren kan worden ondergebracht in de typologie. Voor niet subsidiabel beheer kan door de beheerders een aantal extra typen voor interne sturing worden gehanteerd (bv regulier verpachte gronden, gebouwen en erf). Deze typen zijn niet in de typologie opgenomen.
- Beheertypen kunnen op regionaal niveau beschouwd worden als eenheden met een kleine variatie in natuurwaarde en abiotische randvoorwaarden.
- Beheertypen zijn geschikt om zowel actuele situatie als doelen mee te beschrijven.
- Binnen een beheertype is sprake van een vergelijkbaar beheer en vergelijkbare kosten (koppeling doelen en middelen). Waar echter verschillende maatregelen tot een zelfde resultaat kunnen leiden, is rekening gehouden met de verschillende beheermethoden.
- Zowel natuurlijke landschappen als groene cultuurhistorische elementen zijn geïntegreerd in de beheertypen.
- Om een houtproductiedoelstelling apart te kunnen weergeven is het natuurtype multifunctionele bossen onderscheiden.
- Bij het ontwerp van de beheertypen in de eerste 16 natuurtypen (met als belangrijkste aandachtsveld Natuur of Bos met productiefunctie) is rekening gehouden met drie aspecten:
    - Ecosysteembenadering; processen, structuur en levengemeenschappen
    - Mate van natuurlijkheid
    - Hanteren van kwaliteitsniveaus per type

Naast deze 17 natuurtypen en 49 beheertypen van het onderdeel natuur is er nog het natuurtype N00 Nog om te vormen naar natuur en het beheertype N00.01 Nog om te vormen naar natuur om gronden die nog moeten worden ingericht of omgevormd naar andere beheertypen in omvang en ligging voor beleid en beheer inzichtelijk te maken.

Van alle natuurbeheertypen is een algemene beschrijving en afbakening opgenomen. De algemene beschrijvingen geven een indruk van het voorkomen en geografische verspreiding van de beheertypen, de kenmerkende natuurwaarden en belangrijkste abiotische en ruimtelijke condities. Voor de afbakening van de beheertypen is een aantal uitgangspunten geformuleerd:
- de afbakening is goed toepasbaar en helder voor deskundige (gecertificeerde) beheerders,
- de indeling is eenduidig toe te passen, de typen sluiten elkaar onderling zoveel mogelijk uit.

De afbakeningen zijn met name gebaseerd op vegetatiestructuur, abiotische condities en voorkomen in geografische regio's. In een aantal gevallen wordt het voorkomen van soorten en vegetatietypen gebruikt om het type te karakteriseren. Indien het beheer onlosmakelijk verbonden is met het beheertype wordt dit bij de afbakening vermeld. De afbakening tussen de natuurtypen vochtig bos en droog bos en bos met productie is gebaseerd op hoeveelheid oogst in relatie tot gemiddelde jaarlijkse bijgroei (conform FSC-certificering voor Small and Low Intensity Managed Forest).

De opschaling tot eenheden die praktisch hanteerbaar zijn voor beheerders heeft tot gevolg dat er, ten opzichte van de gehanteerde indeling in het handboek natuurdoeltypen, ook in de typeomschrijvingen een opschaling plaats vindt. Het gaat dus vaak om een combinatie van natuurkwaliteiten: Bij moerassen bijvoorbeeld gaat het om de combinatie van open waterriet, gesloten rietlanden, ruigten en struwelen. Bossen behoren open plekken, zomen en struwelen

te bevatten. In de veenweidegebieden gaat het dan niet meer om graslanden, oevers en sloten afzonderlijk, maar juist om de combinatie van deze drie elementen en de overgangen er tussen. Soms zijn bijzondere kwaliteiten juist gebonden aan gradiënten. De beheertypen herbergen dus meer gradiënten dan de natuurdoeltypen. In de kwaliteitsbeoordeling komt dit aspect o.a. terug in het onderdeel structuur. De kwaliteit van het leefgebied van veel diersoorten wordt bepaald door de aanwezigheid van meerdere structuurelementen. In de vertaaltabel worden deze kleinschalige elementen als sloten en ruigten en zomen uit oude typologieën niet overal genoemd bij de vertaling. In principe worden ze opgenomen in aanliggende beheertypen.

Grootschalige dynamische natuur bestaat met uitzondering van Zee en wad altijd uit een combinatie van andere beheertypen. Bij grootschalige beheertypen wordt beschreven welke combinaties van de andere beheertypen te verwachten zijn. De kwaliteit van deze beheertypen wordt bepaald door de kwaliteit van de andere beheertypen die in dit type voorkomen en door de mate van natuurlijkheid. De aanwezigheid van landschapsvormende en hydrologische processen is belangrijk voor het laatste aspect.

De omschrijvingen in de natuur- en beheertypen zijn niet bedoeld als kookboeken voor het beheer. De werkelijkheid is daarvoor veel te ingewikkeld, maatwerk zal nodig blijven. De omschrijvingen zijn bedoeld om duidelijk te maken wat er onder een type valt.
Bij de beheertypen zal een foto opgenomen worden ter illustratie van een goed ontwikkelde vorm van het beheertype. Daarnaast wordt een aantal voorbeeldgebieden genoemd, waar het type goed ontwikkeld voorkomt.

Over de schaal van toepassing van de beheertypen in de nieuwe subsidieregeling en de sturingsrelatie SBB-EZ is ook een praktische insteek noodzakelijk. Omdat veel beheertypen vaak in kleinschalig mozaïek voorkomen (praktisch niet karteerbaar) moet er ruimte zijn voor het kleinschalig voorkomen van andere beheertypen binnen begrensde eenheden. Daarbij is gehanteerd dat 20% van de oppervlakte kleinschalig en in menging tot een ander beheertype mag behoren. Deze ruimte is niet telkens apart genoemd in de afzonderlijke beschrijvingen van de afbakeningen per beheertype.

N00.01 Nog om te vormen naar natuur

1.1 Algemene beschrijving

Gronden met een intensief agrarisch of ander verleden die een natuurbestemming krijgen, hebben meestal niet van de ene op de andere dag natuurwaarden. Hiervoor is eerst een omvormingsbeheer (verschraling) nodig of inrichting, zoals het afvoeren van de voedselrijke bouwvoor of bosaanplant. Dit kan vaak niet meteen. Vaak is er wel al aangepast beheer nodig. Om deze gronden met een natuurbestemming toch op de kaart te kunnen zetten is er het beheertype 'nog om te vormen naar natuur'. Hiermee is voor het beheer en beleid inzichtelijk waar en hoeveel natuur nog omgevormd of ingericht moet worden. Als ook voor de toekomst nog niet duidelijk is tot welke natuur het omgevormd wordt kan het ook op ambitiekaart van de Provincie staan aangegeven, totdat daadwerkelijk aan een inrichting wordt gewerkt.

1.2 Afbakening

- Dit beheertype omvat gronden die in het verleden een andere functie dan natuur hebben gekend en nog niet tot andere beheertypen te rekenen zijn.

b. N01 Grootschalige, dynamische natuur

Algemene beschrijving
Grootschalige, dynamische natuur is een natuurtype waar natuurlijke processen een bepalende invloed hebben op het landschap. Als gevolg hiervan zijn jonge successiestadia zoals open grond, open water of grasland aanwezig, maar ook oude successiestadia zoals bossen of venen. Er is daarom sprake van een ruime variatie in levensgemeenschappen en soorten.

In een land zoals Nederland zijn vooral processen actief onder invloed van water. Voorbeelden daarvan zijn:

- de stroming van oppervlaktewater, waardoor pioniermilieus kunnen ontstaan;
- stagnatie van grond- en regenwater, waardoor veenvorming kan optreden;
- de toestroom van zilt water, waardoor bepaalde soorten worden bevoordeeld en andere (onder andere alle bomen en struiken) worden uitgesloten.

In droge gebieden kan ook begrazing, brand of wind ervoor zorgen dat plaatselijk lage vegetaties ontstaan op plaatsen die anders geheel zouden dichtgroeien met bos of struweel.

Ontstaansgeschiedenis
Grootschalige, dynamische natuur is aanwezig als er weinig of geen menselijke invloed is op het landschap. Die omstandigheden zijn op de meeste plaatsen in Nederland al lang verdwenen. In de eerste plaats doordat gebieden in gebruik werden genomen voor landbouw, bewoning, enzovoorts. In de tweede plaats doordat men uit veiligheidsoverwegingen bescherming wenste tegen natuurlijke processen, zoals overstroming, brand, dierziekten en dergelijke.

Na de middeleeuwen heeft het natuurtype zich voornamelijk langs de kust redelijk weten te handhaven. De binnenlandse beheertypen van dit natuurtype zijn in de loop van de eeuwen vrijwel verdwenen. Dit laatste gebeurde zowel direct, door het ontginnen van gebieden en het indammen en bestrijden van dynamische processen, als indirect doordat resterende natuurgebieden steeds kleiner werden en daarmee geen ruimte meer boden voor landschapsvormende processen.

Tegenwoordig bestaat grote belangstelling om grootschalige, dynamische natuur (weer) te ontwikkelen. Daarvoor zijn grote gebieden nodig die ruimte bieden aan landschapsvormende processen binnen de omstandigheden van de 21e eeuw. Het laatste betekent dat het natuurtype ook kan worden nagestreefd in bijvoorbeeld afgesloten zeearmen die door de mens zijn drooggelegd. Zelfs enige mate van actieve menselijke beïnvloeding behoort tot de mogelijkheden, vanuit de overweging dat natuurlijke processen bijna nergens in Nederland nog geheel ongestoord kunnen verlopen, en omdat vaak niet valt te reconstrueren hoe de natuurlijke referentie eruit ziet. Men kan daarom besluiten om gewenste ruimtelijke variatie te bereiken door de landschapsvormende processen af en toe een handje te helpen.

Beheertypen

Afhankelijk van de regionale omstandigheden en de landschapsvormende processen die er optreden, omvat dit natuurtype de volgende 4 beheertypen:

- N01.01 Zee en wad
- N01.02 Duin en kwelderlandschap
- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N01.04 Zand- en kalklandschap

N01.01 Zee en wad

1.1 Algemene beschrijving

Zee en wad omvat het water en de niet begroeide droogvallende zand- en slikplaten die door de zee overstroomd worden. Het gaat om droogvallende platen, geulen, zandbanken en diepere zeebodems met een grote variatie aan bodemleven. In meer stabiele stadia, die ook niet zwaar door de mens beïnvloed worden, ontwikkelen zich schelpenbanken. Op plaatsen waar ook zoet water instroomt kunnen zeegrasvelden aanwezig zijn. Zee en wad komt voor langs de gehele kust en met name in de Waddenzee en het Deltagebied.
De vroegere geleidelijke overgangen naar zoet water zijn door de aanleg van dijken veelal scherp geworden en zoet-zout overgangen met hun bijbehorende flora en fauna zijn dan ook zeldzaam geworden. Door de stroming van het zeewater zijn er erosie en sedimentatieprocessen aanwezig die leiden tot variatie in diepte, substraat en ontwikkelingsstadium van de bodem.
Met name grootschalig intensief menselijk gebruik zoals bodemvisserij leidt tot zware en langdurige bodemverstoring met tot gevolg een sterke afname van oudere stadia met schelpdierbanken. Hierdoor is er onder andere minder voedsel voor vogels. Recreatie kan daarnaast leiden tot veel verstoring. Het natuurbeheer bestaat hier vooral in het waarborgen van voldoende rust voor de fauna en het beschermen tegen intensieve ingrepen in de bodem.
Het type is van Europees groot belang voor veel trekvogels, bodemdieren en vissoorten. Verder zijn voor dit type Gewone en Grijze zeehond karakteristiek.

1.2 Afbakening

- Zee en wad omvat de zee, zeearmen en niet begroeide droogvallende zand- en slikplaten.
- Begroeide platen onder grootschalige natuur worden tot het beheertype N01.02 Duin- en kwelderlandschap gerekend.
- Het landschap wordt gevormd door natuurlijke processen. Met name door de werking van de zeewaterstromen en wind.
- De tot dit type behorende eenheid is tenminste 500 ha groot of maakt onderdeel uit van een groter gebied behorend bij grootschalige dynamische natuur.
- Het beheertype heeft alleen betrekking op de kustzône.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Waddenzee, Dollard en Oosterschelde.

N01.02 Duin- en kwelderlandschap

1.1 Algemene beschrijving

Duin- en kwelderlandschap omvat de kustduingebieden en kwelders waar wind- en waterdynamiek vrij spel hebben en veelal ook integrale begrazing door grote zoogdieren aanwezig is. Het bestaat uit beheertypen Strand en embryonaal duin, Open duin, Vochtige duinvallei, Duinheide, Duinbos en Schor of kwelder die echter vanwege het veranderlijke landschap niet in omvang en ligging apart in het beheer worden vastgelegd.
Door de dynamiek in het landschap is er sprake van allerlei in ligging en omvang variërende successiestadia. Het gaat hierbij om een variatie die alle hierboven genoemde beheertypen omvat. Door het aan banden leggen van wind- en waterdynamiek is er weinig ruimte meer voor dit beheertype en is het beperkt tot een aantal gebieden waar deze dynamiek nog wel vrij spel mag hebben. Met name het frequent ontstaan van pionierstadia maakt dit beheertype van belang voor veel hieraan gebonden zeldzame soorten.

1.2 Afbakening

- Duin- en kwelderlandschap omvat in tijd en ruimte wisselende beheertypen N08.01 Strand en embryonaal duin, N08.02 Open duin, N08.03 Vochtige duinvallei, N08.04 Duinheide, N15.01 Duinbos, N04.02 Zoete plas en N09.01 Schor of kwelder.
- Het landschap wordt gevormd door natuurlijke processen zoals de werking van wind, zeewaterstromen en/of grote grazers.
- De tot dit type behorende eenheid is tenminste 500 ha groot of maakt onderdeel uit van een groter gebied behorend bij grootschalige dynamische natuur.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Oostpunt Schiermonnikoog, oostpunt Terschelling en Kwade Hoek.

N01.03 Rivier- en moeraslandschap

1.1 Algemene beschrijving

Rivier- en moeraslandschap omvat enerzijds de gebieden langs rivieren waar de waterdynamiek van de rivieren en successie in combinatie met integrale begrazing door grote grazers het landschap bepalen en anderzijds veen- en kleigebieden waar waterstandfluctuaties, hoogteverschillen, successie en integrale begrazing het landschap bepalen. Langs de rivieren gaat het ook om kleine in het overstromingsbereik van de rivier liggende gebieden die tezamen langs een rivier een landschappelijke eenheid vormen.
Al naar gelang de ligging van het gebied bestaat het uit een groot scala van andere in rivier- en veen- en kleigebieden voorkomende beheertypen (zoals rivier, zoete plas, moeras, droog schraalland, zilt grasland en overstromingsgrasland, ruigteveld, rivier en beekbegeleidend bos of hoog- en laagveenbos) die echter vanwege het veranderlijke landschap niet in omvang en ligging apart in het beheer worden vastgelegd.
De overstromingsdynamiek is langs de rivieren een belangrijke factor. Deze is echter door allerlei ingrepen bovenstrooms en door het dieper komen te liggen van de rivier veranderd van bijna jaarlijkse lage overstromingen tot onvoorspelbare hoge overstromingen. Hierdoor hebben concurrentiekrachtige soorten van storingsmilieus een groot aandeel gekregen en is begrazing belangrijk om ook andere soorten nog kansen te geven.
In dit grootschalig voorkomende beheertype zijn ook toppredatoren als zeearend karakteristiek en daarnaast kan ook de bever invloed hebben op het landschap. Ook aanwezigheid van grote zoogdieren zoals edelhert in meer natuurlijke dichtheden zijn van belang.

1.2 Afbakening

- Rivier- en moeraslandschap is gelegen in het Rivierenlandschap of in het landschapstype Laagveen en zeeklei en omvat in tijd en ruimte wisselende in dit landschap behorende typen.
- Het landschap wordt gevormd door natuurlijke processen zoals de werking van water, wind en/of grote grazers.
- De tot dit type behorende eenheid is tenminste 500 ha of maakt onderdeel uit van een groter gebied behorende bij grootschalige dynamische natuur. Voor gebieden liggend aan de rivier vormt de rivier een verbindende schakel mits de gebieden niet meer dan 5 km van elkaar af liggen.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Gelderse Poort, Oostvaardersplassen en Tiengemeten.

N01.04 Zand- en kalklandschap

1.1 Algemene beschrijving

Zand- en kalklandschap omvat de meer natuurlijke gebieden in het zand- en het kalklandschap waar vooral grondwaterstandfluctuaties, successie en waterdynamiek van beken in combinatie met integrale begrazing het landschap vormen. Al naar gelang de ligging van het gebied bestaat het uit een groot scala van andere in zand- en kalkgebieden voorkomende beheertypen (zoals N03.01 Beek en Bron, N06.03 Hoogveen, N06.04 Vochtige heide, N06.06 Zuur ven of hoogveenven, N07.01 Droge heide, N11.01 Droog schraalland, N14.03 Haagbeuken- en essenbos en N15.02 Dennen- eiken en beukenbos) die echter vanwege continue veranderingen in het landschap niet in omvang en ligging apart in het beheer kunnen worden vastgelegd.
Om natuurlijke processen in dit beheertype het landschap te kunnen laten bepalen is een grote oppervlakte nodig. Er is hiervoor in Nederland slechts weinig ruimte overgebleven. De natuurwaarden hangen vooral samen met de variatie in de ruimtelijke gradiënt in vochthuishouding en successiestadia. Bij ontwikkeling vanuit een in het recente verleden intensief geëxploiteerd landschap zijn met name oude ontwikkelingsstadia met bijvoorbeeld dikke en dode bomen van belang voor de biodiversiteit. Naar verloop van tijd wordt het voldoende ontstaan van pioniersituaties voor de biodiversiteit belangrijk, die door begrazing ook langer aanwezig kunnen blijven. Met de mate waarin begrazing in dit landschapstype een rol speelt in relatie tot de biodiversiteit is nog veel onbekend, omdat dit landschapstype in Europa al lange tijd niet meer voorkomt en er slechts recent gestart is met de ontwikkeling ervan. De mate waarin bomen het landschapsbeeld in dit verband zullen domineren is nog onzeker maar zal naar waarschijnlijkheid in ruimte en tijd fluctueren.
Karakteristieke soorten zijn al degenen die voor de andere beheertypen van zand- en kalkgebieden genoemd zijn. Specifieke soorten die als karakteristiek voor het grootschalig voorkomen van dit type kunnen worden gezien zijn nog grotendeels onbekend, maar omvatten waarschijnlijk een aantal grote roofvogels en toppredatoren als de lynx. Verder zijn meer natuurlijke dichtheden van wild zwijn en Eedelhert van belang.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Zand- en kalklandschap is gelegen in de Zandlandschappen of het Heuvellandschap en omvat in tijd en ruimte wisselende in dit landschap thuishorende typen.
- Het landschap wordt gevormd door natuurlijke processen zoals de werking van wind, water (o.a. periodiek hoge grondwaterstanden) en/of grote grazers.
- De tot dit type behorende eenheid is tenminste 500 ha groot of maakt onderdeel uit van een groter gebied behorend bij grootschalige dynamische natuur.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Veluwezoom.

c. N02 Rivieren

Algemene beschrijving
Onder het type rivieren vallen de brede stromende wateren, inclusief hun oevers en de buitendijkse wateren in de uiterwaarden die tijdens hoge waterstanden in contact staan met de rivieren.

In vergelijking met het buitenland stromen onze rivieren langzaam. Verder is opvallend dat de rivieren in Nederland zijn vastgelegd in een korset van kribben, kades, dijken en (soms) stuwen, waardoor bijvoorbeeld geen rivierverleggingen meer optreden en er over korte afstand minder variatie is in waterdiepte en stroomsnelheid dan vroeger het geval was. Dezelfde kunstwerken dragen er ook aan bij dat in natte perioden zeer hoge piekafvoeren kunnen voorkomen met kortdurende, hoge stroomsnelheden.

Toch hebben de verschillende riviertrajecten een duidelijk eigen karakter. Zo ondervinden alleen de westelijke riviertrajecten getijde-invloed van de zee en heeft de Rijn in de zomer een constantere aanvoer van (smelt)water dan de andere rivieren.

Ontstaansgeschiedenis
In vroegere tijden waren de rivieren in Nederland een wirwar (in tijd en ruimte) van hoofd- en nevengeulen en een afwisseling van zandplaten, rivierduinen, slibrijke oevers en grindige aanwassen. Op de overstromingsvlakten kwamen uitgestrekte zeggemoerassen en ooibossen voor.

Deze natuurlijke rivieren zijn vanaf de Middeleeuwen steeds meer aan banden gelegd. Eerst vooral door het aanleggen van dijken om overstromingen te beperken, later ook door de aanleg van kribben, stuwen en beschoeiingen om erosie en sedimentatie in de hand te houden. Sommige trajecten zijn gegraven zoals de Bergse Maas, het Pannerdens kanaal en de vele bochtafsnijdingen. De meeste en meest radicale ingrepen vonden plaats in de tweede helft van de negentiende eeuw. In de 20e eeuw is de waterkwaliteit dramatisch verslechterd, om pas weer langzaam te verbeteren in de afgelopen decennia.

Beheertypen
Dit natuurtype omvat één beheertype:

- N02.01 Rivier

N02.01 Rivier

1.1 Algemene beschrijving

Rivier omvat al het stromend water van de rivieren Rijn en zijtakken, Maas en Overijsselse vecht. Het gaat om alle buitendijkse wateren met hun oevers in de uiterwaarden van deze rivieren. Iedere rivier en ieder riviertraject heeft een eigen karakter. De Grensmaas heeft een wat groter verval, stroomt daardoor wat sneller en heeft grindoevers. Niers, Roer (zijtakken van de Maas) en Overijsselse vecht zijn kleine rivieren met in de zomer soms weinig wateraanvoer. De Rijn met haarzijtakken heeft in de zomer een wat constantere wateraanvoer. De rivieren in het oosten en het zuiden stromen door zandige gebieden, meanderen breed en hebben vrij hoge zandige oeverwallen. De rivieren in de Betuwe liggen in komkleigebieden, meanderen wat minder en liggen tegenwoordig hoog in het landschap. De westelijke rivieren vormen een netwerk, zijn breed, stromen heel traag en zijn te beschouwen als zoetwatergetijde rivieren. De variatie in stroomsnelheid en waterkwaliteit is groot, in afgesnoerde strangen en wielen staat het water stil terwijl de stroming in buitenbochten van de rivier juist groot is. De stilstaande wateren kunnen dichtslibben en verlanden, bij hoog water in de winter kan de geul weer uitschuren. In de zomer kunnen de oevers en stranden breed zijn en begroeid raken met pioniers als slijkgroen. De stilstaande wateren in de uiterwaarden zoals oude geulen, afgesneden meanders en wielen lijken veel op zoete plas. Juist deze afwisseling en verandering zorgen voor een hoge diversiteit. Rivieren zijn internationaal en nationaal van groot belang als leefgebied voor trekvogels, vissen, libellen, kokerjuffers, steenvliegen en haften. Het gaat bijvoorbeeld om rivierrombout, bataafse stroommossel, platte zwanenmossel, bever, barbeel, kopvoorn, rivierdonderpad, meerval, riviergrondel, sneep, winde, rivierprik, zeeprik en aal. Vooral voor trekvissen is het internationale belang groot. De trekvissen elft, fint, houting, steur, zalm komen in Nederland vrijwel niet meer voor. Slechts enkele waterplanten komen voor in de rivier zelf; rivierfonteinkruid, doorgroeid fonteinkruid (nu alleen kleine rivieren), en vlottende waterranonkel in de Grensmaas.
Het karakter van rivier is blijvend veranderd. De versnelde afvoer van water en hogere piekafvoeren worden veroorzaakt door de ontginning van de oorspronggebieden, de veranderingen in klimaat, de bedijkingen en het rechtrekken van stroomgeulen. Kribben en versteende oevers verhinderen erosie. Zandwinputten en grindgaten zijn zeer diep en veranderen het proces van sedimentatie van zand en slib en stroming van oppervlakte- en grondwater. Door afdammingen langs de kust is de invloed van het getij verminderd. Getijdeslag kwam voor tot de lijn Wijk bij Duurstede, Tiel, Oss.
Door vergroting van de overstromingsvlakten, verbetering van waterkwaliteit, verbetering van de mogelijkheden voor vistrek, verbetering van de aansluitingen op beken, en vergroting van de variatie in verschillende typen water, het spontaan laten ontstaan van zandige oevers kan echter veel gewonnen worden. Vooral de kleine rivieren bieden hiervoor perspectief.

1.2 Afbakening

- Het beheertype rivier omvat alle wateren (incl. strangen, grindgaten en oude rivierlopen) in de buitendijkse gebieden van Maas, Roer, Niers, Bergse maas, Afgedamde maas, Nederrijn, Lek, Nieuwe Maas, Waal, Merwede, Amer, Oude Maas, Nieuwe Waterweg, Rijn, IJssel, Overijsselse Vecht en Zwarte Water.

- Kanalen met stromend water; oude stroomgeulen en kreken in het laagveen- en kleigebied (Reitdiep, Amstel, IJ); en oude zijtakken van de Rijn die nu afgekoppeld zijn (Kromme Rijn Hollandse IJssel) worden tot zoete plas gerekend.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Roer

d. N03 Beken en bronnen

Algemene beschrijving

Beken en bronnen zijn kleine stromende wateren waar grondwater uittreedt en als oppervlaktewater zijn weg zoekt in (uiteindelijk) de richting van de zee. In relatief natuurlijke omstandigheden hebben (laagland)beken een meanderend verloop temidden van bossen en/of graslanden.

Tegenwoordig echter komen ze meestal voor in de vorm van rechtgetrokken waterlopen met stuwen, zeker op plaatsen waar ze in rationeel verkavelde landbouwgebieden liggen.

Bronnen liggen vaak nog steeds in moerassen of bossen en vormen daar het begin van een beek, maar zijn daarvoor niet de enige voedingsbron. Stroomafwaarts worden beken bovendien zijdelings gevoed door grondwater (en door het aantakken van zijbeken). De stroomsnelheid is afhankelijk van het verhang in het landschap en natuurlijk de hoeveelheid neerslag.

In de ecologie van beken is het heel belangrijk dat er op allerlei schaalniveaus verschillen zijn in stroomsnelheid, waterdiepte, sediment, lichtinval, enzovoorts.

Ontstaansgeschiedenis

Beken en bronnen hebben altijd een belangrijke rol gespeeld in het wonen en werken van mensen. Omdat bijna alle beken door de eeuwen heen onderhevig zijn geweest aan allerlei aanpassingen, is niet altijd duidelijk hoe natuurlijk of cultuurlijk bepaalde beken zijn. Het minst natuurlijk zijn ongetwijfeld de sprengenbeken, die vanaf de middeleeuwen zijn gegraven voor de aanvoer van drinkwater en om watermolens aan te drijven. Ook was het schone water zeer geschikt voor o.a. papierfabricage en wasserijen. Vanuit de gegraven sprengkop werd het water dan geleid richting watermolen, wasserij of kasteelgracht, via een gegraven sprengenbeek of een beek die al bestond.

Andere beken zijn gegraven om graslanden te bevloeien. Dit water werd meestal afgetapt van bestaande beken.

Beheertypen

Het natuurtype omvat één beheertype:

- N03.01 Beek en bron

N03.01 Beek en bron

1.1 Algemene beschrijving

Het beheertype Beek en bron komt voor op de zand- en lössgronden van noord, oost en zuid Nederland en in de duinen. Het gaat om kleine stromende wateren met hun bronnen, zoals Regge, Dinkel, Berkel, Dommel, en Swalm, die uiteindelijk uitmonden in een rivier, in oost- en zuid Nederland, of op een (voormalig) estuarium (Drentse Aa, Boorne in noord Nederland). (Mee)stromende wateren zoals molenkolken, sprengen en opgeleide beken behoren eveneens tot dit type. Ieder bekenstelsel kent brongebieden, bovenlopen, een of twee middenlopen en een benedenloop. Bronnen en bovenlopen liggen vaak heel verspreid en hoog in het landschap en zijn vaak gedeeltelijk ge- of vergraven. Middenlopen liggen vaak wat dieper in laagten en trekken daardoor ook veel grondwater aan. De benedenlopen liggen in vlakke veengebieden en overstromingsvlakten, ze kunnen zo breed worden dat ze lijken op kleine rivieren (Eem, Dieze, Reitdiep).

De meeste beken behoren tot de zogenaamde laaglandbeken daarnaast komen heuvellandbeken voor. De ecologische verschillen tussen beide type beken is groot door de variatie in bodem en de verschillen tussen rustig en turbulent water. Beken in de duinen, duinrellen, hebben vaak kenmerken van beide typen. Laaglandbeken zijn langzaam stromende, vaak vrij brede beken, met een regelmatige waterafvoer. Ze komen voor in vrij vlakke zandgebieden; het Drents plateau, de Achterhoek, de grote glaciale bekkens in midden Nederland en in grote delen van Noord-Brabant. Laaglandbeken ontsprongen vaak in hoogveen, heide of laagveen. Duidelijk herkenbare bronnen ontbreken vaak. In de laaglandbeken komen zeer rustige stukken voor, waar slib en zand afgezet wordt, plaatselijk komt wat grover zand of fijn grind voor.
De beken in reliëfrijke gebieden; zuid en midden Limburg en stuwwallen van midden Nederland, hebben vaak duidelijk herkenbare bronnen, stromen sneller, slijten wat dieper in en vormen makkelijker zandbanken. De bodems zijn zandig of vaak grindrijk, slib komt slechts plaatselijk voor.

Beken en bronnen zijn van groot belang voor waterranonkels, fonteinkruiden en sterrekroossoorten, platwormen, waterkevers, libellen, waterjuffers en kokerjuffers, rivierkreeft en een groot aantal vissen: beekforel, beekprik, elrits, serpeling. kwabaal (benedenloop), rivierdonderpad, zeeprik, rivierprik, gestippelde alver en vlagzalm. De laaglandbeken met beekprik, zeeprik, gaffellibel, begroeiingen met drijvende waterweegbree, waterranonkels of teer vederkruid zijn in internationaal opzicht belangrijk.
Vrijwel alle beken zijn door de mens vergraven. Beken zijn verlengd, verbreed, verdiept, gekanaliseerd en met elkaar verbonden om water versneld af te voeren. De meeste beken zijn in de benedenloop gestuwd en lozen op kanalen en vaarten met vaste peilen. De waterkwaliteit van het beekwater is meestal niet goed door vermesting of vervuiling. Voor vissen is het ongehinderd kunnen trekken van zee naar de paaiplaatsen in beken is van groot belang. Door afdamming en opstuwing is dit vaak niet goed mogelijk. Het recht trekken van beken en opstuwen verminderd ook de overlevingskansen voor libellen, haften, kokerjuffers en platwormen.
Herstel van de waterkwaliteit is echter mogelijk en is bij de heuvellandbeken ook al succesvol. Voor de laaglandbeken is de situatie echter beduidend minder rooskleurig. Door kanalisatie en

vervuiling zijn de condities van dit type beken vrijwel nergens op orde. Vooral de kleinere, zwakgebufferde en voedselarme bovenlopen en duinrellen zijn vrijwel verdwenen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Beek en bron omvat bronnen en stromend water (gemiddeld meer dan 10 cm/sec) met bronmos, bronkruid, beekstaartjesmos, waterranonkels, sterrekroossoorten, vederkruiden, waterviolier en enkele fonteinkruiden. De vegetaties zijn erg variabel in bedekking, ook binnen één seizoen. Omringend water en zandbanken zonder deze soorten wordt ook tot het beheertype gerekend.
- Langzaam stromende riviertjes in het laagveen en kleigebied behoren tot de beheertypen N04.02 Zoete plas.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Drentse Aa, Linde, Dinkel, Dal van de Mosbeek, Beerze, Geul en Veluwe.

e. N04 Stilstaande wateren

Algemene beschrijving
Tot dit natuurtype behoren allerlei plassen, meren en andere stilstaande of zwakstromende wateren die niet al te voedselarm, maar ook niet heel voedselrijk zijn. Ze liggen overwegend in het laag-Nederland. Het water kan zowel zoet, brak als zout zijn. In het water groeien waterplanten, en de een rijke fauna van vogels, vissen en andere diergroepen. De variatie in soorten en processen is onder andere afhankelijk van grootte, diepte, grondsoort, en van aanbod aan slib en voedingsstoffen. Zo zijn er bijvoorbeeld diepe wateren waar alleen ondergedoken fonteinkruiden voorkomen, ondiepere wateren met drijvende bladeren van waterlelie en gele plomp, en grote diepe wateren die weinig waterplanten herbergen vanwege de windwerking.

Ontstaansgeschiedenis
Het natuurtype kan op zeer verschillende manieren zijn ontstaan. Sommige meren zijn van oorsprong natuurlijk, zoals het Naardermeer. De meeste laagveenplassen zijn ontstaan door het afgraven van veen en vervolgens erosie door wind en golfslag. IJsselmeer, Haringvliet en Kromme Rijn zijn voorbeelden van (vrijwel) stilstaande wateren met een natuurlijke ontstaanswijze, die later opzettelijk zijn afgesloten van de zee of de rivier. Kanalen en zandwinplassen zijn kunstmatig gegraven wateren.

Beheertypen
Dit natuurtype omvat vier beheertypen:

- N04.01 Kranswierwater. Dit beheertype heeft zeer helder water nodig, en ontstaat uitsluitend als zowel waterlaag als de bodem voedselarm zijn.
- N04.02 Zoete plas. Bij dit beheertype is het water weliswaar tamelijk voedselarm, maar de bodem is er (matig) voedselrijk.
- N04.03 Brak water. Dit beheertype kan een hoge voedselrijkdom verdragen, in tegenstelling tot de voorgaande twee beheertypen.
- N04.04 Afgesloten zeearm

N04.01 Kranswierwater

1.1 Algemene beschrijving

Kranswieren zijn grote vertakte algen met fijne bladeren, ze groeien meestal dicht bij de bodem en kunnen grote aaneengesloten velden vormen. Ze komen voor in meren van het laagveen- en IJsselmeergebied. Het water moet zeer helder, voedselarm en niet vervuild zijn. Doorgaans is het water zeer mineraalrijk, omdat het onder invloed van toestromend grondwater staat of omdat het een beetje brak is. Kranswierwater komt nu vooral voor in het IJsselmeergebied en in meren waar toestroom is van grondwater uit de Veluwe of de Utrechtse heuvelrug plaats vindt. De klassieke vindplaatsen zijn de laagveenplassen, kleinere watertjes in het duingebied en de binnenduinrand en kwelgebieden op de overgang van de zandgronden naar het laagveengebied.
De begroeiingen bestaan uit vrij eenvormige vegetatiematten, vaak een beetje aangedrukt op de bodem liggend. Kranswieren sterven soms in de winter af en moeten dan vanuit sporen opnieuw uitlopen. Voor duurzaam behoud van kranswierwater moet het water zeer voedselarm en zeer helder zijn. Worden kranswieren met slib bedekt, dan sterven ze meestal snel af. Niet alle kranswiervegetaties worden tot kranswierwater gerekend. Het gaat om grote aaneengesloten vegetaties van kranswieren, niet om kranswieren die verspreid tussen andere waterplanten of in kleine poeltjes tussen moerasplanten groeien. Belangrijke soorten zijn sterkranswier, stekelharig kransblad, ruw kransblad, kraaltjes glanswier, kleinhoofdig glanswier, klein en groot boomglanswier, brakwaterkransblad, kustkransblad en gebogen kransblad. De krooneend is in belangrijke mate afhankelijk van kranswieren. De grote plassen en meren met kranswieren in ons land behoren tot de grootste vindplaatsen hiervan in Europa. Ook is de soortenrijkdom in ons land hoog: van de ruim veertig kranswiersoorten in Europa komt de helft in ons land voor. Nederland is daarom van zeer groot belang voor dit type. Door vervuiling van het water zijn veel vindplaatsen verdwenen. De toekomst van kranswierwater in het IJsselmeergebied is onzeker. Experimenten met defosfateren van het water zijn hoopvol. In het Naardermeer bijvoorbeeld hebben de kranswieren zich weten te herstellen na het in gebruik nemen van een defosfateringsinstallatie. De kranswieren die van min of meer brak water afhankelijk zijn, blijven echter sterk bedreigd.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Kranswierwater omvat waterlichamen, zowel groot als klein, met een vegetatie die gedomineerd wordt door kranswieren. In de vegetatie komt tenminste één van de volgende kranswieren voor: sterkranswier, stekelharig kransblad, brokkelig kransblad, fijnstekelig kransblad, harig kransblad, ruw kransblad, teer kransblad, kraaltjesglanswier, kleinhoofdig glanswier, puntdragend glanswier, klein of groot boomglanswier, vertakt boomglanswier, brakwaterkransblad, kustkransblad en gebogen kransblad. De vegetaties zijn erg variabel in bedekking, ook in één seizoen. Omringend helder water zonder kranswieren kan daarom ook tot het beheertype gerekend worden.
- Enkele kranswieren komen in de beheertypen N 06.05 Zwak gebufferd ven of in N08.03 Vochtige duinvallei voor en worden dan tot dat type gerekend.
- Sommige algemene kranswieren (gewoon kransblad, breekbaar kransblad en buigzaam glanswier) komen ook voor in vegetaties die gedomineerd worden door waterplanten van voedselrijk water, zoals fonteinkruiden. Dergelijke vegetaties behoren niet tot het beheertype Kranswierwater.

- Soms is het onderscheid met brak water niet groot, alleen als de kranswieren domineren worden deze wateren tot dit beheertype gerekend.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
De Wieden, Botshol, Naardermeer, Gouwzee, IJmeer, Veluwe randmeren, Vechtplassen en Nieuwkoopse plassen.

N04.02 Zoete plas

1.1 Algemene beschrijving

Zoete plassen komen vooral voor in het lage deel van Nederland. Het gaat om grote en kleine wateren met voedselrijk, vrij helder, (vrijwel) stilstaand water, waarin waterplanten groeien en verlanding vanaf de oever plaatsvindt. Het kan gaan om meren, plassen, wielen, kolken en dobben, maar ook om relatief smalle, trek- of petgaten, vaarten, kanalen en afgekoppelde rivierarmen. (zoals Kromme Rijn, Hollandse IJssel en Amstel). Sommige meren, zoals de Leijen, Zuidlaardermeer en Naardermeer, hebben (gedeeltelijk) een natuurlijke oorsprong. De meeste laagveenplassen zijn ontstaan door vergraving, vervening of erosie. Bij grote plassen in het laagveengebied heeft de wind veel grip op het water waardoor hoge golven ontstaan en de kans op erosie toeneemt.
De zeer grote meren in het Delta- en IJsselmeergebied zijn ontstaan na afsluiting van de zee. Het Markermeer en de meeste randmeren (zie afbakening) zijn door compartimentering zodanig veranderd dat ze nu het beste opgevat kunnen worden als zoete plas. Ook de gegraven wateren van de zandgronden, kunnen gerekend worden tot zoete plas. De meeste van deze plassen hebben echter zulke steile oevers en zijn zo diep dat ze nauwelijks van ecologische betekenis zijn.

De variatie in een plas hangt af van verschillende factoren; wind, stroming van het water, diepte, grondsoort, helderheid van het water, aanwezigheid van slib, sloef of bagger en aanbod van voedingstoffen en mineralen. Planten en dieren hebben ook een grote invloed, watervlooien kunnen zoveel algen eten dat het water helder blijft, bodemwoelende vissen vertroebelen het water, waterplanten verminderen de golfslag en versnellen verlanding. De stroming in het water is meestal niet groot, maar wind en peilverschillen tussen verschillende waterlichamen kunnen wel stroming veroorzaken. De wind stuwt het water een beetje op aan de loefzijde zodat er over de bodem een stroming ontstaat naar de lijzijde. Het water stroomt min of meer een cirkelvormig; aan de oppervlakte met de wind mee en over de bodem tegen de wind in. De lage stroom, over de bodem, neemt licht bodemmateriaal mee. Omdat de overheersende windrichting zuidwest is, zal de bodem juist aan deze kant bestaan uit week en slap sediment. Helderheid en doorzicht worden mede bepaald door het aanbod van voedingstoffen. Algen groeien snel bij veel voedsel en vertroebelen het water.
De variatie in de plassen hangt samen met deze verschillende omstandigheden. In de diepste delen komen ondergedoken grote fonteinkruiden voor, wat ondieper staan waterplanten met grote drijvende bladen zoals witte waterlelie en gele plomp. De ondergedoken watervegetaties kunnen in mozaïek voorkomen met kranswierwater. Dit is bijvoorbeeld in sommige delen van de randmeren het geval. In de luwte achter de drijvende waterplanten komen, in ondiep water, andere waterplanten zoals krabbenscheer en groot blaasjeskruid voor. De oevers bestaat uit drijftillen met grote zeggen of riet- en biezenkragen. Op windstille plaatsen kunnen deze zoneringen heel breed zijn, aan de windzijde zijn ze heel smal of ontbreken.
Grote laagveenplassen zijn in Europa zeer zeldzaam. Ze zijn internationaal van belang voor visetende en grazende watervogels, rivierdonderpad, gestreepte waterroofkever, meervleermuis en krabbenscheer. Zoete plas is nationaal van grote betekenis als leefgebied voor otter, vissen zoals paling, kwabaal en snoek, libellen en kokerjuffers, zoals groene glazenmaker, plasrombout, en waterplanten zoals langstengelig fonteinkruid en watergentiaan.

Troebel water en een zeer hoog aanbod van voedingstoffen komen veel voor. Vermesting, uit landbouwgebieden of bij lozingspunten veroorzaken deze problemen. Ook het inlaten van gebiedsvreemd water waardoor uiteindelijk veel fosfaat vrijkomt in het water is een belangrijke oorzaak. Andere grote problemen zijn de vast ingestelde waterstanden; de waterpeilen zijn in de zomer lager dan in de winter, het gebrek aan mogelijkheden om te trekken en een tekort aan geleidelijke overgangen en ondiepe paaiplaatsen voor vissen en amfibieën.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Zoete plas omvat waterlichamen, breder dan 4 m. en dieper dan 20 cm. (gemiddelde waterdiepte), van stilstaande, of zeer langzaam stromende wateren, met fonteinkruiden, zannichellia, waterlelies, gele plomp, watergentiaan, krabbenscheer, kikkerbeet, groot blaasjeskruid, waterpesten, hoornbladen, vederkruiden, waterviolier, waterranonkels en soms ook sterrenkrozen. De vegetaties zijn erg variabel in bedekking, ook in één seizoen. Omringend water zonder de genoemde soorten en de drijftillen worden daarom ook tot het beheertype gerekend.
- Stromende wateren (meer dan 10 cm/sec) behoren tot de beheertypen N03.01 Rivier of N03.01 Beek en bron. De wielen, strangen en oude rivierlopen in het buitendijkse deel van het rivierengebied worden tot het beheertype N02.01 Rivier gerekend.
- Watervegetaties (binnendijks) met indicatoren voor brak water zoals ruppia, zeegras of zilte waterranonkel behoren tot het beheertype N04.03 Brak water.
- Zie ook afbakening bij het beheertype N04.04 Afgesloten zeearm. De daar genoemde wateren worden niet tot het beheertype N04.02 Zoete plas gerekend.
- In het beheertype N06.05 Zwakgebufferd ven of in N08.03 Vochtige duinvallei kunnen ook enkele waterranonkels, fonteinkruiden en sterrenkrozen voorkomen en worden tot het beheertype N06.05 Zwakgebufferd ven of N08.03 Vochtige duinvallei gerekend. Grote diepe duinplassen kunnen wel tot het beheertype N04.02 Zoete plas behoren.
- Water met dominantie van kranswieren wordt gerekend tot N04.01 Kranswierwater.
- Kleine wateren die tot L01.01 poel of klein historisch water kunnen worden gerekend vallen onder dat beheertype.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Kortenhoefse plassen, Vuntus, Naardermeer, Zuidlaardermeer, diverse Veluwe randmeren, Markermeer, petgaten in Weerribben, Wieden en Apeldoorns kanaal (NB: de meeste meren zijn niet optimaal).

N04.03 Brak water

1.1 Algemene beschrijving

Brak water komt voor in het kustgebied en de laagveengebieden die ooit onder invloed van de zee gestaan hebben. Het gaat vaak om ondiepe en kleine watertjes; kolkgaten, poelen en dobben van kwelders of inlagen en kwelsloten achter de dijk, maar ook om oude (geïsoleerd liggende) kreken. De bodem kan zowel zandig, venig als kleiig zijn. Het water kan brak zijn door zout spatwater van de zee, door incidentele overstromingen of door zout water dat onder de dijk door stroomt en in lage binnendijks gelegen gebieden opwelt. In de laagveengebieden gaat het vaak om fossiel grondwater of om zeewater dat bij sluizen toch weet binnen te dringen en zich vervolgens via sloten en kanalen kan verspreiden.
Het zoutgehalte van Brak water kan heel erg wisselen, in de zomer kan het water door verdamping zeer zout zijn en in de winter vrijwel zoet door het vele regenwater. Deze grote wisselingen worden alleen door een aantal gespecialiseerde planten en dieren verdragen. Brak water is vaak helder ondanks het van nature hoge fosfaatgehalte. Vermoedelijk is stikstof een beperkende factor. De bodem kan zwart, zuurstofloos zijn en daardoor sulfiden bevatten die stinken als rotte eieren.
Brak water is van belang voor enkele waterplanten en voor biezen; ruppiasoorten, groot nimfkruid, zilte waterranonkel, brede zannichellia, zeegras, ruwe bies en heen. Ook algen zijn van belang: verschillende soorten darmwier, zeesla, roodwieren, groene draadalgen en kiezelwieren.

Brak water kan ondiep zijn, warmt dan snel op en is daarom een goede paaiplaats voor brakwatergrondel, driedoornige stekelbaars, grote koornaarvis, zwarte grondel, dikkopje en andere vissen. Een verbinding met de zee is voor vissen van groot belang. In brak water leven vele kleine organismen als mosdiertjes, brakwaterpoliep, roeipootkreeftjes, brakwatervlokreeften, muggenlarven, zeeduizendpoot, kokerjuffers, aasgarnaal, brakwatergarnaal, vorksprietgarnaal, oprolpissebed, brakwaterpissebed, bootsmannetjes, waterkevers, schelpen en vele slakjes. Het rijke onderwaterleven is voedsel voor o.a. lepelaar, tureluur, kluut, en trekvogels. Noordse woelmuis komt vaak voor in de oeverzone en in de begeleidende ruigten.
Verzoeting en vermesting zijn de grootste bedreiging. Het afsluiten van de estuaria Zuiderzee, Haringvliet, Hollands diep, Krammer en Volkerak heeft geleid tot een enorme afname van het areaal. Veel van de verbindingen van oude kreken met de zee zijn verdwenen door dijkverbeteringen en het doorspoelen van waterlopen met zoet water. Ook rond het Waddengebied is veel areaal Brakwater verdwenen door dijkverzwaringen, het verminderen van het aantal spuipunten en het doorspoelen met zoet water.
Brak water is internationaal van bijzonder waarde door de macrofauna, de paaimogelijkheden voor grote koornaarvis, als doorgang voor trekvissen (paling, elft, fint) en als foerageergebied voor bijvoorbeeld lepelaar en kluut.

1.2 Afbakening

- Het beheertype brak water omvat waterlichamen breder dan 4 m. en dieper dan 20 cm., met zwakstromend of stilstaand brakwater (met een hoge saliniteit: Chloride > 300 mg CL- /l.) en organismen die typerend zijn voor brak water.

- Brak water waarin kranswieren dominant voorkomen worden tot het beheertype N04.01 Kranswierwater gerekend.
- Kreken onder invloed van met getijdenwerking worden tot N09.01 Schor of kwelder of tot N01.02 Duin en kwelderlandschap gerekend,

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Inlagen rond de Ooster- en Westerschelde, Dijkwater, Prunjepolder, Den Inkel, Roggesloot, De Bol en Kimswerd, Westzaan, Oostzaan en Ilperveld.

N04.04 Afgesloten zeearm

1.1 Algemene beschrijving
Afgesloten zeearmen zijn kunstmatige wateren die vanaf 1930 ontstaan zijn door het afsluiten van getijdengebieden en estuaria. Het zijn grote meren, met aanvoer van zoet water uit rivieren of beken, die door te spuien het water lozen op zee. Alleen de Grevelingen bevat zout water en het Veerse meer is brak door een verbinding met de Oosterschelde. Er zijn geen natuurlijke equivalenten van deze grote meren te vinden. De geomorfologische processen die langs de kust voorkomen zijn niet meer aanwezig. De daarbij behorende landschapstructuren: geulen, kreken, ondiepten, platen en oeverlanden, zijn er nog wel.
De verschillen tussen de gebieden zijn groot. Ze verschillen in grootte, ouderdom en waterhuishouding. Het Lauwersmeer ontvangt bijvoorbeeld water uit de Friese en Groningse boezem, het Hollands diep water uit de Maas, de randmeren Zwarte Meer en Vossemeer vormen een verbinding tussen IJssel en IJsselmeer, enz.. De belangrijkste sturende factoren zijn peilbeheer en spuiregime. Het peilbeheer is vaak tegen de natuurlijke jaarlijkse fluctuaties in en op momenten van grote toevoer wordt maximaal gespuid. In diep water kan een koude sprong in het water aanwezig zijn waardoor de diepere lagen zuurstofarm zijn. Golfslag en stuwing van water kunnen zorgen voor stroming, transport van sediment en daarmee voor verschillen in vorm en begroeiing van de oevers. Deze kenmerken maken ieder gebied uniek.

Waterplanten groeien in ondiep of matig diep water. Bij zeer grote meren is er alleen een zoom van waterplanten in de windluwe delen en langs de oever. De oever zelf is vaak begroeid met riet of met biezen. Hier en daar komen nog driekantige bies, ruwe bies en fransje voor, typische soorten van het zoetwatergetijdengebied. In het diepere water kunnen grote schelpenbanken voorkomen. Deze filteren het water en zorgen voor helderheid. De meren kunnen van betekenis zijn voor meervleermuis, otter en bever.
De meren zijn, ook internationaal, zeer belangrijk als rust en foerageergebied van watervogels, zoals lepelaar, aalscholver, kleine zwaan, meerkoet, verschillende soorten ganzen en eenden en als broedgebied voor kluut, grote stern en visdiefje. De uitwaterende sluizen vormen nu voor veel vissen een onneembare barrière. De internationale betekenis voor trekvissen zoals elft, fint, houting, steur en zalm kan toenemen door deze barrières op te heffen. Afgesloten zeearm is ook van internationale betekenis voor rivierdonderpad, zeeprik en rivierprik. De oevers van

gebieden in het Deltagebied zijn leefgebied van noordse woelmuis en zijn daarom van zeer groot belang.
De helderheid van het water komt in het gedrang door overmaat van fosfaten of door opwerveling van slib. Het eerste probleem ontstaat vooral in de wat kleinere meren die water ontvangen uit landbouwgebieden. In de loop van de jaren neemt de beschikbaarheid van fosfaten toe. Algenbloei kan het gevolg zijn met woekering van de giftige blauwalgen. De problemen kunnen vermeden worden door te spoelen met zoet water uit andere gebieden, het water te defosfateren of door zout water in te laten. Inlaten van zout water heeft als voordeel dat de oppervlakte brak water toeneemt. Opwervelen van slib kan voorkomen worden door minder scheepvaart toe te staan of door het slib in diepe putten op te vangen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Afgesloten zeearm omvat het water van de gebieden: Lauwersmeer, IJsselmeer, Ketelmeer, Vossemeer, Zwarte meer, Hollands diep, Haringvliet, Grevelingen, Krammer, Volkerak, Veerse meer, Zoommeer en Markizaatsmeer, met de daarin gelegen (kunstmatige) eilandjes die kunnen dienen als rust- en broedgebied voor vogels.
- Tot het beheertype Afgesloten zeearm worden ook de kleinere wateren gerekend die ermee in open verbinding staan, of regelmatig vanuit de afgesloten zeearm overstroomd worden.
- Water waarin kranswieren domineren behoren tot het beheertype N04.01 Kranswierwater.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Zwarte meer, Ketelmeer, Vossemeer, Haringvliet en Grevelingen.

f. N05 Moerassen

Algemene beschrijving

Moerassen zijn ecosystemen op de grens van water en land. De begroeiing varieert van open water met riet of biezen tot wateren die dicht zijn begroeid met zeggen, riet en kruiden op tijdelijk droogvallende bodems.

Moerassen zijn van nature voedselrijk en gelegen in overstromingsvlakten. In het verleden traden soms inbraken op vanuit een rivier of de zee, maar tegenwoordig niet meer. Dit heeft onder andere tot gevolg dat het natuurtype nu veelal een sterke neiging heeft om zich – méér dan vroeger – te ontwikkelen in de richting van bos en hoogveen.

Ontstaansgeschiedenis

Vooral in het vlakke, westelijk deel van Nederland zijn vroeger grote moerassen ontstaan in ondiepe, al dan niet tijdelijke wateren die werden gevoed door grond- en/of rivierwater. In deze moerassen kwamen allerlei stadia van verlanding voor, van open water tot en met broekbossen en hoogvenen.

Later zijn deze gebieden overal wel op een of andere manier ontgonnen. Ook nu ondervinden de overgebleven moerassen bijna overal nog de invloed van de mens, o.a. door verdroging als gevolg van ontwatering, ook als die moerassen het stempel natuur hebben.

Dit heeft ertoe geleid dat bijvoorbeeld zoute en zoete kwel, inbraken vanuit de zee en toestroom van schoon beek- en rivierwater zijn verdwenen of afgezwakt. Deze processen waren voorheen de aanjagers voor een grote verscheidenheid aan ecotopen en soorten.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat vier beheertypen:

- N05.01 Moeras (vervallen per 1-1-2021)
- N05.02 Gemaaid rietland
- N05.03 Veenmoeras (nieuw per 1-1-2021)
- N05.04 Dynamisch moeras (nieuw per 1-1-2021)

Bij alle typen wordt riet gemaaid, maar met verschillende doelstellingen. In geval van Moeras, Veenmoeras en Dynamisch moeras gebeurt dit vooral om de soortenrijkdom te bewaren, in het geval van Gemaaid rietland ligt de nadruk op de oogst van riet.

N05.01 Moeras (vervallen per 1-1-2021)

1.1 Algemene beschrijving

Moerassen komen voor op de overgang van zoet water naar land. Het lage deel van Nederland is vrijwel volledig ontstaan als moeras. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in de laaggelegen veen- en kleigebieden van Nederland. Moeras ontstaat in stilstaand voedselrijk, zoet water achter de duinen, in overstromingsvlakten van rivieren en beken of in kwelgebieden langs de randen van de zandgronden en in beekdalen. De bodems zijn zeer nat, voedselrijk en matig zuur tot neutraal.

Typische moerasplanten zijn hoge grassen als riet en rietgras, grote zeggen, biezen en galigaan. Moeras is van groot belang voor vogels, libellen, vissen, amfibieën en enkele zoogdieren als bever, otter, noordse woelmuis en waterspitsmuis. Moeras omvat open begroeiingen van riet, lisdodde en biezen in water; rietlanden en rietruigten. Hierin weerspiegelt zich de overgang van water naar land. Aan de waterkant vormen losgeslagen planten drijftillen met waterscheerling, zeggen, galigaan en slangenwortel. Het rietland kan vrij open zijn met poeltjes waarin waterplanten groeien, kruidenrijk met diverse orchideeën en blauwe knoop of mosrijk met blad- en levermossen of al ouder met hoog opgaand riet die geleidelijk overgaan in ruigten met moerasspirea of poelruit. Door de grote stapeling van organisch materiaal in oude rietlanden en ruigten kunnen deze vegetaties (tijdelijk) overgaan in een grasrijke vegetatie. De kruidenrijke of mosrijke fase met vrij open riet kan duiden op een wat lagere voedselrijkdom in combinatie met matig zure omstandigheden. In dit milieu kunnen veenmossen zich vestigen. Een deel van de rietlanden wordt gemaaid, maar niet jaarlijks (overjarig riet).
De Nederlandse moerassen zijn vrijwel volledig ontgonnen of verveend; het resterende deel wordt bedreigd door vermesting, verdroging en verbossing. De grote menselijke invloed is in de laagveenmoerassen te herkennen aan het verveningspatroon, ook de moerassen in de jonge polders staan onder grote menselijke invloed.
Voor een goede kwaliteit en duurzame instandhouding is een natuurlijk fluctuerend waterpeil en een goede waterkwaliteit essentieel. Thans is er veelal sprake van gebrek aan nieuwvorming en versnelde successie waardoor extra beheer nodig is om voldoende oppervlak en kwaliteit te behouden.
Moeras kan een voorstadium vormen voor Veenmosrietland en moerasheide en uiteindelijk overgaan in Hoogveen. In voedselrijke gebieden kunnen ruigte en bosvorming (afhankelijk van peilregime en aanwezigheid van grote herbivoren en beheer) na verloop van tijd de overhand nemen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype moeras omvat verlandingsvegetaties zoals riet- en biezenvegetaties, natte ruigte en grote zeggenvegetaties.
- Moeras kan tot 20% uit open water bestaan en tot 10% uit struweel.
- De gemiddelde grondwaterstand in het najaar zakt maximaal tot 40 cm. onder het maaiveld, behoudens eventuele periodieke droogteperioden.
- Droge rietruigten vallen niet onder dit beheertype maar onder het beheertype N12.06 Ruigteveld.
- In de nattere delen varieert de grondwaterstand tussen 0 en – 20 cm.

- Gebieden waar grootschalige processen voorkomen, vallen onder het natuurtype N01 Grootschalige dynamische natuur.

Voorbeeldgebieden: Zuidlaardermeer, Wieden, Weerribben, Rottige meenthe, Naardermeer, Oostelijke vechtplassen, Botshol en Nieuwkoopse Plassen.

N05.02 Gemaaid rietland

1.1 Algemene beschrijving

Gemaaid rietland is rietland dat grotendeels jaarlijks in het winterhalfjaar gemaaid wordt. Het kan gaan om het oogsten van riet, in sommige gebieden een traditie, of om behoud van soorten die afhankelijk zijn van een open structuur. Randen met oud riet, kleine ruigten, struweel en bomen op kaden, zorgen voor broedgelegenheid voor vogels en zijn belangrijk voor andere dieren zoals muizen of salamanders.
Het meeste gemaaide rietland komt voor in laagveengebieden, vaak gezamenlijk met andere moerassen. In mindere mate komt het ook voor op klei. Gemaaid rietland komt voor op natte tot vochtige bodems en staat onder invloed van oppervlaktewater. Belangrijk voor de rietgroei is enige aanvoer van voedingsstoffen via het water om er voor te zorgen dat de bodem niet te zuur wordt. Gemaaid rietland is ontstaan als typisch cultuurlijke exponent van moeras: het riet werd gemaaid en gebonden ten behoeve van dakbedekking of op een andere manier gebruikt. Gemaaid rietland wordt gedomineerd door riet en kan vrij rijk zijn aan mossen of moerasplanten zoals moerasvaren, kamvaren, moeraswalstro, waterzuring, watermunt, grote watereppe, moeraswederik, pluimzegge, echte koekoeksbloem en echte valeriaan. Bij een goede waterkwaliteit zijn de rietlanden soms soortenrijk met rietorchis en zelfs groenknolorchis. De oevers, rietranden en -stroken vormen biotoop voor rietvogels als kleine karekiet en insecten. Gemaaid rietland kan, als de kragge dikker wordt, overgaan naar Veenmosrietland en moerasheide. Zonder maaibeheer en watertoevoer zal gemaaid rietland overgaan naar struweel en bos.

1.2 Afbakening

- Het beheertype gemaaid rietland omvat rietvegetaties die jaarlijks gemaaid worden, waarbij het riet wordt verwijderd.
- Tot 10% van het beheertype kan bestaan uit struweel.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Wieden, Weerribben, Nieuwkoopse Plassen, Vechtplassen, Botshol, Naardermeer en oevers Zwarte Meer.

N05.03 Veenmoeras (nieuw per 1-1-2021)

Algemene beschrijving
Veenmoerassen komen voor op de overgang van water naar land. Ze zijn gelegen in historisch laag- en eventueel hoogveengebieden. Kenmerkend voor deze moerassen is dat ze in de huidige situatie zeer nat zijn, maar een geringe waterdynamiek kennen. Soms is er zelfs sprake van een omgekeerd peil. Hierdoor neemt de snelheid van verbossing en verzuring toe. Om het moeras in stand te houden is daarom intensief beheer nodig.

Typische moerasplanten zijn hoge grassen als riet en rietgras, grote zeggen, biezen en galigaan. Veenmoeras is van groot belang voor vogels, libellen, vissen, amfibieën en enkele zoogdieren als otter, noordse woelmuis en waterspitsmuis. Goed ontwikkelde moerassen behoren tot de soortenrijkste levensgemeenschappen in Nederland, en zijn daarom van groot belang voor de Nederlandse natuur.
Veenmoeras omvat open begroeiingen van riet, lisdodde en biezen in water; rietlanden en rietruigten. Hierin weerspiegelt zich de overgang van water naar land. Aan de waterkant vormen losgeslagen planten drijftillen met waterscheerling, zeggen, galigaan en slangenwortel. Het rietland kan vrij open zijn met poeltjes waarin waterplanten groeien, kruidenrijk met diverse orchideeën en blauwe knoop of mosrijk met blad- en levermossen of al ouder met hoog opgaand riet die geleidelijk overgaan in ruigten met moerasspirea of poelruit. Door de grote stapeling van organisch materiaal in oude rietlanden en ruigten kunnen deze vegetaties (tijdelijk) overgaan in een grasrijke vegetatie. De kruidenrijke of mosrijke fase met vrij open riet kan duiden op een wat lagere voedselrijkdom in combinatie met matig zure omstandigheden. In dit milieu kunnen veenmossen zich vestigen. Een deel van de rietlanden wordt gemaaid, maar niet jaarlijks (overjarig riet).
De Nederlandse moerassen zijn vrijwel volledig ontgonnen of verveend geweest; de grote menselijke invloed is in de laagveenmoerassen te herkennen aan het verveningspatroon. Een groot deel wordt bedreigd door vermesting, verdroging en verbossing.
Voor een goede kwaliteit en duurzame instandhouding is een fluctuerend waterpeil en een goede waterkwaliteit essentieel. Doordat deze factoren vaak ontbreken is veelal sprake van gebrek aan nieuwvorming en successie waardoor extra beheer nodig is om voldoende oppervlak en kwaliteit te behouden.
Veenmoeras kan een voorstadium vormen voor Veenmosrietland en moerasheide en uiteindelijk overgaan in Hoogveen. Ruigte en bosvorming (afhankelijk van peilregime en aanwezigheid van grote herbivoren en beheer) kunnen na verloop van tijd de overhand nemen.

Afbakening
- Het beheertype Veenmoeras omvat verlandingsvegetaties zoals riet- en biezenvegetaties, natte ruigte en grote zeggenvegetaties.
- Veenmoeras kan tot 20% uit open water bestaan en tot 10% uit struweel. De zomersituatie geldt hier als referentiepunt.
- De gemiddelde grondwaterstand in het najaar zakt maximaal tot 40 cm. onder het maaiveld, behoudens eventuele periodieke droogteperioden.

- Droge rietruigten vallen niet onder dit beheertype maar onder het beheertype N12.06 Ruigteveld.
- In de nattere delen varieert de grondwaterstand tussen 0 en -20 cm.
- Gebieden waar de waterstanddymaniek groot is (meer dan 20 cm verschil tussen zomer en winter) en/of waar regelmatig (gemid. minimaal 1 keer jaar) overstroming met oppervlaktewater plaatsvindt, vallen onder het beheertype N05.04 Dynamisch Moeras.
- Gebieden die onderdeel uitmaken van het natuurtype N01 Grootschalige dynamische natuur: N01.03 Rivier- en Moeraslandschap, vallen niet onder het type Veenmoeras.

Subsidieverplichtingen
Voor natuurbeheerders geldt een algemene beheerverplichting. Dit betekent dat de beheerder het beheertype in stand moet houden. De manier waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Onderdelen van Wieden, onderdelen van Weerribben, Rottige Meenthe, Naardermeer, Oostelijke vechtplassen, Botshol en delen van de Nieuwkoopse Plassen.

N05.04 Dynamisch moeras (nieuw per 1-1-2021)

Algemene beschrijving
Dynamische moerassen zijn moerassen met een hoge waterstand en een dynamisch waterpeil. Ze worden periodiek overstroomd met oppervlakte water. Hierdoor is er minder sprake van verzuring en verbossing, waardoor de beheerintensiteit in deze gebieden lager is dan in veenmoerassen.
Deze moerassen' zijn gesitueerd langs grote wateren en rivieroevers, in oude rivierbeddingen, op (voormalige) buitendijkse gronden, en vaak ook op middels een natuurontwikkelingsproject omgevormde voormalige landbouwgronden, waar een dynamisch peilbeheer kan worden gerealiseerd.

Dynamische Moerassen komen voor op de overgang van water naar land. Het lage deel van Nederland is vrijwel volledig ontstaan als moeras. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in de klei- en riviergebieden van Nederland. Dynamisch moeras ontstaat in voedselrijk water achter de duinen, in overstromingsvlakten van rivieren en beken. De bodems zijn zeer nat, voedselrijk en matig zuur tot neutraal.

Typische moerasplanten zijn hoge grassen als riet en rietgras, grote zeggen en biezen. Dynamisch Moeras is van groot belang voor vogels, vissen, amfibieën en enkele zoogdieren als bever, otter, noordse woelmuis en waterspitsmuis. Moeras omvat open begroeiingen van riet, lisdodde en biezen in water; rietlanden en rietruigten. Hierin weerspiegelt zich de overgang van water naar land. Het rietland kan vrij open zijn met poeltjes waarin waterplanten groeien of al ouder met hoog opgaand riet die geleidelijk overgaan in ruigten met moerasspirea of poelruit. Een deel van de rietlanden wordt gemaaid, maar niet jaarlijks (overjarig riet).

De Nederlandse moerassen zijn vrijwel volledig ontgonnen of verveend; het resterende deel wordt bedreigd door vermesting, verdroging en verbossing. Daarnaast zijn er ook recent moerassen aangelegd. Veel van deze moerassen komen slechts geïsoleerd op een kleine oppervlakte voor en staan onder grote menselijke invloed. Hierdoor zijn er toch beperkingen aan de voor dit type noodzakelijke dynamiek. Ze kunnen daarom geen onderdeel vormen van Grootschalig Rivier en Moeraslandschap (N01.03). In voedselrijke gebieden kunnen ruigte en bosvorming (afhankelijk van peilregime en aanwezigheid van grote herbivoren en beheer) na verloop van tijd de overhand nemen.

Voor een goede kwaliteit en duurzame instandhouding is een natuurlijk fluctuerend waterpeil en een goede waterkwaliteit essentieel. Thans is er veelal sprake van gebrek aan nieuwvorming en versnelde successie waardoor extra beheer nodig is om voldoende oppervlak en kwaliteit te behouden.

Afbakening
- Het beheertype Dynamisch moeras omvat verlandingsvegetaties zoals riet- en biezenvegetaties, natte ruigte en grote zeggenvegetaties.
- Dynamisch moeras kan tot 20% uit open water bestaan en tot 10% uit struweel. De zomersituatie geldt hier als referentiepunt.

- De gemiddelde grondwaterstand in het najaar zakt maximaal tot 40 cm onder het maaiveld, behoudens eventuele periodieke droogteperioden.
- Gebieden waar de waterstanddymaniek beperkt is (minder dan 20 cm verschil tussen zomer en winter) en/of waar niet regelmatig (minimaal 1 keer per jaar) overstroming met oppervlaktewater plaatsvindt, vallen onder het type N05.03 Veenmoeras.
- Droge rietruigten vallen niet onder dit beheertype maar onder het beheertype N12.06 Ruigteveld.
- In de nattere delen varieert de grondwaterstand tussen 0 en -20 cm.
- Gebieden die onderdeel uitmaken van het natuurtype N01 Grootschalige dynamische natuur: N01.03 Rivier- en Moeraslandschap, vallen niet onder het type Dynamisch moeras.

Subsidieverplichtingen
Voor natuurbeheerders geldt een algemene beheerverplichting. Dit betekent dat de beheerder het beheertype in stand moet houden. De manier waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Moeraslocaties in de Oude Rijnstrangen/Oevers van het Zwarte Meer, het Lauwersmeer, Harderbroek, De Groene Jonker (Nieuwkoopse Plassen), de Onlanden in Noord-Drenthe.

g. N06 Voedselarme venen en vochtige heiden

Algemene beschrijving

Voedselarme venen en vochtige heiden zijn natte, voedselarme, open gebieden met lage begroeiingen die voor een groot deel de neiging hebben tot veenvorming. In de lage begroeiing komen onder andere heidesoorten, kruiden en/of veenmossen voor die zijn aangepast aan voedselarme omstandigheden. De combinatie van hoge waterstanden en geringe voedselrijkdom zorgt ervoor dat de plantenresten niet volledig vergaan, maar zich na verloop van tijd ophopen, waardoor een veenpakket kan ontstaan.

Ontstaansgeschiedenis

Grote delen van ons land waren eertijds bedekt met hoogveen en voedselarme laagvenen, zowel in oost-Nederland als in het lage westen. De huidige voedselarme venen en vochtige heiden zijn daarvan meestal restanten die slechts gedeeltelijk zijn ontsnapt aan afgraving, drooglegging en ontginning. Alleen daar waar de omstandigheden gunstig zijn, komt de successie naar voedselarme venen weer op gang. In west-Nederland gaat het dan om Veenmosrietland en moerasheide en om Trilvenen, in oost-Nederland om de beide ventypen. In het laatste geval gaat de successie slechts zeer langzaam (honderden jaren). Daarnaast zijn er enkele gebieden waar het hoogveen als eindstadium van de successie in stand is gebleven.

Beheertypen

Het natuurtype omvat de volgende zes beheertypen:

- N06.01 Veenmosrietland en moerasheide
- N06.02 Trilveen
- N06.03 Hoogveen
- N06.04 Vochtige heide
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N06.06 Zuur ven of hoogveenven

De verschillen tussen deze beheertypen hebben deels te maken met verschillen in beheer. Daarnaast zijn natuurlijk ook de lokale omstandigheden bepalend voor het beheertype. Ook binnen een beheertype kunnen de abiotische omstandigheden variëren, waardoor bijvoorbeeld de successie in het ene geval kan verschillen van het andere. Zo zijn sommige Vochtige heiden nat genoeg om zich geleidelijk te kunnen ontwikkelen tot Hoogveen.

N06.01 Veenmosrietland en moerasheide

1.1 Algemene beschrijving

Veenmosrietland en moerasheide zijn vrij voedselarme moerastypen en komen alleen voor in laagveenmoerassen en veenweidegebieden. In veenweidegebieden vormt het veenmosrietland vaak linten langs sloten. Moerasheide is zowel binnen Nederland als Europa zeer zeldzaam en kan beschouwd worden als een overgang naar hoogveen. Veenmosrietland en moerasheide waren niet zeldzaam in de oorspronkelijke moerassen, maar zijn door de ontginning en vervening van het laagveengebied vrijwel verdwenen. De laatste voorbeelden zijn in omvang en kwaliteit afgenomen door verdroging, vermesting, verzuring en verbossing.
Veenmosrietland bestaat uit een vrij ijle rietlaag en vaak een moslaag, rijk aan veenmossen, ronde zonnedauw, orchideeën en varens. Moerasheide bestaat vooral uit veenmossen, gedeeltelijk gaat het om soorten die verder alleen in hoogveen voorkomen. Gewone dophei, verschillende soorten bosbessen en zeggensoorten komen tussen de veenmossen voor. De vegetatie is laag en zeer open, riet en andere hoge moerasplanten zijn slechts hier en daar aanwezig.
Veenmosrietland en moerasheide zijn oude verlandingsstadia in de reeks van open water naar moerasbos. Vanuit jong rietland kan bij een toenemende dikte meer invloed ontstaan van regenwater, waardoor veenmosrietland en in een later stadium moerasheide tot ontwikkeling kan komen. Bij moerasheide is de invloed van regenwater het grootst. Bij verlanding vanuit brak water kan deze successie bijzonder snel verlopen.
Veenmosrietland en moerasheide vormen een natuurlijk, laat stadium in de successiereeks. Door de veranderde waterhuishouding verruigen en verbossen deze oude verlandingsstadia veel sneller dan onder natuurlijke omstandigheden. Door te maaien wordt dit proces vertraagd.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Veenmosrietland en moerasheide omvat late stadia in verlandingsvegetaties waarin veenmossen, heidesoorten en gagel gezamenlijk tenminste 30% van de bedekking vormen.
- Tot 10% van het beheertype kan bestaan uit ander struweel.
- De gemiddelde grondwaterstand in het najaar zakt maximaal tot 40 cm. onder het maaiveld, behoudens eventuele periodieke droogteperioden.
- In de nattere delen liggen de grondwaterstanden tussen 0 en 20 cm.
- Het beheertype komt niet voor in het Heuvellandschap.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Alde Feanen, Wieden, Weerribben, Nieuwkoopse Plassen, Vechtplassen, Botshol en Wormerveld, Jisperveld, Oostzanerveld, Westeinderplassen en Ilperveld.

N06.02 Trilveen

1.1 Algemene beschrijving

Trilveen heeft zijn naam te danken aan de slappe bodems die op en neer bewegen als er overheen gelopen wordt. Het zijn 20 tot 70 cm. dikke drijvende kraggen van plantenresten en veen. Het omvat vegetaties van de klasse der kleine zeggen of van de klasse der hoogveenslenken. Trilveen stelt hoge eisen aan de waterkwaliteit en -kwantiteit en komt voor bij matig voedselrijke omstandigheden en stabiele hoge waterstanden. Trilveen kwam oorspronkelijk voor in beekdalen, onder invloed van een sterke toestroom van grondwater en in laagvenen op de overgang van de hoogveenkernen naar moeras. Nu komen de meeste trilvenen voor in het laagveengebied als verlandingsgemeenschap in beschutte wateren zoals petgaten. Trilveen komt plaatselijk voor in beekdalen op kwelrijke plekken.

Trilveen wordt gekarakteriseerd door de combinatie van laag blijvende zeggen, mossen en kruiden. Trilveen vormt het leefgebied van planten zoals groenknolorchis, waterdrieblad, moeraskartelblad, ronde zegge, draadzegge, verschillende soorten schorpioenmos, insecten zoals de zilveren maan en vogels als watersnip. In jong Trilveen komen poeltjes voor met waterplanten als plat blaasjeskruid en kranswieren. Bij het dikker worden van de kragge door strooiselophoping neemt de invloed van regenwater toe en kunnen veenmossen zich vestigen. De structuurvariatie; van poeltjes met waterplanten tot de wat hogere veenmosbultjes, zorgt voor veel gradiëntrijke overgangen en verklaart de hoge biodiversiteit van gebieden met trilvenen. Bijzonder soortenrijk zijn ook overgangen van Trilveen naar schrale graslanden op vaste(re) bodem. Het trilveen in de petgaten zal uiteindelijk overgaan in veenmosrietland.

Trilveen is zowel binnen Nederland als binnen Europa zeer zeldzaam en is door ontginning en vervening vrijwel verdwenen. De laatste restanten trilveen verliezen nog steeds soorten door verslechtering van de waterkwaliteit en verzuring.

1.2 Afbakening

- Het beheertype trilveen omvat vegetaties, drijvend op water of op een slappe bodem, gedomineerd door lage cypergrassen, slaapmossen, kruiden en ijl, laagblijvend riet.
- De gemiddelde grondwaterstanden liggen tussen 0 en -10 cm.
- Er komen tenminste enkele karakteristieke plantensoorten voor: ronde zegge, draadzegge, waterdrieblad, moeraskartelblad, kleine valeriaan, snavelzegge, holpijp, vleeskleurige orchis, rietorchis, slank wollegras, veenmosorchis, plat blaasjeskruid, klein blaasjeskruid, rood schorpioenmos, groen schorpioenmos, groot veenvedermos, trilveenveenmos.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Wieden, Weerribben, Drentse Aa, Naardermeer, Vechtplassen en Langstraat.

N06.03 Hoogveen

1.1 Algemene beschrijving

Hoogveen wordt gevormd door veenmossen. Het open hoogveenlandschap omvat naast veenmostapijten ook water, in meren of slenken, en heide. Aan de randzones van het hoogveen kan lokaal opslag van bos en struweel voorkomen. Hoogveenmoerassen bestaan vaak uit meerdere bolliggende venen (hoogveenlenzen) met op de helling stelsels van slenken en meerstallen (kleine meeertjes) en brede overgangen, met overgangsvenen en grote meren, naar de omringende zand of veengebieden.

De variatie binnen het hoogveen wordt bepaald door de afwisseling van slenken met water en bulten met veenmos en heide. Op en langs de bulten zijn soorten als beenbreek, eenarig wollegras en dwergstruiken zoals kleine veenbes en lavendelhei aanwezig. Door het zure milieu in hoogvenen komen op hoogveen vooral 'specialisten' voor. Naast veenmossen als hoogveenveenmos en wrattig veenmos, gaat het ook om insecten als bijvoorbeeld veenbesblauwtje, veenbesparelmoervlinder, hoogveenglanslibel en noordse glazenmaker. Soorten die zich ophouden in of langs de randen van hoogveen zijn: geoorde fuut, paapje en grauwe klauwier. Recent zijn uit het Fochteloërveen broedgevallen bekend van kraanvogels. In een natuurlijke omgeving ontstaat hoogveen in stilstaand open water of in veen met zeer stabiele waterstanden, bijv. vochtige hei of veenmosrietland. Hoogveen wordt dan enkel gevoed door regenwater. Het veen zelf is dicht en laat nauwelijks water naar de ondergrond door. Vrijwel al het water wordt door het tapijt van levende veenmossen zijdelings afgevoerd.

Naar schatting kwam ooit 10.000 km² hoogveen in Nederland voor vooral in het laagveengebied en op natte zandgronden. Driekwart van deze venen is door natuurlijke oorzaken, zoals zeespiegelstijging, verdwenen. De overige hoogvenen zijn vrijwel volledig vergraven om turf te winnen. Daarbij zijn alle geleidelijke overgangen naar zandgronden en andere venen verdwenen evenals het natuurlijke reliëf van de hoogveenlens. Hoogveen wordt nu in Nederland alleen nog aangetroffen op de hogere zandgronden, in de voormalige hoogveenmoerassen, in slenken van heideterreinen en in volledig verlande vennen. Of hoogveen in de laagveengebieden hersteld kan worden is onduidelijk. Moerasheide is te zien als een eerste aanzet tot de vorming van hoogveen.
Hoogveen is in het hele Atlantische gebied van Europa sterk bedreigd. Internationaal gezien heeft Nederland nog steeds een belangrijk en groot areaal lenshoogvenen. Ongeveer 80% van het areaal lenshoogvenen van het continentale deel van Europa ligt in Nederland.
Herstel van hoogveen is mogelijk door omstandigheden te creëren waardoor zich een veenmosdek kan ontwikkelen. Lastig is daarbij dat de hydrologische omstandigheden vaak sterk afwijken van die waaronder het veen ooit is ontstaan. Door ontwatering en vervening zijn de veenmosbegroeiingen, de zogenaamde acrotelm, vrijwel verdwenen. Het veen zelf, de catotelm (de weerstandbiedende laag, waarop veenvorming plaats had) is vergraven en laat daardoor vaak water door. Belangrijk voor herstel zijn een zeer stabiele waterstand en een gering waterverlies door het vaste veen, de hellingshoek van het veenoppervlak en het koolzuur- en methaangehalte van het oppervlaktewater

1.2 Afbakening

- Het beheertype Hoogveen omvat vegetaties gedomineerd door heidesoorten, eenarig wollegras, veenpluis, pijpenstrootje en veenmossen op een veenbodem.
- De oppervlakte van de veenmostapijten bedraagt tenminste 5% van de beheereenheid.
- Tot 10% van het beheertype kan bestaan uit open water.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Fochteloërveen, Witterveld, Bargerveen, Engbertsdijksvenen, Wierdense Veld, Deurnsche Peel, Mariapeel, Groote Peel en Haaksbergerveen.

N06.04 Vochtige heide

1.1 Algemene beschrijving

Vochtige heide omvat zowel heiden, struwelen, grazige vegetaties, veenmosplekken, kleine stilstaande watertjes en kale bodem op zandige tot venige plaatsen. Deze heiden komen vooral voor op natte zandgronden of veengebieden, van Drenthe, Oost Nederland en Noord Brabant. De bodem is doorgaans vochtig of nat, vrij zuur en voedselarm en bestaat uit zand of leem. De vegetatie wordt, net als bij droge heide, gekenmerkt door dwergstruiken, waarbij gewone dophei dominant aanwezig is. Soms overheersen grassen (pijpenstrootje) of struiken als gagel. Vochtige heide is meestal arm aan soorten, maar de voorkomende soorten zijn wel karakteristiek.
Uitgestrekte Vochtige heide-vegetaties zijn in Nederland meestal ontstaan op uitgeputte bodems. Door het rooien van bomen; het plaggen of begrazen van de heide, zijn eeuwenlang mineralen afgevoerd.
Variatie binnen het beheertype is van groot belang voor karakteristieke faunasoorten waaronder warmteminnende diersoorten als adder en levendbarende hagedis en veel insectensoorten zoals het gentiaanblauwtje en spiegeldikkopje.

De biodiversiteit in deze arme landschappen is afhankelijk van de variatie in structuren. Een afwisselend voorkomen van gewone dophei, open zandige stukken, grazige en kruidige vegetaties, kleine veentjes en (plaatselijk) struweel, opslag van dennen en berken is belangrijk.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Vochtige heide omvat voor tenminste 60% vegetatie gedomineerd door dwergstruiken of pijpenstrootje.
- Naast heide bevat dit type ook struwelen, verspreide bomen, grazige vegetaties, kleine stilstaande watertjes en kale bodem op zandige tot venige plaatsen.
- De heidevegetatie dient voor tenminste 30% te bestaan uit gewone dophei, kraaihei en/of bosbessoorten, al dan niet gemengd met struikhei- en enkele karakteristieke soorten bevatten: gevlekte orchis, kleine zonnedauw, ronde zonnedauw, klokjesgentiaan, moeraswolfsklauw, beenbreek, heidekartelblad, eenarig wollegras, veenpluis, witte snavelbies, bruine snavelbies, gewone en noordse veenbies, waterveenmos, groot veenmos, slank veenmos, kussentjesveenmos, week veenmos of zacht veenmos.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Dwingelderveld, Havelte, Balloërveld, Delleboersterheide, Boetelerveld, Needse Achterveld, Deelense veld en Kampina. Infanterieschietkamp Harskamp, artillerieschietkamp Oldenbroek, Kleine startbaan bij Havelte en Leemputten van Staverden.

N06.05 Zwakgebufferd ven

1.1 Algemene beschrijving

Een Zwak gebufferd ven bevat zeer helder water met vegetaties van biesvormige planten. Vennen zijn laagten met water die in de zomer soms droogvallen. Rond de vennen komen doorgaans droge en natte heide en soms kleine zeggenvegetaties of blauwgrasland voor. Het water is voedselarm, een beetje gebufferd en is daarom niet echt zuur. De oorzaken voor de lichte buffering, in een zure omgeving, zijn verschillend. De buffering kan veroorzaakt worden door stroming van water. Zwak gebufferd ven kan liggen in een slenk die de winter de afvoer van het water uit de heidevelden verzorgt of er kan een bovenloopje door het ven stromen. Andere oorzaken zijn het toestromen van grondwater of de aanwezigheid van een lemige bodem. Het aantal zwakgebufferde vennen is in het verleden groter geweest, door menselijk gebruik van de vennen werd de bodem opgewoeld. Bij opwoelen van de bodem lossen mineralen uit de bodem op in het water, hierdoor wordt het water gebufferd. Schapen werden in de vennen gewassen en er werd regelmatig in de vennen gezwommen.

Door deze buffering onderscheidt het zich van zure vennen; verlanding naar hoogveen wordt door de buffering afgebroken. De buffering uit zich in een ijle, veelal uit zeldzame planten bestaande vegetaties. Kenmerkende soorten zijn waterlobelia, oeverkruid, ongelijkbladig fonteinkruid, pilvaren, moerashertshooi, veelstengelige waterbies, grote en kleine biesvaren. Zwakgebufferde vennen worden nu vooral aangetroffen in open heidelandschappen van de hogere zandgronden in het oosten, midden en zuiden van het land.
Zwak gebufferde vennen verzuren snel door verdroging en luchtverontreiniging. Bij verdroging wordt de invloed van regenwater zo groot dat een ven sneller verzuurd. Nationaal zijn zwakgebufferde vennen schaars verspreid over Nederland. Gezien de kenmerkende vegetaties en libellen die aan dit beheertype gebonden zijn heeft Nederland op zowel nationaal als internationaal niveau een grote verantwoordelijkheid om dit beheertype in stand te houden.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Zwakgebufferd ven omvat wateren die gekarakteriseerd worden door vegetaties met waterlobelia, oeverkruid, ongelijkbladig fonteinkruid, pilvaren, moerashertshooi, veelstengelige waterbies, grote of kleine biesvaren.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap.
- Het water is matig tot zwak zuur en arm aan fosfaten en stikstof, de bodem bestaat overwegend uit zand.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Ter Horsterzand, Bergvennen, Breckelenkampse veld, Punthuizen, Lonnekermeer, Stelkampsveld, Grote veld, Empense en Tondense heide, Oisterwijkse vennen, Strabrechtse Heide, De Banen en Broekse Wielen.

N06.06 Zuur ven of hoogveenven

1.1 Algemene beschrijving

Zure ven of hoogveenven komt voor op de zandgronden. De meeste vennen liggen in Noord Nederland. Vaak zijn deze vennen ontstaan door uitstuiving van een laagte tot het grondwater of door een grondwaterstandverhoging waardoor laagtes onder water komen te staan. In of vlak onder de venbodem komen vaak ondoorlatende bodemlaagjes voor waardoor het ven water houdt, terwijl de omgeving droog is. Ze worden gevoed worden door regenwater en soms door grondwater dat nog sterk op regenwater lijkt. Het water in de vennen is matig zuur tot zuur en voedselarm. Meerstallen, vennen in het hoogveen, hebben dezelfde waterkwaliteit.
Het water in deze vennen is soms bruin van kleur door humuszuren. De vennen kunnen lang vegetatieloos zijn en de oevers bestaan dan uit zeggensoorten of uit soorten van Vochtige heide. De bodem is bedekt met venig materiaal. Zowel in het water als op de oevers kunnen hoogveenvegetaties tot ontwikkeling komen, toestroom van grondwater met kooldioxide versnelt dit proces. Het ven kan geheel bedekt raken met een trilveen van veenmossen, waarin zich een hoogveentje of zelfs een berkenbroek kan ontwikkelen.

Door het extreme milieu komen in zure vennen vooral specialisten voor, het gaat om waterkevers en libellen zoals de venglazenmaker en de noordse glazenmaker. De meeste planten van hoogvenen komen ook in deze vensystemen voor. Als er sprake is van een zeer lichte verrijking kunnen zeldzame planten als veenbloembies, dof veenmos, slangenwortel, kleinste of drijvende egelskop voorkomen. Heikikker en andere kikkers komen alleen voor onder niet te zure omstandigheden. Ook voor vogels als geoorde fuut en dodaars zijn de zure vennen van belang.

Zuur ven of hoogveenven is nationaal en internationaal van belang gezien de zeldzaamheid van hieraan gebonden soorten. De vennen kunnen volledi ger gemeenschappen bevatten dan de hoogveenrestanten. Ze zijn daarom ook van belang als bron van soorten voor de hoogvenen. Zuur ven of hoogveenven wordt bedreigd door slechte luchtkwaliteit en verdroging, maar liggen vaak geïsoleerd in heide of bos en zijn daarom wat minder aangetast dan de lenshoogvenen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Zuur ven of hoogveenven omvat door regenwater gevoede, stilstaande wateren met een matig zuur tot zuur karakter. Het water kan een drijvende kragge van veenmossen bevatten.
- Volledig verlande vennen met hoogveenvegetaties behoren tot het beheertype N06.03 Hoogveen.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap.
- Veenputten en meerstallen in hoogveen-gebieden worden gerekend tot N06.03 Hoogveen.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Diverse vennen op de Strabrechtse heide, Dwingelderveld, Drents Friese wold, Boswachterijen Borger, Gieten en Gasselte, de Veluwe, Utrechtse heuvelrug, Kampina, Beegderheide en de Tongerense heide.

h. N07 Droge heiden

Algemene beschrijving

Droge heiden zijn droge gebieden die voor een deel bestaan uit kaal zand en voor een ander deel zijn begroeid door voornamelijk struikheide en/of kraaiheide, afgewisseld met andere heide- en bosbessoorten, struweel of grassen en (korst)mossen. Het natuurtype is karakteristiek voor de arme, droge zandgronden in het binnenland.

Ontstaansgeschiedenis

Droge heide is, meestal in de Middeleeuwen of zelfs al eerder, ontstaan door het kappen, branden en beweiden van de oorspronkelijke bossen. Eeuwenlang hebben de lokale boerengemeenschappen er vervolgens plaggen verzameld en vee (aanvankelijk runderen, later schapen) geweid. Daardoor is de bodem geleidelijk steeds voedselarmer geworden. Op plekken die het meest intensief werden gebruikt, verdween zelfs de begroeiing en ontwikkelden zich kleine en grote zandverstuivingen, te midden van een (destijds) vrijwel boomloos landschap.

De tegenwoordige droge heiden zijn restanten in een beboste omgeving. De zeer zure bodems zijn er thans oververtegenwoordigd, omdat de iets rijkere en meer gebufferde bodems bij voorkeur werden ontgonnen of bebost. Droge heiden hebben een natuurlijke neiging om weer dicht te groeien met bos, ook al zal dat niet zomaar hetzelfde bostype worden als in de oertijd. Daarvoor is de bodem teveel uitgeput gedurende de periode van landbouwkundig gebruik, door natuurlijke uitloging èn door zure deposities in de afgelopen decennia.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat twee beheertypen:

- N07.01 Droge heide
- N07.02 Zandverstuiving

Hoewel beide beheertypen nauw verwant met elkaar zijn, komen ze tegenwoordig hoofdzakelijk voor in ruimtelijk gescheiden eenheden. In het beheertype droge hei zijn op kleine schaal soms nog wel open zandige plekken aanwezig, hetgeen de kwaliteit van het type ten goede komt.

N07.01 Droge heide

1.1 Algemene beschrijving

Droge heide omvat zowel heiden, struwelen, kleine open zandige plekken en grazige vegetaties op basenarme zand- en leemgronden. Het beheertype komt voor op de drogere delen van de hogere zandgronden, met name in Midden Nederland en soms op rivierduinen. De vegetatie wordt gekenmerkt door dwergstruiken, struikheide is meestal de dominante soort.
Op ongestoorde bodems kunnen bosbessoorten en kraaiheide een hoge presentie bereiken, open plekken bevatten veel korstmossen. Soms overheersen grassen als bochtige smele of struiken als jeneverbes, brem en braamsoorten. Op iets lemiger plaatsen zijn vaak ook soorten van heischrale graslanden present, maar door verzuring en vermesting zijn deze evenals veel andere soorten van heide sterk achteruitgegaan.
Droge heiden zijn in Nederland meestal ontstaan op uitgeputte bodems. Door het rooien van bomen; het plaggen of begrazen van de heide, zijn eeuwenlang mineralen afgevoerd. Er waren meerdere methoden om te plaggen; ondiep waardoor strooisel en houtige resten geoogst werden; en diep door te steken met een schop waardoor humus en de humeuze toplaag van de bodem afgevoerd werden. Op de hogere zandgronden ontstond hierdoor een open landschap met dwergstruiken, aangepast aan deze voedselarme en vrij zure omstandigheden. De heiden werden door runderen of schapen begraasd. Hierdoor bleef het landschap open. De mineralen uit mest en plagsel kwamen vaak op de essen rond de dorpen terecht.
Variatie in vegetatiestructuur is van groot belang voor warmteminnende diersoorten zoals adder en zandhagedis en veel insecten zoals het heideblauwtje en de bruine vuurvlinder. Het gaat om een afwisseling van jonge heide, oude heide, (plaatselijk) struweel en verspreide bomen, open zandige delen en (plaatselijk) dominantie van grassoorten. Ook soorten van meer besloten landschappen als nachtzwaluw en draaihals kunnen voorkomen. Op de Sallandse Heuvelrug komt de laatste natuurlijke populatie van het korhoen in Nederland voor.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Droge heide bestaat voor tenminste 60% uit vegetaties gedomineerd door dwergstruiken, bochtige smele of pijpenstrootje.
- Jeneverbesstruwelen en bremstruwelen kunnen onderdeel uitmaken van Droge heide evenals verspreide bomen, kleine open zandige plekken en grazige vegetaties op basenarme zand- en leemgronden.
- De heidevegetatie bestaat voor tenminste 30% uit struikheide, kraaiheide en/of bosbessoorten, al dan niet gemengd met gewone dophei.
- Het beheertype komt voor in het Zandlandschap of het Heuvellandschap. Heide die in de duinen is gelegen behoort tot het beheertype N08.04 Duinheide.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Bakkeveense Duinen, Drentsche Aa-gebied, Drouwenerzand, Drents-Friese Wold, Leggelderveld, Havelte-Oost, Mantingerzand, Lemelerberg, Sallandse Heuvelrug, Borkeld, Veluwe, Brabantse Wal, Regte Heide en Leenderbos.

N07.02 Zandverstuiving

1.1 Algemene beschrijving

Zandverstuivingen worden gekenmerkt door onbegroeid zand en pionierbegroeiingen met een groot aandeel mossen en korstmossen. Het beheertype Zandverstuiving is te vinden op droge, zure en voedselarme zandbodems in het binnenland.
Na karakteristieke pionierstadia met algen en buntgras ontstaan meestal mosrijke stadia gevolgd door korstmosrijke stadia (korstmossteppe). Bij verdergaande successie ontstaan droge, open vegetaties met zandstruisgras of fijn schapengras, stuifzandheiden en open dennenbossen. Uitstuiving tot op het grondwater komt voor, in deze valleitjes kunnen pionierbegroeiingen van vochtige bodems voorkomen. Deze vochtige elementen zijn door verdroging van de zandgronden, zeer schaars geworden.
De jonge zandverstuivingen zijn vanaf de middeleeuwen veelal ontstaan door een te intensief gebruik. Hierdoor is zand bloot komen te liggen en is het zand gaan stuiven. Uitbreiding van de zandvlakten kon plaatsvinden door grootschalige verstuivingen. Pas aan het einde van de 19e eeuw slaagde men erin het stuifzand grotendeels vast te leggen door de aanplant van naaldbos. Zandverstuivingen zijn in de loop der jaren sterk in omvang en kwaliteit achteruit gegaan. Depositie van stikstof stimuleert de groei van algen en sommige mossen en versnelt de successie van pionierbegroeiingen naar soortenarme droge graslanden en struweel.
De mate van biodiversiteit is vooral afhankelijk van een afwisseling en overgangen van kaal zand, korstmosbegroeiingen en droog open grasland. Voor sommige kenmerkende dieren is het in de nabijheid voorkomen van heide, struweel of bos van groot belang.
De korstmosstadia in zandverstuivingen herbergen een grote diversiteit aan zeldzame korstmossen. Zandverstuivingen zijn eveneens belangrijk voor mossen, vogels, reptielen en ongewervelden. Hoewel niet bijzonder rijk aan fauna kent het wel een aantal specifieke soorten. Voorbeelden zijn kleine heivlinder, aardbeivlinder, blauwvleugelsprinkhaan en zandoorworm en broedvogels als duinpieper en boomleeuwerik. Reptielen als zandhagedis komen eveneens veelvuldig voor in zandverstuivingen.

,

1.2 Afbakening

- Het beheertype Zandverstuiving bestaat uit tenminste 50% uit onbegroeid stuivend zand, mos of korstmosbegroeiingen en droog grasland met buntgras.
- De overige delen bestaan uit heide, grasland met bochtige smele en/of boomgroepen zoals kleine met bomen begroeide forten.
- Het beheertype is in het Zandlandschap gelegen. Kaal zand in de duinen behoort bij de beheertypen N08.02 Open duin of N08.01 Strand en embryonaal duin.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Hulshorsterzand, Loonse en Drunense duinen, Planken Wambuis, Kootwijkerzand en Drouwenerveld.

i. N08 Open duinen

Algemene beschrijving

Open duinen zijn gevarieerde gebieden langs de kust vanaf het strand tot en met de op- en uitgewaaide zanden landinwaarts, die al dan niet begroeid zijn met lage vegetaties en struweel. In een belangrijk deel van deze gebieden zijn sterke processen aan de gang en zijn uitgesproken omstandigheden aanwezig, onder invloed van wind, aanvoer van zand en zout, alsmede voedselarmoede en droogte. Vooral langs het strand ontstaan nieuwe duintjes, die steeds groter kunnen worden of weer verdwijnen. Verstuivende gebieden kunnen aan de wandel gaan en oudere duinen overstuiven. Er kunnen zich ook zee-inbraken voordoen onder invloed van kuststromingen bij een afkalvende of aangroeiende kust. Dit gaat sterker spelen bij een stijging van de zeespiegel stijgt ten opzichte van het land.

Vochtige duinvalleien ontstaan door afsnoering van een strandvlakte of door uitblazing van windkuilen tot op het grondwaterniveau. In de binnenduinen vindt lang niet overal meer aanvoer van vers, kalkhoudend zand plaats, waardoor de bodem na verloop van tijd uitloogt en verzuurt. Op noordhellingen heerst een veel gematigder microklimaat dan elders, waardoor zich daar aparte levensgemeenschappen ontwikkelen.

Ontstaansgeschiedenis

Open duinen in Nederland zijn pas vanaf de Middeleeuwen ontstaan door het opwaaien van zeezand, op een systeem van voornamelijk strandwallen die zich al veel eerder hadden gevormd langs de kust. Dat de duinen plaatselijk zo breed en hoog konden worden, hangt mede samen met het feit dat de mens eeuwenlang intensief gebruik heeft gemaakt van het gebied, onder andere voor intensieve begrazing. In de laatste eeuwen heeft zich in plaats van een aangroei- een afslagkust ontwikkeld. Tegenwoordig wordt verdere afslag met man en macht voorkomen en ook de verstuivingen binnen de duingebieden zijn sterk aan banden gelegd.

Beheertypen

Open duinen vallen op door hun grote ruimtelijke variatie, die vooral samenhangt met het reliëf en de afstand tot de (zoute) zee. Er worden vier beheertypen onderscheiden:

- N08.01 Strand en embryonaal duin
- N08.02 Open duin
- N08.03 Vochtige duinvallei
- N08.04 Duinheide

N08.01 Strand en embryonaal duin

1.1 Algemene beschrijving

Strand en embryonaal duin bevat onbegroeide of spaarzaam begroeide stranden, strandplaten en de daarop voorkomende jonge duinen. Ze komen meestal aan de zeezijde van de buitenste duinenrij voor, maar soms bij inbraken van de zee, ook aan de binnenkant van deze duinenrij. Wind en getijde zorgen voor een voortdurend veranderend uiterlijk. Veel embryonale duinen en stranden bestaan slechts kortstondig door toedoen van storm of springvloed.
De duinen en stranden kunnen zowel droog als nat zijn. Door de dominante invloed van het zoute water en de geselende werking van het stuivende zand, is de begroeiing zeer open en schaars. Waar het zeewater niet komt en de duintjes iets hoger worden komt biestarwegras voor. Dit zeer geharde gras houdt zand vast. De duintjes worden daardoor nog hoger en er ontstaan luwe plekken. Hier kan helm zich vestingen en wordt nog meer zand ingevangen. Op het vloedmerk, door het water afgezette plantenresten, vestigen zich andere karakteristieke soorten zoals zeeraket, loogkruid en zeepostelein. De meer beschut liggende embryonale duinen aan de binnenzijde van de buitenste duinenrij vormen een overgang naar open duin.

Strand en embryonaal duin staan aan het begin van de duinvorming en leggen daarmee de basis voor de biodiversiteit van de begroeiingsreeksen van de duinen Europees gezien zijn de embryonale duinen en stranden van bijzondere waarde. Strand en embryonaal duin zijn van belang voor broedende en foeragerende kustvogels, zoals dwergstern, eider, kleine mantelmeeuw en de strandplevier. Rust is een belangrijke voorwaarde voor hun aanwezigheid. Ook enkele ongewervelde dieren zijn aangepast aan de omstandigheden van embryonale duinen en stranden. Strand en embryonaal duin komen aan de kust voor, maar vaak ontbreekt goede kwaliteit door de hoge recreatiedruk en de beperkte ruimte voor natuurlijke processen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Strand en embryonaal duin bestaat grotendeels uit kaal zand en een pioniervegetatie gekenmerkt door biestarwegras of planten die karakteristiek zijn voor vloedmerk.
- Strand en embryonaal duin wordt door de zee begrensd en is onderhevig aan getijdenwerking en wind.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

De Hors en Onrust (Texel), Vliehors (Vlieland), Kwade Hoek, Schiermonnikoog, Griend, Koegelwiek en de Boschplaat.

N08.02 Open duin

1.1 Algemene beschrijving

Open duin bevat structuurrijke begroeiingen en deels onbegroeide delen van zeeduinen. Processen zoals verstuiving en begrazing zorgen voor variatie. Zout spatwater waait de duinen in en kan het blad van bomen verbranden, maar zorgt ook voor extra bufferstoffen.
Open duin bestaat uit een afwisseling van lage mos- en korstmosrijke vegetaties, grazige vegetaties met bv. Helm, kruidenrijke duingraslanden, zoomvegetaties, ruigte en laag struweel, zoals bijvoorbeeld duindoornstruweel en braamstruweel. De bossen komen meer in de oudere duinen voor, beschermd voor de wind door duinen en struwelen, maar kunnen bij een afslagkust vlak aan zee komen te liggen.
Open duin ontstaat bij aanwaskusten op natuurlijke wijze uit Strand en embryonaal duin. Bij afslagkusten slaat de zee bressen in de zeereep. Het kale zand wordt vervolgens door de wind het open duin ingeblazen. De duinen kunnen onder invloed van de wind vele vormen aannemen. Loopduinen zijn hoge duinen die zich geleidelijk verplaatsen, soms over het gehele eiland.
Door sterke begrazing en graverijen van dieren kunnen de oudere, begroeide duinen opnieuw gaan stuiven. Als de wind hierop goed grip krijgt kunnen uitstuivingskuilen of zelfs duinvalleien ontstaan. Het zand van de kalkrijke duinen van het vasteland is wat bruiner, kleiner en ronder. Het verstuift wat minder snel dan de witte zanden van de Waddeneilanden.
Hoewel Open duin in Nederland vrij veel voorkomt, is het internationaal gezien zeldzaam. Nederland kent daarom een bijzondere verantwoordelijkheid. Open duin is van belang voor veel planten (duindoorn, zeewolfsmelk, blauwe zeedistel, helm duinroosje, kleverige reigersbek, ruw vergeet-mij-nietje, duinviooltje, mossen, korstmossen en paddenstoelen en ook voor diverse diersoorten zoals roodborsttapuit, velduil, tapuit, duinparelmoervlinder, blauwvleugsprinkhaan, en zandhagedis.
Open duin vormt vaak een overgang naar bijvoorbeeld Strand en embryonaal duin en Duinbos. Samen met andere typen van het Kust- en duingebied vormt het een landschappelijk en ecologisch eenheid. Windwerking en begrazing zorgen op een natuurlijke manier voor variatie in de begroeiingen. Door luchtvervuiling, de afname in konijnenstand en verminderde verstuiving zijn veel open duinen de afgelopen decennia verruigd.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Open duin omvat een afwisseling van stuivend zand, duingrasland, helmduinen en laag struweel, zoals duindoornstruweel. Kleinere delen kunnen bestaan uit vochtige duinvallei, overgangen naar schor of kwelder etc.
- Hoge struwelen, zoals meidoornstruweel, worden tot het beheertype N15.01 Duinbos gerekend.
- Open duin omvat in het duin- en kustgebied de zeereep en de binnenduinen.
- Het beheertype komt voor in het duinlandschap.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Schiermonnikoog, Ameland, Terschelling Vlieland, Texel, Zwanenwater, Kennemerland, Coepelduynen, Meijendel, Berkheide, Voornes Duin, Duinen van Goeree en Kop van Schouwen.

N08.03 Vochtige duinvallei

1.1 Algemene beschrijving

In vochtige duinvallei komt zowel open water, lage pionierbegroeiingen, grote of kleine zeggenvegetaties als kruipwilgstruweel voor. Het gaat om valleien van de jonge duinen langs de kust. Deze valleien staan vaak onder invloed van zoet grondwater.
Duinvalleien kunnen op meerdere manieren ontstaan, ze ontstaan bijvoorbeeld bij aangroeikusten waar zandbanken aanhelen. De overstroming met zeewater wordt op groene stranden en slufters geleidelijk steeds minder. De aangroeiende embryonale en witte duinen sluiten uiteindelijk de vallei af van de zee. Door uitstuiving van de oudere duinen achter de zeereep, kan ook een laagte ontstaan, die nat wordt wanneer duinen uitstuiven tot op het niveau van het grondwater. Door zeeinbraken, of door natuurlijke verdroging van het duinmassief bij een afslagkust, kan de ontwikkeling van een natte duinvallei afgebroken worden.

Vochtige duinvallei is vaak rijk aan overgangen; van open water tot droge duinranden, waardoor veel variatie in begroeiing kan ontstaan. De lage en open vegetaties van biezen, russen en mossen, kunnen lang voorkomen dankzij de zandige, vochtige tot zeer natte, vaak kalkrijke bodems en door de invloed van voedselarm grond- en oppervlaktewater. De begroeiingen zijn zeer soortenrijk, enerzijds door de vele pioniers als dwergrus, stijve moerasweegbree, teer guichelheil, dwergbloem, bitterling, knopbies en parnassia maar ook de soorten van open water (kranswieren, weegbreefonteinkruid) en door soorten van iets meer gesloten begroeiingen zoals veldgentiaan, gelobde maanvaren, vleeskleurige orchis, groenknolorchis, honingorchis en moeraswespenorchis. In de wat oudere kalkarme duinvalleien komen meer vegetaties van vochtige heiden voor, ze gaan dan over naar duinheide of duinbos en verliest daarmee een groot deel van de pioniersoorten.. Ontkalking en humusvorming zijn belangrijke processen die zorgen voor veranderingen in de vegetatie.

Behalve voor planten is vochtige duinvallei van belang voor paddenstoelen, vogels, dagvlinders, amfibieën en zoogdieren. Zowel de nationaal als internationaal betekenis is groot; Nederland kent wegens het beperkte voorkomen van duinvalleien in Europa en door de hoge biodiversiteit een grote (inter)nationale verantwoordelijkheid. Verjonging van de duinen door erosie en sedimentatieprocessen is van groot belang voor het behoud van de pionierstadia. Ontginning voor grasland of akker; bebossing en verdroging door waterwinning hebben in het verleden tot het verdwijnen van veel duinvalleien geleid.

1.2 Afbakening

- Vochtige duinvallei bestaat uit in het duin- en kustgebied gelegen vochtige tot natte laagten, al dan niet met open, voedselarm water, of vochtige delen van drooggevallen zandplaten,
- Vochtige duinvallei wordt niet of incidenteel door zeewater geïnundeerd, en is gekenmerkt door een lage vegetatie.
- Tot 20% van het beheertype kan bestaan uit struweel.
- Tot 30% van het beheertype kan bestaan uit dwergstruiken

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Oosterkwelder en Westduinen (Schiermonnikoog), Noordvaarder en Boschplaat (Terschelling), Kroonspolder (Vlieland), Zuid Kennemerland, Mokslootvallei en Voornes duin.

N08.04 Duinheide

1.1 Algemene beschrijving

Duinheide omvat de droge tot natte heiden in de zeeduinen. Duinheide komt tot ontwikkeling op ontkalkte bodems met een humuslaag. Dominante soorten in duinheide zijn struikhei, kraaihei en gewone dophei, naast deze soorten kan ook kruipwilg voorkomen. De variatie in duinheide is groot, de heide komt voorop schaduwrijke noordzijden van duinen, met dichte mostapijten en eikvaren; op zeer zonnige zandige plekken, met pioniers en korstmossen en in oude vochtige duinvalleien. In vergelijking met binnenlandse heide is er wat meer buffering. Duinheide kwam enkele honderden jaren geleden niet of nauwelijks voor in de Nederlandse duinen door de overheersende zandverstuivingen. Het vastleggen van duinen leidt tot een humusvorming in de bodem waardoor de toplaag zuurder wordt. Vochtige vormen van duinheide kunnen na verloop van tijd ontstaan uit oudere en zure vormen van vochtige duinvalleien. Droge vormen ontstaan uit duingrasland; op ontkalkte zandige stukken in oude duinen, vaak met zandzegge; of door geleidelijke overstuiving van natte heiden. Oude, onbegraasde duinheide, vaak met kraaihei en kruipwilg, vormt een dikke laag ruwe humus waarop geleidelijk ruigten met duinriet en wilgenroosje kunnen ontstaan. De successie naar ruigte en uiteindelijk bos verloopt zeer traag omdat soorten als berk hierin slecht kiemen. Duinheide komt met enkele duizenden hectaren voor in Nederland, ten noorden van Bergen is het in alle duingebieden te vinden. Europees gezien is de waarde van duinheide vrij groot. Duinheide is van belang voor vaatplanten als drienervige zegge en rond wintergroen, mossen, korstmossen, maar ook voor broedvogels, dagvlinders en reptielen. Overgangen en variatie in reliëfrijk terreinen kunnen voor een hoge kwaliteit zorgen. Door begrazing kan duinheide open en soortenrijk blijven. Duinheide kan daarnaast waardevolle overgangen vormen naar andere beheertypen als N08.03 Vochtige duinvallei en N08.02 Open duin.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Duinheide omvat voor tenminste 30% vegetaties gedomineerd door dwergstruiken: Gewone dophei, Kraaiheide, Struikheide soms met Eikvaren of Grote veenbes.
- De overige delen kunnen bestaan uit open zand of zijn begroeid met korstmosvegetaties, grazige vegetaties, kruipwilgstruweel of veenmosvegetaties.
- Het beheertype komt voor in het Duinlandschap.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Duinen van Ameland, Terschelling, Vlieland, Den Helder, Callantsoog, Zwanenwater, Schoorl en Solleveld.

j. N09 Schorren of kwelders

Algemene beschrijving

Kwelders (of schorren, zoals ze in zuidwest-Nederland worden genoemd) zijn pioniervegetaties en buitendijkse graslanden die regelmatig door zeewater worden overspoeld. De lagere delen worden bij vrijwel elk hoogwater, dus tweemaal per dag, overstroomd, de hoogste delen vaak alleen bij springtij of tijdens stormen.

Onder natuurlijke omstandigheden groeien de kwelders op de ene plek aan door opslibbing, terwijl er elders weer stukken verloren gaan door erosie. Kwelders vertonen een fraai patroon van steeds fijner vertakkende kreken of prielen die worden geflankeerd door hoge oeverwallen met daarachter gelegen kommen.

Er is een duidelijke zonering in de vegetatie. Aan de waterzijde is eerst een zone met lage pioniervegetaties aanwezig, waar vaak grote groepen vogels foerageren. Vanaf ongeveer de gemiddelde hoogwaterlijn komt een gesloten vegetatie tot ontwikkeling, die kan verschillen onder invloed van begrazing. Verderop, op de middelhoge en hoge kwelder, domineren hoge grassen en kruiden en vinden bepaalde vogelsoorten een broedbiotoop.

Naast sterke overeenkomsten zijn er ook duidelijke verschillen tussen de kwelders in het noorden en de schorren in het zuiden. Dit heeft te maken met de nabijheid van riviermonden in het deltagebied en de grotere getijverschillen aldaar. Daardoor hebben de schorren een brak karakter en zijn de hoogteverschillen er aanzienlijk groter dan bij de kwelders.

Ontstaansgeschiedenis

Kwelders ontstaan in beschutte kustgebieden onder invloed van het getij. Tijdens vloed wordt zand en slib aangevoerd dat bezinkt op plaatsen naarmate de stroming zwakker wordt. Dichtbij de kreken wordt hoofdzakelijk zand afgezet, terwijl kleideeltjes pas in rustig water bezinken. Als zich eenmaal planten hebben gevestigd, versnelt de sedimentatie, maar net zo goed kan door erosie weer open water ontstaan.

Eertijds kwamen kwelders en schorren langs grote delen van de kust in noord- en zuidwest Nederland voor, inclusief de Zuiderzee. Vooral door inpolderingen en het afsluiten van zeegaten zijn grote delen daarvan ontgonnen. Hier staat tegenover dat langs de Gronings-Friese kust nieuwe kwelders zijn ontstaan via landaanwinningswerken.
Door het stimuleren van opslibbing zijn daar halfnatuurlijke kwelders gevormd, die veel hoger liggen dan de natuurlijke kwelders en die zeer slibrijk zijn.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat één beheertype:

- N09.01 Schor of kwelder

N09.01 Schor of kwelder

1.1 Algemene beschrijving

Schor en kwelder zijn verschillenden benamingen voor hetzelfde ecosysteem. Kwelder is het woord dat in Noord-Nederland gebruikt wordt en schor in Zuidwest Nederland. Het gaat om laaggelegen zandige of slikkige gronden onder invloed van getijde met pioniergemeenschappen, ruigten en graslanden van zoutminnende en zouttolerante vegetaties. De laagste delen worden dagelijks overstroomd door zeewater, de hoogste delen slechts af en toe. Bodemdeeltjes die bij iedere overstroming met hoogwater achterblijven vormen schor of kwelder.

Schor of kwelder toont een duidelijke zonering die bepaald wordt door de mate van overstroming. Pioniervegetaties met zeekraal komen voor op de dagelijks overstroomde lage kwelders. De middelhoge kwelder wordt nog wel regelmatig overstroomd, hier heersen kweldergrassen, lamsoor en zeeweegbree. De hoge kwelders zijn begroeid met dichte matten van grassen en russen. Door lage duintjes; kommen met slik; kreken en kleine getijdengeultjes, is het landschap zeer gevarieerd. Op de oeverwallen staat zeealsem, ruigten komen voor op linten van aangespoelde planten. Slijkgrassen en ruigtekruiden komen vooral voor op kwelders en slikken die eroderen, waardoor kleine kliffen ontstaan en de bodem wat droger wordt. Er zijn grote regionale verschillen. In het Noorden vormen kwelders de geleidelijke overgang van land naar de waddenzee. Hier gaat het om grote vrij vlakke gebieden. De kwelders van de eilanden zijn op een vrij natuurlijke manier ontstaan, langs de Gronings-Friese kust zijn ze door landaanwinningswerken kunstmatig opgehoogd.

In het zuiden spelen de estuaria van de rivieren een belangrijke rol. Het getijdenverschil in de estuaria heel groot en kan 8 á 9 meter bedragen. De rivieren voeren slib aan en het water van de schorren in de estuaria kan brak zijn. Schorren hebben meer hoogteverschil dan kwelders, de hoge delen van het schor zijn zandig, de lage delen bevatte juist heel veel slib. Begrazing en overstroming met sedimentatie van zand en slib zorgen er voor dat deze natuurlijke graslanden niet door ruigten overgenomen worden. Schor of kwelder zijn als overwinteringgebied van groot belang voor ganzen en als broedgebied voor bergeend, grote stern, dwergstern, visdief en lepelaar. Het zijn vrijwel de enige gebieden op het land waar nog relatief ongehinderd geologische processen plaatsvinden, ze zijn daarom aardkundig van grote betekenis. Kwelders en schorren komen veel voor langs de Europese kusten, maar meestal in kleine oppervlakten. De aanzienlijke oppervlakte van het type in Nederland in combinatie met de centrale ligging in Europa maakt onze kwelders en schorren van internationaal belang. Door landaanwinning, ontginning en door het afsluiten van zeegaten is het areaal afgenomen. Herstel van natuurlijke erosie en sedimentatie is van belang, aangezien oudere, soortenarme stadia toenemen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Schor of kwelder is buitendijks gelegen en begroeid met zoutminnende en zouttolerante vegetaties die, dagelijks of af en toe, overstroomd worden door zeewater.
- De inliggende krekenstelsels worden tot Schor of kwelder gerekend.
- Tot 10% van het beheertype kan bestaan uit onbegroeide platen.
- De overstromingfrequentie is meer dan enkele keren per jaar, zie ook ziltgrasland en overstromingsweiland. ·

- Regelmatig met zout water overstroomde vegetaties van biestarwegras op uitgesproken zandige bodem worden tot het beheertype N08.01 Strand en embryonaal duin gerekend

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Boschplaat, Oosterkwelder De Hon, Oosterschelde en Verdronken Land van Saeftinghe.

k. N10 Vochtige schraallanden

Algemene beschrijving

Vochtige schraalgraslanden zijn grazige, laagproductieve begroeiingen op vochtige en natte bodems. In goede vorm zijn ze opmerkelijk soortenrijk, vooral wat de flora betreft. Hun voortbestaan is afhankelijk van jaarlijks maaien en afvoeren van het maaisel. Geringe verschillen in de bodem en het grondwaterregime geven aanleiding voor vele verschillende soortencombinaties.

Ontstaansgeschiedenis

Vochtige schraalgraslanden hebben bijna altijd een verleden als boerengrasland dat voorzag in de behoefte aan hooi als wintervoer voor het vee. Zo mogelijk vond na de oogst ook enige beweiding plaats. De graslanden waren een essentieel onderdeel van het landbouwkundig systeem dat eeuwen heeft voortgeduurd. De lage ligging in het landschap bracht met zich mee dat de meeste gebieden regelmatig overstroomden met water vanuit beek, rivier of boezem. Daarmee werden bufferstoffen en vaak ook enige voedingsstoffen aangevoerd die de vegetatie en de productie in stand hielden. Voor het laatste werden veel graslanden in de beekdalen en natte heidegebieden zelfs opzettelijk bevloeid. In de hogere delen van Nederland staan vochtige schraalgraslanden bovendien van nature onder invloed van kwel, die ook zorgt voor aanvoer van bufferstoffen.

Het overgrote deel van de vroegere vochtige schraalgraslanden heeft de intensivering van de landbouw niet overleefd. Zelfs de restanten die zijn aangekocht als reservaat zijn daarna veelal nog aangetast of verdwenen door een scala van oorzaken, zoals waterwinning, ontwatering, verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater en onvoldoende beheer.

Beheertypen

Het natuurtype omvat twee beheertypen, die voornamelijk worden onderscheiden op grond van hun toegankelijkheid voor maaiapparatuur:

- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland

N10.01 Nat schraalland

1.1 Algemene beschrijving

Nat schraalland is, net als Vochtig hooiland, zeer oud boerengrasland. Nat schraalland is echter minder productief en de bodem is heel slap. De graslanden zijn daardoor slecht toegankelijk, ze kunnen 's winters onder water staan maar zullen 's zomers oppervlakkig uitdrogen. Door jaarlijks te hooien blijft het voedselarme karakter behouden. De variatie in de graslanden is groot. Blauwgraslanden en kleine zeggenvegetaties worden tot nat schraalland gerekend. Hiermee in mozaiek voorkomende dotterbloemhooilanden en veldrusschraallanden worden ook tot nat schraalland gerekend.

Nat schaalland kwam in het verleden algemeen voor in de grote veengebieden van Friesland, Holland en Utrecht. Uit oude beschrijvingen blijkt dat het ging om een combinatie van blauwgrasland met zeggenvegetaties. Deze blauw getinte graslanden kwamen voor met door pijpenstrootje, moerasstruisgras of echte witbol gedomineerde graslanden. Daarnaast komt nat schraalland voor in beekdalen en op de veengronden tussen binnenduinrand en oude strandwallen. In Oost Nederland komen bijzondere vormen komen voor in lage slenken van heidevelden die geleidelijk uitlopen in bovenlopen en in droogdalen van de stuwwallen. Ook in de beekdalen van Heuvelland en van Noord Brabant komen, onder invloed van zeer baserijk grondwater, afwijkende en bijzondere vormen voor van nat schraalland. In beekdalen staan nat schraaland vaak onder invloed van toestromend grondwater, in de laagveengebieden gaat het echter om de combinatie van hoge grondwaterstanden, tijdelijke inundaties met gebufferd schoon oppervlaktewater of wat beter gebufferde bodems. Vaak zijn de bodems matig zuur, maar omdat nat schraaland zeer gevoelig is voor verdere verzuring is de aanwezigheid van bufferstoffen, die verdere verzuring voorkomen, van essentieel belang.
De vegetatie is kruiden- en zeggenrijk en vormt overgangen naar rietland, heide of struweel. In de graslanden zijn vaak kleine verschillen in hoogte, in laagten blijft water langer blijft staan op overgangen naar iets drogere gronden kunnen heischrale graslanden en heiden voorkomen. Juist deze gradiënten maken het type zeer soortenrijk. Nat schraalland kan rijk zijn aan zegge (blonde zegge, blauwe zegge, geelgroene zegge, vlozegge, tweehuizige zegge), en orchideeën (brede orchis, rietorchis, gevlekte orchis, vleeskleurige orchis, moeraswespenorchis). Karakteristieke dagvlinders zijn zilveren maan en pimpernelblauwtje. Een aantal van nat schraalland afhankelijke vlinders is in ons land helaas verdwenen. In overgangen naar kalkmoeras kunnen groenknolorchis, vetblad of parnassia voorkomen.
Nat schraalland is door de rijkdom aan zeldzame soorten van groot Europees en nationaal belang. Blauwgraslanden zijn beperkt tot een klein gebied aan de Atlantische kust van Europa. Nat schraalland komt vaak in oude, maar vaak kleine reservaten voor en zijn daarom zeer gevoelig voor ingrepen in de omgeving. Het nat schaalland van de oude strandwallen en het laagveen is vrijwel verdwenen. In een aantal beekdalen is de situatie iets beter door het toestromen van grondwater. Verdroging, verzuring en vermesting zijn de belangrijke bedreigingen voor nat schraalland. De graslanden worden doorgaans niet bemest.

1.2 Afbakening

- Nat schraalland omvat blauwgrasland, kleine zeggen- en kalkmoeras. Dotterbloemhooilanden en veldrusschraallanden in beekdalen en boezemlanden kunnen

ook tot dit type gerekend worden als ze in combinatie met de eerste drie vegetatietypen voorkomen.
- Komen dotterbloemhooiland en veldrusschraalland zonder blauwgrasland, kleine zeggen- of kalkmoeras voor, dan in de draagkracht van de bodem wat minder slecht en worden ze tot het beheertype N10.02 Vochtig hooiland gerekend.
- De graslanden komen voor op voedselarme, matig zure tot basische bodems die gedurende de winter het waterpeil tenminste op of rond het maaiveld hebben (0-20 cm. beneden maaiveld) en 's zomers slechts oppervlakkig uitdrogen. De bodems zijn vanwege het natte karakter weinig draagkrachtig.
- In Nat schraalland komen tenminste enkele karakteristieke soorten voor: blonde zegge, vlozegge, sterzegge, tweehuizige zegge, knotszegge, blauwe zegge, waterdrieblad, draadrus, melkviooltje, spaanse ruiter, gevlekte orchis, moeraswespenorchis, klokjesgentiaan, welriekende nachtorchis, klein glidkruid, brede en rietorchis, vleeskleurige orchis, blauwe knoop, moerasstreepzaad, addertong, harlekijn, adderwortel, kleine valeriaan, moeraskartelblad, welriekende nachtorchis, parnassia, vetblad.
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Wijnjeterperschar, Ûnlan fân Jelsma, de Oude riet, Elperstroom, Drentse Aa Lieverense diep, Weerribben, Wieden, Veerslootslanden, Luttenbergerven, Mosbeek, Punthuizen Stelkampsveld, De Bruuk, het Binnenveld, Meeuwen- en Allemanskamp, Laegieskamp, Abbestede, Limmer die, Ronde venen, Langstraat, Dommeldal, Urkhovense zegge, Merkse en Kathager beemden.

N10.02 Vochtig hooiland

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig hooiland is ontstaan door de ontginning van moerassen of natte bossen en door langdurig gebruik als hooiland. Vochtig hooiland komt voor op natte veen- en kleibodems met een redelijke draagkracht. Het gaat om bloemrijke graslanden, vaak geel van soorten als ratelaar, gewone roklaver, moerasrolklaver, geel walstro, scherpe boterbloem, kruipende boterbloem of dotterbloem. Vochtighooiland is minder zeggenrijk dan nat schraaland. Ze zijn nu niet meer interessant voor boeren door hun lage productie en eiwit-arm gewas, maar ze behoorden ooit tot de betere graslanden.

Net als bij natte schraallanden zijn microgradiënten in het vochtgehalte belangrijk. De hooilanden langs de rivieren bijvoorbeeld zijn zeer gradiëntrijk met overgangen naar oeverwallen, rivierduintjes of kommen. In zeekleigebieden wordt het reliëf gevormd door de oorspronkelijke platen en kreken. In vochtig hooiland komen overgangen naar grote zeggenvegetaties en ruigten met moerasspirea voor Lokaal kan opslag plaatsvinden van wilgenstruwelen. Deze elementen zijn van belang voor vlinders of struweelvogels. Open landschappen kunnen van belang zijn voor weidevogels. Belangrijke gebieden met vochtig hooiland zijn te vinden in beekdalen, op hoge in cultuur gebrachte kwelders, langs (kleine) rivieren en in het veenweidegebied.

Vochtig hooiland langs de rivieren is internationaal belangrijk. Van bijzondere betekenis is wilde kievitsbloem. Een groot deel van de Europese populatie van deze soort komt in Nederland voor in de oeverlanden van Zwarte water en Overijsselse vecht. Vochtige hooilanden zijn nationaal van belang als leefgebied van o.a. kemphaan, watersnip, zomertaling, paapje, donker pimpernelblauwtje, rode vuurvlinder, moerasprinkhaan, zompsprinkhaan, harlekijn, weidekervel, trosdravik, wilde kievitsbloem, brede orchis, fijnstelige, kale, geplooid, slanke en spitslobbige vrouwenmantel, waterkruiskruid, zwartblauwe rapunzel, bosbies en adderwortel. Bovenveengraslanden zijn de laatste voorbeelden van in cultuur gebrachte hoogvenen. Vochtige hooilanden zijn door ontginning, ontwatering en bemesting zeldzaam geworden. Deze graslanden wordt jaarlijks gehooid, soms twee maal al dan niet met nabeweiding. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

1.2 Afbakening

Vochtig hooiland omvat hooilanden (zie eerste alinea), al dan niet met nabeweiding. (Zie ook N10.01 Nat schraalland voor de afgrenzing met dit beheertype)

- Vochtig hooiland omvat dotterbloem-, kievitsbloem- of pimpernelhooilanden, weidekervelgraslanden, veldrusschraallanden of de wat schralere bovenveengraslanden. (Zie ook N10.01 Nat schraalland voor de afgrenzing met dit beheertype)
- Vochtig hooiland wordt ofwel vrijwel jaarlijks overstroomd door oppervlaktewater (o.a. langs de rivieren); staat onder invloed van uitredend kwelwater (beekdalen) of is gelegen op een veenbodem met een gemiddeld waterpeil van 20-30 cm. onder maaiveld, waarbij het peil in de zomer alleen gedurende korte tijd dieper kan wegzakken.
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Leekstermeer, Lieverense diep, Drentse Aa, Westerwoldse a, Bargerveen, Tsjongerdellen, Rottige meenthe, Meppeler diep, Zwarte water, Overijsselse vecht bij Zwolle, Scherenwelle, Dinkel, Springendal, Regge, Hackfort, Hagenbeek, De Nederlanden, de Bol, Waal en Burg, Ilperveld, Jipserveld, Oostelijke vechtplassen, Bieschbos, Dijkwater, Zoute haard, Dommelbeemden, De Gement en Moerputten.

I. N11 Droge schraallanden

Algemene beschrijving

Droge schraalgraslanden zijn gevarieerde, grazige begroeiingen op droge plekken in het landschap. Ze zijn soortenrijk dankzij het feit dat de grond tamelijk (maar niet extreem) voedselarm is, met een extensief gebruik of beheer door de mens. Dit laatste leidt ertoe dat vaak overgangen aanwezig zijn naar struweel, wat gunstig is voor de fauna. Andere bodemeigenschappen (zoals de zand- en leemfractie en het kalkgehalte) kunnen regionaal sterk variëren, waardoor de soortensamenstelling zeer wisselend is.

Ontstaansgeschiedenis

Droge schraalgraslanden zijn lang geleden meestal ontstaan uit droge natuurbossen die werden gekapt, verbrand en beweid. Ze ontstonden in de hogere delen van het land op bodems die van nature tamelijk basenrijk zijn. Vermoedelijk is een deel van de droge schraalgraslanden er door uitputting van de bodem en door natuurlijke uitloging geleidelijk ‘doorveranderd' in droge heide. In bijvoorbeeld Zuid-Limburg hebben ze een lange geschiedenis van voornamelijk begrazing. In de lagere delen van het land (rivier- en beekdalen) wordt de vereiste basenrijkdom van de bodem op peil gehouden via periodieke overstroming.

Beheertypen

Het natuurtype omvat één beheertype:

- N11.01 Droog schraalland

De verschijningsvorm kan per regio behoorlijk verschillen.

N11.01 Droog schraalland

1.1 Algemene beschrijving

Droog schraalland omvat open, droge, laagproductieve, kruidenrijke, grazige vegetaties op droge lemige zandgronden, rivierduinen en op löss en kalk in het heuvelland. Het gaat zowel om stroomdalgraslanden (incl. zinkweiden) als heischrale graslanden en kalkgraslanden. Kalkgraslanden en zinkweiden zijn tot Zuid-Limburg beperkt.
Naast soortenrijke korte vegetaties zijn ook overgangen met zoomvegetaties en struwelen (met o.a. sleedoorn, rozen of jeneverbes) van belang voor de hier vaak aanwezige hoge soortenrijkdom. Dit geldt ook voor dagzomend krijtgesteente in kalkgraslanden, als bijzonder droog micromileu met o.a. bijbehorende vetplanten. Ze zijn van belang voor verschillende soortgroepen: vaatplanten, paddestoelen, mossen, vlinders, sprinkhanen en andere insecten.
Droog schraalland is afhankelijk van voldoende basenrijkdom. Meestal levert de bodem deze basen, maar of via water (bv. korte overstroming) of door sedimentatie van vers zand, kunnen ook bufferstoffen van elders aangevoerd worden. Ook mieren of mollen kunnen een rol spelen door niet uitgeloogd zand naar de oppervlakte te brengen. Droog schraalland is op zeer arme zandgronden vaak aanwezig langs paden of vormt een overgang vaak tussen heide en vochtig hooiland. Op lemige zandbodems en op rivierduinen kan droog schraalland op grotere oppervlakten voorkomen. In Zuid-Limburg gaat het om hellinggraslanden, waarin zowel heischrale graslanden als kalkgraslanden voorkomen. Er zijn vaak gradiënten aanwezig in basenrijkdom of vocht, die voor overgangen naar andere graslanden of heiden zorgen.
Droge Schraalanden zijn zeldzaam in het West-Europese laagland en zijn op Europees niveau van grote waarde, vooral de heischrale vegetaties en stroomdalgraslanden langs de grote rivieren. Zinkweiden zijn uiterst zeldzaam en beperkt zich in Nederland tot een enkele locatie in het geuldal. Ook nationaal is droog schraalland van belang ondermeer als leefgebied van: tijmblauwtje, aardbeivlinder, bruin dikkopje, bruin blauwtje, bruine vuurvlinder, klaverblauwtje, sleedoornpage, kalkgraslanddikkopje, veldparelmoervlinder, koninginnepage, veldkrekel, zoemertje, rapunzelklokje, harige ratelaar, gulden sleutelbloem, gestreepte klaver, gewone en liggende vleugeltjesbloem, geel zonneroosje, valkruid, heidezegge, rozenkransje, gelobde maanvaren, zilverhaver, kleine pimpernel, betonie, berggamander, bevertjes, breed fakkelgras, duitse gentiaan, voorjaarsganzerik, voorjaarszegge, veldgentiaan, wondklaver, wilde tijm, welriekende agrimonie, zacht vetkruid, tripmadam, breukkruid, zwolse anjer, stijf hardgras, zinkboerenkers, zinkviooltje en vele orchideeën.

Door ontginning, verzuring en bemesting is droog schraalland in Nederland vrijwel verdwenen en het voorkomen van de vele karakteristieke soorten is ernstig bedreigd. De belangrijkste bedreiging voor de restanten van droog schraalland is vermesting in de vorm van stikstofdepositie waardoor de soorten van het schraalland worden verdrongen door algemene grassen. Droge schraallanden kennen meestal een lange geschiedenis van begrazing. De graslanden worden doorgaans niet bemest.

1.2 Afbakening

- Droog schraalland omvat droge graslanden met lage open vegetatie die gedomineerd worden door kenmerkende soorten en vegetaties van heischraal grasland, kalkgrasland, droog stroomdalgrasland of zinkweide. Soortenarme droge graslanden, zonder deze

kenmerkende soorten en vegetaties, worden gerekend tot het beheertype N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland.
- Droge schrale graslanden in het duingebied behoren bij het beheertype N08.02 Open duin.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden: Eexterveld, Havelterberg, Veluwe, Vreugderijker waard, Cortenoever, Junner en Arjener Koeland, Kunderberg, Gerendal, Gulpdal, St. Pietersberg en Bemelerberg.

m. N12 Rijke graslanden en akkers

Algemene beschrijving
Voedselrijke graslanden en akkers zijn soortenrijke lage begroeiingen op relatief voedselrijke gronden. Op kleigronden gaat het ongeveer om nutriëntenniveaus die van nature aanwezig zijn; op zandgronden kon het natuurtype pas ontstaan door lichte vormen van bemesting.

Voedselrijke graslanden en akkers waren vroeger onderdeel van het agrarisch bedrijf. Voor de soortenrijkdom is ook nu van belang dat het gebruik/beheer extensief is. De grote soortenrijkdom betreft zowel plantensoorten (vooral kruiden) als verschillende diergroepen. De soorten zelf behoeven niet altijd zeldzaam of typerend te zijn.

Ontstaansgeschiedenis
In de meeste gevallen zijn voedselrijke graslanden een relict van de voormalige landbouwpraktijk. Indien het beheer jarenlang zou wegvallen, kan een ontwikkeling optreden naar struweel en bos, behalve in zilt grasland waar geen bosopslag mogelijk is. Het beheertype N12.01 Bloemdijk is een voorbeeld van een min of meer ‘aangelegd biotoop'.

Welk beheertype op een bepaalde plaats realiseerbaar is, hangt af van de abiotische omstandigheden. Daarnaast is het beheer mede bepalend voor het beheertype dat zich kan ontwikkelen.

Beheertypen
Dit natuurtype omvat de volgende beheertypen:

- N12.01 Bloemdijk
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- en faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld

N12.01 Bloemdijk

1.1 Algemene beschrijving

Bloemdijken komen vooral in Zeeland voor, soms in Groningen en Friesland en in het rivierengebied. Het gaat meestal om oude dijken (slaperdijken) die bestaan uit kalkhoudende, zandige klei. Ze hebben hun waterkerende functie vaak verloren (niet altijd) en worden extensief begraasd of gehooid. Bloemdijken kunnen belangrijke cultuurhistorische monumenten zijn en zijn van belang voor graslanden en struwelen. De variatie en afwisseling kan groot zijn door verschillen in microklimaat, afgetrapte randen langs schapenpaadjes en vochtige stukken aan de voet van de dijk.

Europees gezien zijn de Nederlandse bloemdijken uniek te noemen en van belang door het hierop voorkomende glanshaverhooiland.. Bloemdijken zijn van belang voor planten, zoals klaversoorten, wilde uien en soorten van kalkrijke zomen en ruigten, dagvlinders en zoogdieren. De vegetaties behoren tot glanshaverhooiland, droge graslanden, en ruigten van het marjoleinverbond. Er vindt extensieve beweiding plaats, of er wordt 1 of 2 keer per jaar gehooid. Het aantal bloemdijken van goede kwaliteit is, onder meer door dijkverzwaringen en intensiever beheer, sterk afgenomen en nu vrij klein. Door verschraling en begrazing met een kudde kan de rijkdom vergroot worden, de kudde zorgt ook voor transport van zaden en daarmee voor genetische uitwisseling. De graslanden worden doorgaans niet bemest.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Bloemdijk komt uitsluitend voor op dijken en omvat zeer kruidenrijke, min of meer schrale, graslanden.
- Tot 20% van het beheertype kan bestaan uit struweel.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden:

Zuid-Beveland, Zeeuws-Vlaanderen, Slachtedyk, voormalige zuiderzeedijk, en Gelderse Poort en IJssel.

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland

1.1 Algemene beschrijving

Kruiden- en faunarijk grasland omvat graslanden die kruidenrijk zijn, maar niet tot de schraallanden, vochtig hooiland, zilt grasland en overstromingsgrasland of glanshaverhooiland behoren. De vegetatie kan behoren tot allerlei verbonden van graslandvegetaties; ondermeer kamgrasvegetaties of de meer algemene witbolgraslanden. Diverse soorten ruigte en struweel kunnen in dit grasland voorkomen. Het grasland wordt meestal extensief beweid of gehooid en niet of slechts licht bemest.
Het beheertype Kruiden- en faunarijk grasland kan voorkomen op diverse bodems van vochtig tot droog en heeft doorgaans een (matig) voedselrijk karakter. Kruiden- en faunarijk grasland komt in vrijwel alle landschapstypen voor. Toch is het areaal de laatste veertig jaar enorm afgenomen door de gangbare landbouwpraktijk: sterke bemesting gecombineerd met periodiek doodspuiten van de grasmat en opnieuw inzaaien met hoog productieve grasvariëteiten. De meeste overgebleven kruidenrijke graslanden liggen in overhoekjes van het agrarische gebied of komen voor in natuurgebieden. Daar kan kruidenrijk grasland een tijdelijk fase zijn als de benodigde abiotische omstandigheden voor schraallanden niet of nog niet gerealiseerd kunnen worden.
Kruiden- en faunarijk grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur (ruigte en plaatselijk struweel, hogere en lage vegetatie) en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Gradiënten binnen (grond)waterpeil en voedselrijkdom zorgen voor diverse vegetatietypen.
Kenmerkende of bijzondere soorten van schralere beheertypen ontbreken grotendeels binnen Kruiden- en faunarijk grasland, maar graslanden zijn vaak wel rijk aan minder zeldzame soorten. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

1.2 Afbakening

- Het betreft grasland, de grasachtigen (monocotylen) zijn dominant, maar kruiden (dicotylen) en mossen hebben een oppervlakteaandeel van tenminste 20%
- De graslanden zijn niet tot andere beheertypen te rekenen (zie afbakening andere graslanden).
- Vrijwel jaarlijks in winter en voorjaar langdurig overstroomde weilanden worden niet tot dit beheertype maar tot N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland gerekend

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Malpiebeemden, Bommelerwaard-west, Ryptsjersterpolder.

N12.03 Glanshaverhooiland

1.1 Algemene beschrijving

Glanshaverhooiland bevat hooilanden met (zeer) bloemrijke vegetaties van het glanshaververbond. Het komt voor op van matig vochtige tot periodiek overstroomde uiterwaarden, op zeekleigronden en en op löss of krijtafzettingen. Dominantie van glanshaver komt vaak voor, maar soms zijn andere hoge grassen, bijvoorbeeld, goudhaver, zachte haver of grote vossestaart dominant. Grote vossestaart graslanden, vaak met echte koekoeksbloem of veldgerst, vormen overgangen naar vochtig hooiland en komen ondermeer voor in afgestuwde riviertrajecten. Graslanden van een goede kwaliteit kennen een grote kruidenrijkdom. Ten opzichte van andere graslanden zijn opvallend veel schermbloemigen te vinden. Ook de inwendige structuur van deze graslanden is rijk, de hoge grassen vormen een open scherm de kruiden komen minder hoog en vormen soms zelfs twee onderlagen. De graslanden kunnen structuurrijk zijn met overgangen naar zoomvegetaties (o.a. Marjoleinverbond) of ruigten. Glanshaverhooiland komt vaak voor in gradiëntrijke gebieden. In reliëfrijke uiterwaarden staat op de hogere delen droog schraalland en komen in de lagere delen vochtig hooiland of overstromingsgrasland voor. In het verleden was het areaal Glanshaverhooiland groter dan tegenwoordig. Door intensiever agrarisch gebruik is veel verloren gegaan. Goede vormen van het beheertype zijn in Nederland zeldzaam geworden.

Glanshaverhooland is op Europees niveau van waarde. Het is van nationaal belang voor diverse soorten zoals: beemdkroon, beemdooievaarsbek, bochtige klaver, brede ereprijs, graslathyrus, grote centaurie, veldsalie, kluwenklokje, paarse, oosterse en gele morgenster, weidegeelster, ruige leeuwetand, grote en kleine bevernel, ruige weegbree, ruige leeuwetand, rapunzelklokje, klavervreter, geelgors, putter, grauwe gors, kneu, paapje, patrijs, en dwergmuis en veldspitsmuis. Glanshaverhooiland is van zeer groot belang als leefgebied voor kwartelkoning. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Glanshaverhooiland omvat doorgaans hoogopgaande grassen en kruiden gedomineerde graslanden, en bevat de volgende soorten van de glanshaver-associatie: hoge abundantie van glanshaver, eventueel met andere grassen zoals goudhaver, kropaar, timoteegras, grote vossenstaart, zachte haver én tenminste twee andere kenmerkende soorten: margriet, gele morgenster, knolboterbloem, knoopkruid, karwijvarkenskervel, wilde peen, hopklaver, gewone rolklaver, geel walstro of aardaker.
- Glanshaverhooiland op dijken worden tot het beheertype N12.01 Bloemdijk gerekend.
- Natte hooilanden: kievitsbloem-, weidekervel- of grote pimpernelhooiland worden tot N10.02 Vochtig hooiland gerekend.
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel afgevoerd.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Velperwaarden, Rammelwaard, Cortenoever, Amerongse Bovenpolder, uiterwaarden langs de Lek bij Ameide, uiterwaarden langs de Waal bij Zaltbommel en bij Druten, oevers van het Beatrixkanaal nabij Eindhoven en Putberg.

N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland

1.1 Algemene beschrijving

Zilt- en overstromingsgrasland bestaat uit vegetaties met grassen, russen en kruiden op vochtige zand- veen of kleigronden. Overstromingsgrasand kent in de winter en voorjaar vrijwel jaarlijks een periode dat het overstroomd is door water. Zilte graslanden staan (incidenteel) onder invloed van brak of zout water, zonder dat er sprake is van getijde. Zilt grasland komt ook voor op de hoge kwelders langs de Fries-Groningse kust en plaatselijk in het Verdronken land van Saeftinghe waar zomerdijken, werkdammen etc. ervoor zorgen dat de hoog opgeslibde, vrij intensief begraasde schorren (vrijwel) nooit meer door het zeewater worden overspoeld. Ook verder van het kustgebied, in polders, kunnen zilte graslanden voorkomen. Vaak gaat het om oude kreken. Door onderbemaling stroomt zout grondwater naar deze laagten. Zilt- en overstromingsgrasland komt veel voor in Zeeland. Vaak gaat het om laaggelegen stukken grond, inlagen, direct achter een dijk die onder invloed van zout water staan dat onder de dijk door stroomt. Korte grazige vegetaties met ronde rus of kweldergrassen worden afgewisseld met pioniervegetaties met zeekraal of laksteeltje of door ruigten met selderij, engels lepelblad of heemst Het kan ook gaan om terreinen die vergraven zijn; karrevelden of oude veengebieden met sporen van moernering. Moernering of selnering is een middeleeuwse methode om zout te winnen. Veen dat zout bevatte werd kleinschalig gewonnen, gedroogd en gebrand. De as was zout. Door de vele kleine verschillen in reliëf zijn dergelijke graslanden vaak een mozaïek van beide subtypen, op de iets drogere delen afgewisseld met kruidenrijke kamgrasweiden.
Veengronden met brak grondwater komen ook voor in de veengronden van het groene hart. De veengronden boven het IJ zijn ooit zout geworden onder invloed van de binnendringende Zuiderzee, maar liggen nu in een volledig verzoet gebied. In sloten komt nog wel brak water voor, dit kan gebruikt worden om graslanden te bevloeien. Sommige droogmakerijen zijn zo diep onderbemalen dat ze zout grondwater aantrekken. De overstromingsweiland ligt hier in geïsoleerde laagten en op afgetrapte slootranden. Overstromingsweiland komt ook voor in het rivierengebied, in kommen, oude verlande lopen van de rivier en laagten tussen oeverwallen en rivierduinen.

Het beheertype is op Europees niveau van belang voor noordse woelmuis en kruipen moerasscherm, Zilt- en overstromingsgrasland is verder van nationaal belang als leefgebied voor haften en bedreigde broedvogels, zoals kluut, tureluur, grutto en visdief en verder voor moeraspaardebloem, Platte bies, Polei, Rode ogentroost, Stekende bies en Voszegge. De graslanden worden doorgaans niet bemest bemest tenzij sprake is van zodanige aantallen broedende weidevogels dat ook rangschikking onder vochtig weidevogelgrasland gerechtvaardigd is.

.

1.2 Afbakening

- Zilt grasland omvat korte grazige vegetaties op vochtige zand-, veen of kleigronden die incidenteel onder invloed staan van brak of zout water, zonder dat er sprake is van getijden.
- Overstromingsweiland omvat korte grazige vegetaties en kan gezamenlijk met ziltgrasland voorkomen. Het komt ook voor in kleigebieden, het rivierengebied of in het

laagveengebied en wordt in het voorjaar langdurig overstroomd door oppervlaktewater of door uittredend kwelwater.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden:
Yerseke en Kapelse Moer, Prunje polder, inlagen langs Oosterschelde of Westerschelde, Polder Kimswerd, Klaarkampermeer, en de zomerpolders van Noard-Fryslân Bûtendyks.

N12.05 Kruiden- en faunarijke akker

1.1 Algemene beschrijving

Kruiden- en faunarijke akkers, bestaan meestal uit akkers met ijle kruid- of grasachtige vegetaties die zich tussen de verbouwde gewassen bevinden. Het beheertype Kruiden- en faunarijke akker omvat kruidenrijke zomen, akkerranden of complete akkers, waarbinnen het aandeel grasachtigen zeer beperk is. Het hoofdgewas wordt ruim gezaaid of gepoot, waardoor er voldoende open plekken (pioniermilieus)aanwezig zijn, waar zich eenjarigen kunnen vestigen. De openheid van de akkergewassen en de daarbinnen voorkomende eenjarigen biedt ideale mogelijkheden voor insecten, muizen en akkervogels. Door na oogst delen braak te laten liggen biedt het ook in het winterhalfjaar kans aan veel soorten.
Kruiden- en faunarijke akkers zijn vrijwel overal te realiseren. Floristisch zijn de beste resultaten te verkrijgen op historische akkercomplexen en op krijt, klei en leembodems. Tot ruim in de eerste helft van de vorige eeuw behoorden akkers tot een van de rijkste ecosystemen met een sterk regionale identiteit. Door verandering in gewaskeuze en intensivering van teelten (wat gepaard ging met efficiëntere zaadschoning en intensievere, vaak chemische onkruidbestrijding en een sterkere bemesting) is er van biodiversiteit op akkers in Nederland weinig overgebleven. Veel van akkers afhankelijke soorten staan op de Rode Lijst. Om deze soorten en het cultuurhistorische beeld van deze akkers te behouden worden er in het natuurbeheer daarom speciaal hiervoor akkers beheerd op een scala van verschillende bodemtypen.
Typerende soorten van Kruiden- en faunarijke akker zijn: patrijs, kwartel, geelgors, ortolaan, grauwe gors, korenbloem, akkerboterbloem, groot spiegelklokje, handjesereprijs, wilde ridderspoor en gele ganzenbloem. Ook zijn akkers en onkruidranden van belang voor de kwartelkoning. Ten zuiden van Roermond komt de hamster voor in akkers.

1.2 Afbakening

- Het beheertype omvat akkers met per 2 ha tenminste 3 van onderstaande soorten die specifiek zijn voor akkers.
- De volgende broedvogels zijn aan de orde: patrijs, grauwe gors, grauwe kiekendief, ortolaan, veldleeuwerik, gele kwikstaart, graspieper.
- De volgende vaatplanten zijn aan de orde: Aardaker, aardkastanje, akkerandoorn, akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkergeelster, akkerklokje, akkerleeuwenbek, akkerogentroost, akkerspurrie, akkerviltkruid, akkerzenegroen, behaarde boterbloem , blauw guichelheil, blauw walstro, blauwe leeuwenbek, bleekgele hennepnetel, bolderik, bosdroogbloem, brede raai, brede wolfsmelk, doffe ereprijs, dolik, doorgroeide boerenkers, dreps, driehoornig walstro, driekleurig viooltje, Duits viltkruid, dwerggras, dwergvlas, dwergviltkruid, eironde leeuwenbek, fijn goudscherm, Franse boekweit, Franse silene, geel viltkruid, gegroefde veldsla, gele ganzenbloem, geoorde veldsla, getande veldsla, gewone veldsla, gewone vogelmelk, gipskruid, glad biggenkruid, groot spiegelklokje, grote leeuwenklauw, handjesereprijs, harige ratelaar, heelbeen, hennepvreter, hondspeterselie, kalkraket, klein spiegelklokje, klein tasjeskruid, kleine leeuwenbek, kleine leeuwenklauw, kleine wolfsmelk, korenbloem, korenschijnspurrie, korensla, liggend hertshooi, liggende raket, naakte lathyrus, naaldenkervel, nachtkoekoeksbloem, priemvetkruid, riempjes, roggelelie, rood guichelheil, ruige klaproos, ruw parelzaad, slanke wikke, slofhak, smalle raai, spatelviltkruid,

spiesleeuwenbek, stijf vergeet-mij-nietje, stijve wolfsmelk, stinkende ganzenvoet, stinkende kamille, tengere veldmuur, valse kamille, veelkleurig vergeet-mij-nietje, vlasdolik, vlashuttentut, vlaswarkruid, vroege ereprijs, gladde ereprijs, wilde ridderspoor, wilde weit, zilverhaver, zomeradonis.

- Het voorkomen van de hamster is op zich zelf staand ook voldoende om tot dit beheertype te behoren.
- Het inzaaien van bijzondere plantensoorten is alleen toegestaan in de vorm van uit andere kruidenrijke akkers uit dezelfde regio afkomstig zaaigoed.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Linnerveld (Midden-Limburg), Overasselt, Uffelter Noordes en Noorderesch (Buinen) Bergherbos (De Liemers), Noordhout, Land van Cuijk, Cortenoever en Fortmond.

N12.06 Ruigteveld

1.1 Algemene beschrijving

Tot dit beheertype behoren over grote oppervlakte voorkomende ruigtevelden met dominantie of in mozaiek voorkomende ruigtevegetaties, die meestal ontstaan zijn na grootschalige ingrepen, zoals na drooglegging of plotselinge sterke extensievering na een intensief grasland- of akkerbeheer. De successie naar bos kan in deze ruigten lang achterwege blijven. Vaak is er plaatselijk vlier of wilg aanwezig als verspreide struiken of struweel. Deze kunnen echter weer afsterven en weer in ruigte overgaan. Deels kunnen ook meer grazige plekken voorkomen, zeker bij begrazing. In de droge ruigte kan ook riet domineren.
Ruigtevelden kunnen rijk zijn aan insecten en bij een begrazingsbeheer soms ook ruimte bieden aan veel kruiden. Het beheertype Ruigteveld is met name van belang voor een aantal vogelsoorten zoals blauwborst, sprinkhaanzanger en soms velduil.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Ruigteveld omvat grootschalige droge ruigten met plaatselijk struweel.
- Natte rietruigte valt onder het beheertype N05.03 Veenmoeras of N05.04 Dynamisch moeras.
- Kleinschalig voorkomende ruigte in afwisseling met andere natuurtypen, zoals Moeras, bostypen en graslandtypen worden als onderdeel van deze beheertypen gerekend.
- Ruigten die onderdeel zijn van een eenheid die groot genoeg is om onderdeel uit te maken van N01 Grootschalige dynamische natuur worden tot het daaronder vallende beheertype gerekend.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

n. N13 Vogelgraslanden

Algemene beschrijving

Vogelgraslanden zijn grootschalige open gebieden waar graslanden worden beheerd ten behoeve van grote aantallen vogels. Het betreft hierbij voornamelijk weidevogels, zwanen, ganzen en eenden. De desbetreffende gebieden zijn vochtig tot nat. De eisen die de bedoelde soorten stellen, maakt dat vogelgraslanden niet (meer) passen in het reguliere agrarisch bedrijf. Daarom is het natuurtype beperkt tot reservaten en gebieden met bepaalde vormen van agrarisch natuurbeheer.

Ontstaansgeschiedenis

Weidevogels en wintergasten kwamen tot enkele decennia geleden nog verspreid voor in grote aantallen (weidevogels) dan wel in kleinere aantallen (wintergasten). Vooral door intensivering van de landbouw zijn de weidevogels sterk afgenomen, terwijl de wintergasten juist ervan hebben geprofiteerd. Om het tij te keren, respectievelijk de grote aantallen zwanen, ganzen en smienten op te vangen, worden tegenwoordig speciale vogelgraslanden aangewezen. Op deze graslanden wordt een beheer gevoerd dat de gebieden maximaal aantrekkelijk maakt voor de bedoelde soorten.

Voor de komst van de mens kwamen uitgestrekte graslanden eigenlijk alleen voor in sterk dynamische milieus zoals op kwelders en binnen het overstromingsbereik van rivieren. Door het kappen van bossen en vervolgens door begrazing van vee en maaien is het graslandareaal geweldig uitgebreid.
Verschillende vogelsoorten die oorspronkelijk in geringe dichtheden voorkwamen in open vlakten (steppen, hoogvenen, toendra's), konden zich vanuit kustweiden en oevergraslanden dankzij de weidecultuur over heel Nederland verspreiden.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat twee beheertypen:

- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N13.02 Wintergastenweide

De verschillen tussen beide beheertypen zijn gebaseerd op de vogelsoorten waarvoor ze bedoeld zijn, het seizoen waarin de soorten er gebruik van maken (zomer respectievelijk winter), en de eisen die de soorten stellen aan de vegetatie.

N13.01 Vochtig weidevogelgrasland

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig weidevogelgrasland omvat natte en vochtige graslanden met primair een weidevogeldoelstelling; beiden zijn belang voor een diversiteit in soorten. De zuurgraad dient matig zuur tot neutraal te zijn, de voedselrijkdom is minimaal licht voedselrijk. Het kan zowel kruidenrijke als door bemesting voedselrijke (raaigras)graslanden bevatten. Goede weidevogelgraslanden worden gekenmerkt door een open karakter, een mozaïek van diverse vormen van graslandbeheer en soorten als grutto, kievit, scholekster en tureluur. Ook eenden als zomertaling en slobeend zijn kenmerkend. Vochtig weidevogelgrasland komt op diverse bodems en in diverse landschapstypen voor. Het zwaartepunt ligt in het landschapstype Laagveen en zeeklei: hier komt het voor op zowel klei- als veengrond. Ook in het Rivierengebied (voornamelijk uiterwaarden) komt Vochtig weidevogelgrasland voor.
Weidevogels kwamen in het verleden in (veel) grotere aantallen voor dan tegenwoordig. Door ondermeer intensivering van landbouw en veeteelt zijn de aantallen weidevogels afgenomen. Daarom is speciaal op weidevogels afgestemd beheer nodig om ze te behouden. Internationaal gezien zijn onze weidevogels heel bijzonder en heeft ons land een grote verantwoordelijkheid voor de populaties.
Een goede kwaliteit kenmerkt zich door een mozaïek van verschillende beheersvormen van grasland (diversiteit in maaidata, beweiding, plasdras etc.), een rijke en bereikbare bodemfauna, insectenrijkdom (‘kuikengrasland’), een open landschap met weinig dekking voor predatoren en brede, rijkbegroeide slootkanten. Heel laat gemaaide delen (na 1 augustus) zijn van belang voor de kwartelkoning, andere vogelsoorten en insecten. Het maai- en graasbeheer wordt zodanig gevoerd dat zo min mogelijk jongen slachtoffer worden van beheeringrepen. De graslanden worden bemest met organische mest om het aanbod van voedsel te verzorgen voor weidevogels

1.2 Afbakening

- Het beheertype omvat grasland met per 100 ha minimaal 35 broedparen van Grutto, Tureluur, Watersnip, Kemphaan, Slobeend, Zomertaling, Veldleeuwerik, Wulp, Kluut, Krakeend, Kuifeend, Wintertaling, Graspieper en/of Gele kwikstaart.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Hempense meer, Wynse polder, Haenmeer, de Dulf, Westerhornerpolder, Wormer- en Jisperveld, de Wilck, Donkse laagten, Westeinde en Oude land van Strijen.

N13.02 Wintergastenweide

1.1 Algemene beschrijving

Wintergastenweide omvat voedselrijk, productief grasland welke dient als foerageergebied voor ganzen, zwanen en eenden. Dergelijke grasland kent een intensief beheer van maaien en bemesten, en gaat kort de winter in. Ze liggen in open landschappen zoals in het landschapstype Laagveen en zeeklei en Rivierengebied, ze komen op diverse voedselrijke bodems voor.
Veel grasetende vogelsoorten zijn de laatste decennia door intensivering van de landbouw sterk in aantal toegenomen. Mede door de grote internationale verantwoordelijk voor deze soorten en het jacht- en schadebeleid zijn en worden diverse reservaten voor wintergasten ingericht. Goede wintergastenweide staat in de winter vaak deels onder water of kent open water in de directe omgeving. Hierdoor kent het ook een rustfunctie voor diverse vogels. De graslanden bestaan uit energierijke grassoorten, deze vormen het voedsel voor grasetende vogels zoals kolgans, rietgans, brandgans, grauwe gans, smient, kleine en wilde zwaan. De betekenis voor andere soortgroepen dan vogels is gering. Het aandeel van andere planten dan gras is door het intensieve beheer meestal klein.

1.2 Afbakening

- Wintergastenweide omvat graslandgebieden met een wintergastendoelstelling waarbij tenminste 1 van de volgende soorten op enig moment gedurende de winter in een kwalificerend aantal aanwezig is: Wilde zwaan, Kleine zwaan, Brandgans, Grauwe gans, Kleine rietgans, Kolgans, Taigarietgans, Toendrarietgans, Gewone rotgans en/of Smient. Onder kwalificerend aantal wordt verstaan dat van een soort op enig moment gedurende het winterhalfjaar tenminste 1% van de gehele Europese populatie aanwezig dient te zijn.
- Wintergastenweide maakt onderdeel uit van de 80.000 ha die wettelijk is opengesteld voor de opvang van ganzen in Nederland dan wel als het gebied waar het grasland onderdeel van uitmaakt behoort tot een Natura 2000 gebied.
- De graslandgebieden vormen een onderdeel van een mogelijk door verschillende beheerders beheerd graslandgebied met wintergastendoelstelling van minimaal 100 ha.
- Graslanden met een wintergastenfunctie die als weidevogelgrasland worden beheerd en aan de criteria van Vochtig weidevogelgrasland voldoen worden tot dat beheertype gerekend.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Korendijkse Slikken, Scheelhoek, Oude Land van Strijen en Zeeburg.

o. N14 Vochtige bossen

Algemene beschrijving

Vochtige bossen zijn bossen en struwelen met hoofdfunctie natuur op vochtige tot natte standplaatsen. Een geringe mate van houtoogst is mogelijk. Het vochtige karakter wordt meestal veroorzaakt door hoge grondwaterstanden en/of overstromingen vanuit rivieren of beken, maar kan ook samenhangen met een kleiige of lemige bodem die veel vocht vasthoudt in natte perioden. De natuurlijke voedselrijkdom van de bodem loopt uiteen van zeer voedselarm in hoogveenbos tot voedselrijk in rivierbegeleidend bos.

In vochtige bossen kunnen diverse (loof)boomsoorten dominant zijn. Van nature is sprake van een grote structuurvariatie waarbij opgaande bosgedeelten afwisselen met open plekken en struweel. Dit draagt bij aan de grote soortenrijkdom van vochtige bossen.

In de huidige Nederlandse situatie zijn nog veel cultuurinvloeden uit het verleden herkenbaar, zoals sloten en greppels, bomen die zijn aangeplant en sporen van hakhoutbeheer.

Ontstaansgeschiedenis

De meeste vochtige bossen in ons land komen voort uit bossen die indertijd zijn aangelegd en/of gebruikt als productiebos. Denk daarbij aan doorgeschoten griend- en hakhoutbossen of aan wilgen- en populierenplantages waar het vroegere bosbeheer is stilgevallen of geëxtensiveerd. Met name in het laagveengebied en in beekdalen zijn ook aanzienlijke oppervlakten vochtig bos spontaan ontstaan als gevolg van het stopzetten van het agrarisch beheer of de rietcultuur. In hoogveengebieden hebben vochtige bossen zich veelal sterk uitgebreid als gevolg van verdroging. Onder andere in de IJsselmeerpolders zijn veel vochtige bossen in eerste aanleg ontstaan via gerichte aanplant. Vooral in de laatste decennia ontwikkelt zich ook vochtig bos op ‘maagdelijke' plekken die speciaal zijn bedoeld voor spontane successie naar vochtig bos, zoals in de uiterwaarden van de grote rivieren en drooggevallen delen van afgesloten zeearmen.

Een en ander betekent dat het overgrote deel van de vochtige bossen in Nederland een relatief jong karakter heeft. en dat het al dan niet cultuurlijk verleden er nog duidelijk herkenbaar is.

Beheertypen

Het natuurtype omvat drie beheertypen, die voornamelijk worden onderscheiden op grond van verschillende combinaties van omstandigheden met betrekking tot vocht en voedselrijkdom. Deze typen zijn:

- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.02 Hoog- en laagveenbos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos

N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos

1.1 Algemene beschrijving

Rivier- en beekbegeleidend bos omvat periodiek overstroomde bossen. Deze bossen staan onder invloed van stromend oppervlaktewater, of water van vergelijkbare kwaliteit. Het kan gaan om bossen die overstroomd worden door rivier- of beek, zoals ooibossen en beekbossen, maar ook om bossen die onder invloed staan van vrijwel permanent uittredend gebufferd grondwater, zoals bronbos. Vegetatiekundig behoren deze bossen tot het Wilgenverbond, Iepenrijke Eiken-Essenverbond en Verbond van Els en Es. Rivier- en beekbegeleidend bos is op diverse bodems te vinden, zowel op rivierklei als op de meer (lemige) zandbodems langs de beken. Rivier- en beekbegeleidend bos is te vinden in de landschapstypen Rivierengebied (buitendijkse gronden grote rivieren, Biesbosch en Oude Maas) en in Beekdalen binnen het overstromingsbereik van beken. Veel van het Rivier- en beekbegeleidend bos is ontstaan uit voormalige grienden in de Biesbosch en langs de grote rivieren, die hun economische betekenis hadden verloren. Recente bossen zijn vaak spontaan ontstaan uit opslag na klei of zandwinning.

Rivier- en beekbegeleidend bos met hun karakteristieke soorten zijn sterk achteruitgegaan in omvang en kwaliteit in Nederland. Door bedijking, verdroging, grote wijzigingen in overstromingsdynamiek en bosexploitatie is het karakter van de slechts geringe oppervlakte Rivierbegeleidend bos sterk beïnvloedt. Europees gezien is Rivierbegeleidend bos zo zeldzaam, dat Nederland voor de resterende oppervlakte een grote verantwoordelijkheid draagt. Bronbos is door verdroging vaak sterk verruigd of geheel verdwenen en komt in Nederland slechts op geringe oppervlakte op een beperkt aantal plaatsen voor.

Laaggelegen delen van Rivierbegeleidend bos worden meestal gedomineerd door wilgen en moerasplanten. Hoger op de oever gaat een goed ontwikkeld ooibos geleidelijk over in gewone es, iep en meer typische bosplanten. Struweel wordt vaak gedomineerd door wilgen of meidoorns. Door verdroging en onvoorspelbare overstromingen domineren ruigten vaak op open plekken. Bij begrazing zijn ook grazigere vegetaties aanwezig. Langs beken is doorgaans zwarte els of gewone es de dominante soort. Voedselrijkdom en basenrijkdom worden sterk bepaald door het overstromingswater. Vooral langs de rivieren en in de getijdengebieden kent het Rivier- en beekbegeleidend bos een voedselrijk en basisch karakter. Onder invloed van sterke kracht van overstromingen kan structuurvariatie vaak op een natuurlijke manier ontstaan.

Rivier- en beekbegeleidend bos is van belang voor diverse soortgroepen, zoals broedvogels, mede door het (vaak) weelderige en ontoegankelijke karakter. De bever is kenmerkend voor Rivier- en beekbegeleidend bos direct aan oevers. Door de basenrijke omstandigheden en vaak hoge luchtvochtigheid zijn deze bossen belangrijk voor veel zeldzame mossen. In het getijdebos in Nederland komen de grootste populaties van spindotterbloem en het zeer zeldzame vloedschedemos in Europa voor. Bossen langs beken kennen eveneens een rijke fauna. Bronbos kent kenmerkende soorten voor beschaduwde bronmilieu's zoals goudveil en bittere veldkers.

1.2 Afbakening

- Rivier- en beekbegeleidend bos omvat bossen en struwelen die periodiek door oppervlaktewater worden overstroomd bij hoge waterstanden in beek of rivier en bossen die direct onder invloed staan van vrijwel permanent uittredend grondwater.

- Rivier- en beekbegeleidend bos komt niet in de duinen voor.
- Ook aangeplant populierenbos en doorgeschoten wilgengriend behoren tot dit type voor zover ze periodiek overstromen.
- Bos op veengronden waar stagnerend water periodiek boven het maaiveld komt worden tot Hoog- en laagveenbos gerekend.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Millingerwaard, Geul, Biesbosch, Zalkerbos, Oude Maas, Bekendelle, Lage Kavik, Hemelse berg, Duivelsberg, boven-Geuldal

N14.02 Hoog- en laagveenbos

1.1 Algemene beschrijving

Hoog- en laagveenbos is bos op natte standplaatsen op venige bodem met dominerende soorten als zwarte els, zachte berk en grauwe wilg. Vegetatiekundig behoren deze bossen tot het Elzenverbond, verbond van de berkenbroekbossen en verbond van wilgenbroekstruwelen. Soms zijn deze bossen heel structuurrijk, soms vrij uniform. Hoog- en laagveenbos omvat bossen en struwelen en komt in vrijwel alle landschapstypen voor, waarbij hoogveenbossen tot de meest zeldzame broekbossen behoren. Water speelt een grote rol binnen het beheertype en bepaalt voor een groot deel de begroeiing. Bij veel invloed van regenwater (vooral in hoogveen) domineert de zachte berk en een ondergroei van veenmossen en dwergstruiken, bij invloed van grondwater (in laagveen en dalen) juist de zwarte els en moerasplanten. Aaneengesloten struwelen komen vooral voor in hoog- en laagveengebieden met soorten als grauwe wilg, gagel en zwarte appelbes. Op open plekken domineren moerasplanten. Hoog- en laagveenbossen kennen een hoge diversiteit bij veel structuurvariatie en de afwezigheid van verdroging. In Hoog- en laagveenbossen met elzen ontstaat deze variatie bij een hoge ouderdom door het ontstaan van hogere wortelkluiten en poelen na het omvallen van oude bomen. Hoog- en laagveenbos met berken is relatief ijl en open en is van belang voor reptielen en amfibieën. Veel veenbossen zijn op een natuurlijke manier ontstaan, soms na stopzetten van maaibeheer van rietlanden (laagveenmoerassen) of door verdroging en stikstofdepositie (hoogveen). Nationaal en internationaal worden Hoog- en laagveenbossen bedreigd door verdroging, versnippering en eutrofiering. Nederland heeft een belangrijke taak het areaal en de kwaliteit in stand te houden en waar nodig te verbeteren.
Opvallend binnen bos op laagveen zijn diverse typische moerasplanten, zoals moerasvaren. Bos op hoogveen kent karakteristieke hoogveensoorten als rijsbes en een aantal veenmossen.

1.2 Afbakening

- Hoog- en laagveenbos omvat bossen en struwelen gedomineerd door elzen, zachte berk, grauwe wilg, wilde gagel en katwilg op natte standplaatsen op venige bodem.
- Bossen met els waarvan het karakter grotendeels door overstromingen van oppervlaktewater of uittredend bronwater wordt bepaald worden tot N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos gerekend.
- Vochtig bos in de duinen wordt tot het beheertype N15.01 Duinbos gerekend.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Bos op laagveen: Alde Feanen, Naardermeer, Wieden en Weerribben, Nieuwkoopse Plassen, Het Hol.
Bos op hoogveen: Korenburgerveen, Witterveld Engbertsdijkvenen.

N14.03 Haagbeuken- en essenbos

1.1 Algemene beschrijving

Haagbeuken- en essenbos wordt gedomineerd door diverse boomsoorten zoals haagbeuk, gewone es, esdoorn en gladde iep. Het betreft rijke bossen op klei- of leemgrond en/of op bodems waar aanrijking plaatsvindt met basen door periodiek hoge grondwaterstanden buiten de invloed van beek of rivier. Vegetatiekundig behoren de bossen tot het Haagbeukenverbond, Iepenrijke Eiken-Essenverbond en Verbond van Els en Es. De bijbehorende struwelen maken ook onderdeel uit van dit type. Het bostype is vaak rijk in structuur en kent een opvallende voorjaarsflora. Haagbeuken- en essenbos komt op verschillende bodemtypen voor met een basisch en vochtig tot vrij nat karakter.
Het meeste bos wat tot het beheertype behoort is aangeplant. Ook aangeplante wilgen- en populierenbossen in polders behoren hiertoe. De cultuurlijke oorsprong verraadt zich bijvoorbeeld door sporen van voormalig hakhoutbeheer of aanplant in rijen. Haagbeuken- en essenbos omvat bijvoorbeeld de aangeplante bossen op kleibodems zoals in Flevoland, eiken-haagbeukenbossen op lemige zandgrond in (voornamelijk) het oosten van Nederland en de hellingbossen op lemige/kleiige kalkhellingen in Zuid-Limburg.
Een rijke voorjaarsflora is kenmerkend in de eiken-haagbeukenbossen en hellingbossen met soorten als daslook, speenkruid en grote muur. Open plekken worden vaak gedomineerd door ruigtekruiden. In struwelen zijn vlier en doornstruiken aanwezig, bij begrazing ontwikkelen zich ook grazige vegetaties.
Het beheertype is bij veel variatie in structuur rijk aan fauna en flora. De bossen in het Heuvellandschap zijn o.a. van belang voor specifieke amfibieën en orchideeën. De jonge polderbossen kennen vaak al wel een hoge rijkdom aan makkelijk koloniserende sporenplanten en vogels, maar zijn relatief arm aan vaatplanten en fauna die karakteristiek zijn voor oudere bosgroeiplaatsen en wel in de Beekdalen en het Heuvellandschap voorkomen.

1.2 Afbakening

- Haagbeuken- en essenbos omvat bos- en struweel op basenrijke klei- en leemgronden en/of gronden waar periodiek aanrijking plaatsvindt door periodiek hoge grondwaterstanden buiten de invloed van overstroming van beek en rivier.
- Maximaal 20% van de oppervlakte wordt gedomineerd door niet inheemse bomen.
- Op 80% van de oppervlakte wordt geen hout geoogst of is de houtoogst minder dan 20% van de bijgroei. Op de overige oppervlakte kan meer geoogst worden in het kader van omvorming naar een natuurlijker bos.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Harderbos, Kloosterbos, Wildenborch, Smoddebos en het Savelsbos.

p. N15 Droge bossen

Algemene beschrijving

Droge bossen zijn bossen en struwelen met natuurfunctie op droge gronden. Een geringe mate van houtoogst is mogelijk zonder de natuurwaarden wezenlijk aan te tasten. De boomlaag wordt in principe gedomineerd door een of meer Europese loofboomsoorten of door Grove den. In de praktijk zijn in veel gevallen vooralsnog ook niet-Europese boomsoorten aanwezig. Het overgrote deel van de droge bossen in Nederland is aangeplant of heeft zich spontaan gevestigd in de afgelopen anderhalve eeuw. Voor een bosecosysteem zijn ze dat betrekkelijk jong. Dit leidt ertoe dat de droge bossen in ons land nog niet erg structuurrijk zijn, dus zonder open plekken en zonder een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag. Ook andere oorzaken dragen daaraan bij, met name het feit dat de droge gronden in Nederland nog altijd de sporen dragen van eeuwenlange verschraling, waardoor een deel van de karakteristieke bomen en struiken nog niet aanwezig (kunnen) zijn.

Ontstaansgeschiedenis

De meeste droge bossen in ons land komen voort uit bossen die in de 19e en 20e eeuw zijn aangelegd en/of gebruikt als productiebos. Een deel daarvan was eikenhakhout. Andere gebieden zijn jarenlang beheerd als monoculturen van met name naaldboomsoorten, maar die in de laatste decennia worden omgevormd naar natuurbossen, zoveel mogelijk gebruik makend van natuurlijke successie. Vooral in het duingebied en aan de rand van droge heiden zijn ook droge bossen die zich spontaan hebben gevestigd. In ecologisch opzicht hebben de meeste droge bossen een jong karakter. Slechts sporadisch komen ook bossen voor met een lange bosgeschiedenis. Echte oerbossen komen hier al lang niet meer voor.

Beheertypen

Het natuurtype omvat de volgende twee beheertypen:

- N15.01 Duinbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos

N15.01 Duinbos

1.1 Algemene beschrijving

Duinbos omvat de bossen en struwelen in het Duin- en Kustgebied. Vegetatiekundig behoren de bossen tot het Zomereikverbond, Elzenverbond, Iepenrijke Eiken-Essenverbond en Verbond der naaldbomen. De struwelen kunnen over grote oppervlakten aaneengesloten voorkomen en lopen vaak geleidelijk over in hoger opgaand bos; deze variatie is aantrekkelijk voor veel vogelsoorten. Duinbos is het leefgebied van veel soorten paddestoelen. Aan de binnenduinrand kan duinbos rijk aan voorjaarsplanten zijn.
Duinbos kan voorkomen op zowel kalkrijke als kalkarme zandgronden in het Duin- en Kustgebied, zowel op duinen als in vochtige valleien en op drooggevallen zandplaten. In de meeste duingebieden in Nederland komt het veelvuldig voor.
Duinbos is internationaal gezien zeldzaam. Duinbos (inclusief struweel) is vaak op een natuurlijke manier ontstaan, als gevolg van successie. In de negentiende eeuw waren bossen nog zeer schaars in de duinen. Door het wegvallen van konijnenvraat en door een slechte luchtkwaliteit is er thans sprake van versnelde successie vanuit open duin. Veel dennenbossen zijn ontstaan door aanplant in het verleden o.a. om het stuivende duinzand vast te houden.
Duinbos wordt gedomineerd door of kent een gemengd voorkomen van ruwe berk, grove den, zomereik en beuk. Op plekken waar struwelen domineren komen soorten als meidoorn, duindoorn, wegedoorn, egelantier, hondsroos en gewone vlier voor. Op open plekken komen dauwbraam en kruidenrijke zoomvegetaties voor. Bij begrazing zijn ook grazige vegetaties aanwezig. Een hoge diversiteit van Duinbos treedt op bij een afwisseling van struweel, opgaand bos en open plekken. Door de invloed van zeewind ontstaat er een geleidelijke natuurlijke overgang van struweel in het buitenduin naar hoger opgaand bos in verder van de zee gelegen binnenduin.
De bossen en struwelen zijn rijk aan broedvogels. De bossen hebben daarnaast belangrijke betekenis voor diverse soorten paddestoelen en vaatplanten. Loofbos is qua flora en fauna vaak meer divers dan dennenbos, hetzelfde geldt voor kalkrijke duinbossen ten opzichte van kalkarme.

1.2 Afbakening

- Duinbos omvat zowel het droge als het vochtige bos- en hoog struweel in het Duinlandschap.
- Maximaal 20% van het areaal van het betreffende bosgebied wordt gedomineerd door boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd, zoals Amerikaanse eik en Douglasspar.
- Op 80% van de oppervlakte wordt geen hout geoogst of is de houtoogst minder dan 20% van de bijgroei. Op de overige oppervlakte kan meer geoogst worden in het kader van omvorming naar een natuurlijker bos.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Zuid Kennemerland, Schiermonnikoog, Voornes Duin, Lauwersmeer, Amsterdamse Waterleidingduinen, Meijendel en Berkheide en Kop van Schouwen.

N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos

1.1 Algemene beschrijving

Dennen-, eiken-, of beukenbos omvat bossen met dennen, eiken, beuken en/of berken en zijn vaak eenvoudig van structuur. Veel van deze bossen komen voor op zure, droge en zandige bodems. Wanneer de bodem meer leem bevat, kennen de bossen een grotere floristische rijkdom. Ook vochtiger typen van deze bossen met pijpenstrootje in de ondergroei behoren hiertoe. Vegetatiekundig behoren deze bossen tot het Zomereikenverbond of het Verbond der naaldbossen.
Dennen-, eiken of beukenbos is te vinden in het Zandlandschap zoals op de Veluwe en delen van Drenthe. Plaatselijk komt het ook voor in het Heuvellandschap en op oude strandwallen. Veel van de bossen zijn vorige eeuw ontstaan als gevolg van aanplant of natuurlijke successie. De cultuurlijke invloed is vaak te merken aan bijvoorbeeld ingevoerde boomsoorten en sporen van hakhoutbeheer. Hoewel Dennen-, eiken-, of beukenbos algemeen voorkomt ontbreekt vaak een hoge diversiteit aan flora en fauna. Oorzaken betreffen een geringe structuurrijkdom in voormalige productiebossen, de jonge leeftijd en gevolgen van verzuring en vermesting.
Dennen-, eiken- en beukenbos kan zowel combinaties van boomsoorten bevatten als een sterke dominantie van één soort. Door het zure en voedselarme karakter is er bij ongestoorde ontwikkeling sprake van ophoping van strooisel wat zich met name voordoet bij bossen zonder leem in de ondergrond en bij sterke dominantie van eiken en beuken die zuur strooisel produceren. Hierdoor is bodemvegetatie vaak beperkt aanwezig. Aanwezigheid van soorten met rijker en makkelijker afbreekbaar strooisel, zoals linde op leemhoudende bodems, zorgt voor een milde humus, en daardoor een beter ontwikkelde bodemvegetatie. Het kronendak is minder gesloten en er is meer variatie tussen lichte en donkere delen. Op open plekken ontwikkelen zich vaak braamstruwelen en vestigen zich struiken als lijsterbes en vuilboom. In late stadia kan hulst dominant aanwezig zijn. Bij begrazing zijn ook grazige heidevegetaties aanwezig. Begrazing heeft een sterk effect op omvang en samenstelling van de boomverjonging. Natuurlijke processen zoals windworp kunnen voor variatie in structuur zorgen, maar vaak is (een aanvullend) menselijk beheer nodig om gevarieerde bossen te verkrijgen. Begrazing kan voorkomen dat open plekken weer snel dichtgroeien.
De betekenis voor de biodiversiteit is met name gelegen in grote aantallen (vaak bedreigde) paddestoelen, blad- en korstmossen en enkele vaatplanten. Structuurrijke bossen met enige buffering in de bodem, bossen met een hoge luchtvochtigheid en bossen met oude bomen kennen vaak een hogere biodiversiteit.

1.2 Afbakening

- Dennen-, eiken-, of beukenbos omvat bossen en struwelen gedomineerd door eiken, dennen, beuken, berken, lijsterbes, ratelpopulier of vuilboom.
- Maximaal 20% van het areaal van het betreffende bosgebied wordt gedomineerd door boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd, zoals Amerikaanse eik en Douglasspar.
- Op 80% van de oppervlakte wordt geen hout geoogst of is de houtoogst minder dan 20% van de bijgroei. Op de overige oppervlakte kan meer geoogst worden in het kader van omvorming naar een natuurlijker bos.
- Dit beheertype is gelegen buiten het Duinlandschap. Indien het in het Duinlandschap is gelegen behoort het tot het beheertype N15.01 Duinbos.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Veluwezoom, Dwingelderveld, Mantingerbos, Drents-Friese Wold, Kootwijk en het Speulderbos.

q. N16 Bossen met productiefunctie

Algemene beschrijving

Bossen met productiefunctie zijn bossen die een dubbelfunctie hebben: natuur en houtproductie. De natuurfunctie stelt daarbij beperkingen aan de productiefunctie en omgekeerd. Tegenwoordig wordt gestreefd naar bossen met een gemengde samenstelling van (deels) inheemse boomsoorten en een gevarieerde leeftijdsopbouw, met aanwezigheid van een behoorlijk aantal oude bomen.

Bossen met productiefunctie hebben een eenvoudiger structuur dan natuurbossen, omdat het beheer in belangrijke mate gericht is op een regelmatige verdeling van bomen die in de toekomst zullen worden geoogst. Waar natuurlijke verjonging van de gewenste soorten uitblijft, worden deze eventueel geplant. Bomen die elkaar beconcurreren, worden gedund. Een deel van de bomen krijgt de kans om oud te worden, maar voordat ze doodgaan worden de meeste gekapt en verkocht. Naast deze maatregelen voor houtproductie, wordt op beperkte schaal ook ruimte gegeven aan kromme, kwijnende, omgevallen en dode bomen.

In de ondervegetatie en de fauna wordt niet direct ingegrepen (behalve eventueel jacht). Toch kunnen de kruiden en de dieren wel worden beïnvloed door het houtteeltkundig beheer, bijvoorbeeld als ‘schaduwboomsoorten' zoals beuk of fijnspar worden bevoordeeld, waardoor lokaal minder licht op de bodem valt en de ondervegetatie er beperkt blijft. Daarnaast kan de chemische samenstelling van de bladeren van de gewenste boomsoorten (bijvoorbeeld eik, beuk, naaldbomen) zuurder zijn dan die van de boomsoorten waarvan die ter plekke van nature zouden kunnen groeien (bijvoorbeeld linde, berk). Daardoor kunnen bossen met productiefunctie ook een ‘zuurdere' vegetatie hebben dan een bostype met alleen natuurfunctie.

Ontstaansgeschiedenis

In het verleden kwamen bossen met productiefunctie zoals hierboven bedoeld, nauwelijks voor in Nederland. Veel productiebossen bestonden uit vakken met aangeplante monocultures van (deels) uitheemse boomsoorten van dezelfde leeftijd. Er was weinig structuurvariatie, en er was sprake van vlaksgewijze eindkap, waarna de cyclus zich kon herhalen.

Als gevolg van gewijzigde inzichten in de gewenste vorm van bosbeheer zijn dergelijke ‘ouderwetse' productiebossen al geruime tijd in ontwikkeling in de richting van een gevarieerder bos qua soorten, leeftijdsopbouw en structuur. Via een aangepast beheer (‘geïntegreerd bosbeheer') wordt daarbij meer ruimte geboden aan natuurlijke processen. De huidige kwaliteit van het type kan op veel plaatsen nog sterk verbeteren, mits de externe invloeden zullen blijven verminderen. Met name stikstofdepositie vormt nog een grootschalig probleem, mede omdat bossen twee maal zoveel depositie invangen als lage vegetaties. Als gevolg hiervan wordt de ondervegetatie in bossen steeds eenvormiger. Daarnaast speelt depositie een rol bij de verminderde vitaliteit van sommige boomsoorten.

Het bostype komt voor op veel bodemtypen, variërend van tamelijk voedselarm tot voedselrijk.

De productiefunctie is niet gebaat bij zeer voedselarme en natte omstandigheden. Onder dergelijke omstandigheden heeft het weinig zin om deze omstandigheden kunstmatig aan te passen, omdat dan de natuurfunctie al gauw in het gedrang komt.

Beheertypen
Op basis van de vochttoestand van de bodem worden twee beheertypen onderscheiden:

- N16.01 Droog bos met productie (vervallen per 1-1-2018)
- N16.02 Vochtig bos met productie (vervallen per 1-1-2018)
- N16.03 Droog bos met productie (nieuw per 1-1-2018)
- N16.04 Vochtig bos met productie (nieuw per 1-1-2018)
-

N16.01 Droog bos met productie (vervallen per 1-1-2018)

1.1 Algemene beschrijving

Droog bos met productie bestaat uit verschillende, veelal van oorsprong aangeplante, bosopstanden van den, (winter)eik, beuk, Douglas, lariks of fijnspar. De voedselarmere delen worden grotendeels gedomineerd door den, eik en beuk, op de wat rijkere bodems is er een hogere groei van beuk, Douglas, lariks en spar, met betere mengingsmogelijkheden. Dit bostype is de productievariant van het bostype dennen-, eiken- en beukenbos (zonder productie; 15.02).

Het bostype komt voor op een voedselarme tot lemige, zandige, zure ondergrond van het Droge Zandlandschap zoals op de Veluwe, delen van Drenthe en Brabant. Lokaal is het bostype te vinden in het Heuvellandschap, kalkarme duinen en strandwallen. Het bostype is veelal uit hakhout, heide- en stuifzandterreinen ontstaan, maar kan ook aangelegd zijn op voormalige landbouwgronden waardoor de bovengrond verrijkt is.

Het is het omvangrijkste bostype en combineert een redelijk tot goede groei met een ruime variatie aan, en mengingsmogelijkheden van, loof- en naaldboomsoorten, vooral op de wat lemigere bosgroeiplaatsen. Het maakt dit type tot het belangrijkste type voor de houtproductie. De diversiteit is (nog) relatief laag. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de uniforme aanleg en beheer in het verleden, door de jonge leeftijd van de bossen en onvoldoende abiotische kwaliteit als gevolg van verzuring en vermesting. Oudere bossen en bossen op of grenzend aan oude bosgroeiplaatsen, hebben een relatief hoge natuurpotentie vooral wanneer deze een gevarieerde structuur met substantieel aandeel zware bomen en dood hout hebben. De betekenis voor de biodiversiteit bestaat vooral uit (vaak bedreigde) paddestoelen, korst- en bladmossen, enkele vaatplanten, insecten en broedvogels.

Droog bos met productie kan bestaan uit meer lichtere bossen door (mengingen van) den, lariks, eik en berk en/of meer donkere bossen (door mengingen) met beuk, Douglas en fijnspar. De armere delen blijven bij spontane ontwikkeling hoofdzakelijk een door dennen-, eiken en beuken gedomineerd bos. Op de wat rijkere delen leidt spontane ontwikkeling tot een bos waarin (combinaties van) beuk, Douglas, lariks of spar zullen gaan overheersen, vaak ten koste van den en eik. Het bostype combineert productieve soorten en een substantieel aandeel kwaliteitsbomen, met mede door het beheer beïnvloede, verschillende ontwikkelingsfasen, een gevarieerde bosstructuur, menging van boomsoorten en dood hout.

Spontane ontwikkelingen leiden (de komende decennia) vaak naar een dichter, vrij eenvormig bos met natuurlijke verjonging van beperkte samenstelling en matige productiepotentie. Natuurlijke verstoringen zoals windworp hebben (vooralsnog) een beperkt effect hierop. De bedekking, samenstelling en doorgroeiperspectieven van loofbomen, struiken en struwelen worden sterk beperkt door de mate waarin herbivoren aanwezig zijn (edelhert, ree). Vaak is menselijk beheer, zoals kap, begrazingsbeheer en inbreng van strooiselverrijkende soorten (zie Droge bos variant zonder productie; 15.02), nodig om dynamiek, variatie en vestigingsmilieus te bevorderen. Hiermee kan tegelijkertijd gestuurd worden op verjonging die voldoende potentie heeft om de productie in kwalitatieve en kwantitatieve zin te waarborgen.

1.2 Afbakening

- Droog bos met productie omvat bossen op de voedselarme tot lemige zandgronden gedomineerd door loofbomen en (meereisende) naaldboomsoorten.
- Houtoogst is een doel en vindt periodiek plaats met een hogere intensiteit dan in de droge bossen beheertypen zonder productie, of boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd zijn dominant over meer dan 20% van het areaal van het betreffende bosgebied, ook als er geen productiedoelstelling is.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Staphorst, Noord-Bargerbos, Kootwijk, Speulderbos, Mastbos, Gieten-Borger en Emmerdennen.

N16.02 Vochtig bos met productie (vervallen per 1-1-2018)

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig bos met productie bestaat uit loofbossen die gedomineerd worden door diverse boomsoorten zoals populier, es, esdoorn, beuk, haagbeuk, eik, iep en els. Het is een grotendeels gesloten bos met een weelderige ondergroei. Dit bostype is de productievariant van delen van het haagbeuken- en essenbos en beek- en rivierbegeleidend bos.
Het komt voor op matig nat tot matig droge, vrij voedselrijke kleiige tot zandige bodems, waaronder overstromingsdelen van beken. Het bostype kan gevonden worden in het rivierengebied op oeverwallen en hoge uiterwaarden, lokaal op lemige zandgronden in het oosten, op kleibodems zoals in de Flevopolders maar ook in de kustgebieden, en lemige/kleiige kalkhellingen in Zuid-Limburg.
Dit bostype levert een belangrijke bijdrage aan de houtvoorziening door de goede groei van diverse gewilde (hardhout) loofboomsoorten. In potentie kan dit bostype de meeste houtige soorten bevatten. De diversiteit is laag tot matig hoog. Vooral soorten van oudere, meer ontwikkelde bosgroeiplaatsen ontbreken vaak nog, terwijl makkelijk koloniserende sporenplanten en vogels al aanwezig zijn. Door snelle groei en sterfte kan binnen afzienbare tijd een gevarieerde bosstructuur ontstaan, met veel dood hout en een weelderige struiklaag en bodemvegetatie.
Populier kan een belangrijke bijdrage leveren aan snelle bosontwikkeling en de productie van aanzienlijke hoeveelheid zaaghout en (dik) dood hout. De ondergroei bij populier wordt echter vaak (nog) gedomineerd door ruigtekruiden zoals grote brandnetel. Ook in door andere boomsoorten gedomineerde bossen treedt regelmatig verruiging op in grotere open plekken. Dit kan de verjonging van gewenste boom- en struiksoorten belemmeren. Kleinschalige kap en aanplant wanneer zaadbronnen van gewenste soorten nog ontbreken kan de (kwalitatieve en kwantitatieve) productie en samenstelling bevorderen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Vochtig bos met productie omvat bossen op basenrijke bodems gedomineerd door (meereisende) loofboomsoorten.
- Houtoogst is een doel en vindt periodiek plaats met een hogere intensiteit dan in de Vochtige bossen beheertypen zonder productie, of boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd zijn dominant over meer dan 20% van het areaal van het betreffende bosgebied, ook als er geen productiedoelstelling is.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Horsterwold, Haagse Bos, Spijk-Bremerberg en Kuinderbos.

N16.03 Droog bos met productie (nieuw per 1-1-2018)

1.1 Algemene beschrijving

Droog bos met productie bestaat uit verschillende, veelal van oorsprong aangeplante, bosopstanden van den, (winter)eik, beuk, Douglas, lariks of fijnspar. De voedselarmere delen worden grotendeels gedomineerd door den, eik en beuk, op de wat rijkere bodems is er een hogere groei van beuk, Douglas, lariks en spar, met betere mengingsmogelijkheden. Dit bostype is de productievariant van het bostype dennen-, eiken- en beukenbos (zonder productie; 15.02).

Het bostype komt voor op een voedselarme tot lemige, zandige, zure ondergrond van het Droge Zandlandschap zoals op de Veluwe, delen van Drenthe en Brabant. Lokaal is het bostype te vinden in het Heuvellandschap, kalkarme duinen en strandwallen. Het bostype is veelal uit hakhout, heide- en stuifzandterreinen ontstaan, maar kan ook aangelegd zijn op voormalige landbouwgronden waardoor de bovengrond verrijkt is.

Het is het omvangrijkste bostype en combineert een redelijk tot goede groei met een ruime variatie aan, en mengingsmogelijkheden van, loof- en naaldboomsoorten, vooral op de wat lemigere bosgroeiplaatsen. Het maakt dit type tot het belangrijkste type voor de houtproductie. De diversiteit is (nog) relatief laag. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de uniforme aanleg en beheer in het verleden, door de jonge leeftijd van de bossen en onvoldoende abiotische kwaliteit als gevolg van verzuring en vermesting. Oudere bossen en bossen op of grenzend aan oude bosgroeiplaatsen, hebben een relatief hoge natuurpotentie vooral wanneer deze een gevarieerde structuur met substantieel aandeel zware bomen en dood hout hebben. De betekenis voor de biodiversiteit bestaat vooral uit (vaak bedreigde) paddestoelen, korst- en bladmossen, enkele vaatplanten, insecten en broedvogels.

Droog bos met productie kan bestaan uit meer lichtere bossen door (mengingen van) den, lariks, eik en berk en/of meer donkere bossen (door mengingen) met beuk, Douglas en fijnspar. De armere delen blijven bij spontane ontwikkeling hoofdzakelijk een door dennen-, eiken en beuken gedomineerd bos. Op de wat rijkere delen leidt spontane ontwikkeling tot een bos waarin (combinaties van) beuk, Douglas, lariks of spar zullen gaan overheersen, vaak ten koste van den en eik. Het bostype combineert productieve soorten en een substantieel aandeel kwaliteitsbomen, met mede door het beheer beïnvloede, verschillende ontwikkelingsfasen, een gevarieerde bosstructuur, menging van boomsoorten en dood hout.

Spontane ontwikkelingen leiden (de komende decennia) vaak naar een dichter, vrij eenvormig bos met natuurlijke verjonging van beperkte samenstelling en matige productiepotentie. Natuurlijke verstoringen zoals windworp hebben (vooralsnog) een beperkt effect hierop. De bedekking, samenstelling en doorgroeiperspectieven van loofbomen, struiken en struwelen worden sterk beperkt door de mate waarin herbivoren aanwezig zijn (edelhert, ree). Vaak is menselijk beheer, zoals kap, begrazingsbeheer en inbreng van strooiselverrijkende soorten (zie Droge bos variant zonder productie; 15.02), nodig om dynamiek, variatie en vestigingsmilieus te bevorderen. Met aanvullende bosverjongingsactiviteiten met primair lokaal gewenste inheemse boom- en struiksoorten wordt een nieuwe gewenste bosgeneratie van voldoende ecologische kwaliteit gerealiseerd.

1.2 Afbakening

- Droog bos met productie omvat bossen op de voedselarme tot lemige zandgronden gedomineerd door loofbomen en (meereisende) naaldboomsoorten.
- Houtoogst is een doel en vindt periodiek plaats met een hogere intensiteit dan in de droge bossen beheertypen zonder productie, of boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd zijn dominant over meer dan 20% van het areaal van het betreffende bosgebied, ook als er geen productiedoelstelling is.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
Staphorst, Noord-Bargerbos, Kootwijk, Speulderbos, Mastbos, Gieten-Borger en Emmerdennen.

N16.04 Vochtig bos met productie (nieuw per 1-1-2018)

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig bos met productie bestaat uit loofbossen die gedomineerd worden door diverse boomsoorten zoals populier, es, esdoorn, beuk, haagbeuk, eik, iep en els. Het is een grotendeels gesloten bos met een weelderige ondergroei. Dit bostype is de productievariant van delen van het haagbeuken- en essenbos en beek- en rivierbegeleidend bos.
Het komt voor op matig nat tot matig droge, vrij voedselrijke kleiige tot zandige bodems, waaronder overstromingsdelen van beken. Het bostype kan gevonden worden in het rivierengebied op oeverwallen en hoge uiterwaarden, lokaal op lemige zandgronden in het oosten, op kleibodems zoals in de Flevopolders maar ook in de kustgebieden, en lemige/kleiige kalkhellingen in Zuid-Limburg.
Dit bostype levert een belangrijke bijdrage aan de houtvoorziening door de goede groei van diverse gewilde (hardhout) loofboomsoorten. In potentie kan dit bostype de meeste houtige soorten bevatten. De diversiteit is laag tot matig hoog. Vooral soorten van oudere, meer ontwikkelde bosgroeiplaatsen ontbreken vaak nog, terwijl makkelijk koloniserende sporenplanten en vogels al aanwezig zijn. Door snelle groei en sterfte kan binnen afzienbare tijd een gevarieerde bosstructuur ontstaan, met veel dood hout en een weelderige struiklaag en bodemvegetatie.
Populier kan een belangrijke bijdrage leveren aan snelle bosontwikkeling en de productie van aanzienlijke hoeveelheid zaaghout en (dik) dood hout. De ondergroei bij populier wordt echter vaak (nog) gedomineerd door ruigtekruiden zoals grote brandnetel. Ook in door andere boomsoorten gedomineerde bossen treedt regelmatig verruiging op in grotere open plekken. Dit kan de verjonging van gewenste boom- en struiksoorten belemmeren. Kleinschalige kap en aanplant wanneer zaadbronnen van gewenste soorten nog ontbreken kan de (kwalitatieve en kwantitatieve) productie en samenstelling bevorderen. Door deze aanvullende bosverjongingsactiviteiten met primair lokaal gewenste inheemse boom- en struiksoorten wordt versneld een nieuwe gewenste bosgeneratie van voldoende ecologische kwaliteit gerealiseerd.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Vochtig bos met productie omvat bossen op basenrijke bodems gedomineerd door (meereisende) loofboomsoorten.
- Houtoogst is een doel en vindt periodiek plaats met een hogere intensiteit dan in de Vochtige bossen beheertypen zonder productie, of boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd zijn dominant over meer dan 20% van het areaal van het betreffende bosgebied, ook als er geen productiedoelstelling is.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

Horsterwold, Haagse Bos, Spijk-Bremerberg en Kuinderbos.

r. N17 Cultuurhistorische bossen

Algemene beschrijving

Cultuurhistorische bossen zijn bossen die vanwege een combinatie van cultuurhistorische en ecologische elementen in een bepaalde staat worden gehouden.

Het beheer wordt gekenmerkt door een sterke sturing van de mens in de structuur en soortensamenstelling, vooral in de boom- en struiklaag.

De bossen worden bovendien gekenmerkt door een zekere ouderdom, in de vorm van oude bomen of oude stronken van bomen. In landschappelijk opzicht zijn vaak structuren aanwezig zoals lanen, sloten en greppels en wallen.

Ontstaansgeschiedenis

Zoals de term eigenlijk al zegt, zijn cultuurhistorische bossen lang geleden aangelegd en hebben ze sindsdien een specifiek beheer gehad. De voorgeschiedenis kan erg verschillen. Sommige bossen groeien op intacte bodems en bestaan uit boomsoorten die van nature ter plaatse thuishoren, op andere plaatsen is de aanleg gepaard gegaan met intensieve grondbewerking en hydrologische ingrepen en zijn soorten van elders geïmporteerd.

Cultuurhistorische bossen zijn in het verleden lange tijd het meest voorkomende bostype in Nederland geweest. Ze kunnen het best voortbestaan op de nu nog bestaande plaatsen en onder de condities waarbij ze zich hebben ontwikkeld.

Beheertypen

Dit natuurtype omvat de volgende beheertypen:

- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos (vervallen per 1-1-2017)
- N17.02 Droog hakhout
- N17.03 Park- en stinzenbos
- N17.04 Eendenkooi
- N17.05 Wilgengriend (nieuw m.i.v. 1-1-2017)
- N17.06 Vochtig en hellinghakhout (nieuw m.i.v. 1-1-2017)

N17.01 Vochtig hakhout en middenbos (vervallen per 1-1-2017)

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig hakhout zijn loofbossen die bestaan uit houtgewas dat men niet hoog laat opschieten, maar dicht bij de grond afzet om de stronken weer te laten ontspruiten en de gevormde opslag te kunnen oogsten. Middenbos bestaat uit hakhout met overstaanders (doorgegroeide hakhouttelgen) of bovenstaander (aanplant).
Hakhout en middenbos komen al eeuwen voor in Nederland. Door hakhoutbeheer kan een voortdurende houtopbrengst gewaarborgd worden. Door het dicht bij de grond afzetten van de bomen ontstonden de kenmerkende stobben of stoven, die vele eeuwen oud kunnen zijn. Verschillende boomsoorten zorgden voor hout voor verschillende doeleinden: brandhout, gebruikshout voor bijvoorbeeld gereedschapsstelen, schors voor de leerlooierij.

In verschillende vormen komt dit type door het gehele land voor. De variatie is groot: van grienden met wilgen in het rivierengebied tot elzenhakhout in Zeeland. Globaal geldt, dat in het rivierengebied essen- en wilgenhakhout voorkomt in de uiterwaarden, maar ook in beekdalen en op de overgang van veen naar klei in het laagveengebied. Vochtige eikenhakhoutbossen komen op de zandgronden voor. De hellingbossen in Zuid-Limburg, waar nog middenbos voorkomt, worden ook tot dit type gerekend. Het beheertype Vochtig hakhout en middenbos betreft hakhoutcomplexen die niet of nauwelijks machinaal te bewerken zijn doordat ze vochtig zijn, op een helling liggen of de stoven op rabatten staan.

In West-Nederland en het rivierengebied zijn hakhoutbossen vaak opvallende elementen in het open landschap. Denk bijvoorbeeld aan grienden in de rivieruiterwaarden en elzenhakhout of geriefhoutbosjes in het veenweidegebied.. Overal in de natte zandgebieden komen (eiken)hakhoutbossen voor, vaak eertijds gelegen in open gebieden, maar nu dikwijls omgeven door jonger bos en daardoor landschappelijk minder herkenbaar. Met name oud hakhout en middenbos herbergt met de oude groeiplaats, het dunne strooiseldek en het hakhoutbeheer samenhangende zeldzame bosplanten van vochtige standplaatsen en aan oude hakhoutstoven gebonden mossen en insecten.

1.2 Afbakening

- Vochtig hakhout en middenbos wordt periodiek afgezet.
- Kenmerkend voor het beheertype is de aanwezigheid van hakhoutstoven. Bij dit vochtige type kan gedacht worden aan boomsoorten van rijke groeiplaatsen als wilg, els, es, hazelaar, haagbeuk maar ook eiken op rabatten. De cyclus verschilt per vorm en boomsoort, maar meestal dient om de 3 tot 10 jaar gehakt te worden.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

……..

N17.02 Droog hakhout

1.1 Algemene beschrijving

Droog hakhout is een loofbos bestaande uit houtgewas dat men niet hoog laat opschieten, maar dicht bij de grond afzet om de stronken weer te laten ontspruiten en de gevormde opslag te kunnen oogsten. Hakhoutbossen komen al eeuwen voor in Nederland. Door hakhoutbeheer kan een voortdurende houtopbrengst gewaarborgd worden. Door het dicht bij de grond afzetten van de bomen ontstonden de kenmerkende stobben of stoven, die vele eeuwen oud kunnen zijn. Verschillende boomsoorten zorgden voor hout voor verschillende doeleinden: brandhout, gebruikshout voor bijvoorbeeld gereedschapsstelen, schors voor de leerlooierij. Droog hakhout komt met name voor op de hogere en drogere zandgronden van Nederland en aan de kust in de binnenduinrand. Het bestaat meestal uit eiken en ook wel berk en beuk. Het beheertype betreft hakhoutcomplexen die machinaal te verwerken zijn doordat ze op goed bereikbare droge gronden staan.

Overal in de zandgebieden komen (eiken)hakhoutbossen voor, vaak omgeven door wallen en hierdoor afgeschermd van heide en ander open terrein, maar nu dikwijls omgeven door jonger bos en daardoor landschappelijk minder herkenbaar. Met name oud hakhout kan aan oude groeiplaats, dunne strooisellaag en hakhoutbeheer samenhangende bosplanten van droge standplaatsen herbergen zoals bijvoorbeeld fraai hertshooi en aan oude stoven gebonden mossen en insecten.

1.2 Afbakening

- Droog hakhout wordt periodiek afgezet (vrijwel alle bomen)
- Het beheertype bestaat uit een perceel hakhout of middenbos van enige omvang op droge en vlakke gronden. Kenmerkend is de aanwezigheid van hakhoutstoven. Het bestaat uit boomsoorten zoals zomereik, beuk en winterlinde. De cyclus verschilt per vorm en boomsoort, maar meestal dient om de 10 tot 20 jaar gehakt te worden. Bij middenbos is een deel overstaanders die in een veel lagere cyclus gehakt worden.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

……..

N17.03 Park- en stinzenbos

1.1 Algemene beschrijving

Parkbossen zijn alle vormen van bos die vallen binnen een historisch park- of tuinaanleg. Stinzenbossen bestaan veelal uit oude bossen bij landgoederen met een karakteristieke stinzenflora, vaak bolgewassen en kruidachtige overblijvende gewassen, in de ondergroei. Sinds het ontstaan van landhuizen en landgoederen in Nederland vanaf de late middeleeuwen is er ook aandacht voor de omgeving van het huis. In de zeventiende en achttiende eeuw ontwikkelen zich tuinstijlen, maar worden ook de omliggende bossen meegenomen in de aanleg. In de landschappelijke parkstijl hebben parkbossen een nadrukkelijke rol. Sommige van deze parkbossen krijgen een rijke struiklaag en veel kruiden, die vooral in het voorjaar bloeien. Deze planten zijn oorspronkelijk aangeplant, maar inmiddels verwilderd en inheems geworden. Ook zijn in dit bostype veel uitheemse bomen te vinden, door landgoedeigenaren aangeplant ter verfraaiing van het bos. De naam van dit type, Stinzenbos, komt van het woord stins, de Friese benaming voor kasteel/landhuis.
Beheer is gericht op het behouden van de bijzondere (uitheemse) bomen en het handhaven van de karakteristieke struiklaag en kruiden. Dit kan betekenen het vrijstellen van bijzondere bomen, het vrijhouden van opslag van delen waar de bijzondere stinzenflora voorkomt en het behouden van de struiklaag. In sommige bossen gaat het om bollen of kruiden van de stinzenflora, maar het kan ook gaan ook om bloeiende struiken zoals azelea en rhododendron. Landgoederen komen voor in geheel Nederland, maar vooral voor in het zand-, rivieren-, zeeklei- en duingebied. Park- en stinzenbos komt voornamelijk voor op min of meer kalkrijke zand-, zavel- en kleigronden op oeverwallen langs rivieren, op Friese stinzen en in de binnenduinrand.

Dit beheertype hangt steeds samen met een cultuurhistorisch waardevol landgoed. Vaak is de samenhang groot met andere landgoedelementen zoals een huis, tuin, lanen en overige bossen op het landgoed. Stinzenbossen kennen een bijzondere aan actief beheer gekoppelde stinzenplantenflora. Park- en stinzenbossen kennen tegenwoordig vaak een actief beheer gericht op het in stand houden van oude bomen en boomholten en de daaraan gekoppelde aanwezigheid van broedvogels en vleermuizen.

1.2 Afbakening

- Het beheertype Park- en stinzenbos bestaat uit opgaand bos, als onderdeel van een (voormalig) landgoed, met meestal een rijke struiklaag en veel kruiden die vooral in het voorjaar bloeien.
- In de kruidlaag van Stinzenbossen komen veel planten voor die oorspronkelijk zijn aangeplant en nu zijn verwilderd. Het betreft deels inheemse planten (zoals daslook en wilde narcis), maar met name ook van oorsprong uitheemse planten (veel soorten bol- en knolgewassen, zoals hyacinten, sneeuwklokjes en krokussen maar bijvoorbeeld ook hartbladzonnebloem, Italiaanse aronskelk of azalea). Daarnaast komen ook geïntroduceerde uitheemse boomsoorten voor met een hoge sierwaarde.
- Park- en stinzebos kent een actief beheer dat gericht is op het behoud van de bijzondere flora en fauna. De bomen, struiken en kruiden van Park- en Stinse bos staan in een verband dat een bedacht, esthetisch doel dient.

- Ornamentele boomgroepen, ook wel clumps genoemd, vallen buiten dit type en behoren in beheertype L02.02 Historische tuin.
- Bomen en struiken die langs lanen geplant zijn, worden niet tot dit beheertype gerekend, maar worden gerekend tot een beheertype uit de Index Landschap.
- Stadsparken behoren niet tot dit beheertype.

Subsidieverplichtingen
De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden
……..

N17.04 Eendenkooi

1.1 Algemene beschrijving

Een Eendenkooi bestaat uit een waterplas met vangpijpen. De vorm is per streek en per kooi sterk verschillend. Eendenkooien kennen een aantal onderdelen: allereerst de kooiplas, een centraal stuk open water. Aan de kooiplas zitten drie of meerdere vangpijpen; sloten, voorzien van rietschermen, waar de eenden in gelokt kunnen worden. Complex van kooiplas en vangpijpen is omgeven door het kooibos. Vaak zijn in deze bossen hakhout en knotbomen te vinden. Eendenkooien zijn vaak omgeven door een sloot en soms is er nog een kooikerhuisje aanwezig.
Eendenkooien zijn typisch Nederlandse elementen, ontstaan in de late middeleeuwen. De kooien werden in voorgaande eeuwen aangelegd om wilde eenden te vangen voor consumptie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen levende kooien en rustende kooien. De zogenaamde levende kooien kennen speciale rechten (afpalingsrecht) en moeten vangklaar zijn. Dat wil zeggen dat minimaal één vangarm bedrijfsklaar moet zijn. Rustende kooien kennen deze rechten niet en hier is geen minimumeis aan de staat van onderhoud. Een kooirelict tenslotte is een overblijfsel van een eendenkooi, vaak is dan nog slechts de structuur van de kooi herkenbaar.
Waarschijnlijk zijn er in Nederland ruim 1.000 eendenkooien geweest: nu resteren nog 118 geregistreerde kooien (levende kooien). Eendenkooien komen voor in grote delen van Nederland, alleen Drenthe, Limburg en Flevoland kennen geen eendenkooien (meer).

Eendenkooien komen voor in diverse landschapstypen. De kooi ligt op een rustige plek in waterrijk gebied en is omzoomd door bos en struweel. Hierdoor zijn kooien in verder open landschap opvallende elementen. Eendenkooien vormen vaak rustgebieden in het landschap voor vogels en zoogdieren en kennen door de afwisseling van water en bos een rijke broedvogelbevolking.

1.2 Afbakening

- Onder het beheertype Eendenkooi vallen de geregistreerde eendenkooien en die kooien die aan de voorwaarden van geregistreerde kooien voldoen.
- De Eendenkooi omvat de kooiplas met omringend kooibos, tot een maximale grootte van 4 ha.
- Het beheer bestaat ui het openhouden van kooiplas en vangarmen, onderhoud in het kooibos met afzetten van hakhout en knotten van de knotbomen en het vangklaar houden van minimaal één van de vangarmen.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

……..

N17.05 Wilgengriend (nieuw per 1-1-2017)

1.1 Algemene beschrijving

Een wilgengriend is een perceel waarop wilgen geplant zijn, die periodiek kort boven de grond worden afgezet. Het betreft natte bossen van smalbladige wilgen die aan een zeer intensief hakhoutbeheer zijn onderworpen. De grienden komen zowel binnendijks als buitendijks voor, buitendijks vooral als getijdegriend. Als grienden periodiek door rivierwater overstroomd worden en niet meer regelmatig onderhouden vallen ze ook onder zachthoutooibossen. Wilgengrienden vormen van oudsher een karakteristiek onderdeel van het rivieren- en zoetwatergetijdenlandschap. In een traditioneel beheerde griend wordt de hergroei op de hakhoutstoven doorgaans elke 3 tot 5 (hooguit 10) jaar afgezet. Nog intensiever beheerde grienden hebben een 1- of 2-jarige kapcyclus. Buitendijks werden met name de zwaardere en langere wilgensoorten gekweekt die geschikt zijn als hakgriend. Binnendijks werd voornamelijk jaarlijks geoogst snijgriend gekweekt, maar tegenwoordig vaak hakgriend. De grienden hebben over het algemeen een weelderige ondergroei onder anderen van mossen en levermossen, en zijn rijk aan vogels en insecten.

Getijdegrienden kennen door de getijde beweging dagelijks grote verschillen in waterstanden. In getijdegrienden kunnen bijzondere soorten als zomerklokje en spindotterbloem aanwezig zijn.

De wilgenteelt in de natte griendbossen vereist een goede beheersing van de waterhuishouding. Greppels en duikers in de grienden dienen vooral voor de afwatering, kaden om het water binnen de griend vast te houden.

In getijdegrienden bepalen eb en vloed het tijdstip waarop beheeractiviteiten kunnen worden uitgevoerd.

1.2 Afbakening

- Wilgengrienden worden periodiek laag bij de grond afgezet, lager dan 1,5m.
- Kenmerkend voor het beheertype is de aanwezigheid van hakhoutstoven van smalbladige wilgensoorten. Meestal dient om de 2 tot 5 jaar gehakt te worden.
- Wilgengrienden staan op natte bodem en kunnen zowel binnen- als buitendijks voorkomen.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Voorbeeldgebieden

langs de Nieuwe Merwede, de Rhoonse grienden, delen van de Biesbosch, Bommelerwaard, Polder Achthoven, Het Beesdse veld, Autena en Bolgarijen

N17.06 Vochtig en hellinghakhout (nieuw per 1-1-2017)

1.1 Algemene beschrijving

Vochtig en hellinghakhout zijn loofbossen die bestaan uit houtgewas dat men niet hoog laat opschieten, maar dicht bij de grond afzet om de stronken weer te laten ontspruiten en de gevormde opslag te kunnen oogsten. Middenbos bestaat uit hakhout met overstaanders (doorgegroeide hakhouttelgen) of bovenstaanders (aangeplante bomen).
Hakhout en middenbos komen al eeuwen voor in Nederland. Door hakhoutbeheer kan een voortdurende houtopbrengst gewaarborgd worden. Door het dicht bij de grond afzetten van de bomen ontstonden de kenmerkende stobben of stoven, die vele eeuwen oud kunnen zijn. Verschillende boomsoorten zorgden voor hout voor verschillende doeleinden: brandhout, gebruikshout voor bijvoorbeeld gereedschapsstelen, schors voor de leerlooierij.
In verschillende vormen komt dit type door het gehele land voor. De variatie is groot: van hellinghakhout in Zuid-limburg tot elzenhakhout in Zeeland. Essen- en elzenhakhout komt voor in het rivierengebied, maar soms ook in beekdalen en op de overgang van kleigronden- naar zandgebieden. Vochtige eikenhakhout komt voor op de zandgronden. De hakhouthellingbossen in Zuid-Limburg, waar het vaak in de vorm van middenbos voorkomt, worden ook tot dit type gerekend. Het beheertype Vochtig en hellinghakhout betreft hakhoutcomplexen die niet of nauwelijks machinaal te bewerken zijn doordat ze vochtig zijn, op een helling liggen of de stoven op rabatten staan.
In West-Nederland en het rivierengebied zijn hakhoutbossen vaak opvallende elementen in het open landschap. Denk bijvoorbeeld aan elzenhakhout in het veenweidegebied. Overal in de natte zandgebieden komen vochtige hakhoutbossen voor, vaak eertijds gelegen in open gebieden, maar nu dikwijls omgeven door jonger bos en daardoor landschappelijk minder herkenbaar. Met name oud hakhout en middenbos herbergt met de oude groeiplaats, het dunne strooiseldek, vochtige microklimaat en het hakhoutbeheer samenhangende zeldzame bosplanten van vochtige standplaatsen en aan oude hakhoutstoven gebonden mossen en insecten. Het vochtige microklimaat in het essenhakhout wordt bedreigd door essentaksterfte, een agressieve schimmel die juist de jonge takken na het afzetten van de stoven aantast.

1.2 Afbakening

- Vochtig en hellinghakhout wordt periodiek afgezet.
- Het betreft hakhout of middenbos op vochtige bodem of steile hellingen.
- Kenmerkend voor het beheertype is de aanwezigheid van hakhoutstoven. Bij dit vochtige type kan gedacht worden aan boomsoorten van rijke groeiplaatsen als els, es, hazelaar, haagbeuk maar ook eiken op rabatten. De cyclus verschilt per vorm en boomsoort, maar meestal dient om de 5 tot 20 jaar afgezet te worden. Bij middenbos is een deel overstaanders die in een veel lagere cyclus gekapt worden.
- Wilgengrienden vallen onder beheertype N17.05 Wilgengriend.

Subsidieverplichtingen

De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

....

Bijlage 3: Toelichting bij het besluit tot wijziging

Er zijn een aantal tekstuele en een aantal inhoudelijke wijzigingen in de SVNL 2016-2021 doorgevoerd ten opzichte van de versie SVNL 2016-2021 voor beheerjaar 2021. De wijzigingen worden hieronder nader uiteengezet.

Artikel 1.1 (Gewijzigde terminologie toeslagen en openstellingsbijdrage)

De toezichtsbijdrage en de voorzieningenbijdrage vallen niet meer onder één noemer in artikel 1.1 (voorheen: de openstellingsbijdrage), maar worden in terminologie van elkaar losgekoppeld. Het was al eerder mogelijk om de component toezicht los van de component voorzieningen te verstrekken (zie punt 10 van goedkeuringsbesluit van de Europese Commissie met kenmerk SA.48028). Anders is dat provincies ervoor kunnen kiezen om de component toezicht voor niet-opengestelde/afgesloten gebieden te verlenen als dat nodig is voor het beheer. In de praktijk is gebleken dat ook bij afgesloten terreinen een vorm van toezicht nodig kan zijn juist om te voorkomen dat bezoekers kwetsbare natuur betreden. Hierom wensen de provincies het in de model-SVNL 2016-2021 mogelijk te maken dat de toezichtsbijdrage ook voor afgesloten terreinen beschikbaar kan worden gesteld. De wijze waarop het tarief wordt berekend wijzigt niet, omdat het om dezelfde activiteiten als voorheen gaat (bijvoorbeeld de inzet van een boswachter). Deze wijziging verruimt mogelijk enkel de gebieden waarvoor de toezichtsbijdrage kan worden aangevraagd. In het verlengde van deze wijziging zijn in artikel 2.4 en artikel 2.5 wijzigingen doorgevoerd.

Verder is voor de leesbaarheid van de regeling van belang dat de namen van de zogenaamde toeslagen in de regeling zijn gewijzigd. De schapentoeslag wordt de schapenbijdrage, de monitoringstoeslag de monitoringsbijdrage en de vaartoeslag de vaarbijdrage.

Artikel 2.1, tweede lid (continueren subsidiemogelijkheid natuurbeheer gemeenten)

De provincies wensen de subsidiemogelijkheid voor (samenwerkingsverbanden van) gemeenten van artikel 2.1, tweede lid, SVNL 2016 te verlengen om het beheer in de betreffende gebieden te continueren. Het gaat dan om continuering van natuurbeheer voor gemeenten, die in de voorafgaande periode eveneens subsidie voor het beheer van het gebied hebben ontvangen. Om deze optie te verlengen onder de huidige SVNL 2016 zijn in artikel 2.1, tweede lid, wijzigingen doorgevoerd.

Artikel 2.4a, eerste lid (nieuwe termijn i.v.m. Europese goedkeuring)

In dit artikel is een nieuwe termijn opgenomen die verband houdt met de einddatum van het Europese goedkeuringsbesluit behorende bij de model-SVNL 2016-2021 met kenmerk SA.56811. Dit goedkeuringsbesluit is te raadplegen via de website van de Europese Commissie.

Artikel 2.4, vierde lid, SVNL (criteria voorzieningenbijdrage tijdelijk afgesloten gebieden)

Artikel 2.4, vierde lid, SVNL bevat de criteria om een voorzieningenbijdrage voor tijdelijk afgesloten gebieden te verstrekken. De provincies wensen een voorzieningenbijdrage te verstrekken voor gebieden die in de basis zijn opengesteld voor het publiek, maar die uitsluitend met het oog op natuurbescherming tijdelijk moeten worden gesloten.

Om voor de voorzieningenbijdrage van tijdelijk afgesloten gebieden in aanmerking te komen wordt vereist dat een vrijstellingsgrond als bedoeld in artikel 2.9, vierde lid, onderdeel a (sluiting in verband met de Wet natuurbescherming) of onderdeel d (sluiting op basis van het beheerplan) van toepassing is en de afsluiting maximaal zes maanden duurt. Net als maaien of waterbeheer kan ook tijdelijke afsluiting een maatregel zijn ter behoud en ontwikkeling van soorten of een terrein. Het broedseizoen (vogels), bronsttijd (paartijd), rusttijd (overwintering), of een periode waarin de vegetatie extra kwetsbaar is zijn voorbeelden van wanneer een tijdelijke afsluiting als bedoeld in het vierde lid gewenst is.

Er is voor een maximale termijn van zes maanden gekozen, omdat binnen die termijn de meeste tijdelijke afsluitingen passen. Bij het vaststellen van de termijn is niet vereist dat sprake is van een aaneengesloten periode. Door het opnemen van “maximaal” in artikel 2.4, vierde lid, SVNL kan maatwerk worden verricht en toetsen de provincies in hoeverre de afsluiting noodzakelijk is.
Daarbij zijn dan steeds de ecologische omstandigheden in het gebied bepalend. Een enkele aanleiding zal wellicht niet snel leiden tot de maximumperiode van zes maanden. Een opeenstapeling van situaties mogelijk wel, aangezien alleen al een broedseizoen vier maanden duurt (15 maart–15 juli), de paartijd van reeën enkele weken duurt (vanaf half juli) en de paartijd van edelherten circa een maand in het najaar (half september tot half oktober).

De nieuwe criteria hebben geen invloed op de hoogte van de voorzieningenbijdrage, omdat het plaatsen van bankjes of het plegen van onderhoud nu eenmaal nodig is om een pad toegankelijk of veilig te houden. Het onderhoud of het treffen van voorzieningen op een natuurterrein wordt vanwege een tijdelijke afsluiting niet minder in vergelijking met een terrein die de volledige termijn van 358 dagen per jaar is opengesteld.

Artikel 2.4, zesde lid, SVNL (nadere regels toezichtsbijdrage)

In het verlengde van de wijziging in de openstellingsbijdrage is in artikel 2.4, zesde lid, opgenomen dat Gedeputeerde Staten aan het verstrekken van de toezichtsbijdrage nadere regels kunnen stellen. De betreffende regels zijn gericht op het vooraf afstemmen voor welke gebieden toezicht noodzakelijk is en voor welke gebieden het beschikbaar stellen van de toezichtsbijdrage wenselijk is, zodat de middelen effectief worden aangewend. Voor een effectieve toepassing van de bijdrage dient het mogelijk te zijn de bijdrage uit te sluiten voor gebieden waarvoor – naar de aard van het gebied – geen toezicht nodig is en voor gebieden waarvoor het toezicht via een ‘ander instrumentarium’ geregeld is of wordt. Met ‘aard van het gebied’ worden gebieden bedoeld die ontoegankelijk zijn, zoals rietmoerassen en waarvoor om die reden geen behoefte is aan toezicht. Met ‘ander instrumentarium’ worden regionale toezicht- en handhavingsprogramma’s bedoeld waarin tussen de betrokken partijen afspraken zijn gemaakt over het toezicht in natuurgebieden en waarbij het toezicht in natuurgebieden in het kader van een dergelijk programma reeds is geregeld.

Doordat Gedeputeerde Staten nadere regels kunnen stellen ten aanzien van het verstrekken van de toezichtsbijdrage, kan een provincie kenbaar maken dat een categorie gebieden is uitgesloten. Een provincie kan dit zo nodig concretiseren via een subsidiekaart en/of via het Natuurbeheerplan. De nadere regels moeten er dus voor zorgen dat de toezichtsbijdrage effectief kan worden ingezet.

Artikel 2.13, vijfde lid (introductie tarief of normbedrag nieuw beheertype of bijdrage tijdens subsidieperiode)

De aanleiding voor deze toevoeging is de recente wijziging van het beheertype voor moeras (beheerjaar 2021). De hoofdregel is dat de tarieven of normbedragen zoals gehanteerd in de moederbeschikking worden gevolgd (artikel 2.13, derde lid). Het nieuwe vijfde lid maakt het mogelijk dat tarieven of normbedragen van nieuwe beheertypen, in geval van uitbreidingsaanvragen, als uitgangspunt worden genomen. In het vijfde lid is nu bepaald dat het jaar wordt gehanteerd waarin het tarief of de opslag voor het eerst is vastgesteld. Het kan dus voorkomen dat voorgaande openstellingsbesluiten moeten worden geraadpleegd om te zien waar een nieuw tarief of opslag voor het eerst is geïntroduceerd tijdens de subsidieperiode waarvoor de beschikking is afgegeven.
Artikel 2.13a (verhoging tarieven en normbedragen per 2021)

De berekeningswijze van de subsidie staat in de artikelen 2.6 en 2.13. Daaruit volgt het uitgangspunt dat voor de gehele subsidieperiode het tarief of normbedrag wordt gehanteerd zoals die van toepassing was ten tijde van de “moederbeschikking”/de eerste beschikking op basis waarvan de subsidieperiode is aangevangen. Daarop zijn uitzonderingen geformuleerd in het vierde lid van artikel 2.13 en in artikel 2.13a.

Gelet op het Uitvoeringsprogramma Natuur (kamerstuk 8-12-2020) wensen de provincies per 1 januari 2021 de op reeds beschikt areaal van toepassing zijnde tarieven en normbedragen te verhogen tot en met het percentage zoals dat in het laatste Europese goedkeuringsbesluit is vermeld (SA.56811 (2020/N)).[1]

De keuze om de tarieven en normbedragen te verhogen vanaf 1 januari 2021 vergt voor bestaande beschikkingen, waarvan de subsidieperiode voor 2021 is ingegaan, een nieuwe afwijking van de regel dat de tarieven of normbedragen van de moederbeschikking worden gevolgd: de “moeder”-tarieven van de nieuwe aanvragen die zijn ingediend tussen 2015 en 2019 (beheerjaren 2016 t/m 2020) worden (pas) met ingang van 1 januari 2021 verhoogd naar het percentage zoals goedgekeurd in het Europese goedkeuringsbesluit. Vanaf die datum volgen ook de uitbreidingen het verhoogde “moeder”-tarief. Dit betekent dat de verhoging van toepassing is vanaf beheerjaar 2021. Doordat in artikel 2.13a een “kan”-bepaling is opgenomen

[1] In feite wordt de hoogte van het percentage teruggebracht naar de hoogte die ook al van toepassing was in de periode van voor het Natuurpact. Aangezien er na een periode van bezuinigingen er nu weer meer middelen vanuit het Rijk beschikbaar zijn gesteld kan het vorige percentage weer worden gehanteerd.

is er sprake van een discretionaire bevoegdheid en zullen provincies aan dit artikel nog toepassing moeten geven in het openstellingsbesluit 2022 om gevolg te geven aan de afspraken die landelijk zijn gemaakt.

Voor beschikkingen waarvan de subsidieperiode vanaf 1 januari 2021 is ingegaan of aanvragen waarop nog moet worden beschikt geldt dat er geen wijziging in de (SVNL) regeling nodig is maar dat de openstellingsbesluiten rechtstreeks de grondslag vormen voor de verhoging. Uit de artikel 1.2, tweede lid, onderdelen e en f, en artikel 2.6 volgt dat de tarieven en normbedragen in het openstellingsbesluit worden bepaald. Een verhoging van de tarieven of normbedragen voor die beschikkingen kan dan ook via (een wijziging van) het openstellingsbesluit worden gerealiseerd.

Opnemen van een aantal bepalingen vergelijkbaar met voorgaande versies van de regeling

Een aantal bepalingen die in eerdere versies van de SVNL waren opgenomen maar niet meer in de versie SVNL 2016 voor beheerjaar 2021, zijn grotendeels gelijkluidend in de onderhavige SVNL 2016 opgenomen:

In artikel 2.1, derde lid, is vergelijkbaar met de bepaling zoals in de SVNL 2014 opgenomen dat Staatsbosbeheer subsidie kan verkrijgen voor Rijksgronden die het al vóór 15 augustus 2009 beheert. Staatsbosbeheer beheert sinds jaar en dag die gronden voor het Rijk, omdat Staatsbosbeheer voorheen (vóór 1998) onderdeel was van het Rijk en sinds de verzelfstandiging van Staatsbosbeheer als publiekrechtelijke rechtspersoon de wettelijke taak heeft gekregen om de bij Staatsbosbeheer berustende objecten te beheren. Daaronder vallen - naast objecten in eigendom en erfpacht - ook objecten die Staatsbosbeheer door middel van een persoonlijk recht
beheert. Wijziging ten opzichte van de bepaling in de SVNL 2014 is dat Staatsbosbeheer de gronden niet in eigendom hoeft te verkrijgen, maar onder een persoonlijk recht dient te beheren. Provincies wensen de betreffende rijksgronden die bij Staatsbosbeheer in beheer zijn te subsidiëren, omdat het budget voor het beheer van deze gronden bij de decentralisatie van natuurbeheer van het ministerie van Economische Zaken naar de provincies is overgedragen. Het natuurbeheer in de betreffende gebieden draagt bij aan de doelstellingen van de SVNL. Om die reden is het wenselijk om het beheer van deze gebieden onder de SVNL te subsidiëren.

Artikel 2.16 is ingevoegd en is inhoudelijk gelijk aan wat was geregeld in artikel 7.7 van de SVNL(2010). Het artikel maakt het mogelijk dat een SVNL-subsidie op basis van paragraaf 2 tussentijds kan worden vastgesteld op het moment dat een aanvrager maatregelen gericht op kwaliteitsverbetering op het betreffende natuurterrein treft. Deze maatregelen zijn subsidiabel op basis van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Door het mogelijk te maken dat de SVNL-subsidie tussentijds kan worden vastgesteld en daarmee kan worden afgeweken van de gesubsidieerde beheerperiode, kan de weg worden vrijgemaakt voor het uitvoeren van maatregelen gericht op kwaliteitsverbetering en een ambitieuzer natuurbeheer. Dit is wenselijk om de kwaliteit van natuur te verbeteren, zodat in het vervolg weer kan worden beheerd onder de SVNL.

Fiscale vrijstelling

Volledigheidshalve wordt hier vermeld dat de Europese Commissie in het besluit met kenmerk SA.56811 (2020/N) de verlenging van de bestaande belastingvrijstelling zoals vermeld in artikel 6 van de Uitvoeringsregeling inkomstenbelasting 2001 heeft goedgekeurd. In de betreffende melding hebben de Nederlandse autoriteiten het volgende gecommuniceerd naar de Europese Commissie, waarover verder geen vragen zijn gesteld:

"Verder wordt hier volledigheidshalve benadrukt dat er geen wijziging wordt aangebracht in de belastingvrijstelling zoals eerder goedgekeurd en vermeld in artikel 6 van de Uitvoeringsregeling inkomstenbelasting 2001. Die vrijstelling is onverkort op de onderhavige regeling van toepassing voor de periode vanaf 1 januari 2022 en verder."

Dit wordt hier vermeld, omdat het betreffende goedkeuringsbesluit niet expliciet op dit punt ingaat, maar er impliciet wel goedkeuring is verleend voor de verlenging van de fiscale vrijstelling.

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 9 november 2021, 1101713/1730934, houdende vaststelling van de wijziging van de Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat het wenselijk is om een aantal onderdelen van de uitvoeringsregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland te actualiseren of te verduidelijken;

Besluiten:

De Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland wordt als volgt gewijzigd:

ARTIKEL I

Onderdeel A
In artikel 1 wordt een nieuw onderdeel r toegevoegd, luidende:

r. marktwaarde: waarde van het terrein vastgesteld in overeenstemming met de Mededeling van de Commissie betreffende het begrip “staatssteun” in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (2016/C 262/01);

B

Artikel 6, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. in de aanhef wordt na « activiteit waarvoor subsidie wordt aangevraagd » toegevoegd « reeds eerder », en wordt « waardoor » vervangen door « wordt de subsidie op grond van deze regeling zoveel lager vastgesteld als noodzakelijk is om te voorkomen dat »;
2. in onderdeel c vervalt « ,wordt de subsidie op grond van deze regeling zoveel lager vastgesteld als noodzakelijk is om betaling boven de werkelijke kosten dan wel de hiervoor bedoelde maxima te voorkomen ».

C

In artikel 6a, eerste lid, wordt « na 31 december 2021 » vervangen door: 1 oktober 2027.

D

Artikel 13 wordt gewijzigd als volgt:

1. In het eerste lid, onder a vervalt « door derden ».
2. In het eerste lid, wordt onder verlettering van onderdeel j tot onderdeel k een nieuw onderdeel j toegevoegd, luidende:

j. kosten van aanloopbeheer, zijnde beheer dat noodzakelijk is in de periode tussen inrichting en het reguliere beheer om het beoogde beheertype te realiseren;

E

Artikel 14, derde lid, wordt « Gedeputeerde Staten kunnen, in afwijking van het voorgaande lid, een lager maximaal percentage of een maximumbedrag aan subsidiabele kosten per hectare vaststellen » vervangen door « In afwijking van het tweede lid kunnen Gedeputeerde Staten een lager maximaal percentage, een maximumbedrag aan subsidiabele kosten per hectare, of een maximumbedrag per subsidiabele kostensoort als bedoeld in artikel 13, eerste lid, vaststellen. »

F

In artikel 14a wordt « elk » vervangen door « ieder ».

G

Artikel 14b wordt gewijzigd als volgt:

1. In het eerste lid vervallen in de aanhef « jaarlijks » en onderdeel a onder verlettering van de onderdelen b en c tot a en b.
2. In het eerste lid, onderdeel b vervalt de punt na « daarvan » en wordt toegevoegd « , indien dit naar het oordeel van Gedeputeerde Staten nodig is ».
3. Een nieuw lid wordt toegevoegd, luidende:

3. Er wordt jaarlijks slechts één voorschot verstrekt, tenzij in de beschikking tot subsidieverlening anders is bepaald.

H

Artikel 14c wordt gewijzigd als volgt:

1. In het tweede lid:
   a. wordt « elk » vervangen door: ieder;
   b. vervalt « ,voor zover dat overzicht en die kosten niet reeds gemaakt zijn op grond van een aanvraag als bedoeld in artikel 14b »;
   c. wordt de komma in het midden van de zin vervangen door een punt.
2. In het derde lid vervalt « van het onderhavige artikel ».

I

Artikel 14d wordt gewijzigd als volgt:

1. In het tweede lid wordt « ná » vervangen door: na.
2. In het derde lid vervalt « er ».

J

In artikel 17, vijfde lid, wordt « elk » vervangen door « ieder ».

K

In artikel 19 wordt een nieuw lid toegevoegd, luidende:

3. De kosten voor de inschrijving in de openbare registers van de kwalitatieve verplichtingen als bedoeld in het eerste lid, komen voor rekening van de provincie.

L

Artikel 20 komt als volgt te luiden « Artikel 20 (hoogte subsidie functieverandering) » en wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt « De hoogte van de subsidie functieverandering is maximaal 85% van de waarde van de landbouwgrond » vervangen door: De subsidie functieverandering bedraagt ten hoogste het verschil in de marktwaarde van de landbouwgrond en de marktwaarde van de grond na functieverandering.
2. In het tweede lid wordt « Gedeputeerde Staten bepalen het bedrag, bedoeld in het eerste lid, aan de hand van een taxatie » vervangen door: De marktwaarde van de landbouwgrond en de marktwaarde van de grond na functieverandering worden bepaald op basis van een taxatie, die in opdracht van de provincie wordt uitgevoerd door een onafhankelijk taxateur.
3. In het derde lid wordt « De waarde van de landbouwgrond als bedoeld in het eerste lid wordt bepaald op basis van een taxatie. Bij deze taxatie wordt uitgegaan van de waarde in het economisch verkeer bij agrarische bestemming en wordt als peildatum gehanteerd de eerste dag van de maand waarin de aanvraag is ontvangen. Indien de aanvraag onvolledig of onjuist is wordt als peildatum aangehouden de eerste dag van de maand waarin de aanvraag is gecompleteerd » vervangen door: Bij de taxatie wordt als peildatum gehanteerd de eerste dag van de maand waarin de aanvraag volledig is.

4. Het vierde lid vervalt.

ARTIKEL II.
Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin het is geplaatst.

Haarlem, 9 november 2021

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Toelichting bij het besluit tot wijziging

De Uitvoeringsregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland is op een aantal onderdelen geactualiseerd en verduidelijkt. Daarnaast is de regeling aangepast om bevoorschotting bij de start van de activiteiten mogelijk te maken en om het subsidiëren van voorbereidingskosten voorafgaand de investeringssubsidie mogelijk te maken.

D artikel 13 (subsidiabele en niet subsidiabele kosten)

Onderdeel a (geen wijziging in de tekst van de regeling)

Onder a van het eerste lid van artikel 13 is het mogelijk om kosten gefactureerd door derden voorafgaand de subsidieaanvraag te subsidiëren. Hierbij kan worden gedacht aan archeologisch onderzoek, hydrologisch onderzoek en explosievenonderzoek. Dit is een

uitzondering op de regel dat alleen kosten gemaakt na het indienen van de subsidieaanvraag subsidiabel zijn. De Europese Commissie heeft dergelijke onderzoekskosten in het goedkeuringsbesluit met kenmerk SA.59463 (2020/N) als voorbereidende werkzaamheden aangemerkt als bedoeld in randnummer 35, punt 25 van de Richtsnoeren van de Europese Unie voor staatssteun in de landbouwen de bosbouwsector en in plattelandsgebieden 2014-2020 (hierna: Richtsnoeren).

De aanvrager dient in geval van al gemaakte onderzoekskosten in de aanvraag aannemelijk te maken dat de kosten noodzakelijk zijn geweest om de subsidieaanvraag te kunnen indienen en dat de kosten ook alleen met dat doel zijn gemaakt. Wanneer het onderzoek daadwerkelijk noodzakelijk is voor het bepalen van de in het investeringsplan te treffen inrichtingsmaatregelen en de kosten die daaraan verbonden zijn, kunnen de kosten als voorbereidende werkzaamheden voor vergoeding in aanmerking komen.

Onderdeel d

In dit artikel is aanloopbeheer weer expliciet opgenomen zoals het geval was in de model-SKNL versie 2017. In de versie 2018 viel aanloopbeheer tijdelijk onder ‘overige maatregelen'. Met de periode tussen inrichting en realisatie van het beheertype wordt bedoeld de periode tussen de afronding van de betreffende investeringsmaatregel en de eerstvolgende mogelijkheid om voor het betreffende natuurterrein of landschapsbeheertype een subsidie op grond van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer {naam provincie} 2016 te verkrijgen.

E artikel 14, derde lid (hoogte investeringssubsidie)

Met deze wijziging van artikel 14 wordt het mogelijk om het subsidiebedrag per kostensoort te kunnen maximeren. Deze optie geldt naast de bestaande mogelijkheid om een maximumbedrag aan subsidiabele kosten per hectare vast te stellen. Dit kan gewenst zijn in het geval er bijvoorbeeld sprake is van een kostbare investering in het aanloopbeheer die niet in verhouding staat

tot de omvang van het projectgebied, maar wel nodig is om de maatregel te realiseren. Om enerzijds de desbetreffende kosten niet te veel beslag te laten leggen op het beschikbare budget en anderzijds toch te kunnen subsidiëren, wensen provincies een maximumbedrag voor de betreffende kostensoort vast te kunnen stellen.

G Artikel 14b (bevoorschotting)

Op basis van de huidige regeling kon een investeringssubsidie natuur en landschap alleen op basis van een aanvraag met een overzicht van de gemaakte kosten en betaalbewijzen worden bevoorschot. Dit terwijl bevoorschotting juist bij de start van de subsidiabele activiteiten nodig kan zijn om de activiteiten van de grond te krijgen. Hierom is in het vervolg alleen nog een overzicht van de gemaakte kosten en betaalbewijzen vereist, indien dit naar het oordeel van Gedeputeerde Staten nodig is. Verder is de eis komen te vervallen dat een project langer dan een jaar moet duren om voor bevoorschotting in aanmerking te komen.

L Artikel 20 (hoogte subsidie functieverandering)

Met het oog op het budget kan het wenselijk zijn om een lager subsidiepercentage dan 100% van het waardeverlies te kunnen hanteren. Hierom is in artikel 20, eerste lid, SKNL opgenomen dat “ten hoogste” het waardeverschil van voor en van na de functieverandering voor subsidie in aanmerking komt. Het maximale subsidiepercentage van 85% van de landbouwgrond is in de bijgaande model SKNL komen te vervallen. De noodzaak van dat percentage is komen te vervallen doordat in het goedkeuringsbesluit is bepaald dat “de compenserende betaling is beperkt tot 100 % van het verschil tussen de waarde van de landbouwgrond en de restwaarde van de grond waarvan de functie in natuur is omgezet”. In de begripsbepaling is een definitie van marktwaarde opgenomen om te verduidelijken waar de eis van onafhankelijk taxateur vandaan komt.

Fiscale vrijstelling

Volledigheidshalve wordt hier vermeld dat de Europese Commissie in het besluit met kenmerk SA.59463 (2020/N) de verlenging van de bestaande belastingvrijstelling zoals vermeld in

artikel 6 van de Uitvoeringsregeling inkomstenbelasting 2001 heeft goedgekeurd.

Dit wordt hier vermeld, omdat het betreffende goedkeuringsbesluit niet expliciet op dit punt ingaat, maar er impliciet op basis van de melding wel goedkeuring is verleend voor de verlenging van de fiscale vrijstelling.

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 9 november 2021, nr. 1101713/1727743 tot vaststelling van subsidieplafonds en aanvraagperiode voor het jaar 2022 op grond van de Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 voor het onderdeel agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 1.2 en 1.4, en § 3 van de uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 (hierna: SVNL 2016-2021) en artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland;

Overwegende dat in het kader van het landelijke Aanvalsplan Grutto extra budget beschikbaar is voor het verder verzwaren van het agrarisch natuurbeheer in specifieke kansgebieden onder het Aanvalsplan Grutto.

Besluiten vast te stellen:

Openstellingsbesluit agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022

Artikel 1. Subsidieplafonds en maximale oppervlakte uitbreidingsaanvraag

1. Voor de wijziging van subsidies als bedoeld in artikel 3.13, tweede lid, onder a, b, d en e, van de SVNL 2016-2021 wordt voor het begrotingsjaar 2022 voor de gebieden Amstelland en Zeevang zoals weergegeven op de kaart in de bijlagen 1 en 2 het subsidieplafond voor de leefgebieden Open Grasland vastgesteld op € 300.000.

2. Naast het subsidieplafond genoemd in lid 1 mag de vergroting van de oppervlakte aan beheer als gevolg van een uitbreidingsaanvraag maximaal 20% bedragen van de maximale oppervlakte aan beheer op basis van de in 2020 afgegeven herbeschikking.

Artikel 2. Aanvraagperiode en indiening

1. Aanvragen voor subsidies als bedoeld in artikel 1 van dit besluit kunnen in de periode van 15 november 2021 tot en met 20 november 2021 worden ingediend bij de Provincie Noord-Holland, sector CZ/SI, Postbus 3007, 2001 DA te Haarlem.

Artikel 3. Beoordeling subsidieaanvragen

1. Om voor subsidie in aanmerking te komen dient te worden voldaan aan de in artikel 3.4 van de SVNL2016 gestelde vereisten.

Artikel 4. Subsidiabele natuurterreinen

De subsidies als opgenomen in dit besluit worden uitsluitend verstrekt voor zover het perceel/terrein als subsidiabel is aangemerkt in het Natuurbeheerplan 2022.

Artikel 5. Voorbehoud goedkeuring Europese Commissie en Minister van LNV
De subsidies als opgenomen in dit besluit worden uitsluitend verleend voor die onderdelen die ook door de Europese Commissie en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn of worden goedgekeurd.

Artikel 6 Inwerkingtreding
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

Artikel 7 Citeertitel
Dit besluit wordt aangehaald als: Openstellingsbesluit agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022.

Haarlem,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Bijlage 1 Amstelland Kansgebied 1e golf Noord-Holland Aanvalsplan Grutto

Amstelland
Kansgebied 1e golf Noord-Holland Aanvalsplan Grutto

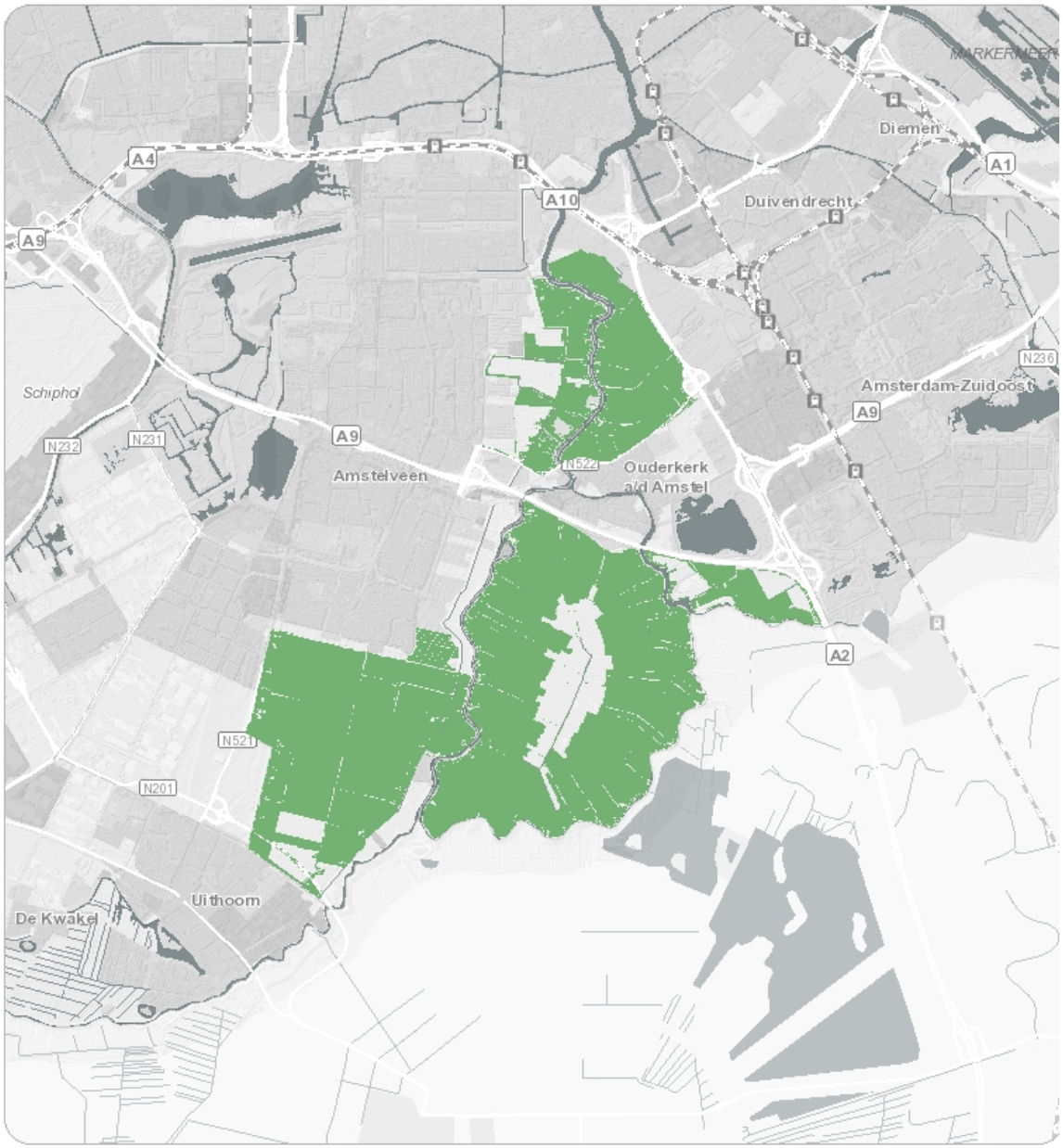

AV Grutto Amstelland

0 1.5 3 Km.
Bron: Provincie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland
Sector Onderzoek en Informatie

Datum: 02-6-2021
Copyright Kadaster
Formaat A4
Projectnr.: MA_102021

Bijlage 2 Zeevang Kansgebied 1e golf Noord-Holland Aanvalsplan Grutto

Zeevang
Kansgebied 1e golf Noord-Holland Aanvalsplan Grutto

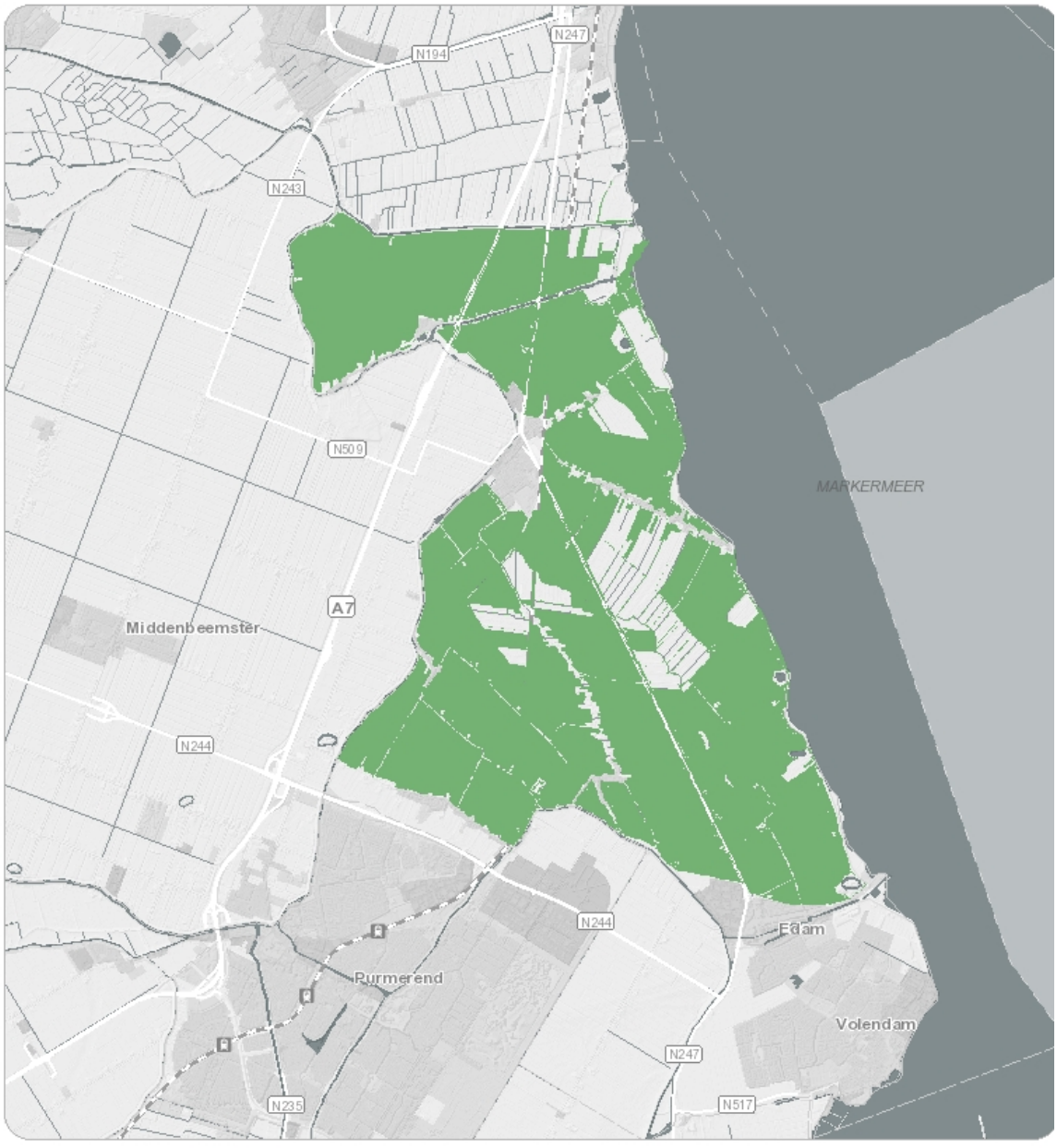

AV Grutto Zeevang

AG_Zeevang

0 1.5 3 Km.
Bron: Provincie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland
Sector Onderzoek en Informatie

Datum: 02-6-2021
Copyright Kadaster
Formaat A4
Projectnr.: MA_102021

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. M. Dekker

BEL/GRN

Telefoonnummer 06 52401731

marielle.dekker@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 NOV. 2021

Kenmerk

1101713/1714911

Uw kenmerk

Betreft: Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022

Geachte leden,

Om de biodiversiteit te versterken subsidieert de provincie natuur- en landschapsbeheer, inrichting en uitbreiding van nieuwe natuur en omzetting van agrarische grond naar natuur. Hiervoor stelt de provincie jaarlijks de aanvraagperioden, de tarieven en de subsidieplafonds vast. Op 9 november jl. hebben wij de volgende besluiten genomen:

- Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022
- Openstellingsbesluit uitbreiding agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022
- Wijzigingsbesluit Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021
- Wijzigingsbesluit Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland

De openstellingsbesluiten zijn genomen onder voorbehoud van vaststelling van het Programma Natuurnetwerk 2022 en de Begroting 2022-2026 door uw Staten.

Deze besluiten lichten wij hierna toe. Ze passen goed binnen de beleidsmatige kaders die zijn verwoord in het coalitieakkoord, het Programma Natuurnetwerk 2022 en het Natuurbeheerplan 2022. Met deze besluiten garanderen wij de continuering en uitbreiding van het natuur- en landschapsbeheer, passend binnen onze doelstellingen. Daarnaast stellen wij middelen beschikbaar voor realisatie van natuur en kwaliteitsverbetering ten behoeve van het afronden van het Natuurnetwerk Nederland. Ook wordt het mogelijk om komend jaar extra maatregelen te subsidiëren in het kader van het Aanvalsplan Grutto, waarvan voormalig minister Pieter Winsemius zich de afgelopen tijd hard heeft gemaakt. Dit past naadloos in ons provinciale Actieplan Weidevogels, door ons college vastgesteld op 7 januari 2020.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3

2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022

In dit openstellingsbesluit stellen wij de aanvraagperioden, de tarieven en de subsidieplafonds vast, voor de:
- uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland, onderdeel natuurbeheer (SVNL-N);
- uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL), functieverandering, inrichtingssubsidie en kwaliteitsimpuls bestaande natuur;
- uitvoeringsregeling Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland, onderdeel agrarische natuurbeheer (SVNL-A) ten behoeve van het landelijk Aanvalsplan Grutto.

Onderdeel natuurbeheer (SVNL-N)
Voor continuering en uitbreiding van natuur- en landschapsbeheer in het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt in totaal € 2.358.000,- opengesteld. Subsidie kan worden aangevraagd voor natuurbeheer en voor beheer van lanen, poelen en kleine historische wateren, historische tuinen, hoogstamfruitboomgaarden en fortterreinen (landschapselementen). Beschikkingen worden afgegeven voor een beheerperiode van zes jaar. Na zes jaar kunnen beheerders nieuwe aanvragen indienen voor het continueren van natuur- en landschapsbeheer. Het plafond is bepaald op basis van de in 2022 verwachte aanvragen voor beheer van nieuw ingerichte natuur en voor continueren van natuur- en landschapsbeheer. Bij het vaststellen van deze plafonds is rekening gehouden met de verhoging van de subsidie van 75% naar 84% van de standaard kostprijs, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2021. Deze verhoging is landelijk afgesproken, als uitwerking van de extra middelen die voor natuurherstel beschikbaar zijn gekomen in het zgn. Programma Natuur. De SVNL-N uitvoeringsregeling wordt opengesteld van 15 november 2021 tot en met 31december 2021.

Onderdeel kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL)
De provincie subsidieert via de SKNL-regeling de ontwikkeling van nieuwe natuur door functieverandering van agrarische grond in natuur en kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Hiervoor stellen wij de volgende subsidieplafonds open:
a. inrichting na de functieverandering: € 2.250.000,-;
b. een kwaliteitsimpuls van een bestaand beheertype of omzetting naar een ambitietype: € 900.000,-;
c. functieverandering van agrarische grond in natuur: € 3.998.000,-

Deze plafonds zijn bepaald op basis van de in 2022 verwachte aanvragen voor functieverandering van agrarische grond naar natuurgrond, inrichting na functieverandering, kwaliteitsverbetering binnen het aanwezige beheertype en omzetting van het aanwezige beheertype in het beoogde ambitietype. De SKNL-uitvoeringsregeling wordt opengesteld van 1 januari 2022 tot en met 31 oktober 2022.

Openstellingsbesluit uitbreiding agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022
In het kader van het Landelijk Aanvalsplan Grutto heeft de minister van LNV extra budget beschikbaar gesteld. Dit budget wordt beschikbaar gesteld via agrarisch natuurbeheer (SVNL-A) voor het leefgebied "Open grasland". Na 2022 worden de maatregelen voor het Aanvalsplan Grutto opgenomen in het reguliere budget voor agrarisch natuurbeheer. Met deze openstelling kunnen percelen binnen het leefgebied open grasland een zwaarder pakket krijgen, of een nieuw pakket krijgen. Er wordt een subsidieplafond van € 300.000,- opengesteld voor 2022. De openstellingsperiode is van 15 november 2021 tot en met 20 november 2021. Dit is kort, maar deze periode is ambtelijk afgestemd met de twee agrarische collectieven die subsidie kunnen aanvragen.

Wijzigingsbesluit Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021 en Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland
In overeenstemming met de landelijke richtlijnen worden de uitvoeringsregelingen aangepast. Het gaat om technische wijzigingen.

Vervolg
De besluiten worden gepubliceerd in het Provinciaal Blad. De betrokken beheerders worden tevens via de gebruikelijke kanalen geïnformeerd. Op de provinciale website plaatsen wij een bericht.

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en blijven ook komend jaar met de beheerders werken aan goed natuurbeheer.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

4 bijlagen:

- Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland 2022 plus bijlagen tarieven (SVNL-N en SKNL)
- Openstellingsbesluit uitbreiding agrarisch natuurbeheer Noord-Holland 2022 (SVNL-A)
- Wijzigingsbesluit Uitvoeringsregeling natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland 2016-2021
- Wijzigingsbesluit Uitvoeringsregeling subsidie kwaliteitsimpuls natuur en landschap Noord-Holland

METEN
=
WETEN

aan: Gedeputeerde Staten van de provincies:
Drenthe
Flevoland
Friesland
Gelderland
Groningen
Limburg
Noord-Brabant
Noord-Holland
Overijssel
Utrecht
Zeeland
Zuid-Holland

kopie aan: Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Tweede Kamer commissie landbouw

betreft: HANDHAVINGSVERZOEK stoffen in bestrijdingsmiddelen (m17381)

datum: 8 okt 2021

van: vereniging Meten=Weten
KvK-nummer 74720295

gemachtigde: Geert Starre & Henk Baptist
Gerard ter Borchstraat 51, 7944 GM Meppel
info@metenweten.nl

Geachte Colleges,

Op grond van artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn verzoeken wij het gebruik van bestrijdingsmiddelen waarin de onderstaande stoffen voorkomen in uw provincie niet langer toe te staan.

De stoffen waarop dit handhavingsverzoek betrekking heeft zijn:

1. 6-benzyladenine,
2. Aclonifen,
3. Boscalid,
4. Chloorprofam,
5. Chloridazon
6. Difenoconazool
7. Fluopyram,
8. Folpet,
9. Pendimenthalin,
10. Prosulfocarb,
11. Prothioconazool
12. Pyrimethanil,
13. Tebuconazool,
14. Terbuthylazin

Inleiding
Bij onderzoek door de vereniging Meten=Weten, in samenwerking met Natuurmonumenten, zijn stoffen aangetroffen in Natura 2000-gebieden. Het betreft stoffen waarbij het gebruik in Nederland is toegelaten als bestrijdingsmiddel. Deze stoffen zijn tot de maximale mogelijke afstand waarop kon worden gemeten (4 km) van landbouwpercelen aangetroffen (Mantingh & Buijs 2020). Een voorlopige analyse wijst uit dat het stoffen zijn die zich verspreiden via verdamping ofwel via hechting aan deeltjes.

In diverse Natura 2000-gebieden is de staat van instandhouding van diverse habitats en insectenetende vogels ongunstig (bron beheerplannen). In Nederland is geconstateerd dat de stand van diverse insecten sterk afneemt (Halmann et al. 2017, Klein et al. 2018). Het verband tussen bestrijdingsmiddelen en de afname van insecten is aangetoond (Sánches-Bayo & Wyckhuys 2019, Siviter et al. 2020). Aangetoond is dat de afname een gevolg kan zijn van verminderde voortplanting bij lage doses (Gols et al. 2020).

De conclusie is dat de grote afname van insecten in Nederland met een grote mate van zekerheid mede wordt veroorzaakt door het gebruik van bestrijdingsmiddelen in Nederland en de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in de Natura 2000-gebieden. Significante effecten zijn niet met de nodige zekerheid uitgesloten.

Het voorzorgsbeginsel in het Europees recht dwingt er dan toe om in te grijpen.

Dit leidt tot de navolgende overwegingen
Uit een uitspraak van de uitspraak van de Rechtbank Noord Nederland van 18 juni 2021 (ECLI:NL:RBNNE:2021:2483), is de aanvang van een andere vorm van landgebruik een project in de zin van de Wet natuurbescherming. Als dit project significante gevolgen kan hebben op een Natura 2000-gebied moet een passende beoordeling worden gemaakt.

Omdat bestrijdings-middelen en/of -stoffen zich buiten het perceel van toepassing verspreiden door emissie, kan dit bij depositie op Natura 2000-gebieden ook significante gevolgen hebben.

Het voorgaande impliceert dat voor elke teelt waarbij gebruik wordt gemaakt van bestrijdingsmiddelen een individuele passende beoordeling moet worden gemaakt en inspraakmogelijkheden moeten worden geboden (artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn).

Het is niet praktisch deze verplichtingen op te leggen dan wel middels handhavingsverzoeken af te dwingen bij elke verandering van teelt, waarbij (binnen andere wetgeving rechtmatig) gebruik wordt gemaakt van bestrijdingsmiddelen.

De verplichting een passende beoordeling per teelt, perceel of bedrijf te maken, gaat de capaciteit van de provincies te boven.

In een gesprekken met de Ctgb op 21 mei 2019 en 12 oktober 2020, gaf de Ctgb aan niet in staat te zijn om een generieke passende beoordeling te maken.

Verzoek om het gebruik te stoppen
Omdat er geen praktische mogelijkheden zijn om de procedure van artikel 6 derde lid van de Habitatrichtlijn toe te passen, is er bij toepassing van bestrijdingsmiddelen sprake van een overtreding van de Habitatrichtlijn en de Wet natuurbescherming.

Omdat er geen andere praktische mogelijkheden zijn om deze overtredingen te beëindigen, verzoeken wij u om op grond artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn het gebruik van bestrijdingsmiddelen, waarvan bekend is dat ze voor depositie zorgen buiten het perceel van toepassing, niet langer toe te staan.

Door het gebruik van bestrijdingsmiddelen met genoemde stoffen niet toe te staan, ontstaat de mogelijkheid om het gebruik van andere bestrijdingsmiddelen passend beoordeeld te krijgen.

De plicht om gebruik te verbieden
Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn verplicht het bevoegd gezag tot het treffen van passende (preventieve) maatregelen die nodig zijn om verslechteringen en verstoringen die significante effecten kunnen hebben op de soorten en habitattypen waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen, te voorkomen. Uit de hiervoor vermelde gegevens blijkt dat dit nodig is.

Belangenafweging
De Habitatrichtlijn laat bij de instandhoudingsdoelstellingen geen ruimte voor een belangenafweging, zoals bijvoorbeeld economisch belang.

Geen verzoek tot intrekking toelating
Dit verzoek is gebaseerd op de Habitatrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Het is nadrukkelijk geen verzoek om de toelating van de middelen op grond van de Wet

gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb) in te trekken.

Besluit
Wij achten een termijn om een besluit aan ons bekend te maken, van 8 weken voldoende, om onderstaande afwegingen:

- Om te voorkomen dat in het volgend seizoen de stoffen gebruikt zullen worden, is er een spoedeisend belang. Na de besluitvorming zullen gebruikers maatregelen moeten kunnen nemen. Het is dus van belang voor gebruikers van de stoffen om zo vroeg mogelijk op de hoogte te zijn van de gevolgen van uw besluiten.
- Ons verzoek is verstrekkend, maar nader onderzoek is niet noodzakelijk. Een passende beoordeling behoeft en kan niet binnen de wettelijke termijn plaatsvinden. Wij vragen u slechts om algemeen bekend te maken dat de genoemde middelen, desnoods tijdelijk, niet meer mogen worden toegepast. Dat is binnen de gegeven termijn zeker mogelijk.

Namens Meten=Weten,

Henk Baptist

Geert Starre

bijlagen:

1. bronvermelding
2. machtiging
3. statuten vereniging Meten=Weten
4. inschrijving Handelsregister
5. lijst feitelijke werkzaamheden

Bijlage 1 bronvermelding

Buijs J. & Mantingh M. 2020. *Inventarisatie van de aanwezigheid en risico's van bestrijdingsmiddelen in begraasde natuurgebieden in Gelderland. Toxicologische risico's voor mestkevers.* https://www.wecf.org/nl/wp-content/uploads/2020/11/20201118_Report_Gelderland__Online.pdf

Buijs J. & Mantingh M. 2021. *Evaluatie van 3 jaar metingen naar de contaminatie van Drenthe met bestrijdingsmiddelen door de vereniging Meten=Weten*. In prep.

Gols R, Wallis de Vries M.F. & van Loon J. J. A. 2020. *Reprotoxic effects of the systemic insecticide fipronil on the butterfly Pieris brassicae.* Proc. R. Soc. B 287: 20192665. http://dx.doi.org/10.1098/rspb.2019.2665

Hallmann C. A., Sorg M., Jongejans E., Siepel H., Hofland N. & Schwan H. 2017. *More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas.* PLOS ONE 12(10): e0185809. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185809

Kleijn D., Bink R. J., ter Braak C. J. F., van Grunsven R., Ozinga W. A., Roessink I., Scheper J. A., Schmidt A. M., Wallis de Vries M. F., Wegman R., van der Zee F. F., & Zeegers T. 2018. *Achteruitgang insectenpopulaties in Nederland: trends, oorzaken en kennislacunes*. (Wageningen Environmental Research rapport; No. 2871). Wageningen Environmental Research. https://doi.org/10.18174/444039

Mantingh M. & Buijs J. 2020. *Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen*. Onderzoeksrapport Mantingh Environment and Pesticides Assen en Buijs Agro-Services, Bennekom. https://13b63821-3ad1-49da-bbdf-50f4b994dd06.usrfiles.com/ugd/13b638_8af9678e16f545e88f8ea913845c3a45.pdf

Sánches-Bayo F. & Wyckhuys K.A.G. 2019. *Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers.* Biological Conservation, vol.232, 8-27. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320718313636

Siviter H., Bailes E.J., Martin C.D., Oliver T.R. & Korocheva J. 2020. *Agrochemicals interact synergistically to increase bee mortality.* Nature. https://www.nature.com/articles/s41586-021-03787-7

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Aan : Provinciale Staten van de provincies:
Drenthe
Flevoland
Friesland
Gelderland
Groningen
Limburg
Noord-Brabant
Noord-Holland
Overijssel
Utrecht
Zeeland
Zuid-Holland

Betreft: TOELICHTING op handhavingsverzoek stoffen in bestrijdingsmiddelen

Geachte Statenleden,

Hierbij stuurt Meten=Weten een toelichting aan uw Provinciale Staten op een aan uw GS gestuurd handhavingsverzoek (zie bijlage).

De vereniging Meten=Weten is een burgerinitiatief in de gemeente Westerveld (Drenthe) ontstaan uit ongerustheid over het effect van het gebruik van bestrijdingsmiddelen voor omwonenden en de natuur. Westerveld kent een kleinschalig landschap met verspreide bewoning en drie Natura 2000-gebieden. In Westerveld neemt de bollenteelt, waarbij sprake is van intensief bestrijdingsmiddelen-gebruik, sterk toe.

Meten=Weten heeft metingen gedaan naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in gebieden waar deze middelen nimmer zijn toegepast. Hierbij is vastgesteld dat bestrijdingsmiddelen zich tot kilometers buiten het perceel waar ze zijn toegepast verspreiden.
Door onderzoek is vastgesteld dat de insectenstand in vele natuurgebieden sterk afneemt en dat dit met een grote mate van waarschijnlijkheid mede wordt veroorzaakt door het intensieve gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Op 18 juni 2021 heeft de rechtbank Noord Nederland een uitspraak gedaan (ECLI:NL:RBNNE:2021:2483) waaruit volgt dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen valt onder de werking van de Wet natuur-bescherming en dat beoordeeld moet worden of dit gebruik significante gevolgen kan hebben op Natura 2000-gebied.

De provincie Drenthe is in hoger beroep gegaan tegen deze uitspraak maar de gronden die de provincie heeft ingebracht geven geen reden te veronderstellen dat de uitspraak wordt vernietigd.

Deze uitspraak is een gevolg van het toelatingsbeleid van bestrijdingsmiddelen in Nederland. Sterk samengevat wordt daarbij als uitgangspunt genomen dat de middelen op de akkers blijven, mede dankzij de driftarme doppen waarmee ze worden toegepast.
Met de nieuwe kennis over de verspreiding van bestrijdingsmiddelen blijken deze uitgangspunten onjuist en dient daarom rekening te worden gehouden met de effecten op de natuur.

De werking van de gerechtelijke uitspraak is vergaand. Het zou betekenen dat voor elke toepassing van elk middel een vergunningstraject Wet natuurbescherming zou moeten worden gestart. Om deze vergaande gevolgen van de uitspraak te mitigeren is aan de Colleges van alle provincies in Nederland een handhavingsverzoek gedaan om het gebruik van middelen waarvan is vastgesteld dat ze zich kilometers ver verspreiden niet langer toe te staan.
Het doel hiervan is om in ieder geval een enigszins werkbare situatie te krijgen. Voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de nabijheid van Natura 2000-gebieden is een procedure zoals voorgeschreven in de Wet natuurbescherming verplicht.
Niet alles kan overal.

Wanneer aan het handhavingsverzoek gevolg wordt gegeven door het per middel instellen van een voor de Natura 2000-gebieden veilige zone en wordt aangetoond dat overige middelen zich niet vergaand verspreiden, kan de vergunningplicht Wet natuurbescherming voor dat middel buiten die zone vervallen.

Het is noodzakelijk dat alle in Nederland toegelaten bestrijdingsmiddelen een herbeoordeling krijgen waarbij de mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden, zoals dat heet in de habitatrichtlijn en Wet natuurbescherming ‘passend worden beoordeeld’. Pas wanneer is aangetoond dat zich bij gebruik van het middel geen significante effecten kunnen voordoen, mogen de middelen (eventueel slechts buiten een ingestelde veilige zone) worden toegepast.
Het is meer dan waarschijnlijk dat middelen niet aan de gestelde eisen zullen voldoen of dat extra beperkingen aan het gebruik zullen moeten worden gesteld.

Namens de vereniging Meten=Weten,

Henk Baptist,

Hij is tevens onze woordvoerder in deze en kan aanvullende informatie verstrekken.
U kunt contact met hem opnemen via het mailadres henk@natuurbeschermingswet.nl

BIJLAGE: Afschrift van het aan uw GS gestuurde handhavingsverzoek

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8011
Extern Zaak ID	1714343
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	19.a
Omschrijving	Landbouw: Voortgang Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Notitie - Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan - def.docx
Brief aan PS over de voortgang van het Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

GS hebben besloten om Provinciale Staten schriftelijk te informeren over de laatste stand van zaken in de voorbereiding van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van Europa voor de periode 2023-2027.

Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan september 2021

Op 1-1-2023 start de nieuwe periode voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Om het GLB uitvoering te geven, stellen het Rijk en de provincies momenteel gezamenlijk een Nationaal Strategisch Plan op. In 2018 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart door LNV, IPO, in samenspraak met de waterschappen en het maatschappelijk speelveld. Het doel is om het GLB-NSP uiterlijk 31 december 2021 in Brussel ter goedkeuring in te dienen om op 1 januari 2023 te kunnen starten met de uitvoering.

De Provincies hebben afgelopen jaar veel inzet gepleegd op het vormgeven van het GLB-NSP, mede omdat zij veel ervaring hebben met het vormgeven en uitvoeren van gebiedsgericht beleid. Door de demissionaire status van het huidige Kabinet is het afronden van het GLB-NSP een ingewikkeld proces waar we u in mee willen nemen. Met het GLB-NSP leveren we een belangrijke bijdrage aan de transitie van de landbouw[1]. Provincies vinden dat vergroening van het GLB een goede richting is, echter een succesvolle transitie vraagt meer en kan niet zonder draagvlak bij boeren.

In de bestuurlijke overleggen van dit najaar zal samen met de Minister van LNV en de bestuurders van de Waterschappen een besluit worden genomen over het GLB-NSP. Deze versie van het GLB-NSP zal vervolgens ter inzage worden gelegd voor de verplichte nationale consultatie. Gedurende de consultatieperiode kunnen partijen hun zienswijze naar voren brengen. Met deze notitie willen de gezamenlijke provincies alle 12 Provinciale Staten informeren over de stand van zaken en meenemen in de dilemma's en de keuzen die te maken zijn. Vertaling van de keuzes in de eigen individuele begroting is aan alle 12 Provinciale Staten.

Op 29 juni is de eerste publieksversie met de hoofdlijnen van het GLB-NSP naar de Tweede Kamer gezonden (Kamerstuk 28 625, nr. 294). Op 24 september is een kamerbrief over de voortgang van het GLB-NSP verzonden[2]. De publieksversie en meer informatie over het GLB en het Nationaal Strategisch Plan is te vinden op de website ToekomstGLB.nl.

Overeenkomsten en verschillen inzet rijk en provincies

Op vrijdag 24 september 2021 heeft de demissionaire Minister van LNV een brief verzonden aan de Tweede Kamer over de voortgang van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2023-2027. Deze brief is, met 3 bijlagen, toegevoegd ter informatie. De positie van de provincies die hier voorligt, wijkt op enkele principiële punten af van de positie van de minister. De verschilpunten zijn (samengevat in enkele kernwoorden):

1. Provincies stellen beduidend minder ingrijpende aanpassingen van het GLB voor. Dit omdat zij van mening zijn dat de voorstellen van de minister, aanvullend op de reeds verzwaarde Europese eisen en het verlaagde Nederlandse budget, een te groot beroep doen op het inkomen, het draagvlak en de veerkracht van de landbouwers. De balans tussen het verdienvermogen en de maatschappelijke bijdrage aan klimaat, biodiversiteit en milieu wordt, naar mening van de provincies, onvoldoende afgewogen in de positie van de minister;
2. Provincies steunen de gebiedsgerichte aanpak niet, als dit betekent dat alle landbouwers structureel inkomen moeten inleveren om het financieringstekort voor gebiedsprogramma's voor nationale klimaatopgaven te dekken. De provincies willen het budget inzetten voor verbetering van

[1] Meer informatie is eveneens te vinden op ToekomstGLB.nl

[2] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z16395&did=2021D35289

gebiedsprocessen en experimenten om te komen tot een gebiedsgerichte aanpak die synergie brengt in heel Nederland;

3. Provincies zijn van mening dat het budget uit beide fondsen onvoldoende is om de opgaven voor de transitie in de landbouw naar een duurzame landbouw te financieren. Provincies baseren deze mening op eerder door de WUR uitgevoerde berekeningen[3]. Provincies betreuren het dat de minister in haar brief geen pleidooi houdt tot het organiseren van een forse meerjarige transitie-investeringsimpuls die de Nederlandse landbouw in een nieuwe, internationale koploperspositie kan brengen.

Het GLB-NSP draagt bij aan de transitie van de landbouw naar een duurzame landbouw

De transitie van de landbouw is een grote maatschappelijke opgave, die op vele fronten aandacht verdient. De landbouw van morgen heeft een sterke rol bij natuur- en landschapsbeheer en draagt bij aan een eerlijke prijs voor duurzame, gezonde producten. Zij hanteert een klimaatbestendig productie-, verdien- en exportmodel. Om de achteruitgang van bodemkwaliteit, water- en luchtkwaliteit en biodiversiteit te keren, is een transitie nodig. Een toekomstbestendig verdienmodel voor gezonde en duurzame landbouwproducten behoeft verbreding van inzet op productievolumes naar inzet op toegevoegde waarde, consumentenbewustzijn en innovatie en moet langjarig zekerheid bieden aan de bedrijven. Kwaliteit van biodiversiteit, bodem, waterhuishouding en landschap gaan hand in hand met behoud van voldoende productie-areaal.

Het motto van het Nederlandse Strategisch Plan is 'Het GLB gaat toekomstbestendig boeren beter belonen'. Alle doelen moeten in samenhang aan de orde komen, afhankelijk van de behoeften van de lidstaat. Daarin is de lidstaat niet helemaal vrij, het GLB kent een aantal Europese vereisten. Anders dan voorheen zal in het nieuwe GLB de lidstaat afgerekend worden op het leveren van prestaties.

Het GLB-NSP staat in het teken van de noodzaak om een toekomstbestendige landbouw te realiseren, aan de hand van 9 Europese specifieke doelstellingen en een overkoepelende opgave tot innoveren, netwerken en digitaliseren. Het GLB-NSP moet ook ingezet worden voor de Green Deal, met in het bijzonder de strategieën Farm2Fork (Boer tot Bord)[4] en Biodiversiteit. Provincies stellen dat het nieuwe GLB ten goede komt aan het Boerenerf van de Toekomst.

Met het GLB-NSP zetten rijk, provincies en waterschappen samen de beleidslijnen uit voor beide subsidiefondsen van het GLB, zowel het Plattelandsfonds (pijler 2), als het Garantiefonds (pijler 1). Het Garantiefonds wordt deels ingezet via het nieuwe instrument ecoregelingen en door budget over te hevelen naar het plattelandsfonds, waardoor meer ruimte ontstaat voor investeringen, innovatie, samenwerken en kennisoverdracht voor toekomstgerichte bedrijven en verbreding en optimalisatie van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Ook is deelname aan de Gemeenschappelijke Markt Organisatieregeling (GMO) voor Groente & Fruit nog steeds geborgd en is een uitbreiding van de sectorale interventies naar andere sectoren mogelijk.

Het GLB helpt bedrijven stappen te zetten

Het GLB omvat zowel de omvangrijke wet- en regelgeving voor de land- en tuinbouw in de lidstaten, als de financiering van het landbouwbeleid, in de vorm van een subsidiekader. Deelname aan subsidiemaatregelen uit het GLB-NSP is vrijwillig. De steunmaatregelen uit het GLB-NSP zijn belangrijke instrumenten voor de transitie, echter alleen hiermee kan de transitie niet worden voltooid. Daarom vinden de provincies het vooral belangrijk dat het GLB-NSP ook op die manier wordt ingezet,

[3] Inkomenseffecten van de GLB-aanpassingen per 2020. Een quick scan. WEcR, november 2019

[4] Zie ook onderdeel I subparagraaf Raadsconclusies Farm to Fork strategie in de kamerbrief 29 oktober 2020

als stimulans voor de transitie. Waarbij zo veel mogelijk bedrijven stappen kunnen zetten. De grotere stappen, die zeker noodzakelijk zijn op het gebied van klimaat, biodiversiteit en stikstof, zullen we als Nederland op een andere manier moeten aanpakken omdat de financiële behoefte hiervoor de omvang van het GLB-NSP budget in veelvoud overstijgt.

Een grote zorg voor de provincies ligt bij de mogelijkheid dat ondernemers geen beroep doen op de basistoeslag subsidie als de voorwaarden te hoog worden. Als een boer niet meer voldoet aan de basisvoorwaarden voor inkomensondersteuning kan hij of zij ook niet meer deelnemen aan de ecoregeling en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). De provincies maken zich zorgen over welke ontwikkelingen dan in gang worden gezet, als daarmee de impuls om te verduurzamen voor deze bedrijven vervalt. Mogelijk naar verdere intensivering en veranderingen van teelt die niet gewenst zijn voor de transitie. Dan blijft zelfregulering, en wet- en regelgeving voor de transitie over. De provincies verwachten dat een transitie die niet wordt gedragen door de sector en met wet- en regelgeving moet worden afgedwongen niet zal slagen. Daarom zetten provincies zich in voor een realistische invulling van de beschikbare subsidiebudgetten.

Financiële kaders geven beperkt ruimte

Voor de keuzen in het GLB-NSP zijn uiteraard de beschikbare middelen en de regels die daarvoor gelden zeer relevant. De budgetten voor het GLB voor de periode 2021-2027 zijn door de Europese Raad en het Europees Parlement vastgesteld in het Meerjarig Financieel Kader. Voor Nederland is jaarlijks beschikbaar: €717 miljoen uit het garantiefonds (ELGF, eerste pijler) en €73,3 miljoen uit het plattelandsfonds (ELFPO, tweede pijler). Dat is 5%, respectievelijk 15% lager dan het gemiddelde budget dat beschikbaar was uit EU middelen in de jaren 2014-2020. Er is enige flexibiliteit tussen de fondsen toegestaan. Maximaal 25% van het budget van het garantiefonds mag worden overgeheveld naar het plattelandsfonds; aanvullend mag nog eens 15% overgeheveld worden, mits dat besteed wordt aan subsidiemaatregelen voor klimaat- en leefmilieu in het GLB-NSP. Ook overheveling van het plattelandsfonds naar garantiefonds is overigens mogelijk; bepaalde landen met een relatief groot plattelandsfondsbudget maken daar gebruik van.

Voor subsidies die gefinancierd worden uit het budget van het plattelandsfonds is nationale overheidscofinanciering verplicht. Deze nationale cofinanciering kan worden geleverd door zowel rijk, provincies, waterschappen als gemeenten. In het nieuwe GLB is de verhouding voor veel maatregelen 43% EU-bijdrage en 57% nationaal. Er gelden voor provincies belangrijke uitzonderingen voor gebieden met natuurlijke beperkingen (minimaal 35% nationaal) en voor ANLb, gebieden met wettelijke beperkingen, Europees Innovatie Platform (EIP) en Leader (allen minimaal 20% nationaal). Middelen afkomstig van overheveling mogen zonder nationale cofinanciering worden ingezet. Voor alle interventies van het plattelandsfonds geldt dat de EU-bijdrage minimaal 20% moet zijn; daardoor kunnen boeren niet onbeperkt via deze maatregelen met nationale middelen ondersteund worden.

WUR rapport "Naar een doeltreffend en doelmatig Nationaal Strategisch Plan"[5]

Op verzoek van het interbestuurlijke programmateam GLB-NSP heeft de WUR een onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit en doelmatigheid van mogelijke invullingen van het GLB-NSP. De WUR concludeert in haar rapport dat de belangrijkste opgaven voor de Nederlandse landbouw liggen op het gebied van duurzaamheid: klimaat, milieu en biodiversiteit. Ook is een aantal scenario's voor de inzet van de middelen onderzocht. Om de doeleffectiviteit te vergroten wordt onder andere geadviseerd om zoveel mogelijk een regionale aanpak te volgen. De duurzaamheidsdoelen komen dan het meest binnen bereik.

---

[5] https://edepot.wur.nl/552685 (Kamerstuk 28 625, nr. 297)

Positie van de provincies ten aanzien van de inhoudelijke en financiële keuzes
De provincies zijn niet alle 12 uniform. Ondanks de verschillen tussen de provincies willen we zo veel als mogelijk gezamenlijk optrekken richting het rijk. De beschreven posities zijn deels een compromis tussen provincies, waarbij de balans ten aanzien van de inzet van middelen op doelgerichte betalingen, bijvoorbeeld voor de hieronder beschreven ecoregeling of overheveling van het garantiefonds naar het plattelandsfonds, niet voor alle provincies gelijk is.

De behoefteanalyse geeft invulling aan de financiële verdeling binnen het garantiefonds
Het GLB-NSP geeft invulling aan meerdere doelen die vanuit Europa zijn gesteld. De behoefteanalyse geeft concrete richting aan de Nederlandse invulling daar van. De provincies hebben een heldere opvatting met welke mix van steun en subsidiemaatregelen de landbouwtransitie het meest gebaat is. Op basis van de eerdere discussies, de balans tussen de mogelijke maatregelen en het draagvlak willen de provincies op hoofdlijnen het garantiefonds als volgt te verdelen (gemiddelde percentage voor de gehele periode): 57,5% basispremie, 27,5% ecoregelingen en 15% overheveling naar het plattelandsfonds. Om dit te kunnen bereiken zijn een aantal keuzes nodig.

Positie: De provincies willen zo dicht mogelijk bij de behoeftenanalyse blijven die eerder door het interbestuurlijk programma is opgesteld. Een goed en duurzaam verdienmodel voor de boer staat centraal, waarbij we zoveel mogelijk kiezen voor de opgaven binnen de Groenblauwe architectuur en voor innoveren, kennis en investeren. Op hoofdlijnen is de verdeling van het budget van het garantiefonds (gemiddelde percentages voor de periode 2023-2027): 57,5% basispremie, 27,5% ecoregelingen en 15% overheveling naar het plattelandsfonds.

Provincies financieren niet meer dan in de huidige periode

Positie: Provincies hebben aangegeven voor cofinanciering van het plattelandsfonds uit te gaan van de huidige inzet (ca €85 miljoen per jaar). Hiervan is er maximaal ca €35 miljoen beschikbaar voor het cofinancieren van het ANLb (uit natuurpact middelen).
Voor de grote nationale vraagstukken is nationale financiering noodzakelijk zodat Nederland haar opgaven via andere programma's kan realiseren. Het GLB kan daar ondersteunend aan zijn maar kan niet in de plaats komen van die investeringen.

<u>Garantiefonds</u>
Lage instapeisen (de basisvoorwaarden of conditionaliteiten)
Het in juli bereikte Europese akkoord bevat nieuwe minimale (wettelijke) vereisten en uitzonderingen voor de Goede Landbouw- en Milieu Condities (GLMC's, de conditionaliteiten) waar ondernemers aan moeten voldoen bij het verkrijgen van grondgebonden subsidies uit beide fondsen. Bij de mogelijke invulling voor Nederland is als uitgangspunt gekozen om dicht bij de Europese baseline te blijven en te kijken of met een alternatieve invulling een grotere doeleffectiviteit mogelijk is met daarnaast voldoende ruimte voor beloning van prestaties via bijvoorbeeld de ecoregeling.

De uitkomsten van de onderhandeling tussen Europees Parlement, Europese Landbouw- en Visserij Raad en Europese Commissie in Brussel (de zogenaamde Triloog) hebben een verzwaring van de baseline voor sommige conditionaliteiten opgeleverd in de Europese regelgeving. Dit heeft vooral invloed op akkerbouw en veeteelt in Nederland. De provincies pleiten ervoor om met Brussel in overleg te gaan over de baseline van de conditionaliteiten en eventuele uitzonderingen of varianten voor de Nederlandse situatie te bespreken, waaronder het scheurverbod.

Positie: De provincies vinden het belangrijk om boeren aan boord te houden om bij te kunnen dragen aan de transitie naar een meer duurzame landbouw. Verdere verzwaring van de conditionaliteiten door een specifieke Nederlandse invulling is geen optie voor de provincies. Zoals aangegeven willen de provincies een stimulans vanuit het GLB laten gaan voor zo veel mogelijk agrariërs, waarbij hoge instapeisen niet effectief lijken te zijn.
Tevens dient de Nederlandse invulling van de conditionaliteiten in overeenstemming te zijn met wettelijke vereisten zoals in het 7e Nitraat Actieprogramma.

De ecoregeling biedt elke boer flexibiliteit

De ecoregeling geeft de mogelijkheid tot doelgerichte inzet van middelen, in aanvulling op de basisinkomenssteun, om zo de transitie te versnellen. Het benutten van de flexibiliteit en de samenhang van maatregelen zal de effectiviteit van het GLB als subsidie-instrument doen vergroten voor het behalen van de doelen op het gebied van klimaat, milieu en biodiversiteit en de transitie in de landbouw versnellen. De ecoregeling wordt landsdekkend beschikbaar gemaakt middels een puntensysteem voor klimaatmitigatie en bodem-, water- en landschaps- en biodiversiteitsopgaven (denk aan koolstofvastlegging, bodemkwaliteit, waterkwaliteit, vermindering gewasbeschermingsmiddelen en basiskwaliteit natuur). Bodem en klimaat zijn nauw verbonden. In het voorgenomen puntensysteem moet de boer een minimaal aantal punten realiseren voor elk van de doelen biodiversiteit, bodem, water, klimaat en landschap. Het behaalde aantal punten bepaalt de hoogte van de vergoeding, binnen het maximum van de beschikbare middelen per hectare. Met het puntensysteem is het ook mogelijk om regionale accenten aan te brengen en biologische landbouw te belonen.

Positie: De provincies zien een sterke relatie tussen de conditionaliteiten, de ecoregeling en de maatregelen die getroffen worden via het plattelandsfonds, zoals ANLb en samenwerking. De balans is daarbij uiterst belangrijk. Uit de eerste proeven met ondernemers blijkt dat de ecoregeling een effectieve manier kan zijn om doelgerichte betalingen te doen. De provincies zijn derhalve voorstander van een ingroei van het budget voor de ecoregeling naar 30% (gemiddelde van 27,5%). Hiervoor geldt eveneens dat een evaluatiemoment (zie volgende paragraaf) aanleiding kan zijn om de programmering in de daaropvolgende jaren bij te stellen.

De hoogte van de overheveling staat nog niet volledig vast

Op 5 juli 2021 is door de partijen van het bestuurlijk overleg GLB-NSP (BO) besloten om voor 2023 15% van het garantiefonds over te hevelen naar het plattelandsfonds. Ten aanzien van de jaarlijkse overheveling in de daaropvolgende jaren is nog geen besluit genomen.

Positie: De provincies willen de overheveling (vooralsnog) niet verder laten stijgen in de jaren 2024 t/m 2027, om er zo in eerste instantie voor te zorgen dat een goed en duurzaam verdienmodel voor de boer haalbaar blijft.
Halverwege, uiterlijk in 2025, willen de provincies een evaluatie moment met stakeholders en monitoring van de effecten. Op basis hiervan kan gekeken worden of er ruimte is ontstaan om de koers voor de overige jaren aan te passen. Hierbij speelt een belangrijke rol wat de komende jaren gebeurt in andere lidstaten en in de internationale handel en wat dit betekent voor de positie van de Nederlandse landbouw.

Plattelandsfonds

Positie: De provincies zetten in op het verbreden en optimaliseren van het ANLb, (niet-) productieve investeringen en samenwerking inclusief kennis en innovatie. Gebiedsprocessen onder regie van provincies en waterschappen is daarbij noodzakelijk. Tevens dient de aanpak van specifieke opgaven in gebieden, bijvoorbeeld veenweide of Natura2000, buiten het GLB-NSP gefinancierd te worden door het rijk.

ANLb biedt een goede basis om op door te bouwen
Uit de evaluatie en de verkenning naar de verbreding van het ANLb blijkt dat het zich bewezen heeft als effectief instrument en zich goed leent voor een gebiedsgerichte aanpak (Kamerstuk 33 576, nr 226). Uitvoering via de agrarische collectieven van het ANLb is, volgens de provincies, waterschappen en het rijk, één van succesvolle ervaringen waar het GLB-NSP op voort wil bouwen. Tevens geniet het ANLb draagvlak bij de sector. Het ANLb draagt bij aan het behalen van de EU Vogel- en Habitatrichtlijn doelen en de doelen van de Kaderrichtlijn Water. De aanpak met de agrarische collectieven leent zich hier goed voor. Om een groter doelbereik en effectiviteit te realiseren is het principe besluit genomen om in te zetten op verdere optimalisatie van het huidige ANLb en de scope te verbreden naar klimaat en water en daarin het programma Natuur (Verbeteren kwaliteit buiten NNN / Natura 2000) mee te nemen. Daarbij blijft de huidige omvang van het totaal aan beheercontracten ANLb in ieder geval geborgd.

Positie: De provincies geloven in de aanpak met agrarische collectieven en hebben deze werkwijze vanaf 2016 consequent ingezet en ontwikkeld met boeren. Provincies willen dat het ANLb minimaal op dezelfde omvang blijft en aanvullend wordt geoptimaliseerd en verbreed en uitgebreid met klimaat en water. Tevens dienen er voldoende maatregelen en middelen te zijn voor andere projecten die invulling geven aan de doelen voor boerenlandvogels. De provincies willen zekerheid en continuïteit voor natuur en boer garanderen.

Samenwerking die de transitie ondersteunt
De strategischeplanverordening biedt de mogelijkheid om verschillende vormen van samenwerking te ondersteunen, waaronder het Europees Innovatie Platform en de samenwerkingscategorie 'overige'. Deze kunnen een perspectief bieden voor specifieke gebieden zoals veenweiden en rond stikstofgevoelige N2000 gebieden, door het uitvoeren van experimenten. Maar ook voor de samenwerking in en tussen producentenorganisaties en mogelijk ook die voor brancheorganisaties. Samenwerking binnen de uitvoering van kwaliteitsregelingen, waaronder het versterken van biologische landbouw en dierenwelzijn, kan een belangrijke steun zijn voor opbouw en stimulering van duurzame ketens.

Voor een geslaagde landbouwtransitie is nodig dat de sector hierbij zelf het voortouw neemt.
In Nederland zijn de productschappen een aantal jaren geleden afgeschaft. Echter alleen georganiseerde of anderszins samenwerkende agrarische bedrijven hebben voldoende marktmacht om aan hun positie in de keten te werken en voldoende innovatiekracht om innovaties, nieuwe duurzame verdienmodellen of experimenten succesvol vorm te geven. Vandaar dat innovatie en ontwikkeling in groepen van ondernemers met andere belangrijke actoren wordt gestimuleerd. Met inzet van middelen uit het Economisch Herstelfonds in 2022 voor de regeling "Samenwerking voor groen economisch herstel" wordt ervaring opgedaan met de transitiethema's Duurzame toegevoegde waardeketens, Innovatieve digitalisering, Gebiedsgerichte pilots, Sectorale initiatieven en Managementmaatregelen rond ammoniakemissie.

Positie: In het GLB-NSP is plaats voor een samenwerkingsregeling die de transitie ondersteunt. De thema's zoals ontwikkeld voor de regeling "Samenwerking voor groen economisch herstel" worden doorgestart, met geactualiseerde focus. Voor onderdeel Gebiedsgerichte Pilots betreft het mogelijkheden tot pilots of experimenten. Geen separate gebiedsprogramma's.

De provincies ondersteunen investeringen afhankelijk van het effect op de doelen
De financiële ruimte voor investeringen is beperkt, maar de juiste Investeringen versnellen de transitie naar een toekomstbestendige landbouw.

Positie: Provincies willen investeringen steunen die bijdragen aan de gebiedskwaliteit of de introductie van groene innovaties en duurzame verdienmodellen bevorderen.

Overige keuzes
Gebiedsgerichte aanpak
Het WUR-rapport dringt aan op gebiedsgerichte inzet van middelen. De interpretatie van dit begrip is niet helder. Het lijkt nu of het rijk bedoelt: We zetten middelen niet in heel Nederland in, maar in de gebieden waar de problemen het grootst zijn. Indien dit inderdaad bedoeld wordt met gebiedsgerichte aanpak dienen extra rijksmiddelen toegevoegd te worden aan de Europese middelen voor het GLB-NSP.

Positie: Inzet van middelen levert meer op als dat gebeurt door een partij die gebiedskennis heeft en de actoren kent (provincies en waterschappen). Bij inzet van middelen is synergetisch effect mogelijk door voorstellen af te zetten tegen een gebiedsvisie en door deze visie mee te nemen in openstellingen en beoordelingen. Indien gekozen wordt voor een andere interpretatie dan zijn de provincies van mening dat hier andere financieringsmiddelen voor beschikbaar moeten worden gesteld.

Leader
Het LEADER-instrument heeft als doel de brede plattelandsontwikkeling, via het bevorderen van werkgelegenheid, groei, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden. Er is afgesproken maximaal 5% in te zetten voor LEADER. Voor de komende periode kan het LEADER-instrument, naast het doel plattelandsontwikkeling, ook groene duurzaamheidsmaatregelen bevatten. Na nationale besluitvorming over het GLB-NSP, eind 2021, zal worden gestart met de werving van nieuwe LEADER-gebieden voor de nieuwe GLB-NSP-periode 2023 - 2027. Provincies en gemeenten cofinancieren de LEADER-projecten.

Aandacht voor alle boerenlandvogels, het Aanvalsplan Grutto is deels gedekt
Aandacht voor alle boerenlandvogels is belangrijk voor de provincies. Het ANLb dient hiervoor voldoende middelen en maatregelen te bevatten, waarbij de afspraak is dat 10% van het budget dat beschikbaar komt voor het aanvalsplan grutto ingezet wordt voor (andere) boerenlandvogels. Voor de GLB-NSP periode 2023-2027 is door de provincies samen met het rijk de ambitie uitgesproken om voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto in totaal €69,5 miljoen voor beheer beschikbaar te stellen, waarna de uitvoering wordt geëvalueerd. Vanuit de overhevelingsmiddelen wordt € 52,5 miljoen toegevoegd aan het budget voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in de jaren 2023 tot 2027. Voor de overige € 17 miljoen moet nog dekking worden gevonden. In overleg met het rijk wordt gezocht naar mogelijkheden om verbinding te leggen met lopende nationale programma's. De betrokken provincies spannen zich daarnaast in voor de benodigde inrichtingsmaatregelen.

De samenhang in het GLB-NSP vraagt om gezamenlijke sturing en programmering (Governance)
Alle verschillende maatregelen van zowel de beide fondsen houden verband met elkaar. Zeker de grondgebonden maatregelen in de Groen-Blauwe Architectuur. De basispremie met conditionaliteiten, de ecoregeling, het ANLb en eventuele gerelateerde investeringen of samenwerkingsprojecten staan niet los van elkaar.

Positie: Gezamenlijke sturing en programmering is belangrijk voor een effectieve uitvoering van het GLB-NSP. Provincies zullen hierin hun verantwoordelijkheid nemen.

Uitvoering

Positie: Provincies kiezen (ten aanzien van niet-grondgebonden maatregelen) voor de mogelijkheid dat Delegated bodies mede verantwoordelijk zijn voor de uitvoering, naast RVO. Er worden maximaal 2 Delegated bodies erkend. Ten behoeve van de uitvoering per provincie maakt elke provincie individueel een keuze voor de uitvoeringsinstantie: RVO of een Delegated body.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

W.J. Ates-Janssens

BEL/REE

Telefoonnummer +31235143784

janssensw@noord-holland.nl

Verzenddatum

26 OKT. 2021

Kenmerk

1714343/1714354

Uw kenmerk

Betreft: Informatie over de voortgang van het Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Geachte leden,

Met bijgaande notitie van het IPO informeren wij u over de voortgang van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2023-2027 en over de positie van de provincies.
Op 1 januari 2023 start de nieuwe periode voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Om het GLB te kunnen uitvoeren, stellen het Rijk en de provincies momenteel gezamenlijk een Nationaal Strategisch Plan op. In 2018 zijn hiervoor de voorbereidingen gestart door het ministerie van LNV en IPO, in samenspraak met de waterschappen en het maatschappelijk speelveld. Het doel is om het GLB-NSP uiterlijk 31 december 2021 in Brussel ter goedkeuring in te dienen om op 1 januari 2023 te kunnen starten met de uitvoering.

Gedeputeerde Zaal is met gedeputeerde Staghouwer (provincie Groningen) en gedeputeerde Roefs (provincie Limburg) in de BACVP (bestuurlijke adviescommissie vitaal platteland) de portefeuillehouder voor het dossier GLB-NSP. Zij vertegenwoordigen de provincies in de gesprekken met de minister.

In de bijgevoegde notitie treft u inhoudelijke informatie aan over het GLB-NSP en over de samenwerking van de provincies met het Rijk. Ons college heeft in het IPO de ambitie getoond om maximaal in te zetten op maatregelen die bijdragen aan klimaat, biodiversiteit en milieu. Wij hebben ingezet op een lagere basispremie; 30% overheveling ten behoeve van het plattelandsbeleid en een regionale vergoeding voor peilverhoging in de veenweiden. Echter, in IPO werken alle provincies samen en niet alle provincies zien een maximale ingreep als haalbaar en zorgvuldig vanuit het draagvlak voor deelname door de landbouw. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in deze gezamenlijke koers. Weliswaar een compromis, maar een koers waarin zeker stappen vooruit worden gezet.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Met name de introductie van de ecoregeling zien wij als een belangrijke wijziging om het GLB sterker te laten bijdragen aan de gewenste transitie van de landbouw.

Wij houden u op de hoogte van de voortgang.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

pw.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Notitie Positie provincies Gemeenschappelijk Landbouw Beleid en Nationaal Strategisch Plan, IPO, september 2021

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8007
Extern Zaak ID	1601048
Vertrouwelijk	Ja
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	19.b
Omschrijving	Recreatie: Aandeelhouderschap Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/BEL

Bijlagen
Brief aan PS over belang in Recreatie Noord-Holland NV.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, 2e etage
2012 HR Haarlem

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

P.P.N.M. Horck

BEL

Telefoonnummer +31235143414
HORCKP@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

14 OKT. 2021

Kenmerk

1689945/1719536

Uw kenmerk

Betreft: belang in Recreatie Noord-Holland NV

Geachte leden,

Hierbij willen wij u informeren over ons voornemen om onze aandelen in het kapitaal van Recreatie Noord-Holland NV (RNH) te vervreemden. Wij zullen daartoe verkennen of en zo ja hoe dit is te realiseren is. De vervreemding van ons belang zou kunnen plaatsvinden middels een openbaar verkoopproces of een onderhandse verkoop. Ons voornemen en de ontwikkeling daarin is een vervolg op onze eerdere inspanningen om de *governance* van de recreatieschappen te verbeteren en transparanter te maken.
Hiermee denken wij een oplossing te vinden voor het ongemak dat wij al jaren ervaren, namelijk dat wij zowel, in de recreatieschappen, opdrachtgever van RNH zijn, als eigenaar van RNH via ons aandeelhouderschap. Dit hebben wij ook met u gedeeld. In het vervolg van deze brief gaan wij hier nader op in.

Achtergrond
RNH is op 1 juli 2004 opgericht door de verzelfstandiging van de toenmalige provinciale uitvoeringsdienst voor de recreatieschappen. De doelstelling van RNH is de aanleg, het beheer en onderhoud van en het toezicht op recreatiegebieden in de provincie. RNH is een naamloze vennootschap met de provincie als enig aandeelhouder, en heeft momenteel circa 80 medewerkers in dienst. RNH werkt in opdracht van vijf recreatieschappen (Spaarnwoude, Twiske-Waterland, Groengebied Amstelland, Alkmaarder- en Uitgeestermeer en Geestmerambacht). De provincie is deelnemer in de vier eerstgenoemde schappen. Daarnaast ondersteunt en adviseert RNH de besturen van de recreatieschappen. RNH is een professionele en financieel gezonde organisatie zoals uit de laatste jaarrekeningen blijkt en uit onderzoeken naar de tevredenheid van gebruikers van de recreatieschappen.

Provinciaal aandeelhouderschap RNH
Wij hebben twee redenen om ons belang in RNH af te willen stoten.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

1. Wij beschouwen het zorgdragen voor openbaar toegankelijke recreatiegebieden voor de inwoners van Noord-Holland (en daarbuiten), die goed worden onderhouden tegen maatschappelijk verantwoorde kosten, als een zwaarwegend publiek belang. Dit belang is ook bevestigd in ons coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!': *"Onze recreatiegebieden moeten toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar blijven en er moet ruimte zijn voor recreatieve elementen en ondernemerschap. Uitgangspunt hierbij is een blijvende betrokkenheid van de provincie bij de werkzaamheden van de recreatieschappen."* Voor de uitvoering van dit publiek belang is in 2004 gekozen voor de verzelfstandiging van RNH, omdat dit paste bij de toenmalige wens tot verzakelijking en het de (participanten in de) recreatieschappen de mogelijkheid zou bieden om te participeren in RNH. Deze verzakelijking heeft plaatsgevonden; RNH is een gezond bedrijf dat op een goede manier de recreatieschappen beheert. De participanten in de recreatieschappen (gemeenten) hebben nooit belangstelling getoond om mede-participant in RNH te worden. Het hierboven genoemde publieke belang blijft voor ons onverminderd actueel. Echter, voor de borging daarvan, achten wij ons aandeelhouderschap in het kapitaal van RNH niet langer noodzakelijk. Wij borgen het publiek belang in de toekomst langs 3 lijnen:
    - door het formuleren en uitvoeren van beleid ten aanzien van recreatie en toerisme (de in juni 2021 door uw Staten vastgestelde Visie Recreatie & Toerisme);
    - door onze participatie in de recreatieschappen;
    - door onze bijdrage aan de financiering van het beheer in de recreatieschappen.

   Elk van deze drie lijnen staat voor ons college niet ter discussie. Wij blijven, ook na vervreemding van ons belang in RNH, dezelfde inzet leveren als wij nu doen. Voor de borging van het publiek belang is een provinciaal aandeelhouderschap in het kapitaal van RNH niet langer nodig.
2. De provincie is zowel participant in vier recreatieschappen, als enig aandeelhouder (en dus eigenaar) van RNH. De recreatieschappen zijn opdrachtgever van RNH. De combinatie van mede-opdrachtgever (via de recreatieschappen) en eigenaar van RNH vinden wij een ongewenste. Immers, omdat RNH voor haar bedrijfsvoering vrijwel geheel afhankelijk is van de opdrachten van de recreatieschappen, heeft de provincie er als eigenaar groot belang bij dat de recreatieschappen de uitvoering van de beheeractiviteiten aan RNH gunt. Deze dubbele pet is kwetsbaar en ongemakkelijk. Aangezien wij participant willen blijven in de recreatieschappen, vinden wij het passend om ons aandeelhouderschap in het kapitaal van RNH af te stoten.

<u>Nota Verbonden partijen</u>
Over de afweging om het belang in een provinciale deelneming te wijzigen of af te stoten is in de Nota Verbonden Partijen een afwegingspro-

ces opgenomen dat doorlopen dient te worden. Bij het beëindigen of afstoten van een deelneming dienen in ieder geval de volgende aspecten beoordeeld te worden:

- het dient duidelijk te zijn dat het aandeelhouderschap als instrument geen toegevoegde waarde meer heeft;
- het moet duidelijk zijn dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van publiek aandeelhouderschap waardoor de publieke belangen onvoldoende kunnen worden behartigd;
- er moeten voldoende waarborgen zijn dat de continuïteit van de dienstverlening door privaat aandeelhouderschap niet in gevaar komt;
- het proces van vervreemden van de aandelen dient met de nodige zorgvuldigheid te geschieden ter waarborging van de provinciale belangen.

In beide redenen die wij hiervoor hebben genoemd om ons belang in RNH af te stoten, liggen de argumenten besloten waarmee aan de eerste twee voorwaarden van de Nota Verbonden partijen wordt voldaan. De derde en vierde voorwaarde zijn voor ons college van groot belang bij het zetten van de vervolgstappen.

Alternatieven voor het aandeelhouderschap

De afweging over het afstoten van het provinciale belang in RNH is niet geheel nieuw[i]. Opties voor het aandeelhouderschap zijn:

a) Insourcing van alle taken RNH door provincie NH en het opheffen van RNH als NV. Dit model, waarbij uitvoeringstaken worden teruggenomen, sluit echter niet aan bij de ontwikkeling die de provinciale ambtelijke organisatie doormaakt.

b) Insourcing van bestuursadvies aan de schapsbesturen, maar de uitvoering blijven onderbrengen bij RNH, zoals thans. Een belangrijk punt in dit model, namelijk de scheiding van bestuursadvisering en uitvoering, heeft gestalte gekregen door de vorming per 1 januari 2022 van het bestuursbureau recreatieschappen, waaraan de provincie het gastheerschap verleent. Het bestuursbureau zal de schapsbesturen gaan ondersteunen bij het vervullen van de opdrachtgeversrol aan de beheerorganisatie. Dit doet het bestuursbureau namens alle participanten in de schappen, dus zowel de gemeenten als de provincie. In oktober 2021 hebben uw Staten ingestemd met de vorming van het bestuursbureau.

c) Verkoop van RNH aan een derde partij.

Model c geniet onze voorkeur.

Proces

De vervreemding van ons belang in een provinciale deelneming is een besluit dat wij niet lichtvaardig nemen. Wij realiseren ons dat er voor

alle partijen veel belangen op het spel staan, waarbij wij vanzelfsprekend denken aan de belangen van de werknemers van RNH en daarnaast aan de belangen van de schappen en de provincie. Het proces betreft in eerste instantie een verkenning van de mogelijkheden om de provinciale deelneming te vervreemden. De uitkomsten van deze verkenning zullen een belangrijke richting kunnen geven aan het besluit om al dan niet het provinciale belang te vervreemden. Daarom hechten wij aan een zorgvuldig en transparant proces met alle betrokken partijen. Wij willen dit proces in deze collegeperiode afronden.

In de afgelopen maanden hebben wij hierover enkele eerste, oriënterende gesprekken gevoerd met de Raad van Commissarissen van RNH.

Ook hebben wij eenmaal oriënterend gesproken met Staatsbosbeheer om de aandelen in RNH over te nemen van de provincie. Uit voormeld gesprek is gebleken dat Staatsbosbeheer open staat voor een nadere verkenning van haar rol bij een daadwerkelijke vervreemding van het provinciale belang in RNH. Staatsbosbeheer heeft in het verleden hiervoor belangstelling getoond. Staatsbosbeheer heeft veel ervaring met het beheer van natuur- en recreatiegebieden. Ten slotte heeft Staatsbosbeheer ervaring met het overnemen van een beheersorganisatie die in provinciaal publiek belang werkzaam is: in de provincie Zuid-Holland is enkele jaren geleden de organisatie van de beheertaken in de recreatieschappen aldaar ('Groenservice Zuid-Holland') overgenomen van de provincie Zuid-Holland. Ons voornemen mag het lopende werk van de schappen door RNH, o.a. in relatie tot de erfpachtcontracten met SBB niet in de weg staan. Dat gaat wat ons betreft door.

Op dit moment achten wij het opportuun om ons voornemen breder te delen, door middel van deze brief aan uw Staten. Vanzelfsprekend zullen wij RNH en daarmee ook de OR van RNH verder betrekken bij dit proces op de wijze die de wet daarvoor voorschrijft. De besturen van de recreatieschappen hebben we eveneens geïnformeerd. We zullen hen waar mogelijk bij het vervolg van dit proces betrekken.

Wanneer wij overeenstemming bereiken over de vervreemding van de provinciale aandelen in het kapitaal van RNH, dan zullen wij de overeenkomst aan uw Staten voorleggen om uw eventuele wensen en bedenkingen kenbaar te maken, alvorens wij daar een definitief besluit over zullen nemen. Voor die tijd nemen wij geen onomkeerbare besluiten. Vanzelfsprekend houden wij uw Staten op de hoogte als tussentijdse ontwikkelingen dat nodig maken.

Een besluit over het aandeelhouderschap geeft, na een periode die ongetwijfeld als onzeker en spannend zal worden beschouwd, helderheid over de toekomst.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
E.P. Stigter

[i] In onze brief van 15 februari 2019 kenmerk 772861 hebben wij uw Staten geïnformeerd over de alternatieven op basis van het rapport van Common Eye.

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	7810
Extern Zaak ID	938955
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	19.c
Omschrijving	Landbouw: Kavelruil Hoeverkoog (C-agenda NLG 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/GND

Bijlagen
Brief aan PS over kavelruil Hoeverkoog.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**

Toelichting

Na het besluit tot beëindiging van het gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer in 2010 heeft de provincie Noord-Holland besloten om de hiervoor aangekochte provinciale landbouwgrond te verkopen via vrijwillige kavelruilen ten behoeve van agrarische structuurverbetering. De kavelruil Hoeverkoog is de laatste kavelruil van de 10 geplande kavelruilen en daarmee wordt het kavelruilproces in deze regio afgerond.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
S.B. Fens
BEL/GND

Telefoonnummer +31235144335
fenss@noord-holland.nl

Verzenddatum

27 OKT. 2021

Kenmerk
938955/1722123

Uw kenmerk

Betreft: Kavelruil Hoeverkoog

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het volgende besluit van ons college ter kennis.

Wij hebben besloten tot deelname aan de kavelruil Hoeverkoog in de regio Wieringen/Wieringermeer. Dit is de laatste kavelruil van het fictief kavelruilplan dat Stivas in 2012 voor de provincie heeft opgesteld voor de afwikkeling van het gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer.

Met de kavelruil Hoeverkoog wordt een bijdrage geleverd aan de agrarische structuur op Wieringen en wordt één van de twee laatste ontbrekende locaties in het Natuurnetwerk Nederland op Wieringen gerealiseerd (circa 8,23 ha).

Aan de kavelruil Hoeverkoog nemen 12 grondeigenaren deel: provincie Noord-Holland, De Staat/Rijksvastgoedbedrijf, Staatsbosbeheer, gemeente Hollands Kroon, 6 agrarische ondernemers, een kerkgenootschap en 1 particulier. Deze partijen ruilen bijna 69 hectare grond. De provincie verkoopt bijna 24 hectare landbouwgrond en koopt ruim 18 hectare.

De marktwaarde van de betrokken percelen is vastgesteld door een onafhankelijk taxatietandem. Over de waarden is niet onderhandeld. De aan- en verkoop van grond vindt marktconform plaats.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De kavelruilovereenkomst wordt in een feestelijke bijeenkomst ondertekend. Gedeputeerde Rommel ondertekent op 3 november 2021 de kavelruilovereenkomst namens de provincie. Voor de bijeenkomst wordt ook lokale media uitgenodigd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

b/a
voorzitter
E.P. Stigter

Postbus 2571, 2002 RB Haarlem
Genieweg 46a, Velsen-Zuid
023 – 520 28 00
info@recreatienoordholland.nl
www.recreatienoordholland.nl

Provincie Noord-Holland
College van Gedeputeerde Staten
Gedeputeerde E.P. Stigter
Postbus 123
2000 MD HAARLEM

Velsen-Zuid:	2 november 2021
Uw kenmerk:	1689945/1719430
Ons kenmerk:	02112021 RvC
Onderwerp:	Reactie op brief GS d.d. 14 oktober 2021 “Belang in Recreatie Noord-Holland”
Bijlage(n):	-
Behandeld door:	Henny Scholten
Contactgegevens:	telefoon 06 513 097 32

Geacht college van Gedeputeerde Staten,
Geachte heer Stigter,

Uw brief van 14 oktober 2021 inzake “belang in Recreatie Noord Holland NV” hebben wij in goede orde ontvangen. Wij onderschrijven uw streven om de governance van de recreatieschappen te verbeteren en transparanter te maken. Hiertoe zijn al belangrijke stappen gezet. Met u zijn ook wij van mening dat Recreatie Noord-Holland NV (RNH) binnen de bestaande governance constructie op een goede manier en naar tevredenheid van alle partijen haar opdracht vervult en ook in de toekomst zal vervullen.

U geeft aan dat u voornemens bent om te verkennen of en hoe u de aandelen van RNH kunt vervreemden. Daar willen we in deze brief graag op reageren. En aan de verkenning willen wij graag een bijdrage leveren.

Wij vragen u dringend te zorgen dat deze verkenning gestoeld wordt op een gedegen inhoudelijke analyse en onderbouwing, waarbij het maatschappelijke doel voorop moet staan. Het is in het belang van alle partijen dat de remedie niet erger is dan de kwaal. De continuïteit van de dienstverlening aan de recreatieschappen en het belang van het personeel moet uiteraard worden meegenomen.

1. De motivering van uw besluit

Waarom u tot uw voornemen bent gekomen, is nog onvoldoende onderbouwd. De reden moet duidelijk worden om daarmee te weten welk probleem u wilt oplossen.

a. U stelt dat uw voornemen en de ontwikkeling daarin een vervolg is op eerdere inspanningen om de governance van de recreatieschappen te verbeteren en transparanter te maken. Maar daarvoor is het vervreemden van uw aandelen in RNH niet nodig. RNH heeft samen met de andere partijen in de afgelopen periode veel geïnvesteerd in de verbetering van de governance, de transparantie van de exploitatie van de gebieden en het optimaliseren van de dienstverlening. Dit heeft geresulteerd in een grote mate van tevredenheid bij de recreatieschappen en bij u als Provincie. Momenteel wordt een bestuursbureau ingericht, waarmee de scheiding van de opdrachtgevers- en opdrachtnemersrol tussen de recreatieschappen en RNH verder wordt verbeterd. Hierbij is er geen enkele noodzaak om uw aandelen in RNH te vervreemden.

b. Als eerste reden stelt u dat voor de borging van het publiek belang een provinciaal aandeelhouderschap in het kapitaal van RNH niet langer nodig is. Hoe u tot deze conclusie gekomen bent, is ons niet duidelijk. In uw 'Evaluatie verbonden partijen 2019' is in de Fact Sheet Recreatie Noord-Holland N.V. een minder vergaande conclusie getrokken, namelijk: *dat nog onvoldoende duidelijk is of deelname in RNH de beste manier is om het publiek belang te realiseren.* Ondanks ons verzoek in de brief van 6 september jongstleden, met als kenmerk 06092021 RvC, heeft u ons geen onderzoek of informatie verstrekt die uw stelling onderbouwt. Wanneer u eventueel uw aandelen in RNH verkoopt, achten wij het zeer wel mogelijk dat zich een scenario voordoet dat het publiek en maatschappelijk belang schaadt.

c. Als tweede en laatste reden stelt u het ongewenst, kwetsbaar en ongemakkelijk te vinden dat u enig aandeelhouder en tegelijk mede-opdrachtgever van RNH bent.
   - Deze stelling is niet specifiek en daarmee niet toetsbaar, en niet in lijn met de bevindingen uit eerdergenoemde evaluatie. Daarin wordt juist benoemd dat het eigenaarschap en opdrachtgeverschap van RNH gescheiden zijn en de governance van de organisatie goed is ingericht. Wat is dan de onderbouwing van uw standpunt dat u in een kwetsbare en ongemakkelijke positie zou verkeren?
   - De stem van de Provincie is niet doorslaggevend in de besluitvorming van de recreatieschappen als opdrachtgevers van RNH. De opdracht aan RNH komt geheel transparant tot stand op basis van een democratisch proces binnen de recreatieschappen.
   - Is deze zogenaamde 'dubbele pet' meer of minder kwetsbaar en ongemakkelijk dan de dubbele pet die u heeft als mede opdrachtgever, subsidieverstrekker, regelgever en toezichthouder op (vergunningplichtige) activiteiten als bijvoorbeeld Staatsbosbeheer uitvoerder is?
   - En in uw relatie met bijvoorbeeld de Omgevingsdienst, waar u mede eigenaar en opdrachtgever bent en daarmee indirect toetser van de eigen activiteiten van de Provincie; is uw positie dan meer of minder kwetsbaar en ongemakkelijk? En bij de NV Afvalzorg, waar u eigenaar, opdrachtgever, regelgever en via de Omgevingsdienst toetser van deze regelgeving bent? Over deze beide relaties heeft u geen voornemen tot afstoten van de aandelen uitgesproken en is dit ongemak er schijnbaar niet.

2. De methode waarop uw besluit tot stand is gekomen

Hoe u tot uw besluit bent gekomen, is niet zoals wij van u mogen verwachten. De aanpak van overleg en onderzoek laat duidelijk te wensen over.

a. Omdat er nog geen duidelijkheid bestaat over het alternatief, afhankelijk van de vraag aan welke partij u eventueel uw aandelen verkoopt, is uw besluit in onze ogen prematuur. In bovengenoemde evaluatie wordt u aanbevolen om onderzoek te doen naar welk instrumentarium passend is bij uw beleidsdoelstellingen en bij de opdrachtgevende en regisserende rol. Ook wordt u aanbevolen om de relatie met de recreatieschappen hierbij te betrekken. U heeft ons en de recreatieschappen niet betrokken of geïnformeerd over een eventueel uitgevoerd onderzoek. En de uitkomsten van een dergelijk onderzoek hebben we niet kunnen toetsen of inzien.

b. Wij hadden verwacht, voordat u zou besluiten zich voor te nemen om uw aandelen in RNH van de hand te doen, dat RNH en ook de recreatieschappen betrokken zouden worden in een op te starten onderzoek. Hiervoor wijzen wij u onder andere op de onderdelen Evaluatie en Wijzigingen of afstoten van deelnemingen in uw 'Nota Verbonden Partijen'. Ook de 'factsheet RNH in uw 'Evaluatie verbonden partijen 2019' geeft aan dat nog nader onderzoek nodig is. Aangezien er geen onderliggende stukken en/of notities zijn bij uw voorgenomen besluit, denken wij dat dit onderzoek niet heeft plaatsgevonden.
De onderbouwing van uw besluit is dan ook niet toetsbaar. Hierdoor is uw besluit, zeker in relatie tot de mogelijke impact voor de organisatie, het personeel en de opdrachtgevers/recreatieschappen, naar onze mening niet zorgvuldig genomen.

c. In uw brief verwijst u ook naar de 'Nota Verbonden partijen', waarin een afwegingsproces is opgenomen dat doorlopen dient te worden. U geeft daarbij aan dat in uw motivatie van uw besluit argumenten besloten liggen waarmee aan de eerste twee voorwaarden van de 'Nota Verbonden Partijen' zou worden voldaan. Die argumenten zijn niet expliciet en aan de bedoelde voorwaarden is in onze ogen niet voldaan:
    - Het is niet duidelijk dat uw aandeelhouderschap geen toegevoegde waarde meer heeft voor uw belangen en het publieke belang.
    - Het is niet duidelijk gemaakt dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van publiek aandeelhouderschap waardoor de publieke belangen onvoldoende zouden kunnen worden behartigd. Sterker nog: het is juist duidelijk dat de publieke belangen voldoende worden behartigd en kunnen worden behartigd.

d. Het bekend worden van uw voornemen tot het vervreemden van uw aandelen in RNH, met gebrekkige onderbouwing en voorafgaand onderzoek, heeft veel impact en leidt tot onzekerheden. Het heeft al onvoorspelbare en onbeheersbare gevolgen voor gedrag van mensen en organisaties in relatie tot RNH. U begrijpt dat wij de door u gekozen volgorde zorgelijk vinden.

3. De beoogde uitvoering van uw besluit

Wat u voor ogen hebt om uw besluit uit te voeren, leidt niet tot een verbetering van de situatie.

a. U stelt dat Staatsbosbeheer openstaat voor een verkenning van het overnemen van uw aandelen in RNH. Vervolgens maakt u een vergelijking met de situatie die zich heeft voorgedaan in Zuid-Holland. Deze situatie is echter op alle belangrijke onderdelen niet te vergelijken met RNH.
    - De beheerorganisatie in Zuid-Holland was geen N.V. met een aandeelhouderstructuur, maar een afdeling van de Provincie Zuid-Holland.
    - Er was veel onvrede over het functioneren van die beheerorganisatie.
    - De governance afspraken en grondposities in de Zuid-Hollandse recreatieschappen ligt wellicht anders dan in Noord-Holland.

b. Het afstoten van uw aandelen naar Staatsbosbeheer, door u als optie genoemd, kan op verschillende manieren worden uitgewerkt, maar zal in onze ogen altijd effecten met zich meebrengen die negatief zijn voor het maatschappelijk belang.
    - Wanneer Staatsbosbeheer eigenaar wordt van RNH, krijgen de recreatieschappen van doen met een uitvoeringsorganisatie waarvan de eigenaar tegelijk verpachter is aan de recreatieschappen. Dit is schadelijk voor de positie van de recreatieschappen en de participanten daarvan.
    - Wanneer, gezien uw referentie naar de situatie in Zuid-Holland, de N.V. RNH geliquideerd wordt en opgaat in Staatsbosbeheer, dan gaat het niet slechts over het vervreemden van uw aandelen. Dit scenario heeft veel grotere consequenties en gevolgen voor alle betrokken partijen, waaronder de recreatieschappen, de participanten en niet in de laatste plaats het personeel van RNH.

c. Op 1 oktober jl. hebben wij een inhoudelijk gesprek over uw voornemen gevoerd om tot afstemming te komen hoe dit proces verder vorm en inhoud gaat krijgen. In dit gesprek maakte u duidelijk dat uw voorkeur uitgaat naar het vervreemden van de aandelen aan Staatsbosbeheer.
Het ontbreekt hierbij aan een objectieve verkenning van de voor- en nadelen van de keuze voor Staatsbosbeheer ten opzichte van het publiek belang. Ook ontbreekt een verkenning en afweging ten opzichte van de vele alternatieven die denkbaar en mogelijk beter zijn.

4. Vervolgstappen

Wij hebben op 1 oktober jl. met u besproken dat naast de verkenning die u opstart voor de juridische en financiële gevolgen ook een inhoudelijk onderzoek zal moeten plaatsvinden. In gezamenlijkheid moeten de criteria worden geformuleerd waarmee de vraag “of en zo ja hoe uw besluit te realiseren is” beantwoord kan worden. U heeft aangegeven een onafhankelijk bureau te benaderen om dit inhoudelijke traject te begeleiden.

Verder hebben wij afgesproken dat RNH betrokken wordt bij de te verstrekken opdracht, waarbij de criteria getoetst zullen worden. Wij geven u op voorhand te kennen dat wij, naast de continuïteit van de onderneming en het belang van de werknemers, grote waarde te hechten aan eerder geformuleerde randvoorwaarden, zoals scheiding van beleid en uitvoering, scheiding van opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, het vermijden van dubbele petten en belangenverstrengeling, governance vraagstukken, continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening aan onze opdrachtgevers en communicatie met onze opdrachtgevers. Dat geldt ook voor de voorwaarden voor het afwegingsproces volgens de ‘Nota Verbonden partijen’, waarvan u ook aangeeft dat die belangrijk zijn voor de Provincie:

- het dient duidelijk te zijn dat het aandeelhouderschap als instrument geen toegevoegde waarde meer heeft;
- het moet duidelijk zijn dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van publiek aandeelhouderschap waardoor de publieke belangen onvoldoende kunnen worden behartigd;
- er moeten voldoende waarborgen zijn dat de continuïteit van de dienstverlening door privaat aandeelhouderschap niet in gevaar komt;
- het proces van vervreemden van de aandelen dient met de nodige zorgvuldigheid te geschieden ter waarborging van de provinciale belangen.

In dit proces achten wij de betrokkenheid van onze Ondernemingsraad van belang. Wij benadrukken dat communicatie met de Ondernemingsraad enkel en alleen door of na goedkeuring van de directeur-bestuurder mag plaatsvinden.

Met vriendelijke groet,

Namens de Raad van Commissarissen
Recreatie Noord-Holland NV

K. van Bijsterveld
President-commissaris

Namens de bestuurder
Recreatie Noord-Holland NV

J.J.L. Gilliam
Directeur Recreatie Noord-Holland

Voorstel

Onderwerp	Toekomstige samenwerking recreatietaken en opheffing RMN
Aan	Deelnemers in Plassenschap Loosdrecht e. o
Van	Algemeen bestuur
Datum	1 november 2021
Bijlagen	1. Intentieovereenkomst SBB, 2. Concept liquidatieplan RMN. A. Overzicht huidige situatie recreatieschappen en RMN, B. Onderzochte scenario's, C. Raming incidentele kosten omvorming en verdeling; bijlagen A, B en C zijn ingesloten.

Besluit

Gevraagde besluiten van colleges, raden en staten van de deelnemers, ieder voor zover bevoegd:

1. Instemmen met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm, uitgewerkt in paragraaf 4 van onderhavig voorstel.

2. In dat kader:

   a. Een voorstel tot wijziging van de Gemeenschappelijke regeling Plassenschap Loosdrecht e.o. in lijn met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm afwachten.

   b. Kennisnemen van de voorgestelde organisatorische oplossing voor het Routebureau per 1 januari 2023 en de besluitvorming in het Bestuurlijk Overleg Routebureau op dit punt afwachten, zoals beschreven in paragraaf 2.4.

   c. Kennisnemen van de intentieovereenkomst (onderzoek) met SBB, opgenomen als bijlage 1, en de uitkomsten van dat onderzoek afwachten.

   d. Het bestuur van het Plassenschap de ruimte geven om met voortvarendheid aan de slag te gaan met het voorbereiden van de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm, gericht op realisatie per 1 januari 2023, waarbij u tussentijds op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen.

3. Het besluit van het bestuur van het Plassenschap inhoudende opheffing van RMN per 31 december 2022 onderschrijven.

4. In dat kader: kennisnemen van het liquidatieplan RMN, bijgevoegd als bijlage 2, en de daarin opgenomen raming van de financiële consequenties voor het schap en de deelnemers, welke verwerkt zullen worden in de jaarrekeningen 2022/2023 van het schap en het voorstel over de dekking van het aandeel van het schap in deze kosten afwachten.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen bestuur, gehouden op 1 november 2021 in digitale vorm.

Voorzitter Secretaris

Inhoud

Voor u ligt het bestuursvoorstel voor de toekomstige vormgeving van de samenwerking op de recreatie-en gebiedstaken van het huidige Plassenschap Loosdrecht e.o.. Dit voorstel is als volgt opgebouwd:

0. Samenvattende toelichting op de voorstellen
1. Aanleiding
2. Context
3. Scenario's en weging
4. Kernelementen van het voorstel
5. Consequenties
6. Risico's en onzekerheden
7. Planning van het vervolgproces

Samenvattende toelichting op de voorstellen

Onderstaand geven wij een korte samenvattende toelichting op de gevraagde besluiten. Meer informatie vindt u verderop in dit voorstel.

Toelichting bij besluit 1: ***Instemmen met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm, uitgewerkt in paragraaf 4.***
De samenwerkingsvorm die wordt voorgesteld is schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding.

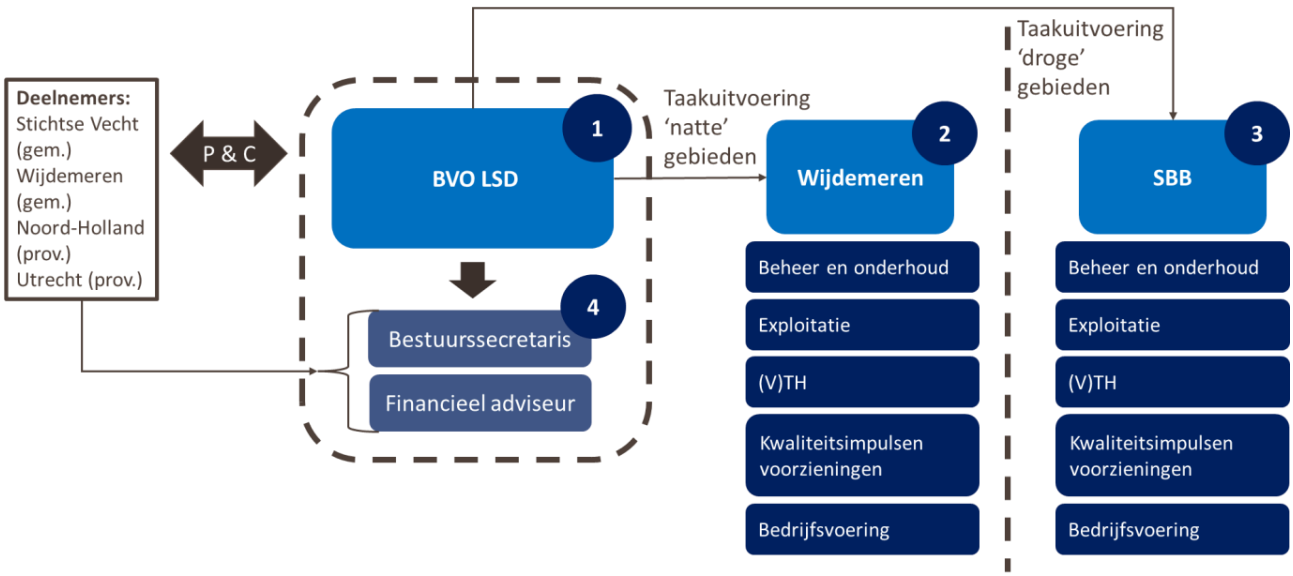

Deze samenwerkingsvorm heeft de volgende kernelementen:

1. De GR blijft in stand, maar wordt omgevormd naar een Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO). De BVO houdt de eigendommen die het nu op het grondgebied van beide gemeenten in het bezit heeft en houdt het eigendom over de materiële activa. Er worden dus geen gebieden aan de samenwerking onttrokken. De belangrijkste reden voor omvorming van de huidige GR naar een BVO is de op uitvoering gerichte aard van de schapstaken in de nabije toekomst. De op de uitvoering gerichte taken van het schap maakt het mogelijk te kiezen voor een 'beleidsarme' BVO met één bestuur. Hierdoor wordt de bestuurlijke drukte aanzienlijk verminderd. Het bestuur houdt zich bezig met het beheer van de eigendommen, het vaststellen van de kaders voor de taakuitvoering (beheer & onderhoud, (V)TH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering), het sluiten van DVO's met de uitvoerende partijen en het vaststellen van de begroting nadat hierover van de deelnemers een zienswijze is gevraagd. Het bestuur komt in beginsel 2x per jaar bij elkaar. Daarnaast geldt dat er ten aanzien van de VTH-taken geen reden is het schap verordenende bevoegdheden te laten behouden. De samenwerking kent immers maar twee grondgebiedgemeenten die onderling kunnen afstemmen over de APV's en mandaatverlening. Tegelijkertijd houden de raden en staten positie via de P&C-cyclus en kunnen zij betrokken blijven worden bij het werk van het schap, waarmee democratische legitimatie gediend is. Bij dit alles is van belang dat wij ons als bestuur LSD en als deelnemers realiseren dat deze nieuwe samenwerkingsvorm een trendbreuk is met hoe het nu gaat en dus ook om een cultuurverandering binnen de samenwerking vraagt, waar we samen aan moeten werken.

   De GR zal als gevolg van deze verandering uit (de stuurgroep van) het Gebiedsakkoord treden, omdat de deelnemers in de GR daarin ook al rechtstreeks participeren. De deelnemers aan de GR nemen de

contractueel vastgelegde financiële verplichtingen van de GR ten aanzien van het Gebiedsakkoord over, zodat deze stap voor het Gebiedsakkoord budgettair neutraal is.
De gemeente Utrecht is voornemens om per 1 januari 2023 uit de samenwerking te treden omdat zij daar geen belangen heeft en zal dus niet gaan deelnemen in de bedrijfsvoeringsorganisatie. In dat kader heeft de gemeente met de provincie afspraken gemaakt over de financiële uitruil in de bijdragen aan het Plassenschap en Stichtse Groenlanden, zodat dit budgettair uitwerkt voor de andere deelnemers. Het AB van het Plassenschap heeft hiermee recent ingestemd.

2. De GR draagt aan Wijdemeren de taakuitvoering op ten aanzien van het beheer & onderhoud, VTH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering voor wat betreft het 'natte deel' van het grondgebied. Het uitgangspunt hierbij is dat Wijdemeren het bestaande takenpakket van RMN op deze onderdelen en het bijbehorende personeel zo veel mogelijk over neemt.

3. De taakuitvoering van voor de 'droge' delen op het grondgebied van Stichtse Vecht zal op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden opgedragen aan Staatsbosbeheer. Door het Recreatieschap Stichtse Groenlanden wordt een intentieovereenkomst aangegaan met Staatsbosbeheer waarmee een onderzoek wordt gestart naar uitvoering door SBB van de taken voor het schap die nu door RMN uitgevoerd worden, de condities die SBB daaraan verbindt en wat het betekent voor het RMN-personeel. Wij zullen hierop als bestuur LSD aanhaken en met Staatsbosbeheer hetzelfde onderzoek doen met betrekking tot de 'droge' gebieden van ons schap. We zullen de intentieovereenkomst – die geen van de partijen bindt aan daadwerkelijke opdrachtverlening – mee ondertekenen voor de 'droge' delen van LSD.

4. Het bestuur van de GR wordt ondersteund door een bestuurssecretaris en financieel adviseur. Deze functionarissen worden ingeleend bij de provincie Utrecht, zodat het schap niet hoeft op te treden als werkgever.

Toelichting bij besluit 2:

a. ***Een voorstel tot wijziging van de Gemeenschappelijke regeling in lijn met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm afwachten*.**
Op basis van een besluit over de toekomstige samenwerkingsvorm (besluit onder 1) is wijziging van de huidige tekst van de Gemeenschappelijke regeling nodig naar de BVO. In deze wijziging wordt de voorgenomen uittreding van de gemeente Utrecht uit het Plassenschap meegenomen. De deelnemers ontvangen in de eerste helft van 2022 een voorstel tot wijziging van de huidige tekst van de GR met het verzoek daarover voor het zomerreces een besluit te nemen. De gewijzigde GR in de vorm van de BVO kan dan per 1 januari 2023 in werking treden.

b. Kennisnemen van de voorgestelde organisatorische oplossing voor het Routebureau per 1 januari 2023 en de besluitvorming in het Bestuurlijk Overleg Routebureau op dit punt af te wachten, zoals beschreven in paragraaf 2.4.
Het Routebureau is nu organisatorisch ondergebracht bij RMN. Dat kan niet meer nu RMN wordt opgeheven. De provincie is bereid het Routebureau organisatorisch onder te brengen in de provinciale organisatie en de betrokken medewerkers van RMN over te nemen om zo frictiekosten te voorkomen. Deze overname zal niet leiden tot een hogere structurele bijdrage voor de Utrechtse gemeenten. In de recent uitgevoerde evaluatie van het Routebureau wordt als alternatief genoemd dat het Routebureau wordt ondergebracht bij een aparte stichting. Deze evaluatie wordt eind november 2021 besproken in het Bestuurlijk Overleg Routebureau, waarin alle gemeenten die deelnemen in het schap ook participeren. Mocht er over een andere oplossing niet tijdig uitsluitsel zijn, dan wordt het Routebureau ondergebracht bij de provincie Utrecht. Zie verder paragraaf 2.4.

c. ***Kennisnemen van de intentieovereenkomst (onderzoek) met SBB en de uitkomsten van dat onderzoek afwachten. Zie bijlage 1.***
Wij zullen een intentieovereenkomst 'onderzoek' sluiten met Staatsbosbeheer voor de 'droge' gebieden van Stichtse Vecht. Op basis van deze intentieovereenkomst wordt samen met het recreatieschap Stichtse Groenlanden een onderzoek gestart naar de uitvoering door SBB van de taken voor het schap die nu door RMN uitgevoerd worden voor deze 'droge' gebieden, de condities die SBB daaraan verbindt en wat het betekent voor het RMN-personeel. Deze intentieovereenkomst schept geen verplichtingen van ons schap tegenover SBB, anders dan dat we ons gezamenlijk inspannen om binnen de afgesproken termijn een adequaat onderzoeksresultaat op te leveren als basis voor de besluitvorming die daarna volgt. Wij streven ernaar dit gezamenlijke onderzoek voor 1 juni 2022 af te ronden en op basis van de uitkomsten daarvan in ons bestuur voor 30 juni 2022 een besluit te nemen over het aangaan van de samenwerking met SBB.

d. ***Het bestuur van het Plassenschap de ruimte geven om met voortvarendheid aan de slag te gaan met het voorbereiden van de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm, gericht op realisatie per 1 januari 2023, waarbij u tussentijds op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen.***
Indien u akkoord gaat met het voorstel voor de nieuwe samenwerking, pakken wij als bestuur van het Plassenschap de voorbereiding van de implementatie met voortvarendheid op, zodat de omvorming op 1 januari 2023 gereed is. Prioriteit heeft de uitwerking van de afspraken met de gemeente Wijdemeren over de taakuitvoering op de 'natte gebieden' en het onderzoek met Staatsbosbeheer voor de 'droge gebieden'.

Toelichting bij besluit 3: ***Onderschrijven van het besluit van het bestuur van het Plassenschap tot opheffing van RMN per 1 januari 2023, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.***
Het Plassenschap is een van de drie deelnemers in de BVO RMN. Wij hebben als bestuur van het Plassenschap ingestemd met het voorstel van het bestuur van RMN om RMN per 31 december 2022 op te heffen. Dit is geheel in lijn met de richtinggevende besluiten die begin 2021 in het bestuur van het Plassenschap met steun van de deelnemers genomen zijn.

Toelichting bij besluit 4: ***In dat kader, kennisnemen van het concept liquidatieplan RMN en de daarin opgenomen raming van de financiële consequenties voor het schap en de deelnemers, welke verwerkt zullen worden in de jaarrekening 2022/2023 van het schap. Zie bijlage 2.***
Het concept liquidatieplan is aan ons bestuur voor een reactie toegestuurd door het bestuur van RMN. In dit plan worden de liquidatiekosten geraamd op € 1,25 miljoen. Het betreft voornamelijk personele en contractuele kosten, die mede volgen uit de wens de BVO slank en doelmatig in te richten. Daarvoor moet de overhead worden beperkt; dat verhoogt de incidentele liquidatiekosten. Volgens de geldende verdeelsleutel komt hiervan € 0,39 miljoen voor rekening van ons schap. Deze kosten worden verantwoord in de jaarrekening 2022 van ons schap en de liquidatieverantwoording van RMN (in 2023). Aangezien RMN en het schap zelf niet over voldoende middelen beschikken om deze eenmalige kosten integraal te dragen zullen wij als bestuur LSD hiervoor volgend jaar en/of in 2023 een beroep moeten doen op de deelnemers. Hiervoor volgt te zijner tijd een separaat voorstel in de vorm van een begrotingswijziging. Uit bijlage 4 van het liquidatieplan RMN blijkt wat dit betekent voor de individuele deelnemers in SGL en LSD. De liquidatiekosten zijn beïnvloedbaar naar gelang de schappen of de toekomstige uitvoerders van taken die nu bij RMN zijn belegd, personeel van RMN over nemen. Al onze inzet is daarop gericht, zowel uit sociale als uit financiële overwegingen. Wij streven er naar hiermee het aandeel in de liquidatiekosten voor ons schap en zijn deelnemers naar beneden te kunnen bijstellen.

1. Aanleiding: koers richting een nieuwe samenwerking

1.1 Functioneren RMN

In 2019 is door de besturen van Plassenschap Loosdrecht e.o. en Recreatieschap Stichtse Groenlanden geconstateerd dat de situatie bij RMN hen zorgen baart. Eerder (2018) was door KokxDeVoogd een organisatiescan van RMN uitgevoerd met als belangrijke aanbevelingen de inrichting van de bedrijfsvoering grondig te herzien, het bestuur meer in de eigenarenrol te brengen en het ambtelijk opdrachtgevend systeem van de deelnemers te professionaliseren en uit de stuurlijn binnen RMN te halen. In de periode hierna is door RMN bij de deelnemers van beide schappen weinig vertrouwen gewekt dat de situatie zich zou verbeteren. De schapsbesturen, en daarmee hun deelnemers, zagen hun lasten voor RMN stijgen door kostenoverschrijdingen in de bedrijfsvoering van RMN maar kregen geen grip op de precieze oorzaken en waren bezorgd dat de lasten structureel zouden stijgen. Adequate maatregelen bleven naar hun gevoel binnen RMN uit.

Vanwege de toenemende onvrede over deze situatie heeft het RMN-bestuur de directeur verzocht om haar deelnemers (Provincie Utrecht, Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Plassenschap Loosdrecht e.o.) mee te nemen in de problematiek en dit uit te werken in een plan van aanpak voor verbetering. Het rapport 'RMN in transitie' (2020) van RMN voorzag niet in werkbare oplossingen. In het rapport 'Organisatie van de recreatietaken in Midden Nederland' (2020) van Bureau Berenschot werd de conclusie getrokken dat er meer duidelijkheid nodig is over de basis voor samenwerking onder de deelnemers van RMN, de twee schappen en de provincie. En dat er duidelijkheid nodig is van de deelnemers aan de schappen over doel, nut en noodzaak van de samenwerking, omdat daarover geen eenduidig beeld bestond.

1.2 Richtinggevende uitspraken over andere samenwerkingsvorm

In het najaar van 2020 spraken de Dagelijks Besturen van Plassenschap Loosdrecht e.o. en Recreatieschap Stichtse Groenlanden elkaar over de toekomst van de uitvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN). Door beide schappen werd een Bestuurlijke Begeleidingsgroep opgericht die uit de gesprekken richtinggevende uitspraken destilleerde, zoals opgenomen in de memo *'Besluitvorming over richtinggevende uitspraken voor vervolgstappen nieuw organisatie recreatietaken Midden Nederland'* van 7 december 2020. Deze uitspraken zijn onderschreven door de besturen van SGL en LSD.

Voor RMN:

- Het voornemen uit te spreken om Bedrijfsvoeringorganisatie RMN op te heffen. (…) Als streefdatum voor de liquidatie te opteren voor 1 januari 2022.

Voor Plassenschap Loosdrecht e.o.:

- Het uitwerken van een samenwerking binnen het schap op basis van centrumconstructie waarbij de gemeente Wijdemeren als opdrachtnemer kan optreden voor beheer en onderhoud en toezicht en handhaving van de gebieden.
- Het laten vervallen van de verordende bevoegdheid en de nautische bevoegdheid voor de plassengebieden om deze toe te wijzen aan de gemeente Wijdemeren (als opdrachtnemer van de samenwerking) en hierover advies in te winnen.
- Een verkenning uitvoeren naar scheiding van de zogenaamde 'natte' en 'droge' taken van het Plassenschap.
- Nader verkennen of samenwerking met de Vinkeveense plassen mogelijk is en op welke termijn.

1.3 Reacties van deelnemers op richtinggevende uitspraken

Aan de deelnemers van LSD (de 3 gemeenten en twee provincies) is gevraagd in te stemmen met de richtinggevende uitspraken en hier zo nodig inhoudelijk op te reageren. Op basis van deze reacties werd door ons bestuur geconstateerd dat de richtinggevende uitspraken door de deelnemers in essentie werden onderschreven. Daarnaast werd duidelijkheid gewenst over de financiële meerwaarde van de nieuwe vormgeving van de samenwerking, over de relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voor de uitvoering, over gemeenschappelijk eigendom en over de inspraak van raden en staten.

1.4 Doorlopen proces vanaf 15 februari 2021

Op basis van de reacties van de deelnemers heeft de Bestuurlijke Begeleidingsgroep, die zoals gezegd mede door ons is ingesteld voor de begeleiding van de transitie, de volgende opdracht geformuleerd:

> *'Ontwerp het bestuurlijke en ambtelijke proces voor het tot stand brengen van een nieuwe organisatie voor de recreatietaken in het gebied van de huidige recreatieschappen, bereid de noodzakelijke besluitvorming voor en geef indien gewenst leiding aan de uitvoering van de besluiten (implementatie).'*

Voor het uitvoeren van deze opdracht is een extern bureau aangezocht.

Sinds 15 februari 2021 zijn wij als bestuur intensief bezig geweest met de zoektocht naar een goede samenwerkingsvorm. Op basis van een inventarisatie van de taken die RMN nu uitvoert zijn gesprekken gevoerd met de Ambtelijke en Bestuurlijke Begeleidingsgroep om te komen tot scenario's voor de toekomstige samenwerking.

De scenario's die voor de toekomstige samenwerking in LSD zijn opgesteld – deze worden toegelicht in paragraaf 3 – hadden allemaal het doel een alternatief te bieden voor de complexe governance-structuur van de huidige samenwerking. Onder het motto: eenvoudiger, eenduidiger, efficiënter en met minder bestuurlijke drukte. De huidige samenwerking kent immers een 'dubbele GR' – te weten: de GR LSD als één van de drie eigenaren van RMN en de GR RMN zelf. Door het opheffen van de constructie met een dubbele GR ontstaat er een directe relatie tussen de deelnemers en de organisatie die de recreatietaken uitvoert en krijgen de deelnemers van het Plassenschap bestuurlijke grip op deze taakuitvoering.

Een van de richtinggevende uitspraken was te opteren voor de opheffing van RMN per 1 januari 2022. Dit is het uitgangspunt geweest, maar onder meer door de tijd die het inzichtelijk krijgen van financiën en taakomvang van RMN ten behoeve van de schappen vergde en de tijd die de schappen nodig bleken te hebben voor de heroverweging van hun samenwerkingsvorm is deze datum niet haalbaar gebleken. Op dit moment wordt daarom uitgegaan van liquidatie van RMN per 31 december 2022. Dat vereist nog wel een forse inspanning.

Bij het uitwerken van de scenario's ontstond gaandeweg ook het inzicht dat ook niet alle andere richtinggevende uitspraken even goed gevolgd konden worden. Wij lichten dat in paragraaf 3 van dit voorstel toe. Wij hebben gezocht naar de best passende alternatieve samenwerkingsvorm die aan bovenstaand doel beantwoordt. Zoals in paragraaf 3 nader wordt toegelicht zijn wij uitgekomen op een samenwerkingsvorm waarbij GR LSD wordt omgevormd naar een BVO, de taakuitvoering voor de 'natte gronden' wordt belegd bij Wijdemeren en voor de 'droge gronden' bij Staatsbosbeheer – waarbij met beide partijen een DVO wordt gesloten.

Wij zijn nu zo ver met het uitwerken van het nieuwe samenwerkingsmodel dat wij u onderhavig voorstel voor een besluit aan u als deelnemers kunnen voorleggen. Daarbij streven wij ernaar, conform de wens van veel deelnemers, over de nieuwe samenwerkingsvorm voor LSD vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 gezamenlijk een onomkeerbaar besluit te nemen.

2. Context: Samenhang met traject LSD en opheffing RMN

2.1 Duiding van de samenhang

Het proces om te komen tot een toekomstbestendige samenwerkingsvorm op de recreatietaken kent vier belangrijk onderdelen. Dat zijn naast het traject Plassenschap Loosdrecht e.o., het traject Recreatieschap Stichtse Groenlanden, het traject RMN en het traject Routebureau. In bijlage A wordt de huidige constructie en de relatie tussen deze vier onderdelen nader toegelicht.

Deze onderdelen hebben allemaal een eigen dynamiek en er zijn voor een belangrijk deel ook andere deelnemers bij betrokken. De verbindende schakel is het onderdeel opheffing van RMN. Dat kan pas geëffectueerd worden als over de drie andere onderdelen besluitvorming heeft plaatsgevonden en duidelijk is waar taken en medewerkers van RMN in de toekomst ondergebracht worden. Deze afhankelijkheid maakt ons eigen proces complex. We lichten in deze paragraaf de samenloop en stand van zaken op deze drie andere onderdelen toe.

2.2 Relatie met traject Recreatieschap Stichtse Groenlanden

Ook voor het huidige schap SGL wordt gezocht naar een nieuwe samenwerkingsvorm. Dit is inhoudelijk een autonoom proces. De financiële uitruil tussen de gemeente Utrecht en de provincie Utrecht komt hierin ook aan de orde. Naar het zich laat aanzien wordt er door de deelnemers in SGL voor een andere samenwerkingsvorm gekozen dan wij voorstellen voor ons schap. Niettemin verdient het sterk de voorkeur dat de besluitvorming binnen SGL op een parallel spoor verloopt aan ons proces. Ten eerste omdat drie deelnemers in LSD ook deelnemer zijn in SGL en met één voorstel naar hun staten en raden willen. Ten tweede omdat de liquidatie van RMN pas geëffectueerd kan worden als beide schappen samen met de provincie Utrecht een besluit genomen hebben over opheffing van RMN en er een oplossing is voor de taken en het personeel. In deze oplossing moeten primair LSD, SGL en de provincie Utrecht voorzien. De twee trajecten zijn dus niet van elkaar afhankelijk qua vormgeving van de nieuwe samenwerking, maar wel als het gaat om het opheffen van RMN en daarmee qua doorlooptijd.

2.3 Relatie met traject RMN

Met het traject RMN[1] wordt bedoeld: het traject tot opheffing van RMN per 31 december 2022. Het bestuur van RMN heeft ons bestuur als deelnemer in RMN onlangs het voorstel tot opheffing van RMN per 31 december 2022 voorgelegd. Wij hebben, geheel in lijn met uw richtinggevende uitspraak op dit punt, besloten in te stemmen met dit voorstel en RMN op te heffen. Het bestuur van RMN zond ons ook het concept liquidatieplan (ter informatie bijgevoegd als bijlage 2). In dit plan worden de liquidatiekosten geraamd op € 1,25 miljoen. Het betreft voornamelijk personele en contractuele kosten, die mede volgen uit de wens de BVO slank en doelmatig in te richten. Daarvoor moet de overhead worden beperkt; dat verhoogt de liquidatiekosten. Volgens de geldende verdeelsleutel komt hiervan € 0,39 miljoen voor rekening van ons schap. Aangezien RMN en ons schap niet over voldoende middelen beschikken om deze kosten integraal te dragen zullen wij hiervoor volgend jaar een beroep moeten doen op de deelnemers. Hiervoor volgt dan een separaat voorstel. Een overzicht hiervan is opgenomen als bijlage 4 in het liquidatieplan. Deze incidentele kosten worden gedekt op de begroting van ons schap in het jaar waarin de financiële verplichting voor deze kosten daadwerkelijk wordt aangegaan (2022) en zullen in de begrotingswijziging van september 2022 onder verwijzing naar dit voorstel worden verwerkt.

[1] In het liquidatieplan wordt ook ingegaan op de afspraken die gemaakt worden met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug in het kader van het aflopende contract met RMN.

De incidentele kosten zullen daarnaast uiteraard worden verantwoord in de jaarrekening 2022 van ons schap en in de liquidatieverantwoording van RMN (in 2023). Deze liquidatiekosten zijn beïnvloedbaar naar gelang de schappen of de toekomstige uitvoerders van taken die nu bij RMN zijn belegd, personeel van RMN over nemen. Dat is overigens geen vrijblijvende aangelegenheid, maar gebaseerd op het in overheidsland algemeen aanvaarde principe 'mens volgt werk' en mogelijk ook juridisch afdwingbaar op grond van de wettelijke bepalingen omtrent 'overgang van onderneming'.

Opheffing van RMN is weliswaar een gescheiden traject, maar de nauwe verbondenheid met het omvormingstraject van het schap LSD is evident. Het is in dit kader goed te weten dat het bestuur van RMN pas over gaat tot effectuering van het opheffingsbesluit als duidelijk is wat de gevolgen voor de taken en het personeel van RMN zijn van de nieuwe samenwerkingsvorm die ons schap en SGL kiest. Indien er niet tijdig is besloten over een nieuwe samenwerkingsvorm voor ons schap, en de implementatie ervan organisatorisch niet is afgerond vóór 1 januari 2023, dan kan RMN per 31 december 2022 niet worden opgeheven.

Het bestuur van RMN heeft vanuit haar werkgeversverantwoordelijkheid laten weten een besluit van de deelnemers over opheffing uiterlijk op 15 februari 2022 nodig te hebben om het personele traject dat daarna volgt zorgvuldig en tijdig voor 31 december 2022 te kunnen afronden. Dat betekent dus dat het besluit binnen ons schap over de toekomstige samenwerking voor 15 februari 2022 genomen moet zijn.

2.4 Relatie met traject Routebureau

In het Routebureau Utrecht werken alle Utrechtse gemeenten en de provincie samen op het terrein van routes en routenetwerken. De gemeente Wijdemeren neemt deel niet rechtstreeks deel maar via het Plassenschap. Gezamenlijk brengen zij ook de kosten voor instandhouding van het Routebureau op. Het Routebureau is nu organisatorisch ondergebracht bij RMN. Dat kan niet meer nu RMN wordt opgeheven. De provincie is bereid het Routebureau organisatorisch onder te brengen in de provinciale organisatie en de betrokken medewerkers van RMN over te nemen om zo frictiekosten te voorkomen. Deze overname zal niet leiden tot een hogere structurele bijdrage voor de Utrechtse gemeenten.

Er speelt in dit kader ook een andere relevante ontwikkeling. Recent is een evaluatie uitgevoerd over het Routebureau; daarin wordt (onder andere) de optie opgenomen is om het Routebureau onder te brengen in een aparte stichting. Dit evaluatierapport wordt op 26 november 2021 besproken in het Bestuurlijk Overleg Routebureau, waarin alle Utrechtse gemeenten deelnemen. Op deze uitkomst kan nu niet vooruitgelopen worden. Vandaar dat met de provincie het overleg plaatsvindt dat zij het Routebureau uiterlijk per 1 januari 2023, en zoveel eerder als mogelijk, opneemt in de provinciale organisatie. Dit tenzij er tijdig eerder in het Bestuurlijk Overleg Routebureau overeenstemming wordt bereikt over het onderbrengen van het Routebureau in een aparte stichting of er een andere oplossing komt, die voor 1 januari 2023 te realiseren is. Met deze 'vangnet-afspraak' blijft enerzijds de ruimte bestaan om eventueel tot een andere door de deelnemers gewenste oplossing voor de organisatorische inbedding van het Routebureau te komen en wordt anderzijds bereikt dat het Routebureau en de medewerkers die daar werken op 1 januari 2023 in ieder geval een organisatorische thuisbasis hebben.

3. Onderzochte scenario's en weging

3.1 Proces van verkenning

Met de Ambtelijke en Bestuurlijke Begeleidingsgroep zijn gesprekken gevoerd over de hoofdlijnen van mogelijke scenario's voor de toekomstige vormgeving van de samenwerking in ons schap. Op basis van deze gesprekken zijn uit een veelheid van scenario's vier scenario's geselecteerd die de basis vormden voor verdere verkenning. In de periode van uitwerken van de toekomstscenario's zijn ook gesprekken gevoerd met verschillende TBO's en andere organisaties die potentieel de rol van uitvoerder kunnen vervullen in de toekomstige samenwerking. Er is oriënterend gesproken met Recreatie Noord-Holland, Leisurelands, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Erfgoed Utrecht, Utrechts Landschap, RUD, ODRU, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Deze verdere verkenning heeft geresulteerd in vier hoofdscenario's.

3.2 De vier hoofdscenario's

Er zijn in dit traject vier scenario's uitgewerkt en bestuurlijk besproken en gewogen waarvan de essentie als volgt is:

1. **Scenario 'Basis'**: De GR LSD wordt opgeheven. De gronden, in eigendom van LSD, worden overgedragen naar de grondgebiedgemeenten. De gezamenlijkheid sluit een convenant met een uitvoerende partij voor het uitvoeren van de taken. Een gezamenlijke bestuurlijke stuurgroep wordt ingesteld om de taakuitvoering door de uitvoerende partij te monitoren.

2. **Scenario 'Basis+'**: De GR LSD blijft bestaan – zij het mogelijk anders vormgegeven. De gronden, nu in eigendom van LSD, blijven in eigendom van het schap. De gezamenlijkheid sluit een DVO met de uitvoerende partijen voor het uitvoeren van de taken die RMN nu uitvoert. Anders dan in het oorspronkelijke uitgangspunt, zal er bij het onderbrengen van alle taken bij een uitvoerende partij geen noodzaak bestaan om naast de GR nog een stuurgroep op te richten. De GR gaat het opdrachtgeverschap zelf invullen.

3. **Scenario 'TBO'**: De GR LSD wordt opgeheven. Een TBO neemt grondeigendom over, en daarmee de gehele taakuitvoer. Bij volledige overdracht van gronden wordt ook zeggenschap over de gebieden overgedragen. Er is hier in principe geen sprake meer van samenwerking tussen deelnemers, maar van overdracht van gebieden aan een nieuwe eigenaar. Deelnemers hebben slechts door bestemmingsplannen, en wellicht een bestuursovereenkomst, invloed op de ontwikkeling van de overgedragen gebieden.

4. **Scenario 'nul'**: De GR LSD wordt opgeheven en alle gronden worden overgedragen aan de grondgebiedsgemeenten. De aan deze gronden verbonden taken worden door de betreffende gemeente zelf uitgevoerd. De samenwerking richt zich op het in stand houden van de recreatieve functies, de samenhang tussen de gebieden en de inbreng van de benodigde middelen. Hiertoe wordt een stuurgroep tussen alle betrokken samenwerkingspartners opgericht.

De uitwerking van de scenario's en de weging per scenario is opgenomen in bijlage B.

3.3 De keuze voor scenario Basis+

De bovengenoemde scenario's zijn door ons bestuur besproken en beoordeeld op wenselijkheid en haalbaarheid.

We hebben unaniem geconstateerd dat scenario 'nul' niet wenselijk is. Dit zou immers betekenen dat de bestuurlijke samenwerking zou verdwijnen, waarmee ook de basis voor de provinciale bijdrage vervalt. Bovendien zouden eigendommen moeten worden verdeeld en zou elke gemeente en provincie zelf verantwoordelijk worden voor de taakuitvoering, wat tot kwetsbaarheid en inefficiency leidt en gemeentegrens-overschrijdende samenwerking bemoeilijkt.

Van meet af aan was het, zoals bevestigd door de richtinggevende uitspraken, de bedoeling om de gemeente Wijdemeren als opdrachtnemer van de samenwerking aan te wijzen voor de taken beheer en onderhoud en toezicht en handhaving. Het scenario 'TBO', dat meer voor de hand lag voor de samenwerking binnen SGL, werd hiermee als niet wenselijk beoordeeld.

We oordeelden voorts dat de scenario's 'Basis' en 'Basis+' het meest wenselijk zijn vanuit het oogpunt van continuering van de samenwerking en gedeeld opdrachtgeverschap. Het scenario 'Basis+', waarin eigendom in een GR/BVO blijft, heeft daarbij duidelijk voordelen ten opzichte van scenario 'Basis'. De samenwerking op de gemeente-grensoverschrijdende recreatietaken blijft robuust, de gronden blijven in gezamenlijk eigendom en de financiële stromen, ook van de provincies, en de solidariteit blijven behouden.

Een van de door ons bevestigde richtinggevende uitspraken was het terug laten vallen van de verordende bevoegdheid en de nautische bevoegdheid voor de plassengebieden aan de beide respectievelijke grondgebiedgemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht. Hierover oordeelden we dat dit een logische manier zou zijn om de samenwerking een beleidsarm karakter te geven. Wel is het zo dat ook Stichtse Vecht over natte gebieden beschikt te aanzien waarvan afstemming nodig is.

Een andere door ons bevestigde richtinggevende uitspraak was het uitvoeren van een verkenning naar scheiding van de zogenaamde 'natte' en 'droge' taken van het Plassenschap. We constateerden dat Wijdemeren een logische partij zou zijn voor de taakuitvoering voor de 'natte' gebieden, maar dat ze – gezien de aard en omvang van de algehele taak – voor de taakuitvoering van de 'droge' gebieden niet de meest gerede partij zou zijn.

Gezien de ontwikkelingen in SGL en de voortgang van de gesprekken met Staatsbosbeheer is deze laatste partij bij ons in beeld gekomen als uitvoerder van de taken voor de 'droge' gebieden. Staatsbosbeheer voert binnen de Provincie Utrecht al vergelijkbare werkzaamheden uit als RMN (hoewel Staatsbosbeheer beheer en onderhoud van 'natte' terreinen tot op heden alleen uitvoert in andere provincies). Staatsbosbeheer is bovendien in staat om niet alleen werk maar ook medewerkers over te nemen tegen arbeidsvoorwaarden die vergelijkbaar zijn met de huidige bij RMN.

In de richtinggevende uitspraken werd tevens gevraagd te verkennen of een samenwerking met de Vinkeveense plassen mogelijk is. Ten aanzien hiervan is geconcludeerd dat dit veel onderzoek en overleg vergt en dat het niet haalbaar is dat af te ronden binnen de tijdsspanne die tot de gemeenteraadsverkiezingen resteert voor de besluitvorming over de toekomstige samenwerking. Tegelijkertijd is geconcludeerd, dat een overhaaste afsplitsing van de 'droge' gronden complex is en met veel risico's omgeven. De 'droge' gronden en het bijbehorende takenpakket blijven daarom integraal onderdeel van het Plassenschap. Niettemin blijft het onderwerp op de bestuurlijke agenda staan met de bedoeling het gesprek hierover komend jaar voort te zetten. Dat hebben wij zo ook afgesproken met het bestuur van SGL.

Alles afwegende hebben wij besloten een toekomstige samenwerkingsvorm aan u voor te leggen die in de kern gebaseerd is op scenario Basis+. Deze samenwerkingsvorm wordt in de volgende paragraaf verder uitgewerkt.

4. Kernelementen van het voorstel

4.1 Kernelementen

De elementen van de voorgestelde nieuwe samenwerkingsvorm, zoals schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding, worden hierna per onderdeel toegelicht.

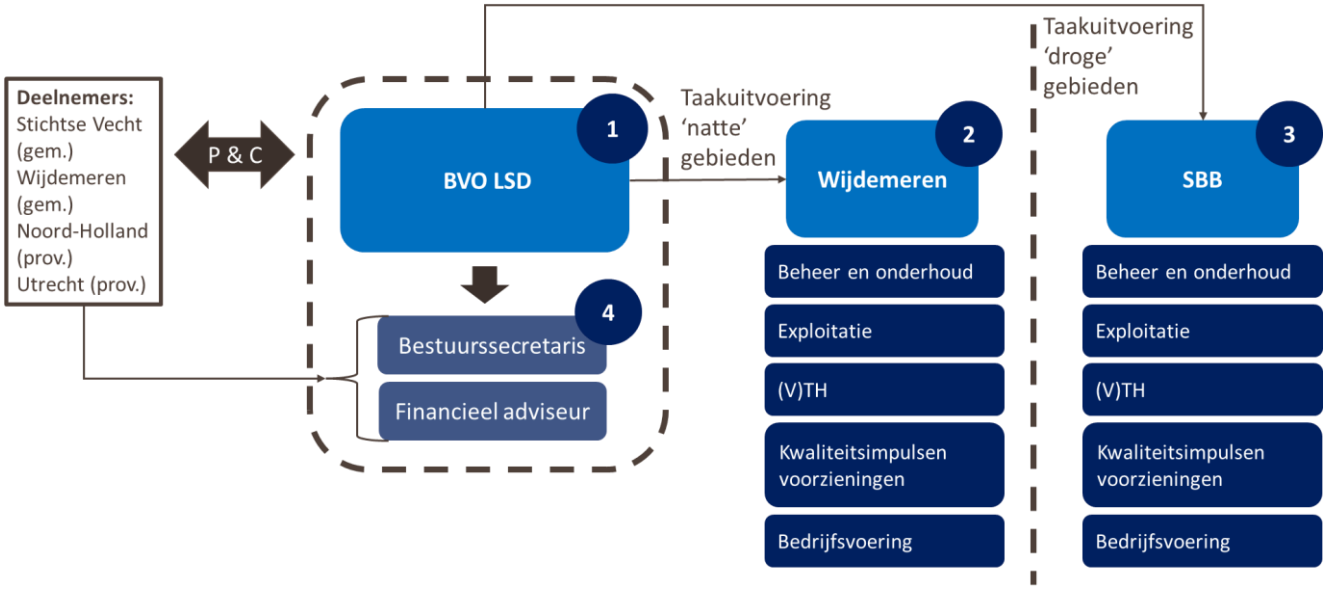

De GR LSD blijft weliswaar bestaan, maar wordt omgevormd tot een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) als bedoeld in de Wgr (**element 1**). Zij heeft uit dien hoofde geen verordenende bevoegdheden en geen beleidstaken. Die zijn in de nieuwe samenwerkingsvorm ook niet meer nodig. De GR houdt de eigendommen die het nu op het grondgebied van beide gemeenten in het bezit heeft en houdt het eigendom van de materiële activa. De GR blijft, om deze licht en eenvoudig te houden, een regeling zonder personeel en krijgt uit dien hoofde ook geen werkgeversverantwoordelijkheid.

De belangrijkste reden voor instandhouding van de GR LSD, in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, is het behoud van gemeenschappelijk eigendom, hetgeen bijdraagt aan de stabiliteit en toekomstbestendigheid van de samenwerking. Er worden dus geen gebieden aan de samenwerking onttrokken. Ingewikkelde ontvlechting van eigendommen en activa wordt zo voorkomen. De provinciale en gemeentelijke bijdragen blijven beschikbaar omdat de samenwerking in een juridische entiteit wordt gecontinueerd.

De belangrijkste reden voor omvorming van de GR naar een Bedrijfsvoeringsorganisatie is de op uitvoering gerichte aard van de schapstaken in de nabije toekomst. Dit maakt het mogelijk te kiezen voor een 'beleidsarme' GR met één bestuur in plaats van een DB en AB. In het bestuur hebben alle vier de deelnemers 1 lid, door en uit de colleges van B&W en GS aan te wijzen. Om de huidige stemverhouding in de Plassenraad in stand te laten krijgen de bestuursleden van beide gemeenten elk 2 stemmen en de bestuursleden van beide provincies elk 1 stem. Besluitvorming vindt plaats - gelijk nu - bij gewone meerderheid van stemmen. Het bestuur houdt zich bezig met het beheer van de eigendommen, het vaststellen van de kaders voor de uitvoering (beheer & onderhoud, (V)TH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering), het sluiten van DVO's met de uitvoerende partijen en het vaststellen van de begroting nadat hierover van de 4 deelnemers een zienswijze is gevraagd. Het bestuur komt in beginsel 2x per jaar bij elkaar.

De gemeente Utrecht is voornemens om per 1 januari 2023 uit de samenwerking te treden omdat zij geen belangen te behartigen heeft in dit gebied en zal dus niet gaan deelnemen in de bedrijfsvoeringsorganisatie. Daarover en over de financiële uitruil met de provincie Utrecht is bestuurlijk overeenstemming bereikt.

Om als Bedrijfsvoeringsorganisatie te kunnen gaan werken is wijziging van de huidige tekst van de GR nodig. Het voorstel hiervoor ontvangt u in het voorjaar van 2022 met het verzoek daarover voor het zomerreces van 2022 een besluit te nemen, zodat we vanaf 1 januari 2023 kunnen functioneren als bedrijfsvoeringsorganisatie. Onderdeel van dit voorstel is ook de voorgenomen uittreding van de gemeente Utrecht.

Als gevolg van omvorming naar een bedrijfsvoeringsorganisatie treedt de GR als zodanig uit (de stuurgroep van) het Gebiedsakkoord, omdat de deelnemers in de GR daarin ook al rechtstreeks participeren. De deelnemers aan de GR nemen de contractueel vastgelegde financiële verplichtingen van de GR ten aanzien van het Gebiedsakkoord over, zodat deze stap voor het Gebiedsakkoord budgettair neutraal is. De totale verplichting van het Plassenschap aan het Gebiedsakkoord is € 906.000. Dit bedrag is met de storting die opgenomen is in de begroting 2022 van de GR LSD per ultimo 2022 beschikbaar in de bestemmingsreserve die van de bedrijfsvoeringsorganisatie blijft. Daarnaast geldt dat er ten aanzien van de VTH-taken geen alleenrecht hoeft te worden gevestigd om de verordenende bevoegdheid te behouden. Tussen de twee grondgebiedgemeenten, Stichtse Vecht en Wijdemeren, kan relatief eenvoudig worden afgestemd over de APV. Verder kan Stichtse Vecht Wijdemeren 1 op 1 mandaat verlenen voor het uitvoeren van VTH-taken.

De GR draagt aan Wijdemeren de taakuitvoering op ten aanzien van het beheer & onderhoud, VTH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering voor wat betreft het ‘natte deel’ van het grondgebied (**element 2**). Hierbij wordt een beroep gedaan op de uitzonderingsgrond in de aanbestedingsregels van inbesteding. Deze ‘natte gronden’ worden vastgelegd in een overzichtskaart.

a) Het uitgangspunt hierbij is dat Wijdemeren het bestaande takenpakket van RMN op deze onderdelen en het bijbehorende personeel over neemt. Wijdemeren doet een boekenonderzoek naar de stand van de taakuitvoering om daarvan een duidelijk beeld te hebben. Voor wat betreft het overnemen van medewerkers op basis van het principe ‘mens volgt werk’ m.i.v. het gebruikelijke criterium 70% of meer, wordt nader bezien wat met name ten aanzien van de onderdelen communicatie en bedrijfsvoering verstandig is om te besluiten, ook voor de betrokken personeelsleden zelf, wanneer zou blijken dat zij slechts een zeer gering aantal uren voor LSD werkzaam zijn.
b) Door het bestuur van de GR worden de kaders, incl. het kostenniveau en de minimale standaarden vastgesteld voor de taakuitvoering voor de ‘natte delen’ en de ‘droge delen’. Eventuele door een gebiedsgemeente gewenste hogere standaarden voor de taakuitvoering die niet geaccordeerd zijn door het bestuur van de GR komen voor rekening van de betreffende gebiedsgemeente.
c) Doordat de verordening van LSD vervalt, herleven voor wat betreft de daarin genoemde regels de APV- bepalingen van respectievelijk Stichtse Vecht en Wijdemeren. Beide gemeenten harmoniseren tijdig hun APV’s om tot een efficiënte uitvoering van het bestaande pakket aan VTH-taken te komen.
d) Geregeld moet worden door de beide provincies dat de respectievelijke colleges van Stichtse Vecht en Wijdemeren (weer) bevoegd gezag worden op grond van de Scheepvaartverkeerswet.
e) De bevoegde gezagen van de gemeente Stichtse Vecht voorziet de gemeente Wijdemeren van de mandaten die nodig zijn om het bestaande pakket aan VTH-taken op het grondgebied van Stichtse Vecht op een adequate manier uit te voeren, tenzij er onvoorziene omstandigheden blijken te zijn die het verlenen van deze mandaten bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken.

Om er zeker van te zijn dat er geen activiteiten tussen wal en schip vallen wordt door beide gemeenten aan de hand van de huidige verordening van de GR LSD een ‘was-wordt’ overzicht gemaakt. Wanneer daaruit blijkt dat er bij het volgen van onderhavig voorstel activiteiten over blijven die nog belegd moeten worden, worden daarover tussen beide gemeenten aanvullende afspraken gemaakt.

De GR is voornemens de taakuitvoering voor de ‘droge’ delen op het grondgebied van Stichtse Vecht (Aa, Bosdijk, Boterwal, De Geer, De Uitweg van Portengen, Oukoperdijk, Veenkade en Zwaan) op te dragen aan SBB (**element 3**). Deze ‘droge gronden’ worden vastgelegd in een overzichtskaart.

Deze opdracht aan Staatsbosbeheer krijgt bij voorkeur vorm via ‘meeliften’ met de constructie van het alleenrecht die voor SGL in het kader van de opdrachtverlening aan Staatsbosbeheer in beeld is; dit omdat Stichtse Vecht als deelnemer in SGL al participeert in deze constructie. Door SGL wordt een intentieovereenkomst aangegaan met Staatsbosbeheer waarmee een onderzoek wordt gestart naar uitvoering door SBB van de taken voor het schap die nu door RMN uitgevoerd worden, de condities die SBB daaraan verbindt en wat het betekent voor het RMN-personeel. Wij zullen hier als bestuur LSD op aanhaken en met het oog daarop deze intentieovereenkomst mee aangaan. Deze intentieovereenkomst bindt geen van de partijen aan daadwerkelijke opdrachtverlening. Dit onderzoek start 1 november en moet de benodigde informatie verschaffen voor het opstellen van een concept-DVO. Beoogd wordt dat dit onderzoek uiterlijk op 1 juni 2022 afgerond en besluitvorming over de uitkomst voor 30 juni 2022 in de besturen van SGL en LSD plaats vindt. Zodat de resterende tijd tot 1 januari 2023 kan worden gefocust op het voorbereiden van de organisatie op de implementatie van de taken.

Het bestuur van de GR wordt ondersteund door een bestuurssecretaris en financieel adviseur. De provincie Utrecht heeft zich bereid verklaard deze twee functies in te vullen. Wij voeren hierover inmiddels overleg met de provincie en hebben vertrouwen in een goede afloop. De kosten komen voor rekening van de GR (**element 4**). Een van beide functionarissen kan de rol van materieel opdrachtgever tegenover Staatsbosbeheer vervullen, in mandaat van het schap als formeel opdrachtgever. De financieel adviseur stelt de P&C-documenten voor het schap op; dat zijn de jaarrekening en de begroting.

4.2 Evaluatie

De deelnemers aan de nieuwe samenwerking nemen zich voor om twee 2 jaar na de start met de bedrijfsvoeringsorganisatie, maar uiterlijk ultimo 2025, een evaluatie uit te voeren naar het functioneren van de aan SBB en Wijdemeren op te dragen taakuitvoering en van de werkbaarheid van de nu gekozen invulling van de functies van bestuurssecretaris en financieel adviseur.

5. Consequenties

5.1 Wat lossen we met dit voorstel op en wat wordt er anders t.o.v. de huidige situatie?

De voorgestelde samenwerkingsvorm, zoals in paragraaf 4 uitgewerkt, biedt oplossingen voor de problemen die door de deelnemers van LSD worden ervaren in het huidige construct. We lichten deze toe.

Een eerste probleem in de huidige samenwerking is het gebrek aan **bestuurlijke grip** op de taakuitvoering. De huidige samenwerkingsvorm kent een dubbele GR – te weten: LSD en de GR bedrijfsvoeringsorganisatie RMN. Deze GR BVO RMN brengt een extra bestuurslaag met zich mee die resulteert in verminderde bestuurlijke grip vanuit u als deelnemers in LSD op de taakuitvoering. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt dit opgelost door de GR RMN te laten verdwijnen en het bestuur van LSD nu directe verantwoordelijkheid te geven voor de taakuitvoering en de opdrachtverlening aan de uitvoerende partijen. U bent daar via uw vertegenwoordiger in het bestuur direct bij betrokken.

Een tweede als belangrijk ervaren probleem in de huidige samenwerking is de **bestuurlijke drukte**: teveel bestuursvergaderingen en te lange agenda's. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt deze bestuurlijke drukte aanzienlijk verminderd. De bestuurlijke gemeenschappelijkheid blijft in sterk afgeslankte vorm bestaan. Er komt één bestuur met 4 leden, door en uit de colleges van B&W en GS aan te wijzen. Deze vereenvoudiging leidt tot aanzienlijk minder bestuurlijke drukte..

De invloed en betrokkenheid van de raden en staten wordt geborgd via de P&C-cyclus rondom de begroting en jaarrekening van de GR. De deelnemers maken zelf aanvullende afspraken met hun eigen politieke organen over de vormgeving van de betrokkenheid van deze organen bij het werk van de GR.

Naast de bestuurlijke grip op de taakuitvoering ontbreekt het nu ook aan grip op de **financiën**. Er zijn in de huidige samenwerking geen heldere afspraken omtrent de taakuitvoering door RMN en het kwaliteitsniveau ervan vastgesteld. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt dit opgelost door het vooraf maken van heldere dienstverleningsafspraken met Wijdemeren en SBB. Hierdoor ontstaat meer grip op de prijs-kwaliteitverhouding en de efficiency.

Wijdemeren geeft aan de taakuitvoering voor de gebieden op eigen grondgebied graag zelf uit te willen voeren. In de nieuwe samenwerkingsvorm krijgt Wijdemeren via een DVO de gewenste uitvoering in eigen beheer, zonder direct verantwoordelijk te zijn voor de taakuitvoering in de droge delen. Stichtse Vecht krijgt voor de taakuitvoering in de 'droge' delen een robuuste oplossing via SBB.

De kosten van de huidige samenwerkingsvorm, specifiek de **'overhead' kosten** van RMN, worden in de huidige samenwerkingsvorm als problematisch ervaren. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt een deel van deze kosten verlaagd door het wegvallen van RMN. Hierdoor verdwijnen naast bijbehorende bestuurskosten ook een deel van de administratiekosten. 'Overhead' kosten worden in de nieuwe samenwerkingsvorm zo beperkt mogelijk gehouden door deze taken tot een absoluut minimum te beperken en onder te brengen bij de uitvoeringsorganisaties Wijdemeren en Staasbosbeheer. Enkel de functies bestuurssecretaris en de financieel adviseur blijven actief voor het schap.

Bij dit alles is van belang dat wij ons als bestuur LSD en als deelnemers realiseren dat deze nieuwe samenwerkingsvorm een **trendbreuk** is met hoe het nu gaat en dus ook om een cultuurverandering binnen de samenwerking vraagt, waar we samen aan moeten werken.

5.2 Financiële consequenties

Voor de berekening van de financiële consequenties wordt onderscheid gemaakt in

a) de incidentele kosten van de omvorming en
b) de structurele effecten op de begroting van de deelnemers na implementatie van dit voorstel.

Ad a) de incidentele kosten van de omvorming

Voor de incidentele kosten van de omvorming gaan we in de eerste plaats uit van het aandeel LSD in de liquidatiekosten van RMN. Dit is een bedrag van € 0,39 miljoen. Daarnaast wordt een bedrag van € 0,11 miljoen geraamd voor aan incidentele kosten die samenhangen met de omvorming van het schap zelf. Daarbij gaat het om onderzoekskosten, opstartkosten en inrichtingskosten die in de besluitvormingsvoorbereiding worden gemaakt en die de nieuwe uitvoeringsorganisaties Wijdemeren, Staatsbosbeheer en de provincie Utrecht (als kandidaat gastheer voor de ondersteuningseenheid) maken en mogelijk doorbelasten aan ons schap[2].

Het totaal van de incidentele kosten voor de omvorming wordt daarmee voor ons schap geraamd op € 0,5 miljoen. In bijlage C is de verdeling van deze kosten over onze deelnemers opgenomen. Deze kosten worden gedekt op de begroting van ons schap in het jaar waarin de financiële verplichting voor deze kosten daadwerkelijk wordt aangegaan (2022) en zullen in de begrotingswijziging van september 2022 onder verwijzing naar dit voorstel worden verwerkt.

Ad b) de structurele effecten op de begroting van de deelnemers na implementatie van dit voorstel

Voor de berekening van de structurele effecten is op dit moment nog niet voldoende informatie beschikbaar. Hiervoor is een aanbod van de beoogde uitvoerder(s) van de beheer- en ander taken nodig. Desalniettemin kan een zeer globale raming van de structurele effecten worden gemaakt door uit te gaan van een gelijkblijvend saldo van baten en lasten op de primaire taken en een reële besparing op de overheadkosten in de toekomstige begroting. Dit voordeel kan geheel of gedeeltelijk worden ingezet voor de noodzakelijke kwaliteitsimpuls op de taakuitvoering.

Tabel 1: Programmabegroting 2021 LSD

LSD	LSD Lasten (huidige samenwerking)	LSD Lasten (nieuwe samenwerkingsvorm)	Verschil huidig - nieuw
P1 Beheer en onderhoud	€ 723,5	€ 723,5	€ 0
P2 Toezicht en handhaving	€ 250,3	€ 250,3	€ 0
P3 Ontwikkeling	€ 70,9	€ 70,9	€ 0
P4 Exploitatie	€ 633,8	€ 633,8	€ 0
P5 Overhead	€ 1.138,9	€ 845,1	€ -293,8
TOTAAL	€ 2.817,4	€ 2.523,6	€ -293,8

De totale lasten van LSD bedragen € 2,8 miljoen. De lasten voor de overhead bedragen € 1,1 miljoen, dit is ongeveer 40% van het totaal. Wanneer in de toekomstige samenwerkingsvorm de overhead wordt verlaagd van de huidige 40% naar 30% (dit is een aanname), ontstaat een structureel voordeel van afgerond € 0,3 miljoen op de totale lasten. In de te zijner tijd met de gemeente Wijdemeren en Staatsbosbeheer te maken afspraken zal duidelijk worden welk over een te komen percentage overhead aan de GR doorberekend zal worden.

De overheadkosten in de nieuwe situatie bestaan uit twee componenten:

a) de eigen kosten van het schap voor de bestuursondersteuning en het vormgeven van het opdrachtgeverschap namens de deelnemers van het schap naar Wijdemeren en Staatsbosbeheer (secretarisfunctie en controllersfunctie voor het opstellen van de P&C-documenten). Doordat er geen inhoudelijke eigenaarsvergaderingen meer zijn (omdat slechts via DVO's wordt gestuurd en verantwoord) kan de nieuwe samenwerking volstaan met 0,1 f.t.e. voor de bestuurssecretaris en 0,1 f.t.e. voor de businesscontroller. Dit is veel minder dat nu aan ons schap via de verdeelsleutel voor deze functies door RMN wordt doorbelast.

[2] Onderdeel zijn de kosten voor externe begeleiding van het besluitvormingsproces en voor een eventuele projectleider/ kwartiermaker van de nieuwe governance.

b) de overhead doorbelasting van de nieuwe opdrachtnemer (Wijdemeren en SBB). Omdat we het aanbod van Wijdemeren en SBB nog niet kennen moet een aanname worden gedaan over de omvang van de overhead die Wijdemeren en SBB doorbelasten in haar tarieven voor de uitvoering van de taken. 30% lijkt hiervoor een reële aanname.

Indien dit structurele voordeel wordt gerealiseerd, is bij de eerder berekende incidentele kosten van € 0,5 miljoen sprake van een terugverdientijd van minder dan 2 jaar. Naar de mate waarin het lukt meer medewerkers met hun werk mee over te laten gaan naar Staatsbosbeheer zullen daarmee de eenmalige liquidatiekosten afnemen[3].

De begroting van de GR bevat als inkomsten de huidige bijdragen van de vier deelnemers (provincie Utrecht incl. de ophoging met de bijdrage van gemeente Utrecht) en als uitgaven de kosten van het bestuur en van de taakuitvoering door de daarvoor aangewezen organisatie(s). De kosten van de primaire taakuitvoering worden vooralsnog op het huidige niveau gehouden.
Het Dagelijks Bestuur vraagt het Algemeen Bestuur om jaarlijks, te beginnen vanaf 2021, een extra storting te doen in de voorziening groot onderhoud. In 2021 wordt dit gedekt vanuit de algemene reserve en vanaf 2022 uit een verhoging van de deelnemersbijdragen. Vanaf 2023 wordt een structurele verlaging van de overheadkosten verwacht. Na vijf jaren zal worden bezien hoe dit zich per saldo ontwikkelt tot een stabiel niveau.

5.3 Overige consequenties

De provincie en de gemeente Utrecht hebben overleg gevoerd over een uitruil van hun financiële bijdrage voor ons schap en SGL. De reden hiervoor is dat de gemeente Utrecht per 1 januari 2023 uit LSD wil treden gezien het geringe belang dat zij bij dit schap heeft. De uitruil betekent dat waar de gemeente Utrecht niet meegaat in de nieuwe samenwerking voor LSD, de gemeente Utrecht meer verantwoordelijkheid en middelen toebedeelt aan de toekomstige samenwerkingsvorm voor SGL. Gelijktijdig maakt de provincie Utrecht de omgekeerde beweging. Een lagere bijdrage aan SGL en een hogere bijdrage in LSD. Daarmee kan de provincie Utrecht meer invloed uitoefenen op de opgave in LSD, inclusief daarbij de verwevenheid met de Natura 2000. De stad is omgekeerd meer betrokken bij de regionale opgave die de stad betreffen. In concreto: de huidige bijdrage van de gemeente Utrecht aan LSD (ca. € 185.000 per jaar) vervalt, maar wordt met eenzelfde bedrag gecompenseerd door de provincie Utrecht; in het schap SGL maken beide partijen de dezelfde beweging omgekeerd. De gemeente Utrecht blijft, ondanks de beoogde uittreding uit LSD, wel bijdragen in de liquidatiekosten van RMN. De gemeente en de provincie hebben hier inmiddels op bestuurlijk niveau overeenstemming over bereikt; definitieve besluitvorming vindt binnenkort plaats.

[3] Dat wil niet per definitie zeggen dat daarmee ook de structurele kosten toenemen die Staatsbosbeheer in rekening gaat brengen bij het schap voor de uitvoering van de taken.

6. Risico's en onzekerheden

6.1 Uitvoeringscapaciteit Wijdemeren

Een risico is dat de gemeente Wijdemeren, na meer inzicht te hebben gekregen in de aard en omvang van de taken 'beheer en onderhoud' en 'toezicht en handhaving', concludeert dat taakuitvoer meer capaciteit vergt dan Wijdemeren kan bieden.

Indien er met de gemeente Wijdemeren geen akkoord zou kunnen worden bereikt over de taakuitvoering zal moeten worden overwogen of de deelnemers in de samenwerking alsnog open staan voor taakuitvoering door een andere partij, zoals een TBO.. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan zijn er twee alternatieven: óf RMN blijft bestaan, óf RMN wordt toch opgeheven en de deelnemers zullen de taakuitvoering alsnog zélf moeten organiseren (scenario 'nul'). In dat laatste geval kunnen – een deel van de – deelnemers vervolgens ook besluiten hun krachten op dit punt in een door hen te bepalen vorm te bundelen. Dat is dan aan hen.

6.2 Het afhaken van Staatsbosbeheer

Een ander risico is dat er met Staatsbosbeheer geen akkoord bereikt kan worden over de uitvoer van taken van de 'droge gebieden' in de samenwerking. Het is mogelijk dat Staatsbosbeheer de taakuitvoer organisatorisch niet uitvoerbaar acht – bij specificering van werkzaamheden en budget – of omdat de door het schapsbestuur gewenste taakuitvoer te weinig aansluit bij de beleidsdoelstelling van Staatsbosbeheer. Ook kan het zijn dat we geen overeenstemming bereiken over de condities die SBB stelt aan de taakuitvoering of over het overnemen van RMN-personeel. Tot op heden zijn dergelijke 'bottlenecks' niet waargenomen, maar het is wel van belang hier alert op te blijven.

Er is op dit moment geen beheerorganisatie in beeld die het takenpakket van de 'droge' delen van LSD op zich kan nemen. Wellicht is bij het afhaken van Staatsbosbeheer nog een terugvaloptie dat Wijdemeren alsnog de taakuitvoering voor ook de 'droge' delen op zich wil nemen. Wanneer ook deze terugvaloptie er niet blijkt te zijn staat er geen uitvoeringsorganisatie gereed voor de taakovername per 1 januari 2023. Dan kan RMN niet kan worden opgeheven.

6.3 Aanbesteding

Voor het aangaan van de samenwerking met Wijdemeren voor de taakuitvoering voor de 'natte gebieden' zijn wij voornemens een beroep te doen op de uitzonderingsgrond inbesteding. Het vormgeven van deze inbesteding vraagt de komende periode nadere aandacht om het juridisch risico te beperken. Dat geldt ook voor een samenwerking met SBB voor de droge delen, waarmee we willen 'meeliften' op het contract dat SGL voornemens is af te sluiten met Staatsbosbeheer. Er zijn vergelijkbare casussen waarin Staatsbosbeheer taken is gaan uitvoeren voor publieke organisaties, onder andere voor de provincie Zuid-Holland en gemeenten in deze provincie. Wij zullen in het onderzoek met Staatsbosbeheer verkennen welke vormgeving daar gekozen is en nagaan of deze ook bruikbaar is in onze situatie.

Het aanbestedingsrisico moet overigens worden geduid in het perspectief van de beperkte mogelijkheden om voor RMN een andere oplossing te vinden. Hierbij is van belang dat Wijdemeren en SBB publieke partijen zijn die als enigen in staat zijn om medewerkers op lange termijn gelijksoortige arbeidsvoorwaarden te bieden. Daarbij komt dat geen 'werk' van de markt wordt gehaald. Ook nu worden de taken door een publieke partij uitgevoerd. De aard van het takenpakket maakt dat private partijen de taken niet uit kunnen voeren of tegen aantrekkelijke condities willen uitvoeren. Een afspraak waarbij gestuurd kan worden via de BVO en een DVO (met SBB) is dan feitelijk ook om deze reden de enige mogelijkheid met perspectief op een toekomstbestendige en robuuste taakuitvoering.

6.4 Niet overgeplaatst personeel

De inzet is dat het huidige personeel van RMN wiens werk over gaat naar Wijdemeren of SBB mee gaat naar de respectievelijke organisaties volgens het uitgangspunt ‘mens volgt werk’. Hetzelfde geldt voor het personeel van het Routebureau naar de provincie. Mocht het onverhoopt gebeuren dat personeel niet overgedragen kan worden dan blijven de liquidatiekosten navenant hoog en daarbij ook de bijdrage van de deelnemers in deze eenmalige kosten van ons schap.

6.5 Samenhangende besluitvorming

Zoals al vermeld is effectuering van het opheffingsbesluit van RMN pas mogelijk indien ook bij de parallelle trajecten van ons schap, SGL en Routebureau is besloten over een nieuwe samenwerkingsvorm respectievelijk nieuwe organisatie en duidelijk is welke medewerkers en contracten met hun werk mee over kunnen naar een andere organisatie. Risico is dat RMN niet op 31 december 2022 kan worden geliquideerd als er in deze drie trajecten geen alternatieve organisatie gereed staat voor taakovername met bijbehorend personeel.

7. Planning van het vervolgproces

Om tot ordentelijke en rechtsgeldige besluitvorming te komen volgen wij onderstaand stappenplan.

Tabel 2: Proces vanaf instemming met voorstel door DB en AB LSD

Stap:	Datum:
Stap 1: DB stuurt voorstel naar de deelnemers	**1 nov.**
Stap 2: Voorstellen toelichten aan Raadsklankbordgroep	**medio nov.**
Stap 3: Deelnemers behandelen het voorstel (colleges, raden, GS, PS) en informeren DB over de uitkomst	**1 feb.**
Stap 4: DB doet voorstel aan AB om besluit definitief te maken	**2 feb.**
Stap 5: AB maakt besluit definitief	**15 feb.**

Uiterlijk 15 februari 2022 stellen wij, als algemeen bestuur, vast of u instemt met de voorstellen voor de nieuwe samenwerkingsvorm.

Voor de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm zal de planning vanaf 1 maart 2022 nog nader worden gespecificeerd. De hoofdlijnen hiervan zijn als volgt. Met ingang van 15 februari 2022 wordt met Wijdemeren een traject gestart om de voorgenomen opdracht tot taakuitvoering verder uit te werken. De komende periode wordt bekeken wat er aan voor te bereiden is, zonder dat onomkeerbare stappen gezet worden. Met ingang van 1 november 2021 wordt gestart met het onderzoek dat in de intentieovereenkomst met Staatsbosbeheer wordt afgesproken. Dit onderzoek loopt dus parallel aan de besluitvorming zoals in bovenstaande stappen beschreven. De uitkomsten van dit onderzoek De uitkomsten van dit onderzoek zullen uiterlijk 1 juni 2022 ter besluitvorming aan het AB worden voorgelegd. Het AB beslist vervolgens voor 30 juni 2022.

In het voorjaar van 2022 wordt de deelnemers een voorstel tot wijziging van de GR aangeboden, met het verzoek daarover voor het zomerreces 2022 een besluit te nemen, zodat deze wijziging per 1 januari 2023 kan ingaan en een stevige juridische basis legt onder de nieuwe samenwerkingsvorm.

De tweede helft van 2022 zal vervolgens worden gebruikt voor: a. het inregelen van de nieuwe bestuurlijke constellatie en b. taakopdracht en overdracht van medewerkers van RMN naar Wijdemeren en Staatsbosbeheer, zodat er op 1 januari 2023 organisaties gereed staan die de taken van het schap LSD adequaat kunnen gaan uitvoeren.

Bijlage A: Huidige situatie

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. (LSD) is een gemeenschappelijk regeling waaraan 3 gemeenten (Stichtse Vecht, Utrecht en Wijdemeren) en twee provincies (Noord-Holland en Utrecht) deelnemen. LSD heeft, als openbaar lichaam, zowel een algemeen als een dagelijks bestuur. De regeling is een raadsregeling, hetgeen het schap voorziet van verordenende bevoegdheid.

Het schap LSD is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN). RMN heeft daarnaast twee andere deelnemers, te weten: het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL), en de provincie Utrecht. RMN is bedoeld als personeelsorganisatie van de recreatieschappen SGL en LSD, en heeft daarom geen eigendommen.

Figuur 1: Huidige situatie

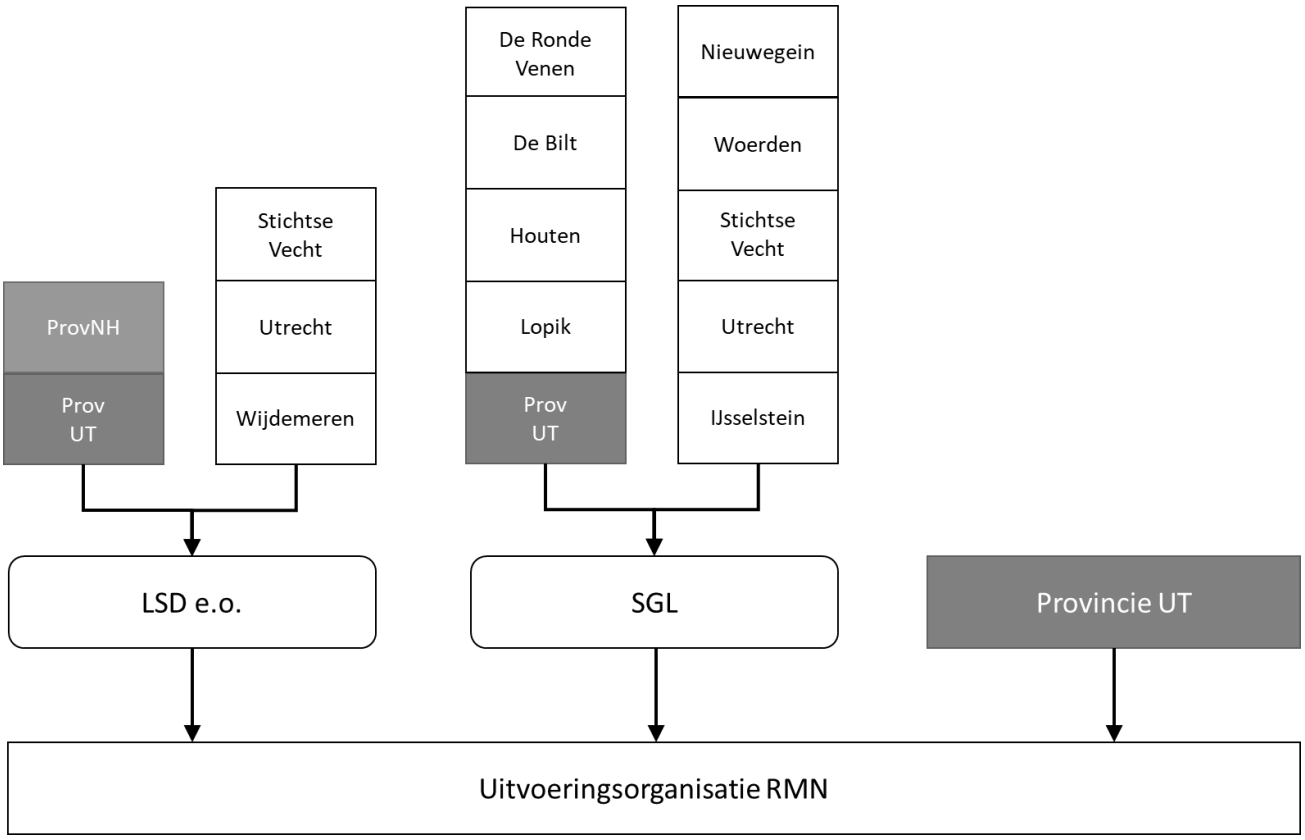

RMN voert aldus de taken uit van Plassenschap Loosdrecht e.o. en Stichtse Groenlanden. Naast de reguliere taken van de schappen voert RMN taken uit voor het Routebureau en het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH). Het Routebureau is als werkeenheid ondergebracht bij RMN.

De taken van LSD, waarvoor RMN de uitvoering verzorgt, zijn als volgt te onderscheiden:

- Beheer en onderhoud;
- Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving;
- Exploitatie;
- Verbeteren van bestaande bestemmingen met kwaliteitsimpulsen (ontwikkeling);
- Bedrijfsvoering, communicatie en bestuursondersteuning.

Exploitatie heeft betrekking op het contractbeheer en het beheer van inkomsten door exploitatie van schapsgronden en -eigendommen. Hieronder vallen onder meer: verpacht, verhuur van gebouwen (kiosk, restaurant, etc.) of terreinen (vissen, hondenuitlaat, evenementen, etc.) en sluisgelden.

Het verbeteren van bestaande bestemmingen met kwaliteitsimpulsen (ontwikkeling) is een taak van het schap die door RMN wordt uitgevoerd. Dit is onderscheiden van strategische ontwikkeling, de uitbreiding en het verbinden van gebieden. Dat is niet belegd bij RMN maar gebeurt op andere bestuurlijke tafels, zoals het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen.

Recreatie Midden Nederland kent voorts in de vastgestelde begroting van 2021 een formatie van 45,05 f.t.e. Hiervan behoort 13,90 f.t.e. tot de overheadfuncties directie en bedrijfsvoering (30%). De begroting 2021 voor LSD ziet er op de 5 programma's als volgt uit (bedragen x € 1.000):

Tabel 3. Programmabegroting 2021

LSD	LSD Lasten	LSD Baten	LSD Saldo
P1 Beheer en onderhoud	€ 723,5	€ 833,4	€ 109,9
P2 Toezicht en handhaving	€ 250,3	€ 569,4	€ 319,1
P3 Ontwikkeling	€ 70,9	€ 81,7	€ 10,8
P4 Exploitatie	€ 633,8	€ 1.258,2	€ 624,4
P5 Overhead	€ 1.138,9	€ 0	€ -1.138,9
TOTAAL	€ 2.817,4	€ 2.742,7	€ -75,7

Bijlage B: Weging van de vier hoofdscenario's

In paragraaf 3 van voorliggend voorstel zijn vier scenario's beschreven: 'Basis', 'Basis+', 'TBO' en 'nul'. In paragraaf 4 wordt het scenario Basis+ als voorkeursvariant uitgewerkt. In deze bijlage worden de kernelementen, consequenties en overwegingen van de andere drie afgevallen scenario's in meer detail toegelicht.

Omdat de scenario's rekening houden met de opheffing van RMN, kennen deze een gedeeld voordeel. Dat is: in alle vier de scenario's wordt de governance-structuur aanzienlijke vereenvoudigd omdat de 'dubbele GR' wordt opgeheven – te weten: de GR LSD als een van de opdrachtgevers van de BVO RMN. Hierdoor wordt de bestuurlijke drukte verminderd en ontstaat er een directe relatie tussen de deelnemers en de opdrachtnemer. Omdat dit een gedeeld voordeel is van alle vier de scenario's zal dit niet meer per scenario worden benoemd.

Scenario 'Basis'

Kernelementen:
In scenario 'Basis' wordt de GR opgeheven en worden de gronden uit het schap toebedeeld aan de respectievelijke grondgebiedgemeenten. Dit heeft tot gevolg dat eventuele zakelijke rechten ten laste of ten goede komen aan de grondgebiedgemeente. Dat geldt ook voor eventuele kwalitatieve contractuele verplichtingen. Deelnemers maken (per convenant) afspraken over een in gezamenlijkheid te verstrekken opdracht voor de taakuitvoering in de gebieden – ofwel aan een (centrum)deelnemer ofwel aan een TBO. Een gezamenlijke bestuurlijke stuurgroep wordt ingesteld om de taakuitvoer door de uitvoerende partij te monitoren.

Consequenties:
De solidaire grondslag en publieke basis onder de samenwerking vervalt. Er is geen sprake meer van een gezamenlijk optrekken op bestuurlijk niveau als het gaat om de recreatietaken. De raden en staten hebben geen positie meer. Daarmee vervalt ook de democratische legitimatie voor deze vorm. De bestuurlijke drukte wordt tegelijkertijd aanzienlijk verminderd. Alleen voor wat betreft de taakuitvoering wordt voor een gebundelde opdrachtverlening gekozen. De in te stellen stuurgroep (van de colleges) moet van een mandaat worden voorzien om te besluiten. Het wordt mogelijk om per convenant in een helder onderscheid tussen opdrachtgever en opdrachtnemer te voorzien. Deze wordt wel minder helder voor zover één van de deelnemers belast wordt met de taakuitvoering.

Overwegingen:
Met het opheffen van de GR valt een voorname lange-termijnbasis voor de samenwerking weg; dit maakt de samenwerking weinig toekomstbestendigheid. Dit scenario ligt ver weg van het gezamenlijke belang dat de deelnemers hebben bij het overleggen en afstemmen over recreatiestaken die gemeentegrens overschrijdend spelen. De stuurgroep is geen juridische entiteit. De opdracht voor de taakuitvoering moet in formele zin dus door een van de gemeenten of de provincie worden gegeven, mede namens de anderen. Er zijn hulpconstructies nodig om het opdrachtgeverschap juridisch goed te borgen en de vraag is of dat het niet weer weinig transparant maakt voor de raden die op afstand komen.
Indien een of meerdere centrumdeelnemers de taken (met name beheer en onderhoud) zouden uitvoeren in opdracht van alle deelnemers, ontstaat er een aanbestedingsrisico. Dit risico wordt groter indien enkele deelnemers zich beperken tot het doen van een financiële bijdrage. Het risico kan enigszins worden beperkt door veel nadruk te leggen op de gemeenschappelijke strategie in de samenwerking en bijvoorbeeld een zware governance-structuur op te tuigen waarin alle partijen zeggenschap hebben over de uitvoering van 'de opdracht'.

De robuustheid van de taakuitvoering – de mate waarin over een langere periode een stabiele kwaliteit van diensten kan worden geleverd – is afhankelijk van de taakuitvoerende organisatie in kwestie. Is dit een organisatorisch stabiele en (relatief) grote organisatie met ervaring met de uitvoering van soortgelijke taken, dan komt dit de robuustheid van de taakuitvoering ten goede.
De samenwerkingsvorm zal financieel houdbaar zijn voor zover de taken van de samenwerking worden belegd bij een kundige taakuitvoerder. Integrale belegging van taken bij één uitvoerder kan efficiëntievoordelen opleveren. Indien een centrumdeelnemer (een deel van) de taakuitvoering op zich neemt zal deze een prikkel hebben om de uitvoeringskosten van de opgedragen taken laag te houden – aangezien ze ook opdrachtgever is.

Scenario 'TBO'

Kernelementen:
In het scenario 'TBO' verdwijnt de GR LSD. De gronden worden overgedragen aan een TBO die daarmee ook de taakuitvoering overneemt.

Consequenties:
Omdat de GR LSD verdwijnt, verdwijnt ook het gemeenschappelijk eigendom. Het eigendom – en daarmee de zakelijke rechten – komt ten goede of ten laste aan de TBO die de gronden overneemt. Hiermee vervalt de samenwerking tussen de huidige schapsdeelnemers in zijn geheel en geven de deelnemers de zeggenschap over hun grondeigendommen en de benutting ervan geheel uit handen aan de TBO. Zij hebben ook geen kosten meer voor de taakuitvoering Deelnemers hebben door middel van bestemmingsplannen nog enige invloed op de bestemming van de overgedragen gronden, maar opdrachtgeverschap is hiervoor geen passende term. Het opdrachtgeverschap verdwijnt in dit scenario dus ook. De robuustheid van de taakuitvoering – de mate waarin over een langere periode een stabiele kwaliteit van diensten kan worden geleverd – is afhankelijk van de TBO waaraan de gronden worden overgedragen. Is dit een organisatorisch stabiele en (relatief) grote organisatie met ervaring met de uitvoering van soortgelijke taken, dan komt dit de robuustheid van de taakuitvoering ten goede.

Overwegingen:
In dit scenario dragen de deelnemers hun publieke taak feitelijk over aan een TBO en geven zijn alle zeggenschap daarover op. Zij raken zo ook de kosten voor de taakuitvoering kwijt. Van samenwerking op het terrein van recreatietaken is in zijn geheel geen sprake meer.

Scenario 'nul'

Kernelementen:
In scenario 'nul' verdwijnt de GR LSD. De gronden – en daarmee zakelijke rechten – komen ten laste of ten goede aan de grondgebiedgemeente. Dat geldt ook voor eventuele kwalitatieve contractuele verplichtingen. Anders dan bij scenario 'Basis' wordt er geen gezamenlijke opdracht bij een of meerdere taakuitvoerders neergelegd. Deelnemers maken alleen afspraken over het in stand houden van eventuele recreatieve paden of verbindingen.

Consequenties:
De samenwerking wordt feitelijk beëindigd. Willen de huidige deelnemers nog afstemmen dan is er geen gezamenlijk vehikel. Omdat ieder van de huidige schapsdeelnemers zelf verantwoordelijk is voor de taakuitvoering op het eigen grondgebied verdwijnt het collectieve opdrachtgeverschap.

Omdat gronden toekomen aan grondgebiedgemeenten wordt door de grondgebiedgemeenten invloed gewonnen en wordt de democratische legitimatie vergroot door vergrootte nabijheid en invloed van raden. De robuustheid van de taakuitvoering – de mate waarin over een langere periode een stabiele kwaliteit van diensten kan worden geleverd – is afhankelijk van de robuustheid van de taakuitvoerende partij. Voor veel grondgebiedgemeenten geldt dat zij niet zelf over zo'n organisatie beschikken. Dat geldt ook voor de kosten van de taakuitvoering. Bovendien vervalt de financiële bijdrage van de provincie bij het vervallen van de samenwerking.

Overwegingen:
Aan de samenwerking op gemeentegrensoverschrijdende recreatietaken komt een eind. Waar gemeenten onderling nog willen afstemmen ontbreekt daarvoor een construct. De taakuitvoering wordt door iedere deelnemer zelf opgepakt. Dit maximaliseert zijn zeggenschap en borgt de invloed van de raden en staten. Het leidt ook tot versnippering in de uitvoering en die daarmee niet robuust en niet efficiënt vorm gegeven zal kunnen worden.

Bijlage C: Raming incidentele kosten en verdeling

Deelnemer LSD	*Verdeelsleutel*	*Liquidatie RMN*	*Overig*	*TOTAAL*
Gemeente Utrecht	12,59%	€ 48.776	€ 14.164	€ 62.940
Gemeente Wijdemeren	27,38%	€ 106.082	€ 30.805	€ 136.887
Gemeente Stichtse Vecht	17,80%	€ 68.960	€ 20.025	€ 88.985
Provincie Utrecht	12,88%	€ 49.925	€ 14.498	€ 64.422
Provincie Noord-Holland	29,35%	€ 113.737	€ 33.028	€ 146.765
TOTAAL	**100,0%**	**€ 387.480**	**€ 112.520**	**€ 500.000**

Liquidatieplan
Recreatie Midden Nederland

CONCEPT

Versie:	1.0 TER VASTSTELLING
Datum:	27-10-2021

Versiebeheer

Versie	Datum document	Datum besproken	Besproken met	Aangebrachte wijzigingen na bespreking
0.1	23 augustus 2021	07 september 2021	Directeur RMN	1. Besluitvormingsprocedure 2. Formatieoverzicht 3. Contractuele frictiekosten 4. Liquidatiebegroting 5. Duiding OvO bij boedelonderdeel personeel 6. Risicoparagraaf
0.2	08 oktober 2021	11 oktober 2021	Directeur RMN	1. Besluitvormingsprocedure 2. Toe te passen verdeelsleutel B2022 3. Teksten onderdeel personeel 4. Peildatum bezetting op 1/11/2021 5. Liquidatiebegroting + € 250.000 (afkoop verlofsaldi en ww-risico)
0.3	13 oktober 2021	19 oktober 2021	Directieteam en OR	1. Nadrukkelijker OR traject benoemd in het plan van aanpak 2. Diverse tekstuele wijzigingen 3. Management samenvatting toegevoegd
0.4	21 oktober 2021	25 oktober 2021	Bestuur RMN	1. Bijlage 4 toegevoegd met verdeling liquidatiekosten deelnemers van de schappen 2. Eerste alinea bovenaan p4 management samenvatting gecorrigeerd
1.0	27 oktober 2021	Planning deelnemers	Deelnemers RMN	Eindconcept versie
1.0	27 oktober 2021	Te plannen	Bestuur RMN	Vastgesteld

CONCEPT

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting **4**

1. Inleiding **5**

2. Procedure, uitgangspunten en spelregels opheffing **7**

3. Beschrijving van de boedel **12**
3.1. De taken 12
3.2. Het personeel 12
3.3. Het bezit en de schulden 15
3.4. De verplichtingen 15
3.5. Het archief 16

4. Plan van aanpak en begroting liquidatie **18**
4.1. Planning voorbereiding liquidatie 18
4.2. Liquidatiebegroting 20
4.3. Verdeling van de liquidatiekosten 20

5. Risicoparagraaf **21**

Bijlagen **22**
Bijlage 1 – Bronnen
Bijlage 2 – Contracten
Bijlage 3 – Activastaat per 31-12-2020
Bijlage 4 – Verdeling liquidatiekosten deelnemers SGL en LSD

CONCEPT

Managementsamenvatting

De gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (gevestigd in Utrecht, KvK-nummer 52393925)(hierna: RMN) is opgericht in 1996. De regeling is gewijzigd in 2008 en 2016 en heeft thans drie deelnemers: het Plassenschap Loosdrecht e.o. (hierna: LSD), het recreatieschap Stichtse Groenlanden (hierna: SGL) en de provincie Utrecht. De provincie Utrecht heeft als belangrijkste subsidiënt een zetel in het bestuur.

In 2019 is een bestuurlijk proces gestart waarin de toekomst van de schappen LSD en SGL wordt heroverwogen met als belangrijkste onderdeel de herziening van de relatie met RMN. Dit heeft in 2020 geleid tot richtinggevende uitspraken over een nieuwe inrichting van de samenwerking op het gebied van recreatie in de provincie Utrecht. Het gevolg van deze ontwikkeling is dat de gemeenschappelijke regeling RMN wordt ontbonden, omdat er geen draagvlak voor een voortbestaan meer is onder de deelnemers. Dit liquidatieplan beoogt de drie deelnemers alle informatie te verschaffen die zij nodig hebben om een besluit te kunnen nemen over de opheffing van RMN en de financiële en personele gevolgen daarvan, die voor hun rekening komen.

Om het voornemen tot opheffing te kunnen effectueren zijn zorgvuldig te nemen stappen in de besluitvorming nodig die in dit plan stap voor stap zijn beschreven. Uiteraard kan het liquidatiebesluit pas worden genomen als duidelijk is of en zo ja welke taken door andere partijen worden overgenomen of dat taken worden beëindigd. In dit liquidatieplan wordt uitgegaan van een liquidatiedatum van 31 december 2022, zodat er bij definitieve besluitvorming begin 2022 voldoende tijd is een zorgvuldige afwikkeling.

Het belangrijkste onderdeel van de ‘boedel’ is het personeel (38,32 f.t.e.) dat nu de werkzaamheden uitvoert. Veel werkzaamheden zullen ook in de nieuwe situatie worden uitgevoerd bij de nieuwe organisaties, sommige niet. In dit liquidatieplan is de spelregel opgenomen dat het personeel zo snel mogelijk, maar tenminste 6 maanden voor de opheffingsdatum (uiterlijk 30 juni 2022) duidelijkheid heeft over hun rechtspositie. Indien de organisaties die de taken beogen uit te voeren op 30 juni 2022 nog geen duidelijkheid kunnen geven over in dienst neming van de medewerkers in de nieuwe organisatie, wordt de liquidatiedatum met tenminste drie maanden uitgesteld.
Uit de beschrijving van de boedel van RMN blijkt voorts, dat in het kader van de vereffening geen noemenswaardige vervreemdingskosten aan de orde zijn omdat de omvang van de materiële vaste activa op de balans zeer beperkt is. Afhankelijk van het exploitatieresultaat in het laatste boekjaar kan hooguit een relatief klein positief of negatief vereffeningsaldo optreden.

De liquidatiekosten worden geraamd op totaal € 1,25 miljoen. De meeste kosten worden geraamd op het risico van de personele en frictie (die al dan niet in het kader van een sociaal plan worden gemaakt). De overige kosten worden gemaakt in de vorm van uren van de uitvoering van de liquidatievoorbereiding, boetebedingen uit de contracten en het liquidatieproces zelf. De kosten worden gedragen door RMN. De geraamde liquidatiekosten worden verdeeld over de deelnemers op basis van de verdeelsleutel die in de begroting van 2022 wordt gehanteerd. Dit betekent dat aan de liquidatiekosten SGL-A een bedrag van € 0,57 miljoen bijdraagt, SGL-B een bedrag van € 0,29 miljoen en LSD een bedrag van € 0,39 miljoen.

CONCEPT

1. Inleiding

De gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (gevestigd in Utrecht, KvK-nummer 52393925)(hierna: RMN) is opgericht in 1996 (regeling gewijzigd in 2008 en 2016) en heeft thans drie deelnemers: het Plassenschap Loosdrecht e.o. (hierna: LSD), het recreatieschap Stichtse Groenlanden (hierna: SGL) en de provincie Utrecht. De provincie Utrecht heeft als belangrijkste subsidiënt een zetel in het bestuur..

In 2019 is een bestuurlijk proces gestart waarin de toekomst van de schappen LSD en SGL wordt heroverwogen met als belangrijkste onderdeel de herziening van de relatie met RMN. Dit heeft in 2020 geleid tot richtinggevende uitspraken over een nieuwe inrichting van de samenwerking op het gebied van recreatie in de provincie Utrecht. In het memo d.d. 7 december 2020 gericht aan de besturen 'Toekomstige samenwerking Recreatieschappen Besluitvorming over richtinggevende uitspraken voor vervolgstappennieuw organisatie recreatietaken Midden Nederland' zijn over RMN de volgende richtinggevende uitspraken gedaan:

- De gevolgen te onderzoeken van de wijzigingen voor de externe opdrachten die door RMN worden uitgevoerd voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het Routebureau Utrecht, alsmede de positie van het Routebureau als organisatorisch onderdeel van RMN en hiervoor voorstellen te doen.
- Het voornemen uit te spreken om Bedrijfsvoeringorganisatie RMN op te heffen. Hiervoor een liquidatieplan te laten opstellen door een apart hiervoor aangestelde projectleider met ondersteuning van een bureau. Als streefdatum voor de liquidatie te opteren voor 1 januari 2022.

Om een besluit te kunnen nemen over een nieuwe inrichting van de samenwerking hebben de drie deelnemers onder meer informatie nodig over de consequenties van en de voorwaarden waaronder de opheffing van de gemeenschappelijke regeling RMN. Dit plan beoogt deze informatie te verschaffen.

De gemeenschappelijke regeling RMN is de uitvoeringsorganisatie voor LSD en SGL. Feitelijk betekent dit dat RMN voor haar opdrachtgevers de benodigde bemensing levert voor de taakuitvoering op het gebied van beheer en onderhoud, vergunningverlening, evenementen begeleiding, programma management (ontwikkeling), exploitatie, handhaving en toezicht, het leveren van bestuursondersteuning en bedrijfsvoering (waaronder marketing en communicatie). Daarnaast voert RMN opdrachten uit voor Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en is het Routebureau Utrecht organisatorisch bij RMN ondergebracht. Het personeel dat de taken uitvoert is in dienst van RMN. De schappen LSD en SGL hebben geen personeel in dienst. Ook heeft RMN slechts in beperkte mate bezit (activa) op de balans staan. Alleen materieel dat zowel voor de uitvoering van de taken voor LSD en SGL wordt ingezet staat op de balans van RMN. De rest van de activa staat op de balans van LSD of SGL.

Het doel van dit liquidatieplan is om het bestuur van RMN te informeren over de consequenties voor de medewerkers en de omvang en waarde van de 'boedel' die per liquidatiedatum vervalt en wordt overgedragen. Daarnaast kan op basis van de inventarisatie worden bepaald welke rechten en verplichtingen die samenhangen met de boedel dienen te worden afgewikkeld en welke kosten

CONCEPT

gemoeid gaan met de opheffing en voor rekening van de deelnemers komen. De informatie uit dit liquidatieplan kan tevens worden benut als achtergrondinformatie om een besluit over de nieuwe samenwerking te kunnen nemen.

Dit liquidatieplan is als volgt opgebouwd. In de eerstvolgende paragraaf gaan we in op de uitgangspunten en spelregels die gelden in het proces van liquidatie alsmede de benodigde stappen in de besluitvorming. In paragraaf 3 wordt een inventarisatie gegeven van alle 'boedel' van RMN in termen van arbeidscontracten, leverancierscontracten, klantverplichtingen, bezit en risico's. In paragraaf 4 gaan we in op de stappen in het proces van liquidatie en de kosten (en opbrengsten) die hiermee samenhangen, samengevat in een liquidatiebegroting.

Dit liquidatieplan is gebaseerd op de meest actuele gegevens van RMN. Bij het opstellen van dit liquidatieplan is ervan uitgegaan dat deze documenten en overzichten een juiste en volledige weergave zijn van de werkelijkheid. De bronnenlijst is opgenomen in de bijlage.

CONCEPT

2. Procedure, uitgangspunten en spelregels opheffing

De basis voor de **opheffingsprocedure** is gelegen in de tekst van de gemeenschappelijke regeling van RMN[1], die stelt:

> Artikel 25 Opheffing
>
> 1. Deze regeling kan worden opgeheven, als tenminste drievierde van het aantal deelnemers daartoe besluiten.
> 2. In het geval van opheffing stelt het bestuur, na overleg met de deelnemers een liquidatieplan vast.
> 3. Het liquidatieplan omvat de verplichtingen van de deelnemers tot deelneming in de financiële consequenties van de opheffing en een regeling met betrekking tot de gevolgen, die de opheffing voor het personeel heeft.
> 4. Voor zover het liquidatieplan niet anders bepaalt geschiedt de vereffening van een nadelig saldo dan wel de verdeling van een voordelig saldo conform de in artikel 19 vastgestelde verdeelsleutel.

In het eerste lid van artikel 25 wordt gesteld dat een besluit van drievierde van het aantal deelnemers nodig is. In de laatste vastgestelde versie van de gemeenschappelijke regeling wordt nog uitgegaan van 5 deelnemers (inclusief het Plassenschap VVP en het recreatieschap UHVK). Tenminste drievierde van de deelnemers betekent dan de facto vier van de vijf deelnemers. Bij het huidige aantal van drie deelnemers betekent het de facto unanimiteit van stemmen.

In het tweede lid staat dat het bestuur, na overleg met de deelnemers een liquidatieplan vast moet stellen. In de besluitvorming dienen daarom de volgende stappen te worden genomen:

Stap 1. Het bestuur van RMN doet een voorstel tot opheffing en stelt een concept liquidatieplan vast.
Stap 2. Het bestuur van RMN zendt het voorstel tot opheffing en het concept liquidatieplan naar gedeputeerde staten van de provincie Utrecht alsmede de dagelijks besturen van de beide deelnemende schappen, dat laatste in het kader van het in lid 2 van de GR genoemde 'overleg'.
Stap 3. Het concept liquidatieplan wordt aan de ondernemingsraad van RMN voorgelegd, deze geeft haar reactie af binnen een met de WOR-bestuurder afgesproken termijn.
Stap 4. Het bestuur van RMN stelt met inachtneming van de reacties van de deelnemers vast of de deelnemers hebben besloten tot opheffing en stelt vervolgens met inachtneming van het OR advies het liquidatieplan vast.

Gelet op de agenderingen en aanlevertermijnen kost het doorlopen van de stappen 1 t/m 4 realistisch gezien drie maanden tijd (november 2021 – januari 2022). Gelet op deze termijnen moet worden geconcludeerd dat de eerder beoogde en in de richtinggevende uitspraken van de besturen (d.d. 7 december 2020) opgenomen datum van 1 januari 2022 niet meer kunnen worden gehaald. We gaan in het vervolg van dit liquidatieplan derhalve uit van een liquidatiedatum van 31 december 2022, zodat er tijd is voorbesluitvorming en een zorgvuldige afwikkeling.

[1] Besluit van gedeputeerde staten van Utrecht van 12 april 2016, nr.81824243, houdende de wijziging van de gemeenschappelijke regeling van Recreatie Midden-Nederland in een bedrijfsvoeringsorganisatie (Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden-Nederland. Geldend van 01-07-2016 t/m heden (Overheid.nl).

CONCEPT

In lid drie van het artikel is een inhoudelijke eis aan het liquidatieplan opgenomen. Het plan omvat:

a) de verplichtingen van de deelnemers tot deelneming in de financiële consequenties van de opheffing en
b) een regeling met betrekking tot de gevolgen, die de opheffing voor het personeel heeft.

De eerste inhoudelijke eis houdt in dat duidelijk in het plan moet zijn weergegeven, wat de verplichtingen zijn tot deelneming in de financiële consequenties van de opheffing. Wij vertalen dit naar: *wat zijn de kosten van de liquidatie en de vereffening en wat is de bijdrage van de provincie Utrecht en de beide deelnemende schappen hierin.*
De tweede inhoudelijke eis wordt nader zal worden vormgegeven via een addendum op het bestaande sociaal plan.

Uit lid 4 blijkt hoe de verdeling van die kosten moet worden berekend. Verwezen wordt naar artikel 19 van de gemeenschappelijke regeling:

> Artikel 19 Nadelig saldo
> 1. Het nadelig saldo van de jaarrekening komt ten laste van de recreatieschappen naar rato van het aandeel per recreatieschap in de totale salariskosten van de regeling. Het aandeel wordt bepaald op basis van het aantal werkelijk gewerkte uren voor ieder recreatieschap dat in dienst is van de bedrijfsvoeringsorganisatie.
> 2. Het bestuur stelt een methode van doorberekening van de totale kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie vast.

In de laatst vastgestelde jaarrekening (2020) van RMN staat hierover het volgende:
". . . in de begroting 2020 is rekening gehouden met een evenredige verdeling van loonkosten over de schappen, terwijl de loonkosten in de jaarrekening worden toegerekend op basis van de realisatie per schap."

Wij stellen voor om de verdeling van de boedel te baseren op de verdeelsleutel zoals deze in de laatst vastgestelde begroting wordt toegepast, omdat dit de beste representatie is die voorhanden is van de kosten die voor de afzonderlijke schappen worden gemaakt door RMN. Dit leidt tot het volgende beslispunt.

Beslispunt 1
De vereffening van een nadelig saldo dan wel de verdeling van een voordelig saldo geschiedt op basis van de toegepaste verdeelsleutel in de laatst vastgestelde begroting (B2022)

Verderop in dit liquidatieplan zal een berekening worden gemaakt van de kosten per schap bij toepassing van de voorgestelde verdeelsleutel.

CONCEPT

Onderstaand schema geeft weer wat de plaats is van dit liquidatieplan in het liquidatieproces.

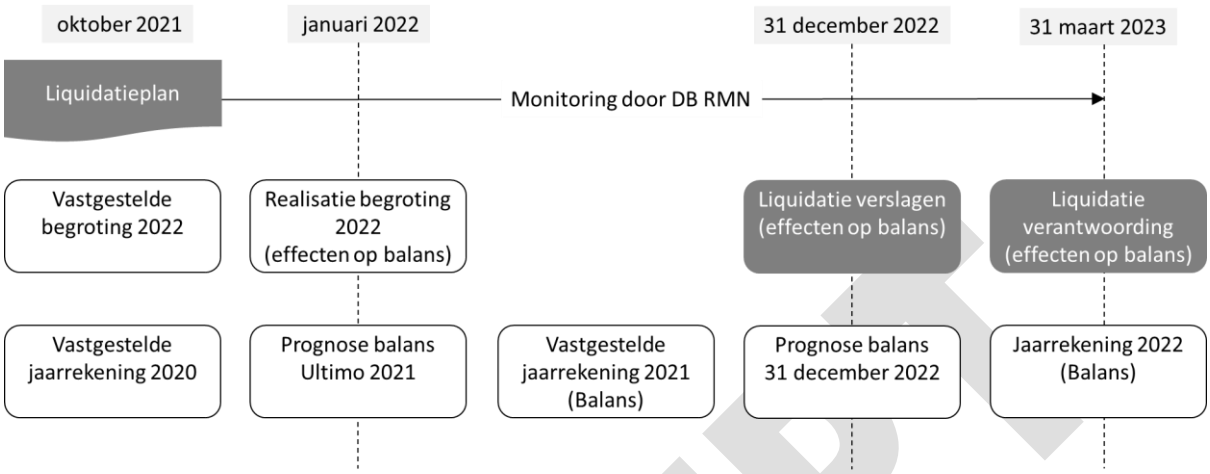

Als basis voor dit liquidatieplan is de jaarrekening 2020 en de begroting 2022 gebruikt. De liquidatie is formeel beëindigd wanneer de jaarrekening 2022 medio 2023 door het bestuur van RMN is vastgesteld en de liquidatieverantwoording van de vereffenaar is goedgekeurd. De liquidatieverantwoording is een document waarin de afwikkeling van de verplichtingen eventuele afwijkingen in de begroting van het laatste jaar (als gevolg van het liquidatieproces) en de realisatie van de liquidatiebegroting is beschreven.

Verschillen in de balansposities tussen ultimo 2022 en juridische liquidatie (liquidatiebalans) moeten via de liquidatieverantwoording herleidbaar worden gemaakt. Indien gewenst kan het bestuur van RMN een accountantsverklaring laten opstellen over de periode na balansdatum per ultimo 2022 (in een liquidatiebalans).

Meestal wordt van een aanvullende accountantsverklaring op de liquidatiebalans afgezien, omdat de meeste activa en passiva al van de balans zijn afgevoerd vóór einde van het laatste boekjaar. In de liquidatieverantwoording zal in alle gevallen toch al een sluitende en navolgbare administratie van alle transacties na aflopen van het boekjaar worden opgenomen. Aangezien RMN al een beperkte balans heeft, heeft een extra accountantscontrole beperkte meerwaarde en brengt wel kosten met zich mee.

Beslispunt 2
In de liquidatieverantwoording zullen door de vereffenaar alle transacties inzichtelijk worden gemaakt en zal de liquidatiebalans aldus worden verantwoord.

Ten behoeve van een ordentelijk liquidatieproces is het nodig dat het bestuur van RMN een aantal uitgangspunten en spelregels vast stelt die gelden voor het liquidatieproces. Deze zijn veelal ordenend en structurerend van aard. De uitgangspunten en spelregels hebben niet alleen betrekking op de administratieve afwikkeling maar ook op de ordentelijke overdracht van de boedel.

CONCEPT

De uitgangspunten zijn:

a) De beoogde datum van opheffing is 31 december 2022. Uiterlijk **01 maart 2022** zal de harde liquidatiedatum door het bestuur worden bepaald.
b) Het 'huis' van de bedrijfsvoeringsorganisatie RMN kan pas worden afgebroken als alle kamers leeg zijn en de boedel een bestemming heeft gekregen[2].
c) Het bestuur stuurt het proces van opheffing aan en opereert als formeel opdrachtgever voor de vereffenaar. Materieel is de directeur van RMN opdrachtgever voor de vereffenaar.
d) Medewerkers, klanten en leveranciers worden via het management van RMN geïnformeerd over de voortgang van het liquidatieproces.

De spelregels zijn:

1. Er worden door RMN geen nieuwe investeringen gedaan boven een bedrag van € 25.000[3]. Uitgaven ten behoeve van de afwikkeling en overdragen van de boedel zijn uiteraard mogelijk, indien deze betrekking hebben op de afkoop van lopende contractvoorwaarden. Uitgaven met een investeringskarakter die betrekking hebben op de periode vanaf deze stap zijn niet toegestaan.
2. De huidige activiteiten van RMN worden voortgezet tot en met 31 december 2022, tenzij hierover in het kader van een gefaseerde overgang aanvullende afspraken over zijn gemaakt. Individuele deelnemers onthouden zich van activiteiten die deze continuïteit belemmeren.
3. Het personeel wordt tenminste zes maanden vóór de definitieve liquidatiedatum geïnformeerd over hun rechtspositie per liquidatiedatum. Indien deze duidelijkheid niet kan worden verschaft, wordt de liquidatie uitgesteld met tenminste 3 maanden.
4. Als partijen niet in onderlinge overeenstemming een goede bestemming van de boedel vinden, bepaalt de 'vereffenaar' in overleg met het bestuur de lijn van verdeling en afhandeling.
5. Schoon opleveren. De onderdelen van de boedel worden geïnventariseerd, administratief opgeknipt en overgedragen. Er is geen achterstallig onderhoud in relatie tot de oorspronkelijke doelstellingen en servicenormen zoals eerder gezamenlijk bepaald.

De spelregels gaan in bij de vaststelling van dit plan. Gelet op de samenstelling van de 'boedel' heeft de laatste spelregel vooral betrekking op het archief en de administratie. Voor het opleveren en overdragen van het archief en de administratie bestaan wettelijke regels. Voor de overige onderdelen van de boedel van RMN zijn geen kwaliteitseisen vastgelegd. Op het eerste gezicht kan spelregel 5 met spelregel 1 conflicteren. Indien beide spelregels worden geaccordeerd kan eventueel wegwerken van achterstallig onderhoud alleen nog uit de lopende exploitatie worden gefinancierd van RMN of uit een eenmalig extra budget[4].

[2] Bestemming wordt hier opgevat in brede zin; in gevallen betekent dit beëindiging (contracten) of vernietiging (bij activa zonder boekwaarde die niet kunnen worden overgedragen).

[3] Onder investering wordt verstaan een conform de BBV2017 te activeren verplichting.

[4] Er is een nieuw MJOP opgesteld. De eventuele extra investeringen hiervan worden echter geactiveerd op de balans van LSD en SGL, niet op die van RMN.

CONCEPT

Beslispunt 3

Het bestuur van RMN stelt de genoemde uitgangspunten en spelregels vast en ziet toe op de naleving ervan.

Gedurende het liquidatieproces zal het bestuur en de vereffenaar toezien op de juiste toepassing van de uitgangspunten en spelregels en waar mogelijk corrigerend optreden.

De juridische entiteit RMN houdt op te bestaan na afwikkeling van alle rechten en plichten, overdracht of beëindiging van alle boedelonderdelen, na publicatie van de opheffing in de Staatscourant, uitschrijving bij de KvK en opheffing van alle bankrekeningen.

CONCEPT

3. Beschrijving van de boedel

In dit hoofdstuk wordt de 'boedel' van RMN beschreven. De 'boedel' wordt beschouwd in de meest brede zin van het woord en bestaat uit:

a) de taken
b) het personeel
c) het bezit en de schulden
d) de verplichtingen jegens derden en de verplichtingen van derden jegens RMN
e) het archief

Hierna beschrijven we ieder van de genoemde boedelonderdelen.

3.1. De taken

Uit de tekst van de gemeenschappelijke regeling blijkt welke taken de bedrijfsvoeringsorganisatie uitvoert in formele zin.

> Artikel 3 Belang
>
> 1. Deze regeling is getroffen met het oog op het belang van de recreatieschappen bij een centraal ondergebracht personeelsbeheer, alsmede bij het indien gewenst voorbereiden van gemeenschappelijk beleid.
> 2. De recreatieschappen onthouden zich van alle activiteiten waartoe de bedrijfsorganisatie bevoegd is.

In artikel 4 van de tekst van de gemeenschappelijke regeling wordt aan het bestuur alle bevoegdheden toegekend die nodig zijn voor het uitoefenen van de taak, zoals het vaststellen van de organisatiestructuur, het vaststellen van het (meerjaren-)personeels- en formatieplan en het uitvoeren van het personeelsbeleid. Ook kan het bestuur middelen ten behoeve van het apparaat aanschaffen, materieel aanschaffen en beheren dat door meer dan één recreatieschap wordt gebruikt en kan het bestuur beleidsvoorstellen doen aan de recreatieschappen betreffende gemeenschappelijke beleidsuitgangspunten. Tenslotte is genoemd dat de bedrijfsvoeringsorganisatie binnen grenzen taken voor derden kan uitvoeren. RMN heeft derhalve geen 'eigen' taken, anders dan de gebruikelijke en noodzakelijke taken om de organisatie te laten functioneren, zoals aansturing organisatie RMN (directie) en het doorlopen van de eigen planning- en control cyclus.

Dit betekent, dat het bestuur voor ieder van de genoemde taken moet besluiten of deze taken worden beëindigd of worden overgenomen en in dat laatste geval moet worden geregeld dat een andere partij de taak in uitvoering neemt. De taken voor derden zijn vastgelegd in een dienstverlenings-overeenkomst met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (hierna: NPUH).

3.2. Het personeel

Voor de uitvoering van de taken heeft de bedrijfsvoeringsorganisatie de daarvoor benodigde medewerkers in dienst of huurt die in. Dit geldt ook voor de dienstverlening aan NPUH en het

CONCEPT

Routebureau. RMN is 100% dienstverlener aan deze partijen. Per 1 november 2021 ziet de formatie en bezetting van RMN er als volgt uit:

Formatie en bezetting	Formatie	Bezetting[5]
TOTAAL	**42,80**	**38,32**
Directie en secretaris	2,00	-
Beheer en Onderhoud	14,80	14,40
Exploitatie	3,10	2,80
Toezicht en Handhaving	5,90	6,74
Routebureau	3,50	3,50
Bedrijfsvoering	10,00	9,08
Programmamanagement	3,50	1,80

Het belangrijkste onderdeel van de 'boedel' is het personeel dat nu de werkzaamheden uitvoert. Veel werkzaamheden zullen ook in de nieuwe situatie worden uitgevoerd bij de nieuwe organisaties, sommige niet. Het is belangrijk dat het personeel zo snel mogelijk, maar conform spelregel 3 **tenminste 6 maanden** voor de opheffingsdatum (uiterlijk 30 juni 2022) duidelijkheid heeft over hun rechtspositie. Indien de organisaties die de taken beogen uit te voeren op 30 juni 2022 nog geen duidelijkheid kunnen geven in dienst neming van de medewerkers in de nieuwe organisatie, wordt de liquidatiedatum met tenminste **drie** maanden uitgesteld.

Over de rechtspositie van het personeel bij liquidatie is advies gevraagd aan Bureau Vijverberg. In het definitieve advies d.d. 1 september 2021 is onder meer het volgende opgenomen:

- het Routebureau heeft een eigenstandige positie binnen RMN. De overgang van het Routebureau naar een derde partij leidt vrijwel zeker tot overgang van onderneming;
- de directie van RMN is te beschouwen als een overheadtaak; deze taak gaat alleen mee over naar een andere organisatie als RMN als geheel wordt overgedragen; dan is sprake van overgang van onderneming. Als RMN in delen wordt overgedragen, blijft de directie achter bij RMN;
- de opheffing van RMN door SGL, LSD en de provincie leidt tot het terugvallen van de taken naar de deelnemers SGL en LSD. Er zijn nu geen eenheden binnen RMN aan te wijzen die integraal overgaan naar SGL of LSD, hoewel vooralsnog aannemelijk is dat alle werkzaamheden die nu voor SGL en LSD worden verricht, na de transitie uitgevoerd zullen worden bij SGL, respectievelijk LSD. Deze situatie heeft zoveel kenmerken van 'overgang van onderneming' dat wij niet kunnen uitsluiten dat de transities in geval van rechterlijke toetsing als 'overgang van onderneming' worden beschouwd. De splitsing van RMN-taken over SGL en LSD kan er dan toe leiden dat medewerkers hun werk volgen naar SGL en LSD en overeenkomstig Europese jurisprudentie aanspraak kunnen maken op een deeltijddienstverband bij SGL en LSD;
- in het geval dat de taken van RMN terugvallen bij één van de deelnemers of wanneer een of meer (derde) partijen gecontracteerd worden die alle of een deel van de taken van RMN overnemen zal RMN als geheel, of zullen onderdelen van RMN, aan een derde partij worden overgedragen en kan

[5] De bezetting is exclusief ingehuurd personeel. De bezetting van het personeel met een arbeidscontract bij RMN is per 1 november 2021 38,32 f.t.e.

CONCEPT

zeer goed sprake zijn van overgang van onderneming. Voor een concreter oordeel is een specifieker beeld van dit scenario nodig.

De Directie van RMN wordt in het advies van Vijverberg beschouwd als een stafdienst/overheadtaak die niet onder overgang van onderneming valt. Of dit ook voor het Team Bedrijfsvoering geheel of gedeeltelijk geldt, moet nog nader worden onderzocht[6].
Het gevolg van overgang van onderneming is dat de werknemers die werkzaam zijn bij (het onderdeel van) de RMN dat wordt overgedragen, van rechtswege overgaan naar de 'nieuwe' werkgever. De werknemers hoeven hiermee niet in te stemmen maar kunnen de overgang dan ook niet risicoloos weigeren.
Op het moment van het schrijven van dit plan lijkt het scenario waarbij de werkzaamheden van de medewerkers deels overgaan naar LSD en deels naar SGL het meest waarschijnlijk. Bij definitieve besluitvorming over de omvorming kan het benodigde stappenplan voor de overgang van het personeel specifieker worden beschreven.

In het kader van de opheffing is het nodig een sociaal plan op te stellen. De werkgever overlegt over de inhoud van het sociaal plan met de vakbonden. In het kader van het opheffingsproces worden kosten gemaakt. We noemen dit Sociaal Plankosten. Dit zijn de volgende kostensoorten:

1. Kosten voor de collectieve en individuele begeleiding van het personeel van de huidige situatie naar de nieuwe situatie. Dit zijn kosten op het gebied van opleidingen, loopbaanadvies en van werk naar werk.
2. Sociaal plan kosten om de verschillen tussen de huidige rechtspositie en de nieuwe rechtspositie op te vangen gedurende een aantal jaren na liquidatiedatum[7].
3. Indien medewerkers per liquidatiedatum niet kunnen worden geplaatst in een nieuw dienstverband zijn transitievergoedingen van toepassing[8].

We nemen in dit liquidatieplan een raming op van de personele frictiekosten die gebaseerd is op de bezetting eigen personeel in f.t.e. per 1/11/2021 vermenigvuldigd met een gemiddeld frictiekostenbedrag van € 15.000 per voltijds eenheid. Dit gemiddelde bedrag is inclusief alle rechten (transitievergoedingen, WW-risico, persoonlijke opleidingsbudgetten) en gebaseerd op de aanname dat het grootste deel (tenminste 3/4) van de huidige medewerkers bij de organisaties die de taken na 1 januari 2023 gaan uitvoeren terecht komen. Voorts houden wij rekening met een bedrag van € 300.000 voor inhuurcapaciteit die moet worden ingezet als gevolg van vertrekkende medewerkers die in de loop van de liquidatieperiode op eigen initiatief ergens anders een werkkring hebben gevonden en waarvan de taken moeten worden gecontinueerd.

Dit leidt tot een totaalbedrag van **€ 875.000** op te nemen voor personele frictiekosten die optreden. Deze raming kent een grote onzekerheidsmarge maar is op dit moment de meest reële inschatting die te maken is. Het bedrag valt lager uit naarmate bij meer medewerkers aansluitende indiensttreding bij de invlechtende organisaties aan de orde is. Uiteraard wordt dit bedrag een veelvoud wanneer bij geen van de huidige medewerkers opvolgend werkgeverschap aan de orde is.

[6] Advies transities RMN, Vijverberg Advocaten en Adviseurs, 1 september 2021, p24
[7] Inclusief een deel van het persoonlijk opleidingsbudget (POB)
[8] RMN is eigenrisicodrager voor de WW en bovenwettelijke uitkeringslasten. Deze lasten zijn onderdeel van de raming.

CONCEPT

3.3. Het bezit en de schulden

De balans per ultimo 2020 laat de volgende opstelling zien:

Balans RMN	31-12-2020	31-12-2019
ACTIVA	€ 1.391.952	€ 2.591.594
Totaal vaste activa	*€ 15.268*	*€ 31.800*
Totaal vlottende activa	*€ 1.376.684*	*€ 2.559.794*
PASSIVA	€ 1.391.952	€ 2.591.594
Totaal vaste passiva	*€ -*	*€ -*
Totaal vlottende activa	*€ 1.391.952*	*€ 2.591.594*

Uit deze balans blijkt dat het totaal aan vaste activa zeer beperkt van omvang is. RMN heeft een beperkt aantal bezittingen in het kader van vervoersmiddelen en hard- en software. Dit zijn productiemiddelen die voor beide schappen worden ingezet. De totale boekwaarde daarvan bedraagt per ultimo 2020 € 15.268. Voor deze kapitaalgoederen is geen specifiek onderhoudsplan omdat geen sprake is van periodiek groot onderhoud. Verder blijkt dat er geen sprake is van eigen vermogen. De bezittingen worden dus 100% gefinancierd uit vreemd vermogen, voornamelijk kort van looptijd en verstrekt door de deelnemers.

Voor de vereffening betekent dit dat geen noemenswaardige vervreemdingskosten aan de orde zijn. De vervoermiddelen en de hard- en software worden overgedragen aan de rechtsopvolgers. Afhankelijk van het exploitatieresultaat in het laatste boekjaar kan een relatief klein positief of negatief vereffeningsaldo optreden.

3.4. De verplichtingen

RMN heeft diverse contracten afgesloten met derden, zowel klanten als leveranciers. Bij ieder van deze contracten is geïnventariseerd, welke contracteindedatum geldt, wat de opzegtermijn is en of er bij voortijdige beëindiging boetebedingen gelden[9]. Van belang is om vanaf het voorgenomen besluit (stap 1 in de procedure, zie H2) geen automatische contractverlengingen meer toe te staan die zorgen voor een einddatum na beoogde liquidatiedatum.

Het belangrijkste contract aan de klantzijde is die met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH) voor het beheer en onderhoud van recreatieve paden, kanoroutes en bijbehorende voorzieningen en uitvoering van handhaving en groen toezicht[10]. De contracteindedatum is 31-03-2023 en de jaarlijkse waarde is € 446.400. Indien RMN wordt geliquideerd vóór contracteindedatum zal met het NPUH

[9] In bijlage 2 zijn deze contracten zoveel mogelijk uitputtend geïnventariseerd. In de implementatiefase van de liquidatie kunnen uiteraard altijd nog verrassingen boven tafel komen.

[10] Recreatie Midden Nederland heeft zelf geen dienstverleningsovereenkomst met het Routebureau. Het Routebureau heeft wel dienstverleningsovereenkomsten met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en met de beide schappen LSD en SGL, de provincie Utrecht en 9 gemeenten.

CONCEPT

moeten worden bekeken wat de consequenties zijn. Indien RMN wordt geliquideerd na contracteindedatum wordt het contract van rechtswege beëindigd.

Het belangrijkste contract aan leverancierszijde is het contract met ALD Automotive voor de leaseauto's. Van 12 auto's eindigen de leasecontracten in het voorjaar van 2024. Wanneer de contracten eerder moeten worden beëindigd (op 31 december 2023) zijn de meerkosten becijferd op € 27.500. Dit bedrag kan worden beschouwd als een afkoopsom.

RMN heeft geen langerlopende geldleningen lopen bij banken of derden. RMN heeft twee bankrekeningen lopen bij BNG en ABN Amro, waarvan de BNG-rekening een kredietfaciliteit kent van € 250.000.

Bank	**IBAN**	**Toelichting**
BNG	NL42BNGH0285042440	Kredietfaciliteit € 250.000
BNG	NL29BNGH0285106015	Schatkistrekening
BNG	NL17BNGH0286705664	Werkrekening schatkistbankieren
ABN AMRO	NL65ABNA0456616802	Voor iDeal betalingen

3.5. Het archief

Een onderdeel van de boedel dat bijzondere aandacht behoeft is het archief. Tot het archief behoren niet alleen de papieren documenten maar ook de digitale informatiebestanden en gegevens uit de applicaties.

Toezichthouder op het archief van RMN is de provinciearchivaris van Utrecht, werkzaam bij Het Utrechts Archief. De toezichthouder heeft in haar jaarverslagen verschillende malen de noodklok geluid over de informatiehuishouding bij RMN. Bij het in gang zetten van het transitieproces heeft de toezichthouder in een advies aan de directie van RMN de urgente aanbevelingen geformuleerd om in het transitieplan voor de omvorming van de schappen voldoende onderbouwd budget op te nemen en maatregelen op te nemen voor adequate overdracht van de digitale informatiebestanden en papieren archieven.

Het archief van RMN zal moeten worden geïnventariseerd, waarbij aan de hand van de geldende selectielijst (van de provincie) de verdeling dient te worden gemaakt naar te vernietigen, over te dragen naar een andere uitvoerder van de taken of voor permanente bewaring over te brengen naar de provinciale archiefbewaarplaats. Indien de bedrijfsvoeringsorganisatie RMN wordt geliquideerd maar de deelnemende schappen niet, zal alleen het deel van het archief worden verdeeld dat samenhangt met haar eigen taakuitvoering van RMN (personeelsbeheer, voorbereiding van gemeenschappelijk recreatiebeleid en de bestuursvergaderingen van RMN) en zal voor dat deel moeten worden bepaald welke deelnemer van RMN rechtsopvolger en zorgdrager wordt voor de archief- en informatiebestanden van de bedrijfsvoeringsorganisatie (zie art. 21 lid 3 van de GR-tekst RMN).

CONCEPT

Wanneer de in dit plan genoemde spelregel 'schoon door de poort' van kracht is, zal RMN als uitvoerder van de archieftaak voor de schappen, het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het Routebureau het archief 'schoon en vrij van achterstallig onderhoud' moeten overdragen. In dat geval dient een inventarisatie te worden gedaan van alle thans door RMN in beheer zijnde archiefonderdelen ten behoeve van de overdracht van de betreffende archiefdelen naar de schappen of de provincie. Uiteraard moeten de beide schappen dan eigen beleidsregels voor de informatiehuishouding vaststellen en een nieuwe archiefbeheerder hebben gecontracteerd.

Het huidige archief ligt deels opgeslagen bij het Utrechts Archief (OASIS in Almere) en deels opgeslagen in de kelder van het provinciehuis Utrecht. In de liquidatiebegroting wordt een bedrag op van totaal € 50.000 voor de inventarisatiefase waarbij op basis van het geschatte aantal meters archief als percentage van het totaal archief het deel RMN 20% voor rekening neemt, LSD 30%, SGL 40% en de provincie Utrecht 10%[11]. Na inventarisatie kunnen nog kosten ontstaan voor opschoning en overdracht. De overdracht van het archief zal in principe in hybride vorm plaatsvinden, dus zowel in digitale als papieren vorm. Hiervoor wordt nog eens een bedrag van € 50.000 geraamd, dat op eerder genoemde wijze over de partijen wordt verdeeld. Voor RMN nemen we voor het archief derhalve een totaalbedrag op van **€ 20.000**.

CONCEPT

[11] Naar rato van ingeschat aandeel in het totaal van de meters archief

4. Plan van aanpak en begroting liquidatie

De voorbereiding van de formele liquidatie van RMN start met de vaststelling van dit plan door het bestuur, waarbij het bestuur tevens de opdracht krijgt om direct te starten met de voorbereidingen. De meeste handelingen zijn louter van administratieve aard. De primaire processen zullen onveranderd doorgang vinden conform het werkplan en de vastgestelde (beleidsarme) begroting 2022 en betalen de deelnemers hun reguliere bijdrage. In dit hoofdstuk worden de werkzaamheden beschreven die in het kader van de voorbereiding van de formele liquidatie van RMN worden uitgevoerd. Op basis hiervan wordt een liquidatiebegroting gegeven.

4.1. Planning voorbereiding liquidatie

Met inachtneming van de inventarisatie zoals in de vorige hoofdstukken weergegeven, zijn de volgende activiteiten in het kader van de liquidatie van RMN nodig. We geven daarbij tevens in een globale planning aan, wanneer deze activiteiten moeten zijn afgerond.

Nr	Activiteit	2021 Q4	2022 Q1	2022 Q2	2022 Q3	2022 Q4	2023 Q1
01	Besluitvorming liquidatie RMN en adviestraject OR afronden		mrt				
02a	Contractpartners RMN in kennis stellen van besluit tot liquidatie en evt. gevolgen voor hetgeen in contract is opgenomen communiceren. Leverancierscontracten tijdig opzeggen.			apr - jun			
02b	Publicatie opheffingsbesluit in de Staatscourant						
03	Sociaal plan (addendum) opstellen, bespreken met de vakbonden en vaststellen						
04	Overdracht personeel, rechtspositie bekend 30/06/2022						
05a	Archief inventariseren, beoordelen en plan van aanpak opstellen.						
05b	Plan van aanpak archief uitvoeren ((deels) vernietigen of overdragen en bewaren)						
06	Opstellen jaarrekening 2022 (door directie RMN)						jan
07	Opstellen liquidatieverantwoording (vereffenaar)						
08	Controle door accountant op jaarrekening en (evt. liquidatieverantwoording)						feb
09	Vaststelling liquidatieverantwoording en jaarrekening door bestuur RMN en formele liquidatie						mrt
10	Uitschrijven KvK, opheffen schatkistbankieren en bankrekeningen						mrt
11	Begeleiding besluitvorming, liquidatieproces en formele opheffing.						

CONCEPT

Op de balans van RMN staan per 31 december 2022 activa en passiva die afgewikkeld worden om tot een liquidatie te komen:

a) Opbrengsten van bezittingen die worden verkocht worden eerst gebruikt om de eventuele resterende waarde op de balans (de boekwaarde) af te boeken. Op het moment dat er geen boekwaarde is of wanneer de boekwaarde lager is dan de verkoopopbrengst, dan resteren er middelen die aan het eigen vermogen kunnen worden toegevoegd. Is de opbrengst lager dan de boekwaarde, dan zal dit eigen vermogen juist gebruikt moeten worden om de boekwaarde weg te werken.
b) Overig bezit gaat over naar de partij die de taken gaat uitvoeren van het betreffende schap. Omdat er op de balans van RMN alleen activa staat die voor beide schappen wordt ingezet, zal in overleg worden bekeken welke partij het betreffende activum het beste kan gebruiken. Indien er meerdere belangstellende organisaties zijn wordt overgedragen op basis van bieding waarbij de boekwaarde als minimum bedrag geldt. Bij één belangstellende is het voorstel om het activum **tegen boekwaarde** per 31 december 2022 over te dragen.
c) Er kan ook bezit zijn dat geen boekwaarde heeft. Ook hier geldt dat in overleg worden bekeken welke partij het betreffende activum het beste kan gebruiken en dat bij meerdere belangstellende organisaties wordt overgedragen op basis van bieding (zonder minimum bedrag). Er wordt – voorlopig – vanuit gegaan dat dit bezit geen wezenlijke economische waarde vertegenwoordigt. Mocht dit wel het geval zijn, dan moet deze waarde aan het eigen vermogen van RMN worden toegevoegd en dus (eigenlijk) voor die prijs door de organisatie die de taken gaat uitvoeren worden overgenomen.

De feitelijke afwikkeling van de liquidatie vindt plaats in de loop van 2023 (idealiter Q1, waarschijnlijk Q2) nadat de accountant een oordeel heeft gegeven over de verlies- en winstrekening van 2022 en over de liquidatiebalans per 31 december 2022.

CONCEPT

4.2. Liquidatiebegroting

In de onderstaande tabel is een raming gegeven van de kosten per stap in het liquidatieproces.

Nr	*Activiteit*	*Bedrag*
1	Besluitvorming liquidatie RMN afronden	€ 5.000
02a	Contractpartners RMN in kennis stellen van besluit tot liquidatie en evt. gevolgen voor hetgeen in contract is opgenomen communiceren (opzeggen).	€ 37.500
02b	Publicatie opheffingsbesluit in de Staatscourant	€ 150
3a	Sociaal plan opstellen en vaststellen	€ 15.000
3b	Personele frictiekosten	€ 875.000
4a	Overdracht personeel, rechtspositie bekend 30/06/2022	€ 15.000
4b	Afkoop verlofsaldi	€ 150.000
4c	Afkoop WW-historische verplichtingen	€ 70.000
05a	Archief inventariseren, beoordelen en plan van aanpak opstellen.	€ 10.000
05b	Plan van aanpak archief uitvoeren	€ 10.000
6	Opstellen jaarrekening 2022 (door directeur RMN of vereffenaar)	€ 10.000
7	Opstellen liquidatieverantwoording (door vereffenaar)	€ 10.000
8	Controle door accountant op jaarrekening en (evt. liquidatieverantwoording)	€ 15.000
9	Vaststelling liquidatieverantwoording en jaarrekening door bestuur RMN / liquidatiecommissie en formele liquidatie	€ 2.500
10	Uitschrijven KvK, opheffen schatkistbankieren en bankrekeningen	€ 4.850
11	Begeleiding liquidatieproces en formele opheffing.	€ 20.000
TOTAAL		**€ 1.250.000**

De meeste kosten worden geraamd op het risico van de personele en frictie (die al dan niet in het kader van een sociaal plan worden gemaakt). De overige kosten worden gemaakt in de vorm van uren van de uitvoering van de liquidatievoorbereiding, boetebedingen uit de contracten en het liquidatieproces zelf. De kosten worden gedragen door RMN.

4.3. Verdeling van de liquidatiekosten

Wanneer de geraamde liquidatiekosten worden verdeeld over de deelnemers op basis van de verdeelsleutel die in de begroting van 2022 wordt gehanteerd, ontstaat het volgende beeld:

Deelnemer	*Verdeelsleutel*	*Bedrag*
SGL-A	45,50%	€ 568.763
SGL-B	23,50%	€ 293.757
LSD	31,00%	€ 387.480
RMN	**100,00%**	**€ 1.250.000**

Benadrukt moet worden dat dit om een schatting gaat. Het totaalbedrag kan gedurende de rit nog wijzigen.

CONCEPT

5. Risicoparagraaf

Ten behoeve van dit liquidatieplan is inventariserend door de stukken gegaan. Er kan onderscheid worden gemaakt in de financiële risico's die volgen uit de reguliere bedrijfsvoering en risico's die volgen uit het proces van liquidatie. Er zijn geen risico's geïdentificeerd die volgen uit de reguliere bedrijfsvoering van RMN. Er zijn vier risico's geïdentificeerd die volgen uit het proces van liquidatie.

a) In de eerste plaats kunnen voor voortijdige beëindiging van leveranciers- en klantcontracten compensatieverplichtingen volgen die niet kunnen worden verlegd. De omvang hiervan is nog niet voldoende bekend maar de berekening hiervan is onderdeel van het plan van aanpak.
b) Voor RMN is voorts het risico geïdentificeerd dat volgend uit het proces van liquidatie de taken die uitgevoerd worden voor de schappen, NPUH of zichzelf niet of in onvoldoende mate kunnen worden geborgd door het personeel. Dit risico kan slechts ten dele worden gemitigeerd door extra inhuur.
c) Voorts zal het liquidatieproces extra tijd vergen van het personeel van RMN, dit is niet voorzien in de begroting 2022 van RMN.
d) Tenslotte dient te worden gewezen op de deadline voor de besluitvorming over de liquidatie, welke in dit plan is gesteld op uiterlijk **1 maart 2022**. Wanneer deze deadline niet wordt gehaald, is besluitvorming onzeker gelet op de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022.
e) Wanneer besluitvorming over de liquidatie niet vóór de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 is afgerond, en niet wordt geliquideerd per 1 januari 2023, ontstaat het risico dat de taken niet meer kunnen worden uitgevoerd binnen de huidige begroting en de huidige bemensing. In dat geval moet meer capaciteit worden ingehuurd.

Over de risico's en de beheersing hiervan wordt periodiek gerapporteerd naar het bestuur, dat als liquidatiecommissie optreedt.

CONCEPT

Bijlagen

CONCEPT

Bijlage 1 – Bronnen

Document/ bron	Datum
Gemeenschappelijke regeling Recreatie Midden Nederland	01-01-2016
Jaarverslag en jaarrekening Recreatie Midden Nederland 2020	24-03-2020
Advies archivaris bij toekomstscenario's RMN	21-08-2020
Memorandum Informatiehuishouding en archief RMN in transitietraject	18-03-2021
Eindadvies transities, Vijverberg advocaten en adviseurs	01-09-2021
Export JOIN contracten RMN	31-08-2021
Begroting RMN 2021	30-03-2020
Begroting SGL 2021	30-03-2020
Begroting LSD 2021	30-03-2020

CONCEPT

Bijlage 2 – Contractinventarisatie

Nr	Omschrijving van de dienst of product	Contractpartij	Kosten / opbrengsten	Per maand / jaar	Duur contract	Einddatum contract	Automatisch verlengd	Opzegtermijn	Afkoop-kosten
1	BRS samenwerkingsconvenant en verwerkersovereenkomst; toezicht, registratiesysteem	BRS Natuurnetwerken			Doorlopend		Ja		nvt
2	Samenwerkingsovereenkomst BSBm; geen idee wat dit is, onderdeel BOA's, Bestuurlijke Strafbeschikking Milieu								nvt
3	Machtiging GMB – rc overeenkomst inzake schatkistbankieren;	BNG Bank	-						nvt
4	Vaccinatiezorg contract prikpunt 2020;	Vaccinatie Zorg BV	€300	jaar	1 jaar		ja	1 maand	geen
5	Contract Issys; kantoorautomatiseringsomgeving, koppeling met AFAS, platform	Issys	€7.500	maand	48 mnd	19-11-2022	Nee	voor 20-5-2022 aangeven verlenging	geen
6	Printer	Grenke Finance (Samsung Business)	€3.240	kwartaal		1-7-2023	Nee	3mnd	restant contractwaarde
7	Contract TelecomJordaan 2018 (is IP-Care geworden);	IP-Care	€80	maand		nvt	Ja	doorlopend verlengd	geen
8	Contract KTG Telecom 2018; mobiele tussenpersoon Vodafone	KTG Telecom	€150	maand	24 mnd initieel daarna Doorlopend	1-11-2021	Ja	1 mnd gelijk met Vodafone	geen
9	Opdracht Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug 2020; beheer, onderhoud, toezicht op de routes en paden van oud-UHVK deelnemers + uitgifte MTB vignetten	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	€437.700	half jaar	3 jaar en 3 maanden	31-3-2023	Nee	-	nvt
10	Inhuur Ronald Gubbens (Ruimtemanagers). Alle kosten worden doorbelast naar SGL-B;	Ruimtemanagers	wisselend	maand		31-12-2021			nvt
11	BiedICT. Inhuur Alex Kortekaas voor ICT-werkzaamheden;	Bied ICT	€3.000	maand	onbepaald	onbepaald	ja	in overleg	nvt

CONCEPT

Nr	Omschrijving van de dienst of product	Contractpartij	Kosten / opbrengsten	Per maand / jaar	Duur contract	Einddatum contract	Automatisch verlengd	Opzegtermijn	Afkoop-kosten
12	Chaillet applicatiebeheer. Inhuur Henri Chaillet voor werkzaamheden in JOIN/archivering;	Chaillet applicatiebeheer	€1.200	maand			ja	maand	nvt
13	Exilo BV. Inhuur op afroep van Rogier Schumer (business controller);	Exilo BV	€110	uur	onbepaald	onbepaald	nvt	in overleg	nvt
14	Hester Raats en Daniëlle Brink. Nieuwe inhuur ter vervanging van Sofie Stolwijk en Ruth Werkhoven;					31-12-2022			nvt
15	UWV. Doorbelasting WW-lasten Dieren, Van der Swan en (vanaf oktober) Pepels;	UWV	€5.000	maand					nvt
16	APG. Boven- en nawettelijke uitkeringen inzake Alferink; let op overname verplichting door rechtsopvolger;	APG	€10.000	jaar					nvt
17	RAET. Het voeren van de salarisadministratie;	Visma Raet	€1.000	maand	1 jaar	31-12-2021	ja	3 maanden	nvt
18	MK Basics. Verzuimbegeleiding;	MK Basics	€1.600	jaar	1 jaar	31-12-2021	ja	3 maanden	nvt
19	ArboUnie. Beschikbaar stellen vertrouwenspersoon;	ArboUnie	€125	jaar	1 jaar	31-12-2021	ja	3 maanden	nvt
20	ALD Automotive. Leasecontracten 12 auto's; risico afkoopboete (ex schade en afwijkende km);				Divers	Divers		Divers	€ 27.500
21	Dataquint. Geovisia;	RMN	€10.000	jaar	jaar	ntbp	ja	afloop jaar	geen
22	I-Babs;		€10	maand gebruiker					nvt
23	REM Automatisering. Tijdsregistratiesysteem Big Ben;	REM Automatisering	€1.450	jaar	Onbepaald	Onbepaald	ja	3 maanden	nvt
24	Moving Intelligence. Rittenregistratie leaseauto's;	Moving Intelligence	€101	maand	12 maanden	10-3-2022	Ja	Onbekend	nvt
25	Vodafone	Vodafone via KTG Telecom	€1.300	maand	24 mnd initieel daarna Doorlopend	1-11-2021	Ja	1 mnd	geen
26	Pardon salaris. Licentie voor pro forma berekeningen salarissen e.d.;	Pardon salaris	€400	jaar	12 maanden	31-12-2022	ja	3 maanden	nvt
27	Archiefservice Salaris Rendement	Rendement	€35	jaar	12 maanden	31-12-2020		3 maanden	nvt
28	Abonnement Dossier HR Rendement	Rendement	€224	jaar	12 maanden	31-12-2021		3 maanden	nvt
29	Abonnement Salaris Rendement	Rendement	€369	jaar	12 maanden	31-1-2021		3 maanden	nvt
30	Abonnement checklist jaarrekening 2020	Kluwer	€41		onbekend			3 maanden	nvt
31	Abonnement Tuin en Landschap	Horti Point	€280	jaar	12 maanden	31-12-2021		Onbekend	nvt
32	Abonnement NRIT Media/Recreatie en Toerisme/Vrijetijdsstudies	NRIT	€223	jaar	12 maanden	29-11-2021		Onbekend	nvt

CONCEPT

Nr	Omschrijving van de dienst of product	Contractpartij	Kosten / opbrengsten	Per maand / jaar	Duur contract	Einddatum contract	Automatisch verlengd	Opzegtermijn	Afkoop-kosten
33	Wet op Ondernemningsraden, jaarboek/abonnement	VMN Vakmedianet	€240	jaar				Onbekend	nvt
34	Abonnement binnenv. Politiereglement	STC Training & Consultancy	€96					Onbekend	nvt
35	Gebruikerslicentie instrumenten Norminstituut Bomen	Norm Instituut Bomen	€850	jaar	12 maanden	31-5-2021		Onbekend	nvt
36	Abonnement 10 downloads per maand	Shutterstock	€29	jaar	12 maanden	27-3-2021		Onbekend	nvt
37	Zoom	Zoom							nvt

CONCEPT

Bijlage 3 – Activastaat

Administratie: Recreatie Midden Nederland Boekjaar: 2020 Periode t/m: 1

Activagroep: EC VERVOERMIDDELEN

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Boottrailer	01-01-2014	1.843,80	1.843,80		0,00	1.843,80	0,00	(waarschijnlijk) nog in gebruik			
Suzuki Vitara 68-SX-KN	01-01-2014	1.652,89	1.652,89		0,00	1.652,89	0,00	nog in gebruik. Wordt binnenkort vervangen.			
ZERO elektrische motorfiets - 34-MJ-LT	01-01-2018	12.395,87	4.358,34	2.179,17	0,00	6.537,51	5.858,36	Total loss. Is vervangen door motor met aanschaf van € 5.651,15			
Totaal EC vervoermiddelen		**15.892,56**	**7.855,03**	**2.179,17**	**0,00**	**10.034,20**	**5.858,36**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	

Activagroep: EC MACHINES, APPARATEN EN INSTALLATIES

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Decos Join	01-01-2017	24.000,00	16.000,00	8.000,00	0,00	24.000,00	0,00	nog in gebruik			
Laptops	01-01-2017	3.737,00	3.737,00		0,00	3.737,00	0,00	deels nog in gebruik			
Smartphones	01-01-2017	3.881,50	3.881,50		0,00	3.881,50	0,00	deels nog in gebruik			
Dell Inspiron 13 5000 series 4 stuks lapto	01-01-2018	2.076,00	1.384,00	692,00	0,00	2.076,00	0,00	nog in gebruik			
Samsung Galaxy A5 7 stuks	01-01-2018	2.212,60	1.475,06	737,54	0,00	2.212,60	0,00	deels nog in gebruik			
Laptops 2019	01-01-2019	14.114,91		4.704,97	0,00	4.704,97	9.409,94	nog in gebruik			
Totaal EC machines, apparaten en ins		**50.022,01**	**26.477,56**	**14.134,51**	**0,00**	**40.612,07**	**9.409,94**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	

Activagroep: EC OVERIGE MATERIËLE VASTE ACTIVA

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Kanaalweg 95b: Frankeermachine	01-01-2006	2.424,00	2.424,00		0,00	2.424,00	0,00	niet meer in gebruik			
Inventaris KW95: Kantoorinventaris	01-01-2008	5.099,00	5.099,00		0,00	5.099,00	0,00	niet meer in gebruik			
Bureaustoelen	01-01-2009	12.825,00	12.825,00		0,00	12.825,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitale Facturering K+V	01-01-2009	29.376,00	29.376,00		0,00	29.376,00	0,00	niet meer in gebruik			
Profit Connector	01-01-2009	3.500,00	3.500,00		0,00	3.500,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitale Facturering K+V	01-01-2010	792,00	792,00		0,00	792,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitale postverwerking K+V	01-01-2010	13.716,00	13.716,00		0,00	13.716,00	0,00	niet meer in gebruik			

31-03-2021 12:37:24 Afschrijvingsstaat fiscaal 1

Administratie:	Recreatie Midden Nederland	Boekjaar:	2020	Periode t/m:	1

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Postverwerking Licentie	01-01-2010	5.160,00	5.160,00		0,00	5.160,00	0,00	niet meer in gebruik			
Bureaustoelen - 4 stuks	01-01-2011	2.167,00	1.950,30	216,70	0,00	2.167,00	0,00	deels nog in gebruik			
Thin clients - 17 stuks	01-01-2011	5.898,00	5.898,00		0,00	5.898,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitaal postverwerkingssysteem	01-01-2012	41.352,75	41.352,75		0,00	41.352,75	0,00	nog in gebruik			
Diverse hardware	01-01-2014	6.241,00	6.241,00		0,00	6.241,00	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
Diverse hardware 2014-1	01-01-2014	7.943,21	7.943,21		0,00	7.943,21	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
Diverse hardware 2014-2	01-01-2014	5.328,29	5.328,29		0,00	5.328,29	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
GeoVisia - Dataquint	01-01-2014	10.790,00	10.790,00		0,00	10.790,00	0,00	nog in gebruik			
Winterbanden en belettering leaseauto's	01-01-2014	4.658,80	4.658,80		0,00	4.658,80	0,00	niet meer in gebruik			
Diverse hardware	01-01-2015	3.211,00	3.211,00		0,00	3.211,00	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
Diverse hardware	01-01-2015	3.141,25	3.141,25		0,00	3.141,25	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
GeoVisia - Dataquint	01-01-2015	19.995,80	19.995,80		0,00	19.995,80	0,00	nog in gebruik			
Telefonie	01-01-2015	3.820,00	3.820,00		0,00	3.820,00	0,00	deels nog in gebruik			
Telefonie toepassing	01-01-2015	5.205,70	5.205,70		0,00	5.205,70	0,00	deels nog in gebruik			
Monitoren 2016	24-05-2016	750,00	750,00		0,00	750,00	0,00	deels nog in gebruik			
Smartphones 2016	24-05-2016	674,00	674,00		0,00	674,00	0,00	deels nog in gebruik			
Hardware 2016	31-05-2016	30.805,50	30.805,50		0,00	30.805,50	0,00	deels nog in gebruik			
Hardware 2016-2	04-07-2016	4.818,38	4.818,38		0,00	4.818,38	0,00	deels nog in gebruik			
Smartphones 2016-2	31-08-2016	11.961,00	11.961,00		0,00	11.961,00	0,00	deels nog in gebruik			
Totaal EC overige materiële vaste act		**241.653,68**	**241.436,98**	**216,70**	**0,00**	**241.653,68**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	
Totaal generaal		**307.568,25**	**275.769,57**	**16.530,38**	**0,00**	**292.299,95**	**15.268,30**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	

Bijlage 4 – Verdeling liquidatiekosten

Deelnemer RMN	Verdeelsleutel	Bedrag
SGL-A	45,50%	€ 568.763
SGL-B	23,50%	€ 293.757
LSD	31,00%	€ 387.480
RMN	**100,00%**	**€ 1.250.000**

Deelnemer SGL-A	Verdeelsleutel	Bedrag
Gemeente Utrecht	34,2%	€ 194.517
Provincie Utrecht	30,9%	€ 175.748
Gemeente Nieuwegein	8,3%	€ 46.927
Gemeente Stichtse Vecht	5,5%	€ 31.088
Gemeente Woerden	6,9%	€ 39.073
Gemeente Houten	6,6%	€ 37.395
Gemeente IJsselstein	4,6%	€ 25.947
Gemeente Lopik	1,9%	€ 10.777
Gemeente De Bilt	1,3%	€ 7.291
TOTAAL	**100,0%**	**€ 568.763**

Deelnemer SGL-B	Verdeelsleutel	Bedrag
Provincie Utrecht	59%	€ 172.291
Gemeente De Ronde Venen	41%	€ 121.466
Gemeente Amsterdam	0%	€ -
TOTAAL	**100,0%**	**€ 293.757**

Deelnemer LSD	Verdeelsleutel	Bedrag
Gemeente Utrecht	12,59%	€ 48.776
Gemeente Wijdemeren	27,38%	€ 106.082
Gemeente Stichtse Vecht	17,80%	€ 68.960
Provincie Utrecht	12,88%	€ 49.925
Provincie Noord-Holland	29,35%	€ 113.737
TOTAAL	**100,0%**	**€ 387.480**

Intentieovereenkomst onderzoek

Versie 1.0, 1 november2021

De publiekrechtelijke rechtspersoon, **Staatsbosbeheer**, gevestigd en kantoorhoudende te (3811 MG) Amersfoort, aan het Smallepad nr. 5, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door zijn directeur, de heer ir. Sylvo Thijsen BNT, [*]

en

Recreatieschap Stichtse Groenlanden, vertegenwoordigd door [*het dagelijks bestuur *]

Plassenschap *Loosdrechtse plassen,* *vertegenwoordigd door het* [*het dagelijks bestuur*] ***]**

Bedrijfvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland, vertegenwoordigd door [*het dagelijks bestuur*]

Hierna te noemen: Partijen

Overwegingen

Het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. zijn twee gemeenschappelijke regelingen waarbinnen respectievelijk de gemeenten De Bilt, De Ronde Venen, Houten, Lopik, Stichtse Vecht, Nieuwegein, Utrecht, Woerden en IJsselstein en de Provincie Utrecht, en de gemeenten Stichtse Vecht, Utrecht en Wijdemeren en de Provincies Utrecht en de Provincie Noord – Holland[1], het duurzame onderhoud en het beheer van terreinen en hun recreatieve functies hebben ondergebracht;

Recreatie Midden Nederland is gemeenschappelijke regeling waaraan Recreatieschap Stichtse Groenlanden, het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de provincie Utrecht deelnemen, en waarbinnen het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. de dienstverlening ten behoeve van het duurzame onderhoud en beheer van hun terreinen hebben ondergebracht, inclusief de bij de uitvoering van deze werkzaamheden betrokken medewerkers en benodigde materieel;

De besturen van het recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. hebben, mede gezien de richtinggevende uitspraken van hun deelnemers, besloten hun uitvoeringsorganisatie die nu is ondergebracht bij bedrijfsvoeringorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN) op een andere wijze vorm te geven;

De deelnemers van RMN hebben in principe het voornemen om middelen die nu worden besteed aan uitvoering van de taken langjarig beschikbaar te houden voor de over te dragen taakuitvoering;

Staatsbosbeheer is de grootse terreinbeherende organisatie in Nederland die als publieke partij staat voor de realisatie van zijn bij wet verankerde taak gericht op het beschermen, beleven en benutten van het groene erfgoed van Nederland;

[1] De provincie Noord – Holland maakt alleen deel uit van de gemeenschappelijke regeling van het Recreatieschap Loosdrechtse Plassen.

Staatsbosbeheer in het kader van die taakstelling het belang van Groen rondom de stad ziet en onderschrijft, en de ambitie heeft zijn positie als beheerder en ontwikkelaar van gebieden in stedelijk gebied te versterken, zo ook in de Provincie Utrecht en in dit geval specifiek bij het beheer van terreinen van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en voor wat betreft een deel van de terreinen van het Plassenschap Loosdrecht e.o.;

Staatsbosbeheer sinds 2017 een zelfde ondersteuning uitvoert ten behoeve van de Recreatieschappen in de provincie Zuid – Holland;

Staatsbosbeheer bereid is te onderzoeken in welke mate zij langjarig (delen van) taken voor het Recreatieschap Stichtse Groenlanden voor hun hele gebied en Plassenschap Loosdrecht e.o. voor het zogenoemde droge deel van hun gebied die nu worden uitgevoerd door RMN, kan overnemen van RMN;

Staatsbosbeheer haar rol als integraal gebiedsbeheerder alleen optimaal kan invullen als er een duurzame en langjarige verbintenis kan worden aangegaan met de recreatieschappen;

Partijen samen in een constructief, transparant en vooral zorgvuldig proces met respect voor elkaars wederzijdse belangen en op basis van een realistische planning willen onderzoeken of taken, medewerkers, materieel én de daaraan verbonden dienstverlening van RMN kunnen worden overgedragen aan Staatsbosbeheer;

Partijen bevestigen dat de kennis, inzet en betrokkenheid van de medewerkers van RMN van groot belang is voor de continuïteit van het beheer en de verbetering van de terreinen van de recreatieschappen en er gezamenlijk naar streven de gevolgen voor de medewerkers van RMN tot een minimum te beperken en zoveel mogelijk het principe ‘mens volgt werk’ toe te passen;

Partijen zich realiseren dat overdracht van taken en medewerkers een redelijke transitieperiode vergt en hier rekening mee houden bij de vormgeving van het proces.

Afspraken

Doel

Partijen onderzoeken in gezamenlijkheid de mogelijkheden om te komen tot a) een overeenkomst tot overdracht van werkzaamheden die RMN uitvoert voor de Recreatieschappen en b) een langjarige samenwerkingsovereenkomst tussen de Recreatieschappen, Stichtse Groenlanden voor hun gehele gebied en Plassenschap voor de zogenoemde droge delen van hun gebied, en Staatsbosbeheer voor de taakuitvoering. De taakuitvoering heeft betrekking op de volgende taken voor de gebieden die opgenomen zijn in bijgevoegde kaart[2]:

- Beheer en onderhoud;
- Exploitatie;
- Toezicht en handhaving;
- Verbeteren van bestaande gebieden met kwaliteitsimpulsen, met behoud van hun bestemming;
- De aan bovenstaande onderwerpen gekoppelde bedrijfsvoeringstaken.

[2] Kaart volgt.

Partijen hanteren de navolgende fasering voor wat betreft het te verrichten onderzoek en de daarmee verband houdende vervolgstappen en besluitvorming;

Fasering

Het onderzoek naar een mogelijke overgang zal gefaseerd plaatsvinden, waarbij na elke fase een besluitvormingsmoment is waarbij de partijen afzonderlijk en aansluitend gezamenlijk een unanieme go/no go geven voor de volgende fase.

Fase 1: Uitvoeren van het (boeken)onderzoek;

Fase 2: Het voorbereiden van een (voorgenomen) besluit;

Fase 3: Het doorlopen van het medezeggenschapstraject bij partijen;

Fase 4: Het voorbereiden van een definitief besluit.

Partijen spreken af fase 2 uiterlijk 30 juni 2022 af te ronden middels een (voorgenomen) besluit.

Nadat fase 4 is afgesloten met een definitief besluit, volgt aansluitend de voorbereiding en implementatie van de overeengekomen overgang van medewerkers en de uitvoering naar Staatsbosbeheer. Partijen spreken in het definitief besluit daarvoor een tijdpad af.

De uitvoering van de verschillende fases zal projectmatig plaatsvinden waaraan alle partijen deelnemen en daarbij de kosten voor de eigen inzet dragen. De projectuitvoering wordt per fase uitgewerkt in een projectplan.

Onderzoeksonderwerpen

Partijen spreken over de intentieperiode af dat in ieder geval de navolgende onderwerpen onderdeel zijn van het uit te voeren onderzoek:

1. de huidige juridische verhoudingen tussen de Recreatieschappen Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrechts e.o. en RMN, de rechten en verplichtingen van deze partijen onderling jegens elkaar, meer in het bijzonder gelet op de vaststelling van de wijze van overgang van RMN naar Staatsbosbeheer;
2. de financiële situatie van RMN over de periode van 2016 tot en met 2021 (balans, winst en verlies en vermogen) alsmede de verwachtingen voor 2022 en de financiële risico's die mogelijk daaruit zouden kunnen voortvloeien;
3. de personele bezetting van RMN, waaronder, doch niet beperkt tot, de juridische status van medewerkers, loonkosten, opgebouwde transitievergoedingen, verhouding vast – tijdelijk, leeftijdsopbouw, functieniveau, te verwachten uitstroom, arbeidsvoorwaarden zulks met inachtneming van de bestaande privacyregelgeving;
4. de rechtspositie van en de rechtspositionele gevolgen voor medewerkers en de daaraan verbonden financiële gevolgen voor RMN en Staatsbosbeheer;
5. de bestaande contractuele verplichtingen van RMN jegens derden in het kader van de taakuitvoering zoals eerder benoemd in deze intentieovereenkomst;
6. de eigendomssituatie van de gronden waarover de Recreatieschappen nu zeggenschap hebben, in het bijzonder voor wat betreft de aanwezigheid van erfpachtsituaties;
7. de juridische en fiscale risico's en mogelijkheden voor taakuitvoering door Staatsbosbeheer ten behoeve van de Recreatieschappen, meer in het bijzonder de vraagstukken van aanbesteding en staatssteun;

8. de omvang van de kosten en de aard van de financiering van de (basis)taken en eventuele ontwikkelingstaken rekening houdende dat exploitatie door derden thans onvoldoende inkomsten genereren;
9. de geprognotiseerde investeringen of groot onderhoud; voor zover geen onderdeel van het voorgaande punt;
10. de inhoud van de langjarige eisen van Recreatieschappen aan de taakuitvoering.

Overige afspraken

Deze intentieovereenkomst eindigt i) als partijen een overnameovereenkomst en samenwerkingsovereenkomsten zijn aangegaan, ii) partijen gezamenlijk constateren dat een samenwerking niet mogelijk is of bestuurlijk niet haalbaar of iii) door tijdsverloop op 1 januari 2023.

De recreatieschappen en RMN stellen de benodigde informatie, in het bijzonder gegevens over de terreinen, beheers- en onderhoudsniveaus, investeringsprogramma en lopende ontwikkelingen beschikbaar aan Staatsbosbeheer. Ook bieden de Recreatieschappen en RMN met inachtneming van de privacyregels inzicht in de omvang van de formatie en de bedrijfsvoering die wordt ingezet voor uitvoering van de taak.

Partijen komen overeen dat na beëindiging van deze intentieovereenkomst zonder dat nadere overeenkomsten tot stand komen zij jegens elkaar niets meer te vorderen hebben uit hoofde van welke titel dan ook.

Partijen spreken af dat communicatie over de inhoud, uitvoering en uitkomst van deze intentieovereenkomst gezamenlijk en zoveel mogelijk gelijktijdig wordt vormgegeven.

Partijen zijn uitdrukkelijk geen geheimhouding over de intentieovereenkomst overeengekomen.

Ondertekening:

Dagelijkse Besturen van GR SGL en GR LSD,

Bestuur GR RMN

Directie SBB

Aan de deelnemers in Plasssenschap Loosdrecht
t.a.v. de colleges

Geachte colleges,

Bijgaand sturen wij u het voorstel met bijlagen inzake de toekomstige samenwerking in het verband van ons recreatieschap. Het AB heeft dit voorstel op 1 november jl. na een lang voortraject van verkenning, consultatie en bespreking, vastgesteld. Onderdeel van dit voorstel vormt opheffing van RMN. Dit in lijn met de eerdere richtinggevende uitspraken van u als deelnemers begin dit jaar.

Om dit voorstel toe te lichten en vragen erover te beantwoorden wordt er medio november een klankbordbijeenkomst voor raads- en statenleden georganiseerd.
Zij worden hier deze week separaat voor uitgenodigd.

Wij verzoeken u ons rondom 1 februari 2022 over het besluit van uw raad/staten te informeren. Op basis van de besluitvorming bij alle deelnemers zullen wij vaststellen of er voldoende steun is voor de nieuwe samenwerkingsvorm en met de inrichting ervan aan de slag gaan. Wij zullen u hieromtrent rond 1 maart 2022 informeren.

Bij voorbaat hartelijk dank!

Met vriendelijke groet,
Namens DB Plassenschap Loosdrecht

Met vriendelijke groet,

Adviseur

KokxDeVoogd De staat van morgen. Start vandaag.

KokxDeVoogd B.V. ~ Kokermolen 8 ~ 3994 DH Houten ~ 088 - 116 40 00
info@kokxdevoogd.nl ~ www.kokxdevoogd.nl

De agenda en stukken van de vergadering van het algemeen bestuur op 25 november zijn via iBabs verzonden aan de leden van het algemeen bestuur en aan de adviescommissie.

De openbare agenda en stukken zijn ook geplaatst op de iBabs vergaderkalender op de website www.groengebied-amstelland.nl onder Beleid en bestuur - Vergaderingen. Zie ook **deze link**.

Ik verzoek u dit bekend te maken aan de raadsleden/Statenleden.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

INGEKOMEN 15 OKT. 2021

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

C.C.M. Kolster

BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144656

KOLSTERC@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

14 OKT. 2021

Kenmerk

1713433/1713434

Uw kenmerk

Betreft: Beantwoording vraag over toepassing voorzorgsbeginsel bij VTH Tata Steel en vraag over Kooksfabriek 2

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:

de vraag of het voorzorgsbeginsel van toepassing kan zijn bij de vergunningverlening, toezicht en handhaving van Tata Steel. Ook geven we antwoord op de vraag wat de wettelijke belemmeringen zijn om Kooksfabriek 2 te kunnen sluiten als bevoegd gezag.

Aanleiding

In de vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid van 19 april 2021 zijn de vragen gesteld aan gedeputeerde Olthof over het toepassen van het voorzorgsbeginsel bij Tata Steel en over de mogelijkheden om Kooksfabriek 2 te sluiten. Met deze brief geven wij u antwoord op deze vragen.

Voorzorgsbeginsel

De beantwoording van de vraag of het voorzorgsbeginsel gebruikt kan worden bij Tata Steel splitsen wij in twee delen:

1. Bestaan er risico's of maatregelen, die niet door het reguliere wettelijke instrumentarium worden bestreken, die eventueel onder het voorzorgsbeginsel zouden kunnen vallen?
2. Is toepassing van het voorzorgsbeginsel bij Tata Steel juridisch mogelijk?

Om deze vragen te beantwoorden hebben wij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) gevraagd om een advies op te stellen. Dit advies wordt toegelicht in het memo dat als bijlage bij deze brief is toegevoegd. De OD NZKG adviseert om het voorzorgsbeginsel niet toe te passen, omdat er voldoende wettelijk instrumentarium beschikbaar is om de leefomgeving van de IJmond gezonder te maken, onder andere door emissies van Zeer Zorgwekkende Stoffen te verminderen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Kooksfabriek 2

De vraag waarom het huidige instrumentarium van wet- en regelgeving niet toereikend is om de Kooksfabriek 2 te sluiten is ook beantwoord na het webinar, dat bij de publicatie van het 1e deel van het resultaat van het Gezondheidsonderzoek IJmond is gehouden. Deze beantwoording is openbaar en te vinden op onze website.
(https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Projecten/Tata_Steel/Toelichting_RIVM_onderzoek/Terugkoppeling_vragen_live_bijeenkomst)

Stil leggen (de vergunning intrekken) is een zwaar interventiemiddel. Die uiterste bevoegdheid heeft de provincie alleen op basis van zwaarwegende gronden zoals die gelden op basis van wet- en regelgeving en/of jurisprudentie. Zwaarwegende gronden zijn bijvoorbeeld aan de orde als de voor die fabriek verplichte beste beschikbare technieken niet kunnen worden geïmplementeerd en er ook geen zicht op is dat dit wel gebeurt. Of het bedrijf moet ontoelaatbaar nadelige gevolgen voor het milieu veroorzaken die niet door een aanpassing van de vergunning kunnen worden beëindigd. In het geval van Tata Steel is van dergelijke zwaarwegende gronden geen sprake. Tata Steel voldoet aan de vergunning en de voorschriften, of wordt er - al dan niet met handhaving - toe bewogen om aan de voorschriften te voldoen.

Wat wel gedaan wordt rond Kooksfabriek 2:

- De vergunning wordt doorgelicht en waar wettelijk mogelijk aangescherpt. Dit scheelt emissies en overlast.
- Er wordt scherp toegezien met toezicht en handhaving om alles wat juridisch wel kan worden aangescherpt ook te doen. Bijvoorbeeld door te handhaven op "rauwe kooks" (zwarte wolken) en door intensief toezicht te houden op geur zoals eerder dit jaar is aangekondigd.
- Tata Steel heeft zelf aanvullende maatregelen aangekondigd bij de Kooksfabriek 2 (Roadmap +) die wij als bevoegd gezag niet met de vergunning of toezicht af kunnen dwingen. Wij sporen Tata Steel voortdurend aan om deze maatregelen zo snel mogelijk te realiseren.

- Verdere maatregelen dan wel het eerder sluiten van Kooksfabriek 2 is voor de gezondheid en het milieu het beste. Wij kunnen dit niet dwingend opleggen. Wel zijn wij in overleg met het Rijk en met Tata Steel om te onderzoeken welke mogelijkheden er verder zijn en wat daarvoor nodig is.

Wij gaan er vanuit dat uw vragen hiermee voldoende zijn beantwoord.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris R.M. Bergkamp

voorzitter E.P. Stigter

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

1 bijlage

Memo van de ODNZKG

Memo

Aan	Jeroen Olthof
Datum	22 september
Onderwerp:	**Voorzorgsbeginsel in relatie tot Tata Steel**

De vraag in hoeverre het Voorzorgsbeginsel bij Tata Steel toepasbaar is hebben we opgeknipt in twee vragen:

1. bestaan er risico's of maatregelen, die niet door het reguliere wettelijke instrumentarium worden bestreken, die eventueel onder het Voorzorgsbeginsel zouden kunnen vallen?
2. is toepassing van het Voorzorgsbeginsel in het specifieke geval bij Tata Steel juridisch mogelijk?

Antwoord op vraag 1:
Bestaan er risico's of maatregelen, die niet door het reguliere wettelijke instrumentarium worden bestreken?

Ten behoeve van structurele verbetering van de bescherming van de gezondheid en het milieu rond Tata Steel is reeds een pakket maatregelen genomen en gepland. PS zijn reeds geïnformeerd over de aanscherping van de vergunningen, de Roadmap + van Tata Steel, het inschakelen van het RIVM voor nog niet genormeerde ZZS en de oproep aan het Rijk om de Europese regels aan te scherpen. In feite wordt met dit totaalpakket aan maatregelen het voorzorgsbeginsel ingevuld.

Ook zijn PS recent geïnformeerd over de ZZS (Zeer Zorgwekkende Stoffen) inventarisatie Tata Steel en de komende beoordeling daarvan (1139599/1714263). ZZS zijn stoffen, die gevaarlijk zijn voor mens en milieu. Dit kan zijn omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, de voortplanting belemmeren en/of zich in de voedselketen ophopen. Voor deze stoffen bestaat dan ook een wettelijke minimalisatieverplichting[1]. Bedrijven moeten het gebruik van ZZS vermijden, dan wel reduceren indien vermijden niet mogelijk is.

Op 1 oktober 2021 heeft Tata Steel de minimalisatieverplichting ingevuld door het indienen van een vermijdings- en reductieplan voor ZZS. Op basis van dit plan gaan de OD NKZG en haar adviseurs, waaronder de GGD en ILT, beoordelen of het totaalpakket aan voorgestelde maatregelen (inclusief de reeds ingezette vergunningmaatregelen en de Roadmap van Tata Steel) de volksgezondheid en het milieu in de omgeving rond Tata Steel voldoende bescherming bieden.

Ook het Voorzorgsbeginsel richt zich op de bescherming van de gezondheid en het milieu. De eventuele toepassing van het Voorzorgsbeginsel zou zich daarom richten op het tegengaan van (te hoge concentraties) ZZS in de omgeving van Tata Steel. De doelstelling van eventuele toepassing van het Voorzorgsbeginsel komt daarmee overeen met de voorgenomen aanscherping van vergunningen en de minimalisatieverplichting voor ZZS.

Onze conclusie is dat op dit moment alle mogelijkheden worden benut om de gezondheid van mensen te beschermen. Als blijkt, na beoordeling van het vermijdings- en reductieplan voor ZZS, dat het totaal van maatregelen in het vergunningenspoor, de Roadmap en voor ZZS voor bepaalde risico's toch nog onvoldoende bescherming biedt, zouden Gedeputeerde Staten aanvullende maatregelen kunnen onderzoeken op grond van het Voorzorgsbeginsel.

[1] Art. 2.4, tweede lid Activiteitenbesluit

Antwoord op vraag 2: is toepassing van het Voorzorgsbeginsel bij Tata Steel juridisch mogelijk?

Over de mogelijke toepassing van het Voorzorgsbeginsel bij Tata Steel heeft de OD NZKG een verkennend gesprek gevoerd met de Landsadvocaat. De conclusie van de Landsadvocaat luidt, dat de vraag 'of Gedeputeerde Staten op grond van het Voorzorgsbeginsel de plicht hebben om aanvullende maatregelen aan Tata Steel op te leggen', moet worden beantwoord aan de hand van het totaalpakket aan genomen en nog te nemen maatregelen. Met andere woorden, ook de Landsadvocaat geeft aan, dat om toe te komen aan eventuele toepassing van het Voorzorgsbeginsel, eerst in beeld moet zijn gebracht wat er met het reguliere wettelijke instrumentarium kan worden bereikt (zie antwoord vraag 1).

Verder is juridisch relevant, dat het Voorzorgsbeginsel zich richt op risico's voor de maatschappij, die wetenschappelijk nog niet volledig in beeld zijn, maar waarvan het aannemelijk is dat het risico onaanvaardbaar hoog is. Op de vraag of aan deze randvoorwaarde wordt voldaan kan geen eenduidig antwoord gegeven worden. Een argument voor toepassing kan zijn, dat er geen causaal verband[2] bestaat tussen de emissies afkomstig van Tata Steel en de verhoogde gezondheidsrisico's in de omgeving. Een argument tegen toepassing kan zijn, dat voor ZZS de gezondheidsschade wetenschappelijk is vastgesteld en specifieke wettelijke verplichtingen zijn vastgesteld om het gebruik en de effecten van ZZS tegen te gaan.

Tot slot is van belang dat het Voorzorgsbeginsel een algemeen rechtsbeginsel is. Op het moment dat het Voorzorgsbeginsel zou worden toegepast moet er een rechtsgrondslag in het Nederlandse recht worden gevonden, op basis waarvan deze maatregelen daadwerkelijk kunnen worden afgedwongen.

Conclusie

Op dit moment resteren er geen mogelijkheden voor toepassing van het voorzorgsbeginsel op Tata Steel. Met de reguliere middelen zijn alle mogelijkheden benut, zoals het aanscherpen van de vergunning, de minimalisatieplicht voor ZZS, de Roadmap, het inschakelen van het RIVM en het verzoek aan het Rijk om Europese regels aan te scherpen. Slechts indien het totaal van maatregelen (in het vergunningenspoor, de Roadmap en voor ZZS) voor bepaalde risico's onvoldoende bescherming biedt, én deze risico's onaanvaardbaar hoog zijn, zou de plicht voor Gedeputeerde Staten kunnen ontstaan om aanvullende maatregelen op grond van het Voorzorgsbeginsel te eisen.

[2] De verhoogde gezondheidsrisico's zijn volgens de GGD mede afhankelijk van het eet- en leefpatroon van mensen, de vraag hoe lang mensen in de omgeving van Tata Steel wonen, de aanwezigheid van ZZS in het drinkwater, enz.

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8073
Extern Zaak ID	1632437
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	20.b
Omschrijving	Mijnbouwwet/Geothermie Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Uithoorn (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Brief aan PS over advies opsporingsvergunning aardwarmte Uithoorn.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ruimte Wonen en Klimaat	22 november 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Uithoorn. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen en Uithoorn, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M. Vos
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143119
martin.vos@noord-holland.nl

Verzenddatum

27 OKT. 2021

Kenmerk
1632437/1717938

Uw kenmerk

Betreft: Advies opsporingsvergunning aardwarmte Uithoorn

Geachte leden,

In deze brief informeren wij u over ons advies aan het ministerie van Economische Zaken en Klimaat over de aanvraag van de opsporingsvergunning voor aardwarmte voor de locatie Uithoorn door Energie Transitie Support B.V. en Tullip Energy Exploration & Development BV..

Toelichting
Opsporingsvergunningen voor aardwarmte vallen onder de Mijnbouwwet. Het Rijk is hiervoor bevoegd gezag. Decentrale overheden worden in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over vergunningaanvragen die betrekking hebben op hun grondgebied.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

- Adviesbrief aan het ministerie van Economische Zaken en Klimaat inzake de opsporingsvergunning aardwarmte locatie Uithoorn van Energie Transitie Support B.V. en Tullip Energy Exploration & Development BV.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Energie en Omgeving
t.a.v. mevr. S. Smits
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M. Vos
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143119
martin.vos@noord-holland.nl

Verzenddatum
27 OKT. 2021
Kenmerk
1632437/1717847

Uw kenmerken

Betreft: Advies opsporingsvergunning aardwarmte Uithoorn

Geachte mevrouw Smits,

Onlangs hebt u ons verzocht om advies uit te brengen over de aanvraag van een opsporingsvergunning aardwarmte voor het gebied 'Uithoorn' bij uw ministerie. De aanvragers zijn Energie Transitie Support B.V. en Tullip Energy Exploration & Development BV (hierna aangeduid als Tullip). Hieronder treft u ons advies aan.

Inleiding
Het gebied waarop de aanvraag voor de opsporingsvergunning 'Uithoorn' is gericht, is gelegen in delen van de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen en Uithoorn en in het werkgebied van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV)/Waternet Drinkwaterbedrijf en drinkwaterbedrijf PWN. Al deze partijen zijn door de Provincie Noord-Holland bij de advisering betrokken.

Bij de beoordeling van aanvraag hebben wij de volgende documenten betrokken:

- Plan of Action, toelichting licence request Uithoorn, february 2021;
- Addendum Plan of Action, 6 april 2021
- Geological Report Uithoorn, Geothermal technical potential study - fase 1, february 2021.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

Ons advies is onderverdeeld in drie hoofdstukken:
1. Een hoofdstuk dat zich primair richt op de technische en inhoudelijke kant van de aanvraag voor de opsporingsvergunning;
2. Een hoofdstuk waarin wordt ingegaan op het energietransitiebeleid van de betrokken overheden, op het algemene thema veiligheid en op de aandachtspunten die zijn aangedragen voor deze specifieke aanvraag en die betrekking hebben op het bij de aanvraag behorende zoekgebied.
3. Een hoofdstuk met conclusies en een samenvatting van het advies.

Hoofdstuk 1: Technische/inhoudelijke beoordeling

De aanvraag

Tullip heeft een opsporingsvergunning aangevraagd voor het project Aardwarmte Uithoorn, dat is gelegen in delen van de gemeente Uithoorn in de provincie Noord-Holland en in een deel van de gemeente De Ronde Venen in de provincie Utrecht. Hieruit volgt dat Gedeputeerde Staten van Noord-Holland mede zijn aangewezen als adviseur voor het aardwarmteproject. De aanvraag is in concurrentie met de aanvraag Westeinder 1.
Het totale oppervlak van het aangevraagde gebied is 12.4 km^2. De oppervlaktelocatie voor één doublet is weergegeven in afbeeldingen en ligt in het Libellebos te Uithoorn. De aanvraag gaat niet in op de locatie van het andere doublet.
De Slochteren Zandsteenformatie wordt aangemerkt als de primaire doelaquifer voor het geothermieproject. Deze zandsteenformatie bevindt zich op dieptes tussen 2.000 en 2.400 m. Het voorgestelde doel bevindt zich in een blok zonder breuken op circa 2000 m diepte. De voorgestelde diepte voor de boring is 2.300 meter.
De beschikbare gegevens over de ondergrond zijn beperkt. Er zijn gegevens van enkele boringen in en buiten het gebied en een beperkte hoeveelheid seismische gegevens. Buiten het zoekgebied zijn rondom het gebied op grotere en kleinere afstand 4 scanlijnen aanwezig. Dit zijn 2D gegevens, merendeels herbewerkte lijnen uit de jaren '50-'80 van de vorige eeuw.
De resultaten van het SCAN-programma zijn wel voor een deel gebruikt. De acquisitiedata van de scanlijn 26 zijn opgevraagd, verwerkt en geïnterpreteerd.

Overwegingen

Algemeen

Aan de aanvraag zijn onzekerheden verbonden. Zo is de beschikbaarheid van seismische gegevens in het concessiegebied beperkt, en zijn de gegevens die beschikbaar zijn slechts 2D. Wel zijn gegevens van boringen in en om het aangevraagde gebied voorhanden en bestudeerd. Verder is slechts de oppervlaktelocatie van één doublet

gekozen. Ook is er ten aanzien van de uit te voeren boringen weliswaar een algemene beschrijving opgenomen waarbij verwezen wordt naar algemeen aanvaarde standaarden, maar een expliciete weergave van de voorziene putsamenstelling is niet opgenomen. De informatie is op dit moment nog onvoldoende om hierover een oordeel te vellen. Ten slotte is in het Geologisch rapport vermeld dat nader onderzoek noodzakelijk is om inzicht te krijgen in de ondergrond met betrekking tot het voorkomen van het reservoir, de aanwezigheid van breuklijnen en een nadere risico-inventarisatie. Daarbij wordt opgemerkt dat de 2D seismische gegevens beperkingen kennen ten aanzien van de voorspelling van de situatie. Wij onderschrijven deze noodzaak tot nader onderzoek voordat overgegaan wordt tot het uitvoeren van boringen.

Overige milieuaspecten:
- veranderingen ligging maaiveld
De bestudeerde documenten gaan niet in op mogelijke maaivelddaling of -stijging als gevolg van de warmtewinningsactiviteiten. Dit zal belangrijk zijn voor een inschatting van de gevolgen voor de bebouwde omgeving. In aanvullende onderzoeken zal dit opgenomen moeten worden.
- milieueffecten gerelateerd aan boorlocatie
De milieueffecten ter plaatse van de boorlocatie zijn beperkt in beeld gebracht. De milieueffecten van het bovengrondse deel zullen in de in te dienen omgevingsvergunning aan de orde moeten komen en beoordeeld moeten worden.

Hoofdstuk 2: Aandachtspunten provincie, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven
Beleid energietransitie
Geothermie kan in potentie een belangrijke bijdrage te leveren aan de energietransitie als duurzaam bron van warmte (en mogelijk elektriciteit). Wij zijn daarom voorstander van het verder onderzoeken van de aanwezigheid, winbaarheid en exploiteerbaarheid van aardwarmte, zoals in deze aanvraag aan de orde is. Wel is het van belang dat er als er eenmaal een opsporingsvergunning is afgegeven, voldoende voortgang optreedt. Een opsporingsvergunning geeft de houder een tijdelijk alleenrecht om opsporingsactiviteiten te verrichten. Indien de vergunninghouder onvoldoende (kwalitatieve) activiteiten verricht, kan dat leiden tot vertraging van de winning van aardwarmte in het aangewezen gebied. Wij vragen u daarom (nu en periodiek) te toetsen of het aangevraagde gebied zich verhoudt tot het beoogde doel en de daartoe overlegde onderbouwing en of er voldoende opsporingsactiviteiten plaatsvinden.
Daarnaast vragen wij u bij alle aanvragen waar nodig het aangevraagde gebied te verkleinen en erop toe te zien dat in het gebied potentiële warmteafnemers in beeld zijn. Warmteafnemers zijn van groot belang

om projecten tot ontwikkeling te brengen. Geen afzet betekent geen project. In de aanstaande Mijnbouwwet komt meer aandacht voor (het zicht op) voldoende afzet. We hopen op een spoedige inwerkingtreding en vragen u ook nu al zoveel mogelijk rekenschap te geven van dit aspect in de vergunningverlening.
Verder is het van belang dat de initiatiefnemers voldoende in gesprek zijn met de regionale overheden. De regionale overheden hebben de verantwoordelijkheid voor de Transitievisies Warmte (TVW) en Regionale Energiestrategieën (RES). Potentiële geothermie-ontwikkelingen dienen hierop te worden afgestemd. Voor zover bekend is deze aanvraag nog niet afgestemd met de betreffende gemeenten en provincies.

Veiligheid (algemeen)
Met dit advies willen wij u wellicht ten overvloede benadrukken dat de opsporing en winning van aardwarmte veilig en verantwoord moeten gebeuren. Sinds het rapport "Staat van de sector Geothermie" van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) van 12 juli 2017 heeft u meerdere keren aangegeven maatregelen te treffen om de veiligheid van de operaties te verhogen en de risico's te minimaliseren. De in voorbereiding zijnde aanpassingen van wet- en regelgeving en de handhaving van de Industriestandaard duurzaam Putontwerp zijn hier voorbeelden van. Wij vragen u door te gaan met het nemen van maatregelen die zorgen voor een verdere verbetering van de veiligheid. Ook vragen we aan u dat SodM vanaf de start van het project niet alleen toezicht houdt op de risico's en de beheersing daarvan, maar hierover ook communiceert met de betreffende decentrale overheden en met de omgeving.

Natuurgebieden (NNN-, BPL- en N2000-gebieden)
Binnen het opsporingsgebied bevindt zich het NNN (Natuurnetwerk Nederland)-gebied *Zijdelmeer en Uithoornse Polder*. Bij ontwikkelingen binnen deze gebieden moet rekening worden gehouden met de daar geldende voorschriften.

Gebouwde omgeving
Extra voorzichtigheid is geboden bij het boren naar en winnen van aardwarmte nabij/in de gebouwde omgeving. Specifiek gaat het dan o.a. om gebouw- en infrastructurele schade, boven- en ondergronds ruimtegebruik en logistieke belemmeringen. Bovendien dient er bij activiteiten voldoende aandacht worden besteed aan veiligheid, hinder en overlast voor omwonenden. Intensief omgevingsmanagement wordt door ons als onontbeerlijk gezien bij de uitvoering van een dergelijk project in of nabij de gebouwde omgeving.

Schadeprotocol
Er dient een degelijk schadeprotocol opgesteld te worden. Hierin moet in detail worden uitgeschreven hoe de bestaande situatie van

omliggende agrarische gronden, gebouwen en alle andere economisch waarde dragend vastgoed wordt vastgesteld en gemonitord. Tevens moet het plan beschrijven hoe en waar de eventuele schade, die ontstaat tijdens of na de werkzaamheden, gemeld kan worden. Daarnaast dient het, conform de Mijnbouwwet, voor de start van de booractiviteiten volstrekt duidelijk te zijn dat de vergunninghouder voldoende financiële middelen heeft om eventuele schade aan de omgeving en additionele werkzaamheden aan de installatie tijdig en adequaat te vergoeden.

Infrastructuur
In het opsporingsgebied bevinden zich verschillende lokale en provinciale wegen. Eventuele zettingen of trillingen in de bodem kunnen gevolgen hebben voor wegen en infrastructurele constructies en dienen voorkomen te worden.

Leidingen
Binnen het opsporingsgebied bevinden zich vitale transport- en drinkwaterleidingen van drinkwaterbedrijven. Een voorbeeld van een belangrijke transportleiding die door het gebied loopt is de WRK-leiding I. Deze leiding transporteert voorgezuiverd oppervlaktewater uit het Lekkanaal naar de Amsterdamse Waterleidingduinen en het duingebied nabij Castricum ten behoeve van de drinkwaterproductie van de drinkwaterbedrijven Waternet en PWN. Het voorgezuiverde water wordt ook afgenomen door industrie bij Velsen (Tata Steel en Crown Van Gelder). Verder liggen er buis- en persleidingen voor verschillende doeleinden (aardgas, riool) in het gebied. Wij adviseren hiermee rekening te houden bij seismisch onderzoek en (proef)boren.

Waterkeringen
In het opsporingsgebied bevinden zich meerdere regionale waterkeringen. Proefboring(-en) moeten buiten beschermingszones van de waterkeringen blijven en het risico op schade aan waterkeringen moet worden voorkomen. Voordat een proefboring wordt uitgevoerd moeten de mogelijke gevolgen voor waterkeringen in beeld worden gebracht en worden besproken met de waterbeheerder. De ligging van de waterkeringen is op te vragen bij de provincie Noord-Holland en het waterschap AGV.

Grondwateronttrekking
Het onttrekken van grondwater om te kunnen boren kan gevolgen hebben voor de omgeving, zowel bovengronds als ondergronds. Daarbij moet gedacht worden aan de verlaging van de grondwaterstand en/of stijghoogte in de omgeving (invloedsgebied) en de mogelijke effecten op de stabiliteit van bebouwing, infrastructuur en waterkeringen, verdroging van natuur- en landbouwgebieden, aantasting van cultuurhistorische en archeologische waarde van een locatie en

(horizontale) verplaatsing van een grondwaterverontreiniging. Voor een grondwateronttrekking moet een watervergunning op grond van de Waterschapsverordening bij AGV of het hoogheemraadschap van Rijnland worden aangevraagd.

Oppervlaktewater
In het opsporingsgebied liggen een aantal oppervlaktewaterlichamen die zijn aangewezen als KRW-waterlichaam, zwemwater of waterparel. Vanwege het risico van verontreiniging door werkwater en eventueel opgepompt formatiewater tijdens het boren adviseren we dat de locatie van een proefboring zich niet in of grenzend aan een KRW-waterlichaam of zwemwater bevindt. Gezien de potentiële milieuschade kan dit water niet geloosd worden op nabijgelegen oppervlaktewater en het riool. Om het risico te vermijden dient zowel de opslag als de afvoer van het formatiewater op een adequate wijze te worden uitgevoerd. Het waterschap wenst hierover tijdig met de aanvrager in gesprek te gaan.

Bodemenergiesystemen
Bij opsporingsactiviteiten en de locatiekeuze van een (proef)boring dient rekening gehouden te worden met de ligging van open en gesloten bodemenergiesystemen. Fysieke beschadiging en negatieve thermische interferentie tussen bestaande bodemenergiesystemen en het aardwarmtesysteem dienen te worden voorkomen.

Bodemverontreiniging
Binnen het opsporingsgebied zullen zich naar alle waarschijnlijkheid diverse bodem- en grondwaterverontreinigingen bevinden. Wij adviseren om bij de locatiekeuze rekening te houden met de aanwezigheid van deze bodem- en grondwaterverontreinigingen. Informatie over de ligging van verontreinigingen is beschikbaar bij de verschillende omgevingsdiensten in Noord-Holland.

Archeologie
In het opsporingsgebied bevinden zich beschermde archeologische vindplaatsen. Niet alle vindplaatsen in de provincie zijn echter bekend; de aanvrager is verantwoordelijk voor noodzakelijk onderzoek.

Inpassing landschap
Een deel van het opsporingsgebied ligt in het landelijke gebied. In de keuze van de locaties van de bovengrondse voorzieningen voor de winning van aardwarmte moet rekening worden gehouden met de inpassing in het landschap.

Cultuurhistorie
Afhankelijk van de locatie, de duur en de omvang van de activiteiten en de ontwikkeling gelden in het opsporingsgebied verboden of beperkingen vanwege cultuurhistorische waarden. Het is van belang dat

bij de locatiekeuze de cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk worden behouden en de uiteindelijke aardwarmte-installatie met bijbehorende voorzieningen in het cultuur- en erfgoedlandschap worden ingepast.

Hoofdstuk 3: Conclusies en advies

Conclusie met betrekking tot technische/inhoudelijke beoordeling

In dit stadium van het vergunningtraject is het onvermijdelijk dat nog niet alle informatie beschikbaar is. In de aanvraag is ten aanzien van seismisch risico en van bodemdaling of -stijging geen informatie opgenomen. Een inhoudelijke beoordeling van deze aspecten kan nu niet worden uitgevoerd. Voor een goede beoordeling zal gedetailleerdere informatie beschikbaar moeten zijn. Ook voordat met het boren van het doublet kan worden aangevangen zal meer geologische informatie aanwezig moeten zijn. Wij achten het wenselijk dat op het moment dat deze informatie beschikbaar is, deze met de lagere overheden wordt gedeeld, opdat zij wel een inhoudelijke beoordeling kunnen uitvoeren en dat zij in de gelegenheid worden gesteld dan een advies uit te brengen.

Advies

Wij adviseren de volgende voorwaarden in de opsporingsvergunning op te nemen:

- Er wordt een uitgebreidere seismische risicoanalyse uitgevoerd;
- Er wordt een prognose van mogelijke bodemdaling of bodemstijging opgesteld;
- De rapportage van de uitgebreidere seismische risicoanalyse en de prognose van bodemdaling of -stijging worden door de aanvrager aan de lagere overheden gezonden die daarbij worden uitgenodigd advies uit te brengen.

Advies op overige aspecten

Ook vragen we u de voortgang van de opsporingsactiviteiten te bewaken en (nu en periodiek) te toetsen of het aangevraagde gebied zich verhoudt tot het beoogde doel en de daartoe overlegde onderbouwing. Verder is het van belang dat de initiatiefnemers voldoende in gesprek zijn met de regionale overheden en (potentiële) warmteafnemers.

Verder adviseren we als voorwaarde op te nemen dat risico's met betrekking tot oppervlakte- en grondwater en bronnen voor de drinkwatervoorziening moeten worden voorkomen. Deze risico's dienen dan ook voorafgaand aan de proefboringen in beeld te worden gebracht. Verder moeten de mogelijke gevolgen voor waterkeringen in beeld worden gebracht voordat er met proefboringen wordt begonnen.

Hierover is overleg met de waterbeheerder (AGV/Waternet) noodzakelijk.

Ten slotte vragen we de aanvrager bij (voorbereiding van) de activiteiten die onder de opsporingsvergunning vallen acht te slaan op de overige hierboven beschreven aandachtspunten, de benodigde vergunningen of ontheffingen aan te vragen of benodigd onderzoek uit te voeren en hierover op de relevante momenten tijdig met de betrokken partijen te communiceren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8074
Extern Zaak ID	1632435
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	20.c
Omschrijving	Mijjnbouwwet/Aardwarmte: Advies op aanvraag opsporingsvergunning Geothermie Kudelstaart (C-agenda NLG -trekker- en RWK 22-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Brief aan PS over advies opsporingsvergunning aardwarmte Kudelstaart.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	22 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Kudelstaart. Dit valt onder de Mijnbouwwet; het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Aalsmeer, Uithoorn en Haarlemmermeer, het waterschap en drinkwaterbedrijf AGV/Waternet en het drinkwaterbedrijf PWN.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M. Vos
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143119
martin.vos@noord-holland.nl

Verzenddatum
27 OKT. 2021

Kenmerk
1632435/1717945

Uw kenmerk

Betreft: Advies opsporingsvergunning aardwarmte Kudelstaart

Geachte leden,

In deze brief informeren wij u over ons advies aan het ministerie van Economische Zaken en Klimaat over de aanvraag van de opsporingsvergunning voor aardwarmte voor de locatie Kudelstaart door High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV..

Toelichting
Opsporingsvergunningen voor aardwarmte vallen onder de Mijnbouwwet. Het Rijk is hiervoor bevoegd gezag. Decentrale overheden worden in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over vergunningaanvragen die betrekking hebben op hun grondgebied.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

- Adviesbrief aan het ministerie van Economische Zaken en Klimaat inzake de opsporingsvergunning aardwarmte locatie Kudelstaart van High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directie Energie en Omgeving
t.a.v. mw. S. Smits
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M. Vos
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143119
martin.vos@noord-holland.nl

Verzenddatum

27 OKT. 2021

Kenmerk
1632435/1717841

Uw kenmerken

Betreft: Advies opsporingsvergunning aardwarmte Kudelstaart

Geachte mevrouw Smits,

Onlangs hebt u ons verzocht om advies uit te brengen over de aanvraag van een opsporingsvergunning aardwarmte voor het gebied 'Kudelstaart' bij uw ministerie. De aanvragers zijn High Tree Energy BV en Tullip Energy Exploration & Development BV (hierna aangeduid als Tullip). Hieronder treft u ons advies aan.

Inleiding

Het gebied waarop de aanvraag voor de opsporingsvergunning 'Kudelstaart' is gericht, is gelegen in delen van de gemeenten Aalsmeer, Uithoorn en Haarlemmermeer, alle in de provincie Noord-Holland, een deel van de gemeente De Ronde Venen in de provincie Utrecht, en delen van de gemeenten Nieuwkoop en Kaag en Brasem in Zuid-Holland. Binnen het Noord-Hollandse deel van het gebied vallen de werkgebieden van waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV)/Waternet Drinkwaterbedrijf en drinkwaterbedrijf PWN. De genoemde Noord-Hollandse gemeenten, waterschap en drinkwaterbedrijven zijn door de Provincie Noord-Holland bij de advisering betrokken.

Bij de beoordeling van aanvraag hebben wij de volgende documenten betrokken:

- Plan of Action, License request for Aardwarmte Kudelstaart, Tulip Energy and High Tree Energy, February 2021;
- Addendum to Plan of Action, 4 April 2021;

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

- Kudelstaart Geological Report - Geothermal technical potential study, Phase 1, KBEnergy B.V., February 2021.

Ons advies is onderverdeeld in drie hoofdstukken:
1. Een hoofdstuk dat zich primair richt op de technische en inhoudelijke kant van de aanvraag voor de opsporingsvergunning;
2. Een hoofdstuk waarin wordt ingegaan op het energietransitiebeleid van de betrokken overheden, op het algemene thema veiligheid en op de aandachtspunten die zijn aangedragen voor deze specifieke aanvraag en die betrekking hebben op het bij de aanvraag behorende zoekgebied.
3. Een hoofdstuk met conclusies en een samenvatting van het advies.

Hoofdstuk 1: Technische/inhoudelijke beoordeling

De aanvraag

Het totale oppervlak van het aangevraagde gebied is 97.2 km^2.
Tulip Energy is uitvoerder van het project. High Tree Energy BV vertegenwoordigt potentiële afnemers van de aardwarmte.
De aanvraag is in concurrentie met de aanvraag Westeinder 1. De opsporingsvergunning wordt aangevraagd voor een periode van 4 jaar. De voorgenomen activiteiten in deze tijdspanne lopen van nader geologisch onderzoek tot en met het boren en testen van het tweede doublet. De betreffende activiteiten zijn beschreven in de aanvraag en geschematiseerd in de tijd weergegeven in bijlage D hiervan. De oppervlaktelocatie voor één doublet is weergegeven in afbeeldingen en ligt in het kassencomplex van Kudelstaart. De aanvraag gaat niet in op de locatie van het andere doublet.

De Slochteren Zandsteenformatie wordt aangemerkt als de primaire doelaquifer voor het geothermieproject. Afhankelijk van de plaats in het gebied, bevindt deze zich op dieptes tussen 2200 en 1800 m. Het voorgestelde doel bevindt zich in een blok zonder breuken op circa 2000 m diepte. Het geologisch onderzoek heeft het voorkomen van Dinantien in het gebied uitgewezen. Gedurende de vergunningperiode zullen tevens de mogelijkheden worden nagegaan om exploratieboringen ten behoeve van Ultra Diepe Geothermie uit te voeren. De beschikbare gegevens over de ondergrond zijn beperkt. Er zijn gegevens van enkele boringen in en buiten het gebied en een beperkte hoeveelheid seismische gegevens. Dit zijn 2D gegevens, merendeels herbewerkte lijnen uit de jaren 50-80. De resultaten van het SCAN-programma zijn wel voor een deel gebruikt. De acquisitiedata van de scanlijn 26 zijn opgevraagd, verwerkt en geïnterpreteerd.

Overwegingen

Algemeen

Aan de aanvraag zijn onzekerheden verbonden. De beschikbaarheid van seismische gegevens in het concessiegebied is beperkt en de gegevens die beschikbaar zijn, zijn 2D. De ligging van breuklijnen moet met dit type gegevens deels worden geïnterpoleerd en is dus niet overal zeker. Wel zijn gegevens van boringen in en om het aangevraagde gebied voorhanden en bestudeerd. De oppervlaktelocatie van één doublet is gekozen, evenals de configuratie ondergronds. Van het tweede aangevraagde doublet zijn geen nadere gegevens opgenomen in de aanvraag. In een tweede, nog uit te voeren, fase van geologisch onderzoek zal de mogelijkheid voor Ultra Diepe Geothermie in het aangevraagde gebied worden nagegaan. In hoeverre dit de aanvraag kan beïnvloeden is niet benoemd.

Risico: Natuurlijke en geïnduceerde seismiciteit
Kudelstaart bevindt zich dicht bij de Centraal Nederlandse Breukzone. Dit is een diep gelegen structuur die verband houdt met de Zandvoort Rug. In de afgelopen eeuw vonden twee kleine natuurlijke bevingen plaats in deze breukzone, beide ongeveer 50 km ten oosten van het aangevraagde gebied. Breuken zouden momenteel onder spanning kunnen staan. In het geologisch rapport wordt aanbevolen het breukmodel te verbeteren en om een geomechanische evaluatie en spanningsanalyse uit te voeren voorafgaand aan ontwerp en uitvoering van het project. De reservoirtrajecten van de putten behoren niet te worden geboord nabij karteerbare breuken. Gedurende de productiefase van het project moeten injectiedruk en temperatuur worden beheerst in overeenstemming met de regelgeving teneinde het optreden van microbreuken bij het injectiepunt te voorkomen. Hiermee is rekening gehouden bij het doubletontwerp en dit zal nader worden onderzocht in fase 2 van het project.
Wij merken op dat een voorlopige inschatting van het seismisch risico niet is gegeven, en vragen ons af of het interpreteren van de well-logging voorziet in een bepaling van de spanningssituatie in de doelaquifers, teneinde een betere indruk te verkrijgen van het seismisch risico.

Milieuaspect: Veranderingen ligging maaiveld
In de bestudeerde documenten wordt niet ingegaan op mogelijke maaivelddaling of -stijging als gevolg van de warmtewinningsactiviteiten. Dit zal belangrijk zijn voor een inschatting van de gevolgen voor de bebouwde omgeving. In aanvullende onderzoeken zal dit opgenomen moeten worden.

Milieueffecten gerelateerd aan boorlocaties
De milieueffecten ter plaatse van de boorlocaties zijn in kaart gebracht en preventieve voorzieningen en maatregelen zijn benoemd. Het betreft geluid, licht, afvalstromen (aard, voorkomen, hergebruik, ontdoen),

bodem en oppervlaktewaterverontreiniging, gebruik van elektra in plaats van diesel als energiebron, emissies naar de lucht, wegtransport. Wij merken hierbij op dat de milieueffecten van het bovengrondse deel in de in te dienen omgevingsvergunning aan de orde zullen moeten komen en beoordeeld moeten worden.

Duurzaamheid, levensduur
Wij merken op dat in de aanvraagdocumenten niet wordt gerept over hoe lang de doubletten economisch werkzaam kunnen zijn. Dit zien wij als een gemis. Uit het voorgestelde ontwerp van het doublet blijkt dat de injectieput en productieput voor wat betreft het verbuisde deel op circa 1000 m van elkaar liggen. Dit is een relatief korte afstand, onder meer nodig om in het relatief dichte gesteente voldoende drukgradiënt te verkrijgen die warmtewinning mogelijk maakt. Onduidelijk voor ons is of die relatief korte afstand zal leiden tot een relatief korte tijdspanne tot temperatuurdaling storend wordt voor de rendabele winning van aardwarmte. In de variant van de doubletten met de 85 graden hoek is het diepste deel van het traject een 600 meter lang, open boorgat. Dit deel is dus niet verbuisd. Onbekend is wat de verwachtingen zijn over de stabiliteit van een dergelijk open boorgat in dit type gesteente, op deze diepte en met een nog onbekend spanningsveld. Eveneens onbekend is wat de gevolgen zouden zijn van een gedeeltelijk instorten van het boorgat op de productiviteit en de (economische) levensduur van het project.

De belangrijkste zaken samengevat
- De locatie van het tweede doublet is niet bepaald;
- De ligging van breuken is slechts ten dele bekend. Nader onderzoek zal hierover meer uitsluitsel geven. Het geologisch rapport beveelt aan om een geomechanische evaluatie en spanningsanalyse uit te voeren voorafgaand aan ontwerp en uitvoering van het project;
- De kans op geïnduceerde seismiciteit en effecten van het project op ligging van het maaiveld zijn (nog) niet onderzocht.

Hoofdstuk 2: Aandachtspunten provincie, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven
Beleid energietransitie
Geothermie kan in potentie een belangrijke bijdrage te leveren aan de energietransitie als duurzaam bron van warmte (en mogelijk elektriciteit). Wij zijn daarom voorstander van het verder onderzoeken van de aanwezigheid, winbaarheid en exploiteerbaarheid van aardwarmte, zoals in deze aanvraag aan de orde is. Wel is het van belang dat er als er eenmaal een opsporingsvergunning is afgegeven, voldoende voortgang optreedt. Een opsporingsvergunning geeft de houder een tijdelijk alleenrecht om opsporingsactiviteiten te verrichten. Indien de vergunninghouder onvoldoende (kwalitatieve) activiteiten

verricht, kan dat leiden tot vertraging van de winning van aardwarmte in het aangewezen gebied. Wij vragen u daarom (nu en periodiek) te toetsen of het aangevraagde gebied zich verhoudt tot het beoogde doel en de daartoe overlegde onderbouwing en of er voldoende opsporingsactiviteiten plaatsvinden.
Daarnaast vragen wij u bij alle aanvragen waar nodig het aangevraagde gebied te verkleinen en erop toe te zien dat in het gebied potentiële warmteafnemers in beeld zijn. Warmteafnemers zijn van groot belang om projecten tot ontwikkeling te brengen. Geen afzet betekent geen project. In de aanstaande Mijnbouwwet komt meer aandacht voor (het zicht op) voldoende afzet. We hopen op een spoedige inwerkingtreding en vragen u ook nu al zoveel mogelijk rekenschap te geven van dit aspect in de vergunningverlening.
Verder is het van belang dat de initiatiefnemers voldoende in gesprek zijn met de regionale overheden. De regionale overheden hebben de verantwoordelijkheid voor de Transitievisies Warmte (TVW) en Regionale Energiestrategieën (RES). Potentiële geothermie-ontwikkelingen dienen hierop te worden afgestemd. Voor zover bekend is deze aanvraag nog niet afgestemd met de betreffende gemeenten en provincies.

Veiligheid (algemeen)
Met dit advies willen wij u wellicht ten overvloede benadrukken dat de opsporing en winning van aardwarmte veilig en verantwoord moeten gebeuren. Sinds het rapport "Staat van de sector Geothermie" van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) van 12 juli 2017 heeft u meerdere keren aangegeven maatregelen te treffen om de veiligheid van de operaties te verhogen en de risico's te minimaliseren. De in voorbereiding zijnde aanpassingen van wet- en regelgeving en de handhaving van de Industriestandaard duurzaam Putontwerp zijn hier voorbeelden van. Wij vragen u door te gaan met het nemen van maatregelen die zorgen voor een verdere verbetering van de veiligheid. Ook vragen we aan u dat SodM vanaf de start van het project niet alleen toezicht houdt op de risico's en de beheersing daarvan, maar hierover ook communiceert met de betreffende decentrale overheden en met de omgeving.

Natuurgebieden (NNN-, BPL- en N2000-gebieden)
Binnen het opsporingsgebied bevindt zich de NNN-gebieden *Westeinderplassen, Molenpoel en Schinkelbos* en de *Kalslagerpolder.* Bij ontwikkelingen binnen deze gebieden moet rekening worden gehouden met de daar geldende voorschriften.

Gebouwde omgeving
Extra voorzichtigheid is geboden bij het boren naar en winnen van aardwarmte nabij/in de gebouwde omgeving. Specifiek gaat het dan o.a. om gebouw- en infrastructurele schade, boven- en ondergronds ruimtegebruik en logistieke belemmeringen. Bovendien dient er bij

activiteiten voldoende aandacht worden besteed aan veiligheid, hinder en overlast voor omwonenden. Intensief omgevingsmanagement wordt door ons als onontbeerlijk gezien bij de uitvoering van een dergelijk project in of nabij de gebouwde omgeving.

Schadeprotocol
Er dient een degelijk schadeprotocol opgesteld te worden. Hierin moet in detail worden uitgeschreven hoe de bestaande situatie van omliggende agrarische gronden, gebouwen en alle andere economisch waarde dragend vastgoed wordt vastgesteld en gemonitord. Tevens moet het plan beschrijven hoe en waar de eventuele schade, die ontstaat tijdens of na de werkzaamheden, gemeld kan worden. Daarnaast dient het, conform de Mijnbouwwet, voor de start van de booractiviteiten volstrekt duidelijk te zijn dat de vergunninghouder voldoende financiële middelen heeft om eventuele schade aan de omgeving en additionele werkzaamheden aan de installatie tijdig en adequaat te vergoeden.

Infrastructuur
In het opsporingsgebied bevinden zich verschillende lokale en provinciale wegen. Eventuele zettingen of trillingen in de bodem kunnen gevolgen hebben voor wegen en infrastructurele constructies en dienen voorkomen te worden.

Leidingen
Binnen het opsporingsgebied bevinden zich vitale transport- en drinkwaterleidingen van drinkwaterbedrijven. Een voorbeeld van een belangrijke transportleiding die door het gebied loopt is de WRK-leiding I. Deze leiding transporteert voorgezuiverd oppervlaktewater uit het Lekkanaal naar de Amsterdamse Waterleidingduinen en het duingebied nabij Castricum ten behoeve van de drinkwaterproductie van de drinkwaterbedrijven Waternet en PWN. Het voorgezuiverde water wordt ook afgenomen door industrie bij Velsen (Tata Steel en Crown Van Gelder). Verder liggen er buis- en persleidingen voor verschillende doeleinden (aardgas, riool) in het gebied. Wij adviseren hiermee rekening te houden bij seismisch onderzoek en (proef)boren.

Waterkeringen
In het opsporingsgebied bevinden zich meerdere regionale waterkeringen Proefboring(-en) moeten buiten beschermingszones van de waterkeringen blijven en het risico op schade aan waterkeringen moet worden voorkomen. Voordat een proefboring wordt uitgevoerd moeten de mogelijke gevolgen voor waterkeringen in beeld worden gebracht en worden besproken met de waterbeheerder. De ligging van de waterkeringen is op te vragen bij de provincie Noord-Holland en het waterschap AGV.

Drinkwater
Voor eventueel binnen het opsporingsgebied aanwezige beschermde gebieden ten behoeve van de drinkwatervoorziening stelt het provinciaal beleid niet alleen dat er binnen deze gebieden niet mag worden geboord. Schuin boren van buiten deze gebieden naar de gebieden is alleen toegestaan als er sprake is van een groot openbaar belang, als er geen alternatief voorhanden is en als er sprake is van een verwaarloosbaar risico.

Grondwateronttrekking
Het onttrekken van grondwater om te kunnen boren kan gevolgen hebben voor de omgeving, zowel bovengronds als ondergronds. Daarbij moet gedacht worden aan de verlaging van de grondwaterstand en/of stijghoogte in de omgeving (invloedsgebied) en de mogelijke effecten op de stabiliteit van bebouwing, infrastructuur en waterkeringen, verdroging van natuur- en landbouwgebieden, aantasting van cultuurhistorische en archeologische waarde van een locatie en (horizontale) verplaatsing van een grondwaterverontreiniging. Voor een grondwateronttrekking moet een watervergunning op grond van de Waterschapsverordening bij AGV worden aangevraagd.

Oppervlaktewater
In het opsporingsgebied liggen een aantal oppervlaktewaterlichamen die zijn aangewezen als KRW-waterlichaam, zwemwater of waterparel. Vanwege het risico van verontreiniging door werkwater en eventueel opgepompt formatiewater tijdens het boren adviseren we dat de locatie van een proefboring zich niet in of grenzend aan een KRW-waterlichaam of zwemwater bevindt. Gezien de potentiële milieuschade kan dit water niet geloosd worden op nabijgelegen oppervlaktewater en het riool. Om het risico te vermijden dient zowel de opslag als de afvoer van het formatiewater op een adequate wijze te worden uitgevoerd. Het waterschap wenst hierover tijdig met de aanvrager in gesprek te gaan.

Bodemenergiesystemen
Bij opsporingsactiviteiten en de locatiekeuze van een (proef)boring dient rekening gehouden te worden met de ligging van open en gesloten bodemenergiesystemen. Fysieke beschadiging en negatieve thermische interferentie tussen bestaande bodemenergiesystemen en het aardwarmtesysteem dienen te worden voorkomen.

Bodemverontreiniging
Binnen het opsporingsgebied zullen zich naar alle waarschijnlijkheid diverse bodem- en grondwaterverontreinigingen bevinden. Wij adviseren om bij de locatiekeuze rekening te houden met de aanwezigheid van deze bodem- en grondwaterverontreinigingen. Informatie over de ligging van verontreinigingen is beschikbaar bij de verschillende omgevingsdiensten in Noord-Holland.

Archeologie
In het opsporingsgebied bevinden zich beschermde archeologische vindplaatsen. Niet alle vindplaatsen in de provincie zijn echter bekend; de aanvrager is verantwoordelijk voor noodzakelijk onderzoek.

Inpassing landschap
Een deel van het opsporingsgebied ligt in het landelijke gebied. In de keuze van de locaties van de bovengrondse voorzieningen voor de winning van aardwarmte moet rekening worden gehouden met de inpassing in het landschap.

Cultuurhistorie
Afhankelijk van de locatie, de duur en de omvang van de activiteiten en de ontwikkeling gelden in het opsporingsgebied verboden of beperkingen vanwege cultuurhistorische waarden. Het is van belang dat bij de locatiekeuze de cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk worden behouden en de uiteindelijke aardwarmte-installatie met bijbehorende voorzieningen in het cultuur- en erfgoedlandschap worden ingepast.

Hoofdstuk 3: Conclusies en advies
Conclusie met betrekking tot technische/inhoudelijke beoordeling
In dit stadium van het vergunningtraject is het onvermijdelijk dat nog niet alle informatie beschikbaar is. In de aanvraag is ten aanzien van seismisch risico en van bodemdaling of - stijging weinig tot geen informatie opgenomen. Een inhoudelijke beoordeling van deze aspecten kan nu niet worden uitgevoerd. Voor een goede beoordeling zal gedetailleerdere informatie beschikbaar moeten zijn.

Ook voordat met het boren van de doubletten kan worden aangevangen zal meer geologische informatie aanwezig moeten zijn. Wij achten het wenselijk dat op het moment dat deze informatie beschikbaar is, deze met de lagere overheden wordt gedeeld, opdat zij wel een inhoudelijke beoordeling kunnen uitvoeren en dat zij daartoe in de gelegenheid worden gesteld.

Advies
Wij adviseren de volgende voorwaarden in de opsporingsvergunning op te nemen:

- Er wordt een uitgebreidere seismische risicoanalyse uitgevoerd;
- Er wordt een prognose van mogelijke bodemdaling of bodemstijging opgesteld;
- De rapportage van de uitgebreidere seismische risicoanalyse en de prognose van bodemdaling of -stijging worden door de aanvrager aan de lagere overheden gezonden die daarbij worden uitgenodigd advies uit te brengen.

- Antwoorden en reacties op onze overige vragen en opmerkingen worden verwerkt in de nog in te dienen rapporten.

Verder adviseren we (exploratie)boringen naar ultradiepe geothermie pas toe te staan als overtuigend is aangetoond dat dit op een veilige en verantwoorde manier kan plaatsvinden.

Advies op overige aspecten
We vragen u de voortgang van de opsporingsactiviteiten te bewaken en (nu en periodiek) te toetsen of het aangevraagde gebied zich verhoudt tot het beoogde doel en de daartoe overlegde onderbouwing. Bovendien is het van belang dat de initiatiefnemers voldoende in gesprek zijn met de regionale overheden en (potentiële) warmteafnemers.
Verder adviseren we als voorwaarde op te nemen dat risico's met betrekking tot oppervlakte- en grondwater en bronnen voor de drinkwatervoorziening moeten worden voorkomen. Deze risico's dienen dan ook voorafgaand aan de proefboringen in beeld te worden gebracht. Verder moeten de mogelijke gevolgen voor waterkeringen in beeld worden gebracht voordat er met proefboringen wordt begonnen. Hierover is overleg met de waterbeheerders (AGV/Waternet en PWN) noodzakelijk.
Ten slotte vragen we de aanvrager bij (voorbereiding van) de activiteiten die onder de opsporingsvergunning vallen acht te slaan op de overige hierboven beschreven aandachtspunten, de benodigde vergunningen of ontheffingen aan te vragen of benodigd onderzoek uit te voeren en hierover op de relevante momenten tijdig met de betrokken partijen te communiceren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8111
Extern Zaak ID	1721985
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	21.a
Omschrijving	Voorstel afdoen Motie 111-2019 (B-agenda RWK, C-agenda NLG 22-11-2021, uitnodiging cie NLG)
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Brief aan PS over voorstel afdoen motie 111-2019.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ruimte Wonen en Klimaat	22 november 2021

Toelichting

Op 16 december 2019 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen, waarin aan Gedeputeerde Staten wordt gevraagd om een meer samenhangend pakket op te stellen aan maatregelen voor klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water, gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling. In een brief aan Provinciale Staten wordt toegelicht op welke manier Gedeputeerde Staten dit hebben gedaan.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. B.H.M. Velthuis
BEL/BS

Telefoonnummer +31235143007
velthuisb@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 2 NOV. 2021

Kenmerk
1721985/1721991

Uw kenmerk

Betreft: Voorstel afdoen motie 111-2019

Geachte leden,

Op 16 december 2019 hebben uw Staten motie M111-2019 aangenomen (bijgevoegd als bijlage). In deze motie heeft u ons college verzocht om een meer samenhangend pakket aan maatregelen op te stellen en daarmee problemen rond klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water, gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling integraal aan te pakken. In deze brief geven wij aan hoe uitvoering is gegeven aan deze motie. Met deze toelichting verzoeken wij u deze motie als afgedaan te beschouwen. Graag verwijzen wij, naast de toelichting in deze brief, ook naar de *mid term review* van het coalitieakkoord, die gelijktijdig in uw Staten wordt geagendeerd en waarin ook wordt aangegeven hoe wij met de in de motie genoemde onderwerpen zijn omgegaan.

Onderlinge samenhang van beleidskaders
De provincie kent verschillende beleidskaders, die over verschillende onderwerpen gaan. In deze brief zal een aantal van deze beleidskaders nader worden toegelicht, omdat ze raken aan de onderwerpen die uw Staten in de motie hebben genoemd. Deze verschillende beleidskaders kunnen de indruk wekken dat ons beleid versnipperd is, of onvoldoende samenhang kent. Dat is gelukkig niet het geval. Alle genoemde beleidskaders zijn in samenhang met elkaar gemaakt, omdat de problematiek die in de motie wordt genoemd ook samenhangt. Bovendien zijn er belangrijke 'overkoepelende' documenten, zoals onze provinciale Omgevingsvisie NH2050, Omgevingsverordening en het coalitieakkoord. In de Omgevingsvisie staan samenhangende ontwikkelprincipes; in de Omgevingsverordening werken we vervolgens uit hoe de verschillende doelstellingen naast elkaar gewogen worden in de ruimtelijke ontwikkeling van de provincie.

Naast de verschillende beleidskaders is er ook de uitvoering van ons beleid. Dit gebeurt in toenemende mate in integrale gebiedsprocessen,

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

waar verschillende doelstellingen - van de provincie, maar ook van partners zoals gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties en bewoners - bij elkaar worden gebracht. Hier komen de verschillende doelstellingen dus vaak samen: omdat het *kan* (het bekende 'werk met werk maken') en omdat het *moet*, want de samenleving vraagt nu eenmaal antwoorden op haar vraagstukken en neemt geen genoegen met 'hokjesdenken'. Over de uitvoering van onze gebiedsprocessen in het landelijk gebied wordt u geïnformeerd via het Programma Natuurnetwerk, dat uw Staten jaarlijks vaststellen. Ook heeft uw Statencommissie Natuur, Landbouw en Gezondheid onlangs de eerste bijeenkomst van de *College Tour* gehad, waarin in Westzaan duidelijk werd hoe integrale gebiedsprocessen worden aangepakt en welke belangen en vraagstukken hiermee gemoeid zijn.

In de volgende alinea's lichten we de voornaamste beleidskaders toe.

Actieprogramma Klimaat
In het Actieprogramma Klimaat staat het samenhangende pakket aan klimaatmaatregelen, dat de komende drie jaar zal bijdragen aan de reductie van CO_2. Hierbij is een doorkijk gegeven naar 2030, het peiljaar waarin de CO_2-uitstoot landelijk met 49 procent gereduceerd moet zijn. Deze acties zijn gegroepeerd conform de vijf thema's van het Klimaatakkoord: duurzame elektriciteitsopwekking, gebouwde omgeving, industrie, landbouw & landgebruik en mobiliteit. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de energie-infrastructuur en het verduurzamen van de eigen organisatie. Het Actieprogramma Klimaat is daarmee de routekaart op weg naar een klimaatneutraal Noord-Holland. Het Actieprogramma is op 8 september 2020 door ons college vastgesteld en op 19 oktober in de commissie RWK besproken. Enkele specifiekere onderwerpen zijn verder uitgewerkt in programma's, visies en agenda's die in samenhang zijn opgesteld.

Vitaal Landelijk Gebied
Om de vitaliteit van het landelijk gebied te versterken is een goede afstemming tussen de verschillende provinciale beleidsvelden van belang. Onder de noemer Vitaal Landelijk Gebied hebben we daarom drie visies die in het coalitieakkoord zijn aangekondigd, in samenhang opgesteld: het Masterplan biodiversiteit, de Voedselvisie en de Visie recreatie & toerisme.

<u>Masterplan biodiversiteit</u>
In het Masterplan biodiversiteit staat wat we doen om de biodiversiteit in Noord-Holland te versterken. Dit is nodig, zowel in natuurgebieden als in agrarische, landelijke, bebouwde en watergebieden. In diverse thema's komt natuurinclusiviteit aan bod, zoals bij energietransitie, duurzame verstedelijking en gezonde leefomgeving. Daarnaast wordt ingezet op de actieve bescherming van kwetsbare soorten en de aanpak van invasieve exoten. Het Masterplan is op 1 februari jl. door uw Staten vastgesteld.

Voedselvisie
In de Voedselvisie *Boer & Business in Balans: naar een duurzaam voedselsysteem* staat op welke wijze wij werken aan een schone en veilige productie van betaalbaar en smaakvol voedsel voor iedereen. Van belang hierbij is een voedselsysteem met gezonde verdienmodellen voor de ondernemers, en tegelijkertijd goed is voor het klimaat, de bodem, het milieu en dierenwelzijn. Ons doel is dat in 2030 natuurinclusieve landbouw de standaard is. In de Voedselvisie worden aan de hand van uitdagingen per ketenschakel in het voedselsysteem aangegeven waarop onze inzet is gericht. Ook de Voedselvisie is op 1 februari jl. door uw Staten vastgesteld.

Visie Recreatie & Toerisme
De visie beschrijft de belangrijkste kansen en uitdagingen op het gebied van recreatie en toerisme voor Noord-Holland op de middellange termijn (2030) en geeft richting aan de aanpak van de uitdagingen en de rol die we hierin vervullen. De ambitie van de visie is dat heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme. Hiermee wordt o.a. bedoeld dat recreatie en toerisme een optimale bijdrage leveren aan de economie, leefbaarheid, behoud van cultuur en natuur en preventieve gezondheidszorg. Om de ambitie te realiseren zijn vier onderling samenhangende opgaven geformuleerd en wordt een strategie uiteen gezet waarin de bestemming centraal staat. Provinciale Staten heeft in de vergadering van 28 juni 2021 de Visie Recreatie en Toerisme vastgesteld.

Bossenstrategie
Rijk en provincies hebben afgesproken dat het bosareaal in Nederland in de komende 10 jaar met 10% wordt uitgebreid en dat de kwaliteit van het bestaande bos wordt verbeterd. Deze doelen zijn uitgewerkt in de Bossenstrategie, die in december 2020 is vastgesteld. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de in het klimaatakkoord afgesproken uitbreiding van CO_2-vastlegging en aan verhoging van de biodiversiteit.

Bodemdaling
Bodemdaling van veenweidebodems leidt tot CO_2-emissie. Het Klimaatakkoord stelt de gezamenlijke provincies voor de opgave om 1 Mton reductie van CO2-emissie vanuit de veenweidebodems te realiseren. Het Rijk heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Hierover bent u door ons geïnformeerd in onze brief van 10 september 2020 (kenmerk 1452772 / 1466102). De uitwerking van deze opgave vindt plaats via de Regionale Veenweidestrategie, die momenteel in elke provincie wordt opgesteld. De provincies coördineren de totstandkoming van deze strategieën. Onze planning is dat de Regionale Veenweidestrategie in het najaar door ons college kan worden vastgesteld en daarna aan uw Staten worden gezonden. De veenweidegebieden van Laag Holland en het Groene Hart vallen onder de Noord-Hollandse Regionale Veenweidestrategie.

Voor Laag Holland wordt op dit moment het gebiedsprogramma Laag Holland opgesteld, waarin alle provinciale opgaven in het landelijk gebied van Laag Holland worden uitgewerkt (natuur, recreatie, water, bodemdaling). In onze brief van 5 november 2020 (kenmerk 999042 / 1491709) bent u door ons geïnformeerd over de startnotitie voor dit gebiedsprogramma. Voor het Groene Hart wordt vooral gebruik gemaakt van bestaande documenten en gremia om de RVS te vullen.

Regionaal Waterprogramma
Met het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 wordt verder invulling gegeven aan het waterbeleid in de Omgevingsvisie NH2050 en aan de Waterwet (artikel 4.4). Een goede waterkwaliteit, duurzaam voorraadbeheer en bescherming tegen overstroming zijn de centrale elementen van het programma. In de deelprogramma's 'Oppervlaktewater' (Kaderrichtlijn Water, KRW), 'Grondwater' (Grondwaterrichtlijn) en 'Overstromingsrisico's' (Richtlijn Overstromingsrisico's, ROR) is uitgewerkt welke doelen de provincie wil bereiken en hoe hieraan een bijdrage wordt geleverd met een breed pakket aan maatregelen. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan natuurgebieden, drinkwaterwinningen en zwemwateren, die volgens Europese richtlijnen worden beschermd vanwege de specifieke eisen die hier gelden. In januari 2021 is het concept-programma in de Statencommissie NLG besproken, waarna het ontwerpprogramma op 9 februari jl. is vastgesteld door ons college en half mei ter inzage is gelegd. Omdat het Nationaal waterprogramma tot en met september 2021 ter inzage ligt, zal pas daarna besluitvorming plaatsvinden over alle waterprogramma's door waterschappen, provincies en Rijk. Provinciale Staten krijgen het regionaal waterprogramma naar verwachting begin 2022 aangeboden ter vaststelling.

Klimaatadaptatie
Op 25 februari 2020 heeft ons college de notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland, bouwstenen voor een provinciale aanpak vastgesteld (zie ons brief d.d. 26 februari 2020 met kenmerk 1357939/1357943). Deze notitie bouwt voort op de Omgevingsvisie NH2050 en beschrijft de provinciale rol voor klimaatadaptatie. Daarbij ligt vooral de focus op het integreren van de klimaat adaptieve opgave in andere beleidsdoelen. Klimaatadaptatie is dan ook meegenomen bij het Masterplan biodiversiteit en de Voedselvisie. Ook wordt het meegenomen in de Woonakkoorden en bij diverse gebiedsprogramma's zoals de Metropoolregio Amsterdam. Daarnaast wordt intensief met de betrokken partijen samengewerkt en stimuleert de provincie met een uitvoeringsregeling de samenwerkende gemeenten om klimaatadaptatie te koppelen aan andere maatschappelijke opgaven.

Programma gezonde leefomgeving
In het programma *Gezonde leefomgeving* staat het recht op een gezonde leefomgeving centraal. Dat wil zeggen: een omgeving waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is en die uitnodigt tot een gezonde leefstijl. Het uitgangspunt hierbij is gelijk aan de ambitie zoals

gesteld in de Omgevingsvisie NH2050, namelijk het behouden en waar mogelijk verbeteren van een gezonde fysieke leefomgeving. Binnen vrijwel alle dossiers waarmee de provincie zich bezighoudt, is een koppeling te maken met een gezonde leefomgeving. In de verdere uitwerking van het programma wordt per dossier geïnventariseerd waar gezondheidswinst te behalen valt. Hierin werken we gebiedsgericht en samen met onze partners om de belangrijkste opgaven en resultaten te definieren. Het programma is op 12 mei 2020 door ons college vastgesteld, in onze brief van 14 mei 2020 (kenmerk 1336074/1399147) bent u hierover geïnformeerd.

Circulariteit
In de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 (vastgesteld door het college in februari 2021) is aangegeven hoe de provincie de komende vijf jaar de transitie naar een circulaire economie intensiveert, door het stimuleren en opschalen van circulair ondernemen en het circulair maken van grondstofketens om zo veel mogelijk grondstoffen te behouden. Met deze nieuwe Actieagenda laat de provincie zien welke rol zij inneemt en welke concrete acties in de komende jaren worden uitgevoerd om de transitie te versnellen. Onderdeel van de aanpak is een versterking van de samenwerking met de gemeenten, een actieve lobby gericht op de nationale en Europese overheid en samenwerking in onder meer het IPO en de MRA. In de Actieagenda is ook de samenhang met de andere opgaven zoals energie- en voedseltransitie uitgewerkt en van concrete acties voorzien. Uiteraard kan de provincie zelf ook een belangrijke rol spelen in de versnelling door zo veel mogelijk circulair in te kopen en aan te besteden. Dit is daarom ook een van de strategische doelen in de Actieagenda en van acties voorzien.

Perspectief mobiliteit
Het perspectief mobiliteit is door Provinciale Staten op 6 september 2021 vastgesteld. In dit perspectief is de aanpak van slimme, schone en veilige mobiliteit samengevat. Voor een bereikbaar Noord-Holland moeten we een mobiliteitstransitie doormaken. Daarom wordt in verschillende programma's aan de opgaven gewerkt, dit zijn de Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi) en het Regionaal Mobiliteitsprogramma Noord-Holland en Flevoland (RMP).
In de iNHi wordt op basis van een integraal afwegingskader, met de elementen genoemd in de motie, bepaald welke knelpunten prioriteit hebben.
In het RMP werken we aan een vermindering van de CO_2-uitstoot tot minder dan 4,2 megaton in 2030. Om het draagvlak en de haalbaarheid van te nemen maatregelen zo maximaal mogelijk te maken kiezen we in het RMP voor integrale benadering. Daarom kijken we zoveel als mogelijk naar maatregelen die niet alleen bijdragen aan duurzaamheid, maar ook aan zaken als bereikbaarheid, leefbaarheid, schone lucht en veiligheid. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met ruimtelijke ontwikkelingen. Dat maakt het nodig intern en extern nauw samen te werken.
Onder het programma Duurzame Infrastructuur wordt binnen Beheer en Uitvoering gewerkt aan de verduurzaming van de infrastructuur, rekening houdend met de integrale opgaven. En vanuit het bestuursakkoord

zero emissie bus en de agenda actieve mobiliteit werken we aan de verduurzaming van de OV concessies en het stimuleren van fietsgedrag.

Tot slot
Wij hopen u hiermee een goed beeld te hebben gegeven van de vele manieren waarop wij werken aan maatregelen ter verbetering van klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water, gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling. Ook de komende jaren zullen wij deze werkzaamheden voortzetten, in een goede dialoog met onze partners en vanzelfsprekend met uw Staten. Wij verzoeken u motie M111-2019 als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8176
Extern Zaak ID	1723593
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	21.b
Omschrijving	Brede Basismonitor: Brief GS aan PS inz. Brede Basismonitor Noord-Holland (B-agenda EFB 29-11-2021 en c-agenda NLG (Cie NLG wordt uitgenodigd bij EFB van 29-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/O&I

Bijlagen
Memo toelichting Brede Basismonitor Noord-Holland.pdf
Brief aan PS over brede basismonitor Noord-Holland.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Economie Financiën en Bestuur	29 november 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

De Brede Basismonitor geeft weer hoe in onze provincie de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt. Aanleiding voor de ontwikkeling van deze monitor waren meerdere trendmonitoringvragen. In deze basismonitor zijn de trendmonitoringvragen samengevoegd tot een samenhangend geheel dat een integraal inzicht geeft van de belangrijke trends in Noord-Holland. De Brede Basismonitor wordt doorontwikkeld en krijgt jaarlijks een update die aansluit bij de P&C cyclus.

Provincie Noord-Holland

Aan
Provinciale Staten
Kopie aan

Bijlagen: 1

Uw contactpersoon
H. Fernee
BEL/OI

Telefoonnummer +31235143976
henk.fernee@noord-holland.nl

Betreft: Toelichting Brede Basismonitor Noord-Holland

Memo

26 oktober 2021

De Brede Basismonitor geeft weer hoe in onze provincie de welvaart zich in de brede zin van het woord (economisch, ecologisch en sociaal-maatschappelijk) ontwikkelt. Het gaat hierbij dus naast materiële welvaart (economie) ook over zaken als welzijn, gezondheid, werk, bereikbaarheid, ruimte, wonen, samenleving, natuur, milieu en klimaat. De brede welvaartbenadering van deze monitor past bij de provinciale ambitie om in de toekomst de balans tussen economische groei en leefbaarheid te versterken. De functie van de Brede Basismonitor is vooral signalerend en agenderend met als doel de grotere beleidsvraagstukken in een breder perspectief te beschouwen en te bespreken.

Aanleiding

De aanleiding voor het opzetten van een Brede Basismonitor is gelegen in het feit dat er een grote behoefte is aan monitoring van wat er zich in de provincie Noord-Holland afspeelt. Er zijn de afgelopen periode verschillende monitoringsvragen gesteld waar onderlinge samenhang in zit. Om deze informatie eenduidig en overzichtelijk te presenteren en de kwaliteit en integraliteit te borgen, is er gekozen voor één Brede Basismonitor Noord-Holland. Het gaat om de volgende vijf monitoringsvragen:

1. Traject rond de indicatoren voor de begroting

Bij de behandeling van de begroting 2021 is de wens geuit om de beleidsindicatoren die standaard worden opgenomen in onze begroting en jaarstukken te verbeteren. In de brief over de begroting 2022 (kenmerk 1664727/1698672) wordt voorgesteld de Brede Basismonitor te koppelen aan de begroting van 2023 en mee te nemen in de P&C cyclus.

2. Motie leefbaarheidsmonitor

Op 11 november 2019 is motie 96-2019 aangenomen. Daarin wordt gevraagd een integrale provinciale leefbaarheidsmonitor te ontwikkelen, waarin gebiedsgericht zoveel mogelijk factoren meegenomen moesten worden welke van invloed zijn op een gezonde en vitale leefomgeving. De onderwerpen: lucht, waterkwaliteit, bodem, geur, geluid, externe veiligheid, hittestress, aanbod van natuur en recreatie en de beschikbaarheid van voorzieningen zijn hiervoor meegenomen.

3. Barometer Welvaart en Welzijn

Dit is een bestaande monitor die is ontwikkeld voor het Strategisch Beleidskader Economie en de onderliggende Uitvoeringsagenda's Economie, waar het bevorderen van welvaart en welzijn benoemd is als hoofddoel van ons economisch beleid. De informatie uit deze monitor is meegenomen in de Brede Basismonitor. De Brede Basismonitor vervangt hiermee de Barometer Welvaart en Welzijn.

4. Impactanalyse welzijn en welvaart van ons beleid

Dit product is geënt op de volgende zin uit het coalitieakkoord p. 5: *"Ten slotte is onderdeel van de routekaart een impact-analyse van de CO_2-effecten van ons beleid en onze projecten, alsmede de effecten daarvan op welzijn en welvaart".* De CO_2 impactanalyse Noord-Holland is een losstaand product en wordt binnenkort aan PS gepresenteerd. Een impactanalyse is een ander soort informatieproduct dan een monitor. Bij een monitor wordt teruggekeken, terwijl een impactanalyse juist vooruit kijkt. Echter om vooruit te kijken is een goede monitoringsystematiek onontbeerlijk. Een plan van aanpak om een soortgelijke impactanalyse op welzijn en welvaart uit te voeren is landelijk op 8 februari 2021 door de drie landelijke planbureaus gepresenteerd aan de Tweede Kamer. We volgen daarom deze landelijke ontwikkeling, om vervolgens te verkennen hoe hier als provincie op aangesloten kan worden.

5. Monitor Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie 2050 is aangegeven een monitor in te richten met als uitgangspunt het bijbehorende PlanMER. Centraal daarbij staat de provinciale ambitie om ook in de toekomst een balans tussen economische groei en leefbaarheid te bewerkstelligen. Deze uitgangspunten zijn meegenomen in de ontwikkeling van de Brede Basismonitor.

De monitor

De Brede Basismonitor Noord-Holland is hier te vinden:
https://cijfers.noord-holland.nl/content/bredebasismonitor

In totaal zijn er 10 thema's met daaronder 65 indicatoren geselecteerd. De 10 thema's en indicatoren zijn afgebeeld in een profieltaart. De indicatoren gaan niet over de prestaties van de provincie Noord-Holland zelf, maar over wat er zich afspeelt in de provincie als gebied. Een deel van de indicatoren zijn indicatoren die alle provincies monitoren in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De overige indicatoren sluiten aan bij diverse monitoren die landelijk en binnen de provincie Noord-Holland beschikbaar zijn. Bij de selectie van deze overige indicatoren hebben onder andere provinciale opgaven, beschikbaarheid over de tijd en datakwaliteit een rol gespeeld (zie bijlage 1 voor de uitgangspunten). Op dit moment ontbreken nog een aantal belangrijke onderwerpen in de Brede Basismonitor, zoals onder andere circulaire economie, kwaliteit en volume van grondwater en vermogens- en inkomensongelijkheid. Onder andere deze onderwerpen willen we graag bij de doorontwikkeling van de Brede Basismonitor meenemen.

In de profieltaart wordt de status van provincie Noord-Holland als geheel weergegeven waarbij de indicatoren zowel zijn afgezet tegen het Nederlandse gemiddelde of (wettelijke) normering als tegen de ontwikkeling in de tijd. Voor de ontwikkeling in de tijd wordt het meest recente jaar vergeleken met het voorgaande beschikbare jaar. Het meest recente beschikbare jaar is voor een deel van de indicatoren niet het jaar 2020, waardoor het effect van de COVID-crisis nog niet zichtbaar is. Daar waar mogelijk, zijn de data ook op het niveau van regio's en gemeenten inzichtelijk gemaakt (indicatorenpagina's). Tevens wordt op de indicatorpagina's doorverwezen naar het provinciale beleid en andere thema-monitors die over het onderwerp gaan.

Trends

Over het algemeen staat Noord-Holland er voor de meeste thema's goed voor en zien we daarbij vaak een lichte positieve verbetering ten opzichte van vorige metingen. In deze eerste versie van de Brede Basismonitor zijn nog niet alle cijfers beschikbaar om alle mogelijke gevolgen van de coronapandemie uit 2020 te overzien. Noord-Holland is economisch hard getroffen, maar de economie lijkt medio 2021 weer aan te trekken gezien de voorlopige regionale schattingen. De impact van corona was het groots in het zuiden van de provincie. Dit hangt samen met grote bedrijfstakken als de luchtvaart, horeca, reisbemiddeling en de cultuursector die door de coronamaatregelen het hardst zijn getroffen. Toch blijft Noord-Holland een welvarende provincie met veel werkgelegenheid. Wel zien we relatief hogere schulden en lagere vermogens van huishoudens in de provincie. Op het gebied van de thema's Gezondheid, Bereikbaarheid en Welzijn scoort Noord-Holland over het algemeen beter dan de rest van Nederland. Bij het thema Samenleving zijn de opkomstpercentages bij verkiezingen

hoog en is ook het vertrouwen in instituties en vertrouwen in anderen relatief hoog, maar op de indicatoren vrijwilligerswerk, sociale contacten en sociale cohesie doen we het minder goed.

Afgezet tegen het gemiddelde van Nederland dan zitten de aandachtspunten bij de thema's Ruimte & Wonen, Natuur, en Klimaat. Zo is het woningtekort ten opzichte van het Nederlands gemiddelde nog steeds hoog, maar is het tekort in 2020 in de provincie wel gedaald. Voorlopig blijft de woningmarkt echter krap en neemt de betaalbaarheid van woningen af. Positief is het ruime en stijgende aanbod aan woningbouwplannen. Ten aanzien van het ruimtegebruik loopt het percentage bebouwd oppervlak op en is deze in de provincie relatief hoog. De lage scores bij het thema Natuur komen onder meer door de dalende biodiversiteit en de ontwikkeling van het aanbod natuur die achterblijft tot de groei van het aantal inwoners. Bij het thema Klimaat zijn de CO_2-uitstoot en het energieverbruik de belangrijkste aandachtspunten. Daarnaast loopt Noord-Holland een hoger risico bij overstromingen dan het gemiddelde in Nederland. Het thema Milieu laat een gemengd beeld zien waarbij Noord-Holland het minder goed doet op emissies fijnstof, geluid en lichtbelasting. Ook zien we op het thema Milieu de minste progressie over de tijd.

Vervolg

De Brede Basismonitor Noord-Holland is een nieuw instrument. Het combineert op een slimme wijze de verschillende monitoringsvragen waardoor een integrale blik ontstaat die voor provinciale opgaven nodig is. Hierdoor kunnen we gebiedsgericht de belangrijke trends binnen onze provincie volgen en tegen elkaar afwegen.

Deze eerste versie van de Brede Basismonitor is een groeimodel. Bij de verdere doorontwikkeling van de monitor betrekken we nieuwe en beter passende data die zowel binnen de provincie als landelijk beschikbaar komen en betrekken we de ontwikkelingen binnen de opgaven van de provincie. We sluiten waar mogelijk aan bij landelijke ontwikkelingen rondom het monitoren van Brede Welvaart van het CBS en de drie planbureaus.

BIJLAGE 1 Uitgangspunten keuze indicatoren Brede Basismonitor Noord-Holland

De Brede Basismonitor bestaat uit 10 thema's en een set van indicatoren die enerzijds volledig, maar ook overzichtelijk moet zijn. Op dit moment bestaat de monitor uit 65 indicatoren. Waaronder de elf wettelijke verplichte indicatoren van de BBV[1] (Besluit begroting en verantwoording). Daarnaast gebruiken we de regionale Brede Welvaart Monitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) ter inspiratie en kiezen voor indicatoren die al worden gebruikt in onze eigen monitors. De Brede Basismonitor is een groeimodel. Steeds meer en betere data komen beschikbaar. De monitor willen we daarom ook aanpassen aan de beschikbaarheid van data en de opgaven van de provincie. Echter willen we waken dat er niet te veel indicatoren in de monitor worden opgenomen. Grofweg betekent dit dat we het aantal indicatoren die er momenteel zijn willen aanhouden. Hieronder staan de randvoorwaarden waar de indicatoren aan moeten voldoen:

- De indicatoren sluiten inhoudelijk aan bij de brede maatschappelijke opgaven van de provincie Noord-Holland of zijn wettelijk verplicht (BBV indicatoren)
- De indicatoren gaan niet over de prestatie van de eigen organisatie[2], maar over wat er zich afspeelt in de provincie als gebied.
- We volgen waar mogelijk landelijke monitors (CBS/PBL/RIVM etc.), de data komen zoveel mogelijk van openbare bronnen. In enkele gevallen moeten we zelf scores uitrekenen.
- De indicatoren die worden gebruikt zijn van een hoge kwaliteit, valide en betrouwbaar.
- De indicatoren worden meerjarig verzameld, en kijken bij voorkeur tot tenminste tien jaar terug.
- Er wordt gebruik gemaakt van zo actueel mogelijke cijfers.
- De indicatoren zijn zowel op provinciaal als landelijk niveau beschikbaar (en vergelijkbaar) en het liefst ook beschikbaar voor de regio's en gemeenten.

[1] Voor provincies geldt vanaf de begroting 2018 de wettelijke verplichting een set beleidsindicatoren in de begroting op te nemen. Deze set van indicatoren is door het IPO vastgesteld.

[2] Prestaties van de eigen organisaties zijn voortgangrapportages zoals de midterm review strategische agenda en de mijlpalenplanning van het Actieprogramma Klimaat. Als het om het monitoren gaat van gestelde doelen, is naar betreffende monitors verwezen binnen de Brede Basismonitor.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

H. Fernee

BEL/OI

Telefoonnummer +31235143976
henk.fernee@noord-holland.nl

Verzenddatum

05 NOV. 2021

Kenmerk

1723593 /1723597

Uw kenmerk

Betreft: Brede Basismonitor Noord-Holland

Geachte leden,

Hierbij verzoeken wij u deze brief (met bijlagen) ter bespreking op de B-agenda van de commissie Economie, Financiën en Bestuur van 29 november 2021 te plaatsen.

Wat is de reden?

De eerste versie van de Brede Basismonitor Noord-Holland is uitgekomen en te vinden op: https://cijfers.noord-holland.nl/content/bredebasismonitor

De aanleiding voor het opzetten van een Brede Basismonitor is gelegen in het feit dat er een grote behoefte is aan monitoring van wat er zich in de provincie Noord-Holland afspeelt. Er zijn de afgelopen periode verschillende monitoringsvragen gesteld waar onderlinge samenhang in zit. Om deze informatie eenduidig en overzichtelijk te presenteren en de kwaliteit en integraliteit te borgen, is er gekozen voor één Brede Basismonitor Noord-Holland.

Wat vragen wij aan de commissie?

Kennis te nemen van de eerste versie van de Brede Basismonitor Noord-Holland en mee te denken over de toekomstige doorontwikkeling van de monitor.

Aangeven of u zich kunt vinden in het voorstel van GS dat motie 94-2019 wat betreft de leefbaarheidsmonitor als afgehandeld kan worden beschouwd.

Om welk GS-besluit gaat het?

2 november 2021,

1. Provinciale Staten middels bijgaande brief te informeren over de Brede Basismonitor Noord-Holland en te verzoeken dit ter bespreking op de B-agenda van de commissie EFB te plaatsen;

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

2. In te stemmen met een jaarlijkse update van de Brede Basismonitor en deze voortaan af te stemmen met de P&C cyclus;
3. Aan Provinciale Staten voor te stellen motie 94-2019 als afgedaan te beschouwen.

Op welk beleidskader is dit voorstel gebaseerd?

Gezien het integrale karakter van de monitor gaat het om meerdere beleidskaders, zoals onder andere: het coalitieakkoord, de Omgevingsvisie NH2050, het Strategisch Beleidskader Economie en het Programma Gezonde Leefomgeving.

Is dit voorstel eerder behandeld in een commissie of in PS?

Ja, behandeling heeft gedeeltelijk plaatsgevonden op 20 september 2021. In de rekeningencommissie is gesproken over de gewijzigde indicatoren voor de begroting. In de brief over de begroting 2022 (kenmerk 1664727/1698672) wordt voorgesteld de Brede Basismonitor te koppelen aan de begroting van 2023 en mee te nemen in de P&C cyclus.

Wat zijn de effecten van het voorstel?

De Brede Basismonitor Noord-Holland is een nieuw instrument. Het combineert op een slimme wijze de verschillende monitoringsvragen waardoor een integrale blik ontstaat die voor provinciale opgaven nodig is. Hierdoor kunnen we gebiedsgericht de belangrijke trends binnen onze provincie volgen en tegen elkaar afwegen.

Wat zijn de financiële aspecten/risico's?

Geen

Met wie is dit (extern) afgestemd?

De monitor is binnen de organisatie met alle relevante sectoren afgestemd.

Heeft (burger)participatie plaatsgevonden? Op welke manier?

Nee. Er heeft geen (burger)participatie plaatsgevonden.

Wanneer en hoe is/wordt over dit besluit gecommuniceerd?

De monitor wordt gedeeld op de website met een nieuwsbericht.

Vindt er een evaluatie van dit besluit plaats?

Nee, er komt geen evaluatie. Wel zal het gebruik van de brede basismonitor worden gemonitord.

Is er een link met Europa?

Nee, er is geen link met Europa.

Wat is de vervolgprocedure?

Deze eerste versie van de Brede Basismonitor is een groeimodel. Bij de verdere doorontwikkeling van de monitor betrekken we nieuwe en beter passende data die zowel binnen de provincie als landelijk beschikbaar komen en betrekken we de ontwikkelingen binnen de opgaven van de provincie. Het gaat hier onder meer over onderwerpen zoals gezonde leefomgeving en circulaire economie. We sluiten waar mogelijk aan bij landelijke ontwikkelingen rondom het monitoren van Brede Welvaart van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de drie planbureaus. Dit doen we uiteraard graag in dialoog met uw Staten.

De Brede Basismonitor wordt doorontwikkeld en krijgt jaarlijks een update die aansluit bij de P&C cyclus.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Bijlage 1 Toelichting Brede Basismonitor Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8250
Extern Zaak ID	1723334
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	21.c
Omschrijving	Financiën: Voordracht Laatste begrotingswijziging 2021(A-agenda EFB en M&B 29-11-2021 en c-agenda NLG en RWK 22-9-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Brief aan PS over laatste begrotingswijziging 2021.pdf
Voordracht laatste begrotingswijziging 2021.pdf
Laatste begrotingswijziging 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ruimte Wonen en Klimaat	22 november 2021
Mobiliteit & Bereikbaarheid	29 november 2021
Economie Financiën en Bestuur	29 november 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021
PS-vergadering	13 december 2021

Toelichting

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2021 op basis van de huidige verwachtingen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J. Koning

CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144992

koningj@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 NOV. 2021

Kenmerk

1723334/1723335

Uw kenmerk

Betreft: Laatste begrotingswijziging 2021

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de Laatste begrotingswijziging 2021

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

- Voordracht Laatste begrotingswijziging 2021
- Laatste begrotingswijziging 2021

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 november 2021

Onderwerp: Laatste begrotingswijziging 2021

Kenmerk: 1723334/1723335

Bijlagen:
- Laatste begrotingswijziging 2021

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u de laatste begrotingswijziging 2021 aan. De laatste begrotingswijziging 2021 is onderdeel van de Noord-Hollandse planning en control cyclus die bestaat uit de kaderbrief, de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarstukken. In deze laatste begrotingswijziging worden de geraamde inkomsten en uitgaven in 2021 bijgesteld op basis van de actuele verwachtingen.

In deze voordracht leggen wij u naast de begrotingswijziging ook een kredietbesluit vanuit het integraal meerjarenprogramma infrastructuur voor, en stellen wij voor een aantal nieuwe reserves in te stellen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

De laatste begrotingswijziging is een standaard onderdeel van de P&C-cyclus en stelt Provinciale Staten in staat om het budgetrecht uit te oefenen.

3. Toelichting

Financiële ontwikkelingen

Zoals in de tabel op de volgende pagina is te zien bedroeg het begrotingssaldo voor de laatste begrotingswijziging 2021 € 6,8 miljoen voordelig. Dit saldo wijzigt niet en bedraagt dus na voorliggende laatste begrotingswijziging ook € 6,8 mln. voordelig. De laatste begrotingswijziging bevat wel meerdere wijzigingen die het begrotingssaldo beïnvloeden maar per saldo heffen de voordele en nadelige wijzigingen elkaar op waardoor het begrote resultaat per saldo niet wijzigt.

Saldo van lasten en baten per programma (bedragen x €1.000)

min is voordelig	Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
1 Openbaar bestuur	22.350	-914	21.436
2 Klimaat en Milieu	53.659	-3.368	50.291
3 Ruimte en Water	35.618	-13.073	22.545
4 Bereikbaarheid	255.982	-33.881	222.101
5 Groen	105.259	-16.536	88.723
6 Economie, Cultuur en Welzijn	42.804	-4.855	37.949
7 Financiën en bedrijfsvoering	-374.886	-13.307	-388.193
8 Economisch herstel en duurzaamheid	14.101	-10.658	3.443
Totaal saldo van lasten en baten	**154.888**	**-96.592**	**58.296**
Stortingen	425.033	59.577	484.610
Onttrekkingen	-586.682	37.015	-549.667
Totaal mutaties reserves	**-161.649**	**96.592**	**-65.057**
Begrotingsresultaat	**-6.761**	**-1**	**-6.762**

Toelichting financiële ontwikkelingen die het resultaat beïnvloeden

Hieronder is een verkort overzicht opgenomen van de meest omvangrijke mutaties in deze begrotingswijziging die een effect hebben op het begrotingsresultaat. In de samenvatting van de laatste begrotingswijziging is op pagina 5 en 6 van een uitgebreidere specificatie gegeven van wijzigingen die het begrotingsresultaat beïnvloeden.

Verkort overzicht financiële ontwikkelingen die het resultaat beïnvloeden (bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling	Financieel effect (afgerond)	Voordelig (V) / Nadelig (N)
Begrotingsresultaat voor laatste begrotingswijziging	**- 6.800**	**V**
Financiële ontwikkelingen met impact groter dan € 500.000 op		
Groen: Bijstelling verwachtte Faunaschade 2021	3.700	N
Financiën en Bedrijfsvoering: afrekeningsverschillen voorgaande jaren	- 3.000	V
Bereikbaarheid: lagere uitgaven V-Maas in 2021 i.v.m. latere opstart	- 2.100	V
Bereikbaarheid: Afkoopsom beheer en onderhoud deel Westfrisiaweg N23 HHNK en Rijkswaterstaat	1.500	N
Bereikbaarheid: dynamisch verkeersmanagement vaarwegen	900	N
Bereikbaarheid: gladheidsbestrijding	900	N
Financiën en bedrijfsvoering: actualisatie verwachte inkomsten uit dividend	- 800	V
Ruimte en Water: Actualisatie verwachte grondtransacties	800	N
Financiën en bedrijfsvoering: Verschuiving aandeel van capaciteitskosten van investeringen naar lopende exploitatiebegroting	600	N
Bereikbaarheid: bevorderen biodiversiteit	- 500	V
Overige wijzigingen kleiner dan € 500.000	-2.000	V
Begrotingssaldo na Laatste begrotingswijziging	**- 6.800**	**V**

4. Kredietaanvraag integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI)

In de financiële verordening is opgenomen dat kredieten bij de vaststelling van de begroting (swijziging) ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Voor de uitvoering van het iMPI vragen wij u een krediet beschikbaar te stellen van € 575.000 voor het project: N248-16, Verkeersveiligheid kruispunten N248-Wadweg en N248-Waardpolderhoofdweg, gemeente Hollands Kroon

Omschrijving project:
Om de verkeersveiligheid op de kruispunten van de N248 met de Wadweg en de Waardpolderhoofdweg te verbeteren, is/wordt onderzocht welke korte- en langetermijn-maatregelen genomen kunnen worden.
Voor de korte termijn worden bij het kruispunt N248-Wadweg plateaus gerealiseerd in combinatie met een snelheidsverlaging om de oversteekbaarheid voor fietsers te verbeteren. En op het kruispunt N248-Waardpolderhoofdweg, dat in een onoverzichtelijke bocht ligt, wordt een chicane gerealiseerd in combinatie met een snelheidsverlaging.
Vooruitlopend op de langetermijnmaatregelen promoveren de kortetermijnmaatregelen naar de realisatiefase van het iMPI.

Reden kredietaanvraag:
Vanwege een dodelijk ongeval dat eind 2020 heeft plaatsgevonden, is het met name voor het kruispunt met de Wadweg van belang de verkeersveiligheid op korte termijn te verbeteren. Het streven is nog dit jaar te starten met de uitvoering. Gezien deze urgentie wordt het krediet nu bij de Laatste begrotingswijziging 2021 aangevraagd en wordt niet gewacht tot het reguliere moment hiervoor, namelijk bij de Eerste begrotingswijziging 2022.

Financieel:
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMI. (Jaar ingebruikname: 2022 / afschrijvingstermijn: 50 jaar)

5. Instellingsbesluiten nieuwe reserves ten behoeve van subsidieverlening

Zoals voorgelegd aan uw Staten in de actualisatie van de financiële verordening (Kenmerk 1686695/1686752) wijzigt de administratieve verwerking van subsidies met een omvang groter dan € 1,5 miljoen aan projecten/activiteiten die niet volledig binnen het betreffende jaar worden besteed. In de oude situatie werden subsidies die in het jaar werden verstrekt voor het gehele bedrag, dus ook als het een project betreft wat boekjaar overstijgend is, als last verantwoord in het jaar waarin de subsidieverlening plaatsvond. In de nieuwe situatie is de administratieve verwerking van de subsidielasten gebaseerd op de voortgang in het betreffende project.

Voor subsidies groter dan € 1,5 mln. die tevens boekjaar overschrijdend zijn, worden de daarmee gepaard gaande lasten voor de volgende jaren gereserveerd in daarvoor ingestelde

bestemmingsreserve(s). De provincies hebben binnen IPO verband een voorkeur aangegeven om dit via de reserves te verwerken, waarmee tot uitdrukking wordt gebracht dat deze gereserveerde gelden een verplichtend karakter hebben jegens de subsidieaanvrager. Het zijn immers toegezegde en in rechte afdwingbare bedragen: ze zijn in feite 'beklemd'. Dus de lasten in volgende jaren worden op basis van de subsidiebeschikkingen via toevoeging en latere onttrekkingen aan deze beklemde reserve(s) via de jaarrekening verantwoord. Voordeel hiervan is dat helder is wat de hoogte van de reeds verplichte bedragen is die nog niet tot last hebben geleid. Omdat van dergelijke reserves een verloopoverzicht moet worden opgenomen in de jaarrekening, kan zo goed inzicht worden gegeven aan Provinciale Staten.

Instellen nieuwe reserves
In 2021 voorzien wij vooralsnog de verlening van vijf subsidies waarop de gewijzigde administratieve verwerking van toepassing is en waarvoor een reserve nodig is om de verwerking conform de vastgestelde uitgangspunten[1] vorm te geven. Het betreffen de volgende subsidies die ook zijn opgenomen op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling:

- Subsidie Poort van Hoorn (Operationeel doel 3.4.1)
- Subsidie Bloemendalerpolder kwaliteitsimpuls Faunapassage (operationeel doel 3.4.4)
- Subsidie Gemeente Huizen: Integraal aanpassingsplan HOV Huizen (operationeel doel 4.1.2)
- Subsidie Vervoersregio Amsterdam: HOV Amstelveen-Uithoorn (operationeel doel 4.1.2)
- AGV / Waternet; Defosfatering van fosfaatrijk inlaatwater en het afkoppelen agrarische gebieden t.b.v. waterkwaliteit in de Oostelijke Vechtplassen. (Operationeel doel 5.1.1)

Uitgangspunt in het begrotingsformat is dat een reserve is gekoppeld is aan één operationeel doel. De hierboven opgesomde subsidies zijn gekoppeld aan 4 verschillende operationele doelen, wat leidt tot het instellen van vier nieuwe reserves. Hieronder zijn de voorgestelde instellingsbesluiten voor deze reserves opgenomen.

	Reserve verleende subsidies operationeel doel 3.4.1 (2021)/ 3.2.1 (2022 e.v.)
Functie	Doelgericht bestemmingsreserve
Doel	De reserve dient als financiële dekking voor de verplichting die de provincie is aangegaan bij het verlenen van subsidies binnen dit operationeel doel.
Programma	3. Ruimte en Water
Voeding	Voeding vindt plaats vanuit reeds bestaande budgetten/reserves binnen het operationeel doel op basis van het daadwerkelijk verleende bedrag aan subsidies. GS worden geautoriseerd om bij het verlenen van een subsidie, waarvoor de last niet geheel in dat boekjaar kan worden verantwoord, het verleende bedrag over te hevelen naar deze reserve.
Looptijd	Onbepaald
Maximale hoogte	De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door het totale bedrag aan verleende subsidies binnen het operationeel doel minus de reeds genomen lasten voor deze subsidies.

[1] Financiële verordening provincie Noord-Holland 2021

	Reserve verleende subsidies operationeel doel 3.4.4 (2021)/ 3.2.4 (2022 e.v.)
Functie	Doelgericht bestemmingsreserve
Doel	De reserve dient als financiële dekking voor de juridische verplichting die de provincie is aangegaan bij het verlenen van subsidies binnen dit operationeel doel.
Programma	3. Ruimte en Water
Voeding	Voeding vindt plaats vanuit reeds bestaande budgetten/reserves binnen het operationeel doel op basis van het daadwerkelijk verleende bedrag aan subsidies. GS worden geautoriseerd om bij het verlenen van een subsidie waarvoor de last niet geheel in dat boekjaar kan worden genomen het verleende bedrag over te hevelen naar deze reserve.
Looptijd	Onbepaald
Maximale hoogte	De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door het totale bedrag aan verleende subsidies binnen het operationeel doel minus de reeds genomen lasten voor deze subsidies.

	Reserve verleende subsidies operationeel doel 4.1.2
Functie	Doelgericht bestemmingsreserve
Doel	De reserve dient als financiële dekking voor de juridische verplichting die de provincie is aangegaan bij het verlenen van subsidies binnen dit operationeel doel.
Programma	4. Bereikbaarheid
Voeding	Voeding vindt plaats vanuit reeds bestaande budgetten/reserves binnen het operationeel doel op basis van het daadwerkelijk verleende bedrag aan subsidies. GS worden geautoriseerd om bij het verlenen van een subsidie waarvoor de last niet geheel in dat boekjaar kan worden genomen het verleende bedrag over te hevelen naar deze reserve.
Looptijd	Onbepaald
Maximale hoogte	De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door het totale bedrag aan verleende subsidies binnen het operationeel doel minus de reeds genomen lasten voor deze subsidies.

	Reserve verleende subsidies operationeel doel 5.1.1
Functie	Doelgericht bestemmingsreserve
Doel	De reserve dient als financiële dekking voor de verplichting die de provincie is aangegaan bij het verlenen van subsidies binnen dit operationeel doel.
Programma	5. Groen
Voeding	Voeding vindt plaats vanuit reeds bestaande budgetten/reserves binnen het operationeel doel op basis van het daadwerkelijk verleende bedrag aan subsidies. GS worden geautoriseerd om bij het verlenen van een subsidie, waarvoor de last niet geheel in dat boekjaar kan worden verantwoord, het verleende bedrag over te hevelen naar deze reserve.
Looptijd	Onbepaald
Maximale hoogte	De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door het totale bedrag aan verleende subsidies binnen het operationeel doel minus de reeds genomen lasten voor deze subsidies.

6. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 1723334/1723335

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 9 november 2021;

besluiten:

1. Voor de uitvoering van het iMPI het volgende krediet beschikbaar te stellen:

N248-16 Verkeersveiligheid kruispunten N248-Wadweg en
N248-Waardpolderhoofdweg, gemeente Hollands Kroon € 575.000;

2. De reserves voor verleende subsidies in te stellen conform de vier in deze voordracht; opgenomen instellingsbesluiten;

3. De in deze laatste begrotingswijziging 2021 opgenomen stortingen in- en onttrekkingen aan de reserves vast te stellen;

4. De Laatste begrotingswijziging 2021 vast te stellen;

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Laatste begrotingswijziging 2021

Inhoudsopgave

1 Inleiding en leeswijzer 3
2 Financieel overzicht 4
3 Overzicht per programma 8
Programma 1 Openbaar bestuur 9
Programma 2 Klimaat en Milieu 11
Programma 3 Ruimte en Water 15
Programma 4 Bereikbaarheid 21
Programma 5 Groen 29
Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn 33
Programma 7 Financiën en bedrijfsvoering 38
Programma 8 Economisch herstel en duurzaamheid 43
4 Bedrijfsvoering 45
5 Overzicht begrote mutaties reserves 46
6 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 49

1 Inleiding en leeswijzer

Inleiding
Voor u ligt de laatste begrotingswijziging 2021. De laatste begrotingswijziging 2021 is onderdeel van de Noord-Hollandse planning en control cyclus die bestaat uit de kaderbrief, de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarstukken. In deze laatste begrotingswijzigingen worden de geraamde inkomsten en uitgaven in 2021 bijgesteld op basis van de actuele verwachtingen. Daarnaast worden uw Staten in de laatste begrotingswijziging verzocht om in te stemmen met een aantal uitgestelde intenties waarmee budget voor incidentele beleidsintenties uit 2021 wordt doorgeschoven naar 2022.

Leeswijzer
Hoofdstuk 2 bevat het financieel overzicht waarin een samenvatting wordt gegeven van alle financiële ontwikkelingen die zijn opgenomen in deze laatste begrotingswijziging. Hoofdstuk 3 bevat het overzicht van de financiële wijzigingen per begrotingsprogramma. Voor ieder begrotingsprogramma vindt u in dit hoofdstuk de financiële tabel waarop het budgetrecht van uw Staten van toepassing is. In de toelichtingen onder de programmatabel zijn de voorgestelde bijstellingen van de baten en lasten op operationele doelen groter dan € 100.000 toegelicht. In hoofdstuk 4 vindt u een overzicht van de begrote capaciteitskosten in 2021 en de verdeling hiervan over de begrotingsprogramma's. In hoofdstuk 5 vindt u een overzicht van de in 2021 begrote stortingen en onttrekkingen in/aan de reserves na deze laatste begrotingswijziging. In hoofdstuk 6 vindt u de voorgestelde wijzigingen op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling.

2 Financieel overzicht

2.1 Verloop begroting 2021

Verloop begroting 2021 (bedragen x € 1.000)	Saldo
Begroting 2021	-7.359
Eerste begrotingswijziging 2021	4.391
Kaderbrief 2022	2.379
Tweede begrotingswijziging 2021	-6.173
Laatste begrotingswijziging 2021	-1
Begroting totaal na Laatste begrotingswijziging	**-6.762**

2.2 Laatste begrotingswijziging in één oogopslag

Saldo van lasten en baten per programma (x €1.000)

min is voordelig	Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
1 Openbaar bestuur	22.350	-914	21.436
2 Klimaat en Milieu	53.659	-3.368	50.291
3 Ruimte en Water	35.618	-13.073	22.545
4 Bereikbaarheid	255.982	-33.881	222.101
5 Groen	105.259	-16.536	88.723
6 Economie, Cultuur en Welzijn	42.804	-4.855	37.949
7 Financiën en bedrijfsvoering	-374.886	-13.307	-388.193
8 Economisch herstel en duurzaamheid	14.101	-10.658	3.443
Totaal saldo van lasten en baten	**154.888**	**-96.592**	**58.296**
Stortingen	425.033	59.577	484.610
Onttrekkingen	-586.682	37.015	-549.667
Totaal mutaties reserves	**-161.649**	**96.592**	**-65.057**
Begrotingsresultaat	**-6.761**	**-1**	**-6.762**

2.3 Samenvatting Laatste begrotingswijziging

2.3.1 Niet Budgettair Neutrale wijzigingen. (NBN)

Niet budgettair neutrale wijzigingen zijn de mutaties in de laatste begrotingswijziging die het begrotingsresultaat beïnvloeden. Het Begrotingssaldo was voor de laatste begrotingswijziging € 6,8 miljoen voordelig en bedraagt na de laatste begrotingswijziging ook € 6,8 mln. voordelig. De laatste begrotingswijziging bevat wel meerdere wijzigingen die het begrotingssaldo beïnvloeden maar per saldo heffen de voordele en nadelige wijzigingen elkaar op waardoor het begrote resultaat per saldo niet wijzigt. In de tabel hieronder worden de mutaties die het begrotingssaldo beïnvloeden weergegeven. Uitgebreidere informatie over de niet budget neutrale wijzigingen is te vinden in de toelichtingen per programma. Deze wijzigingen zijn aangeduid met het kenmerk 'NBN'.

Financiële ontwikkelingen die het resultaat beïnvloeden

Ontwikkeling	Financieel effect op het begrotingsresultaat (x € 1mln.)	Voordelig (V) / Nadelig (N)
Begrotingsresultaat voor laatste begrotingswijziging	**- 6,8**	**V**
Financiële ontwikkelingen met impact groter dan € 200.000		
Groen: Bijstelling verwachtte Faunaschade 2021	3,7	N
Financiën en Bedrijfsvoering: afrekeningsverschillen voorgaande jaren	- 3,0	V
Bereikbaarheid: lagere uitgaven V-Maas in 2021 i.v.m. latere opstart	- 2,1	V
Bereikbaarheid: Afkoopsom beheer en onderhoud deel Westfrisiaweg N23 HHNK en Rijkswaterstaat	1,5	N
Bereikbaarheid: Dynamisch verkeersmanagement vaarwegen	0,9	N
Bereikbaarheid: gladheidsbestrijding	0,9	N
Financiën en bedrijfsvoering: actualisatie verwachte inkomsten uit dividend	- 0,8	V
Ruimte en Water: Actualisatie verwachte grondtransacties	0,8	N
Financiën en bedrijfsvoering: Verschuiving aandeel van capaciteitskosten van investeringen naar lopende exploitatiebegroting	0.6	N
Bereikbaarheid: bevorderen biodiversiteit	- 0,5	V
Ruimte en Water: onderhoud onroerend goed	- 0,3	V
Bereikbaarheid: bijdrage Rijk tijdelijke stimuleringsregeling specifieke uitkering veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van verkeersinfrastructuur	- 0,2	V
Economie, Cultuur en Welzijn: aanvullende uitgaven voedselvisie	0,2	N
Bereikbaarheid: onderhoud tunnels en aquaducten	0,2	N
Ruimte en Water: bijstelling verwachte pacht- en huurinkomsten	-0,2	V
Economie, Cultuur en Welzijn: minder uitgaven Stelling van Amsterdam	-0,2	V
Groen: Verhoging verwachte leges wet natuurbescherming	-0,2	V

Overige ontwikkelingen		
Programma 1 – Openbaar Bestuur	- 0,5	V
Programma 2 – Klimaat en Milieu	0,2	N
Programma 3 – Ruimte en Water	- 0,1	V
Programma 4 – Bereikbaarheid	- 0,3	V
Programma 5 – Groen	- 0,1	V
Programma 6 – Economie, cultuur en welzijn	- 0,4	V
Programma 7 – Financiën en Bedrijfsvoering	- 0,1	-
Programma 8 – Economisch herstel en duurzaamheid	-	-
Begrotingssaldo na Laatste begrotingswijziging	**- 6,8**	**V**

2.3.2 Uitgestelde Intenties (UI)

In de laatste begrotingswijziging kunnen uitgestelde intenties worden opgenomen. Incidenteel voor een beleidsintentie geraamde middelen waarvan in het jaar waarin zij geraamd zijn, als gevolg van factoren van buitenaf, geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen worden doorgeschoven naar 2022 door middel van een uitgestelde intentie. In deze laatste begrotingswijziging wordt voorgesteld om in totaal € 1,5 miljoen aan middelen door te schuiven naar 2022 door middel van uitgestelde intenties. Het betreft de volgende incidentele budgetten:

Uitgestelde intentie	**Omvang (Bedrag x € 1.000)**
Economie, Cultuur en Welzijn: Subsidie Forteiland Pampus	560
Economie, Cultuur en Welzijn: Provinciaal noodfonds sociale infrastructuur	331
Economie, Cultuur en Welzijn: Archeologie Kaap Skill	260
Openbaar bestuur: Ondermijning tegengaan/ weerbaarheid	187
Ruimte en Water: Invoering Omgevingswet	150
Totaal Uitgestelde intenties	**1.488**

Een toelichting op de uitgestelde intenties is te vinden bij de programma's. Uitgestelde intenties zijn in de toelichting aangeduid met het kenmerk 'UI'.

2.3.3 Begrotingsneutrale wijzigingen (BN)

Begrotingsneutrale wijzigingen zijn wijzigingen die geen effect op het saldo van de begroting hebben. Ze zijn opgeteld bij elkaar altijd 0. Omdat het totaal aan baten en het totaal aan lasten per programma wijzigt, is hierop het budgetrecht van uw Staten van toepassing. Daarom worden deze mutaties hierbij aan u voorgelegd. Het betreft vaak een verschuiving van lasten tussen twee begrotingsprogramma's en bijstellingen van specifieke baten (bijdragen van derden), waar gelijke lasten tegenover staan.

2.3.4 Reserves (RESV)

Veel uitgaven van de provincie fluctueren sterk over de jaren en worden gedekt vanuit de bestemmingsreserves. Omdat deze uitgaven gedekt worden vanuit de bestemmingsreserves

hebben wijzigingen hierin geen effect hebben op het begrotingssaldo. De mutaties die zijn doorgevoerd in de uitgaven, gedekt vanuit de bestemmingsreserves, zijn te vinden in de toelichtingen bij de programma's. Mutaties in de uitgaven vanuit, de stortingen in, en de overhevelingen tussen de reserves die geen effect hebben op het begrote resultaat zijn in de toelichting aangeduid met het kenmerk 'RESV'.

2.3.5 Capaciteitskosten (CAP)

De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's. Per saldo leidt de geactualiseerde verdeling van capaciteitskosten over de exploitatiebegroting 2021 en de investeringen tot een toename van de begrote exploitatielasten van € 0,7 mln. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een verschuiving van capaciteit waarvan eerder begroot was dat deze toegerekend zou worden aan investeringskredieten.

Ontwikkeling Capaciteitskosten	**Verschuivingen capaciteitskosten tussen de programma's (Bedragen x €1.000)**
Programma 1 – Openbaar Bestuur	167
Programma 2 – Klimaat en Milieu	172
Programma 3 – Ruimte en Water	-9
Programma 4 – Bereikbaarheid	1.939
Programma 5 – Groen	538
Programma 6 – Economie, Cultuur en Welzijn	209
Programma 7 – Financiën en Bedrijfsvoering	-2.177
Programma 8 – Economisch herstel en duurzaamheid	-152
Totaal	**687**

3 Overzicht per programma

Programma 1 Openbaar bestuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
Lasten	22.412	-819	21.593
Baten	- 62	- 95	- 157
Saldo van baten en lasten	**22.350**	**-914**	**21.436**
Stortingen			
1.4.2 Resv. Cofinanciering Europese projecten	*0*	*0*	*0*
Onttrekkingen			
1.4.2 Resv. Cofinanciering Europese projecten	*-2.712*	*495*	*-2.217*
Totaal mutaties reserves	-2.712	495	-2.217
Programma Resultaat	**19.638**	**-419**	**19.219**

1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde staten faciliteren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Het provincieconcert ging niet door (-€ 29.000) en vanwege corona konden veel geplande evenementen niet doorgaan (- € 35.000) en zijn de taxi kosten lager (- €85.000) In verband met corona hebben de GS-leden minder representatiekosten gemaakt (- € 60.000). In 2021 hoeft minder gebruik te worden gemaakt van de post wachtgelden en re-integratiekosten voor oud-GS-leden (- € 60.000).	Lasten	-269 V

1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
UI	<u>Uitgestelde intentie ondermijning tegengaan</u> Van het budget van de Agenda Weerbaar Noord-Holland schuiven €187.000 aan uitgaven door naar volgend jaar. De Agenda Weerbaar Noord-Holland bestaat uit diverse deelprojecten met verschillende doorlooptijden. Het budget dat doorgeschoven wordt naar 2022 is opgebouwd uit subsidieregeling voor bestuurlijke weerbaarheidsscans die eind 2021 opengesteld wordt en naar verwachting in 2022 verleend word. Daarnaast bestaat dit budget uit bijdrage derden a € 87.000 waarmee in het oorspronkelijke budget geen rekening is gehouden. Deze bijdrage derden wordt in 2022 besteed aan vervolg activiteiten in het kader van de weerbaarheidsscans.	Lasten	-187 V

BN	In december 2020 heeft de provincie €41.500 ontvangen van BZK via een decentralisatie uitkering t.b.v. activiteiten op het gebied van Weerbaar provincie Noord-Holland. Deze middelen zijn bij resultaatbestemming 2020 in de algemene reserve gestort en worden in 2021 uitgegeven. De Provincie ontvangt een bijdrage van RIEC en gemeenten van € 87.000	Lasten Baten	42 N - 87 V

1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve cofinanciering Europese projecten De raming voor uitgaven ten laste van de reserve Cofinanciering Europese projecten wordt verlaagd omdat er minder subsidieaanvragen zijn ontvangen dan verwacht (Uitvoeringsregeling cofinanciering Europese EFRO-programma's Noord-Holland).	Lasten Onttrekking	- 495 V 495 N

Capaciteitskosten programma 1 Openbaar bestuur

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	167 N

Programma 2 Klimaat en Milieu

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
Lasten	56.285	-2.764	53.521
Baten	- 2.626	- 604	- 3.230
Saldo van baten en lasten	**53.659**	**-3.368**	**50.291**
Stortingen			
Resv. Bodemsanering	*319*	*3.524*	*3.843*
Resv. Gezonde Leefomgeving	*3.300*	*200*	*3.500*
Resv. Energietransitie	*10.200*	*0*	*10.200*
Resv. Circulaire economie	*1.591*	*0*	*1.591*
Resv. Verduurzaming bestaande woningvoorraad	*0*	*0*	*0*
Onttrekkingen			
Resv. Bodemsanering	*-6.842*	*275*	*-6.567*
Resv. Gezonde Leefomgeving	*-3.774*	*1.544*	*-2.230*
Resv. Energietransitie	*-11.394*	*1.884*	*-9.510*
Resv. Circulaire economie	*-473*	*-47*	*-520*
Resv. Verduurzaming bestaande woningvoorraad	*-375*	*0*	*-375*
Totaal mutaties reserves	-7.448	7.380	-68
Programma Resultaat	**46.211**	**4.012**	**50.223**

2.1.2 Geluidbelasting bewaken

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Voor de intensivering van het Actieplan Geluid is €200.000 extra budget beschikbaar gesteld voor 2021. Omdat de uitgaven voor het Actieplan Geluid lopen via de reserve Gezonde leefomgeving wordt deze € 200.000 gestort in de reserve Gezonde leefomgeving (OD 2.1.6).	Lasten	- 200 V

2.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	In het kader van de Rijksregeling voor bodemsaneringen bij bedrijven heeft de provincie een subsidie verleend. Dit bedrag wordt vanuit het Rijk vergoed.	Lasten Baten	203 N - 203 V

RESV	Reserve Bodemsanering In het Bestuurlijk Overleg Bodem, waarin het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de decentrale overheden zitting hebben, zijn op 23 september 2020 afspraken gemaakt over doelen en financiering van bodemopgaven in het jaar 2021. Het jaar 2021 is een overbruggingsjaar naar nieuwe bestuurlijke afspraken over de bodemopgaven vanaf 2022, als vervolg op het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020. In dit kader ontvangst de provincie een decentralisatie-uitkering van €3.524.000. Dit geld wordt hierbij gestort in de reserve Bodemsanering. Deze storting is neutraal met de ontvangst in het provinciefonds. Zie operationeel doel 7.1.2. Als gevolg van de actualisatie van het kasritme van de bodemsaneringsprojecten zijn de begrote uitgaven met € 275.000 naar beneden bijgesteld.	Lasten Storting Onttrekking	-275 V 3.524 N 275 N

2.1.6 Gezonde leefomgeving bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Voor de intensivering van het Actieplan Geluid is €200.000 extra budget beschikbaar gesteld voor 2022 in OD 2.1.2. Omdat de uitgaven voor het Actieplan Geluid lopen via de reserve Gezonde leefomgeving wordt deze € 200.000 gestort in de reserve Gezonde leefomgeving.	Storting	200 N
RESV	Reserve Gezonde Leefomgeving Voor de Uitvoeringsregelingen complexe industrie NH maatregelen/ haalbaarheidsonderzoeken was € 1,0 miljoen geraamd. Er zijn geen aanvragen op binnen gekomen, dus deze € 1,0 miljoen wordt afgeraamd. Voor de proceskosten bij Gezonde leefomgeving was € 2,4 miljoen geraamd. Verwachte uitgaven in 2021 zijn nu € 2 miljoen, daarom wordt er € 0,4 mln. afgeraamd. De uitvoering van het Actieplan Geluid loopt conform planning. Het aantal woningen waar maatregelen getroffen gaan worden is echter bijgesteld van 86 naar 16 solitaire woningen (inwoners gaan niet in op het aanbod van de provincie of de woningen vallen binnen de norm van 38db). Hierdoor worden de verwachte uitgaven in 2021 met € 194.000 naar beneden bijgesteld. Conform het actieplan worden nu nieuwe maatregelen onderzocht (bijvoorbeeld meenemen van aaneengeschakelde woningen) zodat de middelen alsnog aan geluidswerende maatregelen besteed kunnen worden.	Lasten Onttrekking	-1.544 V 1.544 N

2.2.1 Bijdragen aan de energietransitie

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	In de Tweede begrotingswijziging hebben we een bijdrage van derden (baten) begroot bij geothermie, De uitgaven die hier tegenover staan zijn echter nog niet begroot en deze worden nu wel opgenomen in de	Lasten	150 N

	begroting: € 150.000,-		
BN	In de septembercirculaire van het provinciefonds staat vermeld dat wij €190.000 ontvangen voor Regionale Energie Strategieën (RES).Een belangrijke mijlpaal in het Klimaatakkoord op weg naar 2030 is het opstellen en beleidsmatig verankeren van de RES. Voor de ondersteuning van dit proces van de RES in de regio zijn destijds door het Rijk middelen beschikbaar gesteld tot 1 juli 2021. Deze boeking is neutraal met de ontvangst in het provinciefonds in Programma 8. Van de gemeente Alkmaar ontvangen we € 415.000 voor de RES. Dit hebben we bijgeraamd.	Lasten Baten	587 N - 397 V
RESV	<u>Reserve Energietransitie</u> De verwachte uitgaven vanuit de reserve Energietransitie wordt met € 1,9 miljoen omlaag bijgesteld. Het betreffen de volgende mutaties: Energietransitie Regionale Energie strategieën (aframing € 2,7 miljoen) • Voor het onderwerp Zon was €2,5 miljoen geraamd. Voor het onderwerp opwekking eigen infra areaal was € 2 miljoen geraamd, voor het onderwerp Zonneweide N205 duurde het vergunningtraject langer dan verwacht, omdat we te maken hadden met het habitat van de marterachtigen, dat moest nader onderzocht worden. Voor zonnepanelen op het Dienstgebouw van de tunnel moest er een uitgebreid traject doorlopen worden van toestemming van de gemeente Haarlemmermeer en LVNL dit heeft ook meer tijd gekost dan verwacht, waardoor de opdrachten gaan lopen in 2022. Deze kasraming is afgeraamd. Naar aanleiding van een onafhankelijk evaluatie- en adviesrapport omtrent het provinciale stimuleringsbeleid voor zonne-energie is er voor gekozen voor 2021 geen nieuwe opdrachten op provinciaal niveau uit te zetten voor het aanjagen van zonnepanelen op agrarische en bedrijfsdaken. Deze keuze is onderdeel van een bredere herijking van het stimuleringsbeleid voor zonne-energie, waarover u per brief (1538217/1656280, d.d. 20 juli 2021) reeds bent geïnformeerd; € 285.000afgeraamd. • Voor de RES ontvagen we dit jaar van de gemeente Alkmaar € 415.000 dit budget was nog niet geraamd en bij de septembercirulaire ontvangen we uit het provinciefonds € 190.000, hierdoor kunnen we de kasraming van de begroting naar beneden bijstellen met € 530.000. Energietransitie Algemeen (bijraming € 863.000) • Voor de incidentele subsidie voor de UVA voor een AIO wordt een kasraming opgenomen van € 450.000. • Voor de overheveling van budget naar de capaciteitskosten voor inhuur van personeel en het werkkostenprogramma van Beleid wordt een kasraming opgenomen van € 413.000. Warmtetransitie (aframing € 132.000) • De uitgaven op de Uvr warmtetransitie zijn in totaal € 250.000, de kasraming was € 1,13 miljoen, deze is naar beneden bijgesteld;	Lasten Onttrekking	- 1.904 V 1.884 N

	• Voor de Uvr duurzaamheidsinitiatieven burgercollectieven was € 500.000 opgenomen in de begroting. Dit jaar wordt verwacht dat er €400.000 wordt aangevraagd. Daarom is de kasraming met € 100.000 naar beneden bijgesteld. • Op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling staan twee subsidies aan Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en het Duurzaam Bouwloket waar nog geen kasramingen voor opgenomen waren. Daar is nu € 600.000 voor opgenomen. • Voor geothermie was de kasraming € 3,2 miljoen, maar de verwachte uitgaven zijn €3,43 miljoen, dit komt doordat de scan duurder is uitgevallen dan verwacht. De kasraming is naar boven bijgesteld. Waterstof (bijraming € 100.000) • Voor het onderdeel energie infrastructuur wordt een kasraming opgenomen voor € 100.000.		

Capaciteitskosten programma 2 Klimaat en Milieu

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	172 N

Programma 3 Ruimte en Water

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
	Lasten	52.642	-14.655	37.987
	Baten	- 17.024	1.582	- 15.442
	Saldo van baten en lasten	**35.618**	**-13.073**	**22.545**
	Stortingen			
3.1.2	*Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling*	1.035	0	1.035
3.1.3	*Resv. Klimaatadaptie*	1.000	0	1.000
3.2.1	*Resv. Waterrecreatie*	1.562	0	1.562
3.4.1	*Resv. OV-fonds*	5.000	0	5.000
3.4.1	*Resv. Verleende subsidies operationeel doel 3.4.1*	0	5.500	5.500
3.4.3	*Resv. Ontwikkeling havencomplexen*	522	0	522
3.4.4	*Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling*	0	0	0
3.4.4	*Resv. Verleende subsidies operationeel doel 3.4.4*	0	1.818	1.818
3.4.5	*Resv. Afwaardering gronden Groen*	6.697	0	6.697
3.5.1	*Resv. Woonbeleid*	0	0	0
3.5.2	*Resv. Woningbouw*	1.200	0	1.200
	Onttrekkingen			
3.1.2	Resv. *Meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling*	-8.549	500	-8.049
3.1.3	*Resv. Klimaatadaptie*	-1.600	550	-1.050
3.2.1	*Resv. Waterrecreatie*	-2.214	190	-2.024
3.4.1	*Resv. OV-fonds*	-5.530	-350	-5.880
3.4.3	*Resv. Kaplst. Havencomplexen*	-140	0	-140
3.4.3	*Resv. Ontwikkeling havencomplexen*	-8.799	2.677	-6.122
3.4.3	*Resv. impuls duurzame zeehavens*	-522	0	-522
3.4.4	*Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling*	-2.842	0	-2.842
3.5.1	*Resv. Woonbeleid*	-1.620	105	-1.515
3.5.2	*Resv. Woningbouw*	-2.145	719	-1.426
	Totaal mutaties reserves	-16.945	11.709	-5.236
	Programma Resultaat	**18.673**	**-1.364**	**17.309**

3.1.2 Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling De uitgaven vanuit de reserve worden met € 500.000 naar beneden bijgesteld. De huidige verwachting van de aanvragen voor de Uitvoeringsregeling APRK bedraagt € 1,5 miljoen en hiervoor stond €2 miljoen geraamd.	Lasten Onttrekkingen	-500 V 500 N

3.1.3 Waterrobuuste inrichting bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Klimaatadaptatie Voor de Uitvoeringsregeling fysieke uitvoeringsprojecten klimaatadaptatie is voor €900.000 aan uitgaven begroot in 2021. Er is aan subsidies verleend voor € 500.000, dus de uitgaven kunnen naar beneden bijgesteld worden met € 400.000. De begrote uitgaven voor de proceskosten van klimaatadaptatie worden met € 150.000 verlaagd omdat een aantal nationale onderzoeks- en pilotprogramma's waarbij we voor klimaatadaptie aan willen aanhaken in plaats van in 2021 in 2022 gaan lopen.	Lasten Onttrekkingen	-550 V 550 N

3.2.1 Waterrecreatie stimuleren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Waterrecreatie De begrote uitgaven vanuit de Reserve Waterrecreatie worden met € 190.000 verlaagd i.v.m. minder aanvragen voor de uitvoeringsregelingen dan eerder verwacht en minder benodigde proceskosten dan geraamd.	Lasten Onttrekking	-190 V 190 N

3.3.1 Omgevingsvisie uitdragen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Er zijn voor de omgevingsverordening minder kosten gemaakt omdat er niet veel wijzigingen hebben plaatsgevonden dit jaar. Ook zijn er minder cursussen en bijeenkomsten georganiseerd door toedoen van corona. Daardoor zijn de kosten lager uitgevallen dan verwacht. Bij de omgevingswet was budget opgenomen voor het beheer van de DSO. Maar de DSO is nog niet operationeel, dus hoeven er ook nog geen kosten te worden betaald voor het beheer.	Lasten	-198 V
UI	Uitgestelde intentie invoering Omgevingswet Voor de invoering van de Omgevingswet is in 2021 incidenteel budget beschikbaar dat gebruikt zou worden voor opdrachten, cursussen en bijeenkomsten in relatie tot de Omgevingswet. Aangezien de invoering van de Omgevingswet is uitgesteld en er minder fysieke bijeenkomsten en	Lasten	-150 V

	cursussen hebben kunnen plaatsvinden is er dit jaar minder uitgegeven. Omdat de Omgevingswet al ingevoerd had moeten zijn, is er voor 2022 geen budget gereserveerd voor dit onderwerp. Maar nu de invoering van de Omgevingswet is uitgesteld is de verwachting dat er volgend jaar toch nog uitgaven zullen zijn voor dit onderwerp. Daarom wordt voorgesteld deze € 150.000 mee te nemen naar volgend jaar.		

3.4.1 Bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Voor de opdracht HOV-Corridor Schiphol en het ontwikkelbeeld 2040 Zaancorridor ontvangen we bijdragen van derden. Deze worden bijgeraamd bij de proceskosten.	Lasten Baten	122 N - 122 V
RESV	Reserve OV-knooppunten • Omdat de subsidieverlening aan de Poort van Hoorn hoger is dan € 1,5 miljoen, moeten de uitgaven toegerekend worden aan de jaren waarin de prestatie voor deze subsidie geleverd wordt en niet in het jaar dat de subsidie verleend wordt. Daarom wordt de € 5 miljoen die hiervoor geraamd was in 2021 van de begroting afgehaald. De verwachte aanvraag voor deze subsidie is op dit moment € 5.500.000. We begroten daarom een overheveling van € 5,5 mln. van de reserve OV-Fonds naar de nieuw in te stellen reserve 'Verleende subsidies operationeel doel 3.4.1'. • Voor twee projecten die betaald worden uit deze reserve zijn baten ontvangen, hierdoor kan de onttrekking voor de proceskosten naar beneden worden bijgesteld met € 122.000, daarnaast wordt er nog verwacht € 28.000 minder uit te gaan geven bij de proceskosten.	Lasten Storting Onttrekking	- 5.150 V 5.500 N - 350 V

3.4.2 Beleid luchthavens uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Door het demissionair kabinet liggen projecten op luchtvaart stil. Daarom hebben we minder uitgegeven dan verwacht en kunnen de lasten worden afgeraamd met €100.000.	Lasten	-100 V

3.4.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Voor de lasten die gemaakt worden voor de Energiehaven krijgen we bijdragen van derden. Doordat de lasten lager zijn geworden dan gepland worden er ook minder baten ontvangen en moeten de verwachte baten afgeraamd worden met € 182.000. De totale verwachte baten zijn € 192.000.	Lasten Baten	152 N 182 N

	Tegenover de verwachte baten staan ook de uitgaven. Die waren nog niet opgenomen in de begroting, vandaar dat de lasten verhoogd worden met € 192.000. Overige mutaties < € 100.000		
RESV	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen Voor de ontwikkeling van de Energiehaven was een kasraming opgenomen van € 500.000. De voorbereidingskosten voor de Energiehaven zijn op dit moment lager dan verwacht en de oprichting van de BV voor de energiehaven later dan gepland. Daarnaast zijn er ook baten ontvangen waar een deel van de kosten uit wordt gedekt. Daarom kan de kasraming met € 432.000 naar beneden worden bijgesteld. Voor de UVR Duurzame Zeehavens en binnenscheepvaart was een kasraming opgenomen van € 4,2 miljoen, de totale subsidieaanvraag voor dit jaar wordt geschat op € 2 miljoen, de raming wordt met €2,2 miljoen naar beneden bijgesteld.	Lasten Onttrekking	- 2.677 V 2.677 N

3.4.4 Ruimtelijke structuur versterken

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Ruimtelijke ontwikkeling Voor de subsidie GEM Bloemendalerpolder is in 2021 voor € 2,5 miljoen aan uitgaven begroot. Aangezien het hier gaat over een subsidie boven de € 1,5 miljoen waarvoor we de lastneming vanaf 2021 moeten toerekenen aan de jaren waarin de tegenprestatie wordt geleverd, wordt deze onttrekking van € 2,5 miljoen afgeraamd. In plaats hiervan wordt een storting begroot in de reserve 'verleende subsidies operationeel doel 3.4.4' En vanuit deze reserve wordt de geprognosticeerde lastneming voor deze subsidie in 2021 begroot. Dit betreft een bedrag van € 682.000.	Lasten Storting	-1.818 V 1.818 N

3.4.5Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Vanwege vertraging in de bestemmingsplanwijziging bij de gemeente loopt een voorgenomen grondtransactie SLP -Zuid vertraging op. De hiermee samenhangende baten en afwaardering/lasten schuiven door naar 2022. Dit heeft per saldo een nadelig effect op het resultaat in 2021 van € 1,3 mln. Vanwege Corona konden een aantal inspecties en daaruit volgende onderhoudswerkzaamheden niet plaatsvinden (- € 258.000). Voorgenomen kavelruil Zonnevanck en de daarmee samenhangende afwaardering van de door PNH in te brengen percelen vindt niet meer dit jaar plaats (- € 771.000)	Lasten Baten	- 5.729 V 6.090 N

	Door de nieuwe wijze van pachtinschrijving en het verhuren van leegstaande woningen (i.p.v. leegstandbeheer), nemen de pacht- en huurinkomsten toe (€200.000) De grote verkoop/ruiling Kweker Haarlemmermeer zal pas in 2022 passeren. Daar tegenover staan wel weer een aantal verkopen die onverwachts sneller verlopen (kavelruil Hoeverkoog, verkopen beheergrondbank) dan gedacht (- € 291.000).		
BN	De kavelruilen Schoorldam en Noordelijke Vechtstreek, waarin PNH SGG-gronden inbrengt/verkoopt verlopen sneller dan gedacht en passeren nog dit jaar (€ 1.475.000). Deze opbrengsten worden gestort in de reserve Groen. Zie ook operationeel doel 5.1.1	Baten	-1.475

3.5.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve Woonbeleid</u> Onderzoek huisvesting buitenlandse werknemers. Voor dit onderzoek was € 404.000 geraamd. Het Locatie onderzoek is opgeleverd. GS hebben besloten dat gemeenten het voortouw nemen om bestemmingsplannen te maken waardoor de kosten voor dit onderwerp lager uitvallen dan eerder begroot. Er wordt €185.000 afgeraamd. Voor de proceskosten was € 200.000 geraamd, de uiteindelijke proceskosten vallen hoger uit dan geraamd omdat er diverse onderzoeken zijn uitgevoerd door externe partijen in het kader van het Masterplan Wonen, de kasraming wordt met € 220.000 verhoogd. Voor het verlenen van subsidies was een kasraming opgenomen van € 900.000. Omdat de aanvragen voor de UVR Woonakkoorden minder zijn dan verwacht wordt de kasraming afgeraamd met € 140.000.	Lasten Onttrekking	- 105 V 105 N

3.5.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Van het Rijk is een bijdrage ontvangen voor de versnelling van de woningbouw. Deze wordt ingezet voor subsidieverlening aan de gemeente Amsterdam. De totale subsidie van € 6,1 miljoen wordt dit jaar verleend. Maar de prestaties die er dit jaar tegenover staan zijn € 3 miljoen. Daarom wordt dit nu als lasten en baten geraamd.	Lasten Baten	3.000 N -3.000 V
RESV	<u>Reserve Woningbouw</u> Voor de proceskosten waren dit jaar geen uitgaven begroot, maar er zijn wel kosten gemaakt onder andere voor de bouwambassadeur, de secretaris van de bouwambassadeur en enkele opdrachten. Hiervoor wordt een kasraming opgenomen van € 227.000. Voor de subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling voor Amsterdam School of Real Estate, opleiding Integrale gebiedsontwikkeling, wordt een kasraming opgenomen van €99.000. Voor de UVR versnellen woningbouw was een kasraming opgenomen van €	Lasten Onttrekking	-719 V 719 N

	1,145 miljoen. De meeste aanvragen voor deze subsidie worden pas eind van het jaar verwacht en dan vindt de verlening pas plaats in 2022, vandaar dat deze kasraming naar beneden wordt bijgesteld met € 1,045 miljoen.		

Capaciteitskosten programma 3 Ruimte en Water

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	-9 V

Programma 4 Bereikbaarheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
	Lasten	261.566	-15.951	245.615
	Baten	- 5.584	- 17.930	- 23.514
	Saldo van baten en lasten	**255.982**	**-33.881**	**222.101**
	Stortingen			
4.1.1	*Resv. Mobiliteitsbeleid*	1.505	0	1.505
4.1.2	*Resv. Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden*	26.651	13.020	39.671
4.1.2	*Resv. Verleende subsidies operationeel doel 4.1.2.*	0	4.093	4.093
4.2.1	*Resv. Kaplst. Wegen*	0	2.182	2.182
4.2.1	*Resv. Kaplst. OV*	0	20.292	20.292
4.2.1	*Resv. Ontwikkeling provinciale infrastructuur*	20.024	0	20.024
4.3.2	*Resv. Groot onderhoud wegen*	18.518	0	18.518
4.3.2	*Resv. Kaplst Kunstwerken*	0	0	0
4.3.2	*Resv. Investeringen Kunstwerken*	0	0	0
4.3.3	*Resv. Kapls. Vaarwegen*	0	0	0
4.3.3	*Resv. Groot onderhoud Vaarwegen*	6.000	0	6.000
4.4.2	*Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit*	511	0	511
4.4.2	*Resv. Kaplst. Innovatieprojecten mobiliteit*	7.121	0	7.121
4.5.1	*Resv. OV projecten*	51.577	0	51.577
	Onttrekkingen			
4.1.1	*Resv. Mobiliteitsbeleid*	-2.269	269	-2.000
4.1.2	*Resv. Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden*	-64.869	6.404	-58.465
4.1.2	*Resv. Verleende subsidies operationeel doel 4.1.2.*	0	-495	-495
4.2.1	*Resv. Kaplst. Wegen*	-116.137	0	-116.137
4.2.1	*Resv. Kaplst. OV*	-28.716	0	-28.716
4.2.1	*Resv. Ontwikkeling provinciale infrastructuur*	-36.261	-22.374	-58.635
4.3.2	*Resv. Groot onderhoud wegen*	-28.454	8.485	-19.969
4.3.2	*Resv. Kaplst Kunstwerken*	-29.009	0	-29.009
4.3.2	*Resv. Investeringen. Kunstwerken*	-6.302	0	-6.302
4.3.3	*Resv. Kapls. Vaarwegen*	-1.420	0	-1.420
4.3.3	*Resv. Groot onderhoud Vaarwegen*	-6.413	284	-6.129
4.4.2	*Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit*	-13.888	2.498	-11.390
4.5.1	*Resv. OV projecten*	-54.194	1.448	-52.746
	Totaal mutaties reserves	-256.025	36.106	-219.919
	Programma Resultaat	**-43**	**2.225**	**2.182**

4.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
RESV	Reserve Mobiliteitsbeleid: De uitgaven vanuit de reserve mobiliteitsbeleid worden met € 29.000 naar beneden bijgesteld. Dit wordt veroorzaakt door onderstaande bijstellingen: · € 100.000 minder uitgaven voor studiekosten Mobiliteitsbeleid algemeen. De geraamde uitgaven waren gebaseerd op een grove inschatting en pakken in de praktijk lager uit. · € 100.000 minder uitgaven Inkoop data veilige infrastructuur. Door gunstige aanbesteding van de opdracht. · € 100.000 minder uitgaven Onderzoek Coalitieakkoord Duurzaam doorpakken. De beoogde onderzoeken naar de Houtribdijk en doortrekken NZ-lijn worden afgedaan met enkel ambtelijke inzet en/of liften mee op andere trajecten. Voorstel in voorbereiding om deze middelen in te gaan zetten voor werkgeversaanpak Noord-Holland Noord (NHN) in 2021 en 2022. · € 270.000 meer uitgaven voor Bouwen aan bereikbaarheid (Slim & Duurzaam). De verhoogde uitgave wordt veroorzaakt door extra onderzoeken uitgevoerd voor de ZWASH corridor op basis van het advies van de nationale commissie groeifonds. De provincie heeft in 2021 een uitgestelde betaling uit 2020 ontvangen van € 240.000. Hierdoor kan van de verhoogde uitgaven ad € 270.000 een bedrag van € 240.000 gedekt worden vanuit deze bijdrage derden. Het resterende deel ad € 30.000 wordt gedekt uit de reserve. Deze ruimte in de reserve wordt gevonden in niet tot besteding komend budget voor Onderzoek Coalitieakkoord Duurzaam doorpakken, zie vorige bullet. Een voorstel wordt voorbereid om ten laste van deze dekking in totaal € 250.000 in te zetten voor de werkgeversaanpak NHN, waarvan de resterende € 220.000 in 2022. · Overige wijzigingen < € 100.000	Lasten Baten Onttrekking	-29 V -240 V 269 N

4.1.2Mobiliteitsbeleid uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
BN	€ 100.000 minder uitgaven voor het programma MRA Elektrisch vervoeren (MRA-E). Vertraagde instroom en wisseling van medewerkers leidt tot lagere salariskosten. Hier staat eenzelfde verlaging van bijdrage derden tegenover.	Lasten Baten	- 100 V 100 N
RESV	Reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden *Infrastructuur - € 7,9 miljoen (verlaging):* · € 2.248.000 minder uitgaven voor de Uitvoeringsregeling Kleine infrastructuur. In 2021 zijn voor € 2,0 miljoen minder subsidieaanvragen gedaan. Verder zijn voor € 248.000 aan afrekeningsverschillen (lager vastgestelde subsidies) van voorgaande subsidiejaren.	Lasten Baten Onttrekking Storting	-9.796 V -206 V 5.909 N 4.113 N

	· € 2.075.000 minder uitgaven voor de subsidie Aansluiting A9 Heiloo. De subsidie zal een jaar later in 2022 worden verleend. · € 215.000 minder uitgaven Uitvoeringsregeling Veilige uitwegen Noord-Holland 2021. Vanwege capaciteitsgebrek is geen actieve communicatie verricht van PNH naar potentiële aanvragers. · € 240.000 minder uitgaven voor een aanvullende subsidie project Zaanbrug in verband met verduurzaming. De subsidie zal een jaar later in 2022 worden verleend. · € 3,1 miljoen minder uitgaven voor het programma OV SAAL (Schiphol – Amsterdam – Almere – Lelystad). Vertragingen op de volgende onderdelen: o Transformatie-locatie fietsenstalling en aanpassing Stationsweg te Bussum door coronamaatregelen. o Regionale fietsnetwerken, doordat de visie nog niet is afgerond. o Uitvoering kleine spoorbomen Hilversum schuift door naar 2022. *Fietsinfrastructuur € 517.000 (verhoging):* · € 111.000 meer subsidie-uitgaven voor het Regionale fietsnetwerken. Deze uitgave was gepland voor 2020, maar komt in 2021 tot besteding. · € 406.000 meer uitgaven Fiets filevrij. Deze uitgave voor doorfietsroute Haarlem-Amsterdam (F200) was gepland voor 2020, maar komt in 2021 tot besteding. *Openbaar vervoer - € 2,4 miljoen (verlaging):* · Omdat de beoogde subsidie voor het project HOV Huizen hoger is dan € 1,5 miljoen, moeten de uitgaven toegerekend worden aan de jaren waarin de prestatie voor deze subsidie geleverd wordt en niet in het jaar dat de subsidie verleend wordt. Daarom wordt de € 2,2 miljoen dat hiervoor geraamd was in 2021 van de begroting afgehaald. In plaats hiervan begroten we een overheveling van € 2,2 mln. van de reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden naar de nieuw in te stellen reserve 'Verleende subsidies operationeel doel 4.2.1'. · Omdat de beoogde subsidie voor het projecten Uithoornlijn hoger is dan € 1,5 miljoen, moeten de uitgaven toegerekend worden aan de jaren waarin de prestatie voor deze subsidie geleverd wordt en niet in het jaar dat de subsidie verleend wordt. Het bedrag voor de te verlenen subsidie van € 1,9 mln. wordt daarom overgeheveld naar de nieuw in te stellen reserve 'verleende subsidies operationeel doel 4.2.1.'. De verwachte lastneming in 2021 bedraagt € 495.000. Het restant bedrag van € 1,4 mln. dat als last in 2021 geraamd was wordt in 2021 van de begroting afgehaald en blijft beschikbaar in de reserve verleende subsidies voor de toekomstige lastneming. · € 900.000 meer uitgaven voor de Uitvoeringsregeling verbetering toegankelijkheid bushaltes 2021. Op basis van voorliggende subsidieaanvragen is de verwachting dat het gehele beschikbare budget van € 2,0 miljoen in 2021 kan worden besteed, wat meer is		

	dan verwacht. · € 400.000 meer uitgaven voor het programma Bereikbaarheid Kust Zuid-Kennemerland: Zandvoort. Van deze uitgaven wordt € 206.000 gedekt vanuit bijdragen derden en € 194.000 vanuit de reserve). Een deel van de werkzaamheden verschoven van 2020 naar 2021, waardoor de uitgaven nu worden verhoogd op basis van de voorlopige (eind)afrekening. · € 352.000 minder uitgaven voor het project Zuidas OV-terminal. Bijstelling te verlenen subsidiebedrag op basis van het actuele indexcijfer voor 2021. Ter info: de verleende subsidie in 2021 bedraagt € 28,8 miljoen. In tegenstelling tot de subsidies Uithoornlijn en HOV Huizen wordt dit bedrag niet overgeheveld naar de reserve Verleende subsidie, omdat in de overeenkomst is afgesproken dat de provincie verspreid over drie jaar haar bijdrage beschikbaar stelt (waarbij géén koppeling naar de geleverde prestaties is opgenomen). · € 233.000 meer uitgaven voor het project HOV A9. Bijstelling kasraming op basis van realisatie en nog af te rekenen indexering onderdoorgang Schiphol en bus afrit.		
RESV	<u>Reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden - Boerenverdrietsluis</u> De provincie is voornemens om een subsidie te verlenen aan de gemeente den Helder voor de boerenverdrietsluis. De planning is dat deze subsidie in 2023 verleend zal worden. Daarom wordt dit bedrag dat nu nog als uitgave op de begroting voor 2021 stond gestort in de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden. Zie ook operationeel doel 4.3.3	Storting	13.000 N

4.2.1 Studies voor infrastructuur uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve Ontwikkeling provinciale infrastructuur € 947.000 (meer uitgaven):</u> · € 838.000 meer uitgaven aan kleine infrastructurele verbeteringen (KIV) Voor project P+R Getswoude. Deze uitgaven wordt voor € 711.000 gedekt vanuit een bijdrage derden (vervoerregio) en voor € 127.000 vanuit de reserve. De uitvoering van het project (en daarmee bijdrage VRA) is een jaar doorgeschoven naar 2021 · € 300.000 meer uitgaven voor Uitvoeringsprogramma Maatregelen Krommenie - Assendelft. Op basis van het vaststellingsbesluit GS medio 2021. · € 275.000 minder uitgaven voor het programma Onderdoorgang Broek in Waterland. Door een vertraagde start, schuift een deel van de uitgaven door naar 2022. We ontvangen € 150.000 meer aan bijdragen van derden voor dit programma dan eerder begroot. · € 245.000 meer uitgaven voor HOV Noordwijk-Schiphol. Extra onderzoek noodzakelijk. · € 200.000 minder uitgaven studiekosten iMPI. Vertraging die is opgetreden bij enkele projecten, waardoor geraamde inzet in de planfase later dan gepland tot besteding komt. · € 158.000 minder uitgaven voor Bereikbaarheid Gooi en Vechtstreek.	Lasten Baten Onttrekking Storting	947 V -990 V - 22.374 V 22.474 N

	We ontvangen € 100.000 meer aan bijdrage derden voor dit programma dan eerder begroot. <u>Overheveling reserves</u> Er wordt € 22,5 miljoen overgeheveld vanuit de reserve ontwikkeling provinciale infrastructuur naar de volgende kapitaallasten reserves: • Reserve kapitaallasten weginfrastructuur (€ 2,2 mln.) • Reserve kapitaallasten OV-infrastructuur (€ 20,3 mln.) Dit op basis van het verwachte investeringsvolume in 2021 van realisatieprojecten in het iMPI.		

4.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	In de begroting is rekening gehouden met verhaalbare schades. De ramingen zijn gebaseerd op ervaringscijfers over een langere periode. Omdat in 2021 tot op heden minder verhaalbare schades hebben plaatsgevonden, wordt nu voorgesteld om het budget af te ramen met € 319.000	Lasten Baten	-319 V 361 N
BN	De uitgaven en inkomsten van projecten derden zijn gewijzigd vanwege vertragingen in projecten door Stikstofproblematiek, vertraging in de Ruimtelijk Ordening procedures en actualisatie van ramingen.	Lasten Baten	- 3.866 V 3.866 N
RESV	<u>Reserve Groot onderhoud wegen</u> De uitgaven voor het groot onderhoud aan de provinciale wegen worden met € 8,5 mln. naar beneden bijgesteld van € 27 mln. naar € 18,5 mln. Dit in verband met vertragingen in verschillende projecten. Hierdoor wordt in 2021 ook € 8,5 mln. minder onttrokken uit de reserve groot onderhoud wegen.	Lasten Onttrekking	- 8.542 V 8.542 N

4.3.3Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	<u>Schades vaarwegen > 50k</u> In de begroting is rekening gehouden met verhaalbare schades. De ramingen zijn gebaseerd op ervaringscijfers over een langere periode. Omdat in 2021 tot op heden minder verhaalbare schades hebben plaatsgevonden, wordt nu voorgesteld om het budget af te ramen.	Lasten	-150 V
RESV	<u>Uitgestelde intentie Boerenverdrietsluis</u> De realisatie van subsidie met betrekking tot de Boerenverdrietsluis vind niet in 2021 plaats en schuift door naar 2022.	Lasten	- 13.000 V
BN	Dit betreft een administratieve correctie op de aan de exploitatie toe te rekenen baten en lasten vanuit de projecten voor derden vaarwegen. Deze worden op 0 gezet.	Lasten Baten	-12.211 V 12.211 N

RESV	De provincie is voornemens om een subsidie te verlenen aan de gemeente den Helder voor de boerenverdrietsluis. De planning is dat deze subsidie in 2023 verleend zal worden. Daarom wordt dit bedrag dat nu nog als uitgave op de begroting voor 2021 stond gestort in de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden. Zie ook operationeel doel 4.1.2	Lasten	- 13.000V
RESV	Reserve Groot onderhoud vaarwegen De uitgaven voor het groot onderhoud aan de provinciale vaarwegen worden met € 0,3 mln. naar beneden bijgesteld van € 4,8 mln. naar € 4,5 mln. Dit in verband met vertragingen in verschillende projecten. Hierdoor wordt in 2021 ook € 0,3 mln. minder onttrokken uit de reserve groot onderhoud vaarwegen.	Lasten Onttrekking	-284 V 284 N

4.4.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Voor netwerkmanagement en verkeerskundig beheer wordt per saldo een budgettoename van € 857.500 verwacht De hogere lasten van in totaal € 1.240.500 betreffen de volgende mutaties per product: • Vast onderhoud wegen: Afkoopsom RWS € 600.000. De overeenkomst tot regeling van het beheer en eigendom als gevolg van de realisatie van het project N23 Westfrisiaweg met Rijkswaterstaat, betreft het vastleggen van de verdeling van het beheer en onderhoud van het areaal nabij de aansluiting. De eenmalige afkoopsom is voor het beheren en onderhoud van het areaal en de eenmalige (afkoop) bijdrage aan de gerealiseerde geluidschermen op de gronden van RWS. • Gladheidsbestrijding wegen: Hogere uitgaven gladheidsbestrijding (€ 850.000) ; als gevolg van de externe weersomstandigheden is er begin 2021 meer gestrooid (oa. extra zout aankoop). • Dynamisch verkeersmanagement wegen: De transitie in het netwerkmanagement van de huidige situatie naar de V-MaaS (mobility as a service) oplossing heeft vertraging opgelopen. Daarom worden voor het lopend jaar lagere lasten van € 2.1 mln. voorzien. Voor het eerder toegekende meerjarige (incidentele) budget VMAAS t/m 2023 betekent dit, dat bij de volgende begroting in de meerjarenraming, dit bedrag van € 2.1 mln. weer zal worden opgenomen voor de resp. jaren. • Vast onderhoud vaarwegen: Bij de realisatie van de N23 Westfrisiaweg is voor de toename van het areaal van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), met waterlopen en natuurvriendelijke oevers, in 2021 een overeenkomst tot regeling van het beheer en onderhoud tussen HHNK en de provincie afgesloten. De PNH betaalt een eenmalige afkoopsom van € 900.000 voor de jaarlijkse beheer- en	Lasten Baten	1.241 N -383 V

	onderhoudskosten van € 30.000 voor een periode van 30 jaar. • Dynamisch verkeersmanagement (DVM) vaarwegen: Doordat vertraging in de aansluiting van objecten op de bediencentrale is ontstaan zou er een meerjarige renteclaim ontstaan met de opdrachtnemer. Door afstemming over en aanpassing van de betalingsregeling is dit afgewend. Dit heeft als consequentie dat toekomstige uitgaven naar voren zijn gehaald waardoor er in 2021 een overschrijding van € 850.000 ontstaat. Bij de volgende begroting zal deze verschuiving van de lasten in de jaren worden aangepast in de meerjarenraming. • Onderhoud Tunnels en Aquaducten: In verband met beschadigingen aan de tunnels door sneeuw en vorst zijn er aanvullende herstelkosten aan het asfalt € 200.000; De hogere baten van in totaal € 383.000 betreffen de volgende mutaties per product: • Verkeersmanagement: De Provincie is een bedrag van € 250.000 door het Rijk toegezegd vanuit de tijdelijke stimuleringsregeling specifieke uitkering veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van verkeersinfrastructuur (SPUK). • Leges vaarwegen: Meer baten € 120.000 (o.a door frequenter gebruik aanlegplaatsen).		

4.4.2 Innovatieprojecten mobiliteit doorvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	De uitgaven van de incidentele specifieke uitkering 'iDiensten fase 3' komen niet geheel tot besteding in 2021 en worden uitgesmeerd over 2021 en 2022.	Lasten Baten	-414 V 414 N
RESV	<u>Reserve innovatieprojecten mobiliteit</u> De uitgaven in 2021 aan innovatieprojecten mobiliteit worden met € 2,5 mln. naar beneden bijgesteld. Het betreffen de volgende wijzigingen: • Smart mobility: - € 1.915.000: Door technische problemen gaat de uitrol van de iVRI veel trager dan gedacht. Ook de projecten met Nissan hebben vertraging opgelopen. Een en ander is nog versterkt door de coronacrisis. • Circulaire provinciale infrastructuur: - € 281.000 De start van het project is verschoven van medio 2021 naar begin 2022. • Solarroad 2e fase: - € 132.000 De samenwerkende partijen in het innovatieproject 'Licht Verkeer', TNO-PNH-SCW zetten dit voort, mede met gebruikmaking van de resultaten van het EU- Interregproject 'Rolling Solar'. Hiermee rekening houdend wordt de planning opgeschoven, waardoor uitgaven worden uitgesteld. • Overige bijstellingen < € 100.000	Lasten Onttrekking	-2.498 V 2.498 N

4.5.1 OV concessies beheren en verlenen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	€ 8.657.000 meer uitgaven voor OV-concessies. Door verlening van de Bijzondere vergoeding Openbaar Vervoer (BVOV) in verband met corona naar de concessiehouder Connexxion. Dit bedrag bestaat voor € 1.268.000 uit afrekening 2020 (resterende 20%) en 7.389.000 voorschot 2021. € 8.657.000 meer bijdragen derden voor Openbaar Vervoer concessie. Door doorsluizen ontvangen Bijzondere vergoeding Openbaar Vervoer (BVOV) van het Rijk in verband met corona.	Lasten Baten	8.657 N -8.657 V
RESV	<u>Reserve Projecten Openbaar Vervoer</u> De uitgaven zijn verlaagd met € 1,4 miljoen. o OV-projecten € 80.000 (verhoging) ▪ € 230.000 meer uitgaven voor Zero Emissie (ZE) laadinfrastructuur Hoorn – Alkmaar – Castricum door het naar voren halen van investeringen naar 2021; ▪ € 100.000 minder uitgaven voor marketing door vertraging als gevolg van corona; ▪ € 50.000 minder uitgaven voor buurtbussen door (gedeeltelijke) verlenging onderhoud in plaats van vervanging. o OV-concessie € 1.5 miljoen (verlaging) ▪ € 1,5 miljoen minder uitgaven voor OV-concessie. Door lagere index en aanpassing bus-uren G+V nieuw concessie (herberekening op basis van actuele opgave Connexxion subsidie beschikkingsaanvraag).	Lasten Onttrekking	-1.448 V 1.448 N

Capaciteitskosten programma 4 Bereikbaarheid

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	1.939 N

Programma 5 Groen

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
	Lasten	111.061	-16.729	94.332
	Baten	- 5.801	193	- 5.608
	Saldo van baten en lasten	**105.259**	**-16.536**	**88.723**
	Stortingen			
5.1.1	*Resv. Groen*	*73.592*	*1.250*	*74.842*
5.1.1	*Resv. Kaplst. Groen*	*51*	*0*	*51*
5.1.1	*Resv. Verleende subsidies operationeel doel 5.1.1*	*0*	*1.900*	*1.900*
5.1.2	*Resv. Groene Uitweg*	*107*	*0*	*107*
5.1.3	*Resv. Oostelijke vechtplassen*	*638*	*0*	*638*
5.1.4	*Resv. Laag Holland*	*252*	*0*	*252*
5.2.1	*Resv. Uittreding Goois natuurreservaat*	*0*	*0*	*0*
5.3.2	*Resv. Landschap*	*2.500*	*0*	*2.500*
5.3.3	*Resv. Cofinanciering Waddenzee*	*3.120*	*0*	*3.120*
	Onttrekkingen			
5.1.1	*Resv. Groen*	*-53.827*	*15.302*	*-38.525*
5.1.1	*Resv. Kaplst. Groen*	*-70*	*0*	*-70*
5.1.1	*Resv. Verleende subsidies operationeel doel 5.1.1*	*0*	*-621*	*-621*
5.1.2	*Resv. Groene Uitweg*	*-6.438*	*253*	*-6.185*
5.1.3	*Resv. Oostelijke vechtplassen*	*-1.840*	*785*	*-1.055*
5.1.4	*Resv. Laag Holland*	*-329*	*-20*	*-349*
5.2.1	*Resv. Uittreding Goois natuurreservaat*	*0*	*0*	*0*
5.3.2	*Resv. Landschap*	*-2.800*	*740*	*-2.060*
5.3.3	*Resv. Cofinanciering Waddenzee*	*-3.274*	*2.228*	*-1.046*
	Totaal mutaties reserves	11.682	*21.817*	*33.499*
	Programma Resultaat	**116.942**	**5.281**	**122.224**

5.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura2000-gebieden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	We verwachten dit jaar een relatief hoge verkoopopbrengst SGG-gronden (Strategische Gronden Groen, voormalig BBL en PASO, zie ook Operationeel Doel 3.4.5). De verwachte baten zijn € 1,5 mln. hoger dan eerder begroot en daarom wordt ook de storting in de reserve Groen met eenzelfde bedrag begroot. Raming van de SPUK middelen voor het Programma Natuur (€ 100.000)	Lasten Baten Storting	100 N -100 V 1.475 N
RESV	<u>Reserve Groen</u> De uitgaven vanuit de reserve groen worden met € 16 miljoen naar beneden bijgesteld. Enkele oorzaken van deze wijziging: • Er schuiven subsidies door naar 2022. • We verwachten minder proceskosten te maken voor het Regiebureau NNN. • Een aantal werkzaamheden voor de PAS schuiven door naar 2022. • De uitvoering van project GV24 De Kampen is een jaar vertraagd door tegenslagen in de planvoorbereiding. • Als gevolg van de actualisatie van het kasritme van project GV48 Voltooiing Groene Schakel zijn de begrote uitgaven naar beneden bijgesteld en wordt dit doorgeschoven naar 2022. • Het project het Hol is deels doorgeschoven naar 2022 omdat de besluitvorming over het inrichtingsplan meer tijd in beslag heeft genomen. Voor aanvullende capaciteit t.b.v. het Regiebureau NNN wordt € 723.000. onttrokken aan de reserve Groen Een deel van de baten van project GV48 Voltooiing Groene Schakel worden pas in 2022 wordt verwacht (€ 225.000).	Lasten Baten Onttrekking Storting	-15.302 V 225 N 15.302 N - 225 V
	<u>Wijziging subsidieverlening reserve Groen</u> Omdat de beoogde subsidie aan AGV / Waternet voor de Defosfatering van fosfaatrijk inlaatwater en het afkoppelen agrarische gebieden t.b.v. waterkwaliteit in de Oostelijke Vechtplassenhoger groter in omvang is dan € 1,5 miljoen, moeten de uitgaven toegerekend worden aan de jaren waarin de prestatie voor deze subsidie geleverd wordt en niet in het jaar dat de subsidie verleend wordt. Daarom wordt de € 1,9 miljoen die hiervoor geraamd was in 2021 van de begroting afgehaald. In plaats hiervan begroten we een overheveling van € 1,9 mln. van de reserve Groen naar de nieuw in te stellen reserve 'Verleende subsidies operationeel doel 5.1.1' De verwachte lastneming in 2021 bedraagt € 621.000. Dit bedrag wordt onttrokken aan de nieuw ingestelde reserve.	Lasten Storting Onttrekking	-1.279 V 1.900 N -621 V

5.1.2 Programma Groene Uitweg uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
RESV	Reserve Groene Uitweg Als gevolg van de actualisatie van het kasritme van de projecten Groene uitweg zijn de begrote uitgaven naar beneden bijgesteld, met name doordat de risicoreservering t.b.v. de dwarsligger faunapassage Rondje Naardermeer is komen te vervallen.	Lasten Onttrekking	-253 V 253 N

5.1.3 Programma Oostelijke Vechtplassen uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
RESV	Reserve Oostelijke Vechtplassen De verwachte uitgaven vanuit de reserve OVP (Oostelijke Vechtplassen) is geactualiseerd. Het verschil wordt veroorzaakt doordat bij de meeste projecten de capaciteitskosten niet meer meetellen terwijl die hier wel geraamd waren. Hiernaast blijken proceskosten bij projecten in 2021 uitgesteld te worden, dit deels door Corona.	Lasten Onttrekking	-866 V 866 N

5.1.4 Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
BN	Deze baten en lasten hebben betrekking op een wijziging in de raming van de uitgaven uit de SPUK middelen voor Vitaal Platteland.	Lasten Baten	-436 V 436 N

5.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
NBN	Bij de 2e Begrotingswijziging 2021 hadden wij een indexering toegepast op het budget voor onze participantenbijdrage voor de recreatieschappen (overgeboekt vanuit de stelpost prijsstijging), inmiddels blijkt dit budget toch niet nodig te zijn voor dit jaar en kan het terug naar de algemene middelen.	Lasten	-99 V

5.2.3 Uitvoering geven aan de wet natuurbescherming

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)
NBN	Bijstelling bedrag van de te ontvangen leges voor Wet Natuurbescherming, dit op basis van gerealiseerde opbrengsten.	Baten	-200 V

5.2.4 Tegemoetkoming faunaschade uitkeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag (x € 1.000)

NBN	Het voor Faunaschade in 2021 beschikbare budget à € 6 miljoen blijkt, op basis van een op verzoek van de provincie door het Faunafonds verstrekte actualisatie van de schade in het schadejaar 2021, onvoldoende. Middels deze claim wordt extra budget geraamd om alle tot nu toe in kaart gebrachte schade aan agrarische ondernemers (na aftrek van het eigen risico) te kunnen vergoeden, waarbij opgemerkt dient te worden dat in de actualisatie van de schade nog een zekere mate van onzekerheid zit. Nog niet alle schade is getaxeerd, het schadeseizoen is nog niet ten einde en agrariërs kunnen na taxatie nog bezwaar en beroep aantekenen.	Lasten	3.667 N

5.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Deze baten en lasten hebben betrekking op een wijziging in de raming van de uitgaven uit de SPUK middelen voor Impuls Veenweiden	Lasten Baten	102 N -102V
RESV	<u>Reserve Landschap</u> De verwachte uitgaven vanuit de Reserve Landschap worden met € 840.000 verlaagd. Hieraan ligt ten grondslag dat voor o.a. het project Herstel Liniedijken en voor de inhuur van een projectleider geldt, dat de hiervoor benodigde budgetten intern worden overgeheveld. Derhalve hoeven deze niet te worden gedekt vanuit de reserve. Hiernaast verwachten we op dit moment minder aanvragen voor de Uitvoeringsregeling Westeinderscheg.	Lasten Onttrekking	-840 V 840 N
RESV	<u>Overheveling reserves</u> Vanuit de reserve Landschap wordt € 100.000 naar de Reserve Stelling van Amsterdam (operationeel doel 6.4.2) overgeheveld ten behoeve van de Liniedijken.	Onttrekking	-100 V

5.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve Cofinanciering Waddenzee</u> De verwachte uitgaven vanuit de reserve Cofinanciering Waddenzee worden naar beneden bijgesteld. Het aantal projecten dat subsidie heeft aangevraagd voor de Uitvoeringsregeling Cofinanciering Waddenfonds is minder dan vooraf ingeschat.	Lasten Onttrekking	-2.228 V 2.228 N

Capaciteitskosten programma 5 Groen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma’s.	Lasten	538 N

Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
	Lasten	50.781	-8.046	42.735
	Baten	- 7.977	3.191	- 4.786
	Saldo van baten en lasten	**42.804**	**-4.855**	**37.949**
	Stortingen			
6.4.1	*Resv. Monumenten*	5.751	0	5.751
6.4.2	*Resv. SvA/NHW Werelderfgoed*	3.150	100	3.250
6.5.1	*Resv. Herstructurering bedrijfsterreinen*	2.500	0	2.500
6.5.2	*Resv. MKB*	3.750	0	3.750
6.5.4	*Resv. Duurzame landbouw*	0	500	500
6.5.5	*Resv. Europese projecten landbouwsubsidies*	5.000	1.000	6.000
	Onttrekkingen			
6.4.1	*Resv. Monumenten*	-6.652	0	-6.652
6.4.2	*Resv. SvA/NHW Werelderfgoed*	-1.099	852	-247
6.5.1	*Resv. Herstructurering bedrijfsterreinen*	-6.069	829	-5.240
6.5.2	*Resv. MKB*	-5.347	600	-4.747
6.5.4	*Resv. Duurzame landbouw*	0	0	0
6.5.5	*Resv. Europese projecten landbouwsubsidies*	-1.195	-280	-1.475
	Totaal mutaties reserves	-210	3.601	3.391
	Programma Resultaat	**42.594**	**-1.255**	**41.340**

6.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Conform het GS besluit Proposities voorjaar 2021 noodfonds sociale infra NHN en MRA (1400571/1685523) worden de in 2021 teruggevorderde gelden van Subsidies Noodfonds die in 2020 zijn verleend zijn, opnieuw ingezet voor deze regeling. Voor 2021 zal € 92.000 opnieuw worden ingezet	Lasten	92 N
UI	Uitgestelde intentie Noodfonds Cultuur Conform het GS besluit Proposities voorjaar 2021 noodfonds sociale infra NHN en MRA (1400571/1685523) zal het restant van de lager vastgestelde subsidies in 2021 worden overgeheveld naar 2022 om daar opnieuw te kunnen worden ingezet.	Lasten	-331 V

BN	De specifieke uitkering cultuur i.v.m. schade door NH gesubsidieerde instellingen kan voor € 139.000 ingezet worden. De provincie had hiervoor € 392.000 euro ontvangen van het rijk hierbij wordt het restant van 253.000 gecorrigeerd.	Lasten Baten	-253 V 253 N

6.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Als gevolg van corona is de opdracht klimaatadaptie niet doorgegaan.	Lasten	-155 V

6.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Vanuit de regeling specifieke uitkering i.v.m. schade door NH gesubsidieerde instellingen, is voor Huis van Hilde compensatie beschikbaar.	Baten	-63 V
UI	Uitgestelde intentie Kaap Skil Als gevolg van de Corona-crisis zijn de plannen van Kaap Skil bijgesteld. Het museum stond in de startblokken om de fondsenwerving op te starten voor masterplan “Texel en de wereldzeeën. Museum Kaap Skil vernieuwt” toen de Corona-crisis uitbrak. De ambitie om het museum internationaal op de kaart te zetten als thuisbasis voor dé Palmhoutwrakcollectie is onverminderd, alleen zal de fasering anders verlopen. Het totaal van 1 miljoen wordt in 2022 beschikbaar gesteld, derhalve wordt de 260.000 euro die voor 2021 stond verschoven naar 2022.	Lasten	-260V

6.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Onderzoeken i.v.m. verduurzaming zijn door corona niet doorgegaan.	lasten	- 152 V

6.4.2UNESCO Stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Het Gemeenschappelijk orgaan wordt pas per 1 januari 2022 opgericht. Dit is efficiënter dan een oprichting halverwege het jaar. Daarnaast is het eerste deel van gebiedsanalyses later opgeleverd dan gepland, het was meerwerk en ingewikkelder om ze op te stellen, waardoor de planning vertraagd is. Daarnaast zijn enkele kleine activiteiten vanwege corona niet doorgegaan. Hierdoor kan het exploitatiebudget met € 200.000 worden afgeraamd.	Lasten	-200 V

UI	Uitgestelde intentie Subsidie Forteiland Pampus Voor Stichting Forteiland Pampus is een bijdrage ontvangen in de decembercirculaire 2020, bijdrage Erfgoed Deal van € 560.000. Dit is voor 2021 als uitgave begroot binnen operationeel doel 6.4.2, met de intentie de subsidie dit jaar te verlenen. Aangezien er nog een staatsteuntoets moet worden gedaan, verwachten we dat dat deze subsidie pas in 2022 verleend gaat worden.	Lasten	- 560 V
RESV	Reserve Stelling van Amsterdam Voor de subsidie aan Gem Gooise Meren/ Vestigingsplein Muiden op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling is een kasraming opgenomen van €800.000. Maar omdat het plan is gewijzigd en de planning ook nog is gewijzigd door corona, wordt deze subsidie pas volgend jaar verleend.	Lasten Onttrekking	- 852 V 852 N
RESV	Overheveling reserves Vanuit de reserve Landschap (operationeel doel 5.3.2) wordt € 100.000 naar de Reserve Stelling van Amsterdam overgeheveld ten behoeve van de Liniedijken.	Storting	100 N

6.5.1 Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Door latere start van de visie recreatie en toerisme en vertraging op onderdelen van de uitvoering is minder geld uitgegeven.	Lasten	-100V
RESV	Reserve Bedrijfsterreinen De begrote uitgaven vanuit de reserve bedrijfsterreinen voor de regeling HIRB plus worden met 200.000 verlaagd. Verder is vanuit vorige jaren € 629.000 retour ontvangen aan lager vastgestelde subsidies. deze bedragen worden toegevoegd aan de reserve bedrijfsterreinen.	Lasten Onttrekking	- 829 V 829 N

6.5.2Een innovatief klimaat bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Dit betreft een administratieve correctie op de begroting omdat een deel van de uitgaven aan de MIT regeling en de bijbehorende bijdrage van het Rijk dubbel in de begroting waren opgenomen.	Lasten Baten	- 3.000 V 3.000 N
RESV	Reserve MKB De verwachte uitgaven vanuit de reserve MKB worden met € 0,6 mln. naar beneden bijgesteld. Het betreffen de volgende wijzigingen: • De uitgaven voor COLNH worden met € 600.000 omlaag bijgesteld. Het blijkt dat voorfinanciering niet nodig is voor de uitvoeringskosten van deze regeling. • De uitgaven voor de MIT regeling worden met € 240.000 omhoog bijgesteld. - T.b.v. bezwaren op R&D projecten 2020 is € 240.000 euro additioneel begroot - Tbv bezwaren MIT haalbaarheidsonderzoek 2020 is € 100.000	Lasten Onttrekking	-600V 600N

	euro additioneel begroot - De MIT additionele uitvoeringskosten zijn bijgesteld. Het blijkt dat de verwachte uitvoeringskosten van € 246.600 euro voor RVO komen te vervallen. • De uitgaven voor het innovatiefestival komen te vervallen i.v.m. corona. Dit leidt tot een verlaging van de begrote uitgaven met 100.000 euro. • Overige bijstellingen < € 100.000		

6.5.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Het budget voor Voedselvisie wordt met 215.000 euro verhoogd. Dit betreft een verschuiving van uitgaven over de tijd en de totale begrote uitgaven t.b.v. de voedselvisie wijzigen dus niet. Wijzigingen t.o.v. de begroting worden veroorzaakt door de aangekondigde subsidies buiten uitvoeringsregeling (begrotingsbehandeling PS oktober 2021): Voedsel Verbindt (uitvoeringsagenda), Lectoraat Bodem en TPC Er wordt € 1 mln van het budget voor de voedselvisie gestort, in de reserve Cofinanciering Europese Landbouwprojecten conform het GS-besluit van 8 juni 2021 voor Europese InnovatiePartnerschappen (EIP). Zie ook operationeel doel 6.5.5	Lasten Lasten	215 N -1.000 V
RESV	<u>Reserve Duurzame Landbouw</u> In voorgaande jaren toegekende projecten voor de glastuinbouw regeling zijn niet doorgegaan, er is 0,5 mln. teruggestort door een subsidieontvanger. Dit bedrag wordt teruggestort in de reserve Duurzame Landbouw.	Lasten Storting	-500 V 500 N

6.5.5 Europese landbouwprojecten co-financieren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve Europese projecten landbouwsubsidies</u> • Conform GS nota: Wijziging Uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord_Holland en openstelling diverse onderdelen van het POP3 2021 (1630835/1630839) wordt € 1 mln. gestort vanuit het budget voor de voedselvisie voor Europese Innovatie Partnerschappen in de reserve Europese landbouw projecten. • Voor de openstelling van Leader wordt € 280.000 aan uitgaven begroot.	Lasten Storting Onttrekking	280 N 1.000 N -280 V

Capaciteitskosten programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	209 N

Programma 7 Financiën en bedrijfsvoering

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
Lasten	80.165	-5.518	74.647
Baten	- 455.051	- 7.789	- 462.840
Saldo van baten en lasten	**-374.886**	**-13.307**	**-388.193**
Stortingen			
7.1.8 Algemene Reserve	*58.736*	*4.198*	*62.934*
7.2.1 Resv. Bedrijfsvoering	*1.553*	*0*	*1.553*
7.2.4 Resv. huisvesting	*0*	*0*	*0*
Onttrekkingen			
7.1.8 Algemene Reserve	*-32.518*	*-42*	*-32.560*
7.2.1 Resv. Bedrijfsvoering	*-2.380*	*722*	*-1.658*
7.2.4 Resv. huisvesting	*-782*	*0*	*-782*
7.2.5 Resv. GO-gelden	*-500*	*100*	*-400*
Totaal mutaties reserves	24.109	4.978	29.087
Programma Resultaat	**-350.777**	**-8.329**	**-359.112**

7.1.2 Algemene uitkering provinciefonds beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	In de septembercirculaire van het provinciefonds is opgenomen dat de algemene uitkering met €2,7 miljoen toeneemt. De verklaring hiervoor is het feit dat de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds is toegenomen. Conform de afspraken van het herstelplan van de algemene reserve wordt dit bedrag in 2021 aan de Algemene reserve toegevoegd. Tegenover de hogere inkomsten uit het provinciefonds staat dus een storting in de Algemene Reserve. Zie ook operationeel doel 7.1.8.	Baten	-2.710 V
BN	Decentralisatie-uitkering Regionale Energiestrategieën. In de septembercirculaire van het provinciefonds is aangekondigd dat we een decentralisatie-uitkering ontvangen van € 190.000 voor de Regionale Energie Strategieën. Deze bate is neutraal met de hogere lasten in het programma 2 - klimaat en milieu.	Baten	-190 V
BN	Decentralisatie-uitkering Bodembescherming In het Bestuurlijk Overleg Bodem, waarin het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de decentrale overheden zitting hebben, zijn op 23 september 2020 afspraken gemaakt over doelen en financiering van bodemopgaven in het jaar 2021. Het jaar 2021 is een overbruggingsjaar	Baten	-3.524

	naar nieuwe bestuurlijke afspraken over de bodemopgaven vanaf 2022, als vervolg op het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020. In dit kader ontvangt de provincie een decentralisatie-uitkering van €3.524.000. Deze bate is neutraal met de storting in de reserve Bodemsanering in het programma 2 - Klimaat en milieu		

7.1.3 Dividend beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De verwachte opbrengsten uit dividend worden omhoog bijgesteld: • De raming van het dividend van Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) wordt met € 805.000 verhoogd. De dividenden worden conservatief begroot, daar de uitkering van dividend lastig valt in te schatten. • Het dividend van Nederlandse Waterschapsbank (NWB) wordt met € 29.000 verhoogd. De dividenden worden conservatief begroot, daar de uitkering van dividend lastig valt in te schatten. Zo heeft de NWB jarenlang geen dividend uitgekeerd; pas in 2019 is de dividenduitkering hervat (over het boekjaar 2018).	Baten	-834 V

7.1.5 Overige algemene dekkingsmiddelen beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	In de jaarrekening 2020 zijn kosten opgenomen waarvoor op dat moment nog geen facturen waren binnengekomen. Het kan voorkomen dat de werkelijke facturen/subsidies afwijken van de opgenomen schatting in de jaarrekening. Dit is het geval in 2021. Deze afrekeningsverschillen ten opzichte van de jaarrekening leiden tot een voordeel van € 2,7 mln.	Lasten	-2.759 V

7.1.7 Stelposten beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Het restant van de stelpost prijsstijgingen kan vrijvallen naar de algemene middelen.	Lasten	- 24 V
BN	Op 10 juli 2021 hebben de Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie (BOD) van het IPO en de vakbonden een onderhandelaarsakkoord ondertekend voor een nieuwe cao voor de provinciale sector met een looptijd van 1 januari 2021 tot 1 januari 2022. Hierdoor stijgen de loonkosten met een groter bedrag dan waarmee werd gerekend in de begroting 2021, namelijk € 315.000 extra. Voor de dekking van de hogere dan begrote loonkosten stellen wij voor gebruik te maken van het restant van de stelpost indexering. Jaarlijks wordt deze stelpost geraamd op basis van alle indexeringen zoals die in de Kaderbrief van het betreffende jaar is opgenomen. In de begroting (of bij	Lasten	- 315 V

	een begrotingswijziging) wordt dan het benodigde deel toegevoegd aan het betreffende operationeel doel in de begroting. Als voor één of meerdere producten uiteindelijk een lager bedrag aan indexatie benodigd is dan geraamd op basis van de Kaderbrief-percentages dan blijft op de Stelpost indexering een restant beschikbaar. Voor 2021 is sprake van een restant van € 339.000, zodat het tekort op de loonkostenstijging hieruit gedekt kan worden.		

7.1.8Algemene reserve beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Uit de septembercirculaire van het provinciefonds is gebleken dat de algemene uitkering met €2,7 miljoen toeneemt. De verklaring hiervoor is het feit dat de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds is toegenomen. Conform de afspraken van het herstelplan van de algemene reserve wordt dit aan deze reserve toegevoegd. Dit voordeel is dus neutraal met de ontvangst in het provinciefonds onder 7.1.2 bij deze begrotingswijziging.	Storting	2.710 N
UI	Het totaal van de Uitgestelde intenties bij de laatste begrotingswijziging 2021 bedraagt € 1,5 mln. Dit wordt gestort in de algemene reserve en bij de eerste begrotingswijziging 2022 weer onttrokken aan deze reserve en toegevoegd aan de hiervoor bestemde budgetten.	Storting	1.488 N
BN	In december 2020 heeft de provincie € 41.500 ontvangen van BZK via een decentralisatie-uitkering t.b.v. activiteiten op het gebied van Weerbaar provincie Noord-Holland. Deze middelen zijn bij resultaatbestemming 2020 in de algemene reserve gestort en worden in 2021 onttrokken en uitgegeven.	Onttrekking	- 42 V

7.2.1 Overhead beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	In de jaarrekening 2020 zijn kosten opgenomen waarvoor op dat moment nog geen facturen waren binnengekomen. Het kan voorkomen dat de werkelijke facturen/subsidies afwijken van de opgenomen schatting in de jaarrekening. Dit is het geval in 2021. Deze afrekeningsverschillen ten opzichte van de jaarrekening leiden tot een voordeel op het operationeel doel 'Overhead beheren' in 2021. De belastingdienst heeft rente vergoed over de late vaststelling van de BTW-suppleties.	Lasten Baten	-205 V - 39 V
RESV	<u>Reserve Bedrijfsvoering</u> Medewerkers maken meer gespreid gebruik van de mogelijkheid om thuiswerk-hulpmiddelen aan te schaffen dan geraamd. Een deel van de kosten wordt daarom verwacht in 2022. Een deel van de smartphones van het personeel wordt nog dit jaar vervangen om te voorkomen dat telefoons die in omloop zijn geen (security) updates meer kunnen ontvangen. Voor I-projecten worden lagere kosten gemaakt dan eerder geraamd, onder andere omdat het moeilijk is geschikte medewerkers te vinden voor de	Lasten Onttrekking	-722 V 722 N

	bemensing van specifieke projecten. In de begroting is rekening gehouden met kosten voor het doorvoeren van organisatiewijzigingen. Voor dit jaar zijn minder kosten nodig. Bovenstaande uitgaven worden onttrokken aan de reserve bedrijfsvoering. Doordat nu per saldo voor € 0,7 mln. aan lagere kosten worden geraamd, wordt er ook eenzelfde bedrag minder onttrokken aan de reserve Bedrijfsvoering.		

7.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	• Voor de afwikkeling van de Koepelovereenkomst wordt van de provincie Flevoland een bedrag ontvangen ter compensatie van de capaciteitskosten (€ 410.000). • Provincie-medewerkers worden soms extern gedetacheerd. Hiervoor worden vergoedingen ontvangen. De vergoedingen worden gebruikt om de kosten van vervangend personeel te dekken. De raming van detacheringsopbrengsten en kosten van vervanging is opgehoogd met € 82.000. • Op 10 juli 2021 hebben de Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie (BOD) van het IPO en de vakbonden een onderhandelaarsakkoord ondertekend voor een nieuwe cao voor de provinciale sector met een looptijd van 1 januari 2021 tot 1 januari 2022. Hierdoor stijgen de loonkosten met een groter bedrag dan waarmee werd gerekend in de begroting 2021, namelijk € 315.000 extra. Voor de dekking van de hogere dan begrote loonkosten stellen wij voor gebruik te maken van het restant van de stelpost indexering. Jaarlijks wordt deze stelpost geraamd op basis van alle indexeringen zoals die in de Kaderbrief van het betreffende jaar is opgenomen. In de begroting (of bij een begrotingswijziging) wordt dan het benodigde deel toegevoegd aan het betreffende product. Als voor één of meerdere producten uiteindelijk een lager bedrag aan indexatie benodigd is dan geraamd op basis van de Kaderbrief-percentages dan blijft op de Stelpost indexering een restant beschikbaar. Voor 2021 is sprake van een restant van € 339.000, zodat het tekort op de loonkostenstijging hieruit gedekt kan worden.	Lasten Baten	807 N -492 V

7.2.5 Decentrale arbeidsvoorwaarden uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve GO-gelden</u> De kosten voor het talentbudget worden gedekt vanuit de reserve GO-gelden. Voor 2021 worden lagere kosten verwacht, omdat door de coronacrisis personeel terughoudender is geworden in het volgen van opleidingen.	Lasten Onttrekking	-100 V 100 N

Capaciteitskosten programma 7 Financiën en bedrijfsvoering

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	-2.177 V

Programma 8 Economisch herstel en duurzaamheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2021 voor laatste wijziging	Laatste begrotings-wijziging	Begroot 2021 na laatste wijziging
	Lasten	14.430	-10.707	3.723
	Baten	- 329	49	- 280
	Saldo van baten en lasten	**14.101**	**-10.658**	**3.443**
	Stortingen			
8.1.1	*Resv. Economisch herstel en duurzaamheid*	*100.000*	*0*	*100.000*
	Onttrekkingen			
8.1.1	*Resv. Economisch herstel en duurzaamheid*	*-14.100*	*10.506*	*-3.594*
	Totaal mutaties reserves	85.900	10.506	96.406
	Programma Resultaat	**100.001**	**-152**	**99.849**

8.1.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid</u> Eind vorig jaar is een inschatting gemaakt van uitgaven in 2021 voor de uitvoering van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. Veel maatregelen waren toen nog niet uitgewerkt, laat staan in werking getreden. We moesten, vanwege de onbekendheid van het verloop van de Coronapandemie, in ieder geval zorgen voor voldoende middelen zodat we niet tegen een tekort zouden aanlopen. Inmiddels zijn we verder en wordt er door de gemeenten, instellingen en bedrijven gebruik gemaakt van de regelingen die zijn vastgesteld. Bijdragen zijn verstrekt of worden aangevraagd en projecten zijn gestart. Kortom: de uitvoering is gestart, maar de uitgaven zoals geraamd vragen een neerwaartse bijstelling van de uitgaven in 2021. Het opstellen van de regelingen en overleg met gemeenten en andere partijen heeft tijd gekost. Niet iedere regeling die van kracht is geworden leidt direct tot veel aanvragen en de bijbehorende uitgaven. Wij hebben in 2021 regelingen vastgesteld waarmee in totaal een bedrag van € 13,15 miljoen is vastgelegd. Omdat een opengestelde regeling niet direct volledig wordt uitgegeven zullen die uitgaven voor een deel in 2022 gaan plaatsvinden en daarom ramen wij de uitgaven voor 2021 af met € 10,5 miljoen.	Lasten Onttrekkingen	-10.506 V 10.506 N

Capaciteitskosten programma 8 Economisch herstel en duurzaamheid

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De doorbelasting van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen in de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het betreft een geactualiseerde verdeling over de programma's.	Lasten	-152 V

4 Bedrijfsvoering

De actualisatie van de verdeling van capaciteitskosten over de programma's heeft effect op het totaal ter beschikking gestelde budget per programma. Deze mutaties zijn daarom bij de programmabudgetten opgenomen.

In het beleid voor capaciteitssturing is afgesproken, dat alle capaciteit inclusief ingehuurde capaciteit in het programma bedrijfsvoering wordt vermeld, inclusief het verdeelpercentage over de programma's.

Wanneer wordt ingehuurd van een programmabudget, wijzigt niet het budget van het operationele doel. Zo'n mutatie is dus niet zichtbaar bij de programma's. Om PS goed te informeren over de totale capaciteit (inclusief inhuur) dat ten laste komt van de programma's en investeringen is deze "paragraaf bedrijfsvoering" opgenomen.

Overigens kan ook de laatste maanden van 2021, na deze begrotingswijziging, nog (incidentele) capaciteit worden "gekocht" ten laste van het budget van het operationele doel. Dit wijzigt niets aan het totaalbedrag van het programma of operationele doel, maar hierdoor kan wel het hieronder vermelde capaciteitspercentage wijzigen.

In de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening zal hierover verantwoording worden afgelegd en zullen totaalbedragen en definitieve percentages waarmee de verdeling heeft plaatsgevonden, worden vermeld, uitgesplitst naar ingehuurde en eigen capaciteit.

Totale Capaciteitskosten	**Capaciteitskosten in de programma's in miljoen €**	**Verdeel percentage**
Programma 1 – Openbaar Bestuur	9,8	8,5%
Programma 2 - Klimaat en Milieu	6,1	5,3%
Programma 3 – Ruimte en Water	10,3	8,9%
Programma 4 – Bereikbaarheid	26,1	22,6%
Programma 5 – Groen	8,2	7,1%
Programma 6 - Economie, Cultuur en Welzijn	5,0	4,3%
Programma 7 – Financiën en bedrijfsvoering	49,7	43,0%
Programma 8 – Economisch herstel en duurzaamheid	0,5	0,4%
Totaal programma's	115,7	100%
Naar investeringen*	15,3	n.v.t.
Totale capaciteitskosten	**131,0**	**100%**

*Capaciteitskosten die ten laste van investeringen worden gebracht, worden niet via een percentage verdeeld.

5 Overzicht begrote mutaties reserves

Begrote mutaties reserve 2021 (x 1.000 euro)

OD	Reserve	Mutatie	BGR 2021	EBW 2021	TBW 2021	LBW 2021	Totaal
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	Baten	-1.604	0	-1.108	495	-2.217
2.1.3	Resv. Bodemsanering	Baten	-5.169	-2.500	827	275	-6.567
		Lasten	319	0	0	3.524	3.843
2.1.6	Resv. Gezonde Leefomgeving	Baten	-3.400	-374	0	1.544	-2.230
		Lasten	3.300	0	0	200	3.500
2.2.1	Resv. Energietransitie	Baten	-6.484	-2.035	-2.875	1.884	-9.510
		Lasten	10.200	0	0	0	10.200
2.2.2	Resv. Circulaire economie	Baten	-473	0	0	-47	-520
		Lasten	350	1.241	0	0	1.591
2.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvoorraad	Baten	-375	0	0	0	-375
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling	Baten	-3.090	0	-5.459	500	-8.049
		Lasten	100	0	935	0	1.035
3.1.3	Resv. Klimaatadaptatie	Baten	-1.600	0	0	550	-1.050
		Lasten	1.000	0	0	0	1.000
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	Baten	-1.562	0	-652	190	-2.024
		Lasten	1.562	0	0	0	1.562
3.4.1	Resv. OV-fonds	Baten	-5.530	0	0	-350	-5.880
		Lasten	5.000	0	0	0	5.000
	Resv. Verleende subsidies operationeel doel 3.4.1	Lasten	0	0	0	5.500	5.500
3.4.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	Baten	-3.929	-4.870	0	2.677	-6.122
		Lasten	0	522	0	0	522
	Resv. Kapitaallasten Havencomplexen	Baten	-140	0	0	0	-140
	Resv. impuls duurzame zeehavens	Baten	0	-522	0	0	-522
3.4.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	Baten	-342	-2.500	0	0	-2.842
	Resv. verleende subsidies operationeel doel 3.4.4	Lasten	0	0	0	1.818	1.818
3.4.5	Resv. afwaardering gronden groen	Lasten	0	0	6.697	0	6.697
3.5.1	Resv. Woonbeleid	Baten	-1.100	-116	-404	105	-1.515
3.5.2	Resv. Woningbouw	Baten	-1.145	-3.170	2.170	719	-1.426
		Lasten	1.200	0	0	0	1.200
4.1.1	Resv. Mobiliteitbeleid	Baten	-1.274	-79	-916	269	-2.000
		Lasten	205	0	1.300	0	1.505
4.1.2	Resv. Uitvoeren Mobiliteitsbeleid door derden	Baten	-64.857	1.521	-1.532	6.404	-58.465
		Lasten	26.246	-325	730	13.020	39.671
4.1.2	Resv. verleende subsidies operationeel doel 4.1.2.	Baten	0	0	0	-495	-495
		Lasten	0	0	0	4.093	4.093

OD	Reserve	Mutatie	BGR 2021	EBW 2021	TBW 2021	LBW 2021	Totaal
4.2.1	Resv. Kaplst. Wegen	Baten	-2.661	-111.378	-2.098	0	-116.137
		Lasten	0	0	0	2.182	2.182
4.2.1	Resv. Kaplst. OV	Baten	-95	-35.405	6.784	0	-28.716
		Lasten	0	0	0	20.292	20.292
4.2.1	Resv. Ontwikkelen provinciale infrastructuur	Baten	-6.201	-6.285	-23.776	-22.374	-58.635
		Lasten	19.824	0	200	0	20.024
4.3.2	Resv. Groot onderhoud wegen	Baten	-22.500	-2.960	-2.994	8.485	-19.969
		Lasten	15.018	0	3.500	0	18.518
4.3.2	Resv. Kaplst Kunstwerken	Baten	-283	-25.217	-3.509	0	-29.009
		Lasten	1.300	0	-1.300	0	0
4.3.2	Resv. Investeringen Kunstwerken	Baten	-1.300	0	-5.002	0	-6.302
		Lasten	1.800	0	-1.800	0	0
4.3.3	Resv. Kapls. Vaarwegen	Baten	0	0	-1.420	0	-1.420
4.3.3	Resv. Groot onderhoud Vaarwegen	Baten	-4.579	-1.365	-469	284	-6.129
		Lasten	6.000	0	0	0	6.000
4.4.2	Resv. Innovatieprojecten mobiliteit	Baten	-5.170	-3.099	-5.619	2.498	-11.390
		Lasten	352	0	159	0	511
4.4.2	Resv. Kaplst. Innovatieprojecten mobiliteit	Lasten	0	0	7.121	0	7.121
4.5.1	Resv. OV projecten	Baten	-61.614	4.935	2.485	1.448	-52.746
		Lasten	52.484	0	-907	0	51.577
5.1.1	Resv. Groen	Baten	-39.322	0	-14.505	15.302	-38.525
		Lasten	29.095	43.000	1.497	1.250	74.842
5.1.1	Resv. Kaplst. Groen	Baten	-67	0	-3	0	-70
		Lasten	0	0	51	0	51
5.1.1	Resv. Verleende subsidies 5.1.1	Baten	0	0	0	-621	-621
		Lasten	0	0	0	1.900	1.900
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	Baten	-4.920	0	-1.518	253	-6.185
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	Lasten	107	0	0	0	107
5.1.3	Resv. Oostelijke vechtplassen	Baten	-8.853	0	7.013	785	-1.055
		Lasten	2.058	0	-1.420	0	638
5.1.4	Resv. Laag Holland	Baten	0	-600	271	-20	-349
		Lasten	0	0	252	0	252
5.2.1	Resv. Uittreding Gooi natuurreservaat	Lasten	0	0	0	0	0
5.3.2	Resv. Landschap	Baten	-2.800	0	0	740	-2.060
		Lasten	2.500	0	0	0	2.500
5.3.3	Resv. Cofinanciering waddenzee	Baten	-2.765	0	-509	2.228	-1.046
		Lasten	3.120	0	0	0	3.120
6.4.1	Resv. Monumenten	Baten	-6.185	-467	0	0	-6.652
		Lasten	5.751	0	0	0	5.751

OD	Reserve	Mutatie	BGR 2021	EBW 2021	TBW 2021	LBW 2021	Totaal
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	Baten	-1.400	-212	513	852	-247
		Lasten	0	0	3.150	100	3.250
6.5.1	Resv. Herstructurering bedrijfsterreinen	Baten	-6.004	0	-65	829	-5.240
		Lasten	2.500	0	0	0	2.500
6.5.2	Resv. MKB	Baten	-4.082	-725	-540	600	-4.747
		Lasten	3.750	0	0	0	3.750
6.5.4	Resv. Duurzame landbouw	Lasten	0	0	0	500	500
6.5.5	Resv. Europese projecten landbouwsubsidies	Baten	-300	-731	-164	-280	-1.475
		Lasten	0	5.000	0	1.000	6.000
7.2.1	Resv. Bedrijfsvoering	Baten	-1.170	0	-1.210	722	-1.658
		Lasten	1.420	0	133	0	1.553
7.2.4	Resv. huisvesting	Baten	-782	0	0	0	-782
7.2.5	Resv. GO-gelden	Baten	-500	0	0	100	-400
8.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	Baten	0	-14.100	0	10.506	-3.594
		Lasten	0	100.000	0	0	100.000

6 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

Toelichting

In de Algemene wet Bestuursrecht is geregeld op welke grondslagen de provincie subsidie kan verstrekken. Naast het subsidiëren op basis van uitvoeringsregelingen (wettelijk voorschrift, bevoegdheid hiervoor ligt bij Gedeputeerde Staten), kan onder andere subsidie worden verstrekt met de provinciale begroting als juridische grondslag: de zogenoemde lijst buiten uitvoeringsregeling, een bijlage bij de begroting. Op deze lijst worden beoogde subsidieontvangers met naam, projectnaam en (maximale) hoogte van de te verstrekken subsidie opgenomen.

De lijst wordt bij vaststelling en wijziging van de begroting vastgesteld door Provinciale Staten en biedt daarmee de juridische grondslag voor het verstrekken van deze subsidies door Gedeputeerde Staten;

De lijst omvat subsidies waarvoor geen uitvoeringsregeling beschikbaar is maar die wel bijdragen aan de provinciale doelen. In de eerste kolom (OD) op de lijst staat aangegeven aan welk operationeel doel van de begroting het gesubsidieerde project bijdraagt. De uitgaven (lasten) die voor de subsidie begroot zijn, zijn onderdeel van de begrote uitgaven binnen het betreffende operationele doel waaraan de subsidie is gekoppeld. De wijzigingen op deze lijst betreffen dus enkel wijzigingen in de juridische grondslag voor GS om subsidies te kunnen verstrekken en niet een wijziging in de begroting zelf.

De lijst wordt iedere begrotingsbehandeling aangepast. Nieuwe subsidieaanvragers en projecten worden toegevoegd. Projecten waarvan zeker is dat die in het lopende begrotingsjaar (nog) geen doorgang vinden worden verwijderd en soms wordt de hoogte van de te verstrekken subsidie aangepast of vindt een aanpassing van de gegevens van de subsidieontvanger plaats. Deze aanpassingen blijven gedurende het hele jaar zichtbaar op de lijst. Aan het einde van het jaar, bij de laatste begrotingswijziging is als het ware de definitieve lijst bekend.

Programma 1 Openbaar bestuur

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
1.1.3	Amsterdam Smart City	€ 200.000	
1.3.3	RIEC Noord-Holland, Opvolging quickscans gemeentelijke weerbaarheid	€ 37.000	
1.3.3	Gemeente Amstelveen en gemeente Diemen, TNO spookbewoningstool	€ 51.500	
1.3.3	~~Stichting meld misdaad anoniem, Opvolging aansluiting gemeenten door middel van publiekscampagnes~~ Stichting NL Confidential, Opvolging aansluiting gemeenten door middel van publiekscampagnes meld misdaad anoniem	€ 100.000	Gewijzigd
1.3.3	Gemeente Huizen: bestuurlijk interventieteam	€ 60.000	Nieuw

Programma 2 Klimaat en Milieu

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
2.1.5	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	€ 75.938	
2.2.1	OCAP BV/CO2 vervloeier en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag	€ 3.000.000	
2.2.1	Investa, pilotproject Poshydon	€ 327.000	
2.2.1	TNO, Warming Up	€ 50.000	
2.2.1	Gemeente Alkmaar, onderzoek geluidsschermen	€ 15.000	
2.2.1	Regio Gooi en Vechtstreek, , pilot regionale aanpak energieopwekking bij bedrijven	€ 40.000	
2.2.1	SADC, virtueel energiesysteem	€ 204.750	
2.2.1	WUR, Onderzoek biodiversiteit bij zonneparken Ecocertified	€ 72.500	
2.2.1	Gemeente Beverwijk, uitvoeren van enkele grootschalige projecten in de energie-infrastructuur	€ 60.000	
2.2.1	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Ecologische effecten van thermische energie uit	€ 150.000	
2.2.2	C-creators, uitvoeren activiteiten voor circulaire economie	€ 70.000	
2.2.3	Duurzaam Bouwloket, Versnelling renovatieopgave door klantreisoptimalisatie en benutting slimme meterdata	~~€ 450.000~~ € 550.000	Gewijzigd

Programma 3 Ruimte en Water

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
3.1.2	Natuurmonumenten, natuurprojecten Polder IJdoorn	€1.500.000	
3.1.3	HHNK, regiomanager Zoet zout knooppunt	€ 40.000	
3.1.3	WUR, Laag Nederland, Klimaatbestendig en waterrobuust ingericht landelijk gebied van Laag Nederland in 2050 waar land – en tuinbouw kunnen omgaan met klimaatveranderingen zonder onomkeerbare schade natuur.	€100.000	
3.2.1	Stichting Veerdiensten op de Vecht, Verduurzamen 'De Fietsboot' Loosdrecht	€ 40.000	
3.2.1	Gemeente Hoorn, Maaien waterplanten IJmeer-Markermeer	€ 72.600	
3.2.1	Coöperatie Gastvrije Randmeren, Onderzoek en voorbereiding tegen waterplantenoverlast in Gooi- en/of Eemmeer	€ 30.000	
~~3.5.3~~ 3.2.1	Gemeente Hoorn, Stadsstrand Hoorn	€ 500.000	Gewijzigd
3.2.2.	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Maatregelen bodem en water	€400.000	
3.2.3	Deltares, zoutkarteringsonderzoek Freshem	€ 300.000	
3.2.3	PWN - Grondwaterbeheer en drinkwatervoorziening	€ 322.000	
~~3.4.1~~	~~Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld fase 2~~	~~€ 2.500.000~~	Vervalt
~~3.4.1~~	~~Zaandijk Zaanse Schans, bijdrage aan de doelstelling~~	~~€ 5.000.000~~	Vervalt

	~~OV-knooppunten~~		
3.4.1	Gemeente Hoorn, Poort van Hoorn	€5.500.000	
~~3.4.1~~	~~Gemeente Hilversum, Knooppunt Hilversum~~	~~€ 5.000.000~~	Vervalt
3.4.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS)	€ 112.500	
3.4.4	GEM Bloemendalerpolder CV; Bloemendalerpolder Kwaliteitsimpuls – Faunapassage	€ 2.500.000	
3.5.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland, Toekomstplan voor dorp en dorpshuis	€ 31.000	
3.5.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld	€ 2.775.000	
3.5.2	Gemeente Amsterdam, flexibele schil MRA	€ 7.450.000	
3.5.2	Gemeente Haarlem/ Gebiedsontwikkeling Koepelterrein Versnelling binnenstedelijk bouwen	€ 1.000.000	
3.5.2	Amsterdam School of Real Estate, opleiding Integrale gebiedsontwikkeling	€ 99.000	

Programma 4 Bereikbaarheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
4.1.2	Gemeente Zaanstad:Verbindingsweg Dorpsstraat – Communicatieweg	€ 1.300.000	Nieuw
4.1.2	Hogeschool van Amsterdam: Prognosemodel Zero Emissie Laadinfrastructuur Noord-Holland	€ 210.000	Nieuw
4.1.2	Schiphol Area Development Company: Connected Transport Corridor	227.500	Nieuw
4.1.2	Schiphol Area Development Company: Zero Emmision Corridors	€ 189.520	Nieuw
4.1.2	Gemeente Amsterdam: Zuid-as DOK	€ 29.015.000	
4.1.2	Pro rail: Bereikbaarheid kust Zuid Kennemerland per spoor	~~€ 1.450.000~~	Vervalt
4.1.2	Gemeente Huizen: Integraal inpassingsplan HOV Huizen.	€ 2.200.000	
4.5.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer :Bijdrage 2021	€ 50.000	
4.1.2	Vervoers Regio Amsterdam: HOV Amstelveen-Uithoorn	€ 1.893.681	
4.1.2	Gemeente Haarlem:Doorfiets route Kennemerland	€ 452.250	
4.1.2	Gemeente Velsen:Doorfiets route Kennemerland	€ 209.634	
4.1.2	Gemeente Haarlemmermeer:Fiets Filevrij realisatie F200 Amsterdam-Haarlem	€ 1.305.300	
4.1.2	Gemeente Haarlem:Fiets Filevrij realisatie F200 Amsterdam-Haarlem	~~€ 159.441~~	Vervalt
4.1.2	Gemeente Velsen: Velsertraverse fietsonderdoorgang	€ 1.300.000	
4.1.2	Gemeente Hilversum:Inpassingsgelden OV SAAL	€ 3.750.000	
4.1.2	Gemeente Gooise Meren: Inpassingsgelden OV SAAL	€ 2.875.000	
4.1.2	Vervoersregio Amsterdam: N516 AVANT fietsinfra	~~€ 4.500.000~~	Vervalt
4.1.2	Stichting CROW:Bijdrage kennis platform verkeer en vervoer	€ 185.000	

4.1.2	Gemeente Heiloo: Nieuwe aansluiting A9	€ 2.075.000	
4.1.2	Gemeente Wormerland: Vervanging Zaanbrug	~~€ 5.781.375~~	Vervalt
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Vervanging Zaanbrug	~~€ 5.781.375~~	Vervalt
4.1.2	Gemeente Landsmeer: Pont Ilpendam	€ 100.000	
4.1.2	Stichting Breikers: Werkgeversbenadering Noord-Holland noord	€ 500.000	
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Zaanbrug duurzaamheidsmaatregelen	€ 240.000	
4.3.3	Gemeente Den Helder: Aanpassingen Boerenverdrietsluis	€ 13.000.000	

Programma 5 Groen

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
~~5.1.1~~	~~Stichting Bovenlanden Aalsmeer; Groene As fase 3 en 4, aankoopvergoeding~~	~~€ 607.000~~	Vervalt
5.1.1	Stichting Bovenlanden Aalsmeer; Groene As fase 3 en 4, inrichtingskosten	€ 1.491.700	
5.1.1	Hoogheemraadschap van Rijnland; Baggeren Amstelveense Poel	€ 700.000	
5.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Uitgeester- en Heemskerkerbroek	€ 700.000	
5.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Maatregelen bodem en water	€ 400.000	
5.1.1	Recreatieschap Twiske–Waterland; N2000 Herstelmaatregelen rietgraslanden	€ 330.000	
5.1.1	Waternet (Amsterdamse Waterleidingduinen); Exotenbestrijding, opschonen kwelsloot en onderhoud poelen in de Amsterdamse Waterleidingduinen.	€ 130.000	
5.1.1	AGV / Waternet; Defosfatering van fosfaatrijk inlaatwater en het afkoppelen agrarische gebieden t.b.v. waterkwaliteit in de Oostelijke Vechtplassen.	€ 1.900.000	
5.1.1	PWN; Aanleg stuifkuilen in het Noordhollands Duinreservaat (NHD) en exotenbestrijding Zuid Kennemerland en NHD.	€ 580.000	
5.1.1 ~~5.2.2~~	Gemeente Haarlemmermeer: Invoering duurzaam watersysteem en aanleg ondiepe plas PARK21	€ 5.697.359	Gewijzigd
5.1.1 ~~5.2.2~~	Gemeente Haarlemmermeer; Groen-recreatieve projecten	€ 2.070.000	Gewijzigd
5.1.2	Groengebied Amstelland; Groene Uitweg Gaasperplas Centraal (GV66)	€ 450.000	
~~5.1.2~~	~~Gemeente Schagen; Boskerpark realisatie NNN Inrichting (NHN16)~~	~~€ 247.000~~	Vervalt
5.1.2	Landschap Noord-Holland; NNN inrichting Zandpolder (NHN17)	€ 350.000	
5.1.2	Staatsbosbeheer; Duurzaam beheer Diemerbos (GV64, aanvulling)	€ 17.925	
~~5.1.2~~	~~Staatsbosbeheer NNN Inrichting Polder Lichtewater~~	~~€ 200.000~~	Vervalt
5.1.2	Provincie Utrecht; Fietsbrug Nigtevecht	€ 320.460	
5.1.2	Agrarische natuur- en landschapsvereniging Vechtvallei;	€ 36.000	

	Gebiedscoördinatie		
5.1.2	Regio Gooi en Vechtstreek; Fietsroutenetwerk Gooi en Vecht	€ 84.000	
~~5.1.2~~	~~Regio Gooi en Vechtstreek; Ecologische verbindingen Diemerscheg~~	~~€ 70.000~~	Vervalt
5.1.2	Staatsbosbeheer; Klimaatbos Diemerscheg fase 1	€ 50.000	
5.1.2	Rijksmuseum Muiderslot; Buitenruimte Muiderslot fase 1	€ 205.000	
5.1.4	Gemeente Amsterdam; Vitaal Platteland Burkmeer	€ 500.000	
5.1.4	Landschap Noord-Holland; Vitaal Platteland Ilperveld	€ 272.500	
5.1.4	Staatsbosbeheer; Vitaal Platteland Waterland-Oost	€ 500.000	
5.1.4	Water, Land en Dijken; Vitaal Platteland Landelijk Noord	€ 784.764	
5.1.4	Natuurmonumenten; Vitaal Platteland Wormer- en Jisperveld	€ 160.000	
5.1.4	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Vitaal Platteland Waterkennis	€ 250.000	
5.1.4	Vereniging agrarisch natuurbeheer Water, Land en Dijken, Boerderijeducatie Laag Holland	€ 20.000	Nieuw
5.2.1	Goois natuurreservaat	€ 861.120	
5.2.1	Natuurmonumenten; Life Monitoring	€ 5.000	
~~5.2.1~~	~~Gebiedscoöperatie Noord-Holland Zuid, professionalisering werkprocessen~~	~~€ 25.000~~	Vervalt
5.2.1	Gebiedscoöperatie Noord-Holland Zuid, Akkerrandenbeheer Het Gooi	€ 10.000	
5.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland, begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 35.000	Nieuw
5.2.2	Stichting Fietsplatform: Landelijke Icoonroute ‘Waterlinieroute’	€ 64.000	
5.3.1	Landschap Noord-Holland; Uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen'	€ 708.000	
5.3.2 ~~5.2.2~~	Nationaal Park Zuid-Kennemerland	€ 157.789	Gewijzigd
5.3.2 ~~5.2.2~~	Nationaal Park Duinen van Texel	€ 166.530	Gewijzigd
5.3.2	Faunabeheereenheid	€ 1.110.000	
5.3.2	Agrarisch Collectief Noord-Holland-Zuid; PVA gebiedsproces, greppelinfiltratie en verkleiing	€ 266.200	Gewijzigd
5.3.2	Gemeente Schagen, Landschapsversterking rond Schagen	€ 1.200.000	
5.3.2	Gemeente Castricum, Beleving Oer-IJ, brugleuning	€ 20.000	
5.3.2	Recreatie Noord-Holland, Beleving Oer-IJ, E-bikeroute	€ 70.000	
5.3.3	Stichting Erfgoed & Publiek: Terpen en Wierdenland	€ 200.000	
5.3.3	Stichting Waddengroep; Waddengastronomie	€ 210.810	
~~5.3.3~~	~~Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Koepelkosten Noordkop~~	~~€ 19.260~~	Vervalt
5.3.3	Stichting Feel The Night; Project Dark Sky Wadden	€ 350.000	
5.3.3	Stichting Landschapstriënnale 2023: Project Dynamische waddenkust	€ 70.000	

Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
6.1.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland	€ 60.000	
6.1.1	NOC*NSF / challenges sport	€ 150.000	
6.2.1	Plein C	€ 750.000	
6.2.1	Probiblio	€3.464.240	
6.2.1	St Plein C / schade door NH gesubsidieerde inst.	€ 51.591	
6.2.1	St NMF/Steunpunt M&A/schade door NH gesubsidieerde inst.	€ 9.606	
6.2.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A/schade door NH gesubsidieerde inst.	€ 15.910	
6.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A	€ 180.864	
6.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A	€ 279.136	
6.3.2	Molenfederatie/Organisatie van o.a. de Molencontactdag	€ 15.000	
6.3.2	Noord-Hollands Archief, verhalenplatform Oneindig Noord-Holland.	~~€ 122.000~~ € 124.000	
6.3.3	Museum Kaap Skil	~~€ 100.000~~	Vervalt
6.3.3	Nationale Monumentenorganisate (NMo) / Overdracht Kasteelterrein Nuwendoorn	€1.900.000	
6.4.1	ROP Midden West/organisatie restauratie-opleidingen	€ 17.000	
6.4.2	Stichting Liniebreed Ondernemen, publiekscommunicatie	€ 87.000	
6.4.2	Gemeente Gooise Meren/ Oostelijke Vestingswal	€ 170.000	
6.4.2	Stichting Forteiland Pampus, bijdrage Erfgoed Deal	€ 560.000	
6.5.1	Gemeente Amsterdam/Regionale Detailhandelsvisie Groot Amsterdam	~~€ 10.000~~	Vervalt
6.5.1	Gemeente Uithoorn/Regionale Detailhandelsvisie Amstelland-Meerlanden	€ 10.000	
6.5.1	Gemeente Zaanstad/Regionale Detailhandelsvisie Zaanstreek-Waterland	€ 10.000	
6.5.1	Gemeente Hoorn/Regionale Detailhandelsvisie West-Friesland	€ 10.000	
6.5.1	Stichting OdeaanNH	€50.000	
6.5.1	Coöperatie Breedband Beemster B.V.	€ 4.800.000	
6.5.1	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V.	€ 12.200.000	
6.5.1	Gemeente Hoorn, regionaal onderzoek werklocaties (regio West-Friesland)	€20.000	
6.5.1	Gemeente Alkmaar, regionaal onderzoek werklocaties (regio Alkmaar)	€20.000	
6.5.1	Gemeente Hollands Kroon, regionaal onderzoek werklocaties (regio Kop van Noord-Holland)	€20.000	
6.5.3	TerraTechnica.Inholland Alkmaar, lerend innoveren	€ 450.000	
6.5.3	RPA/ONHN Skillsaanpak NHN	€ 100.000	

6.5.3	St Hoger Onderwijs Nederland te Den Haag, locatie Hogeschool Inholland te Alkmaar/ Werkplaats digitaal ondernemen	€ 100.000	
6.5.4	Greenport Aalsmeer/programmabureau	€ 150.000	
6.5.4	Greenport Aalsmeer/uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
6.5.4	Greenport Noord-Holland Noord/programmabureau	€ 165.000	
6.5.4	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
6.5.4	Greenports Nederland/programma	€ 150.000	
6.5.4	Vertify/NLG Veldlab bloembollen	€ 50.000	
6.5.4	Stichting Voedsel Verbindt/programmabureau	€ 125.000	
6.5.4.	Stichting Voedsel Verbindt/uitvoeringsagenda 2020-2023	€ 150.000	
6.5.4.	Stichting Foodvalley/ programmabureau The Protein Cluster	€10.000	
6.5.4.	Aeres Hogeschool/lectoraat Bodem	€50.000	

Programma 8 Economisch Herstel en Duurzaamheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2021	Gewijzigd
8.1.1	Zaancampus Zaanstad/Om- en bijscholing Duurzame technologie	€ 450.000	
8.1.1	Servicepunt Techniek/Intersectorale mobiliteit in techniek en Technologie	€ 450.000	
8.1.1	Luchtvaart Community Schiphol/van werk naar werk	€ 200.000	
~~8.1.1~~	~~DudokXP-Infrabindt-Horizon College/Leerwijkcentrum Energie~~	~~€ 30.000~~	Vervalt
8.1.1	Westfriese bedrijvengroep, versnelling energietransitie	€ 100.000	
8.1.1	Stichting parkmanagement Hoorn, ontwikkeling smart grid	€ 100.000	
8.1.1	Lokale Energie Maatschappij SAENZ, opzet lokaal handelsplatform en energielevering woningbouw	€ 100.000	
8.1.1	Vereniging GreenBiz IJmond, living labs verduurzaming bedrijventerreinen	€ 100.000	
8.1.1	Ondernemersvereniging Hilversum Zuid-West, duurzaam Havenkwartier	€ 100.000	
~~8.1.1~~	~~Hogeschool/ Universiteit van Amsterdam, Pilot MKB-Digitale Circulaire werkplaats~~	~~€ 450.000~~	Vervalt
8.1.1	3DMakerszone BV, Haarlem, SmartsMakersAcademy: MKB skillsroute	€ 250.000	
8.1.1	ROC Horizon College e.a., Hoorn, Entree in beweging: Duurzaam ontwikkelen kwetsbare groepen onderwijs-arbeidsmarkt	€ 250.000	
8.1.1	ROC Horizon College e.a , Hoorn, Ontzorg de zorg: ontwikkelen en toepassen van technologie in de (ouderen) zorg	€ 150.000	
~~8.1.1~~	~~Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Verduurzaming Boekelermeer 2.0~~	~~€100.000~~	Vervalt
8.1.1	Cultuur+Ondernemen, Noord-Hollandse cultuurlening	€ 3.000.000	Nieuw

Provincie Noord-Holland

Natuur Landbouw & Gezondheid

Dossiernummer	8254
Extern Zaak ID	1728263
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 november 2021
Agendapunt	21.d
Omschrijving	CO2 Impact Analyse: Brief GS aan PS inz. CO2 impact analyse Noord-Holland (C-agenda RWK en NLG 22-9-2021 en EFB en M&B 29-11-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/O&I

Bijlagen
CE_Delft_210216_CO2-impactanalyse Noord-Holland_Def.pdf
Brief aan PS over CO2 impactanalyse Noord-Holland.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 november 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	**22 november 2021**
Ruimte Wonen en Klimaat	22 november 2021
Economie Financiën en Bestuur	29 november 2021
Mobiliteit & Bereikbaarheid	29 november 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021

Toelichting

Het rapport 'CO2- impactanalyse Noord-Holland' van CE Delft is afgerond. Aanleiding van deze studie is dat de provincie Noord-Holland, zoals aangegeven in het huidig coalitieakkoord, graag wil weten wat de impact is van haar beleid op de CO2-uitstoot.

CO_2-impactanalyse Noord-Holland

CE Delft

Committed to the Environment

CO_2-impactanalyse Noord-Holland

Dit rapport is geschreven door:
Sjoerd van der Niet
Suzanne Breman-Vrijmoed
Fenneke van de Poll
Eric Tol

Delft, CE Delft, september 2021

Publicatienummer: 21.210216.130

Provincies / Beleid / Maatregelen / Regionaal / Kooldioxide / Reductie / Effecten / Analyse

Opdrachtgever: Provincie Noord-Holland

Alle openbare publicaties van CE Delft zijn verkrijgbaar via www.ce.nl

Meer informatie over de studie is te verkrijgen bij de projectleider Sjoerd van der Niet (CE Delft)

© copyright, CE Delft, Delft

CE Delft
Committed to the Environment

CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toonaangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, NGO's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al 40 jaar werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.

Inhoud

	Samenvatting	3
1	Inleiding	5
2	Emissies 2019	9
3	Programma Klimaat en Milieu	10
	3.1 Regionale Energiestrategieën (RES)	10
	3.2 Zonovergoten daken	13
	3.3 Zonneparken langs provinciale wegen	14
	3.4 Warmtetransitie	15
	3.5 Energiebesparingsakkoord	18
	3.6 Waterstofstrategie	20
4	Programma Bereikbaarheid	23
	4.1 Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)	23
	4.2 Regionaal OV Toekomstbeeld	27
	4.3 Samen Bouwen aan Bereikbaarheid	29
	4.4 Goederenvervoer	29
	4.5 Fietsbereikbaarheid	32
	4.6 Smart Mobility	34
	4.7 Ov-concessies	37
5	Conclusies, discussie en aanbevelingen	39
	5.1 Conclusies	39
	5.2 Discussie	42
	5.3 Aanbevelingen	44
A	Literatuur	47
B	Tabellen	51
C	Voorbeeld raming emissies 2030	54

Samenvatting

CO_2-impactanalyse

De aanleiding van deze studie is dat de provincie Noord-Holland graag wil weten wat de impact is van haar beleid op de CO_2-uitstoot. Deze wens is opgenomen in het Coalitieakkoord (Provincie Noord-Holland, 2019). Doel van deze CO_2-impactanalyse is daarom om de invloed op de CO_2-uitstoot te bepalen van provinciaal beleid. Daarnaast is gevraagd om aan te geven op welke punten het beleid uitwerking behoeft voor een goede impactanalyse, en om vooruit te blikken op wat een uitgebreidere analyse eruit zou kunnen zien. Om het project te begrenzen is een beperkt aantal beleidsonderdelen geselecteerd voor analyse.

Resultaten

Figuur 1 - Potentieel aan emissiereductie c.q. vermeden emissies in 2030 (kton)

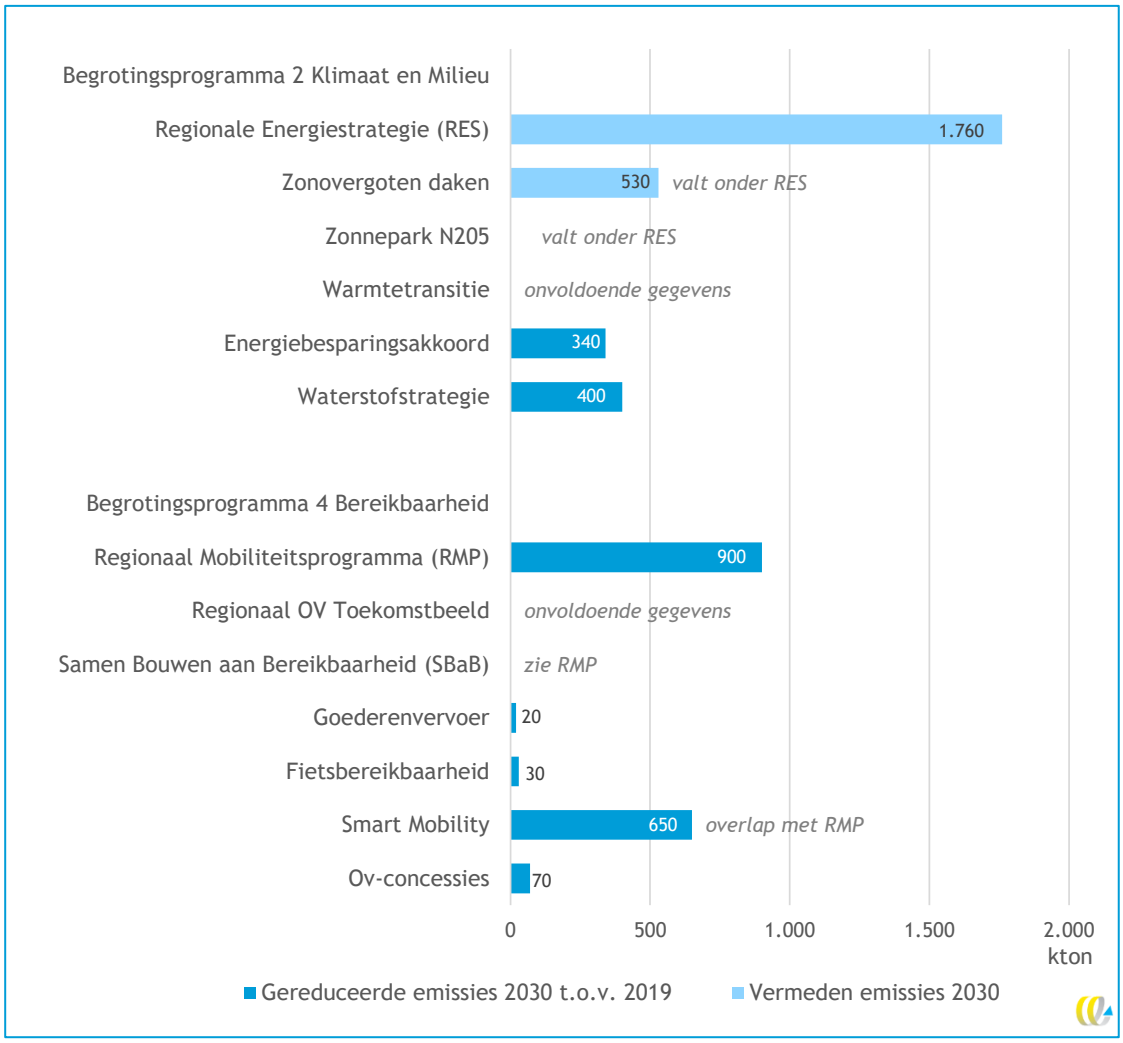

Figuur 1 geeft de uitkomsten van de impactanalyse weer. We wijzen erop dat de resultaten niet optelbaar zijn vanwege overlap tussen de maatregelen.

Binnen **begrotingsprogramma 2 Klimaat en Milieu** zijn er verschillende beleidsonderdelen gericht op hernieuwbare elektriciteitsproductie. De Regionale Energiestrategieën (RES'en) zijn hierin overkoepelend, twee andere geanalyseerde beleidsonderdelen vallen daaronder. Als de ambities van de RES'en gerealiseerd worden, dan zou 6,3 TWh hernieuwbare elektriciteit geproduceerd worden in 2030 in Noord-Holland. Dat geeft bijna 1,8 Mton aan vermeden broeikasgasemissies in 2030.

Over de warmtetransitie is geconcludeerd dat de provincie ondersteunend beleid heeft voor gemeentes, die werken aan hun Transitievisies Warmte. Die zijn echter veelal nog in opbouw en het provinciale beleid is op zichzelf te weinig concreet om een raming af te geven van de CO_2-impact van dit beleid.

Het Energiebesparingsakkoord betreft handhaving van bestaande regelgeving. De inschatting is dat dit 0,3 Mton aan emissiereductie kan opleveren, verdeeld over industrie, kantoren en mobiliteit.

Binnen **begrotingsprogramma 4 Bereikbaarheid** staat het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) centraal. Daarmee kan 0,9 Mton aan emissies gereduceerd worden. Andere beleids-onderdelen hebben veel overlap met het RMP, bijvoorbeeld Smart Mobility en Samen Bouwen aan Bereikbaarheid. Fietsbereikbaarheid, goederenvervoer en zero-emissie ov-concessies dragen samen bij aan ruim 0,1 Mton emissiereductie.

Aanbevelingen

Ten eerste merkt CE Delft op dat de invloed van de provincie op CO_2-emissiereductie veelal bestaat uit tot ondersteunend beleid. Ze draagt bij aan de slagvaardigheid van met name gemeenten, die op hun beurt de eindgebruiker tot duurzame keuzes proberen te brengen. Het indirecte karakter van de invloed van de provincie is er waarschijnlijk mede debet aan dat in het beleid veelal onderbelicht blijft hoe het precies bij zal dragen aan emissie-reductie. Ook wanneer het enkel ondersteunend is, is het waardevol te weten wat het beoogde effect precies is. Hierin kan de provincie een slag maken.
Ten tweede merken we op dat de onderlinge relaties tussen beleidsonderdelen en -documenten verheldering behoeven. We bevelen aan hier meer overzicht in aan te brengen en vanuit de aangebrachte structuur verder te werken aan het klimaatbeleid.

Ten slotte doen we de aanbeveling om een analyse voor provincie Noord-Holland op te stellen naar analogie van de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) voor heel Nederland. Dat betekent dat beleidsonderdelen niet individueel worden geanalyseerd, maar in samenhang. Per emissiepost uit de Klimaatmonitor wordt gekeken welke ontwikkelingen er spelen en welk beleid erop van invloed is. Waar overlap is in de effecten, wordt dit verrekend. Daarmee zou de provincie een goed instrument hebben om emissies en de integrale effecten van haar beleid te monitoren. In dit rapport is een voorbeeld opgenomen van hoe een dergelijke analyse eruit kan komen te zien.

1 Inleiding

Vraagstelling

De provincie Noord-Holland wil graag weten wat de impact is van haar beleid op de CO_2-uitstoot. Deze wens is opgenomen in het Coalitieakkoord (Provincie Noord-Holland, 2019). Doel van de CO_2-impactanalyse is aan te geven welke invloed het handelen van de provincie in beleid op de CO_2-uitstoot heeft. De impactanalyse geeft zo mogelijk in kwantitatieve zin de te verwachten CO_2-reductie aan per programma en per maatregel en in hoeverre dit meer of minder is als het beleid niet zou worden uitgevoerd. De impactanalyse zou in de toekomst gebruikt kunnen worden bij de behandeling van de jaarrekening en begroting om zo afwegingen te maken die verder gaan dan alleen financiële.

De uiteindelijke wens is om te komen tot een methodiek waarmee de volledige CO_2-uitstoot van de provincie gemonitord kan worden en die de impact op CO_2-uitstoot van alle beleidsmaatregelen van de provincie in beeld brengen. Dit is een uitgebreide analyse vergelijkbaar met de KEV, de raming bij Amsterdam Klimaatneutraal of het Gelders klimaatplan. Het nu uitgevoerde project is een opstap in die richting – nog beperkt in scope, maar wel een proef op de som. In november 2020 is door de provincie Noord-Holland het Actieprogramma Klimaat 2020-2023 vastgesteld. Dit actieplan bevat een overzicht van de klimaatinspanningen waarbij de provincie betrokken is. Conform de uitvraag van de provincie wordt in dit rapport een selectie van maatregelen uit Programma 2 Klimaat en Milieu en Programma 4 Bereikbaarheid behandeld.

De volgende drie vragen worden voor deze selectie aan maatregelen beantwoord:
1. Wat is de **CO_2-impact**?
2. Op welke punten is **uitwerking van het beleid** nodig om een dergelijke doorrekening uit te voeren?
3. Hoe zou, in een **vooruitblik**, een uitgebreidere analyse eruit kunnen zien en wat is daarvoor nodig?

Scope

Voor dit project heeft de provincie een selectie van provinciaal beleid gemaakt. Het geselecteerde beleid komt uit twee begrotingsprogramma's: Klimaat en Milieu, en Bereikbaarheid. Deze selectie van beleid is gemaakt door de provincie om het project te begrenzen – het is niet zo dat in andere begrotingsprogramma's geen beleid bestaat waarmee emissies worden gereduceerd, noch dat binnen deze begrotingsprogramma's niet nog ander beleid is waarmee emissies worden gereduceerd.

We analyseren de CO_2-impact van de programma's en projecten zoals gepresenteerd in Tabel 1 (met toevoeging van de sector conform het Klimaatakkoord), en we analyseren de impact voor zichtjaar 2030.

Tabel 1 - Beleid waarvan de CO_2-impact geanalyseerd is

Begrotingsprogramma 2 Klimaat en Milieu	**Sector**
Regionale Energiestrategie (RES'en Noord-Holland-Noord en Zuid)	Elektriciteit
Zonovergoten daken	Elektriciteit
Zonneparken langs provinciale wegen	Elektriciteit
Warmtetransitie	Gebouwde omgeving, Landbouw
Energiebesparingsakkoord	Gebouwde omgeving, Industrie
Waterstofstrategie	Industrie
Begrotingsprogramma 4 Bereikbaarheid	
Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)	Mobiliteit
Ov Toekomstbeeld	Mobiliteit
Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB)	Mobiliteit
Goederenvervoer	Mobiliteit
Fietsbereikbaarheid	Mobiliteit
Smart Mobility	Mobiliteit
Ov-concessies	Mobiliteit

Methode

Het onderzoek is uitgevoerd met als basis uitsluitend de beleidsdocumenten die aan ons zijn aangereikt, aangevuld met drie digitale sessies ten behoeve van extra duiding. Door CE Delft is daar relevant kwantitatief materiaal bij gezocht om tot een impactanalyse te komen. De aangereikte documenten zijn in Hoofdstukken 3 en 4 steeds bij elk beleids-onderdeel opgesomd.

De eerste stap van de analyse bestond uit **inventarisatie** van beschikbare informatie: de voorgelegde beleidsdocumenten, eventueel reeds uitgevoerde impactanalyses, en relevante kentallen en data.

De tweede stap was een **kwalitatieve analyse** van het beleid binnen de scope. Dit bestond uit analyse van beleidsdocumenten en sessies met enkele projectleiders bij de provincie. Het beleid is beoordeeld op de onderdelen weergegeven in Tabel 2. Door het beleid te analyseren en te bespreken, komt de informatie die nodig is voor een kwantitatieve analyse naar boven en wordt in context geplaatst. Het wordt scherp wat de onderlinge samenhang is en waarin risico's gelegen zijn voor het slagen van het beleid, in ieder geval wat betreft de beoogde CO_2-reductie.

Tabel 2 - Opbouw kwalitatieve analyse

Categorie	**Vraag**
Doelstelling en scope	– Wat is de doelstelling van het beleid? – Wat is de doelstelling op het vlak van emissies, indien gespecificeerd? – Wat is de doelgroep van het beleid?
Instrumenten en middelen	– Wat is het instrumentarium dat wordt ingezet? (Bijvoorbeeld normeren met regelgeving, informeren, faciliteren, subsidiëren, beprijzen, inkopen, …) – Welke middelen zijn er nodig en welke zijn beschikbaar?
Status en tijdlijn	– Wat is de huidige status in politieke besluitvorming of uitvoering? – Wat is de verdere tijdlijn?
Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen	– Hoe staat het in relatie tot ander beleid van de provincie, het Rijk of gemeentes? – Wat zijn relevante autonome ontwikkelingen?

Categorie	Vraag
Emissiereductie	– Op welke emissiepost maakt het beleid impact? – Wat is de rol van het provinciale beleid in beïnvloeding van deze emissies? – Wat zeggen eventueel reeds beschikbare potentieelschattingen?

De derde stap was de **potentieelschatting**. Dit betekent dat we een berekening maken van de CO_2-impact. Hierin wordt aangenomen dat het beleid succesvol wordt uitgevoerd en dat er geen andere ontwikkelingen zijn die op dezelfde emissiepost invloed kunnen hebben. We hebben hierbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande analyses. Gezien de grote onzekerheden presenteren we in dit rapport afgeronde getallen, meestal op tientallen kiloton CO_2-equivalenten.

Een belangrijk element bij dit type studies betreft, in technische termen, de **omgang met Scopes 1, 2 en 3**. Kort gezegd betreft Scope 1 de emissies uit gebruik ter plaatse, zoals van brandstofverbruik van mobiliteit in Noord-Holland en van aardgasverbruik voor gebouwverwarming. Scope 2 betreft emissies elders voor energie hier. Denk aan elektriciteit gebruikt in een huishouden, maar opgewekt in een centrale. Scope 3 betreft emissies elders in de keten ten behoeve van gebruik hier, met name emissies bij de fabricage van geïmporteerde goederen en emissies van afvalverwerking.

In deze studie valt Scope 3 buiten beschouwing. Scopes 1 en 2 zijn wel onderwerp van analyse.

In het verlengde van de scopes zijn op twee manieren de emissies van Noord-Holland te berekenen: door middel van de **bronbenadering** en door middel van de **verbruiksbenadering**. In de bronbenadering worden emissies toegeschreven aan de plek waar die ook daadwerkelijk uitgestoten worden. In de verbruiksbenadering worden emissies toegeschreven aan de eindgebruiker. Bij aardgasgebruik voor verwarming en fossiele brandstoffen voor vervoer maken de twee benaderingen geen verschil. Dat is er wel bij elektriciteit: er vindt uitstoot plaats bij centrales, terwijl de elektriciteit elders gebruikt wordt. In deze studie zijn de berekeningen uitgevoerd volgende verbruiksbenadering, tenzij anders vermeld.

In de verbruiksbenadering is aan het elektriciteitsgebruik de landelijke emissiefactor volgens de zogenaamde integrale methode toegekend (0,43 kg/kWh in 2018 en 0,12 kg/kWh in 2030 volgens de KEV (PBL, 2020)). Dit impliceert echter dat hernieuwbare opwek in de provincie niet direct zichtbaar wordt in de verbruiksbenadering, maar alleen indirect. Meer zon-pv en windmolens in de provincie dragen bij aan het verlagen van de landelijke emissiefactor. Daarmee zou de impact van bijvoorbeeld de RES'en van Noord-Holland-Noord en Zuid buiten beeld blijven.

We hebben ervoor gekozen om de impact van hernieuwbare opwek wel direct in beeld te brengen. Dit doen we aan de hand van de emissiefactor volgens de referentieparkmethode (Agentschap NL et al., 2012). Deze geeft aan wat de emissies zouden zijn wanneer een kilowattuur extra stroomproductie gevraagd zou zijn, en kan aangewend worden om af te leiden wat de emissies zouden zijn wanneer de stroom van hernieuwbare opwek langs andere weg geproduceerd zou moeten worden. Dit sluit aan bij de opgave van vermeden emissies in de Klimaatmonitor. Volgens de KEV (PBL, 2020) is de emissiefactor 0,56 kg/kWh in 2018 en zal deze 0,28 kg/kWh zijn in 2030.

Bij hernieuwbare opwek rapporteren we zodoende het potentieel aan **vermeden emissies in 2030**. Bij overig beleid rapporteren we het potentieel aan **emissiereductie in 2030 ten opzichte van 2019**. Dat zijn twee te onderscheiden en niet optelbare grootheden.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een overzicht van de emissies in de provincie in 2019, zowel in de bron- als de verbruiksbenadering. Hoofdstuk 3 presenteert de analyse van de beleidsonderdelen onder Klimaat en Milieu, en Hoofdstuk 4 van de beleidsonderdelen onder Bereikbaarheid.

In hoofdstuk 5 vatten we de resultaten samen. Daarnaast geven we een beknopte discussie naar aanleiding van onze bevindingen over de rol van de provincie in klimaatbeleid en de mate waarin provinciaal klimaatbeleid nu is uitgewerkt. Ten slotte doen we enkele aanbevelingen voor een eventueel vervolgonderzoek.

In de Bijlagen vindt u een overzicht van de geraadpleegde literatuur, aanvullende tabellen, en tot slot een voorbeeld van hoe een uitgebreide raming van emissies in 2030 eruit zou kunnen zien.

2 Emissies 2019

De uitstoot van emissies in de provincie Noord-Holland in 2019 bedraagt 17,9 Mton volgens de verbruiksbenadering (Scopes 1 en 2) (Rijkswaterstaat, 2021a). Voor de volledigheid zijn ook de emissies volgens de bronbenadering gereconstrueerd: die waren in 2019 28,4 Mton. Dit bevat de emissies van Tata Steel, de afvalverwerking bij het AEB en HVC Alkmaar (het niet-biogene deel), en van elektriciteits- (en warmte-) centrales. Merk op dat in 2019 de Hemwegcentrale nog operationeel was. Aan het verbruik van elektriciteit worden bij de bronbenadering geen emissies toegekend.

De uitkomsten zijn weergegeven in Tabel 2. Een verdere uitsplitsing van emissies volgens de verbruiksbenadering is gegeven in Bijlage B.

Tabel 3 - Emissies Noord-Holland 2019 (Mton)

Categorie	Bronbenadering	Verbruiksbenadering Scope 1 en 2
Gebouwde omgeving		
Aardgas	3,9	3,9
Elektriciteit	N.v.t.	4,3
Warmte	N.v.t.	0,1
Mobiliteit		
Fossiele brandstoffen	4,5	4,5
Elektriciteit	N.v.t.	0
Industrie		
Tata Steel *	12,0	N.v.t.
Overig aardgas	1,5	1,5
Overig elektriciteit	N.v.t.	1,9
Afval	0,9	N.v.t.
Landbouw		
Aardgas	1,1	1,1
Elektriciteit	N.v.t.	0,6
Elektriciteit		
Centrales **	4,5	N.v.t.
Hernieuwbaar	0	N.v.t.
Totaal	**28,4**	**17,9**

* Emissies Tata Steel op basis van de emissieregistratie over 2019 van NEa, (2021), inclusief de emissies van de elektriciteitscentrales van Cluster Velsen van Vattenfall.

** Hemwegcentrale, Diemercentrale en enkele kleine eenheden (NEa, 2021). Cluster Velsen is onder Tata Steel opgenomen.

3 Programma Klimaat en Milieu

In dit hoofdstuk presenteren we de analyse over de beleidsonderdelen uit het begrotingsprogramma Klimaat en Milieu die voor dit onderzoek zijn geselecteerd. Er kan nog ander beleid zijn met een positieve impact op emissiereductie, maar enkel deze beleidsonderdelen zijn opgenomen in deze studie. We gaan achtereenvolgens in op de Regionale Energiestrategieën, Zonovergoten daken, Zonneparken langs provinciale wegen, de Warmtetransitie, het Energiebesparingsakkoord en de Waterstofstrategie.

3.1 Regionale Energiestrategieën (RES)

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat dertig energieregio's onderzoeken waar en hoe het beste duurzame elektriciteit opgewekt kan worden op land. De gezamenlijke doelstelling van de regio's is 35 TWh aan elektriciteitsopwekking voor 2030. De provincie Noord-Holland bevat twee energieregio's: Noord-Holland-Noord en Noord-Holland-Zuid. In deze energieregio's werken de provincie, gemeentes, netbeheerder, waterschappen, maatschappelijke organisaties, ondernemers en bewoners samen om tot een gedragen regionale energiestrategie (RES) te komen.

Het resultaat is de RES 1.0 van de regio's Noord-Holland-Noord (2021a) en Noord-Holland-Zuid (2021a). Deze zijn onlangs door alle RES-partners vastgesteld, waaronder Provinciale Staten.

De RES 1.0 bevat zoekgebieden voor de opwek van zonne- en windenergie en bevat een verkenning van de duurzame warmtebronnen in de regio. In beide regio's wordt een uitsplitsing gemaakt van huidige opwek plus projecten waar concrete plannen voor liggen (in de pijplijn) enerzijds, en zoekgebieden anderzijds. De zoekgebieden zijn voortgekomen uit het RES-proces met betrokken stakeholders en zijn richtinggevend voor de invulling van de ambitie, maar de precieze haalbaarheid, wenselijkheid en invulling worden nog verder onderzocht in het proces naar de RES 2.0.

1 TWh staat gelijk aan (=) 1000 GWh = 1.000.000 MWh = 1.000.000.000 kWh.

Een huishouden in Nederland verbruikt gemiddeld 2790 kWh per jaar. 1 TWh staat ongeveer gelijk aan het elektriciteitsverbruik van 360 duizend huishoudens. Hernieuwbare elektriciteitsproductie is echter veelal niet gelijktijdig is met de vraag - een dergelijke gelijkstelling is daarom enigszins misleidend.

Ook wijzen we op het onderscheid tussen vermogen (kW, MW) en geproduceerde of afgenomen energie (kWh, MWh). Men installeert een bepaald vermogen, waarmee over de tijd vervolgens elektriciteit wordt geproduceerd. Zie ook Bijlage B.

Documentatie

- RES Noord-Holland-Noord (Energieregio Noord-Holland Noord, 2021b).
- RES Noord-Holland-Zuid (Energieregio Noord-Holland Zuid, 2021b).

Doelstelling en scope

In het Klimaatakkoord is de doelstelling van 35 TWh grootschalige opwek op land afgesproken. Er is gekozen om geen verdeelsleutel toe te passen, maar voor een aanpak waarbij alle regio's bottom-up bepalen hoeveel ze verwachten dat er opgewekt kan worden binnen de regio. Het resultaat van dit proces wordt het bod of de ambitie genoemd.

De ambitie van de regio Noord-Holland-Noord bestaat uit de optelsom van de huidige opwek, projecten in de pijplijn en de zoekgebieden. In Noord-Holland-Noord telt de huidige opwek plus projecten in de pijplijn op tot 2,1 TWh. De zoekgebieden leveren bij elkaar potentieel 1,5 TWh op. De totale ambitie van regio Noord-Holland-Noord voor 2030 komt hiermee neer op 3,6 TWh. Daarnaast wordt in Noord-Holland-Noord het project Wieringerhoek verkend wat ook een extra potentiële ambitie op kan leveren.

Voor de regio Noord-Holland-Zuid is de ambitie vastgesteld op 2,7 TWh. Hiervan komt 0,7 TWh uit bestaande opwek plus projecten in de pijplijn en 2,0 TWh van potentiële opwek in de zoekgebieden. De optelsom van de zoekgebieden (tot 2,3 TWh) ligt hoger dan wat nodig is voor de ambitie, zodat er een buffer is om aan de vastgestelde ambitie te kunnen voldoen.

De RES bevat een dubbele scope: opwek van duurzame elektriciteit en warmtebronnen. De scope wat betreft opwek van duurzame elektriciteit betreft alle grootschalige opwek op land (installaties groter dan 15 kWp). Hieronder vallen de toepassingen 'zon op grote daken', 'zon boven parkeerplaatsen', 'zon op geluidsschermen e.d.', 'zon op veld', 'wind', en 'zon + wind'. Zonnepanelen op kleine daken, zoals van particulieren, vallen dus niet onder de scope van de RES.

Het gedeelte binnen de RES wat over warmte gaat, de Regionale Structuur Warmte (RSW), beschrijft hoe de warmtevraag en de warmtebronnen — die relevant zijn voor meerdere gemeenten in de regio, ook wel bovengemeentelijke warmtebronnen genoemd — aan elkaar gekoppeld kunnen worden. De RSW heeft tot doel om gemeentes inzicht te geven in de warmtevraag en aanbod in de regio wat zij kunnen gebruiken als input bij het opstellen van de Transitievisie Warmte. Een warmtebron wordt als bovengemeentelijk beschouwd als de warmte over een afstand getransporteerd kan worden; meestal is dit het geval bij bronnen die warmer zijn dan 70˚C (zoals geothermie en industriële restwarmte), maar soms ook bronnen die een lagere temperatuur hebben maar wel een grote capaciteit (zoals rest-warmte van datacenters).

Instrumenten en middelen

De provincie is een van de verantwoordelijke partners in het RES-proces, naast gemeenten en waterschappen. Nu de RES'en 1.0 zijn vastgesteld[1], gaan gemeenten de zoekgebieden verder uitwerken tot mogelijke projectlocaties, in nauwe samenspraak met de omgeving. De provincie blijft een dragende partner op weg naar RES 2.0 en heeft diverse onder-steunende rollen, met name met betrekking tot data en monitoring, kennisdeling, energie-infrastructuur, en ondersteuning met financiële middelen.

Voor wind op land is de provincie bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning van wind-parken met een opgesteld vermogen van 5 tot 100 MW. Daaronder ligt dat bij de gemeente, daarboven bij het Rijk. Daarnaast coördineert de provincie de overige vergunningen die

[1] Alle gemeenten en waterschappen behalve Landsmeer hebben de RES 1.0 vastgesteld

nodig zijn voor de ontwikkeling van een windpark. Voor zonneweides zijn gemeenten het bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning.

Status en tijdlijn

Beide RES'en zijn vastgesteld in Provinciale Staten. De RES'en moeten bovendien door alle betreffende gemeenteraden worden aangenomen. Dit proces is gaande.

De komende periode werken RES-partners gezamenlijk door om de zoekgebieden verder uit te werken, worden de uitkomsten verwerkt in de uitvoeringsinstrumenten van het provinciale en gemeentelijke omgevingsbeleid en wordt een regionaal uitvoeringsprogram-ma opgesteld. Elke twee jaar wordt de RES herijkt.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

In de uitvoering ligt de voornaamste verantwoordelijkheid bij de gemeenten. Zij moeten uiteindelijk beslissen in welke zoekgebieden daadwerkelijk grootschalige, duurzame opwek zal komen en daar vergunningen voor uitgeven. Voor wind op land is de provincie bevoegd gezag tussen 5 en 100 MW.

In de RES'en is ondersteunend beleid gevraagd aan het Rijk, onder meer een verplichting tot duurzame opwek in wet- en regelgeving rond het Bouwbesluit, en het oplossen van knelpunten in de SDE-systematiek.

Een relevante factor vormt ten slotte de capaciteit van het elektriciteitsnet. Grootschalige, decentrale opwek geeft nieuwe transporten van energie waar het net niet overal op berekend is. Met name voor Noord-Holland-Noord is dit een kritieke factor (Netbeheer Nederland et al., 2021a), (2021b) (CE Delft et al., 2019) . Dit onderwerp is onderdeel van de RES'en en heeft de aandacht van de provincie en uiteraard Liander en TenneT. Ook ontwikkelingen in de vraagsectoren van elektriciteit kunnen invloed hebben op de het elektriciteitsnet en de mogelijkheden voor inpassing van duurzame opwek.

Emissiereductie 1,8 Mton aan vermeden emissies

Bij elektriciteitsopwekking uit zon en wind zijn er geen emissies. Deze schone productie zorgt ervoor dat centrales minder hoeven te produceren, zodat daar emissies worden vermeden. In de KEV is een emissiefactor opgegeven die hiervoor gehanteerd kan worden: de emissiefactor volgens de referentieparkmethode. Voor 2030 is deze geraamd op 0,28 kg per kWh (PBL, 2020).

Uitgaande van volledige realisatie van de RES'en, komt het totaal aan vermeden emissies dan uit op bijna 1,8 Mton. Hiervan is 0,8 Mton van bestaande projecten en projecten in de pijplijn, en 1,0 Mton van aanvullende projecten in de zoekgebieden.

Tabel 4 - Elektriciteitsproductie in het kader van de RES in 2030 (TWh)

	Huidig + pijplijn	Zoekgebieden	Totaal
Noord-Holland-Noord	2,1	1,5	3,6
Noord-Holland-Zuid	0,7	2,0	2,7
Provincie Noord-Holland	**2,8**	**3,5**	**6,3**

Tabel 5 - Vermeden emissies in het kader van de RES in 2030 (kton CO_2-equivalenten)

	Huidig + pijplijn	Zoekgebieden	Totaal
Noord-Holland-Noord	580	420	1.000
Noord-Holland-Zuid	210	550	760
Provincie Noord-Holland	**790**	**970**	**1.760**

3.2 Zonovergoten daken

Met de Regionale Energie Strategieën geven de twee energieregio's in de provincie invulling aan de afspraken uit het Klimaatakkoord. In de RES'en wordt ingezet op een combinatie van verschillende toepassingen om duurzame energie mee op te wekken. De opwek van zonne-energie op grote daken is een belangrijk onderdeel is van de RES en de andere klimaatdoel-stellingen. Vanwege deze opgave heeft de provincie aanvullend stimuleringsbeleid om de doelstellingen te behalen.

Om installatie van zonnepanelen op daken te stimuleren heeft de provincie in 2019 drie pilots laten doen: 'Agrarische daken', 'Bedrijfsdaken' en 'Schooldaken'. Deze zijn in 2021 geëvalueerd door Andersson Elffers Felix, en de provincie bekijkt momenteel of en hoe hier vervolg aan te geven.

Documentatie

- Zonovergoten daken: onderzoek provinciaal stimuleringsbeleid zon op dak - conceptrapport (AEF, 2021).
- Memo evaluatie en herijking stimuleringsbeleid zonne-energie (Provincie Noord-Holland, 2021b).

Doelstelling en scope

Het gaat hier om 'zon op grote daken', wat een onderdeel is van de RES. In Noord-Holland-Noord is de ambitie voor deze categorie 800 GWh elektriciteitsproductie in 2030 en in Noord-Holland-Zuid 1.100 GWh.

Instrumenten en middelen

De drie pilots waren op drie verschillende doelgroepen gericht: agrarische daken, bedrijfs-daken en schooldaken. Het budget was respectievelijk € 93.000, € 200.000 en € 120.000 en de uitvoering lag bij LTO, OverMorgen en Stichting Schooldakenrevolutie. Met de pilots zijn zonnedaken gerealiseerd die samen ten minste goed zijn voor 1,3 GWh aan jaarlijkse elektriciteitsproductie. In hoeverre deze zonnedaken ook gerealiseerd zouden zijn zonder provinciale ondersteuning is niet bekend.

De aanbeveling in de evaluatie is om verder ondersteunend beleid van de provincie niet zozeer te richten op doelgroepen, maar op regio's. De provincie kan met subsidies regionale samenwerkingsverbanden faciliteren, waar goede ingangen zijn naar de lokale ondernemers en instellingen. Gezien de dynamiek die er al is in de markt en maatschappij omtrent zonne-energie, is stimuleringsbeleid door de provincie wellicht ook niet nodig om de doelstellingen van de RES te behalen. Daarnaast wordt er in de evaluatie ook gesproken

over de optie om advies over grote zonnedaken op te nemen bij het Servicepunt Duurzame Energie, dat nu gemeenten informeert over verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Status en tijdlijn

De pilots zijn afgerond. Nieuw beleid is in ontwikkeling.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

In de evaluatie (AEF, 2021) is het advies om het contact met de eigenaren van de daken uiteindelijk bij gemeenten te leggen. Voor de eigenaren zelf is onder meer belangrijk dat het ook economisch een goede keuze is om te investeren of het dak ter beschikking te stellen, waarbij regelgeving van het Rijk en de SDE++ belangrijke factoren zijn.
De capaciteit van het net kan ook een knelpunt vormen.

Emissiereductie 0,5 Mton aan vermeden emissies (onderdeel van RES)

De potentiële emissiereductie van zonovergoten daken valt geheel onder de scope en ambitie van de RES'en. Beide RES-regio's in Noord-Holland hebben in de RES 1.0 een aantal zoekgebieden vastgesteld voor onder andere zon-pv op grote daken. Deze zoekgebieden zijn boven op de huidige productie en de projecten in de pijplijn. De ambitie die is gekoppeld aan de zoekgebieden voor zon op grote daken komt neer op een jaarlijkse productie van 1.900 GWh. In combinatie met een emissiefactor van 0,28 kg per kWh in 2030, levert dit 530 kton op aan vermeden CO_2-uitstoot in 2030.

3.3 Zonneparken langs provinciale wegen

Het provinciebestuur heeft zich in het coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam doorpakken!' de ambitie gesteld om voor 2030 de provinciale organisatie klimaatneutraal te maken (Provincie Noord-Holland, 2019). Dit kan door allereerst de energievraag te beperken, vervolgens duurzame energie te gebruiken en ten slotte de resterende vraag zo schoon mogelijk in te vullen. Denk aan ledverlichting, het aardgasvrij maken van de eigen gebouwen en het afstappen van fossiele brandstoffen in het eigen wagenpark. Tegenover het elektriciteitsverbruik van de provinciale organisatie wordt eigen opwekking geplaats.

Documentatie

- Duurzaam doorpakken! Coalitieakkoord 2019-2023 (Provincie Noord-Holland, 2019).
- Schetsontwerp en landschappelijke inpassing zonneveld N205 (Arcadis, 2020).

Doelstelling en scope

De inschatting is dat er 9 tot 10 hectare aan zonneparken gerealiseerd moet worden om de provinciale organisatie klimaatneutraal te krijgen. Er is een longlist voor locaties. Het zonnepark langs de N205 is al uitgewerkt. Het zal worden opgebouwd met 4.636 panelen van 450 Wattpiek, zodat het totale vermogen uitkomt op 2,1 MW. Doelstelling daarbij is om de zonneparken natuur-inclusief aan te leggen, dat wil zeggen, met bevordering van de biodiversiteit.

Instrumenten en middelen

Langs provinciale wegen zoals de N205 gaat het om grond van de provincie, zodat de provincie zelf het initiatief kan nemen. De provincie kan vervolgens zelf investeren en het zonnepark exploiteren.

Status en tijdlijn

Voor het park langs de N205 is het verzoek om een omgevingsvergunning ingediend. Dit proces loopt. Het is voor de provincie ook een leerproces over hoeveel er moet gebeuren om ruimtelijk iets te realiseren, wat relevant is voor bijvoorbeeld de RES'en.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

Zonneparken langs provinciale wegen vloeien voort uit het coalitieakkoord en tellen mee in de RES. De provincie kan zelfstandig initiatief nemen, er is enkel gemeentelijke goedkeuring nodig voor de omgevingsvergunning.

Emissiereductie 0,5 kton aan vermeden emissies (onderdeel van RES)

Het vermogen van het park langs de N205 bedraagt 2,1 MW. Met 875 vollasturen per jaar is de productie 1,8 GWh. Met een emissiefactor van 0,28 kg per kWh zullen daarmee in 2030 0,5 kton aan emissies worden vermeden. Dit zonnepark is meegeteld als project in de pijplijn in de RES van Noord-Holland-Zuid.

3.4 Warmtetransitie

De provincie wil de warmtetransitie van de gebouwde omgeving versnellen. De warmtetransitie is een belangrijk maar taai onderdeel van het Klimaatakkoord. De transitie raakt eigenaar-bewoners, huurders, verhuurders, bedrijven en maatschappelijke instellingen; elke stad, elke buurt en elk gebouw is anders; betaalbaarheid vormt een issue; er moet een hoop voor op de schop; de energie-infrastructuur moet verzwaard of aangelegd; en uitvoeringscapaciteit vormt een knelpunt.

Documentatie

- Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2017).
- Concept strategie warmtetransitie (Saffraan communicatie, 2021).
- Raamwerk voor uitvoering van motie 42 (Provincie Noord-Holland, 2020b).

Doelstelling en scope

De Strategie warmtestrategie heeft als doel om uitvoering te geven aan het Klimaatakkoord, specifiek de daar beoogde reductie in de gebouwde omgeving. Het doel van de strategie is om het energieverbruik in de gebouwde omgeving te verduurzamen met de focus op warmte. Er wordt momenteel nog geschreven aan de strategie, maar een aantal activiteiten die genoemd worden lopen al op dit moment.

De Strategie warmtestrategie is gericht op besparing en het aardgasvrij maken van wijken. De focus ligt op de bestaande bouw, zowel woningen als utiliteitsbouw. Ook de warmte-transitie in de glastuinbouw heeft de aandacht in de warmtestrategie.

Het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad is een lopend programma dat is ondergebracht onder de warmtestrategie. Het doel van dit programma is het stimuleren van de verduurzaming van bestaande woningen, waaronder zowel energiebesparende maat-regelen als het opwekken van duurzame warmte en elektriciteit op of nabij de woning. Het programma richt zich hoofdzakelijk op eigenaar-bewoners, daarnaast richt het programma zich ook op woningcorporaties. Het programma is bedoeld als aanvulling op lokaal en nationaal beleid en richt zich vooral op het wegnemen van bepaalde belemmeringen en ondersteuning van bestaande activiteiten, zoals lokale energieloketten en het Servicepunt Duurzame Energie.

Instrumenten en middelen

De Strategie warmtetransitie zal uitmonden in een reeks acties. In het concept worden er tien genoemd. De warmtetransitie is een complexe opgave, waarbij het vaak nog aan bepaalde kennis ontbreekt. De acties uit het concept hebben als doel om kennis uit te breiden bij de partijen die werken aan de warmtetransitie, en zo de warmtetransitie te versnellen. Hieronder volgt een overzicht van de acties die voortkomen uit de concept strategie en een kwalificatie van de rol van de provincie:

- Warmtedataregister: dit is een informerende rol van de provincie.
- Servicepunt Duurzame Energie voor gemeenten: kennisontwikkeling, uitwisseling tussen gemeenten en advisering over warmtetransitie gebouwde omgeving.
- Taskforce Warmte: ondersteuning van gemeenten bij uitvoering warmtetransitie met deskundig (tijdelijk) personeel, mogelijk in combinatie met Servicepunt Duurzame Energie.
- Transitievisiewarmtekaart: geeft globaal inzicht in toekomstige duurzame warmte-voorziening op wijkniveau en de wijken waar gemeenten tot 2030 aan de slag gaan.
- RES en RSW: zie Paragraaf 3.1.
- Wet collectieve warmtevoorzieningen (Warmtewet): Nieuwe warmtewet die medio 2022 van kracht wordt en gemeenten bevoegdheid geeft om gebieden aan te wijzen waar warmtenetten komen (warmtekavels). Provincie toetst warmtekavels.
- MRA warmte & koude programma: faciliteren door het bieden van inzicht in de potentie van warmtenetten, het aanjagen van concrete projecten, het opbouwen en uitwisselen van kennis en de uitbreiding van de publiek-private netwerkfunctie.
- Uitvoering programma verduurzaming bestaande woningvoorraad: is hier separaat besproken.
- Opstellen plan van aanpak energiebesparing bedrijven: nog op te stellen.
- Energiebesparingsakkoord: zie Paragraaf 3.5.
- Gebiedsinventarisatie glastuinbouw: faciliteren met een consultant energietransitie glastuinbouw voor informatie over energiegebruik en advies over duurzame alternatieven.
- Seismisch onderzoek ten behoeve van aardwarmte: faciliteren.
- Stimuleren benutting restwarmte datacenters: de provincie zal geen eigen regeling treffen, de rol van de provincie is gelegen in de reeds genoemde Warmtewet.

In het kader van het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad zijn vier regelingen opengesteld, is een energieloket opgezet en zijn projecten uitgevoerd voor collectieve inkoop van zonnestroom, energiebesparende maatregelen (‘winst uit je woning’) en voorlichting. Er was initieel ruim € 10 miljoen voor beschikbaar gesteld.

Voor het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds is € 100 miljoen gereserveerd (Provincie Noord-Holland, 2020a). Dit is deels bestemd voor energieloketten voor particuliere woningeigenaren, stimulering van samenwerking onder woningcorporaties en op bedrijventerreinen, een ontzorgingsprogramma voor maatschappelijk vastgoed, en naar subsidies voor fysieke maatregelen. Het betreft dus deels ondersteunende maatregelen en deels subsidies.

Status en tijdlijn

Het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad loopt. De Strategie warmtetransitie was ten tijde van dit onderzoek in concept. Een aantal activiteiten uit de strategie is wel al in uitvoering.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

De aanpak van gebouwen en de verwarming ervan is in eerste instantie een opgave voor de gebouweigenaren en/of -gebruikers. Daarachter staan gemeenten met de Transitievisies Warmte, de Regionale Structuur Warmte en is er rijksbeleid. De provincie staat achter de gemeenten om hen te ondersteunen.

In de Transitievisies Warmte wordt in kaart gebracht in welke buurt welke warmtetechniek een goed alternatief kan vormen voor aardgas en maken plannen voor de infrastructuur. Nationaal is uit pilots van het Programma Aardgasvrije Wijken gebleken dat de warmtetransitie stuit op een weerbarstige en complexe praktijk. Rijksbeleid is wel stimulerend, maar biedt vooralsnog weinig mogelijkheden om verduurzaming van gebouwen af te dwingen.

Zoals beschreven in Paragraaf 3.1 bevat de RES naast een onderdeel over duurzame opwek, ook een onderdeel over duurzame warmte (de zogenaamde Regionale Structuur Warmte, de RSW). De mogelijkheden van de verduurzaming van de gebouwde omgeving hangen samen met de beschikbaarheid van duurzame bronnen in de regio.

De warmtetransitie is, kortom, een complexe, nieuwe opgave. Bovendien lijkt voor de provincies geen rol direct bij de uitvoering te zijn weggelegd: er zijn, op subsidies na, geen maatregelen die op zichzelf tot emissiereductie leiden. De rol is meestal ondersteunend aan beleid van gemeenten en aan ontwikkelingen bij particulieren, organisaties en ondernemers. De provincie kijkt naar waar kennis en samenwerking ontbreekt en probeert daar initiatief te nemen, bijvoorbeeld met datavoorziening en monitoring.

Emissiereductie onduidelijk

De resultaten van het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad (Provincie Noord-Holland, 2017) worden gemonitord op basis van de energieloketten. De meest recente resultaten zijn afkomstig uit juni 2020: toen bleken circa 59.000 woningeigenaren één of enkele maatregelen te hebben getroffen. Op dit moment is de verwachting dat dit aantal inmiddels hoger zal liggen, mogelijk tussen de 60.000 en 70.000 woningen. Voor dit onderzoek waren nog geen gegevens bekend over de verhouding van de genomen maatregelen, oftewel om hoeveel energiebesparende maatregelen en zonnepanelen het precies gaat. Zonder deze uitsplitsing is het niet mogelijk geweest om een inschatting te maken van de CO_2-impact.

De Strategie warmtetransitie is momenteel nog onvoldoende uitgewerkt om een berekening te doen over potentiële CO_2-impact. Bovendien, omdat het provinciale beleid veelal indirect werkt op emissiereductie — ondersteuning van gemeentebeleid dat effect zou moeten sorteren bij de gebouweigenaren en/of -gebruikers — zou een inschatting aanvullende gegevens vereisen over met name de Transitievisies Warmte. Die zijn op dit moment bij een deel van de gemeenten nog in ontwikkeling.

We concluderen daarom dat op dit moment geen goede inschatting is te maken van de potentiële emissiereductie door de warmtetransitie.

3.5 Energiebesparingsakkoord

De provincie, alle Noord-Hollandse gemeentes en de vier omgevingsdiensten zijn in juli 2021 tot een energiebesparingsakkoord gekomen. Besluitvorming erover zal waarschijnlijk in het najaar van 2021 plaatsvinden.

Documentatie

- Energiebesparingsakkoord (Provincie Noord-Holland,De gemeenten (NH), et al., 2021).

Doelstelling en scope

De verduurzaming van de industrie en dienstensector is één van de pijlers uit het Klimaatakkoord. In dit kader is er energiebesparingswetgeving opgesteld met een bijbehorend instrumentarium van vergunningsverlening, toezicht en handhaving. Eind 2020 bleek echter dat de wetgeving nog niet voldoende wordt nageleefd en dat er behoefte is aan meer samenwerking.

Het energiebesparingsakkoord is opgesteld met het doel om naleving van de beschikbare energiebesparingswetgeving te realiseren. In het akkoord onderschrijven de betrokken partijen de bestaande energiebesparingswetgeving en committeren zij zich aan de doelstellingen en naleving hiervan. Door middel van het akkoord wil de provincie samenwerken met gemeenten, omgevingsdiensten en bedrijven om de doelstelling te realiseren. Op dit moment gaat het om het realiseren van naleving van de volgende wet- en regelgeving:

- Informatieplicht voor middelgrote en grootverbruikers over uitvoering van energiebesparende maatregelen.
- Energiebesparingsplicht, oftewel de verplichting aan middelgrote en grootverbruikers om alle besparingsmaatregelen te nemen die zich binnen vijf jaar terugverdienen; of energiebesparingseisen die gesteld kunnen worden aan vergunningplichtige bedrijven.
- Minimaal label C per 1 januari 2023 voor kantoorgebouwen groter dan 100 m^2.
- Werkgebonden personenmobiliteit voor bedrijven met meer dan 100 werknemers per 1 januari 2026 teruggebracht tot de landelijke norm.
- Eisen aan airconditioning, verwarming, en laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen.

De partijen conformeren zich om alle relevante bedrijven minimaal eens te hebben gecontroleerd voor 1 januari 2025.

Instrumenten en middelen

De Provincie Noord-Holland draagt 50% van de kosten van de andere partijen. Deze bijdrage wordt uitgezet via een subsidieregeling waar zowel Omgevingsdiensten als zelfstandige gemeenten op in kunnen schrijven en verdeeld op basis van het aantal energierelevante bedrijven.

Status en tijdlijn

Het energiebesparingsakkoord is begin juli 2021 afgesproken door de betrokken partijen, en dat besluitvorming bij de betrokken partijen waarschijnlijk in het najaar zal plaatsvinden. We merken op dat het hier gaat om een bekrachtiging van staand beleid met hernieuwde aandacht voor handhaving, niet zozeer om nieuw beleid. Het akkoord zal in gaan op 1 januari 2022 en strekt zich uit tot 31 december 2025.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

De controle van bedrijven wordt voornamelijk uitgevoerd door de Omgevingsdiensten. Voor de energiebesparingsplicht wordt gehandhaafd op basis van de landelijk vastgestelde Erkende Maatregelenlijst.

De norm voor werkgebonden personenmobiliteit overlapt met het Regionaal Mobiliteits-programma (RMP, zie Paragraaf 4.1).

Emissiereductie 0,3 Mton

Voor de vijf genoemde onderdelen maken we de volgende analyse:

1. De informatieplicht leidt op zichzelf niet tot enige emissiereductie.

2. De energiebesparingsplicht, en de handhaving ervan, leiden ertoe dat bedrijven maatregelen nemen. In de KEV is een potentie voor Nederland van 1 Mton emissie-reductie ingeschat, door een energiebesparing van 22 (17-24) PJ (PBL, 2020). Wanneer we dit verdelen over de provincies op basis van huidige emissies van commerciële dienstverlening en industrie, dan zou 15% hiervan op Noord-Holland van toepassing zijn. Daaruit volgt een potentie van circa 190 (150-200) kton aan emissiereductie voor Noord-Holland af te leiden.

   In een rapport van ECN, (2017) wordt gesproken van jaarlijks 1,2 tot 2,0% reductie. Aangenomen dat dit kan worden doorgetrokken naar de toekomst, dan komt dit over vier jaar (2021 tot 2025) uit op 4,7 tot 7,8%. Toegepast op het aardgasverbruik van industrie en dienstverlening zou dat uitkomen op 130 tot 210 kton reductie. Dit komt goed overeen met de range afgeleid uit de KEV.

3. Wanneer alle kantoorgebouwen naar ten minste label C worden gebracht, dan kan dit 7,3% aan gasverbruik besparen. Dit volgt uit de huidige labelverdeling van kantoor-gebouwen in Noord-Holland (Rijkswaterstaat, 2021b), gecombineerd met typische gasbesparing voor labelstappen. Toegepast op de emissies uit gasverbruik in commerciële en publieke dienstverlening, komt 7,3% reductie neer op circa 90 kton.

4. De norm voor werkgebonden personenmobiliteit zou landelijk moeten leiden tot 1 Mton emissiereductie in 2030 (Ministerie van I&W, 2020). Met de verdeelsleutel geeft dat een potentie van circa 150 kton voor Noord-Holland.

5. Wat de eisen aan airconditioning, verwarmingsinstallaties en laadinfrastructuur aanvullend kunnen bijdragen, kan niet worden vastgesteld.

Er is mogelijk overlap tussen de energiebesparingsplicht en de verplichte label C. Het totale potentieel zal dus minder dan de optelsom zijn. We schatten het totale potentieel op 340 kton emissiereductie: 100 kton bij de industrie, 90 bij kantoren en 150 bij mobiliteit. Welk deel hiervan sowieso wel gerealiseerd zou worden en voor welk deel er toegevoegde waarde is vanuit het energiebesparingsakkoord, is niet duidelijk.

3.6 Waterstofstrategie

Waterstof kan een belangrijke rol gaan vervullen in klimaatneutraal Nederland. Het kan zonder emissies gemaakt worden uit elektriciteit (groene waterstof) of uit aardgas met afvang en opslag van de emissies (blauwe waterstof). Waterstof kan in principe in alle vraagsectoren worden ingezet, in sommige toepassingen zal waterstof echter weinig kansrijk zijn en is bijvoorbeeld elektrificatie de vooraanstaande route naar verduurzaming. In andere toepassingen zal waterstof wel kansrijk — zo niet onmisbaar — zijn, allereerst als grondstof in de industrie, verder voor hogetemperatuurwarmte in de industrie, voor transport en mogelijk voor elektriciteitscentrales. Voordeel van moleculen, zoals groene waterstof, ten opzichte van elektriciteit is dat ze goed zijn op te slaan en te transporteren.

Documentatie

- Waterstofstrategie (Provincie Noord-Holland, 2020d).
- Bouwsteen voor Cluster Energie Strategie Noordzeekanaalgebied (NZKG, 2021).

Doelstelling en scope

In de Waterstofstrategie (Provincie Noord-Holland, 2020d) beschrijft de provincie de ambities, kansen en mogelijkheden voor waterstof in provincie Noord-Holland. De ambitie is om een strategische rol te spelen in de opkomende internationale waterstofeconomie. Noord-Holland heeft een aantal sterke punten om die rol te gaan vervullen: bestaande olie- en gasinfrastructuur; het industriecluster rond het Noordzeekanaalgebied; de Port of Den Helder; windparken op de Noordzee mogelijk in combinatie met groene waterstofproductie op zee of aan de kust; mogelijkheden voor opslag van CO_2 in lege gasvelden in de Noordzee; kennis en ervaring met opslag, bewerking, doorvoer en handel in brandstoffen.

De focus ligt op het ontlasten van het elektriciteitsnet, het positioneren van de havens als knooppunt voor duurzame energie. De Port of Amsterdam richt zich hierbij op import, opslag en overslag van groene waterstof en synthetische kerosine. En Port of Den Helder richt zich op de productie van blauwe waterstof in combinatie met het afvangen en opslaan van CO_2, en op de in- en doorvoer van groene waterstof.

Meer concreet zijn de doelen tot 2025:
- Stappen zetten in de realisatie van regionale infrastructuur (productie, opslag, distributie), door het uitvoeren van studies en onderzoeken en het verkennen van de

economische, ruimtelijke en juridisch-planologische aspecten die hiermee samenhangen.
- Opstellen van een positionpaper voor lobby met betrekking tot aanlanding van windenergie, energie-eilanden ten behoeve van de waterstofproductie op zee, de waterstofbackbone en funding.
- Realiseren van een platform voor uitwisseling van kennis en contacten.

Instrumenten en middelen

Voor uitvoering van de waterstofstrategie is € 3 miljoen tot 2025 beschikbaar vanuit de reserve energietransitie. Afgaande op de waterstofstrategie, is de rol van de provincie vooral gelegen in stimuleren (bijvoorbeeld cofinanciering van demonstratieprojecten) en faciliteren (bijvoorbeeld het platform, vergunningverlening, uitvoeren van studies).

Status en tijdlijn

De waterstofstrategie heeft 2025 als horizon. Daarna kan deze herijkt worden in het licht van nieuwe ontwikkelingen. Gezien de belangrijke rol die waterstof kan gaan spelen voor klimaatneutrale welvaart, gaan de ontwikkelingen snel.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

We zetten een aantal ontwikkelingen op een rij:
- Productie: er worden nieuwe kavels voor windparken op zee gepland door het Rijk. Daarnaast worden studies uitgevoerd over de vragen welk deel van de windproductie in waterstof omgezet zou moeten worden en waar dan (op zee, aan de kust). Hoewel elektrolyse geen nieuwe techniek is, is R&D vereist voor opschaling tot de vermogens die nodig worden geacht in verscheidene toekomstperspectieven op klimaatneutraal Nederland en West-Europa.
- Infrastructuur: Gasunie werkt aan Hyway27 c.q. de waterstofbackbone. Die zou vanaf 2027 moeten voorzien in een transportnetwerk dat de vijf Nederlandse industrieclusters, productielocaties en havens met elkaar verbindt, en dat ook connecties zal krijgen naar een Europees netwerk. De backbone maakt zo veel als mogelijk van bestaande gasleidingen gebruik. NZKG richt zich op een waterstofnet door het Noordzeekanaalgebied.
- Eindgebruikers: in een aantal sectoren van de industrie is waterstof essentieel om te verduurzamen. Het zal als grondstof gebruikt worden. Het gaat om chemie, kunstmest, raffinage en staal. Rondom Tata Steel is recent discussie ontstaan over versnelde verduurzaming vanwege gezondheidsschade door uitstoot van de fabriek. Ook voor hogetemperatuurwarmte (boven 800˚C) in de industrie kan waterstof een betere optie worden dan aardgas. Waterstofvraag kan ook opkomen voor productie van synthetische kerosine. Voor de meeste sectoren (gebouwde omgeving, personenmobiliteit, lage- en middentemperatuurvraag in de industrie) zal waterstof niet opportuun zijn voor 2030 en moeten concurreren met andere opties zoals elektrificatie.
- Wet- en regelgeving: aardgas en elektriciteit zijn Europese interne markten, gereguleerd door Europese regelgeving. Voor waterstof is de marktordening nog niet vastgelegd. De verhoudingen tussen leveranciers, netbeheerders en afnemers zijn dus nog niet gereguleerd en er is nog geen toezicht op, zoals de ACM toezicht houdt of de netbeheerders van de gas- en elektriciteitsnetten.

Emissiereductie 0,4 Mton

Waterstof zal daar worden ingezet waar de druk om te verduurzamen groot is en andere routes voor verduurzaming technisch niet haalbaar of economisch minder levensvatbaar zijn. Voor 2030 gaat het dan met name om de energie-intensieve industrie, waar ETS een prijs verbindt aan broeikasgasemissies en waar elektrificatie niet altijd een gunstige optie is. In Noord-Holland gaat het dan vooral om het Noordzeekanaalgebied.

In de CES is gekeken naar potentiële eindgebruikers van waterstof (NZKG, 2021).
De waterstofvraag zou in 2030 circa 60 kton kunnen bedragen. Deze waterstof zou fossiele brandstoffen, met name aardgas, vervangen en daarmee de uitstoot in de provincie reduceren. De emissiereductie wordt zodoende geraamd op circa 400 kton CO_2 per jaar.

4 Programma Bereikbaarheid

In dit hoofdstuk presenteren we de analyse over de beleidsonderdelen uit het begrotingsprogramma Bereikbaarheid die voor dit onderzoek zijn geselecteerd. De selectie impliceert niet dat er niet ander beleid is met een positieve impact op emissiereductie, maar enkel deze beleidsonderdelen zijn opgenomen in deze studie. We gaan achtereenvolgens in op het Regionaal Mobiliteitsprogramma, het Regionaal OV Toekomstbeeld, Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, Goederenvervoer, Fietsbereikbaarheid, Smart Mobility en Ov-concessies.

4.1 Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)

De provincies Noord-Holland en Flevoland zijn, samen met de Vervoerregio Amsterdam en de gemeenten in deze provincies, bezig met het opstellen van een Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP). Dit programma bevat maatregelen waarmee op regionale en lokale schaal invulling wordt gegeven aan de klimaatdoelen voor mobiliteit uit het Klimaatakkoord. De provincie Noord-Holland heeft namens het kernteam RMP aan CE Delft en TNO gevraagd om onderzoek te doen naar maatregelen die effectief bij kunnen dragen aan het reduceren van de CO_2-uitstoot van mobiliteit en transport in Noord-Holland en Flevoland tot 2030.

Documentatie

- Effectbepaling duurzame mobiliteitsopties Provincies Noord-Holland en Flevoland, Fase 1 en Fase 2 (CE Delft & TNO, 2021).

Doelstelling en scope

Een van de belangrijkste doelen van het RMP is het vaststellen van regionale maatregelen om CO_2-reductie in mobiliteit en transport te bewerkstelligen en daarmee aan landelijke en Europese klimaatdoelstellingen bij te dragen. De regio (provincies Noord-Holland en Flevoland, Vervoerregio Amsterdam en de bijbehorende gemeenten) wil in het RMP onderzoeken of het een doelstelling zou kunnen omarmen waarbij er 49% (Klimaatakkoord) of 55% (sector brede Europese doelstellingen) aan emissies van mobiliteit wordt gereduceerd in 2030 ten opzichte van 1990 (CE Delft & TNO, 2021).

In Fase 1 van het onderzoek is een menukaart van verschillende typen klimaatmaatregelen voor de mobiliteitssector opgesteld. Daarbij is ook bepaald wat de potentiële CO_2-reductie in 2030 zou zijn als al deze maatregelen zouden worden ingevoerd. In Fase 2 is in beeld gebracht welk deel van deze potentie ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd met het voorgenomen beleid van de provincies en gemeenten.

Uit de in het begin van 2020 uitgevoerde nulmeting blijkt dat er een minimale opgave voor de CO_2-reductie van 4,2 Mton voor deze sector binnen de regio geldt (CE Delft, 2020). Dit doel staat gelijk aan een reductie van 16% in 2030 ten opzichte van 1990. Zoals eerder genoemd wil de regio onderzoeken of het ook verdergaande doelstelling van 49 of 55% kan behalen. De 55%-doelstelling heeft de regio ook als nadrukkelijk streefdoel omarmd, met als streefniveau dus maximaal 2,2 Mton uitstoot in 2030.

De huidige beleidsplannen zijn in potentie voldoende om het minst ambitieuze reductiedoel te halen dat in het RMP is opgenomen, namelijk maximaal 4,2 Mton CO_2-uitstoot (16%) door mobiliteit in 2030. Hiermee wordt 66% van het potentieel aan CO_2-reductie gerealiseerd. De twee overige doelen, 49 en 55% reductie, worden beiden niet gehaald op basis van de huidige beleidsplannen. Om deze doelen wel te halen zou een significant hogere inspanning nodig zijn. Uit de potentieschatting zoals berekend voor de menukaart (Fase 1) bleek echter dat deze doelen zelfs met een extreme inzet van elke gemeente lastig te halen zijn. Verdergaand landelijk en/of Europees beleid lijkt nodig om deze doelstellingen op regionaal niveau te realiseren (CE Delft & TNO, 2021).

Instrumenten en middelen

De menukaart (Fase 1) bevat twintig maatregelen, die later uitgewerkt zijn naar 29 maatregelen in Fase 2, zoals weergegeven in Tabel 5. De maatregelen verschillen wat betreft instrumenten. Sommige zijn normerend; er worden regels gesteld, bijvoorbeeld bij snelheidsverlaging, zero-emissiezones en autoluw beleid. Andere maatregelen gaan uit van beprijzing, bijvoorbeeld van parkeren. Weer andere maatregelen zijn faciliterend; overheden trachten anderen in staat te stellen of aan te zetten tot actie, bijvoorbeeld bij de werkgevers- en scholierenaanpak. Bij enkele maatregelen gaat het om acties die direct leiden tot emissiereductie; waar het gaat om het eigen wagenpark van overheidsorganisaties, en om eisen aan inkoop of aanbesteding.

De meeste maatregelen zijn uiteindelijk gemeentebeleid, niet zozeer provinciaal beleid. Het RMP is een samenwerking om het beleid voor verduurzaming van mobiliteit zoveel mogelijk te bevorderen. De provincie zorgt ervoor dat gemeentes niet allemaal zelf het wiel hoeven uit te vinden.

Status en tijdlijn

In september 2021 is het rapport Effectbepaling duurzame mobiliteitsopties (CE Delft & TNO, 2021) opgeleverd aan het kernteam RMP Noord-Holland en Flevoland. Het rapport dient als input voor het opstellen van het RMP.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

Zoals aangegeven is het RMP een samenwerking die uiteindelijk veelal zal neerslaan in gemeentelijk beleid. Of zoals de samenwerking eerder is omschreven (CE Delft & TNO, 2021):

“Binnen de regio Noord-Holland en Flevoland is ervoor gekozen om gezamenlijk invulling te geven aan een RMP. De provincies en gemeenten die binnen de regio vallen, zijn daarbinnen zowel belanghebbenden als samenwerkingspartners van elkaar. Er zijn types maatregelen die meer succesvol zullen zijn als er samengewerkt wordt aan de implementatie ervan. […] Daarnaast wordt de kans op succes van de types maatregelen vergroot door het nastreven van gezamenlijke doelen, het uitwisselen van kennis en het samenwerken aan implementatie en uitvoering van de maatregelen.” (CE Delft & TNO, 2021)

Bij de inschatting van de emissiereductie in 2030 moet rekening worden gehouden met rijksbeleid en autonome ontwikkelingen. In de berekeningen van CE Delft en TNO voor het RMP is de potentie berekend bovenop de ontwikkelingen die plaatsvinden los van dit beleid, aansluitend bij de Klimaat en Energieverkenning (KEV). Er wordt dus rekening gehouden

met de transitie naar elektrische voertuigen die sowieso gaande is. Des te meer elektrificatie van mobiliteit, des te minder er resteert aan emissies om voor beleid zoals het RMP nog verder te reduceren. Wat de blijvende invloed gaat zijn op het verkeer van thuiswerken, wat in de coronacrisis gangbaar is geworden, is nog onduidelijk.

Emissiereductie 0,9 Mton

In de RMP-studie (2021) is een inschatting gemaakt van de emissiereductie door alle maatregelen uit het RMP van provincies Noord-Holland en Flevoland. In de RMP studie (CE Delft & TNO, 2021) is een inschatting gemaakt van de emissiereductie door alle maatregelen uit het RMP van provincies Noord-Holland en Flevoland. Bij die effecteninschatting moet de kanttekening worden geplaatst dat de berekeningen gebaseerd zijn op basis van input van gemeenten en daarnaast van andere studies, modelberekeningen en inschattingen van experts. Bij het interpreteren van deze resultaten moet dus niet vergeten worden dat de getallen omgeven zijn door een aanzienlijke onzekerheid.

Voor dit onderzoek is het effect per individuele maatregel voor de provincie Noord-Holland bepaald. Hierbij zijn de effecten uit het RMP het vertrekpunt, maar deze omvatten ook Flevoland. Vervolgens zijn data van CBS en Emissieregistratie gebruikt om in te schatten welk deel aan Noord-Holland valt toe te wijzen. Uit de analyse voor dit onderzoek blijkt dat het aandeel van Noord-Holland 93% is.

De totale CO_2-reductie uit het RMP voor Noord-Holland is 900 kton (0,9 Mton) wanneer alle maatregelen worden ingevoerd zoals aangenomen in de berekeningen. Dit is iets minder dan het opgetelde effect van de individuele maatregelen, omdat er rekening moet worden gehouden met dubbeltelling. Immers, veel maatregelen werken in op dezelfde emissies, een maatregel heeft dan effect op emissies die al gereduceerd zijn door een andere maatregel.

De helft van de emissiereductie is te verwachten van zero-emissiezones. Het aandeel van personenauto's (263 kton) en logistieke voertuigen (286 kton) in de ze-zones zijn respectievelijk 24 en 26% van de totale reductie (exclusief dubbeltellingen). Andere maatregelen met potentie (> 50 kton) zijn de verduurzaming van de eigen vloot (overheden), logistieke hubs en lagere parkeernormen.

Tabel 6 - Potentiële emissiereductie per onderdeel van het RMP (Fase2) (2021) in 2030, voor dit onderzoek gecorrigeerd op aandeel Noord-Holland t.o.v. Noord-Holland en Flevoland - Potentiële emissiereductie per onderdeel van het RMP (fase2) (CE Delft & TNO, 2021) in 2030, voor dit onderzoek gecorrigeerd op aandeel Noord-Holland t.o.v. Noord-Holland en Flevoland

Nr.	Cluster	Maatregel	CO_2-reductie (kton) in Noord-Holland
1	Duurzaam inkopen	Verduurzaming mobiele werktuigen via inkoop	46
2		Verduurzaming eigen vloot	56
3		Duurzame logistiek in vergunningverlening	18
4		Verduurzaming van het doelgroepenvervoer via inkoop	35
5		Verduurzaming openbaar vervoer (zero-emissie)	41
6	Elektrisch vervoer en beprijzen	Zero-emissiezone personenvervoer bebouwde kom	263
7		Verduurzaming ponten en walstroom voor recreatievaart	6
8	Verduurzaming logistiek	Hubs voor overslaan & beter beladen	54
9		Zero-emissiezones stadslogistiek	286
10		Modal shift van weg naar water en spoor	0,4
11		Modal shift voor woon-werkverkeer	16

Nr.	Cluster	Maatregel	CO_2-reductie (kton) in Noord-Holland
12	Werkgevers- en onderwijsaanpak	Inzet elektrische fiets/auto voor dienstreizen	3
13		Werken en vergaderen op afstand	14
14	Fiets, ov en innovatieve mobiliteit	Verbeteren fiets/loop infrastructuur, inclusief meer fietsenstallingen	19
15		Park en Ride + fietsenstallingen bij ov (parkeerplekken voor auto en fiets)	0,3
16		Prijsverlaging ov	0,0
17		Verbeteren/aanleggen ov-knooppunten	0,8
18		Verhogen capaciteit trein en btm	0,5
19		Openstellen eigen elektrische deelauto's voor gebruik door burgers buiten kantooruren	0,0
20		Nieuwe locaties deelauto's/fietsen/steps/scooters	27
21		Ecotraffic management & Traffic Signal Priority	47
22	Parkeer-, ruimtelijk en overig beleid	Betaald parkeren uitbreiden en parkeertarieven verhogen	43
23		Verlagen autoparkeernormen	67
24		Toegangsbeperkingen/auto te gast	14
25		Weginrichting	2
26		Functiemenging, wonen, werken en voorzieningen	3
27		Ontwikkeling rond ov-knooppunten	5
28		Snelheidsverlaging 100 km/u naar 80 km/u	36
29		Eco-routing door connected vehicles	3
Totaal		**Som**	**1.104**
		Na correctie voor dubbeltelling	**900**

4.2 Regionaal OV Toekomstbeeld

Het Regionaal OV Toekomstbeeld presenteert een schaalsprong in het aanbod van openbaar vervoer (ov) in Noord-Holland en Flevoland voor 2040.

Documentatie

- Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 (Gemeenten Amsterdam en Almere et al., 2019).

Doelstelling en scope

Het Regionaal OV Toekomstbeeld presenteert een voorkeursnetwerk voor 2040, met nieuwe verbindingen in het ov. Het toekomstbeeld omvat zowel de provincies Noord-Holland als Flevoland en behelst alle modaliteiten van het openbaar vervoer.

Over de doelstellingen is geschreven:

"*De ambitie is dat in 2040 het openbaar vervoer (ov) samen met de fiets en de auto onderdeel uit maakt van een geïntegreerd en uitstootvrij systeem waarmee bewoners en bezoekers snel, milieuvriendelijk en efficiënt van deur-tot-deur kunnen reizen. Het toekomstige ov-netwerk draagt bij aan de volgende doelstellingen:*
- *oplossen van bereikbaarheidsknelpunten;*
- *bijdragen aan economische groei;*
- *bijdragen aan het bereikbaar maken van nieuwe woon- en werklocaties;*
- *bijdragen aan een inclusieve, gezonde en veilige samenleving*".

De doelstellingen zijn verder nog niet gespecificeerd in dit toekomstbeeld, bijvoorbeeld in termen van reizigerskilometers, vermeden file-uren, of te reduceren broeikasgasemissies.

Instrumenten en middelen

Het toekomstbeeld omvat een reeks ambities (voorkeursnetwerk 2040) waar forse investeringen mee gemoeid zullen zijn. De plannen zijn verdeeld over verschillende regio's en provincies, met een investeringsopgave van ruim € 10 miljard. De provincie Noord-Holland kan hier een bijdrage aan leveren, net als gemeenten, en ook wordt gekeken naar het Rijk (mogelijk het Nationaal Groeifonds).

Het voorkeursnetwerk 2040 vraagt om een gezamenlijke aanpak en opgave, mede omdat de financiële middelen beperkt zijn. Het voorkeursnetwerk is geen blauwdruk, maar vormt de visie op een gezamenlijke adaptieve inzet waarmee de toekomstige mobiliteits- en leefbaarheidsopgaven binnen de provincie naar verwachting aangepakt kunnen worden. Ook biedt het voorkeursnetwerk handvatten waarop de regionale ov-concessiebeheerders het lokale netwerk kunnen ontwikkelen.

Voor de uitvoering van het Regionaal OV Toekomstbeeld is een handelingsperspectief opgesteld. De ambities wordt als volgt nader onderzocht en verdiept:
- Spoor: Worden zoveel mogelijk meegenomen in het proces van het Landelijke OV Toekomstbeeld en de Regionale Ontwikkelagenda's Noord-Holland (samenwerking tussen NS, provincie en regio).
- Metro: Worden meegenomen en nader onderzocht binnen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid.

— Regionale HOV (tram/bus): nader onderzoek vindt plaats door de ov-autoriteiten (o.a. provincie Noord-Holland).

Status en tijdlijn

Het voorkeursnetwerk van het Regionaal OV Toekomstbeeld bestaat uit diverse ambities met als basis hoogwaardige ov verbindingen. Dit netwerk heeft als uitgangspunt dat de basis eerst op orde moet zijn op bestaande verbindingen. Hiervoor dient een aantal maatregelen al getroffen te worden in de periode tot 2030. Ook zijn bepaalde ambities pas noodzakelijk na 2040.

Integrale samenhang tussen de ambities wordt gemonitord. Als ov-autoriteit richt de provincie Noord-Holland zich op de regionale HOV-ambities. Omdat niet alle ambities tegelijkertijd geïnitieerd kunnen worden, is bepaald wat als eerste wordt gedaan. Zo is in Noord-Holland de Onderzoeksagenda provincie Noord-Holland Vervolg opgesteld en begin maart 2021 vastgesteld door Provinciale Staten. Middelen voor nader onderzoek van die ambities zijn gereserveerd via het ov-fonds. Voor eerste onderzoeken is met de initiatief-fase gestart. In deze fase zal ook aandacht worden besteed aan de bijdrage van de ambitie op het gebied van bijvoorbeeld (lokale) bereikbaarheid, duurzaamheid en klimaat, verste-delijking en ontwikkeling van het Daily Urban System, landschappelijke inpasbaarheid en leefbaarheid.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

Realisatie zal afhankelijk zijn van financiën vanuit het Rijk en van instemming van gemeentes inzake omgeving en ruimtelijke ordening.

Andere ontwikkelingen zoals Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (Paragraaf 4.3) en binnen ov-concessies (Paragraaf 4.7) hebben overlap met het Regionaal OV Toekomstbeeld.

Emissiereductie onduidelijk

Wanneer het ov wordt ontwikkeld conform het hier gepresenteerde toekomstbeeld, dan zal dit het aantal reizigerskilometers in het ov in Noord-Holland vergroten. Een deel hiervan zal bestaan uit reizen die anders niet gemaakt zouden worden, en een deel zal uit andere modaliteiten worden getrokken.

Een reistijdverbetering van 10% bij stedelijke openbaarvervoersverbindingen leidt gemid-deld 4 tot 6% meer reizen met het ov. Rijkswaterstaat geeft hiervoor de elasticiteiten voor bus, tram en metro. Deze laten zien dat vooral zakelijke reizen vaker ondernomen worden met deze modaliteiten wanneer de reistijd afneemt. Tevens zijn de elasticiteiten hoger voor treinreizen, waarbij een reductie van reistijd leidt tot een hoger aantal reizen (Rijkswaterstaat, 2018).

Wanneer het aanbod en de kwaliteit van het ov worden uitgebreid en verbeterd, dan kan dit een positief effect hebben op de *modal shift*. De CO_2-emissies nemen af wanneer reizigers per ov reizen in plaats van met de auto. Uit onderzoek van PBL blijkt dat 15% van het extra ov-gebruik het autogebruik vervangt (PBL, 2009). Het merendeel is extra mobiliteit.

In de ambities van Noord-Holland is vooralsnog geen verwachting van vervoersstromen gespecificeerd in termen van extra reizigerskilometers. Hierdoor is de potentiële emissie-reductie nu niet te bepalen. De verwachting is dat hier wel aandacht aan zal worden besteed in verdiepende vervolgonderzoeken om het toekomstbeeld te realiseren.

4.3 Samen Bouwen aan Bereikbaarheid

Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) bevat een bundel van programmalijnen, die deels overlappen met het RMP. Het aangereikte vertrekpunt vormen de website samenbouwenaanbereikbaarheid.nl (MRA, 2021) en analyses van RH DHV en Witteveen+Bos over twee programmalijnen.

In de daar gepresenteerde programmalijnen onderscheiden we drie groepen:
- Een aantal programmalijnen is gericht op de lange termijn en zijn nog weinig concreet. Het gaat om;
  - Multimodaal Toekomstbeeld, waaronder Regionaal OV Toekomstbeeld.
  - ZWASH (Zuidwest-Amsterdam – Schiphol - Hoofddorp), metrolijnen westkant Amsterdam (RH DHV, 2020).
  - Amsterdam Bay Area (Amsterdam - Almere), o.a. de IJmeerverbinding (Witteveen+Bos, 2020).
- Andere programmalijnen zijn meer op de korte termijn gericht. Er is de Uitvoerings-agenda 2020-2022, en er wordt verwezen naar het RMP, de Werkgeversaanpak, Onderwijsaanpak, Gebiedsaanpakken, Mobiliteit en gedrag, en Samenwerken aan flexibel werken en slim reizen.
- Ten slotte zijn er de projecten Rottepolderplein en Verbinding A8-A9.

De langetermijnplannen vallen buiten de scope van deze studie: de emissiereductie in 2030 zal nul zijn. Bij het Multimodaal Toekomstbeeld kijkt de provincie naar de bereikbaarheidseffecten op het wegennet, het spoor en ook naar de CO_2-uitstoot, wat mogelijk relevant is voor een uitgebreidere impactanalyse. De kortetermijnplannen overlappen met het RMP. De projecten, ten slotte, zullen bijdragen aan doorstroming en bereikbaarheid, maar eventuele emissiereductie hierdoor is niet te onderbouwen.

4.4 Goederenvervoer

De provincie Noord-Holland stelt een Omgevingsvisie op, met als horizon 2050, waarbij goederenvervoer over water één van de onderdelen is in deze visie. Samen met diverse stakeholders in overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen wil de provincie meer zicht krijgen op trends, ontwikkelingen en potentie over water. Panteia heeft dit in 2018 onderzocht voor de gemeente Noord-Holland.

Documentatie

- Toekomst van goederenvervoer over water in Noord-Holland (Panteia, 2018).
- Vervolgonderzoek goederenvervoer over water Provincie Noord-Holland (2019).Vervolgonderzoek goederenvervoer over water Provincie Noord-Holland (DHV, 2019)
- Plan Noord West Connect 2021-2022 (2021a).Plan Noord West Connect 2021-2022 (Provincie Noord-Holland,Provincie Flevoland, et al., 2021b)
- Rapportage Noord West Connect 2018-2020 (2021b).Rapportage Noord West Connect 2018-2020 (Provincie Noord-Holland,Provincie Flevoland, et al., 2021a)

Doelstelling en scope

De binnenvaart speelt een belangrijke rol in de vrachtstromen in Noord-Holland. In de provincie Noord-Holland, en voornamelijk de MRA, wordt een sterke bevolkingsgroei verwacht met bijbehorende woningbehoefte in stedelijk gebied. Vervoer van goederen over water is een efficiënte manier van goederentransport, waarbij de mogelijkheid bestaat om vrachtvervoer van de weg te verplaatsen naar het water. Dit draagt bij aan betere doorstroming op de weg en heeft een positief effect op de CO_2-uitstoot.

Binnen de Omgevingsvisie wil de provincie verantwoorde keuzes kunnen maken in omgevingsbeleid. Een voorbeeld hiervan is zijn keuzes tussen het bouwen van nieuwe woningen of het herontwikkelen van haven- en kadegebonden bedrijventerreinen. Goederenvervoer over water vormt een integraal onderdeel van de totale visie van de invulling van de ruimte.

Instrumenten en middelen

De provincie beheert verschillende vaarwegen en infrastructurele kunstwerken zoals bruggen, tunnels en viaducten. Dit maakt het mogelijk voor de provincie om direct invloed uit te oefenen op de vaarwegen, bijvoorbeeld met regelgeving omtrent vergunningen en met investeringen om de aantrekkelijkheid ervan voor goederenvervoer te vergroten.

Momenteel richt de provincie zich voornamelijk op vervangingsinvesteringen in de (natte) infrastructuur en digitale informatievoorziening aan de scheepvaart. In vergelijking met andere provincies wordt er geen expliciet beleid gevoerd op het gebruik van duurzame brandstoffen in de binnenvaart en de bereikbaarheid over water van bedrijventerreinen (Panteia, 2018).

Het verbeteren van bestaande infrastructuur en faciliteren van multimodaal transport bij overslagpunten, richting 2030, kan helpen bij het verder faciliteren van de binnenvaart. Informatievoorziening tussen modaliteiten kan dit verder stimuleren. Inzetten op schonere motoren, alternatieve brandstoffen en walstroom kan de binnenvaart verduurzamen om goederenvervoer verder te verduurzamen.

Status en tijdlijn

De provincie werkt momenteel aan de ontwikkeling van binnenhaven Boekelermeer.
De provincie geeft aan verder geen actuele plannen te hebben en te werken aan het ontwikkelen van het beleid. In het rapport van Panteia, (2018) is een aantal aanbevelingen gedaan voor mogelijke werkzaamheden.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

De binnenvaart kan profiteren van de toenemende trend in maritiem en continentaal vervoer met containers. Hiermee kan het dalende aandeel van binnenvaart in het vrachtvervoer tegengegaan worden. Hiervoor is handelen van de overheid en het bedrijfsleven nodig. Hiervoor is consequent en integraal beleid van de provincie op het gebied van vervoer en ruimtelijke ordening nodig. Samen met het bedrijfsleven dient er gekeken te worden waar kansen liggen voor de markt. De provincie kan zich daarnaast ook richten op faciliteren van een betere vaarvriendelijke infrastructuur, zoals het toelaten (ontheffingen) van grotere CEMT-klasse IV schepen (1.250 ton laadvermogen), verruiming van sluis-

bedieningen, proactief beleid op het vaarwegnetwerk en het concentreren van multimodale overslagstructuur aan vaarwegen (Panteia, 2018). Hiermee worden knelpunten in de vaarroutes verholpen.

Binnen het RMP (CE Delft, 2021a) is er ook gekeken naar een modal shift van weg naar water en spoor. Vanuit het RMP is het effect is relatief klein (0,4 kton). Dit is te verklaren vanuit het feit dat de vaarwegen met name een provinciale aangelegenheid zijn en niet zozeer een gemeentelijke, terwijl het RMP ingaat op gemeentelijke maatregelen.

De provincie werkt daarnaast aan het goederenvervoer met de Agenda Slimme en Schone Logistiek. Ook wordt samen met partners gewerkt aan het stimuleren van schoner transport in het samenwerkingsprogramma Amsterdam Logistics, MRA-elektrisch en het MIRT-onderzoek Goederenvervoercorridor Zuid. Smart Mobility (zie Paragraaf 4.6) kan ook van invloed zijn door de doorstroming te bevorderen.

Emissiereductie 20 kton

Bij de huidige containerterminals in Noord-Holland is er nog potentie om jaarlijks 109.000 vrachtwagenbewegingen van de weg te halen. Het ontwikkelen van nieuwe overslagterminals rondom Alkmaar, de Kop van Noord-Holland, Schiphol en langs het Amsterdam-Rijnkanaal geeft een additionele potentie van jaarlijks 171.000 minder vrachtwagenbewegingen. Volgens Panteia zijn er nog 40.000 vrachtwagenbewegingen die bespaard zouden kunnen worden wanneer knelpunten in de provinciale vaarwegen worden verholpen. Dit zou het totale potentieel brengen op 320.000 jaarlijkse vrachtwagenbewegingen (Panteia, 2018).

Een zware trekker-oplegger, op gemiddeld wegtype, heeft een emissie van 67 gram CO_2 per tonkilometer. Binnenvaartschepen van klassen CEMT I, II of IV stoten circa 18 gram per tonkilometer uit. Dit is 74% minder dan van een zware trekker-oplegger.

Getallen over afstanden per vrachtwagenbeweging zijn niet voorhanden. Hierdoor is de potentiële emissiereductie lastig te kwantificeren. Met de aanname van 50 km per vrachtwagenbeweging binnen Noord-Holland en 29 ton per vrachtwagen, komen we op een potentiële reductie van 23 kton per jaar (afgerond op tientallen: 20 kton).

Tabel 8 – Emissiecijfers per tonkilometer (CE Delft, 2021b)

Modaliteit	Klasse	Laadcapaciteit (ton)	TTW CO_2 (g/tkm)
Trekker-oplegger zwaar	-	29	67,2
Binnenvaartschip	CEMT I	365	18,2
	CEMT II	617	17,2
	CEMT IV	1.537	18,1

4.5 Fietsbereikbaarheid

Provinciaal fietsbeleid maakt onderdeel uit van de Omgevingsvisie, waarbij het doel is dat in 2050 de fiets een belangrijke rol vervult in de regionale mobiliteit in Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2018c). De provincie draagt op verschillende manieren bij aan het behalen van nationale doelstellingen; door het verbeteren van regionale fietsroutes, het verbeteren van de bereikbaarheid, het verbeteren van de verkeersveiligheid, het aanbieden van deelmobiliteit en het beschikbaar stellen van kennis en data.

Documentatie

- Perspectief Fiets (Provincie Noord-Holland, 2018c).
- Actieagenda Actieve Mobiliteit (Provincie Noord-Holland, 2021a).
- Actieprogramma Fiets 2019-2021 (Provincie Noord-Holland, 2018a).

Doelstelling en scope

Noord-Holland heeft een erg dicht netwerk aan fietspaden. In de gehele provincie Noord-Holland ligt circa 4.200 km fietspad (Provincie Noord-Holland, 2018c). Binnen de provincie zijn er grote verschillen in de rol van de fiets in het mobiliteitssysteem. In hoogstedelijke gebieden is de fiets een belangrijke modaliteit wegens de schaarste aan ruimte, in landelijke gebieden vervult de fiets een meer recreatieve rol, waarbij de opkomst van de E-bike een belangrijke rol speelt. Doorfietsroutes of metropolitane routes vergroten de regionale bereikbaarheid en hebben een positief effect op CO_2-reductie wanneer reizigers een *modal shift* maken vanuit de auto. De regionale verschillen in fietsgebruik vragen een gecoördineerde aanpak vanuit de provincie.

Instrumenten en middelen

Binnen het Rijksprogramma Tour de Force (Provincie Noord-Holland, 2018c)wordt er beoogd om 20% meer gefietste kilometers te verkrijgen in 2027 ten opzichte van 2017. Daarnaast werd bekend dat het nieuwe kabinet in 2017 € 100 miljoen extra uittrekt voor nieuwe fietsenstallingen bij ov-terminals (€ 74 miljoen) en voor de aanleg van nieuwe regionale snelfietspaden (€ 26 miljoen).

De MRA en VRA zijn beide ook actief in het vormgeven van fietsbeleid. De VRA heeft in 2015 een investeringsagenda fiets opgesteld met daarin € 238 miljoen tot 2025. Hieronder vallen ontbrekende schakels, fietsparkeren bij NS stations en R-haltes, en snelfietsroutes (Provincie Noord-Holland, 2018c).

In 2020 is het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) ontwikkeld. Middels Europese financiering worden infrastructuurprojecten voor de fiets bekostigd. Voor Nederland is dit tot en met 2027 circa 4.300 km aan hoofdfietsroutes (€ 6,6 miljard), waaronder 75% upgrade bestaande hoofdfietsroutes, 20% ontbrekende schakels en 5% onbekend. Voor 2027 worden 337 duizend nieuwe fietsparkeerplekken in stallingen gebouwd, en 5.000 stallingen worden vervangen. Momenteel is de stallingscapaciteit 520.000, met een verdere uitbreiding naar 600.000 in 2025. De totale investeringskosten op fietsstallingen t/m 2027 zijn € 0,6 miljard (Rijksoverheid, 2021).

Voor Noord-Holland, Flevoland en de MRA is de opgave voor hoofdfietsroutes voor 2027 circa 2.400 km (€ 1,6 miljard), 122.000 nieuwe stallingsplekken en 2.800 vervangingsopgave stallingen (samen € 55 miljoen) (Rijksoverheid, 2021).

In deze coalitieperiode investeert de provincie tot en met 2023 jaarlijks structureel € 10 miljoen in fietsgerelateerde maatregelen (Provincie Noord-Holland, 2021a). Na 2023 dienen er nieuwe middelen gezocht te worden voor het realiseren van de fietsambities. Alle ambities voor fietsinfrastructuur uit het concept Regionaal Toekomstbeeld Fiets (RTF) tot 2040 tellen op tot circa € 1,4 miljard aan investeringen voor het Rijk, provincie en gemeenten samen. Voor de provincie Noord-Holland wordt het investeringsbedrag in de periode 2022-2040 geschat op maximaal € 38 miljoen per jaar (Provincie Noord-Holland, 2021a). Tussen 2020 en 2030 zal het totale investeringsbedrag voor de provincie Noord-Holland dan uitkomen op € 362 miljoen.[2]

Status en tijdlijn

De provincie Noord-Holland zal richting 2030 via het RTF investeringen doen in de regionale fietsinfrastructuur.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

Gemeenten zijn zelf zeer actief met het op orde brengen van hun fietsnetwerken en het opstellen van nieuw fietsbeleid. De provincie kan hier de rol innemen van regionale regie. Via het Inter-Provinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) zijn de provincies en de gemeenten in overleg met de Rijksoverheid om de invulling van fietsbeleid te bespreken.

De provincie heeft diverse rollen binnen fietsmobiliteit (Provincie Noord-Holland, 2018c). Dit zijn:
- een direct rol als wegbeheerder in de aanleg en verbetering van het provinciale fietsnetwerk;
- een faciliterende rol op regionale verplaatsingen (op termijn grote kansen voor de elektrische fiets);
- coördinerend op ruimtelijke ordening en verstedelijkingsopgave;
- coördinerend tussen gemeenten en het verbindende fietsnetwerk;
- stimulering op gebied van recreatief fietsen en bijbehorende bereikbaarheid;
- opdrachtgever voor het regionale ov, waarbij de fiets een belangrijke rol vervult in het voor- en na transport.

In de Actieagenda Actieve Mobiliteit voorziet de provincie acht actielijnen (Provincie Noord-Holland, 2021a):
1. Volwaardige positie voor actieve mobiliteit binnen de provinciale infrastructuur.
2. Verbeteren van het Regionaal Fietsnetwerk en verkeersveiligheid.
3. Regionale aanpak voor doorfietsroutes.
4. Versterken ketenverplaatsingen.
5. Actieve mobiliteit stimuleren (gedragsbeïnvloeding).
6. Verbeteren van recreatieve netwerken voor actieve mobiliteit.
7. Versterken van innovatiekracht en (inter)nationaal kennisnetwerk.
8. Data op orde brengen.

[2] 2020-2021 (10 miljoen Euro p/j), 2022-2030 (38 miljoen Euro p/j).

Emissiereductie 30 kton

Investeringen in fietsinfrastructuur zorgen ervoor dat de fiets een beter alternatief vormt voor de auto en het ov op korte afstanden (Rijkswaterstaat, s.d.) en korte tot middellange afstand middels doorfietsroutes en elektrische fietsen. Waar fietsbereikbaarheid al relatief goed is, is de absolute verbetering door investeringen kleiner (ruwweg 5% in plaats van 15% betere bereikbaarheid). Ook in die gevallen hebben investeringen in fiets nog steeds meer effect dan investeringen in de auto (CE Delft, 2019). Tevens worden multimodale reizen aantrekkelijk, aangezien het voor- en natransport eenvoudiger afgelegd kunnen worden, en daardoor de totale (multimodale) reis sneller wordt en een beter alternatief vormt voor de auto.

Met name de elektrische fiets zorgt ervoor dat afstanden van 15 kilometer eenvoudig af te leggen zijn en zo relatief korte ritten per auto of ov vervangen kunnen worden (Provincie Noord-Holland, 2018c). Elektrische fietsen zullen de vraag naar energie enigszins verhogen, maar er zullen ook reizigers overstappen van het ov naar de (elektrische) fiets (CE Delft, 2021a). Extra fietskilometers leiden niet tot een significante groei in vraag naar duurzame energie.

Een overstap van de auto naar de fiets levert een besparing op van 150 gram CO_2 per km. Voor de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag is een schatting gemaakt van de CO_2-reductie van de aanleg van extra (snel)fietspaden (CE Delft, 2018). Daarbij is verondersteld dat 10% van de extra fietsers op (snel)fietspaden afkomstig is uit de auto. Een toename van 1.500 km fietspad zou in dat geval leiden tot circa 20 kton minder CO_2-uitstoot. Vanuit de plannen van de provincie Noord-Holland blijkt dat de opgave voor fietsinfrastructuur (RTF) tot 2027 circa 2.400 km bedraagt (Rijksoverheid, 2021). Dit heeft de potentie om 32 kton CO_2 te reduceren door de *modal shift* van auto naar fiets.

4.6 Smart Mobility

In 2018 heeft de provincie de Koers Smart Mobility opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2018b) en in 2021 is hier verdieping aan gegeven met de Focus Koers Smart Mobility 2022-2015 (Provincie Noord-Holland, 2021c). In maart 2021 heeft Goudappel in opdracht van de provincie een studie opgeleverd (Goudappel, 2021) waarin van verschillende aspecten van Smart Mobility de potentiële effecten in kaart zijn gebracht, onder meer op het vlak van emissiereductie.

Documentatie

- Koers Smart Mobility opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2018b).Koers Smart Mobility opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2018b);
- Focus Koers Smart Mobility 2022-2015 (Provincie Noord-Holland, 2021c).Focus Koers Smart Mobility 2022-2015 (Provincie Noord-Holland, 2021c);
- Voortgangsrapportage Smart Mobility 2020 (2020).Voortgangsrapportage Smart Mobility 2020 (Provincie Noord-Holland, 2020c);
- Kwantitatieve effectbepaling Smart Mobility (Goudappel, 2021).

Doelstelling en scope

Smart Mobility gaat over de invloed van digitale technologische ontwikkelingen op hoe we ons verplaatsen. Het kan worden ingezet ten behoeve van slimmere infrastructuur, verbeterde ketenmobiliteit, schone mobiliteit, verbeterde logistieke systemen en maatregelen bij evenementen en recreatie.

In de Koers is de ambitie gesteld om met Smart Mobility bij te dragen aan een goede balans tussen economische groei en welvaartsniveau, met behoud van een gezonde en veilige leefomgeving. Dat behelst ook de vermindering van emissies. Het faciliteren van doorstroming en het beschikbaar maken van alternatieven via mobiliteitsdiensten voor actieve modaliteiten (zoals fiets en lopen) zorgen ervoor dat deze modaliteiten aantrekkelijker en toegankelijker worden met als resultaat een prettiger leefomgeving, efficiënter ruimtegebruik en minder CO_2-uitstoot. Er is geen specifieke doelstelling voor emissiereductie.

Met de Focus Smart Mobility is een update gegeven aan de Koers, met een accentverschuiving in de ambities en doelstellingen binnen het domein Smart Mobility. De Focus legt de nadruk op het opschalen van activiteiten en impact creëren voor Noord-Holland, samengevat als slim, schoon en veilig.

Smart Mobility behelst alle modaliteiten van mobiliteit en transport en gaat vaak over de interactie ertussen (de ketenreis).

Instrumenten en middelen

In de Focus wordt het volgende beleid uiteengezet voor de periode 2022 tot 2025:

- Bevorderen doorstroming, leefbaarheid en veiligheid door inzet slimme infrastructuur:
  - uitrol intelligente verkeerslichten;
  - opstellen prioriteringskader en faciliteren doelgroepen: fietsers en voetgangers, ov, hulpdiensten en scheepvaart.
- Verkenning en realisatie mobiliteitshubs:
  - kader en inzet Smart Mobility bij hubs/ov-knooppunten;
  - data en informatievoorziening.
- Deelmobiliteit verder stimuleren:
  - integratie vervoersdiensten in gebruiksvriendelijke platforms;
  - first en last mile.
- Faciliteren doorstroming goederenvervoer:
  - data, informatie en prioritering goederenvervoer op logistieke corridors;
  - doorontwikkeling Blauwe Golf naar digitale vaarweg.
- Optimaliseren bereikbaarheid evenementen en gebruik recreatiegebieden:
  - mobiliteits- en verkeersmanagement voor evenementen en recreatiegebieden;
  - data en informatie recreatieve scheepvaart.

Op een aantal punten is de provincie in de positie om direct actie te ondernemen. Dan gaat het bijvoorbeeld om intelligente verkeerslichten en de blauwe golf c.q. digitale vaarweg. Op andere punten is de provincie ondersteunend, met name aan gemeentes, faciliterend, met name met data, of stimulerend, door middelen ter beschikking te stellen voor bijvoorbeeld pilots.

De kosten voor de maatregelen uit de Focus bedragen circa € 15,7 miljoen voor de periode 2022-2025. Ruim € 4,7 miljoen daarvan is al in 2018 door Provinciale Staten beschikbaar gesteld voor onder andere de uitrol van intelligente verkeerslichten (iVRI's). Om de activiteiten vanaf 2022 vorm te kunnen geven wil de provincie € 6,8 miljoen extra investeren.

Voor de resterende € 4 miljoen wordt gezocht naar cofinanciering door kennisinstellingen en bedrijven en/of landelijke en Europese subsidies.

Status en tijdlijn

De Focus beslaat de periode 2022 tot en met 2025.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

Smart Mobility is een onderwerp waarop technische ontwikkelingen worden aangewend voor snellere en schonere mobiliteit. In de Koers staat de volgende reflectie op de rol die hierin is weggelegd voor de provincie:

"Smart Mobility is een domein waarin publieke en private partijen nauw samenwerken. Voor de ontwikkeling en uitrol van innovatieve toepassingen zien we bijvoorbeeld een grote rol weggelegd voor marktpartijen. Overheden jagen gewenste ontwikkelingen aan, faciliteren in randvoorwaardelijke zaken en zetten in op het voorkomen van eventuele negatieve effecten (bijvoorbeeld marktfalen, te grote segmentatie of juist monopolisering). Deze rollen zijn anders dan we traditioneel gewend zijn. Het accent ligt minder op de rol van traditioneel eigenaar en/of opdrachtgever, en meer op een rol als medeontwikkelaar, launching customer en partner of bemiddelaar. Ook een toezichthoudende rol door de overheid is belangrijk, bijvoorbeeld op de datakwaliteit. Gezien de schaal van veel toepassingen moeten we onszelf de vraag stellen welke taken we zelf op ons kunnen nemen, en wat beter landelijk belegd kan worden (in het geval van datatoezicht bijvoorbeeld bij een op te richten Nationale Data Autoriteit) of zelfs Europees (bijvoorbeeld toezicht op toepassing van Europese standaarden)." (Provincie Noord-Holland, 2018b), p. 26

De mogelijkheden voor Smart Mobility in de provincie zijn dus afhankelijk van technische ontwikkelingen en er zullen verschillende autoriteiten op uiteenlopende niveaus betrokken zijn de toepassing te sturen.

Emissiereductie 650 kton

In Goudappel, (2021) is de potentie aan emissiereductie op de volgende onderdelen onderzocht:

Tabel 9 - Effecten op CO_2 reductie (Goudappel, 2021)

Maatregel	CO_2-emissiereductie (kton per jaar)
Smart E-bike	40
Smart Logistics	77
Smart Shipping	-
Rijtaakondersteuning	219
Ketenreis	430
Netwerkbreed Verkeersmanagement	91
Cooperative Connected Automated Mobility (CCAM)	182
Totaal	**1.039**
Totaal zonder dubbeltelling	**650**

Omdat de verschillende vormen met elkaar overlappen, kunnen de effecten niet zonder meer opgeteld worden. Het totaal aan CO_2-emissiereductie in de provincie wordt door Goudappel geschat op 650 kton (Goudappel, 2021).

De provincie heeft wetenschappers gevraagd om het rapport te evalueren; daar zal CE Delft in dit project geen voorschot op nemen. Het is ons inziens raadzaam om de emissiereductie door Smart Mobility te plaatsen in de context van andere ontwikkelingen die emissiereductie vanwege mobiliteit bevorderen, zoals elektrificatie. We wijzen er ten slotte op dat binnen het RMP ook gekeken is naar onder andere logistieke hubs en slimme logistiek, Intelligent Transport Systems (ITS) en verkeerscirculatie, en naar deelmobiliteit en MaaS. Er is dus overlap.

4.7 Ov-concessies

Met concessiehouders voor het openbaar busvervoer zijn landelijk afspraken gemaakt in het bestuursakkoord Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer Per Bus (Rijkswaterstaat, 2017), ofwel BAZEB.

Documentatie

- Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer Per Bus (Rijkswaterstaat, 2017).

Doelstelling en scope

De doelstelling is om alle ov per bus zero-emissie te maken. Vanaf 2025 moeten alle nieuwe ov-bussen zero-emissie zijn en de volledige vloot in 2030.

Hieronder zijn de busconcessies, de concessiehouder en de looptijd op een rij gezet. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen concessies van de provincie Noord-Holland (PNH) en de Vervoerregio Amsterdam (VRA):

Tabel 9 - ***Overzicht van busconcessies in de provincie Noord-Holland***

Busconcessies	Concessiehouder	Looptijd
Amstelland-Meerlanden	VRA	2017-2032
Gooi en Vechtstreek	PNH	2021-2030
Haarlem-IJmond	PNH	2017-2027
Noord-Holland-Noord	PNH	2018-2028
Stadsvervoer Amsterdam	VRA	2012-2024
Zaanstreek-Waterland	VRA	2023-2033

Instrumenten en middelen

Zero-emissie kan in het programma van eisen worden opgenomen voor concessieverlening. Waar de provincie concessiehouder is, daar kan de provincie hier zelf verantwoordelijkheid oppakken. De landelijke afspraken uit het bestuursakkoord (BAZEB) zijn mede ondertekend door Vervoerregio Amsterdam.

Status en tijdlijn

Het is realistisch om te verwachten dat alle ov-zero-emissie is in 2030. Binnen lopende concessies zijn afspraken over ingroei van het aandeel elektrische bussen, bij nieuwe concessies zal het een vereiste zijn. Immers, alle nieuwe bussen dienen vanaf 2025 zero-emissie te zijn.

Relatie tot ander beleid en ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen om eventueel rekening mee te houden zijn de productie-capaciteit voor elektrische bussen en de financiële gezondheid van ov-bedrijven na de coronacrisis.

Emissiereductie 70 kton

De CO_2 emissies van bussen bedroegen 89 kton in 2019 (PBL, 2020). Het grootste deel hiervan zal van ov komen en een beperkt deel van overig busvervoer, maar de precieze opdeling is niet beschikbaar. Emissievrij openbaar vervoer zal dus tot 89 kton per jaar aan emissies vanwege brandstofverbruik reduceren in de provincie Noord-Holland.[3] 89 kton CO_2 komt overeen met 1.128 TJ aan diesel.[4] Dit laat zich vertalen[5] naar 614 TJ, oftewel 171 GWh, aan elektriciteitsvraag; en dat zal met een emissiefactor van 0,12 kg/kWh neerkomen op 21 kton. Per saldo is de emissiereductie voor Noord-Holland 68 kton.

De emissies van bussen in de concessies beheerd door de provincie bedroegen 17,5 van de 89 kton. Met diesel vervangen door elektriciteit komen de emissies voor deze concessies in 2030 neer op 4,0 kton. Dat is een reductie van bijna 14 kton.

[3] Binnen het RMP (CE Delft & TNO, 2021) is er ook gekeken naar de elektrificatie van bussen. Het resultaat binnen het RMP is een reductie van 41 kton in CO_2 voor de hele provincie Noord-Holland, zie ook Paragraaf 4.1. Dat is echter ten opzichte van een referentiescenario waarin al een deel elektrificatie is verondersteld.

[4] 72,5 g/MJ CO_2 diesel (TTW) (PBL, 2020).

[5] Energie efficiëntie elektrische bus t.o.v. diesel 50% (TU Graz, 2019).

5 Conclusies, discussie en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De resultaten van de analyses zijn samengevat in Figuur 1, waar de resultaten per beleidsonderdeel zijn weergegeven. De geraamde reducties zullen niet alleen het resultaat zijn niet van provinciaal beleid, maar van provinciaal beleid in samenwerking met andere overheden, eindgebruikers en overige partijen. De resultaten zijn niet optelbaar, omdat er overlap is in de effecten en omdat vermeden emissies door hernieuwbare opwek niet opgeteld kunnen worden bij gereduceerde emissies bij eindgebruikers (zie uitleg onder Methode in Hoofdstuk 1). We bespreken hierna het beleid en de CO_2-impact per sector.

Figuur 1 - Potentieel aan emissiereductie c.q. vermeden emissies in 2030 (kton)

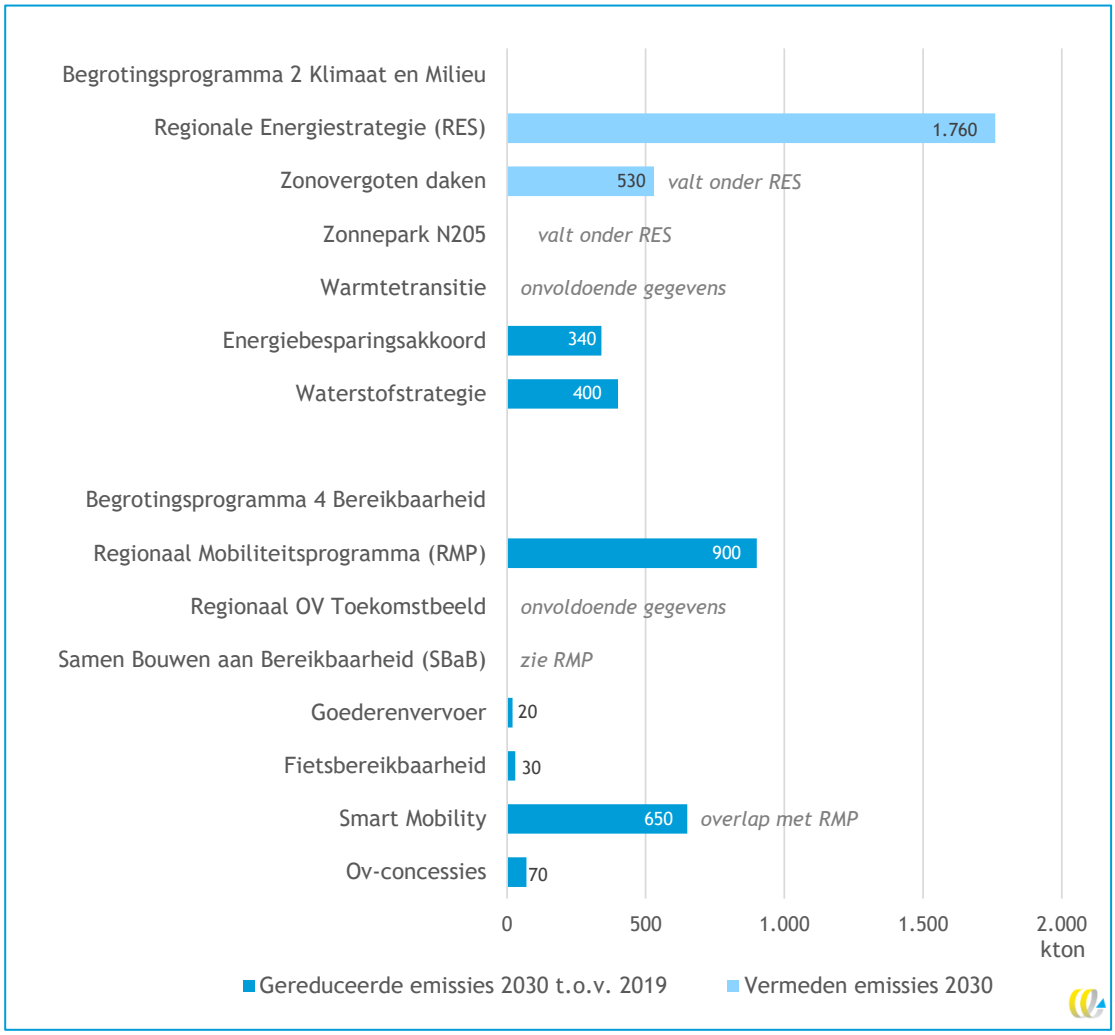

Gebouwde omgeving

De warmtetransitie en het Energiebesparingsakkoord raken beide aan de gebouwde omgeving. De hier gerapporteerde emissiereductie is te bezien tegen het licht van de emissies uit aardgasverbruik in de gebouwde omgeving, die in 2019 3,9 Mton bedroegen.

In het Energiebesparingsakkoord zijn afspraken gemaakt over handhaving van onder meer het verplichte label C voor kantoren. Dit leidt tot circa 90 kton emissiereductie (van het totale potentieel van het Energiebesparingsakkoord van 340 kton).

Voor de warmtetransitie in de gebouwde omgeving ligt de verantwoordelijkheid in eerste instantie bij gemeentes. Het beleid van de provincie ondersteunt daarbij en kan helpen om de gemeentelijke inspanningen effectiever te laten zijn. Afgelopen jaren waren met name het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad, het Servicepunt Duurzame Energie en lokale energieloketten hierin belangrijk, nu zijn het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds en de Strategie Warmtetransitie in opbouw. Deze ondersteunende maatregelen worden gezien als waardevol in dit ondersteunende doel, en de provincie werkt nog steeds verder aan de verdere uitwerking en concretisering van de warmte-strategie. Het was echter met de informatie beschikbaar voor dit onderzoek nog niet mogelijk om de impact hiervan te kwantificeren[6].

De gebouwde omgeving is heel divers en op vele manieren in kleinere doelgroepen is te sorteren (o.a. naar buurt of gemeente, gebouw- of woningtype, bouwjaar, type eigenaar, soort bewoner of gebruiker, kansen voor warmtenetten of andere vormen van verduurzaming). Waar het Programma verduurzaming woningvoorraad en de Energieloketten vooral gericht zijn op particuliere woningeigenaren, is de concept warmte-strategie gericht op diverse doelgroepen en terreinen (o.a. onderzoek en monitoring, particuliere eigenaren, corporaties, bedrijventerreinen, maatschappelijk vastgoed, ontwikkeling van warmtenetten, ondersteuning Transitievisies Warmte). Mogelijk kunnen provinciale middelen efficiënter en effectiever worden besteed door te focussen op enkele doelgroepen of instrumenten, bijvoorbeeld waar gemeentes onvoldoende kunnen realiseren. In ieder geval kan door meer expliciet uitgangspunten en keuzes vast te leggen, het potentiële effect beter worden geraamd en naderhand meer gericht worden gemonitord of het beleid doet waarvoor het is bedoeld.

Mobiliteit

Voor mobiliteit is een reeks beleidsonderdelen onderzocht: het RMP, het OV Toekomst-beeld, SBaB, beleid omtrent goederenvervoer, fietsbereikbaarheid, Smart Mobility en ov-concessies. Ook relevant is het onderdeel uit het Energiebesparingsakkoord gericht op zakelijk verkeer.

Het Regionaal Mobiliteitsprogramma is een centraal beleidsprogramma voor mobiliteit. De impact ervan is geraamd op 900 kton emissiereductie in 2030 ten opzichte van 2019. Andere beleidsonderdelen hebben, in ieder geval wat betreft de impact op emissies, veel overlap met het RMP: SBaB overlapt met, of verwijst naar, het RMP; bij Smart Mobility is er op onderdelen overlap met het RMP; en het Energiebesparingsakoord inzake werkgebonden personenmobiliteit overlapt met de werkgeversaanpak in het RMP.

[6] Lokale energieloketten verzamelen informatie en monitoren het aantal verduurzaamde woningen. Tijdens dit onderzoek was er geen verdere detaillering beschikbaar met betrekking tot het aantal en welke maatregelen er getroffen zijn.

Voor Smart Mobility is in Goudappel, (2021) een potentie van 650 kton emissiereductie berekend. Praktische belemmeringen zijn hierin niet meegenomen, zodat in de praktijk de emissiereductie lager zal uitvallen. Bovendien gaan emissies van mobiliteit ook zonder aanvullend beleid naar beneden door de autonome opkomst van elektrische voertuigen, waardoor er minder emissies te reduceren zijn met Smart Mobility.

In het Energiebesparingsakkoord is afgesproken om de norm voor werkgebonden personenmobiliteit te handhaven. Hier ligt een potentieel van circa 150 kton emissiereductie. Zoals aangegeven overlapt dit met het RMP, waaronder ook de werkgeversaanpak valt.

Het Regionaal OV Toekomstbeeld zet in op extra aanbod van openbaar vervoer. Het biedt op dit moment nog te weinig aanknopingspunten om vast te stellen in hoeverre dit leidt tot emissiereductie. In algemene zin is te zeggen dat de ervaring leert dat extra ov-aanbod inderdaad leidt tot extra reizigerskilometers in het openbaar vervoer. Veel van die reizigers zijn echter niet afkomstig uit de auto. Hetzelfde geldt voor fietsbereikbaarheid: een beter fietswegennet heeft veel positieve effecten, maar het effect op emissiereductie is beperkt, omdat niet elke extra fietskilometer komt ter vervanging van een autokilometer.

Voor goederenvervoer is er beleid om binnenvaart aantrekkelijker te maken. Dit kan tot een verschuiving leiden van transport over de weg naar het water, met een fors lagere uitstoot van broeikasgassen (-74%). Het reductiepotentieel is geschat op 20 kton reductie.

Bij het uitgeven van ov-concessies kan de provincie direct invloed uitoefenen. Dit levert tot 70 kton emissiereductie op ten opzichte van 2019. De belangrijkste onzekerheden hier zijn het aandeel van commercieel busvervoer in de huidige emissies en de ontwikkelingen bij die voertuigen.

De emissies van mobiliteit waren in 2019 in totaal 4,5 Mton. Te verwachten is dat markt-ontwikkelingen, Europees en rijksbeleid al een grote reductie teweeg zullen brengen. Hoewel niet alle maatregelen konden worden doorgerekend, en hoewel de reducties van de verschillende onderdelen niet zonder meer opgeteld mogen worden, kunnen we wel concluderen dat provinciaal beleid een significante bijdrage zal leveren.

Industrie

Binnen de onderzochte beleidsonderdelen wordt de industrie geraakt door het Energiebesparingsakkoord en de Waterstofstrategie. Binnen het Energiebesparingsakkoord is in dit rapport 100 kton CO_2-reductie geraamd bij de industrie, voortvloeiend uit de verplichting tot energiebesparingsmaatregelen die zich binnen een korte termijn laten terugverdienen. Inzet van waterstof in de energie-intensieve industrie heeft de potentie om 0,4 Mton emissiereductie te realiseren.

Deze potentiële reductie, opgeteld tot 0,5 Mton, kan men bezien in het licht van de emissies uit aardgasverbruik in de industrie (exclusief Tata Steel) van 1,5 Mton in 2019.

Landbouw

Binnen de scope van dit onderzoek valt geen beleid gericht op landbouw. In de Strategie Warmtetransitie wordt ondersteunend beleid voor de warmtetransitie bij de glastuinbouw genoemd. Waar dit toe kan leiden of een bijdrage aan kan leveren, is nu echter nog onduidelijk. De emissies uit aardgasverbruik in de landbouw waren 1,1 Mton in 2019.

Elektriciteit

Een belangrijk deel van het geanalyseerde beleid is gericht op hernieuwbare, decentrale elektriciteitsproductie. Dit bestaat uit de RES'en, beleid gericht op zon-pv op daken en zonneparken langs provinciale wegen. Daarnaast levert het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad een bijdrage.

De RES'en zijn er nu in versie 1.0 voor de regio's Noord-Holland-Noord en Noord-Holland-Zuid. Zon- en windprojecten die reeds zijn gerealiseerd of in ontwikkeling zijn, kunnen samen 2,8 TWh per jaar aan elektriciteit produceren. Zoekgebieden zouden daar nog 3,5 TWh per jaar aan toe kunnen voegen. De taak ligt nu voor om de RES'en naar uitvoering te brengen.

Het beleid om zon op grote daken te stimuleren (scholen, bedrijven, etc.) wordt herijkt. De provincie neemt initiatief tot zonneparken langs provinciale wegen. Het Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad heeft afgelopen jaren een stimulans gegeven aan zon op kleine daken (van particulieren). De markt is sowieso in ontwikkeling, de terug-verdientijd is korter geworden zodat zonnepanelen al aantrekkelijk zijn zonder provinciale stimulering, en er wordt nu gekeken waar en hoe de provincie het beste beleid kan ontplooien. Het is aan te bevelen om de discussie te voeren over nut en noodzaak van aanvullend beleid door de provincie. Het risico is iets te stimuleren wat toch al gebeurt.

In 2019 was het elektriciteitsverbruik in de provincie ongeveer 18 TWh, en de daaraan verbonden emissies bedroegen 6,7 Mton CO_2. De verwachting is dat de emissiefactor sterk zal afnemen, zodat hetzelfde elektriciteitsverbruik tot 4,5 Mton minder emissies zal leiden. De warmtetransitie, elektrische voertuigen en elektrificatie in de industrie zullen echter leiden tot hoger elektriciteitsverbruik (waarvan hier geen kwantitatieve inschatting is gemaakt). Noord-Holland draagt bij aan de lagere emissiefactor met de RES. Indien niets uit de zoekgebieden van de RES gerealiseerd zou worden, dan zouden de emissies voor elektri-citeitsproductie in Nederland 1,0 Mton hoger uitvallen. Inclusief wat reeds gerealiseerd is en projecten in de pijplijn, zijn de vermeden emissies 1,8 Mton.

5.2 Discussie

Deze studie is een eerste stap in CO_2-impactanalyse van beleid van de provincie Noord-Holland. Een dergelijke analyse zou de jaarlijkse begrotingscyclus en de keuzes die daarin gemaakt moeten worden, kunnen begeleiden. De vraag is hoe een uitgebreidere analyse kan worden vormgegeven en wat daarvoor nodig is. We geven daarvoor hier eerst een aantal observaties ter overweging mee; in de volgende paragraaf doen we in het verlengde daarvan een aantal aanbevelingen.

Provincie draagt vooral indirect bij aan emissiereductie

De uitstoot vindt veelal plaats bij bedrijven, huishoudens en op de weg (de actoren). Daaromheen staan gemeenten en het Rijk (eerste rang), en achter de gemeenten staat de provincie (tweede rang). Waar gemeenten en Rijk beleid maken direct gericht op de actoren bij wie de uitstoot plaatsvindt, daar heeft de provincie die bevoegdheid op veel beleidsterreinen niet. Zo kan de provincie directe actie ondernemen gericht op (een deel van) mobiliteit, industrie en windparken. Daarnaast heeft de provincie uiteraard invloed op de verduurzaming van de eigen organisatie. Op andere terreinen, zoals gebouwde omgeving en zon-pv, is de rol van de provincie veeleer gelegen in het bevorderen van gemeentelijk beleid.

De provincie verzorgt randvoorwaarden, is ondersteunend of spant zich in om een versnelling te organiseren. Ze loopt gaten dicht, brengt bijeen, zorgt voor consistentie en voorkomt dat men op meerdere plekken het wiel gaat uitvinden. De provincie vervult een belangrijke rol met betrekking tot energie-infrastructuur in de coördinatie met netbeheerders, wat op zichzelf geen emissiereductie behelst, maar de infrastructuur is essentieel is om de energietransitie te faciliteren. In de RES neemt de provincie het voortouw in het proces van de totstandkoming van de strategieën. Echter taken zoals informatievoorziening aan gemeentes en monitoring leiden op zichzelf niet tot emissiereductie - wat niet betekent dat het daar niet nuttig voor is. Evenzo, aan beleid wat stelt dat een plan van aanpak zal worden opgesteld of een task force geformeerd, kan geen emissiereductie worden toegeschreven zolang niet bekend is wat het plan van aanpak zal behelzen of wat voor acties de task force zal ontplooien.

Figuur 2 - Invloedssfeer van provincie op emissies is veelal indirect

Provinciaal beleid ontbeert uitwerking hoe het leidt tot emissiereductie

Het kwalitatieve deel van dit onderzoek bestond uit een aantal basale vragen over het beleid ter voorbereiding op de kwantitatieve impactanalyse. Het beantwoorden van deze vragen verliep echter moeizaam. In provinciaal beleid is nog maar beperkt uitgewerkt hoe het tot emissiereductie zal leiden. Het is behulpzaam om het causale paadje uit te tekenen met provinciaal beleid als startpunt en emissiereductie als eindpunt, en andere actoren en de acties die van hen verwacht worden daartussen. Ook wanneer beleid enkel ondersteunend is, zou men willen weten waaraan het precies ondersteunend zal zijn.

Een reden voor de beperkte informatie over emissiereductie in de huidige beleidsstukken kan zijn dat emissiereductie niet het primaire doel is van bepaald beleid. Een andere reden is waarschijnlijk gelegen in de indirecte en faciliterende rol van de provincie. Er zijn daarom veelal geen doelstellingen uitgewerkt op het vlak van emissiereductie, met de consequentie dat het succes van provinciaal beleid niet meetbaar is (bij evaluaties *ex post*). En het causale paadje naar emissiereductie en de afhankelijkheden daarin zijn dus beperkt geëxpliciteerd, met de consequentie dat de verwachte emissiereductie (*ex ante*, oftewel bij ramingen zoals deze) lastig is in te schatten. De bestuurlijke behoefte aan cijfermatige inzichten staat nu op gespannen voet staat met het algemeen geformuleerde beleid.

Provinciaal klimaatbeleid is gebaat bij meer overzicht en structuur

De provincie heeft een breed scala aan beleid en beleidsstukken die gericht zijn op of raken aan emissiereductie. Dit laat zien dat er aandacht is voor de breedte en complexiteit van de opgave. Het is echter niet altijd duidelijk hoe de verschillende maatregelen en documenten zich tot elkaar verhouden. Wat is onderdeel van wat, welk beleid staat naast elkaar (onder- en nevenschikking)? Wat is nodig voor succesvolle uitvoering van het beleid, wat is nodig voor succesvolle emissiereductie (randvoorwaarden en afhankelijkheden)? Dit is nog niet voor alle beleid in een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld.

Een belangrijke taak van de provincie is om alle acties in de provincie in hun geheel te bezien en op elkaar te betrekken. Dit maakt het onderwerp breed en complex, en is reden te meer om een goed gestructureerd overzicht van alle klimaatbeleid bij te houden. Een overzicht van de verschillende beleidsdoelen en maatregelen, met hun doelen, planning, middelen en (onderlinge) relaties, zou bijdragen aan de mogelijkheden om de effectiviteit van het beleid inzichtelijk te maken en emissiereducties te prognosticeren. Aan overzicht wordt gewerkt — vanuit het Actieplan Klimaat, samen met regio's en netbeheerders, binnen IPO, met dashboards en studies — maar in de beleidsdocumenten die in dit onderzoek aan CE Delft zijn voorgelegd, komt dit naar onze bevinding nog onvoldoende tot uitdrukking.

5.3 Aanbevelingen

Gelet op het bovenstaande, wat zijn dan de mogelijkheden voor een effectieve CO_2-impactanalyse ter ondersteuning van beleidskeuzes?

Overzicht van provinciaal klimaatbeleid

We bevelen aan om een overzicht op te stellen van het provinciale klimaatbeleid en de onderdelen te bepalen die hierin helder (*SMART*) gearticuleerd moeten worden. Dit kunnen bijvoorbeeld de items zijn die hierboven zijn aangestipt: doelstelling, tijdlijn, instrumenten en middelen, relaties tot ander beleid en autonome ontwikkelingen, en de emissieposten die geraakt worden (zoals te vinden in Bijlage B). Volgend op de strategieën en programma's zou een doorvertaling in *SMART* geformuleerde programma's en projecten een goede stap kunnen zijn.

Een dergelijk overzicht is een voorwaarde om te berekenen welk effect te verwachten is van voorgenomen maatregelen en de uitkomsten in context te kunnen plaatsen. Het kan bovendien een middel vormen om het klimaatbeleid te concretiseren en het kan een ijkpunt vormen bij beleidskeuzes: welke emissiereductie wordt beoogd, welk deel wordt door autonome ontwikkelingen al gerealiseerd, waar moet welke taakstelling komen, waar willen we meer of minder inzet plegen? Waar de rol van de provincie enkel indirect is, daar kan de

provincie overwegen om doelstellingen te formuleren over het geheel met andere actoren. Dan kunnen naderhand uitspraken gedaan worden over waar wel progressie wordt geboekt en waar niet.

Emissiereductie in de provincie of door de Provincie?

Welke vorm van een raming van emissies goed past bij de provincie, zal stapsgewijs steeds duidelijker worden. Op een aantal punten zijn er keuzes te maken.

Het eerste punt is of de raming alle emissies (en reducties) in de provincie in beeld moet brengen, of enkel de reducties die voortvloeien uit provinciaal beleid. De eerste optie resulteert in een analyse zoals PBL doet in de KEV en zoals CE Delft voor gemeente Amsterdam opstelt. Die geeft *per emissiepost* alle ontwikkelingen weer; het beleid wordt daarmee in context geplaatst en hiaten komen bloot te liggen. De tweede optie resulteert in een overzicht *per beleidsonderdeel* en is bij uitstek geschikt voor het beoordelen van de doelmatigheid van provinciaal beleid.

Een praktische overweging is dat de tweede optie te veel gevraagd is voor een overkoepelende studie. Om inzicht te verwerven in de toegevoegde waarde van beleid zou voor elk beleidsonderdeel apart onderzoek nodig zijn. De eerste optie is beter uitvoerbaar en kan, waar beschikbaar, onderbouwd worden met specifiek beleidsonderzoek. Onze aanbeveling is om, indien gewenst, een KEV-achtige analyse uit te voeren. In Bijlage C is een voorbeeld gepresenteerd van de resultaten van zo'n analyse.

Provinciaal beleid of met inbegrip van gemeentelijk beleid?

Het tweede punt betreft de omgang met gemeentelijk beleid. De ervaring van dit onderzoek wijst uit dat men in een impactanalyse van provinciaal beleid niet om gemeentelijk beleid heen kan. Immers, het provinciale beleid leidt op zichzelf vaak niet tot emissiereductie, maar ondersteunt veelal gemeentelijk beleid voor emissiereductie.

Het splitsen van emissiereductie in een deel toe te schrijven aan de ene partij en een deel aan de andere is geen nuttige exercitie wanneer beide bijdragen noodzakelijk en ze samen voldoende zijn. Het idee van een optelbare stapel ramingen — van gemeentelijk, provinciaal en rijksbeleid — is daarom ons inziens niet realistisch.

Dit zou, ten eerste, betekenen dat de provincie het relevante gemeentelijke beleid in kaart dient te hebben. Het betekent, ten tweede, dat het effect op emissies van al het gemeentelijke beleid geanalyseerd moet worden, wat vrij bewerkelijk kan worden. Voor deze studie waren de uitkomsten van het RMP al beschikbaar; analyse van tientallen Transitievisies Warmte zou een studie op zich hebben gevormd. Onze aanbeveling is om een analyse uit te voeren waarin de som van alle gemeentelijk beleid het vertrekpunt vormt.

Realistische raming of theoretisch potentieel?

Het derde punt is of de raming een inschatting dient te geven van wat realistisch gezien behaald kan worden aan emissiereductie, of enkel het theoretische potentieel. Een realistische inschatting komt tot stand via een potentieelschatting, maar vergt aanvullende aandacht voor onderbouwing van resultaatprognoses met ervaringscijfers. Gezien de stapel aan gemeentelijk beleid wordt dit zeer bewerkelijk, tenzij analyse al beschikbaar is of enkel over het geaggregeerde potentieel een realistische verwachting geformuleerd hoeft

te worden. Onze aanbeveling is om een raming uit te voeren die een realistische verwachting formuleert, met een bandbreedte waarin het theoretische potentieel tot uitdrukking komt.

A Literatuur

2019. Vervolgonderzoek goederenvervoer over water Provincie Noord-Holland. Amersofort.

2020. Voortgangsrapportage Smart Mobility 2020.

2021. Effectbepaling duurzame mobiliteitsopties Provincies Noord-Holland en Flevoland. Delft, CE Delft.

2021a. Plan Noord West Connect 2021-2022.

2021b. Rapportage Noord West Connect 2018-2020.

AEF, 2021. Zonovergoten daken: Onderzoek provinciaal stimuleringsbeleid zon op dak (concept). Utrecht, Andersson Elffers Felix (AEF).

Agentschap NL, CBS, ECN & PBL, 2012. Berekening van de CO2-emissies, het primair fossiel energiegebruik en het rendement van elektriciteit in Nederland. Agentschap NL, CBS, ECN & PBL.

Arcadis, 2020. Schetsontwerp en landschappelijke inpassing zonneveld: N205, oksel Rotterpolderplein, Gemeente Haarlemmermeer. Gemeente Haarlemmermeer.

CE Delft, 2018. CO2-reductie mobiliteit regio Rotterdam - Den Haag : Hoofdrapport. Delft, CE Delft.

CE Delft, 2019. Een nieuwe kijk op bereikbaarheid. Delft, CE Delft.

CE Delft, 2020. Nulmeting CO2-uitstoot mobiliteit Noord-Holland en Flevoland. Delft, CE Delft.

CE Delft, 2021a. Regionale klimaatmaatregelen mobiliteit. Delft, CE Delft,.

CE Delft, 2021b. STREAM Goederenvervoer 2020 (versie 2). Delft, CE Delft.

CE Delft, ECN-TNO & Studio Marco Vermeulen, 2019. Rapportage systeemstudie energieinfrastructuur Noord-Holland 2020-2050. Delft, CE Delft.

CE Delft & TNO, 2021. Effectbepaling duurzame mobiliteitsopties: Provincies Noord-Holland en Flevoland. Delft, CE Delft.

DHV, 2019. Vervolgonderzoek goederenvervoer over water Provincie Noord-Holland. Amersfoort.

ECN, 2017. Nulmeting energiebesparing industrie : Energiebesparingspotentieel bij industrie waarvoor de provincie Noord-Holland het bevoegd gezag is. Petten, ECN.

Energieregio Noord-Holland Noord. 2021a. *Met elkaar naar een schone en duurame regio : Res 1.0 Noord-Holland Noord* [Online]. Stuurgroep Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord. Available: https://energieregionhn.nl/res-downloaden [Accessed 2021].

Energieregio Noord-Holland Noord. 2021b. *Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord 1.0* [Online]. Available: https://energieregionhn.nl/res-downloaden [Accessed september 2021].

Energieregio Noord-Holland Zuid. 2021a. *2,7 TWh duurzame energie in 2030 : Res 1.0 Noord-Holland Zuid* [Online]. Stuurgroep Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid. Available: https://energieregionhz.nl/res-downloaden [Accessed 2021].

Energieregio Noord-Holland Zuid. 2021b. *Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid 1.0* [Online]. Available: https://energieregionhz.nl/res-downloaden [Accessed september 2021].

Gemeenten Amsterdam en Almere, Vervoerregio Amsterdam & Provincies Noord-Holland en Flevoland. 2019. *Kansrijke Noodzaak : Schaalsprong naar het mobiliteitssysteem van morgen. Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 Noord-Holland en Flevoland* [Online]. Available: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer/Openbaar_vervoer/Beleidsdocumenten/Regionaal_OV_Toekomstbeeld_2040_Noord_Holland_en_Flevoland [Accessed september 2021].

Goudappel. 2021. *Kwantitatieve effectbepaling Smart Mobility* [Online]. Available: https://www.goudappel.nl/projecten/goudappel-ontwikkelt-met-provincie-noord-holland-methode-om-impact-van-smart-mobility-te-onderzoeken/ [Accessed september 2021].

Ministerie van I&W. 2020. *Normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit* [Online]. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W). Available: https://www.internetconsultatie.nl/norm_werkgebonden_personenmobiliteit [Accessed].

MRA. 2021. *Samen bouwen aan bereikbaarheid* [Online]. Available: https://samenbouwenaanbereikbaarheid.nl/ [Accessed 09-08- 2021].

NEa. 2021. *Emissiecijfers 2013 - 2020* [Online]. Nederlandse Emissieautoriteit (NEa). Available: https://www.emissieautoriteit.nl/documenten/publicatie/2021/05/05/ets-uitstoot-2020 [Accessed 14 september 2021].

Netbeheer Nederland, Liander, Tennet & Stedin. 2021a. *Impact van Res 1.0 op het energienet in Noord-Holland Noord* [Online]. Energieregio Noord-Holland Noord. Available: https://energieregionhn.nl/app/uploads/2021/04/Bijlage-4.-Netimpactanalyse-Noord-Holland-Noord.pdf [Accessed 2021].

Netbeheer Nederland, Liander, Tennet & Stedin. 2021b. *Impact van Res 1.0 op het energienet in Noord-Holland Zuid* [Online]. Energieregio Noord-Holland Zuid. Available: https://energieregionhz.nl/app/uploads/2021/04/Bijlage-4-Netimpactanalyse-Noord-Holland-Zuid.pdf [Accessed 2021].

NZKG. 2021. *Bouwsteen voor Cluster Energie Strategie* [Online]. NoordZeeKanaalGebied (NKZG). Available: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/wp-content/uploads/2021/07/Bouwsteen-CES-NZKG.pdf [Accessed].

Panteia, 2018. Toekomst van goederenvervoer over water in Noord-Holland: Inzicht in huidige en toekomstige stromen over provinciale vaarwegen. Zoetermeer, Panteia.

PBL, 2009. Openbaar vervoer, ruimtelijke structuur en flankerend beleid: de effecten van beleidsstrategieën. Den Haag, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

PBL, 2020. Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2020. Den Haag, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Provincie Noord-Holland. 2017. *Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad* [Online]. Available: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Bouwen_Wonen/Woonagenda_2020_2025/Beleidsdocumenten/Programma_Verduurzaming_bestaande_woningvoorraad_Noord_Holland [Accessed september 2021].

Provincie Noord-Holland, 2018a. Actieprogramma Fiets 2019-2021. Haarlem, Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland, 2018b. Koers Smart Mobility provincie Noord-Holland. Haarlem, Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland, 2018c. Perspectief Fiets: De toekomst van de fiets in de provincie Noord-Holland. Haarlen, Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland. 2019. *Duurzaam doorpakken! : Coalitieakkoord 2019-2023 Groenlinks, VVD, D66 en Partij van de Arbeid* [Online]. Provincie Noord- Holland. Available: https://www.noord-holland.nl/Bestuur/Coalitieakkoord [Accessed september 2021].

Provincie Noord-Holland, 2020a. Eerste begrotingswijziging 2021. Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland, 2020b. Raamwerk voor de uitvoering van motie 42 (kenmerk: 1494135/1494136). Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland, 2020c. Voortgangsrapportage Smart Mobility 2020. Haarlem, Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland. 2020d. *Waterstofstrategie* [Online]. Available: Provincie Noord-Holland [Accessed september 2021].

Provincie Noord-Holland, 2021a. Actieagenda Actieve Mobiliteit: Noord-Holland 2022-2027. Haarlem, Provincie Noord-Holland (NH).

Provincie Noord-Holland, 2021b. Memo evaluatie en herijking stimuleringsbeleid zonne-energie. Haarlem, Provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland. 2021c. *Smart Mobility provincie Noord-Holland: Focus 2022-2025* [Online]. Available: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer/Smart_Mobility [Accessed september 2021].

Provincie Noord-Holland, De gemeenten (NH) & 4 omgevingsdiensten (NH). 2021. *Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022-2025* [Online]. Available: https://www.noord-holland.nl/Actueel/Archief/2021/Juli_2021/Noord_Holland_zet_in_op_energiebesparing_bij_bedrijven [Accessed 2021].

Provincie Noord-Holland, Provincie Flevoland, VRA, Port of Amsterdam, Omgevingsdienst IJmond, Ontwikkelingsgebied NHN, Amsterdam Logistics & Connekt, 2021a. Rapportage Noord West Connect 2018-2020.

Provincie Noord-Holland, Provincie Flevoland, VRA, Port of Amsterdam, Omgevingsdienst IJmond, Ontwikkelingsgebied NHN, Amsterdam Logistics & Connekt, 2021b. Rapportage Noord West Connect 2021-2022.

Quintel. 2021. *Energy Transition Model* [Online]. Available: https://pro.energytransitionmodel.com/ [Accessed september 2021].

RH DHV, 2020. Emissieberekeningen ZWASH. Nijmegen, Royal Haskoning DHV.

Rijksoverheid, 2021. Nationaal Toekomstbeeld Fiets op hoofdlijnen. Den Haag, Rijksoverheid.

Rijkswaterstaat. 2017. *Bestuursakkoord Zero Emissie Bussen* [Online]. Available: https://rwsduurzamemobiliteit.nl/praktijk-projecten/green-deals/bestuursakkoord-zero/ [Accessed 26-3 2021].

Rijkswaterstaat. 2018. *Factsheet verbeteren OV-verbindingen* [Online]. Available: https://Rijkswaterstaatduurzamemobiliteit.nl/kennis-instrumenten/toolbox-slimme-mobiliteit/openbaar-vervoer/factsheet-verbeteren-ov-verbindingen/ [Accessed 26-3- 2021].

Rijkswaterstaat. 2021a. *Klimaatmonitor : CO2-uitstoot (volgens verbruiksbenadering) - Noord-Holland* [Online]. Available: https://klimaatmonitor.databank.nl/Jive?workspace_guid=7275c674-acd5-4ddf-ad69-becff32fb700 [Accessed september 20201].

Rijkswaterstaat. 2021b. *Klimaatmonitor: Energielabels utiliteitsgebouwen Noord-Holland* [Online]. Available: https://klimaatmonitor.databank.nl/Jive?workspace_guid=10603ac0-8f27-4161-bc55-d617a7335c91 [Accessed september 2021].

Rijkswaterstaat. s.d. *Factsheet Fietsinfrastructuur* [Online]. Rijkswaterstaat. Available: https://rwsduurzamemobiliteit.nl/@209367/fietsinfrastructuur/ [Accessed september 2021].

Saffraan communicatie, 2021. Strategie warmtetransitie Provincie Noord-Holland (concept). Culemborg, Saffraan communicatie.

TU Graz, 2019. Update of Emission Factors for HBEFA Version 4.1, . Graz (Oostenrijk), Graz University of Technology.

Witteveen+Bos, 2020. Amsterdam Bay Area - Mini-MER (quick scan milieueffecten). Deventer, Witteveen+Bos.

B Tabellen

Tabel 10 - Begrippenlijst

Begrip en afkorting	Omschrijving
Vermogen	
Watt (W)	Joule per seconde
kilowatt (kW)	duizend Watt
kilowattpiek (kWp)	maximum vermogen; met name relevant bij zonnepanelen
megawatt (MW)	miljoen Watt
Energie	
Joule	maat voor energie, 1 Joule is 1 Watt geleverd gedurende 1 seconde
megajoule (MJ)	miljoen Joule
kilowattuur (kWh)	duizend Watt geleverd gedurende een uur, 1 kWh is 3.600 kJ
terawattuur (TWh)	een biljoen wattuur, een miljard kilowattuur
Broeikasgasemissies	
CO_2-equivalent (CO_2-eq.)	naast kooldioxide zijn er andere broeikasgassen (methaan, lachgas, en fluorhoudende stoffen); de bijdrage aan het broeikaseffect wordt doorgaans weergegeven in termen van hoeveel CO_2-uitstoot hetzelfde effect zou hebben
kilogram (kg)	maat voor gewicht; emissies worden in termen van gewicht weergegeven
ton (t)	duizend kilogram
kiloton (kton)	duizend ton, een miljoen kilogram
megaton (Mton)	een miljoen ton, een miljard kilogram
TTW	*Tank-to-wheel*, emissies bij brandstofverbruik
WTT	*Well-to-tank*, emissies bij productie en transport van brandstoffen
WTW	*Well-to-wheel*, emissies bij hele keten van productie, transport en verbruik van brandstoffen
Maattermen	
kilo (k)	duizend (10^3)
mega (M)	miljoen (10^6)
giga (G)	miljard (10^9)
tera (T)	biljoen (10^{12})
peta (P)	biljard (10^{15})

Tabel 11 - Emissieposten en emissies in 2019 volgens verbruiksbenadering (kton) *

Sector en categorie	Emissies Scope 1 en 2 (kton)
Gebouwde omgeving	
Aardgasverbruik woningen	2.686
Aardgasverbruik commerciële dienstverlening	718
Aardgasverbruik publieke dienstverlening	493
Elektriciteitsverbruik woningen	1.188
Elektriciteitsverbruik commerciële dienstverlening	2.488
Elektriciteitsverbruik publieke dienstverlening	606
Warmteverbruik woningen	123
Warmteverbruik dienstverlening	N.b.
Mobiliteit	
Brandstofverbruik personenauto's	2.279
Brandstofverbruik bestelauto's	568
Brandstofverbruik vrachtauto's	655
Brandstofverbruik bussen	89
Brandstofverbruik motor en brommer	72
Brandstofverbruik mobiele werktuigen	451
Brandstofverbruik binnenvaart en recreatievaart	100
Brandstofverbruik zeescheepvaart en visserij	311
Brandstofverbruik railverkeer	73
Elektriciteitsverbruik mobiliteit	N.b.
Industrie	
Tata Steel	P.m.
Aardgasverbruik industrie overig	1.407
Aardgasverbruik bouwnijverheid	40
Aardgasverbruik delfstoffenwinning	11
Aardgasverbruik waterbedrijven en afvalbeheer	59
Elektriciteitsverbruik industrie overig	1.629
Elektriciteitsverbruik bouwnijverheid	64
Elektriciteitsverbruik delfstoffenwinning	69
Elektriciteitsverbruik waterbedrijven en afvalbeheer	88
Elektriciteitsverbruik energievoorziening	40
Afvalverbranding	N.v.t.
Landbouw	
Aardgasverbruik	1.083
Elektriciteitsverbruik	577
Elektriciteit	
Kolen- en aardgasverbruik centrales	N.v.t.
Hernieuwbaar	N.v.t.

* Bron:(Rijkswaterstaat, 2021a).

Figuur 3 - Energiestromen Noord-Holland 2018: de bronnen (links) en de verbruikers (rechts)*

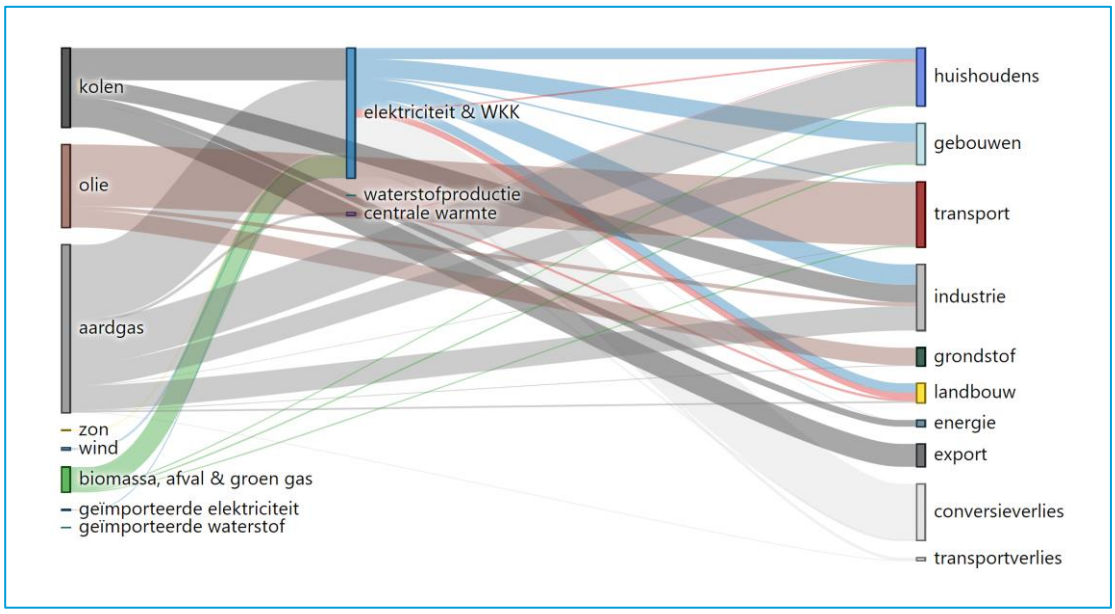

* Bron: (Quintel, 2021). Dikte van de lijnen representeert energie-inhoud, niet emissies.

C Voorbeeld raming emissies 2030

Zoals aangegeven in Paragraaf 5.3, raden we aan om een analyse op te zetten voor provincie Noord-Holland vergelijkbaar met de KEV voor Nederland. Om een beeld te geven waarin zo'n analyse resulteert, geven we hier een voorbeeld.

Te zien is dat per emissiepost de uitstoot van 2019 het vertrekpunt vormt en daarna een inschatting wordt gemaakt van de uitstoot in 2030. Dit is gedaan in twee stappen: allereerst de effecten van autonome ontwikkelingen (inclusief Europees en rijksbeleid), en vervolgens daarbovenop de effecten van provinciaal en gemeentelijk beleid.

Dit voorbeeld is illustratief, maar niet zonder onderbouwing. In de autonome ontwikkelingen zijn trends en de effecten van Europees en rijksbeleid overgenomen uit de KEV. Bij een volwaardige analyse zullen de trends aangepast worden aan de situatie in Noord-Holland (bijvoorbeeld: bevolkingsgroei kan afwijken van het Nederlands gemiddelde).
In provinciaal en gemeentelijk beleid zijn de resultaten uit deze CO_2-impactanalyse opgenomen. Dit is niet uitputtend: er is meer beleid wat mogelijk verdere emissiereductie kan bewerkstelligen. Bij gas- en warmteverbruik van woningen zijn hypothetische waardes toegevoegd die het effect van de Transitievisies Warmte illustreren.

Figuur 4 - Voorbeeld van raming van de emissies van de provincie Noord-Holland in 2030

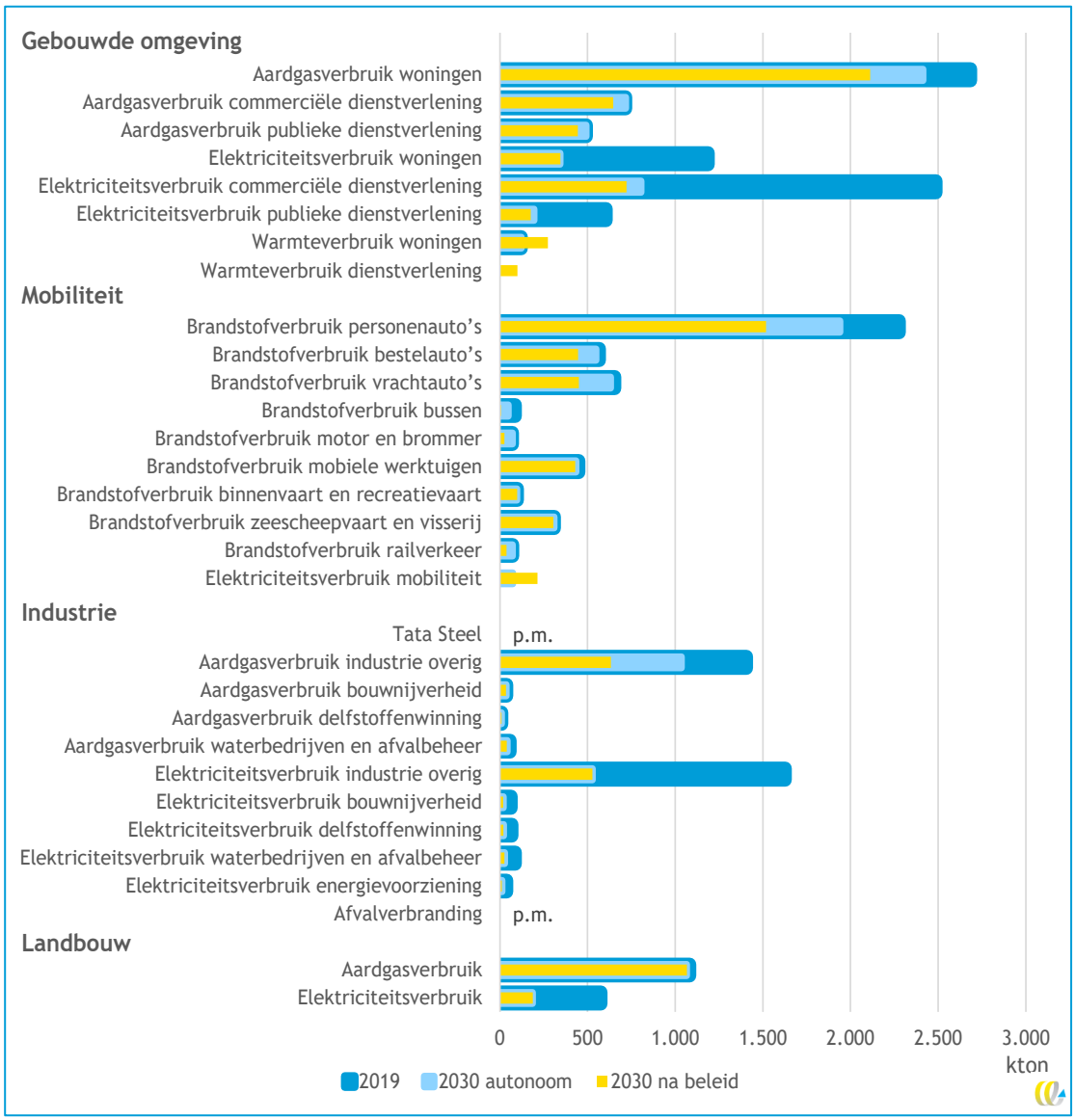

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

H.Fernee

BEL/OI

Telefoonnummer +31235143976

henk.fernee@noord-holland.nl

Verzenddatum

11 NOV. 2021

Kenmerk

1728263/1728287

Uw kenmerk

Betreft: CO_2 impactanalyse Noord-Holland

Geachte leden,

Graag informeren wij u over de voortgang bij de ontwikkeling van de CO_2 impact analyse voor Noord-Holland.

Inleiding

Bijgaand treft u het rapport 'CO_2- impactanalyse Noord-Holland' van CE Delft. De aanleiding van deze studie is dat de provincie Noord-Holland, zoals aangegeven in het huidig coalitieakkoord, graag wil weten wat de impact is van haar beleid op de CO_2-uitstoot. Een CO_2- impactanalyse blikt vooruit om te kijken of we op koers liggen en waar eventueel bijsturing nodig is. Doel van dit rapport is te verkennen hoe deze CO_2-impact analyse het beste vormgegeven kan worden.

Voor deze verkenning is gekeken naar de programma's 2 Klimaat en Milieu (m.u.v. Circulaire Economie) en 4 Bereikbaarheid (m.u.v. aanleg, onderhoud en beheer van infrastructuur) uit de programmabegroting. Op basis hiervan is CE Delft nagegaan hoe een uitgebreidere analyse kan worden vormgegeven en wat daarvoor nodig is. De voortgang van de projecten en programma's binnen het Actieprogramma Klimaat ontvangt u binnenkort in de mijlpalenplanning.

CE Delft constateert dat gemeenten en Rijk beleid maken direct gericht op de actoren bij wie de CO_2 uitstoot plaatsvindt, maar dat de provincie die bevoegdheid op veel terreinen niet heeft. De provincie verzorgt veelal randvoorwaarden, is ondersteunend of spant zich in om versnelling te organiseren. Eén van de terreinen waar de provincie wel directe invloed heeft op de CO_2 impact is die van de eigen organisatie. Voor wat betreft de eigen organisatie is een CO_2 footprint in concept gereed. Deze wordt in november ter controle aangeboden aan SGS[1].

1 SGS is actief in een breed scala van dienstverlening op het gebied van het testen van producten, systemen en processen en het certificeren en auditeren van organisaties.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Deze CO_2 footprint is gericht op de uitstoot van de eigen organisatie (gas- en elektriciteitsverbruik gebouwen en Infra PNH, OV concessies en hetgeen we als organisatie inkopen, inclusief het beheer van Infra, groen en vaarwegen).

Conclusies en aanbevelingen

Het rapport geeft een gedegen overzicht van het beleid binnen de twee betrokken begrotingsprogramma's en waar mogelijk de CO_2-impact van ons beleid per beleidsonderdeel. Geconstateerd wordt dat het lang niet voor elk beleidsonderdeel mogelijk is de CO_2 impact te schatten. Dit komt onder andere doordat:

- de provinciale rol vaak indirect en voorwaarde scheppend is.
- door de vooral verbindende en regisserende rol ons eigen beleid weinig expliciete doelstellingen op emissiereductie kent.

Ons klimaatbeleid kan niet los gezien worden van de inzet van andere partijen. Dit laat onverlet dat we wel kunnen aangeven aan welk concreet resultaat de provincie bijdraagt in het licht van de klimaatafspraken. Een goed voorbeeld waar we samen met de direct betrokken partijen tot een concreet CO_2-verhaal zijn gekomen is het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP). Ook in de RESsen zijn nu, na een zorgvuldig ontwikkelproces, heldere gezamenlijke ambities geformuleerd. CE Delft geeft aan dat de provincie op andere terreinen hierin nog wel een verbeterslag kan maken. Ook wanneer sprake is van enkel een ondersteunende rol van de provincie, is het waardevol te weten welk beoogd resultaat wordt nagestreefd.

De provincie heeft een breed scala aan beleid en beleidsstukken die gericht zijn op of raken aan emissiereductie, zie onder andere het Actieprogramma Klimaat. CE Delft geeft aan dat de onderlinge relaties tussen verschillende beleidsonderdelen en documenten verheldering behoeven. Ze bevelen aan om hier meer overzicht in aan te brengen en vanuit de aangebrachte structuur verder te werken aan het klimaatbeleid.

In navolging van deze twee observaties is het advies van CE Delft om een analyse voor de provincie Noord-Holland op te stellen naar analogie van de landelijke Klimaat- en Energieverkenning (KEV). Deze wordt conform de Klimaatwet jaarlijks door het Planbureau van de Leefomgeving (PBL) in het najaar aan de Tweede kamer gepresenteerd. Voordelen van het hanteren van de KEV methode zijn:

- dat we ons eigen beleid laten doorlichten en overzicht creëren. Daarbij wordt duidelijk welk beleid aangescherpt kan worden naar beoogd resultaat;
- dat het beleid van ons en andere partijen in de provincie in context wordt geplaatst en duidelijk maakt waar eventueel hiaten liggen. Op welke hoofdthema's (transitiepaden) van het

Klimaatakkoord is bijvoorbeeld extra inzet nodig en welk beleid en autonome ontwikkelingen zijn daar van invloed op;
- dat oneigenlijke optellingen van CO_2-impactcijfers worden voorkomen. Zoals CE Delft aangeeft is het splitsen van emissiereducties naar verschillende partijen geen nuttige exercitie wanneer bijdragen noodzakelijk en samen voldoende zijn;
- dat we aansluiten bij het in IPO verband ingezette spoor om de wijze van decentrale CO_2-monitoring te stroomlijnen.

Daarmee heeft de provincie een goed instrument in handen om een totaalbeeld te geven van de provinciale emissies en om de integrale effecten van haar beleid te volgen. Dit past goed bij de verbindende en regisserende rol van de provincie. We creëren overzicht over de hele provincie en weten of we op de goede weg zitten. We kunnen zelf en met regionale en landelijke partners sturen op aanvullende maatregelen. In de bijlage van het rapport is een voorbeeld opgenomen van hoe een dergelijke analyse eruit kan komen te zien.

Vervolg

De rapportage van CE Delft geeft een mooi overzicht van ons huidige beleid wat betreft de CO_2 impact gerelateerd aan twee begrotingsprogramma's en laat de moeilijkheden zien om specifiek de CO_2 impact te bepalen van ons eigen beleid langs de budgetlijnen in de programmabegroting. De conclusie van CE Delft is dan ook dat de gebruikte methode uitbreiden naar andere programma's, naast praktische overwegingen en gezien onze rol, geen nuttige exercitie is.

We willen daarom de aanbevelingen uit het rapport van CE Delft opvolgen en als vervolgstap onderzoeken of de KEV-benadering toepasbaar is op de schaal van de provincie. Dit is eveneens de benadering die de gemeente Amsterdam hanteert in haar klimaatbegroting. Het kan gezien worden als een uitbreiding op de CO_2-trendgrafieken die nu worden weergegeven in het dashboard Energietransitie in Noord-Holland. In het dashboard wordt teruggekeken en met de CO_2 impact-analyse kijken we juist naar de toekomst.

Door deze KEV benadering wordt ook overzicht gegeven van het klimaatbeleid in de provincie en wordt daar waar relevant aangegeven welke beleidsonderdelen verband met elkaar houden (t.b.v. de samenhang). Duidelijk wordt daarmee waar aanscherpingen en meer smart-formulering op activiteitenniveau nodig zijn om uiteindelijk uitspraken te kunnen doen over de CO_2 impact. De mate waarin dat mogelijk is verschilt per onderwerp; zo kunnen we hier bijvoorbeeld voor onze eigen organisatie of voor windparken verder in gaan dan voor onderwerpen als de gebouwde omgeving of de energie-infrastructuur. Daarnaast zullen uitspraken die we kunnen doen over de CO_2 impact een realistische raming zijn waarbij nog aanzienlijke bandbreedtes gelden die in de loop der tijd verfijnd kunnen worden.

Inzetten op de KEV-benadering sluit eveneens aan op de activiteiten in IPO-verband om conform de aanbevelingen van de provinciale rekenkamers in het rapport 'Energie in Transitie' (nov. 2018) te komen tot een gezamenlijke monitoringssystematiek t.b.v. de energietransitie. De wens voor meer afstemming wat betreft decentrale CO_2-impactanalyses staat ook hier op de agenda.

Het vraagt echter nog veel inspanningen om de gewenste informatie bij elkaar te krijgen, daarvoor dient op de eerste plaats het datafundament op verschillende niveaus op orde te zijn. CO_2-impact wordt berekend met behulp van rekenmodellen waar op verschillende plekken, goede data voor aanwezig moeten zijn. Het voorstel is om het stapsgewijs uit te breiden naar de verschillende onderwerpen conform het Klimaatakkoord. Nagegaan dient te worden op welke termijn en met welke inzet dit tot het gewenste resultaat kan leiden. Hiervoor wordt een onafhankelijk onderzoeksbureau gevraagd een voorstel te doen om een KEV-achtige methodiek uit werken voor onze provincie met als doel u de resultaten van dit onderzoek bij de begroting van 2023 te presenteren. Zo kan de CO_2-impactanalyse, naast een vinger aan de pols, een belangrijke bijdrage leveren om het gesprek te blijven voeren over de progressie van de gehele provincie naar CO_2-neutraliteit.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

CO2 impact analyse Noord Holland